

RESOLVTIONVM CRIMINALIVM

PETRI CABALLI, I. C. PONTREMVLENSIS.

PRO SERENISS. MAGNO DVCE HETRVRIAE

Dudum Vniuersarum Militarium legionum, & Magistratus Dominorum octo Virorum Guardiæ, & Baliæ Auditoris.

AC SACRAE RELIGIONIS EQVITVM DIVI

STEPHANI PRAESIDENTIS.

Nunc verò pro eodem Serenissimo Principe in Ciuitate, ac tota ditione Florentina Fiscalis Cameræ Auditoris Generalis.

NECNON IN SIGNATVRA LIBELLORVM SVPPLICVM GRATIÆ, ET IVSTITIÆ PRIMI CONSILIARII.

CENTVRIA TERTIA.

IN QVA OMNIA PENE AD CRIMINOSORVM IVDICIORVM materiam pertinentia ita excussa apparent, ut indicantium futurus sit nemo, qui uel minimo negocio quoslibet maleficiorum nodos non dissoluat, & cunctos fere casus magis dubitabiles, & quotidie in foro uertentes tuto non decidat, tam attenta vtriusq; Iuris dispositione, quam Curtarum hodierni temporis consuetudine.

ADIECTIS SVMMARIIS, ET DVPLICI INDICE, VNO ARGVMENTORVM Casuum omnium, altero verborum, rerum, & sententiarum, quæ in hac tertia Centuria continentur.

CVI ACCESSIT EIVSDEM AVTHORIS ELEGANS TRACTATVS DE OMNI GENERE HOMICIDII

Omnibus in foro practicantibus necessarius.

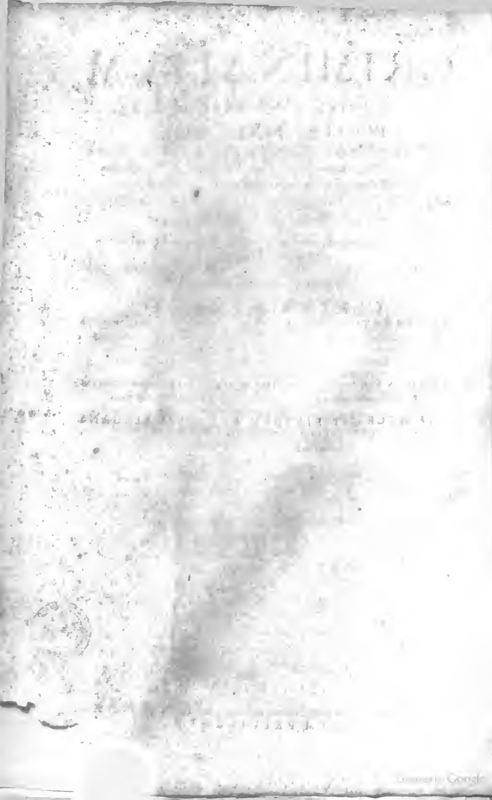

FLORENTIAE

Apud Bartholomæum Sermartellium, & fratres. M D C X I.

CVM PRIVILEGIO.

SERENISSIMO
PRINCIPI
DON COSMO MEDICES
MAGNO DVCI ETRVRIAE QVARTO,

SACRAE RELIGIONIS DIVI STEPHANI

MAGNO MAGISTRO.

PETRVS CABALLVS.

F. P.

VM superioribus annis æditas à me criminalium casuum resolutiones duabus centurijs cōprahensas inuictissimo Genitori Tuo Don FERDINANDO *Magno Duci Etruriæ Tertio, & totius orbis Terrarum splendori dedicauerim, omnis ratio exigebat, vt hæc eiusmodi casuum tertia cēturia sub Serenissimo nomine tuo diuulgaretur: Neminem enim video, cui magis labores meos, qualescunque sint, offerre debeam, quàm Tibi Principi Maximo, qui iustitiā veneraris, ius suum vnicuique tribuis, bonos honoribus, & beneficijs afficis, improbos odio, & pœna coerces, & populos tuo Imperio commissos ita gubernas, vt vix vigesimum ætatis annum agens, humanam excedere videaris conditionem, & talem de te spem dare, vt nisi fata vitam inuideāt, nulli maiorum tuorum inferior sis futurus, imò & omnes alios Principes Orbis re, & fama superare debeas, & illis præcellere. Diuinæ enim potius, quàm humanæ virtutes, quæ in te relucent, & quas mirùm est humanam naturam in tàm iuuenili ætate capere potuisse, toti te orbi iam planè tàm admirabilem effecerunt, vt cæteri omnes Christiani Principes in fœdus, amicitiamque tuā*

† 2 coniungi

coniungi desiderent, Vtinam mihi vel Demosthenis, vel Ciceronis suppeteret facundia, vt illos ardentissimos in te animi mei affectus paratissima, propensissimaque vota, studia, & obligamina ex debito explicarem, quippè qui à tua Celsitudine, tuisque Serenissimis Progenitoribus pluribus, ac summis honoribus decoratus, & varijs beneficijs ornatus, admodum honesta tantorumque Principum digna liberalitate sustetor; Quod si nulla huiusmodi munificentia interpellarer, memoria tamen repetens tuorum eminentissimorum Natalium admirabilem splendorem, & sanguinis cum Imperatore, Francorum, Hispaniarumque Regibus, Austria, Arciducibus, & Lotharingia Ducibus necessitudinem, rerumque à tuis Serenissimis Progenitoribus praclarissimè gestarum splendidissimū lumen, in maximum laudum tuarum campum venire prouocarer, sed quorsum hac? nec enim muneris mei est in tuis laudibus latius immorari, nec, si vellem, eas explicare possem, qua etiam omnibus satis nota alia demonstratione non indigent; Caterum Serenissimè Princeps Celsitudinē tuam oro, & summis precibus deprecor, vt fructus hos ingenij mei paruos quidem, & exiguos, quos nomini tuo offero, benignè, ac hilari fronte suscipias, & summa authoritate tua protegas; Interim Deum Optimum Maximum rogo, ac suppliciter exoro, vt Celsitudo tua pro Reipublica Christiana incremento in vltimam vsquè senectam fœlix viuat, & in dies magis, ac magis fortunetur, & floreat. Florentia die prima Aprilis Anno millesimo sexcentesimo decimoprimo.

PETRVS CABALLVS
IVRECONSVLTVS
BENIGNO LECTORI. S. D.

LEGVM doctrinam insignem, ac eminentem esse nemo est, qui nesciat. nulla enim alia inter omnes disciplinas humanas facile inuenitur, quę honestatis, beneque, & beatè viuendi normam perfectius pręscribat, & hominem pace, vnitate, cōcordia, æquitate, iustitia fidelius adiuuet. Hæc enim vitia pellit, crimina punit, turpitudinem fugat, iniuriam propulsat, efferatos animorum motus cohibet, ęquabile vbique Ius distribuit, humani fœderis vincula continet, ciuilem mortaliū societatem consolidat, virtutē insequi, turpia reijcere docet, & quicquid in vniuerso orbis ambitu est, peritè moderatur, studiosum sui graue, purum, sincerum, incorruptum, & quadā æquitatis, & veritatis maiestate verendum facit. cuius fulgidissimę doctrinę alta mœnia, qui conscendit, humanam fœlicitatem, si aliqua in Terris recipitur, attigisse credendus est, quod tamen perpaucis contigisse fatendū est, difficillimum enim est ad hāc amplitudinem peruenire, ad quā arduus est omninò aditus ob profundam Iuris Pontificij inuestigationē, nodosa Legūm ęnigmata, altamque rerum omnium speculationem, vt propterea mirum non sit, si ipse, & si summo studio, magnis vigilijs, indefessoque labore hanc legalem scientiam sum ingressus & lōgissimo tēporis spatio sequutus, eam tamen perfectè nō fuerim adeptus; In ea tamen quod didici, publicè legendum studiosis exposui, nec intra priuatos parietes delitescere permisi, non quidē studio comparādę glorię, aut mei nominis ad posteros producendi, sed vt alijs ad capessendam iuris prudentiā aliquo pacto vsui esse possem, etsi enim nō omnes, quę scripsi, comprobaturi sunt, aliqui tamen ea laudabūt, & qualiacunque sint, aliqua ratione legentibus proderunt, & quod in eis minus perfectum legitur, alij maiori studio, & ampliori otio perficere poterunt. Vale. Florentiæ die prima Aprilis Anno millesimo sexcentesimo decimo primo.

TYPOGRAPHVS
CANDIDO LECTORI.
S. D.

VANTA semper fuerint in expectatione Excellentissimi Iurisconsulti Petri Caballi scripta, cum omnes nouerint, ipse tamen prætercæteros experientia edoctus intellexi, vix enim præclaras illius Casuum criminalium resolutiones typis mandandas acceperam, cum ex omnibus locis ad me quotidie confluebant literæ plurimorum efflagitantium, vt excussos tanti viri libros primo quoque tempore ad se mitterem. Prodierant ex officina nostra amplius sexcenta volumina, quæ paucis diebus. cum essent distributa, summamquè omnium expectationem, & opinionem ipsa res vicisset, multo plura non multo post, contendentibus omnibus bibliopolis, ac sanè quam multis Iuris peritis impressa sunt Venetijs; Quæ tamen cum non essent satis prò multitudine eorum, qui exoptabant eiusmodi librorum copiam sibi fieri, id vsu venit in huius præclarissimi viri lucubrationibus, quod pro certo affirmare possum post natos homines nemini contigisse alteri, vt intra annum multo maior eorumdem librorum numerus iterum esset mihi imprimendus, & vix tamen, ac ne vix quidem omnium satisfieret voluntati. Qua re cum primum lector optime tertiam eundem collegisse cẽturiam, quam duabus iam editis adiungeret, cognoui, & mea, & tua causa lętatus sum maximè, nulli labori, aut incommodo peperci, meisquè operarijs studiosè mandaui vt & celeritate, & solertia tibi, & desiderio tuo quam maximè seruirent, & satisfacere conarentur, quod mè assectum esse confido. Habes igitur, quod auidissimè appetiuisti, nec passus sum diutius abste tertiam hanc centuriam desiderari, quibus ex scriptis cum admiratus fueris incredibilem in vniuerso iure ciuili Caballi prudentiam, tùm in eodem viro non minus summam amabis probitatem, & maximis efferes laudibus, dum legendis illius scriptis, tantam esse in eo doctrinam perspicies, quanta maxima esse in vllo vnquam potuerit, & cum his libris ea potissimum contineantur, quæ in iudicijs publicis ab eo prudentissimè iudicata sunt, summam in eodem integritatem, & constantiam veneraberis incredibilem. Dum non summorum virorum gratia, non ditissimorum copijs, non vllis rerum humanarum illecebris animaduertes eum adduci potuisse, vt neglecta, sed ne contorta quidem sanctissimarum legum voluntate, cuiusquam minus honesto pareret desiderio. Quæ tanta cum sit Præstantissimi viri,

& doctri-

& doctrina, & integritas, Florentin i omnes, & qui amplissimo Florentiæ Imperio continentur, maximam habent gratiam fœlicissimæ Memoriæ Magni Ducis Etruriæ FRANCISCI, cuius prudentissimo consilio factũ est, vt tanto bono amplius triginta annos perfrui potuerint, Cum enim Princeps ille Sapientissimus Senas ad ius dicẽdum illum euocasset, vt breui cognouit maximam doctrinam cum summa probitate in eo ità contendere, vt vtram vtri anteferret, non facilè diiudicaret, dignum esse illum existimauit, quem Florentiam quam primum accerseret, idquè non dum confecto iuris dicẽdi munere, præstitit, & maiori, ac honestiori conditione proposita, vt Florentiæ esset, voluit, Quod cum euenisset, vir præclarus censuit sibi patefactum esse campum, per quem & ingenij, & animi eximiæ virtutes excurrerent, ac magis se ostenderent, Quod quidem magna cum omnium admiratione est assequutus, cum enim de incredibili eius sciẽtia dubitaret nemo, illud summa perfecit industria, vt nihil in optimo magistratu posse desiderari perspiceretur, cuius exemplum ab ipso peti non posset, Qua ratione cum obtinuisset, vt Summo Principi summè esset carus & maioribus in dies ab eodem honoribus afficeretur, non minus ab omnibus Florentinis amabatur, & obseruabatur, quàm & amari, & obseruari ipsum hoc tempore omnes sentiunt. Sed cum tanto præsidio Florentinum Imperium esset orbatum, Duce illo in Cœlestẽ Patriã reuocato, successit FERDINANDVS multo maiori Imperio maximè dignus, qui cum ex quotidiano vsu tãti viri merita multo magis cognouisset, ac probasset, huius sententiã omnibus præponebat, & ex eorum consuetudine, qui magno præsunt Imperio, cum faceret nihil, quin ad alicuius consilium confugeret, Hunc vnum habebat ad quem omnia referret, quo cum omnia communicaret, quod cum faceret, dictitabat se non vereri, ne, quæ de illius sententia faceret, perperam faceret, illudq; addebat, (quod quia persæpe vsurpabat, maxima cum hominis laude percrebuit) Hunc esse Caballum, qui nusquam incurreret, nihil offenderet. Quamobrem cum tàm bene de eo sentiret, & merito sentiret, maximis eum commodis, & honoribus extulit non minoribus. In administrandis verò rebus omnibus ita semper habuit occupatum, vt tot, & tantis laboribus hominem sexagenarium parem esse posse, mirentur omnes, quos tamen cum sustinuerit, atque hoc tempore, vt, cum maximè, sustineat, aliquid tamen temporis ex summis occupationibus surreptum in Studio Iuris ciuilis collocare consueuit, quibus successiuis horis hos vberrimos præstãtissimi ingenij fœtus referes acceptos, & ex ijs coniecturam facies, quanto vberiora expectari potuerint, si plus otij datum esset, tametsi hæc ipsa eiusmodi sunt, vt singularem in scribendo hominis industriam præseferant, Florentiæ enim cum inueterata quadam consuetudine comparatum sit, vt rerum capitalium Rei, (siue rebus suis diffisi solum verterint, nec legibus ac iudicio committere se ausi sint, siue in vincula coniecti iudiciũ expectent) nullis Patroni, vt dici consueuit, allegationibus subleuentur, nullis ex iure depromptis argumentis per accusatorem vrgeantur; Singula argumenta in singulis causis, ac singulæ authoritates sunt inuestigandæ, reperiendæ, & coaceruandæ ab ijs, qui sententias in hoc rerum genere à se latas, de sententia Iuris peritorum consentientium latas esse suis scriptis volunt comprobare, Quod cum ab hoc nunquam satis laudato Iurisconsulto in summis occupationibus cumulatissimè factum fuisse intelliges, agnosces, quæ tùm in quauis, tùm verò in ista propè diuina, omniũ certè nobilissima facultate familiã ducunt, & plurimam in eo lectionem, & mirificam quandam rerum lectarum memoriam, qua vtraque re eum in primis excellat, miraberis quidem scriptorem eius

eximiam

eximiam præstantiam, & tamen eodem tempore mirari desines, hominem minimè otiosum, quæ maximum desiderant otium, in maxima otij penuria collegisse, ac monumẽtis mandasse. Sed cum in tanto honore fuerit FERDINANDO imperante, COSMVS successor, & filius tãto Patre, & tantis maioribus dignißimus pro sua egregia liberalitate & singulari prudẽtia non patitur se in ornãdo Caballo, vel à Patre, vel à Patruo munificentißimis Principibus, superari, cuius consilio ita vtitur, vt Parenti nõ cedat; sentiatq; grauißimos tanti regendi Imperij labores illius prudentia leuiores multo fieri. Verum parum prudenter facio, qui, quod vix; Summi oratores, maxima temporis ad dicendũ data facultate præstare possent ipse nulla eloquentia ornatus, minus in scribẽdo versatus in hanc paginam coner includere, vt Celeberrimi Iurisconsulti, & optimi viri laudes oratione complectar. Præsertim cum plerique ex iis, qui hæc pauca lecturi sunt, multo magis per se eadem cognita habeant. Hæc tamen pro plurimis viri præclarißimi meritis non potui præterire, vt & omnes anni insequentes meum, immò verò omnium de illo iudicium, & testimonium exciperent, & ipse prudens lector animaduerteres cum magna iuris ciuilis cognitione magnã animi probitatem esse coniungendam, si optas quod profectò optas, bene audire, & commodo, & honori tuo seruire. Quod multo facilius facies, proposito huius nobilißimi Iurisperiti exemplo. Sed, ne te ad ipsas resolutiones properantem diutius morer, Vale, & me ama. Datum Florentiæ ex nostra officina die prima Aprilis Anno Millesimo sexcentesimo decimo primo.

CLARISSIMO VIRO, ET I. C. PRAESTANTISSIMO PETRO CABALLO

Pro Serenissimo Magno Hetruriç Duce in Vrbe, & toto Dominio Florentino Fiscali Generali.

AMBROSIVS MAGNANINIVS FIVIZANENSIS.

S. P.

VM hisce præteritis diebus, de te, saluteque tua, vehementer sollicitus fuissem, summam postea repente accepi lætitiam, quando recuperatam intellexi valetudinem tuam; & si ex ea quãtum acceperim voluptatis, tantum ego meis literis exprimere posse considerẽ, profectò nihil aliud agerem, quam tibi miram quandam animi mei lætitiam, iucunditatemque præscriberem, per quam intelligeres, quãtæ tua mihi curæ sit valetudo, quam certè cupio prosperam, atque bonam tibi perpetuò esse; Sed quoniam eo me onere oppressum iri planè video, si suscipere nitar, quod perferre nequeam; ignosces mihi, si ne conabor quidem id aggredi, quod perficere posse desperem. Illud tantum scito, nihil mihi accidere potuisse tua valetudine optatius; Cum ita mihi molesta mala valetudo tua sit, vt tu corpore interdum grauius affecto non sis, quam ego tua causa perturbato sim animo; Ita salus tua, dignitas, amplitudo mihi est cordi, vt semper Deum Opt. Max. quò ista omnia ipse tibi tueatur, quotidieque ad secundiores prouehat euentus, rogare non desinam; Et vt ita se se res habeat, spero, & opto, mihique ipsi gaudeo, ac Deo Immortali gratias ago; hoc postulat amor in te meus, nec non singularis obseruantia, qua te semper fui prosecutus, quæ nunquam aut spatio temporis, aut locorum interuallo diminuta fuerit. Nunquam ex memoria mea excidet, vnum te semper extitisse, qui me ex animo dilexeris, mihique in rebus meis omnibus perpetuus propugnator, ac fautor fueris; cuius quidem rei sæpè numero maxima cum beneuolentia memoriam recolo. Accedit etiam tua in fratrem meũ propensa, beneficaque voluntas, quæ mihi gratissima est, eaque cumulum affert tuis erga me meritis, quibus iam plurimis tibi sum obstrictus. Pro quibus meritis ego tibi vicissim omne studium meum, omnem meam obseruantiam, honorem, beneuolentiamque dicaui, summopere optãs, vt tu animum illum tuum, quem ego multis rebus habeo cognitum, erga me conserues. Hæc omnia perpendens talem meum, & mœroris, & gaudij, & obseruantiæ animum erga te, & declaraui, & vbique patefeci, omnibusque meis familiarissimis, & præsertim inter alios Andreæ Polesco Aecquinati, nec non Venturæ Picinò Panicalensi, Gragnolæ alteri, alteri verò Cutti, Rectoribus, & tui deditissimis, prædicaui, qui post nonnullos dies ad me ambo, quædam carmina in tertiam tuarum Resolutionum Criminalium Centuriam breui edendam, misêre, quæ potissimum tibi impartienda, censui, quæ, rogo, ne perlegere dedigneris; asseueranter tibi promittens, quicquid in obseruantia, amore, & meritorum tuorum memoria præstari a me tibi, nomini, laudi, honorique tuo vspiam poterit, largè id, & prolixè præstaturum: Sed hisce meis litteris immensum laudum tuarum cumulum haud commemorare constitui, quandoquidem de tua prçstanti, eximiaque virtute, sapiẽtia, bonitate, verissimum semper, certissimumque apud omnes extat iudicium. Extremum est, vt te oratum velim, vt me tui amantissimum, studiosissimumque, & diligas absentem, & tuo patrocinio semper protegas, ac tueare. Ego verò toto animo Deum Opt. Max. orabo, vt nobis quam diutissimè superstitem, ac incolumen, te conseruet.

Vale Fiuizani Idibus Sextil. MDCX.

AD

AD AMBROSIVM MAGNANINIVM
I. V. D. FIVIZANENSEM.
ANDREAS POLESCVS AECQVINAS
IN CENTVRIAS
Perilluſtris ac Excellentiſs. D. Petri Caballi I. C.

O D E.

OSES iura dedit iã pppulo Dei
De Sina tonitru, turbine, & ignibus
Ore afflata ſupremo,
Legum lumen & omnium.
Amphion cithara traxit eburnea
Vndas, ſaxa, feras, nemora, Sydera,
Infernumq́ leuauit
Pœnarum cruciatibus.
Eſt vultur Tityum, voluitur Ixion
Subualuit Siſiphus, Tantalus abſtinet,
Sic olim Radamantus,
Minos ſanxit, & Aeacus.
Sed Perſa, ſed Iber, Niliger, & Scitha
Ambroſi, Antipoda, Romaq́ non dedit,
Flora quale CABALLVS
Ius ore Angelico vomit.
PETRVM *muſa canet iam fide florida*
Pertraxiſſe feras, tartara, Sydera,
Cui ſeptem Paracletus
Cordas temperat aureas.
Cœlo Aſtrea redit nunc, pudor, & fides,
Virtutisq́ cohors omnis, & impium
Nefas cedit ab orbe,
Ac atas meat aurea.
O Nato Pelei COSME *beatior*
Hoc Chirone viuas, non nihil arroges
Armis; iura, Deumq́
Has ſi Centurias, coles.

A D L E C T O R E M.

VENTVRA PICINVS PANIC ALENSIS.

VIS QVIS amas breuiter nodoſa volumina legum
Diſcere cunctarum, difficileſque locos.
Non opus eſt adeas Delphos oracula Phœbi
Scitari; tantum ſit comes iſte liber.
Plurima namque docet, fuerint quæ incognita priſcis,
Sentibus abſciſsis, lucida cuncta patent.
Authorem ignoras? PETRVS *fuit ille* CABALLVS
PONTREMVLI *proles, gloria magna ſui.*
Florida iamdudum tenet hunc FLORENTIA *doctum*
Tractantem cauſas ſedulitate, fide.
Eſt Prætor, Conſul, Dictator, atque Magiſter
Iuſtitia vires temperat ille ſuas.
Laudatur, petitur, colitur, celebratur, amatur,
Vis dicam verbo, ſolus in Vrbe valet.
Ergo lege egregios PETRI *ne ſperne labores,*
Hoc Duce, non rhoncos, Sibila vel metues.

AD CLARISSIMVM VIRVM D. PETRVM CABALLVM Serenissimi Magni Hetruriç Ducis, à Consilijs, & à Secretis.

ANTONII CVRINI I. C. PONTREMVLENSIS EQVITIS D. STEPHANI, atque in Pisano Gymnasio, Iuris ciuilis vespertini, è prima sede interpretis.

I priscos legum proceres, ceu Iuris asylos
Suspiciunt omnes, quilibet vt stupeat,
Quod legum immensum pelagus vastumque profundum
Transilire docent, fauaque monstra fugant
Quo Caballe tuos cultu extollemus honores,
Doctrina cunctis maior, & ingenio?
Tu qua multiplici sunt sparsa volumine legum
Congeris, eloquio & lucidiora facis,
Tu responsa patrum, varijs immersa tenebris
Illustras serie clarus, & arte grauis,
Tu certius quicquid reliqui dixere priores
Aperis. & fusum nectare, nectis opus,
Te duce tutus agit, iudex actorque reusque
Te duce quisque nouit reddere cuique suum
Ast generosa nequit mens vni insistere palmæ
Et laudem factis, quaris & ingenio;
Hinc tibi commissi sic tractas pondera regni
Pallas si vt lateri, Mercuriusque forent:
Publica sicque tuis, præfers Petre commoda rebus
Vt superis etiam te probes esse parem
Quaeso at pro tantis, quaenam tibi præmia cedent?
Fama perennis, honos, perpetuumque decus,
Scilicet ante alios, mira vt virtute coruscus
Sol veluti Stellis clarior, ipse mices.

EIVSDEM AD EVNDEM.

V Iue vale, & vatis Cumeæ tempora vince
Viue, & Nestorea secula, viue, vale.

EIVSDEM AD LECTOREM.

Q Vid stupes ò lector? valeat pro omnibus vnus?
Agnoscas nomen, cætera nota satis.

EIVSDEM AD LIBRVM.

D Vm fora, dum iudex, actorq. reusq. manebūt
Dignus eris luce, tempore laude liber.

AD SERENISS. COSMVM MEDICES MAGNVM DVCEM ETRVRIAE QVARTVM, Ac Religionis Equitum Diui Stephani Magnum Magistrum,

In Excellentiss. Iurisconsultum Petrum Caballum Pontremulensem, Florentini Fisci summum Præsidem, & ipsius Magni Ducis Consiliarium Primarium.

LAVRENTII CANOSSAE PONTREMVLENSIS ELOGIVM.

Egum Progenies Etrusca COSME,
Qui tenes populos beatus inter
Albentem Tiberim, Macra & fluenta;
Inuident alij tibi Tetrarchæ,
Reges ac alij Domos superbas,
Vrbium decus, aureumque florem,
Classem vel populis timendam Eois,
Certum præsidium, decusque regnis.
Inuident equitum graues cateruas,
Et robur peditum ruens in hostes,
Et partos Patris artibus triumphos.
Inuident minus haud tamen Caballum
Hunc ad sydera laudibus supremis
FERNANDVS Genitor tuus ferebat
Diuino referens, frequenter ore.
Offendunt alij, caduntque sæpe,
Ast nunquam mihi casitat Caballus,
Prouidus, pede labitur nec vno.
Pegasus veluti grauatus orbem
Velatu rapido Polum petiuit;
Petrus auxilio, artibusque Diua
Pallados celebris tenebit astra.
Huius Imperium Viri regetur
Nostrum consilio graui, licebit
Dum lætis hominum praeesse rebus.
Tu regnum auspicijs Patris potitus
Exemplum sequeris Patris, Caballo
Tradis Imperij regendi habenas,
Cuius præsidio regis superbum,
Et Flora populum, regisque gentes.
Astræa è veteris domo Saturni
Virgo desiliens tuis resedit
Regnis Iustitia coacta tali.
Talique Imperio fruens Etrusca
Tellus Nestoreos tibi frequenter
Nestorique tuo præcatur annos.
Inuident igitur tibi Tetrarchæ,
Quæ tenes bona septies beatus.
Sed tibi haud minus inuident Caballum.

AD

AD AMBROSIVM MAGNANINIVM
I. V. D. FIVIZANENSEM.
ANDREAS POLESCVS AECQVINAS
IN CENTVRIAS
Perilluſtris ac Excellentiſs. D. Petri Caballi I. C.
O D E.

OSES iura dedit iā populo Dei
De Sina tonitru, turbine, & ignibus
Ore afflata ſupremo,
Legum lumen & omnium.
Amphion cithara traxit eburnea
Vndas, ſaxa, feras, nemora, Sydera,
Infernumq́; leuauit
Pœnarum cruciatibus.
Eſt vultur Tityum, voluitur Ixion
Subuoluit Siſiphus, Tantalus abſtinet,
Sic olim Radamantus,
Minos ſanxit, & Aeacus.
Sed Perſa, ſed Iber, Niliger, & Scitha
Ambroſi, Antipoda, Romaq́; non dedit,
Flore quale CABALLVS
Ius ore Angelico vomit.
PETRVM muſa canet iam fide florida.
Pertraxiſſe feras, tartara, Sydera,
Cui ſeptem Paracletus
Cordas temperat aureas.
Cælo Aſtrea redit nunc, pudor, & fides,
Virtutiſq́; cohors omnis, & impium
Nefas cedit ab orbe,
Ac ætas meat aurea.
O Nato Pelei COSME beatior
Hoc Chirone viuas, non nihil arroges
Armis; iura, Deumq́;
Has ſi Centurias, coles.

A D L E C T O R E M.
VENTVRA PICINVS PANICALENSIS.

VISQVIS amas breuiter nodoſa volumina legum
Diſcere cunctarum, difficileſque locos.
Non opus eſt adeas Delphos oracula Phœbi
Scitari; tantum ſit comes iſte liber.
Plurima namque docet, fuerint quæ incognita priſcis,
Sentibus abſciſſis, lucida cuncta patent.
Authorem ignoras? PETRVS fuit ille CABALLVS
PONTREMVLI proles, gloria magna ſui.
Florida iamdudum tenet hunc FLORENTIA doctum
Tractantem cauſas ſedulitate, fide.
Eſt Prætor, Conſul, Dictator, atque Magiſter
Iuſtitia vires temperat ille ſuas.
Laudatur, petitur, colitur, celebratur, amatur,
Vis dicam verbo, ſolus in Vrbe valet.
Ergo lege egregios PETRI ne ſperne labores,
Hoc Duce, non rhoncos, Sibila vel metues.

AD CLARISSIMVM VIRVM D. PETRVM CABALLVM
Serenissimi Magni Hetruriȩ Ducis, à Consilijs, & à Secretis.

ANTONII CVRINI I. C. PONTREMVLENSIS EQVITIS D. STEPHANI, atque in Pisano Gymnasio, Iuris ciuilis vespertini, è prima sede interpretis.

I priscos legum proceres, ceu Iuris asylos
Suspiciunt omnes, quilibet vt fin. peat,
Quod legum immensum pelagus vastumque profundum
Transilire docent, saeuaque monstra fugant
Quo Caballe tuos cultu extollemus honores,
Doctrina cunctis maior, & ingenio?
Tu que multiplici sunt sparsa volumine legum
Congeris, eloquio & lucidiora facis,
Tu responsa patrum, varijs immersa tenebris
Illustras serie clarus, & arte grauis,
Tu certius quicquid reliqui dixere priores
Aperis. & fusum nectare, nectis opus,
Te duce tutus agit, iudex actorque reusque
Te duce quisque nouit reddere cuique suum
Ast generosa nequit mens vni insistere palmae
Et laudem factis, quaeris & ingenio;
Hinc tibi commisit sic tractas pondera regni
Pallas si vt lateri, Mercuriusque forent:
Publica sicque tuis, praefers Petre commoda rebus
Vt superis etiam te probes esse parem
Quaeso at pro tantis, quaenam tibi praemia cedent?
Fama perennis, honos, perpetuumque decus,
Scilicet ante alios, mira vt virtute coruscus
Sol veluti Stellis clarior, ipse mices.

EIVSDEM AD EVNDEM.

V Iue vale, & vatis Cumeae tempora vince
Viue, & Nestorea secula, viue, vale.

EIVSDEM AD LECTOREM.

Q Vid stupes ò lector? valeat pro omnibus vnus?
Agnoscas nomen, caetera nota satis.

EIVSDEM AD LIBRVM.

D Vm fora, dum iudex, actorq. reusq. manebūt
Dignus eris luce, tempore laude liber.

AD SERENISS. COSMVM MEDICES MAGNVM DVCEM ETRVRIAE QVARTVM, Ac Religionis Equitum Diui Stephani Magnum Magistrum,

In Excellentiss. Iurisconsultum Petrum Caballum Pontremulensem, Florentini Fisci summum Praesidem, & ipsius Magni Ducis Consiliarium Primarium.

LAVRENTII CANOSSAE PONTREMVLENSIS ELOGIVM.

Egum Progenies Etrusca COSME,
Qui tenes populos beatus inter
Albentem Tiberim, Macrae & fluenta;
Inuident alij tibi Tetrarchae,
Reges ac alij Domos superbas,
Vrbium decus, aureumque florem,
Classem vel populis timendam Eois,
Certum praesidium, decusque regnis.
Inuident equitum graues cateruas,
Et robur peditum ruens in hostes,
Et partos Patris artibus triumphos.
Inuident minus haud tamen Caballum
Hunc ad sydera laudibus supremis
FERNANDVS Genitor tuus ferebat
Diuino referens, frequenter ore.
Offendunt alij, caduntque saepe,
Ast nunquam mihi caespitat Caballus,
Prouidus, pede labitur nec vno.
Pegasus veluti grauatus orbem
Volatu rapido Polum petiuit;
Petrus auxilio, artibusque Diua
Pallados celebris tenebit astra.
Huius Imperium Viri regetur
Nostrum consilio graui, licebit
Dum laetis hominum praeesse rebus.
Tu regnum auspicijs Patris potitus
Exemplum sequeris Patris, Caballo
Tradis Imperij regendi habenas,
Cuius praesidio regis superbum,
Et Florae populum, regisque gentes.
Astraea è veteris domo Saturni
Virgo desiliens tuis resedit
Regnis Iustitia coacta tali.
Talique Imperio fruens Etrusca
Tellus Nestoreos tibi frequenter
Nestorique tuo precatur annos.
Inuident igitur tibi Tetrarchae,
Quae tenes bona septies beatus.
Sed tibi haud minus inuident Caballum.

AD

AD EVNDEM PETRVM CABALLVM,
I. C. PRAESTANTISSIMVM.
HIERONYMI CANOSSAE PONTREMVLENSIS.
C A R M E N.

Vm vatum videam Doctorum pectora, summas
Haud dignè laudes enumerare tuas,
Doctrina præstans Cultor sanctissimè Iusti
Quid de Te dicam nesciui, atque puer?
Tu Decus eximium patriæ, splendorque Caballe,
Europam illustras laudibus eximijs
In te suspiciunt Læti Iuuenesque, Senesque,
Assiduèque tuum nomen ad astra ferunt.
Semper honos, nomenque tuũ, laudesque manebũt,
Dum tua te cælo splendida scripta beant.
Sed quid ego infælix puerili Carmine, laudes
Imprudens nitor concelebrare tuas?
Te talem potius tacitum mea Musa relinquat,
Ne risum moueat pondere pressa graui.
Te dicant alij Musis, & auspice Phœbo.
Non faciles aditus arcta Corinthus habet.

AD LECTOREM EIVSDEM.
HIERONYMI CANOSSAE.
C A R M E N.

Erlegat assiduè doctissima scripta Caballi
Publica iudicij crimina scire volens.
Hæc celeri studio verses noctesque, diesque:
Afferret exiguus præmia magna labor.
Haud mora, iam poterit quoduis decidere crimen,
Seu seruare decet, perdere siue reos.
Hic facili Iuris griphos sic arte resoluit,
Sic legum illustrat Cimmerias tenebras,
Vt pateant lippis obscura ænigmata legum,
Factaque sint claro lucidiora die.
Sic fulcit veris Petrus sua dicta Caballus,
Vt magè, vel Phœbi carmine vera putes.
Mæandros igitur sinuoso in Iure timentes
Omissis alijs, Hæc monumenta legant.

IACOPO FRANCESCHI GENTIL'HVOMO FIORENTINO.
A LETTORI.

QVESTO human sauer, che quì prescriue
A giudice mortal termini eletti?
Humano è ben, ma Pietro i gran concetti
Dalla Libra del Ciel raccoglie, e scriue.
Chi non sà com'eterno al Mondo viue
Huom, ch'affreni quà giù colpe, e difetti,
Miri questi del giusto aurati detti,
E nell'opere altrui se stesso auuiue.
Che vinto dell'inuidia il fremer vano
S'inuolerà del fosco obblio di Lete,
Fatto di verità Campion sourano,
O Leggi, o lumi, o voi, ch'in terra hauete,
Abbellito d'Astrea l'armata mano,
Stelle anco voi nel Ciel seco sarete.

INDEX

INDEX ARGVMENTORVM AD CASVS IN HOC VOLVMINE CONTENTOS, VT QVID IN SINGVLOS DISCVTIATVR ILLICO PERQVIRENTI OCCVRRAT.

CASVS 206.

CASVS 207.

CASVS 208.

CASVS 209.

CASVS 210.

CASVS 211.

CASVS 212.

CASVS 213.

CASVS 214.

CASVS 215.

CA-

CASVS 232.

An sicuti publicatis bonis mariti dos uxoris non confiscatur, sed ab uxore cōtra fiscū repetitur, ita, & quarta pars bonorū mariti diuitis, quæ uxori inopi indotatæ, vel modicā dotē habēti debetur, iuxta dispositionē Auth. præterea. C. unde uir, & uxor, extrahēda sit de bonis mariti confiscatis, & uxori præstanda per fiscū, & quid, quando sumus in crimine læsæ Maiestatis, & ipsa uxor maritum bannitum, et rebellem sequitur. fol. 73

CASVS 233.

Quod cōfiscatis bonis debitoris ex delicto, eoque postea ex gratia restituto ēt ad bona, si ante restitutionē emanarunt ex parte fisci edicta, seù proclamata consueta, quod creditores, & ius prætendentes in bonis dicti cōdēnati publicati intra certū tēpus cōparerent, et eorū credita & iura proponerēt, & docerēt, quo elapso, et de credito, uel iure nō ostēso, amplius ad aliquid petendū non admitterētur, nec ulterius audirentur, & aliqui ex creditoribus non cōparuerunt in dicto termino bānimentorū, nec aliquid dixerunt, sed tacuerunt, et eorū iura, et credita proponere neglexerunt, non possunt ijdem creditores agere contra dictū eorum debitorē restitutum, ut dicta credita ipsis soluat, sed imo repelluntur, & debitor liberatus dicitur. fol. 75

CASVS 234.

Quod debitor, cuius bona sunt confiscata propter delictū liberatus est ab omni ære alieno, nec à creditoribus molestari potest, sed fiscus, qui in debitoris locū subintrat, dictis creditoribus satisfacere tenetur, ēt quod talis debitor postea redeat in gratiam, et bona acquirat, nisi ēt ad bona amissa restituatur, & quō tūc teneatur, et quid sit in fideiussore dicti debitoris, an scilicet et ipse liberetur, siue fideiusserit ad cōmodum priuatorum, siue ad fauorē fisci, ubi ferè omnia deducūtur, quæ in hac re desiderari posse videntur. fol. 78

CASVS 235.

Explicatur materia obloquentiū de Principibus, et Dominis suis, et illis maledicentiū, et carmina, cantilenas, epistolas, vel famosos libellos contra eos cōponentium, & in scriptis redigentium, et publicantiū, ac alia in eorumdem Dominorum iniuriam, & dedecus tendentia facientium; Declaraturq́, quæ nam hæc delicta sint, an sapiant crimen læsæ Maiestatis, et quomodo puniantur de iure. fol. 81

CASVS 236.

Quæ, quot: & qualia sint membra in corpore hominis, quid mēbri appellatione veniat, & de pluribus, & varijs quæstionibus dependētibus à statutis punientibus delinquētes in amputatione mēbri alicuius, & potissimum manus, an pœna hæc capitalis dicatur, quō, & quādo mēbrum intelligatur debilitatū, et de multis alijs ad hanc materiam pertinentibus. fol. 84

CASVS 237.

An statuto imponēte pœnam mortis in certis delictis, pro quibus à iure communi non imponebatur, bona talis delinquentis debeant confiscari tanquam tacitè sub pœna mortis cōprehensa, ubi pro opinione negatiua multis rationibus, & autoritatibus concluditur, & quid quando ex iure communi pro eo delicto confiscatio bonorum tacitè imponebatur. fol 92

CASVS 238.

Quod dispositio Auth. bona dānatorū. C. de bon. proscr. non corrigat iura antiqua imponentia pœnam amissionis non omniū bonorum delinquentium, sed partis tantū, puta dimidiæ, tertiæ, uel alterius quotæ, nec etiā alia iura, quæ in aliquibus delictis pœnā publicationis certarum rerum, seù bonorum certorum imponūt, sed talia iura adhuc procedunt, et incorrecta remanent. fol. 96

CASVS 239.

De præscriptione actionum criminaliū, et an condemnatus in contumaciam in pœnā mortis, si post annos triginta, vel maius tēpus captus fuerit, et ductus in fortiam iustitiæ sententia sit exequenda, an verò talis condemnatus sit tutus præscriptione, et quid in condēnato in pecunia, an scilicet is actionem ex sentētia præscribat, an verò soluere cogendus sit. fol. 97

CASVS 240.

An stāte statuto, seù decreto, q̄ nō descripti in ordine militari deferētes q̄dā arma puniātur in

& partim parti applicãda, & vno ex dictis, qui pacem fecerunt, falsum testimoniũ in cau sa criminali cõtra alterũ ferẽte, dicatur per dictam falsam depositionem cõtrauẽtum pa ci, & pœnam in ea conuentam fuisse commis sam. fol. 117

CASVS 248.

Stãte quod facta pace inter inimicos nõ intelligi tur facta remissio dãnorũ expensarũ, & inter esse, quæ ab offendẽte offenso debentur, An vbi facta est pax simpliciter cũ promissione de nõ offendendo sub graui pœna, si vnus contraue niat, & in pœnã incidat, eãque parti pro por tione sibi applicanda soluat, pars ipsa offensa vltra dictã pœnã sibi solutam possit quoq; pe tere dãna, expensas, & interesse occasione di ctæ offensionis, ex qua dicta pœna incursa est, sibi contingentia, & quæ expensæ, dãna, & in teresse peti poss nt, & vbi offensus debilitatus remãsit, vel mortuus, an in perpetuũ, vel pro certo tãtũ tẽpore, & pro quo, & de alijs in hac materia. fol. 119

CASVS 249.

Quod tẽpus concessum bãnito permanẽdi in loco banni his verbis, vel similibus, per quindecim dies proximi uẽturos dicitur esse continuũ et currit de momento ad momentũ, etiã quod de dicta cõmissione iam transacta parte dicti tẽ poris notit. ã habuerit bannitus, itaquod nõ po test in loco permissa cõmorari, nisi per illud tẽ pus solummodo, quod ab habiti salui cõductus notitia superest ad complẽdũ dictos dies quin decim, & si ulterius in ipso loco permaneret cõ cessio sibi non suffragaretur, & pro bannito nõ assicurato haberetur, & tãquam talis impunè offendi posset, ac si nullum vnquam saluũ con ductum obtinuisset, quod iuribus, rationibus, & authoritatibus comprobatur. fol. 127

CASVS 250.

De statutis in multis partibus Italiæ vigẽtibus, quod pro delicto filij caps possit legitima ei dẽ bita in bonis patris viuẽtis, seu quod pater tẽ neatur soluere condemnationem filij usque ad legitimam, an ualeant, & quo intelligãtur, et an procedant, quando filius est condẽnatus in contumaciam, uel deliquit extra territorium statuentium, uel nõ est legitimus sed spurius, uel naturalis tantum, uel extat nepos ex filio delinquente, uel qui deliquit, nõ est filius, sed nepos ex filia prædefuncto, Et quod tempus sit considerandum in ipsa legitima discernenda, an scilicet delicti, uel accusationis, uel senten tiæ, si interim patrimonium sit auctũ, uel di minutũ & quid si filius sit soluẽdo et de repe titione soluti per patrem, & de pluribus alijs in hac materia utilibus, et necessarijs. 130

CASVS 251.

De cõparatione literarum tam per testes manũ scribentis notam habentes, quam ex alijs scri pturis indubitatis illius, à quo scriptura facta dicitur, & an condẽnatus in causa ciuili prop ter talẽ coparationẽ literarũ possit criminali ter accusari de falso, quia negauerit scripsisse, et per sentẽtiã pro scribẽte habitus fuerit, et condemnatus. fol. 136

CASVS 252.

Lata, et copiosa disceptatio circa executionẽ sen tentiæ contra principalẽ latæ aduersus fideius sorẽ non citatũ faciendã, siue sit fideiussor de iudicato soluendo seu iudicij siue cõtractus, et an, et quãdo talis exequutio facienda sit exe quutiue, et de facto, et quando uia ordinaria, et nouo processu, ac noua sententia opus sit, et an, et quando, et quomodo actus contra unum factus alteri non citato noceat, et de pluribus alijs ad rem hanc pertinentibus. fol. 128

CASVS 253.

De proclamatibus, seu bãnimẽtis prohibentibus uenationem, aucupationẽ, uel piscationẽ certo rum animaliũ, auiũ, aut piscijũ in certis locis, et aquis sub pœna eorum ualiditate, et quod comprehendant uenatores aucupatores, et pi scatores etiam causa donandi Principi ipsi, et Domino prohibenti, quod tamen non exten dantur ad uenatores Leonum, Vrsorũ, Pan therarum, Aprorum, Luporum, uel aliarũ si miliũ ferarũ, et bestiarum syluestriũ humano generi nocẽtium, quos etiam dictæ uenationis gratia posse deferre arma alias prohibita dici tur. fol. 141

non

non sui, cora m quo falsum dixit, procedant non solum in iudice ordinario, sed etiam in Delegato, siue principis, siue inferioris, & quam pœnam imponere possint tales Iudices, an scilicet falsi ordinariam, an verò extraordinariam tantum, & an, & quando vna imposita per vnum Iudicem possit alia per alterum Iudicem imponi. fol. 157

CASVS 262.

De authoritate Iudicis delegati in deputandis nuncijs, & exequutoribus in causa sibi commissa, eos priuandi, & puniendi, ac alia faciendi in commissis corā ipsis, qualis & quanta sit, & de modo procedendi, & decidendi in factis notorijs coram ipso sequutis, & an citatio requiratur, vel defensio concedatur, et appellatio detur, et de pluribus alys in hac materia. fol. 161

CASVS 263.

Quod Magister grammaticæ percutiens discipulum in capite cum paruo baculo, & illum vulnerans in actu ipsum docendi, non puniatur tanquam id correctionis causa, & non animo iniuriandi fecerit, & quid ad hoc docendum probari oporteat, quid testes deponere habeant, & quomodo causam scientiæ reddere debeant, & an in his, & similibus, in quibus per sensum corporis, quod deponitur, percipi non potest per testes, sufficiat redditio causæ præsumptiuæ, vel credulitatis ad probationem defensionis rei resultantis ex actibus per ipsos testes visis. fol. 164.

CASVS 264.

Si filius familias commisit delictum, ex quo bona publicari debeant vigore statuti, & deinde moriatur pater, superstite dicto delinquēte bamnito nullo facto testamento, vel cum testamento ipso filio prærerito, vel exheredato, & alio haerede instituto, an fiscus aliquod ius prætendere possit in bonis dicti patris defuncti ex persona filij bamniti, saltem respectu legitimæ filio debitæ in bonis paterni, & contra fiscum concluditur tàm ab intestato, quàm ex testamento, etiam in legitima, quando cum publicatione bonorum concurrit condemnatio in pœnam vitæ, & quid in alijs casibus, in quibus minor imponitur pœna, quidnè quando bamnitus est capax successionis, & quando dicatur incapax, vel capax tàm de iure communi, quàm de iure municipali, & de pluribus alijs in hac materia quotidianis. fol. 167

CASVS 265.

Quod relegatus, seu confinatus in aliquo loco ad certum tempus, moriens durante relegatione, seu confinio, non posest ante finitum exilium transferri ad locum, à quo relegatus, seu confinatus erat, vt ibi sepeliatur absque Principis licentia, quod tamen secus est in ossibus talis relegati, seu confinati, quæ ad illum locum conduci possunt, et ibi sepulturæ tradi, nulla Principis obtenta id faciēdi gratia, et sine vllius pœnæ incurrendæ metu. fol. 179.

CASVS 266.

An fiscus, qui loco heredis delinquentis condemnati in pœnam confiscationis bonorum habetur, et eius creditoribus satisfacere tenetur, quatenus tamen vires bonorum suppetunt, possit dare insolutum dictis creditoribus nomina debitorum confiscati, et quomodo teneatur dictis creditoribus, si sint diuersi territorij, et in vtroque condemnatus habebat bona, siue confiscatio ea omnia comprahendat, siue existentia intra confiscantis territorium tantum, et nunquid creditores vnius territorij possint satisfieri in bonis in altero territorio sitis, an verò quodlibet territorium teneatur suis creditoribus soluere. fol. 180

CASVS 267.

An pœnæ et condemnationes pecuniariæ prouenientes ex delictis commissis in vita fendatarij, declarata tamen tempore domini directi, ad quem reuersum est feudum ob mortem dicti feudatarij, spectent ad fiscum dicti Domini directi, an uerò ad heredes dicti feudatarij, in qua quæstione multa non spernenda deducuntur, quæ et propositam quæstionē, et alias consimiles resoluunt iuribus, rationibus, et authoritatibus. fol. 181

CASVS

INDEX.

CA

CASVS 275.

An stante statuto, quod bannitus impunè offendi possit, si quis offendat bannitum cum quo ante bannum pacem, treugam, vel cautionem de non offendendo habebat sub certa pœna, dicatur eam rumpere, & in pœnam in illa contentam incidere, & quid quando cum tam bannito fit pax, treuga, vel cautio de non offendendo an scilicet, & tunc licitum sit eum sine metu pœnæ conuentionalis offendere, & quid si vtroque casu adsit iuramentum. 205

CASVS 276.

An capienti mulierem, quæ se prægnantē reddi permiserat, & edito partu, illum suffocauit, seu necauit, ante, vel post condemnationem pro tali parricidio de illa sequutam, debeatur præmium à statuto, vel decreto cōcessum capientibus homicidas; Et quid in occidente mulierem bannitam, stante eodē statuto, vel decreto, quod bannitus possit impune offendi, & occidenti vlterius præmium detur. 208

CASVS 277.

De erectione furcarum, quod sit meri imperij, & an permissa occisione banniti à statuto, possit, qui illum capit, suspendere in arbore, maximè si illum viuum ducere potuisset ad curiam, & an saltem teneatur pœna violatæ iurisdictionis, & quæ sit talis pœna in similibus casibus. fol. 210

CASVS 278.

An statutum, quod bannitus impune offendi possit, locum habeat in occidente bannitum veneno, maxime verò in vxore eo modo proditoriè maritum bannitum occidente; quidnè in extraneo de ordine, & mandato vxoris maritum eius bannitum pariter veneno, vel aliter occidente, & de alijs in hac materia. fol. 211

CASVS 279.

An statutum concedens præmium capienti bannitum, vel malefactorem habeat locum de iure in officialibus, & ministrio iustitiæ, qui ex debito eorum officij eos capere tenentur, & similiter in hominibus villarum, qui ex statutis idem facere coguntur, & quid de cōsuetudine seruetur in aliquibus locis, & an capiens vltra præmium a statuto concessum, possit etiam a fisco repetere expensas in captura factas, maxime si dictum præmium excedant, & quid pariter in hoc de consuetudine certorum locorum obseruetur. fol. 213

CASVS 280.

Quod, statuto puniente præstantem auxilium alicui ad delictum committendum certa pœna, præstans opem pluribus ad vnum maleficium committendum, non tenetur pluribus pœnis pro pluribus auxilijs, sed vna tantum pœna pro vno auxilio, & non pro multiplici, sicut & mandans pluribus, quod vnum committat delictum, vna tantum pœna, ac si vni tantum commisisset, et non multiplici punitur. fol. 216

CASVS 281.

Quod mala noua dolosè nuntiantes ore, vel literis, aut aliter, puniuntur pro motu iudicis, habita ratione qualitatis facti, & personarum, & parti etiam ad interesse tenentur, si quomodocunque ex hoc læsa fuerit, & quid quando id non dolosè fiat, nec alicui præiudicium afferatur, an scilicet, & tunc pœnæ locus sit. fol. 217

CASVS 282.

De probatione furti per coniecturas, & per quas, & eo constito, quomodo excusetur is, penes quem bona ablata erant deposita, & an aliquid probare debeat, & quid, vt absoluatur. fol. 218

CASVS 283.

De Custodibus carcerum, Iudicibus, officialibus, & ministris Curiæ carnaliter cognoscētibus mulierem carceratam, vel etiam non carceratam coram eis litigātem, seu causam aliquam habentem, & eorum pœnis, siue mulier cognita fuerit alias honesta, & bona fama,

nuam

FINIS INDICIS ARGVMENTORVM.

RESOLVTIONVM CRIMINALIVM

PETRI CABALLI PONTREMVLENSIS IVRISCONSVLTI.

PRO SERENISS. MAGNO DVCE AETRVRIAE Dudum vniuersarum Militarium Legionum, & Magistratus Dominorum octo Virorum Guardiæ, & Baliæ Auditoris

Ac Sacræ Religionis Aequitum Diui Stephani Præsidentis,

Nunc verò pro eodem Serenissimo Principe in Ciuitate, ac tota ditione Florentina Fiscalis Cameræ Auditoris generalis,

Nec non in Signatura libellorum Supplicum Gratiæ, & Iustitiæ primi Consiliarij.

Centuria Tertia.

EPITOME.

De Impensis factis per Fiscum in perquirendo, capiendo, & ad carceres reducendo homicidas, & alios facinorosos homines, & in eos processando, maleficia probando, furcas ad eosdem suspendendos erigendo, & alia in similibus necessaria faciendo, an pertineant ad hæredes occisorum aut alios offensos, vel ad Dominum Territorij commissorum maleficiorum, an verò ad ipsos delinquentes, & vbi aliquæ ad Dominum Territorij spectent, an super bonis dictorum malefactorũ recuperari possint, & dato quod sic non sufficientibus dictis bonis delinquẽtium ad satisfactionem æris alieni, & dictarum Impensarum per Fiscum factarũ, an creditores fisco præferantur, an verò fiscus illis anteponatur, & de multis alijs in hac materia distinctè tractatis, & scitu dignis.

SVMMARIA.

1 *EXPENSAE factæ in accusando homicidam, & processum contra eum formando ab hærede occisi soluendæ videntur.*

2 *Hęres necẽ defuncti iudicialiter vindicare tenetur aliàs vti indignus eius hæreditate priuatur.*

3 *Dominus habens iurisdictionem tenetur de suo facere expensas, quæ fiunt in perquirẽdis, carcerandis, & puniendis malefactoribus ibidẽ. nu. 15.*

Nec videtur, quod ipsas à reis vllo pacto recuperare valeat ibidem nu. 38.

4 *Iudex faciens expensas in requirendo reum, qui dicitur criminosus, potest eas ab illo repetere.*

5 *Iudex Ciuitatis facit officiales suos fugiẽtes ad Curiam reuocari expensis, ipsius fugientis.*

Dummodo sit Iudex competens delinquentis.

Et illas faciat propter fraudem, & contumaciã eius, alias secus.

6 *Iudex laicus clericum delinquentem etiam notoriè insequi non potest.*

7 *Iudex prosequendo reum ignorantem, vel scientem, sed in fraude vel contumacia vera nõ repertum, non recuperat ab eo expensas factas in eius persequutione.*

Expensæ prædictæ non dicuntur necessariæ, vel

vtiles, sed voluntariæ ibidem nume. 9.

8 *Iudex immiscendo se rei ad ipsum non pertinẽti dicitur esse in culpa.*

10 *Expensæ factæ in prosequendo, & capiendo reum, ab ipso reo exoluendę sunt.*

Illas autem faciens potest eas à fisco recuperare, & nu. 39.

Fiscus postea illas à reo recuperat ibidem, & in fine nu. 21. & 40.

11 *Potestas Ciuitatis potest expẽdere de ære Communis pro prosequendo, & capiendo officiales Communis fugientes ibidem nu. 13.*

Huiuscemodi tamẽ impensæ sunt postea per ipsos officiales delinquentes restituendæ.

12 *Premium concessum Iudicantibus malefactores de substantijs eorum est soluendum ibidem nu. 19.*

14 *Expẽsæ exequutionis Iustitiæ pertinẽt ad fiscũ. Et ad hoc faciunt, quæ habentur infra nu. 40. & 41.*

Fallit tamen hoc vbi adest consuetudo in contrarium.

Prout in multis locis euenire tradit ibidem Author.

15 *A consuetudine loci recedendum non est.*

16 *Faciens expensas in prosequendo, & capiendo bannitum illas à fisco recuperat.*

Nam illas restituere tenetur, vt habetur ibidẽ nu. 18 20. & 39.

Illas tamen postea ipse recuperat ab ipsomet Reo ibidem nu. 21. & 40. & supra nu. 10.

17 *Mulier in opus Salinarum ob maleficium dãnata, & à latronibus capta, & iure commercij vendita, & redempta redit in pristinam causam.*

Emptor nihilominus prætium recuperat à fisco, cuius negotium nulliter gessit.

18 *Officialis faciens sumptum pro capiendo malefactorem recuperat illum à communi, seù fisco.*

Faciunt quę habentur supra nume. 15. & infra nu. 20. & 40.

Illud idem etiam euenit in quocunque alio etiã non habẽte mandatum, qui malefactorem aliquẽ cæperit, & Curię tradiderit, & in eo prosequendo, vel capiendo aliquid erogauerit.

22 *Fiscus an possit repetere expẽsas factas in perquirendo, carcerando, & puniendo rebellem, vel habeat ius retentionis in bonis ipsius confiscatis.*

23 *Et vbi possit, An in eis alijs creditoribus pręferẽdus sit, & licet in vtroque capite per Afflictum pro fisco concludatur, vt ibidem habetur nu. 24.*

Cum declaratione tamen, quod prædicta procedant nisi creditores protestati sunt antequam impensa facta esset, quod intẽdunt contribuere ibidem nu. 25.

Contrarium tamen absolutè per D. Authorem concluditur ibidem nu. 26. 34. & 40.

Fiscus tenetur omnibus delinquentis creditoribus satisfacere, quando omnia ipsius bona ad eum deuoluta sunt.

27 *Impensa, quæ fit pro punitione criminis incumbit fisco.*

Præsertim quando bona criminosi confiscantur ibidem.

28 *Fiscus accipiendo bona damnati loco hæredis habetur.*

29 *Hęres non deducit expensas, quas facit in consequenda hæreditate.*

30 *Si Rex, aut eius Magistratus vult capere maleficos, & latrones nõ potest adhoc cogere sibi subditos, maximè homines Ciuitatum, & quare.*

31 *Tributa Regni, redditus, & prouentus ideò Regi dantur, vt Regnum seruet, & absque subditorum grauamine iustitiam faciat ibidem nu. 35. & 36.*

33 *Quarẽ Regalia Principibus concessa sunt ibidẽ, & num. seq. & supra nu. 31.*

34 *Principibus deficiẽtibus in administratione iustitiæ denegari possunt Regni redditus, & prouentus.*

35 *Princeps non debet iustitiam vendere, nec permittere, quod partes aliquid pro ea consequenda soluant.*

36 *Iustitia gratis à Principibus ministranda est supra nu. 33.*

37 *Princeps tenetur de proprio purgare prouinciã malis hominibus.*

41 *An Creditum, quod habet fiscus expensarum in prosequendo reo, capiendo, & puniendo factarum æquiparetur credito ex causa funeris.*

42 *Creditum ex causa funeris quęcunque alia priuata credita superat.*

43 *Hoc tamen procedit quò ad creditores habentes personales actiones, & hypothecas tacitas, nõ autẽ quòad habentes expressas, & anteriores.*

44 *Pro opinione ab Authore firmata in præsenti casu deducitur ab eodẽ decisio quędam Florentię sequuta cum summa etiam omnium commendatione.*

Licet in aliquo quò ad eorũ fundamenta ab Authore damnetur ibidem nu. 52. & 53.

45 *Antonius Curinus Pontremulẽsis Aeques Diui Stephani Auditor Rotæ Florentinę affinis, & Carissimus D. Authoris.*

46 *Ioannes baptista Concinus Serenissimi Magni Ducis Aetrurię supremus Auditor ab Authore commendatur.*

47 *An fiscus præferatur creditoribus ex cõtractu, dubitatur. Et nu. seq. cum distinctione de qua ibi declaratur 48.*

49 *Fiscus in prosequendo pœnam pecuniariam cõtra reum agit de lucro captando.*

Secus in prosequendo expensas factas in eo perquirendo, capiendo, & puniendo.

50 *Fiscus quãtum ad lucra non est potior priuato.*

51 *Quæstiõ præcedentis casus declaratur in quibus terminis procedat.*

52 *Stant hæc duo simul, quod fiscus faciat expensas ad perquirendum, capiendum, & puniendum reũ, & quod eas postea ab ipso reo recuperet.*

53 *Fiscus in recuperãdis expensis, de quibus supra, non præfertur creditoribus ex contractu.*

CASVS

CASVS DVCENTESIMVS PRIMVS.

OMMISSO graui homicidio
factę fuerut plures expēsæ,
tā in pquirēdo, & capiēdo
homicidā,quā in ipsum ac-
cusando, & processū cōtra
eū faciendo,& furcas ad ip
sum suspendendum construendo, vnde du-
biratum fuit ad quem tales impēsæ spectēt;
1 & quoad expensas factas in accusando, &
processum faciēdo, videtur quod ad eas te-
2 neatur hæres occisi, qui necem defuncti iu-
dicialiter vindicare tenetur, aliàs vti indi-
gnus eius hæreditate priuatur toto titulo ff.
& C.de his quib. vt indign. & ita in puncto
decidit Capel.Tolosan.decis.41. in princ.&
hoc non videtur habere dubium; Aliæ autē
3 expensæ factę in perquirendo, & capiendo
homicidam, & in furcas erigendo,vt suspē-
deretur, videtur spectare ad Dominum, cu-
ius est iurisdictio loci commissi maleficij,vt
punctualiter cōcludit Capel.Tolosan.d. de-
cis.41.in fine, quæ allegat Henric. Boic.in c.
ad aures de Simon. vbi in §.super eo num.6.
4 vers.& nota, inquit,quod si Iudex requiren-
do reum, qui dicitur criminosus faciat ex-
pensas, potest eas ab eo repetere arg. l.
5 Circensium C.de decurion.lib.10.vbi Iudex
Ciuitatis facit officiales suos fugientes ad
Curiam reuocari expensis ipsius fugientis,
& hoc secundum Henric. si eas facies sit Iu-
dex competens talis delinquētis, & illas fa-
ciat propter fraudem,seu contumaciā eius,
quia fortè subterfugit, vel in immunitatem
ecclesię se ponit, cui insidiādo Iudex faciat
sumptus, aliàs si nō esset suus Iudex, vt quia
6 laicus Iudex insequeretur notoriè Clericū
delinquētem, vel esset suus Iudex,sed requi-
reret reum ignorantem,vel scientem, sed in
7 fraude, vel contumacia vera non repertum,
puta infirmum grauiter, vel ab alio Iudice
de facto detentum, secus videretur, cum in
neutro casu possit tali requisito aliquid im-
8 putari, & quia vt subdit nu.7. in primo casu
Iudex ipse est in culpa immiscēdo se rei ad
ipsum non pertinenti, & in secundo, vt hoc
ego addam, quia non videntur expensę vti-
9 les, & necessarię, sed potius voluntarię; quę
quidem verba Henric.non videntur mihi sa-
tis probare sententiam Capel. Tolosan. cum
potius velint, quod ad præmissas expensas
10 teneatur ipse delinquens, quam fiscus, &
quòd proinde, qui eas fecit, non à fisco, sed
à Reo repetat, nisi dicamus, quod faciens
tales impensas, illas recuperat à fisco, & fi-
scus postea à Reo, vt voluit Bart. in d. l. cir-
censium, vbi formaliter ait, nota argumen-
11 tum ex ista lege, quod Potestas Ciuitatis
potest expēdere de ęre Communis pro per-
sequendo, & capiendo Officiales Commu-
nis fugientes, ipsis tamen captis omnes ex-
pensæ per ipsos debent refici, & restitui, &
idem vult in effectu Angel. de Perus.in l. lex
Cornelia §.si quis liberum in fine nu.5. ff. de
12 iniur. vbi inquit, quod pręmium concessum
indicantibus malefactorem semper est sol-
uendum de substãtia malefactoris, & debet
statui, arbitrio boni viri,& ita verè loquitur
13 d.l. in qua dicitur,quod Ciuitas fecit impē-
sas in reuocando ad eam Officiales, qui au-
fugerant, à quibus eas recuperat, vt etiā ibi
adnotant Luc.de Pēna,& Bald.in princ. vn-
de dictam sententiam Capel. Tolos. veram
existimo, quā sequitur Clar. in Pract. crim.
q.99.nu.9.vers.quęro hìc,vbi eius authorita-
14 te ait, quod expensa exequutionis iustitiæ,
puta furcarum,carnificis & similiū pertinēt
ad fiscū,quod procedere intelligit,nisi adsit
consuetudo in contrarium, puta,quia com-
munitas loci consueuisset hęc suis impensis
facere, vt est in multis locis, nā tunc ab ip-
15 sa consuetudine non esset recedendum; cō-
cordat Cassane.in consuet. Burgund.tit.des.
confiscationis in verbo, & appartient. in
vers.aduerte etiam fol.370.vbi quod Domi-
nus habens iurisdictionem tenetur de suo
facere expensas, quæ fiunt in persecutione
delinquentis, nisi sint impensę, quæ fiunt in
accusando delinquentem; Ad idem optime
facit Bald.in c.1.in princ. sub nu.3. vers. po-
ne cœpi bannitum in tit. hic finitur lex Fe-
16 deric.in vsib.feudorum dicens, quod si cœ-
pi bannitum, & expendi in ista captura, fi-
scus tenetur mihi restituere per text. in l.
mulier in opus Salinarum ff. de captiu. &
17 postlim. reuers. vbi mulier in opus Salina-
rum ob maleficium dānata, & à latronibus
capta,& iure commercij vendita,& redem-
pta, redit in pristinam causam, sed emptor
recuperat pretiū à fisco, cuius negotiū vtili-
ter gessit,quam legem dicit Bal. ad hoc no-
tandam, & eum sequitur ibidē Afflict. in 5.
notab.nu.5. vers.sed quæro; Hoc idem tenet
Ang.de Perus.in auth.de collationib.§.iube-
18 mus il 3.in fi.vers. sed de vno posset dubita-
ri,vbi tradit, quod officialis faciens sumptū
pro capiendo malefactorem, recuperat illū
à communi,seu fisco per d. l. mulier in opus
Salinarum; facit etiam text. in l.vnica.post
principium iuncta gl.in verbo libertas C.de
19 mulierib. quæ propt. seru. se iniunxer; vbi
quod delatoribus criminosorū soluitur prę-
mium à fisco, vt etiam probatur expressius
in l.2.3. & 4.C. quibus ex caus.seru.pro præ-
mio libert.accipiunt, & vbique not.gloss.&
scribentes; facit etiam, quod quicunq; etiā
20 non habens mandatum à Iudice cœperit
malefactorem aliquem,& tradiderit Curiæ,
& in eo capiēdo aliquid erogauerit, poterit
illud recuperare à fisco, vt ex mēte aliorum
tradit Clar.in Pract.crimin.q.29. nu.7. vers.
vnum tamen; Fiscus igitur, aut ipse facit,

aut facienti restituere tenetur impēsas erogatas in perquirendo, & capiendo maleficorem, & in exequenda contra eam sententia, quas nihilominus ab ipso delinquente recuperare potest, vt ex omnibus prędictis apparet.
Hinc aliàs vidi de facto pulchram quæstionē, quidam ob varia eius atrocissima delicta, etiam lęsam Maięstatem sapienria diu fuit insequutus, & maximis laboribus, & impēsis captus, & postea ad tutos carceres ductus, & ibi processatus, & tandem condemnatus ad pœnam furcarum, & confiscationis omnium bonorum, & effectualirer suspēsus, & incorporata eius bona per fiscum non sine etiam magna impensa, & illis non sufficientibus, ad satisfactionem creditorū dicti delinquentis, & prædictarum expensarum fisci, & petentibus ipsis creditoribus sibi satisfieri, & dicente fisco, quod est creditor dictarum impensarum, quas intendit recuperare, & in primis, & ante omnia de-
22 ducere, querebatur, quid de Iure dicēdum esset, & an fiscus tales expēsas repetere, seu
23 recuperare posset in bonis dicti Rebellis confiscatis, & vbi posset, an in eis alijs creditoribus præferendus esset; Istam Quęstionem ponit in indiuiduo Afflict. in c. 1. §. & bona committentium crimen lesæ Maiestatis nu. mihi 47. vers. Itē quæro, vbi ait, quod si per Rebellionē Vassalli omnia bona deuoluta sunt fisco, qui propterea tenetur satisfacere omnibus creditoribus delinquentis, & conuentus ab ipsis creditoribus excipiat, quod pro expugnando dicto Rebelle, & incorporandis eius bonis expendit vtiliter in exercitu magnam pecuniæ quantitatem, quam intendit prius deducere de dictis bonis in ipsum peruentis; & in eis ius retentionis habere, audiendus est cōtra cre-
24 ditores, & illis preferēdus, & sic in vtroque capite pro fisco concludit Afflict. quod scilicet prędictas expensas recuperet, & quod in illis creditoribus preferatur, ad quod plura allegat, quæ ibi videri possunt, & eius decisione refert, & sequitur, ac nouis quibusdam fundamētis comprobat Peregr. in tract. de Iur. rib. & priuil. fisci lib. 5. tit. 1. de publicat. bonor. num. 193. & 194. versic. succedit alia quæstio, qui tamen omittit attestationem ab ipso Afflict. factam, quod D. Antonius de Baldaxinis Regius Cōsiliarius sibi dixerat, quod ita fuit iudicatum per Consilium Regis Castellę; quam conclusionem, vt ego nec istud omittam putat
25 Afflict. veram esse, nisi illi creditores protestati fuissent, antequam impensa facta esset per Regem, quod non intendebant contribuere in expensis prædictis per notata in l. fin. C. de negot. gest. & præcipuè per Alexandrum;
26 Contrarium autem, quod fiscus audiri non debeat, & illi sint creditores preferendi, tenuit Gigas in tract. de crim. lesæ Maiest. in vlt. parte tit. de pluribus, & varijs quæstionibus quest. 12., vbi refert dictam decisionem Afflict. & eam postea reprobat ex eo, quod respectu impensarum factarum in perquirēdo, & consequendo Rebelle, non videatur
27 audiendus fiscus, cum omnis impensa, quæ fit pro punitione criminis, incumbat ipsi fisco, qui accipit mulctas, & pœnas, & preserrtim quando bona talis criminosi confiscantur, & quo ad expensas factas in incorporā-
28 dis bonis, & reducēdis ad manus fisci, quia
29 ipse fiscus accipiendo bona damnati loco hæredis habetur, qui non deducit expēsas, quas facit in consequenda hereditate, & respōdet rationibus per Afflict. allegatis, quā opinionem Gigātis contra Afflict. & Peregr. eum sequentem amplectitur Hieron. de Laurent. decis. Auenionens. 121. nu. 4. & plur. seq. & nouissimè Baiard. in addirionibus ad Clar. in Tract. crimin. q. 78. sub nu. 169. 170. vers. item adde quod fiscus, & allegat Luc. de Penn. in l. 1. C. ne rusticani ad vllu obseq. deuocent. lib. 11. vbi col. antepen. post princ. versic. amplius si Rex vult. Ex authoritate And. de Isernia summi feudistę inquit, quod
30 si Rex, aut eius Magistratus vult capere maleficos, & latrones nō potest ad hoc cogere sibi subditos, maximè homines Ciuitatum, quia stipendijs Regis sunt huiusmo-
31 di malefactores capiendi, nam ideo habet tributa, & Regni redditus, & prouentus, vt Regnum seruet, & absque subditorum grauamine iustitiam faciat; Ideo namque sunt Regi prouidentia quadam constituta stipēdia, ne, dum pro his exequēdis sumptus ad hoc sufficiens queritur, Rex veluti prædo grassetur, vt ibi per ipsum, pro quo benefaciunt statim dicenda ex Afflicto, & cum ista opinione trāsit Iacob. de Aiello in tract. de
32 adoa, & rileuio in princ. & nu. 41, & illam sententiam ipse probaui veluti veriorem, & validioribus rationibus fulcitam, pro qua
33 potissimum dicebam facere, quod Principibus concessa sunt Regalia, vt iustitiam faciant subditis suis, & taliter se gerant, quod boni inter malos quiete viuant, & mali coerceantur, & vnicuique ius suum tribuatur, in-
34 tantum, vt si in prædictis deficiant possint eis denegari introitus Regni, qui debentur in recompēsationem grauaminis, & oneris illis impositi in administranda subiectis iustitia, vt latè ostendit Afflict. in eodem tit. quæ sint regal. in c. 1. in princ. nu. 7. & 8. vers.
35 circa quartam quęstionem, qui etiam subijcit quod non debent iustitiam vendere, nec permittere, quod Partes aliquid soluāt pro
36 ea consequenda, quia gratis debent illam facere, & ipsi de proprio Doctoribus, Officialibus, & Ministris salaria soluere; Si er-
37 go de proprio tenentur Principes purgare

Prouin-

Prouinciam malis hominibus, & bonã subditis ministrare iustitiam,nõ videtur, quod
38 expensas in eam causam factas recuperare
posſint, ad quod etiam faciunt alia iura, &
authoritates, de quibus antea meminimus,
39 quæ impensas in perquirendis, capiendis,
ac puniendis malefactoribus erogatas fisco
incumbere probant. Et si diceretur posse
40 nihilominus fiscum huiusmodi expẽsas ab
ipso delinquente, cuius causa illas fecit, recuperare, vt superius ex aliqnibus iuribus,
& authoritatibus probauimus, non tamen
per hoc sequeretur, quod alijs creditoribus
sit præferendus; Nec aliquid releuat fundamentum Peregrini, quod æquiparetur tale
41 creditũ fisci credito ex causa funeris, quod
42 quæcunque alia credita priuata superat,
quia vltra quod æquiparatio hęc non habet
rationem, nec authoritatem, non est gene-
43 ralis, quia expensæ funeris, & infirmitatis
defuncti præferuntur omnibus legatarijs, &
creditoribus habentibus actiones personales,& hypothecas tacitas, non autem habẽtibus expressas anteriores, vt re ad partes
discussa resoluit Franc. decis. Neapolit. 51.
per totam in prima parte, & idem nouissimè concludit Surd.decis.Mãtuana, 112.pariter in tota, cum quibus conuenit Vanderan.in tract. de Priuileg. credit. cap. 3. ante
finem vers. priuilegium qnoque funerariæ
44 actionis,& secundum hanc opinionem cõtra Afflict.& Peregr.votasse scio Clarissimũ
D. Paulum Vintam Senatorem Florentinũ,
& Auditorem fiscalem Serenissimi Magni
Ducis Hetruriæ, & in Signatura gratiæ, &
Iustitiæ pro eodem Principe collegam meũ
honorandissimum, qui tamen nihil ex prædictis allegabat contra Afflict. & Peregr.vltra authoritatem Gigant., cuius rationibus
tantum nitebatur, & eum eo postea anno
1602, transierunt Excellentissimi Iurecon-
45 sulti Domini Alexander Zilocbus Corrigiẽsis, & Antonius Curinus Pontremulensis cõ
patriota, & Affinis meus, & tanquam filius
carissimus ambo Aequites diui Stephani, &
Auditores Rotæ Florentinæ, ac Dominicus
Gualandus Mutinensis Iudex Mercantiæ, &
cum dictæ decisionis reuisio concessa esset
instante procuratore fisci tandem re maturè discussa fuit approbata per alios Iudices,
inter quos erat Clarissimus Senator Florẽ-
46 tinus, & meritissimus Auditor supremus
suæ Celsitudinis D. Ioannesbaptista Concinius vir nunquam satis laudatus; Sanè nullam vim faciendam puto in eo, quod dictus
D. Vinta, & post eum præfati Domini tres
magnum constituere videbantur fundamẽ-
47 tum, videlicet, quod fiscus non præferatur
creditoribus delinquentis ex cõtractu, imo
ipsi creditores ei anteponantur, vt per Couar.lib.1.variar.resolut.c.16.nu.8.vers.igitur
ex verò sensu per Clar.in Prac.crimin. q.78.
nu.31.vers. vidi quandoque dubitari p Frãc.
Beci.cons.57. nu.7. vers.amplius per Afflict.
in c.1.in princ.sub nu.9. in 31. priuileg. fisci
tit.de duobus fratribus de nouo benefic. inuesti.in vsib.feudor.per Farinac. in suis quęstionib.criminal.tit.de delict.& penis.quęst.
25.nu.188.versic.sublimita tertio,& per Peregr. in d.tract.de Iurib. & priuileg. fisci lib.
4.tit.vltimo de pęnis, & mulctis,nu.11. vers.
vtrum autem, & est text. in l.vnica C. pęnis
fiscalib.creditor. præferri lib.10,& ibi Bart.
nu.2.Luc.de Pen. in verbo exactio, & Bald.
nu. 1. & probatur etiam in l. quod placuit
ff.de Iure fisci, & ibi pariter notant gloss. &
48 cęteri Scribentes, quoniam prædicta conclusio loquitur respectu penæ debitæ fisco
propter delictum, in qua bene conuenit,
quod postponatur creditori ex contractu,
49 qui tractat de damno vitando, fiscus autem
de lucro captãdo, vt punctualiter dicit Luc.
de Penna in d.verbo exactio, quod alijs verbis voluit Afflict.in d.31.priuilegio, dicens,
quod ideo creditores ex contractu præferũ-
50 tur fisco, quia quantum ad lucra fiscus non
51 est potior priuato; Nostra autem quæstio
tractat non de pœnis, sed de expensis per fiscum factis, & sic de credito non ex causa
lucratiua pœnarum, sed potius onerosa pro
pter impensas de proprio erogatas in persequendo, & puniendo malefactores, vnde nõ
bene videtur talis conclusio applicari proposito nostro, Nec pariter magni faciendã
puto aliam eorundem Dominorum considerationem, quod fiscus teneretur dictas impensas facere, quia per hoc non tollitur, qn
52 eas à Delinquente repetere posſit, stant
enim hęc simul, quod fiscus faciat expensas
ad perquirendum, capiendum, & puniendũ
Reum, & quod eas postea ab ipso Reo recuperet, vt voluit Henric.Boic.supracitatus, &
ante eum Bart.in d.l. Circensium per illum
tex.apertum C.de decurionib.lib.10. qui nõ
potest euitari, licet ad illum ipsi non aduertant, sed quidquid sit de hoc, satis est, quod
fiscus in illis recuperandis ex bonis confiscatis non præferatur creditoribus ex contractu.

EPITOME.

Stante statuto, quod pars penæ delictorum applicetur fisco, & pars Accusatori, delatori, notificatori, aut alteri priuato, an talis priuatus, cui pars penæ applicatur, posſit ad eam agere cõtra delinquentem condemnatum, an verò exactio ad solum fiscũ pertineat, & ab eo ipse priuatus suam portionẽ consequi debeat, & an saltem tali priuato licitum sit vti retentione pro par-

te sibi tangente, vbi pœna ad eius manus peruenerit,

SVMMARIA.

1 *POENA inter fiscum, & Accusatorẽ, seu delatorem ex statuto, vel lege diuidenda, sequuta condemnatione tota est soluenda fisco, à quo postea suam partem consequitur ille, cui debetur,*

2 *Et ita de consuetudine seruari, & sæpius in cõtingentijs facti conclusum fuisse testatur ibidem D. Author,*

3 *Vtile est priuato, vt illa pena pars, quæ sibi cõpetit, prius veniat à fisco exigenda.*

4 *Fauorabilius fit exequutio, quando fisco solui debet, quam vti priuato soluendum est.*

5 *Accusator delator, vel notificator, cui penę pars applicanda est, an possit agere contra cõdemnatum ad consequutionem dictę suæ partis, & pro parte negatiua concluditur.*

6 *Cumanus in distinctione præsentię casus ab Authore notatur,*

7 *Quęstio pręsentis casus in quibus terminis procedat.*

8 *Delinquens condemnatus volens spontè parti, seù priuato soluere portionem penę, quæ sibi competit, id facere potest, & liberatur.*
Nec fiscus hoc ei impedire potest.

9 *Priuatus, qui de pena participare debet, habet ius retentionis.*

10 *An fiscus priuato, vel ècontra priuatus fisco præferatur in consequutione pene, quæ inter eos est diuidenda, vbi reus non est soluendo.*

11 *Resolutio est, quod vterque equaliter, & proportionabiliter concurrit.*
Et ita in practica seruari dicit D. Author, licet etiam affirmet subsistẽtabiliorem in puncto iuris esse opinionem tenentium, quod hoc casu fiscus præferatur, & quarè.

12 *Priuatus, vbi ex offensa sibi facta per delinquẽtem condemnatum consequi debet sua damna, aut interesse, tunc in his prefertur fisco, pœnã pratendenti ex eodem delicto.*

13 *Quod quidem notandum esse tradit ibidem D. Author,*

CASVS DVCENTESIMVS SECVNDVS.

1 ICVNT Criminalistę, quod quando pars penę applicatur fisco, & pats Accusatori, delatori, notificatori, aut alteri priuato, secuta condẽnatione tota est soluenda fisco, à quo postea consequitur suam partem ille, cui debetur, ita volunt Bart. in l.Senatus censuit. 15. §.Senatus Adriani nu. 2. & 3. per illum text. ff. de Iure fisci, & ibidẽ Albericus nu. 3. Salyc. in l. 3. nu. 5. C. ad legẽ Falcid. Angel. in tract. de Malef. in verbo dãdis, & soluendis nu. 1. Bosi. in pract. crim. tit. de sententia. nu. 4. Clar. in pract. crim. q. 95.
2 nu. 9. vers. Solet etiam, vbi ita de consuetudine obseruari, & sæpius in contingentijs facti conclusum fuisse testatur, idem voluit Bart. in l. vnica nu. 4. vers. quero cui debeat solui C. de vẽdit. rer. fiscal. cum priuat. com-
3 mu. lib. 10. dicens, hoc esse vtile priuato, qa
4 fauorabilius fit exequutio, quãdo debet solui fisco, quam quando debet solui priuato iuxt. l. penult. cum ibi notat C. de conueniẽd.
5 fisci debitor. eodem lib. 10. Sed quæri solet, an si Accusator, Delator, Notificator, aut alius priuatus, cui pars pœnæ applicatur vellet agere contra delinquentem condemnatum ad consequutionem dictæ suę partis pœnæ, posset id facere, & quod non possit ad dictam partem agere, nec vlla cõtra delinquentem condemnatum sibi competat actio tenuit in indiniduo Alberic. de Rosat. in d. §. Senatus Adriani nu. 4. inquiens vidisse quæstionem de facto, quam & ego vidi, & quidem in causa ardua, & magni momenti, quæ secundum prædictam decisionẽ fuit terminata pet me, & alios, quibus allegaui dictum illud Alberici per eos non visum, & ita etiam sentit, licet non expresse dicat,
6 Bartol. in eodem §. Senatus Adriani. nu. 3. & clarius voluit Cuman. legens. d. §. cum princ. legis, qui tamen subdit, quod si statutum nõ diceret, talis delinquens condemnetur in centum, quorum pars applicetur fisco, pars
7 parti accusanti, vel denuntianti, vt sunt termini, in quibus loquitur præsens quæstio, sed diceret, incidat in pœnam, cuius pars applicetur fisco, & pars parti, tũc parti, seu priuato accusanti, vel denuntianti competit actio, & petitio partis, quod an veru sit, valdę dubito, nec pro hac distinctione aliquid allegat, & tu circa eam cogita, mihi enim verbalis videtur, & non realis, nec aliquod subsistens fundamentum pro illa inue-
8 nio; Illud sanè verum est, quod si delinquẽs condemnatus velit sponte parti, seu priuato portionem suam soluere, potest id facere, & liberatur, nec fiscus hoc impedire potest, ita notabiliter dixit Bartol. in d. l. vnica ad fin. vers. fateor tamẽ C. de vendit. rer. fiscal. cum
9 priuat. commun. lib. 10. Prout & verum est, quod si id, in quo delinquens condemnatur, esset penes partem, quę de pœna participare deberet, tunc pars ipsa debitam partem daret fisco, & aliam sibi retineret, nec deberet totam pœnam fisco dare, & deinde suam portionem ab eo rehabere, vt ostẽdit Bart. in d. §. Senatus Adriani ad fin. nu. 4. vers. præ-
10 dicta vera, sed si cõdemnatus non esset soluendo, & bona non sufficerent ad satisfactionem totius pœnæ fisco, & priuato applicandæ, sed partis alicuius tantum, dubitati vidi, quis præferendus sit an fiscus priua-
11 to, an ècontra, & resolutio est, quod vter-

que

que ad ratam concurrit,& equaliter,& proportionabiliter admittitur, vt dicit Peregr. de Iur.& priuil.fisci lib.4.tit.vlt. de pœnis,& mulct.nu.12.versic.sed hic, & ita obseruatur in practicá, licet in puncto Iuris substentabilior videatur opinio tenentium, quod fiscus hoc casu præferatur priuato, cũ ex eodẽ delicto, & facto vterque sit creditor delinquentis, vt per Couaru.lib.1.variar. resolut.cap.16.nu.8.vers.igitur ex vero sensu, per Clar.in pract.crim.q.78.nu.31. vers.vidi quãdoque, & per alios ab eis citatos; vbi tamẽ
12 priuatus ex offensa sibi facta per delinquẽtem condemnatum consequi debet sua dãna, aut Interesse, vtique in his præfertur fisco pœnam prętendenti ex eodem delicto, vt subdit Clar. vbi supra, & post eũ Peregr.
13 d.tit.de pen.& mulct.nu.13.versic.illud planè, & istud est notandum, quia sæpe euenit, quod delinquens nõ posit damna, & Interesse, & pœnam soluere.

EPITOME.

De executione parata reali, & personali fisco concessa contra suum debitorem pro debito claro, & liquido, & an pro tali credito eidem fisco liceat mortuo debitore, à quo non fuerit satisfactus sequestrare, & retineri facere eius corpus, seu cadauer, ne sepeliatur, quousque sibi satisfiat, vbi pro negatiua ex multis concluditur,

SVMMARIA.

1 *DEBITOR fisci, si debitum est clarum, & liquidum exequutiuè in ęre, & in persona excuti potest, & ita de consuetudine seruatur.*

2 *Contra debitores fiscales pro eorum debitis liquidis proceditur ad capturam personæ, & ad tenutam bonorum, & ita practicatur.*

3 *An liceat fisco mortuo suo debitore pro debito eius liquido sequestrare, & retineri facere eius corpus, seù cadauer ne sepelliatur quousque sibi satisfiat.*

Concluditur tandem pro negatiua ibid.nu.9.

Quę quidem conclusio ampliatur etiam procedere quando mortuus ex sententia liquida, & certa teneretur satisfacere propter delictum, & in vita non soluisset ibid nu.13.

4 *Priuatus habens pro suo credito contra debitorem exequutionem paratam, eo mortuo potest cum authoritate Iudicis corpus eius detineri facere, donec de debito sit satisfactus secundum Angelum de Perusio.*

Contrariam tamen opinionem sequitur, & plures alij per eum relati tanquam humaniorem, & christiana pietati magis consona ibidem nume 6. & per totum.

5 *Valet argumentum de priuato ad fiscum. ibidem nu.10.*

7 *Neque naturalis ratio, neque diuina, & humana iura patiũtur sepulturam cadaueribus defunctorum denegari.*

8 *D. Author refert Grammat. Testari, quod per triginta annos, & vltra, quibus iudicauit in Magna Curia Vicarię nunquam vidit creditoribus licentiam impartiri, vt corpora suorum debitorum sequestrentur, ne sepelliantur, donec sibi satisfactum sit.*

10 *Fiscus in omnibus casibus, in quibus specialiter priuilegiatus non apparet, iure priuatorũ vtitur.*

11 *Fiscus in dubio non præsumitur priuilegiatus. Et hoc fortius procedit, quando est creditor ex debito.*

12 *Fiscus in exigendo penam à reis agit de lucro captando, non de damno vitando.*

14 *Creditor licentiam à Iudice sequestrandi corpus sui debitoris in domo, ne sepelliatur quousque sibi satisfiat, non obtinens, & appellans, non est audiendus sed repellendus.*

15 *Causa, in qua agitur de mortuo sequestrando, nec ne, celerem expeditionem exigit, nec vlla legitima ratione dilationem admittit.*

16 *Creditor petens corpus sui debitoris sequestrari, donec sibi satisfiat, priuatur tali credito, vel actione ad illud sibi competente.*

Et multò magis appellans post denegatam sibi licentiam.

CASVS DVCENTESIMVS TERTIVS.

1
VONIAM debitor fisci, si debitum est clarum, & liquidum, executiuè in ęre, & in persona excuti potest, vt est text.expressus in l. cũ eo. x. in fine aliàs est §.fin. leg.precedentis ff. ad l.Iuliam peculat.& ibi Bartol.& Alberic. notant, & Bald. cons.90. queritur an captus in fine sub nume. 4. lib.5. & Afflict.in vsib.feudor.tit. de fratrib.de nouo benefic.in inuestit.cap.1. in princ. sub nu.9. in quinto priuilegio fisci, probatur etiam in l missi opinatores. cum ibi notat. per scribent. C.de exactorib. tributor. lib. x. & latè tradit Peregr. in tract. de Iurib. & priuileg. fisci lib.6.titul.7. de debitorib.fiscalib. nu.5 vers.fiscalis sanè debitor, & subdit nu. 7. quę
2 ita consuetudo obseruat, quia contra debitores fiscales pro eorũ debitis liquidis proceditur ad capturam persone, & ad tenutã
3 bonorum, & verum est; Dubitari vidi, an pro tali debito omnino claro, certo, liquido, & patente liceat fisco mortuo debitore, à quo non fuerit satisfactus, sequestrare, & retineri facere eius corpus, seu cadauer, ne sepeliatur quousque sibi satisfiat; Angel.de

Peruſ.in anth.à creditor. in princ. ſub nu. 1. verſ.item per hanc legem inquit, quod ſi ex forma ſtatuti inſtrumenta confeſsionata,
4 ſeu guarentigiata debent mandari executioni ad inſtantiam creditoris. Inſtrumentum confeſsionatum, ſeu guarentigiatum præſentantis, mortuo debitore poterit creditor oſtenſo tali inſtrumento facere detineri cum auctoritate Iudicis corpus eius, ne ſepelliatur, donec de debito ſit ſatisfactus,& Angelum ſequuti ſunt Marſil.in l.fin. nu.54.verſ.vlt.in hac materia ff.de queſtion. & in Sigul.199. in iure expreſſum ad finem, & Segur.relatus per Didac. Couar. & p Didac.Spin. & per Anton.Gomez. ſtatim citãdos in l.ſi ex legati cauſa.nu.73.ff.de verbor. obligation. quibus addo Luc. de Penn. in l. Circenſium ad fin.verſ.vbi etiam C. de decu
5 rion.lib.10. Si ergo priuato habenti executionem paratam pro ſuo credito cõtra debitorem hoc licet, vtique & fiſco non denegabitur, qui ſi non melioris, ſaltem non de-
6 terioris eſſe debet conditionis;Contrarium autem, quod etiam ſi defunctus ſit debitis onuſtus, & oppreſſus, quę per inſtrumenta guarentigiata liquida, & manifeſta ſint,nõ poſsit eius corpus à creditoribus ſequeſtrari, aut impediri, quominus ſepulturę trada-
7 tur,cum naturalis ratio, & diuina,& humana Iura id deteſtentur, neque patiantur ſepulturam cadaueribus defunctorum denegari dictam ob cauſam tradūt Abb. in cap. ex parte il primo ſub nu.3. de ſepult. Felyn. in c.ſicut Iudei. col.1.verſ. vnde dixit de Iudeis,& Saracen.Boer.deciſ.287.nu.2. Grammat.deciſ.82.per totam, vbi valde inuehitur contra Angel. de Peruſ. aliud tenentem
8 in loco citato, & tandem teſtatur, quod per triginta annos, & vltra, quibus iudicauit in magna Curia Vicarię, nuquam vidit talem licentiam impartiri, ſed ſemper denegari, repulſis creditoribus,Gulielm.de Benedict. in c.Raynutius in verbo mortuo itaque teſtatore nu.56.Rip.in tract. de peſte tit.de remedijs pręſer.contr.peſt.nu.101.Anton.Gomez.tom.2.variar.reſolution.cap.11.de qua litatibus contractuum nu.56.verſ.Item quęro an debitore mortuo, vbi acriter reprehēdit Angel., & eius ſequaces, & ſubdit; quod ita conſuluit,& practicauit, Didac.Couaru. lib.2.variar.reſolut.cap.1.nu.10.verſ. ſrequēter hoc in eodem tractatu,Roderic. Suarez. in repet.l. poſt rem iudicatam in ſeſta ampliat. ff. de re iudicat. & nouiſsimè Didac. Spinus. in Speculo teſtamentor. in gloſſ. 2. principali tit.de electione ſepultur.& de funeris expenſis nu.11.& 12.verſ. Tertio infertur, vbi dicit eſſe magis communem, & tenendam, & refert, quod eandem ſequuntur Didac. Perez.Bacca. Ioannes Oroſcus, Io.
9 Guttierez. & Gregor.Lopez.in locis per eū adductis; Reijcienda eſt igitur tanquam inhumana, & impietate plena, ac à chriſtiana caritate aliena opinio contraria, & ſequenda hæc æqua quidem,iuſta,& omni ratione conueniens, quæ ſicuti in creditore priuato loquitur, ita & in fiſco procedit, cū
10 is in omnibus caſibus in quibus ſpecialiter priuilegiatus nõ appareat,iure priuatorum vtatur, Afflict.lib.1.conſtit.regni Rub.24.de violentijs circa poſſeſsiones in Conſtit. violentias nu.51. verſ.quarto ad idem, & in vſibus feudorum in Rubr. de conſuetudine recti feudi nu.4.verſ.Item vbi fiſcus, & Peregr. in d.tract.lib.6. tit.1. de fiſci priuileg. in ex-
11 traindicialib.nu.1. qui etiam ſubijcit nu. 3. quod in dubio non præſumitur priuilegiatus, & fortius ſi fiſcus ipſe ex delicto credi-
12 tor eſſet, cum tunc non de damno vitando, ſed de lucro captãdo agat ex notat. per Peregr.in d.tract.lib.7.tit.3.de ijs, quę ſpect. ad ordin.iudicior. nu. 45. verſ. Alij verò diſtinguunt, & dictum ſupra caſu ducenteſimo primo authoritate Luc. de Penn. & Afflict. quam ſententiā probat in indiuiduo Fel. in d. c. ſicut Iudei.col. 1. in fin.verſ. & prędicta
13 amplia, volens dictam negatiuam opinionem locum habere, etiam quod ex ſententia liquida, & certa mortuus teneretur ſatisfacere propter delictum,& in vita nõ ſoluiſſet, quod ante eum uoluit Abb. in d. c. ex parte.il primo ad fin.ſub nu.3.de ſepulturis,
14 Quod adeò uerum eſt, ut non audiatur creditor appellans, ſed repellatur, & eius ap-
15 pellatio non recipiatur, cum res iſta celerem expeditionem exigat, nec ulla legitima ratione dilationem admittat. gl.in d.c. ex parte il primo in verbo poſt appellationem in fine de ſepultur. & ibidē Innoc. poſt princ.& Abb. ſub nu.3. Marſ.in d. ſing. 199. poſt medium, Felyn.in d.c.ſicut Iudei.col.1. uerſ.unde dixit,Couar.d.c.1.ſub d.nume.10.
16 Grammat.d.deciſ.82.nu.2.Imo creditor ſic petens, & multo magis poſt denegatam licentiam appellans priuatur tali debito, & actione ad illud ſibi competēte Boer. d. deciſ.287.nu.2.& latius Grammat.d. deciſ.82. nu.4. & 6.

EPITOME.

De furtis domeſticis factis per ſeruum Domino, per Libertum patrono, in cuius domo moratur, & quemcunque mercenarium ei, cui operas ſuas locauit, tam leuibus, quam magnis, & de eorum punitione, & alijs in materia.

SVMMARIA.

1 *FVRTA domeſtica facta per ſeruum Domino, libertum patrono, in cuius domo moratur, & mercenarium ei, cui operas ſuas locauit,*

1 *locauit, non sunt criminaliter iudicanda.*
2 *Idem etiam est in muliere subtrahente viro.*
Vxor criminaliter accusari non potest.
3 *Idem multò magis in filio subtrahenti patri.*
4 *Hac tamen procedunt, vbi furta leuia sunt, secus autem si essent magna ibidem nu. 16.*
5 *Quilibet furtum magnum committens potest criminaliter puniri.*
De seruis, libertis, mercennarijs, vxore, & filijs probat specialiter D. Author ibidem nu. 6. 7. & 8.
9 *Quãdo seruus, vel filius furatur aliquid domino, vel patri, aut vxor marito, tũc dicitur furtum domesticum.*
10 *Vbi furtum est leue nulla oritur actio furti, neque ciuilis, neque criminalis.*
Secus autem, vbi est magnum, vel graue.
11 *Notatur error quorumdam parentum, qui officiali denuntiant furta sibi à filijs facta.*
Existimantur Iudices non posse illos prater eorum voluntatẽ puniri, quod falsum est ibidem nu. 14.
12 *Ex furto facto à filio, vxore, vel à quolibet alio domestico non oritur actio furti.*
Nec Iudex potest se ex officio intromittere.
Et per inquisitionem contra tales personas procedere,
Dummodo furtum sit leue, secus autem si magnum, aut graue sit.
13 *Officium Iudicis implorari potest pro recuperatione rei sibi à domestico furata, vbi leuis est, & illam restituere recusat.*
15 *Furtum dicitur leue, & graue secundum qualitatem personarum, & quantitatẽ rerum sublatarum ibid. nu. 17.*
18 *Furta domestica quãdoque punita fuerunt etiã vsque ad mortem inclusiuè.*
19 *Pro furto domestico quamuis leui sapius tamen reiterato, potest quis puniri pena furti criminaliter, nec tunc procedit dispositio l. respiciendum §. furta domestica ff. de pœnis.*
20 *Mercennarius, siuè dapifer furans hodie vnam rem vilem Domino, & cras aliam, & sic deinceps, ita vt multas res viles furatus reperitur, potest puniri de furto ibidem, & supra nu. 1.*
21 *Textus in §. furta l. respiciendum ff. de pœnis limitatur ibid.*
22 *Pluralitas furtorum rerum vilium diuersis tẽporibus factorum, facit censeri furtum magnũ, tùm ex rerum cumulatarum astimatione, tùm ex assuefactione, & consuetudine furandi.*
23 *Pro tribus furtis domesticis vilibus debet quis suspendi secundum criminalistas.*
24 *In practica non seruatur, quod furta domestica non puniantur, si sint leuia, Nam puniuntur, & quidem grauiter ibid. nu. seq.*
25 *Domesticitas furtum aggrauat propter fidem.*
26 *Io. Faber, qui voluit seruitorem, vel familiarẽ debere suspendi pro primo furto, reprehenditur, cum sine lege loquatur, eundem sequuntur non nulli ibidem relati.*
27 *Furtum domesticum nedum grauius non punitur, furto non domestico sed nullo modo punitur, nisi sit magnũ, & tunc quousque mitius.*
Contrarium tamen consuetudine receptum esse traditur ibid.
Sed D. Author dicit hoc seruari se non vidisse, sed quod clementius in tales domesticos fures animaduertitur, vbi furta leuia sunt, vel non magna reputantur, & qualitates aggrauantes non habeat ibidem nu. 29. & supra nu. 27.
28 *Magis delinquit degẽs in obsequio alterius furtum illi committens quã alius, quia fide credita abutitur, & ideo maiori supplicio dignus est.*

CASVS DVCENTESIMVS QVARTVS.

1 FVRTA domestica facta per
seruum Domino, libertum
patrono, in cuius domo moratur,
& mercennarium ei,
cui operas suas locauit, si
leuia sunt, non sunt criminaliter
vindicanda l. respiciendum §. furta
domestica ff. de pœnis, Ioann. Bonifat. in
tract. de furt. §. 10. in verbo animo Lucri faciendi
nu. 157. vers. furta quoque domestica,
& nu. 217. & seq. vers. & in summa Boss. tit. de
furt. nu. 24. & seq. & idem dicit Bart. in d. §.
2 furta domestica, in princ. in vxore subtrahente
viro, quę criminaliter accusari non
potest, si furtum est leue, Bossi. d. tit. de furt.
nu. 27. Ioan. Bonifat. d. §. 10. nu. 179. & seq. &
3 idem multò magis in filio subtrahente patri,
Bossi. vbi supra nu. 27. & Ioan. Bonifat.
4 loco cit. sub nu. 157. & plur. seq. sed hęc procedunt
vbi furta sunt leuia, vt dictum est, se-
5 cus autem si sunt magna, quia tunc ea com-
6 mittentes criminaliter puniri possunt, vt in
seruis, libertis, & mercenarijs probat text.
à contrario sensu in d. §. furta domestica, &
tradunt ibi scribentes, & Ioan. Bonifat. supracitatus
nu. 164. & generaliter Bart. in l. si
libertus ff. de furt. Salyc. in l. apud antiquos
nu. 8. vers. item quod iste C. de furt. Alex. cõs.
135. in 2. dub. nu. 2. lib. 1. & Cepol. cons. 26. in
7 2. dub. sub nu. 11. vers. Pręterea etiam, & in
vxore, Bartol. in l. 1. nu. 4. ff. de action. rerum
amotar. qui inquit, quod tunc etiam viro nõ
agẽte Iudex potest procedere, & punire criminaliter,
& sequuntur Cepol. cons. vlt. nu.
9. vers. nunc restat, ad fin. & Bossi. d. titul. de
8 furt. nu. 27. vers. sed tamẽ aduerte, & in filio.
Bart. in l. serui, & filij, & in l. si quis vxori. in
fine principij num. 2. ff. de furt. Boss. d. tit. de
furt. nu. 27. & in omnibus concordat Aretin.
in §. sui autem nu. 4. instit. de hered. qualitat.
9 & different. vbi ait, quod si seruus, vel filius
furatus sit aliquid Domino, vel patri, aut
vxor marito, dicitur domesticum furtum, &
10 nulla oritur actio furti, neque ciuilis, neque
crimi-

criminalis, quãdo furtum eſt leue, ſecus au-
tem ſi eſt magnum, vel graue, quod inquit
11 notandum, quia vidit multos parentes er-
rare, cum notificant Officiali furta ipſis fa-
cta à filijs, quia poſſunt dicti filij puniri per
dictum Officialem, & idem per omnia vo-
luit in §.ij. qui nu.3. inſtit.de obligat. quę ex
12 delicto naſcuntur, vbi loquens in furtis fa-
ctis à filio,& vxore,& à quolibet alio dome-
ſtico, dicit,quod non oritur actio furti, nec
Iudex poteſt ſe ex officio intromittere, &
per Inquiſitioné contra tales perſonas pro-
13 cedere, ſi furtum eſt leue, licet poſſit eius
officium implorari, ſi nolint rem ſublatam
reſtituere, vt eas corripiat, & reſtituere co-
14 gat,ſecus autem inquit, ſi furtum eſt ma-
gnum, ſeu graue,quia tunc poſſunt prędictę
perſonę puniri de furto, quod perpetuò mẽ
ti tenendum,ait contra aliquos parẽtes, qui
incaute denuntiant filios,quid magnum ip-
ſis ſubtraxiſſe,&credunt Iudices non poſſe
prętcr eorum voluntatem filios furti puni-
re, quia imò poſſunt,quãdo furtum eſt gra-
15 ue, & ſubdit nu. 4. quod dicitur graue, vel
leue ſecundum qualitatem perſonarum, &
quantitatem rerum ſublatarum,idem tenet
ipſe Aret.in tract. de malefic.in gloſſ. etiam
veſtem cœleſtem nu.33.verſ.aliquando ècõ-
16 tra, vbi quod filius,ſeruus,& vxor non tenẽ-
tur pro furtis factis patri, domino, & mari-
to ſi ſunt leuia, ſed ſi ſunt magna, ſecus, &
puniri poſſunt criminaliter,& ſubijcit pari-
17 ter, quòd dicuntur leuia, vel grauia ſecun-
dum qualitatem perſonarum,& quãtitatem
ipſarum rerum ſubtractarum, quod & Bart.
tenuit ante eum in d. §. furta domeſtica nu.
2.quam concluſionem probat Clar.in §.fur-
tum nu.22.verſ.poſſet etiã, vbi plura refert
18 exempla, quibus ſeueriſsimè fuerunt puni-
ti famuli, ancillę,& ſimiles perſonę pro fur-
tis commiſſis in bonis Dominorum etiam
vſque ad mortem incluſiuè. Hinc dixit Bal.
in l.apud antiquos nu.9.verſ. extra quęro C.
19 de furtis, quod pro furto domeſtico quam-
uis leui, ſępius tamen reiterato quis poteſt
puniri pœna furti criminaliter,nec tũc pro-
cedit diſpoſitio d.l. reſpiciendum d. §. furta
20 domeſtica ff.de pœnis, & dat exemplum in
mercennario, ſeu dapifero, qui hodie fura-
tur vnam rem vilem Domino,& cras aliam,
& ita multis vicibus multas res viles, nã po-
teſt puniri de furto, & eſt pulchra limitatio
ad d.§.furta domeſtica, quam ſequûtur Au-
guſt.de Arimin.in addit.ad Angel.de male-
fic.in d.verbo etiam veſtem celeſtem nu. 34.
verſ.Item in quantum,& Boſſ. d. tit. de furt.
nu.26.Clar.in §.furtum nume.22.verſ. poſſet
etiam in fine, quod nõn alia ratione proce-
22 dit, quam ex ea, quod pluralitas furtorum
rerum vilium diuerſis temporibus factorum
facit cẽſeri furtum magnum, tum ex rerum
cumulatarum ęſtimatione, tùm ex aſſuefa-
ctione, & conſuetudine furandi, vt pulchrè
oſtendit Salyc. dictam limitationem ſequẽs
in d.l.apud antiquos nu.8.verſic. Item quod
23 iſte; & ex dicto illo Baldi dicunt crimina-
liſtę, quod pro tribus furtis domeſticis vili-
bus debet quis ſuſpendi, vt per Auguſtin. de
Arimin.loco citato,& p Boſsi. d.tit. de furt.
nu.28.& Io.Bonifat.d. §. animo lucrifacien-
24 di nu. 165.; Aduertendum tamen eſt, non
ſeruari in practica, quod furta domeſtica
non puniantur, ſi ſunt leuia, vbi fiunt à ſer-
uis, ſeruitoribus, ancillis, pediſſequis; aut
ſimilibus perſonis familiaribus, nam puniũ
25 tur, & quidem grauiter, quia domeſticitas
furtum aggrauat propter fidem, quę à Do-
minis habetur talibus perſonis, vt ex voto
Senatus Mediolani dicit Boſſ. loco citato
nu.25. & voluit etiam Addition. ad Alex. d.
conſ.135.lib.1.in addit.in verbo domeſtica,
& Ioan.Bonifat.ſub d.nu. 165. qui etiam ſu-
bijcit durum omnino videri,vt quos magna
impenſa domi alimus,vt bona noſtra cuſto-
diant, ipſi illa diripiant, aliterque contra
tales inuehitur, meminitque etiam de prę-
dicta Mediolanenſis Senatus Sententia,pro
26 qua benefacit Io.Faber in §.alia deinde lex
ſub nu.2.verſ. Item ſeruitor Inſt. de public.
iudic.volens pro primo furto ſuſpendi ſer-
uitorem, vel familiarem, extraneum autem
non, quem tamẽ ſine lege loqui inquit Fol-
ler.in pract.crim.canon.in verbo vel furtum
27 cap.21.nu.9. quia ne dum furtum domeſti-
cum non punitur grauius non domeſtico,
ſed nullo modo punitur,niſi ſit magnum, &
tunc mitius, vt ibi per ipſum, ſed Fabrum
ſequitur Diaz.in pract. canonic. cap. 90. in
verbo fures ſub nu.1.col.4.verſ. ſi autem cõ-
tingat,& ibi etiam Addition. littera. C. te-
ſtans hanc opinionem moribus,& conſuetu
28 dine receptã eſſe, & magis delinquere de-
gentem in obſequio alterius furtum illi cõ-
mittentem, quam alium; quia fide credita
29 abutitur, & maiori ſupplicio dignus eſt,
quod tamen ego ſeruari non vidi, ſed clemẽ
ter in tales domeſticos fures animaduerti,
vbi furta leuia, vel non magna reputentur,
& qualitates aggrauantes non habeant.

EPITOME.

Quod in criminalibus quis dicitur calũ-
niator ex eo ſolum, quod inſtitutam
accuſationem non probauit, & an ali-
ter, quam ad expenſas, damna, & in-
tereſſe partis damnari poſsit, & quid
in praxi ſeruetur.

SVMMARIA.

1 *CAlumniator quis ex eo probatur, quod id,*
de quo alium accuſauit, non probauit.

Accu-

2 *Accusator, qui in probatione deficit, potest sine aliis indiciis de calumnia animaduerti.*
3 *Prædicta, licet de iure procedant, tamen de consuetudine non seruantur.*
4 *Calumniator præsumptus non condemnatur in pœnam aliquam calumniæ, sed solum damnatur ad expensas, damna, & interesse partis accusata ibidem nu 6.*
Ita etiam obseruasse D. Authorem tradit ibid. ipsemet nu.5.
6 *Huiusmodi opinio summa nititur æquitate, & quare.*
7 *Verus calumniator ille est, qui falsò accusat, idest scientem falsam accusationem instituit.*
8 *Accusatores in probatione deficientes sunt aliqualiter compescendi: & quare.*
9 *Accusator accusato absoluto à condemnatione expensarum reficiendarum excusatur, si tot indicia subministrauit, quæ ad torturam contra reum satis fuerint.*

CASVS DVCENTESIMVS QVINTVS.

1 CALVMNIATOR quis ex eo probatur, quod id, de quo alium accusauit, non probauit gl. in l.athletas §. calumniator. in verbo ex vtraque post principium ff. de his, qui not. infam. & in c. cum dilectus in verbo calumniandi. circa principium de calumniator. & est communis opinio Mascard.concl.25.nu.1. & seq.& concl. 254.nu.
2 1.in tract.de probat.tom.1.adeo, vt contra huiusmodi accusatorem, qui in probatione defecit, possit fine alijs indicijs de calumnia animaduerti gl.in d.§.calumniator in d. verbo ex vtraque ante fin.& in d.c. cum dilectus. in d.verbo calūniandi Petr. de Beninr. decis.Bonon.46.nu.1. Clar.in pract.crim. q. 62.nu.6.vers.dixi supra, Mascard.dicta concl.254.nu.2.& antea concl.24.num.1. & seq. Angel.de Malefic.in verbo, & ad quetelam nu.70. vers. quæro an accusator, & ibi Hieron.Cbucalon.in addition.dicens esse communem opinionem, quam nonissimè sequitur Farinac.lib.1.quęstion.crim.tit.de accusat.q.16.nu.11.vers.verum etiam, vbi plures idem tenentes refert, Bertaz. consecrimin. 391.nu.15. lib.2.Mascard.d. concl. 24.nu. 1.
3 & seq. Sed hæc opinio, licet de iure proce-
4 dat, tamen de consuetudine non seruatur, quia calumniator pręsumptus non condemnatur in pęnam aliquam calumnię, sed solum damnatur ad expensas, damna, & interesse partis accusatæ, vt testantur Bosfi.in pract.crim.tit.de accusat. nu.19.in fin.& nu. 27.& tit. de præuaricat. nu. 8. Hieron. Chucal.in addit.ad Angel. de Malef. in d.verbo, & ad querelam nu.73.in princ. qui etiam de iure hoc videtur pulchra ratione defendere
5 & Farinac.d.q.16.nu.13.verf. sed vt ingenuè veritatem fatear, & ita pluries obseruari, nec memini ex sola, & simplici pręsumpta calumnia defectus probationis accusationis aliquem vnquam pro calumnia condemnasse in aliquam pœnam, sed solum ad expensas, damna, & interesse accusati,& cum hac sententia transire etiam nuper inueni Baiard.in addition.ad Clar.d. q.62.nu.19.& 31. qui ad hoc citat, vltra Bosfi. in d. tit. de accusat. Laur. Zenni caut.1.nu. 12. & seq. & concordat Claud. Bertaz. ad conf. crimin. Barthol.Patris. 212. in addit. sub littera. A.
6 vers.rursus. lib. 1. & dicit habere opinionem hanc maximam ęquitatem, quia licet pręsumptus calumniator non puniatur pœna calumnię, cum vt ipse antea pręcedēti vers. dixit, ex hoc,quod non probauit deductum crimen, nō sequitur, quod possit dici verus
7 calumniator. qui ille est, qui falsò accusat, hoc est scienter falsam accusationem instituit, tamen decet aliqualiter compescere
8 illos, qui bonis viris temere, & plerunque improbe facessunt negotium; Nec omitti-
9 tur, quod ab hac quoque expensarum accusato absoluto reficiendarum condemnatione excusatur Accusator, si tot indicia subministrauit, quæ ad torturam contra reum satis fuerint, vt resoluit Bertaz.d.cons. 212. per totum.

EPITOME.

De pena falsificantis literas Papæ, Imperatoris, aut Regis, Ducis, vel alterius Principis inferioris, Communitatis, Senatus, Magistratus, Iudicis, aut alterius Officialis, aut Tribunalis.

SVMMARIA.

1 *FALSIFICANS literas Regias non punitur pœna mortis, sed pœna falsi.*
2 *Hoc stante non dubitatur, quod pœna mortis puniendi non sint ij, qui literas inferioris à Rege, puta Proregis, Locumtenentis, Vicarij, & similis falsificant.*
3 *Qui literas Papæ, vel Imperatoris falsificat, pœna mortis puniendus est.*
4 *Falsitatis crimen, quandoque adeò graue est, vt pœnam mortis exigat, etiam si falsitatem circa literas Papæ, aut Imperatoris non respiciat.*
5 *Item potest tale crimen adeo esse graue, vt vltra pœnas ordinarias falsificationis etiam confiscatio bonorum imponatur.*
6 *Publicatio bonorum in hoc crimine recessit ab aula, nec amplius est in vsu.*
7 *Feudatarius quandoque ob falsitatis crimen, feudo priuatur.*

CASVS

CASUS DUCENTESIMUS SEXTUS.

1 FALSIFICANS literas regias non punitur pœna mortis, sed pœna falsi Boeri. decis. 82.nu.3. & seq. Gramm.decis.27. num.9. & 10. & voto crim. 25.nu.9. Afflict.decis. 404.nu. 15.& seq.& antea decis.21. nume.8. Diaz.in pract.crim. canon.cap.117. nu.3. & est text.in c.ad audientiam de crim.falsi, & ibi not.gloss.&Doctor.& gloss.in c.ad falsariorum. in verbo Legitimas, eo.tit. & est de
2 mente Guid.Pap.decis.455. post principiu; & multò minus tenetur pœna mortis, qui alterius, quam Regis literas falsificauit, puta Proregis, Locumtenentis, Vicarij, Senatus, Magistratus, aut alterius Tribunalis, aut cuiusuis Iudicis, sicuti tradunt Boer.dicta decis.82.nu.6.& seq.Gramm.d.decis.27. nu.10.& 11.&d.voto 25.num.10. Diaz.d.c. 117.in verbo falsarij nu.2.& ibi latius Appo stilla.in vers.illud autem notandum censeo
3 Qui tamen literas Papæ, vel Imperatoris falsificat, bene pœna mortis punitur Salic. in l.maiorem nu.1.ad finem C. ad l. Cornel. de falsis, Boer.d.decis.82.nu.4.&6.Gramm. d.decis.27.nu.10.&d.voto 25.num.item 10. Afflict.d.decis.404. quæ est vlt. nu.20. in fin. vers.allegabatur etiam, & nu.21. & prius d. decis.21.nu.2.cum plur.seq.Diaz.d.c. 117.in princ. & ibi diffusius Apostilla. qui testatur de obseruantia in Hispania, & est text. in d. c.ad falsariorum, & ibi gloss.& Doct. Guid.
4 Pap.vbi supra in princ. : oteft etiam falsitatis crimen esse, tam graue, quod pęnā mortis exigat, etiam si falsitatem circa literas Papæ, aut Imperatoris non respiciat, vt videtur velle Boer.d.decis.82. sub num.8. & 9. quem sequitur Baiard. ad Clar. in §. falsum nu.249. & vltra eum Afflict.d.decis.404. sub nu.17.vers.secundo respondetur,& nu.seq.& antea d.decis.21. sub nu.8. & Iacob. Philip.
5 Portius cons. 94.ad fin. nu. 40. vers.de iure; Item potest tale crimen adeo esse graue, vt & cōfiscatio bonorum vltra alias pęnas fal-
6 sificanti imponatur, licet ea in hoc crimine falsi sublata sit, vt per Gramm. d. voto 25.
7 nu.13. & pariter feudatario feudi priuatio, vt per Afflict.d.decis.404.num. 22. vers. fum igitur in voto, & nu.24.vers. bene fateor. & num. seq.

EPITOME.

An facta donatione inter viuos absenti notario pro eo stipulante, si antequam donatarius ratificet Donator delictū committat ex quo bona publicentur, donatio in præiudicium fisci subsistat, an verò potius corruat, & bona donata ad fiscum pertineant, & data validitate donationis ad fauorem donatarij contra fiscum, an reseruatum in donatione per donatorem, vt de eo testari, & disponere posset, ad fiscum pertineat, an verò ad ipsum Donatarium, in qua re distinctione soluitur quęstio.

SUMMARIA.

1 *DONATIO facta absenti Notario pro eo stipulante ante ratificationem sequutā ius efficax donatario non tribuit, & per donātem reuocari potest, & alteri in præiudicium ipsius concedi, ibid.nu.4.*
2 *Nec sufficit ratificatio postea sequens in præiudicium iuris iam tertio quęsiti.*
Contrarium tamen tanquam verius firmatur ab Authore ibid.nu.11.
Et maximè si donatarius non repudiet ibidem. nu.12.
Imo quod in hoc casu nulla opus est ratificatione, seù cessione, sed statim irreuocabiliter absenti acquiritur ibid. nu.13.
3 *Donatore post factam absenti donationem Notario pro eo absente acceptante, & ante factam per donatarium ratificationem delictum committentem, nunquid donatio ipsa subsistat in præiudicium fisci, an verò potius corruat in eius fauorem.*
5 *Delinquens quasi contrahit cum fisco.*
6 *Donatio carens ratificatione donatario cedit in præiudicium fisci, & quarè.*
Maximè quando in ea adest constitutum ibidem nu. 9.
Et cum hac opinione transit D. Author ibidem nu. 10.
7 *Fiscus in casu præsentis quæstionis loco hæredis censetur ibid. nu. 15.*
Vnde sicut hæres donantis donationem reuocare non potest, ita nec fiscus.
8 *Reuocationis beneficium ad hæredem non extenditur.*
14 *Reseruata sibi per donantem facultate testandi, an pertineat in casu præsentis quæstionis ad fiscum tanquam ad hęredem, an verò ad donatarium.*
Respondetur cum distinctione, de qua ibid.
15 *Hęres nullum ius habet in eo, quod sibi donator super bonis donatis pro facultate testandi reseruauit, quādo simpliciter fuit reseruata certa summa, vel quantitas, sed omnia pertinent ad donatarium.*
Ita etiam nec fiscus, qui loco hæredis donatori delinquenti succedit ibidem, & supra nu. 7.
16 *Secus autem esset, vbi donator aliquid sibi expressè reseruaret, de quo posset disponere.*
Et tunc cum reseruatum sit in bonis donatoris, sicut ad hæredē eius transit, ita & ad fiscū

Et

Et ita pluries fuisse in facti contingentia per Senatum iudicatum habetur ibid.

17 *Ad euitandas tamen difficultates in hoc casu cautela est. vt reseruationi, quæ fiet, adijciatur clausula, quod si donatarius non disponat, ea in donatarium transeat, vti accessoria principalis negotij.*

CASVS DVCENTESIMVS SEPTIMVS.

1
VONIAM donatio absenti facta Notario pro eo stipulante ante ratificationē sequutam ius efficax donatario nō tribuit, & per donantem reuocari potest, & alteri in præiudicium ipsius donatarij concedi. Dec. in l. contractus. nu. 22. & 23. vers. & ampliatur singulariter ff. de reg. iur. Io. Mohedan. decis. 1. aliàs 188. nu. 3. tit. de donation. Molin. de hispanor. primog. lib. 4. cap. 2. nu. 69. & seq. vers. contrariam autem, Vincent. de Franch. decis. Neapol. 339. nu. 2. part. 2. & infiniti alij relati per Tesaur. decis. pedem. 70. nu. 3. vers. secunda erit cōclusio, qui postea citatis contrarium tenentibus, tandem sub nu. 4. post vers. hi sunt, inquit, sententiam hanc, & magis communē,
2 & veriorem esse, ita vt non sufficiat ratificatio, postea sequens in præiudicium iuris iā tertio quæsiti, Peguer. in suis decision. seu quæstion. crimin. c. 48. ante nu. xi. versic. nec sufficeret, Dec. in d. l. contractus sub nu. 20. & 21. vers. & si nunc ratificaret, & Tesaur. d. decis. 70. nu. 5. versiculo. Verum pro istarum
3 varietatum concordia; Dubitari vidi an si donator post factā absenti donationē Notario pro absente acceptante, & ante factā per Donatarium ratificationem, delictum committat, ex quo eius bona publicentur, donatio ipsa subsistat in præiudicium fisci, an verò potius corruat, & videbatur pro fisco facere, quod dictum est supra, quod sci-
4 licet per talem donationem ius donatario non fuerit quęsitum ante ratificationem sequutam, quæ cum ante delictum facta non fuerit, nec eo sequuto fieri possit in præiudicium fisci, cui ius quęsitum videtur ex de-
5 licto commisso per donantem, cum quo videtur cōtractum tacitè l. Imperatores ff. de iure fisci, & ita pro ipso fisco arguit in terminis Tesaur. decis. pedem. 124. num. 1. Qui
6 tamen nu. 2. contrarium decidit, volens donationem subsistere, & donatarium ad bona donata excluso fisco admittendum, quia
7 hoc casu fiscus loco hæredis censetur, & sicut hæres donantis donationem reuocare
8 non poterat, cum ad eum reuocationis beneficium non extendatur per ea, quę tradidit d. decis. 70. sub nu. 5. vers. & ideo si à donāte, & sub nu. 9. vers. non autem poterit similis facultas. post Vinc. de Franch. d. decis. 339. sub nu. 2. & 3. & alios per eū adductos, ita nec fiscus, & ita inquit determinasse Senatum in contingentia facti, vt in fin. d. de-
9 cis. 124. quę conclusio potissimum admittēda est quando in donatione adest constitutum, vt per Peguer. d. c. 48. sub nu. 11. vers. sed hoc intelligas, quem sequitur Tesaur. d.
10 decis. 124. post num. 2. & cum hac opinione transeundum putaui, tanto magis, quia penes me tuta non est opinio supra relata, qđ Notario stipulante pro donatario absente possit donator ante ratificationem à donatario factam reuocare donationē, quia sunt
11 alij numero, & authoritate non inferiores, qui tenent tunc ius, & actionem statim, &
12 irreuocabiliter acquiri absenti, si non repu
13 diet, nec aliqua ratificatione opus esse, nec cessione, & ita veram, & communem sententiam se habere Bald. cons. 146. num. 8. lib. 2. cons. 238. in fine lib. 5. Anton. de Butr. cons. 9. in 4. dub. vers. nec obuiat, & ibi plena Apostil. Alex. cons. 31. nu. 16. lib. 6. cons. 53. nu. 7. lib. 7. Dec. cons. 293. sub num. 2. vers. & licet, Corne. cons. 139. in fine num. 6. lib. 3. Crauet. cons. 19. nu. 11. in princ. tertij dubij, & cons. 252. nu. 2. vers. aduertendum, Tiraq. de constit. possessor. in 3. parte limit. 30. num. 13. & seq. versic. contrarium tamen, & iterum nu. 23. vers. sunt & alij, & rursus num. 49. & seq. vers. ex quibus vides, & infra, Clar. in §. donatio quęst. 13. per totam, Cacheran. decis. Pedem. 33. nu. 4. & sequ. vsque ad finem, Ancharan. Regius quęst. 23. sub nu. 9. in fine, & nu. seq. lib. 2. & infiniti per eos allegati.
14 Et firma stante conclusione prędicta pro validitate donationis, alia oriebatur quęstio inter fiscum, & donatarium de summa pecuniarum sibi per donantē reseruata pro facultate testandi, ad quem scilicet ea spectaret, an ad fiscum, an verò ad ipsum donatarium, in qua dubitatione amplectendā duxi distinctionem. traditam per Tesaur.
15 decis. Pedem. 97. quod aut per donatorem fuit reseruata facultas disponendi simpliciter de certa summa, seu quātitate super bonis donatis, & tunc nullū ius fiscus habeat, prout nec donantis heres haberet, cuius loco esse videtur, sed omnia pertineāt ad donatarium, si donator nō disponat, quia donatio erat pura, & reseruata solum facultas disponendi, quę cum non habuerit effectū,
16 donationem non alterat; Aut fuit reseruatum aliquid expressè, de quo donans posset disponere, & tunc, cum reseruatum esset in bonis donatoris, sicut ad heredem eius trāsiret, ita etiam ad fiscum spectat, secundum quam distinctionem pluries in facti contingentia Senatum iudicasse testatur Tesaur. d. decis. 97. vbi tamen in finalibus verbis post Cagnol. per eum citatum in l. finali nn. 239.
17 C. de pactis cautelam esse inquit, quod ad euitan-

euitãdas difficultates reseruationi, quę fiet, adijciatur clausula, quod si donans non disponat, ea in donatariũ transeat, vt accessoria principalis negotij.

EPITOME.

An prohibita in criminalibus appellatione, vel nullitatis dictione, si in sententia Reus cõdemnetur ad restitutionem rei, vel ad reficiendum parti damna, expensas, & interesse liceat hoc respectu tantum à dicta sententia appellare, vel de eius nullitate dicere.

SVMMARIA.

1 *NVNQVID pars ad restitutionem rei, vel refectionem expensarum, interesse, aut damnorum condemnata prohibita appellatione, & nullitatis dictione à sententijs criminalibus possit appellare, vel dicere de nullitate.*
Resoluitur quaestio ibidem cum distinctione immediatè, & per totum.

2 *Prohibita appellatione, & nullitatis dictione in causis criminalibus non intelligitur prohibitum, quod quis possit reclamare à nimia taxatione interesse, damnorum, & expensarum, & sic appellatio, & nullitatis dictio quò ad excessum, & grauamen.*

3 *Et ita semper fuit per Senatum Mediolani seruatum in practica.*
Et ita & Florẽtiae seruari tradit ibid. D. Author.

4 *Agitur de validitate decreti in statu Mediolani lib 4. constit. §. à sententia de accusat. & concluditur pro eo, cuius etiam tenor, & intentio ibidem habetur.*

5 *Stante praedicto decreto condemnatus nihil cõtra sententiam opponere potest, nisi à Principe fuerit admissus ad nouas probationes, & defensas.*

6 *In eius tamen decreti terminis dicit D. Author, quod licet non appelletur à condemnatione dãnorum, expensarum, & interesse partis, à taxatione tamen appellatur.*

7 *Statutum prohibens à sententijs appellari, vel de nullitate dici, de iure validum est, & ita vsu & consuetudine probatum est.*

8 *Appellari potest à sententia Iudicis, qui se competentem declarat, quando per statutum coram eo reus molestari prohibetur.*

9 *Tollenda est via, per quam Iudices possunt ad se trahere omnes causas, & omnium aliorum Iudicum iurisdictionem absorbere.*

CASVS DVCENTESIMVS OCTAVVS.

1 PROHIBITA appellatione, & nullitatis dictione à sententijs criminalibus dubitatum fuit, an si in causa criminali vna ex partibus cõdemnetur ad restitutionem rei, vel ad reficiendum interesse, damna, aut expensas alteri, possit in hoc pars condemnata appellare, vel dicere de nullitate sententiae, Bald. cons. 119. nu. 6. & seq. vers. dubita-
2 tur vtrum lib. 2. tenet, quod non liceat appellare, vel de nullitate dicere, si vellet pars grauata retractare sententiam, sed quod si vellet reclamare respectu excessus in exequendo, posset, & quod ideo potest appellare, & de nullitate dicere à nimia taxatione interesse, damnorum, & expensarum; facit Clar. in pract. crim. q. 1. sub nu. 2. vers. Tertius
3 est casus in fine, vbi quod semper vidit per Senatum Mediolani reijci appellationes à condemnationibus damnorum, vel expensarum litis in causis criminalibus indistinctè, siue venirent ex eadem lege, siue ex alia, & solummodo admitti appellationem, siue remissionem respectu excessus; Idem vidi ipse seruari Florentiae, & Iudices appellationum in ciuilibus causis iudicasse iurisdictionem nõ esse deuolutam, & ipsos Iudices, qui condemnarunt, taxasse talia damna, & expensas citatis partibus, nec à tali taxatione vti excessiua vidi postea ad dictos Iudices ciuiles appellatũ, & ad praedicta facit Bossi. in pract. crim. tit. de appellat. num. 8. & plur. seq. vbi non videtur dissentire; In statu Me-
4 diolani adest decretum lib. 4. constitut. tit. de accusation. §. à sententia, quod à sententia lata in causa criminaliter mota, & criminaliter decisa, siue interlocutoria, siue diffinitiua sit, etiam respectu interesse partis in ea sententia comprehensi, non possit per quempiam appellari, quaerelari, nec de nullitate dici, nec in integrũ restitutio peti, nec alio iuris remedio vti, sed executio-
5 ni mittatur, sola recursus ad Principem relicta via, quod decretũ valet. Clar. in pract. crim. qõ. 94. nu. 3. & in §. homicidium nu. 64. in fin. Boss. remissiuè d. tit. de appellat. nu. 7. ideoque nihil contra sententiam opponere potest condemnatus, nisi à Principe fuerit
6 admissus ad nouas defensiones, Clar. qõ. 96. nu. 5. In cuius tamen decreti terminis dico, quod licet non appelletur à condemnatione damnorum, expẽsarum, & interesse partis, à taxatione tamen appellatur per allegatum consilium Bald. & alia predicta, & de validitate Statuti prohibentis à sententijs appellari, vel de nullitate dici videantur Bart. in l. omnes populi nu. 27. vers. iuxta praemissa quaero ff. de iust. & iur. Roman. in Rub. ff. de arbitr. nu. 55. vers. & primo, Boss. dicto tit. de appellation. nu. 7. vers. statuta tamen, Clar. in pract. crimin. q. 94. num. 5. vers. Ceterum in hoc Ducatu, & ibi Baiard. in addi-
7 tion. ad eum nu. 43. & ita vsu, & consuetudine probatum est, quod scilicet talia statuta valeant, vt firmat Clar. loco citato, & verum est; Si tamen vno Iudice contra aliquẽ procedente

cedēte diceretur, quod coram eo Reus mo-
8 lestari non posset, & Iudex jlle se Iudicem
competētem pronuntiaret, bene à tali sen-
tentia appellaretur, nec appellatio hæc à
statuto sublata intelligitur, quia aliàs quis
9 posset trahere ad se omnes causas de mun-
do, & per hanc viam indirectam absorbere
iurisdictionem omnium aliorum Iudicum,
vt tradit Angel. cons. 195. nu. 3. versic. secun-
do quia, quem sequi videntur Dec. cons. 49.
sub num. 2. & Roland. alios citans, consil. 33.
nu. 6. lib. 4.

EPITOME.

Quod Strigiæ, quæ certis determinatis temporibus coram Demone congregantur, & veram Christianam fidem abnegant, & alia quædam faciunt ab Inquisitoribus hæreticæ prauitatis, & Iudicibus Ecclesiasticis processari, & puniri debent, nec Iudices seculares in hoc aliquo modo directè, vel indirectè se intromittere possunt.

SVMMARIA.

1 *STRIGIAE sunt hęreticæ, idolatrę, & apostatę.*

2 *Strigię processari, & puniri debent ab Inquisitoribus hęreticæ prauitatis solis, vel cum ordinarijs locorum.*

3 *Strigiæ nunquid realiter, & corporaliter vadāt ad ludum, & coreas Demonum, an verò tantummodo fantasticè, & illusoriè, ac in somnijs id eis eueniat maxima controuersia est inter scriptores antiquos, & modernos.*

4 *Quomodocunque res sese habeat, hoc nihil refert, quò ad eas processandas, & puniendas.*

5 *Iudex secularis in puniendis, & processandis Strigijs, nullo modo se intromittere potest directè, vel indirectè.*

6 *Si tamen illas in fortijs habeat pro infanticidijs, vel alijs delictis secularibus, si eas interrogãdo cognoscat, quod sint in dicto errore hęreticali, debet transmittere processum inquisitoribus, vel locorũ ordinarijs cum illis Strigijs. Ad hoc vt ij in causa illa hæresis procedant, & peracto processu sibi restituantur.*

7 *Strigiæ peracto processu per Inquisitorem, vel loci ordinarium ad Iudices seculares puniendę remittuntur.*

8 *Quid autem iuris sit in exercentibus sortilegia, incantationes, & artem diuinandi, & medendi, & huiusmodi. & pro his, & similibus demones inuocantibus.*

Et an ab Inquisitore, vel loci ordinario, an verò à Iudice seculari puniatur remissiuè hic traditur.

CASVS DVCENTESIMVS NONVS.

1 Trigiae, quę certis tē-
poribus in certis locis
coram Demone congre-
gantur, & veram Iesu
Christi Saluatoris, & Do-
mini nostri fidem, & san-
ctum Baptisma, ac Domi
num Deum, & Beatā Vir
ginem Mariam abnegant, sanctissimā cru-
cem Domini nostri crucifixi conculcant, &
fidelitatem, & subiectionē in manibus dia-
boli iurant, illumque in earum Dominum
acceptant, & tanquam talem recognoscūt,
venerantur, & adorant, aliaque scelera ne-
phanda, & turpissima faciunt, de quibus la-
tè tradunt Bart. Fumus in summa Armilla
in verbo Strigiæ, Frater Bernardus Comēs.
in tract. de Strigijs posito in fine tractatus
eiusdem, qui dicitur Lucerna Inquisitorum
hæretic. prauit. num. 1. & plur. seq. & ibidem
Franc. Pegna in additionib. Paul. Grilland.
in tract. de Sortilegijs. q. 7. nu. 28. & seq. Ze-
rul. in praxi episcop. in 1. part. in verbo Stri-
giæ sunt hæreticę, idolatræ, & apostatę, ideo
2 que processari, & puniri debent ab Inquisi-
toribus hęreticæ prauitatis solis, vel cū or-
dinarijs locorum, vt ostendit Frater Ber-
nard. vbi supra nu. 12. vers. cum ergo prædi-
ctæ Strigię, & ibi Franc. Pegna in addition.
in vers. cum verò, ad quæ dicta se remittit
idem Frater Bernard. in Lucerna inquisit.
hæret. prauit. in verbo Secta Strigiarum, Ze-
rul. in d. praxi. episcopali in verbo. casus in
quibus locorum ordinarij possunt procede-
re contra Laicos, vers. Strigiæ, & iterum in
verbo Strigię vers. tertio curare debent; Sū-
3 ma Armilla, vbi supra in fin. & licet maxi-
ma sit controuersia inter scriptores anti-
quos, & modernos, an hę Strigię realiter, &
corporaliter vadant ad ludum, & choreas
demonum, & iam dicta facinora commit-
tant, an verò tantummodo fantasticè, & il-
lusoriè, ac in somnijs prędicta omnia eis cō
tingant, & vltimam partem teneant Franc.
Ponzinib. in tract. de Lamijs nu. 39. cum seq.
& Repertor. inquisitor. prauitat. hæretic. in
verbo Xorguinę, & ibi etiam Addent. ad eū,
Primam verò tueantur Grilland. vbi supra
nu. 7. & seq. Summa Armilla in d. verbo Stri-
giæ. post principium, & Frater Bernard. in
d. tract. à nu. 1. vsque ad nu. 12. qui etiam ra-
tionibus tenentium contrariam opinionem
respondet, quam Franc. Pegna. ibi in addit.
vers. institutum huius authoris dicit esse cō-
munem, & verissimā, ac multis rationibus,
& euidentibus signis, atque experimentis
4 approbatam, tamē quò ad propositum no-
strum nihil refert, an vna, vel altera eligatur
opinio, quia etiam tenendo vltimam, quod

illudātur à diabolo sunt processandæ, & puniendæ à Iudice ecclesiastico, vt dicit Frater Bernard. in d. tract. nu. 12. vers. cum ergo prędicte Strigię, & Repertor. Inquisitorum prauit. heretic. in verbo Xorguinæ.
5 Nec Iudices seculares in hoc se intromittere possint aliquo modo directè, vel indirectè c. vt inquisitionis §. prohibemus de herectic. in 6. Intantum quod si ipsi Iudices seculares tales Strigias in fortijs habeant pro
6 infanticidijs, vel alijs delictis secularibus, & dum eas interrogant, constet quod sint in dicto errore hęreticali, debeant transmittere processum Inquisitoribus, vel locorū Or-
7 dinarijs cum ipsis Strigijs, vt ij in causa illa hæresis procedant, & peracto processu eas Iudicibus secularibus restituāt, qui aliorum criminum iudicium iam ceptum prosequātur, & iustitiā faciant, ita colligitur ex traditis per Franc. Pegnam. in d. addit. ad tractatum de Strigijs fratris Bernardi circa fi-
8 nē vers. Sed ab hac sententia, & infra; Quid autem sit in exercentibus sortilegia, incantationes, artem diuinandi, & medendi, & huiusmodi, & pro his, & similibus demones inuocantibus, & an ab Inquisitore, aut ordinario ecclesiastico, an verò à Iudice seculari puniantur, dixi infra casu 223. ad quę dicta me remitto.

EPITOME.

An in promissione de non offendendo, Treuga, vel pace, per se, vel alios attinētes, & propinquos vsque in certum gradum comprædendantur spurij, vel simpliciter naturales tantum, ita, vt per offensionem ab ipsis factam incomprahensos in dicta promissione, Treuga, vel pace, & contrauentionem incurratur pœna conuētionalis, vbi multa ad propositum deducuntur.

SVMMARIA.

1 *PROVISIO facta per aliquos de se inuicem non offendēdo, neque per se, neque per consanguineos, cognatos, affines, aut attinētes, vsque in tertium, vel quartum consanguinitatis, vel affinitatis gradum simpliciter & propriè loquendo, non comprehendit spurios, nec etiam naturales tantum secundum aliquos.*

2 *Et ideo, si naturales, & spurij alios in promissione comprahensos offendant, vel ipsi ab illis offendantur, pęna non committitur.*

3 *Impropriè autem de naturalibus, qui sub patris gubernio viuunt, secus esset.*

Quam opinionem D. Author sequeretur in facti contingentia.

Illud idem etiam teneret de spurijs, si ex facti circunstantijs, & ex his, qua erga eos fierent per patres, aut alios attinentes Iudici videretur, quod ex ea causa, pro qua ad promissionē deuētum est, offensio actiuè, vel passiuè in illis spurijs euenerit.

Et in hoc multum versatur arbitrium Iudicis. ibidem.

4 *Contrariam tamen opinionem, quod immo, propriè & naturales, & spurij in dicta promissione comprehendantur ex pluribus tenet Baldus cons. 441. in primo dubio.*

5 *In hoc casu videtur habenda esse ratio ad naturalem affectionem, & caritatem insitam a natura ipsa, quę non secus in istis militat, ac in alijs faciat.*

Imo sępè maior in his, quàm in illis affectio reperitur.

6 *Opinio Baldi, de qua supra, procedit etiam, si eundem, quod prouisio, vel lex, vel statutum loqueretur per verba ciuilia, & ius denotātia.*

7 *Item procedit etiam, si dictum esset de certo gradu computando secundum ius ciuile.*

Quod quidem quomodo procedat, declarat paulo post ibid. nu 9.

8 *Spurij de iure Ciuili sunt incogniti.*

10 *Cons. Baldi, de quo supra ab Auctore commendatur, vti plenum in hac materia, elegans, & subtile.*

11 *Pater an teneatur pro filiis naturalibus, vel spuriis cogi possit fideiubere, vel promittere de non offendendo, & resoluitur, quod sic.*

12 *An spurii, vel naturales comprehendi debeant in cautione de non offendendo, arbitrarium secundum aliquos censetur, qui tamen in dubio tenent non comprehendi.*

13 *In cautione de non offendendo facilius veniunt naturales tantum, quàm spurii.*

CASVS DVCENTESIMVS DECIMVS.

1 PROMISSIO facta per aliquos de se inuicem nō offendēdo, neque per se, neque per cōsanguineos, cognatos, affines, aut attinētes, vsque in tertium, vel quartum consanguinitatis, vel affinitatis gradum, non comprehendit spurios, nec etiam
2 naturales simpliciter, & propriè, adeo quod si tales offendant alios cōpræhensos in promissione, vel ipsi ab illis offendantur, pœna non committitur, ita ex multis concludit Herculan. in tract. de caut. de non offendendo cap. 32. per totum, Idem in spurijs tenet Vulpel. in tract. de pace, induc. & promission. de non offend. qō. 84. etiam in tota, sed
3 impropriè naturalibus, qui sub patris gubernio viuerent, contrarium tenet q. seq. 85. per totam, cuius opinio em sequerer in facti contingentia, & in spurijs etiam idē tenerem,

nerem, si ex facti circumstantijs, & ex his, quę erga eos fierent per patres, aut alios attinentes, Iudici videretur, quod ex ea causa pro qua ad promissionem deuentum est, offensio actiuè, vel passiuè euenerit in illis spurijs, in quo multum Iudicis arbitrium ver-
4 sari dixit Vulpel.d.q.84.in fin. Imo reperio, quod Bald.cons.441.in primo dubio per totum latè disputat hanc quęstionem ad partes, & tandem concludit, & propriè naturales, & spurios compræhendi in d.promissione, & ex pluribus mouetur, quę ibi videri
5 possunt, & potissimum ex eo, quod in hoc proposito videtur habenda esse ratio ad naturalem affectionem, & caritatem insitam à natura ipsa, quę non secus militare videtur in talibus filijs, quam in legitimis, & naturalibus, immo & sepe maior in illis est, quàm in his, & Baldū sequi videtur Moron. in tract.de fide treug.& pace q.181. nu. 1.2.
6 & 3.& aduertēdum est, quod Bald.loquitur etiam, quod promissio, vel lex, aut statutum de ea loquens, loqueretur per verba ciuilia,
7 & ius denotantia, imo in fine consilij addit id procedere, etiam si dictum esset de certo
8 gradu computando secūdum ius ciuile, quo
9 iure spurij sunt incogniti, quia inquit hoc esse factum ad differentiam iuris canonici, & non ad exclusionem illegitimorum, & iuris naturalis, quod est notandum, & miror, quod Hercul. & Vulpel. non addnxerint d.
10 cons. Baldi, quod in materia est & plenum, & elegans, ac subtile, & ex prędictis etiam
11 deciditur, an pater pro talibus filijs naturalibus, vel spurijs cogi posśit fideiubere, vel promittere de non offendendo, in qua Hercul.& Vulpel.concludunt, prout in eorū resolutione, vt supra, an sint comprehensi in iam facta, sed secūdum allegata ex Bald. & Moro. teneretur vt supra; His iam scriptis reperij, quod Vinc.Caroc.in suis decisionibus casu 8. ponit hanc quęstionem, quę-
12 rens, an spurij venire debeant, seu comprehendi in cautione de non offendēdo, & post plura argumenta in vtramque partem adducta concludit, quod amplecti vnam, vel alteram opinionem residet in Iudicis arbitrio considerata qualitate, & natura rām eorū, qui cautionem prestare debent, quam ipsorum spuriorum, sed quod tamen in dubio
13 non censentur comprehensi, illud ramen ex dictis per pręfatum Doctorem cōstat, quod facilius in hac promissione venire debent naturales tantum, quam spurij, quod admitti potest, & confirmari ex his, quę in alijs tamen terminis tradunt D. Rustic. in tract. an, & quando liber.posit.in condit.censeantur vocar.lib.2.c.6.num.53.& Farinac. lib.1. quæstion.crimin.q.13.nu.51.& seq. vsque ad finem.

EPITOME.

Stante lege municipali in Magno Ducatu Hetruriæ, quod qui sine armis tentauit carnaliter cognoscere fœminam, vel masculum per vim, aut violētiam, effectu non sequuto condemnetur ad Triremes, cum armis verò in pœnam vitæ, an vt quis incidat in dictam pœnam, necesse sit, vt deuenerit ad actus valde proximos, & fecerit quidquid potuerit, vt voluntatem suam expleret, an verò sufficiat, quod aliquam fecerit violentiam, & ad aliquem actum facti deuenerit tangendo personam.

SVMMARIA.

1 *STANTE statuto, quod qui sine armis tentauerit carnaliter cognoscere fœminam, vel masculum per vim, aut violentiam, etiam effectu non sequuto, cōdemnetur ad triremes, cum armis verò in pœnā vitæ, dubitatur qualis & quanta debeat esse ista vis, & ista violētia pulcrè, & latè per totum.*

2 *Qui nam dicatur deuenisse ad actus proximos ipsius facti.*

3 *An & quando quis dicatur aliqualem violentiam alteri intulisse.*

4 *Qui nam. stante prędicto statuto sirment ad hoc vt illi locus sit requiri, quod quis deuenerit ad actum multum proximū facti, & quod eorum opinio reprobatur nu seq.*

5 *Ad hoc vt sit locus prędicto statuto sufficit, quod aliqua interuenerit violentia vel iustus timor cohertionis ibidem nume. sequ. & 10. & 15.*

Imo sufficit sola violentia per interpellationē, & suasionem ibid.nu.7.

6 *In terminis prędicti statuti vim pati dicitur, qui terroribus coherceri potest.*

8 *Violentia ne dum facto, sed etiam verbis committi potest.*

9 *Statutum prędictum loquitur de simplici vi, aut violentia.*

10 *Violentia multis modis committitur.*

11 *Opinio Bertazoli & sequacium in pręsenti casu procedit de iure communi.*

12 *Attentatura ad delictum de iure communi non punitur pœna ipsius delicti, sed mitiori.*

13 *Fallit vbi fuerit ita propinquum, quod quasi sit de esse ipsius delicti, quod non fuit perfectum.*

14 *Statutum puniens attentatum certa pœna non requirit actum facti proximum ad hoc, vt locum habeat, & supra per totum.*

CASVS DVCENTESIMVS VNDECIMVS.

1 TANTE lege municipali, quòd qui sine armis tẽtauerit carnaliter cognoscere fœminam, vel masculum per vim, aut violẽtiã, etiam effectu non sequuto condẽnetur ad Triremes, cum armis verò in pęnam vitæ, dubitatum fuit, qualis esse debeat ista
2 vis, seu violentia, & an necessarium sit, quòd attentans deuenerit ad actus valdè proximos, & fecerit quidquid potuerit, vt voluntatem suam expleret, an verò sufficiat, quod aliquam fecerit violentiam, & ad aliquem
3 actum facti deuenerit, puta accipiẽdo personam, quam cognoscere volebat, per braechia, aut per manus, vel aliter, & eam retinendo, nec dimittendo, & eo modo instando, vt sibi assentiret contra tamen talis per-
4 sonę voluntatem, & illa semper reclamante, & pro prima opinione, quòd requiratur, quòd deuenerit ad actum multum proximum, & fecerit omne possibile, facit Bertaz. cons. crim. 203. in toto lib. 1. & Bal. in l. si quis non dicam rapere nu. 5. vers. Sexto oppono C. de episcop. & cleric. ac Roman. cons. 427.
5 nu. 5. vers. cęterum; Sed pro secunda opinione, quod sufficiat, quod aliqua interuenerit violẽtia, per quam corpus personę lędatur, & animus affligatur, & offendatur, facit Castrens. cons. 27. per totum lib. 1. Nec verum videtur, quod requiratur actus multum proximus, & propinquus copulę carnali, vt per Corne. cons. 207. num. 18. lib. 2. Imo vt dicit Bal. cons. 267. nu. 3. lib. 1. sufficit iustus timor
6 cohertionis, quia dicitur in his terminis vim pati, qui terroribus poterat cohercceri, quod & demonstrat Corne. supracitatus, & magis in terminis istis facit Bossi. titul. de coitu damnato, & punib. nu. 66. vers. & aduerte, vbi quòd ad puniendum pœna capitali stuprum violentum iuxta l. 1. §. fin. ff. de extraord. crim. non est necessaria omnis om-
7 ninò vis, siue violentia, sed sufficit aliqua violẽtia etiam per solam interpellationem, & suasionem, vt est casus in d. textu, qui verè hoc probat, & ita ibi expressè vult Bart. in fin. & post eum Alberic. sub num. 1. & August. de Arimin. in additione ad Angel. de Malefic. in verbo *Che hai adulterato la mia donna*. nu. 55. in fin. vers. Sed aduerte, & nu. seq.
8 vbi etiam declarat, quod violentia committitur etiam sine facto, sed verbis, & facit idẽ Bossi. tit. de plurib. violent. nu. 16. versic. quãdo quis dicatur num. 37. 38. & 39. versic. Nec etiam, vbi dicitur solummodo requirere, quod interueniat vis aliqua, seu violẽtia, quę atrox dici possit; Imo postea loquẽs in istis nostris terminis num. 63. vers. non omitto, se remittit ad dicta per ipsum in d. tit. de coitu
9 damnat. & punibil. & per Bartol. in d. §. fin. Quod maximè videtur procedere in terminis talis legis municipalis, quę de simplici attentatione cum vi, aut violentia loquitur,
10 nec declarat, qualis esse debeat, vt ideo, cũ multis modis ea cõmittatur, satis sit, quod
11 vno modo interuenerit, & dicta p Bertaz. & Bald. & Roman. procedunt de iure com-
12 muni, secundum quod attentatum ad delictum non punitur pœna ipsius delicti, sed
13 mitiori, nisi fuerit ita propinquum, quod quasi sit de esse ipsius delicti, quod non fuit
14 perfectum, neque consumatum, secus autẽ videtur in terminis statuti volentis attentatum puniri certa, & determinata pœna, qa tunc sufficit, quod deuentum fuerit ad actũ facti violentum etiam si non sit ita propin-
15 quum ipsi malèfitio, & ad propositum seruiunt, quæ diffusè dixi in prioribus resolutionibus criminalibus antea impressis casu 95. in toto.

EPITOME.

An detentus in Palatio, domo, vel alio loco cum promissione, & satisdatione de non discedendo sub certa pœna, si recedat, & postea cito, & spontè reuertatur dicatur promissioni contrauenisse, ita vt incidat in pœnam promissã, & eam soluere teneatur.

SVMMARIA.

1 *DETENTVS in Palatio, domo, vel alio loco cum promissione, et satisdatione de nõ recedendo sub certa pœna dicitur propriè carceratus.*

2 *Recedens à loco, in quo quis sub certa pœna detentus est, dicitur ita carceres fregisse, & delictum fateri, sicut existens in compedibus, vel in carceribus, & ex eis aufugiens.*

3 *Fallit hoc, vbi citò reuerteretur, tunc verò, nec ipse pœna fracti Carceris punitur, nec eius fideiussor ad pœnam conuentionalem tenetur. ibidem, infra nu. 8. contrarium infra num. 16. cum seq.*

4 *Statutum puniens fugientem de carcere nõ includit illos qui exierunt animo recedẽdi, dummodo citò, & spontè redeant, non post aliquod tempus, vel si in fuga caperentur nu seq.*

5 *Promittens iudici non recedere à loco sibi pro Carcere assignato sine eius licentia, sub pœna mille scutorum non incidit, in pœnam, si inde sine licentia egrediatur, & postea redeat, nec pœna carceris fracti tenetur.*

6 *Factum non dicitur, quod non durat factum.*

7 *Diuertisse non videtur, qui breui reuersus est.*

8 *Fugiens ex Carcere, vel alio loco sibi pro Carce-*

re

re assignato non habetur pro confesso, nec pœna fracti Carceris punitur, si animo redeundi aufugit, & voluntariè citò reuersus fuit ibidem & supra nu. 3.

9 *Promittens debitorem non recedere ex Curia sine licentia, donec debitum, pro quo detinebatur solueret, si absque licentia recessit, sed paulò post redijt, stipulatio non committitur, nec pro ea fideiussor conueniri potest, & quarè.*

10 *Ob recessum detenti, qui statim fuerit reuersus, nullum dicitur illatum damnum, vel præiudicium parti.*

Illud idem etiam euenit in eo, qui detinetur à fisco, qui recedit, & statim reuertitur ibidem nu. 12. & 23.

11 *In Prætorijs stipulationibus pœna conuentionalis non exigitur non dato interesse fisci.*

13 *De inobedientia non punitur, qui promisit de nō discedendo ex Prætorio, & discessit, sed postea non requisitus redijt.*

14 *Ampliatur hoc procedere, etiam si ex interuallo redeat ante tamen condemnationem.*

15 *L. diuortium non est ff. de Diuort. de breui reuersione loquitur.*

16 *Recedens sine licentia ex loco sibi assignato tenetur ad pœnam conuentionalem*

17 *Hoc procedit etiam si sponte, & statim redierit quis.*

18 *Recedens vt supra dicitur promissioni contrauenisse.*

19 *Maximè si adesset iuramentum ibid. & nu. 24.*

20 *Casus præsentis quæstionis variè fuit in facti contingentia decisus.*

21 *Pœna, sub qua quis promisit à loco sibi assignato non recedere in euentum contrauentionis nō soluitur tota, sed arbitrio Iudicis mitigatur ibidem, & nu 9. & 24.*

22 *Ita etiam seruasse in contingentia facti testatur D. Author paulò post.*

23 *Durum est, quod vbi nullum damnum fisco est illatum per recessum detenti, qui citò, & voluntariè redijt ad locum sibi assignatum, tota pœna promissa exigatur.*

24 *Quod maximè procedit, vbi esset magna.*

25 *Mora propter iuramentum purgari non potest.*

CASVS DVCENTESIMVS DVODECIMVS.

1 DETENTVS in Palatio, domo, vel alio loco cum promissione, & satisdatione de non recedendo sub cer-
2 ta pœna, licet propriè dicatur carceratus, & discedés, ita carceres fregisse, & delictum fateri videatur, sicut existens in compedibus, vel in carceribus, & ex eis aufugiens, vt notāt Doctores in l. qui in carcerem sub nu. 1. ff. quod met. caus. vbi præcipuè Bart. Angel. in l. 1. nu. 2. C. de priuat. carcer. Marsil. in l. si quis percussorem nu. 9. C. ad l. Cornel. de sicar. & in pract. crim. §. attingam. nu. 24. & seq. Grammat. cons. crim. 57. nu. 4. Bertaz. cons. criminali 35. nu. 3. lib. 1. & ibi etiam Claud. eius filius in additionibus. in prima apostilla sub litera A. & alij adducti per Borgnin. decis. 14. num. 1. & seq. in quinta parte, & per Mascard. tom. 1. de probatio. in verbo carceratus. conclus. 266. num. 8. & plur. seq. in 4. & 5.
3 ampliationibus, tamen si recedat, & postea citò, & sponte reuertatur, non tenetur ipse, nec eius fideiussor ad pœnam conuentionalem, ita in puncto decidit Carer. in pract. crim. in materia inditiorum. §. tertium inditium. nu. 30. fol. mihi 52. dicens esse notandum, & habuisse in facto, ad idem facit, quod antea eodem loco voluit ipse Carer. nu. 26.
4 & 27. quod scilicet statutum puniens fugiētem de carcere non includit illos, qui exierunt animo redeundi, dummodo citò, & spōte redeant, non si ex post facto per aliquod temporis spatium, & maximè si in fuga capiantur; Eandem opinionem sequēdo Carer. tenuit Herculan. in tract. de caut. de non offend. cap. 50. num. 17. & seq. vbi formaliter
5 dicit, quod si Iudex assignauit alicui aliquē locum pro carcere, & is promisit non recedere sine licētia Iudicis sub pœna mille scutorum, & inde sine licentia egressus est, sed redijt, non incidit in pœnam, quia nec tenetur pœna carceris rupti, qui exijt de carcere, & postea redijt, quòd & tradit Marsil. per eum adductus cons. 122. nu. 3. non enim, vt per exempla notat ibi Marsil. nu. 2. 4. & mul-
6 tis seq. factum aliquod esse dicitur, quod nō durat factum, nec vt dicit text. in l. quidquid
7 calore in fine ff. de regul. iur. diuertisse videtur, qui breui reuersus est; facit Ghirland. in tract. de relaxation. carcerator. tit. de fuga. sub nu. 7. & 8. vers. hæc tamen exceptio & iterum sub nume. 13. vers. quarto limitatur,
8 vbi quod fugiens ex carcere, vel alio loco sibi pro carcere assignato non habetur pro confesso, nec pœna fracti carceris punitur, si animo redeundi aufugit, & voluntariè citò reuersus fuit, & bene in proposito seruit Roman. cons. 193. per totum, de quo meminit Afflict. decis. 130. nu. 7. vbi consuluit,
9 quod promittens debitorem non recedere ex curia sine licentia, donec debitum, pro quo detinebatur, solueret, si absque licentia recessit, sed paulò post redijt, stipulatio nō committitur, nec pro ea fideiussor conueniri potest, quod multis probat rationibus, &
10 ea potissimum, quod nullum ex tali recessu illatum est damnum, aut præiudicium parti, nec stipulātis interest debitorem sine licentia recessisse, cum postea fuerit reuersus, quod comprobari potest ex dictis per Cacheran. decis. Pedem. 70. nu. 13. & seq. vbi
11 quòd in prætorijs stipulationibus pœna cōuentionalis non exigitur non dato interesse fisci, quod in isto casu considerari nō potest,

12 cum in nihilo sit fiscus dãnificatus, nec ius
ipsius perierit, aut in aliquo diminutum in
causa, pro qua retentio fiebat ob recessum
detenti, qui statim fuit reuersus, quã ratio-
nem maximè ponderat Farin. lib. 1. quæst.
crim. q. 30. qui num. 70. 71. & 72. loquitur de
præfata opinione Carer. & multa pro ea ad-
ducit, licet non omnes præcitatos doctores
alleget, cum quibus nouissimè conuenit D.
Hortens. Caualcan. in tract. de brach. reg.
13 part. 2. nu. 240. vbi inquit, quod si fideiussor
promisit pro aliquo de non discedendo ex
Pretorio, si ille discedat, & postea non re-
quisitus redijt, non potest condemnari pro
inobedientia, & allegat Carer. & Ghirland.
14 vbi supra, imo videtur velle, quod sufficiat,
quod etiam ex interuallo redierit ante ta-
men condemnationem per l. diuortium nõ
15 est ff. de diuortijs, quę tamẽ de breui reuer-
sione loquitur; Verumtamen cõtrarium in
indiuiduo consuluit Vulpel. respon. crim.
16 1, 9. per totum, vbi concludit recedentem
sine licentia ex loco sibi assignato teneri ad
pœnam conuentionalem, eãque exigi posse,
17 etiam quod postea statim, & spontè redie-
rit, ex quo propter contemptum Iudicis cõ
18 missa est stipulatio, & negari non potest,
quin promissioni contrauenerit, & Vulpel.
sequutus est Claud. Bertaz. in addition. ad
consilia Bartholomei patris cons. 80. lib. 1.
in criminalib. in additione sub litera A. post
princ. & eam etiam refert Farinac. d. qõ. 30.
nu. 73. qui & nu. 74. nonnulla illi seruientia
adducit, quam etiam num. 75. & seq. firmat
tãnquam veriorem, & substentabiliorem de
19 iure, & de omni modo rigore, & maximè si
adesset iuramentum, & respondet facienti-
bus pro contraria sententia, fatetur tamen
20 nu. 77. quod bis in vrbe vidit hunc punctum
disputari, & diuersimodè terminari, nã vna
vice fideiussor fuit admissus ad compositio-
nem, & pœna, quę erat mille scutorum fuit
reducta ad quingentos, alia vice fideiussor
fuit liberatus per dicta Carerij, quapropter
21 dicit ipse, quod si Iudex esset, nunquam cõ-
demnaret promittentem in integram pœ-
nam, nec eum impunitum dimitteret, sed
pœnam conuentionalẽ mitigaret, & ad mi-
norem summam in condemnatione reduce
ret, & sic pœnam rigorosam fugeret, & cõ-
temptui Iudicis cum æquitate prospiceret,
& ita etiam sequendo in hac Doctorum cõ-
trarietate ipsum Farin. tenet Baiard. in ad-
ditionibus ad Clarum in pract. crim. qõ. 21.
nu. 105. vers. Item adde, quod recedens, vbi
etiam adducit Io. bapt. Caccialup. idem in
non absimili quęstione dicentem in tract. de
debitor. suspect. & fugitiuo in 1. q. principa-
22 li nu. 2. & seq. Et ita etiam ego alias dixi in
contingentia facti reducendo pœnam pro-
23 missam ad medietatem tantum, quia mihi
semper visum fuit nimis durum, quòd vbi
nullum damnum fisco est illatum per reces-
sum detenti, qui citò, & voluntariè redijt ad
locum sibi assignatum, tota exigatur pœna
24 promissa, & maximè vbi sit magna, scio ta-
men alios aliud quandoque sensisse, & iudi-
casse, quorum sententia magis de plano ad-
mittenda esset, quando promissio esset iu-
25 rata, cum tunc propter iuramentum mora
purgari non possit, vt per Vulpel. d. respõs.
139. nu. 9. & per Farinac. d. q. 30. nu. 76.

EPITOME.

Quod Reus repertus in flagrãti crimine, si sibi linguam abscindat, ne in tormentis, vel aliter interrogatus maleficium confiteri cogatur, pro confesso habeatur, & tanquam talis condemnatur, & idem si non in flagrãti crimine depræhensus, sed carceratus ita faciat.

SVMMARIA.

1 *REVS deprehensus in flagranti crimine, et sibi linguã abscindens, ne in tormentis maleficium confiteatur pro confesso habetur.*
2 *Ampliatur hoc procedere etiam in quolibet alio in Carcere existente ibid. nu. 4.*
3 *Carceratus si Carceres frangit habetur pro confesso.*
4 *Carerius defenditur contra Bonifatium ab Authore qui in hoc præsenti casu cum Carerio concludit.*

CASVS DVCENTESIMVS DECIMVSTERTIVS.

1 REus deprehensus in flagrãti
crimine, & sibi abscindens
linguam, ne in tormentis
maleficium cõfiteatur; pro
confesso habetur, ita in pũ
cto decidit. Bonif. de Vita-
lin. in tract. maleficior. tit. de Inquisitione in
forma inquisition. super relatu num. 39. vers.
sed pone, quod procedatur, cuius dictum se-
quitur Carer. in pract. crim. in materia tor-
turæ §. tertium inditium in fin. num. 43. folio
mihi 52. qui tamen generalius loquitur, quã
2 Bonifat. Dicit enim Carer. quod vbi existẽs
in carcere timore tormentorum, ne cõfitea-
tur per illa, sibi abscindit linguam, habetur
pro confesso de delicto, pro quo erat carce-
ratus per dictum illud Bonif. quod singula-
re appellat, sed Bonifat. non simpliciter, &
indistinctè hoc firmat, sed tantum eo casu,
quò quis in maleficio depræhensus est, alias
secus esse dicit, & allegat quæ habentur in
tit. ff. de bon. eorum, qui ante sentẽtiã mort.
3 sibi consciuer. & quod dicitur de carcerato,
qui

qui si frangit carceres, habetur pro cõfesso, sed certè vbi constare posset, quod reus, ne ex tortura sibi inferenda delictum pro quò detinebatur, fateri cogeretur, & ex inde vti confessus puniretur, linguam sibi abscidisset, illum pro confesso haberem, prout intel
4 ligit Careri. Nec iura allegata per Bonifatium contradicunt, nec exemplum de carcerato carceres frangente, imo omnia potius faciunt pro Carer. si bene cõsiderentur.

EPITOME.

Quod quis condemnari potest, si aliquid dicat, aut faciat, quod mali tantum sit exempli, & qualis esse debeat pœna, & de aliis ad hanc rem facientibus.

SVMMARIA.

1 *CONDEMNARI quis potest etiã ex eo solo, quod res sit mali exempli ibidem, & nu. 4.*
2 *Malum exemplum non pœna capitali punitur, nec omnium bonorum, sed remissiori, & mitiori.*
3 *Decisio huius præsentis casus non rarò cuenit in facto, & sæpius fuit ab Authore practicata.*
4 *Ob malum exemplum quis puniri debet.*
5 *Delicta, quæ mali sunt exempli tanquam Reipublicæ multum perniciosa cæteris grauiora reputantur, & grauius puniuntur.*
6 *Manifestè, siue palàm delinquẽtes ob id grauius peccare dicuntur, quoniam pluribus peccandi exemplum præbent.*

CASVS DVCENTESIMVS DECIMVSQVARTVS.

1 CONDEMNARI quis potest etiam ex eo solo, quod res sit mali exempli l. tertia vers. sed ex Senatusconsulto. ff. ad l. Cornel. de Sicar. l. si quis aliquid §. qui abhortionis ff. de pœnis Bald. consil. 262. ante fin. lib. 2. Borgnin. decis. 15. in fin. nu. 22. parte 5. dicit
2 tamen Bald. vbi supra, quod tunc pœna non debet esse capitalis, nec omnium bonorum, sed remissior, & mitior, quod summam ha-
3 bet æquitatem, & est decisio non raro cueniens in facto, & quam sæpè practicaui, pro qua est alius text. in l. omne delictum §. qui in acie ff. de re militar. qui optimè probat
4 quem ob malum exemplum puniri debere, quod etiam notat Bald. in c. 1. in princ. num. 17. vers. &di non puniatur titul. quibus mod. feud. amit. il primo, de qua re gl. ibi iura cõ-
5 cordantia adducit; & hinc est, quod delicta, quæ mali sunt exempli, tanquam Reipublicæ multum perniciosa, cæteris grauiora reputantur; & grauius puniuntur, vt dicunt Carer. in pract. crim. §. circa igitur tertium sub nu. 27. vers. item ratione mali exempli. folio mihi 250. Tiraq. in tract. de pœn. temperand. causa 44. nu. 53. Menoch. de arbitr. Iudic. lib. 2. cent. 4. casu 358. num. 4. & Farin. lib. 1. quæst. crimin. quæst. 18. nu. 65. vers. hinc infertur primo, & videtur text. in c. præcipuè 11. q. 3. per quem dixit gl. in c. nemo. in ver-
6 bo tollerabilior. 32. q. 4. quod manifestè, siue palàm delinquentes ob id grauius peccare dicuntur, quoniam pluribus peccandi exemplum præbent, de quo plura tradit Tiraq. supracitatus, ad quem Lectorem remittere, in hoc satis esse putaui.

EPITOME.

De varijs statutis artium, seu vniuersitatum, aut Collegiorum, & conuentionibus mercatorum, aut artificum, de vendendis, aut emendis mercibus certis, & determinatis modis, locis, temporibus, personis, & præcijs, an, & quã do sint licita, & permissa, & quando prohibita, & reprobata, & monopoliũ sapiant, de pœnis ipsius monopolij, & de alijs in hac materia non spernendis.

SVMMARIA.

1 *CONCESSA per Principem licentia Vniuersitatis Artis lanæ, quod possit noua condere statuta licita tamen, & honesta in pertinentibus ad ipsam artem, an huiusmodi ars possit facere statutum prohibens volentibus emere pannos à Mercatoribus publicè dictorum pannorũ apothecas tenentibus, ne secum ducant Cimatores talium pãnorum ad eos vendendum, an verò hoc veluti illicitum, & sapiẽs monopolium non sit admittendum, & tandem post multa pro eius validitate concluditur.*
2 *In hoc casu adest elegans Consilium Anchar. 157. non pro vt nonnulli existimarunt il 166. in indiuiduo.*
3 *Decianus tacitè ab Authore negligentia notatur.*
4 *Cõsilium Anchar. in hac quæstione malè à Bossio allegatum ibid. & nu. 6.*
5 *Mercator conueniens cum altero, quod non vẽdat in aliquo loco alios pannos, quàm suos, non dicitur illicitè pasciscere, nec monopolium committere.*
6 *An valeat Monopolium iuratum remissiuè.*
7 *D. Author in hoc casu consuluit viginti tribus annis prius quam hæc imprimerentur.*
8 *Nunquid validum sit pactum, vel illicitum ita vt monopolium sapiat, & vt talis veniat puniendum.*

niendum, per quod contrahentes conueniunt, vt nullus eorum possit mercem illam, quā ambo mercantur, vendere alibi quàm in locis sibi ex conuentione assignatis.

9 *Firmatur huiusmodi conuentionem fuisse, & esse illicitam, & reprobatam ibidem, & nu.24. & per hoc contrahentes esse insuper puniēdos.*

10 *Quæ autem pœna in facti cōtingentia fuerint ab Authore puniti habetur ibid.*

11 *Conuentio, de qua in præsenti casu, monopolium sapit.*

12 *Conuentiones non respiciētes bonum publicum, sed potius vtilitatem particularem pasciscentium, & quæ partialitatem inducunt, sapere dicuntur monopolium.*

13 *Conuentio impediens, ne vnus possit vendere in loco, in quò alter vēdit, dicitur illicita, & prohibita, & quod magis est cōtra publicam vtilitatem ibid. nu.16.*

14 *Conuentio inter negociatores, & artifices facta ne de laborerio vnius se intromittat alter, sapit monopolium.*

15 *Conuentio, per quam statuitur, quod certa tātum persona possint illam artem exercere & nulla alia, est reprobata, & monopolij vitio laborat.*

17 *Publicè interest plurimos eiusdem negotij mercatores in Ciuitatibus, & locis esse.*

18 *Pactum, per quod restringitur libera facultas emere volentibus illicitum est, & reprobatum.*

19 *Conuentiones, quibus ementes coguntur cariori pretio emere vniuersale damnum cōtinere dicuntur, & propterea reprobanda, cum monopolium contineant.*

20 *Statutum, quod subditi nō possint accedere pro molendo nisi ad vnum tantum statuentis sapit monopolium.*

Fallit vbi esset factum à non recognoscentibus superiorem ibid nu.22.

21 *Statuta, quæ non publicam, sed priuatam tantum statuentis vtilitatem respiciunt, sunt inualida.*

23 *In dubio præsumitur contra conspiratores, qui se pactis constringunt, vt dicātur monopolium facere, & propterea expelli debeant de Ciuitate, & eorum bona publicari.*

25 *Non valet protestatio in cōuentione facta, quod ea non valeat, vbi sit contra voluntatem, & statuta Principis, & eius Ministros.*

26 *Hoc procedit vbi conuentio ipsa est reprobata, ad damnum proximi tendit, & habuit exequutionem.*

27 *Qui alteri dicit, tu mentiris saluo honore tuo, nō obstante tali exceptione, tenetur nihilominus actione iniuriarum.*

28 *Pœna est adaptanda delicto in monopolio arbitrio Iudicis facti, & personarum qualitate inspecta, & rebus, de quibus monopolium initū est ibid. nu.31.*

29 *De iure communi pœna monopolij est priuatio bonorum, & condemnatio ad perpetuū exiliū.*

30 *Hæc tamen pœna non semper est imponenda facit supra nume.28.*

31 *Quot modis monopolium, & à quibus committatur, & quàm detestabile sit remissiuè.*

CASVS DVCENTESIMVS DECIMVSQVINTVS.

1 ONCESSA per Principē
licentia Vniuersitati Artis
Lanæ, quod possit noua cōdere
statuta, licita tamē, &
honesta in pertinētibus ad
ipsam artem, quæsitū fuit,
an possit facere statutum, per quod prohibeatur
volentibus emere pannos à Mercatoribus
publicè tenentibus apothecas ipsorum
pannorum, ne secum ducant Cimatores
talium pannorum ad eos videndum, &
inspiciendum, & venditioni interessendum,
an verò potius hoc veluti illicitum, & sapiēs
2 monopolium, non sit admittendum; Hanc
quæstionem in indiuiduo ponit Anch. cons.
157. vbi in contingentia facti consulens super
huiusmodi statuto facto per mercatores
retinentes publicè apothecas pannorū
venalium contra cimatores etiam ante tale
statutum solitos interuenire emptionibus,
& venditionibus cum omnibus emptoribus
eos vocantibus, primo arguit pro inualiditate
talis statuti per quatuor fundamenta,
deinde cōtrarium firmat, quod imo dictum
statutum valeat, & sit seruandum à descriptis
in matricula Artis, ad quod firmandum
plures adducit rationes, & fundamentis in
contrarium adductis respōdet, vt videre est
apud ipsum, cuius dicta cum videri possint,
huc superfluò transportanda non videntur,
quam decisionem Anchar. sequutus fuit Felyn.
in c.1. sub nu.2, vers. & valet statutum de
Iudeis, & Saracen. Boss. in pract. crim. tit. de
vnionib. & colliga. num. 6. vers. & an dicatur
3 monopolium, & nouissimè Decianus in tractatu
crimin. lib.7. cap. 21. de monopol. nu.
24. vers. si mercatores pannorum. tom.2. vbi
tamen postquam allegauit Bossi. supracitatum
referentem Ancar. in consil. 166. dicit,
quod consilium illud non potuit reperire, &
4 benedicit, quia etiam in libro meo Bossi.
malè citat dictum consilium, quia non est in
numero 166. sed 157. prout ego adduxi, qa
habita diligenti perquisitione illud tāquam
elegans volui reperire, nam & Felyn. citat
5 d. cons. Anch. pro cons. 152. Non est pariter
Monopoliū, nec pactio illicita, si vnus mercator
dictorū pannorum conueniat cum altero,
quod non vendat in aliquo loco alios
pannos, quam suos, vt consuluit Bald. in terminis
cons. 445. in princ. sub num. 1. lib. 1. qui
pulchris mouetur rationibus. & eum sequitur
Bosi. in pract. crimin. d. titul. de vnion. &
6 collig. sub nu.8. post vers. & an valeat Monopolium
iuratū, vbi pariter erroneè sub alio
numero,

numero, quā per me citato adducebat præ-
fatum cōſilium Bald. quem etiam ſequutus
eſt Decian.d.c.21.nu.19.verſ.non tamē com
7 mittit Monopolium, in qua materia cum a-
liàs ex facto conſultus decisiuè reſpōdiſſem
iam annis viginti tribus ferè elapſis, dum
Senis munere Auditoris illius Rotæ funge-
rer, placuit, quod tunc dixi, hìc non inuti-
liter tranſcribere, & relationem ipſam ad
literam ponere, quæ eſt vt infra videlicet

***Spiritus Sancti gratia illuminet intelle-
ctum meum.***

8 IN cauſa Inquiſitionis formatæ per Multū
MM. DD. Exequutores Gabellarum incli
tæ Ciuitatis Senarum cōtra Scipionem So-
cinum, Ignatium Marcheſinum, & Speram
de Pregario fabricatores vitri in loco Fre-
quandæ Status Senenſis pro conuētione in-
ter eos facta, quod d. Scipio debeat vendere
totum eius vitrum in Statu Florentino nun-
cupato Statu vetere, & nō alibi, dictus Igna
tius verò in Statu Senenſi, Orbitelli, & Ca-
ſtilioni Peſcariæ, & non alibi, & dictus Spe-
ra in Ciuitate Senenſi, & eius Maſsis, & non
alibi, ita vt modo aliquo vnus non poſsit vē-
dere aliquod vitrum in Regione ex prædi-
cta diuiſione alteri peruenta, ſed vnuſquiſ-
que debeat illud vendere, & diſtribuere in
partibus ex ipſa diuiſione locorum ſibi ob-
uentis ſub pœna per contrafacientē incur-
renda ſcutorum auri viginti, reſeruata ta-
men vnicuique eorum facultate dandi licē-
tiam alteri de ipſum vitrum vendendo, &
diſtribuendo in locis ad ipſum peruentis, vt
ſupra, viſa commiſsione mihi Petro Cabal-
lo I. C. Pontremulenſi vni ex Rotę Senenſis
Auditoribus tanquam Iudici Reformatio-
nū dictæ Ciuitatis pro Sereniſsimo Magno
Duce Hetruriæ facta per dictos Dominos
exequutores de ordine Illuſtriſsimi Domi-
ni Gubernatoris d. Ciuitatis, vnā cum actis
in cauſa factis, Audito Magnifico D. Fiſca-
li, & habito colloquio cum pręfato Illuſtriſ-
ſimo Domino Gubernatore, reque cum ip-
9 ſo participata, Retuli partes eorundē DD.
Executorum eſſe in pronuntiando, & decla-
rando pręfatam conuentionem inter dictos
Inquiſitos initam fuiſſe, & eſſe illicitam, &
reprobatam, & ſucceſsiuè in condemnando
eoſdem inquiſitos tanquam Delinquentes
10 in pęnam librarum quinquaginta pro quo-
libet ipſorum Magnæ Camerę Ducali appli
candam, & quemlibet eorum ad portandū,
ſeu portari faciendum per totum tempus
annorum decem, quò duratura erat dicta
conuentio vitrum ad Ciuitatem, & alia loca
ſtatus Senarum, & illud vendendum, ſeu vē-
di faciendum iuſto prętio per dictos Domi-
nos executores declarando legitimè tamen
& ſecundum tempora, quę eis opportuna
videbuntur; omnibus, & ſingulis perſonis
emere volentibus, & ad tenendum per di-
ctum totum tempus dictam Ciuitatem, &
eius ſtatum abundantem vitro, ſub pœ-
na eiſdem Dominis arbitraria, & à ſtatutis
permiſſa.
11 Et ad ita referendum motus ſum, quia dicta
cōuentio ſapit monopolium, nam vt tradit
Bald. conſ. 462. in fin. & conſ. 493. ſub num. 5.
12 lib. 4. conuentiones non reſpiciētes bonum
publicum, ſed potius vtilitatem particula-
rem paciſcentium, & quę partialitatem in-
ducunt, ſapere dicuntur monopolium, item
colligitur ex Iodoc. in praxi crim. c. 131. de
monopol. nu. 13. verſ. item monopolium, &
nouiſsimè ex infraſcriptis inſignibus mo-
dernis, quorum opera impreſſa ſunt his iam
antea per longum tempus ſcriptis, videlicet
Decian. in tract. crim. lib. 7. cap. 21. nume. 9.
verſ. monopolium nu. 11. verſ. non ſolum, &
Menoch. de Arbitr. Iudic. cent. 6. caſu 569.
13 nu. 12. verſ. nono, & cum impediat, ne vnus
poſsit vendere vitrum in loco, in quo alter
vendit, videtur illicita, quemadmodum cō-
14 uentio inter negociatores, & artifices facta
ne de laborerio vnius ſe intromittat alter,
quę ſapit monopolium l. vnica verſ. ędificio-
rum quoque artifices C. de monopol. & ibi
Bald. nu. 2. & Salyc. in ſummario, tradit etiā
Bart. in l. fi. ſub nu. 20. verſ. item ſi faciunt ff.
de colleg. illicit. & habetur per Ancar. conſ.
157. ſub nu. 4. prope fin. verſ. non obſtat lex
prima. His nunc adduntur Decian. d. c. 21.
nu. 8. verſ. ædificiorū quoque Menoch. d. ca-
ſu 569. nu. 4. verſ. tertio Monopoliū, & Boſsi.
15 ſtatim citandus. Videtur etiam eadem cō-
uentio ſimilis conuentioni, per quam ſta-
tuitur, quòd certæ tantum perſonæ poſsint
illam artem exercere, & nullæ alię, quę pa-
riter eſt reprobata, & ſapit monopoliū Bar.
in d. l. fin. nu. 20. in princ. de colleg. illicitis,
quem ſequitur Boſsi. in pract. crim. titul. de
vnionib. & colligat. ſub nu. 4. cum enim vnus
non poſsit vendere vitrum in loco alteri aſ-
ſignato, quò ad effectum idem eſt, ac ſi ille
tantum in eo loco artem vitri exercere poſ-
16 ſit & non alius. Quinimo ex quò vnus tan-
tum in quolibet loco vendere poteſt, & alij
non, dicitur hoc eſſe contra publicam vtili-
17 tatem, quia publicè intereſt plurimos eiuſ-
dem negocij mercatores in Ciuitatibus, &
locis eſſe, vnde ſapit monopolium, vt dicit
Bald. conſ. 445. in princ. nu. 1. lib. 1. Pręterea
cum ex proceſſu conſtet eos, qui vitrum por
tarunt ad Ciuitatem Senenſem neceſſe ha-
buiſſe illud emere Frequandę à Spera, & ca-
riori pretio, quam ante conuētionem eme-
retur, & Scipionem, & Ignatium noluiſſe a-
liquod vitrum talibus perſonis vendere, iam
18 duo conſtant cōtra inquiſitos, Vnum quod
reſtringitur libera facultas emere volenti-
bus, qui ab vno tantum emere coguntur, ex

quo

quo colligitur reprobatio, quia, vt generaliter dixit Ancaran.d.cons.157.nu.2.conuē-
tiones negotiatorum restringentes liberam
facultatem emere volentibus sunt illicitę ex
19 mente tit.C.de Monopol. Alterum quòd ex
tali cōuentione peruenit damnum priuatis
ementibus cariori precio; quod damnum,
cū sit vniuersale, ex quò omnes, vt de se pa-
tet vitro indigent, & in dies vtuntur, & e-
munt, videtur in magna consideratione ha-
bendum, & contra publicam vtilitatem iu-
dicandum, ex qua re etiam reprobatio su-
mitur. Sapiens monopolium per notat. per
Bald.in d.l.vnica nu.4.C. de monopol. & fa-
20 cit Sozzin.cons.272.nume.6.lib.2. vbi quòd
statutum quod subditi non possint accede-
re pro molendo, nisi ad vnum tantum statuē
21 tis molendinum, sapit Monopolium, vti fa-
ctum non ad publicum subditorum commo
dum, sed ad priuatum statuentis, & non po-
22 test fieri, nisi à non recognoscentibus supe-
riorem, quod dictum sequitur Bossi. d.titul.
de vnion.& colligat. sub nu.7.vers.statutum,
vt non liceat ire, & nunc addo Decian. d.c.
21.nu.21.vers. statutum quoque, & Menoch.
d.casu 569.num. 18.vers.15. Nec vllo modo
admittitur excusatio Ignatij, quod ad sta-
tus Senensis vtilitatem inita fuerit conuen-
tio, quia contrarium experiētia probatum
23 est, vltra quod in dubio pręsumitur contra
conspiratores, qui se pactis constringunt, ut
dicantur Monopolium facere, & propterea
de Ciuitate expelli debeant, & eorum bona
publicati, vt dicit Bald.in d. l. vnica sub nu.
24 4. Nec causa hæc exprimitur in scriptura
conuentionis, sed alia nempè causa contro-
uersiarum inter paciscentes existētium, quā
idem Ignatius etiam exprimit, licet aliā hu-
ius rei causam diuersam reddat Scipio, qui
coactè post multas interrogationes sibi fa-
ctas, tandem ait fuisse initam conuentionē,
quia nolebāt tenere eorum capitale in scri-
pturis, & penes stationarios, qui emebant
ad creditum, seù, vt dicitur ad credentiam;
Nec admittenda videtur causa augumenti
pręti j vitri reddita per Scipionem, quod sci-
licet id processerit ex causa materiei ad cō-
struendum vitrum requisitæ, quæ carius so-
lito emitur, vt etiam duo testes probare vi-
dentur, quia maxima inest suspicio menda-
cij, postquam ex eius dicto, & clarius ex de-
positione Ignatij constat vitrum auctū fuis-
se de pretio à conuentione citra, & postquā
idem Ignatius hoc causę redditę per Scipio
nem nō attribuit, & si Spera, qui simpliciter
fassus fuit vera esse deposita per dictos Sci-
pionem, & Ignatium fuisset diligenter exa-
minatus, clarius de hoc constituisset forsan,
& quidquid sit, satis est, quod conuentio il-
25 licita est; Non excusantur pariter Inquisiti
ex protestatione in conuentione facta, quod
ea non valeat, vbi sit contra voluntatem, &
constitutiones suę Celsitudinis Serenissimi
26 & eius Ministrorū, quia ex quo ea erat re-
probata, & ad damnum proximi tendebat
& habuit executionē, non videtur attenden-
27 da dicta protestatio, quemadmodum dicūt
Doctores in eo, qui alteri dicit, tu mentiris,
saluo honore tuo, qui tenetur actione iniu-
riarum, quia verbum pręcedens iniuriosum
declarat, quod non habet animum saluandi
illi honorem Bart. in l. si quis extraneus. in
princ.ff.de acquir.hæredit.& ibidem Ias.nu.
3.Alex.in l.3.nume.5.ff.de liber.& posthum.
28 Cęterum quia pœna Monopolij nimis gra-
uis videtur in isto casu, in quo etiam conuē-
tio facta non est præcisè, prout in l.illius tit.
exprimitur, & quia per paucos menses con-
uentio exequuta fuit, & augumētum etiam
pretij vitri exiguum fuit, adeo quòd res hęc
paruum damnū emptoribus afferre potuit,
visum est eam Iudicis arbitrio statuendam
esse, eumque consideratis prędictis, & attē-
ta personarum qualitate eam vt supra arbi-
trari debere, ex quibus omnibus visum est
mihi, vt supra de Iure concludendum esse:
pro qua conclusione nunc adduco Menoch.
d.casu 569. num.23.vers. penę aduersus eos,
29 vbi punctualiter ait, quod licet dicta l. vni-
ca §. si quis autem. C.de Monopolijs, statuat
exercentes monopolium priuari bonis, &
30 perpetuò damnari exilio: Attamen nō sem
per tam grauis pœna indicēda est, cum fieri
possit, quod de re tenui, & vili factum sit
Monopolium, quod non meretur tam acri-
31 ter puniri, quare prudens Iudex considera-
re debet facti, & personarum qualitatem, &
quibus de rebus Monopolium inierint, &
tunc iudicare pœnam, vel priuationis bo-
norum, vel perpetui banni, vel triremium,
vel pecuniariam pro suo arbitrio, ad quod
etiam adducit Iodoc. in praxi crimin. cap.
132.tit.de Monopolio, qui sub nu. 3. vers.hi
inquam, & nu.14.vers.qui omnes, id optimè
dicit. Anno 1581. die 9. Octobr. Senis. Laus
32 Deo, & Virgini. Hactenus dicta Relatio. Si
quis plura in hac materia scire cupiat, &
quot modis crimen hoc, & à quibus com-
mittatur, & quam impium, & publicæ vti-
litati contrarium, & plebi damnosum, & à
legibus improbatum, & à bonis Principi-
bus vindicatum legat vltra Doctor. in d.l.v-
nica.C.de Monopol.Boss.d.tit.de vnionibus
& colligationib. Iodoc. d.c. 131. Decian.d.
c.21. & Menoch. dicto casu 569. & alios per
ipsos allegatos, & quidquid desiderabit in-
ueniet.

EPITOME.

An, & quando coloni possint per Dominos accusari de furto, quia tempore messis, vel vindemiæ inscijs Dominis grana,

grana, & vuas ad eorum habitationes ducunt, & quomodo intelligatur furtum committi per socium in re communi.

SVMMARIA.

1 *COLONI per Dominos de furto accusati, quia tempore messis grana, segetes, & alia blada ipsis Dominis inscijs triturassent, et ad eorum domos exportassent, sæpius fuerunt in facti contingentia ab Authore absoluti.*

2 *Item ij, qui tẽpore vindemię vuas dominis ignorantibus colligunt, ad eorum habitationes ducunt, & vinum conficiunt.*

3 *In re communi furtum committi potest.*

4 *Declaratur hoc procedere, quando in ea aliquid fallacia, vel dolo malo factum est per vnum ex socijs in damnum, & præiudicium alterius.*

5 *Secus autem est, si non fallacia, nec dolo malo, nec intentione furandi, aut consocium portione sua fraudandi quid in re communi factũ fuerit.*

6 *Quicquid fit in re communi per vnum ex socijs, in dubio pręsumitur factum sine dolo, & sine affectu furandi, & est mirabilis præsumptio. ibid. nu.8.*

7 *Qui partis dominus est, in dubio præsumitur potius vti iure suo, quã furti consilium inire.*

9 *Colonus asportans omnes fructus ad domũ, non pręsumitur fur, quia socius est.*

10 *Colonus palàm aliquid accipiens de fructibus fundi, & in suos vsus conuertẽs, necessitatibus proprijs subueniens, non tenetur furti, nec delinquere dicitur.*

11 *Secus autem est, vbi eam alienaret, nàm tũc delictum pręsumitur.*

12 *Distractio fructuum à Colono, inscio domino facienda non est; facit tamen de dolo suspicari.*

13 *Furti tenetur colonus, qui res in prædio consistentes celat animo furandi.*

14 *Si socius plagium facit, vel supprimit, Flauia tenetur.*

15 *Nec potest à furti pœna excusari ex eo, quod negocium originem habuerit ex contractu societatis, & factum sit in rebus, vt aiunt, fidatis.*

CASVS DVCENTESIMVS DECIMVSSEXTVS.

1 PRo absolutione colonorũ de furto per Dominos imputatorum, quia tempore messis grana, segetes, & alia blada ipsis Dominis inscijs triturassent, & ad eorũ
2 domos exportassent, sępius votaui prout, & quando tempore vindemię, vuas Dominis ignorantibus, colligunt, ad eorũ habitationes ducunt, & vinum conficiunt, & ab ipsis
3 Dominis de furto accusantur, nã & si in re communi furtum committi potest l. rei cõmunis ff. pro socio, & l. merito. in final. ver-
4 bis eodem tit. & l. si socius ff. de furtis; tamẽ id intelligitur procedere, quando in ea aliquid fallacia, vel dolo malo factum est per vnum ex socijs in damnum, & preiudicium alterius, vt dicit text. in d.l. rei communis, & in d.l. meritò, & tradunt Alex. cons. 127. ante nu. 14. vers. his stantibus lib. 4. & Boss. in pract. crim. tit. de furt. sub nume. 7. vers. & adde, & in colono est text. cum gl. in l. idem
5 est. 46. ff. pro socio, secus autem est, si nõ fallacia, nec dolo malo, nec intentione furandi, aut consocium portione sua fraudandi
6 quid factum fuerit, prout in dubio pręsumitur, quia tunc nullum fit furtum, creditur e-
7 nim eo casu, eum, qui partis Dominus est, iure potius suo vti, quam furti consiliũ inire, vt dicit text. in d.l. meritò, & ibi tradunt gl. Bart. & alij, & Alex. d. cons. 127. num. 14.
8 vers. subdit postea, dicentes hanc esse mirabilem pręsumptionem, sequitur Bossi. d. tit. de furt. sub d. nu. 7. & propterea dicit Aret. in §. 1. num. 4. instit. de obligat, quæ ex delict.
9 nascuntur. quod si colonus asportet oẽs fructus ad domũ, non est pręsumptio furti contra eum, quia socius est, quod dictum sequutus est Vincent. Caroc. decis. 33. nu. 2. nec de eo fuit immemor Boss. loco citato, & subdit
10 Caroc. vbi supra num. 3. quod si colonus pàlàm quid accepit, & in suos vsus conuertit, & necessitatibus suis proprijs subuenit, non tenetur furti, nec delinquere dicitur ex mẽ-
11 te d.l. meritò; Verùm si non contentus vsu rerum communium cum Domino, eas etiã alienaret Colonus, putat Caroc. delictum
12 præsumi, & verum est, quia distractio hæc inscio Domino facienda non est, & tunc videntur procedere ea, quæ dicta sunt de furto aduersus socium, cum fallacia, & dolus in aperto sint, nam vt dicit gloss. in d.l. idem
13 est, furti tenetur colonus, qui res in prædio consistentes celat animo furandi, vnde & d.
14 l. meritò in fin. dicit expressè, quod si socius
15 plagium fecit, vel suppressit, flauia tenetur, nec posset à furti pęna excusari ex eo, quòd negocium hoc videatur originem habere ex contractu societatis, & factum sit in rebus (vt aiunt) fidatis, vt latè ostẽdi in prioribus resolutionibus criminalibus impressis casu 136. vbi est videndum.

EPITOME.

De producente in iudicio scripturam, & eam dimittente in manibus Actuarij, cum spatio quodam in albo, & habita talis scripturæ copia, dictum spatium propria manu implente, moxque talẽ scri-

scripturam, sic impletam in processu ponente, an dicatur falsum committere, & de eo puniri posit, vel nè; in qua re multa ad excusationem dicti producentis, & implentis dictam scripturam deducuntur.

SVMMARIA.

1 *PRODVCENS in causa ciuili scripturam cum spatio in albo, & eã in manibus Actuarij dimittens, si postea, habita ab eodẽ Actuario eiusdem scripturæ copia authentica, spatiũ impleat, & eam sic impletam, & perfectam in processu reponat, potest accusari de falso secundum aliquos nu. 3.*

Contraria tamen opinio, tanquam verior, hic ab Authore firmatur ibid. nu 8. & 23.

Maximè si sic producens facultatem sibi reseruauit, cum postea recordaretur, vel informaret spatium ipsum implendi ibidem nume. 9. 12. 14.

Itẽ si hoc parte sciente faciat, vel sine eius prę iudicio, & damno ibid. nu. 17.

Item si nullo modo de dolo argui potest ita spatium implens ibid. nu. 16.

Item vbi negocij substantia non mutatur, vel alteratur tali suppletione ibid. nu. 10. & 18.

Fallit autem vbi implens tale spatium niteretur contrafacere manum, seu scripturam Notarij in illa additione, simulando, quod eadem verba, quę addidit, essent in originali, & quod eo modo, & cum dicta additione, vbi data esset per Notarium ibid. nu. 13.

2 *Producens scripturam cum dimissione spatij in albo, & eam penes acta Curię relinquenti, nõ potest spatium implere, nec aliquid addere, vel supplere sine licentia Iudicis, & Notarij, alias puniri potest saltem de temeritate extra ordinem, si non de falso ob mutatam veritatẽ negocij ibid. nu. 11.*

4 *Copia scripturæ manu Notarij firmata, eandem, & originalis vim habet, & eandem fidem facit.*

5 *Notarius, data copia parti, non potest originali quicquam addere, etiam errorem corrigẽdo sine Iudicis permissione, multò minus ipsa pars.*

6 *Addendo copiæ sibi à Notario datæ, quę nec in copia, nec in originali adsunt, ipsi Notario verecundia fit, & iniuria.*

7 *Huiusmodi iniuria arbitrio Iudicis punitur pęna extraordinaria*

Fallit hoc, vbi addens non haberet intentionem contrafaciẽdi manum ipsius Notarii, sed vult constare additionem esse eius manufactam, idque apertè fatetur ibid. nu. 15.

19 *Addens scripturę authenticæ ad hoc, vt puniri possit, dolum de necessitate requirit.*

20 *Item quod parti praiudicium generari possit tali additione.*

21 *Et quod veritatis mutatio interueniat.*

22 *In repletione spatii veritatis primordio inuenta falsitas aliqua considerari non potest.*

CASVS DVCENTESIMVS DECIMVSSEPTIMVS.

QVIDAM ex litigantibus in causa ciuili produxit quãdam capitulorum scripturam corã Iudice, & in manibus Actuarij dimisit, in qua facta mentione cuiusdam instrumenti, non informatus de tempore celebrati dicti Instrumenti, nec de nomine, familia, & Patria Notarij de eo rogati, dimisit spatium in albo, & postea habita talis scripturę copia ab actuario subscripta recordatus, vel certioratus de tempore facti instrumenti, & de Notario, spatium in eadẽ copia actuarij dimissum, propria manu impleuit, moxque talem copiam sic impletam, & perfectam in processu posuit, cõtra quem aduersarius falsi accusationẽ in-
2 stituit, quasi quòd sicut producenti scripturam cum dimissione spatij in albo, & eam penès acta causæ relinquenti, non licet spatium implere, nec aliquid addere, vel supplere sine licentia Iudicis, & Notarij, & aliter faciendo puniri potest, saltem de temeritate extra ordinem, si non de falsò ob nõ
3 mutatam veritatem negocij, vt dicit Paul. de Castro cons. 157. col. fin. vers. & licet in originali lib. 1. ita nec licere debet habenti copiam authenticam talis scripturæ manu eiusdem Actuarij, penès quem erat originalis scriptura, à qua dictam copiam extra-
4 xit, quæ eandem vim habet, & eandem fidẽ facit, Doctores in l. si Librarius ff. de regul. iur. & in auth. si quis in aliquo C. de edẽdo, & in c. cum P. tabellio. extra de fide instru-
5 mentor. & si ipsi Notario data copia Parti nõ licet originali quidquam addere, etiam errorem corrigẽdo, sine Iudicis permissione Angel. cons. 292. sub num. 1. vers. quinimò & si talis consuetudo, Cuman. cõs. 23. in tot. & Socin. cons. 98. sub nu. 9. vers. quoniam ad hoc respondetur. lib. 1. vtique parti non debet licere aliquid copię sibi à Notario datę, sine ipsius Notarij, & Iudicis licentia addere, etiam ipsam scripturam in omissis sup-
6 plendo; vltra quòd videtur facta iniuria, & verecundia Actuario, cuius copię per eum factę & subscriptę addita fuerũt verba, quę non aderant, nec in dicta copia, nec in ori-
7 ginali per ipsum conseruato, propter quod solum imponitur iurianti pœna extraordinaria Iudicis arbitrio ex his, quę diffusè tradunt Crauet. cons. 53. per totum, Clar. in §. iniuria nu. 7. vers. sed quęro, quę sit pęna iniurię, & nouissimè Iacob. Menoch. in tract. de arbitrar. Iudic. lib. 2. cent. 3. casu 263. per
8 totum; Cęterum in hoc casu pœnam cessa-

re,

re, absolutionique imputati locum esse ve-
rius est, quia ex quo produxit scripturā ca-
pitulorum cum dimissione spatij pro descri
ptione tēporis confecti instrumenti, & No-
tarij de eo rogati, videtur, quod dictum spa
tium sic dimiserit, quia tunc non recorda-
batur, vel non erat informatus de dicto tē-
9 pore, & de dicto Notario, & quod faculta-
tem sibi reseruauerit, cum postea recorda-
retur, vel informaretur, spatium ipsum im-
plendi, & dictam scripturam imperfectam
supplendi, & perficiendi, & quod propterea
potuit additionem facere, & in illo spatio
ponere, quod deficiebat, cum ad ipsum spe-
ctaret scripturam illam deficiētem supple-
re, & quod illi deerat, addere, & quidē im-
punè, cum ex facultate sibi competente id
10 fecerit, & negocij substantiam non muta-
uerit, nec alterauerit, vt in proprijs termi-
nis consulendo determinat Castr. d. consil.
157. colum. fin. vers. item ideo dimissum fuit
11 spatium lib. 1. & quamuis in scriptura ori-
ginali, quę erat apud Notarium, nihil adde-
re potuisset sine licentia Iudicis, & Notarij,
aliàs esset puniendus, si non de falsitate, sal-
12 tem de temeritate, vt supra dictum fuit, ta-
men addēdo in copia sibi tradita ab Actua-
rio illud, de quo protestatus videbatur pro-
ducendo scripturam cum dimissione spatij,
etiam sine licentia Notarij, & Iudicis, nullo
modo debebat puniri, quia non requireba-
tur illorum licentia, postquam scriptura ip-
sa suppleta non erat sub illorum custodia, vt
dicit Castrens. d. col. fi. vers. & licet; Nec po
test dici, quod copiam datam à Notario sal
sificauerit, addēdo illi verba, quę prius scri-
13 pta non erant in ea, quia istud esset verum,
si imputatus nixus fuisset contrafacere ma-
num, seù scripturam Notarij in illa additio
ne, simulando, quod eadem verba, quæ ad-
didit essent in originali, & quòd eo modo, &
cum dicta additione copia sibi tradita esset
per Notarium, secus autem, si hoc non fuit
factum, sed simpliciter in copia per Nota-
rium data fuerit manu ipsius imputati ad-
14 ditum, quod in originali deerat, & idē im-
putatus addere velle protestatus fuerat, vt
per Castr. d. col. fin. vers. nec videtur; Non e-
tiam potest dici Notario facta iniuria, aut
15 verecundia aliqua, cum non contendatur
additionem esse eius manu factam, sed con-
stet esse manu imputati, qui id apertè fate-
16 tur, vt subdit Castr. vbi supra ante finem, &
cum appareat in imputato nullū adesse do-
lum, ex quo additur, quod per spatij dimis-
sionē addere velle sibi reseruauerat, & parti
17 aliquod non attulerit damnum, postquam
spatium fuerat ea sciente dimissum adden-
18 di, quod fuit additum, & veritas facti mu-
tata, aut alterata non fuerit ex dicta sup-
pletione, omnis penitus pœna cessare de-
19 bet, quia crimen hoc dolum de necessitate
requirit l. nec exemplū C. ad l. Corn. de fals.
& ibi gl. & Scribentes, & est vera iuris con-
clusio, vt dicit Clar. in §. falsum nu. 42. vers.
20 excusatur, & quod parti preiudicium gene-
rari possit gl. in l. damus. in verbo rationes,
priuatas C. de fals. & ibi etiam Doctores, &
latè Clar. alios citās in eodem §. falsum nu.
21 44. versic. item excusatur, & quod veritatis
mutatio interueniat l. quid sit falsum ff. ad l.
Cornel. de fals. vt hęc omnia considerat Ca-
strens. d. cons. 157. col. 1. & fin. cum cuius opi-
nione in hoc casu, qui magis in puncto de-
cisus reperiri non potest, transeundū om-
22 nino puto, cū præsertim spatij repletio ve-
ritatis primordio iuuari videatur, quo casu
falsitas aliqua considerari non potest l. cum
filius §. hæres meus ff. de legat. 2. & est cōclu
sio communiter approbata, vt testatur Fol-
ler. in pract. crim. in secunda parte secundę
part. principal. in verbo. item quod commi-
sit falsitatem nu. 35. vers. pręterea illi, sequi-
tur Clar. in d. §. falsum nu. 43. versic. præterea
excusatur.

EPITOME.

Lata discussio circa sententias in criminalibus de nocte proferendas, & an, quando, & quomodo, & in quibus casibus, tam de iure, quam ex consuetudine, & stilo Tribunaliū ferri possint, & valeant: vbi multa in hoc proposito scitu digna ponuntur, ex quibus vniuersa hæc disputatio resoluitur, & omnis dubitatio tollitur.

SVMMARIA.

1 *SENTENTIA criminalis de nocte ferri non potest, & lata non valet.*
Et hoc procedit secundum Felyn. tàm in Iudice ordinario, quàm in delegato ibid. nu. 23.
Eius tamē opinio reprobatur, si non de iure, saltem de consuetudine ibid. nu 26.
Alij verò dicunt, hanc opinionem procedere in magnis Iudicibus, & Magistratibus vrbis, secus in alijs ibid. nu. 24.
2 *Vbi adest legis prohibitio, actus in contrarium non valet.*
3 *Magistratibus Vespertinis temporibus in publico esse, conueniens est ibid. nu. 8.*
Sententiæ tamē tunc temporis ab illis datæ valent ibid. nu. 16.
4 *Iudices pro iure reddendo, sedere debent à mane vsque ad vesperas.*
5 *Faciens actum de nocte, qui de die fieri potest habet præsumptionem contra se.*
6 *Acta iudiciaria non debent fieri secretò sed publicè, & maximè sententiarum probationes.*
7 *Omnes actus expediendi cum causæ cognitione,*

& Iudice sedente pro tribunali, de nocte fieri non possunt.

8 *Iudicium de nocte conquiescere debet.*

9 *Sententia de nocte ferri potest, & valet secundum aliquos.*

Et hoc facilius admittitur, si Iudex honestus est ibid. nu. 20.

Et de plano procedit in sententia absolatoria rei ibid. nu 27.

10 *Probibitio facta Iudici, ne de nocte sententiã ferat, videtur facta propter honestatem ibid. nu. 12.*

11 *Actus factus contra probibitionem, quæ sola nititur honestati, valet.*

12 *Iudex de honestate sententiam ferre debet de die, sed potest etiam eam de nocte dare.*

13 *Butrig. testatur maltoties vidisse sententias magni ponderis de nocte cum torcus proferri, & quod insuper ita seruatur ibid. numc. sequ. & 18.*

14 *Iudices tàm de nocte, quàm de die sedere possũt, si eis placet.*

15 *Dies non est de substantia sententiarum.*

17 *Tantum valent facta de nocte, quam de die.*

18 *Iudices non tenentur sedere, nisi vsque ad vesperas, si tamen volunt, possunt ẽis stare de nocte.*

19 *Sententia ferenda est in loco honesto.*

21 *Opinio Castrensis in hac quæstione, distinguentis inter Iudicem ordinarium, & delegatum, reprobatur.*

22 *Iudex ordinarius certam locam, & tempus habet pro iure reddendo, secus autem delegatus, qui vbique pro sua voluntatis libito deputat.*

24 *Magnos Iudices, & magistratus non decet de nocte ius reddere.*

25 *Multiplicitas negociorum facit sententiam latam de nocte, valere.*

27 *Sententia absolutoria rei, facilius de nocte admittitur, quam condemnatoria.*

28 *Negatiua opinio in hac quæstione communior est, & de iure subsistantior.*

29 *Fallit tamen, vbi partes consentiant, tunc non valet sententia de nocte prolata.*

30 *Item quando res esset peritura, vel Iudicis Iurisdictio, aut causa instantiæ peritura, vel periculum esset in mora, vel alia vrgeret necessitas ibid. nu 34.*

31 *Hanc tamen fallentiam, vti falsam, & contra textum notat Imola.*

32 *Quod quidem notandum esse, tanquam vnũ miraculum de mundo, tradit Felyn.*

33 *Item fallit negatiua opinio, vbi Iudex multitudine agendorum fuisset occupatus, ita vt de die sententiam ferre non potuerit ibidem supra nu. 24.*

35 *Et hoc simpliciter procedere sine limitatione cõtra Felyn. firmat hic Author.*

36 *Item fallit, vbi adesset consuetudo in cõtrariam, reprobata opinione eorum, qui hanc fallentiã non admittunt.*

37 *Consuetudo contra Canonem non videtur rationabilis.*

38 *In Casu, in quo, aut de iure, aut de consuetudine, sententia de nocte ferri permittitur, ea ferẽda est tribus luminibus accensis.*

Et hoc procedit, etiam si aliàs sentẽtia legi posset, secundum Authorem contra Salycetum. nume. 40.

39 *Iudices ius reddendo de nocte, debent cognosci, & eorum personæ notæ esse testibus, Nec in obscuro hoc fieri debet.*

40 *Nunquid luminaria in ferenda sententia de nocte, debeant interuenire de necessitate.*

41 *Vbi agitur de probatione actus, luminaria sunt de necessitate secus, vbi agitur de eius validitate.*

42 *Quod in obscuro fit, valet, sed probari non potest.*

43 *Notarius scribens, sententiam latam de nocte latam fuisse de die, non dicitur falsarius, & quare.*

44 *Dies non bis diem, & noctem comprehendit.*

45 *Dies naturalis incipit à media nocte, & durat vsque ad aliam mediam sequentem.*

46 *Quicquid actum est in 24. horis, idest duabus dimidiatis noctibus, & luce media, habetur ac si quauis hora diei factum esset.*

47 *Qui iurauit soluere die dominico. potest absque periurio soluere, vsque ad mediam noctẽ, quæ sequitur lucem.*

48 *Idem etiam euenit in citato, quod veniat tali die, & in alijs similibus casibus.*

49 *Hoc tamen procedit, si comparenti culpa imputari non potest, cur de die ante tenebras non comparuerit.*

50 *Ampliatur verò procedere, etiam si res peritura esset, vel vltima dies termini finiret.*

51 *Subueniendum non est ei, qui se arctauit.*

CASVS DVCENTESIMVS DECIMVSOCTAVVS.

DVBITARI vidi, an sentẽtia criminalis ferri possit
1 de nocte, quod non possit ferri, & lata nõ valeat probari videtur, primo in cap. cõsuluit de offic. Iudicis delegat. ponderãdo verba illa dicti textus ante fin. Nos tamen eam producendi horam congruam intelligimus, ex qua possis ante noctis tenebras perficere, quod incumbit;
2 si enim adest legis prohibitio, actus in contrarium non valet l. non dubium C. de legib. secundo in l. 2. vers. & quia Magistraribus ff.
3 de origine Iuris, vbi expreisè dicitur, quod Magistratibus vespertinis tẽporibus in publico esse inconueniens est; tertio in §. sede-
4 bunt in Auth. de Iudicib. vbi traditur, quod Iudices debent sedere pro iure reddendo à mane, vsque ad vesperas; Quam opinionem tenẽt gl. in d. c. consuluit in verbo tenebras, in vltima opinione, in d. vers. & quia Magistratibus, in verbo tẽporibus, in d. §. sedebus

in

in verbo in matutino, & in §. omnis stipulatio in gl. tribui debet in fin. Instit. de verbor. obligat. & in l. more Romano . in verbo Lucis. post principium ff. de ferijs, Canonistæ in d.c. consuluit, vbi præcipuè Innoc. col. fi. sub nu. 5. Felyn. sub num. 18. vers. in Iudice, & Deci. nu. 99. & 100. vers. in gl. in verbo tenebras, qui dicit esse communem opinionem Doctor. in d.l. more Romano, vbi præcipuè Bart. in fine, Bald. in 1. lectura nu. 4. & in 2. lect. in fin. Castrés. nu. 8. Fulgos. nu. 5. inquiēs esse magis communem, Roman. legens d.l. cum l. oratione nu. 7. & in fin. sub num. 8. qui ait esse communem, Bart. in l. non minorem num. 3. C. de transaction. & ibi etiam Salyc. sub nu. 3. Roman. nu. 3. Aretin. nu. 2. Alexan. sub nu. 2. & 3. & Corn. col. fin. vers. si verò loquimur de actibus necessarijs, Socin. regul. 359. in verbo sentētia, Vant. in tract. de nullit. tit. de nullitat. ex defect. iurisdict. ordin. num. 132. vers. fine: cuius conclusionis ea est
5 ratio, quod præsumptio quædā oriatur contra faciētem de nocte actum, qui de die fieri potest, vt est text. cum gl. in d.c. consuluit, vbi etiam id expressè notat Felyn. num. 20.
6 vers. gloss. in verbo Lucem: & quia acta iudiciaria, non debent fieri secretò, sed publicè, & maximè sententiarum probationes. l. cum sententiam. C. de sententijs, & interlocut. omni. Iudic. Vltra quod videtur genera-
7 le, quod omnes actus expediendi eum causę cognitione, & Iudice sedente pro tribunali de nocte fieri nō possint, vt dicit Felyn.
8 in d.c. consuluit sub nume. 19. post vers. Dicit Innocentius; de nocte enim Iudicium conquiescere debet, nec Magistratibus vespertinis temporibus in publicum exire conuenit, vt dicit Vant. loco citato.

9 Contrariam opinionem, quod talis sententia ferri possit de nocte, & valeat, tenuit apertè gloss. in d. c. consuluit in verbo tenebras, vbi dicit, quod valet sententia de nocte prolata, licet ferri non debuisset, & respondet ad text. in d.c. consuluit, quod non dicit, qđ si procedatur per Iudicem, actus nō valeat; Aliter etiam responderi potest secundum Deci. ibidem sub nu. 100. vers. si tamen volu-
10 mus, quod scilicet prohibitio videtur facta propter honestatem, vt innuunt verba dicti
11 cap. loquentia de hora congrua, quo casu actus in contrarium valet: eandem opinionem tenet Alber. de Rosat. in d.l. more Romano sub nu. 3. dicens post Hostiens. & Gui-
12 don. de Suzar. quod de honestate est ferre sententiam de die, sed Iudex potest etiā de nocte eam dare: cum qua opinione transit etiam postea sub nu. 4. vers. & pro opinione, & idem Alberic. in d.l. non minorem C. de transact. nu. 2. vbi testatur esse communem, & refert etiam vltra Hostiens. & Iacob. Bu-
13 trig. eandem opinionem tenuisse Cyn. & qđ Butrig. dicebat multoties vidisse proferri sententias magni ponderis de nocte cū torcijs, & ad §. sedebunt in authent. de Iudicib. respondet, quòd in illis horis Iudices habēt
14 necesse sedere, sed quòd de nocte etiā possunt sedere, si eis placet, Fulgos. etiam idem sequitur in eadem l. non minorem, prout illum refert Roman. ibidē sub nu. 3. inquiens, quod Iacob. Butrig. dicit, quod tempore suo multę sententię magni ponderis fuerunt la-
15 tè de nocte, & valent, & quod ita seruatur, quia dies non est de substantia sentētiarum licet Fulgos. iudicio meo potius videatur inclinare in opinionem contrariam, vt patet ex dictis ibi per eum nu. 2. & 3. & Butrigar. sequitur ibidem Bald. sub nu. 2. Hanc eandem sententiam sequitur Alberic. in d.l. 2. d.
16 vers. & quia Magistratibus, vbi ait, quod licet inconueniens sit, Magistratus horis vespertinis in publico esse, sententia tamē valet. Dicit autem Iacob. Butrigar. in d.l. non
17 minorem. in libro meo, quod tantum valēt
18 facta de nocte, quantum de die, & quod non tenentur Iudices sedere, nisi vsque ad vesperas, vt in d.§. sedebunt in auth. de Iudicib. si tamen volunt, possunt stare etiam de nocte, & quod ita vidit seruari de facto, & sententiam ferri in media nocte, nec aliud in hoc
19 subiungit; sed tamen sententia hęc ferenda est in loco honesto, vt sentit Castrens. in d.l. non minorem, & postea Roman. eū sequēs,
20 quod facilius admittitur, si Iudex honestus sit glos. in d.c. consuluit in d. verbo tenebras; Idem tenet Vant. tit. allegat. sub nume. 132. vers. contrariam tamen sententiam.

In harum opinionum contrarietate reperio, quod Paul. de Castr. in d.l. non minorem nu. 4. distinguit, quod aut sumus in Iudice ordinario, & non valet sententia lata de no-
22 cte, quia habet certum locum maioru suorum, pro tribunali, & certum tempus, quo sedere pro Iure reddēdo debet, & extra dictum locum, & tempus ius reddere non debet, aut sumus in delegato, & valet sententia, quia non habet certum locum, nec certam horam ad ius reddendum, sed tam locum, quam tempus pro suæ voluntatis libito deputat, & Paul. sequitur expressè Roman. in eadem l. non minorem nume. 4. & 5. asserens, quod ista pars. videtur sibi magis tuta; Idem inueni tenere Alberic. in d.l. 2. d. vers. & quia Magistratibus, & sentit gl. ibi, licet nō multum clarè: sed hęc Pauli distinctio nō placet Felyn. in d.cap. consuluit sub nume. 18. vers. quarto fallit, qui tamen nihil adducit, sed simpliciter dicit ipsius Pauli distinctionem, quam posuit in d. l. non mi-
23 norem, non sustineri, & subdit statim, quod negatiua opinio procedit, tàm in Iudice ordinario, quàm in delegato; sed ab aliorum sententia non recederem iudicando; sed vltra Felyn. reperio hanc distinctionem Paul. de Castr. reprobare Alex. in d. l. non minorē

sub nu.2. dicentem eam esse contra gl. & a-
lios scribentes per eum citatos.
24 Alij etiam sunt, qui volunt opinionem ne-
gatiuam procedere in magnis Iudicibus, &
Magistratibus Vrbis, quos nõ decet de no-
cte ius reddere, secus autem in alijs Iudici-
bus, & Magistratibus, quos nocturno tem-
pore in publico esse non est tã inconueniẽs,
quorum sententię propterea valent, Ita no-
tat Albericus in d.l.2.d.versic.& quia Magi-
stratibus, qui ad idẽ adducit Iacob. de Bel-
louisu; Contra tamen hoc dictum facit Ca-
25 strens.in d.l.more Romano. sub nume.8.vbi
videtur potius admittere validitatem sentẽ
tiæ latæ de nocte à Magnis Iudicibus,& Præ
latis propter maiorem negotiorum multi-
plicitatem,& molem, quàm ab alijs inferio-
ribus, vt infra dicam in tertia fallentia ne-
gatiuæ opinionis.
26 Ego vidi indistinctè, tàm à Iudicibus ordi-
narijs, quàm à delegatis ferri sentẽtias cri-
minales de nocte, quod si non de iure, saltẽ
ex consuetudine substineri potest, vt infra
dicetur in quarta fallentia,& magis de pla-
27 no in sentẽtia absolutoria Rei, quæ facilius
de nocte admittitur, quam condemnatoria,
vt est de mente Corn. in d. l. non minorem.
col.fin.post vers.si verò loquimur de actibus
necessarijs.
28 Negari tamen non potest, quin opinio ne-
gatiua sit communior, & de iure sustentabi-
lior, quam nihilominus in quibusdam casi-
29 bus non procedere volũt Doctores; Primò
enim non habet locum, quando partes con-
sentiunt, quia tunc valet sententia de nocte
prolata, gl.in d.§. sedebunt. in verbo in ma-
tutino in auth.de Iudicib. Bart. in d.l. more
romano in fin.& ibidem Alberic. nu.3. Ful-
gos.nu.5. Roman.legens d.l.cum l. oratione
nu.7. Cast.nu.8.Salyc.in l.non minorem sub
nu.3. & ibi etiam Apostillat. sub litera B. &
ibidem Fulgos.num.3.vers.mihi autem, Ro-
man.sub nu.3. Alex.sub nu.2. Corne.colum.
fin.vers. si verò loquimur de actibus necessa-
rijs, Felyn.in d.c.consuluit sub num.18. vers.
Tertio fallit, & Socin.d. regula 359. in pri-
ma fallentia, Vant.in d.vers.contrariam ta-
30 men sententiam; Secundò non procedit,
quando res esset peritura, vel Iudicis Iuris-
dictio, aut causæ instantia expiratura, vel pe
riculum esset in mora, aut alia vrgeret ne-
cessitas; nam his casibus de nocte posset in-
dubitanter ferri sententia, Bart. in d. l. non
minorem nu.3,& ibidem Salyc.sub nu.3. vbi
etiam Apostillat.sub litera B.Fulgos.sub nu.
2. vers.fallit ex necessitate, Roman.nu.3. &
seq. Corne. col.fin. vers. si verò loquimur de
actibus necessarijs, Bart.in d.l.more Roma-
no in fine; Bald.in 1.lect. nu.4. Fulgos.nu.5.
Roman.legens d.l.cum l.oratione num.7. &
31 8.Socin.d.reg.359.in 4.& 5.fallent.Sed fal-
lentiam hanc falsam esse, & contra textum
d.c.consuluit, dixit Imol.ibi, quem sequutus
est ibidem Felyn.sub nume.18.vers.fallit vbi
32 res, vel iurisdictio, & subdit hoc esse notã-
dum tanquam vnum miraculum, quia om-
nes alij in hoc errarunt, & in hac opinione
residet idem Felyn.postea ad aliud proposi-
tum, vt infra dicam in tertia fallẽtia,& hãc
dubitationem mouit Alex. quem Felyn.non
citat in d.l.non minorem num.4. qui tamen
non audet eam firmare contra Bar.& alios;
33 Tertiò non militat, vbi Iudex multitudine
agendorum fuisset occupatus, ita vt de die
sententiam proferre non potuerit; nam tũc
eam de nocte poterit ferre Castr.in d.l. mo-
re Romano nu.7. exemplificans in magnis
Iudicibus,& Pręlatis in pluribus occupatis,
Roman.in eadem lege lecta cum d.l.oratio-
ne sub nu.7.& 8.in fin. & in d.l. nõ minorem
nu.3,& seq. & ibidem Alex.sub nu.4.Apostil
lat.ad Salyc.sub litera B. Soc. d.regula 359.
in 3.fallẽt.& Vant.supracitatus; sed de hac
limitatione dubitat Felyn.in d. c.consuluit.
34 sub num.19.vers.secundo fallit, nisi quando
die sequenti peritura esset instãtia, & Iudex
non fuisset in mora, sed propter occupatio-
nes non potuisset expedire, quasi quòd aliàs
nõ valeat sentẽtia lata de nocte, quæ Felyn.
dubitatio rationabilis est; si admittimus ve-
ram non esse secundum Doctorum restri-
tionem, de qua supra diximus, quod quãdo
res est peritura, vel iurisdictio, aut instantia
peritura, vel alia cõcurrit iusta causa potest
35 de nocte ferri sentẽtia, nam si vera esset di-
cta fallentia, vtique & hæc de negociorum
multitudine admittẽda esset simpliciter abs
que alio concursu alterius causæ, vt require-
36 re videtur Felyn. Quartò non admittitur,
vbi consuetudo viget in contrarium, quod
sententiæ ferantur de nocte, quia tunc va-
lent, Castrens.in d.l.more romano num.8.&
ibidẽ Roman.legens. d.l.cum l.oratione nu.
7.Apostillat.ad Salyc.in d.l. non minorẽ sub
litera B.Alex.nu.2.in princ.& nu.3. Socin.d.
reg.359.in 2.fallent.Vãt.vbi supra, & Felyn.
in d.c. consuluit sub nu.18. vers. Quarto fal-
37 lit, vbi tamen subiungit, quod non videtur
rationabilis consuetudo, tanquam existens
contra Canonem, sed tu non recedas ad di-
cta fallẽtia, secundum quam vidi seruari, vt
dixi supra in vers. Ego vidi.
38 Vnum tamen est sciendum, quod in omni
casu, in quo aut de iure, aut de consuetudi-
ne sententia de nocte ferri permittitur, ea
ferenda est tribus luminibus accensis l. 1. §.
tria luminaria ff.de ventre inspic.& ibi gl.&
Scribentes, gl.in d. c. consuluit in verbo te-
nebras. in princ. & ibi etiam Felyn. sub nu.
18.vers.& nota quod istis casibus, Bart.in d.
l.nõ minorem nu.4. Alber.sub nu.2.Roman.
ante fin. vers.ad id autem, & Corn. nume.3.
39 Aretin. sub nu.2. debent enim cognosci Iu-
dices, & eorum personæ notæ esse testibus,

nec in obscuro hæc ferri possunt, vt nonnul-
li ex citatis Doctoribus dicunt. Dicit tamen
Salyc. in eadem l. non minorem nume. 4. hoc
intelligendum esse, si aliàs sententia legi nõ
potest; quia tunc necessaria sunt luminaria,
40 alioquin secus: quod mihi dubitabile vide-
tur; quia alij volunt luminaria adeò esse ne-
cessaria, vt non sufficiat, quod Luna luceret,
& ad eius lumen personæ cognoscerẽtur, vt
in specie dicit Corne. in d. l. non minorẽ col.
1. sub num. 3. circa principium, pro dicto ta-
men Salyc. facit Fulgos. in eadem l. non mi-
41 norem in fine inquiens, quod vbi agitur de
probatione actus, luminaria sunt de necessi-
42 tate, nõ autem vbi agitur de validitate, vn-
de valet actus de nocte sine luminaribus fa-
ctus, licet si de eius veritate ageretur, & pro
bandus esset, opus esset, quod adfuissent lu-
minaria, sine quibus testes non vidissent,
nec cognoscere potuissent, & proinde nec
probare.
43 Ceterum aduertendum est, quod si sentẽtia
verè esset lata de nocte, & Notarius scribe-
ret fuisse prolatam tali die, nõ propter hoc
44 diceretur Notarius falsarius, quia eius atte
statio intelligeretur de die naturali viginti-
quatuor horarum, qui comprehendit diem,
45 & noctem, & incipit à media nocte, & du-
rat vsque ad aliam sequentem mediam no-
ctem, iuxta d. l. more romano cum sua mate
ria ff. de ferijs, & ita in pũcto decidit Inno-
centius in d. c. consuluit ad finem. in verbo
medietate, quem sequitur in d. l. non mino-
rem Bald. in princ. sub nume. 1. & post eum
Corne. col. fin. vers. sed quæro an si actus, &
Apostillator ad Iacob. Butrigar. ante finem
additionis in vers. aduerte tamen, quod in-
strumenta, Bald. in d. l. more Romano nu. 2.
dicens esse dictum hoc notandum, quia non
habetur alibi, quam apud Innoc. in d. loco,
Alex. in princ. num. 1. & comprobari potest,
46 quia quidquid factum est in his 24. horis, id
est duabus dimidiatis noctibus, & luce me-
dia, habetur ac si quauis hora lucis actum
esset, vt notant scribẽtes in d. l. more roma-
no. per illum textũ, & tradit Cotta memor.
47 verbo diem in princ. in tãtum, quod qui iu-
rauit soluere die Dominico, potest absque
periurio soluere vsque ad mediam noctem,
quę sequitur lucem, vt idem Cotta dicit ibi-
dem ad finẽ, vers. secundo possent prædicta,
48 vbi etiam inquit idem esse in citato, quod
compareat tali die, & in alijs similibus ca-
sibus, pro quibus tamen videndus est Alex.
in d. l. more romano num. 7. & 8. vers. in gl. 2.
49 qui videtur firmare, quod ita demum hoc
procedat, si comparenti culpa imputari nõ
potest, cur de die ante tenebras non compa
50 ruerit, etiam si res peritura esset, vel vltima
51 dies termini finiret, cum subueniendum
non sit ei, qui se arctauit, vt ibi per ipsum
Alexandrum.

EPITOME.

An data per vnum ex Rixantibus cautio ne de alterum non offendendo simpliciter, & absque protestatione, quod nõ valeat donec ab altero præstita fuerit; & sequuta offensione ex parte promittentis, ante quam cautio ab altera parte prestetur, an dictæ cautioni contrauentum dicatur, & pœna commissa, & quid quando qui primo promittit, protestatur, quod promissio non teneat, nisi similis sibi detur per Aduersarium.

SVMMARIA.

1 *AN data per vnum ex rixantibus cautione de alterum non offendendo simpliciter, & absque protestatione, quod non valeat, donec ab altero fuerit præstita, tali cautioni dicatur contrauentum, & pœna commissa, si ex parte promittentis interim sequatur offensio, & cõcluditur pro parte affirmatiua ibidem num. 3. & 6.*

Quod declaratur procedere etiam sequuta protestatione ibid. nu. 6,

2 *Promissio, & cautio de non offendendo data per vnum ex rixantibus videtur correspectiua, ad alteram, quæ ab alio rixante præstanda est.*

Et ideo hac non sequuta, data pro præstita habenda est.

4 *Non debet qui Pretori promisit nõ offendere, fidem non seruare, & magistratibus dignitatem impunè contemnere.*

5 *Claudicatio, & disparitas in cautionibus, & similibus admittitur.*

7 *Protestatio, quod cautio de non offendẽdo præstita non teneat, donec similis detur ab aduersario nõ tenet, & ideo pœna committitur, si interim sequitur offensio ex parte promittentis ibid. nu. 9. & 10.*

8 *Nemo potest cogi præstare cautionem de non offendendo, nisi etiam sibi per aduersarium detur.*

9 *Hoc procedit quotiescunque etiã ex altera parte est iustus timor, nam si vanus est, nullatenus præstari debet. & nu. seq.*

11 *Iudices in prestandis cautionibus de non offendendo non debent admittere protestationes, quę fieri solent, quod cautio non valeat, nisi ab altera parte detur, sed reijcere ad tollendas occasiones rixarum & litium.*

12 *In Statu Vrbini facta requisitione de cauẽdo sub certa pœna, cautiones sub eadẽ pœna pro præstitis habentur.*

13 *Boni & practici Iudices, quando fiunt præcepta ad cauendum de non offendendo, faciunt ap-*

poni clausulam, quod interim habeantur pro datis, quod notandum est.

14 *Similis practica seruatur in Magno Ducatu Etruria, vbi in præcepto de comparendo ad promittendum de non offendendo, seu ad faciendam treugam sub certa pena, adijcit clausulã, quod interim vigeat mandatum de non offendendo sub eadem pœna, & vt vulgò dicitur,* s'intendino leuate l'offese.

CASUS DUCENTESIMUS DECIMUSNONUS.

1 Data per vnum ex Rixantibus cautione de alterum nõ offendendo simpliciter, & absque protestatione, qđ non valeat, donec ab altero fuerit præstita, & interim ex parte promittentis sequutã offensione; quæri solet an dictæ cautioni fuerit contrauentum, & pœna commissa: & videbatur
2 concludendũ pro negatiua, ex quo promissio illa videtur correspectiua ad alterá, quæ non fuit sequuta, & cum altera pars non dederit suam cautionem, quę iam data est, pro non scripta habeatur, ne aliàs disparitas, & claudicatio sequatur, vt in terminis tradũt. Moron. in tractat. de fide treug. & pace qõ. 169. ferè in tota, Laur. ab Occha consil. 66. nu. 1. & seq. lib. 2. in cons. crimin. diuers. in impressis in magna forma, Herculan. in tract. de caut. de non offend. c. 31. nu. 1. & seq. Vulpel. in tract. de pace, induc. & promiss. de nõ
3 offend. q. 79. nu. 2. 4. 5. & q. 81. nu. 1. Contrarium tamen verum est, quod imò cautio data valeat, & pęna committatur, etiam quod ab altera parte cautio præstita non fuerit,
4 quia non debet, qui Prętori non offendere promisit, fidem non seruare, & Magistratus dignitatem impunè contemnere, vt Vulpel.
5 concludit d. qõ. 81. nu. 2. nec claudicatio in contrarium cõsiderata obstat, quia in similibus admittitur, vt idem Vulpel. tradit d. q. 79. nu. 5. & seq. qui etiam nu. 14. & 15. osten-
6 dit minimè verum esse, quod cautio data ab vna parte non valeat, nisi ab altera etiam præstetur, vt etiam antea considerauerunt, eandem sequentes opinionem. Hercul. d. c. 31. nu. 7. & seq. vers. hæc vera, & Moron. d. q. 169. in princ. & in fin. & Clarus quæst. 170. in princ.
7 Quinimò, & si cautionem pręstitit, expressè protestatus fuisset, quod ea non valeret, nec data intelligeretur, nisi similis ei daretur p aduersarium, & antequam aduersarius eam pręstasset, Offensio sequuta fuisset pro parte promittentis, is pœnam promissam soluere deberet, nec ab ea, illum dicta protestatio liberaret. Laur. de Occha. iura, rationes, & authoritates adducens d. cons. 66. nu. 11. 12. 13. 22. 23. quem sequuti sunt Bertaz. cõs. crimin. 183. nu. 13. lib. 1. & Baiard. in addit. ad Clar. in pract. crim. q. 47. nu. 20. & seq. & colligitur ex tradit. per Vinc. de Franch. de-
8 cis. Neapolit. 359. per totam in 2. part. licet enim verum sit, quod vna pars non teneatur hanc cautionem dare, nisi etiam sibi per alteram partem detur, vt per Bartol. in l. qui bona 5. si quis quia sibi. in finalibus verbis ff. de dam. infect. per Vinc. de Franch. d. decis. 359. num. 2. per Aufrer. in addit. ad Cappel. Tolosan. decis. 489. in fin. additionis, & per Laurent. de Occha d. cons. 66. nu. 1. & 2. non tamen per hoc sequitur, quin data ab vna parte nõ teneat, antequam ab altera si-
9 milis sibi pręstetur, quia nec est simpliciter, & absolutè verum, quod si ab vna parte detur cautio, ab altera etiam danda sit, sed id verum est, quando ab ipsa altera parte est etiam iustus timor: nam si vanus est, nullatenus præstari deberet, prout dicunt Bart. & Aretin. in locis præcitatis, & Hercul. d. c. 31. nu. 9. & nouissimè Frãch. decis. Neapol. 359.
10 num. 6. qui propterea concludit, post multa hinc inde allegata ĩ casu pręstitę cautionis, cum iam dicta protestatione, & offensionis interim sequutæ, pœnam committi, & exigi posse, quãdo respectu partis, quę non cauerat, timor erat vanus, & non iustus, quã decis. sequitur Baiard. supra relatus. Vnde bene dicit Vulpel. d. quęst. 81. ad fin. nu. 3. quod
11 Iudices non debẽt tales protestationes admittere, sed reijcere ad rollendas occasiones rixarum, & litium, & vt vna pars interim habeat manus ligatas, donec altera col-
12 ligetur, subditque, quòd meritò in Statu Vrbini publico proclamate decretum fuit, vt facta requisitione de cauendo sub certa pœna, cautiones sub eadem pœna pro præstitis habeantur, quam rem commẽdat Ba-
13 iard. vbi supra, subdens, quòd boni, & practici Iudices, quando fiunt pręcepta ad cauendum de non offendendo, faciunt apponi clausulam, quod interim habeantur pro
14 datis, quod est notandum; Et similis practica seruatur in Magno Ducatu Hetruriæ, vbi in pręcepto de comparendo ad promittendum de non offendendo, seu ad faciendum treugã sub certa pœna, adijcitur clausula, quod interim vigeat mandatum de nõ offendendo sub eadem pœna, & vt vulgo dicitur *s'intendino leuate l'offese.*

EPITOME.

Agitur de mobilibus, & personis, ac Ciuitatibus, oppidis, Villis, & Terris captis in bello, præsertim inter Christianos ex vna parte, & Turcas, vel Saracenos ex altera inito: quomodo capientium, & occupantium fiant, & distribuantur,

buantur; & an licitum sit in prędictis per insidias, & proditorie, & omni peiori modo contra dictos Turcas, & Saracenos procedere, & dolo, fraude. & machinationibus vti, & vbi hoc fas sit, quare liceat.

SVMMARIA.

1 *De mobilibus captis in bello, tàm inter Christianos ex vna parte, & Turcas, & Saracenos ex altera, quàm inter ipsosmet Christianos ex vtraque inito; an & quando capientium fiant, & quomodo distribuantur remissiuè.*

2 *Item quid de personis, de Ciuitatibus, Castris, Villis, & bonis stabilibus, vt supra captis pariter remissiuè.*

3 *Quod pedibus suspendatur is, qui Turcarū Naues, siuè triremes dolo, & fraude cōburere attentauit, eorumque mancipia secum duxit, aliosque ex eis captiuos fecit, eum restitutione dictarum personarum iure peti non potest.*

4 *Christiani cum infidelibus, semper continuum, perpetuumque bellum habere intelliguntur.*

5 *Christianis licet, imò expediens est, desolationem Regni infidelium quomodolibet quærere.*

6 *Quarè bellū sequatur inter Christianos ex vna, & Turcas, Saracenos aliosque infideles ex altera ibid. nu. 18. & 19.*

7 *Quod semel in dominio Sācta Ecclesiæ fuit, quotiescunque vi per eam amittitur, semper recuperari per Christianos potest, & debet.*

8 *Quod Terra Sancta à Turcis occupetur, iustam nobis aduersus eos belli gerendi occasionem præbet.*

9 *Promissionis Terra, Christianis debita est.*

10 *Christiani sunt filij Abraham.*

11 *Terra Sancta, velut consecrata, nè dum in sanguine, & morte Domini nostri Iesu Christi, verum etiam in eius natiuitate, & habitatione: in dominio infidelium permanere non debet.*

12 *Et precipuè, cum fuerit olim ab Imperatoribus Romanis recuperata, & in dominio Christianorum posita.*

13 *Christiani. vi fuerunt spoliati Terra Sancta.*

14 *Christiani, Terram Sanctam recuperare tenentur, & quarè ibid. nu. seq.*

15 *Turcæ terram Sanctam non occupant, nec Christianis permittunt, vt eam ab occupantibus recuperare valeant.*

16 *Terra Sancta à Saracenis possidetur.*

17 *Hodie verò possidetur à Turcis, cum ex ea Saracenos eiecerint.*

18 *Turcæ non minus inimici Christianorum sunt, quàm Saraceni.*

19 *Infideles non permittunt. vt Christiani, in eorū Regionibus legem Euāgelicam. & Sacrosanctam Iesu Christi fidem liberè, & sine impedimēto, prædicare possint, imò ab ijs inculcatur, & vituperatur.*

20 *Christiani ab infidelium molestia abstineri non debent, etiam si inter se pacificarentur, & ab ijs nullum damnum, nullamque molestiam paterentur.*

21 *Omnes Christi fideles ad Sacrosanctæ Ecclesiæ recuperationem, infideliumque extirpationē vocati sunt, & summopere hortati.*

22 *Iis, qui ex prædictis causis pugnando hac vita decedunt, Deus in premium paradisum pollicetur.*

23 *Proprium Christi negotium agitur, dum de infidelium expugnatione agitur.*

24 *Sancta Mater Ecclesia, vt Principes, aliosque priuatos fideles contra infideles facilius inducat, plurima suffragia, tàm spiritualia, quàm temporalia, concedere solet.*

25 *Catholici, infideles occidendo, homicidæ appellari non possunt, & quarè.*

26 *Infideles Ecclesię Dei inimici, & rebelles existunt.*

27 *Quod inter Christianos; & Turcas iustum sit bellum, legitimam efficit captiuitatem, de qua agitur in præsenti quæstione ad effectū, de quo in sequenti nu. 28 & 41.*

28 *Christiani, quomodocunque è manibus infidelium auferātur, semper postliminij iure libertatem recuperant.*

29 *Christiani ab infidelibus capti, pro liberis reputantur, ac si nunquam serui effecti essent, ibidem nu. 32. & 43.*

30 *Capti in bello iniusto, & illicito, serui capientium non fiunt, sed liberi permanent.*

31 *Molestia, aduersus Christianos ex parte infidelium iniusta est, quamuis ex parte fideliū contra eos è conuerso iustissima sit.*

Fieri potest, quod bellum ex vna parte sit iustū, ex alia verò nequaquam.

33 *In bello, quod sequitur inter Christianos, et Turcas, seruitus, & ius postliminij ex vtraque parte locum habent.*

34 *Ampliatur hoc procedere, etiam in captis qualibet alia ratione, etiam omni bello cessante.*

35 *Quando bellum ex vna parte est iniustum, altera aduersus eam dolo, & fraude procedere potest.*

36 *Dolus, an virtus quis in hoste requirat.*

37 *Vbi bellum est iustum, vtrum aperta pugna, vtrum insidijs, quis vincat, nihil ad iustitiam interest.*

38 *Banniti vigore statuti, impunè offendi possunt. ibid. nu. seq.*

39 *Bannitus reputatur inimicus loci, à quo exulare necesse habet.*

40 *Bannitus pro assassinio, quomodolibet offendi potest, etiam pactis, & conuentionibus, & ita se habet veritas, & hoc pacto in praxi seruatur.*

41 *Dictio, proditoriè, à Doctoribus prolata, nihil aliud infert, quàm proditionem, dolum cum fraude, simulationem, & amicitiæ signa.*

42 *Valet argumētū in iure à bannito ad infidelem.*

44 *Iis, qui in dominio Turcarum, reperiuntur, quomodoli-*

modolibet aufugere licet, etiam si catholicam fidem abnegare coacti non fuerint.

45 *Quibus impunè aufugere permittitur, illis ijsdem auxilium pro fuga capienda praestari non prohibetur.*

46 *Miserrimam vitam ducunt, qui captiui infidelium reperiuntur.*

47 *Quotiescunque lex aliquid permittit, omnia etiam ea permittere censetur, quę ad illud consequendum necessaria sunt, vel*

Qui vult consequens, vult omne necessarium antecedens.

CASVS DVCENTESIMVS VIGESIMVS.

1 DE mobilibus captis in bel
lo, tā inter Christianos
ex vna parte, & Turcas,
vel Saracenos ex altera,
quā inter ipsosmet Chri
stianos ex vtraque inito,
an & quādo capientium
fiāt, & qūo distribuātur, dixi in 2. Cēt. mearū
2 resol. crimin. casu 140. vbi etiā egi de per-
sonis in tali bello, vel etiam à Piratis, seù,
vt vulgo dicitur) Corsalibus captis, in qua
materia, & de Ciuitatibus, Castris, aut Vil-
lis, vel bonis stabilibus, vt supra captis, de
quibus aliquid tetigi videndi, sunt Bart. in l.
eius, qui manumisit. §. Celsus nu. 2. ff. ad mu-
nicipal. Angel. in l. sicut liberis ad fin. vers. in
agris autem, C. de postliminio reuers. Bossi.
in pract. crim. tit. de captura nu. 57. & quam
pluribus seq. vers. quaeritur, Boer. decis. 178.
col. 1. & 2. & Aluar. Valasc. Dec. 30. per totā
fol. 59. & Ferret. in tract. de re militar. tit. de
iusto, vel iniust. bello, sub varijs numeris fol.
147. & seq. Couaru. in repet. c. peccatum de
regul. iur. in 6. in 2. part. §. 10. & §. 11. Aretin.
in l. qui à latronibus. ff. de testament. colum.
1. & 2. & seq. quorum dicta in effectu non di-
scordant à dictis per me vti supra, & ibi no-
tatis, addenda sunt singula suis locis con-
gruis; sed quoniā postea respectu persona-
rum, quae in manibus Turcarum captiue re-
petiebantur, & à quodā Capitaneo Gifort,
Anglo in ipsorum Turcarum territorio ca-
ptę fuerunt, & Liburnum conductę, conque-
rente de hoc, & de alijs per dictum Gifort,
in ea ditione infideliū factis Capitaneo Iu-
liae Cesareae, seù Algerij, habui dicere qd sen
tirē, dixi in hūc, qui seqtur modū videlicet.
3 Si duole Morat Capitano d'Algieri nella
lettera delli 20. di Settembre 1604. scritta
al Serenissimo Don Ferdinando Granduca
di Toscana Nostro Signore, che l'inuernata
passata capitassi in Algieri vn Vassello In-
glese carico di sale, che disse venire di Li-
uorno, & sotto la bandiera turchesca, con
fiuta d'amicitia, cercassi abbruciare in quel
Porto li vasselli turcheschi, & non gli riuscē
do, menasse via alcuni Christiani schiaui di
detti Turchi, & poi andando à Bugia Terra
d'Algieri sotto la medesima bādiera, & fin-
ta amicitia, pigliassi diciānoue huomini tur
chi, & li cōducesse à Liuorno, come che tut-
to questo sia seguito à tradimento, & il Pa-
drone del Vassello meriti d'essere impicca-
to per li piedi, & li dicianoue huomini tur-
chi si deuino rimandare alle case loro, & nō
essere ritenuti schiaui, si come ne fa instāza,
& prega S. A.
Questa doglienza, & domanda, saluo ogni mi-
glior parere, non l'ho per giuridica, perche
è cosa chiara, che li Christiani s'intendono
sempre hauere continua, & perpetua guer-
ra con li Saracini, & Turchi, Bart. in l. ho-
stes 24. col. 2. sub nu. 8. post vers. secundo di-
xi ff. de captiuis, & postliminio reuersis. Bal.
in §. si ab hostibus sub nu. 7. vers. inter istos.
Instit. quibus modis Ius Patriae potestatis
soluitur, Alex. cons. 130. nu. 6. lib. 7. Boer. de-
cis. 178. sub num. 10. vers. item praesuppono.
Alciat. in l. hostes sub nu. 2. vers. hinc est. ff. de
verbor. significat. Couaru. in repet. c. pecca-
tum de reg. iur. lib. 6. in 2. parte §. 11. sub nu.
6. Franc. decis. Neapol. 268. sub nume. 5. in 2.
5 parte; Et è lecito, & espediente à Christia-
ni, cercare con ogni arte la desolatione de
Regni di detti Infedeli, Oldrad. cons. 71. co-
lum. fin. vers. inter malos. Cacheran. in dispu
tat. an Principi Christiano fas sit fędus inire
cum infidelibus lib nu. 5. post versic. quarto
hāc opinionem, Iulius Ferret. in tract. de re
militar. tit. de ordinand. acieb. in bello num.
6 42. & 45. & fassi questa guerra à Saracini, &
Turchi da Christiani, per essere del cōtinuo
infestati da loro, & perche sempre, che hā-
no l'opportunità, oppugnano li Christiani,
7 & gl'inquietano per propria loro natura, &
perche il Territorio da loro posseduto già
fu sotto l'obbedienza di Sāta Chiesa, la qua
le come spogliatane violentemente può, &
deue recuperarlo, Oldrad. cons. 72. sub nu. 1.
vers. sed quod contra, & nu. 2. & 3. & Alber.
omnia verba Oldradi transcribens in Ru-
brica C. de Pagan. & Sacrific. & templis eo-
rum, ad quem Oldrad. etiā se remittit. Fer-
ret. in d. tract. de iusto, vel iniusto bello num.
53. latè Aluar. Valasc. decis. 30. nu. 8. Couar.
8 in d. 2. part. §. 10. nu. 3. Et particolarmēte p-
che li Saracini ritengono la terra santa, che
è la prouincia di Ierusalem, che è Terra di
9 promissione, quale promesse Iddio ad A-
brā, & al suo seme, douuta à Christiani, che
10 sono figliuoli d'Abram, Oldrad. d. cons. 72.
col. 1. in fin. & col. 2. & 3. & ibi etiam adden-
tes ad eum, Alberic. in d. Rubr. C. de Pagan.
& Sacrific. & templ. eorum, Bart. in l. Chri-
stianis. nume. 2. & 3. C. de Pagan. & ibidem
Fulgos. sub nu. 1. Alex. cons. 130. num. 5. lib. 7.
Abbas in c. 1. in primo notab. nu. 2. de con-
uers. Infidelium, & in cap. quod super in vl-
timo

timo notab.sub nu.10.& 11.de voto, Dec.in
cap.quæ in Ecclesiarum sub nu.110.de con-
stitutionibus, & in c.consuluit il 3. in secun-
do notabili sub num.11.de appellat.Cache-
ran. d.disp.nu.20.Ferret.d.tract.tit.de iusto,
vel iniusto bello nume.68.Boer.d.decis.178.
11 nu.7. Et come consecrata non solo nel san-
gue, & morte di Christo, ma ancora per la
Natiuità, & habitatione non deue stare nel
Dominio de gl'Infedeli, massime sendo sta-
12 ta di poi da gli Imperatori Romani acqui-
stata, & posta sotto il Dominio de christia-
13 ni, che per forza ne sono stati spogliati, &
deuono cercare di recuperarla, perche ha-
14 bitata da fedeli, vi s'adori, & lodi Christo.
Innoc.in d. c.quod super nu.7. & ibidẽ Abb.
15 sub nu.11.de voto, Et perche li Turchi, an-
corche non tenghino essa Terra Santa, non
permettono, che li christiani possino an-
16 darui, & torla à Saracini, à quali non pos-
sono altrimẽti passare Bart. in d.l.Christia-
nis nu.4.& ibidem Fulgos.sub nu. 1.vers. sed
quare possumus, Adden. ad Oldrad.d.cons.
17 72.Alex.d.cons.130.num.5. Se bene hoggi
hauendo li Turchi scacciati li Saraceni da
18 detta Terra Santa, & tenendola loro, essi
meritamente nõ meno de Saracini sono ini
mici de christiani, li quali però contro essi
per la sudetta ragione hanno giusta, & con-
tinoua guerra, Adden. ad Oldrad.d.cõs.72.
19 Laquale giustitia viene ancora confermata
dall'impedimento, che da detti in fedeli è
dato à christiani di non lasciare predicare
ne lor paesi la Legge Euangelica, & fede di
Giesu Christo liberamẽte, anzi oltraggiar-
la, & biasimarla Couar.in d.§.10. sub nu. 3.
vers. Quartò licitum, & Valasc.d. decis. 30.
20 nu.8. Ne deuono li christiani astenersi dal-
le molestie cõtro detti Saraceni, & Turchi,
ancorche eglino viuessino in pace, & nõ in-
festassino alcuno, per le ragioni già addot-
te, le quali militano anco in questo caso, &
specialmente per le occupationi della Ter-
ra Santa. Oldrad.d.cons.72.colum.1.in fine
vers. Et præsupposito, quod nunc, & col.2.&
3. & post eum Alberic.in Rubr.C.de Pagan.
Fulgos.in d.l.Christianis nu.1.vers.miratur,
& Cacher.in d.disput.nu.19.Ferret. d.tit. de
iusto, vel iniusto bello nu. 101. quicquid in
cõtrarium dicat Couar.d.§.10. in princ.col.
21 1.& 2. Et esorta Santa Chiesa tutti li fede-
li di Christo all'impugnatione di detti infi-
deli cap.omni timore 23.qõ.8.& cap.vnico,
quod incipit copiosius de Iude. & Saracen.
in extrauagant.Ioann.22. Cacher.d. disput.
22 sub nu.13.vers.Si igitur delictum; Et dà ca-
parra del celeste Regno à chiunque moris-
si cosi combattendo c.omnium 23. q.5. & d.
c.omni timore, pulchrè Ferret.d.titul.de iu-
23 sto, vel iniusto bello. nu.5. Et dicesi trattar-
si proprio negotio di Christo, quando s'im-
pugnano detti Infedeli. text.in d. extrauag.
copiosius, & ibi etiam gloss. in verbo Domi-
ni negocium, Cacher.d.disput.d.vers. si agi-
24 tur delictum. Et per più facilmente indur-
re, & li Principi, & li priuati christiani cõ-
tro li sudetti Infideli, suole anco Sãta Chie-
sa concedere molti sussidij, cosi spirituali,
come temporali. Oldrad.d.cons.72. colum.
fin.vers.& sic cum bellum, & post eum Albe-
ric.in d.Rub.C.de Pagan.& Innoc.in d.cap.
quod super sub nu. 7. vers. Quod autẽ Papa.
25 de voto; Ne possono li cattolici ammazzã-
do tali Infedeli chiamarsi homicidiali, leuã
26 do dal Mondo li veri inimici, & rebelli del-
la Chiesa di Dio. Ferret.d.titul. de iusto, vel
27 iniusto bello nu. 70. Da questa giustitia di
guerra, & molestia, che da christiani si fà
alli Saracini, & Turchi s'inferisce, Che li
Turchi presi dal Vassello Inglese à Bugia so
28 no fatti serui, & schiaui di chi gli ha presi,
sendo questa conclusione indubitata, quan-
do si tratta trà Christiani, & Saracini, ò
Turchi l.Manumissiones ff. de Iustit. & Iur.
l.adeo quidem, & l.transfugam ff.de acquir.
rer. Dominio, & toto tit.ff. & C. de capt. &
postliminio reuersis §.ius autem gẽtium. in-
stit. de iur.natur.gent. & ciuil.§.1. & per to-
tum titulum Instit. de iure personar. & §.itẽ
ea, quę ab hostibus Instit. de rer. diuis. Al-
ciat.in l.hostes sub num.2.vers.hinc est.ff. de
verbor.signific. Petrin. Bellus in tract. de re
militari. parte 3.tit.1.sub nu.12. in fin. vers.
quamuis autem, Abbas in cap.1.in 1.notab.
nu.2.de conuersion.infidel.Ferret.d.titul.de
iusto, vel iniusto bello nu.73. Aluar. Valasc.
28 d.decis.30.num.7.& 8. Et che li christiani,
che erano schiaui in Algieri presi da detto
Vassello, & condotti à Liuorno come libe-
rati dalla captiuità per le ragioni del post-
liminio habbino recuperato il loro pristino
stato di libertà l. postliminium est. 19. ff. de
capt. & postliminio reuersis.§.si ab hostibus
Instit.quib.mod.ius patr. potestat. soluit. &
d.§.itẽ ea, quę ab hostibus. instit. de rer. di-
uis.& toto tit.ff.& C. de capt. & postliminio
reuersis, sentit Alciat. in loco citato, & Pe-
trin.Bellus d.tit.1.sub nu.12.vers.sicut verò,
Ferret.d.tit.de iust. vel iniust.bello nu. 76.&
29 77. Anzi, che vogliono alcuni, che sieno
sempre rimasti liberi, & nõ mai fatti serui,
30 come per la parte di tali Infedeli sia ingiu-
sta ogni molestia contro li christiani, se be-
31 ne per il contrario cõtro essi Infedeli è giu-
stissima. Aluar. Valas.d.decis.30, sub nu.7. &
8. & ante eum Couar. in repet. d. c.peccatũ
de reg.iur.in 6. in 2. parte.§.11. sub nume.6.
32 Il che ha luogo non solamente ne' presi in
guerra, ma ancora da Pirrati, ò Corsali,
che vogliamo dire, perche anco li captiua-
ti in tal maniera trà li christiani da vna par
33 te, & Saracini, ò Turchi dall'altra douen-
tano serui di chi li piglia, & in quelli, che
fussero p prima schiaui, ha luogo la ragione
del

del postliminio per la recuperatione della
pristina libertà, gl.in l.hostes in verbo Prę-
dones.ad fin.vers.quid autem,si latro hostiũ
ff.de captinis, & postliminio reuersis,quam
sequitur Vinc. de Franch. d. decis. Neapol.
268.nume.5. sentit Angel.in l.2.ad fin. C.de
postlimin.reuers.quicquid dicat Petrin.Bel-
34 lus in d.tract.in 2.part.tit.12.nu.6. Poiche
in qualũque modo capitino le persone d'v-
na parte inimica in mano dell'altra,proce-
de la legge della captiuità, & insieme del
postliminio,etiandio cessante ogni guerra.
Idem Bellus in d.2.part.tit.12.num.4.& 5.&
in d.3.parte tit.1.nu.8. & seq.& nu. 27. vers.
35 & vt modum; Ne importa, che il Vassello
Inglese sia proceduto con fraude, & ingan-
no, & con tradimento,nel modo presuppo-
sto in detta lettera, perche quãdo sia vero,
che assolutamente forse non è in tutto, si dì-
ce, che sendo ginsta la molestia, come è giu
stissima,ha lecitamẽte l'Inglese potuto vsa-
re contro il Turco inimico insidie. Oldrad.
cons.71.num.2.in princ.Abb.in d.c.quòd su-
per nu.15. vers.item in bello. Dec.in l.ea est
natura cauillationis. in fin. sub nu. 8. & ibi-
dem Cagnol.latius insistens. num.17.& seq.
ff.de reg.iur.Cacher.d.disput.nu.3.& 15.be-
neq́ue facit Virgiliannm illud vulgare di-
36 ctum,dolus,an virtus quis in hoste requirat
& est text.in nostris terminis in cap. vtilem
22.q.2. vbi dantur plura exempla deceptio-
nis inimicorũ sub prætextu amicitiæ, & fin-
gendo, & simulando, quę non erant, & in c.
Dominus 23.q. 2. vbi dicitur præcisè, quod
37 quia iustum est bellum, vtrum aperta pu-
gna, vtrum insidijs qnis vincat, nihil ad iu-
stitiam interest, & optimè tradit Ferret. d.
tit.de iust.vel iniust.bello num.116.ad fin.&
38 tit.de ordinandis acieb. in bello nu. 46. Et
se vn bandito, che puó in vigore di Statuti
essere offeso senza pena, si dice inimico del
39 luogo, del quale è bandito. Corn. post plu-
res per eum allegatos cõs.104.col.2.sub nu.
1. vers.his tamen non obstantibus lib. 1. te-
stans de communi, & obseruata opinione,
quem sequitur Clar. in §.homicidium num.
40 53.vers. stãte hoc statuto, & come tale puó
essere offeso, & ingannato anco cõ patti, &
conuentioni,& altri modi Corn.ex commu-
ni Doctorum sentẽtia d. cons.104. colum.2.
sub nu.1. ad fin.vers.hosti autem lib.1. Vul-
pell.respons.crimin.59. nu.3. & 4. & alij per
41 eos allegati; Etiandio à tradimento, & an-
co cõ denari per assassinio. Alberic. de Ro-
sat.de statut.lib.4.qõ.20. sub nu.4.& 5.Nell.
in tract.de bannit.in 2.part.secundi tempo-
42 ris q.12. dicens esse opinionẽ veram, & ser-
uari in pract.Bossi.in pract.crim.tit.banniti
quid amittant. num.1.in 1.& 2.fallentia,In-
quiens, quod ita obseruatur.Clar.in d.§.ho-
micidium nu.61.vers.sed an licebit, qui pa-
riter ita obseruari ait Dec.in d.c.quæ in Ec-
clesiarum sub nu.72.vers. vnde inferunt iun-
ctis antea dictis. Petr.Plaza in Epitome de-
lict.lib.1.cap.7.nu.7.vers. cæterum, Vulpell.
d.responso 59.nu. 2. dicẽs esse receptionem
sententiam. Monticel. testans de communi
in pract.crim.regul.3.num.28.in 15.limitat.
Vincent.de Franch.decis.Neapol.276.num.
4.in 2. parte. Farinac. his scriptis visus cõs.
crimin.101.num.22.vers.secundo quia,Dec.
cons.327.nu.5.versic. & vlterius. Bald. cons.
9.num.3.vers. decimo lib.3. & nouissimè Io.
Baptista Baiard.in addition. ad Clar.in d.§.
homicidium nu.236.& 237. vbi etiam quos-
dam alios idem tenentes adducit, licet non
omnes supracitatos. Poiche li Dottori ol-
tr'il parlare con termine d'espresso assassi-
nio, vsano anco questa parola latina prodi-
43 toriè,che altro non inferisce, che tradimẽ-
to, & inganno con fraude,& simulatione,&
segni d'amicitia: Vulpell. d.respons. 59. in
princ.nu.1. & Monticel.d.reg.3.nu.15. vers.
proditoriè autem, gloss. in verbo proditio-
nibus in c. clericus. il primo 46. distinction.
44 maggiormente, & senza alcuna difficultà
può essere offeso l'infedele, che è più inimi-
co del bandito, & non d'vna sola Città, ò
Prouincia,ma di tutto il christianesimo,au-
th.multò magis C.de sacrosanctis ecclesijs;
45 Può adunque l'Inglese nõ restituire li cap-
tiuati à Bugia, ma ò venderli, ò ritenerli in
sua seruitù,come meglio gli piacerà fare,vt
dixit Ferret.d.tit.de iust. vel iniust. bello nu.
46 76.& alli presi in Algieri, ch'erano prigio-
ni de Turchi,ò fussero diuentati lor serui,&
schiaui secõdo l'opinione d'alcuni, ò rima-
sti liberi,comevogliono altri,ha potuto da-
re in Liuorno libertà, & mandarli alle case
loro,ne questo riceuere alcuna difficultà sie-
no stati recuperati in qualunque maniera,
47 poiche alli medesimi era lecito il fuggire,
& scampare dalle mani d'essi Turchi,ancor
che non fusse lor fatta instanza di rinegare
la fede, ne sopra ciò data molestia alcuna,
Couar.d.§.11. sub num.6.vers. ex his etiam,
vbi apertè reprobat, & falsam dicit contra-
riam sententiam. Anchar.in eodem c. pec-
catum, col. 1.3. vers. tertio quæro,& Aretin.
in l.qui à latronibus col.3.sub nu.3. ff. de te-
stament. & Couar. sequutus est Aluar. Va-
lasc.d. decis.30. nu.10.vers. secundo ex præ-
48 dictis, percioche se à captiuati è lecito il
fuggire, lecito ancora deue essere ad altri
aiutarli, & procurarli la fuga, sendo eglino
per loro stessi inhabili à procacciarsi lo scã-
po, ritrouandosi in quella estrema miseria,
49 ch'ogn'vno sà,perche quando la legge per-
mette vna cosa, s'intende anco permettere
50 tutti gl'antecedenti, & mezzi per i quali si
perujene à quella.l.ad rem mobilem,& l. ad
legatum ff. de procuratorib.& senza li qua-
li vana, & inutile si rẽderebbe la concessio-
ne l.2.ff.de iurisd.omn.Iudicum, & l. oratio
ff.de

ff. de sponsalib. cum alijs per me adductis in r. centur. mear. resolut. crimin. casu 62. nu. 2. & 3. il che basti per mostrare, che senza iuridico fondamento il Capitano d'Algieri fà la suddetta domanda, da nõ essere ammessa dal Serenissimo Granduca, all'infallibile giuditio del quale si rimette tutto il presente discorso, & se li prega dalla Maestà di Dio lunga, & felicissima vita.

EPITOME.

Quod condemnatus pecuniariter carceratus non relaxatur fideiussoribus de soluendo, sed detinetur, quousque fisco persoluat, & quid respectu expensarum, & mercedis custodiæ Commẽtariensi debitarum.

SVMMARIA.

1 *CONDEMNATVS in pœna pecuniaria carceratus non relaxatur fideiussoribus de soluendo, sed detinetur donec effectualiter soluat.*

2 *Qui soluere condemnatus est, fideiussores, vel pignora dando, non liberatur, sed præcisè soluere debet.*

3 *Et hoc potissimum procedit in debitore fisci.*

4 *Debitor fisci carceratus, vbi debitum est liquidum, non relaxatur nisi soluat.*

5 *Condẽnatus in pœna pecuniaria carceratus pro expensis, & mercede Custodiæ, de iure retineri non potest per Commentariensem, qui debet eum relaxare, & postea contra eum agere, si vult.*

6 *Prædicta tamen opinio vera non est, & totum contrarium de consuetudine seruatur.*

7 *Scriptor potest detinere librum in papiro, vel membranis sibi traditum ad scribendum donec sibi soluatur de sua mercede scripturæ.*

CASVS DVCENTESIMVS VIGESIMVSPRIMVS.

1 ONDEMNATVS in pœna pecuniaria carceratus non relaxatur fideiussoribus de soluendo, sed detinetur donec effectualiter soluat, qui
2 enim soluere cõdemnatus est, fideiussores, vel pignora dãdo, non liberatur, sed præcisè soluere debet, ita est text. in l. 4. §. ait prætor ff. de re iudic. in l. quod si non soluere ff. de pignorat. action. in l. item liberatur §. qui paratus ff. quibus mod. pign. vel hypoth. soluit. & in c. cum aliquis. extra de re iudicat. & tradit Farin. dicta iura adducens lib. 1. qõ. crim. tit. de carcerib. & carcerat. q. 33. nu. 19. & Hieron. de Laur. decis. Auenion. 112. nu. 5. & ante eos Boss. in pract. crim. tit. de sent. nu. 111. & Clar. attestans de communi opinione in pract. crim. quæst. 95. in princ. sub nu. 1. & hoc comprobat Fari-
3 nac. vt ibi per eum nu. 9. quod potissimum procedit in debitore fisci, qui vbi debitum
4 est liquidum, nunquam relaxatur, nisi soluat, vt post multos tradit Farin. vbi supra
5 nu. 10. Pro expensis autem, & mercede custodiæ de iure retineri non potest per Commentariensem, qui debet eum relaxare, & postea contra eum agere, si vult, secundum opinionem Iacob. de Aret. de qua meminit Guid. Pap. decis. 448. in princ. sub num. 1. sequitur Hieron. de Laur. decis. Auenion. 112. sub nume. 5. vers. dubitatum etiam fuit; sed
6 certè, nec opinio Iacob. de Aret. vera est, vt dicit Addit. ad Guid, Papæ d. decis. 112. nec de consuetudine seruatur, sed totum cõtrarium, quia non relaxatur, nisi satisfacto, vel concordato Cõmentariense, vt dicit Guid. Pap. sub eodem nu. 1. & quod possit pro dictis expensis, & mercede custodiæ retineri, facit l. si necessarias. in princ. ff. de pignor. action. & seruit etiam communis Doctorũ
7 traditio, quod scriptor potest retinere librũ in papiro, vel membranis sibi traditum ad scribendum, donec sibi soluatur de sua mercede scripturæ, de qua per gl. in l. si non sortem §. si centum. in verbo retinebit. ff. de cõdit. indebit. & ibi Bartol. Bald. Angel. Castr. Alex. & Ias. & latè tradit Surd. decis. Mãtuã. 50. per totam.

EPITOME.

An, & quando sequuta condemnatione alicuius, cum publicatione bonorum ex delicto, alimenta condemnato debita, veniant in fiscum, durante malefactoris vita, & quid in vsufructu eidem damnato ante sententiam debito, & de alijs in hac materia non spernendis.

SVMMARIA.

1 *PVBLICATIS bonis malefactoris, alimenta ei debita in fiscum, ipso malefactore viuente, non transeunt, sed eidem delinquenti debentur. ibid. nu. 27.*

2 *Quis non debet defraudari alimentis quotidianis.*

3 *Stricto iure alimenta debita malefactori, eius bonis publicatis in terrorem delinquentium, ad fiscum pertinere deberent.*

4 *An alimenta legata comprahendantur in publicatione bonorum, donec viuit legatarius, & concluditur, quod non. ibid. nu. 7.*

5 *Legatum alimentorum, morte extinguitur.*

6 *Fiscus, dum bannitus viuit, omnia percipit,*

quæ ad bannitum perueniunt.

8 Legatum alimentorum, est cōditionale, & propterea non transit in fiscum supra nu.3.

9 Actiones pro alimentis competentes, non transeunt in fiscum, publicatis bonis eius, qui ea percipere debet. ibid. nu.12.

10 Si damnato alimenta relinqui possunt, eius bonis publicatis ea in fiscum non transeunt,

Alimenta damnato legari possunt ibid. nu. 13.

11 Alimentis legatis quot sunt anni, tot sunt legata, quæ incipiunt cedere, quando annus venit.

13 Legatum alimentorum, per damnationē in metallum non perit.

14 Quod alimenta damnati debita eius bonis publicatis, non transeunt in fiscum, est speciale, cum aliàs sit contrarium determinatum.

15 Propter bannimentum, alimenta non amittuntur.

16 Alimenta alicui legata, publicatis bonis legatarij, non transeunt in fiscum.

17 Alimenta filio debita, publicatis eius bonis nō confiscantur.

18 An Pater, vel alius, qui de iure teneatur cogi, possit dare filio, vel alij bannito pro alimentis illud, quod ante bannum præstare tenebatur, & concludit, quod sic.

Fallit hoc, vbi is bānitus hostis patriæ esset ibidem. nu. 34.

20 Donans alicui, sub conditione, quod si contingat bona eius publicari, teneatur donanti alimēta præstare, nondum fecisse in fraudem fisci, quatenus pertinet ad alimenta.

21 Alimenta, publicatis bonis, debentur, nisi condemnatus ex statuti dispositione, vel aliter pro hoste publico habeatur ibid. nu.34.

22 Publicus hostis impunè occidi potest, & propterea, nec ei alimenta debentur, & infra nu.26.

23 Vsusfructuarius, Monasterium ingrediēdo habetur pro mortuo.

24 Vsusfructus tamen ei debitus non extinguitur.

25 Monachus, non dicitur mortuus, quò ad comedēdum, & bibendum, aliaque vitæ necessaria.

26 Damnatus ex statuto, vbi potest impunè offendi, nec ei alimenta debentur, & habetur pro mortuo, & pro transfuga, & hoste, ac diffidato. ibidem. & supra nu.22.

28 Vsusfructus malefactori debitus, eius bonis publicatis, veniunt in confiscatione.

29 Fallit, vbi condemnatus pateretur maximam, vel mediam capitis diminutionem ibid. nu.38.

30 Fiscus non semper potitur vsufructu, in vita damnati.

31 Summopere aduertendum est, an legatum, vel promissio importet alimenta, an verò vsumfructum.

32 Quādo Testator relinquit vxorem suam Dominam, patronam, Massariam, administratricē, vsuariam, & vsufructuariam omnium suorum bonorum, vniuersalibus hæredibus institutis eius, & dictæ suæ vxoris filijs, vel alijs descētibus fauore liberorum, hoc relictum importat præeminentiam quandam propriam, ac liberā perceptionem alimentorum.

33 Et propterea, si ex delicto ipsius mulieris, talia bona publicarentur, eius hoc alimentorū, non transiret in fiscum, sed saluum remaneret.

34 Fallit tamen hoc, vbi in eius banno esset posita, vt hostis Ciuitatis reputaretur, & impunè occidi posset.

35 Bonis per delictum filij confiscatis, matri eius à marito relictæ vsufructuariæ, Dominæ, & Massariæ omnium suorum bonorum, verus vsusfructus bonorum debetur, & non alimenta tantum.

36 Quando bona veniunt in extraneum hæredem, tunc cessat consuetudo interpretatiua, quæ fauore filiorum dat matri alimenta solummodo, bonis per ipsius delictum confiscatis.

Fiscus loco extranei hæredis habetur.

37 Cessante fauore liberorum, matri debetur integer, ac plenus vsusfructus, deducto tamen vsufructu legitimæ.

38 Vsusfructus finitur, & cum proprietate consolidatur, quando quis maximam, vel mediam capitis diminutionem patitur ibid. & supra nu. 29.

39 Quando vsusfructus per condemnationem, cum proprietate cōsolidatur, alimēta nihilominus, ex dicto vsufructu, delinquenti debentur, secūdum aliquos.

40 Sed tamen veritas est in contrarium, cum nec etiam tunc alimenta debeantur, & quarè.

41 Alimēta, quæ in institutione vsusfructus sunt, non sunt formalia, sed causalia, vnde extincto vsufructu expirant.

42 Banniti, hodie ex particularibus ordinibus locorum, totius ferè Italiæ, cum publicatione bonorum hostes, patriæ reputantur.

43 Bāniti cum publicatione bonorum, hodie impunè occidi, & offendi possunt.

44 Banniti cum publicatione bonorum, hodie maximam, vel saltē mediam capitis diminutionem patiuntur, Ciuitatem amittunt, omneque eorum ius vsusfructus perdunt.

45 Vsusfructus bannito, cum publicatione bonorū, debitus, hodie veluti finitus, & extinctus ad fiscum in vita vsufructuarij non transit, sed ad proprietarium pertinet.

46 Banniti cum publicatione bonorum, hodie si aduersus bannum restituantur, ius vsusfructus, sibi ante bannum debitum, non recuperant.

47 Vsusfructus semel extinctus, non reuiuiscit.

A priuatione ad habitum in vsufructu, non datur regressus.

48 Bannitus, qui ex forma statuti impunè offendi potest, pro mortuo habetur.

49 Alimenta bannito, qui ex forma statuti impunè occidi potest, debita, licet in fiscum nō trāseant, ei tamen non præstantur, sed penes ea debentem remanent, & extincta censentur.

50 Nec illo restituto recuperantur, secundum Ruinum.

Con-

Contrarium tamen firmare videtur hic Dominus Author.

51 *Alimenta debentur, etiam maximam capitis diminutionem passo.*

52 *Maxima capitis diminutione, non solùm Ciuitas sed etiam libertas amittitur.*

53 *Alimenta debentur, etiam in metalli damnato.*

54 *In metallum damnatus, maximam capitis diminutionem patitur, & seruus pœnæ efficitur.*

CASVS DVCENTESIMVS VIGESIMVS SECVNDVS.

1 PVBLICATIS bonis malefactoris, an alimenta ei
debita in fiscu, ipso male
factore viuente, transeát,
an verò eidem delinquē-
ti debeantur, in disputa-
tionē venire vidi: in qua
difficultate Alber. de Ro-
sat. de statut. lib. 3. q. 11. determinat ea non
intelligi publicata, & proinde non venire in
2 fiscum, sed condemnato esse præstāda, quia
quis non debet fraudari alimētis quotidia-
nis l. qui bonis. 6. ff. de cession. bonor. & vide
tur text. in l pen. cum gl. ff. de capit. dimin. &
in l. is, cui annua. cum ibi notat. ff. de alimēt.
& cibar. legat. nā vt dicit text. in d. l. penult.
incipiente legatum ff. de capit. diminut. hoc
potius in iure, quàm in facto consistit, quia
vt ibi declarat gloss. non consideratur, an dā
natus sit capax, vel non, sed an possit come-
dere, & bibere, vel non; & hanc opinionem
3 satis æquam esse dicit, licet fortè de stricto
iure, cum sint talia alimenta de bonis ma-
lefactoris, ad terrorem delinquentium dici
posset, quod publicētur. Hanc Alberic. sen-
tentiam contra fiscum sequitur Simon de
Pret. in tract. de interpretat. vltimar. volunt.
lib. 4. dubitat. 11. nu. 12. vers. quando autem,
fol. 425. vbi hoc ideò esse inquit, quia lega-
tum alimentorum, de quo ipse loquitur, est
conditionale ex notat. per Boss. in pract. cri-
min. tit. de bonor. publicat. nu. 72. in quo lo-
co Boss. in vers. sed quid in alimentis. quærit,
4 an alimenta comprehendantur in publica-
tione bonorum, donec viuit legatarius, nam
5 morte extinguuntur l. cum hi §. modus autē.
ff. de trāsactio. & ait videri, quod sic, ex quo
6 bannitus, dum viuit comedit, & bibit, vnde
fiscus interim illa debet percipere, tāquam
bannito spectātia l. Statius §. Cornelio ff. de
7 iure fisci, contrarium tamen, quod nō com-
prahendātur, firmat per l. legatum ff. de ca-
pit. diminut. & l. is cui. cum ibi notat. p Bar.
ff. de aliment. & cibar. legat. & ita tenere in-
quit Nellum in tract. de bannit. in 1. part. se-
cundi temp. q. 36. & q 48. & Salyc. in l. si quis
ademptis C. de sent. pass. & subdit, quod ita
8 fuit iudicatum; quia cum sit legatum con-
ditionale, non transit in fiscum, vt per Ale-
xand. in l. si marito ff. solut. matrimonio. &
vt ibi latius per Boss. cuius dictis addēdum
est speciale esse in alimentis, vt actiones pro
9 eis competentes nō transeant in fiscum, pu-
10 blicatis bonis eius, qui ea percipere debet,
quia & illi dānato legari possunt l. si in me-
tallum ff. de his, quę pro non script. habent.
11 & quot sunt anni, tot sunt legata, quæ inci-
piunt cedere, quando annus venit l. si cum
præfinitione 20. ff. quando dies legat. ced. vt
propterea meritò pro annis sequētibus post
12 damnationem, actiones damnato compe-
tant, & non fisco. l. is, cui ff. de alimēt. & ci-
bar. legat. & ita per præfata iura, & per di-
ctas rationes concludit Salycet. in d. l. si adē
ptis. in vers. sed est speciale. & idem colligi-
tur ex Bart. in d. l. is cui. nu. 2. dum inquit le-
13 gatum alimentorum per damnationem in
metallum non perire, quia etiam sic dam-
nato fieri potest d. l. si in metallu, & specia-
14 le esse in alimentis, vt in fiscum nō veniant
post damnationem, licet aliàs contrarium
sit determinatū ex l. 2. C. de bon. proscript.
Idem tradit Franc. Marc. decis. delphinati.
15 831. quæritur, an propter bannimentum in
princ. in 1. parte volens expressè non amit-
ti alimenta propter bannimentum per d. l.
is cui, & per d. l. si in metallum. sequitur Pe-
regr. in tract. de iure fisci lib. 5. titul. 1. de pu-
blicat. bonor. nu. 123. versic. vndecimo in er-
tur. & Carpan. in commēt. constitutio. Me-
diolani. ad §. omnium tit. de iure, & priuil.
fisci num. 192. & seq. vers. alimenta. & infra.
vbi formaliter dicit, quod alimenta alicui
16 legata, publicatis bonis huius Legatarij, nō
transeunt in fiscum, prout nec alimēta filio
17 debita confiscantur, publicatis eius bonis;
& hāc opinionem veram præsupponere vi-
detur Nell. in tract. de bannit. in 1. part. secū
di temporis. q. 36. & latius q. 40. dum quæ-
18 rit, an pater, vel alius cogatur dare filio, vel
alij bannito pro alimentis illud, quod ante
bannum prestare tenebatur, & resoluit pro
affirmatiua, maximè verò in alimētis à pa-
19 tre filio prestandis, nisi is bannitus hostis sit
Patriæ, per allegata per ipsum; frustra enim
de ea ageretur questione, si Ius hoc alimen-
torum percipiendorum per bannitum in fi-
scum transiret, quibus conuenit, quod notat
Menoch. in tract. de præsumpt. lib. 3. presum
pt. 124 num. 51. & 52. vers. declaratur tertio,
vbi post Alciat. in l. post contractum nu. 70.
20 ff. de donat. inquit, quod si donaui tibi sub
ea conditione, & pacto, quod si contigerit
bona mea publicari, tenearis me alere, non
dicor in fisci fraudem fecisse, quantum per-
tinet ad alimenta, quę etiam publicatis bo-
nis debentur d. l. si in metallum ff. de his, quę
21 pro non script. habent. nisi eodem iatus ex
statuti dispositione, vel aliter pro hoste pu-
blico haberetur, nam tunc alimenta ei non

22 deberentur, cum & occidi possit l. 1. C. de
bon.libertor. & tradit Bartol.in sua quęst. 1.
incip. Lucanæ Ciuitatis statuto cauetur: sub
varijs numeris. facit Cepol.consil. ciuili 22.
23 num.4. in antiquis, vbi ait, quod si vsusfru-
ctuarius monachatur, licet habeatur pro
24 mortuo, tamen non finitur vsusfructus, quia
25 non est mortuus quò ad comedẽdum, & bi-
bendum. & dicit Carpan.loco citato nume.
26 194. quod vbi ex statuto damnatus potest
impune offendi, ei non debentur alimenta,
licet aliàs deberentur: nec mirum, quia bã-
nitus in ære, & p̃sona habetur omninò pro
mortuo, & omnia etiam de iure communi,
sibi aliàs competentia, perdit. Alex.cons.75.
nu.9.in fine, & nu.10.lib.1.Marsil.in tract.de
bãnit.in verbo exules nu. 3.vers. quę omnia,
& bannitus, qui potest impunè occidi, dici-
tur diffidatus à populo, à quo est bannitus.
Barbat.cons.48.num.3. ad finem lib.2. & est
hostis loci, à quo est bannitus Alex.d.consil.
75.nu.9.lib.1. Ioseph.de Ludouic. decis. Pe-
rusin.x1.nume.8.circa finem, & æquiparatur
transfugæ Alex.d.cons.75. nu.10.

Ex hocque inferunt Bossi. & Simon de Pręt. in
27 locis supracitatis, quod cum alimenta non
transeant in fiscum, vsusfructus autem, seu
28 verius commoditas vtendi, & fruẽdi, publi-
catis bonis eius, cui debetur, in confiscatio-
ne veniat, vt p̃ ipsos Bossi. & Simon.de Pręt.
per Nellum de Bannit.in 1.part.secundi tẽ-
por.q.27.per Alexand.in l.si finita §.si de ve-
ctigalib. nu.51. vers.item circa. ff.de damn.
infect.& per Peregr.in tract.de iure fisci lib.
5.tit.1.de publicat.bonor.nu.73.vers. quinto
infertur.& nu.115.vers.contra autem.& per
Carpan.in d.§.omnium nu.272.& seq.versic.
vsufructuario damnato, & infra. & est text.
29 in l.si postulauerit.§.iubet. ff.dę Adulterijs.
nisi condemnatus pateretur maximam, vel
mediam capitis diminutionem, quia tunc
vsusfructus extingueretur, & cum proprie-
30 tate consolidaretur, nec eo fiscus potiretur
in vita damnati.§. finitur. instit. de vsufruct.
& l.corruptionem in fi.C.dę vsufruct. & tra-
dunt Frãc.Marc.decis.831.quæritur an pro-
pter bannimentum in princip.& in fin. in 1.
part.Nellus de bannit.in 1.part. secundi tẽ-
por. q.27.& ante eos Bald.in d.l. corruptio-
nem num.7.vers.quarto hic. C. de vsufruct.&
alij relati per Peregr.d.nu.73. versic.quinto
infertur, & latius nu.116.vers.sexto ex regu-
31 la; Summopere aduertendum est, an lega-
tum, siue promissio importet alimenta, an
verò vsumfructum, cum primo casu ius in fi-
scum non transeat, durante vita banniti, se-
cundo autem transeat.

In hac tamẽ re vnum est sciendum, quod & si,
32 quando testator reliquit vxorem suam do-
minam, patronam, massariam, administra-
tricem, vsuariam, & vsufructuariam omniũ
suorum bonorum, vniuersalibus hæredibus
institutis eius, & dictę suę vxoris filijs, vel a-
lijs descendentibus, fauore liberorum hoc
relictum importet quandam pręeminentiã,
ac propriam, & liberam perceptionem ali-
mentorum, prout ea, viuente marito, habe-
bat in domo ex interpretatione tali relicto
data per antiquissimam, & vulgatam, ac cõ-
muniter obseruatam cõsuetudinem Bulga-
ri, de qua attestantur gl.& cęteri scribentes.
in authent.hoc locum C.si secundo nupserit
mulier. Dec.cons.418.col.1.Ias.cons.90. per
totum lib.1.Cels.Vgo cons.75.num.8.Sozin.
Iun.cons.99.nu.12.lib.1. Bero.cons.32. num.
1.cons.33.nu.3.& cons.35.nume.1.& 4.lib.2.
Gabr.cons.127.nu.1.3.4.lib.1. Alb. cons.88.
nu.8. & alij quamplures adducti per Tira-
quell.in tract.de leg.connub.in l.x.nu.7.vers.
ex quo fieri dicũt, vt si testator.per Gabriel.
lib.5.comm.conclus.tit.de vsufruct. conclus.
2.in princ. & nouissimè per Simonẽ de Pręt.
de interpret.vltim.volunt.lib.4.dubit.10.nu.
33 46.vers.ideo primum. fol.411.& propterea
vbi ex delicto ipsius mulieris bona publica-
rentur, ius hoc alimentorum non transiret
in fiscum, sed saluum, ei remaneret, nisi in
34 tali banno esset posita, vt hostis Ciuitatis
reputaretur, & impunè occidi posset, per su-
perius allegata; tamen si ex delicto filiorum
35 bona ipsa essent confiscãda, tunc matri eo-
rum à marito vsufructuariæ, ac dominæ, &
massariæ, vt supra relictę, eo casu verus bo-
norum vsusfructus deberetur, & non alimẽ-
36 ta tantum, cum bona deueniant in extra-
neum hæredem, idest in fiscum, qui loco hę-
redis extranei habetur, tunc enim cessat cõ-
suetudo interpretatiua, quæ fauore filiorum
dat matri alimenta solummodo, vnde illi ip-
sorum bonorum confiscatorum vsusfructus
dandus esset, & non fisco. vt in puncto deci-
dit Hyeron. Gabriel. cons.184.nume.4.vers.
Idcirco lib.1. quẽ sequitur Io. Bapt.Baiard.
in addition.ad Clar.in pract.crimin. qõ.78.
nu.34.vers.item adde quod si bona. & idem
voluerunt ante eum apertissimis verbis, &
pariter in puncto Curt.Seni.cons.14.per to-
tum.Ruin.cons.26.nu.3.& seq.lib.5.Roland.
à Valle cons.74.nu.11.lib.2.& Peregr. d. tit.
1.nu.80.vers. decimo infertur. & est verissi-
37 ma conclusio, quia cessante fauore libero-
rum, non habet locum illa cõsuetudo inter-
pretatiua Bulgari, de alimentis tantummo-
do Matri dandis, sed ei debetur integer, ac
plenus vsusfructus, deducto tamen vsufructu
legitimæ.Bart.& alij Doct. in l.titia cum te-
stamento §.titia cum nuberet. ff. de legat.2.
Castrens.cons.218.colum.fi.lib.1. Curt. Sen.
cons.15. per totum, & in additione ad finẽ,
Paris.cons.96.col.fin.num.29.& seq.lib. 2. &
Roland. à Valle d.consil.74.nume.10.lib. 2.
& alij per eos allegati, qui consultò omit-
tuntur.

Nec illud omittendum censui, quod licet ali-

qui

38 qui velint, quod eo casu, quo vsusfructus fi-
nitur per condemnationem, & cũ proprie-
tate consolidatur, vt est quando condemna
tus patitur mediam, vel maximam capitis
39 diminutionem, & per consequens quando
amissis bonis bãnitur, vt supra, nihilominus
alimenta ex dicto vsufructu debeantur ban-
nito per l. Legatum ff. de capit. diminut. vt
40 per Frãc. Marcum. d. decis. 831. in princ. ta-
men veritas est in contrarium, vt nec tũc a-
41 limenta pręstentur, qnia alimenta, quæ in
institutione vsusfructus sunt, nõ sunt forma-
lia, sed causalia, vnde extincto vsufructu ex
pirant, & ita determinat Bald. in d. l. corru-
ptionem. sub nu. 7. vers. quæro hìc nunquid.
C. de vsufruct. quem sequutur ibi Addent. ad
eum, & Appostil. ad Bart. in l. si postulauerit.
§. iubet. ff. ad l. Iuliam de adulter. & nouissi-
mè Peregrin. d. tit. 1. de publicatione bono-
rum nume. 123. in fin. post versic. vndecimo
infertur.
42 Quò fit, vt cum hodie ex particularibus or-
dinibus locorum totius ferè Italiæ, banniti
cum publicatione bonorum, hostes Patriæ
43 reputẽtur, & impunè offendi, & occidi pos-
44 sint, ob idque maximam, vel saltem mediã
capitis diminutionem patiantur, & Ciuita-
tem amittant, omne eorum ius vsusfructus
45 perdant, illudque veluti finitum, & extin-
ctum ad fiscum in vita vsufructuarij non trã
seat, sed ad proprietarium pertineat, & cum
ipsa proprietate consolidetur, quemadmo-
dum aduertit Peregrin. d. tit. 1. sub nu. 116.
post vers. sexto ex regula, vbi amplius dicit,
46 quod nec ius hoc recuperant, quamuis po-
47 stea aduersus bannum restituerentur, quia
ius istud semel extinctum non reuiuiscit, se-
cundum Dec. cons. 485. nu. 10. & 11. & consil.
621. nu. 3. & seq. & benè facit Ruin. cons. 26.
num. 5. vers. quia cum sit bannitus. lib. 5. vbi
ex pluribus Doctorũ authoritatibus fitmat,
48 quod bannitus, qui ex forma statuti impu-
nè offendi potest, pro mortuo habetur, & est
text. ad literam in §. soluitur. vers. publica-
tione quoque instit. de societat. & in l. actio-
49 ne. §. publicatione. ff. pro socio; Similiter &
alimenta, licet in fiscum non transeant, tali
bannito non pręstabuntur, sed penès ea de-
bentem remanebunt, & extincta censebun-
50 tur, nec illo restituto recuperabuntur, vt ex
præmissis constat: quibus tamen respectu a-
limentorum repugnat gl. in d. l. legatum ff.
51 de capit. diminut. volens ea deberi etiam
52 maximam capitis diminutionem passo, per
quam non solum Ciuitas, sed etiam libertas
amittitur. §. maxima, instit. de capit. dimi-
nut. quod etiam videtur probari in d. l. is cui
ff. de alimẽt. & cibar. legat. & in d. l. si in me-
tallũ. ff. de his, quæ pro non script. habẽtur.
53 in quibus iuribus habetur, quod talia ali-
menta debentur damnato in metallum, quẽ
54 maximam capitis diminutionem pati, &
seruũ penę effici, probat text. in §. penæ ser-
uus. Instit. quibus mod. ius patr. potestat. sol-
uitur, & in d. §. maxima. Instit. de capit. dimi
nut. & vtrobique notant gl. & Doct.

EPITOME.

De Sortilegijs, Diuinationibus, Incantationibus, Demonum inuocationibus, & similibus, & de ea exercentibus ad præsciendum futura, reperiendũ furta, medendum infirmitatibus hominum, captandum amorem, tentãdum pudicitiam alicuius, vel huiusmodi; & de eorum pœnis, Iudicibus, tàm ecclesiasticis, quàm secularibus, differentijs inter eos circa iurisdictionem occurrentibus, & alijs scitu dignis, & sæpe in facto euenientibus.

SVMMARIA.

1 *VTENTES sortilegijs, incantationibus, & Demonum Inuocationibus, vt futura sciant, heretici sunt, artemque manifestã heresim sapientem, exercere dicuntur.*

Idque multò magis procedit, quando demones inuocantur, & pręces nefariæ illis emittũtur, funesta sacrificia offerunt, & responsa exponũt ibid. nu 6.

Item inuocans demonem, vt vnam speciem in alteram mutet, credens eum posse hoc facere ibid. nu. 7.

Secus autem est in ijs, qui pro reperiendis rebus furatis, & earum furibus prædictis, vtuntur ibid. nu. 11.

Et in ijs, qui pro medendis infirmitatibus, ijsdẽ vtuntur. nu. 18.

Hoc tamen fallit, si prædicta faciẽs, crederet demones ex se sua propria virtute, posse infirmos sanare. ibid. nu. 20.

Et hoc multò magis procedit, quando in inuocatione demonis, interuenit adoratio. ibidem nu. 22.

Item heresim nõ incurrit, qui ad alicuius amorem captandum, vel pudicitiam tentandũ arte magica, etiam cum demonum inuocatione vteretur ibid. nu. 25.

Illud idem etiam euenit in qualibet alia incantatione ibid. nu. 30. & 31.

Hac tamen non procedunt, vbi in huiusmodi actibus interueniret adoratio ibid. nu. 33.

Item si operans crederet, demonem hoc facere posse propria sua virtute, non autem per viam tentationis ibid. nu. 35.

Item si herbis ad hoc vtens, crederet eum, hoc posse facere ex sua potestate actiua. ibidem nu. 38.

3 *Futura scire, ad solum Deum pertinet.*

4 Nostrum non est nosse tempora, vel momenta.

5 Lex Ciuilis futurorum diuinationes, & explorationes prohibet, & contrafacientes grauissimè punit.

9 Creator omnia fecit, & per ipsum omnia facta sunt.

10 Solus Deus creaturas, naturaliter mutare potest, præter eum autem alia creatura, nec quidem capillum album in nigrum, vel è conuerso, mutare valent.

11 Qui pro recuperandis rebus furatis, & eorum furibus inueniendis sortilegijs, incantationibus, & similibus artibus vtuntur, hæresim exercere non dicuntur, sed grauissimũ tamen peccatum committunt.

12 Sortilegia pro furtis inueniendis, vel diuinationibus faciendis, non sunt permissa, sed prohibita.

13 Sortilegijs vtentes, vt supra, nõ vt hæretici, sed aliter puniuntur.

14 Sortilegia, non semper sunt hæretica, & quomodo probetur.

15 Quæ in diuersis locis tractantur, eadem esse non censeantur.

16 Quæ de eodem loquuntur, debent in eodem confinio poni.

17 Delicta, quæ diuersis pœnis mulctantur, non censentur eadem.

18 Qui pro medendis virorum aut mulierum corporalibus infirmitatibus, sortilegijs, incantationibus, & similibus artibus vtuntur, hæresim exercere non dicuntur, sed potius superstitionem.

19 Curatio infirmitatum, cum quibusuis medicamentis, adhibitis obseruationibus, & incantationibus prohibita est, nisi fiat cum solo simbolo diuino, aut oratione dominica.

20 Credens demonem, ex se posse infirmos sanare, & virtute sua principali id operari, hæresim incurreret.

21 Prędicta credens, tribuit Demoni potestatem, omnipotenti Deo conuenientem.

22 Et hæc omnia, absque dubio procedunt, quando in inuocatione ipsius demonis interuenit adoratio.

23 Credendum non est magicas artes, & incantationes, quibusuis infirmitatibus hominũ, aliquid remedij conferre posse.

24 Qui arte magica, & incantationibus ad medẽdas hominum infirmitates vtitur, seuerissimè puniendus est.

25 Qui arte magica vtitur, vel incantatione etiam cum demonum inuocatione, ad amorem alicuius captandum, vel pudicitiam tentandã, hæresim nõ incurrit, sed superstitiosè errat, & grauiter peccat.

Qui magicis artibus, demonumque inuocationibus vtitur, tanquam furiosus à pena excusatur.

26 Qui arte magica, vel incantationibus vtitur, vt supra demonem inuocat ad id, quod est eius proprium.

Proprium Demonis, est genus humanum tentare.

27 Qui pro nimio, ardentiorique amore, quicquam deliquit, si non impunitus relinquẽdus est, saltem leniter est puniendus, cũ non ex animi sententia, sed furore concitatus operetur.

28 Qui amore captus reperitur, tanquam furiosus excusandus est.

29 Magicas imagines conficere, demonumque inuocationibus vti, ad amorem alicuius captandũ, grauissimum delictum est.

30 Breuẽ describere, vt mulier amore alicuius capiatur, item

31 Imaginem ceræ, cum cõiurationibus demonum, alijs actibus interuenientibus conficere, ad captandum amorem mulieris, item

32 Mulieri consulere, vt ad habendum virorum amorem, genibus flexis, herbã quandã colligat, & super eam faciat quasdam coniurationes, & in eius folijs scribat suo proprio sanguine, quędam nomina Dei, & de illa postmodũ faciat puluerem, & in potu det illis à quibus amari desiderat, non sapiunt hæresim, sed sunt peccata grauissima.

33 Adoratio alterius, quàm Dei, actum hæreticum facit, & si aliàs hæresim non saperet.

34 Adoratio soli Deo, & non creaturæ conuenit.

35 Credens demonem, ex sua propria potestate, & non per viam tentationis, posse aliquem, vel aliquã ad adorandum alterum, vel alteram inducere, & cum hoc animo inuocans, hæresim incurrit.

36 Prędicta tenens, & faciens, demoni tribuit id, quod est proprium Dei.

37 Solus Deus omnia potest, & propter ipsum solum, omnia facta sunt.

38 Herbam colligens, & credens, vt ex sua potentia actiua, habeat vim inducendi aliquem ad amorem alterius, hæresim manifestã incurrit.

39 Creaturæ insensibili ascribendum non est, quod soli Deo conuenit, aliàs hæresim incurreret.

40 Pœna exercentium sortilegia, incantationes, demonum inuocationes, aliasque huiusmodi artes, vbi ea hęresim sapit, est mortis naturalis.

41 Iudici Ecclesiastico, penã mortis naturalis, imponere prohibetur,

42 Iudex Ecclesiasticus, non punit exercentem sortilegia, Incãtationes, aliasque magicas artes, quę hæresim sapiunt pena mortis, sed illũ tantummodo hęreticum declarat, clericali priuilegio exuit si habet, & Iudici seculari ad mortẽ ignis inferendam tradit, & ita consuetudinẽ seruare tradit. ibid. nu seq. 43

44 Iudex secularis recusare non potest exequtionẽ sententia Iudicis Ecclesiastici sibi cõmissam.

45 Incantationes. & sortilegia, hæretica alia faciẽtes, ne dum morte naturali puniuntur, sed etiã confiscatione omnium bonorum.

46 Prædicta exercens, statim commisso maleficio, omnium suorum bonorum administrationem amittit.

47 Confiscationis bonorum, pœna in crimine hęresis

ſis, de iure Authenticorum ſublata non eſt.

48 *Sortilegia hęreticalia faciens, vt hæreticus puniendus eſt.*

49 *Vbi ſortilegia hæreſim non ſapiunt, de iure communi, morte naturali, & bonorum amiſſione puniuntur.*

50 *Hodie de conſuetudine prædicta, puniuntur arbitrio Iudicis, iuxtà ſortilegij, et ſortilegiorum qualitates.*

Et hoc etiam procedit de iure canonico. ibidem nu. 53. & 60.

52 *Sortilegia non hæreticalia, confiſcatione bonorum, non mulctantur.*

Sortilegia, quæ hæreſim non ſapiunt, vario modo fuiſſe in facti contingentia punita, latè recenſet Author ibid. nu. 51. 52. & 55.

Et ſub nu. 58. refert etiã mulierem quandã, hoc crimine imputatam, & confeſſam fuiſſe abſolutam.

Attamẽ D. Author inquit, ſub nu. 62. quod ipſe nunquam ſortilegos impunitos, dimitteret, etiam in foro ſeculari.

54 *Pœna ſortilegiorum, non hæreticalium, eſt arbitraria.*

55 *Mulier quędã, quę ſortilegia diuinatoria exercebat, & quibuſdam infirmitatibus, certis incantationibus medebatur, prout latè refert, hic D. Author Florentiæ fuit iuſſa exulare, per annum. extra dominiũ Florentinum, ſub pœna carceris Stincarum, in euentum non ſeruati exilij.*

56 *Sortilegia, & incantationes, & potiſſimum diuinationes, & ſi hæreſim non ſapiant, nihilominus prohibita ſunt.*

57 *Ex vſu ſortilegiorum, incantationum, & diuinationum, multa ſcandala oriri poſſunt.*

58 *Mulier quædam confeſſa, ſe maleficatos ſanaſſe remedia amatoria, & contra ſpiritatos ferre, res furatas, vitam, & mortem abſentiũ diuinare, vtendo in prędictis quibuſdã verbis, rebus, inſtrumentis, incantationibus, & orationibus diuinis, abſque tamen demonis miniſterio, vel inuocatione, ſed auxilio Dei, & cũ deuotione, & ad bonum finẽ, omnia ſimpliciter, & deuotè faciens, fuit è manu iuſtitiæ liberata abſque eò, quod aliquid pateretur.*

59 *Prædicta deciſio, de iure ciuili procedere poteſt, non autem de iure canonico.*

61 *Non ſunt facienda mala, vt inde eueniãt bona.*

62 *Sortilegi non ſunt vllo pacto, etiã in foro ſeculari, impuniti dimittendi.*

63 *Iudices ſeculares ſortilegia, incantationes, & alia huiuſmodi maleficia punire non poſſunt, vbi hęreſim ſapiunt.*

64 *Incantationes & ſortilegia, hęreticalia ſunt delicta merè Eccleſiaſtica.*

65 *Cognitio Sortilegiorum, hæreticalium ad iudicem Eccleſiaſticum pertinet; Nec Iudex laicus poteſt aliquo modo de eo ſe intromittere.*

66 *Iudex laicum ſuſpectum de crimine hæreſis, detineri facere poteſt, & deinde illum Iudici Eccleſiaſtico competenti tradere.*

67 *Sortilegi, quando in hæreſim nõ inciderunt, poſſunt etiam à Iudicibus ſecularibus proceſſari, & puniri.*

68 *Crimen ſortilegij, & incantationis, vbi hęreſim non ſapit, eſt communis, & mixti fori.*

69 *In eo, quod cõmunis, & mixti fori exiſtit, tàm Iudex Eccleſiaſticus, quàm ſecularis procedere poteſt.*

70 *In eo, quod eſt mixti fori, inter Iudicem Eccleſiaſticum, & ſecularẽ. eſt locus præuentioni.*

71 *Pluries, tùm Mediolani, tùm Florentiæ, & eius Dominio, ſimplices ſortilegi proceſſati, & puniti fuerunt.*

72 *Quando ſortilegia hęreſim non ſapiunt, Inquiſitores de illis, ſe non intromittunt, ſed delinquentes ſuis Iudicibus puniendos dimittunt.*

73 *Quando dubitatur, an ſortilegia hęreſim ſapiãt, nec nè, cognitio hęc non ad Iudicem Laicũ, ſed ad Eccleſiaſticum pertinet.*

74 *Quando diſputatur inter Iudicẽ Eccleſiaſticum, & ſecularẽ, nunquid extractioni delinquentiũ locus ſit, Iudex Eccleſiaſticus nõ laicus cognoſcere, & determinare debet.*

Hęc quęſtio, an extractioni locus ſit, nec ne, ſpectat ad Iudicem Eccleſiaſticum.

75 *Hoc tamen fallit, vbi delinquens iã extractus eſſet, & in fortiã Iudicis ſecularis ductus, nã tunc ad ipſum ſpectat cognitio, iuxta diſtinctionem traditam. ibid.*

76 *Delinquens propè eccleſiã, & in ſcalis ipſius Eccleſiæ captus, & in fortiam ſecularis Iuſtitię ductus, Curia epiſcopali, quæ eius remiſſionem petit, relaxandus non eſt.*

77 *Si ad declinandã Iudicis ſecularis Iuriſdictionẽ, quis dicatur ſe eſſe clericũ, & fori priuilegium gaudere, & Iudex ſecularis contrariũ prętendat. Iudex Eccleſiaſticus de tali clericatu, & fori priuilegio gaudere debet.*

78 *Imputati de maleficiis, corã Iudicibus ſecularibus ſolent, vt ſe ab illorũ iuriſdictione eximãt, ſæpè allegare ſe eſſe clericos, & habere qualitates. à Sacroſancto Concilio Tridentino requiſitas.*

79 *Cognitio ſufficientię fidei, de clericatu alicuius facta, non ad Iudicẽ laicum ſpectat, ſed eo vocato, ad eccleſiaſticum.*

80 *Dum inter Iudicẽ laicum, & Eccleſiaſticũ diſputatur de clericatu alicuius, Iudex ſecularis in cauſa procedere non poteſt, ſed in ea ſuperſedere debet.*

81 *Iudex ſecularis ſtare debet proceſſui per Iudicẽ Eccleſiaſticum facto ſuper clericatu, de quo inter eos quæſtio vertebat, & ſententię exinde per eum ferendæ parere debet.*

82 *Nullus prima tonſura initiatus, aut etiã in minoribus ordinibus conſtitutus, fori priuilegio gaudere debet, niſi beneficium eccleſiaſticum habeat, aut clericalem habitum, & tonſuram deferens alicui eccleſię, ex mandato Epiſcopi ſeruiat.*

83 *Prędicta conſtitutio Sacroſancti Concilij Tridẽtini, multas ſubſtulit difficultates.*

84 *Quæstio admissionis fori ad Iudicem Ecclesiasticum spectat.*

85 *Nec Iudex laicus, ea pendente, in causa procedere potest, sed supersedere debet.*

86 *Vbicunque contentio est inter Ecclesiasticũ, & secularem Iudicem, de iurisdictione, ecclesiasticus, propter maiorem authoritatẽ cognoscit, an sua sit iurisdictio, nec nè.*

87 *Iudex ecclesiasticus, vbi prauia cognitione causæ habita, sibi constat delinquentem à se esse iudicandum, iudicem laicum requirere debet, vt sibi detentum, aut processatum, tanquam suæ iurisdictioni suppositum, remittat, & in causa contra eum, non procedat, sed omninò abstineat.*

Item etiam, vbi opus esset, inhibere debet.

88 *Iudex laicus, procedens contra delinquentẽ ecclesiastica iurisdictioni suppositũ, ab administratione deponitur, & quandoque etiam criminaliter punitur.*

89 *Non est mirum, quod Episcopus suum petat clericum, cum & Ciuitas repetat Ciuem suũ.*

90 *Item quod iustitiam illi fieri postulet, & rem violenter ablatam restitui.*

CASVS DVCENTESIMVS VIGESIMVSTERTIVS.

1 VTENTES sortilegijs, incã-
tationibus, & demonũ In-
uocationibus, vt futura sci-
ant, hæretici sunt, artem-
que manifestam hæresim
2 sapientem, exercere dicun
tur, quia tribuunt diabolo
id, quod est propriũ omnipotentis Dei, ven-
tura scilicet præscire: ad solum etenim Deũ
3 pertinet scire futura, iuxta illud Esaiæ. An-
nunciate quæ ventura sunt in futurum, & sci-
mus, quia Dij estis vos, & aliud sancti Euã-
4 gelij. Non est vestrum nosse tẽpora, vel mo-
menta, quæ pater posuit in sua potestate: &
ita per hanc rationem, & alia fundamenta
resoluit. Oldrad. cons. 210. col. 2. sub num. 3.
vers. sed circa hoc, & post eum Gemin. cõs.
54. col. 3. sub nu. 4. vers. de secundo. Alberic.
de Rosat. in Rubr. C. de hæretic. nu. 12. vers.
demonia, vbi per omnia cõuenit cum dictis
per ipsos Oldrad. & Gemin. & bene ad pro-
5 positũ seruit. l. 2. C. de paganis. & eorũ sacri
fic. quæ futurorũ diuinationes, & exploratio
nes prohibet, & contrafacientes grauissimè
punit, & Alberic. sequutus est Afflict. lib. 1.
constit. Regni Rub. de hæretic. & Pataren. in
constit. inconsutilem q. 1, nu. 17. & seq. & idẽ
notat Decian. in tract. crimin. lib. 5. c. 18. in
41. casu. tom. 1. & sequitur Clar. in §. hæresis.
nume. 25. vers. succesiuè quæro, & nouissimè
Farinac. in pract. crim. tit. de delict. & pœnis
6 q. 20. nu. 79. in prima regula; multoque ma-
gis id procederet, si demones inuocarẽtur,
præces nephariæ eis emitterẽtur, funesta sa-
crificia offerrentur, & responsa exposcerẽ-
tur, vt notat Oldrad. d. cons. 210. col. 2. sub
nu. 2. vers. de tertio, per text. in c. igitur ge-
nus diuinationis. 26. q. 4. & tradit etiam Al-
ber. in d. rubr. nu. 12. & facit Farinac. d. quæst.
20. nu. 77. in tertio præmisso, & num. 81. in 3.
regula.
Idem dicit Gemin. loco citato esse, si quis in-
7 uocaret demonem, vt vnam speciem crea-
turæ in alteram mutaret, puta hominem in
bestiam, vel auem, credens eum posse hoc
8 facere, quia & tunc attribueret demoni id,
quod præcipuũ est Creatoris, qui omnia fe-
9 cit, & per quem omnia facta sunt. c. episco-
pi. 26. quæst. 5. §. illud etiã & infra, nec alius,
10 quam Deus ipse noster, potest mutare natu-
raliter creaturas, nec quidem capillum al-
bum in nigrum, vel èconuerso. c. & si Chri-
stus. extra de iure iur. & d. c. Episcopi. ad fin.
& est de mente Afflict. loco citato d. qõ. 1. ad
fin. nu. 19. & Farinac. d. q. 20. nu. 79. in prima
regula.
11 Qui verò pro reperiendis rebus furatis, &
earum furibus, sortilegijs, incantationibus,
& similibus artibus vtuntur, hæresim sapien-
tia committere non dicuntur, licet grauissi-
mum committant peccatum, vt in puncto
tradit Gemin. d. cons. 54. col. 2. vers. item hoc
12 probat, licet enim sortilegia pro furtis in-
ueniendis, vel diuinationibus faciendis, nõ
sint permissa, sed prohibita cap. 1. extra de
13 sortileg. tamen ea facientes, non vt hæreti-
ci, sed aliter puniuntur, vt patet ex c. 2. eod.
tit. loquẽte de Presbitero, qui per inspectio-
nem astrolabij, furtum Ecclesiæ recuperare
14 perquirebat. Nec enim sortilegia semper
sunt hæretica, quia si hoc esset, non separa-
tim, & per titulos separatos de eis, & de hæ-
15 resi fuisset tractatum, prout factum extitit,
16 sed de ambobus simul, nec congruẽter sum-
morum Pontificum Decreta, suis locis posi-
ta dicerentur, nec diuersæ penæ horum cri-
17 minum statutæ fuissent, prout sunt, sed vna,
& eadem pro omnibus, vt punctualiter, hoc
argumento vtentes, volunt Oldrad. d. cons.
210. col. 2. nu. 2. vers. Nunc itaque, & Gemin.
d. cons. 54. col. 2. sub num. 2. vers. item est præ-
mittendũ, & post eos tradit Clar. in d. §. hæ-
resis. sub nu. 25. vers. succesiuè quæro, ante
finem, vbi etiam reprehendit Barbat. aliter
dicentem cons. 55. lib. 1. sequitur Farin. d. q.
20. nu. 80. in 2. reg.
18 Eodem modo, qui pro medendis virorum,
aut mulierum corporalibus infirmitatibus,
sortilegijs, incantationibus, & similibus ar-
tibus vtuntur, hæretici non dicuntur, nec ar-
tem hæresim sapiẽtem exercere, sed potius
19 superstitionem, quia curatio infirmitatum,
cum quibusuis medicamentis, adhibitis ob-
seruationibus, & incantationibus, prohibi-
ta est, nisi fiat cum solo simbolo diuino, aut
oratione dominica. c. nõ liceat. §. nec in col-
lectio.

lectionibus. 26.q.5.Farin.d.q.20.nu.80.in 2.
20 regula. Si tamen prædicta faciés crederet
demoné ex se posse infirmos sanare, & virtu
te sua principali id operari, heresim incur-
reret, veluti diabolo tribuens potestatem
21 Deo omnipotenti conueniétem, vt per Ge-
min.d.cons.54.sub nu.8. vers. aut cõuocatio
fit. sequitur Decian.d.cap.18.casu 43.& 45.
Farinac.d.qõ.20.nu.79.in 1.regula; Et idem
22 multò magis esset, si in vocatione ipsius de-
monis interueniret adoratio, quia & tunc
manifesta hæresis incurreretur, vt patet ex
inferius dicendis in vers.subdit tamen; Non
23 enim credendum est Magicas Artes, & in-
cantationes quibusuis infirmitatibus homi
24 num aliquid remedij conferre posse; Vnde
bis vtens quamuis ad dictum finem, seueris-
simè punitur c. admoneant. 26.q. vltima, &
tradit Iodoc.in praxi crimin.c. 61. de crim.
lesę Maiest. diuinæ nu.98. vers. tamen de iu-
re. Farin.d.q.20.nu. 95.96.& seq. in 9. & 10.
conclusionibus, & dicam inferius in versic.
Non omitto tamen.
25 Similiter, & qui ad amorem alicuius captá
dum, vel pudicitiam tentandam etiam, cum
demonum inuocatione talibus artibus vtú-
tur, facere non dicuntur aliquid, quod he-
resim sapiat, licet grauiter peccét, & super-
stitiosè errent, vt concludit Oldrad.d. cons.
26 210. col. 2.per totam, quia inuocatur dia-
bolus ad id, quod est eius proprium, scili-
cet ad tentandum genus humanum. & Ol-
drad. sequutus est Tiraq.in tract. de pœnis
temperand. aut remittend.causa 4.nume.3.
27 vers. propterea non remere, vbi ad ostendé
dum eum leuius esse puniendum, si non im-
punitu relinquendum, qui pre nimio, ardé-
tiorique amore quidquam deliquerit, velu-
ti non ex animi sententia, sed furore conci-
28 tatus id ipsum admiserit. in eam sententiá
citat Oldrad. vbi supra, quodammodo excu
santem tanquam furiosum, qui, vt quadam
muliere potiretur, quam deperditè adama-
bat, magicas imagines ad eam rem, vt ipse
putabat accommodatas confecerat, demo-
29 nesque inuocauerat, quod grauissimum est
delictum, sed vltra Tiraquel. adducí potest
Gemin.d.cons.54. qui latius insistens, quam
Oldrad.illum tamen sequens, à crimine he-
30 resis defendit quendam Præsbiterum, qui
scripserat vnum breue, ad faciédum, vt mu-
lier quædam eum diligeret, & alteri idem
cõsuluerat, & vlterius fecerat imaginem ce-
ræ cum coniurationibus demonum, & qui-
busdam actibus ibi descriptis ad captádum
amoré mulieris, & amplius consuluerat cui-
dam mulieri, vt ad habendum virorũ amo-
rem, genibus flexis nudis, colligeret quandá
herbam, & super eam faceret quasdam cõ-
iurationes, & in eius folijs scriberet suo pro
prio sanguine, quedá nomina Dei, & de illa
postmodũ faceret puluerem, & in potu da-
31 ret illis, à quibus amari desiderabat, li-
cet enim omnes hi actus illiciti sint, & sine
magno peccato non committantur, non ta-
men heresim sapiunt, vt ibi ex pluribus latè
probat Gemin. Reperio etiam, quod Albe-
ric.de Rosat. in d.Rubr. C.de heretic.nu.11.
& seq. vers. vidi dubitari, idem per omni a
tenuit, quod Oldrad.licet de illo nõ mem i-
nerit, & loquitur in casu cuiusdam Domini
Ioannis de Partimiacho, pro quo Oldrad.
32 consuluit, & testatur, quod in Curia Roma-
na fuit determinatum, quod commissa per
eum non erant hæretica, & ita etiam post
Oldrad.& Alber.& Gemin.non in dicto cõ-
silio, sed in Lecturis super iure canonico, te-
net Afflict.in d.constit.inconsutilem d.qõ.1.
num.17. & 18. & cum prædictis simpliciter,
& paucis se expediétes transeunt Dec. in c.
ad audientiam. il 1.nu.39. vers. & dare mu-
lieri. de rescript. & Clar. in d. §. hæresis sub
d.nu.25. circa finem. idem etiam sequendo
Gemin.d.cons.54.vult.Decian.d.c.18. in 41.
43.& 45. casibus, & latè prosequitur Farin.
d.q.20. nu.80. in 2. reg.
33 Subdit tamen Gemin. in loco citato, quod
si in actibus predictis, à Presbitero illo fa-
ctis, interuenisset Demonis adoratio, túc es-
34 set heresis manifesta, q a adoratio soli Deo,
& non creaturæ conuenit, vt ipse Saluator,
& Dominus noster demonstrauit, dum De-
moni dixit. Vade retro Sathanas, scriptum
est enim Dominum Deum tuum adorabis,
35 & illi soli seruies; Prout etiam heresis esset,
si dictus Presbiter credidisset Demonem ex
sua propria potestate, & non per viam ten-
rationis posse id facere, & operari, & eo ani
36 mo eum inuocasset, & coniurasset, quia at-
37 tribueret creaturæ potestatem, quę Dei est,
qui omnia potest, & per quem omnia facta
sunt.d.c. Episcopi. in fin.26.qõ.5. Quinimo,
38 & in casu collectionis herbæ, vult esse hære-
sim manifestam, si colligés crederet illam,
ex sua potentia actiua habere hanc vim, &
potestatem inducendi alium ad amorem,
39 quia & tunc attribueret creaturę insensibi-
li potestatem Deo competentem; sequitur
Decian.d.cap.18.in 43.casu, & latius posuit
Farin.d.q.20.nu.77.in 3. premisso. nu. 80. &
81. in 2.& 3. regulis.
40 Pœna autem sortilegia, incantationes, &
artes prædictas exercentium, vbi ea hære-
sim sapiunt, est mortis naturalis, vt in c. ad
41 abolendam. de hæretic. licet Iudex eccle-
siasticus, cui pœná sanguinis imponere pro-
hibetur c.sentétiam sanguinis. extra ne cle-
42 ric. vel monach. non condemnet talem de-
linquentem ad dictam pœnam mortis, sed
illum tantummodo hereticum declaret, &
clericali priuilegio exuat, & Iudici seculari
ad mortem ignis inferendam tradat, vt in
eodem cap.ad abolendam tradunt Abb. A-
nan.& Felyn.& ponit Boss.in pract.crim.tit.
do

de foro competent.nn.60. & 61.verſ.& ideo
43 in crimine hęreſis. vbi etiam ait, quod ita
obſeruat conſuetudo. & Boſſi. refert, & ſe-
quitur Iulius Clar.in d.§. hæreſis. nu.7. verſ.
ſcias tamen; & idem voluit ipſe Boſſi.in ea-
dem prac.tit.de Hęretic.nu.16.verſ.damna-
tusque. & nu.35.& ſeq.verſ.Adde etiam,Io-
doc.in praxi crimin.cap.61.de crimine leſę
44 Maieſtatis Diuinę nu.57. in fin. & num.ſeq.
Nec poteſt ſecularis Iudex, talis ſententiæ
executionem recuſare, vt ex multis probat
Decian.in tract.crimin.lib.5.cap.25.nu. 2.&
ſeq.tomo 1.
45 Punitur etiam in pœnam cõfiſcationis om
46 nium bonorum ipſo iure, quorum admini-
ſtrationem ſtatim, cõmiſſo maleficio, amit-
tit. c.cum ſecundum. de hęretic. in 6. & ibi
omnes ſcribent.Albęric.de Roſat.de ſtatut.
lib.3.q.18.nu.11.verſ. hodię tamen. Afflict.
in d.conſt.inconſutilem, q.18.nu.30. Iodoc.
d.c.61.nu.57.Boſsi.d.titul.de hęretic.nu.16.
ad finem, & nu.33.verſ.ſcias etiam. Clar. in
d.§.hęreſis.nu.13.verſ.item bona.& Decian.
d.c.25.nu.17.verſ. notandum tamen. & ite-
47 rum nn.18.verſ. item notãdum; Nec ſubla-
ta eſt iſta confiſcationis bonorum pœna, in
hoc hęrcſis crimine, per authen.bona dam-
natorum. C.dę bonis proſcript. vt ex com-
muni omnium, & obſeruata ſentẽtia, firmat
Clar.in pract.crimin.q.78.in princ.verſ.Sed
certè, & propterea dicit Farin.d.q.20.num.
48 87.in prima concluſione, quod tanquã hæ-
retici puniuntur, hi facientes ſortilegia hę-
reticalia, qnod ante eum dixit Menoch. de
arbitr.Iudic.lib.2.cent.4.caſu 388.num.4.in
primo caſu.
49 Vbi autem ſortilegia non ſapiunt hęreſim,
licet de iure communi, pęna ſit pariter mor
tis, & bonorum amiſſionis l.3.C.de malefic.
& mathemat.Clar.in pract.crim.q.68.num.
40.verſ.ſortileg.Farin.d.q.20.nu.72. verſ.ter
tius caſus, & nu.88.in 2.concluſ. Menoch.d.
50 caſu 388.nu.5.verſ.ſecundus eſt caſus; tamẽ
de conſuetudine non ſeruatur; ſed alia Iu-
51 dicis arbitrio imponitur. quidã enim quan
doque fuſtigantur, quandoque in publicum,
cum mitra depicta in capite ducũtur, & de-
inde eijciũtur.vt dicit Clar. in d.§.hęreſis.in
fine ſub nu.25.verſ. pœna autem. vbi etiam
refert, quod, cum alias quędã Angela Cor-
netana eſſet imputata de ſortilegijs, male-
52 ficijs, & incantationibus, & dubitaretur, an
eſſet imponenda confiſcatio bonorum. Se-
natus Mediolani cenſuit, quod non. & Clar.
ſequutus eſt Farin.d.q.20.nu.89. in tertia cõ
cluſione. ſubdens, quod in vrbe vidit ſæpius
ſeruatum, quod fuerunt fuſtigati, vel banni-
ti, vel ad triremes tranſmiſſi, vel pecuniari-
ter mulctati, iuxta ſortilegij, & ſortilegiorũ
53 qualitates, quod & de iure canonico proce
54 dere probat. nu.94. in octaua concluſione;
idem, quod ſortilegiorum nõ hęreticalium
pœna ſit arbitraria, tenet Franc. Leon. in
theſaur.fori eccleſ.cap.36. de ſortileg.num.
19.verſ.pœna autẽ.& colligitur ex Menoch.
55 d.caſu 388.nu.8. & ſeq. Et ſuperioribus an-
nis Florentię quędam mulier, quę ſortilegia
diuinatoria exercebat, pro reperiẽdis rebus
furatis, cum quadam amphora plena aquæ
benedictę, & cum certis pecunijs, imaginem
glorioſiſsimę, ac ſacratiſsimę Virginis Ma-
tris Marię, habentibus, & cum quibuſdam
verbis, orationibus, & incantationibus, &
etiam medebatur certis infirmitatibus hu-
manis, cum herbis, oleis, & vnguentis, cum
certis verbis, orationibus, & incantationi-
bus, fuit iuſſa exulare per annum extra Do-
minium Florentinũ, ſub pœna carceris ſtin-
56 carum in euentum, non ſeruati exilij, pro-
hibita enim ſunt, huiuſmodi ſortilegia, &
incantationes, & potiſsimum diuinatio-
57 nes, ex quibus etiam multa ſcandala oriri
poſſunt.
Non omitto tamen, quod ſi credimus Petro
Follerio inter conſil.crimin.diuerſor.conſil.
142.tomo primo in vltimo impreſſis in fo-
58 lio, quędam mulier confeſſa ſe maleficatos,
& ligatos ſanaſſe, remedia amatoria & cõ-
tra ſpiritatos ſcire, res futuras, & vitam, vel
mortem abſentium diuinare, vtendo in prę-
dictis quibuſdam verbis, rebus, inſtrumen-
tis, incantationibus, & orationibus diuinis,
abſque tamen Demonis Miniſterio, ſed Dei
auxilio, & cum deuotione, tanquam omnia
faciens ad bonum finẽ, & ſine Demonis in-
uocatione, vel alia arte reprobata, ſed ſim-
pliciter, & deuotè, vt ſupra, fuit liberata è
manu Iuſtitię abſque eo, quod aliquid pate-
retur per text. in l. eorum. C. de malefic. &
59 mathemat.quod forte de iure ciuili proce-
dere poſſet. per d. l. eorum, & per allegata
per Farin.ſtatim citandum. ſed non de iure
60 canonico, ſecundum quod puniuntur arbi-
trariè, vt ſupra, quia non licet ſimilia face-
61 re; nec facienda ſunt mala, vt eueniant bo-
na, vt ſuperius tetigi in verſiculo eodẽ mo-
do. in fine; & diffusè oſtendit Farin.d.q.20.
num.95.96.& ſeq.in 9.& 10. concluſionibus.
62 nec ipſe vnquam, tales ſortilegos impuni-
tos relinquerem, etiam in foro ſeculari.
63 Iudices verò horum criminum, vbi hęreſis
64 incurritur, non poſſunt eſſe ſeculares, quia
cum delictum, hoc ſit merè eccleſiaſticum,
65 eius cognitio ad Inquiſitores, ſeu eccleſia-
ſticos Iudices, ſolummodo pertinet, nec Iu-
dices laici poſſunt aliquo modo de eo ſe in
tromittere.vt eſt tex. in c.vt inquiſitionis. §.
prohibemus. de heretic.in 6.& tradũt Boſſ.
in pract.crim. d.tit. de foro competenti. nu.
160.verſ. & ideo.& dicto titulo de heret.nu.
35.verſ. Adde etiam.Clar. in d.§.hereſis.nu.
54. verſ. hoc crimen.& Decian. in tract.cri-
min.lib.5.cap.25.in princ.nu.1.tom.1.& no-
uiſsimè Frãc.Leon. in theſaur. fori eccleſia-
ſtic.

ſtic.cap.36.de ſortilegijs.nu.19.verſ. ſortilegiorum cauſę; ſubdunt tamen in locis prę-
66 dictis. Clar.nu.5.ad fin.& Decian. num.15.
quod bene poteſt Iudex laicus detineri facere ſuſpectum de tali crimine,& deinde illum Iudici eccleſiaſtico competenti tradere, quod verum eſt, & dubium aliquod non habet.
67 Quod ſi ſortilegi in hereſim nó inciderint,
à Iudicibus quoque ſecularibus proceſſari,
68 & puniri poterunt, quia crimen hoc ſorti-
69 legij eſt communis, ſeu mixti fori; In quo
ideo vterque Iudex tam eccleſiaſticus,quam
70 ſecularis procedere poteſt, interq; eos locus eſt præuentioni, vt notat Abb.in c.1.nu. 3. & 4.de ſortileg. quem Doctores communiter ſequi, dicit Clar.in d.ſ. hæreſis ſub d. nu.25. ibi & hoc ſecundo caſu, ſequitur Farinac.in ſuis queſtion.crimin.tit.de Inquiſit.
71 q.8.num. 133.verſ. limita octauo; vnde non mirum videtur,ſi contra illam Angelã Cornetanam proceſſum fuit per Senatũ Mediolani, vt Clar.refert, vbi ſupra ad fin.& ſupra tetigi; Ego quoque vidi Florentiæ per Magiſtratum Dominorum Octo virorũ Guardiæ, & Baliæ,& extra Ciuitatem per Rectores diuerſorum locorũ Dominij pluries,huiuſmodi ſimplices ſortilegos proceſſari, & puniri, & propterea dicit Franc.in theſaur. fori eccleſiaſt.cap.36. de ſortilegijs, ſub nu.
72 19.verſicul. ſed quando non ſapiunt, quod quando ſortilegia hæreſim non ſapiunt, de illis Inquiſitores ſe non intromittũt,ſed delinquentes ſuis Iudicibus puniendos dimittunt.per cap.accuſatus. ſ.ſanè. cum gloſſ. in verbo manifeſtè. de hæretic.in 6.
73 Et ſi (vt quandoque euenire ſolet) dubitaretur, an ſortilegia ſaperẽt hæreſim, vel ne, cognitio, hæc non ad Iudicem laicum, ſed ad Eccleſiaſticum ſpectaret, ita tradit Decian.in tract.crimin. lib.5. cap.21. ſub nu.3. verſ.quando hæreſis, & verſ.item ſolus, cap. 23.in princ.num.1.& cap.25.ſub num.3.poſt verſ. ſecundo eam limita. tomo 1. & latius tradit Repertor. Inquiſitorum heretic. prauit.in verbo hereſim.col.4.verſ.vlterius procedendo, & col.5.verſ.Item queritur, & nuper Franc. Leon. in theſaur. fori eccleſiaſt. cap.36.de ſortilegijs ſub nu.19.verſ.ſed quãdo conſtat.
74 Sic, & quando diſputatur, vt non raro accidit inter Iudices Eccleſiaſticos, & ſeculares, ſuper extractione delinquẽtium ab Eccleſia, queſtionis huius cognitio, & deciſio, an ſcilicet locus ſit extractioni; vel ne,ad Iudicem Eccleſiaſticum ſpectat, & non ad ſecularem, vt tradit Farinac. in pract.crimin. tit.de carcerib. & carcerat.q. 28.ante finem
75 ſub nu.76.verſ. hęc autem cognitio, qui tamen aliud dicit, ſi iam delinquẽs extractus eſſet, nam inquit in hac re ita eſſe diſtinguẽdum, quod aut delinquẽs iam extractus eſt, & in ſortiam Iudicis ſecularis ductus, & tũc ad ipſum cognitio ſpectat, aut nondum eſt extractus, ſed adhuc eſt in poſſe Iudicis Eccleſiaſtici, & tunc ad ipſum cognitio pertinet,& ſecundum hanc diſtinctionem ſeruari vidiſſe teſtatur, & ſecundum hoc procedere poteſt,quod dixit Vulpel.reſponſ.crimin.
76 130.num.6.verſ. an autem, vbi voluit, quod cum quidam, ſub ſpe immunitatis Eccleſię Diui Franciſci de Placentia, propè eccleſiã deliquiſſet, vnum ex Curię ſatellitibus vulnerando, & in ſcalis dictę Eccleſię captus fuiſſet, & in ſortiã ſecularis Iuſtitiæ ductus, & per Curiam Epiſcopalem,dictę Ciuitatis relaxari peteretur, & ſecularis Curia relaxationi,non eſſe locum contenderet, cognitio hęc ad Iudicem ſecularem,nõ ad Eccleſiaſticum pertinet, refertque in fine reſponſi, quod preſente Illuſtriſſimo,& Reuerẽdiſſimo D.Cardinali,Ciuitatis Epiſcopo,obtẽtum fuit, non eſſe locum remiſſioni petitę.
77 Sed magis ad rem noſtram facit,quod ſi ad declinandam Iudicis ſecularis iuriſdictionem, quis dicat ſe eſſe Clericum,& fori priuilegio gaudere,contrarium verò Iudex ipſe ſecularis prætendat, cognitio eiuſmodi clericatus, & fori priuilegij non ad ipſum Iudicem laicum, ſed ad Eccleſiaſticum pertinet, vt eſt textus apertus in c,ſi Iudex laicus. de ſent.excommunicat.in ſexto. & latè oſtendit Cepol.conſ.crimin.10.in tertio dubio nu.9.& ſeq.& copiosè etiam probat Didac.libro practicarum queſtionum. cap.33. nu.1.& poſt eum Diaz.in pract.crimin.canonica. cap.62.num.14.verſ.non tamen.nec in hoc diſſentit Clar.in pract.crimin.queſt.36. nume.21. verſ.regulariter autem, & ita vidi
78 pluries ſeruari; Imputati enim de maleficijs coram Iudicibus ſecularibus ſolent, vt ſe ab illorum iuriſdictione eximant,allegare ſe eſſe Clericos,& habere qualitates à Sacroſancto Cõcilio Tridẽtino requiſitas.Seſ-
79 ſion.23.de reformat. c. nullus, nam ſi fides facta ſeculari Iudici,non videretur ſufficiẽs, Eccleſiaſtico autem contrarium videretur, hoc ab ipſo Eccleſiaſtico, non à laico Iudice cognoſcendum,& terminandũ eſt, vt ſupra, & proceſſus coram eodem Eccleſiaſtico, ipſo tamen laico vocato fieri deberet,vt ex pluribus oſtendit Cepol.d.conſ. 10. in ſecundo dubio. nu.6.& ſeq. Et vult etiã Guid. Papę deciſ.138.nu.2.verſ.& licet, & nouiſſime Scac.de Iudic. cauſ. ciuil.crim. & hæret. lib.1.c.x1.num.88.verſic.tertio quero.Farin. in pract.crim.tit.de Inquiſ. queſt.8. num.33. verſic.amplia decimoquarto. & probat tex.
80 in d.cap.ſi Clericus laicum; Interimque ſecularis in cauſa procedere nõ poteſt, ſed in ea ſuperſedere debet, vt ex multis probat Cepol.d.conſ.10.in 4.dub.num.12. & volunt etiam Guid. Papę dicta deciſ.138. ſub nu.5. verſic.ſed aduertendum, Scac.d.c. x1.nu.90.
verſ.

vers.& obiter. & Farin.d.q.8.num.35. versic.
amplia secundo eandem decimam quartā,
& nu.38.vers. limita secundo, eandem deci-
mam quartam ampliationem. per text. in
d.c.si Iudex laicus. in fin.& in c.tuam. extra
81 de ordin. cognition. processuique per di-
ctum Ecclesiasticum facto stare,& sententię
ex inde per eundem ferendæ, parere debet
ipse secularis, vt itidē ex multis probar Ce-
pol.d.cons.10. in vltimo dubio.nu.13. Dicit
autem Vulpel. respons. crimin. 110. in fin.
82 quod ex eo,quod Sacrosanctum Concilium
Tridētinum supra allegatum statuit,nullum
prima tonsura initiatum, aut etiam in mi-
noribus ordinibus constitutum, fori priui-
legio nō gaudere, nisi beneficium Ecclesia-
sticum habeat, aut Clericalem habitum,&
tonsuram deferens alicui Ecclesię, ex man-
83 dato Episcopi inseruiat,multas sustulit dif-
ficultates, quod & sensisse videntur Diaz. in
pract.crim.canon.cap.62.num.9. versic. nec
tantum. & nu.18.versic. sed opinionem: Fa-
rinac.in pract.crim.tit.de Inquisition. qō.8.
sub nu.5.vers.& hodie habemus.Scac.de Iu-
dic.causar.ciuil.crimin.& hęretic.lib. 1.cap.
x1. sub num.82. vers. Et hęc consuetudo. &
antea nu.18.vers.quinimo. Mascard.in tract.
de probation.conclus.302.sub nu.14. versic.
84 Quod verò. Eodem modo, si contendere-
tur inter Iudices seculares, & Ecclesiasticos
de amissione priuilegij fori ex eo, quod Cle
ricus immiscuisset se enormitatibus, & ince
dissec sine habitu,& tonsura clericali,vt lai-
cus, cognitio hęc non ad laicum Iudicē,sed
85 ad Ecclesiasticum pertinet, & interim lai-
cus procedere non potest, sed supersedere
debet, vt iuribus, rationibus, & authorita-
tibus probaui in meis prioribus resolut.cri-
minalibus cent.1. casu 60. num. 11.vers.sed
ex quo;
Imo, quod plus est, dixit generaliter Couar.
86 lib.practic.quęstion.cap.33. sub nu. 1. quod
vbicunque contentio est inter Iudicem se-
cularem, & Ecclesiasticum de iurisdictione;
Iudex Ecclesiasticus propter maiorē autho
ritatem cognoscit, an sua sit iurisdictio. se-
cundum Felyn. & Dec.in cap.pastoralis. de
rescript. & alios per eum citatos. sequitur
Farin.d.q.8. sub nu.33.vers. & generaliter.
87 Et in his casibus debet Ecclesiasticus Iu-
dex pręuia debita cognitione causę, & con-
stito, quod delinquens ab eo sit iudicandus,
requirere Iudicem laicum, vt sibi decrētum,
aut processatum, tanquam suę iurisdictioni
suppositum, remittat,& in causa cōtra eum
88 non procedat, sed omnino abstineat;& vbi
opus sit, inhibere; vt dicit Diaz. in loco ci-
tato nu.15.vers. ante tamen. & est de mente
Clar.d.qō.36.nu.22.vers.debet autem.& Fa-
rin.d.q.8.sub nu.46.vers.amplia decimooctа
uo.& probat text.in d.c.si Iudex laicus in il-
lis verbis. vel Curia ipsa, cum tanquam suū
88 Clericum repetat, alioquin ab administra-
tione deponeretur. Et forsan etiam crimi-
naliter puniretur, vt pręfati Doctores fatē-
tur in locis prędictis;
89 Non est autem mirum,quod Episcopus suū
petat clericum, cum & Ciuitas repetat Ci-
uem suum l.1.§. 1. ff. de rei vendicat. & l. de
90 iure ff.ad municipal. illique iustitiam fieri,
& rem violenter ablatam restitui postulet.c.
dominus. 23.q.2. & patet itidem repetat fi-
lium.c. vltimo. extra de conuersat. infideli.
prout in hoc ꝓposito firmat ex iuribus pre-
dictis Ioann.Mille.in pract.crimin. in verbo
fori pręscriptione.nume. 14. 15. & 16.versic.
sic Ciuitas. & infra folio mihi 73. facie se-
cunda.

EPITOME.

An Clericus prima tonsura, aut minori-
bus ordinibus initiatus, habens pēsio-
nem super beneficio ecclesiastico, gau
dere debeat priuilegio fori Ecclesiasti-
ci in criminalibus, & immunis esse à Iu
risdictione Iudicis Laici, ac si esset be-
neficiatus, iuxta dispositionem sacri
Concilij Tridentini.sessione 23. de re-
formation.cap 6. maximè stantibus a-
lijs constitutionibus, postea editis per
Summos Pontifices, circa onera per
pensionarios supportanda; & an vltra
pensionem debeat etiam incedere in
habitu, & tōsura clericali; & si de hoc
dubitetur, cuius sit cognitio, an scili-
cet Iudicis Ecclesiastici, an verò se-
cularis.

SVMMARIA.

1 *PENSIO dicitur à pendeo, quia pēdet formaliter à benefitio, à quo extrahitur.*
2 *Pensio à beneficio extrahitur, sicut vsusfructus à proprietate.*
3 *Pensio non est beneficium, nec appellatione beneficij venit. ibid. nu.6.*
4 *An, & quando initiatus prima tonsura, & in minoribus ordinibus constitutus, ex Sacrosancti Concilij Tridentini dispositione, fori priuilegium gaudeat.*
5 *Nunquid clericus prima tonsura, aut quatuor ordinibus minoribus initiatus, qui pensionem aliquā super beneficio Ecclesiastico obtinuit, stante constitutione Sacrosancti Concilij Tridentini, de qua in cap. 6. de reformat. session. 23. fori priuilegio gaudeat, & in criminalibus causis à Iudicis laici iurisdictione exēptus sit, & immunis, nec ne.*

Et licet quęstionem hanc distinctione resoluendam

dem esse tradat D. Auctor ibid. nu. 14.

Ipse tamen in partē affirmatiuam inclinare demonstrat rationibus, de quibus ibi per eum nu. 20 & seq.

Secundum quam opinionem per sacram congregationem fuisse iudicatum, habetur ibidem nu. 25.

7 *Clericus, qui pensionem habet, non dicitur habere beneficium ibid nu. 11.*

Hoc tamen declaratur procedere, vbi quis eam simpliciter haberet, secus si in titulum. ibidem nu. 12. & 13.

8 *Qui nō habet qualitates à statuto requisitas, ipsius statuti commodum sentire non debet*

9 *Clerici seculares, quamuis aliàs idonei moribus, scientia, & ætate ad sacros ordines nō promoueantur, nisi prius constet eos beneficiū Ecclesiasticū, quod ipsis ad vitam honestè ducendā sufficiat, pacificè possidere.*

10 *Patrimoniū, vel pensionē ad vitā honestè ducendā habentes, ordinari non possunt, nisi Episcopus eos iudicauerit assumendos pro necessitate, vel cōmoditate Ecclesiarum, perspectoque prius patrimoniū illud, vel pensionē verè, et ad sufficientiam obtineri.*

13 *Qui pensionē habet simpliciter, temporale quid habere dicitur ibid nu. 18.*

Qui verò eam habet in titulum, beneficium Ecclesiasticum ibid. & nu 17.

15 *Beneficium habens, officium dicere tenetur*

16 *Pensionarius nunquid teneatur dicere officium, videtur distinctione resoluēdum, an pensionem habeat simpliciter, vel in titulum, concludendo in primo casu negatiuè, & in secundo affirmatiuè.*

19 *Pensio ex beneficio Ecclesiastica extrahenda, tàm simpliciter, quàm in titulum constitui potest.*

21 *Pensionariū, hodie ex Constitutione Pij Quinti Pontificis Maximi, officiū Beatæ Mariæ Virginis quotidiè, recitare tenentur.*

22 *Pēsio hodie spirituale onus annexū habet, quod etiam non est parui momenti.*

23 *Qualibet perceptio fructuū, quæ spirituale onus annexum habet, beneficium appellari potest.*

24 *Pensionarij, ex constitutione Sixti Quinti Pontificis Maximi, tenentur incedere in habitu, & tonsura clericali.*

26 *Clericus, habens pensionem solitā concedi clerico, gaudet priuilegio fori, si in habitu, & tōsura incedat.*

27 *Beneficiarius gaudet priuilegio fori, ante adeptam possessionem.*

28 *Pensiones in fauorem renuntiari non possunt, etiam quod dentur in titulū super beneficijs.*

29 *Pensiones non sunt beneficia Ecclesiastica, nec comprehenduntur in dispositionibus de dictis beneficijs loquentibus.*

30 *Sacra congregatio Concilij censuit, cap. 6. de reformat. sess. 23. Concilij Tridentini, non cōprehendere, quò ad fori priuilegium eum, cui fuit reseruata pēsio sup fructibus alicuius beneficij.*

31 *Ad fouendum priuilegium fori, vltra beneficium, requiritur, quod incedat cum habitu, et tonsura clericali.*

32 *Quæstio de habitu, an sit clericalis, vel ne: secūdum Guidon. Papa ad Iudicem laicum non ad Ecclesiasticum spectat. ibid. nu. 34.*

Veritas tamē est in contrarium, quod spectet ad Ecclesiasticum, & ita seruatur & seruandum esse putatur ex multis ibid nu. 35.

33 *Cognitio, an aliquis sit clericus, vel nè, spectat ad Iudicem Ecclesiasticam ibid. nu 42.*

36 *Quando quæritur, an habitus sit clericalis, vel nè; licet non videatur agi de qualitate subiecti, an is, de quo agitur, sit clericus, vel nè, tamen re vera agitur de eadem qualitate, & iudicium in vtroque casu, circa quid spirituale versatur.*

37 *Iudicium, quando circa quid spirituale versatur, eius cognitia non spectat ad Iudicem secularem.*

38 *Iudex secularis, de spiritualibus, nec principaliter, nec incidenter se intromittere potest.*

39 *Item nec de eo, quod est spiritualibus annexum.*

40 *Causa habitus Clericalis, si non est spiritualis, saltem spirituali annexa existit.*

41 *Ab opinione, & sententia communi Doctorum calculo recepta, in iudicando recedendū nō est.*

42 *Congrua diuersitatis ratio, assignari non potest inter quæstionem, in qua quæritur, an quis sit clericus, nec nè; & quæstionem, in qua dubitatur an habitus sit clericalis, nec nè, cum ambæ tendant ad idem.*

Idem iudicium esse debet eorum, quæ ad idem tendunt; & quando congrua diuersitatis ratio reddi non potest.

43 *Allegatio, quod quis in habitu, & tonsura clericali incedat, alleganti, pro euitanda iurisdictione, non suffragatur, quando per rei euidentiam de contrario, Iudici seculari apparet.*

44 *Imò Iudex secularis posset illam, veluti calumniosam, respuere, & in causa procedere, & remissionem denegare.*

Allegatio eius, cuius contrarium euidenter apparet, calumniosa est; & ideò per Iudicem iure negligi & respui potest.

CASVS DVCENTESIMVS VIGESIMVS QVARTVS.

1 VONIAM pensio, & si di-
citur à pendeo, quia pēdet
formaliter à beneficio, ex
2 quo extrahitur, sicuti vsus-
fructus à proprietate, c. fin.
de pignor. c. quicunque 12.
q. 2. &. c. possessiones, 16. q.
1. Gigas. in tract. de pensionib. q. 1. sub nu. 1.
3 & ad fin. sub nu. 9. non tamen est beneficiū,
nec appellatione beneficij venit, vt Docto-
res notant. in c. ad audientiam el secondo.
de rescript. vbi præcipuè Abb. nu. 2. Felyn. in
princ. ante nume. 1. latè Capyc. decis. 200. in

causa Reuerendi nume.1.& seq.Gigas. in d. tract.q.30.sub nn.2.& est text.expressus in c. quamuis. il primo de præbendis.in sexto.
4 Dubitari non semel vidi, an stante disposi-
tione Sacrosancti Concilij Tridentini sessione 23.de reformation.cap.6. quod nullus prima tonsura initiatus, aut etiam in minoribus ordinibus constitutus, fori priuilegio nõ gaudeat, nisi beneficium ecclesiasticum habeat, aut clericalem habitum,& tonsurã deferens, alicui ecclesię ex mãdato Episcopi inseruiat, vel in Seminario Clericorum, aut in aliqua Schola, vel vniuersitate, de licentia Episcopi,quasi in via ad maiores or-
5 dines suscipiendos, versetur. Clericus prima tonsura, aut etiam quatuor minoribus ordinibus initiatus,qui pensionem aliquam super beneficio ecclesiastico obtinet, fori priuilegio gaudeat, & à Iudicis laici iurisdictione in criminalibus causis exemptus, & immunis sit.In qua difficultate, pro opinio-
6 ne negatiua facit, quod supradictum fuit, pensionem non dici beneficium, vt per Doctores in d. c.ad audientiam. il secondo de rescript. & in d.c.quamuis. il primo de pre-
7 bend.in 6. per illos text. si enim non dicitur talis clericus habere beneficium,& non habet alias qualitates à Decreto requisitas in non beneficiato ad fruendum immunitate
8 fori, sequitur, quod ipsius decreti commodum consequi nõ debet. Socin.cons.274.nu. 10.& seq. lib.2.Marsil.cons. 96.nu.2. & sequ. & singul. 187. qualitas per totum. & in l. si quis ne quæstio. nu.130.& seq.ff.de question. Corne.in l.scimus.nu.30. C. de iure deliber. Tiraq.de retract.lignag.5.8.gloss.7.num.1.& 2.Brun.in tract.Quod stantib. mascul. artic. 5.q.33.nu.130.artic.6.vlt.membro.q.8.num. 227.& plurib.seq.& q.38.num.321. & 322.& artic.12.q.27.nu.291.& 292.& artic. vlt.q.4. nu.11.& Anchar.Regiens.q.9.nu.7. & 8.par. 1.& q.55.nu.1.par. 2. Ad idem magis seruire videtur idem Sacrosanctum Concilium Tridentinum.session.21.de reformat.cap.2.
9 dum postquam disposuit clericos seculares, quamuis aliàs idoneos moribus,scientia, & ętate,ad sacros ordines non promoueri,nisi prius legitimè constet eos beneficium ecclesiasticum, quod ipsis ad victum honestè suf-
10 ficiat, pacificè possidere, expressè statuit patrimonium, vel pensionem obtinẽtes, ordinari non posse; nisi quos Episcopus iudicauerit assumẽdos pro necessitate,vel commoditate Ecclesiarum, perspectoque prius patrimonium illud, vel pensionem verè ab eis obtineri,talia que esse, quę,illis ad vitam sustentandam, satis sint: videtur etenim ex hoc sumi apertum argumẽtum,quod ad or-
11 dinum promotionem, qui pensionẽ habet, non dicatur beneficium ecclesiasticum obtinere, & pro hac parte questionem hanc in indiuiduo ex prædictis rationibus resoluit, & communem dicit Io. Bernardin. Diaz. in pract.crim.canon.cap.62.nu. 10. vers.est tamen opportunè circa superiora inuestigan-
12 dum; Quam tamen sententiam procedere intelligit idem Diaz.vbi supra,quando pensionem simpliciter quis haberet, nam tunc beneficium Ecclesiasticum obtinere non di-
13 ceretur, sed potius quid tẽporale, secus autem, si non simpliciter, sed in titulum eam haberet; quia eo casu beneficium Ecclesiasticum obtinere dici iure posset, & per consequens,tãquam beneficiatus,fori Ecclesiastici priuilegio gaudetet, & ita eũ casus iste contigisset, se consuluisse,& postea in supremo consilio Regio iudicatum fuisse testatur
14 Diaz. loco citato; Distintione itaq; res hęc resoluitur, quod aut pensionarius percipit pensionem simplicem, & non in titulum, & tunc non gaudet immunitate fori, quia non dicitur habere beneficium Ecclesiasticum per iura, & authoritates supra allegatas, aut eam percipit in titulum, & tunc gaudet priuilegio dicti fori,quia dicitur habere beneficium ecclesiasticum, ex quo habet certã partem fructuum illius,tanquam beneficiũ: vt notat Abb.in cap. conquerente. per illum text.in 1.notab.nu.1.& in 1.opposit.nu.3. de clericis non resident. quem sequitur Gigas in d.tract.de pension. quest. 28.sub nn.20. vers. quarto limita. Hanc distinctionem,ad aliũ tamen finem,probat Gigas in d.tract.quæst.
15 30.per totam,vbi querit:an cum habẽs beneficium,teneatur dicere Officium.Doctor. in cap.fin.de rescrip.in 6.& in element.1. de celebrat.Missar.Couar.lib.2.variar. resolut. c.13.nu.10.& Diaz. in pract. crimin. canon. cap.54. in verbo Officium, & ibi etiam Ad-
16 dent. ad eum, pensionarius etiam teneatur illud dicere, & distinguit, quod aut habet pensionem intitulatam, vt puta,aliquã partem fructuum alterius Beneficij,vt deinceps
17 sit ecclesiasticum beneficium, & tunc, quia talis pensio est beneficium ecclesiasticũ, nulli dubium est, quod illam habens, officium dicere tenetur, aut habet pensionem nõ intitulatam, sed simplicem, vt cõmuniter ac-
18 cidit, & tunc, quia pensio est quid mere tẽ-
19 porale, non tenetur dicere officium; Nec enim dubitatur quin vtroque modo & in titulum beneficij, & simpliciter pensio ex beneficio extrahenda ecclesiastico, constitui possit ex his, quæ congerit Gigas in eodem tractatu de pension.q.3.per totam, & vltra eum Capel. Tolosan.decision.472. item fuit quæsitū an de pensione.& Capyc.decis.200.
20 in causa Reuerendi.num.1. & sequ. sed & si pensio simpliciter, clerico in minoribus ordinibus constituto, aut tantum prima tonsura initiato, data esset, & non in titulum, crederem ego talem clericum,fori ecclesia-
21 stici priuilegio gaudere, ex quo ex motu proprio Sanctissimæ memoriæ Pij Quin-

ti

zi Pontificis Maximi, pensionario iniũgitur
onus singulis diebus recitãdi officium Bea-
22 tissimæ Virginis Matris Marię, propter qđ
pẽsio onus spirituale annexum habet, quod
non parui monumenti est, vt beneficiũ pos-
23 sit optimo iure appellari, ita colligitur; ex
dictis per Diaz. seu verius per Ignat.Lopez.
in addit. ad eum in d. pract. crimin. canon.
cap.62. sub nu. 10. ante finem vers. maximè
hodie, ad quẽ simpliciter se remittit Farin.
in pract.crim.tit.de Inquisit.q.8. sub num.5.
versic.& hodie habemus Sacrosanctum Cõ-
cilium Tridẽtinum ad finem. quibus addo,
24 quod eo magis hoc procedere videtur, stã-
te constitutione fęlicis recordationis Sixti
Quinti etiam Pontificis Maximi, qua pen-
sionarij tenentur incedere in habitu, & tõ-
sura clericali, vestesque talares deferre, vt
propterea facilius ad fruitionem dicti pri-
uilegij fori ecclesiastici admitti debeãt, qui
in dicta constitutione sunt compreheusi; &
25 secundum hanc opinionem declaratũ fuis-
se per sacram Congregationem, dicit Mar-
cus Anton.Benneus. in praxi Curiæ Archi-
episcop. Neapol.§.septimo.num.7.post ver-
sic. Declarauit tamen. folio mihi 71.vbi for
maliter inquit, quod Paris. de resignation.
beneficior.lib.7.q.1.nume.47. refert sacram
Congregationem super Concilio Tridenti-
26 no censuisse, quod clericus, habens pensio-
nem solitam concedi clerico, gaudet priui-
legio fori, si in habitu, & tonsura incedat,
quod verissimum credo, sed certè Paris. in
loco citato nihil dicit de hoc, sed solum ait
27 sacram Congregationem declarasse, bene-
ficiarium gaudere priuilegio fori ante ade-
ptam possessionem; Imo reperio, quod idẽ
28 Paris. antea lib.2.q.15.nu.7.& sequ.conclu-
dit ex communi, & veriori Doctorum sen-
tentia, pensiones non posse renuntiari in
fauorem, etiam quod dentur in titulum su-
29 per beneficijs, quia tales pensiones nõ sunt
beneficia ecclesiastica, nec comprehendun-
tur in dispositionibus de dictis beneficijs lo
quentibus, & infert in nostris terminis nu.
30 15. quod ideo die 19.Iunij 1586. Sacra Cõ-
gregatio Concilij censuit cap.6. session. 23.
de reformat.Concil.Trid. nõ cõprehẽdere,
quò ad priuilegium fori eũ, cui fuit reserua-
ta pensio super fructibus alicuius beneficij.
Et si habita fide de Clericatu, & de pensione
dubium verteretur de habitu, & tonsura,
31 cum & hæc qualitas requiratur, aduertendũ
32 est, quod licet cognitionem hanc ad Iudi-
cem secularem, non autem ad ecclesiasticũ
spectare dixerit Guid. Papę decis. 138. per
33 totam.inquiens, quod quamuis cognitio, an
aliquis sit clericus, vel ne, pertineat ad Iudi-
cem Ecclesiasticum; tamen si dubitetur su-
34 per habitu, an sit clericalis, vel non, hęc co-
gnitio spectat ad Iudicem Laicum, non au-
tem ad Ecclesiasticũ, & quod ita fuit in fa-
cti contingẽtia decisum in Parlamẽto Del-
phinali; cum qua opinione, consulendo, e-
tiam transiuit cons.110. nu.2. & illum vtro-
bique refert, & sequitur Clar.in pract.crim.
q.36.sub nu.14.ad fin.vers.& nota in hoc pro
posito. & nouissimè Decian. in pract. crim.
tomo 1.lib.4.c.9.nu.95.vers.sed potest dubi-
tari. & Mascard.de probatio. lib.2. conclu-
sione 961.nu.4.versic.Quod tamen declarã-
35 dum est; tamen in contrarium est veritas,
quod scilicet ex hoc casu cognitio spectet
ad Iudicem Ecclesiasticum, nõ autem ad se-
cularẽ, vt aduertit Addition. ad Guid. Pap.
d.decis. 138. in verbo habitu. sub litera Q.
36 licet enim nõ videatur agi de qualitate su-
biecti, idest an is, de quo agitur sit clericus,
vel ne, tamen agitur de eadem qualitate, an
scilicet personæ habitus sit clericalis, & sic,
37 cum Iudicium in vtroque casu versetur cir-
ca quid spirituale, non videtur cognitio ad
38 Iudicem secularẽ spectare, qui de spiritua-
libus, nec principaliter, nec incidenter po-
test se intromittere. cap.tuam.de ordin. co-
39 gnition.cap. lator. qui filij sint legitimi.qui
nimo nec de eo, quod est spiritualibus an-
40 nexum. cap. quanto. extra de Iudic. Nec
negari potest, quin eiusmodi habitus cleri-
calis, causa, si non sit spiritualis coniuncta,
tamen accessoria, & annexa sit spirituali;
eandem opinionem contra Guid.Pap.Clar.
& alios citatos, tenuerunt Couaru.lib.pract.
quæstion.cap.33.sub num.1.Diaz. seu Ignat.
Lopez.in addition.in pract.crim.canon.d.c.
62.nu.14.Scac.de iudic.caus.ciuil.crimin. &
hęretic.lib.1.cap.11.nu.88.Mascard.lib.2.de
probat.conclus.689.sub num.8.& seq.& latè
Farinac.d.qõ.8.num.34.vers. Amplia primo
hanc 14.ampliationem. Cepol.cõs.crimin.
11.sub nu.30.Roland.cons.4.num.33.lib.1. à
41 qua sententia veluti vera, & communi Do-
ctorum calculo recepta, nullo modo recedẽ
dum est, vt dicunt Couaru.Scacc.& Farinac.
42 & benè; nam si cognitio, an quis sit cleri-
cus spectat ad Ecclesiasticum, vt omnes fa-
tentur, non rectè percipitur, cur cognitio,
an quis deferat habitum clericalem, ad eũ-
dem Iudicem spectare non debeat, cũ vtra-
que cognitio tendat ad idem, & cõgrua di-
43 uersitatis ratio assignari non possit. Dicunt
tamen Scribentes, quod Clerico non suffra-
garetur allegatio hæc, quod in habitu, & tõ-
sura clericali incederet, quando per rei eui-
dentiam appareret de contrario Iudici se-
culari, qui ex capitis denudati, & corporis
vestimentorum oculari inspectione cogno-
sceret illum, nec tõsuram, nec habitum cle-
ricalem deferre, sed vt merè laicum incede-
44 re; esset enim tũc allegatio talis calumnio-
sa, quam respicere Iudex secularis posset,
in causa procedere, & remissionem denegare, ita punctualiter volunt Mascard. d. con-
clus.689.num.10.in fine. Sigismund. Scac.d.

cap.11.nu.89. verſ.Benè verum eſt. Farinac. d.q.8.ſub nu.34.poſt verſ.amplia primo hãc decimam quartam ampliationẽ. & alij per eos allegati, cum quibus indubitanter tenendum eſſe ſemper cenſui, & non ſemel votaui.

EPITOME.

Quod Clericus fori Eccleſiaſtici priuilegio gaudens, in criminalibus cauſis à Iudice ſeculari iudicari, inquiri, aut proceſsari non poteſt, & quidquid à tali Iudice factum eſt, nullum, & inualidum eſt penitus, etiã ipſo clerico cõtumace exiſtente, vel comparente, & tacente, & Iuriſdictionem non declinante, imo, & conſentiente, & fori priuilegio cum iuramento renuntiante, & etiam Epiſcopi conſenſu accedẽte; Quod & per viam reconuẽtionis procedere dicitur; & idem in Militibus Sancti Ioannis Hieroſolimitani, & in equitibus Diui Stephani, & in deſcriptis in Militia Sereniſsimi Magni Ducis Hetruriæ d citur, vt nec hi coram alijs Iudicibus, quam proprijs iudicari poſsint, nec eorum fori competentis priuilegio renuntiare; & de inualiditate Statutorum Laicorum, punientiũ clericos declinantes iuriſdictionem tẽporalem, aut eorum cõſanguineos, aut attinentes propter illos.

SVMMARIA.

1 *CLERICVS, priuilegio fori eccleſiaſtici gaudens, in criminalibus cauſis à Iudice laico, nec iudicari, nec inquiri, nec proceſſari poteſt, tàm ex Ceſarearum, quàm Pontificum Conſtitutionibus.*

2 *Quicquid Iudex laicus operatur in cauſa criminali contra clericum, fori priuilegio gaudentem, prorſus irritum eſt, & ipſo iure nullum.*

3 *Clericus fori priuilegio gaudẽs, nec expreſsè, nec tacitè illi renuntiare poteſt.*

4 *Priuilegium fori Eccleſiaſtici, clericis indultũ, in fauorem totius ordinis clericalis introductum eſt.*

5 *Quod in fauorem alicuius vniuerſitatis introductum eſt, minimè illi renuntiando vnus ex vniuerſitate praiudicare poteſt.*
Etiam interueniente cõſenſu ſui ſuperioris. ibidem nu ſeq.

6 *Clericus, priuilegio fori renuntiando, praiudicare nõ poteſt, etiam Epiſcopi conſenſu interueniente. ibid. nu. 8.*

7 *Ampliatur hoc procedere, etiam iuramẽto accedente. ibid. nu ſeq.*

8 *Clericus à Deo habet priuilegium fori.*

9 *Clericus forum iudicis ſecularis, cum poſſet, nõ declinans, criminaliter ſui epiſcopi arbitrio, tanquam Canonis tranſgreſſor, puniri poteſt. ibid. nu. 41.*

10 *Clerici, qui forum ſecularem non declinauerãt, fuerunt per Curiam ob hãc cauſam in exilium miſſi, & propterea puniti pro illis delictis, pro quibus reperiebãtur moleſtari à Iudicibus ſecularibus.*

11 *Quod diſpoſitum eſt in Clericis, quoad fori priuilegium, habet etiã locum in Militibus Hieroſolimitanis.*
Valet argumentum de clericis ad equites Hieroſolimitanos.

12 *Aequites Hieroſolimitani fori priuilegio renũtiare non poſſunt, & quare.*

13 *Priuilegium fori, equitibus Melitæ indultum, fauore totius militaris ordinis introductum eſt.*

14 *Et illi, vnus miles renuntiando, præiudicare non poteſt.*

15 *Equites Diui Stephani priuilegio fori renũtiare non poſſunt.*

16 *Equites Diui Stephani in criminalibus nullum alium Iudicem habent, quàm dictæ Religionis conſilium, vel à Sereniſſimo Magno Duce Hetruriæ dicti ordinis Magno Magiſtro, Deputatos.*

17 *Equites Diui Stephani nõ poſſunt in alios, quàm in ſuos Iudices conſentire, & quare.*

18 *Epiſcopali dignitati conceditur, vt Epiſcopus non cogatur venire ad teſtimonium ferendum, ſed Iudex mittit ad eum.*
Illud idem etiam procedit in omnibus alijs egregijs perſonis. ibid. nu. 10.

19 *Epiſcopus & alię egregiæ perſonæ prędicto priuilegio renuntiare non poſſunt. ibid nu. ſeq.*

20 *Priuilegium Egregijs perſonis conceſſum quòd Iudex ad eas mittat pro iuramento ferendo nõ ratione priuatę perſonæ datum eſt, ſed ratione dignitatis.*

23 *Deſcripti in militia Sereniſſimi Magni Ducis Hetrurię, fori priuilegium gaudent, & à nemine iudicari poſſunt, ſine voto, & participatione Auditoris ipſius militiæ, iuxtà tenorem capitulorum ipſarum militiarum.*
Nec poſſunt tali priuilegio renuntiare, prout nec alijs ſibi conceſſis ibid. nu 25. & 26.

24 *Miles armatæ militiæ per Magiſtrum Militum iudicatur.*

26 *Priuilegia militibus conceſſa, ne dum ad fauorem totius ordinis militaris inducta ſunt, ſed reuerẽtiam quoque perſonis ipſorum militum debitam reſpiciunt.*

27 *Milites noſtri temporis, capitulis bandarum in eorum beneficium cõditis, reſpectu carcerationis, & aliorum, quę propter dignitatem, & gradum militarem inducta ſunt, recuſare non poſſunt.*

28 *Doctor non potest renuntiare priuilegio, quod non possit personaliter capi, & quare.*

29 *Dedecus esset Vniuersitati Doctorum, si Doctor personaliter caperetur.*

30 *Processus per Iudicem secularem factus, contra Clericum fori priuilegio gaudentem, nullatenus sustineri potest, etiã quod is citatus fuisset contumax, nec ipse, nec alius pro eo nunquam comparuisset.*

31 *Gesta per Iudicem secularem, contra clericum fori priuilegio gaudentem, sunt ipso iure nulla, etiam absque aliqua ipsius clerici de hoc allegatione facta.*

32 *Quę de clerico scripta reperiũtur, vt coram Iudice laico conueniri non possit, procedunt etiã, si ipse clericus, coram Iudice seculari, laicũ de aliquo crimine conuenisset.*

33 *Clericus coram Iudice seculari, laicum de aliquo crimine conueniens, coram eodem Iudice, à dicto laico reconuentionis iure molestari non potest. ibid. nu. 35.*

34 *Reus non relatione criminũ, sed innocentia purgatur.*

36 *Clericus statuto laicorum impediri non potest, quominus iurisdictionem declinet secularem, etiam sub quauis pœna.*

37 *Statutum impediens clericum, ne iudicis secularis iurisdictionem declinet, non valet*

38 *Statutum volens, quod pro Clerico declinante iurisdictionem secularem, cõsanguinei eius teneantur soluere certam pœnam, nõ valet. ibid. nu. 51. & 53.*

39 *Vbi non valet statutum probibitorium, non valet nec etiam pœnale.*

40 *Pœna legalis nunquam potest incipere à permissis.*

41 *Clerico, non solum permittitur secularem iurisdictionem declinare, sed etiam hoc illi iubent Canones, & punitur si hoc non facit.*

43 *Clericus magis debet obedire iuri canonico, tanquam suo superiori, quàm statutis laicorum.*

44 *Statuta laicorum non habẽt ius imperandi clericis, nec eos puniendi de negligentia, vel contemptu.*

45 *Statutum seculare, sicut non potest probibere clerico, ne iurisdictionem secularem declinet, ita nec illi imponere pœnam in euentum declinationis.*

46 *Antecedentibus probibitis, necesse est ea, quæ in consequentiam veniunt probiberi.*

47 *Maior iurisdictio requiritur in pœnali, quàm in principali.*

48 *Qui non habet iurisdictionem minorem, non habet, nec maiorem.*

49 *Qui non potest statuere, ne declinetur iurisdictio, non potest apponere pœnam si declinetur.*

50 *Qui non potest disponere, non potest etiã in conditione ponere.*

52 *Ex astrictione coniunctorum clerici, coercetur etiam ipse clericus.*

54 *Statutum, puniens propinquos declinãtis iurisdictionem, non extenditur ad clericum, nec illũ comprahendit.*

55 *Statuti generalitas ad iusta tantum restringitur, & statuenti permissa, nec adaptatur ad ea, quæ ipsum statutum irritum facerent.*

CASVS DVCENTESIMVS VIGESIMVSQVINTVS.

ICVTI clarissimum est,
1 quod Clericus priuilegio
fori ecclesiastici gaudẽs,
in criminalibus causis à
Iudice laico, nec iudicari, nec inquiri, aut processari potest, tam ex Cęsarum, quam Pontificũ Cõ-
2 stitutionibus, & quidquid per ipsum Iudicẽ
Laicum contra talem clericum factum est,
id prorsus nullum est, vt tradunt Alberic. de Rosat. de Statut. lib. 3. q. 42. nu. 1. Ioãnes Mille. in pract. crim. folio mihi. 73. nu. 1. & pluri. sequ. in verbo. fori præscriptio. Boss. in pract. crimin. tit. de foro compet. nume. 126. Foller. in pract. crim. in 1. part. 2. part. in verbo. Audiantur excusatores. num. 38. & sequ. Corrad. in pract. crim. tit. de Inquisition. nu. 8. Clar. in pract. crim. q. 36. in princ. Gigas in tract. de crimin. lesæ Maiest. tit. quis de crimin. lesæ Maiest. cognos. poss. q. vnica num. 12. & seq. Couar. lib. practi. quæstion. cap. 31. nume. 3. post vers. Tertia conclusio. Roland. cons. 4. nu. 6. & sequ. lib. 1. cons. 12. num. 34. & seq. cons. 23. nu. 6. & sequ. lib. 2. & nouissimè Decian. in tract. crimin. lib. 4. c. 9. nume. 1. & sequ. Scacc. in tract. de Iudic. caus. ciuil. crimin. & heretic lib. 1. c. 11. nu. 34. & seq. & Farinac. in pract. crim. titul. de Inquisit. qõ. 8. in princ. nu. 1. & 2. & est text. in c. At si Clerici & in cap. cum nõ ab homine. extra de iudic. in c. 1. 2. 3. & multis alijs sequ. & 11. qõ. 1. in
3 auth. Statuimus. C. de Episcop. & cleric. Ita perspicuum est, quod tali priuilegio, nec tacitè, nec expressè renuntiare potest. cap. si diligenti, & ibi omnes Doctor. de foro competenti. Clar. d. q. 36. nu. 4. vers. infertur. vbi dicit esse communem opinionem Scribentium. Foller. in d. verbo Audiantur excusatores. nu. 38. & sequ. Vinc. de Franch. decis. 400. nume. 6. in 2. parte, & alij, qui consulto
4 omittuntur; cum enim dictum priuilegium
in fauorem totius Ordinis Clericalis intro-
5 ductum sit, minimè vnus clericus illi præiudicare, renuntiando, potest: pront, hãc opinionem sequentes, voluerunt Alex. cons. 8. sub nu. 1. lib. 1. Alex. de Neuo. cons. 56. num. 1. Roland. à Valle. cons. 4. nume. 9. lib. 1. Latè Farin. alios citans. d. q. 8. nu. 10. & 12. Iacob.
6 Emilian. cons. 17. num. 18. in fine, etiam Episcopi consensu interueniente. Alex. d. cons. 8. nu. 1. lib. 1. Roland. d. cons. 4. num. 10. lib. 1. Socin. in tract. regular. regula. 66. in verbo

Clericus per text.cum gl.in cap.Significasti. de foro competent. & Farin.d. quæst.8. sub
7 nu.13.vers.amplia tertio; quinimò nec etiã iuramento accedente,secundũ Alex.de Neuo. d.cons.56.sub num.1. & Roland.à Valle cons.23.nu.15.lib.2.Farin. d. quęst.8.sub nu.10.post vers.amplia sexto, & Francisc. Leon. in tesaur.fori ecclesiastici. cap.1.nu.12.vers.
8 præterea non solum ea ratione, quod tale priuilegium habeat à Deo; Vnde aliàs dixi, quod nec iuramento clerici,nec Episcopi tollerantia operari poterat validitatem processus,per Iudicem secularem facti,contra clericum, qui iurisdictionem secularem non declinauerat,sed se processari permiserat, Inquisitioni, & interrogationibus cum iuramento respondendo, & in causa procedi permittendo,& nuc addo,quod dici pos-
9 set, quod ex hoc solo, quod forum dicti Iudicis secularis, cum posset, non declinauerit, criminaliter sui Episcopi arbitrio puniẽdus sit, quasi canonis transgressor. Bald. in l.1.circa finem nu.3.vers. qui facit. C. de indict.viduit.tollen.Foller.in d.verbo. Audiantur excusatores. sub nu.38.Farin.d.qō.8. sub num.10. post vers.amplia sexto, & alij,quos refert, & sequitur Marcus Anton. Genuens. in prax.Curiæ Archiepisc.Neapol.cap.6.ad
10 fin.nu.8.qui dicit ita in Curia illa fuisse seruatum, & aliquos clericos eam ob causam fuisse missos in exilium, & preterea de nouo punitos pro illis delictis, pro quibus molestati à Iudicibus fecularibus,eorum non declinauerunt forum.
11 Et idẽ est in militibus Hyerosolimitanis,seu
12 Equitibus Melitæ, quos eorum fori priuilegio renuntiare non posse tenet Ang.Aret. in §. idem iuris est.nu.44.Instit.de excep.per text.cum gloss.in l.ne quis.C.de aduocat.di-
13 uers.Iudic.in verbo ambietibus,&ratio est, quia hoc priuilegium inductum est in fauorem, & gratiam totius ordinis illius milita-
14 ris, cui vnus miles non potest preiudicare.
15 Quod,& in militibus sacræ Religionis Diui
16 Stephani, procedere semper tenui, vt nec hi, qui alium Iudicem in criminalibus non habent, quam dictæ Religionis Consilium, vel à Serenissimo Magno Duce Hetrurię,dicti ordinis Magno Magistro, deputatos,pos-
17 sint tali priuilegio renuntiare, & in alios Iudices consentire,cum hoc, totum ordinem, vt supra dictum est, respiciat, & ipsorum etiam Militum personæ reuerentiam.Bartol. Castr.Alex.& alij in l.alia §.eleganter. ff.solut.matrim. Felyn.in d.c.si diligenti . nu.24. vers.Quartum correlarium. de foro compet. vbi latius insistit, & in specie meminit de priuilegio legis ad egregias. ff.de iureiurãd. cui renuntiari non posse censuit. Cyn.in l.nec
18 honore C.de Episcop.& cleric.vbi ait,quod dignitati Episcopali conceditur, vt Episcopus non cogatur venire ad testimonium fe-
19 rendum, sed Index mittit ad eum, & quod tali priuilegio non est licitum renuntiare,&
20 quid idem dicit Petr. in omnibus egregijs
21 personis ad quas iusiurandum mittitur, & quod dicto priuilegio renunciare non pos-
22 sint; quia nõ datur hoc priuilegium ratione priuatæ personæ, sed ratione dignitatis.
23 Sic & descripti in Militia Serenissimi Magni Ducis Hetruriæ, qui à nemine iudicari possunt sine voto, & participatione Auditoris ipsius militiæ, iuxta tenorem capitulorũ
24 militariũ; Et benè, quia miles armatæ Militiæ per Magistrum Militũ iudicatur. l.Magisterię C. de iurisd. omni iudic. Milleus. in pract.crim. in verbo . fori prescriptione. nu. 17.folio mihi.73.etiam in crimine falsę monetæ. l.1.§. si verò miles,& ibi gloss.in verbo
25 Iudices.C.de falsa moneta.nõ possunt huic priuilegio renuntiare, prout nec alijs eis cõ
26 cessis, quia inducta sunt ad fauorem totius militaris ordinis, & respiciunt etiam reuerentiam, personis ipsorum militum,debitã, quibus propterea solus miles renuntiare nõ potest, per supe rius adducta ; quibus addo Borgnin.in tract. de Tutor.sub nu.318. & sequenti, vbi ex plu ibus ita tenet, & in indiuiduo sub nu. 223. loquitur in militibus no-
27 stri temporis, quos, inquit, non posse renuntiare capitulis Bandatorum, in eorum beneficium conditis, respectu carcerationis, & aliorum , quia sunt inducta fauore totius ordinis militaris, & non particularium militum, & propter dignitatem, & gradum militarem, & cum prędictis cõuenit. Iac.Emi-
28 lian.cons.17.num.20. volens, quod Doctor non possit renuntiare priuilegio, quod non possit personaliter capi, cum sit concessum propter ordinem, & gradum,toti ordini, &
29 gradui ; & esset dedecus vniuersitati Doctorum, si personaliter caperetur,vt ibi per ipsum, & latius tradit . Farinac. in suis quæst. criminal.tit. de carcerib. & carcerat. quæst. 27.num.84. versic.amplia tertio,vt nec huic priuilegio.
30 Ex prædictis similiter memini aliàs me dixisse, nullatenus sustineri posse processum, per Iudicem secularem factum cõtra talem clericum, fori ecclesiastici priuilegio gaudẽtem, etiã, quod is citatus fuisset contumax, nec ipse, nec alius pro eo vnquam compa-
31 ruisset; quoniam data veritate, quod citatus fuerit clericus, dicto priuilegio gaudẽs, etiam quod citatus fuerit prorsus cõtumax, gesta per Iudicem secularem, nulla sunt ipso iure,etiam absque aliqua ipsius clerici de hoc allegatione facta, prout consuluit.Dec. cons. 241. in princ. inquiens se intellexisse, quod ita fuit indicatum, quem secuti sunt Couar.lib.pract.quæst.cap.32. nu.2. & Clar. d.q.36.sub nu.5. post vers. est autem. ibi cæterum in casibus. & cum hac sententia conueniunt Grammatic.decis.61.in fin. & Vincen.

een.de Franch.decif.400.num.7. in 2.parte,
Foller. in dicto verbo. Audiatur excuſato-
res.nu.38.& 39. & nouiſſimè Farin.poſt plu-
res per eum allegatos.d.quæſt. 8.nu.15. ver-
ſic.amplia ſeptimo,& eſt text.in c.aduerſus.
§.quia verò.De immun.eccleſ. in c.cum ſecu
lares. de foro compet.in 6.& in auth.ſtatui-
mus. C.de epiſcop.& cleric.
32 Et quod dictum eſt de Clerico, vt corã Lai-
co Iudice de crimine conueniri non poſſit,
procedit etiam, ſi ipſe clericus coram Iudi-
ce ſeculari,Laicum de aliquo crimine cõue-
niſſet. iuxta. c. ſi clericus Laicum, &. c. cum
ſit generale. de foro competent. & notata
per Farin.d.qõ.8.ſub nu.14.verſ.limita hanc
33 ſextam ampliationem. & coram eodẽ Lai-
cus ille ipſum clericum reaccuſaret de alio
crimine, nam nec tunc clericus, reconuen-
tionis Iure,moleſtari poſſet.c.negãda.il pri-
34 mo, & ſeqn.3.qõ.11.quia non relatione cri-
minum, ſed innocentia Reus purgatur.l. is
qui.ff. de public.iudic. & ita in puncto deci-
dit Ioan. Mille. in pract. crimin. folio mihi
73.in verbo. fori pręſcriptio. nu.3.& 4.verſi.
35 nec etiam; Idem, quod in cauſa criminali
non poſſit reconueniri coram Iudice Laico,
coram quo ipſe conuenit Laicum,tenẽt Spe
cul.in tit. de reconuent.§.nunc dicamus. ſub
nu.7.verſ.ſed pone Clericus. Bald.in c.1. nu.
5.in fine.tit.de controuerſ.feudi apud pares
termin.in vſibus feud. Felyn. in c.At ſi cleri-
ci. de iudic.nu.9.Dec.nu. 30. & Bero. nume.
150.Clar.d.q.36.nume.6.verſ.& hęc quidem
cõcluſio. Bonacos. in 1.part.commun.opin.
crimin.in verbo. Clericus effectus poſt deli-
ctum. fol.28.col.3.Scac.d.c.11.nu.93. ad fin.
& Decian.d.c.9.nu.17. verſ. Attamen in cri-
minalibus. Farinac.cœteros adducens. d. q.
8.num.100.verſ.Sublimita hanc octauam li-
mitationem.
36 Nec ſtatuto Laicorum poſſet Clericus im-
pediri, ne Iudicis ſecularis iuriſdictionem
37 declinaret, ſub quauis pœna, quia non va-
leret, vt notant Scribentes communiter in
cap.Eccleſia Sanctæ Mariæ. extra de conſti-
38 tution. & in alijs locis vulgaribus; Imo nec
valeret ſtatutum volens, quod pro Clerico,
declinante iuriſdictionem prædictam, con-
ſanguinei eius teneãtur ſoluere certam pœ-
39 nam, nam ſi non valet ſtatutum prohibito-
40 rium, non etiam valet pœnale, quia pœna
legalis nunquam poteſt incipere à permiſ-
41 ſis, clerico enim non ſolum permittitur de-
clinare iuriſdictionem ſecularẽ, imo iubent
42 canones, quod decliuet; & punitur, ſi hoc
non facit, extraordinaria pœna,qua puniũ-
tur tranſgreſſores canonum ex generali cau
43 ſa tranſgreſſionis; vnde debet clericus ma-
gis obedire iuri canonico, tanquam ſuo ſu-
44 periori, quam ſtatutis Laicorũ,qui non ha-
bent ius imperandi, & per conſequens, nec
45 puniendi de negligentia, vel contemptu;
Quare ſicut ſtatutum non poteſt prohibere
clerico, ne declinet, ita nec imponere pœ-
46 nam in conſequentiam, nam antecedenti-
bus prohibitis, neceſſe eſt ea, quę in conſe-
47 quentiam veniunt, prohiberi, quia maior
iuriſdictio requiritur in pœnali, quã in prin
48 cipali, & qui non habet iuriſdictionem mi-
49 norem, non habeat maiorem; ideo qui nõ
poteſt ſtatuere, ne declinetur iuriſdictio,nõ
50 poteſt apponere pœnam,ſi declinetur,nec,
qui non poteſt diſponere,debet poſſe in cõ-
ditione ponere,vt in puncto ex pręmiſſis ra-
tionibus determinat Bald. in d.l.1. nume.5.
verſic. Quod facit cõtra ſtatuta.C.de indict.
51 viduit. tollend. nec per indirectum poteſt
ſtatutum coercere clericos ad non decliuan
dum, puniendo eorum conſanguineos, cum
directò hoc facere non poſsit, prohibendo
ipſos met clericos per ea, quæ leguntur, &
notantur in cap.cum quid vna via. de regul.
52 iur.in 6. non enim negari poteſt, quin ex a-
ſtrictione coniunctorum coerceatur Cleri-
cus, vt dicit Lapus, ſtatim citãdus,per text.
in l.hæres meus. §.fin.ff.de cond.& demõſtr.
53 & in l.titia.ff.de verbor.obligat.& ſicut non
tenet ſtatutum contra clericum, ita nec con
tra conſanguineos Clerici, reſpectu eius.
Angel.in l.1.ad finem.ff.de in ius vocãd. quẽ
ſequitur Barbat.in addit.ad Bald.in d.l.1.C.
de indict. viduit. tollend.in addit. in verbo.
facit contra ſtatuta. ſub litera. D. in princi-
pio. Hinc dixit Lap.allegat. 29. in ſexto du-
54 bio. num.7.quod ſtatutum puniens propin-
quos declinantis iuriſdictionem tempora-
lem, vt poteſtatis, vel alterius, ita quod ab
eorum iuriſdictione eximantur, non exten-
55 ditur ad clericum, nec illum comprehẽdit,
quia dicti ſtatuti generalitas reſtringitur ad
iuſta tantum,& ſtatuenti permiſſa, nec ada-
ptatur ad ea, quę ſtatutum ipſum irritum
facerent, prout eſſet,ſi clericum comprehẽ-
deret, qui coerceretur ad non declinandum
ex ipſa aſtrictione coniunctorum, & tamen
illum non poteſt ſtatutum coercere.

EPITOME.

Quod pœna conuentionalis, adiecta in ciuilibus negotijs quantitatis dationi, nõ valet, nec exigi poteſt, etiam quod à Iudice ſtatuta, vel confirmata fuiſſet; Imo nec adiecta facto, niſi quatenus concurrat intereſſe partis, & pro ipſius intereſſe rata tantùm, etiam reſpectu fiſci, & portionis ad eum ſpectãtis, ſeù applicandæ ex ipſarum partium conuentione, vel Iudicis Decreto.

SVMMARIA.

1 *POENA conuentionalis in ciuilibus negocijs adiecta facto, debetur, & exigi potest, etiam de iure canonico, apposita verò quantitatis dationi non valet, nec peti licitè potest.*

Hic tamen verum est de iure, secus de consuetudine, secundum quam nullo modo exigi potest. ibid nu.3.

2 *Pœna conuentionalis quantitatis dationi in ciuilibus causis apposita, in fraudem vsurarum adiecta præsumitur.*

3 *Pœna conuentionalis in ciuilibus causis, siue adiecta sit facto siue quantitatis dationi secundum consuetudinem, non potest vllo pacto exigi, nisi quatenus interesse concurrat.*

Et tunc etiam exigitur pro rata dicti interesse. ibid. nu.25

Ampliatur hoc procedere, & si huiusmodi pœna à Iudice, vel Pretore confirmetur, vel approbetur. ibid nu.8.

4 *Conuentus ad pœnam.1500. aureorum, ex quo contrauenerit Regio priuilegio, concesso actori quod nullus, præter eum, audeat extra Regnum extrahere auellanas sub graui pœna eidem applicanda ad quam se obligauerat penes acta Curiæ, promittendo talem extractionem non facere sub dicta pœna. fuit per sacrū Consilium ad dictam pœnam cōdemnatus, quatenus cum interesse partis concurrebat.*

Et hæc quò ad partem, ad cuius fauorem pœna adiecta est, sine dubio procedunt, secus tamen respectu fisci, si in euentum contrauentionis ei pœnæ pars applicata sit. ibid. nu 9.

5 *Detentus in arce ratione administrationis per eum gestæ, qui pro se liberando à Carceribus promisit intra certum tempus cautionem idoneam præstare pro summa scutorum 1000 de obseruando per eum promissa, & inter cætera de reddendo legalem rationem quorumcunque administratorum per ipsum, aliàs in casu contrauentionis donationem omnium suorum bonorum facit Illustrissimo eius Domino Duci, Notario pro eo stipulante, si dictam fideiussionem non præstitit, in pœnam donatorum bonorum, minimè incurrit, nec ad pœnam conuētam condemnari potest, sed ad interesse. quanti scilicet fisci interesse probabitur, perfecta redditione rationis, cautionem fuisse præstitam.*

6 *Ad nullum interesse condemnari potest, qui legitimè administratorum rationem reddit, qui verò minus legaliter reddit, condemnatur ad restitutionē eius, quod debet, & vltra ad quadruplum, attenta forma regularum Cameræ.*

7 *An, & quando pœna adiecta quantitatis obligationi, veniat soluenda, & quomodo, cum distinctione declaratur.*

10 *An fisco, cui pars pœnæ conuentionalis in Ciuili causa applicata est, denegetur consequutio ipsius pœnæ, si nullum interesse partis, cui facta est promissio, versatur, & post multa negatiuè concluditur. ibidem nu. 13.*

11 *Accessorium sequitur naturam sui principalis.*

12 *Vbi militat eadem ratio, ibi idem ius statuendum est.*

14 *L. fiscus. ff. de iure fisci secundum Authorē non obstat, vt probarunt nonnulli, decisioni quæstionis præsentis casus.*

15 *Fiscus priuato succedens ex tempore, quo successit, vtitur priuilegio fisci.*

16 *Ius priuati, quando pœna conuentionalis pars in causa ciuili applicatur fisco, non transit in fiscum, sed remanet penès ipsum priuatum.*

17 *Et licèt in eo iure fiscus habeat interesse, respectu pœnæ sibi adiectæ, illud tamen habet annexum cum interesse partis, & ab illo dependens.*

18 *Et ideò si priuatus non potest petere, nec etiam fiscus.*

19 *Ius priuati transiens in fiscum, transit cum omnibus qualitatibus, cum quibus erat penes priuatum.*

20 *Ex conuentione pœnali priuatorum aliquid in fiscum venire non prohibetur.*

21 *Hoc tamen procedit, vbi & priuatis actio competat.*

22 *Quando in cōuentione pœnali priuatorum Notarius stipulatur, tanquam persona publica, nomine fisci, talis pœna acquiritur fisco pro portione illi applicata.*

23 *Pœna pro parte fisco acquisita, ea incursa, ipsi debetur, nec ex eo, quod aut per pœnitentiam, aut per recessum, aut conuentione, vel aliter partes acquiescant, & nihil dicant, fisco in sua portione præiudicatur.*

24 *Casus præsentis quæstionis declaratur, in quibus terminis procedat.*

CASVS DVCENTESIMVS VIGESIMVSSEXTVS.

1 COMMVNIS est Doctorum conclusio, quod in ciuilibus negotijs, pœna conuentionalis adiecta facto debetur, & exigi potest, etiam de iure canonico; apposita verò quantitatis dationi non valet, nec peti lici-
2 tè potest, quia præsumitur adiecta in fraudē vsurarum; ita testatur Bald. in tract. de præsumpt. in secunda parte. tertiæ partis princip. quæst. 13. nu. 6. post versic. sed moueo dubium. Sequitur Afflict. dicens hanc esse veram, & indubitatam conclusionem Canonistarum decis. 135. nu. 2. versic. dubitabatur, & diffusè probat Frācis. Marc. decis. delphinali 411. in prima parte. sub varijs numeris, & tenent alij, de quibus memini infra casu 248. in princ. Et in obligatione facti idem latè tradit Cacheran. decis. pedemōt. 70. nu. 7. & sequ. vers. vidēdum igitur, & in obbligatione quantitatis. Tesaur. pariter decis. pedemont. 79. in princ. vbi alios idem tenētes

adducit;

3 adducit; Sed licet ita sit de iure, non tamen
seruatur de cõsuetudine, nam siue pœna ap
posita sit obbligationi facti, siue quãtitatis,
nunquã tamen contraueniens ad ipsam pœ
nam condemnatur, nisi quatenus interesse
concurrat. Afflict. dicta decis. 135. nu. 3. & 4.
4 qui propterea referr, reos conuentos ad pœ
nam mille quingentorum aureorum ex quo
coutrauenerant Regio priuilegio, concesso
Actori, quod nullus preter eum auderet ex-
tra Regnum extrahere auellanas sub graui
pœna eidem applicanda, ad quam se obli-
gauerant penes acta Curie, promittẽdo ta-
lem extractionem non facere sub dicta pœ-
na, fuisse per sacrum Consilium condemna-
tos ad dictam pœnam, quatenus cum inter-
esse concurrat, dicitque, quod ita est stylus
sacri Consilij: sequitur Tesaur. d. decis. 79.
sub nu. 1. in fine, inquiens, quod hoc iure vti-
tur Senatus, semperque hunc stylum serua-
uit; Idem vult Cacheran. d. decis. 70. nu. 11.
5 & plur. sequ. concludens, quod detentus in
arce ratione administrationis per eum ge-
stæ, qui pro se liberando à carceribus pro-
misit intra certum tempus cautionem ido-
neam prestare, pro summa scutorum decem
mille, de obseruando per eum promissa, &
inter cætera de reddẽdo legalem rationem
quoruncunque administratorum per ipsum,
aliàs in casu contrauentionis donationem
omnium suorum bonorũ fecit Illustrissimo
eius Domino Duci, Notario pro eo stipulã-
te, si dictam fideiussionem non præstitit, in
pœnam donatorum bonorum, minimè in-
currit, & quod propterea Senatus, causa be-
nè discussa, eum condemnauit non ad pœ-
nam conuentam, tãquam reprobatam à iu-
re, sed ad interesse, quanti scilicet fisci in-
teresse probabitur, perfecta redditione ra-
tionis, cautionem fuisse prestitam; subditq;
hanc interesse condemnationẽ non esse cõ-
6 siderabilem, quia, si legitimè rationes red-
det, nullum erit interesse, si verò minus le-
galiter, condemnabitur ad restitutionem
eius, quod debet, & vltra ad quadruplum,
attẽta forma regularum Cameræ; Idem se-
quutus est Thesaur. d. decis. 79. ante fin. nu. 3.
7 vers. ex quibus. vbi loquens in obligatione
quantitatis, distinguendo, ait, quod aut ex
decurso tempore promissæ solutionis, credi-
tor passus est aliquod interesse, vel damnũ,
& tunc subsistat pœna adiecta, non ratione
vsurarum, sed pro interesse, & damno post
moram debitoris, & eatenus, quatenus in-
tersit, aut verò nullum interesse, aut damnũ
passus est creditor, & tunc hæc pœna nul-
lo modo debeatur, & subdit, quod sic cẽsuit
Senatus.
8 Et prędicta adeò vera sunt, vt procedant e-
tiam si à Iudice, vel Pretore pœna illa con-
uentionalis facto, vel quantitati adiecta cõ
firmetur, vel approbetur, nam adhuc eius
consequutioni locus non erit, nisi quatenus
interesse partis concurrat, & pro rata ipsius
interesse, vt apertis verbis, & pluribus ratio-
nibus firmat Cacheran. d. decis. 70. num. 11.
& sequ. vsque ad finem, & clarius, & expres-
sius tradit Thesaur. d. decis. 79. sub nume. 2.
versic. contrarium tamen, & nu. 3. versic. ex
quibus, & non obscurè volunt etiam alij per
ipsos allegati, & probat Franc. Marc. d. de-
cis. 411.
9 Et quo ad partem, ad cuius fauorem pœna
adiecta est, res satis de plano procedere vi-
detur ex supraallegatis; sed maior est diffi-
cultas respectu fisci, cui pars dictæ penæ in
10 euentum contrauentionis applicata sit, an
scilicet, & ipsi fisco consequutio denegetur,
si nullum interesse partis, cui facta est pro-
missio, versetur, an verò pro portione sibi
applicata, concedatur, in qua dubietate cõ-
tra fiscum consuluit Crauet. cons. 693. lib. 4.
11 tenens nullo modo committi pœnam, nec
quo ad portionem ei addictam, veluti ac-
cessoriam alterius portionis debitæ parti,
12 eandemque rationem militare siue de iure
priuati, siue de iure fisci agatur, & cum di-
cta opinione Crauet. trãsire videtur Tesaur.
d. decis. 79. sub nu. 2. post versic. contrarium
tamen. circa medium; sed eandem quęstio-
nem ex professo ponit postea idem Tesaur.
decis. 98. vbi post elegantem ad partes di-
sputationem, & plura argumenta hinc inde
13 deducta dicit, quod Senatus, re bene discus-
sa, & intellecta æquitatem, quandam, vt so-
let amplectens, censuit pœnam non deberi
fisco pro portione sibi applicata, nisi partis
intersit, pro qua sententia, vt dictum est re-
spõdit Crauet. d. cons. 693. lib. 4. cuius ratio-
nes, & fundamenta recenset. Tesaur. d. de-
14 cis. 98. nu. 1. & 2. qui nihilominus in finali-
bus verbis ait, quod huic sentẽtię maximus
est obex textus in. l. fiscus, ff. de iure fisci. cui
non videt commodè responderi posse; sed
certè parum, aut nihil facit in hoc proposi-
15 to dictus text. probat enim, quod fiscus suc-
cedens priuato ex tempore, quo successit,
vtitur priuilegio fisci, quod non negatur, sed
16 dicitur, quod ius priuati in casu nostro non
est translatum in fiscum, sed remanet penes
17 ipsum priuatũ, & licet in eo iure fiscus ha-
beat interesse, respectu pęnę sibi addictę, il-
lud tamen habet annexum cũ interesse par-
tis, & ab illo dependens, & ex illius pacto
18 proueniens, ita vt si non potest priuatus pe-
19 tere, nec etiam posit fiscus, in quem tran-
sit cum eadem qualitate. l. in facto, §. 9. fi-
scus. ff. de condition. & demonstr. nec vna, &
eadem res diuerso iure censeri debet. l. eum,
qui ędem. ff. de vsucap, & eodem modo re-
sponderi potest ad text. in. l. 1. post princi-
pium. ibi, vel pœnam fisco ex contractu pri-
uato deberi. ff. de iure fisci, quia non inficia-
20 tur, quin ex conuentione pœnali priuato-
rum

rum aliquid in fiscum venire posit, sed di-
21 citur hoc procedere eo casu, quo & priuatis actio competat, & non aliàs per adducta superius: Nec huic rei contradicere videtur Franc. Marc. d. decis. 411. num. 1. 2. & 19. quia
22 verum est, quod quando in conuẽtione pœnali priuatorum, Notarius stipulatur, tanquam persona publica, nomine fisci, talis pœna acquiritur fisco proportione illi applicata, vt etiam voluit Bart. in d. l. 1. nu. 13.
23 ff. de iure fisci. & quãdo incursa est, ipsi debetur, nec ex eo, quod aut per pœnitẽtiam, aut per recessum à conuentione, vel aliter partes acquiescant, & nihil dicant, fisco in sua portione præiudicatur, vt in dicta decis.
24 dicitur, sed negatur in casu nostro, quod cõmissa sit pœna, nisi quando cum contrauentione concurrit interesse partis, cui obser-
25 uatum non fuit; si enim partis intersit, pœna incurritur pro rata dicti interesse, quod si non cõcurrat interesse, nihil nomine pœnę debetur, & proinde nec fisco aliquid acquiritur.

EPITOME.

An, quando, & in quibus casibus licitum sit in causis criminalibus procedere, capturam personalem facere, quæstionẽ, & torturam inferre, sententiam condemnatoriam proferre, & eam exequi facere, etiam si pœnam sanguinis, vel capitis cõtineret, diebus feriatis in honorem Omnipotentis Dei, Gloriosissimæ Virginis, vel sanctorum.

SVMMARIA.

1 *DIES festi Maiestati altissimæ dicati, adeò per Iudices custodiendi, & venerãdi sunt, vt in eis in criminalibus causis nullus actus iudiciarius exerceri possit, nulla exactio, aut exequutio fieri.*

Hoc tamen verum est de iure, secus autẽ de consuetudine. ibid. nu. 11.

2 *Dies feriati In honorem Dei, sine strepitu obseruandi sunt.*

Et quod contra hoc factum est, modis omnibus irritari debet.

3 *Die dominico, omnes Iudices, vrbanaq; plebes, & cunctarum artium officia, quiescunt.*

4 *Tempore quadragesimæ, veluti initio ceremoniarum, sacrificiorum, & ieiuniorum, Pascale tempus anticipante, in criminalibus causis non potest procedi.*

Sed omnis eorum cognitio inhibetur. ibidem nu. 53.

Hoc tamen de consuetudine non seruatur, sed eo tempore ad quoscunque actus deuenitur. ibid. num. seqn. & 54.

5 *Statutum disponens festiuitates in honorẽ Altissimi, Gloriosissimę Virginis, & sanctorum, à iure canonico, aut summis Pontificibus introductas, non seruari, in eisque actus iudiciarios in criminalibus causis fieri, non vales.*

6 *Statutum laicorum in respicientibus cultum diuinum, seù peccatum, iuri canonico derogare non potest.*

7 *Festiuitates in honorem Dei per statutum laicorum introducta. alio statuto tolli possunt.*

8 *Dies Dominicus feriatus est de iure diuino.*

9 *Dies dominicus loco sabbati, quod per legẽ diuinam veteris testamenti feriatũ erat, & santificandum, successit.*

10 *Nulla humana lege, etiam Imperiali, diuina tolli possunt.*

11 *In Criminalibus causis proceditur quibuscunque diebus in honorem Dei, beatissimę Virginis, & sanctorum dicatis, etiam pascalibus, & dominicis.*

12 *Delinquens quibuscunque diebus in honorẽ Dei, & sanctorum suorum feriatis, etiam dominicis, & pascalibus, personaliter capi, & carcerari potest.*

13 *Hoc tamen procedit in delictis grauibus, nõ autem in leuibus, nisi fuga periculũ immineret; quod quidem valde ęquum est, sed malè obseruatum ibid. nu. 15.*

14 *Qui pro leuibus delictis, in diebus solemnibus detinetur, relaxandus est.*

16 *Tortura reis infertur, etiam diebus feriatis in honorem Dei, imò & pascalibus, & dominicis, dũmodo agatur de crimine atroci, seù enormi, non autem de minori.*

17 *Iudices, Deũ timentes, reos non torquent in diebus feriatis in honorem Dei, nisi in delictis capitalibus.*

18 *Quod autem & in delictis nõ capitalibus in huiusmodi temporibus ad torturam deueniatur, pluries vidisse seruari, testatur D. Author.*

19 *Tortura est quædam examinatio extraiudicialis.*

20 *Tortura quocunque tempore inferri potest, quando cognitio iudicialis inditiorum præcessit.*

21 *Valet argumentum à testibus ad torturam.*

22 *Testis, qui iudicialiter iurauit die iuridica, potest postea examinari, etiam tempore feriato in honorem Dei.*

23 *In causis criminalibus forensium, & partiũ remotarum, vt citius expediantur, & in expensis, & sumptibus non consumantur, ad torturam deueniri potest, & ad alia in causa procedi quocũque tempore, etiam die feriato in honorem Dei, & pascalibus, & dominicis.*

24 *Procuratores partium remotarum in Curia Romana; non obstantibus ferijs, comparere coguntur, secus si sint de locis vicinis.*

25 *Curia Regis Francię consuetudo, qua tempore parlamentorum ius reddit quocunque die, vt venientes de longinquis partibus, citius expediantur, excusabilis est.*

Nulla

26 *Nulla lex Curiam Principis coarctare potest, quin possit quolibet tempore ius reddere, etiam diebus feriatis.*

27 *Princeps est lex animata in terris.*

28 *Exequutio sententiæ criminalis, diebus feriatis in honorem Dei, Immaculatæ Virginis, vel Sanctorum, ex consuetu fieri solet, etiam quod imponeret pœnam sanguinis, vel etiam capitis: Iudices tamen Deum timentes ab ea se abstinerent, & hoc pluribus etiam in locis seruatur. ibid. nu. 41.*

29 *Latrones, insidiatores, & stratores, etiam diebus Dominicis, et quibuscũque festiuitatibus, possunt poni ad torturam, & etiam mitti ad furcas.*

Proditio consiliorum sceleratorum differenda non est. ibid.

30 *In eo, per quod multorum salus, & incolumitas procuratur, venia summi numinis speratur.*

31 *Maius sacrificiũ Deo fieri non potest, quàm operari, vt hi, qui in suam, & aliorum perniciem deuagantur, competenti debeant vigore compesci.*

32 *Pinguior victima nõ mactatur Deo, quàm reus iniquus.*

33 *Locumtenens Vicarij Regis Tholosæ, die pascatis latronem, qui crumenam absciderat, cæsum virgis per Carnificem in exilium misit.*

34 *Omnes feriæ, quæ obstant in ciuilibus, procedũt etiam in criminalibus.*

35 *Propter criminis immanitatem procedi potest, etiam in die Pascatis.*

36 *Exequutio criminalis, etiam die dominico indistinctè fieri potest.*

37 *Die dominico delinquentem occidere, peccatum non est;*

Est tamen horrendum, & miserabile spectaculum, & ob Dei reuerentiam abstinendum.

38 *Dictum illud, Beati, qui custodiunt iudicium, & faciunt iustitiam in omni tempore, declaratur quomodo procedat. ibid. nu. 48.*

39 *Publici latrones nocturni, depopulatores, & alij, delicta immanitatem sapientia, committentes, quolibet tempore occidi possunt, etiam die Dominico, & Pascali.*

40 *L. prouinciarum. C. de ferijs. extendi posse demonstratur, vide etiam ibid. nu. 43.*

42 *In diebus Pascalibus, Dominicis, alijsque in honorem Dei, & sanctorum eius feriatis, non videtur procedendum, nec ad torturam, nec ad exequutionem sanguinis, aut alterius sententiæ capitalis, nec profectò in crimine lesæ Maiestatis.*

43 *In l. prouinciarum. C. de ferijs. est casus specialis in illis Isaurorum latronibus, propter enormitatem criminis. ibid. nu. 47. & 49.*

54 *Capitularij Tolosani reprehenduntur, quod clericum innocentem, ratione tumultus populi, ad manus dexteræ amputationem, caudæ equi tractionem, capitis decollationem, & furcæ suspensionem, tempore in honorem Dei feriato, condemnauerunt.*

45 *Detestatur maledictus Pilatus, qui, contra Dominum nostrum Iesum Christum ob reclamationem populi, sententiam protulit.*

46 *Quibus in casibus tempore feriato, pascali, & dominico torturam inferri, & sententiæ capitalis exequutionẽ hodie fieri liceat, & seruari vidisse testetur D. Author.*

50 *In morte vnius scelaratissimi, stat vita multorum.*

51 *Vbi cessat criminis enormitas, vel publica vtilitas, tempore feriato in honorem Dei, non videtur fieri posse criminalis exequutio.*

52 *Feriæ inductæ in honorem Dei in causis criminalibus, sunt seruandæ, præterquam in insignibus latronibus, & alijs, quos subito perire, Reipublicæ interest.*

55 *In criminibus enormibus, etiam de iure, nedum de consuetudine, fieri potest exequutio sententiæ die feriato in honorem Dei.*

56 *In minoribus criminibus puniẽdis, seruatur dispositio. l. quadraginta. C. de ferijs.*

57 *Si quis olim tempore quadragesimæ aliquod delictum commisisset, agebatur satisdare de respondendo, finita quadragesima, & si satisdare non poterat, in carcerem detrudebatur.*

58 *Leges cogitarunt de assecurando iudicio, ne delicta remaneant impunita.*

CASVS DVCENTESIMVS VIGESIMVSSEPTIMVS.

1 DIES festos Maiestati Altissimæ dedicatos, adeò per Iudices custodiẽdos, atque venerãdos esse cõstat, vt in eis in criminalibus causis nullus actus iudiciarius exerceri possit, nullaque exactio, aut exequutio fieri, vt est text. in. l. fi. C. de ferijs. idem probat text.
2 in l. 2. §. sanctum, eodem tit. vbi Imperator mandat dies feriatos in honorem Dei, sine strepitu obseruari, & quod contra hoc factũ est, omnibus modis irritari, & est cõformis text. in. l. omnes dies. versic. sacros quoque, eod. tit. vnde statuit idem Imperator in l. 3.
3 eiusdem tituli, quod die Dominico omnes Iudices, vrbanæque Plebes, & cũctarum artium officia quiescant, quod latius, & elegãtius repetit in d. l. omnes dies. vers. in eadem
4 obseruatione. & in d. l. finali; Quinimo & tẽpore, quadragesimæ, veluti initio ceremoniarum, seu sacrificiorũ, & ieiuniorum, Paschale tempus anticipante, in criminalibus causis non potest procedi, sed omnis eorum cognitio inhibetur. l. Quadraginta. C. eod.
5 tit. nec valeret statutum aliter fieri volẽs, & festiuitates in honorem Altissimi, Gloriosissimæ Virginis, & Sanctorum à iure canonico, aut summis Pontificibus introductas nõ seruari, in eisque actus Iudiciarios in crimi
6 nalibus causis fieri decernens, quia non potest

teſt ſtatutum Laicorum derogare Iuri cano
nico, in reſpicientibus cultum diuinum, ſeu
peccatum: vt decidit Alberic. de Roſat. in d.
l. omnes dies. ſub nu. 1. verſ. item vidi dubi-
7 tari. qui tamen ſecus dicit in illis feſtiuita-
tibus, quas non Ius canonicum, ſed ipſum
ſtatutum induxiſſet in honorē Dei, quæ per
aliud contrarium ſtatutum tolli poſſent. idē
per omnia tenet Caſtr. latius inſiſtens in d. l.
quadraginta. ſub num. 1. & 2. & eos in omni-
bus ſequutus eſt Franc. Marc. deciſ. 110. per
totam in prima parte; quidquid aliter ſen-
tire videatur Brun. in tract. de indit. & tortu.
in 5. queſt. 2. part. nu. 53. poſt principium, &
ante eum Bald. in d. l. quadraginta, & Angel.
8 in d. l. prouinciarum. in principio, potiſſimū
autem hoc procedit in die Dominico, qui
9 feriatus eſt de Iure diuino, cum ſuccedat lo-
co ſabbati, quod per legem diuinam vete-
ris teſtamenti feriatum erat, & ſanctifican-
10 dum, cum nulla humana lege, etiam Impe-
riali, poſſint diuina tolli, vt in dictis locis
tradunt Alberic. Caſtr. & Franc. Marc.
11 Sed licet prædicta vera ſint de iure, non ta-
men ſeruatur de facto; in criminalibus nā-
que cauſis proceditur quibuſcunquè diebus
in honorem Dei, Beatiſsimę Virginis, & Sā-
ctorum, etiam Paſcalibus, & Dominicis;
12 vnde in talibus diebus, delinquens, perſo-
naliter capi, & carcerari poteſt. arg. text. in
l. 3. cum ibi notatis. C. de Epiſcopal. audiēt.
Bald. in tract. de carcer. cap. 1. num. 9. verſ. &
prædicta locum habēt. Boeri. deciſ. 259. ſub
nu. 8. verſic. & tamen. Marſil. in tract. de ban-
nit. in verbo. capti. num. 29. Follcri. in pract.
crimin. in 1. parte 2. part. principal. in verbo.
notatos capiat de perſona. nu. 5. Corrad. in
pract. crimin. tit. de captur. nu. 8. & Farinac.
cæteros adducens in ſuis queſtion. crimina-
lib. tit. de carcerib. & carcerat. quæſt. 27. nu.
109. verſic. limita ſecundo; qui tamen num.
13 ſeq. hoc procedere intelligit in delictis gra-
uibus, non autem in leuibus, niſi fugę peri-
culum immineret, quod, & alij per eum ci-
tati, volūt, & valde equum eſt, ſed malè ob-
14 ſeruatum. nam ſi talibus diebus ſolēnibus,
qui pro leuibus delictis detinetur, eſt relaxā
dus, vt habetur in. d. l. 3. C. de Epiſcop. au-
dient. & notat Frāc. Marc. deciſ. 409. in prin-
15 cip. & ante finem in prima parte, ſequitur,
quod eiſdem temporibus capturari non de-
beat: vt arguit Farinac. d. q. 27. nu. 110.
16 Sic & tortura reis infertur diebus feriatis
in honorem Dei, etiam paſchalibus & Do-
minicis, dummodo tamen agatur de crimi-
ne atroci, ſeu enormi, non autem de mino-
ri, vt probat text. in d. l. 3. C. de epiſcopal. au
dient. & in. l. prouinciarum, quę eſt penult.
C. de ferijs: & vtrobique notant Scribentes.
Boeri. dicta deciſ. 259. ſub nu. 8. in fine verſic.
& tamen. Io. Mille. in loco infra citando, dū
de exequutione ago, & Caſtr. in d. l. prouin-
ciarū. in princ. & tradit Clar. in pract. crim.
q. 64. num. 34. verſ. quęro an tortura; vbi ſub-
dit, quod licet Brun. in tract. de indit. & tor-
tur. in quinta queſt. 2. part. nu. 52. verſic. Quę-
ro cum ſupra dictum fuerit, dicat, quod cō-
17 ſuetudo malè hoc ſeruat, ipſe tamen à iudi
cibus timentibus Deum vidit obſeruari, vt
niſi in delictis capitalibus, rei, in diebus fe-
riatis in honorem Dei, non torqueātur, lau-
18 datque, vt ita obſeruetur. Ego vidi pluries
deueniri ad torturam in talibus diebus, etiā
in delictis non capitalibus, nā vt dicit Brun.
19 in loco citato nume. 53. tortura eſt quędam
20 examinatio extraiudicialis, vnde ſi pręceſ-
ſit cognitio iudicialis inditiorum, poteſt po
ſtea dicta examinatio fieri quocunque tem-
21 pore, exemplo teſtis, qui cum iudicialiter
22 iurauit die iuridica, poteſt poſtea examina-
ri, etiam tempore feriato in honorem Dei:
vt per Speculat tit. de ferijs. §. ſequitur vide-
re. nu. 6. verſ. quid ſi tunc. per Angel. de Pe-
ruſio in. l. 2. ſub nu. 2. verſ. conclude etiam. ff.
23 de ferijs: Addo ego, quod magis de plano
hoc poſſet tollerari in cauſis forenſium, &
partium remotarum, vt citius expediantur,
& in expenſis, & ſumptibus non conſumantur,
tur, vt colligitur ex Frāc. Marc. d. deciſ. 410.
ad finem, vbi propterea ait, ex mente Spe-
24 cul. tit. de ferijs. §. 1. nu. 8. & 10. quod in curia
Romana procuratores partium remotarū,
coguntur cōparere, non obſtantibus ferijs,
25 licet ſecus, ſi ſint de locis vicinis, & quod
per hoc poteſt excuſari conſuetudo Curiæ
Regis Franciæ, quę tempore Parlamentorū
ius reddit quocunque die, vt venientes de lō-
ginquis partibus citius expediantur; Quini-
mo dicit poſt eundem Specul. in d. §. 1. nu. 9.
26 ex opinione Martin. de Fano, qđ nulla lex
poteſt Curiam Principis coarctare, quin poſ
ſit quolibet tempore ius reddere, etiam die-
27 bus feriatis, quia ipſe eſt lex animata in ter
ris, quod tamen non admittit Boeri. deciſ.
259. ſub num. 8.
28 Similiter executio ſentētiæ criminalis die-
bus feriatis in honorem Dei, Immaculatæ
Virginis, vel ſanctorum ex conſuetu fieri ſo-
let, etiam quod imponeret pœnam ſangui-
nis, vel etiam capitis: ita tradit Io. Mille. in
pract. crimin. in verſic. Edicto hoc decreto.
nu. 29. & 30. folio mihi 34. vbi formaliter di-
29 cit, quod latrones, Inſidiatores, & ſtrato-
res, etiam diebus Dominicis, & quibuſcun-
que feſtiuis, poſſunt poni ad torturam, &
etiam mitti ad furcas propter rationem al-
legatam in l. penult. C. de ferijs. quod facil-
30 limè in hoc Summi Numinis ſperatur ve-
nia, per quod multorum ſalus, & incolumi-
tas procuratur; & quod idem eſt ſecundum
gl. ibi in quocunque reperto in flagranti cri-
31 mine magno, quia nō poteſt fieri maius ſa-
crificium Deo, quam vt hi, qui in ſuam, &
aliorum perniciem deuagantur, competen-
ci

32 ti debeant vigori compesci; nec potest pinguior victima mactari Deo, quàm Reus iniquus, & quod ita vidit practicari Tholosæ
33 per Locumtenentem Vicarij Regis, qui die Paschatis latronem, qui crumenam abscidcrat, cęsum virgis per carnificem, in exiliū misit, & idem per omnia iisdem met præcisis verbis vtens, vult Castr. in d.l. prouinciarum, & Castr. sequutus est Franc.Marc.d.decis.409.nu.2.versi.nec obstat. Dicit autem in hoc proposito August.ad Angel.de Malefic. in verbo inchoata. post versic.quæro an omni die. sub nu.12.quod licet Angel.ibi dicat,
34 quod omnes feriæ,quæ obstant in ciuilibus, procedunt etiam in criminalibus,falso quā
35 in casu legis. Prouinciarum. C.de ferijs, in quo potest procedi propter criminis imma
36 nitatem, etiam in die Paschatis; tamen indistinctè executio criminalis fieri potest, e-
37 tiam die Dominico : nec est peccatum tali die delinquentem occidere, refert tamen alios dicentes, quod licet hoc non sit peccatum, est tamen horrendum, & miserabile spectaculum, & ob Dei reuerentiam absti-
38 nendum. Et quod non obstat dictum illud, Beati, qui custodiunt iudicium, & faciunt iustitiam in omni tempore,quia intelligitur
39 de omni tempore competenti,sed quod tamen hoc fallit in publico latrone nocturno, depopulatore,& alijs committentibus delicta sapientia inhumanitatem, hancque cō-
40 clusionem sibi placere affirmat, extendendo dictam legem Prouinciarum, in publico latrone, loquentem ad omnes facientes delicta inhumanitatem sapientia,idem firmat Clar.in pract.crim.qo.97.sub nu.6.post vers. quæro etiam. ibi. diebus autem feriatis in honorem Dei, vbi meminit de Mileo Augustino ad Angel.& de Franc.Marc.supracita-
41 tis, & subdit apud Mediolanenses semper vidisse executionem in alium diem non feriatum differri,& ita seruare Indices Deum timentes, loquitur tamen Clar. de execut. sent.crim.per quā imponatur pœna sanguinis; Reperio etiam Boer.d.decis.259.nume.
42 8.versic.nec pariter, de hac re latè agentē, & finaliter concludentem,in talibus diebus non esse procedendum, nec ad torturā, nec ad executionem sanguinis, aut alterius sententiæ capitalis,nec profectò in crimine le-
43 sę Maiestatis, & respōdet ad dictam legem Prouinciarum, quod ibi est casus specialis in illis Isaurorum latronibus, propter enormitatē criminis, & refert Iacobum de Bellouisu in pract.crim.tit.de quæst.& tormentor. qualitate, & mensura. sub nume. 176.
44 vers. sapiens autem, exclamantem contra Capitularios Tholosanos, q ratione tumultus populi, clericum innocentem ad manus dextræ amputationem, caudæ equi tractionem, capitis decollationem, & furcæ suspēsionem, condemnauerunt tali tempore fe-
45 riato, & dicentem, quod in hoc etiam errauit ille maledictus Pilatus, qui cōtra Dominum Nostrum Iesum Christum sententiā protulit, ob reclamationem Populi, & Boer. simpliciter refert Baiard. in Addit.ad Clar.
46 d.q.97.nu.8. Ego vidi aliquando sententias capitales temporibus feriatis in honorem Dei exequi, vel propter immanitatem criminis,vel vt cœteris transiret in exemplum, & terror inferretur in loco, vbi talia delicta frequentabātur,vel vbi periculum,aut mortis delinquentis, aut aliter vertteretur, quibus casibus id fieri quocunque die feriato, etiam Pascali, vel Dominico docet Alberic. in d.l.fin.C.de ferijs.ante nume.1. qui etiam subdit,ita vidisse communiter obseruari, & colligitur ex dictis per Speculatorem tit.de ferijs. §. sequitur videre. nu. 1. versic. potest autem, & dicit idem Alberic.in.d.l.Quadra
47 ginta,quod casus in d.l. Prouinciarum,positus, habet specialitatem in illis latronibus, ibique. inquit idem Alberic. quod secūdum
48 illam legem seruatur de facto,& verificatur illud dictum sacræ scripturæ Beati,qui iustitiam faciunt omni die, & Alberic. Sequitur Franc.Marc.dicta decis.409.sub nu.8.versic.
49 vnde secundum; Bald.etiam in eadē l.Prouinciarum ait, quod ibi est speciale propter enormitatem criminis, & quia multorū sa-
50 lus,& incolumitas procuratur, nā in morte
51 vnius sceleratissimi stat vita multorum, sed vbi cessaret criminis enormitas, & publica vtilitas, tempore feriato in honorem Dei, non posset fieri executio criminalis, nec ab hoc distat Angel. de Perus. in. l.diuus. nu.2.
52 ff. de ferijs. inquiens, quod ferię inductę in honorem Dei, sunt seruādæ in causis criminalibus, prꝫterquam in insignibus latronibus, & alijs, quos subitò perire Reipublicæ interest per d.l. Prouinciarum.
53 Eodem modo,quod dictum est de tempore Quadragesimę, vt Iudicia criminalia conquiescant, ex lege Quadraginta.C.de ferijs,
54 de consuetudine nō seruatur,sed eo tempore ad quoscunque actus deuenitur, vt dicit ibi gloss. final. quam sequuntur Scribentes, Franc.Marc.dicta decis. 409. sub nu. 1. vers. quinimo tempore Quadragesimę,& Clar.in pract.crim.qō.50.nu.3.vers.pariter etiam,& ante istos Spec.tit.de ferijs.§.1.nu. 2. versic.
55 porro inueniūtur, qđ in criminibus enormibus, etiā de iure fieri poterat ex dispositione d.l. Prouinciarū,hoc apertissimè dictāte, in minoribus aūt criminibus obseruabatur
56 dicta lex quadraginta, vbi dicit Alber. in 1. oppos.ex mēte Odofredi, qđ si eo tpe aliqđ cōmittebatur delictū, delinquēs cogebatur satisdare de respondēdo finita quadragesima, & si satisdare non poterat in carcerē de
57 trudebatur,qđ hic apponere volui, ne quisquā arbitraretur,leges nō cogitasse, ne sic rādo iudicio,ne delicta remanerēt ipnnita.

EPITOME.

De Armorum vſu prohibito Nobilibus, & an cōceſſus ſit Doctoribus, & quid in mulieribus; & vbi in eis quoq; prohibitio procedat, quomodo cōtra eas procedatur, & nunquid ſub fideiuſſore. vel iuratoria cautione, extra carceres dimittantur.

SVMMARIA.

1 *ARMORVM vſus, ſeù portatio de iure canonico, prohibita eſt, etiam ſi ea deferēs nullam alicui vim inferat.*

2 *Armorum vſus, ſeù portatio, etiam nobilibus, interdicta eſt, ibid. & nu ſeq.*

3 *Cap. 1. §. ſi quis rusticus. de pace tenēda, & eius violat. in vſib. feud. & ſi de ruſticis, quò ad portationem, & vſum armorum tantùm loquatur, de nobilibus etiam intelligendus eſt, ſecundum authorem, contra nonnullorū opinionem.*

4 *Argumentum à contrario ſenſu non proceditl, quando per eum inducitur correctio legū, vel alius prauus reſultat intellectus.*

5 *Armorum vſus, & portatio nobilibus conceſſa à iure videtur, quando peregrè proficiſcuntur.*

6 *Quod ſpecialiter alicui conceſſum reperitur, regulariter illud idem aliàs ſibi negatum intelligitur.*

Valet argumentum à ſpeciali.

7 *Nunquid armorum portatio, Doctoribus prohibita ſit.*

Negatiuā opinionem, D. Author, veriorē eſſe, de iure aſſerit. ibid. nu 11.

Quamuis affirmet ſe vidiſſe in facti contingentia, contrarium Florentiæ ſeruari. ibidem. nu. 12.

Hoc tamen eueniſſe dicit ex ordinibus particularibus, circa delationem armorum ibidem editis, qui propter eorum generalitatē, & vniuerſalitatem, etiā priuilegiatas perſonas cōprehendere videntur, ſecus tamen eſſet ijs ceſſantibus. ibid. nu. 13.

8 *Doctorum arma videntur eſſe codices, & leges.*

9 *Priuilegium portādi arma, expreſsè Doctoribus conceſſum non reperitur.*

10 *Doctores in numero nobilium computantur.*

13 *Statuta circa portationem armorum Florentiæ, adeò generalia ſunt, & vniuerſalia, facultatem hanc omnibus negantia, vt proinde quaſcunque perſonas, etiam aliàs priuilegiatas, comprehendant.*

14 *Armorum delatio mulieribus ſine aliqua difficultate, tàm communibus, quàm municipalibus legibus prohibita eſt.*

15 *Mulieres arma portantes, ſub legibus portationem armorū prohibentibus cōprehenduntur, et pœnis per eas indictis puniuntur. ibid. nu. 28.*

16 *Statutum puniens violentiam cum armis factā, comprehendit mulieres.*

17 *Armis vti non eſt muliebre officium.*

18 *Mulieres armis vtentes, fragilitate ſexus earum abutuntur.*

19 *Muliebris ſexus ad bella aptus non eſt.*

20 *Mulier pro delatione armorum in Carcerē non ducitur, ſed ſub fideiuſſore relaxatur, ſi habet, ſin minus ſub iuratoria cautione de iuri ſtādo, & iudicatum ſoluendo; & ita in facti contingentia ſeruatum fuiſſe aſſerit D. Author. ibid. nu. 28.*

21 *Arma ſine licentia Principis deferentes carcerari debent, nec relaxari poſſunt.*

22 *Delictum portationis armorum non reputatur graue, ſed leue.*

23 *Mulier pro cauſa criminali non eſt carceranda, ſi delictum, quod prætenditur, non eſt atrox, ſed præſtito fideiuſſore, vel iuratoria cautione data extra carceres auditur. ibid. nu. 25.*

24 *Ex generali tamen Curiarum conſuetudine contrarium ſeruari teſtatur. ibidem Author.*

25 *Mulieres pro crimine, etiam leui, cum iuratoria cautione, & cum præcepto pœnali in faciē arbitrio Iudicis de conſuetudine non relaxantur.*

26 *Iudices non debent permittere, quod pauperes fideiuſſorē non reperientes in carcere marceſcant.*

27 *Pauperes, vbi delictum non eſt graue, nec confeſſum, nec probatum, ſub iuratoria cautione, & præcepto pœnali in faciem arbitrio iudicis, tàm maſculi, quàm fœminæ relaxantur, & ita obſeruatur.*

29 *Mulieres ab ictibus funis excuſantur, & loco talis pœnæ, alia pecuniaria, vel carceris, vel modici exilij pro motu Iudicis imponitur.*

30 *Sexui fœmineo in imponendis pœnis reſpectus aliquis habendus eſt.*

31 *Pœna reo ſecreto impoſita nullum ignorātibus præbet exemplum.*

CASVS DVCENTESIMVS VIGESIMVSOCTAVVS.

1 RMORVM vſus, ſeu portatio, etiam ſi ea deferēs vim nullam alicui inferat, ſine principis licētia, adeò prohibita eſt. ex l. 1. ff. ad leg. Iuliam de vi public. ex l. vnica. C. vt armor. vſus. lib. 11. & ex auth. de armis. in princ. in quibus id etiam notant gl. & Doctores Iaſ. in §. ex maleficijs. num. 79. & ſequ. Inſtit. de actionib. Placa in Epitome delictor. lib. 1. c. 8. nu. 1. & ſeq. Clar. in pract. crimin. queſt. 82. ad ſtatutum ſextum circa delationē armorum. Cotta memor. in verbo armorū offendibilium. poſt principium. verſic. & notabis. Afflict. in loco ſtatim citādo. In primo notabili ſub nu. 1. verſ. de iure autē Romano, Socin. in tract. regul. iur. reg. 30. in verbo. arma. Menoch. de arbitr. iudic. lib. 2. cent. 4.

cent.4. casu 394.nu.18.& sequent.versic.Pri-
mum itaque . & latè Decian. in tract. crim.
lib.8.cap.3.nu.1.& plur.sequ.tomo.2. vt etiã
Nobilibus interdicta sit, vt in indiuiduo te-
nent Afflict.in c.1.§. si quis rusticus. nu.2. de
pace tenẽd.& eius violat.in vsib. feudor. Ti-
raq.in tract.de nobilitat.cap.20.nume.69.&
seq.vers.qua de re. Placa.d.cap.8.num.15.&
16. Menoch.dicto casu.394.nume.29 .& 30.
vers.nec constitutio illa.& Decian.in tract.
crimin.lib.8.cap.3.nu.16.vers.item extende.
tomo.2. & ante istos gl.in.d.l.vnica.C. vt ar-
mor vsus in gl.1.quidquid aliqui dixerint in
cõtrarium, de quibus meminit Menoch.vbi
supra, asserens eos id falsò opinatos fuisse,
3 & benè, quia mouentur ex text.in d.§.si quis
rusticus. qui armorum portationem rusticis
prohibet, quasi quod Nobilibus concedere
videatur, arguendo à contrario sensu, quo-
niam etiã nobilibus est prohibita talis por-
tatio, & ratione frequentioris vsus text. ille
4 loquutus est de Rusticis, nec argumentatio
illa admittitur, quando inducitur correctio
legum, vel alius prauus resultat intellectus,
vt præfati Doctores dicunt; vltra quod id a-
pertè probat text.in l.vlt.iuncta gloss.in ver-
bo. cingulo.C.de præposit.sacr.cubic.lib.12.
5 vbi id videtur concedi nobilibus, quãdo pe-
6 regrè proficiscuntur, vt ideò per locum à spe-
ciali, aliàs denegatum intelligatur, quod
ibidem velle videntur Luc. de Pen. & Io. de
Plat.quos sequuti sunt Tiraquell. in d.tract.
de nobilit.cap 20.nu.69. Placa d. cap.8. nu.
15. ad finem, & nu.16. & Decian. d. cap. 3.
nu. 16.
7 An autem Doctoribus armorum portatio
8 prohibita sit, questionis est;eorum enim at-
ma videntur esse Codices,& leges,quemad-
modum dixit Paris de Puteo in tract. de re
militar.in c.armipotens.in fine, quẽ refert,
& sequitur Menoch.dicto casu.394.num.75.
9 Nec priuilegium hoc expressè illis conces-
sum reperitur,& nobilibus, vt supra dictum
10 fuit denegatur, in quorum numero ipsi cõ-
putantur, vt latissimè ostendit Luc. de Pen-
na in.l.mulieres. in verbo nobilitamus.C.de
dignitat. & in l. grammaticos . col. penult.
vers.item nota,quod Doctores.C.de profes-
sor. qui in vrbe Constantinopol.lib.12. & in
hanc sententiam inclinare videtur Menoch.
11 loco citato : Contrariam tamen opinionẽ,
quod imò non possit scrutari de armis, illo-
rumque vsus eis sit permissus, tenuerũt Bar-
tol.in l.medicos. in fine.C.de professorib. &
medic.lib.10. Paris de Puteo in tract.de sin-
dicat. in verbo. tortus.cap.3.nume.2. in fine
versic. nec etiam poterit . Felyn. in rubr. de
Magistris.col.2.versic.item non potest . Pla-
ca d.cap.8.nu.20. & alij per ipsum relati, &
per Menoch.d.casu.394.nu.74. Tiraquel. in.
d.tract.de nobilitat.cap.20.nu.68.in fine, &
nouissimè Decian.d.cap.3.nu.53. versic.limi-
ta decimotertio.vbi etiam alios idem tenẽ-
tes refert : Ego sanè, & si opinionem hanc
12 pro Doctoribus verã credo, vidi bis in statu
Florẽtino processari quosdam Doctores le-
gum Iuuenes pro delatione ensis, & pugio-
nis, & condemnari in pœnam per bannimẽ
13 ta impositam, talia arma deferentibus, qđ
tamen factum fuisse videtur ex ordinibus
particularibus, circa armorum delationem
editis, valdè generalibus, negatiuis, & vni-
uersalibus, & proinde quascũque personas,
etiam aliàs priuilegiatas, comprehendenti-
bus, & nemini facultatem hanc portando-
rum armorum, sine Principis licentia per-
mittẽtibus iuxta tradita per Decian.d.cap.
3.sub nu.37.vers.limita quinto . circa mediũ
versic.vetum enimuerò, & notata per me in
prioribus resolution.crimin.casu 107.nu.16.
versic.Quod fundamentum.
14 Mulieribus verò, sine aliqua difficultate pro
15 hibita est armorum delatio, vnde commu-
nibus,& municipalibus legibus, eorum por-
tationem prohibentibus, comprehendun-
tur, & pœnis per eas indictis puniuntur:Bald.
in.l.sed & si is. nu.1.ff.de in ius vocand.& in.
l.nemo deinceps.nu.6.C.de Episcop.audiẽt.
Paris de Puteo in tract. de Sindicat. in ver-
bo. tortus.cap.3.nu. 3. versic. tamen si repe-
riat mulierem cum armis . Marsil. in pract.
crimin.§.pro complemento.num.31. vers. &
scias. & singul.248.conditio mulierum, an-
te finem.versic.item si mulier sit inuẽta cum
armis. Alexand.in addit.ad Bart.in l.1.ff.ad
leg.iul.de vi public.in additione ad secundã
quæstionem sub litera . B. Decian. cæteros
adducens dicto cap.3.nu.27.versic. Extende
16 pariter ; Vnde & statutum puniens violen-
tiam cum armis factam, comprehẽdit mu-
lieres, vt tradunt Alex. in allegata additio-
ne, & Decian.vbi supra versic. & ad confir-
mationem, & sentit Bald. per eos allegatus
in.l. si constante.§.fin.nu.2.& 3.ff. soluto ma-
17 trimon. & meritò, quia officium muliebre
18 non est vti armis, imò sic facientes abutun-
19 tur fragilitate earum sexus, qui aptus non
est ad bella. Alex.cons.10.col.2.sub nume.6.
versic.sed præmissis non obstãtibus.lib.quin-
to. Afflict.decis.320.nu.6.& Decian. in loco
20 relato ; Non debet tamen mulier pro hoc
crimine in carcerem duci, sed sub fideiusso-
re relaxanda est, vel si fideiussorem non ha-
bet, sub iuratoria cautione de iuri stando,&
21 iudicatum soluendo, etiam si masculus pro
eodem delicto relaxari nõ deberet, sed car-
cerari, vt voluerunt Marsil.in d.§. pro com-
plemento nu.31.& in d.singul.248. in versic.
citato.& Decian.d.cap.3.nu.27.post princi-
pium, & ante eos Bald.in d.l. sed & si is . sub
nu.1.dicens esse menti tenẽdum. ff. de in ius
vocand.& in d.l.nemo deinceps. sub num.6.
C.de Episcopal.audient. per text.in authẽt.
hodie nouo iure.C.de custod.reor. vbi est ca-

ſus expreſſus; Et eſt in terminis noſtris ve-
22 riſſima concluſio, quia delictum hoc dela-
tionis armorum non reputatur graue, ſed
potius leue, vt probaui in prioribus meis re-
ſolutionib. crimin. caſu. 107. in finalibus ver-
bis. nu. 17. poſt Afflict. lib. 1. conſtitut. Regni.
rubr. 9. de illicit. portation. armor. nu. 10. &
nūc addo Decian. in tract. crimin. lib. 8. cap.
4. de varijs queſtio. circa geſtionem armorũ.
23 nu. 2. & 4. Et regula eſt, quod mulier pro
cauſa criminali, ſi delictum, quod pretendi-
tur, non eſt atrox, non eſt carceranda, ſed
præſtito fideiuſſore de iudicio Siſti, ſi eũ ha-
beat, ſin minus, cum iuratoria cautione ex-
tra carceres auditur, per dictam auth. & tra-
duit Clar. in pract. crimin. queſt. 28. nume. 3.
verſ. quæro igitur, & Farinac. ĩ ſuis quæſtion.
criminal. tit. de carcerib. & carcerat. quæſt.
27. nu. 44. verſic. amplia ſecundo eandem li-
mitationem, & quæſt. 33. nu. 45. verſ. & præ-
ſertim in muliere. & multi alij per eos alle-
gati, qui conſulto omittuntur, & de quibus
memini in dictis meis reſolutionib. crimin.
24 caſu. 78. in princ. vbi etiam nu. 4. dixi ex ge-
nerali Curiarum conſuetudine hoc non ob-
ſeruari, ſed imò mulieres, pro crimine etiã
leui, non relaxari cum iuratoria cautione,
vt voluit additio ad Bald. in d. authen. hodie
nouo iure. in vltima apoſtilla, quam refert,
& ſequitur Boer. deciſ. 349. col. fin. verſ. tamẽ
ſunt ſtatuta, & nouiſſimè tradit Farinac. d.
queſt. 33. nu. 46. verſ. de conſuetudine tamen.
25 qui nihilominus ſubdit. nu. 47. quod vbi de-
lictum non eſt graue, & re vera mulier non
habet fideiuſſores, nec multum eſt grauata,
relaxatur ſub dicta iuratoria cautione, &
precepto pœnali in faciem arbitrio Iudicis,
26 quam practicam multum commendat, ne
pauperes fideiuſſorẽ non reperientes in car-
cere marceſcant, inquitque ex Clar. ita Me-
diolani obſeruari, ſeque ita in vrbe ſæpius
27 factum vidiſſe; quod & ego pluries obſer-
uaui indifferenter, tàm in maſculis, quàm in
fœminis, quando delictum non erat confeſ-
ſum, neque probatum, ſecundum quam cõ-
ſuetudinẽ vidi ſemper obſeruari, nec vnquã
cum dicta cautione iuratoria, relaxari, ſed
28 bene cum fideiuſſione. Et in terminis pro-
poſitæ quæſtionis de armorum portatione
ſcio mulieres pro eorum delatione fuiſſe im
putatas, & proceſſatas, & ſub fideiuſſione
relaxatas, & condemnatas in pœnas pecu-
niarias à ſtatutis, vel bannis impoſitas, præ-
29 terquam reſpectu ictuum funis, à quibus vi-
di eas excuſari, & loco talis pœnę aliam, vel
pecuniariam, vel carceris, vel modici exi-
lij, pro motu Iudicis imponi; quod valde e-
30 quum videtur, vt ſexui fœmineo reſpectus
aliquis habeatur, ne in publicum à muliere,
non ſine ignominia, tortura hęc ſuſtineatur
31 in populi conſpectu. Et ſi ſecretò inferrere-
tur, nullũ exẽplũ alijs ignorantibus daretur.

EPITOME.

Quod duplici officio fungens, poteſt vti priuilegio vnicuique officio competẽti, non ſecus ac ſi dicta duo officia à duabus exercerentur perſonis; & proinde ſi conceſſa eſſet facultas exercentibus certa officia communis deferendi arma per Ciuitatem pro ſe. & vno alio, & vnus duo ex dictis officijs exerceat, poteſt dictam licentiam arma deferendi, non vni tantum, ſed duobus concedere.

SVMMARIA.

1 *NVNQVID ſtante priuilegio deferendi arma per Ciuitatem pro ſe, & vna alia perſona, exercentibus quędam officia Communis conceſſio, is, qui duplici officio fungitur, poſſit vni tantum licentiam impertiri deferẽdi arma per Ciuitatem, an verò duobus.*

2 *Et tandem poſt multa concluditur, quod poſſit talem licentiam concedere duobus. ibidem nu. 16.*

3 *Non inconuenit, quod quis poſſit habere vices plurium perſonarum.*

Item quod illud, quod in duabus perſonis recipitur, in vna duplici iure conſiderato, recipiatur.

4 *Diuerſa iura, diuerſis reſpectibus, in eadem perſona concurrere poſſunt.*

5 *Quotidianæ diſtributiones, quæ dantur intereſſentibus horis canonicis, debent duplices dari illi, qui duplici iure intereſt diuinis officijs, & duplicem repręſentat perſonam.*

6 *Quotidianæ diſtributiones, quę dantur, intereſſentibus horis canonicis, vocantur alimẽta.*

7 *Alimenta non debentur niſi ſemel, nec iterari poſſunt.*

8 *Si alimenta relicta ſunt Præsbiteris, & Diaconibus, vel Priori, & fratribus, ille, qui eſt Præsbiter, & Diaconus, vel Prior, & frater, non debet ratione duplicis officij duplicata habere alimenta.*

9 *Quotidianę diſtributiones non ſunt merè alimẽta, ſed quędam recompenſationes ſollicitudinis diuinorum officiorum, vt cultus diuinus augeatur.*

10 *Quotieſcunque duo iura in eadem perſona concurrunt, non pro vna, ſed pro pluribus habetur.*

11 *Non eſt nouum, quod qui habet plures voces, vno communi verbo, poſſit vtroque officio fungi.*

12 *Si fratribus legetur cappa, & Priori biblia, Priori etiam debetur cappa, quia & ipſe eſt frater.*

13 *Officialis, iuſſu Principis plura officia gerens*

alids

aliàs pluribus commissa cum suis prouisionibus, debet habere salaria, & prouisiones omnium officiorum.

14 *Ex exercitio duorum officiorum distinctorum, & distincta salaria habentium auctus est, & geminatus labor, vnde & geminatum salariũ habere debet.*

15 *Duplex officium gerens, duplex salarium habere debet.*

17 *Stante statuto vniuersitatis, quod Rector Legistarum habeat potestatem dandi licentiam armorum tribus suis socijs, & sic Rector artistarum tribus, si quis creatus sit Rector vtriusque vniuersitatis, potest dare licentiã pro sex, non autem pro tribus tantum.*

Ita tamen tenendum esse ex pluribus tradit. ibidem D. Author. nu. 18.

19 *Si pater legat filia libros legũ, si in legibus profecerit, & libros medicinæ, si profecerit in medicina, profitendo in vtraque professione, habebit omnes libros vtriusque professionis.*

20 *Si electio Proconsulis debet fieri per Collegium Sapientum, & per Collegium Iurisconsultorũ, & vnus sit de vtroque Collegio, habebit duas voces in electione.*

21 *Quęstio præsentis Casus est materia broccardica.*

CASVS DVCENTESIMVS VIGESIMVSNONVS.

1 SI ex statuto, aut alia lege cõ
cessum sit priuilegium, aut
facultas exercentibus quæ-
dam officia Communis de-
ferẽdi arma per Ciuitatem
pro se, & vna alia persona,
& vnus reperiatur, qui duo ex dictis officijs
exerceat, non ineleganter dubitatur, an is
vni tantum personæ concedere possit licen-
tiam arma deferẽdi per Ciuitatem, cum ip-
se vna tantum persona sit, licet duplex exer-
ceat officium, an verò duobus, videlicet vni
tanquam officialis vnius officij, & alteri tan-
quam officialis alterius officij; Hãc quęstio-
nem in pucto posuit Lapus. Allegatione. 99.
2 Commune Florentiæ. per totam, vbi conclu
dit, quod talis exercens duo officia potest
duobus facultatem concedere, & mouetur
ex pluribus, & potissimum ex eo, quod non
3 inconuenit, quod quis possit habere vices
plurium personarum, & quod illud, quod in
duabus psonis recipitur, in vna duplici Iure
4 considerato recipi debeat, & diuersa Iura
diuersis respectibus possint in eadem perso-
na concurrere, pręsertim in his, quę conces-
sa fuissent, si officia non in vna tantum per-
sona residerent, sed duabus collata fuissent,
vt ibi per ipsum Lapum iuribus, & exemplis
præmissa probantem; cuius decisionem se-
quitur Deci. in cap. ex literis. nn. 66. vers. &
in pulchra quęstione. extra. de probation.
Felyn. in. c. cum olim sub nn. 1. ad finem vers.
ideò dicit Lap. de sentẽt. & re iudic. pro qua
cõclusione optimè seruit Bal. cõs. 344. lib. 5.
5 vbi quærit, an quotidianę distributiones,
quę dantur interessentibus horis canonicis,
debeant duplices dari illi, qui duplici Iure
interest diuinis officijs prædictis, & duplicẽ
repręsentat personam, an verò simplices tã-
tum, ac si vnam solummodo personam re-
presentaret, & primò dicit Ioannem Andr.
tenuisse, quod qui duplici Iure interuenit
duplices distributiones habere debeat: &
pro eius opinione videri casum in l. Titia,
hærede. §. qui Marco. ff. de annuis legat. po-
6 stea ait facere in contrarium, quia quotidia
næ distributiones, quæ dantur interessenti-
7 bus horis, vocantur alimenta, quæ non de-
bentur, nisi semel, nec iterari possunt, quod-
8 que ideo Petr. de Bellapertic. tenet, quod si
relicta sint alimenta Præsbiteris, & Diaco-
nibus, vel Priori, & fratribus, ille, qui est
Presbiter, & Diaconus, vel Prior, & frater,
non debet ratione duplicis officij habere a-
limenta duplicata; quam opinionem Petri
positam in d. l. Titia, herede. §. qui Marco. vi-
detur seq. Bart. ibidẽ, & idẽ tenuit Cinu. in. l.
cum quęstio. C. de legat. de quibus Iuribus
non fit mentio per Ioann. Andr. tandem pro
resolutione dicit Bald. quod propter autho-
ritatem Ioan. Andr. non recedit ab eo, quod
9 ipse determinauit, quia ista non sunt mera
alimenta, sed sunt quędam recompensatio-
nes sollicitudinis diuinorum Officiorum, vt
augeatur cultus diuinus, & quare altera vox
10 confundatur, ratio reddi no potest; & quo-
ties duo Iura concurrũt in eadem persona,
11 non pro vna, sed pro pluribus habetur: nec
est nouum, quod qui habet plures voces, vno
cõmuni verbo, possit vtroque fungi officio,
vt ibi per ipsum Bald. cuius opinionem ibi
probat Rouescal. in addition. licet in meo
libro positis ad Cons. 341. vt magis frequen-
tentur officia, pro qua etiam adducit eundẽ
Bal. cons. 412. lib. 1. in quo in Cod. meo nihil
de hoc dicit, & Alex. in. l. cũ quæstio. §. fin.
12 C. de legatis. vbi nu. 3. dicit, quod si quis le-
gauit fratribus Cappam, & Priori bibliam,
Priori etiam debetur Cappa, quia & ipse est
frater, & ad confirmationem prædictæ Bal-
di, & Io. Andreę resolutionis, adduco Afflict.
in constitution. Regni lib. 1. Rubr. 29. super
constitutione. vt participatio. nu. 2. & Rubr.
55. super constitutione. Iustitia vos Regio-
num. num. 8. & Rubr. 72. super constitutione
13 cum iuxta. nn. 3. tenentem, quod Officialis
iussu Principis gerẽs plura officia, aliàs plu-
ribus commissa cum suis prouisionibus, de-
bet habere salaria, & prouisiones omnium
officiorum: idem latè ostendit Menoch. de
arbitr. Indic. lib. 2. Cent. 3. casu. 223. num. 7. &
sequ. vers. ita è contra, & infra; & ante eos
hoc ipsum apertè decidit Roman. cons. 25.

in 1. dub. per totum. vbi varijs rationibus id
14 probat, & ea potissimum, quia ex exercitio
duorum officiorum distinctorum, & distin-
cta salaria habentium auctus est, & gemina-
tus labor, vnde, & geminatum salarium ha-
bere debet: sequitur Beccius cons. 27. nu. 2.
Et cum prædictis pro opinione Ioannis An-
15 dreę, & pro duplici salario debito duplex
officium gerenti, conueniunt in. d.c. ex lite-
ris. extra de probationibus. Abb. num. 11. &
12. Felyn. nume. 10. & Dec. 64. & 65. & idem
Felyn. in d.c. cum olim. nu. 1. extra de sent. &
16 re iudicat. Et in proposito quęstionis nostre
Criminalis, pro licentia deferendi impunè
arma duobus, & non vni tantum concedenda
da per habētem duplex officium, addo De-
cian. his iam scriptis visum, in tract. crimin.
lib. 8. c. 3. de prohibito vsu armorum. nu. 59.
tomo 2. ita formaliter dicentem. Sed hic
17 quęro de pulchra quęstione; Per statuta V-
niuersitatis huius Gimnasij decretum est,
quod Rector Legistarum habeat potestatē
dandi licētiam armorum, tribus suis socijs,
& sic Rector Artistarum tribus, modo qui-
busdā est creatus Rector vtriusque Vniuersi
tatis, quæro an poterit dare, vel habere li-
centiam pro sex, vel pro tribus tantum, &
tenendum est, quod sic; & ita in terminis li-
centiæ armorum tenuit Lapus, allegatione
99. incip. Commune Florentię. sequitur Fe-
lyn. in c. cum olim. nu. 7. in fin. de re iudic. &
in c. ex literis. nu. 10. de probation. hactenus
18 Decian. in hac quęstione, quam eius autho-
ritate comprobare volui, & si eam alijs au-
thoritatibus, rationibus, & argumentis su-
perius confirmaui, pro qua etiam plura alia
similia adduci possent, quę congerit Felyn.
in. d. c. cum olim nu. 1. de sent. & re iudicat.
19 vbi inter cętera dicit, quod si pater legat fi-
lio libros Legum, si in legibus profecerit, &
libros medicinę, si profecerit in medicina;
profitendo in vtraque professione, habebit
omnes libros vtriusque professionis, secun-
dum Bald. in l. 4. C. commun. de legat. Ro-
man. & Aretin. in. l. plurium. ff. de acquir. hę-
20 redit. & quod si electio Proconsulis debet
fieri per Collegium Sapientum, & per Col-
legium Iurisconsultorū, & vnus sit de vtro-
que Collegio, habebit duas voces, secūdum
opinionē Alberici de Rosate, de statut. lib.
1. quęst. 141. per totam. hoc tamen certo
modo limitātis; pluresque remissiones dat
idem Felyn. in d. c. ex literis sub nu. 10. in se-
cunda conclusione. de probationib. & ibidē
Abb. num. 11. & 12. vers. glos. ista in secunda
21 parte. & ibi etiam plena apostilla, quę in-
quit esse materiam brocardicam.

EPITOME.

Stante statuto pœnali contra deferentes arma, si ad pedes plurium, aut sub bāca, in qua plures sedebāt, reperta sint arma per familiam Potestatis; an omnes pœna statuti puniantur, an verò vnus tantum, aut nullus omnino; in qua quæstione diuersæ referuntur Doctorūm opiniones, & quid in ea tenendū sit, dicitur; variaque statuta ad euitandas scribētium difficultates super hoc ædita, recensentur.

SVMMARIA.

1 *SI per familiam Potestatis reperiātur arma vetita ad pedes alienius, vel sub banco, super quo sedet, ex statuti Florentini dispositione lib. 3. rub. 189 illa arma per eum intelliguntur delata, & perinde punitur, ac si apud eū fuissent inuenta.*

2 *Et dato quod plures essent, omnes puniuntur, vna tantum pęna pro omnibus sufficiente, nisi per illos probaretur, cuius, vel quorum fuissēt illa arma, seù per quem fuerint delata.*

3 *Berroarij possunt colligere arma in terra proiecta, aut in Banca reperta, & capere etiā proijcientes illa, & Rector potest inquirere eos, nō tamen per tormenta.*

4 *Si ad pedes plurium, vel sub banco, super quo sedent reperiuntur arma vetita, statuto circa hoc disponēte circumscripto, dubitatur, an veniānt condemnandi omnes, nec nè, an verò nullus eorum, an vnus tantum, secundum dispositionem iuris communis.*

Et re plenè ad partes disputata. nu. 6. 9. 18. 39. 45. & 51. tandem concluditur, quod omnes teneantur. ibidem nu. 29. in fine & 32. & 21.

Et ita insuper fuisse in facti contingentia decisum, habetur. ibidem nu. 29. & 40.

D. Author in hac quæstione mediam viam elegit in facti contingentia, condemnando in pœna pecuniaria, ne delicta remaneant impunita, & absoluendo quò ad pœnam corporis afflictiuam, ratione incertitudinis propter innocētes. ibid. nu. 54.

Et ita etiam se seruasse tradit in terminis statutorum disponentium, modo quo disponunt Florentinum, & Patauinū, de quibus supra. ibid. nu. seq 55.

5 *Statuto Ciuitatis Bononiæ cauetur, quod familia potestatis debeat inquirere per Ciuitatē portātes arma vetita, & si quos inuenerit, debeat eos certa pœna condemnare, si detur, quod ad pedes plurium talia arma reperiātur, quęritur, quis eorum pœna statuti teneatur, an omnes, an nullus.*

Et post multa, hinc inde deducta, concluditur. quod omnes pœna statuti teneantur. ibidem nu. 21.

Et ita etiam fuit Bononiæ decisum. ibid. nu. 29. & 40.

Vno tamen eorum, statuti pœnam soluente, cæ-

teri

teri liberantur, & quare. ibidem nume. 30. & 40.

7 *Delicta impunita remanere non debent.*

8 *Non est aperienda via malitijs.*

10 *Qui in delicto deprehensus non est, condemnari non debet.*

11 *Reus in dubio potius est absoluendus, quàm condemnandus.*

12 *Vnus ensis ab vno tantum portari præsumitur, licet à pluribus in diuersis partibus eum tangẽtibus portari possit. ibid. nu 41.*

13 *Quæ rarò accidunt, non habentur in consideratione; sed quę vt plurimum eueniunt.*

14 *Quando, pluribus inquisitis de portatione cultelli prohibiti, non reperitur delator, sanctius est vnum ex illis portantem absoluere, quàm alios innocentes non portantes condemnare.*

Quod quidem procedit, quando contra delinquẽtem est sola suspicio. ibid. nu 26.

15 *Quando ratione incertitudinis deficit id, de quo agitur, reus criminis est absoluendus. ibidem nu. 53.*

16 *In criminalibus requirũtur probationes luce meridiana clariores*

17 *In dubio non videtur posse ad sententiam condemnatoriam perueniri.*

19 *In expediendis negociis, vel iudicijs, Iudex eligit vnam personam tantum ex pluribus.*

20 *Puella voluntatem suam non declarante, Iudex eligit, cui ex pluribus ea nubat.*

22 *Pluribus reis debendi existentibus, vno soluente, cæteri liberantur.*

23 *L. scientiam ad l. Aquiliam & l. sancimus. C. de pœnis. loquuntur de his. quæ committi consueuerunt, & de facili probari possunt.*

Item in illis agitur de pœna corporali. ibidem nu. 25.

24 *In his, quæ de facili probari non possunt, & rarò committuntur, admittuntur probationes, quæ aliàs non admitterentur.*

27 *Quod arma ad pedes alicuius reperiantur, est inditium indubitatum contra eum. ibidem. nu. 52.*

Et per hoc puniri potest, nisi probet de bona sua conditione, & fama, quod non est solitus arma portare, & quod ensis, ibi repertus, nõ est suus. ibid d. nu. 52.

28 *Standum est inditijs indubitatis.*

30 *Quando plures sunt imputati de vno delicto, quod ab vno tantum illorum commissum est, licèt ad illud omnes teneantur, vno soluente, cæteri liberantur, & supra. nume. 22. & infra nu. 40.*

31 *De rigore iuris pro communi vtilitate receptũ est, vt aliquis teneatur, tanquam quod ipse solus fecerit aliquid, quod tamen ipse solus non fecit.*

33 *Occisus in via, à vicinis occisus pręsumitur.*

34 *Occisus iuxtà hostium alicuius, vel in ipsius domo, ab ipso Domino Domus occisus pręsumitur.*

Hoc tamẽ procedit, si talis dominus sit malæ famę, & solitus talia committere, aliàs nõ posset etiam torqueri. ibid. nu. 50.

35 *Arma propè aliquem inuenta, pręsumũtur illius, nisi contrarium probetur. ibid. nu. 44.*

36 *Legis præsumptio dicitur liquidissima probatio. ibid. nu. 44.*

37 *Statutum Patauinum sub rubr. de armis cap. si quę arma vetita, disponit. sicut statutum Florentinum, quod pro legitima probatione habeatur, quod arma sint illius, iuxtà quem inueniuntur.*

38 *In hoc tamẽ multum tribuitur arbitrio Iudicis ex qualitate personæ, & armorum.*

Prędictum statutum intelligendum est, ita vt delinquens potius absoluatur à pœna capitali, quam ea innocens puniatur; quicquid sit respectu pęnę pecuniarię, ad quã omnes teneri voluerunt. ibid. nu. 56.

41 *Verba statuti sunt stricti iuris; & ideo restringenda; præsertim si pœnalia quoque sint.*

43 *Quando plures sunt inquisiti de vno delicto, quod ab vno tantum commissum est, ad condemnationem omnium deueniri potest; quando constat delictum esse commissum, secus si non constat.*

46 *Nullus ex pręsumptionibus condemnandus est.*

47 *Melius est in dubio nocentem absoluere, quàm innocentem condemnare. ibidem. supra nu 14.*

48 *Si committitur aliquod maleficium in aliqua viciniu, ad eruendam veritatẽ, torquendi sunt vicini.*

49 *Aliud est pręsumi scientiam, alind præsumi delictum.*

57 *Tenentes in pręsenti quęstione, quod omnes sint condemnandi, intelligendi sunt, quò ad pœnã pecuniariam, non quò ad corporalem, iuxtà opinionem D. Authoris.*

CASVS DVCENTESIMVS TRIGESIMVS.

1 XTAT Florentię statutum. lib. 3. Rubr. 189. de modo procedendi contra deferẽtes arma vetita, & de officio Rectorum in perscrutãdo de armis. in quo inter cætera cõtinetur infrascriptum Capitulum, videlicet, & si inuenerint aliqua arma in terram apud aliquẽ, vel propè aliquos, seu in banca, intelligantur illa arma fuisse delata per illum, vel illos, qui ibi propè fuerint, & perinde puniantur, ac
2 si apud eum, vel eos fuissent inuenta; saluo quod si plures fuerint, omnes vna pœna tãtum puniantur, nisi per illos probaretur cuius, vel quorum fuissent illa arma, seu per
3 quem fuerunt delata, quæ ârma sic in terra, aut bãca reperta possint dicti berroarij colligere, & proijcientes ea, si viderint, capere, & referre dicto Rectori, & dictus Rector

de prædictis inquisitionem facere teneatur,
non tamen per tormenta.
4 Sed quæritur circumscripto statuto, quid in
casu prædicto dicendum esset de iure com-
muni. Florian.in.l.item Mela.§.sed si plures.
num.5.vers.item per istum textum.ff.ad leg.
aquil.dicit, quod per illum text.videtur ter-
minari questio de facto Bononiæ occurrens.
5 Statuto Ciuitatis Bononię cauetur,quod fa-
milia Potestatis debeat inquirere per Ciui-
tatem portantes arma vetita, vt cultellum,
ensem, & similia, & si quos inuenerit, dicta
arma portantes, debeat eos condẽnare cer-
ta pœna,modò contingit, quod dum inqui-
rerent de armis, erãt duo,tres, vel quatuor,
stantes simul, ad quorum pedes, vel sub bã-
co, super quo sedebant inuenitur cultellus
vetitus portari; quæritur, an nullus ipsorum
teneatur pœna statuti, an vnus tantum, an
6 omnes.Et primo arguit,quod omnes teneã-
tur, per illum textum, & per. l. ita vulnera-
tus. eod.tit.& l.1.in fin.cum tribus sequenti-
7 bus. ff.de his,qui deiecer.vel effuder.& quia
aliàs delictum remaneret impunitum, con-
tra notas Iuris regulas,quia nisi quilibet te-
neretur, eadem ratione, nec aliquis ipsorũ,
& de facili lex municipalis circumuenire-
8 tur, viaque aperiretur malitijs, cõtra.l.cum
hi.§.transactiones.ff.de transact.&.l.2. C. de
indict. viduitat.tollend. cum quilibet habẽs
cultellum prohibitum,visa familia dimitte-
9 ret illum cadere in terram. Secundo argu-
mentatur, quod nullus teneatur,quia nullus
10 fuit inuentus portare cultellum, vnde nul-
lus est in delicto deprehẽsus, & p consequẽs
nullus cõdẽnandus.l.Sancimus. C.de pœnis,
11 & quia ratione dubij potius quilibet est ab-
soluendus, quam condemnandus per id, qđ
dicit gloss.in.d.§.sed si plures, & argumento
textus in.l.sciẽtiã.§.cũ stramẽta. eod.tit. ad.
12 l.aquiliam; attento maximè, quod ab vno
tantum portabatur ille cultellus,non ab om
nibus præsumptiuè, licet ab omnibus in di-
uersis partibus eum tangentibus potuisset
13 portari, sed quia illud rarò, aut nunquam
contingit; ad illud non est habendus respe-
ctus argum. leg. ex his, & legis. nam ad ea.
14 ff.de legib. & sanctius est vnum ex illis por-
tantem absoluere, quam alios innocentes
non portãtes condemnare.l.absentem. ff. de
pen.pro quo etiam facit lex. Arrianus.ff. de
action.& obligation. &. l.fauorabiliores. ff.
15 de reg.iur. & quia ratione incertitudinis de
ficit id, de quo agitur. l. duo sunt Titij, &.l.
16 Tutor.ff.de Testam.tutel.& quia cum in cri
minalibus requirãtur probationes luce me-
17 ridiana clariores.l.sciant. C. de probation.
in hoc dubio non videtur posse ad sententiã
perueniri condemnatoriam.l.qui sententiã.
18 C.de pen. postremò dicit videri, quod vnus
tantum sit puniẽdus, & sit gratificationi lo-
cus arg.l.fi. in princ.ff.de Religios. & sumpt.
19 funer.&.l.3.§. cum omnes.ff. ad Syllan. quia
in expediendis negotijs, vel Iudicijs, Iudex
eligit vnam personam tantum ex pluribus.
l.si plures.ff.de accusatio; & l.3. §. hoc inter-
20 dicto.ff.de liber.homin.exhiben. prout etiã
eligit Iudex cui ex pluribus puella nubat, ip
sa voluntatem suam non declarante.l.in cõ-
21 iunctione in fine.C.de Nupt. tandem dicit,
quod prima opinio verior est,quod quilibet
prędictorum teneatur ad pœnam, quia tan-
tum vnicus cultellus inuentus fuit,& ab vno
22 solet vnus cultellus deferri, vno tamen prę-
dictorum soluente,cęteri liberantur,vt in d.
l.1.in fin.cum seq. ff..de his, qui deiecerunt,
23 vel effuderunt; Nec obstare inquit. l. scien-
riam,&.l.sancimus. supra allegatas, quia lo-
quuntur de his, quæ committi consueuerũt,
24 & de facili probari possunt; In casu autem
proposito secus, vnde admittitur probatio,
quæ aliàs non admitteretur. arg.l. consensu.
C.de repud. & cap. veniens. il primo. extra.
25 de testibus. Et quia in illis agitur de pœna
personali, hic autem de pecuniaria; & ad.l.
absentem.ff.de pęn. & ad id, quod dicit gl.
26 in d.§. sed si plures. respondet, quod proce-
dit, quando contra aliquem delinquentem
erat sola suspicio, sed in casu nostro certum
est ab aliquo ipsorum cultellum fuisse dela-
27 tum,& proiectum in terram,& est inditium
28 super hoc indubitatum, cui standum est. l.
actor. ff.de probation. &.l.inditia. C. de rei
29 vẽdicat. & pro hac parte fuisse de facto Bo-
noniæ terminatum testatur; eãdem quęstio-
nem ponit Gandin. in tract. de malefic. in
rubr.de multis quęstionibus dependentibus
à Statutis. nu.8.vers. item pone contineri in
statuto Ciuitatis. vbi pariter eam ad partes
disputat, & finaliter firmat, quod quilibet
30 teneatur ad pœnam. Sed quia vniuscuius-
que cultellus fuit inuentus, ab vno solo vide
tur vniuscuiusque cultellus deferri, vno prę-
dictorum soluente, cęteri liberantur.d.l.1.in
fin.cum seq.ff.de his qui deiecer. vel effuder.
& mouetur Gandin.eisdẽ fundamentis,qui-
bus Florian. hoc vnum tamen addens pro
31 hac parte, quod de rigore Iuris pro cõmu-
ni vtilitate receptũ est, vt aliquis teneatur,
tanquam, quod ipse solus fecerit aliquid, &
tamen ipse solus non fecit.arg.l. si plures. ff.
de arbor.furt.cęsar. &.d. l. ita vulneratus. ff.
32 ad. l.aquil. & hanc opinionem sequutus est
ex modernis Menoch.de arbitr.Iudic.lib. 2.
cent.4.casu. 394.nu.53.& sequ.vers. extendi-
tur octauo, quam confirmat duobus simili-
33 bus; primo quia occisus in via, à vicinis prę
sumitur occisus. Bald.in l. Domini horreo-
rum.ff.locati. quem sequutus est Grammat.
34 cons. crimin. 53,nu.2. secundo quia occisus
iuxtà hostium alicuius, vel in ipsius domo,
ab ipso Domino domus occisus pręsumitur,
vt Grammat. dicit loco citato, & voto. 23.
nu.2.Calcan.cons.63.nu.4.& cons.67. nume.
2.&

1.& Ias.in.l.si quando.nu.40.C.vnde vi.& ita
35 inquit se sentire, & quod arma propè ali-
quem inuenta præsumuntur illius, cum qui-
bus inuentus dicatur, nisi contrarium pro-
36 betur, quia legis præsumptio dicitur liqui-
dissima probatio, vt latè docet Ias.in.l.licet
Imperator.ff.de legat.1.& cum hac declara-
37 tione inquit.nu.56.conuenire statutum Pa-
tauinum, sub Rubr.de armis. cap. si quæ ar-
ma vetita. quo sancitum est, haberi pro le-
gitima probatione, quod arma sint illius, iu-
xta quem inuenta fuerunt: quod etiã dispo-
nit statutum Florentinum supra initio me-
38 moratum; subdit tamen nu. 57. quod mul-
tum in hac re tribueret Iudicis arbitrio ex
39 qualitate personę, & armorum; Contrariã
sententiam in hac quæstione, quod imò nul-
lus puniatur, sed omnes absoluantur, tenuit
Alberic.de Rosat.de statut.lib.2.qõ.121. vbi
40 & ipse arguit ad partes, & refert determi-
nationem factam Bononię, secundum opi-
nionem D. Thomæ Piperatæ, quod omnes
tenerentur, sed vno soluente, alij liberẽtur,
41 cum esset vnicus cultellus, qui communiter
solet deferri per vnum, & opinionem Gan-
dini, dictam determinationem sequẽtis: po-
stea dicit, quod, salua eorum pace, crederet
nullum teneri per Iura supra ad hoc addu-
cta, quæ sunt eadẽ, quibus vsus est Flotian.
quia non appareret aliquem istorum cultellũ
42 portasse, & verba statuti sunt stricti Iuris, &
pœnalia, & ideò restringenda. l. si de Inter-
pretatione. ff.de pen. nec obstare inquit Iu-
43 ra, per quæ determinatur omnes teneri, quia
in illis constabat delictum esse commissum,
licet ignoraretur per quem, hic autem non
constat aliquẽ cultellum portasse, & per con
sequens non cõstat, aliquem deliquisse, nam
quidam alius potuisset ibi cultellum proie-
cisse, & ideò nullus cõdemnari debet: & Al-
beric. sequutus est Andr.Barbat. in tract. de
Cardin. Legatis à Latere.q.vltima nu.24. &.
25. quem refert, & reprobat. vna cum Albe-
ric. Menoch.loco citato, eo quod satis dici
44 possit constare de delicto, ex quo Iuris præ-
sumptione, que probatio est, arma dicuntur
esse illius, penès quem reperta fuerunt. Re-
perio etiam, quod eandem sententiam Al-
45 berici, tenuit Bonifat.de Vitalin.in tract.de
malefic.in rubr.de inquisition.& earu form.
in forma Inquisitionis, soper relato nu.43.&
plurib.seq.vers.sed pone, dum familia Pote-
statis iret rimando pro armis. vbi, & ipse si-
militer, quæstionem ad partes discutit, &
demum concludit, quod non obstante opi-
nione Guidon.de Suzar.quod omnes teneã-
tur, ipse putat contrarium, quod nullus cõ-
46 demnetur, quia ex præsumptionibus nullus
est condemnandus, nisi constet cuius sit cul-
tellus, vel qui posuerit, qui tunc condemnã-
dus est.arg.l.fin.ff.de Sycar. sed quia non cõ-
47 stat, omnes sunt absoluendi; quia melius est
nocentem absoluere, quam innocentem cõ-
demnare. l.absentem. ff.de pen. adducendo
etiam aliàs rationes supra pro hac parte al-
legatas, & cum hac opinione, nulla tamen
mentione facta de authoritate d. Bonifatij
transit nouissimè Decian. in tract. crim. lib.
8.cap.4. de var. quęstion. circa gestationem
armorum.nume.12.vers. sed quid si familia.
vbi pro ea allegat Roman.in.l.1.§.hoc rescri
ptum.ff.ad Syllanian.& Mars. in pract.crim.
§. pro complemento nu.20. & respõdet fun-
damentis ad corroborandam contrariam
sententiam adductis per Menoch. supraci-
tatum, quod dictum Bald.in.l.Dominus hor
reorum.ff.locati, non facit ad propositum,
48 quia Bald. voluit, quod si committitur ali-
quod maleficium in aliqua vicinia, ad eruẽ-
dam veritatem, debent torqueri vicini, nam
non loquimur, an ensis repertus faciat indi-
tium contra eos, quod sciant, quis eum illic
posuerit, sed quærimus, an debeant puniri
tanquam portantes arma, cum nesciatur qs
portauerit, quod quidem longè diuersum
49 est, quia aliud est presumi scientiam, aliud
presumi delictum, & quod id, quod dicitur
de occiso iuxtà hostium domus alicuius, qđ
50 præsumatur ab eo occisus, non est simplici-
ter verum; sed ita demum, si is sit malæ fa-
mę, & solitus talia committere, aliàs non
posset etiam torqueri, vt declarat Bald.in.l.
1.in princ.C.locati, & Roman.in.l. 1.§.si quis
in Villa, num.4.ff.ad Syllan.& alij per ipsum
51 Decian. adducti; qui tamen arbitratur in
proposita quęstione sic distinguẽdum, quod
aut vnus tantum reperitur iuxta illum gla-
dium, neque scit demõstrare quis illum po-
suerit ibi, neque aliquam verisimilem affert
rationem, quod ipse illum non habuerit, &
52 tunc ipse possit puniri, cum inditium sit ve-
hemens, neque possit verificari, quod ille
gladius fuerit alterius, vel ab alio ibi posi-
tus, nisi doceret de optima sua conditione,
& fama, & quod ipse nunquam solitus est
ferre arma, vel quod ensis non erat suus, &
similia, aut verò erant plures astantes iuxta
53 vnum gladium tantum, & tunc ratione in-
certitudinis nemo punitur, & ita hoc casu
veriorem putat opinionem Alberici, nisi cõ
staret illos esse malę famę, & solitos cum ar-
mis vagari, iuxta dictum Roman. supra alle-
54 gatum. Ego in hac quęstione circumscri-
ptis statutis, semper tenui opinionem Flo-
riani, & Gandini, condemnando omnes ad
pœnam pecuniariam in solidum, vnica solu-
tione sufficiente, quo verò ad pœnam cor-
poralem, & potissimum vnius, aut plurium
ictuum funis, quę pœna vt plurimum solet
adiũgi pene pecuniarię, omnes absolui, pro-
55 pter incertitudinem, & ita etiam in termi-
nis statutorum disponentium modo, quo di-
sponunt Florẽtinum, & Patauinum, de qui-
bus supra habita est mentio, sępius votaui
pro

pro absolutione scilicet plurium imputato-
56 rum, quoad pœnam corporalem; cum nec statuta sic intelligenda sint, vt quò ad pœnam corporalem puniatur innocēs, sed potius quod delinquens absoluatur, quidquid sit respectu pęnæ pecuniarię ad quam om-
57 nes teneri voluerunt; Nec huic cōciliationi contradicunt tenentes, quod omnes sint condemnandi, quia loquuntur in pœna pecuniaria, non autem in personali, in qua potius tatentur militare argumentum absolutionis omnium, ne innocēs patiatur, & pręcipuè Florian. cuius dictum si opus esset, ex pluribus confirmaretur in Iure.

EPITOME.

De mandato, seu præcepto Iudicis, quod vulgò dicitur, leuar l'offese, ad euitanda scandala, facto volentibus rixari, ne ipsi, aut eorum filij, fratres, nepotes, & alij attinentes per lineam masculinam, vsque in quartum gradum inclusiuè, secundum Ius canonicum computandum, se se offenderent, vel offendere facerent cum armis, vel sine, vsque quo inter eos pax, aut treuga sequeretur sub certa pœna, quomodo rumpatur, tam de Iure communi, quā municipali Florentino: Quod author rixæ, & prouocans tantum, non etiam prouocatus tenetur ad pœnam talis mandati spreti, & quod ex coniecturis, & præsumptionibus quis fuerit prouocans, & quis prouocatus probari potest, & quæ sint istæ præsumptiones, & coniecturæ, & de alijs in hac materia.

SVMMARIA.

1 *PROVOCANS aliquem ad pugnam eũdo cum socijs armatus ad eius domum, dicitur contrauenisse pręcepto Iudicis, quod vulgò dicitur, leuate l'offese.*
Et proinde incidisse in pœnā dicto pręcepto appositam. ibid. nu 3.
Quod quidem procedit, tàm de iure communi, quàm de iure municipali ibid. nu seq. 4.
Et ita etiam secundum sententiam D. Authoris fuit iudicatū de anno 1602. Florentiæ per Magnificos Dominos Octo Viros Guardiæ, & Baliæ. ibid. nu. 37.

2 *Forma præcepti, siue mandati, quod vulgò dicitur, leuar l'offese.*

3 *Ad conuincendum contra facientem præcepto, quod dicitur, l'offese leuate, sufficiunt coniecturæ, & præsumptiones.*

6 *Qui primo ex rixantibus cœpit verba contumeliosa in alterum proferre, is aggressor præsumitur.*

7 *Item qui ex rixantibus ex interuallo secũdo loco ad pugnam alterum prouocat, & verbis afficit contumeliosis.*

8 *Item qui primo rei illicitæ operam dedit.*

9 *Qui primo offendit, censetur etiam de nouo velle offendere.*

10 *Item agressor pręsumitur, qui in aduersarium multa verba prouocatoria, & minatoria protulit.*

11 *Item qui primo cœpit arma denudare.*
Contra primo euaginātem est præsumptio, quod fuerit aggressor.

12 *Item qui fugientem, & retrahentem insequutus est.*

13 *Item qui aduersario fortior, validior, & audacior existit.*

14 *Fortior autem, & audacior quis censetur, non solum respectu suę personę tantum, sed etiam habita ratione suorum, & qualitate armorũ.*

15 *Verisimile non est, quod solus ense tantum armatus insultare ausus fuerit alterum itidẽ armatum, & associatum à fratre, & alijs pluribus in magno numero ensibus, pugionibus, & alabardis respectiuè armatis.*

16 *Sola armorum qualitas cęteris paribus considerari solet, vt contra eum pręsumatur, qui melius est armatus.*

17 *Ex rixantibus is aggressor pręsumitur, qui euadit incolumis, et sine lesione, vna cum omnibus suis socijs, aduersario vulnerato.*

18 *In dubio, qui superat iudicandus est prouocans, superatus autem aggressus nisi contrariũ probetur, vel alia extarent præsumptiones contra superatum ibid nu. 20.*

19 *Quamuis non desint, qui contrariũ velint, quod magis offensus pręsumatur aggressor.*

21 *Testibus à parte productis deponentibus contra testes examinatos ex officio, & aduersus iuris præsumptiones, & citra omnem verisimilitudinem nulla fides adhibenda est.*

22 *Et ita in facti contingētia in præsenti casu fuisse seruatum habetur. ibid.*

23 *Iustus Iudex potest ex causa nō credere testibus, etiam plenè probantibus.*

24 *Iudex ex duabus contrarijs præsumptionibus liberum habet arbitrium, quàm velit eligendi.*

25 *Omnes probationes Iudici sunt arbitrariæ.*

26 *Omnis testium fides ab ipsius Iudicis potestate pendet, qui illorum attestationibus consideratis, & sumptis inde coniecturis, potest fidem adhibere, vel non adhibere, prout sibi videtur.*

27 *Sententia lata in causa criminali ad pœnam ordinariam delicti, fidem facit, & plenam probationem, in ciuili ad pœnam conuentionalem ex statuto Florentino rubr. 128. de pœna rumpentis pacem, in fine.*

28 *Constito ex testibus pręsumptionibus, & Iudicis sententia, quod quis fuerit prouocans, &*

aggres-

aggressor, & inceptor nouæ rixę, post publicatum prçceptum de non offendendo ortę, Intentio Curiæ agentis ad pœnam dicti spreti mādati fundata remanet contra eum.

29 *Quod fit ad sui defensionem pœnam non meretur, sed hoc probandum est.*

30 *Offensor non præsumitur defensor, nisi hoc probet.*

31 *Omne maleficium prçsumitur esse factum iniustè, nisi probetur contrarium.*

32 *Maleficium est de genere prohibitorum.*

33 *Quando in rixa sequitur aliquod maleficium, illud in dubio imputatur aggressori, & prouocanti.*

34 *Aggressor innocentiam suam per clariores probationes docere debet.*

35 *Aggressor habet contra se prçsumptiones iuris.*

36 *Curia, quando facto præcepto de non offendendo, ignorat, quis ex rixantibus fuerit aggressor, rectè agit, agendo contra omnes ad pœnam rupti, & violati mandati.*

CASVS DVCENTESIMVS TRIGESIMVS PRIMVS.

CVM nedum ex testibus ex officio examinatis, sed etiā ex cōiecturis, de quibus inferius dicetur, clarè appareat, quod rixę author fuit Masus magistri Antonij de
1 Castrofranco, qui Paulum Rabatam de eodem loco ad propriā domum armatus, post publicatum sono tubæ prçceptū, de quo infra, & cum fratre, & alijs diuerso armorum genere armatis, ad pugnam prouocauit, & varijs affecit iniurijs, & Matheum dicti Pauli fratrem vulnerauit, dubitandum non videtur, quin dictus Masus contrauenerit mā-
2 dato, seu præcepto Iudicis, ne ipse, & eius fratres, filij, nepotes, & alij attinentes per lineam masculinam vsque in quartum gradum inclusiuè, secundum computationem Iuris canonici ex vna parte, & Paulus Rabata de eodem loco, & eius attinentes, vt supra ex altera, se se offenderent, vel offendere facerēt cum armis, vel sine, vsque quò inter eos pax, aut treuga sequeretur sub pœ-
3 na scutorum ducentorum, & proinde inciderit in d. pœnam, cum tali mandato, seu præcepto de non offendendo contraueniatur, ne dum ex percussione, verum etiam ex solo insultu cum armis, & admenationibus,
4 tàm de Iure communi, vt in terminis probat Vulpel. respons. crimin. 51. cogor, vbi latè insistit per totum, quàm de Iure municipali ex particularibus legibus Dominij Flo-
5 rentini, & ad conuincendum talem contrafacientem sufficiant coniecturę, & prçsumptiones, vt idem Vulpel. probat respons. crimin. 50. Miror. sub nu. 5. vers. prçterea cessat, respons. 114. pro absolutione. nu. 3. vers. diuersa tamen. & latius respons. 118. stantibus inducijs. nu. 2. vers. tamen quia, & in tract. de pace, induc. & promiss. de non offend. q. 106. sub num. 1. vers. sed ea certior est. Hercul. in tract. de caution. de non offend. cap. 30. nu. 12. & sequ. vers. ex coniecturis, quarum quidem prçsumptionum, ex quibus dictus Masus arguitur aggressor, Aduersarij autē pro-
6 uocati; Prima est, quia ipse Masus primò cœpit verba contumeliosa proferre in Paulum. Cępol. cons. crimin. 29. num. 6. vers. item
7 quia. Hercul. d. cap. 30. nu. 17. Secunda, quia in prima rixa ante publicationem mandati de non offendendo dictus Masus prouocauit Paulum, moxque dicto præcepto emanato ad eiusdem domum accessit, illum itidem ad rixam prouocando, & verbis iniu-
8 riosis afficiendo, vnde ex eo aggressor præsumitur, quod primò operam rei illicitę dedit. Cępol. d. cons. 29. sub num. 7. vers. primò
9 quia, & nu. 9. vers. quartò quia: & qui primò offendit, censetur etiam denuo velle offen-
10 dere. Grammat. voto. 24. nu. 3. Tertia quia dictus Masus multa verba prouocatoria, & minatoria armatus in aduersarios protulit, itidem post dictum emanatum præceptum. Cepol. d. cons. 29. nu. 8. vers. tertiò quia, & nu. 12. post vers. octauò subest, Grammatic. voto. 22. sub nu. 14. & seq. vers. Item corroboratur, Hercul. d. cap. 30. nu. 16. & sub nume. 26. vers. septima quia, Vulpel. respons. crimin.
11 118. num. 20. vers. indicant & minę; Quarta quia idem Masus primò incœpit arma denudare, & contra primo euaginantem est præsumptio, quod fuerit aggressor. Cepol. d. cons. 29. sub num. 9. vers. sexto quia. Hercul.
12 d. cap. 30. num. 18. Quinta quia Matheus se retrahebat, & aufugiebat, eumque se retrahentem, & fugientem insequebatur Masus, qui ideò aggressor censendus est. Cępol. cōs. crimin. 28. sub nu. 11. vers. septimò quia, & d. cons. 29. nu. 8. vers. secundo quia, & nume. 9. vers. quinto quia. Alciat. in tract. de prçsumpt. regul. 3. prçsumpt. 39. sub nu. 12. vers. idem si, in ipso congressu. Hercul. d. cap. 30. nu. 20. & iterum sub num. 26. vers. quinta quia. Menoch. in tract. de arbitrar. Iudic. lib. 2. Cent. 4. casu. 363. num. 13. vers. quinto aggressor;
13 Sexta quia Masus erat fortior, validior, & audacior aduersarijs, & propterea prouocans censetur. Cępol. d. cons. 28. nu. 12. vers. octauo quia, & d. cons. 29. nu. 10. vers. septimo ex eo, Grammatic. voto. 24. nu. 4. & cons. crimin. 62. sub nume. 4. & 5. Bocr. decis. 237. nu. 2. Alciat. d. prçsumpt. 39. nu. 10. vers. Tertiò tolleretur. Hercul. d. cap. 30. sub num. 26. vers. secunda cōiectura. Menoch. d. casu 363.
14 nu. 6. versic. Tertiò is prçsumitur; cum quis talis consideretur non solum respectu suæ personæ tantum, sed habita ratione sociorum, & qualitatis armorum, vt subdit Me-
15 noch. nu. 7. & plurib. sequ. nec verisimile sit, quod

quod Matheus ſolus enſe armatus inſultare
auſus fuerit dictum Maſum, itidem armatũ,
& aſſociatum à Iohanneſranciſco fratre, &
alijs pluribus in magno numero enſibus, pu
gionibus, & alabardis reſpectiuè armatis,
vt punctualiter dicit Vulpel.d.reſponſ. 118.
nu.5.&.6. verſ.alia quoque. & Hercul.d.cap.
16 30.nu.33.verſ.item non eſt pręſumptio.prę
ſertim, cum & ſola armorum qualitas, cęte-
ris paribus, ſolear conſiderari, vt contra eũ
præſumatur, qui melius eſt armatus. Hercul.
17 vbi ſupra nu.24. verſ. Item præſumitur ; Se-
ptima quia dictus Matheus remanſit vulne-
ratus, Maſus autem incolumis, & ſine leſio-
ne cum tota ſua ſocietate, vnde ab effectu,
18 & euentu rixæ, dicitur Maſus aggreſſor; qa
in dubio qui ſuperat iudicandus eſt prouo-
cans, ſuperatus autem aggreſſus, niſi cõtra-
rium probetur. Cepol.d.conſ.28.nu.14.verſ.
decimo, & vltimo, &.d. conſ.29.nu. 10. poſt
verſ.Septimo ex eo, Boer.d.deciſ.237. nu.3.
verſ.Sed contrarium.Alciat.d.pręſumpt.39.
nu.6.verſ.tertiò eſt aduertendum. Hercul.d.
c.30.nu.27.&.28.verſ.item nota. & licet non
19 deſint, qui velint, quod vulneratus, & magis
offenſus pręſumatur aggreſſor, vt per Gram
mat.voto.22.nu.13. verſ. item vbi dictum, &
conſ.crim.62.num.6.verſ. vltimo non omit-
tam, per Boer.d.deciſ.237.nu. 2. per Alciat.
d.præſumpt.39.nu.1.& per Menoch. d. caſu.
20 363.nu.14.tamen hoc non eſt verum, quia
pręſumptio eſt contra ſuperantem, qđ ſue-
rit prouocans, niſi alię extarent pręſumptio
nes in contrarium contra ſuperatũ: vt in in-
diuiduo dicunt. Cępol.d.conſ.29. ſub nu.10.
&.11. poſt verſ. ſeptimo ex eo, & Alciat. d.
pręſumpt.39.ſub nu.7. & ſeq. & ſentit etiam
Boer. d. deciſ. 237. ante finem verſ. ſecundo
quando ſumus.

Nec prædictis obſtant teſtes pro parte dicti
Maſi, & ad eius deſenſam examinati, ex qui
bus colligitur, quod in ſecunda rixa, poſt
mandatum de non offendẽdo publicatum,
Matheus inſultauit Maſum, & contra eum
21 primus enſem euaginauit, quia talibus te-
ſtibus, tanquam deponentibus contra teſtes
examinatos ex officio minus ſuſpectos, & ad
uerſus tot, & tantas pręſumptiones, & citra
omnem veriſimilitudinẽ, nulla fides eſt ad-
hibenda, ex traditis per Grammat. d. conſ.
62.num.1.& 2.& per Cepol.conſ. crimin.33.
22 nu.18.& 19. prout nullam adhibuerunt Iu-
dices cauſę criminalis, qui dictum Maſum
condemnauerunt pro verbis iniurioſis, iam
emanato pręcepto de non offendendo, illa-
tis in dictum Paulum ad eius domum, nec.
non & pro tribus vulneribus exinde datis
Matheo fratri dicti Pauli, & ſex Inquiſitos
eius auxiliatores in pœnas per bamnimen-
23 ta ſtatutas; poteſt enim iuſtus Iudex ex cau
ſa non credere teſtibus, etiam plenè probã-
tibus, vt in propoſito dicit Vulpel.d. reſpõſ.
118.ante nume.26.verſ. Nec repugnat. Me-
noch.de arbitra.Iudic.lib.2. Centur.1. caſu.
24 90.nu.5. & ex duabus contrarijs probatio-
nibus liberum habet arbitrium, quam velit
eligẽdi, vt idem Menoch. in eodem loco di-
25 xit nu.4. cum enim probationes omnes Iu-
dici arbitrarias eſſe velint Scribentes, quos
26 recenſet Menoch.vbi ſupra nu.2.& 3.omnis
teſtium fides ab ipſius Iudicis poteſtate pẽ-
det, qui illorum atteſtationibus conſidera-
tis, & ſumptis inde coniecturis, poterit fidẽ
adhibere, & non adhibere, prout ei videbi-
tur, vt tradit Menoch. loco citato in princ.
per textum in.l.3. verſ. tu magis ſcire potes.
ff.de teſtibus: Conſtito itaque ex teſtibus, ex
præſumptionibus, & ex Iudicum ſententia,
27 quæ & ſi lata ſit in cauſa criminali ad pœ-
nam ordinariam delicti, fidem tamen facit,
& plenam probationem in ciuili ad pœnam
conuentionalem ex Statuto Florẽtino rubr.
128.de pęna rumpentis pacem in fine, quod
dictus Maſus fuit prouocans, & aggreſſor, &
incœptor noue rixę poſt publicatum præce-
28 ptum de non offendendo ortę, Intẽtio Cu-
riæ agentis ad pœnam dicti ſpreti mandati
fundata remanet cõtra eundem Maſum ex
admenationibus per ipſum factis, cõtra di-
ctum Matheum, & multò magis ex vulneri-
bus eidem illatis, ex quibus, vt dictum eſt,
29 dicto mandato facta eſt contrauentio, ita
vt non aliter ſe excuſare dictus Maſus po-
tuiſſet, quam ſi id totum ad ſuam defenſio-
nem feciſſe probauiſſet, quod legitimè mi-
nimè fecit, vt ſupra probatũ fuit: ita in ter-
minis iſtis notat Hercul.d. c.30. nu.26. verſ.
30 item licet multę, & ex eo patet, quod offen
ſor non pręſumitur deſenſor, niſi hoc pro-
bet. Cępol.d.conſ.28.nu.4.verſ.quarto quia,
31 & omne maleficium pręſumitur eſſe factũ
32 iniuſtè, niſi probetur cõtrarium ; ex quo eſt
de genere prohibitorũ. Idem Cępol.d.conſ.
29.nume.4. poſt verſ. Item quia, vltra quod
33 quando in rixa ſequitur aliquod maleficiũ,
illud in dubio imputatur aggreſſori, & pro-
uocanti, vt ſubdit Cępol.d.conſ.29.nume.7.
34 verſ. ſed veritas, qui etiam in eo grauatur,
quod per clariores probationes ſuam inno-
35 centiam docere debet, cum præſumptionẽ
Iuris contra ſe habeat, vt decidit Hercul. d.
c.30.nu.27.&. 28. verſ.item nota circa præ-
36 dicta ; cautè tamen feciſſe videtur Curia,
quæ contra omnes rixantes ad pœnam ru-
pti, & violati mandati de non offendendo,
egit, vt colligitur ex Hercul.d.c.30.num.26.
verſ.verumtamen eſt, & ex Vulpel.d. reſpõſ.
37 118.in princ.& d.q.106.per totam, & ſecũ-
dum prędicta retuli D. Vicario Sancti Ioã-
nis, à cuius ſententia iuxtà hãc relationem
lata, cum fuiſſet appellatum ad Magnificos
Dominos Octo viros Guardię, & Balię Ci-
uitatis Florentię, fuit ſententia confirmata
anno 1602. Florentię.

EPITOME.

An ſicuti, publicatis bonis mariti, dos vxoris non confiſcatur, ſed ab vxorc cōtra fiſcum repetitur, ita & quarta pars bonorū mariti diuitis, quæ vxori inopi indotatæ, vel modicam dotem habēti debetur, iuxta diſpoſitionē Authen. præterea. C. vnde vir, & vxor extrahēda ſit de bonis mariti cōfiſcatis, & vxori prǽſtanda per fiſcum, & quid quando ſumus in crimine leſæ Maieſtatis, & ipſa vxor maritum bannitum, & rebellem ſequitur.

SVMMARIA.

1 *MARITI delictum vxori in dote nocere non debet.*

2 *Factum Mariti dotes vxoris non obligat, excepta cauſa primipilari.*

3 *Receptiſſimum eſt in iure in confiſcatione bonorum mariti, non venire dotem vxoris. ibidem nu. 15.*

4 *Ampliatur hoc procedere, etiam in Crimine leſę Maieſtatis. ibid. nu. 15. & 19.*

5 *Item ſi ipſa ſequeretur virum de rebellione cōdemnatum, & hoſtem Ciuitatis effectum.*

6 *Sequuto banno mariti, poteſt vxor ſtatim dotes ſuas à fiſco conſequi in bonis eiuſdem.*

7 *Et hoc procedit, etiam ſi bona mariti non publicentur.*

8 *Ad dotis repetitionem, ſufficit ſola condemnatio viri.*

9 *Bannum, ſiue exilium perpetuam inducit paupertatem.*

10 *Confiſcatis bonis mariti, nunquid & confiſcata intelligatur illa quarta pars bonorum eius, quę debita eſt vxori pauperi, ſine dote, vel cum modica, viro diuiti nupta, iuxtà diſpoſitionem authen. præterea. C. vnde vir, & vxor.*

De iure communi veriorem eſſe hic dicitur negatiuam opinionem, de qua ibidem nu. 12. & ſub nu. 39. ſed quod ſecus eſt de conſuetudine, ſecundum quam cauſa fiſci præualeret. ibidem nu. 36.

Et D. Author teſtatur ſe nunquam vidiſſe contra fiſcum iſtam quartam peti per vxores, eorum viris cum publicatione bonorum bannitis, vel condemnatis. ibid. nu. 38.

Et ideò firmat, quod mulier non facilè contra fiſcum obtinet. ibid. nu. 39.

11 *Mulier inops ſine dote, vel cum modica viro diuiti nupta, quartam bonorum eius partem, ſibi pro dote debitam, habet iure authenticorum.*

Hęc quarta pars vxori debetur iure ſpeciali. ibidem nu. 21.

Item miſerationis gratia, vt poſſit ſe ſubſtentare, & ne ob inopiam mendicare cogatur in dedecus, & obrobriū viri, & bene tranſacti matrimonij. ibid nu. 23.

Item vxori conceſſa eſt propter alimēta ibidem nu. 37.

Et ideo ex ſtatuto particulari quantumuis generali ſublata non intelligeretur, niſi de ea ſpecialiter eſſet facta mentio. ibidem nume. 10. 25. & 29.

12 *Bonis mariti confiſcatis nō intelligitur illa pars eorum confiſcata, quę iure authēticorum vxori debetur.*

13 *Ampliatur hoc procedere, etiam ſi confiſcatio fiat propter crimen leſæ Maieſtatis. ibidem nu. 16. & 19.*

Item ſi confiſcatio fieret vigore alicuius particularis ſtatuti, vel conſtitutionis generaliter publicantis omnia bona delinquentis, legitima tantum filijs reſeruata. ibid. nu. 20.

14 *Quarta pars bonorum mariti, quæ iure authēticorum vxori indotatæ, vel modicam dotem habenti debetur, in locum dotis ipſius mulieris ſuccedit ibid. nu. 31.*

17 *Subrogatum ſapit naturam eius, in cuius locum ſubrogatum eſt.*

18 *Maritus ſicut teſtando, non poteſt priuare vxorem ſuam illa quarta ſuorum bonorum parte, quæ ſibi de iure authenticorum debetur, ita etiam nec delinquendo.*

21 *Ius alicui ſpecialiter competens, nunquam per verba generalia cuiuſuis legis, vel conſtitutionis ſublatum videtur.*

22 *Lex, ſtatutum, vel quęlibet alia conſtitutio quantumuis generalis caſus ſpeciales nō comprahendit, niſi de ijs expreſsè loquatur.*

24 *Qua ratione fuerit Iuſtinianus inductus ad prouidendum coniugi inopi de quarta parte bonorum mariti, quoties eſt diues.*

26 *Beneficium alicui competens miſerationis gratia, non cenſetur abrogatum per generalem reuocationem, niſi de ipſo fiat ſpecialiter mentio.*

27 *Ampliatur hoc procedere, etiam ſi in reuocatione adeſſet clauſula non obſtante, &c.*

28 *Statutum, ſeù conſtitutio confiſcans bona, ſemper intelligitur ſecundum ius commune.*

29 *Et ideò ita interpretandum eſt, vt ſit ſalua vxori quarta pars, cum nihil in contrarium ſpecialiter ſtatutum dicat.*

30 *Verba generalia ſtatuti non ſufficiunt ad tollēdam vxori inopi, & indotatæ quartam partē ſibi in bonis mariti de iure debitam.*

32 *Cauſa dotis dicitur cauſa pia.*

Item cauſa quartæ vxori indotatæ debita. ibid.

Item cauſa alimentorū, cui cauſa prædictæ quartæ æquiparatur. ibid. nu. 33.

34 *Cauſa pia non compręhenditur à ſtatutis, aut legibus generalibus.*

35 *Quarta reſeruata coniugi inopi aduerſus hæredes defuncti mariti, aduerſus quoque fiſcū, bonis ipſius confiſcatis detrahenda eſt.*

36 *Hoc tamen in praxi, ſtantę ſtatuto generaliter*

omnia bona delinquentis publicante, non seruaretur.

37 *Nulla est lex in corpore iuris, sublata authentica, bona damnatorum, quæ vxori inopi, & indotata det pro dote quartam partem bonorũ mariti.*

Authentica, bona damnatorum. C. de bon. proscript. est textus singularis.

CASVS DVCENTESIMVS TRIGESIMVS SECVNDVS.

1 QVONIAM mariti delictum vxori nocere non debet in dote. l. 1. C. ad l. Iuliam de vi publica, & l. 1. C. de priuil. fisci, nec factum mariti ob-
2 ligat dotes vxoris, excepta causa primipilari. l. 3. C. de primipil. lib. 12. l. satis. C. in quibus caussis pignus tacitè contrahatur, & C. ne vxor pro marito. in rubro,
3 & toto nigro; Receptissimum in Iure est in confiscatione bonorũ mariti non veniri dotem vxoris. l. si quis post hac, & ibi Scribentes. C. de bon. proscriptor. & l. si marito in princ. & ibi pariter Doct. ff. soluto matrim. Bald. cons. 196. nu. 1. lib. 2. Ant. de Butr. cons. 61. nu. 2. vers. in casu autem, & ibi Caballin. in Addition. Sozzin. cons. 121. nu. 6. vers. 4. & vlt. respondeo. vol. 4. Plot. inter cons. crimin. diuers. cons. 130. nu. 50. tomo 1. in impressis vltimo loco in magna forma, Roland. cons. 31. nu. 33. & seq. lib. 1. Boss. in pract. crim. tit. de bonor. publicat. nume. 73. circa medium vers. & quando cõfiscantur. Cõrad. in pract. crim. tit. de public. bonor. sub nume. 9. & 11. Clar. in pract. crim. q. 78. sub nu. 15. post vers. quæro si bona, ibi, publicatis autem bonis Mariti. Farinac. alios citans in suis quæstion. crimin. tit. de delict. & pen. q. 25. nu. 111. vers. limita sexto eandem secundam regulam, & Peregr. in tract. de Iurib. & priuil. fisci lib. 5. tit. 1. de publicat. bonor. nu. 82. vers. Duodecimo infertur. Illustrissimus Card. Tusc. tomo 1. suarum conclus. in verbo, Dos. conclus. 746. nu. 1. conclus. 762. num. 41. 42. & conclus.
4 763. nu. 1. 2. 5. etiam in crimine lesę Maiestatis, vt est textus in l. Quisquis. §. vxores sanè, C. ad l. Iul. Maiest. & tradunt in indiuiduo Ant. de Butr. d. cons. 61. sub nu. 3. Plot. d. cons. 130. nu. 50. & Farinac. sub. d. nu. 111. ad medium, & Hyeron. Gig. in tract. de crimin. lesę Maiest. lib. 3. Rubr. 1. de pen. quas filij incurrunt patre committen. crimen lesę Maiest. qõ. 18. in princ. & sentit Boss. d. tit. de bo-
5 nor. publicat. num 75. vers. Quero an in hoc, dum vult, quod supra dixit de dote vxoris non confiscanda publicatis bonis mariti, procedere etiam, si ipsa sequeretur virum de rebellione condemnatum, & hostem Ciuitatis effectum, quod dictum sequuti sunt Clar. & Farinac. supracitati, & Hyeron. Gig. d. rubr. 1. q. 19. nu. 1. & seq. Peregr. d. tit. 1. nu. 82. in fin. vers. amplia etiam. Card. Tusc. conclus. 746. nu. 2. & conclus. 763. nu. 6. supra al-
6 legatis; Adeo vt statim sequuto bamno viri possit ipsa vxor suas dotes à fisco cõsequi in bonis prædicti eius viri, vt voluerunt Io. Andr. in addition ad Speculat. tit. de dote post diuortium restituenda. §. Formatis Instrumẽtis nu. 20. vers. Quid si vir est in bamno, Roman. cons. 187. in fin. nu. 6. Boss. sub. d. nu. 73. in fin. Clar. Farin. & Peregr. in locis præallegatis, Card. Tusc. dictis conclus. 762. nu. 41. 42. & conclus. 763. nu. 1. 2. 5. & Hyeron. Gig. d. qõ. 18. num. 3. & 4. versic. Sed videndum est
7 quo tempore, vbi etiam subdit nume. 5. hoc procedere, etiam si bona mariti non publi-
8 carentur, ita vt ad dotis repetitionem suffi-
9 ciat sola condemnatio, ex quo tale bamnũ, seu exilium perpetuam inducit paupertatẽ, quod dictum sequutus est Farin. sub. d. num. 111. ante fin. & tradit etiã Card. Tusc. d. con-
10 clus. 763. nu. 2. Quæsitum fuit, an idem sit
11 in quarta, seu dote, quæ debita est vxori pauperi sine dote, vel cum modica viro diuiti nuptæ, iuxta dispositionem Authen præterea. C. vnde vir, & vxor, an scilicet confiscatis bonis mariti, confiscata nõ intelligatur dicta dos, quæ vxori debetur vigore dictę Authen. in bonis viri, sed eam possit vxor à fisco consequi super bonis dicti eius viri
12 banniti; In qua difficultate videtur dicendum, quod nec ista quarta pars, siue dos cõfiscata intelligatur, sed vxorem eam consequi possit, non secus ac dotem ab ipsa, viro bannito, datam, ita probat text. in authen. bona damnatorum, vbi etiam glos. & Doctor. C. de bon. proscript. & in §. fi. vbi etiam Angel. in Authen. vt nulli Iudic. & tradunt Sozzin. cons. 121. nu. 1. & multis seq. lib. 4. dicens esse communem. Plot. d. cons. 130. nu. 41. & seq. Conrad. d. tit. de public. bonor. sub num. 11. in fin. Farin. d. qõ. 25. nu. 123. vers. amplia quarto etiam in dote, Peregr. d. tit. 1. de public. bonor. num. 81. vers. vndecimo infertur,
13 etiam si confiscatio bonorũ mariti fiat pro-
14 pter crimen lesę Maiestatis, quia succedit dicta quarta loco dotis ipsius vxoris indota-
15 tæ, vel modicam dotem habentis, & sicuti ex omni confiscatione bonorum mariti cõdemnati de quocunque crimine, etiam lesę Maiestatis, deducitur dos vxoris, quæ non confiscatur, sed remanet propria vxoris, vt
16 antea probauimus, ita etiam ex bonis mariti cõfiscatis ob quodlibet delictum, etiam lesę Maiestatis, extrahenda est dicta quarta pars, debita vxori indotatæ, vel modicã do-
17 tem habenti, cum subrogatum sapiat naturam eius, in cuius locum subrogatur, l. si eũ. §. qui iniuriarum. ff. si quis Cautionibus, & §.
18 fuerat. Instit. de action. & quia cum maritus non posit, etiam testando, priuare vxorem dicta quarta parte bonorum suorum,

secun-

secundum communem opinionem Docto-
rum in d.authentic. præterea, & pręsertim
19 Baldi, Fulgos. Castrens. & Romani. ita nec
delinquẽdo, etiam in crimine lesę Maiesta-
tis, potest eãdem vxorem dicta quarta par-
te priuare, per quas rationes, ita in indiui-
duo determinant Sozin.d.cons.121.nu.6.7.
11.16.& seq.lib.4.Plot.d.cons.130.num.47.
vers.minimè etiam obstat,& Farinac. d. qõ.
25.nu.126.ac Peregr. d.tit.de public.bonor.
20 num.46.vers. rursus queritur: quæ conclusio
procederet etiam quod cõfiscatio fieret vi-
gore alicuius particularis statuti,vel consti-
tutionis publicantis generaliter omnia bo-
na delinquentis,reseruata legitima filijs tã-
tum, quia adhuc hęc quarta deberetur vxo-
21 ri, nec reiecta censeretur à statuto, ex quo
ius alicui competens specialiter, prout hoc
competit vxori in bonis mariti,nunquã sub-
latum videtur per verba generalia cuiusuis
22 legis,vel constitutionis,quę ideò,quantum-
uis generalis non comprehendit casus spe-
ciales,nisi de eis expressè loquatur,vt in ter
minis nostris arguendo dicit Plot. d. cons.
130,nume.42.vers.nec obstat, si diceretur,&
maximè vt idem Plotus subdit nu.43.;& seq.
23 quia dicta quarta debetur vxori superstiti
miserationis gratia, vt possit se sustentare,
& ne ob inopiam mendicare cogatur in de-
decus, & obrobrium viri, & benè transacti
24 matrimonij; hæc enim fuit ratio finalis,
quę impulit Iustinianum ad prouidendum
inopi coniugi de dicta portione: prout in d.
authent.tradunt Bald.nu.7.Castrens.num.5.
Alex.nu.4.Dec.nu.3.& 5.& cons.24.Sozin.d.
cons.121.nu. 32. vers. confirmatur & tertio.
Roland.cons.14.nu.27.& cons.15. nu.4. &.5.
lib.3.& desumitur ex §.quoniam verò.in au-
then.de exhibend. reis. ibi,nihil habere va-
lentes, sed nouissima viuentes inopia; & in
§. sequenti,ibi,inops vir,aut mulier inuenia-
tur, & rursus ibi, ille verò, vel illa superstes
25 pauper existat; vnde ex statuto particulari,
quantumuis generali, sublata non intelligi-
26 tur, per regulam generalem, quod benefi-
cium alicui competens miserationis gratia
non censetur abrogatum per generalem re-
uocationem, nisi de ipso fiat specifica men-
tio, secundum Alex.cons.125.num.15.& 16.
27 lib.4.& Dec.cons.165.col.fin.nume.5.etiam
cũ clausula, Non obstante, vt ibi dicit Plot.
nu.44.& iterum sub nu.85.ad fin.vers. maxi-
mè quia, post Dec.vbi supra.& cons.168. in
toto. Ruin.cons.226.nu.7.& seq.lib.1.& cõs.
228.col.penult. & finali eodem lib.1. Addit
28 idem Plot.nu.45.quod statutum, seu consti-
tutio confiscans bona, intelligitur semper
29 secundum Ius Commune; Et propterea in-
terpretatur, vt salua sit vxori dicta quarta
pars, cum nihil in contrarium dicat specia-
30 liter, nec verba generalia sufficiant: secun-
dum Sozin. ita in his terminis dicentem d.
cons.121.nu.8.& seq.vers.secundò principa-
liter instatur, & cum hac opinione Ploti trã
sit eisdem rationibus Farin. d.q.25. nu. 124.
&.125. quibus addi potest alia elegans ra-
tio adducta per Sozin.d.cons.121. nu. 28. &
31 29. vers. quinimo, quod scilicet ex quo di-
cta quarta pars cõceditur vxori inopi in lo-
cum deficientis dotis, vt supra probatũ est,
32 sicut causa dotis dicitur pia.l.cum is.§. mu-
lier.ff.de cõdit.indebit. ita causa istius quar
33 tæ, pia dicitur, & maximè quia conceditur
vxori pauperi propter alimenta, quo respe-
ctu etiam dicitur indubitanter causa pia,vt
notat gl.in l.si cui.ff.de aur. & argent.legat.
& est text. in §. interdicimus. in authen. de
34 ecclesiast.tit. quæ quidem causa pia non cõ
prehenditur à statutis, aut legibus genera-
libus, vt voluit glos. ibi ab omnibus appro-
bata in cap.2. extra de rebus eccles. non a-
lienan.

Dicit tamen Peregr. d.tit. 1. de publicat. bon.
nu.81. vers.Vndecimo infertur. in fin. quod
35 dicta quarta reseruata coniugi inopi aduer
sus hæredes defuncti mariti, aduersus quo-
que fiscum detrahenda est, secundum dictã
Authen. bona damnatorum, & tradita per
Sozin.d.cons.121. nisi fori consuetudo obsta
ret; nec vlterius in hoc procedit, sed antea
idem Peregr.nu. 46. vers. rursus quęritur,fa-
cta mentione de casu dictę Authen. bona
damnatorum, & de d.cons.Socini.121. ait,
36 quod in practica crederet, quod fisci causa
pręualeret, quia statutum contradicit Au-
37 then.bona damnatorum, & ea sublata nul-
la est lex,quę in casu condemnationis reser-
uet hanc quartam vxori inopi,prout adsunt
38 Iura vetera,quę reseruant filijs; Et verè nũ-
quam Ego vidi contra fiscum istam quartã
peti per vxores. eorũ viris cum publicatio-
ne bonorum bannitis,vel condemnatis,vn-
de vel ex consuetudine particulari Prouin-
ciarum,vel ex consideratione proposita per
39 Peregr.non facilè mulier contra fiscum ob-
tineret, licet in puncto Iuris durum esset
velle recedere ab opinione illi fanẽte, & tot
rationibus, & tantorum Patrum auctorita-
te roborata.

EPITOME.

Quod confiscatis bonis debitoris ex de-
licto, eoque postea ex gratia restituto,
etiam ad bona, si ante restitutionem e-
manarunt ex parte fisci edicta, seu pro
clamata consueta, quod creditores, &
Ius prætendentes in bonis dicti cõdem
nati publicatis, intra certum tempus
comparerent, & eorum credita, & Iu-
ra proponerent, & docerent, quo ela-

pso, & de credito, vel iure non ostenso, amplius ad aliquid petendum non admitterentur, nec vlterius audirētur, & aliqui ex creditoribus non comparuerunt in dicto termino bannimētorum, nec aliquid dixerunt, sed tacuerunt, & eorum iura, & credita proponere neglexerunt, non possunt ijdem creditores agere cōtra dictum eorum debitorem restitutum, vt dicta credita ipsis soluat, sed imo repelluntur, & debitor liberatus dicitur.

SVMMARIA.

1 *LATA sententia condemnatoria delinquētis cum publicatione bonorū, fiunt vbique ędicta, seu proclamata, quibus assignatur certum tempus creditoribus, et alijs ius aliquod contra condemnatum, & eius bona prætendentibus, ad comparendum coram Iudicibus inter fiscum, & priuatum competentibus, & eorū credita & iura docendum & demonstrandū.*

2 *Elapso prędicto tempore, & non ostensis dictis creditis, aut iuribus, nullus amplius auditur, & via vlterius petendi pręcluditur. ibidem nu. 18.*

3 *Si condemnatus cum publicatione bonorum ex Principis gratia sit ad bona restitutus, an creditores eius qui non comparuerunt intra terminum ab edictis assignatum, possint cōtra talem restitutū agere, & ab eo sua credita consequi, an verò secus, ita vt debitor ille liberatus censeatur, ex quo in termino non cōparuerit.*

Et tandem post multa hinc inde deducta ad fauorem restituti concluditur contra creditores. ibid. nu 17. & 23.

4 *Actione per non contradictionem cridis extincta, fiscus amplius non tenetur, nec per consequens debitor, cui bona iam liberata restituuntur.*

5 *Damna ne restitutus quò ad recuperationem amissorum, quæ prorsus extincta sunt, non rectè agit.*

6 *Postliminiū æquiparatur restitutioni, & è contra restitutio postliminio.*

7 *Postliminium non potest reintegrare, quod prorsus extinctum est. ibid. nu. 22*

8 *Vsucapio fundata est in possessione.*

9 *Vsucapio fundatus per capturam amittitur, & ideò postliminio non recuperatur.*

10 *Postliminium potentius operatur circa præterita, quàm restitutio in integrum.*

11 *Restitutio tàm restituit ad commoda, quàm ad incommoda.*

12 *Bannitus facta restitutione bonorum acceptorū per fiscum, prioribus creditoribus tenetur.*

13 *Ex dispositione cridarum non tollitur ius competens creditoribus condemnati cum publicatione bonorum.*

14 *Statutaria præscriptio cum mala fide procedere non potest.*

Item nec tollere naturalem obligotionem.

15 *Obligatio naturalis non potest extingui per aliquam condemnationem factam de debitore.*

16 *Et propterea actio ex ea descendens durat post condemnationem, & debitore restituto, potest aduersus eum intentari.*

18 *Qui non comparet in termino proclamationū, ab omni iure, quod sibi competit in bonis dānati, excluditur. ibid & supra nu. 2.*

19 *Vnde condemnato restituto non potest creditor recuperare actiones medio tempore extinctas.*

20 *Actiones semel extinctę amplius non reuiuiscunt.*

21 *Ius postliminij, nec alia fictio translatiua operatur, vbi extremum aliquod est inhabile.*

22 *Postliminium. & alia fictiones translatiuæ id dumtaxat restituit, quod est in rerum natura, non autem iam extinctum. ibidem supra nu 7.*

24 *Creditores, qui non possunt fiscum cōuenire post factam cridam, vbi bannitus primus debitor non esset restitutus, non possunt postea ipsum debitorem restitutum conuenire.*

25 *Amissio actionis siuè pręclusio viæ ad illā, quæ contingit durante banno debitoris, eò quia actio non fuit deducta intra terminum proclamatum. & cridarum, non procedit ex causa banni, sed ex culpa, & negligentia creditoris.*

26 *Bannum debitoris creditori præiudicare non potest, sed benè sua negligentia, & culpa in non deducendo suas actiones, & iura intra tempora cridarum nocere possunt, & nocent.*

27 *Restitutio in integrum per viam iustitię actiones regulariter hinc inde in pristinum statum reducit.*

28 *Fallit vbi aduersarius restituti illas amisit ex alia causa, quam eius, aduersus quam restitutio concessa est, tunc illas non recuperat aduersus restitutum.*

29 *Restitutio omnia in pristinum statum pro, & contra reponit.*

30 *Naturalis obligatio, & si per cōdemnationem factam de debitore non extinguitur, tamē eliditur, & inefficax redditur.*

31 *Bannitus ad bona restitutus non recuperat ea, quę non ex causa banni, sed ex sua propria culpa, & negligentia amisit.*

32 *Is, qui ex aliquo iure sibi competenti venditionem impedire potest, & bona vendenda acquirere, si bannis, seù cridis, aut proclamatibus super dictis bonis factis in termino in eis assignato non contradixerit, sed ad venditionem deueniri permisit, tacendo sibi præiudicauit.*

CASVS

CASVS DVCENTESIMVS TRIGESIMVSTERTIVS.

1 ATA sententia condemnatoria delinquentis cum publicatione bonorum, solẽt fieri vbique edicta, seu pro clamata, quibus assignatur certum tempus creditoribus, & alijs ius aliquod contra condemnatum, & eius bona prætendentibus ad comparendum coram Iudicibus inter fiscum, & priuatum competentibus, & eorum credita,
2 & Iura docendum, & demonstrandum, quo elapso, & non ostensis dictis creditis, aut Iuribus, nullus amplius auditur, & via vlterius petendi præeluditur: Vnde quæsitum in fa-
3 cti contingentia fuit, an si aliqui veri, & legitimi creditores condemnati in termino edictorum non comparuerunt, nec eorum Iura deduxerunt, sed tacuerunt, & nihil dixerunt, & postea iam elapso pręfato termino condemnatus ex Principis gratia fuit etiã ad bona restitutus, dicti creditores possint agere contra dictum eorum debitorem restitutum, & ab eo credita sua consequi, an verò secus, & debitor ille liberatus cẽsetur; Egid. Boss. in pract. crim. tit. de Proclamat. quod fit bonis publicat. num. 15. & seq. vers. sed hic occurrit dubitatio, mouet hanc quęstionẽ, & primò dicit videri, quod talis debitor nõ amplius teneatur dictis creditori-
4 bus, quia ex quo actio extincta fuit per non contradictionem Cridis, amplius nõ tenebatur fiscus, nec per consequens debitor, cui bona iam liberata restituuntur: secundũ Angel. in l. si debitor num. 3. C. de senten. pass. & pro confirmatione adducit notat. per Bald. in l. 1. C. qui non poss. ad libert. pernen. in princ. nu. 2. vers. pone damnato ad perpetua
5 vincula, vbi in dãnato restituto quo ad recuperationem amissorum considerat an essent funditus amissa, vel non, per regulam. l. qui res. §. Aream. ff. de solutionibus, & addit,
6 quod postliminium, quod æquiparatur restitutioni, & è contra, per legem si quis filio. §. Quatenus. ff. de iniust. rupt. & irrit. fact. te-
7 stam. non potest reintegrare, quod prorsus
8 extinctum fuit, puta vsucapionem fundatã
9 in possessione, quæ amissa fuit funditus per Capturam. l. is qui pro emptore. ff. de vsucapionibus, & l. in bello. §. facta. ff. de capt. & postliminio reuers. quod fundamẽtum sub-
10 dit facere ad hoc propositum à fortiori, q. a postliminium potentius operatur circa pręterita, quam restitutio in integrum, vt per Imol. & alios in d. §. Quatenus; Postea arguit
11 in contrarium, & in hoc se firmat, quia restitutio hoc modo restitueret ad commoda, & non ad incommoda cõtra eius naturam. l. 1. C. de reputat. quæ fiunt in iudic. in integrum restitutionis, & facit Lex fin. C. de cõdict. insertis, & regula legis. secundum naturam. ff. de regul. iur. & est text. express. in
12 d. l. si debitor. C. de sent. pass. vbi facta restitutione bonorum acceptorum per fiscum, bãnitus tenetur prioribus creditoribus: nec obstare inquit, quod ex dispositione Crida-
13 rum actio sit extincta, quia hoc negatur, quoniam ex præscriptione illa non fuit sub-
14 latum ius competens creditoribus, nec statutaria ipsa præscriptio, cum mala fide procedere potest, & tollere etiam naturalem obligationem, per ea, quę latè tradit Felyn. in c. fin. de præscript. sub nu. 7. versic. Sed te-
15 ne oppositum, & infra. Additur, quod cum obligatio naturalis non potuerit extingui per aliquam cõdemnationem factam de debitore. l. Iulianus verum debitorem. ff. de cõdit. indeb. nec per dictam pręscriptionem,
16 vt supra probatum est; consequens est, actionem quoque pristinam ex ea descendẽtem durare, & proinde per restitutionem banniti in pristinum statum fuisse repositã, secundum naturam ipsius restitutionis. d. l. vnica. C. de reputat. quę fiunt in iudicio in integrum restitutionis.
17 Primam tamen opinionem, quod imo talis debitor ad bona restitutus ex gratia nõ possit à pristinis creditoribus conueniri, quando fiscus ante restitutionem fecit dicta proclamata, & creditores illi non comparuerunt, nec eorum Iura deduxerunt, tenuit in indiuiduo Petr. Anton. Anguss. cons. 10. num. 17. & seq. vers. quarto pręsupposito. lib. 3. mo-
18 uetur, quia non comparuit in termino proclamationum ab omni iure, si quod illi competebat in bonis condemnati exclusus fuit,
19 vnde restituto postea condemnato, non potuit creditor recuperare actiones medio tẽ-
20 pore extinctas, quæ semel extinctę amplius non reuiuiscunt, per d. l. qui res. §. Aream. ff.
21 de solution. & quia nec ius postliminij, nec alia fictio translatiua operatur, vbi extre-
22 mum aliquod est inhabile, & id dumtaxat restitui, quod in rerum natura est, non autẽ iam extinctũ: iuxta notata in l. si is, qui pro emptore. ff. de vsucapionib. & vt ibi per ipsum Anguss. quasdam alias rationes adducentem.
23 Ego in hac duorum Excellentissimorũ Doctorum pugna, & opinionum contrarietate, existimaui Petrum Antonium Angussolã rectius induere arma, quam Egid. Boss. & propterea primam opinionẽ ipsius Angussolæ veriorem esse, & tenẽdam, quam sequutus est Sfortia Oddus. in tract. de restit. in integr. in 2. part. q. 97. artic. 3. nume. 15. 16. & 17. vbi quęstione ad partes disputatã, & dictis duorum Doctorum contrarijs sentẽtijs recitatis, adheret opinioni Anguss. contra
24 Boss. concludens, quod creditores, qui non potuissent conuenire fiscum post factã Cridam, seu proclama, vbi iste bãnitus primus

debitor non fuisset restitutus indubitanter, &
non possunt postea ipsum debitorem resti-
25 tutum conuenire, quia amissio actionis, siue
præclusio viæ ad illam, quæ contingit duran-
te banno debitoris, non processit ex causa
banni, sed ex eorum culpa, & negligentia,
26 quę ipsis nocere potuit, licet bannum præ-
iudicare non potuisset, & adducit in simili
quod dicitur in restitutione in integrum per
27 viam Iustitię, quę licet regulariter actiones
hinc inde ad pristinum statum reducat. l. 1.
28 & 2. C. si aduersus transac. tamen quando
Aduersarius restituti illas amisit ex alia cau
sa, quam eius, aduersus quam restitutio cō-
cessa est, illas non recuperat contra restitu-
29 tum, quamuis, vt dictum est, restitutio om-
nia in pristinum prò, & contra reponat, iux
ta dictam legem vnicam: C. de reputation.
quę fiunt in iudicio in integrum restitutio-
nis, & respondet ad adducta in cōtrarium,
30 quod licet nō fuerit extincta naturalis obli-
ligatio, tamen potuit elidi, & inefficax red-
di, exceptione prescriptionis secutę, dū bo-
31 na à fisco possidebantur, quodque non incō
ueniens videtur, vt non recuperet, qđ non ex
causa bāni, sed ex sua propria culpa, & ne-
gligentia amisit, & cum eadē opinione An-
gust. & Sfor. Odd. pertransit simpliciter Fa-
rinac. suis quęst. crim. tit. de delict. & pęn. qō.
25. nu. 181. versic. sublimita primò hanc prę-
cedētem limitationem, pro quorum opinio-
nis confirmatione Adduco Ego Paul. de
Castr. cons. 243. super primo col. fin. versic.
32 quantum tamen lib. 1. vbi in similibus ter-
minis vult eum, qui ex aliquo Iure sibi com-
petenti venditionem impedire poterat, &
bona vēdenda acquirere, si bannis, seu Cri-
dis, aut proclamatibus super dictis bonis fa-
ctis in termino in eis assignato non contra-
dixerit, sed ad venditionem deueniri per-
miserit, tacendo, sibi preiudicasse, ita vt
dictam venditionem postea, reuocare non
possit.

EPITOME.

Quod debitor, cuius bona sunt confiscata propter delictū, liberatus est ab omni ære alieno, nec à creditoribus molestari potest; sed fiscus, qui in debitoris locum subintrat, dictis creditoribus satisfacere tenetur, etiam quod talis debitor postea redeat in gratiam, & bona acquirat, nisi etiam ad bona amissa restituatur, & quomodo tunc teneatur, & quid sit in fideiussore dicti debitoris, an scilicet, & ipse liberetur, siue fideiusserit ad commodum priuatorū, siue ad fauorem fisci, vbi ferè omnia deducuntur, quæ in hac re desiderari posse videntur.

SVMMARIA.

1 *DEBITOR, cuius bona confiscata sunt propter delictū, liberatus est ab omni ære alieno, nec à creditoribus molestari potest.*

2 *Fiscus tenetur satisfacere creditoribus illius, cuius bona propter delictum sunt confiscata, nam in illius locum subintrat.*

Hoc tamen procedit, quatenus bona sufficiunt, & non vltra ibidem nu. 3. & infra nu. 17.

Fiscus in bonis damnatorum successor dicitur, et loco hæredis habetur. ibid. nu. 25.

4 *Debitor, cuius bona sunt confiscata, si in gratiā redeat, non tenetur ad antiqua debita, nec molestari potest à prioribus creditoribus, etiā in bonis postea quæsitis.*

5 *Bona post reditum in gratiam quęsita, dicuntur quæsita per nouum hominem.*

6 *Qui post condemnationem in gratiam rediit, nihil negocij amplius habet cum prioribus creditoribus suis.*

7 *Fallit vbi omnia bona vel eorum partē sub nomine quota recuperat, quia tunc ad onera, & debita antiqua tenetur, proportionabiliter, pro rata bonorum recuperatorum.*

8 *Quod procedit etiam si creditores in termino cridarum, nihil dixissent, nec contradixissent.*

9 *Actio non extinguitur per non comparitionem in termino cridarum, seù bannimentorum sed adhuc viua remanet.*

10 *Iniquum esset, quod quis bona recuperaret, & onera eorum non sustineret.*

11 *Non debet quis ex suo delicto commodum sentire.*

12 *An sicut debitor, publicatis bonis, liberatur, ita & eius fideiussores liberentur, respondetur cum distinctione. ibidem immediatè.*

13 *Fideiussores, ad commodum priuatorum ex publicatione bonorum principalis debitoris, non liberantur, sed adhuc conueniri possunt ab eius creditoribus.*

14 *Possunt tamen solutum a fisco, penès quem sunt bona debitoris, repetere. ibid nu. 28.*

15 *Fiscus tenetur indemnes conseruare fideiussores, soluētes pro eo, cuius bona publicata sunt, quē admodum, & ipse debitor tenebatur.*

16 *Dummodo tamen bona sufficientia extent.*

17 *Fiscus non tenetur vltra vires bonorum, sed prò quanto tantummodo capit. supra nu. 3.*

18 *Fiscus conuenitur à creditoribus damnatorum, vt possessor bonorum, & ideò pro eorum mensura teneri debet.*

19 *Quod procedit etiam si nullum fuerit confectū inuentarium.*

20 *Fideiussores, ad fauorem fisci adhibiti ex publicatione bonorum debitoris, liberātur, & quære ibid. nu. 23.*

Hoc tamen non procedit sine contradictione ibidem

ibidem nume. sequ. 21.

Verissima tamen est conclusio, & procedit etiam bonis non soluendo existentibus. ibidem nume. 27.

Et cum hac transit D. Author. ibid. nu. 34.

Quando creditor in bonis debitoris succedit, actio confunditur, & ipse, & eius fideiussores liberantur. ibidem nu. 25. 29. & 32.

22 *Fiscus suo debitori succedit tantummodo pro quanto capit ex confiscatione, & ideò eius debitum non perimitur, nisi prò quanto ipse effectualiter in dictis bonis consequitur.*

23 *Peregrinus inaduertentiæ notatur. ibid. nu. 26.*

24 *Fiscus, in quem transit omnis obligatio passiua, sicuti tenetur defendere eos, quorum bona sunt publicata contra quoslibet creditores extraneos, illis soluendo, ita & contra se ipsum sibi ipsi satisfaciendo. ibid. nu. 28.*

29 *Si fiscus bona acceptat, actio quam habet aduersus ea, extincta remanet.*

30 *Fiscus potest bona sibi delata non acceptare, si vult suas actiones saluas esse, & pro reo non teneri.*

31 *Fideiussores accusati, vel inquisiti de se præsentando ad mandatum Potestatis, & de soluendo omnem condemnationem, liberantur, si reus condemnetur, & bona eius publicentur, & ita fuit in facti contingentia decisum.*

32 ***Fideiussores liberantur, quādo creditor debitori succedit. ibidem supra nu. 20.***

33 ***Quod fideiussores non liberentur, nisi pro quanto capit fiscus de bonis principalis debitoris, non transit sine difficultate.***

34 ***Fideiussor erga fiscum potest solutum à fisco repetere, si reus postea condemnetur, & bona eius publicentur.***

35 ***Item omne damnum, & interesse, quod ob hanc causam passus est.***

36 ***Quod procedit etiam, quod fuisset prestita fideiussio, pendente causa, ob quam talis condēnatio sequuta est.***

37 ***Item procedit etiam, quod publicatio bonorum ipso iure veniret imponenda, & sic ex die commissi delicti, & ante præstitam fideiussionem.***

CASVS DVCENTESIMVS TRIGESIMVSQVARTVS.

1

EBITOR, cuius bona sunt confiscata propter delictū, liberatus est ab omni ære alieno, nec à creditoribus molestari potest. l. si debitor. C. de sent. pass. & ibi gloss. & Scribentes. l. 1. C. de fideiussor. & ibi etiam Doct. Gram. decis. 85. in fin. nu. 5. & 6. Farin. in suis quęstion. crim. tit. de delict. & pen. q6. 25. num. 177. vers. amplia quinto. Boss. in pract. crimin. tit. de proclam. quod fit bonis publicatis sub nu. 14. ante fin.
vers. aduerte tamen, quia fiscus. Peregr. de
iure fisci lib. 5. tit. 1. de publicat. bonor. num.
2 55. vers. & adeò debitor liberatur, sed fiscus,
qui loco heredis habetur, & successor est, in
illius locum subintrat, & creditoribus satisfacere tenetur. l. si marito in princ. ff. solut.
matrim. l. 2. C. ad. l. Iuliam de vi publ. & priuat. Plot. inter cons. crimin. diuers. tomo 1.
cons. 130. nu. 83. in vltimo loco impressis in
magna forma. Castr. cons. 209. col. penult.
lib. 2. Boss. vbi supra, & antea titul. de bonor.
publicat. nu. 11. & seq. vers. an fiscus. Peregr.
d. tit. 1. num. 53. vers. secundus effectus est. &
nume. 54. post medium. vers. sic etiam, & est
communis opinio. Crauet. cons. 263. num. 7.
versic. sed premissis. sequitur Clar. in pract.
crim. q. 78. nu. 29. vers. sed an teneatur fiscus.
Franc. Beci. cons. 57. num. 5. vers. & in fiscum.
Corne. cons. 190. nu. 4. vers. insuper fiscus. lib.
3 1. & Farinac. vbi supra; quatenus tamē bona sufficiunt, & non vltra, vt subdit Corn. &
4 infra dicetur. Intantum quod si postea debitor ipse redeat in gratiam, non teneatur
ad antiqua debita; nec molestari posit à
prioribus creditoribus, etiam in bonis po-
5 stea quæsitis, quæ dicuntur quęsita per nouū
6 hominem, qui nihil negotij amplius habet
cum prioribus creditoribus suis. l. tutor filiorum, & ibi Scribentes. C. de sent. pass. Alex. in d. l. si marito. nu. 4. vers. querit Bald. ff.
solut. matrim. Boss. d. tit. de proclamat. quod
fit bonis publicatis in d. vers. aduerte tamen
quia fiscus. Peregr. loco citato sub num. 55.
post. d. vers. & adeo debitor liberatur, & Farin. d. q. 25. nu. 179. vers. amplia rursus, & alij
7 per eum citari; nisi etiam recuperaret bona omnia amissa, vel eorum partem, sub nomine quotę, quia tunc ad onera, & debita
antiqua tenetur proportionabiliter pro rata bonorum recuperatorum, vt in d. l. si debitor, & in d. l. Tutor filiorū. C. de sent. pass.
Alex. vbi supra. Nell. de bannit. in 1. part. 3.
tempor. q. 21. Farin. d. q. 25. nu. 180. vers. limita eandem quintam ampliationem, & Boss.
d. tit. de proclamat. quod fit bonis publicatis sub d. nu. 14. d. vers. aduerte tamen, quia
8 fiscus, vbi etiam nu. 15. & 16. vult, hoc procedere etiam, quod creditores in termino cridarum, seu bannimentorum publicati solitorum, vt pretendentes ius, vel interesse cōpareant, aliàs non audiātur, & nullum Ius,
vel interesse habere censeantur, nihil dixissent, nec contradixissent, adhuc enim teneatur dictis prioribus creditoribus satisface-
9 re; quia actio nō erat extincta, sed viua pe-
10 nes fiscum, & iniquum esset, quod bona re-
11 cuperaret, & onera non sustineret, quia hoc
modo ex delicto commodum sentiret, vt ibi
per eum, de quo tamen dicendum est, vt notaui supra. casu 233.
12 Sed difficultas est, an sicut debitor publicatis bonis liberatur, ita, & eius fideiussores

liberentur, in quo dicendum est, quod aut
sunt fideiussores ad commodum priuatorũ,
13 aut ad fauorem fisci; primo casu clarum est,
quod non liberantur, imo à priuatis credi-
toribus conueniri possunt dicti fideiussores,
qui soluere iuxta conuenta tenentur, bono-
rum principalis debitoris publicatione non
obstante. l. si verò. in princ. ff. qui satisd. co-
gant. l. capitis rei. ff. de fideiussor. l. 1. C. de fi-
iussor. gloss. in. l. in fraudem. §. si principalis
in verbo fideiussores. ff. de iure fisci. Bald. in
l. tam mandatori nu. 2. & seq. vsque ad nu. 7.
C. de non nume. pecun. Peregr. d. titul. 1. sub
nu. 55. ad fin. vers. illud autem constat. Bart.
in d. l. si verò in princ. sub nu. 1. vers. itẽ quia
ponitur, & expressius in fine. vers. si verò bo-
na essent publicata. Plot. cons. 130. num. 83.
inter cons. crimin. diners. tom. 1. in impressis
in folio, & ita debet intelligi Farin. d. qõ. 25.
nu. 178. qui incidenter in hoc loquitur, & nõ
14 ex professo; possunt tamen solutum à fisco,
penes quem sunt bona debitoris, repetere,
15 qui tenetur eos indemnes cõseruare, quem-
admodum debitor ipse tenebatur. Franc.
Beci. in terminis fortioribus d. cons. 57. per
16 totum, dummodo tamen bona sufficientia
17 extent, quia non tenetur fiscus vltra vires
bonorum, sed pro quanto tantummodo ca-
18 pit, cum enim, vt bonorum possessor cõue-
niatur, pro ipsorum bonorum mensura de-
bet teneri, & nõ vltra. Corn. d. cons. 190. sub
nu. 4. vers. & dato. lib. 1. Farin. d. q. 25. nu. 183.
vers. sublimita primo principalem decimã
tertiam limitationem. Boss. d. tit. de bonor.
public. nu. 23. Peregr. d. rit. 1. nu. 64. vers. quar
19 to hæres tenetur: & est communis opinio,
etiam si nullnm confectum fuerit inuenta-
rium. Clar. d. q. 78. nu. 30. vers. vnum scias, &
latius Farin. d. q. 25. nu. 183. in fin. & num. se-
quentib.
20 Secundo casu liberantur, ex quo enim fiscus
creditor succedit reo debitori, confunditur
actio, & nedum debitor ipse, sed & fideius-
sores liberantur, ita videtur text. in d. l. in
fraudem. d. §. si principalis, & ibi etiã notar.
glos. in verbo si principalis, & in d. verbo fi-
deiussores. ff. de iure fisci. glos. in d. l. 1. in gl.
final. in fin. C. de fideiussor. Bart. in. d. l. capi-
tis rei nu. 2. & ibidem Castr. sub num. 2. vers.
item pro eis faciebat. Marsil. in rubr. ff. de fi-
deiussor. q. 48. nu. 407. & 408. Franc. Hercul.
in tract. de caut. de non offenden. cap. 23. nu.
13. vers. secundo non obstat; & ita etiam te-
nuit Cuman. cons. 32. inculpatus in vltimo
21 dubio. nu. 2. & est verissima opinio, licet eam
non audeat absolutè firmare Peregr. d. tit.
1. sub nu. 55. in fin. vers. ideò cauendum est, &
22 nu. seq. sed tantummodo pro quanto capit
fiscus ex confiscatione, succedit suo debito-
ri, debitum non perimitur, nisi pro quanto
ipse effectualiter in dictis bonis cõsequitur,
vt voluerunt Bart. in d. §. si principalis, quem
sequi videtur Castr. cons. 209. circa primum
notãdum est. in primo dubio. vers. sed idem
Bart. l. 2. & Cuman. d. cons. 32. sub. d. nu. 2. in
princ. & circa medium, prout eos adducit
23 Peregr. vbi supra; qui tamen non aduertit,
quod Castr. expresse tenet cõtrarium, & se-
quitur Bart. in d. l. capitis, quod imo fideius-
24 sores sint liberati indistinctè, quia fiscus, in
quem transit omnis obligatio passiua, sicut
tenetur eos defendere contra alios credito-
res extraneos illis soluendo, ita & contra se
25 ipsum & sibi ipsi soluere debet, cum sit loco
hęredis, propter quod etiam confusa est a-
26 ctio, quę sibi competebat, prout etiam non
aduertit, quod Cuman. vbi supra circa fi-
nem. vers. imo amplius, non tenet opinionẽ
illam Bart. in d. §. si principalis, sed gloss. Ibi,
& eiusdem gloss. & Nicol. de Mattar. in d. l.
1. C. de fideiussor. & eiusdem Nicol. & Bart.
27 in d. l. si verò. ff. qui satisda. cogant. quod etiã
bonis non soluendo existentibus, fideiusso-
res liberentur, & à fisco molestari non pos-
sint, & pro hoc antea bonas adduxi ratio-
28 nes, quia scilicet fiscus, in quem transeunt
obligationes passiuè, teneretur restituere, si
soluerent, & hi ab eo solutum repetere pos-
sent, quia illis actio non posset cedi, quibus
aliàs addidit Marsil. supra citat. & ita ve-
rè dixit Bartol. in d. l. si verò in fin. principij
vers. si verò bona essent publicata, ea ratio-
29 ne, quia si fiscus bona acceptat, extincta
est actio, eo quod creditor debitori succe-
30 dit, potest enim fiscus ea non acceptare, si
vult suas actiones saluas esse, & pro reo non
teneri, vt ibi dicit Bart. & Castr. in d. l. si de-
bitori ante fin. & Peregr. d. tit. 1. nu. 58. vers.
limita quæ supra dicta sunt; ita etiam sim-
pliciter tenet Beci. d. cons. 57. sub nu. 5. post
medium ibi, & pro hoc videtur decisio, vbi
refert Castr. in. l. si debitori. 48. ff. de fideiuss.
nu. 2. dicentem. Dyn. & Albert. Papiens. de-
31 terminasse, quod fideiussores cuiusdam ac-
cusati, vel inquisiti de se pręsentãdo ad mã-
datum Potestatis, & de soluendo omnem
condemnationem, si postea reus fuit con-
demnatus, & bona eius confiscata, sunt li-
32 berati, sicut quando creditor succedit de-
bitori; non tamen alia dicit in hoc, nec me-
minit de prędictis authoritatibus in puncto
per me citatis, meritò itaq; Peregr. vbi supra
33 dicit, quod non transit sine difficultate opi-
nio illa, quod non liberẽtur fideiussores, nisi
pro quanto capit fiscus de bonis debitoris
principalis, cum extet in contrarium gloss.
in d. §. si principalis. Bart. & Castr. in d. l. ca-
pitis, quod maiore cum audacia dixisset, si
alios idem tenẽtes, & supra memoratos vi-
disset, cum quibus transeundum censeo.
34 Quinimo, si fideiussor erga fiscnm pro de-
bitore ipsi fisco debitum soluisset, & postea
dictus reus cõdemnaretur, & bona eius pu-
blicarentur, posset solutum à fisco repetere,
vnà

35 vnà cum dãnis, & interesse ea de causa pas-
36 sis, etiam quod pendẽte causa ob quam ta-
lis condemnatio est sequuta, fuisset pręstita
37 fideiussio, puta de repręsentando, & etiam
quod publicatio bonorum ipso iure veniret
imponenda, & sic ex die delicti commissi, &
ante dictam pręstitam fideiussionem, vt ele-
ganter consuluit Franc. Beci. d. cons. 57. in
toto, quem sequitur Peregr. in d. tract. lib. 6.
tit. de pignor. & hipothec. sub num. 12. vers.
ideò fideiussor, quod est notandum.

EPITOME.

Explicatur materia obloquentiũ de Principibus, & Dominis suis, & illis maledicentium, & carmina, cantilenas, epistolas, vel famosos libellos, contra eos componentium, & in scriptis redigentium, & publicantium, ac alia, in eorũdem Dominorum iniuriã, & dedecus tendentia, facientium: Declaraturque quænam hęc delicta sint, an sapiant crimen lęsæ Maiestatis, & quomodo puniantur de Iure.

SVMMARIA.

1 *CONSTITVTIO, de qua in l. vnica. C. si quis Imperat. maledixe. commendatur. ibid. nu. 5. remissiuè.*

2 *Obloquẽtes de Principe à Iudice non puniuntur, & quarè.*

3 *Qui de Principe obloquitur ex leuitate contemnendus est, qui ex insania miseratione dignissimus, qui ex iniuria, ad ipsum Principem remittendus est.*

4 *Dicta ex personis loquentium pensanda sunt, & diudicanda ibid. nu 6.*

7 *Lubricum lingua ad pœnam facilè trahendum non est.*

8 *Temerarij, & si pœna digni sint, vt insanis tamen illis parcendum est.*

9 *Fallit vbi delictum, vel ex scriptura legis descenderet, vel ad exemplum legis vindicandum esset.*

10 *Nisi maledicorum votes coercerentur, Principis Maiestas contemneretur, minisque frequẽter læderetur, multaque alia incõuenientia sequerentur.*

11 *Nimia subditorum dicacitas, & petulantia, pœnis reprimenda est.*

12 *Quod iniuriosè, & ex animo in proprios Principes modestia, ac reuerentia postpositis, profertur, impunitum dimitti non debet.*

13 *An qui verba iniuriosa, & in dedecus, ac obbrobrium sui Principis profert, incidat in crimen læsæ Maiestatis.*

Et concluditur, quod non, sicuti quando iniuria verbo facta est. ibid. nu. 15. 18. & 20.

Vnde sic Principi suo maledicens, pœna criminis lesæ Maiestatis non est puniendus, sed alia ipsi Principi arbitraria, iuxtà personarum, & verborum qualitatem. ibid. nu. 21.

Hoc tamen fallit, vbi iniuria hęc verbalis esset grauis, & atrox, multum lędens existimationem, & famam Principis; nam tunc saperet crimen lesę Maiestatis, & eius pœnam exigeret. ibid. nu. 22.

14 *An is, qui versus, & cantilenas, ac epistolas famosas in iniuriam, & infamiam sui Principis componit, & in scriptis redigit, & diuulgat, incidat in crimen lesę Maiestatis, & concluditur, quod sic ibid. nu. 25.*

Et ampliatur procedere, etiã in eo, qui sine scriptura famosum libellum, vel carmen confecit. ibid. nu. 26. cum pluribus seq.

Item ampliatur habere locum in ijs, qui huiusmodi cantilenas, vel scripturas quomodolibet manifestant, vel in ijs aliquo modo se immiscent. ibid. nu. 29.

Quarè huiusmodi persona, saltem pœnam capitis non euitarent. ibid. nu. 38.

Nam aliàs in facti cõtingentia fuit in simili casu imposita pœna capitis, & confiscationis omnium bonorum, sicque fieri potuisse tenet D. Author, qui amplius asserit, se solum in hac opinione non fuisse. ibid. nu seq. 39.

Hęc tamen pœna ex Principis clementia, nec in persona, nec in bonis fuit exequuta, sed alia mitior imposita. ibid. nu seq. 40.

Prædicta tamẽ declarari possunt procedere, quã do res est clara, & aperta, nam vbi delictum non probaretur, vel verba in omnem euentum essent dubia, & ambigua, & varium paterentur intellectum, tunc imputati potius excusandi essent, quàm puniendi, per ea, quæ habentur infra. à nu. 41. vsque in finem resolut.

16 *Delictum maledicentię cõtra Principem, & delictum lesę Maiestatis possunt, tanquam crimina separata, & diuersa, sub separatis, & diuersis titulis indicari.*

17 *Ex separatione tractatuum, arguitur diuersitas materiei.*

18 *Verba iniuriosa contra Principem proferre, non est crimen lesę Maiestatis. ibidem. nu. 15. & nu. 20.*

19 *Et ita in facti contingentia consuluerunt celeberrimi viro pro Domino Paride de Cesarys Mantuano Pretore Asulæ, qui malo animo in publicum dixerat, Mantuæ Ducem malè, & iniustè fecisse, iubendo quosdam incarceratos Asulæ, Mantuam adduci in præiudicium priuilegiorum Asulanis concessorum.*

20 *Obloquens de Principe, & domino suo verba simpliciter proferens in eius iniuriam, non incidit in crimen lesę Maiestatis. ibid. suprà. nu. 15. & 18.*

23 *Detrahens honori, famæ, & extimationi Domini sui tenetur, vti proditor crimine lesæ Maiestatis, & supra. nu. 22.*

Clarus

24 *Clarus in §. lesæ Maiestatis sub nu. 1. in fine declaratur.*

27 *Textus in l. famosi. ff. ad. l. Iul. Maiest. iuncta gl. in verbo parcendum, notabilis est, contra proponentes famosum carmen, contra Antianos, tàm in scriptis, quàm sine scriptis.*

28 *Nulla videtur differentia, an componatur libellus famosus in scriptis. an verò sine scriptis, quò ad peua impositionem.*

29 *Scribens, dictans, manifestans, aut alterum eorum fieri faciēs, libellum famosum ad alterius ignominiam, aut ipsum emens, vel vendēs, capitaliter punitur. ibid nu. 32.*

30 *Qui cantilenas componunt in infamiam alicuius, aut etiam scripturas ponūt in loco publico, puta in vna columna, in platea, ad infamiam forsitan Magistratuum, vel super altare palatij Priorū, pannne scripturas infamatorias. capitaliter puniuntur.*

31 *Hoc vltimum vidit. D. Author de facto.*

32 *Faciens famosum libellum contra priuatos, capite punitur. ibid. nu · 9*

33 *Faciens cantilenas famosas contra aliquem in publico in scriptis. siue verum dicat, siue falsum, capite plectendus est.*

34 *Masus de Placambus de Bononia, qui pridiè sn per altare Palatij Bononię, clandestinè posuit quandam schedulam diffamatoriam regiminis Bononiensis, & si decapitari debuisset tamen fuit pœna pecuniaria mulctatus in summa scutorum 2000.*

35 *Qui Principem suum offendunt, grauius puniēdi sunt, quàm qui priuatum quendam offendunt, ex atrociori iniuria, respectu personæ offensæ.*

36 *Pœna capitalis, contra authares libellorum famosorū, in practica non seruatur. sed alia pœna Iudicis arbitrio in eos statuitur.*

37 *Ampliatur hoc procedere, etiam si in iniuriam Magistratuum, huiusmodi libelli facti essent, ut etiam ex eo apparet, quod supra de Maso de Placambijs dictum est nu. 34.*

42 *Vbi delictum non probatur, imputatus dignus excusatione censetur.*

43 *Verba libelli famosi, in iniuriam, & dedecus Principis confecti, vbi sunt dubia, & ambigua, variumque patiuntur intellectū, in partem benigniorem, & ad delicti exclusionem, sunt interpretanda.*

44 *In libellis famosis ea semper capienda est interpretatio, quę domini offensionem excludit, & dicenti fauorabilis extitit.*

45 *Absoluendus visus fuit olim in facti contingētia, qui contra Dominum suum dixerat, eum esse dominum bestiarum.*

CASVS DVCENTESIMVS TRIGESIMVSQVINTVS.

1 VLGARIS est, & Christiano Prin
cipe digna Diuorū Theodosij,
Arcadij, & Honorij constitutio,
de qua in l. vnica. C. si quis Impe
2 rat. maledixer. quod qui de Imperatore ob-
loquitur, à Iudice non puniatur, quoniam si
3 ex leuitate id processerit, contemnendum
est, si ex insania, miseratione dignissimum,
si ab iniuria remittendum ad ipsum Impe-
ratorem, qui propterea mandat, se certio-
4 rem de omnibus fieri, vt ex personis homi-
num dicta penset, & vtrum prætermitti, an
5 exquiri debeant, censeat: quod dictum pul-
crè commemorat Natt. cons. 592. sub num.
23. post vers. postremò si viderem. & sub nu.
25. vers. vlterius cum hìc agatur. & cons. 597.
num. 25. vers. postquam autem. & latius Me-
noch. de arbitr. iudic. lib. 2. cent. 4. casu 377.
nu. 1. & seq. Boss. in pract. crimin. tit. de iniu-
rijs num. 34. Hieron. Gig. in tract. de crimin.
lesæ Maiest. tit. 1. q. 40. nu. 1. cum plurib. seq.
Petr. à Plaza in Epitom. delict. lib. 1. cap. 4.
in princ. & est similis text. in. l. famosi. vers.
6 hoc tamen. ff. ad leg. Iul. Maiestat. ibi, nam
& persona spectanda est, an potuerit face-
re, & ante quid fecerit, & an cogitauerit, &
7 an sanę mentis fuerit; nec lubricum linguæ
8 ad pœnam facilè trahendum est. quamquā
enim temerarij digni pœna sint, vt insanis
9 tamen illis parcendum est, si non tale sit de-
lictum, quod vel ex scriptura legis descen-
dit, vel ad exemplum legis vindicādum est,
vt sunt propria verba dictę legis. Sed quo-
10 niam, nisi maledicorum voces pœnis co-
hercerentur, Principis Maiestas contemne-
retur, nimisque frequenter læderetur, mul-
taque inconuenientia ex hoc sequerentur,
11 & nimia subditorum dicacitas, & petulan-
12 tia reprimenda est, nec quod iniuriosè, &
ex animo, in proprios Principes, modestia,
ac reuerentia postpositis, profertur, impu-
nitū dimitti debet, vt in dictis legibus pro-
batur, & vtrobique notant gloss. & Scriben-
13 tes: In contingentia facti dubitari vidi, an,
qui verba iniuriosa, & in dedecus, ac obro-
brium sui Principis protulit, incidisset in cri
14 men lesæ Maiestatis, & quid in eo, qui ver-
sus, & cātilenas, ac epistolas famosas in in-
iuriam, & infamiam pariter sui Principis
composuit, & in scriptis redegit, & diuul-
15 gauit; Et circa primam dubitationem vi-
sum fuit, quod talis obloquens de suo Prin-
cipe, quamuis iniuriosè, & ex animo, non
dicatur incidisse in crimen lesæ Maiestatis,
vt quādo iniuria verbo facta est, censuit gl.
in. l. 1. in verbo cessant. C. ad leg. Iul. Maiest.
ad hoc adducens. d. l. vnic. C. si quis Impera-
16 tor. maledixer. & ex hoc probatur, quod hu
iusmodi crimina, videlicet delictum male-
dicentiæ contra Principem, & delictum le-
sæ Maiestatis, ponuntur tanquam separata,
& diuersa, sub separatis, & diuersis titulis,
17 ex qua separatione titulorum diuersitas ip-
sorum criminum arguitur, quo argumento
ad hanc sententiam firmandam, vtitur Hie-
ron. Gigas. in tractatu de crimine lesæ Ma-
iest.

ieſt.d.tit.1.d.q.40.nu.9.& 10. verſ. ex prędi-
ctis concluditur. & ante eum Crauet. conſ.
18 6.in 1.dub.per totum,vbi copiosè,& elegā-
ter oſtendit, non eſſe crimen leſæ Maieſta-
tis, verba iniurioſa proferre contra Princi-
pem, eandem opinionem tenuerunt Deci.
conſ.256. Iaſ.conſ.167. lib.4. & Ruin. conſ.
19 145. lib.5, qui in eodem caſu conſuluerunt
pro D. Paride de Cęſareis Mantuano, Præ-
tore Aſulæ, qui cum Dux Mantuæ iuſſiſſet
quoſdam incarceratos Aſulæ, adduci Man-
tuam,id egrè ferens malo animo dixerat in
publico, Principem malè, & iniuſtè facere,
hocque minimè tolerandum eſſe, ſed recur
rendum, ne aliàs in perniciem, & ruinā po-
puli tenderet, & alia eiuſdem Principis in-
iuſtitiam, & priuilegiorum Aſulanis cōceſ-
ſorum derogationem denotantia, & præfa-
tos Doctores ſequutus eſt Natt. conſ. 595.
20 col.1. & 2. quorum dictis in propoſito no-
ſtro addendum eſt, quod veriſſimum vide-
tur, obloquentem de Principe, & Domino
ſuo, verbaque ſimpliciter proferentem in e-
ius iniuriam, non incidere in crimen leſæ
Maieſtatis, ita enim probare videtur gloſ.
in. d.l.vnica. in verbo contemnendum. C. ſi
quis Imperator,maledixer.vbi etiam id col-
ligitur ex Ioan. Fabr. in eodem verbo. con-
temnendum, & in verbo remittendum, &
clarius ex Salyc. in oppoſitione ad ſecūdum
notabile,& apertius tradit gloſ.in d.l.famo-
ſi. in verbo. parcendum eſt.ff.ad leg.Iul.Ma-
ieſt. & expreſsè voluerunt Afflict. in. c. 1. in
verbo & bona committentium crimen leſæ
Maieſtatis. nu.43.verſ.ſed iuxta hoc quæro,
in tit.quæ ſint regalia.& deciſ.265.nu. 61. &
62.& deciſ.307.in 3.dub.num.27.Petr.à Pla-
za. in Epitome delictor.lib.1.cap.1.in fi. ſub
nu.29.Bertaz.conſ.crimin.28.num.6.lib.1.&
ibi etiam Claud.eius filius in additionibus,
Maſcard.de probation.concluſ. 462. in ver-
bo. crimen leſę Maieſtatis.nu.35.verſ.tertio
præterea, & nouiſſimè Baiard. in addit. ad
Clar.in §.leſę Maieſtatis nume. 11.verſ. item
21 adde; Vnde ſic Principi ſuo maledicens,
pœna criminis leſę Maieſtatis non eſt puniē
dus, ſed alia ipſi Principi arbitraria, iuxta
verborum, & perſonarum qualitatem, quē-
admodum tenuerunt Afflict. in d. verbo. &
bona committentium crimen leſę Maieſta-
tis. nu.43.& d.deciſ.265.num.61.&62.& la-
tius.d.deciſ.307.in 3.dub. nu.27.verſ. totum.
Crauet.d.conſ.6.in 1.dub.ſub num.3. & in 3.
dub.ſub nu.71.Decian.in tract.crimin.lib.7.
cap.50.nu.42.verſ.pœna autem.tom.2. Petr.
à Plaza. in Epitom.delictorum.lib.1. cap.4.
in princ.Bertaz.d.conſ.28.num.6. & ibidem
Claud.in addition.& diffuſè Menoch. d.ca-
ſu.377.nu.13.& plurib.ſequ.verſ. quartus eſt
caſus, & infra. & eſt de mente Hieron. Gi-
gant.d.qō.40.in fin.& Petr.à Plaza d. c. 1.in
fine.& optimè probatur in.d.l.vnica.C. ſi qs
Imperat.maledixer. vt omnes prędicti Do-
ctores dicunt, & benè.
22 Sed & iniuria hæc verbalis poſſet eſſe tàm
grauis, & atrox, & adeò lędens extimatio-
nem, & famam Principis, vt leſę Maieſtatis
crimen ſaperet, & eius pœnam exigeret, vt
cōſiderat Claud. in addit. ad dictum conſil.
28.Bertaz.Patris. & ponit Marſil.conſ.1.nu.
22.per eum adductus. cū quo conuenit De-
cian.in tract.crimin.lib.7.cap. 29.nume. 10.
verſ.item proditor. tomo 2.vbi expreſsè ait,
23 quod detrahens honori, famæ, & extima-
tioni Domini ſui, tenetur vti proditor cri-
24 mine lęſæ Maieſtatis, & ſecundum hoc po-
teſt intelligi Clar. in. §. leſę Maieſtatis. ſub
nu.1.in fin.dum inquit crimen leſæ Maieſta-
tis, ſecundum aliquos committi per eum,
qui de Principe, ſeù domino ſuo obloquu-
tus fuerit,in quam ſententiam Claud.addu-
cit etiam Burſat.conſ.147.num.10.41.& 42.
ſequitur Baiard. in addition. ad Clar. in d.
§.leſæ Maieſtatis. ſub nume.11. ibi niſi eſſent
verba contra Principem.
25 Quo verò ad ſecundam dubitationem, di-
cendum videtur,quod reus ſit leſæ Maieſta-
tis omnino, qui carmina, cantilenas,& epi-
ſtolas in injuriam, & dedecus ſui Principis
compoſuit,in ſcriptis redegit,& diuulgauit,
prout ſentit gloſſ.in.d.l.vnica. in verbo.con-
temnendum. C. ſi quis Imperat. maledixer.
quam ibi ſequuntur Ioan. Fabr. & Salyc. &
magis clarè id voluit gl.in.d.l. famoſi. ff. ad
leg.Iul.Maieſt.in gloſſ. in verbo parcendum
eſt,in ſecundo intellectu ad illum textum,de
26 ſcriptura loquentem, dum illum intelligit
in eo, qui famoſum libellum de Principe
ſcripſit, vel qui ſine ſcriptura famoſum car-
men de eo confecit, quam ibi ſequitur An-
gel. de Peruſ.in fin. ſub nu.5. approbans di-
27 ctam expoſitionem, & ſubdens hoc notan-
dum contra proponentes famoſum carmen
contra Antianos in ſcriptis,vel ſine ſcriptis;
28 nulla enim videtur differentia, an compo-
natur libellus famoſus in ſcriptis, an verò
ſine ſcriptis, vt per dictam gl.& Angel. eam
ſequentem, & probatur in lege Lex corne-
lia. §.fin.ff.de iniur.& famoſ. libel. vbi idem
Angel.poſtquam nu.1. ſummauit illum text.
29 hoc modo ſcribens, dictans, manifeſtans
(aut alterum eorum fieri faciens) libellum
famoſum ad alterius ignominiā, aut ipſum
emens, vel vendēs capitaliter punitur. ſub-
30 dit nu.2. & 3. caueant igitur illi, qui canti-
lenas componunt in infamiam alicuius, aut
etiam ſcripturas ponunt in loco publico,
puta in vna columna, in platea, ad infamiā
forſitan Magiſtratuum, caueant etiam illi,
qui ſupra altare palatij Priorū ponunt ſcri-
pturas infamatorias, non deſcripto nomi-
ne alicuius, nam iſti capitaliter puniuntur,
31 & hoc vltimum vidi de facto, ſequitur Paris
de Put.in tract.de ſindicat. in verbo iniuria

officia-

officialis.c.1.nume.6.fol.mihi.273. à tergo;
32 & quidem si faciens famosum libellum cōtra priuatos capite punitur l.vnica.C.de famos.libell.& ibi Doctores,& presertim An-
33 gel. dicens. esse notandum,contra faciētem cantilenas famosas contra aliquem in publico in scriptis, qui pœnam illius legis euitare non potest,siue dicat verum, siue falsū,
34 & quod ibi est casus expressus contra Matium de Placambijs de Bononia, qui pridie super altare Palatij Bononię clādestinè posuit quandam schedulam diffamatoriā Regiminis Bononiensis, quia debebat decapitari per illam legem, licet indulta sibi fuerit pœna capitis,& conuersa in pœnam pe-
35 cuniariam duorum millium ducatorum, vtique, qui contra Principem suum tale committit delictum, grauius videtur puniendus ex atrociori iniuria, respectu personę offensæ, ex his, quæ congerunt Petr. à Plaz.in Epitom.delictor.lib.1.cap. 1. 3.4. & 6. & Me-
36 noch.d.casu. 377. & licet pœna hęc capitalis in practica non seruetur, contra autho-
37 res huiusmodi libellorum famosorum, etiā in iniuriā Magistratus factorum, quicquid Angel.dixerit in locis citatis,sed alia pœna iudicis arbitrio statuatur, vt latè per exempla ostendit Clar.in pract.crimin.qō.68. nu.
38 25. vers. libelli famosi, tamen qui in Principem, & Dominum suum eos faceret, dictam capitis pœnam non euitaret, nec à lesæ Maiestatis crimine immunis esset, vt ex
39 prędictis apparet, & memini,aliàs in simili casu, fuisse delinquēti impositam pœnam capitis, & omnium bonorum cōfiscationis, sicque iure fieri potuisse ipse tenui; nec in
40 ea opinione solus fui, quę tamen pœna ex nimia Principis clementia, nec in persona, nec in bonis fuit exequuta, sed mitior impo-
41 sita: Nec in contrarium facere tunc visa fuerunt, quę diffusè, ad excusationem Clarissimi Iureconsulti D. Petrini Belli, qui egregium de iure militari composuit tractatum,& D.Vincentij Belli eius fratris,respectu literarum sctiptarum in iniuriam, & dedecus Ducis Mantuæ, Albēsis Ciuitatis eorum Patrię Domini, scripta reliquit Natt. cons.592.cum sex sequētibus, & potissimum
42 cons.595.597.& 598.quoniam prefatus Excellētissimus Doctor potius eos excusatione dignos censuit, quia delictum non probaretur, & verba in omnem euentum essent dubia, & ambigua, & varium paterētur in-
43 tellectum, ob idque in partem benigniorem, & ad delicti exclusionem venirent interpretanda, quàm quod vbi constitisset literas iniuriam, & dedecus Principis continere, delictum non commisissent; de eoque pœnam reportare nō debuissent; vera enim
44 conclusio est, quod etiam in his terminis ea semper capienda est verborum interpretatio, quæ Domini offensionem excludit, & dicenti fauorabilis est, vt elegantissimè do-
45 cet Crauet. cons.9. per totum. vbi consuluit pro absolutione imputati, quod dixisset Dominum suum esse Dominū bestiarū.

EPITOME.

Quæ, quot,& qualia sint membra in corpore hominis, quid membri appellatione veniat, & de pluribus, & varijs quæstionibus dependentibus à statutis, punientibus delinquentes in amputatione membri alicuius, & potissimū manus, an pœna hæc capitalis dicatur, quomodo, & quando membrū intelligatur debilitatum, & de multis alijs ad hanc materiam pertinentibus.

SVMMARIA.

1 *VIGENT in pluribus Italiæ partibus statuta punientia, in certis casibus, delinquentes in amputatione alicuius membri.*

2 *Membrum in homine dicitur à metior metiris, quod est partiri, & diuidere.*

3 *Membrum dicitur quasi corporis pars.*

4 *Qualibet particula corporis, secundum latam significationem membrum corporis dicitur.*

5 *Quilibet lapis dicitur pars domus, sed impropriè.*

6 *Propriè loquendo, illæ dicuntur partes rei, quæ distinguuntur per partes officiorum, seù ministeriorum.*

7 *Membra domus, propriè loquendo, sunt aula, camera, coquina, & similia.*

8 *Membra in homine propriè dicuntur, quę diuersa officia habent, vt manus ad palpandum, pedes ad ambulandum, os ad gustādum, aures ad audiendum, & similia.*

9 *Lingua propriè membrum dicitur, cum distinctam habeat operationē in corpore nostro à cęteris membris. ibid. nu. seq. 10.*

11 *Digitus non dicitur propriè membrum, sed officium membri. ibid. nu. 5. 110. & 118.*

12 *Item nec dens dicitur propriè membrum. ibidem nu. 5.*

13 *Dens non habet in corpore propriam, & distinctam operationē, sed mediantibus alijs membris.*

14 *Clericus indignatus ex dolore dentium, vnū sibi extrahens, non efficitur irregularis, licèt secus esset, si sibi membrum abscideret.*

16 *Statutum loquens de debilitante, vel incidente aliquod membrum, non cōprehendit debilitantem, vel incidentem digitum, vel dentem.*

17 *Fallit vbi ex ipsius statuti mente, aliud appareret, veluti si diceret, si quis alicui debilitauerit, vel inciderit aliquod mēbrum, simile sibi abscindatur: nam tunc ex qualitate relationis statu-*

statutum procedit in qualibet, etiam minima parte corporis, non attenta propria membri significatione.

18 *An pœna amputationis membri dicatur capitalis, & firmatur, quod non. ibid. nu. 27.*

Quicquid in contrarium dicat Baldus. ibidem. nu. 28.

19 *Pœna capitalis dicitur illa, quæ mortẽ corpori infert vel illud de Ciuitate eximit per deportationem, vel damnationem in metallum.*

20 *Quilibet homo liber triplex dicitur habere caput, naturale, quo separato amittitur vita, libertatis, siue qua quis mortuus reputatur, & Ciuitatis qua amissa quis separatur à corpore mistico suæ Ciuitatis.*

21 *Pœna capitalis in tribus consistit, in perditione vitæ videlicet, libertatis, & Ciuitatis*

22 *Amputatio membri est meri Imperij, cũ sit pœna sanguinis.*

23 *Amputatio membri, dicitur debilitatio totius corporis.*

24 *Amputatio membri, est maior pœna triremium.*

25 *Valet argumentum de pœna mortis naturalis ad pœnam mutilationis membri.*

26 *Amputatio membri morti æquiparatur.*

27 *Hoc tamen procedit secundum quid tantum, cum verè pœna hæc non sit capitalis. ibidem nu. 18.*

29 *Statutum simpliciter de amputatione mẽbri loquens, de manu est intelligendum.*

30 *Nullum membrum, excepta manu, mutilari debet.*

31 *Hoc tamen procedit, vbi aliter se non haberet cõsuetudo.*

32 *Statutum loquens de mutilatione mẽbri simpliciter, non est intelligendũ, neque de principaliori, neque de infimo, & debiliori, sed de medio, seù mediocri, vt est manus.*

Pes, & oculus dicuntur mẽbra in corpore principaliora, auris, infimũ reputatur, & debile; manus verò medium quoddam membrũ inter maiora, & minora. ibid.

33 *Statutũ loquens de amputatione manus, de qua sit intelligendũ, plures recẽsentur opiniones, sed tandẽ concludit, quod intelligatur de debiliori, & de ea, in qua minus potest, siuè sit dextera, siuè sinistra ibid nu. 35.*

Quod in tantum verũ esse affirmatur, vt concludatur, quod ipsemet reus non possit eligere eã, in qua plus potest. ibid. nu. 37. & 80.

Nec pariter Iudex, & si habeat arbitriũ in amputatione mẽbri, vt quod sibi videatur, abscindat. ibid. nu. 79.

34 *In eo membro corporis quis punitur, cũ quo principaliter deliquit.*

36 *Dispositio generaliter, & simpliciter loquens, ad fauorem rei interpretatur.*

37 *Quandoque euenit, vt quis non possit renunciare fauori suo, neque ijs, quæ pro se inducta sunt.*

38 *Reus, cui ex delicto manus est amputanda, si nullam habet manum, venit in alio mẽbro puniendus.*

39 *Vel ei alia pena arbitraria pro ratione delicti imponenda est.*

40 *Et si in hoc casu sententia feratur, quod ei manus amputetur, sententia est nulla, quasi impossibilis, & ideò iterum esset iudicandũ ibidem. nu sequ.*

41 *Sententia, cuius exequutio est impossibilis, est ipso iure nulla.*

Item iudicandum est sententia habita pro nulla.

42 *An vnam tantũ manum habens, illa priuandus sit, propter delictum, cuius pœna est amputationis manus, & quod Iudex ex arbitrio possit illi talem pœnam imponere. ibid nu. 49.*

Et secundum hanc opinionem fuisse per sacrũ consilium iudicatum, confirmando sententiam magnæ Curiæ Vicariæ, habetur. ibid. nu. 51.

Licèt humanior sentẽtia existimetur, quod fiat commutatio in aliam penam. ibidem infra. nu. 50.

Quod quidem nonnullis seruandum visum est, tam ante sententiam quàm post. ibid. nu 64.

Sed tamen dicitur, quod hoc non obtineret, nisi ante sententiam ibid. nu. 61. & 65.

Contrarium nihilominus firmatur hic. nu. 70.

Sed declaratur procedere, quando statutum, vel sententia non loquitur de certa manu. puta de dextera, vel sinistra, nam tunc illa amputatur, qualiscunque sit. ibid. nu 73.

43 *Grauius est perdere vnam manum illi, qui vnam solam habet, quàm ei, qui habet duas. ibid. nu. 48.*

44 *Pœna non est aggrauanda ex interpretatione.*

45 *Pœna propter paupertatem cõmutatur de pecunia in personam, iuxta illud.*

Qui non habet in ære, luit in corpore.

46 *Statutum imponens, pœnam amputationis manus, intelligitur in habente duas manus, & non vnam tantum,*

47 *In pœnis corporalibus misericordia, & æquitas rigori præfertur.*

52 *An duas habens manus, quarũ altera vtilis est, altera verò inutilis, manu vtili priuandus sit, propter delictum, pro quo venit manus amputanda, variæ sunt opiniones. ibid. nu. seq. & nu. 58. & seq. & nu. 66. cum seq.*

Communis tamen sententia est, quod non, sed quod manus inutilis amputari debeat. ibidem. nu. 55. & 60.

Quæ quidem opinio, cęteris omnibus humanior est, licèt multum detrahat publicæ vtilitati. ibid. nu 58.

Declaratur tamen procedere, dum agitur de pęna inferenda, & ante quàm sententia condemnatoria lata sit, nam secus esset, si iã sententia esset lata, & condemnatio sequuta. ibid. num 61. & 65.

Item declaratur procedere, dũmodo dicta manus non sic penitus inutilis, sed aliquo modo vtilis. ibid. nu. 69.

Dominus tamen Author indistinctè firmat in

omni casu, quod manus inutilis sit amputanda. ibid. nu.70.

Præter quam vbi statutum, vel sententia loqueretur de certa manu, nā tunc illa esset amputanda qualiscunque esset. ibid. nu.73.

53 *Manus inutilis pro nulla habetur. ibid. nu. seq. 54. & 67.*

55 *Quod manus arida, & inutilis amputetur, est aliqualis pœna. & nu.71.*

56 *Reus minimum soluendo liberatur. ibidem. nu.76.*

57 *Pœna amputationis manus est considerabilis, tùm propter deformitatem, tùm propter terrorem.*

62 *Sententia suum debet habere effectum.*

63 *Iudex sententiam mutare non potest, postquam illam semel tulit.*

68 *Maleficium dicitur esse sine pœna, vel quasi, quando pro delicto, pro quo venit amputanda manus, amputatur arida, & inutilis, & non bona.*

Maleficium sine pœna esse non debet.

72 *Manus arida est manus, etiam quod inutilis sit, ibid. nu.76.*

73 *Quando statutū, vel sententia loquitur de amputatione certæ manus, putà dexteræ, vel sinistræ, vbique illa, qualiscunque sit, etiā penitus inutilis, abscindenda est.*

74 *Solutione eius, quod debetur, tollitur obligatio.*

Reus liberatur soluendo rem talem, qualis est.

75 *Mutilatio manus inutilis, magna est pœna.*

77 *Manus arida, quousque corpori cohæret, & illi coniuncta est, dicitur manus, quantumcunque non habeat vitam membri.*

78 *Arbor arida, quousque solo cohæret, & à radice non est separata, arbor dicitur, nec lignum dicitur, nisi post separationem.*

79 *Iudex, & si habeat arbitrium in amputatione membri, vt quod sibi videtur, abscindat, aridi tamen, & inutilis, amputationem arbitrari debet.*

80 *Reus, cui pro delicto venit amputanda manus, si vnam habeat bonam, alteram aridam, non potest eligere, vt sibi manus bona amputetur, in hoc fauori suo renuntiando. ibidem. supra nu.37.*

81 *Statuta pœnalia, fauorem publicum totius humanæ generationis, respiciunt, non delinquētis tantum. ibid nu.84.*

82 *Fauori publico quis renuntiare non potest. ibidem. nu.85.*

83 *In alternatiuis pœnarum non cadit electio.*

Ex pœnis semper minor est in obligatione.

84 *Reus, volens soluere, potius pro delicto, pœnam corporalem, quam pecuniariam, quando vtraque est imposita, non auditur, & quare.*

86 *Condemnatus in pecunia, quam si non soluerit intra decem dies, pes sibi debeat amputari, elapsis decem diebus, volens perdere pedem, non debet audiri, si potest soluere pœnā pecuniariā.*

87 *An si statutum dicat, quod vulneranti aliquē in platea, manus abscindatur, si quis aliquem ibi vulnerauerit pluribus vulneribus eodē tēpore, plures manus sint abscindendæ.*

Opinio D. Authoris in hac quæstione habetur. infra nu.99. vbi etiam testatur, quod in facti contingentia in Ciuitate Lucana, cuidam fuerunt amputatæ ambæ manus eodem tempore. nu seq.100.

88 *An tot sint delicta, quot vulnera, quæ eodē tēpore facta sunt, an verò vnicum videatur esse delictum. & nu seq.89.*

90 *Stante statuto, quod si quis percusserit aliquem cū sanguine in platea, amputetur sibi manus, an si quis percutiat pluribus vulneribus, ambæ manus sibi debeant amputari, respondetur cum distinctione.*

Quid tamen sentiat in hoc D. Author vide. infra. nu.99.

91 *Sicut genus generalissimum, vt pœna, quæ est in quantitate, recipit multiplicationem, ita genus subalternum, donec durat. ibid. nu.96.*

92 *Pœna consistens in specie non potest multiplicari. ibid nu.95. & 96.*

93 *Si statutū loquitur de amputatione manus dextræ, & reus illam nō habeat, Iudex potest alterare pœnam, vt ei amputetur altera manus. nu. seq. & nu.101. & 102.*

94 *Si statutum, facienti vulnus in facie, imponat pœnam amputationis dextræ, si reus dexteram non habet, amputabitur sinistra, vel Iudex dictam pœnam commutabit in pœnam pecuniariam. supra nu.93. & infra. nu.101. & 102.*

95 *Si quis stante statuto de quo supra, faceret duo vulnera in facie, non amputantur ei ambæ manus, sed illa dextra tantum. supra. nu.92.*

97 *Pluralitas delictorum exigit pluralitatem pœnarum.*

98 *De practica, & statuto Assisij, de amputatione manus pauca quædam.*

103 *Stante statuto, quod pro delicto manus amputetur, si propter ætatem puta senilem, vel puerilem condemnati in amputatione manus, periculum esset mortis, quando sententia exequeretur, non est ei amputanda, sed Iudex dispensat.*

104 *Ad hoc tamen compelli non potest, si nolit.*

105 *Item si non dispensauerit, non potest ab ea appellari.*

106 *Item nec querelari in syndicatu eò, quod pœnā non commutauerit.*

107 *Quod est in potestate Iudicis, nō subijcitur necessitati.*

108 *Non omne, quod Iudex potest, necesse habet facere.*

109 *Si ex amputatione, vel incisione, aut percussione alicuius digiti manus, manus ipsa debilitata remaneat, an tunc locus sit pœnæ impositæ membrum debilitanti, & concluditur quod sic nu.111. & 116.*

112 *Si ex digito debilitato, redditur quasi tota manus inutilis, delinquens tenetur, tanquam mēbrum debilitans, aliàs secus. infra nu.117.*

Quando

113 *Quando dubitatur quis digitus ex vulnere sit debilitatus, & an ex eius debilitatione debilitetur tota manus, nec ne, Iudex iudiciũ medicorũ adhibere debet, et totũ scribi facere in actis.*

114 *Extans multæ relationes peritorum de debilitatione manus propter incisionem pollicis, & vulnera illata in alijs digitis eiusdem manus.*

115 *Ex amputatione duorum digitorũ, manus dicitur debilitata, eò quod tunc non potest operari, nec suum officium exercere, sed ferè inutilis remanet.*

117 *Si statuto caueatur, quod debilitans alium in mẽbro, puniatur in centũ, debilitans in digito nõ tenetur dicta pœna, nisi fortè ex tali debilitatione tota manus debilitaretur. sup. nu. 112.*

119 *Ex debilitatione pollicis, contingit sæpè debilitatio totius manus.*

120 *Si pretioso Pictori, vel scriptori pollex sit abscissus, vel debilitatus, tota manus respectu eius exercitij dicitur debilitata.*

121 *In prędicto casu de rigore, locus esset pœnæ cõtra debilitantem membrum, licèt secundum ęquitatem inspici debeat, an verè ex debilitatione digiti manus impediatur facere suum exercitium.*

122 *Membrum tunc dicitur debilitari, quando officium membri aliqualiter impeditur.*

123 *Debilitatio membri est impeditio principalis, & proprij officij ipsius membri.*

124 *Oculus non dicitur debilitatus, si quis videt vt prius, licet propter ictum oculus sit aliqualiter deturpatus.*

125 *Mẽbrũ quędã instrumẽtalia sunt, q̃dã formalia. Item ex his alia maiora, alia minora.*

CASVS DVCENTESIMVS TRIGESIMVSSEXTVS.

1 IGENT in pluribus Italiæ partibus Statuta, in certis casibus punietia delinquẽtes in pœnam amputationis alicuius membri, puta vulnerantes alium in facie cum cicatrice remansura perpetuo, & detur patione effigiei, vel cum baculo in quacunque corporis parte, vel dãtia arbitrium Potestati de aliquo crimine, vel generaliter imponendi pœnam corporalem, etiã vsque ad amputationem membri, vel aliter: super quibus cum plures soleant oriri quęstiones, de non nullis, frequentius in facto contingẽtibus, & magis dubitabilibus, agere decreui, vt ex earum disensione, & resolutione, quid in alijs, quæ occurrere possent, dicendum sit, facilè vnusquisque cognoscere va-
2 leat; Ante quam tamen ad rem ipsam accedamus, pręmittendum censemus, quod in homine membrum dicitur, à metior, meti-
3 ris, quod est partiri, & diuidere; vnde membrum dicitur quasi corporis pars, & hoc mo
4 do secundum latam significationem, quælibet particula corporis, dicitur membrum,
5 sicut quilibet lapis dicitur pars domus, sed
6 propriè loquendo, illę dicuntur partes rei, quæ distinguũtur per partes officiorum, seù
7 ministeriorum, & propterea sicut in domo multa dicuntur esse membra, puta aula, camera, coquina, ita in homine membra di-
8 cuntur propriè, quæ habent diuersa officia, seù ministeria, vt pedes ad ambulandum, manus ad palpandum, os ad gustãdum, nares ad odorandum, oculi ad videndum, aures ad audiendum, vt punctualiter determinant in Auth. sed nouo iure. C. de seruis fugit. Bal. nu. 2. Angl. nu. 2. Fulg. nu. 1. Castr. nu. 2. Cepol. q. 8. nu. 43. Addẽt. ad Iacob. Butr. ad fi. vers. est aũt mẽbrũ. Ang. de malef. in verbo mẽbrum. nu. 1. & 2. & ibi ẽt August. de Arim. nu. 9. & 11. in additionibus. Bald. in l. 3. num. 5. vers. quæro hìc. C. de accusation. & in l. data opera. num. 50. ad fin. vers. in corpore nostro. C. de his, qui accus. poss. Bartol. in l. 2. ff. de public. iudic. in 2. q. sub nu. 13. & ibidem.
9 Angel. nu. 8. & Imol. nu. 6. & idem dicitur in lingua, quæ operationem distinctam habet in corpore nostro ad loquendum, secundum Bart. in d. l. 2. col. vltim. nu. 13. ff. de public. iudic. ad hoc adducentem textum satis probãtem in l. si cui lingua. ff. de ędilit. edict. quicquid ibi in contrarium dicat Cepol. num. 2.
10 nam & eam esse membrum dicunt expressè Bald. in l. si fugitiui. sub nu. 1. vers. vnde si cursor. C. de seruis fugitiu. & in l. 3. nume. 5. vers. quæro hic. C. de accusation. Angel. in d. l. 2. ff. de public. iudic. nu. 8. & ibidem Imola sub nu. 6. Castr. in d. auth. sed nouo Iure. sub nu. 2. & ibidem ipsemet Cepol. q. 8. num. 43.
11 Digitum autem membrum non esse, sed officium membri, probat text. in l. non sunt liberi. ff. de stat. homin. & in l. idem offilius. ff. de ędilit. edict. & ibi latè Cepol. post alios. in 2. notabil. nu. 3. & seq. & notant in d. auth. sed nouo Iure. Bald. nu. 3. Angel. nu. 2. in fin. Fulgos. sub nu. 2. vers. vnde nec digitus. Castr. sub nu. 2. Addent. ad Iacob. Butrig. ad finem additionis. Salyc. in princ. Angel. de malefic. in d. verbo membrum, nume. 2. & ibidem
12 August. in addition. num. 9. & seq. Et eodem modo nec dens. l. cui dens. ff. de ædilit. edict. & ibi Cepol. nu. 2. & latius nu. 12. & 13. in 5.
13 quęst. quia non habet de per se operationẽ propriam, & distinctam, sed mediantibus alijs membris, vt etiam tradunt in d. l. 2. ff. de public. iudic. Bart. nu. 13. in fin. Angel. nu. 11. & Ioan. de Imol. nu. 6. & in d. auth. sed nouo Iure. Bald. sub nu. 4. vers. sic etiam. Angel.
14 in princ. qui ideo inquit, quod Clericus indignatus ex dolore dentium, vnum sibi extrahens, non est irregularis, licet secus esset, si sibi membrũ abscinderet, & sequuntur ibi Fulgos. nu. 2. vers. dens autem. & Addent. ad Iacob. Butrigar. ante finem. vers. & dum di-
15 citur; & idem quod non sit membrum vult

Angel.in d.verbo membrum.nu.3.& August.
16 nu.11. Vnde statutum loquens de debilitãte, vel incidente aliquod membrum, non cõ
prehenderet digitum, vel dentem debilitã-
17 tem, aut incidentem; nisi ex ipsius statuti
mente aliud appareret, vt quia diceret, si quis alicui debilitauerit, vel inciderit aliqđ membrum, simile sibi abscindatur, quia tũc ex qualitate relationis, statutũ in huiusmodi membralis, vt sunt digitus, & dens, procederet, & similis pœna delinquenti imponenda esset, vt declarant in d.auth.sed nouo iure. Bald.nu.4.Fulgos.nu.2.ad fin.& Castr.num.2.circa medium. & Cepol.in d.l.cui dens. in 5.qõ.nu.13.Angel.in d.verbo membrum.nu.2.&latius ibidem August.in addit. nu.10.vers.sed aduerte. Bart.in l.2. ff. de publ.iudic.nu.14. vers.& dic prædicta vera,
18 His sic præmissis, quæritur primo an pœna amputationis membri dicatur capitalis, &
19 dicitur, quod non, quia capitalis est, quæ mortem infert corpori, vel illud de Ciuitate eximit per deportationem, vel damnationem in metallum, quod non contingit in condemnato in amputatione alicuius membri: ita in puncto decidit Bart. in d.l.2.num. 12.& 15.ff.de public. iudic. & post eũ. Castr. in d.auth.sed nouo iure.nu.2.vers.sed an amputatio membri. & latè tradit Aretin. in l. qui manus, post principium.ff. de testam. & facit text.in l.respiciendum.§.fin. & in l. capitalium. in princ.ff.de pœn.& in l. ædicto. §. rei autem capitalis. ff. de bonor. possession.
20 cum enim quilibet homo liber triplex dicatur habere caput, & primũ sit naturale, quo separato amittitur vita, secundum libertas, sine qua quis mortuus reputatur, tertiũ Ciuitas, qua amissa, quis separatur à corpore
21 mistico suæ Ciuitatis, sequitur, quod pœna capitalis in tribus cõsistat, videlicet in perditione vitæ, libertatis,& Ciuitatis, vt elegãter docet Bald.in d.l.3.C.de accusat. num.1.
22 & 2. est tamen meri imperij, cum sit pœna sanguinis, vt in eadem auth. notat Bald. in princ.& Bart.in l.2.nu.12.vers. secundo quero. & num.15.vers.circa hoc.ff. de public.iu-
23 dic.diciturque debilitatio totius corporis hominis, vt dicit idem Bald. in l.si fugitiui.
24 in fin.nu.9.C. de seru.fugit. & est maior quã sit pœna triremium, vt colligitur ex dictis per Grammat.voto 5.in fin.facit Alex. cons. 55.nu.5.vers.& per prędicta.lib.7. vbi ex plu
25 ribus ostendit, valere argumentum de pœna mortis naturalis, ad pœnam mutilatio-
26 nis membri; quasi quod ipsi morti æquipararetur, quod etiam voluit Aretin. in d.l. qui manus in princ. ff. de testament. qui tamen
27 inquit, hoc secundum quid tantùm procedere, cum verè pœna hæc non sit capitalis, vt supra dictum est, & tradit etiam Bart. in
28 d.l.2.ff.de public.iudic.sub nu. 12. quicquid in contrarium dixerit Bald.in d.l.3.nume.4.

vers.secundo quæro.C. de accus. cõtra quem veriorem,& crebriorem sententiam esse dicit Menoch. de arbitr.iudic.lib.1.qõ.86. nu. 15.vers.non est pariter.
29 Secũdo quæritur, si statutum simpliciter loquatur de membro, de quo sit intelligendũ, & videtur, quod de manu intelligi debeat. Bald.in l.data opera.C.de his, qui accusare possunt. nu.50.vers. & vbi. & videtur probari in d.auth.sed nouo iure. & in l. si fugitiui.
30 iuncta gloss.C. de seru. fugit. maximè quia, vt ibi dicit Bald.nu.2.hodie, excepta manu, nullum membrum debeat mutilari, vt in d.
31 auth.sed nouo Iure. nisi aliter se haberet cõsuetudo, & ita etiam ante Bald. voluit in d. auth.Iacob.Butrigar. in princ. & sequuntur Salyc.in princ.& Fulgos.in 2.notab.nume.3.
32 quia, vt ipse dicit, intelligitur de membro, non principaliori, & nobiliori, vt est pes, & oculus, nec de infimo, & debiliori, vt auris, sed de medio, seu medioeri, vt est manus,& ita etiam tradit Castr. sub num.1.vers. circa primum. ad finem, idem notat Augustin. de Arimin.ad Angel.de malefic. in verbo membrum. nu.10. vers.& tene menti.
33 Tertiò quæritur, si statutũ loquatur de manu, de qua sit intelligendum. Odofred.in d. auth.sed nouo Iure. dicit, intelligendum esse de ea, cum qua, quis deliquit. per text. in
34 d.l.si fugitiui.C.de seru. fugitiu. vbi quod in eo membro corporis quis punitur, cum quo principaliter deliquit, vel de ea, quam reus puniendus elegerit. per l.cum is.32.§. fin. ff. de condit.indebit.sed gloss. in d. auth. dicit
35 intelligi debere de debiliori, in qua minus sit potens; siue sit dextra, siue sinistra: & eam sequuntur ibi Iacob. Butrigar. post principium vers.item quero quæ manus. Cyn. sub nu.2.in fine.vers.circa illam authent.Bartol. nu.1.Bald.nu.15. vers. demum quæritur. Angel.nu.4.vers.in gloss.2.Salyc. in 2. quæst. nu.
36 2.dicens, ita communiter teneri,& probari ex illo textu, qui loquitur de vna manu, nec proinde curauit de ea, cum qua reus deliquit, vel non. Fulgos.nu.4.ante finem.vers. in gl. sola manus. Menoch. de arbitr. iudic. lib.2.cent.6.casu 589.ante finem. Cepol. in
37 auth.sed nouo Iure.quest.2.num.34. In tantum, vt non possit reus met eligere eam, in qua plus potest, quia in hoc non potest renũtiare fauori suo. vt per Salyc.in d. auth. q.5. nu.4.& infra dicetur in vers. nec esset in facultate. in 5.quæst.
38 Quartò quæritur, quomodo puniendus sit reus, cui ex delicto manus amputanda erat, si manum non habet. Bald.in d.auth. sub nu. 15.vers.quid si manum nõ habet. dicit, eum esse puniendum in alio membro per legem secundam. in vers. & si persona vilior. C. vt infra certum tempus. & per l.quicunque. C. de seru.fugit. idem ante Bald. voluit Iacob. Butr.in eadẽ auth.post princ.vers.sed quid si
nullam

nullam manum habet? sequitur Salyc. in 3. quęst. sub num. 3. ad finem dicens, ita omnes tenere, nec videtur dissentire Menoch. de arbitr. iudic. lib. 2. cent. 6. casu 589. nu. 1. di-
39 cens imponendam esse pœnam arbitrariā, quod antea voluerunt Bald. in c. 1. §. iniuria, nu. 13. vers. quæro qualiter. de pace iuramen. firmand. & Alex. ad Bart. in l. vulgaris. ff. de furt. in vltim. appostill. in verbo vna datione. sub litera. D. & ipse notaui in prioribus resolution. crimin. casu 56. sub nu. 116. Cepol.
40 in d. auth. in 5. quęst. num. 40. Et si hoc casu lata esset sententia, illa esset nulla, quasi impossibilis l. finali. ff. quæ sententię sine appel.
41 rescind. Et ideo iterum esset iudicandū sententia habita pro nulla. l. 4. C. de accus. secūdum Bald. in d. auth. sub nu. 17. vers. sed si nullam haberet manum. post Nicol. de Mattar. & ibidē Cepol. in 5. quęst. nu. 40. & Menoch. d. casu 589. ad fin.
42 Quintò quæritur, an vnam tantùm manum habens, illa priuandus sit propter delictum, cuius pęna sit amputationis manus. Guliel. de Cune. dixit, quod sic. argum. leg. si in emptione. §. penult. ff. de contrahend. empt. Baldus autem in d. auth. num. 16. inquit opinio-
43 nem hanc duram videri, quia grauior est perdere vnam manum illi, qui vnam solam habet, quàm ei, qui duas habet. argum. l. interpretatione. ff. de pœn. & l. illicitas. §. & ne tenuis vitę. ibi lumine vnico, & l. final. ff. de
44 offic. pręsid. & pœna non est aggrauanda ex interpretatione d. l. interpretatione, vnde in quit videri, pœnam esse commutandam in
45 aliud, sicut fit de pecunia in personam propter paupertatē: argum. d. l. quicunque. C. de seru. fugit. & l. hodie. ff. de pœn. & hoc tenet Castr. in d. auth. nu. 4. ad finem vers. Item
46 pone: quia statutum intelligitur in habente duas manus, & non vnam tantum, vnde facienda erit commutatio in aliam pęnam; & Castr. refert Grāmat. decis. Neapolit. 94.
47 nu. 1. eam corroborans nu. 2. & 3. ex misericordia, & ęquitate in huiusmodi pœnis rigori pręferenda. nec dissentit Cepol. in d. auth. in 4. quæst. nu. 37. & sequ. sed idem Bal. postea subdit nu. 17. vers. sed in eo, quod dictum est, quod imò manus illa est amputan-
48 da, quia licet sit pœna grauior illi, illam tātum habenti, quàm alteri, qui duas habet, tamen istud cōtingit casu, imò culpa ipsius
49 delinquentis; quarè Iudex ex arbitrio, quā habet l. quid ergo. §. pœna grauior. ff. de infamibus. potest dictam pœnam imponere. & hanc sententiam tenuit antea Iacob. Butrigar. in eadem auth. post principium in vers. sed quid si vnam tantum habet, dicens, quod illa sola est amputanda. argum. l. stichum, aut pamphilum. in princ. ff. de solution. sequitur Salyc. latè insistens. quęst. 2. nu. 3. vers. quid si vnam solam habet. idem vult
50 Fulgos. sub nume. 5. vers. cęterum in eo. licet fateatur humaniorem esse sentētiam, quod fieret commutatio in aliam pœnam. idem tenuit Grammat. d. decis. 94. num. 4. & sequ.
51 inquiens, secundum eam sacrum Cōsilium iudicasse, & confirmasse sententiam Magnę Curię Vicarię, quę quendam Dominicum Ferrettam condemnatum in amputatione manus dextrę, propter vulnus illatum in facie cuiusdam Iuuenis, cū deturpatione, iterum pro alio simili delicto condemnauerat in amputatione alterius manus sinistrę, quę sibi remanserat, & ita etiam in hoc casu tenet Cepol. d. q. 4. nu. 38.
52 Et idem est, secundum Bald. in d. auth. sub nu. 16. vers. & eodem modo potest respōderi. si quis duas habet manus, sed vna est pror
53 sus inutilis, quę pro nulla habetur l. 1. §. fin. ff. quod cuiusque vniuersitatis nomine. & l. quoties. ff. qui satisd. cogan. vt scilicet alia imponatur pœna, vel bona amputetur ma-
54 nus, ac si eam solam, siue aridam, quæ pro nulla est, haberet. idem sentire videtur Angel. in l. 2. ff. de public. iudic. nu. 13. & ita etiā arguit Iacob. Butrigar. ibidem post principium. vers. sed quid si vnam habet aridam.
55 qui tamen postea decidit cōtrarium, quod imo illa arida est amputanda, quia est ali-
56 qualis pœna, & reus minimum soluendo liberatur. l. semper in obscuris. ff. de reg. iur. & ita etiam sequēdo Iacob. Butrigar. voluit ipse Bald. ibidem nu. 18. vers. Item non est dubium: & post eum Salyc. quęst. 4. nume. 4. in-
57 quiens, hanc esse pœnam considerabilem, tum propter deformitatem, tum propter terrorem; & cum hac opinione videtur transi-
58 re Fulgos. sub nu. 4. in fin. & num. 5. dicitque eam esse humaniorem, licet multum detrahat publicę vtilitati, & recitat opiniones antiquiorum in cōtrarium pro amputatione manus bonæ, secundum Cyn. in d. auth.
59 nu. 3. vers. secundo quæro. vel commutationis penæ loco aridę, secundum opinionem Nicol. de Matarel. eandem sentētiam, quod manus arida amputanda sit, & nō bona, te-
60 probata opinione Cyni. tenuit Ang. de malefic. in d. verbo membrum. nu. 5. & 6. vers. & per prędicta, & ita etiam pertransit Io. de Imol. in d. l. 2. ff. de public iudic. nu. 7. vers. & per prædicta etiam infert. latè Cepol. in d. auth. quęst. 3. nu. 35. & sequ. & faciunt statim dicenda in vers. an autem & infra.
61 Quæ tamen procedere videntur, dum agitur de pœna inferenda, & antequam sententia condemnatoria lata sit, quia tunc quæ dicta sunt de vnam tantum manum habente, vel duas, sed vnam inutilem, locum habere possunt, secus autem si iam lata sit sentētia, & condemnatio sequuta, quia tunc exequēda est, & manus amputanda, quę sola sit, argum. d. l. si in emptione. §. penul. ff. de contra-
62 hend. empt. Sententia enim debet habere effectum. l. quoties in actionib. ff. de reb. dub. nec

63 nec Iudex illam amplius mutare poteſt.l. ſ.
C.ſententiam reſcindi non poſſe, & ita tra-
dit Bald.in d.auth.ſub nume. 16. verſ.& hæc
vera ſunt ante ſententiam. ſequitur Fulgoſ.
nu.6.& ſeq.verſ. & hęc ſunt vera ante ſenten
64 tiam, qui tamen inquit, quod humanior eſt
ſententia Nicol.de Matarel.quod & hoc ca
ſu non amputaretur, ſed commutatio pœnę
65 per Iudicem fieret; ſed quod ea non obti-
neretur propter authoritatem maioris par-
tis, aliam opinionem tenentis; eandem opi
nionem ſequendo Bald. tenuit ibidem Ce-
pol.d.quæſt.4.nume.39.verſ.& prędicta pro-
cedunt.

66 An autem & hoc caſu, ſi condemnatus duas
habet manus, quarum vna ſit prorſus inuti-
lis, abſcindenda ſit illa inutilis, an verò al-
tera manus bona, ac ſi vnam tantum habe-
67 ret, cũ illa inutilis pro nulla habeatur, ſunt
opiniones: nã videtur, quod inutilis abſcin-
di debeat per d.l.interpretatione. E' contra
autem videtur, quod bona ſit amputanda,
ſecundum Cyn.in d. auth.ſed nouo Iure. nu.
68 3.arg.l.2.C.vt intra cert.tẽp.quia aliàs ma-
leficium eſſet ſine pœna, vel quaſi, quod eſſe
non debet.l.ita vulneratus. ff. ad leg. Aquil.
Bald.in d.Auth.nu.17.verſ.ſed quid ſi reten-
69 to prædicto caſu. inquit, quod ſi manus de-
bilis eſt omnino inutilis, ſecunda opinio eſt
vera, ſi vero aliquo modo ſit vtilis, amputa-
ri debeat ipſa debilis, & prima opinio pro-
70 cedat: ſed certè hæc prima ſentẽtia de am-
putatione manus inutilis, indiſtinctè eſt te-
71 nenda, quia negari non poteſt, quin ſit ali-
qualis pœna, quæ ſufficit, vt dicit Iacob.Bu-
trigar.ibidem poſt principium, verſ. ſed q d
ſi vnam habet aridam. quem ſequitur ipſe-
met Bald.ad fin.nu.18.verſ. item non eſt du-
bium. & poſt eum Salyc. in 4.quęſt. nume.4.
72 vltra quod manus eſt, etiam quod arida ſit,
vt ibidem Salyc. ſubdit in fine d. 4. quæſtio-
nis, & ante eum voluit Angel. num.4. verſ.in
gloſ.2.ſequitur Fulgoſ.num.6.& ſequ. verſ. &
hæc ſunt vera ante ſententiam. & infra, &
latè probat Imol.in d.l.2.ff.de public. iudic.
nu.7.verſ.&per prædicta etiam. & benè ſer-
uiunt dicta paulo ante in verſic. & idem eſt
ſecundum Baldum.

73 Sanè ſi ſtatutum de certa manu loqueretur,
puta de dextra, vel ſiniſtra, & eodem modo
ſententia, vtique illa qualiſcunque eſſet, e-
74 tiam penitus inutilis, abſcindenda eſſet, qa
ſolutione eius, quod debetur, tollitur obli-
gatio, & quia reus liberatur ſoluendo rem
talem, qualis eſt, vt ſubdit Bald. ſub d.num.
17.ad finem verſ.item in eo, quod dictũ eſt
de manu inutili.maximè quia, vt idem Bald.
75 ſubdit nu.18.licet manus ſit inutilis, tamen
eius mutilatio magna eſt pœna, & ideò ſuffi
76 cit illam amputari, & minimum ſoluendo
liberatur debitor.l.ſemper in obſcuris.ff. de
reg.iur.nec manus arida, manus eſſe deſinit,
77 imo manus dicitur, quantũcunque non ha-
beat vitam membri, quouſque corpori co-
hæret, & illi coniuncta eſt; quemadmodum
78 arbor arida quouſque ſolo cohæret, & à ra-
dice non ſeparata, arbor dicitur, poſt ſepa-
rationem verò lignũ appellatur, vt hoc ar-
gumento vtens, rem hãc in terminis noſtris
reſoluit Angel.in eadem auth. nu. 4. verſ. in
gloſſ.2.ſequitur Salyc.in 4.quęſt.nu.4.in fine.
& Fulgoſ.nu.5.& ſequ.verſ. item amputatio.
& nu.8.verſ.in eo autem. & latè Cepol. in 3.
quæſt. nu.36.

79 Sic & ſi Iudex haberet arbitrium in ampu-
tatione membri, vt quod ſibi videatur am-
putandum, abſcindatur, vtique aridum, &
inutile arbitrandum eſſet; vt ſequendo Ni-
col.de Matarel. tenet Bal.in d.auth. ſed no-
uo Iure.in final.verb. ſub nume.18. Sequitur
Fulgoſ.ſub nu.8. verſ. vbi autem ſtatutum.&
Cepol.d.quęſt.3.nu.36.ad finem.

80 Nec eſſet in facultate rei eligendi manum
vtilem, & eam ſibi amputari faciendi, & nõ
81 aridam, renuntiãdo in hoc fauori ſuo, quia
ſtatutum reſpicit fauorem publicum totius
humanæ generationis, non delinquentis tã-
tum.argum.l.quos prohibet. ff. de poſtulãd.
82 ideo ei renuntiare non poteſt.l. quod fauo-
re. cum ibi notat.C.de legib.& ita ex prędi-
ctis rationibus cõcludit Salyc.in d.auth. ſed
nouo Iure.in 5.quæſt.nu.4. ad finem. dicens
eſſe opinionem Cyn. ibi, qui verè id voluit.
nu.3.verſ.tertio quæro. pro cuius corrobora
tione adduci poteſt Angel. in l. quicunque.
83 ad fin.num.7.C.de ſeru.fugitiu.vbi ait, quod
in alternatiuis pœnarum non cadit electio,
quia ſemper minor eſt in obligatione. l.ſi
ita ſtipulatus fuero decem, aut quindecim.
ff.de verb. obligat. & l.ſemper in ſtipulatio-
84 nibus.ff. de reg.iur. & quod ideo ſi imponi-
tur pœna corporalis, aut pecuniaria, licet
reus velit ſoluere potius corporalem, non
auditur, quia totius humani generis intuitu
85 impoſita eſt pecuniaria, cui humanitati re-
nuntiare non poteſt.l.addictos in fine.C. de
Epiſcopal.audient.& l.addictos in princ. C.
de appellation.& ſubijcit Bartol. conſuluiſ-
86 ſe apud Aſiſium, quod condemnatus in pe-
cunia, quam ſi non ſoluerit intra decẽ dies,
pes ſibi debeat amputari, elapſis decẽ die-
bus, volens perdere pedem, non debet audi-
ri, ſi poteſt ſoluere pœnam pecuniariã; nec
diſſentit Salyc.in eadem lege.in §.quod ſi ve
rò ad prędictam pœnam.nu.14. ad fin. verſ.
quæro quid ſi ſit locuples. & idem ante eos
voluit Bald.in eadem lege.num.23. verſ. ſed
quid ſi eſt ſoluendo. ſequitur Fulgoſ. nu. 10.
verſ.& per hoc cõcordat. & poſt eum Caſtr.
ſub nu.8.verſ.in gloſſ.ibi reſpondeo debẽtis.
& hoc idem fuit de mẽte Cyni in eadẽ lege.
ſi fugitiui.ſub nu.6.ad fin.verſ.vel poſsũ dice
re.& dixi in prioribus meis reſolutionib. cri
min.cent.1.caſu.77.in 5.q.nu.13.& 14.

Sextò

87 Sextò queritur, an si statutum dicat, quod
vulneranti aliquem in platea, manus abscin
datur, si aliquis vulnerauit aliquem in pla-
tea pluribus vulneribus eodem tépore, plu-
res manus sint abscindédæ. Castr. in d. auth.
sed nouo Iure. num. 3. vers. sed pone. format
hanc quæstioné, & primo dicit videri, quod
88 sic, quia tot sunt delicta, quot vulnera, li-
cet eodem tempore facta, & quodlibet me-
retur pœnam. l. nunquam plura. ff. de priuat.
delict. & d. l. quicunque. vers. si verò secundo,
vel tertio. de seru. fugitiu. deinde dicit in cō
trarium facere text. in d. auth. in verbo. vna
89 sola manus. & quia fuerunt vulnera simul
facta, & ideo videtur esse vnum delictum, se-
cundum gloss. in l. 1. C. vnde vi. circa fin. tan-
dem nihil resoluit, sed se remittit ad Bart.
in l. vulgaris. ad fin. ff. de furt. vbi nu. 3. versic.
quæro statutum est in hac Ciuitate. inquit,
90 quod stante statuto, quod si quis percusserit
aliquem cum sanguine in platea, ampute-
tur sibi manus, si quis pcutiat pluribus vul-
neribus, dubitatum fuit, an debeât sibi am-
putari ambæ manus, & dicit hanc quæstio-
nem habuisse de facto, & quod videtur dicé
dum, quod si statutum simpliciter, & indiffi-
nitè loquatur de manu, nec dicat, de qua,
scilicet dextra, vel sinistra, poterunt ambæ
91 amputari, quia sicut genus generalissimum,
vt pœna, quę est in quantitate, recipit mul-
tiplicationem, ita genus subalternum, do-
92 nec durat, sed si statutum diceret de mano
dextra, aduertendum est, quod si illa plura
delicta præcesserunt, antequa de aliquo fie-
ret condemnatio, tunc sufficit amputari di-
93 ctam dextram manum pro omnibus, sed si
primo facta esset condemnatio de vno deli-
cto, & postea ille delinquens, committeret
aliud delictum, posset Iudex alterare pœnā,
vt amputaretur altera manus, cum illa pœ-
na amputationis manus dextræ non posset
amplius imponi. l. hos accusare. §. omnibus.
ff. de accusatioo. Idem vult Bald. in l. quid er
go. §. pœna grauior. in repetit. ff. de his, qui
94 notant. infam. ad fin. nu. 35. dicens, quod si
statutum, facienti vulnus in facie, imponat
pœnam amputationis dextræ, si reus nó ha-
ber dextram, amputabitur sinistra, vel Iu-
dex dictam pœnam commotabit in pęnam
95 pecuniariā, & quod si quis fecisset duo vul-
nera in facie, non tamen ei amputarentur
ambę maous, sed illa dextra tantum, quia
vna solutio sufficit, quę vtriusque delicti pœ-
96 nam includit, cum non possit multiplicari,
tanquam consistens io specie; secus autem
inquit, si statutum non loqueretur de manu
dextra, & sic in specie, sed simpliciter, & in-
definitè de manu, quia tunc pro duobus vul
neribus, possent duę manus amputari, quia
97 pluralitas delictorum exigit pluralitatem
pœnarum, & testatur ita Assisij fuisse practi
catum, quam practicam iuridicam fuisse, li-
98 cet nō laudatam asserit, quia statutum erat
intelligendum de sinistra, vel secundū alios
de dextra, cum qua erat facta percussio, &
illa sola veniebat amputanda, vt etiam ipse
aliàs dixi in prioribus resolutionibus cri-
min. cent. 1. Casu 56. nu. 116. vers. dicit tamé,
99 vbi etiam subiunxi, quod nunquam sic de-
linquēti, facerem amputari ambas manus,
sed vnam tantum pro omnibus vulneribus,
imponendo ei, vltra dictam pœnam corpo-
ralem, aliam pecuniariā, vel exilij, aut car-
ceris, ex facti, & personarum qualitate ar-
100 bitrandam, licet cognouerim quendam
Baptistinū de Groppulo Agri Lunensis Flo
rentiæ commorantem, & inseruientem Cā-
cellariæ Dominorum octo Balię in deferen-
dis literis huc, & illuc, cui in Ciuitate Luca-
na ambę manus eodem tempore amputatæ
fuerunt, nec sunt multi anni, quod mortem
101 cum vita commutauit. Sanè vbi iam ex
vno delicto ampotata esset delinquenti ma-
nus, ex inde aliud committeret delictum,
eadem pœna dignū, magis tuto altera ma-
nus amputanda esset ex nouo delicto, etiam
si statutum loqueretur de certa manu, puta
dextra, & illa iam ex primo delicto ampu-
tata esset, quia sinistra amputaretur pro-
pter nouum delictū, vt dicit Bart. in d. l. vul-
garis. de quo nō meminit, prout nec de Bal-
do Gramma. d. decis. 94. num. 4. & seqo. vers.
102 attamen. vbi idem tenet, & sic in facti cō-
tingentia Sacrum Consilium Neapol. iudi-
casse testatur, & ita quoque tenuit Cepol. in
d. auth. sed nouo Iure. quæst. 4. no. 38. in fine.
& nu. 39. qui etiam postea quęst. 6. nu. 41. in
hac tota dubitatioue se remittit ad Bart. in
d. l. vulgaris.
103 Septimò quæritur, si propter ætatem pu-
ta senilem, vel puerilem condemnati in am
putatione manus, periculum esset mortis, si
sententia exequeretur, ao manus amputari
debeat, & dicendum est, quod non, sed Iu-
dex dispensat, quia sic faciéda iusta est cau-
104 sa, ne reus statim moriatur, licet, si nolit,
105 hoc facere, non possit cogi, nec ab eo ap-
pelletur. secundum Bald. in d. l. quicunque.
C. de seru. fugitiu. sub nu. 18. vers. quarto ca-
su. sequitur ibidem Salyc. sub nu. 7. vers. quę-
106 ro secundo. circa principium subdens, qđ
propterea si Iudex non dispēsauit, non po-
107 test querelari in Syndicatu, & benè, quia
quod est in potestate Iudicis, non subijcitur
necessitati. l. non quicquid. ff. de iudicijs, per
108 quem notat ibi Bart. quod non omne, qđ
Iudex potest, necesse habet facere.
109 Octauò queritur, si ex amputatione, vel
incisione, aut pcussione alicuius digiti ma-
nus, manus ipsa debilitata remaneret, an
tunc locus sit pœnę impositę, membrum de-
110 bilitanti, licet digitus, vt dictum est, non
sit membrum, sed officium membri: Angel.
in d. l. 2. ff. de public. iudic. nu. 12. videtur di-

111 cere, quod tali casu quis teneatur de mẽ-
bro debilitato, ex in quo consequentiã, ma-
nus est debilitata propter digitum debilita
tum: quod dictum sequitur ibi Imol. sub nu.
7.vers. & per prędicta infert Angel. & post
eum Angel.de malefic.in d.verbo membrũ.
num.4.vers.ex quibus. & cum hac opinione
etiam postea trãsit idem Angel. de malefic.
ibidem.num.8.vers.quod autem. vbi latiori
sermone eandem quæstionem reassumit, &
112 post multa cõcludit, quod si ex digito de-
bilitato redderetur quasi rota manus inuti-
lis, delinquens teneretur, tanquam mem-
113 brum debilitans, aliàs secus; & ideò in-
struit Iudicem, vt habeat iudicium medico-
rum, & in arte expertorum, qui videant, qui
digitus sit ille, qui remanet debilitatus, &
an ex debilitatione talis digiti, dicatur ma-
nus debilitata, & totũ scribi faciat in actis,
quam practicam ego sæpius obseruari vidi,
114 & ipse etiã seruaui multories, & vidi mul-
tas relationes peritorum de debilitatione
manus, propter incisionem pollicis, & vul-
nera illata in alijs digitis eiusdem manus, &
115 quandoque ex amputatione duorum digi-
torum, eo quod manus non poterat tũc ope
rari, aut exercere suum officium, & ferè inu-
116 tilis reddebatur; & in dictis casibus fue-
runt delinquẽtes condemnati in pęnas pro
manus debilitatione impositas à statutis,
vel alijs constitutionibus, aut ordinibus lo-
corum per ea, quæ supra dicta sunt, & per
notata per Alber. de Rosate de statutis lib.
117 2.quest.25.nu.1.vbi ait, quod si statuto ca-
ueatur, quod debilitans alium in membro,
puniatur in centum, debilitans in digito nõ
118 tenetur dicta pœna, quia digitus non est
membrum, sed officium mẽbri, nisi fortè ex
debilitatione digiti, debilitaretur tota ma-
119 nus, quod contingit sępè in debilitatione
pollicis, quia tunc esset locus pœnæ statuti,
& patet etiam ex infra statim dicendis.
120 Quinimo dicit ibidem Angel. de malefic.
quod si pretioso Pictori, vel scriptori pollex
sit abscisus, vel debilitatus, tota manus re-
spectu eius exercitij dicitur debilitata. arg.
l.inde Neratius.§.idem Iulianus.vers.& ideò
121 si pretioso.ff.ad leg.aquil.adcò quod secũ-
dum rigorem, si illum quis sequi vellet, lo-
cus esse posset pœnę contra debilitantem
membrum, licet secundum ęquitatem inspi
ci debeat, an verè ex debilitatione digiti
manus impediatur facere suum exercitium,
vel nè, & dicit Bart.in d.l.2.in fine.nu. 16.ff.
122 de public. iudic. quod tunc dicitur mem-
brum debilitari, quando officium membri
aliqualiter impeditur: sequitur Menoch.de
arbitr.iudic.lib.2.cent.1.casu.60. num.15. &
est text.in l.item offilius.ff.de ędilit.edict.ibi
si tamen ob eam rem eo minus vti possit. &
idem vult Bald.in d.l.si fugitiui.in fin.nume.
123 9.vers.vltimo nota. vbi ait, quod debilita-
tio mẽbri est impeditio principalis, & pro-
prij officij ipsius mẽbri, & subdit, quod ideò
124 oculus non dicitur debilitatus, si quis vi-
det, vt prius, licet propter ictum oculus sit
deturpatus aliqualiter.
125 Nec silentio prætereundum est alia, prę-
ter supra narrata, esse in corpore nostro mẽ
bra, & quędam instrumentalia, quędam for-
malia, & ex his alia maiora, & alia minora,
de quibus latè tradunt Doctores in l.2.ff.de
public.iudic.Bald.in l.3.C. de accusation.&
in l.data opera.C.de his, qui accus.poss. An-
gel.de malefic.in d.verbo.membrum. & ibi-
dem Augustin.de Arimin. in addition. Do-
ctor. in l.non sunt liberi. ff. de statu homin.
& in l.idem offilius.ff. de ędilit. edict. & alij
per eos in dictis locis allegati, ad quos satis
esse putaui Lectorem remittere.

EPITOME.

An statuto imponente pęnam mortis in certis delictis, pro quibus à iure communi non imponebatur, bona talis delinquentis debeant confiscari, tanquã tacitè sub pœna mortis compræhensa, vbi pro opinione negatiua multis rationibus, & authoritatibus concluditur, & quid quando ex iure communi pro eo delicto confiscatio bonorum tacitè imponebatur.

SVMMARIA.

1 *AN bona illius, qui ex forma statuti contra iuris communis dispositionem ad mortẽ condemnari, vel banniri debet ex aliquo delicto, tacitè sint confiscanda.*

Concluditur non esse locum publicationi bonorum, nisi statutum hoc dicat expressè. ibidem nu.11. & 17.

Limitatur tamen non procedere, vbi quis esset condemnatus, vel bannitus ad pœnam mortis vigore statuti ex tali crimine prò quo de iure communi debuisset deportari, vel in metallum damnari, aut alia pœna puniri per quã ex ipso iure cõmuni sequi tacitè debeat publicatio bonorum, nam tunc etiam si statutum hoc non dicat, bona confiscanda essent. ibid. nu.31.

Condemnatus ad mortem nudus moritur seruus pœnæ, & bannitus ad mortem nudus exulat.

3 *Nulla bona in Ciuitate relinquens nõ habet hæredem.*

4 *Statuti pœna contenti esse debemus.*

5 *Quod lex non dicit, nec nos dicere debemus.*

6 *Statuta contra ius Commune, strictissimè sunt interpretanda.*

7 *Ex statuto regulariter non perduntur bona, nisi expressè caueatur.*

8 *Bannum ex forma statuti est quoddam quid, quod*

quod est extra iura communia.

9 *Quod est contra iura communia, non est trahendum ad cõsequentiam sed in suis terminis seruandum, nec vltra protrahendum.*

10 *Condemnatus, vel bannitus ad mortẽ ex forma statuti contra ius Commune, potest relinquere bona in Ciuitate, & si non sit facta exequutio in corpore, poterit de dictis bonis testari, et si passus sit mortem, & proinde factus seruus pœnæ, non poterit, sed ab intestato habebit hæredem.*

11 *Authen. bona damnatorũ. non corrigit iura antiqua bonorum publicationem imponẽtia, sed ea solummodo, quæ ipsam publicationẽ in cõsequentiam pænæ mortis naturalis, vel deportationis, & sic tacitè quodammodo admittebant.*

13 *Iura quæ expresiè bonorum publicationem imponunt, sunt in viridi obseruantia.*

14 *Iura antiqua in multis casibus specialiter confiscationem bonorum imponebant, & in multis alijs eam tantummodo in consequentiam alterius pœnæ continebant.*

15 *Bona delinquẽtium ex dispositione Authen. bona damnatorum non confiscantur, nisi ob crimen lesæ Maiestatis diuinæ, vel humanæ, sed deferuntur ad ascendentes descendentes, & ex latere coniunctos. vsque in tertium gradum, si supersint, quicquid aliqui dixerint de collateralibus. ibid nu. 17.*

16 *In corpore, vnde Authen. bona damnatorum desumitur, non adsunt hęc verba, ex latere.*

17 *Quicquid sit de iure Communi totus Mundus obseruat, quod bona per delictum non publicẽtur, nisi in casu lesæ Maiestatis, tàm diuinę, quàm humanæ, vel nisi statuto, vel consuetudine aliter disponatur. supra num. 15. & infra nu. 23. & 26.*

18 *Bona condemnati ex forma statuti pro furto, vel alio priuato delicto ad furcas, non intelligũtur tacitè confiscata, & propterea non publicantur.*

19 *Pro furto bona non publicantur, tàm ex dispositione Iuris Communis, quã Municipalis Florentiæ. ibid nu. seq. 20.*

21 *An decretum Mediolani Dominij in constitutionibus. tit. de iure, & priuilegio fisci. in §. omniũ, loquatur in omnibus casibus, nõ solum in exceptis per Authen. bona damnatorum, sed etiã in non exceptis, non correctis tamẽ.*

22 *Verba generalia, & vniuersalia restrictionem non admittunt.*

24 *Dispositio authen. bona damnatorum, mero iuris rigore hodie remanet correcta per Decretum Mediolani, de quo in constit. tit. de iur. & priuil. fisci. ita vt natura hæc confiscationis bonorum dicatur redacta ad terminos iuris antiqui.*

25 *Si reus præsens damnetur ad mortem ex forma statutorum, quę iuri communi aduersatur, non intelligitur tacitè imposita confiscatio bonorũ in consequentiam, siue simus in delicto priuato, siue in publico.*

27 *Si ex forma statuti quis punitur ad mortem, bona non veniunt confiscanda in consequẽtia, etiam si dãnatus non habeat descendentes, nec ascendentes in infinitum, nec transuersales vsque ad tertium gradum, nàm illa bona applicantur alijs coniunctis, vsque ad decimum gradum.*

28 *Omnis damnatus quantumcunque de crimine publico, ex forma statuti dicitur dãnatus ex lege priuati iudicij.*

29 *Damnatis ex lege priuati iudicij, non auferuntur bona, nisi caueatur expressè.*

30 *Lex statutaria, ex quo intentatur ad exequutionem criminis, no debet extendi vltra quam dicat.*

32 *Opinio illa, quod bona non publicentur, nisi caueatur expressè, procedit in damnato, vel bãnito ad mortem, vigore statuti pro delicto, prò quo talis pœna de iure communi imposita non erat, secus si eadem pœna mortis eo iure inferebatur, & proinde etiam confiscatio bonorũ, quod est menti tenendum.*

33 *Furibus, & stratarum derobatoribus, & viarum publicarum inuasoribus non est imponẽda pœna confiscationis bonorum, & de iure cõmuni, nec expressè, nec tacitè huiusmodi crimina hanc pœnam habent.*

CASVS DVCENTESIMVS TRIGESIMVSSEPTIMVS.

1 IN disputationem venire vi-
di, an si aliquis ex forma
statuti cõtra iuris commu-
nis dispositionem ad mor-
tem condemnari, vel ban-
niri debeat ex aliquo deli-
cto, eius bona tacitè sint confiscanda. Bald.
in l. data opera. nu. 56. vers. sed quæritur si a-
liquis. C. de his qui accus. poss. ponit hanc
2 quæstionem, & concludit, quod non, quia li-
cet condemnatus ad mortem nudus moria-
tur seruus pęnæ, & bannitus ad mortem nu-
dus exulet. l. tutelas. §. item si ciuitas. ad fi-
nem. ff. de capit. minut. & §. relegati. cum ibi
notatis. instit. quib. mod. ius patrię potestat.
3 soluit. & nulla bona in Ciuitate relinquens
hæredem non habeat. l. lex Cornelia. 28. an-
te finem. ff. de vulgar. & pupil. substitut. tamẽ
cum statutum de pœna tantũ mortis loqua-
4 tur, ea contenti esse debemus. l. si ita stipu-
latus. 120. ff. de verb. obligat. & cum de alia
non loquatur, nec de bonorum publicatio-
5 ne aliquid diffiniat, nec nos loqui, aut defi-
nire debemus. l. seruus. cum ibi notatis per
6 gloss. fin. C. de pœnis. & cum statutum hoc
contra ius commune, secundum quod pro
tali delicto pœna capitalis non imponeba-
tur, nec absens ad mortem bannitur, stri-
ctissimè est interpretandum. l. constitutioni-
bus. ff. ad municipal. & l. quicquid astringen-
de

dæ.ff.de verbor.obligation. & ita ante Bald.
tenuit Cyn.in l.1.ad finem.post versic.prete-
7 rea.in d.§.& infra.C. de hæred. instituend.v-
bi apertè dicit, quod ex statuto regulariter
non perdūtur bona, nisi expressè caueatur,
8 & quod bannum ex forma statuti est quod-
dam quid, quod est extra communia iura,
9 quod non est trahendum ad consequētiam.
l.quod contra rationem.ff.de reg. iur. sed in
suis terminis seruandum, nec vltra protra-
10 hēdum; & subdit Bald.in loco citato, quod
ideo talis condēnatus, vel bannitus ad mor-
tem potest relinquere bona in Ciuitate, & si
non sit facta executio in corpore, poterit de
dictis bonis restari, & si passus sit mortem,
& proinde factus seruus pœnæ, non poterit
testari, sed ab intestato habebit heredem,
de quo, cum presentis non sit inspectionis,
11 disputare nunc non expedit, quia satis mihi
est ostendere, non esse locum publicationi
bonorum in casu proposito, si statutum non
dicat, prout latius prosequendo concludit
idem Bald.in c.1.in princ.nu.9. & sequ. vers.
quæro ergo, & infra. de pace tenend.in vsib.
feudor.vbi etiam meminit de Cyno in loco
precitato. Idem apertè tenuerunt Angel. de
malefic.in verbo, & eius bona publicamus,
nu.36.vers.& tene mēti. & ibi latius August.
in addition.in princ.& nu.sequ. Aretin. in l.
eius q.§.si cui.col. 4.vers.& quia glos. nostra.
& vers. vtrum damnatus ad mortē. ff. de te-
stament.& ante ipsum Imol. ibidem num.6.
vers.& per hoc videtur. Quæ conclusio ex eo
12 vera apparet, quod licet hodie per authent.
bona damnator. C.de bonis proscriptor.nō
corrigantur omnia iura antiqua, bonorum
publicationem imponentia, sed ea solúmo-
do, quæ ipsam publicationem admittebant
in consequentiam pœnæ mortis naturalis,
13 vel deportationis, & sic tacitè, adeoquod il-
læsa, & incorrecta remaneant ea iura, quæ
illam expressè imponebāt, vt tradunt Bart.
in l.1.sub nu.3.vers.tertij.ff. de bon. damna-
tor.Alberic.de Rosate in tract.de statut. lib.
3.qō.18.in princ.Boss.in pract.crimin. tit.de
bonor.public.sub num.1.vers.& primo scias,
& num.79.vers.vidisti.& in tit.banniti quid
amittant.sub nu.10.vers.hęc, quę diximus. &
infra. Cagnol.in l.ea sola deportationis.nu.
8.vers.de qua materia. ff. de reg.iur. Aretin.
in d.§.si cui. sub nu.3.vers. vltimo nota. ff. de
testam.& ante eum Imol.sub num. 2.vers. in
glos.super verbo publicantur.Angel.de ma-
lefic. in d. verbo. & eius bona publicamus,
nu.34.vers.Tertio casu. Clar.in pract.crimi-
nal.quæst.78.in princ.vers.scias etiam. Fari-
nac.in tract.criminal.tit.de delict.& pęn.qō.
25.nu.7.& 8.vers. limitando primo proposi-
tam regulam.Carpan.in commentar. ad cō
stitut.domin.Mediolanen. tit. de iur. & pri-
uileg.fisci.§. omnium. nu.10. vers.inter cęte-
ras. vbi alios refert de Communi testantes,
& ipse aliàs dixi in prioribus meis resolu-
tion.crimin.cent.1.casu 99.nu.19. & cent.2.
14 casu 137.nume.21.quia secundum ipsa iura
antiqua in multis casibus specialiter impo-
nebant confiscationem bonorum, in alijs au
tem illam tantummodo in consequentiā al-
terius pœnæ continebant, postque iura su-
15 peruenit d.auth.bona damnatorum. ex cu-
ius dispositione bona delinquentium nō cō
fiscantur, excepto crimine lesę Maiestatis
diuinę, vel humanę, sed deferuntur ad ascē-
dentes, & descendentes, & ex latere coniun-
ctos vsque in tertium gradum, si supersint,
quicquid aliqui de collateralibus dixerint,
16 ea ratione, quia in corpore, vnde ea authē.
sumitur, non adsunt ea verba, ex latere, con-
tra quos communis est opinio, vt firmat Ca-
gnol.in d.l.ea sola deportationis.98. num.7.
vers.de iure nouissimo.ff.de reg.iur.quem se-
quitur Clar.d. quęst.78.sub nume. 1.vers. sed
quicquid sit, & optimè declarat Boss.d. titul.
banniti quid amittant. nu. 10.vers. hęc quæ
diximus, & infra.& nouissimè ponit Farinac.
d.quæst.25.nu.6.vers. amplia secundo. & est
communis opinio, vt testatur Aretin.in l.e-
ius qui.§.si cui.col.3.vers.sed queritur conse-
17 quenter. ff. de testament. Tamen quicquid
sit de iure, totus mundus obseruat, quod bo-
na non publicentur aliquo casu, nisi vt dictū
est, in casu lesę Maiestatis Diuinę, vel huma-
nę, vel nisi statuto, vel consuetudine aliter
disponatur.Alberic.de Rosat.d.quęst.18.nu.
13.vers.quicquid tamen sit. Cepol.cons. cri-
min.17.num.35.vers.nam dicit.Clar.d.quęst.
78.sub num.1.vers.sed certè.Nouel.in pract.
crim.super inquisition.contra Rebelles. nu.
6.Deci.cons.442.nu.6.Roland.à Valle cons.
98.num.5.vers.nec etiam. lib.2. Boeri.decis.
264.nu.15. vers.& ideo. Vulpel.respons. cri-
min.42.nu.1.& respons.57.nu.7. Crauet.cōs.
128.num.6.in fine.vers.quinto dico.Carpan.
in d.§.omnium.nu.13.& sequ.vers.tamē quic
quid sit de iure cōmuni. & Farinac. d.quęst.
25.in princ.nu.1.& nume.9.10.11.& 12. vers.
sublimitatur præcedens prima limitatio cū
duabus sequ.& ipse dixi.d.casu 137.num.22.
18 Et hinc est, quod bona condemnati ex for-
ma statuti pro furto, vel alio priuato delicto
ad furcas, non intelliguntur tacitè confisca-
ta, & propterea non publicantur, cum de il-
lorum cōfiscatione statutum non loquatur,
19 nec de iure communi in eo delicto confisca
tioni sit locus, vt punctualiter decidit Bald.
in vsib.feud.tit.de pace constant.c.1. in ver-
bo, imperialis clementię.nu.20. vers.sed hic
dubitatur. quem secuti sunt Aret. in l. eius
qui.§.si cui.nu.2.vers.vtrum autem. ff. de te-
stam.Angel.de malefic.in d.verbo, & eius bo
na publicamus, nu.36.vers. & tene menti. &
ibi latius August.in addition.in princ. & nu.
37.& seq.& Cagnol.alios citans in d.l.ea so-
la deportationis. sub nu.7. ad finem. vers. Sed

dicit

dicit notabiliter Bald.ff.de reg.iur. & in fur to non venire bonorum confiscationem, ipse etiam alijs authoritatibus probani in dictis meis prioribus resolution. crimin. cent. 2.casu 197.nu.10. Hinc etiam Boss. d.tit.de bonor.public.nu.79.vers.vidisti in princ. pte
21 sentis tituli. quæsiuit,an decretum Dominij Mediolani in constitutionibus tit.de iure,& priuileg.fisci in §.omnium,disponens, quod in casibus,in quibus de iure communi imponitur pœna cofiscationis bonorum,bona, & iura ipsorum maleficiorum verè, vel fictè vbique sita, vel reperta ipso iure,& facto publicentur, & publicata, incorporata, & cōfiscata, pariterque apprehensa sint, & esse intelligantur à die commissi criminis,loquatur in omnibus casibus,non solum exceptis per dictam authent.bona damnatorum, videlicet in crimine rebellionis,& hæresis,sed etiam in non exceptis, non correctis tamē, & sic vbi specialiter per iura antiqua imponebatur pœna confiscationis bonorum, & credit illud loqui in omnibus,& non in exceptis tantum, tum quia de illis iam in specie
22 meminerat, tum quia vtitur verbis generalibus,& vniuersalibus, quę restrictionē hanc non admittunt; subdit tamen, quod e i dura opinio, & bene iudicio meo,stante gene-
23 rali obseruantia totius mūdi, quod præterquam in dicto crimine lesę Maiestatis Diuinæ, vel humanæ non fiat bonorum confisca-
24 tio, vt supra dixi,licet mero Iuris rigore sustineri possit,& quod per tale decretum corrigatur dispositio dictę authenticę, bona dānatorum,& materia hęc bonorum confiscādorum reducatur ad terminos iuris antiqui, quę bona confiscabantur, & idem Boss. dicit in eodem tit.sub nu.1. versic. tamē ex dispositione ordinum. & nume.10.vers. reddit enim,sequitur Carpan.in d.§.omnium.num. 21.versic.ex quo autem. & habetur per Gabriel,cons.172.nu.38.vers.nam iure communi.lib.1.

Corroborantur prędicta ex traditis per Boss. d.tit.bamniti quid amittant.num.11. vers.&
25 quid si pręsentes. vbi ait, quod si reus pręsens damnatus fuerit ad mortem non iure communi,sed ex forma statutorum cōdemnātium aliquem ad mortem naturalem, vel ciuilem, in casibus,in quibus aliter est dispositum de iure communi, non intelligitur tacitè imposita confiscatio bonorum in consequentiam, siuè simus in delicto publico,siuè in priuato, secundum magis communē scribentium sententiam,de qua testatur Corne. in l.2.C.qui testam.facer.poss.nu.3.& 4. vers. in eadem. ibi,publicum, & capitale.& ante eum,ita ibidem voluerunt Bald.num.6.vers. in eadem glos.ibi, non publicantur,& Cast. nu.4.& 5.vers.item oppono,& infra.nec dissentit Franc.Aretin.in d. §. si cui.col.4. vers. vtrum damnatus ad mortem, vbi latè insi-

stit, & licet multa consideret in oppositum, tamen veritas videtur, quod etiam tunc bo-
26 na non perdātur; & sic quod indistinctè nō habeat locum cōfiscatio bonorum, vt videtur velle Imol.in eodem §. si cui. ad finē. nu. 6.versic.& per hoc videtur. & apertius hoc tradit Angel. de malefic. in d. verbo. & eius bona publicamus. sub nu. 36. versic. & tene
27 menti.vbi ait, quod si ex forma statuti quis punitur ad mortem,bona non veniunt confiscanda in consequentiam, etiam si damnatus non habeat descendentes, nec ascendentes, succedentes in infinitum, nec transuersales, vsque ad tertium gradum, de quibus loquitur dicta authent.bona damnatorum; imo illa bona applicantur alijs coniunctis
28 vsque ad decimum gradum,quia omnis dānatus quantumcunque de crimine publico ex forma statuti, dicitur damnatus ex lege
29 priuati iudicij, & damnatis tali lege non auferuntur bona, nisi caueatur expressè, & idem censuit ibi Augustin.in addit.in princ, & nu.37.& 38. vbi latius hanc rem prosequitur, & ita etiam formaliter dixerunt Bald. in d.l,2.in fin.nu.7.vers.& nota valde. C. qui testam.facer.poss.& Angel.de Perus. in d.auth.bona damnatorum. col.fi. post medium, vers.item dicit Iacob. & addit aliam ratio-
30 nem, quod ex quo intentatur lex statutaria ad executionem criminis, non debemus ipsam extendere vltra quam dicat,& maximè in pœnis, vt in lege interpretatione. & in l. sancio legum.ff.de pœnis.
31 Non pręcederent autem premissa, vbi quis esset condemnatus, vel bannitus ad pœnam mortis vigore statuti, ex tali crimine, pro quo de Iure communi debuisset deportari, vel in metallum damnari,aut alia pœna puniri, per quam ex ipso Iure communi sequi debeat tacitè publicatio bonorum,quia tuc etiam si statutum non dicat,confiscanda essent eius bona: ita pūctualiter dicit August. de Arimin. in additionib. ad Angel. de malefic.in verbo. & eius bona publicamus. sub nume.38.aute medium, vbi ad hoc allegat Ioan. Andr. in addition. ad Speculat.tit. de instrument.edition.§.compendiosè. sub nu. 7.in verbo. in metallum. in additione inci-
32 piente. per hanc legem. & videtur esse de meute Doctorum in locis supra citaris, loquentium in damnato, vel bamnito ad mortem vigore statuti pro delicto, pro quo talis pœna imposita non erat,secus sentientium, si eadem pœna mortis ex iure communi inferebatur, & proinde etiam confiscatio bo-
33 norum, quod est menti tenēdum; & memini aliàs non semel reprehędisse Iudices, volentes imponere pœnam confiscationis bonorum quibusdam furibus, & stratarum derobatoribus, & viarum publicarum inuasoribus, quibus per iura municipalia pœna mortis naturalis imponebatur, nulla bono-

rum

rum publicationis habita mentione, cum huiusmodi delicta iure communi, nec expressè, nec tacitè pœnam hanc haberent,

EPITOME.

Quod dispositio Auth. bona damnatorum. C.de bonis proscriptorum. non corrigit Iura antiqua, imponentia pœnam amissionis non omnium bonorũ delinquentium, sed partis tantum, puta dimidiæ, tertię, vel alterius quotæ, nec etiã alia iura, quæ in aliquibus delictis pœnam publicationis certarum rerum, seù bonorum certorum imponunt, sed talia Iura adhuc procedunt, & incorrecta remanent,

SVMMARIA.

1 *IN plerisque casibus antiquitus à iure cõmuni imposita est delinquentibus pœna non omnium bonorum, sed alicuius partis tantummodo.*

2 *An Authen. bona damnatorum. C. de bon. proscript. seù damnat. corrigat iura antiqua, imponentia pœnam particularem publicationis alicuius certæ partis bonorum delinquẽtis, & concluditur quod non.*

Hoc tamen secundum aliquos limitatur procedere, quando publicatio partis bonorum debet fieri, non mutato statu delinquentis. ibidem nu. 5.

Quod potest admitti, quando lex ipsa expressè, & specialiter amissionem partis bonorum, non imponeret. ibid. nu 7.

3 *Quando pars bonorum publicatur, bona auferuntur expressè in pœnam condemnati, & non accessoriè ex natura condemnationis factæ in personam.*

4 *Existentia liberorum non potest impedire condemnationem particularem publicationis alicuius partis bonorum, nec certæ quantitatis pecuniarum pœnam.*

6 *Quando quis cõdemnatur de crimine capitali, & ex dispositione legis debet perdere dimidiam bonorum, vel aliam partem, tunc publicatio venit accessoriè, & tacitè in consequentiam pœnæ capitalis.*

8 *Authen. bona damnatorum non amplectit causam stupri non violenti, cuius pœna de iure ciuili est perditionis dimidię partis bonorum cũ relegatione.*

9 *Item casum, in quo quis incideret in pœnam legis Iuliæ de vi priuata, cuius pœna est amissionis tertię partis bonorum cum relegatione.*

10 *Pœnæ prædictorum criminum hodie non sunt in vsu, nec amplius in practica seruantur, sed aliæ earum loco ex Iudicis arbitrio successerũt.*

11 *Ne dum Iura antiqua, loquentia de publicatione partis bonorum, à iure nouissimo correcta non sunt, sed nec etiam ea, quibus solũmodo res aliquę, vel certa bona publicari decernuntur.*

12 *Authen. bona damnatorum non extenditur ad eas pœnas, quibus res particulares veniũt publicandæ.*

13 *Locus, in quo falsa moneta fabricata est, publicari debet, siuè Dominus sciuerit, siuè ignorauerit, dum tamen proximus ipsi loco fuerit.*

14 *Et hoc D. Author seruauit, dũ bis hunc casum in facto habuit, & ab alijs etiam seruari audiuisse testatur.*

CASVS DVCENTESIMVS TRIGESIMVSOCTAVVS.

1 QVONIAM in plerisque casibus antiquitus à Iure cõmuni imposita est delinquentibus pœna confiscationis non omnium bonorum, sed alicuius partis tãtummodo, puta dimidiæ, tertiæ, quartæ, vel alterius quotę, de quibus meminit Clar. post alios per eum relatos in pract. crimin. q. 79.
2 Vidi in contingẽtia facti dubitari, an Auth. bona damnatorũ. C.de bonis proscript. seù damnator. corrigat talia iura antiqua, impouẽtia pœnam particularem alicuius certæ partis bonorum delinquentis, & sic non vniuersalem omnium bonorum publicationem, sed particularem alicuius partis tantum; in qua quæstione partem negatiuam veram esse credidi, quod d. auth. non corrigat iura antiqua, lnquentia de publicatione
3 partis bonorum, quia, quando pars bonorũ publicatur, bona auferuntur expressè in pęnam condemnati, & non accessoriè ex natura condemnationis factæ in personam, vnde nõ debet fieri reseruatio per dictum Ius nouissimum authenticorum, ita in pũcto determinant Bald. in c. 1. in princ. nu. 9. & seq. vers. quero ergo. de pace tenenda. in vsibus feud. Alberic. de Rosat. in tract. de statut. lib. 3. quæst. 18. post princ. sub nu. 1. vers. si autem pars. Ioan. de Imol. in l. eius qui. §. si cui. sub nu. 3. vers. & per hoc videtur. ff. de testament. & ibidem Franc. Aretin. col. 4. vers. vtrum autem. Bossi. in pract. crimin. tit. de bonor. publicat. nu. 79. vers. vidisti. in fin. Angel. de malefic. in verbo, & eius bona publicamus. nu. 35. vers. quarto casu. & ibi etiã August. in additinn. sub num. 38. vers. & hęc vera. Bocr. decis. 264. sub num. 15. & Peregr. in tract. de iurib. & priuileg. fisci. lib. 5. titul. 1. de publicat. bonor. sub nu. 11. vers. amplia autem. subditque propterea Angel. de malefic. supra cita-
4 tus, quod hoc casu existentia liberorum nõ

posset

possit hanc condemnationē impedire, pro- ut nec particularem condemnationem certæ quantitatis pecuniarum; benè verum est, quod Bart. in l. 1. in fin. sub nu. 9. vers. quæro quando publicatur pars bonorum, recitata prędicta opinione negatiua Petr. in d. auth. bona damnatorum. adducit glos. tenentem contrarium in l. 1. in glos. super verbo. aduer sus leges. in nec. ff. de iure fisci. cum qua in- quit esse tenendum, eamque etiam sequitur in ipsamet lege 1. ff. de iur. fisc. sub nu. 13. ad fin. vers. sequitur in text. sed eum expresse re probāt Doctores supra citati, & potissimum
5 Ioan. de Imol. & Franc. Aretin. qui tamē videtur restringere dictam negatiuam opinionem, vt procedat, quando publicatio partis bonorum deberet fieri, non mutato statu delinquentis, secus non procederet,
6 quando quis condemnaretur de crimine capitali, & ex dispositione legis deberet perdere dimidiam bonorum, vel aliam partē, quasi quod tunc publicatio veniat accessoriè, & tacitè in consequentiam pœnæ capi-
7 talis, & non principaliter in pœnam: quod posset admitti quando lex ipsa expressè, & specialiter amissionem partis bonorum nō imponeret per ea, quæ dicta sunt casu proximè præcedenti, ad quę me remitto, & cum prædicta opinione pluries transeundum cē-
8 sui, & in specie in quadam causa stupri non violenti, cuius pœna de Iure ciuili erat perditionis dimidię partis bonorum cum relegatione. §. item lex Iulia de vi publica. instit.
9 de public. iudicijs. & iterum in casu, in quo quis inciderat in pœnā legis Iulię de vi priuata, cuius pœna erat amissionis tertię partis bonorum cum relegatione l. 2. & ibi gloss. & Doct. C. ad legem Iuliam, de vi public. vel priuat. licet secundum dictorum iurium dispositionem, sequutæ non fuerint condemnationes, non quia fuerint correcta per d.
10 auth. bona damnatorum, sed quia non sunt in vsu, nec amplius in practica seruātur, sed aliæ pœnæ earum loco ex Iudicis arbitrio successerunt, vt de prima testatur Clar. in §. stuprum. sub nu. 3. vers. sed quæro quæ sit pœna stupri. ad fin. & de secunda idem Clar. in pract. crimin. quęst. 83. nu. 4. vers. vim. & ante eum Iodoc. in pract. crimin. cap. 100. titul. de vi priuat. num. 9. & ipse probaui in prioribus resolut. crimin. cent. 1. casu 8. num. 10. & casu 46. num. 5. vbi etiam alios idem affirmantes retuli.
11 Et quę dicta sunt de publicatione partis bonorum, vt iura antiqua, de ea loquentia, à iure nouissimo correcta non intelligantur, procedunt etiam, quando à lege antiqua nō pars certa bonorum fisco applicatur, sed solummodo res aliquę, vel certa bona publicari decernuntur, vt latè pluribus exemplis
12 docet Clar. d. quęst. 79. nam & tunc tales pœnæ abrogatæ non censentur per d. auth. bona damnatorum, vt patet ex allegatis per Clar. latè in hac materia insistentem, cuius dictis addo casum singularem, quem bis
13 in facto habui, de loco scilicet, in quo falsa moneta fabricata est, qui siuè dominus sciuerit, siuè ignorauerit, dū tamen proximus ipsi loco fuerit, publicandus est: vt probat text. in l. 1. §. domus verò, vel fundus. C. de fal. monet. & ibi Doctores, & tradit Decian. in tract. crimin. tom. 2. lib. 7. cap. 28. de pœnis pro crimine falsæ monetę. nume. 12.
14 vers. domus etiam. quam dispositionem seruaui, & ab alijs etiam obseruari audiui.

EPITOME.

De prǽscriptione actionum criminalium, & an condemnatus in contumaciam in pœnam mortis, si post annos triginta, vel maius tempus captus fuerit, & ductus in fortiam iustitiæ, sententia sit exequenda, an verò talis condemnatus sit tutus præscriptione, & quid in con dēnato in pecunia, an scilicet is actionem ex sententia præscribat, an verò soluere cogendus sit.

SVMMARIA.

1 *CRIMINALES actiones regulariter spatio viginti annorum tolluntur. Et magis cursu triginta annorum.*
2 *Omnis actio, etiam ex sententia competens, spatio triginta annorum præscribitur.*
3 *Capitaliter bannitus in contumaciā, si post cursum triginta annorū à lata sententia perueniat in fortijs Curię, nō potest opponere præscriptionem, sed decapitari debet.*
Ampliatur hoc procedere, etiam in bānito simpliciter, & purè in pœna pecuniaria. ibidem nu. 14.
4 *Si quis fuit positus in banno iam sunt 50. anni, & captus opponat præscriptionem temporis, non debet liberari, sed iuxtà tenorem sententiæ decapitari.*
5 *Sententia, per quam quis in contumaciam bannitur, est conditionalis, donec quis in fortiam Curiæ perueniat.*
6 *Quod à conditione pendet, præscribi non potest.*
7 *Sententiæ criminales iamdiù promulgatæ contra reos tūc absentes, & contumaces, dictis reis depręhensis, aduersus eos exequuntur per successores in Magistratu, & mutato etiam Principe. ibid. nu. 16.*
8 *Effectus sententiarum tolli non potest, quando facto reorum, sententia Iudicis exequutioni mādari non potuit, propter eorum continuam absentiam.*

9 *Bannitus in contumaciam pro mortuo habetur.*
10 *Qui pro mortuo habetur, nullo vnquam tempore præscribit.*
11 *Condemnati prętextu pręscriptionis non liberantur, & ita quotidie practicatur. ibidem nu.16,*
12 *In practica solum habetur ratio pręscriptionis, quæ ante accusationem, vel inquisitionē decurrisset. & ex qua, ius accusandi, & inquirendi regulariter tollitur.*
13 *Qui pręscriptione à lege, vel statuto inducta tutus est, molestari non debet, & processatus non est condemnandus, sed in pace dimittendus.*
15 *Nullo tempore pręscribit malęfidei possessor.*
Bannitus, vel condemnatus in pœna pecuniaria dicitur malę fidei possessor.

CASVS DVCENTESIMVS TRIGESIMVSNONVS.

QVONIAM criminales actiones regulariter spatio annorum viginti tollutur. l.in omnibus. ff. de diuers. & temporal.præscript.& l. quærela. & ibi glos. & Doctor.C.ad leg.Cornel.de fals.Foller.in prac. crimin.in 1.parte secund.part. principal. in verbo. foriudicentur.num.17. vers. nunquid possit opponi.Bossi.in pract.crimin.tit.quomodo procedatur per actionem in delictis. num.17.vers.& differunt.& num.22. & sequ. vers.& adde. Clar.in pract.crimin.quęst. 51. num.1.& 2.& Cartar.in tract.de execut.sententent.contum.capto bannit.cap. fin. sub nu. 315.vers.quamuis. & magis cursu annorum
2 triginta, quo temporis spatio omnis actio, etiam ex sententia competens, pręscribitur. l.sicut.& l.omnes.C.de præscript.30. vel 40.
3 annor. Quæsitum fuit, an capitaliter bannitus in contumaciam, si post cursum 30. annorum à lata sententia, perueniat in fortijs Curiæ, debeat decapitari, & ex predictis iuribus dicendum videbatur, quod d. sententia amplius exequi non posset, eoquod dictę actioni ex sententia fuerit præscriptum, nedum spatio 20.annorum, sed etiam 30 nihilominus contrarium expresse decidit Bald. in l.data opera.nu.58.vers. sed pone aliquis. C. de his qui accus. non poss. vbi formaliter
4 dicit, quod si quis fuit positus in banno iam sunt 50. anni, ità quod, si quo tempore peruenerit in fortiam Communis, decapitaretur, & captus opponat præscriptionem temporis, non debet liberari, sed iuxta tenorem
5 sententię decapitari, quia antequam perueniret in fortiam Communis, sententia erat
6 conditionalis, & ideo præscriptio non potuit currere. argum. l.1. §.fin.in fine. C.de annal. prescript.& l.cum notissimi. §. in his. C. de prescript. 30.vel 40.annor.& Bald. sequuti sunt. Nell. in tract.de bannit. in 2.part. 2. tempor.q.64. Petr.Foller.in pract.crimin.in 1.part.2.part.principal.in verbo captis forindicatis. nu.7.vers.pone quod quis. Bossi.in pract.crimin. tit. quomodo procedatur per actionem in delictis.num.19.vers. verum sequuto bāno. & nouissimè Cartar. alios eiusdem sententiæ referens, in tract. de execut. sentent.contumac.capto bannit.cap.fin.nu.
7 313. & sequ.vers. vt nec etiam. qui subdit, quod propterea videmus sententias criminales, iamdiù promulgatas, contra reos tūc absentes, & contumaces, dictis reis post dudum temporis depręhensis, & in carcerem coniectis, aduersus eos exequi per successores in Magistratu, & mutato etiam Princi-
8 pe, sub quo latę fuerant: quia illarum effectus tolli non potuit, quando facto reorum sententia Iudicis executioni mandari non potuit, propter eorum continuam absentiā:
9 Non inconuenienter etiā addi potest, quod ex quo talis bannitus pro mortuo habetur,
10 nullo vnquā tempore præscribat, vt in puncto, loquens in deportato, dicit Bald.tit.de pace constant.c. 1. §. imperialis clementiæ.
11 nu.3.vers.deportatus nunquam.& verissima est conclusio prædicta, & quotidie practicatur, nec condemnati prætextu huiusmodi præscriptionis liberantur, licet negari non
12 possit, quin etiam in practica habeatur ratio præscriptionis, quę ante accusationem, vel inquisitionem decurrisset, & ex qua Ius accusandi, & inquirēdi regulariter tollitur:
13 per ea, quę in contrarium sunt adducta, qui enim præscriptione à lege, vel statuto inducta, tutus est, molestari non potest, & processatus non est condemnandus, sed in pace dimittēdus: vt tradunt Clar.d.quæst.51. sub nu.1.ad fin. Mascard. in tract.de probation. conclus.351.nu.5.& 6.& concl.357.num. 15. volum.1. & alij plures congesti per Cartar. d.c.fin.sub num.315.vers. quamuis ea ratio, & infra.
14 Quinimò dicit Bald.in eadem lege.data opera. sub d.nu.58. vers. sed quid de bannito in pecunia. quod prædicta conclusio de cōdemnato post lapsum longissimi tēporis capto, & in fortiam Curiæ ducto, procedit etiam in bānito simpliciter, & purè in pœna pecuniaria, quia non obstante lapsu tanti
15 temporis, sententia exequitur; quia cum sit malæ fidei possessor, non præscribit vllo tempore. sequitur Nell.in d.2.part.2.tempor. q. 64. ad fin. & sentit Cartar. d. cap. final. sub
16 nu.315.circa principium. dum dicit, sentētias criminales, mulctas, & alias condemnationes, iam diù promulgatas, exequi contra reos condemnatos: & ita seruatur, nec à cōdemnatione contra eum sequuta liberatur reus, prætextu præscriptionis, sed sententia executioni mandatur.

EPI-

EPITOME

An ſtante ſtatuto, ſeù decreto, quod non deſcripti in ordine militari, deferẽtes quędam arma, puniantur in certa pœna pecuniaria, quam ſi non ſoluerent intra menſem à die condemnationis factæ, condemnentur ad triremes per tempus à Iudice arbitrandum, cōdemnatus comparẽs in vltima die, hora tamen incongrua, qua officium, vbi ſolutio fieri debet, eſt clauſum, & Camerarius, & alij officiales receſſerant, ita ut ſolutio fieri non potuerit, & lapſus ſit menſis inciderit in penam triremium, an verò ab ea excuſandus ſit, cũ verè cōparuerit intra menſem; & quid quando vltima illa dies eſſet feriata, in qua officium non tenetur apertũ, nec in eo reſident officiales, ad tales ſolutiones recipiendas deputati.

SVMMARIA.

1 *NVNQVID volens ſoluere pœnam pecuniariam in vltima hora termini, ſibi ad ſoluendum aſſignati, & non potens per abſentiã eius, qui ſolutionẽ recipere tenetur, elapſo termino, incurrat in pœnam corporalem, ſibi iniunctam, in caſu, quod non ſoluiſſet in dicto termino, & concluditur, quod non. ibidem nu. 14.*

Qua quidem opinio dicitur procedere, nedum in eo, qui hora incongrua, putà de nocte compareat ad ſoluendum, ſed etiam in eo, qui adeò ſe arctauit in ſolutione facienda, quod vltima dies termini ſit feriata. ibid. nu. 25.

Prędicta tamen dicuntur procedere de ęquitate, nam ſecus eſſet iuris rigore inſpecto. ibidem nu. 21. & 29.

Et in practica ſeruanda ſunt, & aliter faciendo valdè iniquum eſſet, & minimè laudandũ, ſed reprahenſione dignum. ibid. nu 31.

2 *Si quis fuerit condemnatus in pecunia, & ſi non ſoluerit intra decem dies, ſit condemnatus pœna corporali, & Camerarius non fuerit inuentus in vltima hora termini, non cōmittitur pęna corporalis.*

Declaratur hoc procedere quotieſcunque ſoluere debens comparuerit hora congrua, ſecus hora incongrua. ibid. nu. 9.

3 *Satis eſt ad effugiendam pœnam, quod quis cōpareat ad adimplendum, quod tenetur facere, licet facto alterius non adimpleuerit.*

4 *In obligatione dandi obligato nocere nō debet, quod ſe adſtrinxerit ad ſoluendũ in vltima hora termini, ſibi ad ſoluendũ aſſignati, quicquid ſit in factis ſucceſſiuis.*

5 *Pœna, quę pendet à tempore determinato, non ante committitur, quàm dies vltima dicti tēporis tranſacta ſit.*

6 *Quicquid fit in vltima hora diei, in ipſa die factum intelligitur.*

7 *Dies quò ad ſolutiones faciendas incipit à media nocte, & terminatur in aliam mediam noctem.*

8 *Debens ſe praſentare intra certum tempus, poteſt etiam media nocte vltimi diei comparere.*

10 *Lex mandans fieri ſolutionem condemnationum Camerario Cōmunis intra certum tẽpus, non de omni die, vel momento temporis intelligere videtur, ſed de congruo tantum.*

11 *Solutio facienda ex contractu, de die & non de nocte fieri debet.*

Quando autem hoc procedat declaratur infra nu. 15.

12 *Citatus ad audiẽdam ſententiam tali die, intelligitur citatus pro hora iuridica, in qua Iudex ſedet.*

13 *Ampliatur hoc procedere in citato ad quẽlibet actum, vt citatus intelligatur ea hora, qua cōſueuerunt ſimiles actus fieri.*

15 *Gloſſ. in l. more Romano. ff. de ferijs, quatenus firmat ſolutionem de die eſſe faciendam, declaratur.*

16 *Totum ſpatium temporis debitori ad ſoluendum aſſignatum, videtur eſſe poſitum in ipſius debitoris facultate.*

17 *Satiſdatio, vel praſentatio pignorum in Cōmuni, ne quis detineatur, vel pœna pecuniaria corporalis efficiatur, expediri poſſunt de nocte, & ſic tempore incongruo.*

18 *Soluere debens intra centeſimum diẽ, vel in centeſimo die, ſi ſoluat in ipſo centeſimo die, dicitur ſoluere tempore congruo.*

19 *Debitor ad diem, vltimo die conueniri non poteſt, quia is dies arbitrio ſoluentis tribui debet.*

20 *Nec ante ipſum tantum diem elapſum committitur pœna appoſita à lege, vel ſtatuto, etiam quod certum eſſet, adimplementũ infra terminum aſſignatum, ſequi non poſſe.*

22 *Tempore incōgruo officialis non tenetur ſui copiam facere, nec hora inſolita reſidere.*

23 *Imputandũ eſt condemnato, & eius culpę aſcribendum, ſi non cōparuit debito tempore, & nimis ſe arctauit. & nu. ſeq. 24. & 27.*

26 *Diebus feriatis Curia, & officium non tenetur apertum.*

Camerarij extrà officium, & Curiã non poſſunt recipere ſolutiones, nec hora, ſeù tempore incongruo. ibid.

Boni tamen, & timoratę conſcientię Camerarij, & alij officiales, ad quos ſpectat recipere ſolutiones, contrarium in facto ſeruare conſueuerunt, ne pauperes condemnati in pœnã incidãt grauiorem, & corporis afflictiuã. ibid. nu. 30.

28 *Subueniendum non eſt ei, qui ſe ipſum in neceſſitate poſuit.*

CASVS DVCENTESIMVS QVADRAGESIMVS.

1 TANTE municipali lege, quod non descripti in
ordine militari, deferentes quędam arma, puniātur in certa pena pecuniaria, quam si nō soluerint
intra mensem, condēnentur ad triremes, per tempus arbitrio Iudicis taxandum, dubitatum
fuit, si condemnatus in vltima die mēsis, &
suprema ipsius diei hora cōparuerit in officio, vbi pœnę pecuniarię exiguntur, pro dicta condemnatione soluenda, & non reperto ibi Camerario, seu Ministro, & officiali
ad tales solutiones recipiendas deputato,
non soluerit, an in pœnam triremium vti intra mensem non soluens, condēnari debeat.
Bald. in l. data opera. C. de his, qui accus. nō
poss. nu. 57. vers. vltimo nota. inquit formaliter, quod si quis fuit condemnatus in pecu-
2 niā, & si non soluerit intra decē dies in manu Camerarij Communis, sit condemnatus
pœnā corporali, & Camerarius Communis
non fuerit inuentus in vltima hora termini,
non committitur pœna corporalis, quasi qđ
3 satisfecerit, quod in termino cōparuerit ad
adimplendum, quod tenebatur, licet facto
Camerarij non adimpleuerit. arg. l. fin. §. si
quis professus. ff. de public. & vectigalib. nec
4 sibi nocere debet in hac obligatione dandi
quicquid sit in factis successiuis, quod se adstrinxerit ad vltimam horam, quia non ante
5 pœna commissa est, quam dies vltima transacta sit. l. si eum. §. homo. ff. si quis cautionib.
& l. in illa stipulatione. la prima. ff. de ver-
6 bor. obligat. & quicquid factum est in quacunque hora illius diei, in ipsa die factu intelligitur, & sic in termino legis. l. more Romano. ff. de ferijs. & magis in terminis nostris facit gloss. in c. pronuntiandum, in verbo. vsque ad vesperam. de consecratione. distinct. 3. inquiens, quod quo ad solutiones fa-
7 ciendas, dies incipit à media nocte, & terminatur in aliam mediam noctem, sic & se-
8 cundum gloss. in d. l. more Romano. debens
se presentare intra certum tempus, potest etiam media nocte vltimi diei comparere; &
9 hoc quidem indubitatum est, vbi debēs soluere comparuerit hora congrua, in qua dictus Camerarius de iure, vel ex consuetudine debuisset reperiri in officio, & ibi assistere ad exercendum eius officium, licet de facto nō adfuerit; Quod si comparuerit tempore incongruo, quo officium iam esset clausum, & officiales recessissent, nec amplius residere debuissent, maius est dubium, nam videtur sic comparens habendus, ac si non cōparuisset, & per consequens lapso termino sibi ad soluendum concesso in penam trire-
10 mium incursus, quia lex mandans fieri solutionem condemnationum Camerario Communis, intra certum tempus, non de omni die, vel momēto temporis intelligere videtur, sed de eo tantum, quo officialis ille vigore eius officij tenetur in loco deputato ad illud exercendum permanere, & ibi, & non alibi solutiones recipere, describere, & in capsa destinata reponere, vndè perindè id habendū est, ac si expressum in ipsa lege esset. l. cum quid. ff. si certum petatur. vt hoc vtens argumēto determinat gloss. in d. l. mo-
11 re Romano. in solutione facienda ex contractu, vt de die, non autem de nocte fieri debeat: quod dictum sequuntur ibi Bart. sub nu. 1. & iterum sub nu. 2. vers. tamē si vellem. Bald. sub nu. 4. vers. quartus actus. Angel. nu. 8. vers. sequitur in glosa. Alberic. num. 4. vers. alia quæstio est. Fulgos. nu. 4. vers. in eadem. Castren. nu. 7. vers. in glosa, vt soluatur. & Alex. nu. 10. vers. in eadem ibi: quibus optimè deseruit lex. si soluturus. 39. ff. de solution. in illis verbis, quid enim si nō opportuno tempore vel loco obtulerim. & rursus quod dicit Castren. in d. l. more Romano. sub num. 5.
12 vers. si autem de citato ad audiendam sententiam tali die, quod intelligitur pro hora iuridica, in qua Iudex sedet, licet hoc ex-
13 presse non dicatur in citatione, quod generalius in citato ad quemlibet actum, vt citatus intelligatur ea hora, qua consueuerant similes actus fieri, dixit ibidem Alex. sub nu.
14 8. sed tamen, & hoc casu soluere volentem ab incursu pœnę triremium excusandum esse semper existimaui, prout & ab omni alia pœna corporali, ex defectu solutionis pecuniarię intra certum terminum faciēdę, quia licet transacta sit hora cōgrua, & debitę residentię officialium, tamen negari non potest, quin adhuc duret dies, & sic terminus ad solutionem præfixus, vt statim probabi-
15 tur; nec simpliciter recipitur opinio glosę, supra relatę, de solutione de die tantum facienda, sed tunc solummodò quādo creditor erat paratus prorogare dilationem ad diem crastinā, vel locus erat insidiosus creditori, vel erat periculum aperire ostiū propter inimicos, vel dubium, ne derobaretur, vel locus erat siluester, vel de facili potuisset decipi in qualitate pecunię soluendæ, alias autem, predictis cessantibus, admittitur debitor ad soluendum, etiam tempore
16 incongruo, & de nocte, quia totum spatium temporis videtur esse positum in facultate ipsius debitoris. l. qui hoc anno. & l. eum qui certarum. ff. de verbor. obligat. & ita sequendo Guliel. de Cunco, tenuerūt in d. lege. more Romano. Angel. Alberic. Castrens. & Alexan. num. supra citatis. & cōtra d. glos. est alia glos. in d. c. pronunciandum. de consecratione. distinct. 3. de qua superius memini;
17 Vltra quod in eadem lege. more Romano.
voluerunt

voluerunt Doctores, quod in satisdatione,
vel presentatione pignorum in communi, ne
quis detineatur, vel ne pœna pecuniaria fiat
corporalis ex forma statuti, actus possit ex-
plicari de nocte, & sic tempore incongruo,
vt punctualiter dicit ibi Bald. num. 3. vers. se-
cundus est actus: & sentiunt Angel. nume. 8.
vers. nota diligenter. Fulgos. sub num. 3. vers.
in eadem, ibi. pignora. Castr. nume. 5. vers. in
glosa seq. Alex. num. 9. in vers. in eadem, ibi,
18 vel dare pignora. & clarum est, quod debēs
soluere intra centesimum diem, vel in cen-
tesimo die, si soluat in ipso centesimo die,
dicitur soluere tempore congruo. l. 1. §. quod
19 dicimus. ff. de successor. edict. itaut nec eo
die à creditore conueniri possit, quia totus
is dies arbitrio soluentis tribui debet. §. om-
20 nis stipulatio. instit. de verbor. obligat. nec
ante ipsum totum diem elapsum committi-
tur pœna apposita à lege, vel statuto, etiam
quod certum esset adimplemētum infra ter-
minum assignatum sequi non posse ex com-
muni Doctorum opinione, de qua testatur
Ias. in l. cum stipulatus sim mihi à proculo.
21 nu. 7. ff. de verbor. obligat. & ista pars equior
videtur, licet in puncto iuris fortè contraria
22 substentabilior videatur, quia tempore in-
congruo officialis nō tenetur sui copiam fa-
cere, nec hora insolita residere. l. 1. §. dies.
vers. quid ergo. ff. quando appellandum sit.
23 Et imputandum est condēnato, & eius cul-
pe ascribendum, si prius non comparuit de-
bito tempore, sed nimis se arctauit. l. 2. §. si
quis tamē cum posset. ff. si quis cautionibus.
prout cosiderat Alex. in d. l. more Romano.
24 sub nu. 7. & 8. vers. in glos. 2. potuit enim an-
tea ad soluendum se præparare, & opportu-
no tempore comparere, & ad finem termi-
ni non se arctare, vt dicit text. in d. §. si quis
tamen cum posset.
25 Et idem, quod supra dictum est de mero iu-
ris rigore in cōparente hora incongrua post
clausum officiū, & recessum Camerarij, pro-
cedit etiā in eo, qui taliter se arctauit, quod
26 vltima dies termini est feriata, in qua offi-
cium non tenetur apertum, nec Camerarij
possunt recipere solutiones extra illud, ita
ut non possit pœnam pecuniariam soluere
ad euitandam cōdemnationem triremium,
27 vel aliam corporalem, quia imputandū est
sibi, qui se nimis arctauit ad vltimam diem,
28 vt supra probatum est, nec subueniēdum est
ei, qui se ipsum in necessitate posuit. l. si fide-
iussor. §. si necessaria. in fine. ff. qui satisdar. co
gant. & l. de die. §. fin. eodem tit.
29 Sed vt dixi, alia opinio equior tenenda vi-
detur ad effugiendam pœnam triremium,
30 vel aliam corporalē, & vidi in facto bonos,
& timoratæ conscientie Camerarios, & a-
lios officiales, ad quos spectat, recipere so-
lutiones hora incongrua, & de nocte, ac ex-
tra locum officij eorum, & in proprijs domi
bus, & in quouis loco, in qua reperiantur, &
postea die sequenti eas in officio notare, &
ad libros describere, & in solita capsa re po-
nere, ne pauperes condemnati, qui prius
promptam pecuniam facilè non habuerūt,
in pœnam incidant grauiorem, & corporis
31 afflictiuam, & aliter facere valdè iniquum
esset, & minimè laudandum, sed reprehen-
sione dignum.

EPITOME.

Quod de iure communi, mandans fieri homicidium, tenetur, eo sequuto, eadem pœna, qua illud faciens, & quid si quis mandat vni, vt mandet alteri, vt homicidium committat; vel si mādat vni, & ille mandat alteri, an primus mādans, & secundus teneantur pœna homicidij, an verò aliquis eorum excusetur, vbi concluditur, quod ambo teneantur.

SVMMARIA.

1 *MANDANS fieri delictum iure communi eadem pœnam punitur, qua faciens.*
Et ita esse in praxi seruādum, & iam seruatum esse in quodam fratre, qui filio suo mandauit, vt vxorem suam interficeret, habetur. ibidem nu. seq. 2.
3 *Quicquid sit in terminis statuti punientis facientem delictum.*
4 *Prædicta determinatio iuris Communis procedit, nulla ad excusandum mandatorem, adhibita distinctione an mādatarius aliàs esset facturus, vel non.*
5 *Mandans, facto subsequuto, tenetur tanquam Author.*
6 *Mandans vni, vt homicidium committat, an teneatur pœna homicidij eo sequuto, si mandatarius illud idem alteri mandauerit, qui hoc adimpleuerit, & concluditur, quod sic. ibidem. nu. sequ. 7.*
8 *Qui facit per alium facientem, ipse per se fecisse videtur.*
9 *Mandans vni, vt mandet alteri, an secundo mādans teneatur, & dicitur quod sic.*
10 *Procurator, vel alius per quem mādatur, tenetur de facto eius, cui mandauit.*

CASVS DVCENTESIMVS QVADRAGESIMVSPRIMVS.

1 TRITA est conclusio Doctorum, quod mandans fieri delictum iure communi eadem pœna punitur, qua faciens. Cyn. in l. non ideo minus. in 5. q. nu. 5. C. de ac-

cusation.& ibidem Bald.qō.1.& seq. & præ-
sertim 7.& 9.& Salyc.in 5.quæst.nume.14.&
plur.sequ.Bart.in l.nō solum.in princ. & nu.
2.& in §.si mandato meo. nu.8. & in l. sed &
si vnius permissu.§. seruus.nu.2. & sequ. vers.
quęro circa hāc legem.ff.de iniur. & in l.aut
qui aliter.§.fin.nu.3.vers.nota distinctionem.
ff.quod vi, aut clam.Bald.in l.vnica.§.ne au-
tem.num.9.& seq.vers.ex isto §.collige. C.de
caduc.tollen. Cotta memor.in verbo. man-
dans homicidium. in princ. Marsil. singul.
181.in verbo. mandans fieri homicidium. e-
tiam in princ.Ludouic. Carer. in pract. cri-
min.§.circa tertium.nu.1.fol. mihi 144. An-
gel.de malefic.in verbo. & Sempronium Ro
dulphi Barbitonsorem in 10. 11. 13. & 14.
quęstionib.nu 24.25.30.31.& sequ. & vbique
Augustin. de Arimin. in addition. Menoch.
de Arbitr. Iudic. lib. 2. cent. 4. casu 352. in
princ.& casu 353.nume.2.in 1.casu. Clar. in
pract.crimin.q.89.nu. 1.,vbi plures idem te-
nentes refert:& hanc esse opinionem verio-
2 rem,magis communem,tenendam,& obser
uatam in contingentia facti testatur in quo
dam Augustino Marentio, qui mandauerat
filio suo,vt vxorem suam interficeret,prout
ille interfecit, & fuit patri mandanti caput
amputatum : quam opinionē sequitur Hye-
ron.de Laurent. decis.Auenion. 114.sub nu.
6. post vers. item quid, quicquid sit in
3 terminis Pauli punientis facientem deli-
ctum, de quo disputant Bart. & Bald. Cot-
ta, & Hyeron. de Laurent. in locis supra ci-
tatis. Cyn.in d.l.non ideo minus.q.6.sub nu.
5.& ibidem Salyc.num.20.& sequ. Angel.de
malefic.d.qō.14.Carer.in d.§.circa tertium,
num.2.Menoch.d.casu.353.in 2.3.& 4. casi-
bus. vbi latissimè insistit.& Clar.d.qō.89.nu.
2.vers. sed quæro nunquid statutum. & alij
per eos adducti; nec nostrum est hic de hoc
agere, cum ad propositum eius, de quo in
4 præsentiarum agimus, sufficiat prædicta iu-
ris communis determinatio, quæ procedit,
nulla, ad excusandum mandatorem, adhi-
bita distinctione, an mandatarius aliàs es-
set facturus, vel non, quę in alijs terminis
consideratur,quia pro certo pręsupponitur,
quod mandatarius non erat facturus, nisi
gratia mandantis, vt concludit Bart. in d. l.
non solum.§.si mandato meo.nume.19.vers.
ista autē distinctio.ff.de iniur.& ponit Bald.
in d. l.non ideo minus.q.12. nume.23.aiens,
5 quod indistinctè tenetur facto subsequuto
quasi author.& in l.1.sub nu.12.vers.dici po-
test, & infra.C.de feru.fugit.& tradit etiam
Cotta in d.memor.in verbo.mandans homi
cidium. post principium vers. quod proce-
dit. vbi etiam hoc communiter approbari
dicit, de quo tamen disputat Menoch.d.ca-
su 352.nume.13.& 14.vers. declaratur sexto.
qui etiam relatis tenentibus contrariā opi-
nionem, videtur in eam inclinare, veluti æ-
quiorem, ad fugiendam pœnam ordinariā,
6 non tamen extraordinariam. His stantibus
vidi dubitari, an si quis mandauit alicui, pu
ta Meuio, vt Titium occidat, & Meuius mā-
dauit Martino, vt dictum Titium occidat,
& is illum interfecerit, an ille primus man-
dator, qui mandauit Meuio homicidium ab
ipso Meuio non commissum, sed à Martino,
cui Meuius mandauerat, & nō ipse primus,
teneatur de homicidio, prout tenetur Me-
uius, qui ipsi interfectori mandauit. Hanc
quæstionem posuit Bart.in d.l.non solum, §.
si mandato meo.nu.11.vers.quęro quid. ff.de
iniur. sed indecisam reliquit, se remittēs ad
dicta per ipsum in l.1.§.incidit. ff. ad Senat.
consult.Turpill.& in l.aut qui aliter. §. final.
7 ff.quod vi, aut clam. in quibus locis videtur
tenere, quod ambo mandatores teneantur,
& sic tàm ille primus, qui mandauit Meuio,
quàm Meuius, qui mandauit Martino, per
quem homicidium commissum fuit: Idem
verbis apertis voluit Bald.in d.l. vnica. §. ne
autem. num. 18.post vers.extra quæro. ibi, si
mādaui. C.de caduc.tollen. vbi expręssè di-
cit, quod si mandaui Titio, quod committe-
ret homicidium, & Titius Seio, eo sequuto,
omnes tenentur, argum.textus in l.si ego. ff.
quod vi, aut clàm. per quem subdit, se dice-
8 re, quod ille, qui facit per alium facientem,
ipse per se fecisse videtur; & Bald. sequutus
est Marsil.d.singul.181.post principium, vbi
dictum hoc confirmat alijs rationibus. Il-
lud etiā approbat Ludouic. Carer. in pract.
crimin.in §.circa tertium.nu.11. vers. secun-
do quęro, quid si quis mandat vni.fol.145. &
fuit dictum Cyni in d.l.non eo minus. C. de
accusation.sub nu.4.vers.tertiò quęro. quem
retulit Bald.in loco citato, & sequitur Augu
stin.de Arimin.in addition. ad Ang. de ma-
lefic.in verbo & Sēpronium Rodulphi bar-
bitonsorem. in 6.q.sub nume.17.in fin. vers.
idem dicit, & est de mente Angeli in d.6.qō.
nu.16. qui tamen illam format alio modo.
9 Quærit enim, si mando tibi, vt tu mādes al-
teri, an tu secundo mandans tenearis; con-
cludens pro affirmatiua opinione ex notat.
per Bart.in d.l.1.§.incidit.ff. ad Senat. Con-
sult.Turpill. & in d.l. aut qui aliter. §. fin. ff.
10 quod vi, aut clàm. vbi hoc clarè tenet, quia
in similibus terminis procurator, vel alius,
per quem mandatur, tenetur de facto eius,
cui mandauit, & est textus apertus in d. l.si
ego.ff.quod vi aut clàm. loquens in proprijs
terminis propositæ quæstionis.

EPITOME.

De mandante fieri homicidium factum postquam ipsum mandatorē pęnituit, an, quādo, & quomodo teneatur, maximè verò pręcedente reuocatione expręssa.

præssa, vel tacita talis mandati, & eius notificatione facta mandatario, re integra, & quid quando mandatum est limitatum pro certo tempore, & eo lapso commissum est maleficium per mandatarium, vel etiam non fuit acceptatum sed recusatum, & nihilominus sequutum delictum, an dictis in casibus locus sit alicui pœnę saltem extraordinariæ contra mandantem, maximè verò in atrocissimis.

SVMMARIA.

1 *MANDANS tenetur de delicto cõmisso, postquam eum pœnituit, si de pœnitentia mandatarium non certificauit.*

2 *Mandans fieri delictum tenetur de eo, quãdo delictum valet ex persona ipsius mandatarij.*

3 *Reuocatio mandati, re integra, facta non impedit actum gerendum per mãdatarium, antequã certioretur, sed solummodo postquam de reuocatione certioratus fuerit.*

4 *Nihil interest, quod ille, cui consulitur homicidium, illud statim faciat, vel longo tẽpore post consilium interposito.*

5 *Reuocans consilium faciendi homicidiũ, nedũ tenetur contrarium suadere, sed etiam illi, de cuius morte tractatum est denuntiare, quod sibi caueat ibid. nu. 11.*

6 *Fallit vbi occidendus firmiter, & probabiliter crederet, quod post reuocationem consilij, ille, cui consultum est homicidium, à proposito occidendi reuocaretur.*

7 *Item fallit in eo, qui mandauit fieri homicidiũ pro se, nam tunc videtur sufficere, quod contrarium mandet, vel pacem ineat, cũ occidendo, vel parentelam, vel aliã amicitiam cum eo cõtrahat, sciente eo, cui mandatum erat.*

8 *Quando mandato alterius fit homicidiũ, videtur, quod contrario mandato ostenso, mandatarius debeat ab homicidio cessare: vbi autem fit homicidium pro se, tũc ille, qui consuluit, nedũ tenetur contrasuadere, sed etiam plus facere, si dictat conscientia.*

9 *Hoc tamen cautè efficere debet, ne quemquam prodat.*

Qui consilium homicidij dedit, si antequam consilium reuocet, is, cui datum est, procedat ad homicidium, licet postquam ipsum pœnituerat, tenetur, quamuis tempore homicidij fuerit in charitate.

10 *In maleficijs non sufficit reuocare mandatum de delicto committendo, nisi etiã notificetur reuocatio mandatario.*

Quod procedit, tàm in reuocatione expressè facta, quàm tacitè. ibid. nu. 12.

Prædicta declarantur procedere solum, quando mandatum est generale, & indeterminatũ, & non limitatum tempore ibid. nu. 16.

11 *Reuocatio consilij, de homicidio cõmittendo, est intimanda ei, qui occidendus erat, non nominã do tamen personam, a qua cauere debet.*

13 *Nedum expressa, sed etiã tacita reuocatio mãdati, de homicidio cõmittendo, notificanda est mãdatario, vt mandans excusetur, si postea sequatur delictum. sup. nu. 12.*

14 *Et hoc sine dubio procedit, quando de hac tacita reuocatione, mandatarius probabilem ignorãtiam habere poterat.*

15 *Hoc tamen habet locũ quò ad pœnam ordinariũ, secus verò quò ad extraordinariam. ibidem nu. 24.*

17 *Mandans ad certum tempus maleficium cõmitti, eo elapso, non tenetur, si maleficium cõmittatur, quia tunc non videtur mandasse.*

18 *Hoc tamen intelligitur respectu pœnę ordinariæ delicti, secus verò respectù extraordinarię ibidem nu. 24.*

19 *Mandans aliquẽ interfici per assassinos, punitur pœna ordinaria, etiã quod reuocet, re integra, mandatum.*

20 *Reuocans re integra mandatum pœnam euadit.*

21 *Mandatum in casu cap. prò humani. de homicid. lib 6 habetur pro perfecto actu, & ordinariè punitur, etiam non commisso delicto per mandatarium. ibid. nu. 23. & 32.*

22 *Mandatum in delictis atrocibus per se consideratum, etiam nullo effectu sequuto, punibile est pœna extraordinaria. ibid. nu. 25. & 31.*

26 *Mandans delictum committi non tenetur de eo, si sequatur, quãdo mandatarius recusauit mãdatum, illudque spreuit. ibid. nu 29.*

Hoc tamen procedit quò ad pœnam ordinariam, secus quò ad extraordinariam. ibid. nu. 30.

27 *Mandatarius, qui spreuit mandatũ, vel non acceptauit, non dicitur eius causa deliquisse.*

28 *Si literas mandati accepto, videor habere animum sequendi dictum mandatum.*

Et propterea si, eo præcedente, delinquo, dicor fecisse, illud sequutus.

Et ideò de tali delicto teneretur etiã mandans.

30 *Ex solo mandato quis pœnam incurrit.*

31 *Mandatum de per se consideratum punibile est, etiam nulla eius exequutione sequuta.*

32 *Mandans in terminis cap. pro humani. de homicid. lib. 6. homicidio non sequuto, non punitur pœna ordinaria illius capituli, sed extraordinaria tantum.*

33 *Qui dedit pecuniam assassino, vt homicidiũ committat, eo non sequuto, punitur pœna arbitraria tantum.*

34 *In delictis regulariter euentus tantũ inspicitur: fallit in delictis atrocibus, in quibus sufficit mandatum, seù aliquid esse cœptum.*

35 *Si delictum mandatum, fuerit per mandatariũ exequi cœptum, sed non consumatũ, licèt mandatarius veniat ordinariè puniendus, mandans tamen videtur puniendus pœna extraordinaria.*

Hoc tamen mero iuris rigore inspecto non procederet, secus ex generali consuetudine.

37 *Generalis consuetudo totius Italiæ est de non puniendo affectum pœna ordinaria, non sequuto effectu.*

CASVS DVCENTESIMVS QVADRAGESIMVS SECVNDVS.

1 QVAERIT Cynus in l. non
ideo minus.q.4.C.de accusat.si ego mando alicui, quod
delictum aliquod faciat, &
post mandatum me pœnitet, tamen non certifico illum, cui mandaui, deinde ipse mandatarius
deliquit, nunquid pro delicto commisso teneam, & dicit, quod glosa mouet istam quęstionem in contractibus in l.1.§.vltimo ff.de
cōtrahen.emption. de qua inquit, se dixisse
satis plenè in l.mandatum.C.mādati. & per
notata, ibi, posse responderi, quod ego, qui
2 mandaui, teneor, quia delictum valet ex persona ipsius mandatarij, vt in l. si mādassem.
ff.mādati. quod dictum optimè comprobari potest ex latè deductis per ipsum Cyn. in
d.l.mandatum. in 2. q.nu. 4. vbi ex pluribus
3 concludit, quod reuocatio mandati, re integra, facta, non impedit actum gerendū per
mandatarium, antequam certioretur, sed
solummodo postquam de reuocatione certioratus fuerit: & hāc opinionem in terminis nostris sequitur Salyc.in d.l. nō ideo minus.q.4 nu.13. sentit Bart.in l. qui in aliena.
§.si is qui. ad fin.ff. de acquir. hęredit. Idem
dixit Angel.de malefic.in verbo, & Sempronium Rodulphi barbitonsorem. in 5. quæst.
nu.15.& ibi etiam August.de Arimin. in addition. & fuit opinio Innocent. in c. ad audientiam. extra de homicid.nu.2.& 3.quem
approbat Bald.ad eum simpliciter se remittens in d.l.non ideo minus.in finalib.verbis.
nu.34.& melius in l.1. nu.12. ad fin.vers. sed
Innocentius. C. de seru. fugit. Blanc. in suis
cautelis positis post eiusdē practic. crimin.
4 caut.7.num.2. Dicit autem Innoc.quod non
interest, si ille, cui consulitur homicidium,
statim faciat homicidium, vel post consiliū,
etiam longo tempore interposito, nisi contrarium dissuaderet, & primum consiliū re-
5 uocaret; imo & plus videtur necesse, quod
etiam illi, de cuius morte tractatum est, de-
6 nuntiet, quod sibi caueat; nisi firmiter, &
probabiliter credat, quod post reuocationē
consilij, reuocetur ille, cui cōsultum est ho-
7 micidium, à proposito occidendi. In eo autem, qui mādasset fieri homicidium pro se,
videretur sufficere, si tantum contrariū mādare, vel si pacem iniret, cum occidēdo, vel
parentelam, vel aliam amicitiam cum eo
contraheret, sciente eo, cui mādatum erat
8 de occidendo: & ratio diuersitatis secūdum
eum est, quia, quando mandato alterius, &
pro alio tātum fiebat homicidium, videtur,
quod contrario mandato, vel contraria voluntate ostensa debet ab homicidio cessare,
sed vbi non fit homicidium pro alio, sed pro
se, ille, qui consuluit, semper debet contra
suadere, & etiam plus facere, si hoc dictat
9 conscientia; cautè tamen, ne quemquā prodat, si autem antequam reuocet consilium,
is, cui datum est, procedat ad homicidium,
licet postquam ipsum consulētem pœnituerat, tenetur quamuis tēpore homicidij fuerit in charitate. Hactenus Innocent. quem
sequuti fuerunt Angel.in l.vnica. ad fin.vers.
vltimo. circa illos consulentes. C.de Nili aggeribus non rumpendis. & clarius Felyn. in
c.ex parte Decani.nu.8.vers.& procedit ista
10 regula. extra de rescriptis. dicens, quod etiam in maleficijs non sufficit reuocare mādatum, de delicto committendo, nisi etiam
notificetur reuocatio mandatario. & Menoch.in tractat.de arbitr.Iudic.lib. 2. cētur.
4.casu 352.nu.7.vers.declaratur secundo. &
latè Cepol. in tract. cautelarum. caut. vlti.
nu.3. & 4.vbi etiam post Bald.in d.l.mandatum.in fin.sub nu.35.vers. sed hic incidenter
11 quæro.C.mandat.inquit, quod etiam reuocatio est intimanda ei, contra quem mandatum est factum, vt sibi caueat, non nominando tamē personam, à qua cauere debet:
sed hoc non dicit Innocen. in mādante, sed
in consulente tantum, & rationem diuersitatis adducit, & eum sequitur Bartol.in l. non
solum.§.si mandato meo.nume.25.vers.quæro quarè.ff.de iniur.quod notandum est, ne
erres sequendo Cepol.& addentes ad eum.
12 Hoc tamen, quod dictum est de reuocatione intimanda mandatario, intelligitur tàm
de reuocatione exprẹssè facta, quàm tacitè,
per pacem, vel parentelam, aut amicitiam
magnam, post mandatum contractam cum
13 eo, quem occidi reuocans mādauerat; quia
& hæc tacita reuocatio notificanda est mandatario, vt mandans, si postea sequatur delictum, excusetur: ita dicit Salycet.in d.l.nō
ideo minus.q.4.sub nu.13.& sequitur Angel.
in d.verbo.& Sempronium Rodulphi Barbitonsorem. in 5.q.num.15.& colligitur ex dictis per Cyn.in d.l.mandatum.in 2.q.num.4.
14 C.mandati. & sine dubio, quādo de hac tacita reuocatione, mandatarius probabilem
ignorantiam habere poterat, quia tunc magis de plano notificatio eius requireretur,
ea autem facta, si mandatarius postea exequatur mandatum, mandās non tenetur ex
tali delicto, vt ex prædictis colligitur, & pūctualiter tradit Menoch. in tract. de arbitr.
Iudic.lib.2.cent.4.casu.352.nu.7.vers. decla-
15 ratur secundo. qui tamen nu. 8. subdit hoc
procedere quoad pęnam ordinariam, secus
verò quoad extraordinariam in grauibus
delictis, per allegata per ipsum, & infra
dicetur.
16 Procedit tamen conclusio prædicta, quādo
mandatum

mandatum erat generale, & indeterminatum, & non limitatum tempore, quia tunc
durat, donec reuocetur, & reuocatio notificetur, & propterea de delicto interim com-
misso renetur mandans, vt supra dictũ fuit;
secus si erat limitatum, & ad certum tãtum
17 tempus restrictum, quia tunc non tenetur
mandans de delicto postea per mandatariũ
facto; quia non videtur mandasse, §. mandatum. instit. de mandato. & l. diligenter. ff. mã
dati. vt determinat Salycet. in d. l. non ideo
minus. d. q. 4. nume. 13. Sequitur Augustin. de
Arimin. in addition. ad Angel. de malefic. d.
18 q. 5. sub nu. 15. in princ. additionis. quod tamen intelligendum videtur, respectu pœnæ
ordinariæ delicti, secus verò respectu extra-
ordinarię, ad quam tenetur, non obstante,
quod lapsum sit tempus limitatum ad mandatum exequendum, per ea, quę dixi de de-
licto post notificatam reuocationem commisso, quibus addo August. de Arimin. in d.
addit. ad quest. 5. ante finem. in vers. adde ta
19 men. vbi ait, quod in terminis capituli. pro
humani. de homicid. lib. 6. loquentis de mã-
dante aliquem interfici per assassinos, man-
dans punitur pœna ordinaria, etiam quod
reuocet, re integra, mandatum, antequam
delictum fiat, & hoc propter delicti imma-
20 nitatem, & atrocitatem, licet aliàs reuocãs
re integra, pœnam euadat; secundum glos.
in d. c. pro humani. in verbo, mandauerit, qđ
21 dictum in vtroque capite verum est, nam in
casu. d. c. pro humani. mandatum habetur
pro perfecto actu, & ordinariè punitur, etiã
non commisso delicto per mandatarium, ex
cõmuni opinione, de qua testatur Farinac.
in pract. crim. tit. de inquisit. q. 3. num. 7. vers.
aliud huius limitationis exemplum. & tra-
dit ante eum Capyc. decis. 155. nume. 5. in 2.
22 dubitat. & in alijs casibus atrocibus man-
datum per se consideratum, etiam nullo ef-
fectu sequuto; punibile est pœna extraordi-
naria. Bart. in d. l. non solum. §. si mandato
meo. nume. 3. vers. hoc præmisso. ff. de iniur.
Salycet. in d. l. non ideo minus. in 3. q. nume.
12. C. de accusation. Angel. de malefic. in d.
verbo. & Sempronium Rodulphi Barbiton-
sorem. qõ. 2. nu. 7. & ibi latius August. de Ari-
min. in addition. in princ. & nu. 8. vbi etiam
meminit de casu speciali dicti capituli. pro
23 humani. in quo facto illo mandato delictũ
erat perfectum, & ideo pœna ordinaria pu-
niendum, ac si delictum principale fuisset
consumatum. Capyc. d. decis. 155. nume. 5. in
2. dubitat. Menoch. in tract. de arbitr. Iudic.
lib. 2. cent. 4. casu 352. nu. 9. Farinac. alios re-
ferens. d. q. 3. nu. 8. vers. imo generaliter di-
24 cas. Vnde infertur, quod licet mandatum
esset tẽpore limitatum, & eo iam lapso deli
ctum esset commissum per mãdatarium, vel
mandatum non esset ad aliquod tempus re-
strictum, sed generale, & indeterminatum,
& reuocatum, re integra, & intimatio reuo-
cationis facta mãdatario, ante commissum
maleficium, tamen si postea sequatur deli-
ctum, mandans punitur extraordinariè, per
25 superius allegata; ex quo nullo etiam per
mandatarium facto delicto, mandatum ip-
sum de per se cõsideratum, absque alio effe-
ctu sequuto, est punibile, vt supra probaui,
& est verissima resolutio.
26 Et idem esse puto, quando mandatarius re-
cusauit mandatum, illudque spreuit, nam li-
cet tunc, si sequatur delictum, mandans de
27 illo non tenetur, ex quo eius causa manda-
tarius deliquisse non dicitur, iuxta notata
per Bart. in l. qui in aliena. §. si is qui. ante fi-
nem. ff. de acquir. hęredit. per Bald. in l. 1. sub
nu. 12. vers. dici potest. & ibi etiam per addẽ
tes. in verbo. ex interuallo. litera. M. Cod. de
seru. fugit. & melius & expræssius in l. si lite-
ras. ad fin. sub nu. 5. vers. quęro t[illegible]us hic di-
28 cit. C. mãdati. vbi inquit, quod si literas mã-
dati accepto, videor habere animum sequẽ
di dictum mandatum, & propterea si, eo prę
cedente, delinquo, dicor fecisse illud sequu-
tus, & ideo de tali delicto tenetur etiam mã
29 dans, qui tamen non teneretur, si mandatũ
esset à mandatario repudiatum, & non acce
ptatum. Sequuntur addentes ad Felyn. in c.
ex parte Decani. sub nu. 8. vers. & procedit
ista regula. in additione. in verbo. non. sub
litera. B. extra de rescript. Attamen hoc in-
30 telligendum est de pœna ordinaria delicti,
à qua mandans excusatur, secus autẽ de ex-
traordinaria, in quam incurrit ex ipso solo
31 mandato, quod simpliciter, & de per se cõ-
sideratum punibile est, etiam nulla eius exe
quutione sequuta, pœna extraordinaria in
delictis atrocibus, & in terminis capituli.
pro humani. de homicid. lib. 6. pœna ordina
32 ria, vt supra ostendi. Quamuis etiam in ter-
minis d. cap. pro humani. homicidio non se-
quuto, mandans non punitur pœna ordina-
ria illius capituli, sed extraordinaria tan-
tum. secundum Angel. in l. item apud labeo-
nem. 15. §. si curauerit ff. de iniur. dicentem,
33 post Dyn. quod ibi est argumentum pro dã-
re pecuniam assassino ad aliquem occiden-
dum, vt homicidio non sequuto non punia-
tur mandans de homicidio, sed pœna arbi-
34 traria tantum, quia licet in delictis inspi-
ciatur euentus, tamen si sint atrociora, suffi-
cit mandatum, seù aliquid esse cœptum, ad
irrogandam aliquam pœnam: & idem pun-
ctualiter notat ibidem Alberic. de Rosat. la-
tius insistens, quàm Angel. Quam decisionẽ
sequitur Augustin. de Arimin. in addition.
ad Angel. in d. verbo. & Sempronium Rodul
phi Barbitonsorem. q. 2. nu. 8. vers. item adde
quod contra prędicta. vbi etiam refert eun-
dem Angel. in quodam eius consilio, dicen-
35 tem, quod si delictum mãdatum, fuerit per
mandatarium exequi cœptum, quia perue-
nit

nit ad actum proximum, sed non consumatum, quia mors non est sequuta, licet assassinus ipse debeat decapitari, tamen quoad mandantem benè faciet Princeps, si commutet pœnam talis mandatis corporalem,
36 in pecuniariam; sed certè de mero, & stricto iuris rigore non procederet ista determinatio in casu d. c. pro humani. per verba
37 eius clara, sed potius sustineretur, vigore generalis consuetudinis totius Italiæ, de nõ puniendo pœna ordinaria affectum, non sequuto effectu: vt per Clar. in d. §. assassinium. nu. 7. vers. scias etiam. & in practica crim. q. 92. per totã. & per Menoch. de arbitrar. Iudic. lib. 2. cent. 4. casu 360. in toto, & ipse alibi satis plenè tractaui.

EPITOME.

Quod Nuntij portantes literas, vel ambasciatas alicuius alteri de homicidio cõmittendo scienter, illo sequuto, tenentur pœna homicidij, non secus ac illud faciens.

SVMMARIA.

1 *NVNTIVS, qui scienter à mandante literas recepit de homicidio faciẽdo, & mãdatario portauit, homicidio sequuto, pœna homicidij punitur.*

2 *Portans ambasciatam de delicto committendo, si delictum sequutũ est, ipse tenetur veluti præstans opem delicto.*

3 *Textus in l. 1. §. incidit. ff. ad Senat. Consult. Turpill. est notabilis contra nuntios, per quos fiunt tractatus maleficiorum.*

4 *Nuntij aliquid facientes pro maleficijs habiliter committendis, tenentur de auxilio, & fauore.*
Eodem modo tenentur, qui mutuant pecuniam, vt emant arma pro maleficio committendo.

5 *Mandans alicui per literas, quod homicidium committat, nuntius, qui scienter literas portauit, punitur de homicidio subsequuto.*

6 *Portans ambasciatam de aliquo delicto atroci, punitur, vt principalis delinquens.*

7 *Proxeneta contractus vsurarij tenetur ad restitutionem vsurarum.*

8 *Notarius conficiens instrumentum vsurarium, tenetur, ne dum ad pœnam, sed etiam ad vsurarum restitutionem, sicut principalis.*
Hoc notandum esse dicitur. ibidem nu. seq. 9.

10 *Qui mutuat, vel aliter ministrat pecuniam ad parricidium committendum, dicitur illi auxilium dare, opem, & fauorem, & de eo tenetur.*

CASVS DVCENTESIMVS QVADRAGESIMVSTERTIVS.

OMMISSO homicidio per aliquem ex mandato alterius sibi dato p literas exhibitas per tertium, illarũ
1 tenoris conscium; Quæsitũ fuit, an iste nuntius, qui scienter à mãdante literas recepit, & mandatario portauit, teneatur pœna homicidij. Cyn. in l. non ideo minus. in 3. q. num. 4. C. de accusation. tenet, quod sic.
2 Dicit enim, quod si ego dico nuntio meo, vade ad talem hominem, & dicas, quod interficiat Titium, & ille iuit, & dixit, & factũ sequutum est, talis nuntius tenetur, ex quo delictum perpetratum atrox est, nec excusatur, imo tenetur veluti præstans opem delicto, & probari videtur per text. in l. 1. §. incidit. ff. ad Senat. Cõsult. Turpill. vbi est casus, in quo puniuntur mãdans, & ille, per quem factum est mandatum, & mandatarius, & etiam instigantes, & submittẽtes, vt ibi dicit Bart. in princ. qui etiam in fine in vltim. no-
3 tabil. nu. 3. inquit, illum textum esse notandum contra nuntios, per quos fiunt tractatus maleficiorum, vt puniatur, & esse casum pro glos. in l. si sciente. ff. ad leg. Põpe. de parricid. notante argumentum contra proxenetas. Idem vult ipse Bart. in l. aut qui aliter. §. final. nu. 2. vers. secundo nota. ff. quod vi, aut clàm. & ita quoq; tradit Angel. in d. l. si scien-
4 te num. 1. inquiens nuntios aliquid facientes pro maleficijs habiliter committendis, teneri de auxilio, & fauore, & eodem modo teneri, qui mutuant pecuniam, vt emantur arma pro maleficio committendo. Idem cẽ suit Bald. in l. vnica. §. ne autem. num. 18. vers. extra quæro. C. de caduc. tollen. vbi sequen-
5 do Cynum in d. l. nõ ideo minus. formaliter, dicit, quod si mandaui Titio per literas, qd committeret homicidium, nuntius, qui sciẽrer portauit literas, punitur de homicidio subsequuto: & sequũtur Salyc. in d. l. nõ ideo minus. nu. 30. vers. viso de mandante. Angel. de malefic. in verbo. & Sempronium Rodulphi Barbitonsorem, in 6. q. num. 16. idem di-
6 cens de portante ambasciatam de alio delicto atroci, qui punitur, vt principalis delinquens, & Augustin. ibi. in addition. num. 17. adducens Baldum; sequentem Cynum, vbi supra. Marsil. sing. 181. in verbo, mãdans fieri homicidiũ. post principium. vers. sed quęro ego quid in nuntio. & in d. l. si sciente. nu. 3. vers. & circa istam materiã. & in l. 1. §. præterea. nu. 4. vers. hinc est. ff. ad leg. Cornel. de sicar. & cons. 27. nu. 3. vers. hinc est. & Ludouic. Carer. in pract. crimin. §. circa tertium num. 12. vers. & ideo dicunt. fol. 145. pro qua sententia facit glos. in d. l. si sciente. ff. ad leg.
7 Pompe. de parricid. quæ vult proxenetã contractum

tractus vsurarij, teneri ad restitutionem v-
surarum. cuius dictum sequuti sunt Bart. in
d.S.incidit. in fin. Angel. de malefic. vbi su-
pra in d.6.q.sub num. 16.& Marsil.d. singul.
181.post principium vers.& subdit. & in d.l.
si sciente. nu.4.vers.venio ad glosam.& in d.
S.prçterea.nu.5.vers.pro quibus. & cons.27.
num.4.in quibus locis, etiam alios eandem
glosam approbantes, refert,& consimilem
glosam addreit in l.ordine.S.in fraudem. in
verbo.Minister.in fine.ff.ad municipal.& a-
lia etiam ad propositum istud adducit, quæ
8 pœnes eũ videri possunt, & maximè de No-
tario conficiente instrumentum vsurarium,
vt teneatur ad pœnam,& ad vsurarum resti-
tutionem, sicut principalis.eandem glosam
in d.l.sciente. sequuntur, ibi, Bart.in vltim.
notabil.& latius Angel.num.2.vers. & ideo.
subijciens idem esse in Tabellione,qui scié-
9 ter scripsit instrumentũ fœneraticium; hoc-
que menti esse tenendum, quia multum ho-
die errãt Proxenetę,& Notarij in similibus,
& verè totum hoc probari videtur in d.l. si
10 sciente. vbi,qui mutuat,vel aliter ministrat
pecuniam ad parricidium committendum,
dicitur illi dare auxilium, opem, & fauorẽ,
& de homicidio, & de parricidio tenetur:
prout etiam ibi ex eo textu colligũt Docto-
res omnes, & in specie Bart.& Angel. vter-
que in principio.

EPITOME.

Quod stantibus bannimentis conceden-
tibus occidenti, vel præsentanti banni-
tum Curiæ, præmium eximendi se ip-
sum, vel alium bannitum de bãno pro
pari, vel minori delicto; bannitus,& po
situs in banno capitaliter pro homici-
dio, occidens, vel pręsentans bãnitum
pro adulterio in pœnam vitę,non com
præhenditur in dictis bannimentis,nec
facultate in illis concessa, vti potest, ex
quo, licet vtrumque delictum sit gra-
ue, & respectu pœnæ æquale, tamen
bannum ex homicidio proueniens, &
cancellandum, maius est bãno ex adul-
terio dato, propter quod cancellatio
petitur,quæ res, quod scilicet homici-
dium sit crimen grauius adulterio, &
non è conuerso,adulterium maius ho-
micidio, vt plures senserunt, Dispu-
tatione ad partes præmissa, & varijs ar-
gumentis, hinc inde propositis, resol-
uitur iuribus, rationibus, & authorita-
tibus, late recensitis.

SVMMARIA.

1 *HOMICIDIVM est hominis ccedes ab homine perpetrata, secus si ab animali-bus brutis homo occidatur, quia dicitur pauperies.*

2 *Homicidium traxit originem à Caim, qui ob inuidiam occidit Abel fratrem suũ, deinde à Romulo, qui propter trangressionem [illegible], contra interdictum de non transcendendo muros, occidit Remum fratrem suum.*

3 *Inuidia est vitium in homine, quod turpius, detestabiliusue non reperitur, & cane peior esse videtur.*

4 *Criminis homicidij immanitate, descendit filius Dei de summis Celorum ad ima mundi, & mortem subijt, vt eius pracioso sanguine genus humanum redimeret.*

Christus post resurrectionem ascensurus ad patrem, Curam pastoralem animarum reliquit Beato Petro Apostolo ibid. & sub nu.28.

5 *Homicidæ non solum mortem corporalem, sed etiam animarum procurant, & sibi attribuentes, quod Dei est, nempe vita, & mors, omni punitione digni sunt, & sunt diffidati à toto populo Christiano.*

6 *Adulterium nil aliud est, quàm alieni tori violatio, seu transitio quędam ad alienum Torum libidinis satianda causa.*

7 *Legem primus contra adulteros sanxit Hyettus Argiuus, post Moluti eedem in vxoris adulterio depr[illegible].*

8 *Adulterium est grauissimum crimen contra sacramentum Matrimonij ab Omnipotenti Deo institutum, & est omni iure probibitum, & dãnabile, et de malis effectibus ex eo nascẽtibus.*

9 *Adulterium plantationes non dant radices altas.*

10 *Adulteriũ, an sit maius crimen homicidio, hinc inde rationes, iura, & authoritates per discursum adducuntur.*

11 *Leges ciuiles ad vindicandum adulterium, impunè hoc casu permittunt homicidiũ, vt de duobus malis minus permittatur, & infra sub nu. 18. contra sub nu. 35.*

12 *Transactio de adulterio fieri prohibetur, secus de homicidio.*

Adulteriũ lędit famam, homicidium verò vitam, sed fama est prętiosior vita. ibid.

13 *Delictum illud æstimatur grauius, in quo cõcurrunt plures delinquentes.*

14 *Adulterium maius præiudicium videtur afferre Reipublicę Christiana, quàm homicidiũ, & ibi ratio assignatur.*

Contrarium tenetur. infra sub nu.33.

Publicè interest alienos filios pro proprijs non haberi, vt ordinum, familiarumq; dignitas salua sit, successioque ijs, ad quos spectat, conseruetur.

15 *Maior iniuria infertur marito, adulterando eius vxorem, quam proprium filium occidendo.*

16 *Adulterium adeo atrox est, vt remissione dignum*

gnum non putetur.

17 *Adulterio vix est dare peccatum grauius, cum adulteriũ secundum locum obtineat in pœnis post primum eorum, qui aberrant: & quare sit grauius crimen alijs declaratur. nume. 32. & 34.*

18 *Homicidium esse grauius crimen adulterio hic latè diffinitur.*

Illicitũ pro illicito fieri non debere, sed vtrũque euitandum esse. ibid.

19 *Parricidium excedit omne delictũ, & nullus est gradus in genere illicitorũ, qui ascendat ad altitudinem paternæ cędis.*

Matrem occidens plus punitur, quàm qui eã turpiter cognoscit. ibid.

20 *Delictũ illud grauius reputatur, cui grauior pœna imponitur, cum ex grauitate penę grauitas delicti arguatur.*

Delinquens in cõmittendo in perpetuum deportatur, sed qui deliquit in ommittendo, ad tẽpus dumtaxat relegatur. ibid.

21 *Delictum leuius reputatur, vbi est maior prouocatio.*

Mulier, quæ odio mariti prouocata, partũ abegit, leuius punitur, quàm illa, quæ mero odio, & solius auaritiæ cupiditate, abortũ procurauit. ibid.

22 *Adulterium habet maiorẽ prouocationẽ, & tentationem, quàm homicidium. hinc traditũ est minus peccatum esse formosam cognoscere, quàm deformem.*

23 *Homicidium est contra legẽ naturæ, quæ hominem produxit, vt homini opẽ ferret, non autem vt insidiaretur.*

Homo homini Deus, vt in Adagio. ibid.

24 *Adulterium non habet ita naturalẽ prohibitionem, sicut homicidium; vnde grauius esse dicitur crimen contra naturam, hominem occidendo, quàm contra leges, adulterium committendo.*

25 *Natura humana facilè labitur ad delicta, maximè carnis, quia fornicatio venit ex concupiscentia naturali, vndè dicitur arctissima vita continentia.*

Fornicatio mitius punitur, quàm aliud crimen. ibidem.

26 *Homicidium dicitur horribilius, & terribilius omni peccato, quia nulla est naturæ, ad illud inclinatio, imo potius ab ipsa natura aborritur.*

27 *Homicida magis rempublicam offendit, quàm adulter nàm qui hominem occidit, vnum caput Reipublicæ adimit.*

28 *Delictum maius illud reputatur, ex quo maius damnum venit; sicut de homicidio, per quod creatura rationabilis deletur, quàm totus mundus reparare non potest, & nisi superabundet misericordia Dei, sepissimè anima cum corpore extinguitur.*

29 *Homicidium esse maius delictum adulterio, est communis, & verior opinio, declara, vt infra. nu. 32.*

30 *Argumentum sumi non potest à generalitate textus, & verborum.*

Textus in l. codicillis. §. Matre. ff. de legat. 2. declaratur. ibid.

31 *Substantia rerum non iudicatur ex priuata cuiuscunque affectione. sed ex communi iudicio, legibus, & rationibus comprobato.*

32 *Adulterium respectu detestationis, & maioris consuetudinis, & frequentioris vsus del unquẽdi, est maius homicidio: Sed alijs respectibus homicidium est grauius adulterio.*

33 *Adulterium non esse maius delictum cęterorum delictorum, hic iura adducuntur.*

34 *Text. in c. quid in omnibus. 32. q. 7. de quo supra nu. 17. declaratur in materia adulterij. & infra. sub nu. seq.*

35 *Adulterium reputatur maius delictum homicidio, respectu fauoris matrimonij.*

Matrimonium est à legibus valdè fauorabile, ne inducatur turbatio sanguinis, & alij sordidæ stirpis, splendidis natalibus, subrogentur. ibidem.

36 *Bannimenta concedentia, quod occidẽs, vel præsentans bannitum possit eximi facere de banno se ipsum, vel alium bannitum pro pari, vel minori delicto, non habent locum in bannito pro homicidio, occidente, vel præsentante bãnitum pro adulterio.*

37 *Delictum, propter quod cancellatio banni conceditur, oportet, quod sit si non maius saltem æquale delicto, pro quo bannum cancellandum est impositum.*

Nec sufficit æqualitas pœnæ, nisi etiam concurrat paritas delicti, & datur exemplum. ibidem.

38 *Veneficium, an sit par delictum homicidio. & supra. nu. 37.*

39 *Dispositio super bannito propter adulteriũ, procedit fortius in bannito propter stuprum, vel propter incestum.*

40 *Stuprum est delictum leuius adulterio. quid de incestu. ibid.*

CASVS DVCENTESIMVS QVADRAGESIMVSQVARTVS.

AD perfectam infra dicẽdorum cognitionem, pro resolutione quæstionis subijciendę, necessarium esse videtur in primis agere de grauitate criminum homicidij, & adulterij, vt vtriusque enormitate perpensa, discerni possit quodnam illorum sit turpius, detestabilius, & grauius altero, à qua cognitione hesitationis decisio pẽdet.

1 Homicidium itaque est hominis cędes ab homine perpetrata; nam si homo à fera bestia, vel bruto animali occidatur, hoc propriè non est homicidium, sed dicitur pauperies, vt probatur per totum titulum, si quadrupes

drupes pauper. fecisſ.dicatur.& ibi Florian.
de Santo Petro in l.1. poſt princ. & ante eũ
2 gloſ.in verbo. caret. Origenemque homici-
dium traxit primò à fratribus,& paſtoribus
per occiſionem factã à Cain de Abel: vt ha-
betur in quarto Geneſis. moxque itidem in
fratribus Romanæ Vrbis Conditoribus ſe-
quutum fuit cum à Romulo Remus occiſus
fuerit: vt tradit Gribald. ſtatim citãdus.nu.
2.& eſt textus clarus in l.final.ff.de rer. diui-
ſion. & ibi gloſ. quæ etiã adducit poetæ Lu-
cani carmen illud vulgatum.

Fraterno primi maduerunt ſanguine muri.

3 Et ex inuidia proceſſiſſe videtur,quod certiſ
ſimum eſt in Cain: licet in d.l.fin. & in gloſa
prędicta. in Romulo adducatur contrauen-
rio Remi interdicto facto per Romulum cõ
tra tranſcendentes Muros,quo vitio inuidię
in homine non inuenitur turpius, aut dete-
ſtabilius ex teſtimonio Satirici ſic dicentis.

Inuidia, Siculi non inuenere Tiranni
Tormentum maius.

Vnde homo inuidus peior videtur cane,qui li-
cet habeat peculiarem vim, & naturam in-
uidendi,nunquam tamen alterum prè inui-
dia inuenitur extinxiſſe, vt recẽſet Gribald.
in tract.de omni genere homicidij. titul. de
homicidij origin.& definit.ad fin.nu.3.Eius
4 autem criminis immanitas, vel ex eo omni-
bus patere poteſt, quod pro humani gene-
ris redemptione de ſummis cœlorũ ad Ima
mundi deſcendit, & mortem tandem ſubijt
temporalem omnipotẽtis Dei Filius,& Do-
minus, & Saluator noſter Ieſus Chriſtus,&
ne gregem ſui prætio ſanguinis glorioſi re-
demptum, aſcenſurus poſt ſanctiſſimam re-
ſurrectionem ad patrem, abſque Paſtore de
fereret, ipſius curam beato Petro Apoſtolo
5 commiſit: vt ideo qui horrenda inhumani-
tate deteſtãdaque ſeuitia mortem aliorum
ſitiunt, mortemque non ſolum corporum,
ſed etiam animarum procurant,ſibique, qđ
ſoli Deo conuenit, in cuius manu mors, &
vita hominis eſt, attribuere tentant, omni
punitione digni ſunt, & ac ſi in rerum natu-
ra non eſſent, à toto Chriſtiano populo diſ-
fidati cenſentur: iuxta ea, quæ leguntur, &
notantur in c.1.de homicid.lib.6.

6 Adulterium verò nihil aliud eſt, quam alie-
ni tori violatio, ſeù tranſitio quædam ad a-
lienum thorum libidinis ſatiãdæ cauſa:Fla-
min.de Rubeis in tractat.de adulter. cap. 1.
num.2.à quibus autem primò originem tra-
7 xerit ad huc non legi; Primus tamen,qui in
adulteros legem ſanxit inuenitur, iſque fuit
Hyettus Argiuus poſt Moluti cędem in vxo-
ris adulterio depræhenſi, vt refert hiſtorio-
rum teſtimonio Flamin. de Rube.d. c.1. ſub
nume.7.poſt medium. & ex otio, & crapula
proceſſit,ſine quibus carnis pruritus, & Ve-
neris arma omnino ceſſant: iuxta illud Oui
dianum carmen.

, *Otia ſi tollas periere cupidinis arcus.*

Et aliud Terentianum.

, *Sine Cerere, & Bacco friget Venus.*

Rurſus, & illud Domini Franc.Petrarch.

, *Ei nacque d'otio, & di laſciuia humana.*

8 Et eſt grauiſsimum crimen, cum Matrimo-
nium ſit maximum ſacramẽtum ab Omni-
potẽti Deo inſtitutum in Terreſtri Paradi-
ſo, illi ſemper aſſiſtat Spiritus Sãctus,& Do
minus noſter Ieſus Chriſtus adulterium dã-
nauerit, Iureque diuino,Põtificio,Ceſareo,
ac etiam naturali prohibitum ſit,ſcriptum-
9 que reperiatur adulterinas plantationes nõ
dare radices altas, nec ſtabile firmamẽtum
collocare, adulterosque Regnum Dei non
poſſeſſuros; Hoc fontem habet amorem vo-
luptatis, & robur animi reſoluit, remque fa-
miliarem aſſumit, quicquid attigerit more
ignis adurens, & nihil ſaluum relinquẽs,ve-
ris, & iuſtis filijs debitam ſucceſsionem au-
fert,adulterinisque indebitas permittit,fa-
miliam dedecorat, & infinita alia mala pro
ducit, de quibus ad ſaturitatem meminit
Flamin.de Rube.in d.tract.c.7.per totum.&
vltra eum Maſcard. in tract. de probation.
concluſ.57.in verbo, adulterium.nu.1. & ſeq.
tom.1.

Vtrumque igitur crimen graue, deteſtabile, &
10 capitale eſt. Quodnam autem illorum ma-
ius ſit altero, controuerſum eſt apud Scribẽ
tes, nec pro vna quaque parte deſunt argu-
menta, rationes, & authoritates, de quibus
diſſerendum eſt non inutiliter: in qua re, vt
veritas agitata melius eluceſcat, arguẽdum
in vtramque partem cenſui.

11 Primo itaque adulterium eſſe grauius ho-
micidio ex eo probari videtur, quod leges
ciuiles ad vindicandum adulterium, impu-
nè, permittunt homicidium.l.patri.l. mari-
to.& l.nihil.ff.de adulter.& l.graccus. & au-
then.ſi quis.C. eodem tit. Conſtat enim de
duobus malis id, quod minimũ eſt, permit-
ti, vt maius, & grauius euitetur.l.quoties.ff.
de regul. iur.c.duo.13.diſtinct.c.iurauit.& c.
non ſolum.22.q.4.

12 Secundo, quia de adulterio tranſactio fie-
ri prohibetur; cum tamen de homicidio li-
citè tranſigi poſsit.l.tranſigere. C.de.tran-
ſaction.

Tertio, quia adulterium lędit famam, vt ex
pluribus oſtendit in citato tract. Flamin.de
Rube.d.c.7.nu.10. Homicidium verò vitam,
qua vita carior, & pretioſior eſt fama, & vi-
tæ anteponenda. l. iſti quidem. ff. quod me-
tus cauſa.

13 Quarto, quia grauius eſt delictum, in quo
plures concurrunt delinquentes. l.Athletas.
verſ.Pomponius.& ibi gloſ.ff.de his qui not.
infam. & in adulterio duo ſemper concur-
runt.l.reos. C. de adulter. in homicidio au-
tem ſecus, quia vnius tantum facto perfici
poteſt, & proinde minus graue illo, quod

duos semper requirit de necessitate: quo ar gumento vtitur in hoc proposito Roman. in l. fin. §. 1. ff. de publican. & vectigal. sub nu. 2. in fin. vers. item & adulterium.

14 Quintò, quia adulterium maius preiudiciū videtur afferre Reipublicę Christianę, quàm homicidium, quod vno tantum homine Rēpublicam priuat, adulterium autem violat alienum torum, ex hocque & coniugalis fides soluitur, & legitimus partus confunditur in graue totius Reipublicę detrimētum, quia publicè interest alienos filios pro proprijs non haberi, vt ordinum, familiarumque dignitas salua sit, successioque his, ad quos spectat, concedatur: iuxta l. 1. §. quamuis. vers. publicè enim. ff. de ventr. inspicien. & l. 1. in fin. cum ibi notat. ff. solut. matr.

15 Sextò, quia hoc deduci videtur ex textu in l. codicillis. §. Matre & vxore. ff. de legat. 2. vbi Iureconsultus in persona testatoris loquens, postquam meminit de occisore filij sui, dicit, quod & alia sibi deteriora fecit, quod de violatione cōiugalis toti Doctores intelligunt: quasi quod maior iniuria inferatur marito adulterando eius vxorē, quàm propriū filium occidēdo: vt ibi notat Bald. per illum text. & additio quædam marginalis, ad eundem text. adducens Petrū de Ranen. in eius alphabeto. & tradit etiam Nouell. in pract. crim. in forma inquisit. pro insultu ad domum. nu. 8. vers. item quærēdum, fol. 192. & tetigi in prioribus resolution. crimin. cent. 1. casu 15. nu. 9. & adduntur nunc Bald. cons. 277. nume. 2. in fin. lib. 5. & Nicol. Boeti. decis. 23. nu. 77. & decis. 297. nume. 9. Bossi. in pract. crimin. tit. de coitu damnat. & punibil. nu. 46. Tiraquel. in tractat. de pęn. temper. aut remittend. causa prima. num. 3. vers. ideoque. & latius in tract. de legib. connubial. lege. 13. sub nu. 27. post vers. igitur vt videamus. Flamin. de Rube. d. c. 7. nume. 4. & Ioan. de Neuiz. in sylua nuptiali. lib. 1. nn. 30. vers. indignantur enim. & nouissimè Illustrissimus & Reuerendissimus D. Cardin. Tusch. in suis cōclusion. lib. 1. conclus. 221. in verbo, adulterium. nu. 1. & 4.

16 Septimò, quia delictum hoc adeo attox est, vt remissione dignū non putetur. l. Caij Casij. 35. ibi, vel tantū delictum, vt vltio remittenda non esset, ff. de fideicom. libertat. iuncta glos. in verbo, delictum, quę exemplificat in eo, qui iacuit cum vxore testatoris, & eā sequitur Boer. d. decis. 297. nu. 9.

Octauò, quia de hoc videtur textus expræssus in c. quid in omnibus. 32. quęst. 7. vbi dicitur,

17 quod vix est dare peccatum adulterio grauius, cum secundum in pœnis obtineat locum, & ponatur post primum eorū, qui aberrant à Deo: de quo quidem textu nō immemor fuit Tiraq. in tract. de legib. connubial. lib. l. 13. num. 26. vers. ex his autem. vbi etiam alia de huius sceleris grauitate deducit: & Flamin. de Rube. d. c. 7. nu. 6. vnde dicit Bart. in rubr. ff. de adulter. quod crimen hoc est grauius alijs; quia omne crimen committitur extra corpus, fornicatio verò committitur in corpus: & in propriis terminis nostris, quod sit grauius homicidio, tenuit expræsse idem Bart. in l. fin. §. 1. in princ. vers. cōtrarium. ff. de publican. & vectigal. & ibidem latius Roman. sub nu. 2. & ponit etiam Flamin. de Rube. d. c. 7. nu. 6.

18 In contrarium verò, quod homicidium grauius sit adulterio, probatur, primò per text. in c. si quod verius. 33. q. 2. vbi loquens de adulterio, & homicidio, dicit non esse faciēdum illicitum pro illicito, sed vtrumque enitandum, si autem faciendum est, quod nō licet, faciendum esse adulterium, & non homicidium; quia vt dicit ibi glos. permittitur minus malum, vt euitetur maius.

19 Secundò, quia nullus est gradus in genere illicitorum qui ascendat ad altitudinem, & pœnam paternæ cędis. toto tit. ad leg. pompe. de parricid. ideoque magis punitur occidens matrem, quàm qui eā turpiter cognoscit; quia patricidium leg. pompe. omnium pœnarum grauissima, punitur. l. 1. ff. ad leg. pompe. de parricid. & §. alia deinde lex. instit. de public. iudic. & tamen adulteriū vulgari pœna Legis Iuliæ cohercetur. toto tit. ff. & C. ad leg. Iul. de adulter. & §. item lex Iu

20 lia. instit. de public. iudic. vnde delictū grauius reputatur, cui grauior pœna imponitur, quia ex grauitate pœnæ grauitas delicti arguitur. l. metrodorū. ff. de pœn. vbi qui deliquit in committendo in perpetuum deportatur, qui verò in ommittendo, & sic leuius peccauit. l. si mora. cum ibi notat. ff. solut. matrim. ad tempus dumtaxat relegatur: & tradunt Deci. cons. 65. nu. 5. vers. cum ergo. & in c. at si clerici. nu. 59. vers. & ideo. extra de iudic. Socin. cons. 157. nu. 5. lib. 2. Farinac. in pract. crimin. tit. de delict. & pęnis. q. 18. nu. 83. vers. Tertia conclusio. & ipse probaui in prioribus resolution. crimin. cent. 2. casu 197. nu. 5.

21 Tertiò, quia vbi est maior prouocatio, ibi delictū leuius reputatur. l. Cicero. ff. de pœn. vbi mulier, quæ odio mariti prouocata partum abegit, leuius punitur, quàm illa, quæ mero odio, & Solius auaritię cupiditate abortum procurauit: quod & probatur in l. 1. §. item diuus Adrianus. ff. ad leg. Cornel. de sicar. & l. 2. C. eodem tit. l. si adulterium cum incestu. §. Imperatores. ff. ad leg. Iul. de adul-

22 ter. & l. Graccus. C. eod. tit. Nullus autē dubitare potest, quin adulterium habeat maiorem prouocationem, & tētationem quàm homicidium, cum ex sententia Diui Hieronymi, difficillimum sit homini se à peccato libidinis, & incontinentiæ abstinere, nec vllum sit genus certaminis, in quo fiant prouocationes frequentiores, aut grauiores in sultus,

tus, vnde propter maiorem prouocationem traditum est minus esse peccatũ formosam cognoscere, quàm deformẽ. vt patet ex con gestis per Ioan. Neuizan. in Sylua nuptiali lib. 2. num. 94. & plurib. sequ. vers. nec dicas, quod si fortè contingat, & infra. & lib. 4. nu. 117. vers. non obstat septimo.

24 Quartò quia homicidium est contra legem naturæ, quæ hominem produxit, vt homini opem ferret, non autem vt insidiaretur. l. vt vim. cum ibi notat. ff. de iustit. & iure. Homo enim homini Deus, vt est in Adagio: ideóque qui hominem occidit, naturæ legem violat, cum speciem suam destruat, quæ immanitas in nullo alio animantium genere reperitur, quod scilicet in propriam speciẽ seuiat: vt elegãter expręssit Satyticus in penult. Satyr. his versibus.

, *Sed iam serpentum maior concordia, parcit*
, *Cognatis masculis similis fera, quando Leoni*
, *Fortior eripuit vitam Leo? quo memore vnquam*
, *Expirauit Aper maioris dentibus apri?*
, *Indica Tigris agit rabida cum Tigride pacem*
, *Perpetuum Sanis inter se conuenit Vrsis*
, *Ast homini ferrum læthale incude nefanda*
, *Produxisse parum est.*

24 Adulterium autem non habet ita naturalem prohibitionem sicut homicidium, quod ipsius humanæ naturæ clemẽtia videtur abhorrere, & omnibus modis execrari. Vnde constare potest grauius esse crimen contra naturam, hominem occidendo, peccare, quàm contra leges, adulterium committendo, errare, & si enim vtrumque malum est, & vni, vel alteri delicto incumbens repręhẽsione, & punitione dignus est: & tanquam à ratione discedens, & sensui se subijciens, sceleribusque se maculans, non homo, nedum vir, sed brutum dici potest: vt per Luc. de Pen. in l. iudices. col. 3. C. de dignitat. lib. 12.

25 Vnum tamen altero longè grauius est, natura siquidem humana facilè labitur ad delicta, maximè carnis, sine quibus pauci inueniuntur, quia fornicatio venit ex concupiscentia naturali, & infirmitas nostra in ruinam coitus prona est, vnde dicitur arctissima vita continentiæ, & mitius punitur fornicatio, quàm aliud crimen, vt elegãter tradit Luc. de Penna in l. mulieres. col. 5. C. de incol. & vbi quis domicil. haber. vide. lib. x.

26 ad homicidia autem nulla est naturæ inclinatio, imo potius ea abhorret, & ideo tale crimen dicitur horribilius, & terribilius omni peccato, & seuerè punitur: vt notat idem Luc. de Pẽna in l. deuotum. col. 4. vers. vltimo nota. C. de metatis, & epidem. lib. 12. & homicida, quod facit, expectare debet. l. 3. C. de Episcopi aud.

27 Quintò quia homicidium magis Rempublicam offendit, nam qui hominem occidit, vnum caput adimit Reipublicæ, cuius interest plures habere subditos. l. 1. cum ibi notat. ff. solut. matrim.

28 Sextò, quia maius delictũ reputatur illud, ex quo maius damnum eueni. l. aut facta. §. quãtitas. ff. de pœn. sed per homicidium deletur creatura rationabilis, quam totus mũdus non potest reparare, & sæpissimè, nisi superabundet misericordia Dei, anima cum corpore extinguitur. c. pro humani. vers. non solum corporum, sed mortem procurent etiam animarum, nisi eos exuberans gratia diuina præuenerit, vt sint armis spiritualibus præmuniti. de homicid. lib. 6. quæ toto orbe prætiosior est. l. sancimus. C. de sacrosan. eccles. & pro cuius salute Iesus Christus Dominus, & Saluator Noster acerbissimam mortem subiuit. d. c. pro humani. in princ. quod quidem damnum non euenit per adulterium, vndè meritò homicidium inter grauissima crimina reputatur. l. 3. C. de episcopali audient. & tradit Angel. cons. 217. sub nu. 6. in fin. vers. his autem non obstantibus. dicens esse crimen atrocissimum, perpetratum contra præcepta noui, & veteris testamenti, & contra mandata Iuris Canonici, & ciuilis.

29 Septimò, quia, quod sit maius delictum adulterio homicidium, tenent in indiuiduo Raphael Fulgos. in l. transigere. C. de trãsaction. nu. 3. post versic. secundo nota. & post eum Gribald. in d. tract. de omni genere homicid. in princ. vbi quæstionem hanc, quam vulgatam appellat, & à doctoribus sępius agitatam, latè disputat, & post varia argumẽta in vtramque partem adducta (inter quę etiam multa ex superius adductis extant, nõ tamen vt supra roborata) opinionem hanc veriorem dicit, quam etiã antea tenuerunt Bart. in d. l. transigere. nu. 2. Alex. nu. 4. Salyc. in 6. quæst. nu. 18. Ioan. de Anan. in c. 1. nu. 23. vers. restat nunc videre. extra de collus. detegend. Roman. in l. fi. §. 1. nu. 2. ff. de publican. & vectigal. Nec obstat text. in d. l. Codicillis. §. Matre. ff. de legat. 2. quoniam licet plerique illum intelligant de adulterio, tamen hoc nõ aperit text. sed generaliter loquitur,
30 ex qua generalitate necessarium, & concludens argumentum sumi non potest. l. in ambiguo. & ibi Bartol. ff. de reb. dub. vltra quod posset textus ille subobscurè loquens, vt Boer. dixit d. decis. 23. nu. 77. & d. decis. 297. nu. 9. intelligi, vt occisor ille filij testatoris voluisset ipsum testatorem veneno necare: iuxta leg. qui cum maior natu. §. fi. ff. de bon libertor. & ita adaptaretur sensus verbis illis dicti textus, sed & alia mihi deteriora fecit, quia scilicet veneno me extinguere voluit, quod sanè grauius est, quàm gladio occidere. l. 1. C. de malefic. vel dici posset, quod ille occisor accusauerit ipsum testatorem de crimine læsę Maiestatis, & ita in grauissimum, & famę & capitis discrimen adduxerit. iuxta leg. quisquis. C. ad leg. Iul. Maiest. vel etiã

quod filiam ipsius ſtuprauerit, cuius iniuria quam vxoris nõ minoris facere debuerit testator : Inſuper dici poteſt, quod ille textus procedat attenta affectione loquentis, qui exiſtimabat grauiorem iniuriam ſibi factã ex alterius ſuę vxoris adulterio, quàm ex communis filij homicidio; vt p addent.ad Bart. in conſ.175. incip. Domine Poteſtas .lib.1. in vltima apoſtilla. in verbo.marito . vbi dicunt, quod, quoad ipſum deterius eſt eum fieri beccum, quàm occidere proprium filium, per d.§.matre.& per alia per ipſos allegata : de qua quidem vtri opinione, cum re vera legum, & rationum iudicio grauius ſit crimen homicidium, quàm adulterium,
31 nulla eſt habenda ratio, quia non ex priuata cuiuſque affectione rerum ſubſtantia iudicatur, ſed ex communi iudicio legibus,& rationibus comprobato. l.pretia reru, ff. ad leg.Falcid.l.ſeruum.ff.ad leg. aquil. & notãt Doctores in l. 2, C. de reſcind. vendit, & ita ad prędictum textum . §. Matre . reſpondet Gribald.in loco citato ; Aliter etiam reſpõderi poteſt ſecũdum Roman.in d.§.1. authoritate gloſæ in c.at ſi clerici,§.de adulter.ex-
32 tra de adulter. quod ſcilicet reſpectu deteſtationis, & maioris conſuetudinis delinquendi, adulterium homicidio grauius eſt, Alijs autem reſpectibus, homicidium grauius eſt adulterio. & eodem modo reſpõderi poteſt ad alium textum.l.Caij Caſsij.ff.de fideicom.libert. ex quo idẽ inferunt Doctores, quod ex d.§.Matre : vt per Boer.d.deciſ. 297. nu.9.
33 Nec verum videtur, quod non detur delictum maius adulterio,quia eſt textus expreſſus in contrarium in d.l.fin.§.1.ff. de public. & vectig. & ibi notant Scribentes, & Boer. d.deciſ.23.nu.77.& d.deciſ.297.nu.9. ſed id firmat Flamin.de Rube. d.c.7.nu.6. ſed imo controuerſum eſſe fatetur.
34 Et ad capitulum quid in omnibus.32.qõ. 7. in contrarium allegatum reſpõdetur, quod imo,vt, dicit ibi gloſ.in verbo. grauius.multa crimina ſunt grauiora adulterio,& in ſpecie homicidium,eſt quod dicitur ibi de grauitate adulterij,& propter illius deteſtationem,vel etiam vt dicunt Doctores in d.l.tranſigere.C.de traſactiõ. propter illius frequẽtiam : vt per Bartol.Alberic.Salyc. Caſtren. Fulgoſ.& Alexan. & Ioan. de Anania in d.c. 1.ſub nu.23.extra.de colluſion. detegen. vel
35 ſecundum Iaſonem in 2.notab.num.5. propter honorem, & fauorem matrimonij,quæ ratio magis placet Alexandro ſub nume. 4. cum leges multum faueant matrimonio, ne indueatur turbatio ſanguinis,& alij ſordidę ſtirpis ſplendidis natalibus ſubrogentur, & eam antea tetigerunt Salyc.in 6.q.nu. 18. & Caſtrenſ.nu.4.& ex modernis ſequitur Clar. in pract.crimin.q.58.num.11.verſ.excipitur nunc. Nec dictum capitulum, dum dicit,qđ matrimonium in pœnis obtinet ſecundum locum poſt primum datum ab errantibus à Deo, intelligitur, quod excepto illo peccato primi loci ſit grauius cæteris, quia gloſ. ibi in verbo. in pœnis, intelligit,quod dictũ peccatum dicatur non ſecundum inter crimina, ſed deſcriptũ in prohibitionibus ſecundæ tabulæ Moyſi, in qua etiam continetur præceptum de non occidendo, & prius in ordine, quàm mandatum de non adulterando ; Idem in ſubſtantia voluit gloſ. in d. c.ſi quod verius.33.q.2.in gloſ.in verbo.adulterium. inquiens per illum textum permitti adulterium tanquam minus malum, vt euitetur homicidium maius,& ad dictũ ca.p. quid in omnibus. faciens in contrarium reſpõdet, quod verè grauius eſt homicidium, quàm adulteriũ, ſed ibi exponitur grauius , ideſt generalius , vel turpius ratione inquinationis.
Et ad alia argumenta pro adulterio adducta, facilis eſt reſponſio abſque eo, quod ſingulis ſpecialiter reſpondeatur, preſertim cum ex dictis pro homicidio clara intelligatur reſponſio,ſatiſque fuerint expræſſè tollere, quæ vrgentiora videbantur.
36 Ex hac autem firmata concluſione, quod homicidium ſit crimen grauius adulterio, & non leuius,infertur,quod bannimenta cõcedentia,quod occidens,vel præſentans bãnitũ, poſſit eximi facere de banno ſe ipſum, vel alium bãnitum pro pari, vel minori delicto, non habeant locum in bãnito pro homicidio, occidente, vel preſentante bannitum pro adulterio, quia licet vtrumque delictum ſit capitale, & vtrique banuito ęqualis ſit impoſita pœna vitę,ex forma ſtaturorum,tamen bannum propter homicidiũ datum, à quo caucellatio petitur, maius eſt, quàm ſit delictum adulterij commiſſum per bannitum occiſum, vel præſentatum,ob cu-
37 ius bannum concedenda eſt gratia annullationis primi, quia oportet, quod delictum, propter quod cancellatio banni cõceditur, ſit ſi non maius, ſaltem equale delicto, pro quo bannum cancellandum eſt impoſitum, nec ſufficit ęqualitas pœnę,niſi etiam cõcurrat paritas delicti, quę in propoſito deficit : ita in puncto determinat Alberic.de Roſar. in l.1.C.de malef.& mathem.vbi inquit,ſe allegaſſe illam legem ad talem quæſtionem, ſtatuto cauebatur,quod qui præſentabat bãnitum, poſſet eximi facere alium bannitum de pari, vel minori crimine de bãno, Titius præſentauerat quemdam bannitum de homicidio,& volebat eximi facere alium bannitum de veneficio, dicebam,quod non po-
38 terat, quia veneficium non erat par homicidio, ſed atrocius, vt hic dicitur, & ita fuit terminatum : quam quæſtionem ita etiã reſoluit idem Alberic.in tractat. de ſtatut. lib. 4. q.99. per totam. quem ſequuti ſunt Nell.

in tract. de bannit. in 3. part. secundi temporis. q. 8. per totam. & Dec. cons. 65. colum. 1. vers. & pro ista conclusione. & ita vidi sępius practicari, prout etiam tetigi in prioribus resolutionibus crimin. cent. 2. casu. 197. in princ. sicut contra vidi obseruari in occidēte, vel præsentante bannitum pro homicidio, vt se ipsum, vel alium eximat à banno propter adulterium dato in pœna vitę, quia in hoc casu bannum pro minori delicto, cācellatur propter bannum maioris criminis, ex supra allegatis, pro quibus seruiunt aliàs per me dicta d. casu. 197. in toto, ad quę me remitto, ne hic dicta ibi frustra repetam: &
39 quæ dicta sunt in bannito propter adulterium, procedunt fortius in bannito propter stuprum, imò, & propter incęstum, ex notatis per omnes Scribentes communiter in d. transigere. C. de transaction. volentes in ea dispositum super prohibita transactione in causa adulterij, minimè locum sibi vendicare in stupro, vel incestu: & est communis opinio, vt per Clar. alios in vtroque delicto referentem, in pract. crimin. qō. 58. nu. 13. & 14. in 2. & 3. illationibus. Nec est quidem mirum, cum stuprum sit delictum leuius a-
40 dulterio. §. item lex Iulia de adulter. in vers. sed eadem lege. Instit. de public. iudic. Bossi. in pract. crim. tit. de coitu damn. & punibil. nu. 19. cum sequ. & punctualiter tradit Flamin. de Rubeis in citato tract. cap. 2. num. 1. Incestus verò non grauius, & eiusdem pœnę. l. si adulterium cum Incestu. in princ. & in §. stuprum, & ibi glos. & Bart. ff. ad leg. Iul. de adulter. Bossi. vbi supra nume. 4. & iterum & latius. nume. 71. & seqn. & alij, qui consultò omittuntur, si non leuius: vt censuit Petr. Royz. in decision. Lituan. decis. 3. nume. 400. vers. denique. fol. mihi. 83. col. 2. quem sequutus est Flamin. de Rube. vbi supra. c. 7. sub nu. 5. ad fin. & rursus nu. 8. vbi etiam repręhēdit Abbat. contrarium tenentem.

EPITOME.

An si vno statuto cauetur, quod Adulter puniatur certa pœna pecuniaria, & altero, quod habenti pacem ab offenso minuatur certa pars pœnæ, an liceat pacem facere super hoc crimine adulterij, in quo prohibitum est transigi, & pascisci, vt locum habeat remissio dictæ certæ partis pœnæ, à statuto concessa, & vbi hoc sit licitum ad adulteri beneficium, an pax habēda sit ab vtroque coniugum, an verò à marito tantum principaliter offenso.

SVMMARIA.

1 STATVTVM vnum, per quod minuitur pęna habenti pacem, & aliud statutum, per quod adulter certa pena pecuniaria puniatur; quęritur, an liceat facere pacem super crimine adulterij, vt remissioni pœnæ locus sit.

Pax super adulterio, an sufficiat, quod fiat ab vno tantum coniugū, an verò requiratur, quod ab vtroque habeatur. ibid. & infra.

2 Transactio super adulterio videtur esse prohibita, nec licitū est gratuitò pascisci, hoc quo verum esse ante pœnā impositam, secus post. vide vt infra. nu. 4.

3 Remissiones factæ à maritis pro adulterio vxoris, etiā quod verè adulterium non fuerit commissum, aliqui tenent valere non posse.

4 Pax super crimine adulterij tenet, non obstante dispositione l. transigere. C. de transact. & defenditur.

5 Transactio, & pax differunt; nā transactio fit de re dubia, & lite incerta ad impediendū processum.

Pax autem, & concordia, per quas rancor, & maleuolētia cessant in animo iniuriati, permittuntur in omni delicto.

6 Reconciliatio mariti iniuriati per adulteriū vxoris permittitur.

7 Pax ob causam adulterij sufficit, quod à marito tantum habeatur absque eo, quod habeatur etiam à muliere.

8 Mulier, quæ libenter adulterauit, non dicitur iniuriata ab adultero, nec requiritur ab ea pax, aut remissio.

Probationes factæ contra adulterum, non pręiudicant mulieri. ibid.

9 Mulier rapta debet dare pacē Raptori; quia per vim rapta, faciendo pacem, non dicitur delictum fateri voluntarium.

10 Statutum de muliere adultera voluntariè, non habet locum in muliere per vim rapta, in materia pacis.

CASVS DVCENTESIMVS QVADRAGESIMVSQVINTVS.

1 STANTE statuto ferè per totam Italiam vigente, quod habenti pacem ab offenso minuatur certa pars condemnationis, & alio statuto dictante, qđ Adulter certa pœna pecuniaria puniatur, quęsitum fuit, an liceat facere pacem super crimine adulterij, vt locū habeat remissio dictę partis condemnationis, & an sufficiat, quod fiat pax ab vno tantum cōiugum, an verò requiratur, quod ab vtroque eorum habeatur.
Circa primum dubium videtur primo aspectu
2 dicendum minimè posse fieri pacē, per text. in l. transigere. C. de transaction. quę in cri-

mine adulterij prohibet posse trãsigi, & ibi
notant omnes scribentes: & tradit etiàm
Clar. in pract. crimin. qõ. 58. nu. 11. vers. exci-
pitur tamen ab hac regula crimen adulte-
rij. & sicut non est licitum trãsigere, ita nec
licet gratuitò pacisci; secundum magis com
munem Doctorum sententiam, de qua testã
tur Don Antonius. de Padill. & Villalpan.
relati per Clar. d. q. 58. nu. 19. vers. scias etiã.
& vltra eum Alberic. de Rosat. in d. l. transi-
gere. nu. 18. & 19. vers. vnum mirabile. & ite-
rum. nu. 24. vers. & licet. & Fulgos. sub num. 9.
vers. in eadem glos. ibi, nõ valere. & Ioan. de
Anan. in c. 1. nu. 23. vers. restat nunc. extra de
collusion. detegend. & hoc antequam pœna
pro ipso adulterio imposita sit, & causa pé-
det, quia post impositam pęnam, & litem
finitam vtique in adulterio transigi, & paci-
sci potest, quicquid aliqui dixerint in con-
trarium; vt per Bart. in d. l. transigere. num.
13. vers. oppono ad istam exceptionem. in
1. lect. cum quo est communis opinio, vt te-
statur Purpurat. in eadem leg. trãsigere. nu.
71. quem refert, & sequitur Clar. d. q. 58. sub
3 nu. 11. post vers. excipitur tamen. ad fin. vers.
hoc tamen intellige. vbi nihilominus subdit
in contingentia facti nunquam vidisse reij-
ci remissiones factas à maritis pro adulte-
rio vxoris, quod adeò verum videtur, vt pro-
cedat etiam, si verè adulterium non fuerit
commissum, nam nec hoc casu fas est tran-
sigere, vel pacisci, quia magis attenditur ti-
tulus criminis, quàm veritas, & quia aliàs
exceptio illa esset frustratoria, ex quo tran-
sigens semper negaret se culpabilem esse: vt
concludit Alberic. in d. l. transigere. num. 21.
vers. sed adhuc.

Contrarium tamen, quod imò super crimine
4 adulterij liceat facere pacem, & ea prosit a-
dultero, vt habeat locum remissio partis cõ
demnationis, beneficio statuti, non obstan-
te d. l. transigere. consuluit Bart. requisitus à
Potestate Terræ Rocchę Contratę. cõs. 175.
Domine Potestas. in 1. dubio. lib. 1. Mouetur
5 ad hoc Bart. quia transactio fit de re dubia,
& lite incerta ad impediendum processum,
ne amplius super tali crimine procedatur,
& istud non licet super crimine adulterij, &
eodem modo nec pacisci: vt in d. l. transige-
re. Pax autem, & concordia, per quam ran-
cor, & maleuolentia, quę est in animo iniu-
riati, remittitur, licet ex eã pœna ex forma
statuti minoretur, in omni delicto, & male-
ficio licita est, & permittitur. §. fin. instit. de
iniur. l. si tibi. §. quędam. ff. de pactis. l. final. ff.
eodẽ. Et de adulterio, quod possit fieri pax
est textus expressus, & ad literam in authen.
sed hodie. & in corpore, vnde ea sumitur.
C. ad leg. Iul. de adulter. ibi enim dicitur, qđ
6 licet marito iniuriato per adulteriũ vxoris
reconciliare sibi eam, quod nihil aliud est,
quàm pacem facere. eãdem opinionem te-
nuit idem Bart. eisdem fundamentis vtẽs in
d. l. transigere. in 2. lect. nu. 23. vers. quæro an
liceat pacem facere super crimine adulte-
rij. & prędictum eius consilium sequutus est
Pomat. in addition. ad ipsum Bart. in d. l. trã
sigere. in 1. lect. sub nu. 13. in verbo, oppono
ad istam. sub litera. D. & alij addẽtes ad se-
cundam lecturam. num. 23. in additione. in
verbo. quęro an liceat. sub litera. A. & latius
addentes ad prędictum consilium 175. in 1.
& in 2. appostillis sub literis. A. & B. Alex. in
d. l. transigere. num. 5. vers. aduerte tamen. &
ibidem Ias. nu. 6. vers. secundo limita. Boer.
decis. 91. in fin. sub num. 3. vers. hoc limitatur
per Bart. & Ioan. de Anan. in cap. 1. sub nu.
24. vers. adde etiam prædictis. extra de col-
lusion. detegend.
7 Circa secundum dubium idem Bart. consul-
tus ab eodẽ Domino Potestate Terrę Roc-
chę Contratę. d. cons. 175. in 2. dub. lib. 1. re-
spondit sufficere, quod Adulter habeat pa-
cem à marito tantum, quia ipse est ille, qui
principaliter iniuriatus est, & qui omnibus
præfertur in iniuria vindicanda. l. 2. §. final.
ff. de adulter. & l. quamuis adulterij. C. eod.
tit. Nec cum muliere facienda est pax, cum
ea non possit dici iniuriata, quia in eam vo-
lẽtem fuit factum adulterium, vnde ipsa de
hac iniuria non potest conqueri, accusando
adulterum, quia socia criminis est. l. si filium
C. de liberal. cau. & cap. nemini, pręter-
8 quam. 15. quæst. 3. Nec ab ea requiritur re-
missio, apud quam nõ est huius iniurię pro
sequutio. arg. legis. ait Pretor. ff. de iur. deli-
ber. & l. Papinianus. in princ. ff. de inoffic. te-
stam. iuncta l. sed & si vnius. §. filio familiàs.
cum glos. super verbo filio. ff. de iniur. & fa-
mosis libellis. Præterea probationes factæ
contra adulterum non præiudicant mulie-
ri. l. denuntiasse. §. fin. ff. de adulter. quę mu-
lier non confitetur se adulteratam, vel iniu-
riatam, & sic ab ea non est requirenda pax,
quia ex ea sequeretur, quod confiteretur se
9 adulteratam. l. quoniã. ff. de his, qui notant.
infam. Nec obstare inquit Bart. quod in cõ-
trarium faciat lex. vnica. C. de raptu virgin.
& quod dicitur in authen. de raptor. mulier.
& quod notatur per Dyn. in c. scienti. in 1. cõ
trario. de reg. iur. lib. 6. quia inquit illud ve-
rum esse in muliere rapta, secus autẽ in sim-
pliciter adulterata: eandem opinionem se-
quutus fuit ipse Bart. in d. l. transigere. in 2.
lect. nu. 24. vers. Super secundo dico, & cum
eo transeunt omnes addentes ad eum in lo-
cis supracitatis: & Nellus in tract. de ban-
nit. in 3. part. 2. tempor. q. 31. vbi punctuali-
ter refert omnia fundamenta adducta per
Bartol. d. cons. 175. & addit respectu opposi-
tionis contrarij, & eius solutionis, quod nõ
10 est intelligendus Bart. vt dicat, quod statu-
tum non habeat locum in raptore, sed quod
tunc requiratur pax, etiam ab ipsa muliere
rapta,

rapta, quia ei etiã principaliter iniuria facta est, quod verissimum est, vt patet ex textu leg. vnicę. & ibi notatis per omnes Scribentes. C. de raptu virgin. & ita etiam colligitur ex tradit is per Dyn. in d. c. scienti. in 1. opposit. nume. 3. & 4. de regul. iur. in 6. vbi etiam addentes ad eum meminerunt de sępius citato consilio Bartoli, & potissimum in ea parte, in qua allegauit ipsum Dinum in d. c. scienti, vt supra retuli.

EPITOME.

Quod si Arbiter mandauit Meuio, quod locaret fundum Titio per certum tempus, pro certa annua mercede, & Meuius parendo sententię Arbitri, fecerit instrumẽtum locationis, sed postea ipsa locatione durante, fundum locatum vendiderit alteri, qui non vult stare illi locationi, Cõductor non potest agere contra locatorem ad pœnam appositam in compromisso de stando, & parendo sententię Arbitri, quasi quod illi contrauentum fuerit, & stet per ipsum locatorem, quò minus ipse conductor perseueret in conductione, sed agere debet ex noua obligatione à contractu locationis nata, quod pluribus iuribus, & authoritatibus ostenditur.

SVMMARIA.

1 *POENA mille aureorum de stando lando fuit in compromisso apposita, Arbiter laudauit, quod illa, qui rem obtinuit teneatur locare eius aduersario, qui locauit cum promissione dupli, & damnorum, & expensarum de obseruando locationem, postea noluit attendere: Aduersarius conductor egit simul cum fisco ad pœnam in compromisso adiectam, vti maiorem, an de iure potuerit, quaritur.*

Pœna compromissi, quando cessare dicatur sequuto lando, & exequutioni demandato. ibid.

2 *Paria sunt non restituere, vel statim auferre, & non dimittere.*

3 *Damnatus alicui vendere, vel locare: vendendo, vel locando & liberatur ex testamẽto hæres, & obligat sibi legatarium.*

Laudo an sufficiat semel paruisse ad enitandam pœnam compromissi in alio instrumento,

4 *Locator faciendo locationem in exequutionem laudi, est liberatus à pœna compromissi, nec potest conueniri, nisi ad pœnam appositam in instrumento locationis, ob non seruatam locationem.*

5 *Pœna compromissi non cõmittitur, quando paritur laudo, locando, & instrumentum locationis faciendo, quia obligatio, quę descendebat ex compromisso, & eius sententia fuit sublata, & noua obligatio ex contractu locationis nata.*

6 *Conuentum de adimplendo sola promissione adimpletur.*

7 *Arbiter debet condemnare ad locãdum, & tradendum, & contra non veniendum in perpetuum adhoc, vt committatur pœna compromissi.*

8 *Pœna strictè intelligenda est, quia pœna stricti iuris est.*

9 *Pœna in materia odiosa, & penali apposita super principali, non extenditur ad id, quod venit in consequentiam.*

10 *Faciens contractum locationis pro exequutione sententiæ Arbitri, incidit in nouam obligationem ex contractu locationis, quo mediante agi potest ad præstandum patientiam.*

11 *Testator mandauit hæredi, quod compromitteret causam, quam habebat cum Titio sub pœna, hæres compromisit, & cõdemnatus fuit ex laudo soluere Titio, si modò nolit soluere, non tenetur ad pœnam Testamenti.*

CASVS DVCENTESIMVS QVADRAGESIMVS SEXTVS.

VERTENTE differẽtia inter duos super quodã prędio fuit de ea factum compromissum in communem amicum cum promissione standi, & parendi sentẽtię, & terminationi per eum faciendæ, sub pœna mille scutorum parti, & fisco applicãda; Arbiter declarauit prędium pro duabus ex tribus partibus spectare ad vnum ex litigãtibus, pro alia verò tertia parte ad alterũ, quem condemnauit ad illam locandum habenti maiorem partem per annos viginti, pro certa annua mercede; In exequutionẽ talis sententiæ fuit per condemnatum facta locatio per dictum tempus annorum viginti cum promissione de illam obseruando, & non contraueniendo sub pœna dupli valoris dictæ partis locatę, & damnorum, expensarum, & interesse conductoris: locator deinde contraueniendo eius promissioni, dictam partem prędij vendidit tertio, qui non vult stare locationi, sed conductorem expellere, prout de iure potest, qui vidẽs pœnam in compromisso appositam esse magnam, sed pœnam appositam in locatione esse modicam, vnà cum fisco ob contrauentionem ad ipsam pœnam maiorem compromissi,
1 spreta minori instrumenti locationis, agit; Vnde quęritur, an rectè agat, & sic an commissa sit pœna compromissi, an verò potius contenta in locatione: Specul. posuit hanc quęstionem in tit. de arbitr. & arbitrat. in §. sequitur de quibusdam notabilibus. nu. 70. & seq.

& seq.vers.sed pone Arbiter condemnat.vbi
quærit, si Arbiter condemnat Titium,vt re-
stituat Sempronio centum,de quibus com-
promissum erat, Titius restituit, sed postea
abstulit Sempronio, an inciderit in pœnã:
& post multa hinc inde deducta concludit,
quod si Sempronius petijt rem sibi tantum
restitui, & ita etiam simpliciter iusserit ar-
biter, si post restitutionem Titius auferat,
non incidit in pœnam, si verò petijt Sẽpro-
nius sibi restitui, & restitutam pœnes eum
dimitti, & sic pręcepit Arbiter, Titius inci-
2 dit in pœnam,quia duo videtur sibi Arbiter
præcipere: vnde quamuis faciat vnum, sci-
licet, quia restituit, facit contra aliud, sci-
licet, quia non dimittit, ex quibus verbis
videtur inferri, quod in proposito casu com
missa non sit pœna,cui non fuit contrauen-
tum, sed imo paritum, ex quo condemna-
tus fecit locationem, & ita etiã videtur ter-
minare text.in l. in numerationibus. 44. in
fin.in illis verbis, tantumdem est & si dam-
3 natus fuerit alicui vendere, vel locare, nàm
vendendo, vel locando, & liberatur ex te-
stamento hæres, & obligat sibi legatarium.
ff. de solution. & ita ibi in terminis nostris
notat Bart.in fin.nume.4 vers. vltimo habui
quæstionem de facto. vbi inquit, se habuisse
semel hanc quęstionem de facto: quidam in
laudo fuit condemnatus locare alicui vnam
apothecam, & in compromisso erat apposi-
ta maxima pęna, modò ille locauit,& in lo-
catione fuit apposita modica pœna, postea
venit contra locationem,quæritur,an com-
mittatur pœna compromissi,an pœna appo
sita in instrumẽto locationis,& dicit, se de-
terminasse per illam leg. in d. vers. tantun-
dem, & cet. quod locando fuit liberatus à
pœna compromissi, subdit tamen,quod ista
determinatio habet multa contraria diffi-
cilia, de quibus dixit in l.si fideiussor. §. fin.
ff.de legat.1.vbi nu. 2. format eandem quæ-
4 stionem, & concludit, quod locator libera-
tus est à pœna compromissi, faciendo loca-
tionem, & agendum esse ammodo per con-
ductorem ex cõtractu locationis:per casum
in d.l.in numerationibus. in fin. ff. de solut.
in l.seruus si heredi.ff.de statu liberis.& me-
lius in l.stichum.§.si hæres.eodem tit. & per
glos.in.l.1.in fin.glosę magnæ. C. de pactis.
quam sententiam firmat ex pluribus,respõ-
detque omnibus in contrarium faciẽtibus,
tandemq; dicit,quod nisi apponatur in sen-
tentia, quod locet,& patiatur conductorem
in conductione persistere,sola locatione im
pletur condemnatio, & secundum hanc sen
tentiam consuluit ipse Bart.cons.181. Pręci
pit Arbiter. in toto.libro 1.firmans,pœnam
5 compromissi non committi, quia locando,
& instrumentum locationis faciendo, obli-
gatio, quæ descendebat ex compromisso, &
eius sententia, fuit sublata, & noua obliga-
tio ex contractu locationis nata,per text.in
d.l. in numerationibus. in fin. & per d. glos.
in d.l.1.C.de pactis. vbi notat,quod conuen
6 tum de promittendo, sola promissione ad-
impletur: ibidemque Bart. respondet mul-
tis in contrarium faciẽtibus, quam opinio-
nem Bart.in dictis locis sequuti sunt adden
tes ad Specul.in loco citato. Alex.ad ipsum
Bartol.in d.l.in numerationibus. vbi etiam
meminit de prædicto consil. & ibidem Ca-
strens.num.2.& 3. vbi eam approbat contra
Angel.de eius veritate dubitãtem,prout ve-
rè dubitat,in eadem lege sub nu. 2. & sequ.
licet ad illius confirmationem adducat Spe
culat. supra relatum, & alia, de quibus per
ipsum ibi. & in d.l.si fideiussor.§. fin. sub nu.
1.& 2.ff.de legat.1.vbi idẽ videtur tenere, &
cum eo ibidem transit Imol.num.4.vers.non
obstat, quarum quidem oppositionum fun-
damenta dicit Castrens. bene fuisse visa, &
cõsiderata per Bartolum,& propterea cum
eo esse tenendum.cum quo etiam transeunt
in d.l.si fideiussor. d.§.fin. Bald. sub nume.2.
7 vers.secundo quærit Bart.vbi etiam respon-
det contrarijs, & concludit, quod Arbiter
debet condemnare ad locandum, & traden
dum, & contra non veniendum in perpetuũ
ad hoc, vt committatur pœna compromissi.
Florian. de Santo Petro nu. 8. & sequ. vsque
ad fin.vers.item decidit hic Bart.vbi latè in-
sistit, in oppositum facientia resoluit, & eã-
dem cautelam à Bart. & Bald. traditam se-
quitur, vt ex compromisso agi possit. Ca-
strens.num.2. vers.& hoc inducitur.se remit-
tens ad Bartol.ibi. & in d.l.in numerationi-
bus. Franc.de Aret.col.penul.sub nu.4. vers.
posuit etiam hic Bart.aliam quęstionem de
arbitro. vbi post impugnatam opinionem
Bartoli, & confirmatam contrariam Ange-
li,& Imolę dicit, posse ipsam sententiã Bar-
toli saluari in casu suo, in quo agitur de pœ-
na committenda ex pluribus per eum alle-
gatis. Cuman.in 1.lect.sub nu.1.& 2. vers. &
ponit etiam quæstionem in alijs terminis.&
in 2.lect.num. 3.vers.in secundo multum ob-
stat. inquiens in arbitro putare Bartolum
8 benè dicere, vt pœna strictè intelligatur, &
quia condemnatio est stricti iuris,& cõdem
natus parendo sentẽtiæ incidit in aliam ob-
ligationem,per quam consultum est condu-
ctori, vt in conductione perseuerare posit.
quæ vltima consideratio fuit Angeli, ex qua
sustineri potest opinio Bartoli. Alexan. nu.
3.vers.vltimo inducitur,& infra. vsque ad fi-
nem; vbi post longam disputationem stat
cum opinione Bartoli, maximè per ratio-
nes allegatas per Cuman.quas latius prose-
quitur, & est communis opinio, à qua in pra
ctica non est recedendum, quicquid alij sen
tiant in contrarium: vt testatur Ias. in eodẽ
§.fin.nu.12. & seq.vers.secundo inducitur. &
9 maximè in materia odiosa,& pęnali, in qua

pœna

pœna apposita super principali non extenditur ad id, quod venit consequutiuè, & sic ad patientiam, quæ venit consequutiuè ad contractum locationis secundum considerationem Aretin. & præsertim etiam quia faciens contractum locationis pro exequu-
10 tione sententiæ Arbitri incidit in nouã obligationem, insurgentem ex contractu locationis, quo mediante potest cogi ad pręstãdum patientiam, vnde non mirum si cessat obligatio ex compromisso secundum considerationem Angel, Cuman. & Alex. quã approbat Ias. vbi supra sub nu. 15. prout & aliã Aretini supra relatam, nu. 20. pro qua communi sententia benè facit Bald. in l. vnica, col. 7. in 4. quæst. nu. 40. C. de his, quæ pœnæ nomine relinquuntur. vbi quærit, si testator
11 mandauit hæredi, quod compromitteret causam, quam habebat cũ Titio super mutuo sub certa pœna, & hæres compromisit, & latum est laudum, in quo condemnatus est hæres, vt soluat dicto Titio ex causa mutui centum, qui hęres non vult soluere, vtrũ dictus hęres teneatur ad pœnam testamenti, & concludit, quod nõ, quia statim, quod hæres compromisit, liberatur à pœna testamenti, vt in l. in numerationibus, ff. de solution. & in l. si heres. ff. de action. empt. & sufficit, quod fuerit factum compromissum legitimè, & semel, non attento quid deinde euenerit. quam decisionem sequutus est, & ad propositum nostrum adduxit Ias. in d. §. final. nu. 15. Et ita ex prædictis in proposita quæstione tenendum censui, sequendo Bartolum, licet contra eum quamplures adducerentur rationes, & authoritates, adductæ per eum impugnantes, quibus omnibus respondent Doctores eius opinionem sequentes in locis supra citatis, non tamen negari potest, quin sit articulus disputabilis, cum Iason ipse, qui partes Bartoli tuetur, dixerit contrariam sententiam in puncto Iuris esse substentabilem, & fortè veriorem, & ipsemet Bart. vt supra retuli, affirmauerit dictam eius opinionem habere multa cõtraria difficilia.

EPITOME

An pace facta inter duos cum promissione de se non offendendo sub graui pœna, partim fisco, & partim parti applicanda, & vno ex dictis, qui pacem fecerunt, falsum testimonium in causa criminali contra alterum ferente, dicatur per dictam falsam depositionẽ contrauentum paci. & pœnam in ea contentam fuisse commissam.

SVMMARIA.

PAX, an per falsum testimonium rupta dicatur, infra.

1 *Promissio generalis de non offendendo, nec offensi faciendo cõprahendit omnem offensam, quacunque illa sit.*

Statutum disponens, quod bannitus possit impunè offendi, intelligitur in are, & in persona, ibidem.

2 *Offensa dicitur omnis actus, per quem pœna imponitur, seù pro quo pęna imponi potest, immo etiam quod actus non sit punibilis, secundum aliquos.*

3 *Qui facit, vt alius dignitatem, aut honorem, vel quid simile amittat, actione iniuriarum tenetur.*

Paria sunt, quod alicui plaga inferatur, vel iniuria, vel graue etiam damnum in rebus. ibidem.

Paria sunt, quem dignitate, vel cingulo militari priuari, bonisq; omnibus spoliari, vel verberibus, & exilio perpetuo castigari.

4 *Accusans eum, cum quo pacem seruare promiserat, si accusationem non probat, tenetur ad pœnam tanquam violator pacis, & tenetur actione iniuriarum.*

Idem si calumniosè, & per falsas probationes illum obtinuisset condemnari. ibid.

Idem si aduersarium adduxit in periculum amittendi totam substantiam suam, vel maiorem partem. ibid. Amplia etiam sub nu. 6.

Accusatio est genus illaudabilis intentionis, & omnis, qui accusat, dicitur quasi homicida. ibidem.

5 *Qui calumniandi, vel vexandi causa alium in iudicium traxit. dicitur illi iniuriam inferre.*

Testis, qui falsum contra aliquem deponit, duplex crimen cõmittit falsitatis scilicet, & iniuria.

6 *Delator, qui non iustitiæ zelo, sed iniquitatis odio, feruoreque ad delationem processerit, dummodo de ijs constet, intelligitur violare pacem.*

7 *Testes testificantes contra eum, cum quo pacẽ fecerunt, siuè in causis criminalibus, siuè in ciuilibus magnis, qualiter intelligantur fregisse pacem, & pœna pacis ruptæ puniri debeant.*

Causæ ciuilis magnę æquiparantur criminalibus. ibid.

8 *Testis, qui non spontè, sed à Curia vocatus ad perhibendũ testimoniũ veritatis, si falsum dixerit, dicitur spontè falsum dixisse, multò magis si habebat priuilegiũ non cõparendi, & illud non allegauit.*

9 *Testis, qui vltrò deponit, dicitur inimicus eius, contra quem testificatur.*

Falsum testimonium dicens, dicitur contrauenisse paci. ibid.

CASVS

CASVS DVCENTESIMVS QVADRAGESIMVSSEPTIMVS.

Acta pace inter duos de rixis,& vulneribus inter eos sequutis, cum promissione de se inuicem non offenden do, nec offendere faciendo sub pœna quingētorum aureorum,pro vna medietate parti obseruanti,& pro altera medietate fisco applicanda: vnus ex dictis, qui dictam pacem fecerunt modo præmisso, in causā inquisitionis contra alterum formatæ pro homicidio, examinatus tanquam testis pro informatione Curiæ, falsum tulit testimonium nō parùm gra uando dictum inquisitum, qua falsitate patefacta, actum fuit per dictum inquisitum, & fiscum ad pœnam conuentam, pro pace rupta, & facta contradictione per dictū falsum testem reum conuentum,& multis hinc inde deductis existimaui rectè actum fuisse ad dictam pœnam quingentorum aureorum contentam in instrumento pacis, cui fuerit contrauentum ex dicta attestatione falsa.

1 Primò, quia promissio est generalis de non offendendo, nec offendere faciendo, & appellatione offensę venit omnis offensio quęcunque fit.l.1.§. quod autem.ff.de aleæ lusu, & aleator. & ibi Florian.de Santo Petro.nu. 3. & seq.dicēs propterea, quod statutum disponens, quod bannitus possit impunè offendi, intelligitur in ære & in persona, argum. illius.§. Idem tenet Bart.conf.188. in princ. lib.1.Bald.in l.fin.sub nu.4. vers. pone dictat statutum.C.si contra Ius, vel vtilit.public. p eundem.§.quod autem. quem dicit esse meliorem texrum ad hoc,qui sit in Iure. Sequitur Cepol.conf.ciuili.48.nu.3.post vers.Item hoc videtur probari. vbi etiam subdit num.

2 5.quod offensā dicitur omnis actus, per quē pœna imponitur, seu pro quo pœna inferri potest. quod fuit dictum Bartoli in l.illicitatio.§. quod illicitè.nu.4.ff.de publican.& vectigal.& d.conf.88.nu.1. lib.1. Imo & si non sit punibilis secundū Castrens.conf.255.col. 2.vers.nec obstare videtur. & vers. pro quo ostendo. lib.1.

3 Secundò quia,qui facit vt alius dignitatem, aut honorem,vel quid simile amittat,actione iniuriarum tenetur. l. item apud Labeonem.§.generaliter. & infra.ff.de iniur. & famos.libell. & paria sunt, quod alicui plaga inferatur, vel iniuria, vel graue etiam damnum in rebus. §. illud verò adijcimus. vers. habeant itaque. in authen. vt liberti de cætero aureo non indigeant annulo. imo paria sunt, quem dignitate, vel cingulo militari priuari, & bonis omnibus spoliari, vel verberibus,& exilio perpetuo castigari.cap. qui contra.24.qō.1. & habetur per Luca de Penna in l. vnica. qō. 21. C. public. lætitiæ, vel cōsul.& cet.lib. 12.qui etiam alia ad hoc propositum adducit, concludens talia iudicialiter facientem contra eum, cum quo pacem habet,dici eam frangere,si legitimè illa non probet.

4 Tertiò quia, & si quando quis zelo Iustitię accusat eum, cum quo habet pacem, criminaliter, non tenetur pœna pacis ruptæ, tamen si accusatus absoluitur,quia non fuerit probata accusatio, tenetur accusans, tanquam pacis violator ad pęnam in pace promissam. Luc.de Penna in l.vnica.quęst.17.& quæst.21.C.public.lętitię, vel consulum. lib. 12.& Moron.in tract.de treug.& pace.quest. 160.nu.1.accusatio enim est genus illaudabilis intentionis, & omnis, qui accusat, homicida est: vt dicit Luc.de Penna,qui tamē in hoc cępit crimen læsę Maiestatis,tàm diuinæ,quàm humanæ,in quo quis dicitur deferre, multoque magis teneretur, si calumniosè, & per falsas probationes illum obrinuisset condemnari: iuxta leg.final.C.de accusation.& pulcrè tradit Luc.de Penna d.q. 21.quem sequitur Moron.d.q.160.num.4. & ibidem ostendit etiam Luc.de Penna teneri eum,qui aduersarium adduxit in periculum amittendi totam substantiam suam,vel maiorem partem, quod & sequitur Moron. vbi supra nu.3.quod à fortiori procedere habet in casu propositæ quęstionis, in quo & de amissione personæ,& de iactura omnium bonorum agebatur ex imputatione homicidij vigore statutorum,& benè facit te xt.in l.iniuriarum. la prima.§.si quis per iniuriam. ff.

5 de iniur.& famos.libell. vbi qui calumniandi,vel vexandi causa alium in iudicium traxit, dicitur illi iniuriam inferre; vndè meritò dixit Grauet.conf.13.num. 3. quod esset iniuria, si testis deposuisset falsū contra aliquem, & esset duplex crimē, falsitatis scilicet, & iniuriæ: Plus dicit Luc.de Penna in d.l.vnica.quest.22.quod & si non per calum-

6 niam, nec per falsas probationes accusatio præcesserit, aut accusati condemnatio, sed delator non iustitiæ zelo, sed iniquitatis odio, scruoreque ad delationem processerit, & hoc constet, intelligitur violasse pacem ex eo,quod violauit caritatem,quam per osculum, & iuramentum seruare debuit, & quia talis delatio ex odio procedens arguēda est, atque punienda.

Quartò quia, ita in specie voluit Iul. Ferret. in tract.de re milit.in tit.de ferijs,seu inducijs militarib.treug.& pac.num.190.vers.& pos-

7 sent prędicta. vbi cēsuit,quod testes,qui habuerunt pacem cum aliquo,& fuerunt testificati contra ipsum in causis criminalibus, aut ciuilibus magnis, quę criminalibus assimilantur, non necessitate adstricti,sed spōtè,& dedita opera,vel ex odio dicuntur fregisse pacem,& puniri possunt in pœnam ip-

sius

sius fractæ pacis: Sequitur Moron.d.q.160. vnde si deponens verum spontè, aut ex odio contra inimicum reconciliatum incurrit in pęnam fractę pacis, vtique multò magis incurrit, qui falsum perhibet testimoniū, qui nūquam potest dici coactè deposuisse; nam & si à Curia adstrictus fuisset, & coactus testificari, tamen non cogebatur dicere falsum, sed verum, ideoque quatenus dixit falsum, sponte deposuisse dicitur, ex quo ad id
8 cogi non poterat; nàm testis citatus dicitur spotè deponere, si cum haberet priuilegiū, propter quod non poterat cogi, illud non allegauit, quia illi tacendo renuntiasse censetur, per ea, quæ leguntur, & notantur in l. lege Iulia.& in l.inuiti.la prima.ff.de testib.
9 & qui vltrò deponit, inimicus eius videtur contra quem testificatur. Marsil.conf.28.nu. 32.& conf.20.nume.40.& ita etiam quęstionem hanc in puncto resoluit Surd.decis. Mātuan. 79. per totam. dicens, quod Senatus habuit pro absoluto contrauentum fuisse paci per falsum testimoniū, & adducit multa ex supra allegatis, vt pœnes ipsum videri potest, cum quo transeundum omnino censui.

EPITOME.

Stante quod facta pace inter inimicos nō intelligitur facta remissio damnorum, expensarum, & interesse, quæ ab offendente offenso debentur: An vbi facta est pax simpliciter cū promissione de non offendendo sub graui pœna, si vnus cōtraueniat, & in pœnam incidat, eamque parti pro portione sibi applicanda soluat, pars ipsa offensa, vltra dictam pœnam sibi solutam, possit quoque petere damna, expensas, & interesse occasione dictę offēsionis, ex qua dicta pœna incursa est, sibi contingentia: & quæ expensæ, damna, & interesse peti possint, & vbi offensus debilitatus remansit, vel mortuus, an in perpetuū, vel pro certo tantum tempore, & pro quo, & de alijs in hac materia.

SVMMARIA.

1 *PAX per procuratorem habentem speciale mandatum tenet, & principalis per eum obligatur ad pœnam conuentam.*

2 *Pace facta, non intelligitur facta remissio expēsarum, damnorum, & interesse partis offensæ, quæ agere adhuc poterit contra alteram partē, quæ offendit.*

3 *Ex iniuria duę oriuntur actiones, vna ad pœnam, altera ad damna, expensas, & interesse, vna sublata remanet altera, etiam quod offensus, accepta pecunia, pacem fecerit, & iniuriā remiserit.*

4 *Pace rupta, & soluta pœna conuentionali, an pars offensa possit etiam agere contra vulnerantem ad damna, expensas, & interesse occasione dicti vulneris.*

5 *Pœna conuentionalis, vltra partis interesse, an iure pontificio, & tuta conscientia exigi possit, & sub nu. 9.*

6 *Pœna ex delicto debetur, & ratione contemptus potius, quàm interesse apposita censetur, ideoque peti potest: ac etiam debentur damna, expensæ, & interesse. vide quoque infra sub nu. 15.*

7 *Pœna apposita per arbitratorem non obtemperantibus laudo, continenti quantitatem per vnam partem alteri præstandam, peti potest ratione contemptus, nec dicetur in fraudem vsurarum, nec in contractu mutui posita.*

8 *Pœna conuentionalis, etiam in foro conscientię magis debetur, quàm pœna legalis, vel statutaria, ex quo conuentionalis procedit ex libera, ac mera partium voluntate.*

Pœna conuentionalis ex causa transactionis peti potest vsque ad quadruplum. ibid.

9 *Pœna conuentionalis, & si de iure vltra dāna, expensas, & interesse peti possit, tamen de cōsuetudine non exigitur, etiam respectu fisci pro portione ei applicanda, nisi concurrat interesse partis.*

10 *Fisco nulla competit actio in pœnis conuētionalibus, nisi intersit partis.*

Pœna conuentionalis, vbi etiam de consuetudine exigi posset, tamen damna, expensæ, & interesse non possent pro vulnere ab offenso peti.

11 *Pœna conuentionalis videtur esse adiecta loco interesse, qua soluta interesse cessat.*

12 *Pœnam cōuentionalem, aut interesse petere, stat in electione partis offensæ.*

13 *Pœnalis stipulatio non innouat obligationem principalem, vnde commissa pœna ob inobseruantiam promissorum, potest agi primcua actione ad implementum, & eo nonsequuto, ad interesse.*

Pœna si est plus, quàm interesse, vel si interesse sit maius pœna, liberū est parti petere id, quod ei magis placet, vel vtrumque secundum declarationem, de qua ibid.

14 *Pace facta cum promissione pœnæ, si ab vno rūpatur, alter sine metu dictę pœnæ conuentionalis poterit se vindicare, & aduersarium offendere, quia tempore vindictæ pax non erat amplius integra, & vltra vindictam poterit agere ad pœnam conuentionalem.*

15 *Bertazol. conf. crim. 16. vol. 1 confutatur.*

16 *Agens ad pœnam conuentionalem propter maleficium in committendo, & non in ommittendo, vtique agere potest ad interesse, respectu expensarum, & damnorum, quia vtrumque debetur.*

Pœna

Pœna conuentionalis, & etiam interesse debetur, quando agitur propter maleficiũ in committẽdo, secus in ommittendo.

17 Offendens tenetur propter vulnera resarcire expensas ratione iniuriæ, & læsionis factę damnum passo, tàm circa medelam, quàm circa mercedem operarum, quas vulneratus facere nequiuit.

18 Merces operarum soluenda est à vulnerante secundum extimationẽ, quàm verè offensus consequutus fuisset, si vulneratus nõ extitisset, & non minus, quicquid alij dicant.

19 Extimatio ob exercitij impedimentum propter vulnus, tanti est facienda, quanti fieret cessante tali impedimento.

20 Cicatrix ob vulnus illatum homini libero extimationem non patitur, sicuti liber homo nullam recipit extimationẽ, quod procedit in masculo, secus in muliere, quæ ob talem cicatricẽ, & deformitatem innupta remaueret, idem & in seruo: vt nu. sequ.

21 Cicatrix ob cuius deformitatem mulier innupta remaneret, vel maiorẽ dotẽ dare oporteret, quàm par sit, recipit extimationem, idem de seruo, vel animali, ea ratione, quia viliori prętio venderentur.

Vulneratus, si ob vulnus perpetuò impeditus remaneret, quòminus artem suã exercere valeret, tunc in extimatione ratio haberi debet damni, & lucri cessantis per totum illud tempus.

23 Extimatio damnorum eius, qui perpetuò debilitatus, & impeditus remaneret ex vulnere ei illato, qualiter fieri debeat, & quid, & qualiter fienda, si vulneratus ex illo vulnere obijsset: & vers. sequ.

24 Extimatio supradicta habet locum etiam, quod offendens pro dicta offensa condemnatus fuisset in pœnam vitæ, & confiscationis bonorum.

25 Damna, & interesse quoque filiorum damnum passi, quando veniant extimanda, & resarciẽda ab offensore.

26 Computatio temporis, quo occisus viuere potuisset, qualiter respectu damnorum fienda sit.

Extimatio vitæ occisi, qualiter fieri debeat, vt eius hæredes damna consequi valeant ab occisore: & infra nu. 27. & seq.

27 Interfector ad quæ damna, & expensas teneatur erga damnum passos.

28 Interfector tenetur etiam ad damna pro anima occisi, vt pro ea fiant orationes, ieiunia, elemosinę, anniuersaria, & huiusmodi, secundum facultates ipsius homicidæ.

29 Qui facit ad suam defensionem, & tutelam non tenetur ad damna, & interesse versus damnum passum, quid si excesserit modum in defendendo?

Excessus in se defendendo an sit punibilis. ibid. & infra nu. 35.

30 Offensus cum saxis, an possit impunè offensorem cum pugione offendere, Et quid si cum pugno, vel manu vacua quis offensus fuerit. nu. 31.

Saxa appellatione armorum venire. ibid.

31 Defendere se armis inęqualibus, seù maioribus, & fortioribus licere.

32 Aggressus si iniuriam aliter euadere nõ potest, nisi aggressorem occidat, nõ tenetur in aliquo, etiam quod pugno tantum fuisset aggressus: intellige sanè vt ibi.

33 Aggressus aggressorem offendens non tenetur ad damna, & interesse, quando ad defensam fecit, etiam quod modum excesserit in se defendendo.

34 Vulnerans non tenetur ad aliquid, quando damnum habet admixtam culpam damnificati.

35 Excessus etiã in se defendendo est punibilis arbitrio Iudicis.

36 Vulneratus si ex mala medela, vel alia de causa, & non ob ipsum vulnus pereat, vulnerans non tenetur.

37 Mors, aut debilitatio membri, vel quid simile processerit ex vulnere, an verò ex mala ratione victus, vel mala cura, vel aliter statur iudicio Medicorum.

38 Chirurgi an magis standum sit iudicio vnius tantum, qui vulneratum curauit, quam pluribus Medicis, qui curæ non affuerunt cum eo.

39 Vulnus an fuerit letale, & circa huiusmodi, nõ est standum iudicio vnius periti tantum, quãdo plures haberi possunt.

40 Vulnus, quando à principio nõ est mortale, sed ex post facto fit mortale ex alia superuenienti causa, non nocet vulneranti.

41 Testibus pluribus numero, & peritioribus stãdum est.

42 Depositio testium facta super causa criminali coram Iudice causarum Ciuilium dicitur nulla, & non tenet.

43 Notarij actorum criminalium non valent recipere acta ciuilia, nec è contra, cum in promiscuis actibus non sit turbanda officia.

44 Actio duplex oritur ex quocunque crimine, siuè publico, siuè priuato, vna criminalis ad vindictam, altera ciuilis in factum ad interesse, & damnum parti applicandum.

45 Testes extra capitulata non probant.

46 Testes examinati, omissis interrogatorijs iã exhibitis, non probant.

Testes examinati didicitis testificatis, & extra capitulata sunt suspecti de subornatione, & nõ probant.

47 Vulneratus non potest obtinere damna ob amissionẽ eius artis, si antequam vulneraretur, ommisit exercitium dictæ artis, vel si per substitutum solitus erat exercere aliquam artẽ, vel aliud exercitium.

48 Probatio validior, & clarior pręualet probationi debiliori, & non ita clara.

Testes digniores ad defensam rei, quamuis pauciores, pręferuntur minus dignis, licet pluribus pro actore.

Veruntamen regulariter testes plures, & digniores pręferuntur alijs.

Expensa,

49 *Expensæ, ad quas quis tenetur, intelligenda sunt de necessarijs tantum, non autem de voluntarijs.*

CASVS DVCENTESIMVS QVADRAGESIMVSOCTAVVS.

1 QVONTAM pax per procu-
ratorem, speciale manda-
tum habentem, facta, iure
subsistit,& mandantem ad
pœnam conuentā obligat:
vt dicūt Speculat. in tit. de
treug.& pace.§.1.nu.4. Nellus in tractat. de
bannit.in 3.part.2.tēpor.q.37.Clar.in pract.
crimin.q.58.nu.28.vers. sed an procurator.
Vulpel.in tract.de pace induc. & promissiō.
de non offend.q.4.per totam. & alij per eos
2 allegati: & ipsa pace facta non intelligitur
facta remissio expensarum, damnorum, &
interesse partis offensę,quę propterea ad ea
agere potest cōtra alteram partem,quæ of-
fendit,secundum glos.in §.fin.in glos.in ver-
bo. non reuocauerunt. Instit.de iniur.quam
ita intelligunt,& sequuntur cōmuniter Do-
ctores: vt dicit Ioan.de Amicis.cons.88.nu.
14.vers.& in remissione simplici.Couar.lib.
2.variar.resolut.capit.10.sub nu.7.vers. quar
to eodem iure.vbi pariter dicit esse commu
nem opinionem Petr.Plaza in Epitom. deli
ctor.lib.1.cap.6.num.40. vers.ex quo diffini-
rum extat.vbi similiter ait,hanc esse frequē
tiori doctorum calculo receptam sententiā
Boer.decis.52.nu.6. vers. nam remittēs.Go-
mez.tomo 3.variar.resolut. de delictis. cap.
6.tit.de iniuria.nu.13 vers.item adde. Clar.
in pract.crimin.q.58.nu.38. vers. quęro mo-
do.& Vulpel. in d. tract. de pace, induc. &
promissión.de non offend.q.29. per totam:
3 Nec mirum, quia cum ex iniuria duæ oriā-
tur actiones,vna ad pœnam,altera ad dam-
na, expensas,& interesse,vna sublata,rema-
net altera: vt in specie dicunt Petr. Plaza,
Gomez.& Vulpel.& quia pręsumitur offen-
sus, propter eternam salutem, solum rāco-
rem animi remisisse, nō autem damna, quæ
distincta sunt ab ipsa remissione iniuriæ: vt
notant Couar.& Clar. Quod videtur proce-
dere etiam si accepta pęcunia, offensus pa-
cem fecerit, & dicta pęcunia mediante, in-
iuriæ remissionem fecerit, nam adhuc dam
na, expensas, & interesse petere potest: vt
Speculat.tit.de accusat.§. 1. sub num.8.vers.
quid si vulneratus remisit iniuriam pecunia
recepta. & tit.de iniur.§.2.num.7. vers. quid
iuris sit. quem sunt sequuti Alex. cons. 168.
num.5.vers.nec etiam lib.2.& Couar.d.c.10.
sub nu.7. post dictum versic. quarto eodem
iure. tollitur enim actio iniuriarum, nō au-
tem actio legis aquilię, secundum Speculat.
4 Vidi in facto dubitari, facta pace inter duos
rixantes cum graui pœna de se non offendē
do, & ea post modum rupta ex vulneribus
per vnum alteri illatis, & soluta pœna con-
uēta ipsi parti offensę,& fisco iuxta formam
instrumēti pacis, an pars eadem offensa nō
obstante solutione pœnę, pro pace rupta si-
bi factę, possit agere contra vulnerātem ad
damna expensas, & interesse, occasione di-
cti vulneris; quam quęstionem ponit in ter-
minis Vulpel. in d. tract. de pace, induc. &
promission.de non offend.q.64. per totam.
vbi inquit eius decisionem pendere à reso-
lutione alterius quæstionis inter Doctores
5 controuersę, an scilicet pœna conuentiona-
lis, vltra partis interesse, iure Pontificio, &
tuta consciētia, exigi possit, in qua & si mul
ti negatiuam opinionem firmant, ipse tamē
affirmatiuam, tanquam crebriorē, sequitur
pro ea adducēs Inn.& Abb.in c.tuā. de pęn.
Abb.& Anch.in c.dilecti. de arbitr. eundem
Abbat. & Felin. in c. 1. de constitution.Ro-
man.cons.510.in 1.dub.per totum.num.1.&
sequ.vsque ad nu. 21. inclusiuè. Corue.cons.
153.col.2.vers.circa quartam. lib.1. & cons.
344. col.1. eodem lib.1. & latius, & melius
cons.2.in 2.dub.num.13. & sequ.lib.3. Paris.
cons. 34.nu.31.& sequ. vsque ad fin.vers. nec
obstabit, quod dicitur, & infra.lib.1.& Bar-
bat.cons.45.nu.19.& sequ.vsque ad num.31.
6 inclusiuè.lib.4. Quod maximè in specie no-
stra procedere inquit Vulpel. quia pœna ex
delicto debetur, & ratione contemptus po-
tius quam interesse apposita cēsetur, vt pro-
pterea & ipsa peti possit, & pręterea dam-
na, expensę, & interesse; & est consideratio
facta per Doctores ab ipso Vulpel. relatos
in dicta quæstione petitionis pœnę conuen-
tionalis, vltra quam intersit partis: in qua
idē tenuerunt Castr.in l.prędia.ff.de action.
empt.Iason in l.ita stipulatus.115.nu. 19. &
ibidem Ripa.nu.56.& sequ.ff.de verbor.ob-
ligat.& Balb. in tract. de pręscription. in 2.
parte tertię partis principal.q.13. sub num.
6.post versic.sed moneo dubium, qui omnes
testantur de communi opinione:& pro prę-
dicta cōsideratione facta per Vulpel.in pro
posito nostro adduco ego Bald. in cons. 18.
in fin.sub nu.7.lib.1.vbi loquens in pœna ap
7 posita per arbitratorem, non obtemperan-
tibus laudo, continente quantitatem per v-
nam partem alteri pręstandam, ait eam pe-
ti posse, tanquam positam ratione contem-
ptus, & non in fraudem vsurarum, nec
in contractu mutui, quod absque dubio vi-
detur procedere, cum sit reciproca, ex tra-
ditis per Felyn.in c.dilecti.sub nu.1. vers.se-
cundo intellige, nisi agatur de pœna conuē-
8 tionali.de maiorit. & obedient.nec mirum,
quia pœna conuentionalis magis debetur,
etiam in foro conscientię, quàm legalis, vel
statutaria, ex quo procedit ex arbitrio ma-
gis libero,& spontaneo,& ex mera partium
voluntate, vt idem Felyn.dicit in c.1.sub nu.

46.vers.limita tertio. de constitutionibus.
Ad idem adduco Anchar.cons.148. col.fin.
ante fin.vers. & sic concludo. vbi post quam
tractauit satis diffusè de prædicta questione
apud antiquos, & modernos vtriusque Iuris
professores, disputata, & supra relata, lo-
quens in transactione, concludit posse peti
pœnam conuentionalem vsque ad quadru-
plum eius, de quo agitur, & preterea totum
interesse lucri cessantis, & damni emer-
gentis.
9 Sed hæc opinio Vulpelli satis dubia reddi-
tur, nam quamuis admitteretur, quod pęna
conuentionalis, vltra interesse partis, licitè
exigi posset, per authoritates supra addu-
ctas, & antea per me allegatas casu 226. in
princ.tamen de consuetudine non seruatur,
nec talis pœna exigitur, etiam respectu fisci
pro portione sibi applicanda, nisi concurrat
10 interesse partis, adeout si nihil intersit par-
tis, nulla competat actio fisco ex his, quę di-
xi d.casu 226.nu.9.& seq.vers. & quoad par-
tem, & infra. & licet etiam de consuetudi-
ne dicta Iuris conclusio seruaretur, & pœna
excedens interesse partis de facto exigere-
tur, prout exigi potest ex iuris dispositione,
non tamen ideò inferri posset ad rem no-
stram, quod, vltra dictam pœnam conuen-
tionalem, posset pars offensa petere dam-
na, expensas, & interesse, propter vulnus il-
latum sibi ab eo, qui sic vulnerando pacem
fregit, & pœnam ipsius fractæ pacis conuē-
tam soluit: & ita decidit Hercul. in tract.de
cautel.de non offend. cap. 10.sub nu. 4.vers.
secundo ex prædicta ratione infertur. dicēs
in terminis nostris, quod licet de vulnere a-
gi possit criminaliter, soluta pœna conuen-
tionali per promissorem offendentem par-
tem, tamen pars ipsa offensa, quoad suum
interesse, quicquam amplius petere non po
test, quia ad id tendere videtur solutio pœ-
næ, quæ quoad ipsam partem pro obserua-
tione contractus habetur, cum qua opinio-
ne transit etiam postea cap. 47. nu.14. vers.
11 juxta id quoque quęri potest. addens, quod
cum pœna videatur apposita loco interesse,
ea soluta cessat interesse ratio, quia bona fi-
des non patitur, vt bis idem exigatur: & eū
sequitur Bertaz.cons.crimin.16.nu.3.& plu-
rib.seqn.in 2.3.& 4.fundamentis.& cons.18.
nu.9.& sequ.vers.præterea obstant, & infra.
lib.1. ex cuius dictis vtrobique opinio hæc
defenditur, non ergo ex eo, quod pœna cō-
uentionalis exigi possit pro rupta pace, se-
quitur, quod vltra eam pars, contra quā fra-
cta est, petere etiam possit damna, expēsas,
& interesse pro offensione, propter quā di-
cta pœna exacta commissa est, imo potius
contrarium infertur, quod scilicet ex quo
partis interesse propter dictam contrauen-
tionem ex vulnere illato, non ascendit ad
summam pœnæ conuentionalis, & nihilo-
minus ipsa pęna exigi potest, aliud interes-
12 se peti nō possit, sed in electione partis of-
fensæ sit agere, vel ad pœnam, si maior sit,
quam interesse, vel ad ipsum interesse, si ma
ius sit quàm pœna conuentionalis: vt tra-
dunt Castr.in d.l.prædia.ff. de action. empt.
& Ias.& Ripa. in d.l.ita stipulatus. ille num.
19.iste nu.56.& sequ.ff.de verb.obligat.dum
13 volunt, quod in similibus pœnalis stipula-
tio non innouet obligationem principalē,
& propterea commissa pœna propter inob-
seruantiam promissorum, posse agi primæ-
ua actione ad implementum, & eo non se-
quuto, ad interesse, si sit plus, quàm pœna,
vel ad pœnam, si in ea sit plus, quàm in in-
teresse, vel etiam primo ad interesse, & po-
stea ad pęnam in eo, quod in ipsa esset plus,
quàm in dicto interesse: Idem colligitur ex
Beninten.decision.Bonouiens.16.nu.6.& 7.
vers.ex promissione. Aut ergo pœna maior
est, quàm interesse vulnerati, & ea contētus
esse debet, aut interesse maius est, quàm pę-
na, & tunc vltra pœnam potest etiam con-
sequi interesse in eo, quod ipsam pœnam ex
cedit, & hoc modo dictum Vulpelli saluari
potest, quod aliàs non satis ęquum videre-
tur, vt scilicet, & pęnam excedentem inter-
esse cōsequeretur offensus, & vlterius in in-
teresse proueniens ex eadem causa, propter
quàm consequutus est pœnam: Pro Vulpel-
14 lo tamen facit, quod facta inter inimicos
pace cum promissione de se non offenden-
do ad inuicem, si postea vnus offendit alte-
rum, & fregit pacē, quo casu alter sine me-
tu pęnę poterit se vindicare, & aduersarium
offendere: vt per Doctores in d.l. cum pro-
ponas.la 2.C.de pact.& in alijs locis per me
adductis in prioribus resolutiou. crimin.
cent.2.casu 101.nu. 2. & sequ. iste primo of-
fensus, qui sine metu pœnę potest primum
offensorem offendere, poterit non solu hoc
facere impunè, sed etiam vltra talem offen-
sionem, petere pœnam fractæ pacis ab ipso
primo offendente, nec tuc solutio pœnę lo-
co obseruationis pacis habetur, licet aliàs
in pœnis conuentionalibus secus sit, & quis
altero contentus esse debeat, & proinde
videretur, quod si vult reoffendere aduersa-
rium, debeat de hoc cōtentari, nec velle vl-
terius consequi pęnam ab eo, quasi quod ea
soluta sibi sit satisfactum, & tanti ęstimaue-
rit contrauentionem, nec tunc pręterea li-
ceat sibi impunè reoffendere, quoniam in
proposito nostro pœna non videtur apposi-
ta ratione interesse, in quo casu procedit
contrarium, sed ratione contemptus, pro-
pter quem solum à proprio delicto causa-
tum exigitur pœna, & interesse propter vul-
nus: vt concludit Deci.in d.l.cum proponas.
in fin.vers.sed pulcra est dubitatio.post Ale-
xan.ibi nu.6.vers.& facit. Nec curandum est
15 de opinione Bertaz. quia sequitur Hercul.
nullam

nullam rationem concludentem in hoc casu adducentem,& contra dictum cõsil. Bertaz. 16. fuit iudicatum, vt patet in d. eius subsequẽti cons. 18. & bene, quia vt dictum fuit supra, pœna debetur ratione cõtemptus Iudicis, & non ratione interesse partis, vnde vtrunque peti potest, vt idem Bertaz. nõ dif-
16 fitetur in d. cons. nu. 10. vltra quod, quando agitur de non omittendo, sed de committẽdo, & propter maleficium pœna incurritur, vltra eam etiam interesse petitur: vt ibidem dicit Bertaz. num. 9. vers. pręterea obstant in si. quicquid ergo sit in causis ciuilibus,& vbi sumus in omittendo, secus est in criminalibus, & vbi agitur de inobseruantia in committendo: & ita vidi seruari; & cum hac opinione Vulp. his iam scriptis, transire inueni Farin. in pract. crim. tit. de var. & diuers. crimin. quæst. 107. nu. 81. & 82. vers. tertia sit conclusio. reprobando Hercul. d. cap. 10. nu. 4. & cap. 31. num. 19. non tamen disputat Farin. quæstionem, sed eam paucis resoluit.

17 Admissa autem opinione Vulpel. sciendum est, iniuriam alteri inferentem propter vulnera illi illata, teneri omnino ipsi iniuriam passo, & vulnerato resarcire expẽsas, ratione iniuriæ, & lęsionis sibi contingentes, vel circa medelam, vel aliter. Roman. cõs. 278. in princ. Couar. d. cap. 10. sub nu. 7. vers. quarto eodem Iure. in princ. Et præterea omne damnum amissarum operarum: nec refert
18 si percussus iacuerit in lecto, vel non iacuerit; quia satis est quod ob percussionem impensas fecerit, aut mercedem ordinariam artis, quam exercebat lucrari omiserit: vt per Abbat. & alios in c. 1. de iniur. quos sequtur Couar. d. cap. 10. sub nu. 7. post vers. quarto eodem Iure. ibi, sed vt hæc. & est textus, in l. ex hac. ff. si quadrup. Pauper. fecis. dicat. & in l. fin. ff. de his qui deiecer. vel effuder.

19 Vnde, & tali offenso constat mercedem operarum soluendam esse, secundum eãdem æstimationem, quam si verè operaretur, cõsequutus fuisset; ex quo eam ob percussionẽ deserit acquirere; tantique eius interest, vulneratum non fuisse: reprobara eorũ opinione, qui existimãt arbitrio boni viri aliquid minus soluendum esse percusso, quam ei iusta mercede laboranti deberetur: quod ratione defendi non potest, ex quo si iniuriam passus bona vsus fuisset valetudine, nec percussus extitisset, artem propriam exercuisset, quo exercitio sibi impediro ex vulnere tanti est facienda eius ęstimatio, quanti fieret cessante impedimento: vt probat Couar. in loco citato. vers. ex quo apparet. & ante eum Roman. d. cons. 278. in princ.

20 Non tamen potest iniuriam passus ex percussione in facie, quæ eam deturpauit, vel deformem reddidit æstimationem aliquam damni sibi imminentis ex causa dictæ cicatricis petere, si is sit homo liber. Speculator titulo de iniurijs, & damno dato. §. 2. num. 3. vers. sed nunqnid pro libero homine. idem dicens in membro amisso Roman. d. consil. 278. in fin. vers. de deformitate autem membri. Abb. in d. cap. 1. & Couar. in loco citaro. vers. quibus adde: & præter eum, Crauetr. cons. 119. sub num. 5. vers. amplius dico. & latius Gomez. d. cap. 6. tit. de iniuria. nume. 12. vers. vnum tamen est. & est text. in l. fin. ff. de his, qui deiec. vel effuder. vt latè tradit Roland. à Valle cons. 39. nu. 3. & 4. lib. 2. nisi sit fœmina, secundum Alberic. in d l. ex hac. ff. si quadrup. pauper. feciss. dicat. per illum textum. & per d. l. final. ff. de his, qui deiecer. vel effuder. quem sequitur Couar. vbi supra, dicens idem esse in quolibet seruo, per l. si seruus seruum. §. rupisse autem. ff. ad leg. Aquil. & concordat Gomez. d. cap. 6. sub d. nu.
21 12. inquiens, quod in muliere bene extimaretur dicta cicatrix, & deformitas, saltim quando non est nupta, quia per hoc difficilius, & cum maiori dote inueniret virũ cui nubere posset, & idem ait esse in seruo, vel animali in quibus cicatrix, vel deformitas æstimatur, ex quo per eam minus valęrent,
22 & minori pretio venderentur: ex quibus faeile apparet si vulneratus toto tempore suæ vitæ ex vulnere impeditus remaneret, vt arti, quam exercebat incumbere non posit, vulnerantem ad ęstimationem eius damni, & lucri cessantis per totum illud tempus teneri, quod clarè explicat Gomez. tomo 3. variarum resolut. cap. 6. tit. de iniuria. num. 11.
23 vers. aduertendum tamen. dicens hoc casu, quo offensus remanet viuus cum mẽbri abscissione, vel perpetua debilitatione fiet ęstimatio, & condemnatio, vt delinquens teneatur ei soluere annuatim certam summã, & quantitatem, Donec vixerit pro illis operibus, quibus cariturus est ex causa illati sibi vulneris; & patet etiam ex traditis per Grat. consil. 91. in 2. dubio. nu. 11. & sequen. lib. 2. & per Roland. à Valle cons. 39. nu. 13. vers. accedit etiam. lib. 2. & est text. apertus in §. Iudex. Instit. de oblig. quę. ex quasi delict. nascunt. & in d. l. ex hac. ff. si quadrup. Pauper. feciss. dicat. Et in d. l. fi. ff. de his, qui deiecer. vel effuder.

Quod si ex vulneribus mors sequatur non ambigitur, quin hæredes occisi agere possint ad ęstimationem operarum, quas occisus exercere potuisset, si vixisset, & interfectus non fuisset: vt est text. in dicta lege ex hac. ff. si quadrup. pauper. feciss. dicat. & in d. l. vltima. ff. de his, qui deiecer. & effuder. in §. ob hominẽ. Instit. de oblig. quæ ex quasi delicto nascuntur. & tradunt Specul. tit. de iniur. §. 2. col. 1. & 2. num. 3. & seq. vers. sed nunquid pro libero homine. Abb. in d. cap. 1. & in c. olim. de iniur. Crauet. cons. 119. nume. 6. vers. aut volunt. Mars. cons. 115. nu. 19 & seq. vers. præterea vltra dictas pœnas. & singul.

575. proximis superiotibus diebus. in quibus locis alios idem tenētes allegat, & vult
24 procedere etiam in casu, quo occidens in
pœnam vitæ, & confiscationis bonorum ob
crimen lęsæ Maiestatis cōdemnatus fuerit,
volens esse faciēdam extimationem de eo,
quod singulo anno, quo naturaliter iniuria
occisus viuere potuisset, ex officijs, & negociationibus suis, & ex industria personæ suę
25 poterat superlucrari; Et in tantum interfectorem condemnari,& ad damna,& interesse filiorum, & hæredum suorum,per allegata per ipsum Marsil. qué sequutus est Couatu. post dictum vers. quarto eodem iure.
ibi, item constat filios, vel hæredes. Idem
renuerunt ipse Marsil.cons.131, nume.44. &
sequ.Ant.Gomez.tomo 3. variarum resolut.
de delict.c.3 tit.de homitid.nu.37.vers.item
etiam principaliter: & cap.6.titul.de Iniur.
nu.x1.post versic.aduertendum tamē. Petr.
Ioan.Anchat.lib.1.quęst.iur.familiat. quæst.
40.in 2.dubio.nu.10.Grat.cons.91.in 2.dub.
nu.11.& sequ.lib.2.& Roland.d cons.39. nu.
10.& seq.vers.irem & similiter.lib.2.
26 Et fit computatio temporis quo talis occisus viuere potuisset, seu eius vitæ: secundum
dispositionem.l.hæreditatum.ff.ad l.Falcid.
vt voluerunt Speculat.d.§.2.nume.6.vers.sed
vsque ad quod tempus.Couaru.in loco citato.Gomez.d.cap.3.num.38.vers. inxta quod
ramen. & iterum cap.6.titul.de iniuria. sub
nu.x1. post vers.aduertendum tamen. Petr.
Rebuff.in Repet.l. vnicæ. C. de sentent. quę
pro eo quod interest proferunt. in prefatione.nu.39.& 40.vers. & hoc inspecta qualitate delinquentis,& infra. Grat.d.cons.91. in
2.dubio.nu.12.ad finem. lib.2. & Roland. d.
cons.39.nu.14.vers.habita tamen estimatione vitæ. & alij per eos allegati. Et ita vidi
in contingentia facti obseruari, & ipse etiā
seruaui.
27 Er hoc vltra expensas factas in curatione
vulneris vsque ad mortem, tam in medicinis,& medicis, quam aliter,ad quas interficiens tenetur: vt per Speculat.d.tit.de iniurijs.§.2.nu.3.vers.sed nunquid pro libero homine. Et probatur in d.l. ex hac. ff. si quadrup.Pauper.fecisse dicatur.& in d.l.fi. ff. de
his qui deiecer. vel effuder. & in d. §.ob hominem. Instit.de oblig. quæ ex quasi delict.
nasc.& notant Anchar. d.quest.40. in 2. dubio. per totum.lib.1. & per Roland. d.cons.
39.post principium. num.5.& sequent.lib.2.
28 qui etiam dicunt, quod vlterius tenetur ad
interesse animę occisi, vt pro ea fiāt orationes,ieiunia, elemosinæ, anniuersaria,& huiusmodi secūdum facultates homicidę:imo,
& ad interesse totius familiæ occisi,ex cuius
operibus, & industria alebatur, & sustentabatur: vt ibi per eos. quod vltimum etiam
colligitur ex Speculat.d.§.2.num.6.vers. sed
quid si nullam artem sciuit. Et quia aliàs iā
annis triginta quatuor elapsis in hac materia damnorum, expēsarum, & interesse, vulnerato ex percussionibus debilitato,per vulnerantem debitorum scripsi,placet,quę tūc
iuuenis dixi hic inserete;& sunt infrascripti
tenoris, videlicet.

Spiritus Sancti gratia illuminet intellectum meū.

Et si superfluum est in causa mota per Ioannē
Mariam Sacchellum contra D. Iacobū Curinum quidquam allegare, cum clarum sit
ipsum D.Iacobum non teneri ad damna, &
interesse dicti Sacchelli ex deductis in allegationibus Magnifici Doctoris D. Nicolai
Curini, tamen, vt nihil intactum,relinquatur, non nulla in medium afferam, quæ ad
rem pro D.Iacobo mihi facere videntur, &
intentionem Sacchelli minimè probatam
esse ostendunt:& imprimis considerò, quod
29 quicquid fecit D. Iatobus ad sui ipsius defensionem,& tutelam fecit, ideoque ad aliquid erga offensum non tenetur, vt in allegationibus citatis ostensum est, & tradit in
istis proprijs terminis ad effugiendam refectionem expensarum, damnorū,& interesse
offensi, Crauet.cons.119.nu.7.& seq.vers.secundo posito, & non concesso. Nec dicatur
quod excessit modum in se defendendo, ob
idque quod in aliquo teneatur, licet fortè
non in tanta parte in quanta teneretur si se
non defendendo Sacchellum offendisset: vt
notant Scribētes in l.vt vim.ff. de inst.& iur.
vbi pręcipuè Ias.nu. x1. vers. tertio multum
aduerte. & Dec.nu.18.vers. & ad supradicta
notandum est. Gomez.libro variarum resolutio.tomo 3.de Delict.cap.3.tit. de homicidio. nu.24.vers. aduertendum ramen, quod
si aggressus excessit modū. Nouell.in pract.
crimin.in tract.ad defensam.in Rub. homicid.quibus ex causis à pœn.mort.excusetur.
nu 26.& pluribus sequentibus.vers.sed à pluribus rationabiliter dubitatum fuit.Clar.in
30 §.homicidium.nu.34.vers.scias tamen.quia
respondetur, quod imo se defendit cū moderamine inculpate tutelę,quia cum fuisset
offensus saxis, potuit se cum pugione defendere, ex quo aliter iniuriam repellere non
poterat.Gramat.cons.crim.63.nu.2. & 3. &
Clar.in d.§.homicidium. sub nume. 34.post
vers.scias tamen. ibi,hinc est. præsertim qa
etiam saxa veniunt appellatione armorum.
l.armatos.l.hi qui ędes.§.telorum.ff.ad l.Iul.
de vi publica. l.3.§. Armis. ff. de vi, & vi armat.l.armorum.l. si Calumnietur. §. telum.
ff.de verbor.significat. §. qui autem. in vers.
armorum. instit.de interdictis.&§. item lex
Cornelia. in vers.telum.instit.de public. Iu-
31 dic.vltra quod licitum est se defendere cum
instrumento inæquali, & longè meliori, &
fortiori eo, quò aduersarius vtatur:vt notāter tradit Bart.in l.1.nu.7.vers.quæro in quò
consistat istud moderamen.C.vnde vi.quem
sequitur Ias.in l.vt vim. nu.10. vers. secundo

in hac

in hac materia aduerte. ff. de Inst. & Iur. & post eum Gomez.d.tomo 3.cap.3.d.titul.de homicid.nu.22.vers.item adde, quod in tantum est verum. vbi diffusè prosequendo, & declarando illud dictum Bartol.& aliorum,
32 tenet licere cui se defendere, cum ense, pugione, vel alio Instrumento ferreo, contra aduersarium habentem baculum, vel sassú, aut simile instrumentum; vel etiã quod magis est nihil habentem, sed solum pugno, vel manu vacua offendere volentem; quando illa iniuria aliter euadi non potest, in tantũ;
33 vt repellens, etiam occidendo, nõ teneatur in aliquo:& ita etiam voluit Crauet. d.cons. 119.nu.7. & seq. probans defensionis causa dici factum homicidium, quando occidens fuit prior insultatus, & percussus pugno, & ei fuisset turpè talem percussionem sustinere, vel quando occidẽs erat debilior corpore, quam esset occisus: sed etsi diceremus, quod modus in dicta defensione excessus fuisset, quod tamen verum non est, nihilominus non teneretur Dominus Iacobus ad damna, & interesse Sacchelli, quia cum se defendendo aduersarium percusserit ad illius damna, & interesse non tenetur, licet modum defensionis excesserit: vt est elegãs dictum. Summæ Angelicæ in verbo, restitutio. il primo vers. homicida. quod dictum refert, & sequitur Gomez.d.titul. de homicidio.sub num.38.post vers.iuxta quod tamen vtiliter, & necessariò quęro. ibi, adde tamẽ,
34 quod si occidisset. & ex eo comprobari potest, quod cũ Sacchellus fuerit in culpa incipiendo rixam, illum vulnerans, non tenetur ad aliquod eius damnum, ad quod nunquam damnificans tenetur, quãdo damnum habet admissam culpam damnificati. Socin.cons.156.col.fin.sub nu. 21. vers. postremo.lib.2.quem sequitur Crauet.d.cons.119. nu.11.vers.præsupposito igitur. Et alij adducti per Plot.de in lit.Iurando ad l.si quando. C.vnde vi.§.50.nu.36. vers. vigesimo primo. & ante eos omnes Angel.cons.312.in 2. dubio num.2.& sequ. In hoc tamen non facio magnum fundamentum, quia Gomez. vbi supra, ex mente eiusdem Summæ Angelicæ
35 subiungit verius esse, quod tali casu teneatur in aliquo Iudicis Arbitrio propter excessum, licet non in totum: quod & ego existimo ex his, quæ supra dicta sunt; ad hoc tamen seruiret, quia dato quod condemnari deberet D.Iacobus non esset faciẽda stricta, & scrupulosa inquisitio damnorum, & interesse Sacchelli. Accedat, quod debilitatio Sacchelli non fuit causata ex vulnere, sibi per Dominum Iacobum illato, sed ex malo eius gubernio, & mala Chirurgi cura; nam dum ad vulnus in lecto iacebat, bibebat vinum, & habebat quasdas vntiones in aliquibus corporis partibus, ex quibus vino, & vnctionibus febricitabat vulneratus, & mortuus fuisset, si diutius in illis perseuerasset: vt deposuit Eccellens Phisicus D. Sinibaldus Gabrielius in veteri processu examinatus, qui vulneratum visitauit, & ex testimonio aliorum trium Phisicorum nouissimè examinatorum apparet, quod ex qualitate, & loco vulneris Sacchelli, iuxta depositionem Chirurgi, qui eius curę affuit, ooo potuit sequi debilitatio eiusdem Sacchelli per rationes, quas ibi allegant, concludendo, quod ideo ipsa debilitatio sequi ex alio non potuit, quam ex mala cura eiusdẽ Chirurgi, & malo ipsius Sacchelli regimine, &
36 gubernio; & propterea ad aliquod damnum, vel interesse respectu ipsius debilitationis non tenetur vulnerans, cui non debet nocere, aut imputari negligentia, vel malum regimen percussi, aut ignorantia, seu mala cura Medici.l.qui occidit.§.fin.in fin.l. si ex plagis.in princ.ff.ad l.Aquiliam. latissimè Blanc.in pract.crim.in 1.parte defensio. reor.nu.110.& plurimis seq.vers. quod autẽ non sit mortus ex vulnere.& latè etiam Nouell.in pract.crim. in tract. ad defensam. in Rub.Homicid.quib.ex caus.à pęn.mort. excus.nu.121.& pluribus sequent.vers. vulnerans aliquem. & latius, & melius in eodem tract. in Rub.de excus.à reo faciend.nu. 21.& seq. vers.Iuridica, & nu.28. & 29. vers.legalis, & Iuridica. similiter Gomez. d. tit. de Homicid.num.28.vers.tertius casus.& Clar.in d.§.
37 homicidium.nu.42.vers. quandoque etiam solet. constat enim quod, vbi quæritur an mors, vel debilitatio membri, vel quid simile processerit ex vulnere, an verò ex mala ratione victus vulnerati, vel mala cura medelam parantis, statur Iudicio medicorũ, vti in Arte peritorum: vt multum diffusè tradit Blanc.in d.1.part.defens.reorum. nu.70. & quampluribus sequ.vers. antequam deueniam.& habetur per Gomez.d.tit.de homicid.nu.28.vers.tertius casus.per Nouel.in d. Rub.de excusat.à reo faciend.num. 12. post vers.Iuridica. & latius num.28.& 29.vers.legalis, & iuridica similiter. & per Clar. alios referentem. in d.§.homicidium.nu.43. vers. scias autem, quod in hoc.Nec dicatur quod
38 ipsi tres Phisici deponentes contra depositionem Chirurgi non probant, quantum facit ipse Chirurgus, cum ille semper curauerit vulnus, ipsi verò nunquam infirmum visitauerint, quia dicitur, quod, ex quo certificati fuerũt de loco, & qualitate vulneris ex fide eiusdem Chirurgi, non minus probant, quam si eidem curæ cum eo affuissent: vt notat Blanc.in loco allegato.sub num.83.vers. extende, vt istud habeat locum.post Cepol. cons.crim.61.nu.8. vers. item quod non fuerit mortalis: imo etiam quod, non essent examinati isti Domini Phisici contra testificationem Chirurgi, non tamen ex eius solo dicto probatum diceretur debilitationem

ex vulnere processisse, cum tēpore dictæ curæ affuerint, & de presenti adsint in hac terra quamplures Medici, & Chirurgi lōgè peritiores ipso, qui super hoc deponere po-
39 tuissent, & possent; quia vbi in similibus plures periti haberi possunt, vnus non sufficit: vt tenent Blanc. loco allegato. num. 88. vers. quęro quoque. Gomez. in d. tit. de homicid. nu. 28. vers. tertius casus. & Clar. in d. §. homicidium. sub nu. 43. post dictum vers. & scias quod in hoc. ibi, item intellige, dicens esse communem opinionem Doctorum: ex quare etiam arguitur negligentia, & culpa Sacchelli, qui ad curam vocare debuit peritiores dicto Chirurgo, cum adessent plures, vt est probatum, & non solum ipsum Chirurgum ignarum, & qui aliàs ab Excellentissimo Senatu Mediolani condemnatus fuit in exilium ob malam curam erga quemdā Pontremolensem, quem ad mortē eius ignorantia conduxit, teste Claro in §. homicidiū. nu. 17. vers. item Medicus. vnde sibi imputet Sacchellus, & non vulneranti, si ex eius mala ratione victus, & mala cura, & ignorātia Chirurgi debilitatus remāsit; quia vt supra est dictum, Hæc Domino Iacobo nocere non debent; nam satis est ad excusandū Dominum Iacobum, quod cōstet ex vulnere non potuisse sequi debilitationem, quia licet postea ex aliqua causa ea sequatur, ipse ex ea non tenetur, quemadmodum, & vul-
40 nus à principio non mortale, & ex post facto factum mortale ex aliqua superueniente causa non nocet vulneranti: vt notat Cepol. d. cons. 61. num. 10. in 2. dub. & post eum Blanc. in loco sępius citato. nu. 127. vers. verum, quia: & maximè, cum hoc casu, causa superuenerit ex negligentia, culpa, & defectū ipsius vulnerati, vt ex supradictis apparet: & vbi etiam fateremur dictū illud Chirurgi aliquam facere fidem pro Sacchello,
41 tamen eius depositio parum faceret, quia esset standum nostris testibus pluribus numero, & peritioribus in arte Medicinæ, & Chirurgiè, qui contrarium deponunt. Blāc. loco allegato. nu. 91. vers. quid modo si plures. & Cepol. d. cons. 61. nu. 21. vers. & in quātum discordarent. & quamuis ex præmissis appareat non esse vlterius quicquam disputandum super partitis ipsorum damnorum, & interesse Sacchelli, de quibus in eius requisitione, & Capitulis; cum ad ea non teneatur Dominus Iacobus: tamen ad abundantiorem cautelam aliqua super ipsis attingā.
42 Et ad rem deueniēdo dico, quod testes pro Sacchello recepti non probant eius intentionem, & nullam fidem faciunt, nulla existēte eorum receptione, vti facta coram Iudice incompetente causarum criminalium, cum causa esset coram Iudice Ciuili, & ad Tribunal Ciuile tractanda, quia erat ciuilis actio, vt infra ostendam: ita in terminis concludit Crauet. cons. 2. nu. 7. vers. quinto dico. post Bart. in l. 2. ad finem. C. de naufrag. lib. xi. & Ias. in l. 2. col. 5. post medium. vers. secūdo moueor. ff. de iurisdict. omnium iudic. &
43 ex eo patet, quod nec Notarij deputati ad causas criminales possunt scribere acta ciuilia, nec è contra, deputati ad causas ciuiles possūt scribere acta criminalia, propter commistionem officiorum, quę est prohibita: vt determinat Angel. in l. duos. nume. 2. vers. in textu. C. de susceptor. lib. x. per illum text. & alia iura ibi per eum allegata in lecturis Bart. per modum additionis ad dicta per ipsum Bart. ibi. idem colligitur ex Bald. in l. repetita. nu. 2. C. de Episcop. & cleric. & cons. 137. in fin. nu. 3. lib. 3. Quod autem esset
44 ciuilis actio patet, quia ex quocunque crimine publico duplex oritur actio, vna criminalis ad vindictam, altera ciuilis in factum ad interesse, & damnum parti applicādum. l. qui nomine. ff. ad l. Cornel. de fals. & ibi etiam glos. & Scribentes. latè Gomez. d. tomo 3. de delict. cap. 3. tit. de homicid. nu. 87. vers. item etiam principaliter quæro. vbi ad hæc alia iura, & authoritates adducit: & licet delictum, cuius causa agitur, nō sit publicum, sed priuatum; tamen ex eadem ratione dicendum est, quod & ex eo duplex oriatur actio, vna criminalis pro vindicta, altera ciuilis pro damno, & interesse partis: vt est text. in l. item apud Labeonem. §. si qs seruo verberato ff. de iniur. & ibi etiam gl. & Doctores. & bene etiam probatur in l. sed & si quemcunque. §. iniuriam. ff. ad l. Aquil. & copiosè hoc tradit Gomez. tomo allegato. cap. 6. tit. de Iniuria. nu. 9. vers. item adde quod modo offensus. vbi alia iura, & authoritates adducit. ex alio etiam non probant
45 testes Sacchelli; nā primo loco recepti super expositione, & requisitione Sacchelli non deponunt super contentis in dicta requisitione, sed super diuersis; nam cum deduxisset Sacchellus se exercuisse artē sutoriæ, ipsi testes deposuerūt de Arte Calceolariæ, nullam de Arte sutoriæ facientes mentionem, ob quod nullam fidem facere debent, vti extra articulos deponentes. Ias. in l. 1. nu. 44. vers. in glos. ibi, dum dicit ex re. Rip. nu. 22. vers. gl. prima diuiditur in duas partes. ff.
46 si cert. pet. & secundo loco recepti super capitalis à dicto Sacchello productis fuerunt examinati, omissis pro maiori parte per Iudicem interrogatorijs Domini Iacobi in actis realiter productis, ex qua ommisione, Inualida redditur examinatio, nulla data testibus fide: vt habetur per Rip. in d. l. 1. nu. 39. vers. excusa principali conclusione Bart. ff. si cert. petat. & fuerunt etiam examinati partim ad probādum iam deducta in dicta requisitione Sacchelli, super quibus iā erant recepti, & publicati testes, & eorum didicita testificata; & partim ad probādum iam

depos-

deposita per dictos Testes super dicta requi
sitione extra contenta in ea, ob quod vti su-
specti de subornatione, & falsò, nullam de
iure probationem facete possunt, per text.
notabilem in Clem.2. de testib.& alia, quę
ad hoc propositum congerit Ant. Gabriel.
lib.1.comun.opinion.tit.de testib.concl. 21.
col.1.& 2. Præterea ex ipsis Testibus à Sac-
chello examinatis non est aliquis, qui cōclu
denter deducta in eius requisitione, vel cā-
pitulis probet, quisque enim deponit de Au
ditu alieno, vel de eius credulitate, vel de e-
ius Iudicio, vel non reddit causam legitimā
eius dicti, vel est singularis in sua depositio-
ne, aut varius, & sibi parum constans; imo,
& dictum vnius in pluribus ex dicto Alterius
destruitur, adeo quod quilibet rectus, & di-
scretus Iudex cognoscere potest ex sola ip-
sorum testium lectura, nullam eis præstan-
dam esse fidem, & maximè cum ex testibus
nostris elisa sint omnia resultantia ex pro-
bationibus dicti Sacchelli, & probatū opti-
mè fuerit, quod nullum pœnitus damnum,
aut interesse prætendere potest Sacchellus
ex eius debilitatione, quoad exercitium ar-
47 tium aliquarum, aut militię; nec quoad vē-
ditionem eius bonorum, & personas ei ser-
uientium, quia tempore vulneris omnes ar-
tes, si quas prius aliquo tēpore exercuisset,
deseruerat, & solum incumbebat hospitio,
prout ante fecerat, & de præsenti etiam fa-
cit, & comodè de cetero facere poterit; ex
cuius hospitij causa tenuit personas ei ser-
uientes, prout, & in futurum eum tenere o-
portebit, si eidem exercitio vacare voluerit,
& sine quibus personis seruientibus, hospi-
tium non exercendo, commodè stare potuit
retroactis temporibus, & in posterum pote-
rit: iuxta in istis terminis notata per Cra-
uet.d.consil.119. in fine. vers. hæc tamen de
Culpa defuncti. Et si multa ex eius bonis
vendidit, id voluntariè, & vtilitatis eius gra-
tia, vt scilicet maiores fructus inde percipe
ret, & non ex necessitate à debilitatione cau
sata, fecit; cum præsertim modicam sem-
per habuerit familiam, quam sustinere po-
terat ex redditibus eius bonorum immobi-
48 lium: hæc enim probatio Domini Iacobi,
vti potentior, & magis clara, & certa præ-
ualet probatione Sacchelli minus potenti,
minusque claræ, & certę, illamque confun-
dit: vt latè tradit Crauet. cons.6. plura. nu.
50.vers.4.respondeo.& nu.66.vers. præterea
pro accusato.& cons.73.dicendum.num.41.
vers.rursus maximè. est autem potentior vti
plurium, & magis dignorum testium depo-
sitionibus fulcita ad fauorem rei, qui etiam
pauciores, & minus digni præferuntur plu-
ribus, & dignioribus pro actore deponen-
tibus. Porti.lib.2.comm.opin.conclus. 24.in
1.limit. & conclus.25. in 1. & 2. ampliat. &
Anton.Gabriel.alios referens d.tit. de testi-
bus. concl.4.nu.34.& 37. vers. vndecimo in-
fertur. & vers.secundo amplia.& num. 44.&
46.vers. duodecimo infertur.& vers.secundo
amplia. Vnde multò magis pręferri debent
cum sint plures, & digniores, qui solent re-
gulariter paucioribus, & minus dignis præ-
ferri.l.ob carmen.§.si testes.& ibi glos. ff. de
testib.Port.d.lib.2.conclus.26.& Anton.Ga-
briel.d.conclus.4.num.5. vers. decimo tertio
infertur. Nec potest Sacchellus agere pro
expensis, quas asserit fecisse in diuersorijs,
& viaticis, & in eundo ad Balneos Lucæ, in
49 eis stando, & inde redeundo, quia dicitur,
quod, quando aliquis tenetur alicui ad ref-
ciendas expensas, intelligitur solum teneri
ad necessarias, & vtiles, non autem ad volū-
tarias, & superfluas: vt concludit Abbas cō-
cordantes allegans in cap.finem. sub nu.28.
& 29.de dol, & contumac. vnde licet appa-
reret Sacchellum ad Bālneos ex causa vul-
neris accessisse, cum tamen non appareat id
ipsum ex Consilio Medicorum, & in arte pe
ritorum fecisse, non erit locus recuperatio-
ni expensarum in eam causam crogatarum:
& idem dicitur de expensis, quas dicit fecis
se idem Sacchellus in diuersorijs, & viati-
cis, & in enndo pluribus vicibus Mediola-
num, & ibi stando, & inde redeundo; quia &
hæ impensæ fuerunt superfluæ, & merè volū
tariæ, & nullo modo necessariæ, & vtiles, cū
Iudicium hic Pontremuli ventillaretur, &
non esset opus recurrere ad Senatum Excel
lentissimum; & quando etiam fuisset opus,
non debebat ipse illuc accedere, sed nuntiū
peditem ad aliquem causidicum destinare,
pro ottinendo remedio, quo indigere arbi-
trabatur: quæ tamen dicta sint ex superabū
danti cautela, cum ex superius dictis plus-
quam manifestè pateat non teneri Dominū
Iacobum ad aliqua dāna, aut interesse Sac-
chelli Anno 1573. Pontremuli.

Fuit ex ordine Excellētissimi Senatus Medio-
lani condemnatus D. Iacobus in scutis ter-
centum pro omnibus expensis damnis, &
interesse Sacchelli, præteritis, & futuris, re
prius, respectu taxationis, discussa coram
Perillustri D. Sigismundo Piccinardo Cre-
monensi Iure Consulto optimo, & integer-
rimo, amplissimi illius ordinis Senatore, &
nunquam satis laudato viro, & Illustri D.
Annibale Cruceio dicti Senatus Meritissi-
mo Secretario, ab ipso Senatu Eccellentis-
mo deputatis.

EPITOME.

Quod tempus concessum bamnito per-
manendi in loco bamni his verbis, vel
similibus; per quindecim dies proxi-
mè venturos, dicitur esse continuum,
& currit de momento ad momentum

etiam quod de dicta cōmissione, iam trāsacta parte dicti temporis, notitiam habuerit bamnitus, ita quod non potest in loco permisso commorari, nisi per illud tempus solum modo, quod ab habiti salui conductus notitiam superest ad complēdum dictos dies quindecim, & si vlterius in ipso loco permaneret, concessio sibi non suffragaretur, & pro bamnito non assicurato haberetur, & tanquā talis impunè offendi posset, ac si nullum vnquam saluum conductum obtinuisset, quod iuribus, rationibus, & authoritatibus cōprobatur.

SVMMARIA.

1 *Tempus concessum bannito permanendi in aliquo loco, an incipiat currere à die datæ vel à die habita notitiæ.*

2 *Tempus salui conductus intelligitur cōtinuum, & currit de momento ad momentum.*

3 *Tempus, siue sit datum à Iudice, siue à Principe dicitur esse continuum.*

4 *Dictio, proxime, designat extremitatem principij temporis. & nu. 7.*

5 *Tempus compromissi dicitur continuum, & incipit currere ab ipso puncto facti compromissi. & nu. 5.*

7 *Tempus simplic ter prolatum, intelligitur de immediato.*

8 *Tempus compromissi, regulariter incipit currere à die acceptationis; nisi aliter sit dictum.*

9 *Proximus est, quem nemo antecedit.*

10 *Tempus quando est certum, & præfixum, cessat omnis interpretatio.*

11 *Terminus, quando est assignatus per dictiones, hinc, vel ab hinc, dies termini computatur in termino, & currit de momento ad momentū.*

12 *Concessio limitata ad certum tempus, eo elapso, continet contrariam dispositionem.*

13 *Concessum ad tempus, post illud prohibitum cēsetur.*

14 *Prohibitum ad tempus, post illud intelligitur permissum.*

15 *Alienans post tempus, sibi concessum à Domino directo, amittit ius suum, tanquā alienans sine licentia ipsius Domini directi.*

16 *Consanguinei, post elapsum tempus ad retrahendum rem venditam, amplius non admittuntur.*

17 *Statutum permittens inquirere de maleficio infra certum tempus, censetur post illud prohibere.*

18 *Procurator constitutus ad certum tempus, tēpore lapso, expirat eius officium.*

19 *Priuilegium finitur, finito tempore priuilegij.*

20 *Condemnatus ad certū tempus, post illud à pœna eximitur.*

21 *Relegatus ad tempus, eo finito, absque licentia redire potest.*

CASVS DVCENTESIMVS QVADRAGESIMVSNONVS.

1 ONCESSO cuidam bannito saluo conductu permanendi in loco, à quò bannitus erat per quindecim dies proximè futuros, & trāsmisso ad eudem bannitum dicto saluo cōductu, iam lapsis quinque diebus, post quam is concessus fuerat, quærebatur an quindecim dies intelligerentur currere à die ipsius concessi salui cōductus, an verò à tempore illius habitæ per bannitum notitiæ; In qua dubietate putaui tempus incepisse currere ab ipsa data salui cōductus, & non ab habita notitia, ita vt si vltra terminum concessum commoraretur bannitus in loco banni, possit impunè offendi, quem ad modum potuisset, si saluusconductus ei
2 non datus fuisset. Quod enim quindecim dies inceperint currere ab ipsa cōcessione, ex eo constat, quod dictum tempus intelligitur continuum, & currit de momento ad momentum: vt est text. in l. 3. §. Minorem. ff. de minor 25. ann glos. in Rub. ff. de diuers & temp. præscript. quam ibi sequitur Bart. Angel. cons. 404. in princ. & nu. 2. Barbat. cons. 50. sub nu. 2. vers. & si dicatur. quod tempus. & rursus vers. facit ad hoc qd' voluit. lib. 2. & Tiraquel. alios referens in tract. de retrac. lignag. §. 1. glos. 11. nu. 21. vers. nam tempus.
3 & est regulare, quod omne tempus datum à Iudice, vel à Principe dicitur esse continuum. Bald. cons. 71. quando tempus. lib. 3. Afflict. decis. 73. sub nu. 7. vers. præterea omne tempus. Paris. cons. 37. nu. 26. lib. 3. Bard. in tract. de tempor. vtil. & contin. cap. 3. nu. 9. & cap. 8. nu. 1. & 4. & absque dubio quando statuitur ad id quod omni tempore fieri potest, vt in præsenti casu ex dictis per Bald. d. cons. 71. circa medium. vers. & ideo considerandum est. lib. 3. vltra quod cessat omnis difficultas ex salui conductus verbis, quæ lo-
4 quuntur de quindecim diebus, proximè futuris, nam dictio illa, proximè, designat extremitatem principij temporis: vt in terminis resoluit Bald. cōs. 246. proponitur, quod dictum compromissum. libro 5. quod est illud met consilium, quod allegare voluit Af-
5 flict. d. decis. 73. num. 8. vbi dicit, quod facto compromisso, duraturo per 30. dies proximè sequuturos, tempus computandum est de momento ad momentum duabus potissimis rationibus, prima, quia quando nihil apparet aliud actum inter partes, statim incipit dies, qui semper currit de momēto ad

momen-

momentum, si verba patiuntur: vt notatur
in Auth.hodie. C.de appellation. Secunda,
7 quia tempus debet intelligi de tempore im
mediato. per leg.eum qui Kalēdis.ff.de ver-
bor.obligation. quod maximè procedere in
quit propter verbū, proximè, quod designat
extremitatem primi temporis, vt cum dici-
mus, iste est proximus pubertati: iuxta no-
tat. in §.pupillus. instit. de inutilib. stipula-
tion. Ad idē adduco Angel. d.cons.404. nu.
3.vers.in contrarium facit. & nume.54.vers.
concludo. vbi loquens in compromisso, cum
termino ad laudandum, hinc, & infra octo
dies, proximè venturos, vult tempus cepisse
currere ab ipso pūcto facti compromissi, &
finiri, elapsis singulis momentis illorū octo
dierum: idem notauit sequendo ipsos Bald,
& Angel.in dictis locis. Magon. decis. Flo-
rent.8.nu.17.& 18.Idem quoque voluit Soz-
8 zin.cons.87.nume.1.& sequ.lib.4.vbi inquit,
quod etsi tempus compromissi regulariter
non currat, nisi à die acceptationis; tamen
quando dictum est, hinc ad dies quindecim
proximè sequuturos, incipit currere ab illo
9 puncto, & bene quia proximum dicimus id,
quod à nullo præceditur.l.2.§. hereditas. &
l.legiptima.ff.de suis, & legiptimis.l.1.§.pro
ximus.ff vnde cognati. & lege proximus. ff.
de verb.significat. & quod nullum admittit
medium inter duo extrema: vt ostendit Ti-
raquel.in d.tract.de retract. lignag.§. 11.gl,
1.nu.1.& seq. & cum ex prædictis videamur
esse in claris, non videtur vlterius quæren-
10 dum; quia vbi tempus est certum, & præfis-
sum, cessat omnis interpretatio: vt per Soz-
zin.cons.39.nu.40. vers. quinto confirmatur.
lib.4. volentem, quod compromissum cur-
rat, antequam sit acceptatum, quando ter-
minus præfixus est, non ad numerum dierū,
sed ad certam diem, puta, intra festa Pasca
lia: sequitur Blanc.in tract.de compromiss.
in 1.quæstione princip.nu.34. in fin. & dicit
generaliter Tiraquell. multa iura adducens
in d.tract.de retract.lignag.§.1. glos. 11.nu.
11 22.vers. igitur. quod quando terminus est
assignatus p huiusmodi dictiones, hinc, vel
ab hinc, semper dies termini computatur
in termino, & currit de momento ad momē
tum.& idem inquit num.24.vers.secundo li-
mita quando statuitur terminus ab actu ip-
so, & non à die actus.

Cum itaque dicti quindecim dies cōtinui sint,
& de momento ad momentum currant, &
illi quinque dies ante habitam salui condu-
ctus notitiam in termino quindecim com-
putentur, & dies decem tantummodo ban-
nito remaneant, ad commorandum in loco
banni, consequens est, quod, si vltra dictum
tempus dierū decem, ibi moram traheret,
saluo conductu nō frueretur; sed ac si illum
non habuisset, impunè, tanquam bānitus nō
assecuratus, offendi posset: & sibi imputan-
dum esset, cur diutius permansisset, quam si
12 bi concessa facultas permitteret; quia con-
cessio limitata ad certum tēpus, eo elapso,
continet cōtrariam dispositionem l.fratres.
ff.de pœn. Dec.cons.61.nu.4. Tiraq.in tract.
de retract.conuention. §.1.glos.2. nume. 47.
vers.ex quo dicit Baldus.& concessum ad tē
13 pus, post illud prohibitū censetur.l. si vnus,
§.1.& ibi Bald.& l. Epistola.§.fi. & ibi Castr.
ff.de pact.Tiraq.d.§.1.d glos.2.nu.46.versic.
14 præterea emptor, sicuti econuerso prohibi-
tum ad tempus post illud intelligitur esse p-
missum.l.Imperator.ff.de postulan.& tradit
Tiraquel.in d.§.1.glos.2.nu.48.vers.uam & è
diuerso; & facit dictum Speculatoris in tit.
de locat.§.nunc aliqua. seu titul.de Emphy-
teusi. in princ.nu.121. vers. nonagesimo no-
15 no quæritur. vbi dicit, quod alienans post
tempus, sibi concessum à Domino directo,
amittit ius suum, tanquam alienans sine li-
centia ipsius Domini directi. Sequitur Cor-
bol.alios referens in tract. de caus. ex quib.
emphyteut.iur.suo priuat.titul.de caus. pri-
uat.ob alienat.amplia.7.nu.1.& seq. Sic, & si
16 ex statuto datum sit certum tempus consan
guineis ad retrahendum rem venditam, of-
ferendo prætium, non poterunt consangui-
nei, post illud tempus, retrahere, Castrens.
cons.351.in toto. & cons.430, item in toto.
lib.2. Tiraquel. in d.tract.de retract. lignag.
17 §.1.gl.16.nu.19.vers. sed cum nostra: & eo-
dem modo si statutum permittat inquiri in-
fra certum tempus, censetur post illud pro-
hibere; ideoque inquisitio postea facta erit
ipso Iure nulla. Bartol.consil.100.à Domino
18 Cino de Bononia.in 2.dubio.lib.1. similiter
si procurator constitutus sit ad certum tem
pus, post illud expirat eius officium, nec ad-
mittitur volens prosequi, etiam si litem fue-
rit prosequutus. Bart.in l.1.§.fin. ff. de procu-
rat.nu.4.& ibidem ante eum Iacob.de Aret.
sequitur Corbol.d.ampliat.7.sub nume.2.&
ante eum Castrens.cons.104.col.2. nu.2. lib.
1.addens, hoc procedere, etiam si velit ad-
uersarius: & magis in terminis nostris facit
Bald.in l.cum anterioribus.col.2.nu.5.vers.
item nota quod ille. C.de tempor.appellat.
vbi ait, quod ille, qui erat in calculo tempo-
ris, debet sibi imputare, inferens ex hoc qđ
banniti, quibus datus est certus terminus,
debent prouidere ne tempus labatur, quia
postea remedium frustra intentarent: vnde
19 dicit idem Bald.cons.142.col.1.lib. 2. quod
finito tempore priuilegij, finitur priuilegiu:
sequitur Corbol.d.ampliat.7.num.3.Afflict.
etiam decis.73.nu.3.& sequ. vsque ad finem,
latè insistens, multis Iuribus, & exēplis pro-
bat, quod quando tempus est taxatum ad
aliquid faciendum, eo lapso, amplius imple
mentum sequi non potest, etiam fauore li-
bertatis; per tex.Clarum in l.Thais.§. intra
certa tempora.ff. de fideicommiss. libert. &
in l.

in l.Stico.§.Titius.ff.de statu liberis. de quo meminit Corbol. in d. ampliat.7. nu.4. post Tiraq.d.glos.2.sub num.47.ad finem. sic & è
20 contra condemnatus ad certum tẽpus, post illud à pœna eximitur.l.fratres.ff.de pœn.& tradit Tiraq.d.§.1.d.glos.2.sub num.48.vers.
21 nam, & è diuerso. Et relegatus ad certum tempus, eo finito, potest redire absque alia licentia superioris: vt post Bald.& alios notat Decius cons.61.num.4.vers.& adeo.

EPITOME.

De statutis in multis partibus Italiæ vigẽtibus, quod pro delicto filij, capi possit legiptima ei debita in bonis patris viuentis, seù quod Patenteneatur soluere condemnationem filij, vsque ad legiptimam, an valeãt, & quomodo intelligantur, & an procedant, quando filius est condemnatus in contumaciã, vel deliquit extra territorium statuentium, vel non est legiptimus, sed spurius, vel naturalis tantum, vel extat nepos ex filio delinquente, vel qui deliquit non est filius, sed nepos ex filio prædefuncto; & quod tempus sit considerandum in ipsa legiptima discernẽda, an scilicet delicti, vel accusationis, vel sententiæ, si interim patrimonium sit auctum, vel diminutum, & quid si filius sit soluendo, & de repetitione soluti per patrem, & de pluribus alijs in hac materia vtilibus, & necessarijs.

SVMMARIA.

1 *STATVTVM, quod pro delicto filij capi possit legiptima, ei debita, in bonis patris viuentis, vel quod pater teneatur soluere condẽnationem pro filio, vsque ad legiptimam, validum est, licet sit contra ius commune, & iniquum, & iniustum. nu.3.*

2 *Nemo odio alterius prægrauari debet.*

3 *Delicta tenere debent suos anthores.*

Pater de iure pro delicto filij non obligatur. ibidem.

4 *Statutum, quod pro delicto filij capi possit legiptima, ei debita in bonis patris, an habeat locum, quando filius fuit in contumaciam condemnatus; præsertim, stante altero statuto, quod contumax habeatur pro confesso. & nume 5.*

5 *Confessio ficta non egreditur personam contumacis.*

6 *Statutum dictans, quod pater teneatur soluere condemnationem pro delicto filij, habet locum, etiam si filius sit ob contumaciam cõdemnatus.*

7 *Pater, virtute statuti, obligatus soluere condemnationem pro delicto filij, dicitur à statuto factus fideiussor de iudicatum soluendo.*

8 *Pater, ex statuto obligatus soluere condemnationem pro delicto filij, admittitur ante sentẽtiam ad probandum innocentiam filij, etiam contra eius confessionem.*

9 *Statutum prædictum, an habeat locum, quãdo filius deliquit extra territorium.*

10 *Statutum, disponens circa delicta subditorum, non extendit vires extra prouinciam.*

Delicta, extra territorium commissa, puniũtur secundum ius commune. ibid.

12 *Ius commune, non obligat patrem, pro condemnatione filij.*

13 *Pater, vigore prædicti statuti, an teneatur pro delicto filij forensis.*

14 *Statuta respicientia personam subditi, quando sunt odiosa non adstringunt subditam extra territorium.*

15 *Statutum Perusij, quod, qui offenderit Perusinum in quacunque parte Mundi, possit puniri Perusij, non valet.*

16 *Statutum volens, quod cõtumax habeatur pro confesso, non compræhendit delinquentem extra territorium.*

17 *Pater, stante statuto, quod teneatur ad condẽnationem filij, non obligatur pro filio spurio, seu bastardo.*

18 *Filij appellatione non venit bastardus.*

19 *Filius bastardus, non est de agnatione, nec de Domo, nec insignia Domus portare potest.*

Insignia alicuius Domus portare, est honor. ibidem.

20 *Spurius non debet filius nominari.*

21 *Statutum prædictum, loquens de condemnatione filij, an extendatur ad nepotem ex filio.*

22 *Statuta contra ius naturale, non recipiunt interpretationem extensiuam,*

23 *Statutum prædictum loquens de legiptima filij, an habeat locum, quando ex filio condemnato, extant nepotes.*

24 *Statutum mandans omnia bona publicari, intelligitur nisi ex delinquente filij extent.*

25 *Bona ex dispositione iuris communis non confiscantur, quando ex delinquente extant filij.*

26 *Legiptima, quando ex dispositione statuti est publicanda, an æstimanda sit secundum tempus delicti, an verò accusationis, vel sententiæ. & nu.30.*

27 *Posito vno inconuenienti sequitur & aliud.*

28 *Statutum vbi non diffinit, difficile erit diffinire.*

29 *Subrogatus sapit naturam eius in cuius locum subrogatur.*

30 *Filius non potest petere augmentum legiptimæ, quando in legiptima tempus mortis consideratur.*

31 *Statutum quod pater teneatur soluere condemnationem pro delicto filij, an procedat quando*

do filius est soluendo, & ab eo pœna exigi potest.

32 *Pater, consentiendo filium exercere aliquod officium, tenetur, vti fideiussor pro filio.*

33 *Consensus paternus, quando obligationem inducit, limitatur secundum ius commune.*

34 *Fideiussor non potest conueniri, nisi facta excussione bonorum principalis.*

35 *Sententia lata contra filium, notificanda est patri, quando contra patrem potest executioni demandari.*

36 *Pater, soluere coactus pro filio, potest, habito regressu à filio repetere.*
Secus si soluisset, tanquam de re filij. ibid.

37 *Solutio, quæ omnimodo facienda est, si non expectata executione Curiæ facta sit, nihilominus repeti potest à soluente.*

38 *Solutum à patre pro condemnatione filij, imputatur filio in partem.*

39 *Pater obligatus vigore statuti soluere gabellã, vel condemnationem pro filio, an teneatur ad pœnam quantiplurimi, vel aliã à statuto prouenientem.*

40 *Maritus non soluens gabellam pro dote in tempore, tenetur ad pœnam ex statutis gabellarũ impositam.*

41 *Pater non potest per statutum obligari in Trebellianica pro delicto filij.*

42 *Hæreditatem viuentis petere minimè licet.*

CASVS DVCENTESIMVS QVINQVAGESIMVS.

1 EXSTANT in plerisque locis statuta, quibus cauetur; quod pro delicto filij capi possit legiptima ei debita in bonis patris viuentis, seu quod pater teneatur soluere condemnationem filij vsque ad legiptimam: quæ quidem statuta valida sunt. glos. in Rub. C. de Decret. decur. lib. 10. Bald. in l. 1. num. 8. C. ne filius pro patre, vel pater pro filio. Sozin. cons. 31. nu. 17. lib. 1. cons. 271. nu. 1. lib. 1. Ias. in Authen. nouissima. nu. 8. C. de inoffic. testam. & in §. actiones autem. nu. 70. & sequ. Instit. de Action. Clar. in pract. crim. q. 86. nu. 8. vers. valebit igitur. vbi post Alex. Sozin. Marsil. Gomez. Didac. & Viuium per eum allegatos, dicit hanc esse communem Doctorum opinionem, & in practica seruari. Sequitur Surd. Decis. Mantua. 314. nu. 1. & præter eos Bal. in l. lex Cornelia. ff. de vulgar. & pupill. col. 2. nu. 3. in vers. sed glos. ordinaria. Salyc. in l. 3. nu. 1. C. ne filius pro patre, vel pater pro filio. Alberic. de Rosat. in tract. de Statut. lib. 1. qõ. 47. 49. & 52. vbique in princ. Nell. in tract. de bannit. in 2. par. secundi temporis. qõ. 33. in fin. vers. licet tamen. Marsil. in l. infans. num. 17. vers. contrariam tamen partem. & nu. 35. & 36. vers. circa octauum. ff. de Sicarijs. Roman. in l. si filio familias. la 2. nu. 27. vers. quò ad vltimum. ff. solut. matrimon. vbi rationẽ adducit, vt scilicet pater timore pœnæ per ipsum soluendæ, diligentiorem curam habeat de filio, vt in bono, non in malo versetur: quam rationem etiam adducit Ruin. cons. 8. num. 1. & 2. lib. 5. vbi etiam aliam addit, quod scilicet fi-
2 lius magis se abstinebit à malo. Est tamen tale statutum contra Ius commune, quò nemo debet odio alterius prægrauari. l. si quis in suo. C. de inoffic. testam. l. non debet alte-
3 ri. ff. de reg. iur. & delicta debent tenere suos Authores, & nõ alios. l. sancimus. C. de pœn. Nec pater de Iure pro filio tenetur, vt in Rubr. & toto titul. C. ne filius pro patre, vel pater pro filio. & C. de fil. famil. & quemad. pro his pater teneatur. lib. 10. vnde dixit Cynus relatus per Surd. statim citandus, quod tale statutum sapit turpitudinem, & procedit potius de absoluta potestate, quã de Iure. & Bald. in l. si qua pœna. num. 4. ff. de his, qui sunt sui, vel alien. iur. quod substinetur non ex causa aliqua, sed ex authoritate, quæ sola præualet in statutis: & in secunda lectura. nu. 2. quod est contra bonum, & æquum. & idem Bald. in d. l. lex Cornelia. nu. 3. ff. de vulgar. & pupill. quod sapit tirannidem. & iniustissimum illud appellat Surdus prædictos Doctores referens in sua eleganti Decis. Mantua. 167. nume. 15. & seq. vers. & vltra rationes prædictas. & Decis. 314. nu. 7. vers. & in summa facit. inferens præterea, quod tanquam tale restringi debet, quantum fieri potest, & interpretari, vt Ius commune lædat quanto minus fieri potest, vt summus illius rigor euitetur, vel aliquo modo temperetur. nec dissentit Sozin. d. cons. 31. num. 18. lib. 1. & d. cons. 271. sub nu. 8. lib. 2. & Corne. cons. 97. nu. 4. lib. 4.

Vnde de pluribus circa talium statutorum dispositionem in facti contingentia dubitari
4 vidi: & primo, an dictum statutum locũ habeat contra patrem, quando filius non comparuit ad se defendendum, sed contumax fuit, & in eius contumaciam, tanquã de delicto, de quo erat imputatus, fuit condemnatus vigore alterius statuti, quo contumax habetur pro confesso, & cõdemnato: in qua quæstione Bartol. cons. 116. statuto Perusinæ Ciuitatis cauetur. per totum. lib. 1. & in l. cũ filius famil. nu. 4. ff. de verb. obligat. cum quo transeunt communiter Doct. vt dicit Ias. in eadem l. cum filius famil. num. 18. & testatur etiam Sozzin. cons. 57. sub nu. 10. vers. confirmatur quia. lib. 3. tenet, quod pater tunc nõ teneatur, & quod tantummodo ex dicto statuto obligatur, quando filius per veras probationes fuit conuictus; quam opinionem sequutus est Clar. d. q. 86. nu. 9. vers. sed quæro nunquid hoc statutum. Idem tenuerunt Alberic. de Rosat. latæ insistens d. qõ. 52. & lib. 3. q. 25. & Nellus. Itidem multa dicens in

d. 1. part. secundi temp. qō. 34. Roman. conſ.
154. num. 5. verſ. tertio poſito. Marſ. conſ. 82.
nu. 13. & 14. verſ. & faciunt. Abb. conſ. 66. nu.
1. & 2. lib. 2. Cotta Memora. verbo, pater ob-
ligatus. poſt principiū. Imol. & Alex. in ea-
dem. l. cum filius famil. & in l. cognitione. in
fin. ff. ad Senat. Conſult. Syllan Corne. conſi.
143. lib. 2. conſ. 211. nume. 6. & 7. verſ. & quod
5 ſententia. lib. 3. & conſ. 281. num. 7. lib. 4. ea
ratione, quia ficta confeſſio non egreditur
perſonam cōtumacis. l. eius qui delatorem.
ff. de Iure fiſci. & ibi Bart. & alij Doctores.
Quæ quidem opinio in terminis quæſtionis
noſtræ admittenda eſſet, ſi ſtatutum loque-
retur p verba primo loco in propoſita quæ-
ſtione relata, quia mandaret, quod pro de-
licto filij capi poſſet legiptima ſibi debita
in bonis patris viuentis, quia tunc ad hoc,
vt pater teneretur, opus eſſet conſtare de e-
ius delicto verè, nec ſufficeret ficta illius cō-
6 feſſio: & ita loquuntur præallegati Docto-
res. Sed ſi ſtatutum loqueretur per verba ſe-
cundo loco in ipſa quæſtione relata, quæ re-
ſpiciunt condemnationem, quia vellet fra-
trem tenere ſoluere condemnationem filij
vſque ad eius legiptimam, tunc non proce-
deret prędicta opinio Doctorum, imo pater
eo caſu teneretur ſoluere condemnationem
factam contra filium, etiam contumacem:
vt voluit Bartol. in d. l. cum filius famil. nu. 3.
& eſt diſtinctio communis ſecundum Felin.
in c. cum Bertoldus. nume. 2. de re iudicata.
quem refert. Boſſ. in pract. crim. tit. de Car-
cerato fideiuſſ. relaxando. nu. 50. ad fin. poſt
verſ. quarto etiam. & ſequitur Clar. d. qō. 86.
ſub nu. 9. verſ. ſed quęro nunquid hoc ſtatu-
tum. circa medium. & vltra prædictos ean-
dem diſtinctionem ampletuntur Romanus
in l. ſi filio familias la 2. quęſtione 5. num. 34.
ff. ſoluto matrimonio. & Salycet. in d. l. 3. nu.
3. q. 3. per totam. C. ne filius pro patre, vel pa
ter pro filio. Marſil. in d. l. infans. num. 23. &
ſequ. verſic. tertio dicit. ff. de Sycar. & ſentit
Bald. in d. l. 1. in ſexta quęſt. nume. 12. & ſequ.
Corne. conſ. 97. nu. 1. & ſequ. lib. 4. Angel. in l.
qui repudiantis. §. 1. nu. 2. ff. de inof. teſtam.
& in l. 2. §. fin. num. 1. 2. ff. ſi ex noxal. cauſa a-
gatur. & ita intelligendus videtur Surd. d.
Deciſ. 314. ſub nu. 1. dum vult, patrem tene-
ri, quam uis filius fuerit indefenſus, & per
contumaciam condemnatus, licet loquatur
in ſtatuto dictante, quod pro filij delicto
capi poſſit legiptima ei debita in bonis pa-
tris viuentis, in cuius terminis vera non eſ-
ſet talis aſſertio, ſed verè de delicto conſta-
re debuiſſet, vt pater teneretur ſecundum
allegatam diſtinctionem, ſecundum quam
ſeruandum eſſe ſemper tenui. & ſciēdum eſt
in hoc propoſito, quod vbi filius comparet,
& delictum confitetur, vel alijs probationi-
bus de delicto conuincitur, & cōdemnatur,
pater ad ſolutionem condemnationis cogi-
tur virtute prędicti ſtatuti, etiam ſi in eo
iudicio citatus non fuerit. Alex. dicens eſſe
communem opinionem in d. l. cum filius fa-
mil. nu. 6. in fin. & poſt eum Iaſ. ſub nume. 14.
verſ. prima cōcluſio. quos ſequitur Clar. d. q.
86. ſub d. num. 9. poſt dictum verſ. ſed quæro
nunquid hoc ſtatutum. in fin. ibi cęterum ſi
filius compareat. de quo meminit Surd. d.
deciſ. 314. ſub nu. 20. & idem vult Salyc. in d.
7 l. 3. in 3. q. ſub nu. 3. ad fin. poſt verſ. ſed tunc
quæro; ſubdens, quod in hoc caſu pater di-
citur fideiuſſor de iudicato ſoluendo pro fi-
lio, & propterea contra eum, quamuis non
citatum, mittitur executioni condemnatio
filij. idem latius tenuit Bald. in d. l. 1. nume.
16. & 17. verſ. item dubitatur. Poſſet tamen
8 Pater ante ſententiam pro ſuo intereſſe au-
diri, & probare innocentiam filij, etiā con-
tra eius confeſſionem. Angel. in l. 2. §. 1. nu. 2.
& 3. ff. ſi ex noxal. cauſ. agatur.
9 Secūdò dubitari vidi, an tale ſtatutum pro-
cedat contra Patrem, quando filius fuit cō-
demnatus propter delictum commiſſum ex
tra territorium ſui Domicilij, vbi dictum
ſtatutum viget, & conſequenter extra iuriſ-
dictionem ſtatuentium; & in hoc caſu quod
dictum ſtatutum non procedat, tenuerunt
Salyc. in d. l. 3. nu. 2. in 2. q. dicens, ita tenuiſſe
Bartolum in tract. Repreſal. in 4. qō. primæ
10 queſtionis principalis, hac ratione, quod
ſtatutum reſtringitur ad commiſſa tantum
intra ſuum territoriū: & quia vt adiit Bald.
idem tenens in d. l. 1. cod. tit. nu. 8. in 3. quæſt.
vbi delinquitur extra territorium conſide-
ratur ius commune, quod non extendit ra-
12 dices obligationis in patrem: Sequitur Ro-
man. in d. l. ſi filio familias la 2. quęſt. 3. num.
31. ff. ſoluto matrimonio. & tradit etiā Hip-
pol. de Marſ. in d. l. infans. nu. 27. verſ. circa
13 quartam. ff. de Sicar. vbi quęrit, an ſtāte di-
cto ſtatuto Pater teneatur pro delicto filij
forenſis, qui non ſit ſuppoſitus iuriſdictioni
ſtatuentium, & concludit, quod non, ex plu-
ribus per eum adductis, & potiſſimum ex di-
ctis per Salyc. poſt Bart. & Bald. ſupracita-
tos, tenentes, quod tale ſtatutum reſtringa-
tur ſolum ad cōmiſſa intra territorium, per
rationes ab ipſis allegatas, & quia ſtatuta
14 reſpicientia perſonam ſubditi, quando ſunt
odioſa, prout eſt iſtud, nō adſtringunt ſub-
ditum extra territorium. Idem in indiuiduo
tenet Soz. conſ. 271. col. penult. ſub num. 8. &
9. verſ. tertio principaliter iſta concluſio cō-
firmatur, & infra. lib. 2. vbi poſt Bald. in l. ſi
qua pœna. ff. de his, qui ſunt ſui, vel alieni
iur. nu. 4. ait, quod ſi eſt ſtatutum, quod pater
teneatur aſſignare legiptimam filio delin-
quenti, non comprǽhendit Patrem foren-
ſem; quia non eſt de foro ſtatuti, imo nec
ſubditum extra territorium delinquentem;
per allegatam rationem, quod ſtatuta reſpi
cientia perſonam ſubditi, ſi ſunt odioſa, nō
adſtrin-

adstringũt subditum extra territorium. ad-
dens ex Bart.in d.tract.repræsal. quod si pa-
ter teneretur pro delicto filij soluere pœnã
pecuniariam ex forma statuti,non tenetur,
si filius deliquit extra territorium:quia tunc
consideratur Ius commune, quod non extẽ-
dit radices obligationis in patrem. ita etiã
volunt addẽtes ad Bald.in l. quamquam. C.
ad leg.Falcid.in addit.in verbo, sed per for-
mam. sub litera. C.facit Bart.in l.ne quid.in
fin.sub num.8.ff.de Incend.Ruin.& naufrag.
15 Notans ex eo textu, quod statutum Perusij,
quòd, quicunque offenderit Perusinum, in
quacunque parte Mundi,possit puniri Peru-
sij, nõ valet,quia facit statutum de eo,quod
ad suam iurisdictionem non pertinet. & cõ-
cordantes ibi allegant Addentes ad eum.
facit etiam Marsil.d.cons.82.nume.39. vers.
16 nam statutum. vbi dicit, quod statuta volẽ-
tia, quod contumax habeatur pro confesso,
non cõprælıendunt delinquentem extra ter
ritorium statuentium; inferens propterea,
quod si delinquens extra territorium statu-
ti citetur à Iudice loci delicti, & non cõpa-
reat, non habebitur pro confesso,vigore di-
cti statuti; & ita tenendũ est,nec ab hac opi
nione discedendum in iudicando.
17 Tertiò dubitari vidi, an stante dicto statu-
to pater teneatur pro filio spurio, vel natu-
rali tantum,& in vtroque tenenda est nega-
tiua opinio,secundum quam vidi sępius ob-
seruari, licet in spurio procedat magis de
plano: eã enim in vtroque tenuerunt Bald.
in l.generaliter.§.cum autem.nu. 5.vers. etsi
statutum.C.de instit.& substitut.dicens prę-
cisè, quod statutum volens, quod pater te-
18 neatur soluere condemnationem pro filio,
non intelligitur de Bastardo, vel spurio, quia
esset interpretatio extensiua; idest vltra dif-
finitionem, & significationem vocabuli; Et
quod hac ratione fuit consultũ,quod in Ca-
pitulis in quibus cauebatur, quod nullus de
Domo de Petra mala posset habitare in Ci-
uitate Aretij, non includerẽtur Bastardi de
19 illa Domo,quia propriè nõ sunt de Domo,
nec de agnatione,nec de Iure, nec de cõsue
tudine, nec possunt portare arma illius Do-
mus,vel insignia; & maxime quia ea porta-
re est honor, qui non competit Bastardis, &
20 multò minus spurijs, quia non sunt filij no-
minandi. Alberic.de Rosat.in l.filium.num.
14.versic.Vidi etiam dubitari.ff. de his, qui
sunt sui, vel alien.iur.ad quæ dicta se remit-
tit in tract.de stat.quæst.49.nu.2.lib.1.Imol.
in l.Lucius Titius, la 2.§.Damæ,& Pãphilo.
sub nu.19.vers. quibus adde. ff.de legat.2. in
l.ex facto. §. si quis rogatus,il primo,ad fin.
nu.17.vers. quid autem si statutum dicat. ff.
ad Trebell.Roman.in l.si filio familias,la 2.
q.4.nu.32.& 33.ff.solut. matrim. Marsil.in l.
infans. nu.18.& sequ.ff.ad l.Corn. de Siccar.
& in singul.139.dixi tibi per totũ.Alex.cons.
60.nume.14.vers.adhoc quod notat. lib.2.&
Addent.ad Bald. in d.l. quamquam. in alle-
gata addit. sed per formam. & in spurio so-
lo Bald.in l.2.sub nu.5.vers.ibi etiam consu-
luit. C. de succes. edicto. Alberic. de Rosat.
de statut.d.lib. 1.quęst.49.nu.1.& qõ. 61.per
totam. & alij relati per Marsil.in d.l.infans.
nu.18.& 19.vers.circa primum. ff. ad l.Cor-
nel.de Sicar.& dicto singular.139.dixi tibi.
qui etiam rationibus, & authoritatibus in
similibus terminis hoc latè more suo com-
probat: quæ sententia sicuti,nedum in spu-
rio, sed etiam in naturali tantum, vera est,
ita de facto practicatur, & ipse eam multo-
ties seruaui, & per alios seruari vidi.
21 Quartò dubitari vidi, an dictum statutum,
loquens in filio, vt scilicet pro eo teneatur
pater, procedat in nepote ex filio; in qua
quæst. Bald. in l. si filius tuus. C. ad Senatus
Consul.Macedon. post principium, conclu-
dit quod non,inquiens, quod si statutum ve-
lit patrem teneri soluere condemnationem
filij familias, non intelligitur velle eum te-
neri soluere condemnationem nepotum fa-
22 milias, quia istud statutũ est contra ius na-
turale,& ideò debet attendi significatio re-
strictiua, non significatio extensiua: & quia
dictum statutum nullam habet rationem, &
ideò merè est inherendum verbis. Quam de
cisionem refert, & sequitur Marsil.in d.l.in-
fans. num.20.vers.circa secundum. ff.ad leg.
Cornel.de Sicar.eam etiã tenuit Ruin.cons.
8.sub nu.5.& seq.vers. & sic ex illo textu. lib.
5. nec ab alijs reperij in specie tactam; Vn-
de in facti contingentia tenẽda esset in tam
odioso statuto, quod de filio tantum loque-
retur, etiam quod nepos successisset Auo in
locum patris præmortui, cum nihilominus
non possit verè dici filius. & facit Nellus in
tract.de bamn.in 1.part. 2.temp.quæst.34.in
fine.vers.vnum nota. dicens,quod huiusmo-
di statutum loquens in patre,non habet lo-
cum in auo, quæ decisio optimè seruit pro-
posito nostro, quam etiam tenuit Ruin. di-
cto consil.8.nume.9.vers. quarto hoc confir-
matur. lib.5.
23 Quintò dubitatum fuisse scio, an statutum
de legiptima loquens, vt supra, quod scili-
cet pro delicto filij capi possit legiptima ei
debita in bonis patris,locum habeat,quan-
do ex filio condemnato extant Nepotes; in
qua difficultate multa hinc inde,tam pro fi-
sco, quam pro patre, adduci possent, quę
resolutionem ad modum dubiam redderẽt:
vt patet ex latè congestis per Surd. d. decis.
Mantu.167.nu.1.& seq.vsque ad nu.13.inclu
siuè. Nihilominus, cum partes patris con-
tra fiscum tueatur Bald. in d. l.si qua pœna.
ante finem. sub nu.5.vers.quęro pater habet
filium.ff.de his, qui sunt sui,vel alien. iur. in
ptima lectura. ea ratione, quia debet intel-
ligi statutum, nisi extet alius, qui succedat

rationabilius, quam fiscus, prout in hoc casu, in quo rationabilius est, quod referuetur Nepotibus ex filio, quam soluatur fisco. & Bald. sequti sunt Alex. cons. 75. nu. 13. & 14. lib. 1. Ruin. cons. 8. nu. 6. lib. 5. Simon. de Pretis cons. 65. num. 49. lib. 1. Marcabrun. cons. 43. num. 38. Ioseph. de Ludouic. decis. Perus. xi. nu. 27. vbi aliam addit rationem, nè scilicet, contingat Auum grauari onere soluendi duplicem legiptimam, vnam fisco pro filio, & alteram Nepotibus, qui sublato filio de Medio, succedunt. Bonacos. in tract. quęstion. Criminal. in Verbo, legiptima. post medium. vers. item statutum. & post eos omnes Surd. d. decis. 167. nu. 14. & sequ. vers. hæc tamen, & infra. & d. decis. 314. num. 1. & seq. respondens priori loco omnibus, quę in cōtrarium faciunt, & addens nu. 18. ex Socin. cons. 121. nu. 8. & sequ. lib. 4. Marcabrun. d. cons. 43. num. 32. & sequ. & Roland. cons. 97.
24 num. 16. & 17. lib. 2. & alijs, quod sicut statutum, mandans omnia bona alicuius publicari, intelligitur, nisi ex eo filij extent, de quibus in dubio non censetur cogitasse, ita statutum de legiptima delinquentis publicanda, patre viuente, interpretandum est, nisi delinquens habeat filios; quoniam eo casu non erit locus statuto: subdit etiā ibidem post alios, quod cum ex dispositione
25 iuris communis non fit locus confiscationi bonorum delinquentis, quando extant eius filij, non etiam locus esse debet ei in statuto, quando filij superfunt: quod argumentum etiam adduxit d. decis. 314. num. 5. vers. & ideo Guielmus. in quo tamē loco sub nu. 8. reijcit nouam rationem Ioseph. Ludouic. supra adductam, de onere soluendi duplice legiptimam: & bene, quia istud non est verum, nec pater, qui semel soluisset, iterum soluere cogendus esset: per ea, quę Surd. adducit: & ab hac opinione, quam Senatus ille Mātuanus approbauit, discedere durum esset in practica, licet plura pro fisco vrgere videantur.
26 Sextò pluties in disputationem venit, stante prædicto statuto, de legiptima loquente, seu mentionem faciente, quomodo ipsa legiptima, quę à patre, pro delicto filij, soluēda est, computari debeat, & æstimari; cum regulariter secundum tempus mortis patris ea consideranda sit, & æstimanda, non autem secundum aliquod tempus vitæ, cū tūc non debeatur. Bald. in d. l. si qua pœna. in 1. lectura. nu. 5. vers. quæro, cum legiptima. ff. de his, qui sunt sui, vel alien. iur. dicit infrascripta verba. Quero cum legiptima attendatur tempore mortis, vt in l. 1. §. si impuberi. infra de collat. bonorum. quomodo potest pater assignare legiptimam? Respon-
27 deo, posito vno inconueniēti, sequitur aliud connexum, scilicet, quod attendatur tēpus delicti, & tunc cedat dies legiptimę, simile, extra de regularibus. cap. cum simus. Vnde idem Bald. postea in 2. lectura. sub nu. 2. quærit quanta portio assignabitur pro legiptima filij delinquentis, cum pater possit adhuc plures filios generare: vt in l. antiqui 3. ff. si pars. hæred. petat. & respōdet, quod
28 si statutum non diffinit, difficile erit diffinire. Idem de tempore delicti tenet ipse Bald. in l. lex Cornelia. nu. 3. vers. modo quæritur. ff. de vulg. & pupill. subst. & Bald. simpliciter sequuntur Matsil. in d. l. infans. ante numerū 37. vers. & vltra prædicta. Bonacos. in tract. de quęst. crimin. in verbo, legiptima. in prin. & Cotta memor. verbo, Pater obligatus. in fine. vers. tenendo autem. & cum dicta opinione transit idem Bald. in l. quamquam. ad finem. sub nu. 2. vers. pone. C. ad leg. Falcid. Sed Ludouic. Roman. in d. l. si filiofamilias la 2. quæst. 6. num. 35. ff. soluto matrim. ponit hanc eādem dubitationem, & recitata opinione Bald. in d. l. si qua pœna. & in d. l. quāquam. C. ad leg. Falcid. dicit quod consideratur tempus sententię super maleficio cōtra filium prolatæ. & subdit nume. 36. & sequēt. post Iacob. Butrigat. in l. pactum quod dotale. C. de collation. quod ex bonis postea super excrescentibus in patrimonio paterno, filius non habebit Ius petendi suæ legiptimē augmētum; prout etiam tenet Bald. in l. quamuis. in fine. num. 8. vers. pone ergo. C. de fideicomm. quam decisionem probat ipse Roman. pluribus rationibus, & ea potissimum, quod tempus sententiæ, quod cōsideratur, vt patet viuens teneatur soluere legiptimam, subrogatur tēpore mortis patris, quod de iure communi consideratur ad extrahendam legiptimam filij; Vnde debet
29 sapere naturam eius, in cuius locum subro-
30 gatur: adeo vt, sicut, quando tempus mortis patris consideratur ad dandam legiptimam filio ex bonis post mortem patrimonio Paterno accrescentibus, filius nō potest augumentum legiptimę petete, ita nec quādo tempus sententiæ attenditur. & Romanum sequuntur Addent. ad Bald. in d. l. quāquam. C. ad leg. Falcid. in addit. in verbo, delicti. sub litera. D. eandem quęstionem posuit Nellus in tract. de bamnit. in 1. parte secundi temporis. q. 35. quærens, quid dicendum si filius deliquit in Kalendis Ianuarij, accusatur in Kalendis Martij, & condemnatur in Kalendis Augusti, & interim augetur, vel minuitur legiptima; An scilicet, inspiciēdum sit tempus delicti, an accusationis, an sententiæ, & post multa, pro vna quaque parte adducta, concludit attendendum esse tēpus sententiæ, & præsertim quādo statutum obligat patrem pro filio condemnato, quia tunc ad illud tempus condemnationis videtur se referre: subditque propterea, quod si tempore delicti, vel accusationis, pater habebat quatuor filios, tempore verò sententiæ,

tiæ, habet quinque, legiptima erit ſemis; &
è contra ſi tempore delicti, vel accuſationis
quinque, & tẽpore ſententię vnus erat mor-
tuus, legiptima erit tertia pars bonorum:
& eſt, vt dicit Nell. quæſtio pulcra & ſubti-
lis, olim diſputata per Iacob. Vicent. relata
poſtea per Alberic. de Roſat. queſt. 259. & vt
ſupra deciſa: quę quidem diſputatio in libro
meo reperitur apud Alberic. de Roſat. in
tract. de ſtatut. lib. 3. q. 26. Incipiente. Item
quęro pulcram, & ſubtilem queſtionem Pa-
duæ diſputatam per D. Iacob. Vicentinum,
per totam. cuius verba tranſcripſit pro ma-
iori parte. Nell. d. qõ. 35. nec dictę ſententię
fundamenta omnia recenſenda videntur, tũ
quia videri poſſunt pœnes prętatos Alberic.
& Nell. tum quia ſupra allegata ſufficere vi-
dentur, vt cum hac opinione tranſeundum
omnino ſit; quam tamen in contingẽtia fa-
cti nuſquam decidere habui.
31 Septimò quęſitum eſt, an dictum ſtatutum
procedat, vbi filius eſt ſolnendo, & ab eo
pœna exigi poteſt, abſque eo, quod Pater co
gatur aſſignare legiptimam, vel ſoluere con
demnationem, & locum in hoc caſu nõ ha-
bere dictum ſtatutum cenſuit Roman. in d.
l. ſi filiofam. la 2. nu. 28. & 29. verſ. primo nũ-
quid. ff. ſoluto matrim. & mouetur per text.
in l. 1. C. de Decurionib. & filijs eorum. lib. x.
32 vbi Pater, qui Decurionatui filij conſenſit,
tenetur pro eo, tanquã fideiuſſor, facta prius
excuſſione filij principalis, & ibi gloſ. & Do-
ctores: & eſt ſimilis textus in l. libertus. §. fi-
lium Pater. ff. ad Municip. & de incol. & ibi
33 pariter notant Scribentes. Nam, ſicut con-
ſenſus paternus, obligationem inducens, li-
mitatur per ius commune, ita etiam limitã
da videtur ſtatutaria diſpoſitio; præſertim
cum ex dicto cõſenſu pręſtito redigatur pa-
34 ter ad inſtar fideiuſſoris, vt in dictis iuribus,
qui fideiuſſor non poteſt conueniri, niſi prę-
cedat excuſſio bonorum principalis, vt in
Auth. pręſente. C. de fideiuſſoribus, & in ter-
minis noſtris idem Pater, ex ſtatuto de quo
agimus, habeatur tanquam fideiuſſor de Iu-
dicatum ſoluẽdo, vt ſupra tetigi dubitatio-
ne prima ad fin. Idem eſt de mente Baldi in
l. 1. nu. 14. verſ. ſed dubitari poteſt. C. ne filius
pro Patre, nec pater pro filio. vbi tenet, pri-
mo excutiẽdum eſſe filium, quam perueniã-
tur ad patrem, qui redactus eſt ad inſtar fi-
deiuſſoris ex tacita, vel ſubintellecta ſtipu-
latione. Sequitur Salyc. in d. l. 3. eodem tit.
in quinta quęſt. nu. 5. & idem tenuit Marſil.
in d. l. infans. in quinta quęſt. nu. 30. ff. ad leg.
Cornel. de Sicar. & habetur etiam per Bar-
bat. in addit. ad Bald. in d. l. quamquam. C.
ad leg. Falcid. in addit. in verbo, ſed per for-
mam. ſub litera. C. & ita vidi practicari, &
35 propterea ſententiam latam contra filium
notificari patri, contra quem ſi nihil in ter-
mino decem dierum, & alio conſueto non
obſtendat, vnde fiſcus ex bonis filij ſatisfie-
36 ri poſſit, fit exequtio; Et vbi ipſe Pater ſol-
ueret de proprio, & exinde vellet à filio re-
petere, aut iura ſua contra illum ſibi reſer-
uare, vidi illi contra eum regreſſum conce-
di per fiſcum, & meritò quia poteſt Pater
iure repetere à filio, quod pro illius cõdem-
natione ſoluit, cogente ſtatuto, de Proprio:
vt per Bald. in d. l. 1. ad fin. num. 21. verſ. item
dubitatur. C. ne filius pro patre, uel pater
pro filio. vbi tamen ſecus dicit, ſi pater ſol-
uiſſet, tanquam de re filij, puta quia ſtatu-
tum illum adſtringebat ad legiptimam cõ-
ſignandam. Idem voluit Salyc. in d. l. 3. C.
eodem tit. quæſt. 6. nu. 5. & poſt eum Marſil.
in d. l. infans. qõ. 6. nu. 31. ff. de Sicar. & eſt ve-
riſsima concluſio, etiam ſi pater voluntariè,
& non à Curia coactus ſoluerit, reprobata
in hoc ſententia Salyc. vbi ſupra: quia vt cõ
ſiderat Marſil. poſt Ioan. de Anan. per eum
citatum, ex quo pater vigore ſtatuti pote-
rat cogi, videtur coactus ſoluere, & non ex
voluntate, & ſatis eſt, quod quis ſciat ſe poſ-
ſe compelli ad aliquid, vt dicatur illud fa-
37 cere compulſus, licet ſponte faciat. Nec
patri impedienda eſt repetitio, ex eo quod
ſciens ſe teneri, & compelli poſſe ſoluere,
non expectata requiſitione, vel executione
Curiæ, quę fieri poterat, vltrò ſoluit: iuxta
ea, quæ in hoc propoſito tradit Roman. in
d. l. ſi filiofamil. la 2. num. 26. verſ. quoad ter-
tium. ff. ſolut. matrim. & ſeruit ad principale
propoſitum alia concluſio Doctorum, quod
à Patre ſolutu in hanc condemnationem fi-
lij, imputãdum eſt ipſi filio in partem, & ſic
in legiptimam: vt per Marſil. in d. l. infans.
nume. 40. verſ. vltimo circa hanc materiam.
poſt Scribent. in l. in quartam. ff. ad l. Falcid.
& in alijs locis per eum relatis; quibus ad-
do Speculator. in tit. de Iudicijs. §. ſequitur.
nu. 9. verſ. quid ſi alter ex coheredibus. & ibi
etiam Io. Andr. in addit. & Bald. in additio-
nibus ad tract. Bartol. de duobus fratribus,
39 nu. 11. verſ. item dicit, quod ſi vnus ex fratri-
bus. Nec hoc loco prætermittendum pu-
taui, quod vigore præfati ſtatuti obligantis
patrem ad ſoluendam condemnationem fi-
lij, non tenetur Pater ad pœnam quãti plu-
rimi, vel aliam, quę à ſtatuto imponeretur
non ſoluentibus cõdemnationem intra cer-
tum tempus: ita determinat Bald. in d. l. ſi
qua pœna. in prima lectura. ſub num. 5. verſ.
ſed an pater. ff. de his, qui ſunt ſui, vel alien.
iur. quem ſequuti ſunt Iaſ. in l. 1. col. vlt. num.
13. ff. de in litem iurand. & Catel. Cotta in
lib. memoral. in verbo, Pater obligatus. in
princ. Sed certè hoc fortaſsis in practica nõ
ſeruaretur, ſed facta patri notificatione, &
tranſacto tempore ad ſoluendum aſsigna-
to, & ſolutione non facta, incideret in pœ-
nam appoſitam non ſoluẽti in certo termi-
no, prout vidi ſeruari in materia Gabella-

rum Contractuum, in illis casibus, in qui-
bus ex statutis Pater ad ipsas Gabellas te-
netur pro filijs in eius potestate existenti-
bus: nam si non soluunt in tempore per ta-
lia statuta assignato, eas postea soluunt cũ
pœnis ipsis Gabellarum debitoribus impo-
40 sitis: & idem leruare vidi in marito, qui &
ipse in certis casibus pro vxore ex prædictis
statutis Gabellarum tenetur; nam & ipse si
in debito termino eas nõ soluit, cogitur po-
stea cum pœnis soluere, acsi ipsemet prin-
cipalis debitor Gabellarum esset, & vti non
soluens in tempore debito in pœnas in-
cidisset.

Vltimo pro complemento sciendum est, quod
quicquid sit in legiptima, ad quã pater po-
41 test per statuta obligari pro delicto filij, in
Trebellianica nullo modo hoc admittitur,
nec ad eã assignãdam pater cogitur, etiam
si statutum diceret, quod pater teneretur
filio assignare partem suam; & ratio est, qa
42 nõdum est in spe alicuius prestationis, nec
licet petere hæreditatem viuentis: vt in ter-
minis decidit Bald. in l. quamquam, in fin.
sub nu. 2. vers. de Trebellianica non est dubi
tandum. C. ad leg. Falcid. per textum in l. 3.
§. si filius meus. ff. quod quisque iur. in alium
stat.

EPITOME,

De comparatione literarum, tam per testes, manum scribentis notam habentes, quam ex alijs scripturis indubitatis illius, à quo scriptura facta dicitur, & an condemnatus in causa ciuili, propter talem comparationem literarum, possit criminaliter accusari de falso, quia negauerit scripsisse, & per sententiam pro scribente habitus fuerit, & condemnatus.

SVMMARIA.

1 *COMPARATIONES literarũ ex Chyrographis, alijsue Instrumentis nõ publicè confectis, fiunt.*

2 *Falsitatis occasio in iudicijs, & Cõtractibus, ex comparatione literarũ facta ex Chyrographis, alijsque instrumentis, datur.*

3 *Falsitatis probatio necessariò debet concludere, nec præsumptiones ad condemnandum sufficiunt.*

4 *Apocha simplex manu debitoris scripta, & per ipsum negata, non probat aliquid.*

5 *Testes apocham esse manu debitoris scriptã attestãtes, qui nec ipsam viderunt scribere, nec ipsius confectioni interfuerunt, licet illum scribere viderunt sæpius, eiusque manum dicant se notam habere, attamen non sufficiunt ad cõdẽnandum: & non plenè, sed tantum semiplenè probant.*

6 *Comparatio literarum facta ex alijs scripturis indubitatis negantis apocham, non est concludens, sed solum semiplena, periculosa, imperfecta, & nõ certa probatio. & ibi rationes adducuntur.*

7 *Duæ semiplenæ probationes coniunguntur simul ad faciendam vnam plenam probationẽ.*

8 *Hæc conclusio procedit, & in præsumptionibus.*

9 *Ex comparatione literarum, & ex dictis Testibus deponentibus pro vt supra, resultat probatio plena, & sufficiens ad condemnandum.*

10 *Sed hoc non transit absque difficultate.*

11 *Et in cas. proposito id non sufficit.*

12 *Comparatio literarum, vt legitime fiat, duo requiruntur necessariò.*

13 *Practica Auctoris in cas. suo.*

14 *Inditia ad torquendum sunt arbitraria Iudici.*

15 *Inditium ad torquendum dicitur, vbi sit plusquàm simplex præsumptio, & minus, quàm semiplena probatio. ibique testatur de communi. licet.*

16 *Farinac. contrarium teneat.*

17 *At eius opinio vbi tenenda esset, non contrarietur obseruantiæ in casu proposito.*

CASVS DVCENTESIMVS QVINQVAGESIMVSPRIMVS.

OMPARATIONES literarũ ex Chyrographis fie-
1 ri, & alijs instrumentis, quę
non sunt publicè confecta,
satis abundeque occasionẽ
2 criminis falsitatis dare, &
in Iudicijs, & in contractibus manifestum
est: vt inquit tex. in l. comparationes. C. de
fid. instrument. vnde minimè mirũ est, quod
in facti contingentia euenerit, quòd produ-
cta in Iudicio ciuili quadam simplici apo-
cha debiti per creditorem, & ea per debito
rem conuentum negata, & examinatis te-
stibus eã recognoscentibus pro scripta ma-
nu debitoris, tanquam de ea informati, &
notitiam habẽtes, & facta etiam compara-
tione ad illam ex alijs scripturis indubita-
tis, manu dicti debitoris scriptis, eadẽ apo-
cha habita pro scripta per talem debitorẽ,
& lata sententia ad sauorẽ debitoris, & con
tra dictum debitorem fuerit proposita ac-
cusatio falsi contra eundem debitorem, tan
quam falsò negantem scripturam eius ma-
nu confectam, in qua quęstione votaui pro
3 absolutione Accusati ex infrascriptis; Quia
in crimine falsi probatio debet de necessi-
tate includere, vt in indiuiduo post Bald. in
l. iurisgentium. 6. Quòd ferè. ff. de pactis. tra-
dit Dec. cons. 615. num. 2. intantum, quod in
eo crimine presumptiones in ciuilibus con-
cludentes, in criminalibus non sufficiunt ad
condem-

condemnandum: vt post Anchar. Fulgos. & Alex. determinat Dec. dicto cons. 615. num. 3. quę quidem probatio de necessitate concludens contra dictum negantem adesse vi-
4 debatur, quia simplex illa apocha, quæ scripta manu debitoris dicebatur, & per illum negata, non probat aliquid: vt per Bart. Ias. & alios. in l. admonendi. ff. de iureiurand. & probat text. in l. instrumenta. C. de probat.
5 nec probatio facta per testes, qui non viderunt illam apocham scribi, nec eius confectioni interfuerunt, sed solummodo illam esse eius manu scriptam testautur, quia eam notam habent, & illum sępius scribere viderunt, non faciunt plenam fidem, nec ad condemnandum sufficiunt, sed ad summum semipleuam probationem: Bart. in Auth. at si contractus. sub nu. 6. & 7. vers. oppono dicitur hic. C. de fide instrument. Ruin. cons. 11. nu. 6. vers. sed præmissis non obstantibus. & cons. 12. nu. 8. vers. & istud est de iure regulare. lib. 3. cons. 46. num. 8. cons. 61. num. 3. vers. nam licet. cons. 69. nu. 2. vers. de iure autem communi. & cons. 79. sub nu. 1. lib. 4. Dec. d. cons. 615. sub num. 3. post vers. ex quibus. Afflict. decis. 181. num. 7. & 8. vers. & ideo famosus Doctor. Vincent. de Frāchis decis. Neapol. 105. nu. 9. in prima parte.
6 Nec alia probatio, resultans per comparationem literarum factam ex alijs scripturis indubitatis ipsius negātis ad illā apocham simplicem negatam, concludens est; imo est species probationis valde periculosa, imperfecta, & non certa, cum quotidie forma scribendi mutetur ex varijs accidentibus, & cōparatores de facili possunt decipi propter similitudinem literarum eiusdem formæ, & quia etiam quis literas alicuius potest imitari, & contra facere, & propterea non sufficit ad condemnandum, sed semiplenè tantum probat: Ruin. cons. 46. num. 8. cons. 69. nu. 3. vers. nec dici potest, & nu. 9. vers. extāt etiam. & cons. 79. sub nu. 1. & iterum sub nu. 4. vers. confirmatur. lib. 4. Dec. d. cōs. 615. sub nu. 3. post vers. ex quibus. Afflict. dicta decis. 181. nu. 2. & seq. Franc. d. decis. 105. num. 10.
7 Nec dicatur, quod cum duæ semiplenæ probationes coniungantur simul ad faciendam vnam plenam probationē, Afflict. decis. 12. ad finem sub nu. 3. & alij per eum allegati, & vltra illos Dec. cons. 596. num. 6. & 9. & Gabriel. cęteros congerens. tit. de probat. cōcl.
8 1. num. 25. vers. contrarium. quòd & in præsumptionibus procedere tradunt Crauet. cons. 158. num. 11. Hieron. de Monte in tract. de finib. regend. cap. 53, in princ. & latè Gabriel. d. concl. 1. num. 62. & sequ. vers. contra-
9 rium. vt ne dum coniungantur, ex dictis testibus, & ex dicta comparatione literarum resultet probatio plena, & sufficiens ad condemnandum: vt concludit Ruin. d. cons. 46. nu. 9. vers. nec obstat si dicatur, lib. 4. ita declarans intelligendum esse Bart. supracitatum in d. auth. at si contractus. cum qua intelligentia videtur transire idem Ruin. cōs. 61. num. 4. vers. nec etiam Testes. & cons. 79. sub num. 1. vers. nam non minus. eod. lib. 4. & ex eo videtur probari dicta intelligentia Bart. quia si loqueretur non de testibus modo, quo supra deponentibus super recognitione scripturæ, sed de eius veritate, quia illi interfuissent, & scribere vidissent, quęstionem indubitabilem decidisset, nec aliqua comparatione opus fuisset, quia sine ea dicti testes sufficerēt, & plenam probationem facerent; vt pulchrè tradit Aretin. cons. 64. col. 2. sub nu. 2. vers. amplius dicit Cinus. sequitur Ruin. d. cons. 46. nu. 9. vers. Nec obstat si dicatur: & nu. 14. vers. non obstat insuper. & d. cons. 79. nu. 2. in fin. & num. 3. lib. 4. quoniam pro responsione dici potest, quod non
10 trāsit sine difficultate, quòd testes recognoscētes scripturam manu alterius scriptam, tanquam illius manum notam habentes, faciant semiplenam probationē, imò id multi negant, vt patet ex dictis per Ruin. latè insistentem d. cons. 79. nu. 2. 3. & 4. vers. & similiter, & infra lib. 4. prout etiam sine difficultate non transit, quòd dictum Bartoli in dicta Auth. at si contractus intelligatur de testibus approbantibus scripturam ex eorū iudicio, vti notam habentibus manum scribentis, quia multi volunt Bart. loqui de approbatione testium, qui viderūt scribere apocham ad hoc, vt per talem attestationē, iuncta comparatione, resultet plena probatio: vt patet ex allegatis per Afflict. d. decis. 181. sub nu. 2. & 8.

Sed, & quādo admitteretur, quod ex dictis testium eo modo deponentium, & ex comparatione literarum, ex alijs scripturis indubitatis facta ad scripturam negatam, veluti ex duabus semiplenis probationibus, resultaret vna plena, & ad condemnandum suffi-
11 ciens, hoc tamen in casu nostro non sufficeret, quia ab hoc, vt comparatio literarum legitimè fiat, & debitum iuris effectum sor-
12 tiatur, duo necessariò requiruntur, Primū, quòd ipsa scriptura principalis de qua disputatur, & ad quam comparatio fieri debet, subscriptionem testium habeat, & non sit simplex, ac nuda, alterum, quòd scriptura, ex qua facienda est comparatio, sit indubitata, & certa, adeo, quod dubium aliqđ nō sit, quin scripta sit manu illius, à quo scripta dicitur ea principalis, quæ contra negātem producitur; vt punctualiter, ac magistraliter loquendo determinat Angel. de Perusio in Auth. si quis vult. post princ. vers. in textu ibi scripturam, & infra vsque ad fin. cuius verba fideliter refert Afflict. d. decis. 181. nu. 4. 5. & 6. vers. Ego dicebam. idem colligitur ex Magon. decis. Lucens. 17. nu. 5. vers. Similiter nec de iure communi. & tradunt

etiam Aretin.d.conf.64.fub num.4.& 5.verf.
non obftat tex.& infra.Dec.d.conf. 615. fub
nu.3.poft medium verf. fimiliter circa fecũ-
dum. Ruiu.conf.11.num.8.& 10. & conf.12.
nu.9.lib.3.d.conf.79.fub num.4.verf.Confir-
matur etiã.lib.4.Andr.Barbat. conf. 28. fub
num.11.& feq.verf.Nunc verò accedo.lib.3.
adeò quod cum in cafu noftro fcriptura om
nino nuda, ac fimplex fit, & teftium fubfcri-
ptione careat, non iure de eius compara-
tione tractari poterat, etiam ex alijs fcri-
pturis indubitatis per fupra allegata, qui-
bus pro complemento præfentis queftionis,
additur, quòd ita in indiuiduo fuper huiuf-
modi quæftione pro abfolutione imputati
confuluit Dec.d.conf.615. cuius determina
tio fatis, fuperque fuiffet ad quæftionis re-
folutionem, quam tamen ex alijs fupra de-
ductis exornare placuit.
13 Vidi autem practicari, quod ex depofitio-
ne teftium, dicentium apocham effe manu
alicuius fcriptã, ea ratione; quia illius ma-
num notam habent, & pluries illum fcribe-
re viderunt, ille talis ponatur ad torturam
pro eruenda veritate, & fimiliter quãdo ad
fcripturam per eum negatam ex alia authẽ
tica, & indubitata facta eft comparatio, &
habita apocha pro fcripta manu illius: ꝙ de
iure comprobari poteft, quia fecundum om
nes Doctores in materia inditiorum ad tor
14 turam, non poteft dari certa doctrina, fed
totum relinquitur arbitrio Iudicis, qui ha-
bita ratione qualitatis, perfonæ, delicti, de-
mõftrationum, fufpicionum, & aliarum cir-
cumftantiarum, iudicare a effe fufficientia,
vel non: vt dicit Angel. de Maleficijs in ver-
bo, fama publica. nu.9.& ibi etiam Auguft.
in addit. quem fequitur Clar.in pract.crim.
q.20.fub num.1.verf.hoc præmiffo. & latius
tradit idem Clar.queft.64.num.13.verf. dixi
quoque non fufficere. poft princ. ibi in hoc
autem. vbi alios idem tenẽtes refert; & dif-
fufius profequitur Farinac. in practic. crim.
tit.de indit.& tortur.queft. 37.nu. 192. verf.
15 Limita octauo & principaliter.& indicium
in hac materia dicitur adeffe, vbi fit plus-
quam fimplex præfumptio, & minus quam
femiplena probatio: vt eft glof.in l. cũ pro-
batio.in glof.1.ff.de probation. & ita etiam
cõmuniter teneri per Doctor. teftatur Cor-
ne.conf.101.nu.15.verf.& idem lib. 2. quem
fequitur Clar.d.queft.20.fub nume.1.verf. &
hoc ego credo. & iterum fub num.4. verf.ad
torturam etiam in fin. & latius tradit Fari-
nac.d.tit.de indit.& tortur.quæft. 36. nume.
218.verf.Inditium. Qui tamen poftea num.
fequ.contrarium alios tenere refert, & tan-
dem num.224.& fequ.verf. Quid dicendum.
16 cum illis tranfit, vt fcilicet inditium ad tor-
turam non fit, nec effe debeat minus, quàm
femiplena probatio per allegata per ipfum,
cuius opinio quando tenenda effet, non ta-
17 men contrariari diceretur prædictæ obfer-
uantiç, cum ex atteftationibus, & compara-
tione literarum de quibus loquimur, reful-
tet femiplena probatio, vt fupra plurium
Doctorum authoritate comprobauimus.

EPITOME.

Lata, & copiofa difceptatio circa exè-
quutionem fententiæ, contra princi-
palem latæ, aduerfus fideiufforem nõ
citatam faciendã, fiue fit fideiuffor de
iudicato foluendo, feu Iudicij, fiue cõ
tractus; & an, & quando talis executio
facienda fit executiuè, & de facto, &
quando via ordinaria, & nouo pro-
ceffu, ac noua fententia opus fit: &
an, quando, & quomodo actus con-
tra vnum factus, alteri non citato, no-
ceat, & de pluribus alijs ad rẽ hanc per
tinentibus.

SVMMARIA.

1 *CITATIO alicuius in actu præiudiciali necessaria eft, alias ei actus nullum affert præiudicium.*

Declaratur conclufio hæc nu. 2. & 3.

2 *Res inter alios acta alijs non præiudicat, & ponuntur exempla, & rationes vtriufque cõclufionis.*

3 *Declaratur conclufio hæc, vt procedat in eo de cuius præiudicio principaliter agitur, fecus in eo, cuius intereffe in confequentiam, & accefforiè folùm vertitur.*

4 *Non Modica eft dubitatio inter Doctores, an actus factus abfque citatione eorum, quos fecundario, & in confequentiam tãgit, licet valeat, illis tamen præiudicet.*

Alij tenent non præiudicare, nifi faltem fuerint per proclama citati.

5 *Alij verò contrarium tenent.*

6 *Fideiuffores in contractu dati, citandi funt in executione fententiæ condemnatoriæ, in fumma, vel quantitate pecuniarum, ob contrauentionem contrahentis eius principalis, fecutæ, fi tamen in caufa nunquàm fuerint vocati, & citati, alias executio ipfius fententiæ fieri non poteft.*

7 *Sententia lata contra principalem, nocet fideiuffori de Iudicatum foluendo, etiam non citato: & abfque nouo proceffu cõtra eum executiuè, & de facto proceditur ad ipfius fententiæ executionem.*

8 *Declaratur conclufio, vt faltem de æquitate requiratur notificatio ipfius fententiæ, vt fideiuffor quantitatẽ condẽnationis fcire poffit.*

9 *Et ita feruari in practica dicit.*

10 *Declaratur fecundò conclufio prædicta, vt non*

procedat

procedat in fideiussore contractus non citato, contra quem non potest executio sententiæ fieri de facto, sed nouo processu opus est, & via Iuris ordinaria procedi debet.

Rationes differentiæ ponuntur d.nu.10.

CASVS DVCENTESIMVS QVINQVAGESIMVSSECVNDVS.

1 ET si nota sit regula, quod ad
eum actum, ex quo quis lædi
potest, vocari debeat, alioquin
nullum illi præiudicium
affert.l.nam ita diuus.ff. de adoption. l. de vno quoque.ff.de re Iudic.& l.fi. C.si per vim,
vel alio modo. propterea que dici soleat res
inter alios actas, alijs non præiudicare.l.fin.
ff.de re iudic.l.si cui.§. ijsdem. ff. de accusat.
l.modestinus. ff. de exception. l. 1. ff. de except.rei
iudic.l.2. C.de fide instrumēt. & toto tit.C.res inter alios acta alijs non præiudicare,
ea potissimum ratione, quod is, qui
non fuit vocatus ad iudicium, non erat illi
subiectus, nec tanquam pars, nec tanquam
adhærens, vel instruens causam, & ideò non
videtur ratificare causam, quoniam vigore
pronuntiationis nascitur ex iudicio, in quo
erat inclusus; vt per Bald.in d.l.2.per illum
text.in 3.notabili.C.de fid. instrument. & in
l.ingenuum ff.de stat.homin.quem sequitur,
alias etiam rationes adducens, Tiraquel.in
commentarijs d. tit. C. res inter alios actas
alijs non præiudicare. in princ.tamen regula
ipsa intelligenda est, vt procedat in eo,
de cuius præiudicio principaliter agitur, nō
etiam in eo, cuius solum accessoriè, & in cōsequentiam
interesse vertitur, vt voluit glos.
in d.l.de vnoquoque, quā ibi sequuntur Scribentes,
& in d.l. Nam ita diuus. Alex. consil.
156.nu.1.& sequ.lib.2.cons.85.nu.7.vers.nec
ad substantiam.lib. 6. & infiniti alij in locis
relatis per Tiraqu. in dictis commentarijs
post princ.vers.sed hęc multis modis limitāda
duximus, quibus addo Angel. in l. in cognitione.nu.2.
vers. Sed ex eo.ff.ad Sillaniā.
& Alex.cons.86.nu.3.vers.Item licet lib.2. &
videtur tex.de hoc satis clarus in l.1.§. denūtiari
ff.de ventr.inspiciēd.in illis verbis, pri-
4 mo gradu herede instituto, non etiam substituto.
Adeò quòd cum solum citandus sit is,
de cuius præiudicio principaliter agitur, nec
necesse sit vocari eos, quos in consequentiā,
& secundario solum actus tangit, valet quidē
ipse actus, sed an illis præiudicet, vel nè,
non modica est inter Doctores dubitatio,
nonnullis volentibus non præiudicare nisi
saltem generaliter fuerint vocati per Proclamam
secundum notata per Bart.in l.si eo
tempore.C.de remission.pignor. & in extrauagan.
ad reprimend. in verb. per edictum,
5 alijs cōtrarium asserentibus: vt patet ex allegatis
per Tiraq. in dictis Commentarijs.
col.8.& 9. post vers. & id quidem vsque adeò
verum. post principium. ibi hactenus satis
hanc primam limitationem comprobauimus;
Vnde aliàs lata sententia condemnatoria
contra vnum in maxima pecuniarum
quantitate ob cōtrauentionem per eum factam,
pactis cum aduersario initis in cōtractu
inter eos celebrato, & tentaretur talis
sententiæ executio contra fideiussores, in eo
contractu præstitos, per dictum contrahentem,
postea condemnatum, in causa nō vo-
6 catos, nec vnquam citatos, ipsique fideiussores
se se ad dictam condemnationem soluendam
vigore dictę sentētię cogi nō posse,
prætenderent, iustam eorum allegationem
7 fuisse existimaui; Quoniam quamuis sententia
lata cōtra principalem noceat fideiussori
de iudicato soluendo nō citato, & contra
eum exequatur executiuè sine nouo processu,
& absque alia sententia: Speculat.tit.de
execut.sent.§.sequitur nu.10.vers. quid si sententia.
Bartol.in l.1.nu.2.vers.Sed an in fideiussorem
iudicij.ff.iudicat. solui. id probans
multis rationibus, & præsertim ne aliàs res
transeat in infinitum, & nunquam fiat executio:
& in l.a sententia.nu.3.vers.ex quo.ff.de
appellat.dum se remittit ad dicta per ipsum
in d.l.1.Bald.in l.duobus.§. igitur si quis post
princ.& in lectura antiqua.ff.de iur.iuran.ea
ratione, quia hęc promissio vim habet confessionis,
& in l.fin.§. & cum antiquitas. sub
nu.1.& 2.C.de vsuris rei iudic.vbi etiam pōderat
vltra finem litium naturam verborum
de soluendo Iudicato contra reum, & non
contra ipsum fideiussorem, & inquit fortius
hoc verū in criminalibus, vbi satisdatur Iudici,
non tanquam creditori, sed tanquam
exactori, & artatori: & in l.2. sub nume.19.
vers.aduertatis.ad fin.C.de edend. Angel. in
l.in cognitione. in finalib.verbis.ff. ad Sillanian.
Ancar.cons.35.nu.2. Alex.in l. sępe. nu.
17.vers.de hoc tamen.ff.de re indicat.& in l.
cum filius.nu.9.vers.ex decisionibus Bart. ff.
de verbor.obligat.& cons.156.sub nu.6. vers.
vnde dicit. lib.2. & nouissimè Petr. Ioannes
Anchar.Reggiens.q.19.nu.1.& pluribus seq.
lib.2.vbi latè insistit, vultque talem sententiam,
contra principalem latam, non solum
exequi contra fideiussorem prædictum absque
nouo processu, sed etiam absque aliqua
citatione, & de facto, quòd & vnico verbo
contentus voluit Clar.in pract.crimin.q. 46.
nu.19.vers.vbi verò. & qō.95.sub nu.1.& tradit
etiā Muscatel.in practic. fideiusso. in 12.
8 modo.num.32.& sequ.vbi tamen videtur requirere,
quòd illi notificetur sententia ad
hoc, vt condemnationis quantitatem scire
possit, quod ęquissimum est, & valde conue-
9 niēs, & ita millies seruari vidi, & ipse etiam
seruaui. Et cum prędictis conuenit Bald.
cons.46.notandum est. lib.3.in versic.modò

questio est. volens fideiussorem de iudicanto soluendo, non esse citandum in taxatione expensarum, quia iudicium factum cum principali afficit eum secundariò non principaliter: Vnde cum non fuerit citatus in principali, nec in appendicijs necessarijs citari debet, aliàs pro vno aduersario cogeretur quis habere plures, & ideò natura huius fideiussionis est, vt afficiat fideiussores, etiam non citatos: per l.final.§.finali. C. de vsur. rei iudicat.l.1.ff.iudicat.solui. & l.cum filius,in princ. & in §. si stipulatus sim. ff. de verb.obligat. licet vt subdit Bald. in d. cons. in fin.cautius esset si etiam is fideiussor citaretur: per l.si deserta.C.si propter publicam pensitationem vend.fuerit celebr.& per l.cũ miles. §.si is, qui.iuncta glos.in verb.erit.ibi, & quando datur contra vnum. C. quibus ex causis maiores. Est tamen aduertendum, quòd cum iste fideiussor possit conueniri, etiam via ordinaria, actione ex stipulatu, ad hoc, vt ea de facto fiat, petendum est, quod fiat exequutio contra eum officio Iudicis, propter suam promissionem, quia astrinxit se ad hoc, nec debet peti executio stipulationis, sed executio sententię propter stipulationem, idest peti debet executio Iudicij, non contractus: vt subtiliter cõsiderat Bald. in d.l.duobus.§.igitur si quis.post princ.& in lectura antiqua ff.de iur.iurand.nam si executio contractus peteretur, secus esset, vt ibi per Bald.& infra statim dicetur.

10 Tamen sententia lata contra principalem non nocet fideiussori contractus non citato, & proinde contra eum non exequitur de facto, ac executiuè, sed via tantum ordinaria, & nouo processu opus est, nouaque exigitur sententia: Speculat.d.titul.de execut.sent.§, sequitur.nu.10.vers.quid si sententia.Bartol, dicens, hoc esse secũdum omnes, & se tenere pro vero in d.l.1.nu.1. vers. quero dicitur hic.ff.iudic.solui.& in d.l.à sententia.num.3, versic.ex quo.ff.de appellat.dum se remittit ad notata per ipsum in d.l.1.Bal.in d.l. duobus.§. igitur si quis. post princ. ff. de iur. iurand.& in d.l.fin.§.& cum antiquitas. nume. 1.ad fin.C.de vsuris rei iudic.& in d. l. 2. sub num.19.vers.aduertatis.C.de edend. Ancar. d. cons.35.nu.2.Aret.cons.78.sub nu.1. Alex, in d.l.sępe.num.17.vers.De hoc tamen. ff.de re iudic.& cons.131.num.7.vers.eo maximè. lib.2.dicens esse communem opinionẽ. Ancar.d.q.19.nu.2.vers.primo enim casu. dicẽs huic sententię adherere omnes Doctores, cũ quibus nouissimè cõuenit Hieron. Gabr. cons.43. nu. 33.vers.quoad primum, dicens hoc esse receptissimum. lib.1.

Et quamuis Angel.in d.l.in cognitione. ad fin, nu.2.vers.in glos.ff.ad Sillanian.Bald. in l.1. sub num.13.vers.item quæro nunquid. C. de conueniendis fisci debitoribus.lib.10. Alex. d.cons.156.num.5.& 6.vers.ad idem lib, 2.& Tiraquel.in dictis commentarijs. tit. C.res inter alios actas alijs non prędiudic. in prima declaratione primæ limitationis. col.9. vers.quę declaratio si vera est. teneant sententiam contra principalem latam, nocere fideiussori contractus non citato: tamen cõtrarium tenuit ipsemet Bal.in d.l. 2. sub nu. 19.post vers.aduertatis.C.de edend.& est de mente Bart.in l.decem. & in l.cum filius. ff. de verbor.obligat.& istud est verius, vt dicit Alex.in d.l.sæpe.sub num.17.vers. de hoc tamen.ad fin.ff.de re iudic.& in d.l. cum filius. nu.9.vers.ex decisionibus Bart.ff. de verbor. obligat.reprobans vtrobique Angel. & Bal. in locis supracitatis: de quo dicto Alexan. in d.l.sępe. immemor non fuit Tiraq. in dictis commentarijs. colum.9. ante fin. vers. illud autem inter cetera non omittendum. Licet nihil firmet, sed cogitandũ relinquat; & hanc opinionem, contra Angel. in d.l. in cognitione, & Alexan.d.cons.156.veriorem, & magis communem dicit Gabr. d.cons.43, nu.34.vers. quoad secundum. vbi etiam adducit Capyc.idem tenentem decis. 107. nu. 4.vers.facit. & subdit Aretin.d. cons. 78. sub nu.1.talem sententiam contra principalem non nocere dicto fideiussori, etiã in vim probationis de eo, quod in ea continetur; negari tamen non potest, quin pro opinione Angel.Bald. & Alex. contra fideiussorem contractus, valdè stringat text.in l. auctore laudato. C. de euict. de quo meminerunt Alex. d.cons.156.sub nu.6. & Tiraq.in d. vers. quæ declaratio si vera est. vbi dicitur, quòd, euicta re, potest fideiussor euictionis nomine conueniri, etiam si ignorauerit causam agi, dummodo venditori facta fuerit litis denuntiatio, & sic nocet sententia lata cõtra principalem citatum fideiussori contractus, etiã ignoranti, & non citato: vt etiam eundem tex.ad hoc ponderat Capyc.d.decis.107.nu, 6. & 9.

Et in omnem euẽtum fatentur ijdem met Angel.& Bald.prout eos refert Alexand. in dicto cons.156.num.5.& 6.vers.ad idem, & infra.lib.2. quòd dicta sententia contra principalem, licet noceat fideiussori contractus non citato, non tamen hoc intelligendum est, vt possit via executiua contra eum directo exequi, sed via tantum ordinaria: & ita expresse tradit Angel.inquiens, quod sentẽtia lata cõtra principalem nocet fideiussori contractus non citato, nec requisito, quia sufficit citari eum, quem principaliter tangit negotium, nec necesse est citari eum, quem secundariò & in consequentiam tangit; non tamen potest ex tali sententia via executiua contra eum procedi, & ita etiam ex ipso Angelo refert Tiraq. in dictis commentarijs. col.9.vers. quæ declaratio si vera est. post principium. ibi, ex quo infert. ideoque & Gabr.d.cons.43.num,33.vers. quo ad primum.

primum. dicit, quod etiam illi, qui arbitrātur sententiam latam contra principalē nocere fideiussori contractus, quoad plenum preiudicium, prout tenent Angel. in d.l. in cognitione.& Alex.d.consf.156. fatentur tamen non posse cōtra eum executiuē agi, sed debere ordinariē agi actione ex stipulatu, & opus esse noua sententia, licet postea, vt dictum est subdat num.34. verius esse, & receptius, quod dicta sententia non afferat plenum præiudicium, sed quale quale tm̄ dicto fideiussori; & bene quidē, quia vt dicit Bald. in d.l.2.sub nume.19. vers. aduertatis, C. de edend. per processum factum cum principali aperitur quidem via contra fideiussorem, sed non taliter, quòd contra eum, possit fieri executio, imo adhuc opus erit quod contra eū procedatur via Iuris, & probetur obligatio; Licet ergo regulare sit non oportere citari eos, quorum interest secundariò, sed sufficiat vocari eos, de quorum interesse principaliter agitur, vt supra initio diximus, hoc procedere intelligitur quoad validitatem actus, & sententiæ, sed non vt præiudicet his, quorum in consequētiam interest, quia ad hoc necessaria est citatio saltem per edictum, quando certi non sunt, & specialis, vbi certi sunt: vt punctualiter tradit Tiraq. in dictis commentarijs.col.8.in fin.& col.9.in princ.vers. hactenus satis hanc primam limitationem comprobauimus. & idē in proprijs terminis nostris tradit Gabr.d. consf.43.num.35.vers.nec obstat. dicens opinionem hanc Rot. Romanæ frequenter sequntam esse, quæ fuit Alexan.in d.l. de vnoquoque.in fin.num.17.vers.item fallit quantum ad eum. dicentis hanc esse veritatem. ff.de re ind. cum qua concordat Capyc. per ipsum Gabr.citatus.d.decis.107.sub num.4. vers.facit.ff. de re iudicat. Nec refert quòd diximus de fideiussore Iudicij, quòd illi non citato noceat sententia, cōtra principalem lata, & de facto exequatur, quia is citandus non est non ex eo solum, quod cum eo Iudicium non agitur, sed quia fideiussor iste in sententiam consensit, & quando proceditur in consententientem citatio nō est necessaria, vt dicit Bald.in d.l.fin. §. & cum antiquitas. sub nu.1. C. de vsuris rei iudic. Vltra quòd, vt ibidem dicit Bald. ex actis Iudicij notoriū est eos esse obligatos, vnde speciale est, vt illis non citatis fiat præiudicium ex sentētia cōtra principalem lata: idem tradit ipse Bald. in d.l. duobus. §. igitur si quis post princ.ff.de iur.iurand. aiēs hoc speciale esse in hoc fideiussore, quia fingitur condemnatus vna cum principali, & ex natura causæ per indirectum fit illi preiudicium: sequitur Alex.in d.l.sepe sub nu. 16. vers. idem etiam tenuit.ff.de re iudic. qui etiam post eundem Bald.in d.§.igitur si quis, hoc non procedere inquit, quando is fideiussor se constituisset aduersarium, comparendo, & contradicendo, quia tunc quòd eo non citato fieret minimē valeret, quòd cōfirmatur ex traditis per Tiraq.in dictis commentarijs.col. 9. in fin.versic, secundò declara hanc primam limitationem. vbi post Innocent. Bald.Roman.& Felin.in locis per eum relatis, concludit, quòd licet isti, quorum secundariò interest, non sint necessariò citandi, poterunt tamen si velint comparere pro suo interesse ad impugnandum, vel defendendum ipsum actum; Sanè vbi vel spontè comparerant hi, de quorum interesse in consequentiam tantum agitur, vel citētur, vtique sententia contra principalem lata illis preiudicat, etiam quòd aliàs illis nullum afferre posset præiudicium; vt in indiuiduo tradit Alex.in d.l.cum filius. sub nume.9.versic. Ex decisionibus Bartol. ad fin. ff. de verbor.obligat.

EPITOME.

De proclamatibus, seu bannimentis prohibentibus venationem, aucupationē, vel piscationem certorum animalium, auium, aut piscium in certis locis, & aquis sub certa pœna (presupposita eorum validitate) & quod compræhendant venatores, aucupatores, & piscatores, etiam causa donandi Principi ipsi, & Domino prohibenti, quod tamē non extenduntur ad venatores Leonum, Vrsorum, Pantherarum, Aprorum, Luporum, vel aliarum similium ferarum, & bestiarum siluestrium humano generi nocentium, quos etiā dictæ venationis gratia posse deferre arma aliàs prohibita dicitur.

SVMMARIA.

1 *OBSERVANTIA antiquissima super prohibitionibus, venationis, piscationis, & aucupationis in certis locis sub certa pœna, operatur, vt non possit dubitari de validitate prohibitionum.*

2 *Venator, Aucupator, vel Piscator in fragranti crimine repertus, & id fecisse concludenter ostendens, vt venationem, aucupationem, vel piscationē donaret Principi Domino suo prohibenti, excusatur à pœna Banni.*

3 *Venatores Leonum, Vrsorum, Pantherarum, Aprorum, Luporum, vel aliarum similium ferarum, & bestiarum sylnestrium humano generi nocētium, non comprehenduntur in generali prohibitione venationis.*

4 *Venatori permittitur portatio Armorum, aliàs probi-*

prohibitorum, & ad Venationem necessariorũ in accessu ad locum Venationis.

CASVS DVCENTESIMVS QVINQVAGESIMVSTERTIVS.

Stantibus bannimẽtis, prohibentibus,ne qs sine licentia possit venari, aucupari, aut piscari in certis locis,& aquis,& capere certũ genus quadrupedum,auium,vel piscium sub certa pœna, &
1 præsupposita eorum antiquissima obseruantia, ob quam cessare videtur disputatio inualiditatis, de qua latè pro subditis contra Principes scripserunt Dec. conf.197. col. 2. conf.271.col.1.& 2.& iterum col.4.verſ. non obstat quod facultas piscandi. & verſ.vlt.nõ obstat. Iaſ.conf.119.col.1.& 2.& per totum. lib.4.& in eodem casu idem Dec.in allegat. positis post d.conf.271. Afflict. in constitut. Regni lib.3.rubr. 1. de iuribus regalium rerum. in constit. scire volumus.in fine nume. 9.verſ.an autem sit licitum. & Rolád.à Valle cõſ.9.in primo dubio per totum.lib.2.dubitatum fuit an repertus in fragranti crimi-
2 ne, qui satis concludenter ostendit se id fecisse, vt venationem, aucupationem, vel piscationem, quã fecit, donaret Principi Domino suo, & Territorij,de quo bannimenta loquuntur, à pena excusari deberet:& quòd puniendus sit, & nõ excusandus probat tex. in l.vnica. in verſ.neque illud. C. nulli licere in frenis, & equeſtr.ſell. & in balte. Margar. & smarag.& hiacint.aptar.lib.11.vbi priuatis prohibet Imperator margaritas, & gemmas deferri in ornamentis equorum, & vestibus virorum sub graui pena, etiam si sub hoc colore, & prætextu prepararent, quòd vellent clementię principali, veluti aliquod munus, offerre: per quem tex. ita quęstionẽ hanc in indiuiduo determinat Io. de Platea sub nu.1.in 3. notabili. dicens ex ea lege inferri, quòd Rustico prohibito aucupari ad qualeas, & perdices sub pœna,non liceat aucupari causa donandi Principi, nec propter hoc pœnam euadet; Vnde antea in 2.notabili nume.2.ex eodem tex. generalius notat idem Ioannes de Plat, quòd sub colore pręsentandi, & offerendi Principi, non debet quis rem prohibitam attentare, subditque hoc esse in argumentum, quod si Laicus capiat clericum obnoxium ciuiliter, & criminaliter sub hoc colore, quod velit eum tradere Curię Episcopali, nihilominus incidit in canonem, si quis suadente diabolo. 17.q. 4.si dolo,& malitiosè facit,licet si sine dolo, & malitia id committit non sit excommunicatus, vt ibi per ipsum Ioan.de Plat.cuius principalem decisionem, tanquam peregrinam, & in istis terminis singularem nõ paruifaciendam esse, quando casus euenit, existimaui. Porrò in materia ista sciendum est,
3 quòd in generali prohibitione venationis non comprehenduntur venatores Leonum, Vrsorum, Pantherarum, Aprorum, Luporũ, vel aliarum similium ferarum, & bestiarum syluestrium, & humano generi nocentium, quarum venatio iure permittitur, vt in l.vnica.C.de venat.ferarum lib.11. & ibi notãt Doctores,& pręsertim Lucas de Penn.& Io. de Platea, & tradit etiam Andr.de Isernia in constitutionibus Regni lib.1.tit.10.de illicit.portation. armor. & pœna percurient. cum eis.in gloſ.in verb.secum deferri pręsumat.sub litera F.in verſ.in alijs verò casibus.
4 fol.mihi 17. vbi etiam subdit hoc casu videri etiam permissa armorum ad hanc venationem necessariorum portatio, alids prohibita, sine quibus venatio suum non fortiretur effectum, quia nemo sani capitis auderet inermis accedere ad occidendas similes feras, & bestias quibus vix,& cũ magna difficultate armatus resistit,adeò quòd meritò venatori cõceditur in accessionis locum arma deferre, sine quibus esse non poteſt venator: iuxta l.nam quod liquidæ.in princ.ff. de penu legat. & Iserniã sequutus est in eadem constitutione Afflict.nu.4.verſ.Quintus casus est, qui etiam miratur,quòd tex. in d. l.vnica.C.de venat.ferar. nihil dixerit de armis, de quibus expreſsè loquitur l. 1.ff. ad l. Iul.de vi public,de qua meminit ipse Afflict.

EPITOME.

De confeſsione qualificata in materia extractionis frumẽti, & bladorum extra Territorium, sine licentia superiorum, contra prohibitionem per bannimenta factam,quòd scilicet fuit facta extractio,sed cum debita licentia, An diuidi poſsit per fiscum, & in parte quo ad extractionem acceptari, & in parte quo ad licentiam respui, ita vt reo incumbat onus probandi licentiam,& ea non probata fisci intẽtio remaneat fundata,& sequi poſsit condemnatio, An verò potius tota sit acceptanda,vel tota impugnanda, & reus pro negãte habeatur, & aliter delicto nõ probato per curiã locus sit absolutioni rei in his, & similibus casibus,qui non sunt de genere prohibitorum, ex sui natura, vel de iure cõmuni, & in quibus nulla iuris contra reum militat pręsumptio, vbi pro reo ex pluribus concluditur.

SVM-

SVMMARIA.

1 *CONFESSIO qualificata sciinditur, & pro parte facti acceptatur, & pro altera parte qualitatis reprobatur in probibitis ex sui natura, vel de iure communi, aut in habentibus contra se præsumptionem.*

2 *Ampliatur hæc conclusio, vt procedat etiam si sub vnica verborum structura facta sit cõfessio, saltem pro imponenda pœna extraordinaria, & arbitraria, non autem ordinaria.*

3 *Limitatur conclusio, secus esse in non prohibitis à natura, vel iure communi, & contra se iuris præsumptiones non habentibus.*

4 *Confitens detulisse frumentum extra territoriũ, sed cum licentia, & solutione gabellæ, confessio hęc non potest per fiscum diuidi, & pro parte extractionis acceptari, & pro qualitate solutionis gabellæ, & licentia respui, sed in totum improbari, vel acceptari debet & nu.6.*

5 *Maximè si continet vnicum factum eodem tempore gestum, & Inquisitio habeat originem à confessione extraiudiciali resultante ex partitis libri priuati Inquisiti, qui pro negante habetur.*

6 *Negatiuam non habitę licentiæ, vel non solutæ tractæ, veluti ferè impossibilem, videtur probari eo ipso, quod contrarium non probatur.*

7 *Inquisitus absoluendus est, etiam si nihil pro eius defensione probauerit, curia non probante delictum.*

8 *Nemo est condemnandus, nisi sponte confessus, vel legitimè conuictus.*

9 *Reus tentans probare licentiam, & solutionem tractæ, licet non probet, non ammittit rei prærogatiuam, sed eam retinet.*

10. *Reo sufficit, vel intentionem Actoris funditus perimere, vel eam dubiam reddere, probationẽ ipsius elidendo, & animum Iudicis titubare faciendo.*
Vbi potest presumi delictum, & non delictum, sufficit reo facere rem dubiam.

11 *Ministri præsumuntur, quod benè, & diligenter exerceant officium.*
Valde difficile pro impossibili quandoque habetur.

12 *Probatio per cõiecturas admittitur in his, quę sunt difficilis probationis.*

CASVS DVCENTESIMVS QVINQVAGESIMVSQVARTVS.

CVM quidam esset imputatus de quibusdam delictis, & eorum occasione fuerint visi libri eius priuatarũ rationum, & in illis repertæ plures partite venditionis frumenti factæ forensibus, emẽtibus pro eo exportando ad aliena Territoria cum debitis licentijs, & solutionibus gabellarum, seù vt dicitur tractarum, fuit formata contra talem scribentem inquisitio de venditione dictis forensibus, & extraentibus facta sine debitis licentijs, & solutionibus gabellę, seu tractæ, & concludenter per inquisitum negantem non probata licentia, & solutione prædicta, dubitabatur an dictus inquisitus esset condemnãdus in pœnam bannimentorum dictam venditionem, & extractionem, sine talibus licentijs, & solutionibus prohibentium, an verò potius absoluendus esset? In qua re pro absolutione votandum duxi,
1 quoniam & si regulare est, quòd confessio qualificata scindatur, & pro parte respectu facti acceptatur, & pro alia parte respectu qualitatis reprobatur, quãdo sumus in prohibitis ex sui natura, vel de iure communi, & in his, quæ habent contra se pręsumptionem, prout sunt homicidium, Iniuria, & ijs similia, secundum doctrinam Bart. in l. Aurelius. §. idem quæsijt. ff. de liber. legat. quam magis communiter approbari, & in practica obseruari, & in iudicando sequẽdam, testantur ex recentioribus Clar. in d. pract. crim. q. 55. num. 15. vers. posset quoque reus. Thom. Triuisan. decis. crim. 46. nu. 9. & sequ. vsque ad finem par. 2. Vulpel. respons. crim. 44. num. 4. & sequ. & latissimè Farinac. alios, tum antiquos, tũ modernos omnes ad hæc vsque tempore referens in pract. crim. tit. de reo confess. & conuict. quęst. 81. cap. 4. nume. 110. ne dum quando qualitas adiecta est cõfessioni, sub duplici structura verborum, quo casu omnes ferè Doctores fatentur ipsam confessionem posse scindi, & pro parte acceptari, & pro parte reprobari, vt post Lanfrãchum de Oriano in c. Quoniam contra. in verbo, confessio. nume. 16. ad finem. extra de probation. Ang. de Aret. instit. de exception. in princ. nu. 39. & in tract. de malefic. in verbo, comparuerunt dicti inquisiti, & partim negauerunt. post nu. 1. vers. & maximè quando. tradit Farinac. dicto cap. 4. nu. 113. vers. amplia primo huius quarti capitis propositam regulam. & pręter eum Boss. in practic. crim. tit. de confess. sub nu. 19. vers. 2. intellige. & nu. 36. vers. tertia est conclusio. & antea Sozin. in l. 1. sub nu. 10. vers. aliquando, & tertiò. ff. de vulgar. & pupil. substit. sed etiam
2 si facta sit sub vnica verborum structura. Lãfranch. de Orian. in loco citato nume. 16. & seq. Angel. Aret. instit. de exception. num. 39. inquiens, quòd semper sibi placuit hæc opinio: & in tract. de malefic. in verbo, comparuerunt dicti Inquisiti, & partim negauerũt. sub nu. 1. vers. sed in hoc est dubium. testans, se ita in practica seruari vidisse. Sozin. in d. l. 1. sub d. nume. 10. vers. sed si fuit vna oratio. Marsil. cons. 41. nume. 11. vers. nec releuatur. Boss. in pract. crim. tit. de confess. nu. 20. vers. quòd dictum. dicens esse communẽ opinionem. Vulpel. d. respons. crim. 44. nu. 4. & seq. testans de magis communi, & alij relati per

Farinac.

Farinac.d.cap.4.num.115.vers. contrà quòd confessio, saltem quo ad effectũ impositionis pœnæ extraordinariæ, licèt secus respectu pęnæ ordinatiæ, iuxta doctrinam Abbat. in cap.auditis. nu.33.versic. sed contta prædicta. extra de probation. Sozin.in d.l.1. sub nu.10.ad finem.Boss.d.tit.de confess. sub nu. 20.& 21. versic. attamen non posset imponi. vbi dicit hoc dictum esse commune, & titul. de conuict.num.57.post vers. sed tamen hæc ideò procedunt. Clar.in pract.crim. qõ. 55. nu.16.vers.fortè posset.vbi testatur de communi, & seruata opinione. Ioseph. de Ludouic.decis.Lucens.19.nume.4.& seq.& iter in nu.7.& seq.dicens de communi,& magis recepta sententia. Bertaz.cons. crimin.27.sub nu.2.lib.1.attestans esse veram,communem, & practicatam opinionẽ. Et Farinac.d.cap. 4.num.116.vers.in hac contrarietate.vbi dicit hoc esse verissimum: & latius num. 157. vers.limita sexto vbi infinitos refert de communi, & magis communi,ac practicata opi-
3 nione testantes: Tamen in non prohibitis à natura, vel iure communi, & contra se iuris præsumptionem non habentibus, confessio qualificata non potest scindi,& quoad factũ acceptari, & quoad qualitatem impugnari, sed vel tota acceptari debet, vel tota reprobari. Milleus. in pract.crim.in versic.aut cõfessio nu.23 & seq.fol. 71. Marant.in Tract. de ordine iudic.in 6.parte princip. in 5. art. tit.de confess.num.27.vers. aut contra illam qualitatem.Toller.in pract.crim. in 1. parte princip.in verbo. & si confitebuntur. nu.47. circa medium. Bertaz.cons.crim.2.nu.9.lib. 1. & latius Claudius in addition. ad eadem consilia crim.prędicti Bertaz.cons.27.in addition.sub litera.A,in fine eodem lib. 1. & alij relati per Farinac.d.cap.4 nu.149. versic. limita tertio. & vltra prædicta specialius, & in proprijs terminis propositæ confessionis
4 loquendo,quòd si quis confiteatur detulisse frumentum extra Territorium,sed cum licẽtia, & solutione gabellæ, ex quo non sumus in prohibitis, nec in habentibus præsumptionem contra se, talis confessio non possit per fiscum diuidi,acceptando factum extractionis,& reprobando qualitatem licentiæ, sed debeat, vel tota acceptari, vel tota improbari, tenet in indiuiduo Bertaz.cons.
5 crim.54.nu.4.lib 1.in criminalibus.maximè verò, vt subiungit, quando continet vnicum factum eodem tẽpore gestum. sequitur Farin.d.cap.4 nu.150.vers.hinc si quis.& quamuis in eisdem terminis contrarium decidat Bal.cons.79.incipiente, D'auanti à voi, in 1. dubio lib. 2. volens posse scindi confessionẽ eius, qui dicit se merces extraxisse, sed cum licentia Datiarij, & propterea fisci intẽtionem fundatam remanere ex confessione extractionis, si allegatæ licentiæ qualitas non probetur per confitentem,ex quo fraudatio gabellæ est de genere prohibitorum, prout pariter de genere prohibitorum cẽseri debet extractio frumenti extra Territorium, cum communiter per Italiam prohibita sit, etiam sub grauissimis pœnis,ex notatis per Bartol.in l.fin.§.licet quis.in fin. ff.de publican.& vectigal.& tradit Farin.d.cap.4.num.
6 151.vers.verum hæc. videtur etenim negatiuam hanc non habitę licentię,& non solutæ tractæ, veluti fere impossibilem, probari eo ipso, quod contrarium non probatur, vt per Bald.d.cons.79.in 1.dubio,in fine.quem sequitur Crauet.cons.1.num.10.& nouissimè Herculan.in tractat.de prob.negat.in princ. sub nu.1. tamen ex quo in casu pręsenti Inquisitio traxit originem à cõfessione extraiudiciali dicti Inquisiti, resultante ex particis eius libri priuati, modo iam dicto cantãtis, cum quo in suis examinibus concordat, nõ potest ipse Inquisitus ex hoc haberi pro confitente delictũ extractionis, ita vt si non probet licentiam,& solutionem tractæ, possit condemnari, tanquam extrahens frumẽtum extra dominium, sine debitis licentijs, & solutionibus gabellarum, sed imo habetur pro negante, adeò quod, Curia delictum non probãte, absoluendus sit, etiam si nihil pro sua defensione probauerit; Nam quod habeatur pro negante, & non pro confitente tenet in indiuiduo Sozin.in l.1.sub nume. 10.post medium. vers.item si nego.ff de vulgar.& pupill.substit.vbi dat exemplum propriè in negante se aliquid extraxisse de licẽtia, vel confitente se extraxisse cum licentia, quando extractio solum sine licentia erat prohibita, & ita aliàs consultum fuisse per doctissimos viros testatur: Quod dictum Sozin.refert,& sequitur Boss.in pract.crim. tit. de confess.sub num.23.vers.verum. inquiens bene in hoc dixisse Sozin. quòd tali modo confessus habeatur pro negante, quia non sumus in his, quæ sui natura sint prohibita. & Boss.referunt,& sequuntur Ioseph. de Ludouic.decis.Lucens.19 num.14.& Farinac.d. quæst.81.d.cap.4.nume.150.vers.hinc si quis
7 confessus fuerit. Constat autem, quòd non probato per Curiã maleficio, Inquisitus absoluitur per regulam Legis,qui accusare. C. de edendo. quæ etiam in istis terminis procedit: vt per Marsil.cons.41.num.1.cons.50. nu.7.& sequ.cons.59.nu.2.& 3.cons.63.num. 8.& 9. cons.76.nu.18.cons.108.nu.3. & cons. 116.nu.1. etiam si nihil ipse probauerit pro se exculpando. Bertaz. cons. crimin. 54. in princ.lib.1.& est text.in l.fin.ff.de rei vendi-
8 cat. Non enim quisquam condemnãdus est, nisi sit spontè confessus, vel legitimè conuictus. cap.nos in quemquam. & cap.multi 2. quæst.1.& cap.Lothatius. 31.q.2. & habetur in l.qui sententiam. C.de pœn.& in alijs locis vulgaribus adductis per Marsil. cons.15. nu.2.& cons.63.nu.10. & per Bertaz. d.cons. 54. nu.1.

9 54.nu.1. Nec refert, quòd dictus Inquisitus tentauerit probare licentiam, & solutionem tractæ, & eam non iustificauerit, quia p hoc non ammittit prærogatiuam rei, imò eam retinet, vt determinat Dec.conf.517.num.7. vers.& hoc etiam. vbi apertè tenet, quòd si Reus suscipiat in se onus probandi, & non probet, adhuc omnino absoluitur, si Actor non probauit; quod latius probat Natt.cōs. 648.nu.11.vers.quia respondeo.lib.4. Vlterius dicitur, quòd tentari posset, quòd ex probationibus inquisiti fuerit, si non necessariò, & concludenter, saltem probabiliter, & verisimiliter probata licentia, & solutio,
10 & ideò quod cum Reo sufficiat alterum de duobus, scilicet, vel quod perimat intentionem Actoris funditus, vel quòd eam dubiã reddat, ita quòd Actoris probationem elidat, faciendo animum Iudicis titubare, locus est absolutioni; per regulam. cap.cum partium Iura.de regul.iur.lib.6. quia sufficit Reo facere rem dubiam, vbi potest præsumi delictum, & non delictum; iuxta notata per Bartol.in l.non solum.§.sed vt probari. ff.de oper.nou.nunciat.cuius doctrinam communiter approbatã esse testatur Clar. alios referens, in pract.crim.quæst.56.nu.3.versic.& in hoc proposito. Et ita in pūcto dicit Bald. d.cons.79.in 4.dub.num.7.vers. sciendum est autem.lib.2.quem sequitur Crauett. consf.6. num.127.vers.alibi scribit. De verisimili autem, & probabili iustificatione licentiæ, & solutionis Tractæ, satis constare videtur ex depositionibus testium, quòd tot, & tantæ adsint difficultates in extractione frumenti, sine dicta licentia, & solutione, tum ex exactissimis diligentijs pluribus modis, & varijs in locis adhiberi solitis per ministros ad rē hanc deputatos, tum ex longitudine itineris à loco, vnde capitur frumentum, ad locū ad quē ducitur, & in mari super cimbis, seu barchis ponitur, & alijs considerationibus, & circumstantijs, vt penè impossibile sit, q sine licentia, & solutione tractę extrahi possit, & ad mare cōduci, vt inde ad aliena territoria transferatur, præsumitur enim, quòd Ministri benè, & diligenter eorum exercuerint officium, nec permiserint subditos extrahere frumenta contra prohibitionem, ex his, quæ notat Dec.cons.118. sub nu. 2. vers. sed supradictis minimè obstantibus. nec verisimile est diligētem de facili errare. l. cum de indebito. circa principium, & ibi etiam
11 glo.ff.de probationib.maximè ministros, & officiales, pro quibus in ijs, quæ eorum officio incumbunt, regulariter præsumitur. l.1. C.de offic.ciuil.iudic.Alciat.in tract.de præsumpt. reg. 3. præsumpt.9. in princ. & quod valdè difficile est, pro impossibili quandoque habetur; vt per Doctores in l.vix certis. ff.de indic. & per Alberic. de Rosate in di-
12 ctionario. in verbo, difficile est. ad finem. In his quæ sunt difficilis probationis, admittitur probatio per coniecturas; quia lex cōtēta est ea probatione, quę fieri potest. Bart. & Bald.in l.si quis ex argentarijs.§.pen.ff.de edēd.& ibi etiam alij Doctores, Federic.de Senis cons.119.sub nu.3.latè Marsil. cons. 5. nu.21.& sequ. cons.27.nu.10.cons.44.num.8. cons.61.nu.26.& cons.127.nume.35.& sequ. Grammat.cons.crimin.27.nu.14.& cons. ciuili 50.nu.18.Crauet.cons.73.num.19.& 20. Bertaz.cōs.crim.41.nu.21.& latius cons.105. nu.9.lib.1.& alij per eos allegati.

EPITOME.

De confessione generali occisionis hominis ignoti, vel specialis certi hominis, cuius cadauer non reperiatur, an valida sit, vel nè, & quem effectum pariat, & an sufficiens sit ad condemnandum confitentem in pœnam homicidij ordinariam, & de alijs in hac materia nō spernendis.

SVMMARIA.

1 *CONTRA aliquem de homine occiso ne procedi non potest, nisi de corpore delicti, & sic de homine occiso constet.*
2 *Confitens occidisse hominem, si aliter de homine occiso non appareat, non potest ex tali confessione condemnari.*
3 *Quod & procedit in legitimè conuicto.*
4 *Confitens in genere hominem ignotum occidisse, etiā si dicat in mare, vel flumen cadauer proiecisse, nisi aliter de corpore occisi constet, non potest ex huiusmodi confessione condemnari.*
5 *Confessio specialis de aliquo certo homine occiso, qui non reperitur, vbi concurrat aliquod adminiculum, de Armis, & vestimētis ipsius occisi, & alijs in cas. proposito narratis, est sufficiens ad condemnandum confitentē ad pœnam, pro eo delicto Indictam. & nu.7.*
Farin.opinio declaratur. ibid.nu.8.
6 *Maleficium fuisse commissum sufficit constare Iudici quomodocunque per Testes, vel per inditium, vel per euidentiam facti.*
9 *Corpus delicti ex sola fama probatur, licet cadauer non fuerit repertum, & tunc confitens potest iustè condemnari, si agatur de certa persona occisa, secus si ignota, & penitus incerta.*
10 *Confitens se vnum hominem occidisse, & cadauer in manu proiecisse, licet non fuerit confessus de quo homine in specie, & corpus non fuerit repertum, damnandus tamen est pęna mortis, secundum opin. Raphael.Cum.*

CASVS DVCENTESIMVS QVINQVAGESIMVSQVINTVS.

QVIA indubitata est iuris determinatio, quod cōtra 1 aliquem de occisione hominis procedi non possit, nisi de corpore delicti, & sic de homine occiso constet, per text. in l. 1. §. si quis vltrò. ff. de quæstion. in l. inde Neratius. §. fi. ff. ad leg. Aquil. & in l. 1. §. item illud. ff. ad Senatuscons. Syllan. & vbique tradunt scribentes omnes, & 2 in alijs locis vulgatibus, intantum, quod nō sufficit confessio alicuius dicētis se occidisse, quia ex tali confessione non potest confitens condemnari, nisi aliter de homine occiso appareat: vt in indiuiduo post antiquores tradūt Boss. in pract. crim. tit. de delicto. nu. 15. vers. & hoc. Clar. in pract. crim. quæst. 4. in princ. & quæst. 55. num. 10. versic. potest etiam. Paris de Puteo in tract. de sindicat. in verbo. confessio. cap. 1. nu. 1. & seq. Marsil. in pract. crimin. §. principium. nu. 5. Farinac. in pract. crimin. tit. de Inquisition. q. 2. nu. 7. vers. amplia quinto. Cartar. in tract. de execut. sent. capital. capt. bannit. cap. fin. num. 9. vers. & ita. & Mascard. in trac. de probation. lib. 1. concl. 354. in verbo. confessio. num. 1. & 3 2 quod & in legitimè conuicto procedit, qa nec is condemnari potest, nisi vltra testium depositionem aliter de corpore delicti, & sic de cadauere constet: vt dicit Clar. in pract. crim. qō. 66. in princ. Vidi in facto dubitari, an si quis confitetur se occidisse certum hominem compatriotam suum in quodā Territorio alieno, & ei subtraxisse arma, vestimenta, & nummos, non reperto cadauere in loco nominato, nec fama ibi existente, quòd aliquis tempore per confitentem expresso fuerit in eo territorio interfectus, cōstito tamen, quòd is, qui dicitur mortuus, non reperitur, & quòd eo tempore quo dicitur occisus solebat redire ad Patriam, trāseundo per illum locum, vbi confitens fatetur homicidium commisisse, & pecunias deforis lucratas ad domum reportare, & concludenter probato, quòd arma, & vestimenta penes confitentē reperta, erant ipsius hominis, quem cōfitens occidisse affirmat, posset dici, constare de dicto delicto ita, vt dictus confitens, tanquam verus homicida, cōdemnari deberet in penam vitę, & confiscationis bonorum. In qua difficultate ego fui in voto quod locus esset penæ homicidij ordinariæ, quoniā etsi cum quis confitetur in 4 genere se hominem ignotum occidisse, non possit ex hac confessione condemnari, nisi de corpore occisi constet, etiam si dicat se occidisse, & in mare, vel lacum, aut flumen cadauer proiecisse. Boss. d. tit. de delict. sub d. nu. 15. Paris de Puteo in d. verbo. cōfessio. d. c. 1. nu. 1. & seq. Clar. d. quæst. 55. sub nu. 11. vers. Quomodo autem dicatur constare de delicto. Blanch. in pract. crim. in princ. nu. 2. 3. & 5. & sequent. Foller. in pract. crimin. in prima parte tertiæ part. principalis. in verbo. et si confitebuntur. nu. 34. versic. requiritur tertiò. Conrad. in pract. crim. tit. de Inquisitione. sub nu. 24. vers. Secundo amplia. folio mihi 253. Marsil. in pract. crim. §. principium. sub nu. 5. versic. & hanc partem. August. in Additionibus ad Angel. de Malefic. in verbo. Quòd fama publica præcedente. num. 114. & 115. versic. secundo quod verum est. & in verbo. Etiam vestem celestē. in addit. ad versic. Quid si quis cōfiteatur. sub nu. 25. & 26. ad finem apostillę. ibi, pręterea ego reperio. & Farinac. infinitos alios huius sen 5 tentiæ referens d. quęst. 2. nu. 8. versic. amplia sexto. tamen quando confessio est specialis de aliquo certo homine, & is nō reperitur, & aliquod concurrit adminiculum, prout in occurrenti casu de armis, & vestimentis, ac alijs supra narratis, talis confessio sufficiēs est ad condemnandum confitentem in pœnam pro eo delicto indictam: vt punctualiter in his terminis decidunt Boss. d. titul. de delicto. sub nu. 15. 16. & sequ. vers. Sed quid quando fatetur in specie, & infra. Clar. d. qō. 55. sub nu. 11. vers. bene verum est. Blanch. in pract. crimin. in princ. sub num. 3. & 5. Augustin. de Arimino in additione supra relata in dicto verbo. etiam vestem celestē. in principio apostillæ, qui tamen postea videtur aliter sentire; quam opinionem ante predictos patres tenuit Alber. de Gandino in tractat. maleficior. tit. de presumpt. & indit. dubitat. ex quibus plerunque procedit. ad tormenta, sub nu. 6. vers. aliud etiam notatu 6 dignum, dicens in hac materia sufficere cōstare Iudici maleficium fuisse commissum quomodocunque, vel per testes, vel per inditium, vel per euidentiam facti: Idem colligitur ex dictis per Angel. de Perusio in l. certum. in princ. num. 2. vers. in textu. ff. de confessis. vbi formaliter dicit ibi esse optimum argumentum, quod si aliquis fuit cōfessus in iudicio se hominem occidisse, nisi appareat corpus hominis aliquod interemptum, nō possit ex illa confessione damnari propter tantam huius cōfessionis incertitudinem: sed quod contrariū videtur sentire glos. in l. inde Neratius. §. fin. ff. ad l. Aquil. dum dicit, quod adeo stādum est dictę confessioni, quòd nisi probetur homo viuēs, damnandus esset confitens, nisi respondeatur, quod ibi fuit confessus se certum, & determinatum hominē occidisse, de cuius vita facile potest liquere, & tam confitenti, quā eius amicis defensio reseruari, & subdit, qd hoe videtur sibi equum, aliàs peruersis Iudicibus aperta esset via malignandi, licet contrarium viderit seruari Perusij tempore Do-

mini

mini Niccolai Torelli de Prato, qui inquisiuit contra tres, qui suffocauerant quosdam incognitos in flumine Capharum, & damnauit eos ad suspendendum. & sic vult Angel. quod dummodo confessio cotineat certitudinem maleficij, sufficit absque eo, quòd aliter verificetur maleficium fuisse commissum, licet secus si confessio esset incerta de homine in genere, quia tunc non sufficeret, nisi verificaretur vnum hominem fuisse occisum; & Ang. secutus est Alex. conf. 19. col. 2. sub num. 3. vers. confirmo per ea. lib. 7. vbi etiã plura alia ad hoc propositum optimè faciencia, adducit; & ita etiam sequēdo ipsum Angel. tenuit Ruin. conf. 80. nu. 7. vers. 3. respondetur. lib. 4. & post eos Gabriel. titul. de malefic. conclus. 17. num. 5. vers. primo limita. & Paris. de Puteo in loco citato sub nu. 1. & 2. Idem habetur per Cassaneum in Consuetud. Burgun. rub. 1. §. quinto. num. 40. folio 190. Vbi dicit, quòd dum ipse esset Assessor Capitanei Iustitię Mediolani, quidam Massarius confessus occidisse Dominũ suum, & illius cadauer proiecisse in Lacum Cumanum, facto verbo in Senatu, fuit condemnatus ad mortem, licet adhibita competenti diligentia cadauer non fuerit inuẽtum, sed repertus tantummodo fuerit sanguis in eo loco, in quo delictum commissum dicebatur, qui locus parum distabat à Lacu: hoc idem voluit Iason. in l. Iusiurandum quòd ex conuentione. §. procurator. num. 23. versic. secundò limita. ff. de Iureiurando. Inquiens, quod si latrones confiterentur occidisse Mercatores, & eorum corpora proiecisse in mare, & locus designatus commissi maleficij esset propè litus Maris, deberent puniri etiam, quòd corpora occisa non apparerent; & allegat Angel. in l. 1. ff. de confessis, qui tamen nec ibi, nec in l. 1. C. de cõfessis. in lib. meo hoc dicit. Mascard. etiam d. conclus. 354. nume. 4. 5. in 1. & 2. limitat. videtur tenere tali confessioni standum esse, vbi qualitas confitentis, id suadeat, vel ex loco, aut fama, vel alijs circumstantijs id verisimile videatur, licet corpus occisi non appareat, & ita etiam in hoc casu tenere videtur Farinac. d. quæst. 2. num. 9. ad fin. vers. sub limita hanc limitationem. dum expressè fatetur ex sola fama probari corpus delicti, licèt cadauer non fuerit repertum, confitentemque posse iustè condemnari, quãdo agitur de aliqua certa personà interempta, licet secus si agatur de incerta, & incognita; quæ sententia etiam corroboratur ex dictis per eundem Farinac. in eadem quęst. 2. num. 19. versic. limita 2. vbi apertis verbis tradit, quod cõfitens se occidisse hominem cognitum, & certum, de cuius vita facile liquere potest, & eius cadauer proiecisse in mare, si non reperitur ille talis, dicitur ex necessaria consequentia liquere de illius morte, & propterea potest condemnari, iuncto tamen aliquo alio adminiculo: Quinimo dixit Ruin. d. conf. 80. sub nu. 6. vers. secundo respondetur. quòd etiam sola confessio sufficit, si sit verisimilis, subditque verisimilem dici quãdo confitens erat homo malè vitę, quod etiã voluerunt alij adducti per Gabriel. titul. de Maleficijs. conclus. 17. num. 12. vers. Quarto limita. & per Farinac. d. q. 2. nu. 11. vers. limita tertiò. & quamuis idem Farinac. subdat

7 hoc sibi durum videri, etiam concurrente consuetudine versandi circa litus maris, in quod cadauer proiectum fuisse dicitur, saltem ad imponendam pœnam ordinariam, nisi aliud accederet adminiculum, & est de mente Augustin. de Arimin. in Addit. ad Angel. de Malefic. in verbo. quod fama publica pręcedente. sub nu. 114. vers. secundò quod

8 verum est. tamen hoc videtur procedere in cõfessione penitus incerta de occisione hominis incogniti, in qua ipse loquitur, nõ autem in confessione certi, & determinati hominis, in qua aliud dicendum est, vt ex supradictis apparet, quibus non refragantur, quæ ipse Farinac. tradit in eadẽ quęst. 2. sub nu. 7. in quinta ampliatione. post princ. vers. pro quorum vera, & communi opinione. vbi ex nonnullorum modernorum auctoritate firmat etiam ex confessione speciali de aliquo particulari homine occiso, non posse cõfitentem condemnari, nisi aliter de delicto constet, quod & sensisse videtur Cartar. in d. tract. de execut. sent. contumac. capto bannit. cap. fin. num. 10. vers. quod verum est, saltem in pœnam ordinariam, vt ibi per Farinac. quia respondetur ea procedere, quando sola extaret confessio, & non esset alijs adminiculis corroborata, quia tunc verum esset, quòd condemnatio sequi nõn posset, vt etiam expressè voluit Boss. dicto tit. de delicto. sub nu. 15. & sentiunt alij eum sequẽtes, secus autem quando talis cõfessio est adminiculata, quia tunc sequi potest condemnatio, etiam in pœnam ordinariam, vt idem Boss. tenuit vbi supra, sub d. nu. 15. & sequ. & volunt alij pręcitati Doctores, ex quorum dictis etiam constat idem esse, quando confessio esset de homine in genere, quòd non obscurè etiam sentit Roland. conf. 51. nume. 13. vers. exemplum. lib. 1. & cum prędictis cõuenit Bald. in l. cum probatio. ff. de probationibus, in lectura antiqua. sub nume. 5. vers. & procedunt. inquiens sufficere, quòd aliquis non reperiatur, & fama sit, quod quis sit occisus: de quo dicto meminit August. de Arimin. in Addit. ad Ang. de Maleficijs. in verbo. Quòd fama publica pręcedente. nume. 115. & quamuis videatur de eo dubitare, ex quo fama, vbi tractatur de magno preiudicio, non sufficit ad probandam mortem, licet contrarium dicat Roland. d. conf. 51. nu. 13. lib. 1. & ante eum Ias. in d. §. procurator.

9 sub nu.23. tamen vbi agitur de certo homine, tale dictum Baldi recipitur, vt censuit Boss.d.tit.de delicto. sub nu.15. vers.& hanc opinionem, Et nota in hac materia, quòd Raphael Cuman. in d.l.certum.num.3.ff. de
10 confessis. in ea fuit opinione, quod quando Reus in iudicio confitetur, se vnum hominē occidisse, & eius cadauer in mare proiecisse, licet in specie non dixerit de quo homine, nec corpus fuerit repertum, tamen sit dānandus pœna mortis, cum delictum sit certum, & pœna homicidij certa, etiam quod homo ille potuisset esse talis, qui impunè occidi potuisset, puta bannitus, hostis Patriæ, vel Rebellis, quia de iure communi fundata est intentio Curiæ, cum occidere hominem sit de genere prohibitorū, vnde qui vult dicere cōtrarium, debet hoc probare, nec locus est torturę, donec confitetur de certo, & particulari homine, quod ante Raphaelem voluerunt Bald.in l. si cum exceptione. §.in hac actione, nu.2.vers. inducitur etiam. ff.quòd metus causa. & Angel. in l.prętor ædixit.§.si dicatur. nu.2.vers.in textu. ff.de iniurijs. Quos omnes sequitur Alex. consil.19. supra allegato. col. 2.sub nu.3. vers. plus dixit.lib.7. quibus addo Florianum de Sancto Petro idem tenentem in l.item Mela. §. sed si plures.nu.6.vers.& ideò procedit libellus, & infra.ff.ad leg.Aquil.& Paridem de Puteo d.c.1.sub nu.2.vers.sed contra. dum adducit. Bald.& Angel.in locis præcitatis.

EPITOME.

De interpretatione Statuti communiter vigentis per Italiam, quòd non comparens in termino ad respondendum accusationi, vel Inquisitioni, sed contumax existens habeatur pro confesso, & condemnetur in pœnam impicti criminis, & quòd non procedat, vbi non constet de delicto, nec vbi appareat de innocentia contumacis, aut vbi ex facie accusationis, vel Inquisitionis patet, quòd sit absoluendus, vel quòd delictum impictum non est delictum, vel non cadit in contumacem.

SVMMARIA.

1 *STATVTVM cōmuniter vigens per Italiam, quod imputatus de maleficio contumax existens habeatur pro confesso, & conuicto, & condemnetur in pœnam criminis impicti, intelligitur, dūmodo constet legitimè de delicto; sine quo, nec imputatio, nec condemnatio sequi potest.*

2 *Contumacia vbi non est delictum, non potest facere delictum.*

3 *Contumax nunquàm condemnatur, si qualitas causæ non patitur.*

4 *Ex accusatione, vel inquisitione non includente crimen punibile, & continentē manifestam rei defensionem, nulla potest sequi condemnatio, non obstante prædicto statuto.*

5 *Cōtumax absoluitur, vel mitius punitur, iuxta facti qualitatem, si ex facie inquisitionis, vel accusationis apparet, delictum in eis contentum, fuisse in totum, vel in partem excusabile.*

6 *Confessio ficta ex contumacia resultans, operatur ad summum idem, & non plus, quod vera, & expressa confessio.*

7 *Delictum vbi non cadit in personam imputati, contumax non obstante statuto, non potest cōdemnari.*

8 *Contumax, si non deliquisse cōstat, & de ipsius innocentia, absolui debet, secus si hoc non constat, licet non constet deliquisse; & statutum tunc operatur suum effectum.*

CASVS DVCENTESIMVS QVINQVAGESIMVS SEXTVS.

STANTE statuto communiter vigēte per Italiam, quòd inculpatus de maleficio nō comparens in termino assignato, sed contumax existēs habeatur pro confesso, & conuicto, & cōdemnetur in pœnam impicti criminis, dubitari sępius vidi, an si ex processu de delicto, de quo quis imputatus est, verè, & legitimè non constat, cōdemnatio contra dictum non comparētem, sed contumacem sequi possit, & pro parte
1 negatiua semper respondendum duxi, quoniam dictum statutum intelligendum est, dummodo constet de delicto, sine quo nec imputatio procedit, nec condemnatio esse potest, vt in puncto tradunt Angel.de Malefic.in verbo. Qui Dominus Iudex videns.sub num.37.vers.vide pulchra verba.Hippol. de Marsil.in pract.crim.§.postquam.nu.48.Foller.in pract.crim.in prima part.3.par. principal.in verbo. & si confitebuntur.nume.25. vers.item in tantum.Cartar.in tract.de executione sententiæ contumac.capr.bannit.c. fin.nu.9.& latius nu. 141. & 142. Farinac.in pract.crim.tit.de inquisit.q.2.nu.7.vers. amplia, seu potius sub amplia.Bertaz.cons.crimin.388.nu.2.lib.2.Natta cons.592.nu. 2. & seqn.& cons.594.num.1.& sequent.lib.3.non
2 enim, vt præfati Doctores dicunt contumacia potest facere delictum, vbi non est, nec ficta confessio operari plus, quam operaretur vera, in qua necessariò exigitur, quòd de delicto constet, vt ad condemnationem deueniri

ueniri possit: & istud est dictum Bald. in l. 2.
§. quod si actor. nu. 4. vers. vlterius nota hic,
& infra. C. de iureiur. propt. calumn. dando,
quod communiter à Doctoribus approba-
tur, vt ex infra dicendis apparebit; Quini-
3 mo generalius dici potest, quòd non obstã-
te dicto statuto contumax nunquam condẽ-
4 natur, si qualitas causæ non patitur, vnde si
libellus est ineptus, vel non concludens, vel
manifestam defensionem rei continens, vel
accusatio, aut inquisitio non includat crimẽ
punibile, nulla sequi potest condemnatio,
quia sicut his casibus ex vera confessione nõ
potest Reus condemnari, ita nec ea ficta, vt
tradit Bald. in d. §. Quòd si actor. nu. 4. vers.
vlterius nota hic, quod ex contumacia idem
colligitur ex dictis per Corn. cõs. 17. sub nu.
3. vers. sed illis non obstantibus, & infra. lib.
3. volentem, quod non obstante dicto statu-
to, quòd contumax habeatur pro confesso,
& conuicto, recipiendæ sunt per Iudicẽ de-
fensiones innocentiam Rei contumacis de-
monstrantes, prout reciperentur ad fauo-
rem rei comparẽtis, quibus receptis Iudex,
cui de innocentia liquet, nullo modo debet
ipsum contumacem condemnare, quemad-
modum non condemnaret comparentem
innocentem repertum, ad quod probãdum
multa adducit Corneus, quę apud ipsum vi-
deri possunt, & cum Corn. optimè conuenit
Alex. de Neuo cons. 90. per totum, ostendens
pariter teneri Iudicem quęrere de innocen-
tia Rei, eaque sibi constita, licet sit contu-
max, eum absoluere, quod etiam expressè
voluit in terminis pręcitati statuti Cepolla
latius insistens cons. crim. 29. in 3. dubio nu.
21. vers. sed his non obstantibus. & num. 24.
vers. Præterea sunt etiam examinati. & cõs.
40. in 4. dubio sub num. 28. & 29. vers. tertius
casus est, & infra. & ita etiam tenuit Angel.
de Malefic. in verbo. Qui Dominus Iudex
videns. num. 39. vers. adde consilium. nec ab
his discrepant adducta per Marcum Asiniũ
inter consilia criminalia diuersorum in im-
pressis vltimo loco in magna forma tomo 2.
cons. 108. nume. 17. & sequent. vers. pręterea
quando. vbi ex pluribus concludit, quòd quã
5 do ea facie accusationis, vel Inquisitionis
apparet qualitas delicti, secundum eam iu-
dicare debet Iudex, non obstante contuma-
cia Rei, adeò quòd si ex facie libelli appa-
reat, quòd sit absoluendus, absolui debet, cõ
tumacia non obstante, & ficta cõfessione ex
ea propter statutum resultante, quia Reus
contumax censetur confiteri contenta in li-
bello cum omnibus suis qualitatibus, sub-
ditq; propterea infinitis vicibus in hac Ci-
uitate Florentię consultum, & Iudicatũ fuis-
se, quod si ex facie accusationis, vel Inquisi-
tionis apparet delictum in eis contentum
fuisse excusabile in totum, vel in partem, nõ
obstante contumacia, ipse accusatus, vel In-
quisitus absoluitur, vel mitius punitur, secũ-
dum qualitatem facti, quod in accusatione,
vel Inquisitione continetur, ea hac manife-
sta ratione, quia illa ficta confessio, quæ ex
contumacia resultat, nõ potest plus opera-
ri, quã vera, vnde sicut si accusatus, vel In-
quisitus compareret, & confiteretur contẽ-
ta in accusatione, vel Inquisitione vera esse
eo modo, quo in illis, vel altera earum con-
tinetur, vtique nihil aliud facere teneretur
Iudex, quam accipere in manibus accusa-
tionem, vel Inquisitionem, & secundum eas,
vel earum alteram iudicare, ita eodem mo-
6 do facere tenetur stante ficta cõfessione ex
contumacia resultante, quæ ad summum
idem, & nõ plus, quam expressa operari po-
test, & ita etiam ante Marcum Asinium te-
nuit Cepolla, quem non adducit. d. consil.
crim. 29. sub nume. 23. vers. Item non obstat,
dum subditur in eo statuto, vbi formaliter
dicit, quòd non comparens in termino sta-
tuti, non potest haberi pro confesso, nisi se-
cundum formam accusationis, vel Inquisi-
tionis, & quod ideò sicut si pręsens esset Reus,
& confiteretur, non posset ad mortem con-
demnari, ita nec habitus pro confesso ex cõ
tumacia: Eandem opinionem nuper sequu-
ti sunt Cartar. d. cap. fin. num. 47. vers. etsi de
innocentia. & Farinac. in practic. crim. tit.
de Inquisit. qõ. 11. limitat. 1. sub nu. 62. vers.
ampl a secundo. qui punctualiter referunt,
& sequuntur verba Marci Asinij supra à me
fideliter transcripta, non tamen mẽtionem
faciũt de alijs Doctoribus supra per me ad-
7 ductis; Idem dicendum esset, vbi ex narra-
tis in accusatione, vel Inquisitione resulta-
ret delictum non punibile, vel nõ cadens in
personam imputati, vt exemplicando docet
Farinac. in d. vers. Amplia secundò, & infra.
qui loquitur etiam in fortioribus terminis
de non exequenda condemnatione, si deli-
ctum non erat punibile, vel non poterat ca-
dere in personam imputati, vt si vxor de fur
to facto marito, non subditus de crimine lę-
sę Maiestatis, vel castratus de coitu cũ mu-
liere inquirerentur, nam & his, & similibus
casibus contumax, statuto non obstante, cõ-
8 demnari non potest: Sed quod dictum est
de condemnatione non facienda contra cõ
tumacem ea statuto habitum pro confesso,
quando de eius innocentia constat, intelli-
gendum est procedere eo modo, quod dictũ
est, videlicet, quando ex processu constat eũ
non deliquisse, secus autem quando hoc nõ
constat, licet hoc non constet, quòd delique
rit, quia tunc sequi potest condẽnatio, quo-
niam sufficit non constare de nocentia, vel
innocentia, & hoc casu statutum operatur
suum effectum, quod non comparẽs habea-
tur pro cõfesso de crimine, de quo imputa-
tur, licet non appareat, quòd illud commi-
serit, cum nec pateat, quod non deliquerit,

& ita in terminis resoluit Cepol.d. conf. 40. in 4. dubio sub nu.28.vers.secundus casus. & sub num.29. vers.& quòd ita debeamus. secundum cuius dictum in practica obseruatur, quia etiam quòd debeatum non probetur contra accusatum, vel inquisitum contumacem, dummodo de eius innocentia clarè non appareat, deuenitur ad sententiam condemnatoriam.

EPITOME.

De cōdemnato in pœnam furcarum, amputationis capitis, vel ignis, qui fracto laqueo, gladio non feriente, vel igne non comburente, incolumis euasit, an iterum sit ponendus ad furcam, sub securi, vel igne, an verò potius liberandus sit per Iudicem, vel saltem ab exequutione supersedendum sit, & Principi scribēdum, vt eius iussio expectetur, & secundum eam per Iudicē exequatur, in qua materia, distinctione quæstio resoluitur, & multa admiraculose gesta pertinentia tractantur.

SVMMARIA.

1 *NARRATVR opin. Lucæ de Penna in terminis casus nostri; ex qua tria eliciuntur dicta.*

2 *Condemnatus in pœnam furcarum, amputationis capitis, vel ignis, qui fracto laqueo gladio non feriente, vel igne non comburente, incolumis euasit, si verè constat de miraculo, est omninò liberandus, nec vlterius sententia executio desideratur.*

Miraculi probatio difficilis est, & plura ad ipsum probandum requiruntur. remissiuè. ibid.

3 *Condemnatus ad furcam, qui incolumis remāsit, vbi dubium est de miraculo, & vitium non est in laqueo, nec in executore culpa, liberationi locus erit, secundum opinionem Lucæ de Penna.*

4 *At eius opinio periculosa est, & contraria opinio verior, scilicet sententiam esse exequendam.*

5 *Sed tutius est, executionem suspendere, & interim, in carceribus codemnatum retinēdo, Principem consulere, & ipsius iussionem expectare. & nu.7.*

Et ita in practica fuit obseruatum Florentiæ. & nu.8.

Et hoc procedit etiam in condēnatis in pœnam ignis, vel amputationis capitis.

Condemnatus capitaliter executa sententia resurgens, non est iterum puniendus, & supra nu.4.

6 *Cagnol.& alij impugnantes Luc.de Penn. rectis rationibus non mouentur.*

9 *Iudex per nouam notitiam innocētiæ Rei confessi, & condemnati, debet supersedere ab executione corporali, & omni modo possibili eam differre, & Principi rescribere, aliàs executio non differtur.*

10 *Condemnatus propter nephādum vitium Sodomiæ, etiam fracto laqueo, propter miraculum verum, vel præsumptum, liberandus non esset.*

11. *Sed hæc opinio non placet Baiardo ex ratione, de qua ibi licet vera sit.*

12 *Grauitas delicti Sodomiæ ostenditur.*

CASVS DVCENTESIMVS QVINQVAGESIMVSSEPTIMVS.

Et damnatus est aliquis ad suspendium, qui se innocētem asserebat de crimine, Deumque, Beatissimā Virginem, & Sanctos precaretur, vt de sua innocētia miraculum ostenderetur, & veritas aliquo modo appareret, & in actu executionis laqueus rumpitur, ita vt condemnatus non potuerit remanere suspensus, sed caderet in terram incolumis, vel in modico læsus, quæri solet, an sit iterum suspendēdus, donec moriatur, an verò tanquam innocens liberandus; In
1 qua difficultate Luc.de Pen.in l.1. col. mihi 6. in vers.Sed pone damnatus est aliquis. C. de desertor. lib.12. inquit, quòd si istud ex diuino miraculo procederet, idque certum esset, vtique ab iterato supplitio abstinendum esset, quia quod dicitur lege Dei, nulla ratio est, vt ab humana lege constringatur, quod si dubium hoc est, & in laqueo, vel in executore nihil est vitij, vel defectus, & hoc etiam certum est, videtur, quod sententia suum debeat cōsequi effectum, quia parum est sententiam ferri, nisi debita, & efficax exequutio subsequatur, & quia effectum rei Iura considerant, nec est hoc pusillanimiter amplectendum, vt iudicantis solertia in timiditatem adducens se ipsum à puniendo reum detrahat, sed abiecta mollicie illū de iure scripto pœna feriat, qua damnauit eundem: Debēt enim Iudices cum magnanimitate velociter lites decidere; Item quia huiusmodi miracula per malos Angelos, & etiam per Magos fieri solent, vnde non statim, ac semper miraculis est credēdum, sed veris tantum, ad quæ plura concurrere debēt, ita vt in nullo habeat se Iudex vlterius intromittere, nisi vt iuxta suam sententiam condemnatus vltionem debitam consequatur; nam cum teneatur Iudex secundū probata iudicare ex Legum auctoritate, quas seruare iurauit, & de quo est debitor ex præcepto Dei, etiam si Angelus Domini præciperet,

peret, vt reus contra quem constat legitimè per processum, non puniatur, non quòd ipse iusserit, sed quod leges præcipiunt, facere tenetur, alias contra Dei spiritum duceretur Iudex, si contra Iustitiam, & veritaté, quę sibi in figura Iudicij est probata aliquid attentaret. Econtra autem inquit Luc. de Pen. videtur quòd liberationi sit locus, quia in dubijs propensiores sumus ad liberationem, quam ad vltionem, & quia in obscuris inspicimus, quòd est verisimilius, & quod plerunque fieri consueuit, & verisimilius est, quòd miraculum hoc procedat ex Deo, quã ex operatione malorum Angelorũ, vel Magorum, cum hoc rarissime fiat, & ad ea, quæ rarò procedunt iura non adaptantur, nec insolita præsumuntur, imò difficilius præsumũtur ea, in quibus aliquod impedimentũ accidere potest, & quia in dubio via tutior est eligenda, vt scilicet illud, quod putatur esse maleficium, potius relinquatur impunitum, quam fortè per iteratum supplitium puniri innocentem, & quia inter duas sententias mitior est præferenda, & semper in dubijs benigniora sunt attendéda, item quod à lege priuata ducitur, hoc est à lege Dei, nulla ratio est, vt à publica lege (puta) Principum constringatur, quæ enim spiritu Dei aguntur, non sunt sub lege, & hoc secundum Lucam verius videtur, nam tunc vera est senté tia Præsidentis, quando æterni sequitur arbitrium Iudicantis, subditque hic ex eo manifestè hoc comprobari, quod legimus sæpius maximè in libris miraculorum Beatę Marię Virginis, & in leggendis Beatorum Iacobi, & Niccolai hoc euenisse, ac damnatos postmodum absolutos esse, nec tamen inuestigatum legimus, an id ex miraculo verè processerit, sic & Beatus Britius ad vocé vnius pueri triginta dies ab ortu habentis, innocens probatus, fuit absolutus, quod sancti viri Iudicio Ecclesiæ non fecissent, si hoc à iustitia deuiare nouissent: Simile refert Hieron. de septies percussa, quod licet post septimam percussionem aliqui sæuirent in eam, tamen reddita fuit liberata: simile refert deuotissimus Ioan. Andreas de Beato Hieronymo, quod duo Iuuenes Romani innocétes damnati meritis Sancti eiusdem à gladio, incendio, & suspendio propè Constantinopolim fuerunt liberati: similem declamationé ponit Seneca de Virgine vestali de Saxo deiecta, & non perempta.

Cæterum quia in sententijs condemnatorijs Rei ad suspendium furcarum solet apponi clausula, ita quòd moriatur, & anima à corpore separetur, dicit Luc. de Penna in d. loco. col. 7. versic. secundò quæritur. quòd cum Iudex functus sit officio suo, & sententia iuxta illius tenorem sit exequenda, nec eam mutare possit; licet adhuc videatur, quòd idem sit, quia regulariter inspicimus in obscuris, quòd fauorabilius est, & minimum, tamen vt cautius agat, tutius est, quòd hoc Principi referat, vt ex persona, & rerũ qualitatibus is, qui est lex animata in terris, & in nouis condendis iuribus, & veteribus interpretandis habet plenitudinem potestatis, prout sibi melius videbitur, fore decernat, quia Princeps est, vel esse debet omnino iustus, & quodammodò iusto melior, & ipse est directio legis, maximè vbi lex deficit, cum non omnia secundum legem sint, quoniam de singulis impossibile est ponere legem, quare senteñtia Regis opus est; indeterminati n. indeterminata est quoq; regula. Hactenus hic Lucas de Penna, qui prædicta omnia iuribus, rationibus, & authoritatibus elegãtissimè comprobat, ex cuius dictis in summa colligitur, quod vbi certũ est miraculum, condemnatus liberatur, vbi vero dubium est, & in laqueo non est vitium, nec in executore culpa, adhuc liberationi locus est, ad quam tamen cautius est Iudicé non procedere, sed Principem consulere, & illius iussionem expectare.

2 Circa primum dictum indubitanter dicendum esset, quod vbi verè constaret de miraculo condemnatus esset omnino liberãdus, nec esset locus vlteriori executioni senteñtiæ ex rationibus allegatis per ipsum Luc. de Penna, à quo in casu isto nullus omninò discrepare videtur; quia tamé huiusmodi miraculi probatio difficilis est, & ad illud plura requiruntur; de quibus latè tradit Mascard. in tract. de probation. concl. 1042. in verbo. miraculum, per totam. vol. 2. & per alios per eum adductos, rarò, aut nunquam eueniet hoc in facto, & propterea in hoc vlterius non progrediar.

3 Circa secundum dictum, stante præsupposito, quòd nec in laqueo, nec in executore sit aliquod vitium, vel defectus, vt sunt termini Lucæ de Penna, Ego difficile recederem ab eius opinione liberationis in puncto iuris, quia habita hac certitudine, benignè inclinandum esset, quod iudicio omnipotentis Dei hoc eueniret, & ita sentire videtur Carer. in pract. crim. in §. nono excusat. num. 2. folio mihi 187. & in §. circa itaque secũdum. nu. 9. folio 243. Ioan. de Arnon. soliloquio 5. per totum. Deci. in l. fauorabiliores. num. 8. vers. & per d. l. ff. de reg. iur. Boss. in pract. crimin. tit. de fauorib. defensionis num. 11. vers. item adde. Boer. decis. 217. nu. 18. & 19. vers. & huic. Alciat. in tract. de præsumption. reg. 3. præsumpt. 44. nume. 6. & Paris de Puteo in tractat. de Sindicat. in verbo. pęna. cap. 2. incipiente, an si Iudex aliquem condemnauit. sub nu. 2. versic. iste damnatus. sed quia vix esse potest, quod certitudo illa haberi possit, credidi semper in hoc dubio periculo-
4 sam esse opinionem Lucæ de Penna, & contrariam sententiam sequendam esse, quod

scilicet iterum condemnatus esset suspendē
dus, & sententia exeqnenda: vt in puncto
voluerunt Iacob.de Bellouisu in practic.cri-
min.tit.de senrent.crim.nu.1. & pluribus se-
quent.& maximè sub nu.8.& 9.vers. vndè ti-
more iurium prædictorum. Clar. in practic.
crim.quæst.98.nu.9.vers.vltimò quero. & ibi
etiam Baiard.in addit. ad eū nu. 8. Cagnol.
latè insistens in d.l.fauorabiliores. num. 11.
12.& 13.ff.de regul.iur.vbi specialiter repro
bat opinionem Lucę de Pēna, & Decij eum
seqnentis, veluti lege non probatam, quia
postquam quis condemnatus extitit, cōstat
eum nocentem esse, & non innocentem, &
fractio laquei potuit cōtingere, vel per frau
dem commissam ab executore, vel ex debi-
litate funis, & chordæ; ita quòd necessariò
non inferatur miraculum, refertque exem-
plum mulieris de adulterio accusatę, iniustè
tamen, quæ pluries fuit per carnificem per-
cussa, & cum non moreretur iterum reper-
cussa fuit, donec anima fuie separata à cor-
pore, quòd postea Deo fauente. innocentiæ
reuixit, & dum ad supplicium adhuc repe-
teretur, precibus Episcopi loci ab Impera-
rore liberata fuit; & non sine ratione, quia
si condemnatus capitaliter, executa senten-
tia, resurgat, non est iterum puniendus, se-
mel enim pœnam passus est, & mors omnia
soluit, vt notant Doctores in l.a.ff.de legib.
vbi præcipuè Angel.sub nu.3.dans exemplū
in Lazzaro, qui cum resurrexerit iterum mo
riturus, & fuerit ille idē homo, qui erat pri-
mò, si viuens fuisset damnatus ad mortem,
non potuisset post resurrectionem decapi-
tari, quia fuisset liberatus à pena per mor-
tem, quæ omnia soluit, & quia beneficium
concessum à Principe debet esse mãsurum,
vnde multò magis concessum ab omnipotē-
ti Deo, qui est Rex Regum, & Dominus Do
minantium; refertque Cagnol.quòd cum a-
liàs hic casus euenisset in facto, iterum dam
natus fuit positus ad supplicium, & suspen-
sus, & mortuus remansit in furca. Eandem
sententiam, sequendo Cagnol. tenet Char-
tat.in tractat.de execut.sentent. contumac.
capto bannit.in præfat. nu. 58. & multis se-
quent.versic.& animaduertit Decius.& post
eum Baiard.in addit.ad Clar.d.quæst.98.sub
nu.8. & 9. vbi etiam testatur se ipsum in Ci-
uitate Aquilana iussisse eum, qui a furca fra
cto laqueo illesus ceciderat, rursum duplica
to laqueo suspendi, & commissione executa
illum remansisse suspensum mortuum, nec
ab eadem opinione dissentiunt Boer. d. de-
cis.217.sub num.18.& 19.& Boss.d.tit.de fa-
uorib.defension.sub num.11.si eorum verba
benè considerentur: sed etsi horum patrum
5 sententiam veram esse existimo, non tamen
per Iudices in contingentia facti sequēdam
esse puto, sed potius per eos omnino esse ab
vlteriori exequtione supersedendū, & Prin
cipem consulendum, damnato interim ad
carceres reducto, & bene custodito, vt mox
quod Princeps faciendū duxerit exequi va-
leat, iuxta ea, quæ statim subijciam, Non
6 omittendo interea, quòd Cagnol.& alij im-
pugnantes Luc.de Penna nō satis rectè mo-
ueri videntur, quia loquūtur in diuersis ter-
minis, & inter cęteras rationes eam addu-
cunt, quod scilicet fractio laquei potuit cō-
tingere, vel per fraudem commissam, vel ex
debilitate funis, ita quòd necessariò nō ar-
guitur miraculum; Luc.de Penna autem lo-
quitur expresè, quando clarè cōstabat, qđ
nec in carnefice adfuit dolus, nec in fune de
fectus, quo casu negari non potest, quin fa-
cilius inclinandum sit, quod sit miraculum,
quam qnando dubitari potest, quod id acci
dere potuerit ex culpa Ministri iustitiæ, vel
ex vitio chordę, vnde ex diuersis non benè
infertur. l.Papinianus exuli. ff. de minorib.
25.annis.
7 Circa tertium dictum Lucę de Penna, quod
quamuis, quando sumus in dubio, locus sit
liberationi rei condemnati, tutius tamē sit
Iudici consulere Principem, & eius expecta
re iussionem retinendo interim Ipsum con-
demnatum in carceribus, paucis me ex-
pediam, quia in hoc omnes conueniunt; ita
enim tenent Boer.Boss.Paris de Puteo, Ca-
gnol.Clar.Baiard.& Chartar. In locis supra
adductis, & Anton.Gomez.tomo 3. variarū
resolutionum. de delictis titul.13.de tortur.
reorum.sub num.37.vers.sextus casus est.vbi
nititur authoritate Luc. de Pen. Paridis de
8 Puteo, & Decij, de quibus supra memini, &
ita aliàs seruatum fuit Florētię, dum hic ca-
sus accidisset Fiuizzani, quia Iudex reuoca-
uit condemnatum ad carceres, & consuluit
Serenissimum Magnum Ducem, mediante
magistratu Dominorum Octo Virorū Guar
diæ, & Balię, & ex gratia, & benignitate prę
fati Serenissimi Principis dictus reus fuit à
pęna furcarum liberatus, non tamen tota-
liter absolutus: & ad prędicta bene facit Fe-
lyn.in c.consanguinei. colum.2.nu.7.de sen-
tent.& re iudicat.dicens, post alios per eum
9 allegatos, quòd per nouam notitiam inno-
centię rei confessi, & etiam cōdemnati, Iu-
dex debet supersedere ab executione cor-
porali, & omni modo, quo potest, eam dif-
ferre, & rescribere Principi, vel populo ha-
benti iura Principis, aliàs executio non dif-
fertur, etiam si reus proximus morti dicat
se velle reuelare tractatum contra Statum,
de cuius Auctoris dicto immemores nō fue
runt Cagnol.& Chartar.supra adducti, licet
illud non referant totum.
Et procedunt prædicta omnia de condemna-
to ad furcas, & etiam in condemnato in pę-
nam amputationis capitis, vel, vt igne viuus
comburatur, nam & is, si gladio, seu securi
percussus remãsit incolumis, vel ex igne exi-
uit

uit illęsus; iterum non gladio feriendus, vel
in igne reponendus, sed est liberandus, aut
aliter tractandus, quemadmodú qui ex fur-
ca fracto laqueo in terram viuus, & modicú
oñensus cecidit; vt in specie dicunt Iacob.
de Bellouisu, & Boer. in locis adductis, &
omnes alij sentiunt, nec dubium aliquod
recipit.
10 Non omittendum tamen duxi, quod dixit
Baiard. in addition. ad Clar. d. quęst. 98. nu.
10. vers. Item adde. vbi inquit, quod dato,
quod condemnati venirent liberandi pro-
pter huiusmodi miraculum verum, aut prę-
sumptum, hoc tamen non procederet in cō-
demnato, propter nephandum vitium So-
domię, quia laqueo fracto pluries vltimo
supplicio traducendus esset, donec cum ef-
fectu anima ab eius corpore separetur: se-
cundum Luc. de Penna in l. siue ex pretoria-
no. col. 3. C. de exactor. & executor. lib. 12.
quem sequitur Fab. de Monteleon, in praxi
arbitr. parte 4. num. 406. folio 201. subdit ta-
11 men Baiard. hoc sibi nō placere, quia si fra-
ctura laquei est signum innocétię, ita potest
esse innocés condemnatus ex hoc crimine,
sicut condemnatus ex alio delicto, & est ra-
tio palpabilis, & vera, cui non potest respō-
deri: nec Luc. de Pen. dicit id, ad quod alle-
gatur, nam in d. l. siue ex Pretoriano. colum.
mihi 3. circa medium. versic. Quinimo si So-
domita, vbi formaliter, exagerando imma-
12 nitatem peccati contra naturam, inquit,
quod si talis delinquens punitus, & morte
multatus vitę redderetur, iterum morti tra-
dendus esset, vt impurum spiritum renascés
pœna torqueret, secundum Quintil. Quod
dictum, si verum est, notandum, & admira-
bile esset, & cōtra opinionem Angel. de qua
supra mentio est habita in l. 2. ff. de leg. vtcū
que tamen sit, siuè verum, siuè falsum hic
recensere volui saltem ad ostendédam gra-
uitatem prefati delicti, de quo multa dixi
in prioribus resolutionibus criminalibus
cent. 1. casu 16. per totum, quibus addi pos-
sent congesta per Luc. de Penna in loco prę
citato diffusè in hoc proposito loquentem.

EPITOME.

De Statuto imponēte pro aliquo delicto certam, & determinatam pœnam, & vltra, vel aliam, arbitrio Iudicis simpliciter, aut maiorem, vel minorem, vel consimili modo disponente, quomodo intelligatur, & an, si pœna specifice determinata sit pecuniaria, vel corporalis, altera arbitranda debeat esse similis, & in eadem specie, an verò possit esse dissimilis, & differre specie.

SVMMARIA.

1 *EDICTO puniente deferentes arma in centum, & vltra arbitrio Iudicis; transgressor pro arbitrio non tenetur aliqua pœna corporis afflictiua, nec exilij, sed solum pecuniaria.*

2 *In pœnis est recipere positum, comparatiuum, & superlatiuum.*

Rationes conclusionis, & exempla ponuntur. ibidem.

3 *Comparatiuum debet non solum participare de positiuo, sed de eodem genere esse, & non inducere quid diuersum.*

Statutum imponens certam pœnam, & dicens, vel aliam arbitrio Iudicis, intelligitur de pœna arbitraria pecuniaria. ibid. & rationes adducuntur.

4 *Iudex non debet excedere pœnam à statuto specificè impositam, vltra tantundem, si à statuto vltra pœnam ordinariam dictū sit, & plus, & minus, arbitrio Iudicis.*

5 *Extrahens per vim mulierem de domo, stante statuto puniente ipsum extrahentem in centum, & in plus arbitrio Iudicis, vigore arbitrij, non potest decapitari.*

6 *Bannum contra deferentes Archibusios Rotatos, vel Sclopos ad rotam parua, & prohibita mensura imponens certam pœnā pecuniariam, & vltra arbitrio Principis, intelligitur de arbitrio in pecunia, & pœna arbitraria non potest esse nisi pecuniaria, & ita Auctor practicauit.*

CASVS DVCENTESIMVS QVINQVAGESIMVSOCTAVVS.

1 STANTE edicto, seu proclamate, quod deferentes
certum genus armorū, puniantur in centum, & vltra,
arbitrio Iudicis, resolutū vidi, transgressorem de iu-
rę non teneri aliqua pena corporis afflicti-
ua, nec exilij, aut simili, sed tantum pecu-
niaria, per notata per Bald. in l. 2. nume. 9.
vers. considera etiam hìc. C. de probationib.
2 vbi inquit, quod etiam in pœnis est reperi-
re positiuum, comparatiuum, & superlati-
uum, vt si statutum dicat, quòd pro insultu
sine sanguine imponatur pœna decem, cum
sanguine imponatur maior arbitrio Iudi-
cis, cum cicatrice verò imponatur maxima,
quia ista maior, & maxima non potest esse,
nisi pecuniaria, quia comparatiuum nō po-
test excludere qualitatem positiui, & super-
latiuum qualitatē vtriusque, & subdit Bald.
maximam pœnam pecuniariam esse omniū
bonorum ademptionem, vt in l. 1. C. ne sine
iuss. Princip. quod dictum Bald. sequuti sunt
August. de Arimin. in Additionib. ad Angel.
de malefic. in verbo. & ibi caput à Spatulis
ampu-

amputetur, sub nn.46.& 47.verf. & supradicta dubium non haberent.Clar.in pract.crim.quæst.83.num.12.verf.Præterea si statutum. & nouissimè Farin.in pract.crim lib.1. tit.de accusation.quæst.17.nu.50.verf. limita quarto. vbi alios refert, quibus additur Iason. in l.stipulationum quædam. nume.3. verf.item adde.ff.de verbor. obligation. vbi
3 etiam pro confirmatione inquit,quod comparatiuum non solum debet participare de positiuo,sed etiam debet esse de eodem genere, & non inducere quid diuersum, quod planius procederet, vbi in statuto apposita esset dictio, alia, puta si statutum imponeret certam pœnam pecuniariam, puta mille, & postea subderet, vel aliam iudicis arbitrio, quia ista alia pęna non posset esse nisi pecuniaria, & similis expresse,propter dictam dictionem,quæ est repetitiua similiũ: secundum glos. & Doctor. communiter in l. si fugitiui. C. de seru. fugir. & in alijs locis vulgaribus, vt determinat Farinac. in loco citato.nu.51.& volunt August.de Arimin. & Clar.supra citati. Ioan. Maria Monticel. in pract.crim.reg.2.sub nu.3.verf. quarto limita, Marant.disputat.3.num.3.verf.pro parte verò.& nu.14.verf.quinto non obstat. Felyn. in cap. fedes. ante fin.sub nu.6.& dicit pulchrè Bald.extra de rescript. Ad idem seruit Bald.in l.conuenticulam.nu.4. verf. item est argumẽtum à natura alternatiuorum. C.de Episc.& Cleric. vbi formaliter dicit,quod si statutum dictat, quod aliquis puniatur pœna pedis, vel alia, istud alia intelligitur de simili, vnde non intelligitur de pecuniaria pœna, quia non conuenit in genere pœne, nec dicitur de amputatione capitis,quia lõgè remota est à mutilatione membri: quam decisionem expresse sequitur Cepol. in repetit.l.si fugitiui. C.de seruis fugitiu. nu.41. verf.& hoc etiam. & post eum Farinac.in d. limitatione quarta sub nu. 52.& præter eos Felyn.in cap.inter ceteras. sub nu.15. versic. nec ignores. extra de rescript. & in cap. fedes. ante fin.sub nume.6.verf. similiter dicit Bald.& d.tit. & sequi etiam videtur August. de Arimin.dum simpliciter adducit Bald in d.l.cõuenticulam. Idem confirmatur ex dictis per Angel.de Perus.in l.si fugitiui. ad finem.num.5.C.de seru.fugir.vbi inquit,quod si Potestas habet arbitrium puniendi testes in plus, & minus, quàm dicit statutum, debemus hoc intelligere, vt sit eadem species pluris,aliter non esset plus, imo omnino diuersum, quoniam differret in nomine, & in substantia, & in natura, & ideo si pœna ordinaria est pecuniaria, non transibit ad corporalem, quia hoc non se haberet per modum pluris, sed per modum maioritatis: & Angelum sequitur ibi Cepol. in repetit. nu. 40.verf.item dicit hic. eandem opinionem, sequendo ipsum Cepollam, & nulla habita mentione Angeli, tenet Farinac. in d.limitat.4.num.52.vbi etiam subdit, quòd in isto casu non potest Iudex pœnam determinatam alterare absolutè,prout sibi placet,sed arbitrio boni viri, & in modico, quia dicta verba plus, & minus, hoc importare videntur, & arbitrium temperare: vt ante eũ latius determinauit Cepol. in d.l. si fugitiui.
4 num.42.& sequ.verf.Item adde,& infra. vbi amplius voluit, quòd Iudex non debet excedere pœnam à statuto specificè terminatã, vltra tantundem, vt si statutum dicit, quod si quis dederit alicui alapham cõdemnetur in quinquaginta libris denariorum, & plus, & minus arbitrio Potestatis, Iudex vigore facultatis sibi tributæ non debebit arbitrari vltra centum libras, quia non debet esse plus illud, quod vltra arbitrarur, quam sit illud, quod specialiter est inductum pro pœna, vt ibi per ipsum ad hoc iura,& authoritates adducentem: Cum quibus conuenit Iason in d.l. stipulationum quædam. sub nu. 3.
5 ff.de verborum obligar.inquiẽs, quòd si statutum disponat,quod si quis extraxerit mulierem de domo per vim, puniatur in centũ, & in plus arbitrio Potestatis, certè Potestas non potest vigore dicti arbitrij facere eum decapitari, quia comparatio.& plus, intelligitur de modico pluri in quantitate, & nõ in alio genere,& refert Cinum ita determinantem, & attestantem hanc quæstionem fuisse de facto Florentiæ, & secundum præ-
6 dicta aliàs tenui in loco Ferentilli in bãnimentis Illustrissimi,& Excellẽtissimi D.Principis Massæ imponentibus pœnam pecuniariã in certa summa, & vltra arbitrio ipsius D. Principis contra deferentes archibusios rotatos, seu sclopos ad rotam paruę,& prohibitæ mensuræ, vt (scilicet) pœna non possit arbitrari nisi in pecunia, quam determinationem optimè probant supracitatæ decisiones in puncto.

EPITOME.

Quòd Clericus possit per suum Iudicem Ecclesiasticum processari, & puniri, tàm per accusationem, quàm per Inquisitionem de delictis per eum commissis, dum esset Laicus, de quibus nõ fuit punitus per Iudicem secularem, & quando, & quomodo hoc procedat.

SVMMARIA.

1 *LAICVS, qui plura delicta commisit, de quibus nũquàm accusatus, nec Inquisitus, aut coram suo Iudice seculari punitus fuit, Cleri-*

Clericus effectus potest ab Ecclesiastico suo Iudice molestari, & pro eisdem delictis puniri.

2 *Promotus ad Clericatum, tempore promotionis non emanato edicto iuxta formam. c. fin. de elect. in 6. potest nedum ipse, sed promotor suus accusari, secundum distinctionem Abb. relatam. ibid.*

Sed ab ipso promotore inquiri nō potest, nisi delicta essent adeo occulta, quod ignorari probabiliter possent

3 *In delictis irregularitatem inducentibus, tēpore promotionis occultis, potest inquiri concurrentibus probabilibus coniecturis, vt puta infamia, & alijs.*

4 *Laicus delinquens, post delictum effectus Clericus, non debet per Iudicem secularem coerceri, processari, & puniri, sed tantùm per Ecclesiasticum.*

CASVS DVCENTESIMVS QVINQVAGESIMVSNONVS.

VIDI in contingentia facti
dubitari, an Laicus, qui cō-
misit plura delicta tempo-
re, quo erat Laicus, de qui-
bus non fuit vnquam accu-
satus, nec Inquisitus coram
suo Iudice seculari, nec per eundem subse-
quenter punitus, si efficiatur Clericus, possit
de illis molestari, & puniri ab Ecclesiastico
suo Iudice ordinario: Hanc quæstionem in
specie tangit Io. Baptista Ferret. consil. 366.
1 num. 16. versic. non obstant alia obiecta. lib.
2. & concludit posse talem delinquentē per
suum Iudicem Ordinarium Ecclesiasticum
puniri, nec propter Clericatum à pœnis ta-
lium delictorum fuisse liberatum, testatur-
que hanc esse communem Doctorum opi-
nionem, & secundum eam sępius fuisse con-
clusum, & practicatum, & probari videtur
per text. in cap. fin. 24. distinct. in cap. si qui
sine examinatione. & in cap. fin. 81. distinct.
eandem quæstionem ponit Abbas in c. fin.
sub nu. 3. vers. ex quo infertur. Extra de pur-
gation. canonic. vbi post relatas contrarias
2 Doctorum opiniones distinguit, quòd aut
tempore promotionis non emanauit edi-
ctum, vt quicunque velit aliquid obijcere cō
pareat intra certum terminum, iuxta formā
c. fi. de election. in 6. & tunc accusari potest,
imò nedum ipse, sed & promotor suus; In-
quiri verò non potest per eundem superio-
rem, qui promouit, ex quo mores suos ap-
probauit, nisi crimina adeo fuissent occul-
ta, quod probabiliter superior potuisset ea
ignorare, quia tunc posset procedere: Aut
terminus præfixus fuit, & tūc si iste, qui vult
accusare, erat in Diœcesi, non debet audi-
ri, & pari ratione non posset Inquisitio fie-
ri, quia præsumeretur malitiosè facta, nisi
3 essemus in delicto irregularitatem inducen-
te, vt in homicidio, quando erat occultum
tempore promotionis, sed postea ex proba-
bilibus coniecturis orta est infamia; ex quo
nec qui vult accusare, nec superior reperi-
tur in aliqua culpa, & cōtrarium dicere ab-
surdum esset: Si verò erat extra Diœcesim,
vtique accusatio procedit, & eodem modo
Inquisitio, & vt latius per ipsum Abbatem
dicentem, ita tenuisse Federic. de Senis in
suis consilijs, prout verè tenuit, in consil. 23.
incipiente. Titius electus in Prælatum. col.
1. 2. & 3. vbi prædictam distinctionē ex plu-
ribus optimè probat, & quæ quidem distin-
ctio cōclusionem à Ferretto firmatam cor-
roborat, secundum quam vidi seruari, & pro
ea facit Oldrad. cons. 4. Quòd Laicus, in to-
4 to, consulens Laicum delinquentem, post
delictum effectum Clericum, nō debere per
Iudicem secularem, coerceri, sed per Eccle-
siasticum tantum, vt sic apertè sentiat, Cle-
ricum posse de delictis per eum, dum esset
Laicus, commissis processari, & puniri, quā
conclusionem latissimè ipse probaui in prio
ribus Resolutionibus criminalibus Cent. 2.
casu 108. ad quę dicta Lectorem remitto, il-
lis vltra Oldrad. in loco prædicto addēs Io.
de Imol. cons. 118. in casu pręmisso. in princ.
& cons. seq. ad primum quæsitum. pariter in
princ. & Ioan. de Anan. in cap. ad falsario-
rum. col. pen. & fin. vers. vltimo colligit hic
Dominus meus, & infra . extra de crimine
falsi. nec ad rem in hac quæstione faciunt,
quæ in eodem casu 108. subieci, & præfati
Doctores in citatis locis tradunt distinguē-
do, an Laicus delinquens cum fraude, vel
dolo effectus fuerit Clericus, an verò sine, &
rursum vbi adfuerit fraus, & dolus, an aga-
tur de pena corporali, an verò de pecunia-
ria tantum, quia talia dicta tēdunt ad hoc,
vt cognoscatur an cognitio, vel punitio spe-
ctet ad Ecclesiasticum Iudicem, an verò ad
secularem, nec aduersantur cōclusioni no-
stræ, imò eam firmant, cum expressè velint
Clericum de eo, quod ante Clericatū fecit,
puniendum, siue ab vno, siue ab altero
Iudice.

EPITOME.

De statuto puniente petentem plus debito in certam pœnam, vltra amissionem ipsius debiti, an, & quando locum habeat in petente summam in totum indebitam, vbi multa prò, & contra adducuntur.

SVMMARIA.

1 STATVTVM puniens petentem in Iudicio plus debito in pœnam ammissionis debiti, & in aliam pecuniariam fisco applicandam, procedit in petente in Iudicio indebitũ, & nu. 2.
3 Licet Senat. Mantuan. Teste Surdo, sequutus sit contrariam opinionem.
4 At verior, & sustentabilior opinio est contra Senat. Mantuan.
5 Etsi ipsius Senatus magna sit authoritas.

CASVS DVCENTESIMVS SEXAGESIMVS.

IN disputationem venit, an statutum puniens perẽrem in Iudicio plus debito in penã ammissionis debiti, & aliam pecuniariã fisco applicandam, locum habeat in eo, qui in Iudicio petit indebitum: & pro opinione affirmatiua facit, quia petens indebitum videtur petere plus debito, cũ appellatione pluris comprendatur etiam totum, per text. in l. 1. §. hæc verba. vbi eriã gl.
2 ff. si cui plus, quam per legem Falcidiam. Et dicit Ias. in l. 2. nu. 5. vers. adde, & fortius. C. de hæredib. institue. per illum textum, quòd appellatione partis totum continetur, in tãtum, quòd si testator in testamento legat illam partem domus vxori, quam secum viuens habitabat, si totam domum inhabitabat, & testator nullam partem solebat locare, tota domus venit in legato: vt est text. in l. vxori. in princ. & ibi glos. & Bartol. ff. de legat. tertio. vt sic plus debito petere dicatur, qui totum indebitum petit, quemadmodũ, & minus debito petere diceretur, qui nihil pereret. l. minus. ff. de verbor. signific. & l. illud. §. si cuius dolo. vers. minus. ff. de tributor. action. vltra quòd qui totum indebitum petit, plus debito petere videtur, cum in toto & pars contineatur, ex regula, quòd in eo, quod plus est, cõtinetur etiam quod est minus. l. 1. §. si stipulanti. ff. de verbor. obligat. & l. in eo ff. de regul. iur. eum vtrobique norar. per Doctor. & magis in terminis seruit Bartol. in l. si seruus. 111. §. si ita scriptum. in fin. nu. 3. ff. de legat. 1. dicens, quòd si statutum mandat, quod Porestas, qui condemnauit aliquem in plus, quàm deberet, teneatur ei restituere tempore syndacatus, si aliquẽ con demnauit indebitè in tota summa, licet videretur, quod ex illo statuto non teneretur Potestas, ex quo statutum loquitur, quando in aliquid condemnauit indebitè, tamen cõtrarium est verum, quia dictum verbũ, plus, tunc facit comparationem, quando reperitur aliquid ad quod comparetur, secus autẽ si non reperitur, quia tunc totum importat, vt in d. l. 1. §. hæc verba. ff. si cui plus, quã per legem Falcidiam. & subdit Bartol. pro hoc facere, quod dicimus in dictione, minus, quæ etiam quod nihil est, dicitur minus. l. illud. §. si cuius dolo. vers. minus. ff. de tributor. action. & hanc Bart. decisionem sequuntur in eodem. §. si ita scriptum, Angel. de Perus. in fine nu. 3. Castrens. pariter nu. 3. & Florian. de Sãcto Petro ad finem nu. 9. Ias. in l. 2. nu. 4. vers. idem in dictione. C. de hæredib. instituend. & in l. stipulationum quędam. sub nu. 3. vers. limita istud. ff. de verb. obligationib. facit etiam Bald. in l. fi. in fine principij. sub nu. 4. vers. quæritur tertio. ff. si cert. petat. vbi quærit, an qui promisit soluere, quãnto minus posset aliquis creditor exigere à suo debitore, teneatur etiam, quando nihil fuit exactum, & concludit, quòd licet videretur, quod non teneretur, quia minus habet in se rationem alicuius positiui, sed nihil non, tamen teneretur, quia dicitur minus etiam quod nihil est, & stat priuatiuẽ, subijcitque eadem ratione, quòd si statutum velit, quod habentes libram à centum libris supra, soluant decem pro quolibet sumãte, & minus habẽtes soluant quinque, sub isto minus habentes, etiam nullam habentes libram cõtineri videntur: & Bald. sequutus est Iason in d. l. stipulationum quędam. sub nu. 2. vers. & illud. ff. de verb. obligation. Ad idem adducitur Alberic. de Rosat. in tract. de statut. lib. 1. q. 172. per totam. quęrens stante statuto, quod habens centum in bonis, vel plus, debeat tenere equum, & arma in seruitio Communis, si aliquis est ditissimus, & haber in bonis viginti millia, nunquid debebit tenere equum, & arma, & dicit videri, quod non, quia illud verbum, plus, ad modicam quantitatem refertur. l. hæc adiectio pluris. ff. de verbor. signific. cum similibus, sed contrarium determinasse Iacobum de Rauenna, quia quod dicitur, vt dictio illa, plus, ad modicum referatur, debet intelligi, nisi ex tali relatione sequeretur absurditas, & fieret contra mentem legis, vel statuti, sicut esset in casu proposito, quia absurdum esset, & contra mentem statuti, quòd ditissimus excusaretur ab equo, & armis, & habens cẽtum in bonis, & aliquod modicum plus teneretur, ex quo intuitu diuitiarũ tale onus apponitur, aliudque simile exemplum adducit de statuto, quo cauetur, quòd habens annos 60. vel plus excusatus sit ab exercitu, si enim dictio, plus, ad modicum referretur, iam habens centum annos nõ excusaretur, & habens 60. excusaretur, quod similiter est absurdissimum, & contra mentem statuti. Idem voluit ipse Alberic. de Rosar. in l. hæc adiectio pluris. ad finem. sub nu. 5. versic. & quod dixi. ff. de verb. significar. & ita etiam in istamet quæstione per Albericum formata tenet Bald. in tract. de statut. per Sigismũ dum

dum eius pronepotem constructo, in verbo, plus, & sunt verba ipsius Baldi in l. ab hostibus. §. sed quod simpliciter. ff. ex quibus causis maiores. sub nu. 5. vers. sed pone dicit statutum. nam vt ibi dicit Bald. dictio, plus, nō solum refertur ad modicum, sed etiam ad multum, ratione vitandi absurdi, quod esset, si quis grauaretur pro modico, & non pro pluri, sed pro multo.

3 Cæterum contrariam sententiam sequutus est Senatus Mantuanus teste Ioā. Petro Surdo decis. 65. inter D. Carabenum. vbi punctualiter dubitationem hanc ponit in simili statuto Mātuano, & deductis aliquibus fundamentis pro suprascripta affirmatiua sententia, non tamen omnibus per me relatis; Refert nihilominus Senatum in diuersam iuisse opinionem, quòd prædictum statutum non habeat locum in eo, qui in totum petit indebitè, quia cum loquatur comparatiuè, supponit positiuum, quod vbi non extat, nec comparatiuum locum habet, & propterea non dicitur petere plus debito, qui petit indebitum in totum, cum nihil sit totum: iuxta nota. per Dec. cons. 184. nu. 6. vers. tamen propriè loquēdo. & per Cagnol. in l. in personam. §. generaliter ante fin. nume. 5. ff. de reg. iur. Et quia statutum inter alias pœnas ponit amissionem debiti, quæ locum habere non posset, vbi nullum adesset debitum, vt sic cum statutum supponat aliquid esse debitum, non procedat, vbi tale non militet suppositum, quia cessante præsupposito, cessat dispositio. glos. in l. mancipia. in glos. in verbo. auocandum. C. de seru. fugit. & in clement. in plerisque. in glos. in verbo. & populo. in tit. de electión. Et ad allegata pro affirmatiua respondet ea procedere impropriè, & in alijs terminis, non autem in materia statutaria, & pœnali, cuius propria, & stricta fieri debet interpretatio, & proinde oportere, vt comparatiuū suum habeat positiuum, & vt suppositū statuti verificari possit, alioquin minimè locum esse ipsius legis dispositioni, & vt latius ibi tradit ipse Surd.

4 cuius dictis si fas esset responderi posset, qđ in terminis prædicti statuti verior, & subsistabilior opinio est affirmatiua per Senatum reiecta, quia valdè inconueniens est, & absurdissimum, & contra manifestam statuentium mentem, quòd quis ex centum petitis, decem tantum plus debito petens, puniatur, & tota centum indebite petens, non puniatur; Nec facile perspici potest, quòd qui plus deliquit non puniatur, & qui minus puniatur. Vnde dicendum est, & eum, qui totum indebitè petit, puniri, quemadmodum eum, qui aliquid plus debito petit: vt in similibus terminis dixerunt Alberic. de Rosat. & Bald. supra citati, de quibus non meminit Surd. Nec obstat responsio per ipsum Surdum accōmodata, quia respectu dictionis, plus, dicitur quod etiam in materia statutaria, & pœnali non semper ea stat comparatiuè, nec comparatiuum facit comparationem, quando nihil reperitur, ad quod ipsa comparatio fiat, vt supra dixi ex Bart. & alijs, quibus addo Decium d. consil. 184. nume. 4. vers. non obstat, quòd istud pactum. prout euenit in casu isto, in quo deficit positiuum, ad quod referendum sit comparatiuum, vnde refertur ad totū, & respectu suppositi cessantis ob non existentiam debiti, cuius amissionem ponit statutum, dicitur, qđ & si illud non existit, non tamen dispositio cessat, imò procedit ex mente statuentium, & ne absurdum sequatur, vt supra dictum est, & locum habere potest in alia pœna ab ipso met statuto expressa vltra amissionem ipsius debiti, pro qua etiā Iudex ex suo arbitrio aliam subrogare deberet, nec delinquens similem euitare debet ex eo, quòd illa locū habere non potest. l. quicunque. versic. quòd si ad prædictam. C. de seru. fugitiuis. Et ibi tradunt omnes scribentes, & ipse probaui in prioribus Resolutionibus criminalibus Cent. 1. casu 56. nume. 115. & 116. & supra casu 236. in quarta, & quinta quæstionibus. Nec quidem statutum illud ita est intelligendum, vt absurdum inducat, vel quid rationi contrarium, sed vt sana tātum, & rationabilis interpretatio fiat, vt dixit Bald. in d. §. sed quod simpliciter. ante nu. 2. vers. Item nota, quòd simpliciter. Et Alber. de Rosat. in tract. de statut. lib. 1. quæst. 9. nu.

5 30. & 31. versic. semper enim. Quia tamen magna est Senatus Mantuani authoritas, non auderem ipse tantorum Patrum placita redarguere.

EPITOME.

Quod Clericus coram Iudice seculari falsum perhibens testimoniū à suo tantū Iudice Ecclesiastico puniatur, nō etiā à seculari, licet econuerso, Laicus coram Iudice Ecclesiastico falsum deponens ab ipso Ecclesiastico Iudice puniri possit, & etiam à seculari, inter quos locus est præuentioni, & quid quando per vnum Iudicem ex alterius commissione examinatus est testis, qui falsum deposuit, an & tunc vterque Iudex punire valeat, & an quę dicuntur de teste falso puniēdo ab eo Iudice, etiam aliàs non suo, coram quo falsum dixit, procedant nō solum in Iudice ordinario, sed etiam in delegato, siue principis, siue inferioris, & quam pœnam imponere possint tales Iudices, an scilicet falsi ordi-

ordinariam, an verò extraordinariam tantum, & an, & quando vna imposita per vnum Iudicem possit alia per alterum Iudicem imponi.

SVMMARIA.

1 *TESTIS falsus à Iudice etiam non suo, coram quo falsum deposuit, puniri potest.*

2 *Clericus falsum deponens coram Iudice seculari, potest ab ipso puniri nec ipse ex clericali priuilegio eius iurisdictionem declinare potest,*

3 *Hoc procedit si ex officio Iudex secularis, non ad instantiam partis, nec corporaliter, sed tantùm pecuniariter Clericum extraordinariè puniat.*

4 *At contraria opinio, quod nullo modo à Iudice seculari possit puniri, verior, communior, & seruanda est in practica.*

5 *Laicus falsum deponens coram Iudice Ecclesiastico potest ab eodem Iudice puniri, & ipse illius iurisdictionem declinare non potest.*

Imò vterque Iudex contra hunc poterit procedere. & præuentioni locus erit inter ipsos: ibid & ita in practica obseruatur.

6 *Quod procedit & in Teste Laico coram suo Iudice de ordine, commissione, vel rogitu Iudicis Ecclesiastici examinato. falsum deponente, qui à Iudice Ecclesiastico puniri poterit.*

7 *Sed hoc procedit in Iudice ordinario, & in delegato Principis, coram quo, licet non suo, falsum deposuit.*

Secus in delegato inferioris à Principe. qui ipsum ad delegantem remittere debet. ibid.

8 *Si tamē non habeat iurisdictionem ita restrictā, vt punitio criminalis ei sit interdicta, non procederet hoc*

9 *Quod si contrarium esset, hoc crimen punire saltem pœna aliqua extraordinaria posset*

10 *Punitus pœna extraordinaria à Iudice delegato, potest à suo ordinario Iudice adhuc pœna ordinaria l. Corneliæ de falsis, puniri.*

11 *Iudex secularis puniens pœna ordinaria laicū, in causa matrimoniali coram Iudice Ecclesiastico falsum deponentem non impedit, quin Iudex Ecclesiasticus ipsum punire valeat pro dicta falsitate pœna canonica*

Pœnam ordinariam non tollit pœna extraordinaria. ibid.

12 *Punitio ab vno ex Iudicibus competentibus separatam iurisdictionem habentibus facta, excludit processum, & sententiam vlterius, & sufficit vna pœna, si sit integra.*

13 *Melior est conditio occupantis per exceptionem sententiæ, vbi esset ab vtroque condemnandus.*

CASVS DVCENTESIMVS SEXAGESIMVS PRIMVS.

1 TANTE regula text. in l. nullum. C. de testib. quod testis falsus à Iudice corā quo falsum deposuit, etiam aliàs non suo, puniri potest, quasi ratione falsitatis statim effectus

2 sit de eius foro, dubitatū fuit, an Clericus falsum deponens corā Iudice seculari, possit puniri ab ipso Iudice seculari: & glos. in d. l. nullum. in glos. in verbo. prescriptionem. expressè tenuit, quòd possit puniri, nec eius iurisdictionem ex clericali priuilegio declinare possit: Idem voluit ibi Bal. nu. 8. vers. cuero hic de clericis, inquiens, speciale esse, quod hoc casu clerici puniantur à Iudice laico, quia delinquendo in iudicio se astringunt foro illius, Idem antea & latius tenuit ibidem Cyn. in secunda, & in tertia oppositionibus, vbi dicit, quod directò non potest clericus litigādo coram alio Iudice, quam suo, etiam ecclesiastico in eum consentire, & eius iurisdictioni se submittere, sed contrahendo, vel delinquendo sic, quia quædam sunt, quę prohibentur directò, quę tamen conceduntur per quandam consequentiam, & suppositio alterius Iudicis iurisdictioni impeditur per viā principalis prorogationis, sed non per viam cuiusdam accessionis: & hanc glosæ, Cyni, & Baldi opinionem sequitur Decian. in tract. crim. tom. 1. lib. 4. cap. 9. num. 82. vers. quarto limitatur. vbi etiam alios eandem sequentes adducit, de quibus etiam meminit Farinac. in pract. crim. lib. 1. tit. de Inquisit. qō. 8. nu. 26. vers. amplia duodecimo regulam. Et his adduntur Salyc. in d. l. nullum. nume. 4. & Fulgos. nu. 1. Ias. in l. 1. §. qui mandatam. nu. 7. ff. de officio eius, cui mādata est iurisdict. Marsil. in l. fin. sub num 152. vers. & dic tibi Bald. ff. de iurisd. omnium iudic. Alex. in additionibus ad Bart. in d. l. nullum, in prima addit. & in l. 1. circa princ. in additione, in verbo. in clericis. sub litera. B. ff. de Iudicijs. & alij adducti per Clar. in pract. crimin. qō. 38. sub nu. 14. & per Roland. cons. 12. nu. 26. & 27. lib. 2. vbi etiam supradictas rationes

3 Cyni prosequitur, dummodo tamen Iudex laicus talem clericum coram eo falsum deponentem ex officio, & non ad instantiam partis, & pecuniariter tantùm, & non corporaliter puniat: vt tradit Federic. de Sen. cons. 93. Factum, quod proponitur. colum. 3. sub num. 5. & 6. vers. item ad id, quod obijcitur. vbi expressè tenet, quod Iudex secularis clericum coram eo agētem, vel accusantem calumniosè, vel falsò, vel variè testificātem, potest ex officio extraordinariè punire, ita tamē, quòd executio talis pœnæ quę

sit

ſit facienda in perſonam reſeruetur Epiſcopo, ſi verò ſit realis facienda in bonis, ab ipſomet Iudice ſeculari fiat contra ipſum clericum, vel fideiuſſores, quos dediſſet, & ſubdit, quod eodem modo poteſt Iudex laicus punire clericum in ciuilibus deficiẽtem in expenſis: quod dictum Federici de Senis refert Decian. ſub d. nu. 82. verſ. item & ſecũdo: vbi etiam alios illud ſequentes adducit, & poſt eum Farinac. d. q. 8. ſub d. num. 26. & ſentit Salyc. in d. l. nullum. ſub nu. 4. in fine, & Alex. in addit. ad Bartol. in d. l. nullum. Et alij relati per Capyc. deciſ. 230. num. 3. verſ. tertia fuit opinio.

4 Contrariam tamen opinionem, quòd talis clericus nullo modo à Iudice ſeculari, quãuis eius aures, falſum coram ipſo teſtificando, oſtenderit, puniri poſſit indiſtinctè, nec ex officio, nec ad inſtantiam partis, nec pecuniariter, nec corporaliter, tenuerunt omnes Canoniſtę in cap. verum. de for. compet. vbi præcipuè Felyn. ſub nume. 5. verſ. contra clericum. & idem Felyn. in cap. at ſi clerici. ſub nu. 10. poſt verſ. fallit quarto, circa finẽ. de Iudic. Salycet. & Caſtren. in d. l. nullum. ille ſub nu. 4. in fine, & iſte ſub nu. 5. verſ. ſed quid. Capyc. deciſ. Neapol. 5. nu. 13. Afflict. deciſ. 230. nu. 1. & 4. Marant. in tract. de ord. Iudic. in 6. part. princip. in 12. actu num. 4. 5. Angel. de Malefic. in verbo, falſariò. ſub nu. 24. verſ. puero teſtis. & ibi etiam Auguſtin. de Arim. in addition. ad Clar. in pract. crim. q. 38. nu. 14. verſ. ſed hic quæro quid ſi clericus, in tertia opinione, vbi dicit, eam communiter teneri per Canoniſtas, & in ſtatu Mediolani ſeruari in practica. Decian. d. c. 9. nume. 22. verſ. nono extenditur, ad fin. Roland. conſ. 12. in 3. dubio per totum, nu. 26. & ſequ. lib. 2. vbi ad partes quæſtionem diſputat, & vt ſupra reſoluit, reſpondendo deductis in contrarium, & pro ea iura, rationes, & authoritates adducendo, eamq́ue & veram, & communẽ oſtendendo. Diaz in practic. crim. canonic. cap. 93. in verbo, falſi teſtimonij rei. num. 2. dicens eſſe veriorem, & cõmuniorem, & ibi latius Ignatius Lopez in additionibus in litera. C. qui idem teſtatur. Couar. lib. practicar. reſolution. cap. 18. ſub nu. 8. verſ. ſed & locus erit huic opinioni. Iaſ. in d. §. qui mandatum. ſub nu. 7. in ſecunda opinione, & Farinac. d. q. 9. ſub d. nu. 26. ex plurium teſtimonio, firmans eſſe ſine dubio veriorem, communiorem, & ſeruandam, a qua dum caſus euenit, nunquam receſſum fuiſſe vidi, ſed tantummodo ad vlteriora proceſſum, etiam ſuper ipſa falſitate cognoſcendo ad effectum expediendi cauſam principalem tantummodo, vt fieri poſſe tradunt Federic. de Sen. d. conſ. 93. Bald. in l. 1. col. fin. in fin. nu. 19. verſ. vnde Federic. C. quomodo, & quando Iudex. Couar. d. cap. 18. in fin. verſ. illud verò exiſtimo. Clar. in d. verſ. ſed hic quæro, quid ſi Clericus, in fin. & Farin. ſub d. nu. 26. in fin. verſ. limitando primo. & pulchrè Sozin. conſ. 99. colum. penult. nu. 21. verſic. vnde Federicus de Senis. lib. 3. Felyn. in d. c. verum. ſub num. 5. verſ. declara. de foro competẽt. Ignat. Lopez in dicta additione ſub litera. C. poſt principium verſiculi, benè tamen poterit ſecularis Iudex.

5 Sanè ecõuerſo ſi laicus falſum deponat coram Iudice eccleſiaſtico, vtique ab eo puniri poterit, nec illius iuriſdictionẽ declinare poterit, & iſto caſu vterque Iudex ſcilicet Eccleſiaſticus, & ſecularis poterit cõtra huiuſmodi teſtem procedere, & inter eos erit locus præuentioni; & ita in contingẽtia facti deciſum fuiſſe per ſacrum Conſiliũ Neapolitanum teſtatur Afflict. deciſ. 219. quem ſequuti ſunt Marant. in d. 12 actu. nume. 6. verſic. Quid autem econtra. Ignat. Lopez in addit. ad Diaz in pract. crim. canonic. cap. 93. litera. C. verſ. ſi autẽ Laicus. vbi ait, quod ſic non ſemel deciſum vidit. Boſſ. d. titul. de falſis nu. 107. & ſeq. verſ. an teſtis. Clar. d. qõ. 38. nu. 15. verſ. quęro nunc. Couar. d. cap. 18. poſt num. 8. verſ. ſed & hac in re, & infra. Roland. d. conſ. 12. in 2. dubio. nume. 17. & ſequ. verſ. quibus non obſtantibus. & Farin. d. q. 8. nu. 27. verſ. limita ſecundo. & ita aliàs plures vidi obſeruari, & per Iudices ſeculares de falsò puniri laicos, qui coram Iudicibus eccleſiaſticis in cauſis matrimonialibus, vel alijs merè eccleſiaſticis, falſum depoſuerãt teſtimonium, de quo ab eccleſiaſtico Iudice, coram quo depoſuerunt puniti non fuerunt, & tetigi in prioribus meis Reſolutionibus criminalibus centur. 2. caſu 117. nu. 8.

6 Quæ concluſio adeo vera eſt, vt ſi teſtis laicus coram ſuo Iudice ſeculari examinetur ex ordine, commiſſione, aut rogitu Iudicis Eccleſiaſtici, à quo remiſſum ſit examen dicto Iudici ſeculari, & falſum deponat, ab ipſo Iudice eccleſiaſtico puniri poſſit, ac ſi coram ipſomet falſum depoſuiſſet, quia falſitas commiſſa videtur per teſtem coram eo, de cuius mandato, aut iuſſu examen fiebat: Ita videtur eſſe de mente Bald. in d. l. nullũ. nu. 9. & 10. de quo memini dixiſſe dicto caſu 117. nu. 10. vbi dicit, quòd ſi Iudex Peruſinus, coram quo quæſtio ventilatur de neceſſitate Iuris, vel de conſenſu partium remiſit examinationem teſtis Florentini ad Iudicẽ Florentinum, qui teſtis receptus Florentiæ deponit falſum, ſi quęratur quis Iudex eum puniet, an Peruſinus, an Florentinus, an vterque, an neuter, & poſt multa ſubtiliter pro omni parte deducta concludit vtrumque Iudicem procedere poſſe, & per conſequens etiam Peruſinum, ac ſi corã ipſomet teſtis examinatus fuiſſet: ſequitur Roland. d. conſ. 12. in primo dubio, per totum. num. 1, & ſequ. lib. 2. vbi rem hanc ex profeſſo cõſulendo tractat, & plura vltra Baldum ſupra

citatum adducit, & inter cætera quod licet
dictus testis, qui in vno loco examinatur de
commissione, & mandato Iudicis alterius
loci, non sit de Territorio Iudicis causæ, ta-
men est effectus subditus illius ratione deli-
cti, & quamuis deponat extra territorium
eius, tamen effectus sui testimonij cōfertur
intra territorium, sicut contingit in Balli-
stante, qui extra territorium ballistat in ter
ritorio, & in vociferante, qui existens extra
territorium dicit verba iniuriosa existenti
intra territorium, horum enim delicta dicū
tur fieri in eo territorio, in quo consumun-
tur, & ibi puniri possunt: sequitur Marsil. in
repet. l. fi. ff. de iurisdic. omn. iudic. nu. 150. &
seq. vers. reperio etiam, & de dicta decisione
Bald. meminit etiam Couar. d. cap. 18. sub
nu. 8. post versic, sed & hac in re, & infra.
7 Et quę dicta sunt de Iudice, corā quo falsum
est cōmissum, vt testem ipsum falsum punire
possit, etiam quòd aliàs suus nō esset Iudex,
nec vllam in eum haberet iurisdictionem
ex dispositione d. l. nullum. C. de testib. sine
dubio procedunt in Iudice ordinario, & di-
cit Couar. d. cap. 18. nu. 8. vers. octauò ex eo.
& probatur in d. l. nullum. & in l. 2. C. de spor
tul. & in l. si quis forte. §. si quos. ff. de pœnis.
cum vbique notatis: In delegato autem nō
sic indistinctè militant, nam delegatus Prin
cipis facultatem hanc habere videtur, dele-
gatus verò inferioris à Principe non, sed ad
delegātem remittere debet, Io. Andr. in ad-
ditio. ad Specular. tit. de teste. §. 1. nume. 43.
versic. sed quid de delegato. Abb. & Anan. in
c. 1. de crimin. falsi. Alexand. in addition. ad
Bar. in l. diuus. in vlt. apostilla. ff. ad leg. Cor-
nel. de fals. Ias. in l. 1. §. qui mandatam. nume.
6. & seq. versic. pro clara intelligentia, & in-
fra. obscurè tamen. ff. de offic. eius, cui man-
dat. est iurisdict. & est distinctio iuris vtriuſ-
que interpretum frequentiori calculo rece-
pta, vt testatur Couar. in loco citato post di
ctam versic. octauò ex eo. qui tamen idem
8 putat, & in delegato inferioris à Principe,
dummodo is nō haberet iurisdictionem ita
restrictam, vt ei esset interdicta punitio cri-
minalis. Intelligitque Couar. delegatum
9 ipsum, siue principis, siue inferioris posse
crimen hoc punire, non pœna falsi ordina-
ria, sed extraordinaria tantùm, quippè qui
obiter, & incidenter, & non principaliter
hanc punitionem exercere valeat, quod ve-
rissimum est ex notatis ibi per eum, nec alij
dissentiunt, & patet ex traditis per Boss. d.
tit. de fals. nu. 103. & sequ. versic. an quilibet
Iudex, & per Ias. in d. §. qui mandatam, sub
num. 6. & sequent. & ibi notat expresè Ful-
gos. in d. l. nullum, ad finem. vers. vel secundū
10 Petrum. & propterea punitus tali pœna ex
traordinaria adhuc potest à suo ordinario
Iudice puniri pœna ordinaria Legis Corne-
liæ de falsis secundum communem Docto-
rum opinionem, de qua testatur Boss. vbi su-
pra. nu. 104. vers. Et aduertendum est. quod
iterum firmat sub nu. 104. in fine in vers. sic
ergo quando. & subdit Boss. priore loco, quod
si ita non esset frequenter nimium fierēt fal
sitates testium, quia illę pœnæ extraordina
riæ solent esse nimis leues; Imo & in casu,
in quo à duobus Iudicibus testis falsus puni
ri potest, & locus est inter eos præuentioni
iuxta superius tradita, dixit Couar. d. cap.
18. sub nu. 8. vers. sed & hac in re, ad finem.
sequendo Afflict. d. decis. 219. nu. 4. & 6. vult,
11 quod ex eo, quod Iudex secularis punit pœ
na ordinaria laicum in causa matrimonia-
li coram Iudice ecclesiastico falsum depo-
nentem, non impeditur Iudex ecclesiasti-
cus, quin & ipse eundem testem pœna cano
nica pro dicta falsitate puniat, & benè, quia
vt dicit Boss. loco citato 106. & sequent. pœ-
na extraordinaria non tollit ordinariam, li-
cet si vterque Iudex esset ordinarius, & po-
testatem haberet pœnam ordinariam pro
dicta falsitate imponēdi, si vnus Iudex eam
imponeret, alius silere deberet, & istud est,
quod voluit Bald. in d. l. nullum. nu. 11. C. de
testibus. dum in casu per eum proposito de
teste Florentino examinato coram Iudice
Florentino de commissione Iudicis Perusi-
ni pro causa coram ipso vertente, & falsum
deponente, & ab vtroque puniēdo data in-
ter eos prȩuentione, ait, quòd punitio facta
ab vno ex dictis Iudicibus excludit proces-
12 sum, & sententiam alterius, quia sufficit vna
pœna, dummodo sit integra, licèt aliàs se-
cus non obstante diuersitate Territorij, seu
Reipublicæ, nam & si in diuersis Territorijs
vnus in alterum nihil potest, hoc verum vi-
detur vi territorij, secus vi Iuris communis,
quòd ponit vnam pœnam respectu vnius cri
minis, & sicut non potest quis fieri reus plu-
ribus legibus communibus, ita non potest
fieri reus pluribus Legibus municipalibus,
& subdit, quod si contingat, quòd sit cōdem
13 nandus vtrobique, erit melior conditio oc-
cupantis per exceptionem sententiæ: & hāc
Baldi opinionem communiter tenere Do-
ctores firmat Boss. d. titul. de falsis. sub num.
106. versic. & si tamen. & est quæstio, quam
indecisam reliqui in dictis meis prioribus
resolutionibus criminalibus centur. 2. casu
117. in fine nume. 11. & cum Baldo transit
Castr. in d. l. nullū, in finalibus verbis, & an-
te eum Fulgos. colum. finali ante finem vers.
ad finem. vbi etiam dicit, quòd hoc in Iu-
dicijs obtinet, & facit Bald. in l. 2. in 4. nota-
bili. num. 3. C. de sportulis. dicens per illum
text. quòd quando plures Iudices de eodem
delicto possunt cognoscere, si vnus non po-
test sufficienter punire, alius supplet, secus,
si suppletione opus non sit, quia pœna suf-
ficiens fuerit imposita, & est de mente Cy-
ni ibidem in fine nu. 3. & ita etiam voluit in

eadem

eadem lege lecta cum l.1.Castr.nu.2.versic. nora etiam. & Corne.ante finem versic. nota quòd si nuntius.

EPITOME.

De authoritate Iudicis delegati in deputandis Nuntijs, & exequutoribus in causa sibi commissa, eôs priuandi, & puniendi, ac alia faciendi in commissis coram ipsis, qualis, & quanta sit, & de modo procedendi, & decidendi in factis notorijs coram ipso sequutis, & an citatio requiratur, vel defensio côcedatur, & appellatio detur, & de pluribus alijs in hac materia.

SVMMARIA.

1 *IVDICES delegati in causis per Principes, & superiores eis commissis, Nuncios ac executores, qui partes citẽt, & alia necessaria faciant, eligere possunt.*

2 *Nũcij & executores huiusmodi ante omnia debent iurare bene, & legaliter officium suum exercere, & iuramentum operatur, vt eorum relationibus stetur.*

Et hoc procedit etiam in iudice delegato ad vnam tantùm causam. ibid.

3 *Iudices delegati nuncios. & executores ab ipsis electos malè se in officio gerentes, & in eo delinquentes, remouere, ac punire possunt, & alios in eorum locum subrogare.*

4 *Maximè in delegato Principis, & ad vniuersitatem causarum, qui absque dubio sibi nũcios, & executores quos volunt, assumere, remouere, & pecuniariter punire possunt.*

Secus in alijs delegatis, qui id facere nequeunt absque licentia delegantis. ibid.

5 *Delegatus nuncios, & executores, officio per alios ipsis dato, etiam in eo delinquentes, non potest priuare, licet alias essent priuandi.*

Sed superiori, à quo receperunt officium vel eorum Iudice ordinario remittere tenetur. ibid.

Licet Delegatus possit ab exercitio causę delegatæ, eos priuare, & mulctare. ibid.

6 *Iudex suos ministros in officio delinquentes leuato velo, sine processu, & forma iudicij punire potest.*

7 *In delictis commissis coram Iudicibus, prouenientibus ob irreuerentiam, proceditur summatim, absque processu, & ordine Iudiciario.*

8 *Delictum, quod probabiliter negari non potest, nec aliqua tergiuersatione celari, dicitur notorium.*

9 *Iudex in delicto notorio potest ad condemnationem, proprio motu nemine petente, & omissa omni Iuris solemnitate, & forma Iudicij in probatione delicti, vel in sententia ferenda, deuenire.*

Maximè in delicto merè notorio, & commisso coram Iudice sedente pro tribunali. ibidem nu. 11.

10 *Citatio in delicto notorio requiritur.*

11 *Sed non procedit, si scandalum imminet, & periculum est in mora.*

12 *Licet tutius sit, quòd Iudex inditia, & informationes summatim ex officio capiat, & in scriptis redigi faciat, & deinde absque alia defensione reo delinquenti data ad condemnationem deueniat.*

13 *In factis notorijs non datur appellatio, sed sententia exequitur.*

14 *Quod procedit; si nõ deducatur probabilis causa grauaminis.*

15 *Reperto in flagranti crimine non datur defensio. & ipse condemnatus non appellat, sed contra eum ab executione incipi potest.*

CASVS DVCENTESIMVS SEXAGESSIMVS SECVNDVS.

1 QVONIAM Iudices delegati possunt in causis p Principes, & superiores eis cõmissis eligere nuntios, & executores, qui partes citẽt, & alia in dictis causis necessaria exequantur, vt est textus in l. 2. C. de sportulis. & ibi notant glos. in verbo, supponere. in prima opinione. Bartol. in fine, Fulgos. pariter in fine, Castr. legens d.l. cum l.1. in fine. nu. 3. & Corne. pariter legens. d. l. 2. cum l. 1. in finalibus verbis. Bald. in primo notabili, qui pro concordanti adducit cap. pastoralis. in princ. de offic. & potestat. Iu-
2 dic. delegat. & subdit tales nuntios, & execu
tores debere ante omnia iurare de bene, &
legaliter officium suum exercendo, & dictũ
iuramẽtum operari, vt eorum relationibus
stetur, absque eo, quòd postea in singulis iu-
rent, per ea, quæ leguntur, & notantur in c.
cum parati. extra de appellation. & in auth.
in isto. C. de iuram. calumn. sequitur Salyc.
ibidem nu. 1. qui dicit hoc procedere etiam
in delegato ad vnam tantum causam, per
cap. cum pariter. extra de appellationibus.
quicquid circa hãc electionem dixerit glos.
in d.l.2. in verbo, supponere. in vltima opi-
nione, quã ibi sequi videtur Alberic. de Ro-
sate in fine, sub num. 3. versic. in glos. patet.
Et quemadmodum possunt eos eligere, ita
3 & malè se gerentes in officio, & in eo delin-
quentes remouere, & punire, ac alios eorum
loco subrogare, vt probat text. in d.l.2. & ibi
notant Cyn. in princ. nu. 1. Bart. in fine. Bald.
nu. 2. Alberic. in 1. & in 2. notabili. Fulgos. in
princ. & in 1. 2. & 3. notabilibus, Salyc. num.
1. Castrens. vbi supra in fine sub nume. 3. &
Corne. in loco citato, sub nume. 1. vers. nota
4 quòd si nuntius. Quod potissimum proce-
dere videtur in delegato Principis, vel ad

vniuersitatem causarum, qui sine dubio pos sunt sibi assumere nuntios, & executores, quos volunt, & eos remouere, & pecuniariter punire, nam alij delegati ab alijs, vel nō ad vniuersitatem causarum, non debent nūtios, & executores eligere, nec assumere alios, quam deputatos in Curia Ordinarij, & si essent sibi dati specialiter ab ipso delegāte, non possent ipsos mutare sine illius licētia, secundum Gulielm. de Cuneo relatu per Castrens. in d. l. 2. ad finem num. 3.

Vidi in facto dubitari, an delegatus Principis ad vnam tantum causam criminalē, qui nun cios, & executores aliquos nō deputauit, sed citationes, executiones, & alia necessaria fie ri fecit per nuntios, & executores Curię Iudicis ordinarij loci, vbi causa cognoscebatur, posset vnum ex dictis nuncijs, & executoribus malè se in eo officio gerentem, & sibi commissa parum fideliter exequētem, remouere, & officio nuncij, & executoris priuare, ita vt de cetero illud amplius non posset in perpetuum, vel ad certum tēpus exercere. Et ex prædictis inferri videbatur, quòd ita facere posset, cum sibi liceat eos remouere, & punire, & alios eorum loco subrogare.

5 Ceterum contrarium tenui, quia quamuis delegatus possit remouere nuntios, & execu tores à se electos, & eos etiam punire, non tamen potest eos priuare tali officio per alios sibi dato, etiam quod aliàs tanquam in eo delinquentes priuandi essent, vt in puncto decidit Salycet. in d. l. 2. vers. sed an nuntios. vbi quærit an delegatus possit remouere nuntios sibi datos per delegātes, & dicit, quòd licèt glos. ibi videatur velle, quòd sic, si est datus ad vniuersitatem causarum, ipse tamen putat, quòd possit eos remouere ab exercitio causæ delegatę, vt in d. l. 2. sed nō ab officio totaliter priuare, sed superiori debet referre, à quo officium receperunt: argumento. l. solent. §. sicut. ff. de offic. proconsul. quod antea tenuit in eadem l. 2. glos. in verbo, ad Iudices. quę etiam dicit quando fuerāt Iudicibus ordinarijs, vt scilicet, nec tunc possint totaliter priuari officio per delegatum, sed is teneatur eos coram Iudicibus remittere; nec enim in hoc tanta est authoritas Delegati, quanta est potestas ordinarij, & propterea dicit Cyn. in d. l. 2. num. 1. quod delegati mulctant, sed non in tantum, in quantum ordinarij faciunt: sequitur ibidem Alberic. de Rosate in fine, & sentiunt omnes alij scribentes per illum text. in illis verbis, vsque ad tres tantummodo aureos, & ad Iudices, quorum interest, referre, quatenus militia exuti pœnas luant corporales;

6 nec inconuenit, quod Iudex puniat suos Ministros in officio delinquentes, vt in d. l. 2. dicit per illum textum Salyc. ante finem, vers. Item nota quod Preses. & probatur etiā in l. si quis forte. §. si quos. ff. de pen. imò id facere potest velo leuato sine processu, & nulla forma Iudicij seruata, secundum Bald. in d. l. 2. in fin. nu. 7. vers. quæro hic. vbi quærit an in remotione istorum nuntiorum, & executorum requiratur aliquis processus, & dicit, quòd non, quia delinquunt corā Iudicibus, & aures Iudicum offendunt, vnde leuato velo possunt ab officio remoueri, & puniri. Idē voluit Alex. in Addirionib ad Bartol. in l. diuus. ff. ad l. Cornel. de falsis. in apostilla final. in verbo, puto verum. dicens ex Bald. in l. 2. num. 7. & 8. C. vt lite pendente. quod vbi coram Iudice quis producit instrumentum, quod producēti est pœnale, statim absque processu poterit puniri, eandem conclusionē probat Ignat. Lopez. in additionib. ad Diaz. in pract. crim. canon. c. 93. in verbo, falsi testimo ij rei. in additione vltima, sub litera. C.

7 in fin. vers. forma verò concludens generaliter, quòd in delictis commissis coram Iudicibus procedentibus ab irreuerentia, vel alī ter, tanquā notorijs, proceditur summatim, sine pcessu, & ommissō omni Iudiciario ordine, de quo latè tractat Paris de Puteo in tract. de Sindicat. in verbo, Notorium. cap. 1. per totum, vbi plura affert exempla huic proposito deseruientia, & ponit etiam Gomez. lib. 3. variar. resolut tit de delict. cap. 1. nu. 48. vers. item adde, ad finem, & diffusius constat ex traditis per Luc. de Penna in l. quoties. C. de dignitat. lib. 12. col. 4. in verbo, generica: em. vertic. est etiam hoc casu. His conueniunt quæ aliàs in contingentia facti deduxi ad iustificandam condemnationem à me factam, iam annis trigintaduobus elapsis, dum essem Commissarius Ferentini cō tra quendam notarium, qui coram me pro tribunali sedēte deliquerat, infrascripti tenoris, videlicet,

SPIRITVS SANCTI GRATIA ILLVMINET INTELLECTVM MEVM.

AD demonstrādū, quòd Ser Agabitus Iubileus potuerit condemnari in pœnam decē scutorum, tanquam inobediens, & spretor præcepti ei, & magistro Valentino Petruccio in faciem facti per Iudicē pro tribunali sedentem, ne recederent de Palatio sine eius licentia, non præstita fideiussione de se non offendendo, occasione contētionis verborum iniuriosorum inter eos secutę coram ipso Iudice iura reddente, & pronuntiante super controuersia vertēte inter eos ex causa vulneris illati in personā Profetij fratris dicti magistri Valentini per Crescentiū fra-

8 trem dicti Ser Agabiti. In primis est considerandum delictum per dictum Ser Agabitum cōmissum in recedendo ex Palatio publico in contemptum, & vilipendium Institiæ, nulla petita, ne dum habita licentia à

L. dice,

Iudice, nullisque dictis verbis, & ipso Iudice adhuc pro tribunali sedente pro iure reddendo, & in conspectu multitudinis personarum astantium, & habens facti euidentiā taliter, quòd probabiliter negari non potest, nec aliqua tergiuersatione celari, dici notorium, vt est text. in cap. Tua nos. versic. nos igitur. de cohabitatio. clericor. & mulier. & tradunt Doctor. in cap. ea quidem. C. de accusat. Ant. Gomez. lib. variar. resolut. tom. 3. de delict. cap. 1. nu. 41. & 42. vers. Item quæro si delictum est notoriu. Clar. in pract. crim. q. 9. nu. 2. vers. in hoc tamen proposito, & alij per eos allegati: & cum fuerit tale,
9 Iudex potuit ad condemnationem deuenire proprio motu, & nemine petente, ommissa omni Iuris solemnitate, & nulla prorsus seruata forma Iudiciorum in probatione delicti recipienda, vel in sententia ferenda, per text. in d. cap. Tua nos. & notat. ibi per Doctor. quos sequuti sunt Gomez. in loco citato sub nu. 42. post medium, vers. & magis in specie quæro. & rursus nu. 44. & 45. vers. requiritur etiam probatio delicti. Paris de Puteo in tract. de sindic. in verbo, notoriu. cap. 1. nu. 6. & 14 & Clar. d. q. 9. num. 5. vers. Item
10 quæro nunquid in notorijs. Et quamuis in delicto notorio requiratur citatio rei delinquentis, ne ei defensio subtrahatur: argumento cap. Deus omnipotens. cap. si peccauerit. & c. Nos in quenquam. 2. q. 1. & aliorum Iurium adductorum per Gomez. vbi supra num 43. vers. citatio tamen. per Boss. in pract. crim. tit. quomodo procedatur in crimin. notorio. nu. 4. 5. 6. & per Clar. d. q. 9. nu. 4. vers. quæro nunquid in notorijs requiratur citatio. tamen hoc non procedit, quando
11 scandalum immiuet, & periculū est in mora, quia tunc sine citatione, & absque aliquo termino defensionis potest Iudex delinquētem cōdemnare, & punire: Innoc. in d cap. Tua nos. col. 2. nu. 5. & ibidem Hostiens. col. 2. Ioan. Andr. in c. vestra. col. 5. eod. tit. & ibidem Ancar. col. 4. num. 22. quos refert, & sequitur Gomez. sub d. nu. 43. vers. quod tamē limita. quę restitutio optimè deseruit casui nostro, in quo dubitari probabiliter poterat de scandalo sequuturo, attento quòd dictus Ser Agabitus fuerat verbis admodum iniuriosis prouocatus à magistro Valētino, propter quę verba, concurrente odio pręcedenti ex vulnere illato per eius fratrem dicti magistri Valentini, occasione cuius etiā litigabatur inter eos, probabiliter credendum erat dictum Ser Agabitum offensurum fuisse dictum magistrum Valentinum iniuriantem; Vnde videtur, quòd ritè fuerit deuentum ad cōdemnationem dicti Ser Agabiti spretoris præcepti sibi facti ad tollendam occasionem rixę, & scandali imminentis, etiam quòd non fuerit citatus, nec aliquis terminus defensionis ei assignatus, cum prius de ipso delicto fuerint assumptæ informationes à quamplurimis Notarijs, & Causidicis, & alijs personis pręsentibus, & illę in scriptis penes acta criminalia redactę, maximè cum delictum sit cōmissum in pręsentia Iudicis sedentis pro tribunali, quo casu tāquam super delicto merè notorio ipsi Iudici permittitur procedere, postposito penitus omni ordine iudiciario, & nulla etiam habita delicti probatione, vel testium depositione, nec vllo facto processu, neque alia solemnitate seruata: secundum glos. in d. c. Deus Omnipotens. §. quando autem. in glos. 1. & 2. q. 1. Aspectus enim Iudicis inducit sibi euidētem probationem, quoad decisionem causæ. l. 2. in fin. ff. de ferijs. l. si irruptione. §. ad officium. ff. Finium regundorum. & l. minor 25. ann. adito pręside. ff. de minor. & ita expressè decidit Gomez. in loco citato. nu. 48. vers. Item adde. vbi dat exemplum, quādo in aliqua causa ciuili, vel criminali quis delinquit coram Iudice, vt si testis falsum testimonium dicat, vel pars falsos testes, vel probationes producat, vel notarius aliquid falsum subscribat, vel Aduocatus, vel procurator aliquem dolum cōmittat, quia statim Iudex eum punire poterit sine aliqua solemnitate processus, vel probatione, etiā si non fuerit suæ iurisdictionis, consulit tamen Iudici, quòd semper de delicto recipiat informationes, ne aliquid sibi possit imputari, & maximè cum talis probatio breui tempore poterit fieri; & idem in effectu post multa videtur tenere Paris de Puteo in d. cap. 1. nu. 6. & 14. & Boss. in pract. crim. titul. quomodo proced. in crim. notor. num. 1. 2. 3. 7. & 15. vbi ait, quòd in delicto notorio, & maximè cōmisso coram Iudice sedente pro tribunali, & personis ibi astantibus adeò sine forma, & solemnitate Iuris proceditur, quòd ordinem non seruare suus ordo est, & quòd non requiritur probatio delicti, licet bonum sit,
12 quòd Iudex inditia assumat ex officio, & ea in scriptis redigi faciat, ne incidat in linguas mordaces, & ne damnum, aut dedecus patiatur in sindicatu, si ob mortem, vel aliquod odium superueniens non posset iustificare delictum, & eius notorietatem: à quibus non dissentit Clar. d. q. sub num. 5. versic. Item quæro nunquid in notorijs requiratur probatio delicti. & cum prædictis conuenit Ludouic. Carer. in pract. crim. §. secundus erit casus. nume. 22. cum sequ. vers. & qualiter procedatur, & infra. fol. 7. vbi latè insistit, ostendens in commissis coram Iudice sedēte pro tribunali statim ad punitionem deueniri posse, absque alia probatione, & testiū examinatione, nullo dato termino ad faciēdum defensiones, & nullo Iuris ordine omnino seruato, licet tutius Iudicem facturum dicat, si testes examinet, & dat exemplum in terminis nostris in partibus inuicem co-

ram eo altercantibus, dū ius redderet, multaque in hoc propoſito ſcitu digna ſubijçit, ad quæ Lectorem remittere ſatis eſſe putaui: Vltra quòd id, quod de citatione, & termino defenſionis dictum eſt, intelligitur vbi delictum ipſum notorium poſſet quoquo modo, etiam per occultas circumſtantias, eſſe excuſabile, vel aliqua defenſio competere, ſecus autem quādo certum eſt nullam competere excuſationem, neç aliquam fieri poſſe defenſionem, quia tunc ea omiſſa, & nulla ad defendendum dilatione conceſſa ad condemnationem deueniri poteſt, nec id hoc caſu negat Boſſ. & apertius id ipſum tradit in eodem tractatu tit. de ſent. nu. 58, verſ. Item nota, quod ex notorijs. & ita etiā tradit Clar. d. q. 9. ſub num. 4. poſt verſ. quæro nunquid in notorijs requiratur citatio. & eſt communis, & vera Doct. ſententia, vt dicunt Collegium Florentinum inter conſilia Curtij ſenioris conſ. 21. num. 15. verſ. & licet in hac materia. & Hieron. Tort. inter conſ. Ant. de Butr. conſ. vlt. num. 30. verſ. ſed quæro quando Iudex. & poſt eos Ludouic. Carer. in pract. crim. §. ſecundus erit caſus. num. 37. & ſequ. verſ. an in notorijs requiratur partis citatio. fol. 8. vbi etiam alios idem tenentes citat, quod propriè euenit in præſenti caſu, in quo non poteſt Ser Agabitus delictum commiſſum aliquo modo, etiā coloratè celare, vel ab eo ſe defendere, nec quidem mirum eſt, nam & reo comperto in flagranti crimine vt vix, quæ fecit, negare ipſe audeat, danda eſt defenſio, vt dixerunt Marſ. in repetit. l. vnicæ. C. de rapt. virg. num. 117, verſ. item ſcias, quod licet defenſio. & Nouel. in pract. crim. in tract. ad defenſam, in §. an inditia pro Reo danda ſint. nu. 6. fol. 77. Marſil. in d. §. ſecundus erit caſus. nu. 15. fol. 6. nullusque in eo condemnando exigitur proceſſus, vt per Marſil. vbi ſupra nu. 120. & per alios ab eo citatos, & dicit generalius Nouel. in loco citato num. 7. quod in criminibus notorijs nulla prorſus cadit defenſio, nec obſtant aliqua, quæ dici poſſent ex ſtatutis, vel aliter circa modum obſeruandum per Iudicem in procedendo, & iudicādo in cauſis, quia vt ex præmiſſis apparere poteſt, nō procedunt in terminis noſtris, in quibus debitus Iudiciorum ordo non eſt ſeruādus, & eo magis, quia ex ipſis met ſtatutis ſub Rubrica de Iuramento D. Commiſſarij in verſ. in cauſis verò criminalibus, datum eſt arbitrium Iudici pro ſedandis rumoribus inter rixātes pro fideiuſſionibus de non offendendo, & pro alijs pacem, & vnionem concernentibus imponendi pœnam librarū ducentarum, & ſic maiorem, quam ſit impoſita Ser Agabito, quę facultas aucta, ne dum confirmata videtur ex eiſdem ſtatutis, ſub Rubrica, quòd Curia cogat rixātes fideiuſſ. præſt. de non offend. quibus cautum eſt, Iu-

dicem teneri rixantes ad pacem reducere,
ſin autem cogere ad fideiubendum de non
offendendo ſub pęna ipſi Iudici arbitraria;
Nec idem Ser Agabitus volens à tali condé-
natione appellare audiēdus eſt, quia ex re-
gula generali traditum eſt in factis notorijs
13 non dari appellationem, eaque non obſtan-
te, ſententiam eſſe exequendam: vt conſu-
lendo reſoluunt Oldrad. conſil. 18. in 3. du-
bio, per totum nu. 3. Roman. conſ. 324. num.
1. in fin. & num. ſeq. Marant. in tract. de ord.
Iudic. in 6. part. princip. tit. de appellat. nu.
175. & ſequ. verſ. octauo limita. per Gomez.
d. c. 1. nu. 47. verſ. poſtremò etiam per Clar.
in pract. crim. q. 94. num. 2. verſ. ſolet etiam.
vbi teſtimonio Ioan. de Anan. dicit ita com-
muniter teneri, & per Carer. in pract. crim.
in §. ſecundus erit caſus. nu. 1. & ſeq. fol. mihi
5. & 6. ac per Paridē de Puteo d. cap. 1. nu.
10. verſ. & vbi. & eſt text. in cap. cum ſit Ro-
mana. §. fi. extra de appell. in illis verbis, ni-
ſi fortè manifeſtus raptor, vel fornicator e-
xiſtat, quòd abſque dubio procedit, quando
14 non deducitur expreſſa, & probabilis cau-
ſa grauaminis in appellatione, prout opus
eſſet ad differendam exequutionem à ſentē-
tia in caſu, prout eſt iſte appellationis pro-
hibitæ, vt ex multis oſtendit Roman. d. cōſ.
324. ſub nume. 4. & ſequ. verſ. veruntamen. &
concordat Ludouic. Carer. in pract. crim. in
princ. & num. 56. & ſequ. verſ. limita nono, &
infra. fol. mihi 4. & 5. & in §. ſecundus erit
caſus. nume. 18. verſ. Intellige tamen. fol. 6.
Hinc voluit Oldrad. d. conſil. 18. d. 3. dubio
ſub nu. 3. ad fin. verſ. & per hoc patet. quod
ſententia ſuper notorio lata poteſt ſtatim
executioni mandari, non expectato decen-
dio, ex quo illud tempus datum eſt ad deli-
berandum, vtrum quis velit appellare, vel
non, & cum certum ſit appellari non poſſe,
fruſtra eſſet expectare, quod expectatum nō
prodeſſet, pro quo facit Marſil. in repetit. l.
vnic. C. de rapt. virg. nu. 119. verſ. & ſcias. vbi
15 vult, quòd repertus in flagranti crimine cō-
demnatus non appellat, & contra eum inci-
pi poteſt ab exequutione: ſequitur Carer. in
d. §. ſecundus erit caſus. nume. 14. & 15. verſ.
idem dicas, ſi in flagranti crimine inuētus
ſit. Ex quibus facile conſtare poteſt Ser A-
gabitum potuiſſe, vt ſupra condemnari, &
cōtra eum exequutionem committi, ex be-
nignitate tamen non retardata exequutio-
ne, vel ſaltem facto depoſito reali de dictis
ſcutis decem in manibus D. Procuratoris
fiſcalis, recurſum ad Principem ei poſſe cō-
cedi. Anno 1575. Ferentilli.

EPITOME.

Quod Magiſter grammaticæ percutiens diſcipulum, in capite cum paruo baculo,

culo, & illum vulnerans in actu ipsum docendi, non puniatur, tanquã id correctionis causa, & non animo iniurian di fecerit, & quid ad hoc docendum probari oporteat, quid testes deponere habeant, & quomodo causam sciẽtiæ reddere debeant, & an in his, & similibus, in quibus per sensum corporis, quod deponitur percipi nõ potest per testes, sufficiat redditio causæ præsumptiuę, vel credulitatis ad probatio nem defensionis Rei resultãtis ex actibus per ipsos testes visis.

SVMMARIA.

1 *MAGISTER potest corrigere discipulum impunè, quamuis ex tali correctione discipulus remaneret vulneratus.*

2 *Correctio Magistri erga discipulum quibus ex causis licita sit.*
Magister quicquid erga discipulum facit, causa correctionis facere censetur ibidem, & infra.nu.3.

3 *Magister qualiter probetur, quod causa disciplinæ, & non aliter percusserit discipulum. & nu 4.*

4 *Lusor, quod facit in ludo, causa ludi facere censetur, ita & magister, quod in discipulum fecit, dicitur fecisse causa docendi.*

5 *Testis ad defensam Magistri, non reddens aliam causam scientiæ, probat, dicendo, quod vidit Magistrum cum virga solita verberare discipulum suum.*

6 *Iuramẽtum purgationis datur Magistro contra discipulum, quod illum causa corrigendi percusserit, & non animo iniuriandi.*

7 *Defensionum fauor in criminalibus facit, ne dicta testium sint scrupulosè intelligenda, sed adiuuanda, & probationes non sint difficultãdę, sed facilitandæ.*

8 *Confessus fecisse ad suam necessariam defensam, eam probasse dicitur per testes de ea simpliciter deponentes, adiecta causa, quia viderunt.*
Testis regulariter non probat, nisi deponat de ijs, quæ vidit, vel sensu percepit, secus in ijs, quæ percipi non possunt, nisi per causas valde remotas, vt in probando dominio, tunc est necesse, quod testes dicant vidisse acquirere, & possidere longo tempore. ibid.

9 *Quædam sunt, quæ percipiuntur sensu per causas propinquas, & immediatas, quædam verò per causas mediatas. hic traduntur exempla.*

10 *Testis, qui dixit talem fecisse ad suam defensionem reddendo causam sui dicti, quia vidit, concludenter probat.*

11 *Testes deponentes de credulitate probãt ad defensam, & vide sub nu. 12.*
Animus ex actibus præcedentibus potest coniecturari, qualis fuerit, ex facto subsequuto. ibidem.

12 *Testimonium de credulitate valet, quando ea, quæ testes viderunt, fuere sufficientia ad inducendum eos ad sic credendum, & ibi datur exemplum.*

13 *Testis de credulitate probat in materia de sui natura certitudinaliter non cognoscibili.*

14 *Correctio permissa Magistro erga discipulum debet esse quasi paterna, & moderata, alioquin ob nimiam sęuitiam punietur, & quali, ac quomodo dicatur licita esse correctio.*

15 *Magister, qui habet discipulum parum bene dictum, & vltra modum illum percussit, tenetur lege Aquilia.*
Et licet non animo iniuriandi fecerit.

16 *Magister tenetur de excessu in corrigẽdo discipulum, non tãquam dolosus, sed vti culposus, & punitur arbitrio Iudicis.*
Excessus in corrigendo cognoscitur ex qualitate instrumenti, cum quo quis percussit. ibidem.

CASVS DVCENTESIMVS SEXAGESIMVSTERTIVS.

1 QVONIAM licita est Magistri correctio in discipulũ, ita ut, si ex tali correctione discipulus remanserit vulneratus, Magister puniri non debeat. l. sed & si quem cunque. §. fin. ff. ad l. Aquil. l. aut facta. §. Causa. ff. de pen. l. item queritur. §. Item Iulianus. ff. locati. & c. nullus. 17. q. 4. cum vbique notatis per Doctores: & tradit Marsil. in pract. crim. § aggredior. num. 80. vers. & idem dici potest in Magistro quoad discipulum. Menoch. de arbitrat. Iudic. lib. 2. centur. 4. casu 364. nu. 10. Dubitatum fuit, quid probãdum sit ad defensionem Magistri, vt correctionis

2 causa vulnus factũ dicatur; circa quod, primo sciendum est, quod corrigi dicitur quis, quandoque occasione delicti per eum commissi, vt in l. vnica. C. de emendatio. propinq. quandoque vt scientia, bonisque moribus informetur, licet nullum præcedat delictũ, vt in c. cum voluntate. §. fin. in fin. extra de sent. excommunicat. adeo quod correctionis causa factum dicitur, quod Magister facit in discipulum, etiam si nihil mali fecerit, si causa eum disciplinandi, & informandi fecerit, & ita ex prædictis iuribus conclu dit Bart. cons. 104. sub nu. 1. & 2. lib. 1. quod incipit visis testibus, & de quo meminit Mar sil. supra citatus.

3 Secundò sciendum est, quod satis probata dicitur causa disciplinæ, si probetur, quod eo tẽpore illati vulneris Magister habebat curam, & sollicitudinem de vulnerato. vt de eius

eius discipulo, & docebat eum, etiam si testes super hoc inducti, & ita testificantes, in causa scientiæ simpliciter dicant, quia viderunt, nam licet hoc, quod scilicet causâ docendi, & monendi fecerit Magister, nô possent videre aliquo sensu corporeo, tamê potuerunt videre, quod eo tempore, quo percussit eum, vti discipulum docebat, & monebat, & istud est, quod dixerunt vidisse, & ex hoc sciebant, quod animo docendi, & corrigendi faciebat, quod sufficere videtur, q3
4 sicut illud, quod quis facit, quãdo ludit, præsumitur facere causa ludi.l.3.cum ibi notat. ff.de iniur. ita illud, quod facit, quando docet, præsumitur facere causa docendi, vnde satis esse videtur, quod factum sit in discipli nam, hoc est tempore, quo quis alium doect, vt non præsumatur animo iniuriãdi factum: iuxta d.l.sed & si quemcunque.d. §.final.ff.ad leg.Aquil.& d.l.item quæritur. d. §. item Iulianus. ff. locat. prout resoluit Bart.
5 d.consl.104.nu.3.& 4. Subdens, quod etiam si testes nihil de causa dixissêt, nec de ea articulatum fuisset, adhuc defensio Magistri probata diceretur, probato, quod percutiês erat Magister, & vulneratus eius discipulus in grammatica, quia ex qualitate personæ percutientis, quia erat Magister, & ex qualitate percussionis illatę cum paruo baculo, seu virga, qua consueuerat alios discipulos corrigere, licet in capite, in actu docendi magis ad correctionem, quàm ad iniuriam factum præsumitur.l.1. C.ad leg. Cornel. de sicar.& l.eum qui.cod. tit. & vtrobique glos. & Doctores: quo fit, vt cû ex qualitate personæ percutientis, & percussionis hoc præsumatur, necesse nô sit id aliter probari: vt ibi
6 per Bart. concludentem tales probationes sufficere ad absolutionê Magistri, saltem sibi præstito iuramêto purgationis: ex notat. per glos.in d.l.1.C. ad leg. Cornel. de Sicar. & hoc Bart. consilium, & rationes in eo expressas in hoc proposito probationis, quod monendi, & docendi causa, & nô animo iniuriandi Magister discipulum percusserit, refert, & sequitur Florian. de Sancto Petro in d.l.sed & si quemcunque.§.si Magister.nu. 6.vers.item pro practica.ff.ad leg.Aquil. Ijs
7 non incongruè addi potest, quod ad probãdum defensionem accusati, vel inquisiti de aliquo maleficio dicta testium nô sunt scrupulosè intelligenda, sed adiuuanda, & probationes non difficultandæ, sed facilitandæ, vbi qualitas causæ aliud Iudici non suadeeret, & propterea videmus, quod imputatus
8 de maleficio, quod côfessus est ad suam defensionem fecisse, dicitur eam probasse per testes de ea simpliciter deponentes, adiecta causa, quia viderunt: Nam & si testis debet deponere de his, quæ vidit, vel sensu percepit, & quid fieri ad defensionem non percipitur sensu corporeo, sed magis iudicio intellectus, & propterea redditio causæ per visum non videatur bona ratio, & testis non probet: vt per Innoc.in c. causam. extra de testib. tamê secus est in hoc casu, quia quædam sunt, quæ nô possunt percipi sensu, nisi per causas valdè remotas, vt puta, quòd aliquis sit dominus, quia tunc est necesse, quod testis viderit eum acquirere dominium titulo, & longo tempore possidere, & similia, & in his est necesse, quod reddatur causa de his, quæ percipiuntur sensu expressè, & limitatè: vt notat Innoc.in d.c.causam. Que-
9 dam sunt, quæ percipiũtur sensu per causas propinquas, & immediatas, & in his sufficit, quod testis reddat causam per sensum, licet particulariter non exprimat ea, quę percipit per sensum, vt puta, si testis vult probare vinum esse boni saporis, sufficit, quod reddendo causam dicat, quia gustauit, secundũ Innoc. in d.c. causam. & tamen certum est, quod bonitas, & malitia saporis cognoscitur ex iudicio intellectus, nihilominus quia gustus est causa proxima illius iudicij, quia gustauit, dicimus talem testem plenè probare; sic & in proposito, licet aliquem tacere ad sui defensionem sit aliquid, quod percipitur iudicio intellectus, tamen visus est proxima causa ipsius iudicij, quia ex eo, qđ fieri vidit in rixa, cognouit, an fecerit ad sui defensionem, vel non, & ideo sufficere videtur, quod testis, qui dixit, quem fecisse ad
10 sui defensionem, reddat causam sui dicti, quia vidit: vt consuluit Bartol.consl.110.per totum.lib.1.quod incipit, quidam Masiolus, & sequitur Alex.consl.109. sub nume. 7. post vers.vnde dato. & sub nu. 8. vers. nec obstat, quod ratio.lib.1.& post eum Dec.consl. 459. nu.6.& 7. vers. ad maiorem tamê cautelam. & consl.469.nume.5.& 6.versic. & pro clara. Corne.consl.134.nu.5.vers.vltimo præmitto. lib.3.vnde idem Bart.consl.15. Vanctius Pe-
11 tri.num.6.vers.nec obstat.lib.2. censuit, testes deponentes de credulitate sufficere ad probandum pro Reo, quod ad sui defensionem fecerit, & nisi fecisset, quod ab aduersario occisus fuisset, quia vtrum aduersarius voluerit occidere, vel non, non potest videri per testes, sed ex actibus visis benè possũt testes dicere hoc credere: vt in l.1.§.1.ff. de ventr.inspic. & in c.quoties. iuncta glos.fin. extra de testib. Vnde ex præcedẽtibus actibus factis per aduersarium, quæ vidisse testes dixerunt, rectè potuerunt comprehendere, quod volebat eum interficere, nec hoc eorum dictum vitiatur, tanquam testimo-
12 nium de credulitate, quod non admittitur. l.testium. C.de testib.cum ibi notat. quia nô potuerunt de hoc deponere, nisi per credulitatem, & satis est, quod ea, quæ viderunt, fuerint sufficientia ad inducendum eos ad sic credendum, vt si vidissent aduersariũ venire cum telo contra eum, pro quo deposuerunt,

runt, vel illum primo percutere, aut in ter-
ram proijcere, vel aliud contra eum facere,
ex quo appareat, quod erat in vitæ discri-
mine constitutus, ita vt quod fecerit, factum
ad sui defensionem arguatur, per ea, quę le-
guntur, & notantur in l. is qui aggressorem.
& in l. si quis percussorem. C. ad leg. Cornel.
de Sicar. quia tunc credulitas testis probat
tanquam munita rationibus concludẽtibus
ad veritatem eius dicti: vt per Ioan. Andr.
in addit. ad Specul. in tit. de teste. §. 1. nu. 58.
super vers. Item quod deposuit de creduli-
tate. Sequitur Felyn. in c. quoties. nume. 10.
vers. limita tertio, nisi testis. extra de testib.
vbi pulcrè loquitur, & meminit de d. consil.
15. Bart. supra relato. & ita etiam sequendo
Bart. d. cons. 15. tenuit Alex. cons. 76. num. 5.
vers. nec infringitur. & cons. 109. nu. 8. vers.
præterea. lib. 1. & Ias. in l. vt vim. nu. 4 versic.
istud probo. ff. de iust. & iur. Marsil. singul.
19. tu scis, post princ. vers teneas tamẽ per-
petuo ment . vt in rubric. C. de probation.
nu. 13. & 14 vers. Item pro hac mea limita-
tione Dec. cons. 459. sub nu. 8. vers. similiter
in probando innocentiam. & cons. 469. nu.
itidem. 8. & vers. similiter. Corne. consil. 134.
sub nu. 3. post versic. his tamen non obstan-
tibus. & nu. 6. vers. & licet aliqui deponant
13 per verbum credit. lib. 3. & est conclusio à
Doctoribus approbata, quod testis de cre-
dulitate probat in materia de sui natura
certitudinaliter, non cognoscibili: secũdum
Cyn. & Bald. in l. testium. C. de testibus. quos
sequuti sunt Felyn. in d. c. quoties. nume. 10.
vers. limita tertio. de testib. & Marsil. d. sin-
gul. 19. ante fin. vers. Item pro prędictis facit.
& in d. rubr. C. de probat. nu. 14 vers. tamen
hoc fallit. Sanè & si Magistro corrigendi
discipulos data sit facultas à lege, vt quem
ad adipiscendas virtutes, nec Magistri mo-
nitiones, & labores, nec decora domesticæ
laudis exempla prouocant, saltẽ correctio-
nis medicina compellat, non tamẽ potestas
hæc in immensum extendenda est, sed Iure
14 quodammodo patrio, idest cum pietate, &
non cum atrocitate, exercenda est, quod si
secus fiat, & correctionis debitæ modũ ex-
cedat Magister, vtique punitur pro motu
Iudicis: ita est text. in d. l. vnica. cum glos.
in verbo. iure patrio, & in verbo. atrocitas.
C. de emendat. propinquor. & est similis tex
tus in l. vnica. C. de emendat. seruor. vbi vir-
gis, aut loris licet Domino seruum modicè
affligere emendando, immoderatè autem
nõ licet impunè: & probatur etiam in l. sed
& si quemcunque. §. si Magister. in fine. cum
l. sequ. ff. ad leg. Aquil. in illis verbis, quia le-
uis dumtaxat castigatio concessa est docen-
ti. pręceptoris enim nimia sęuitia culpæ as-
15 signatur, & proinde, qui parum benè discẽ-
tem vltra modum percussit leg. Aquil. tene-
tur, licet non animo iniuriandi, sed docen-
di causa fecerit, vt ibi dicitur, & in l. itẽ quę-
ritur. §. item Iulianus. vbi est consimilis tex-
tus. ff. locat. & tradit Clar. in practic. crimin.
q. 56. nu. 2. ad finem. vers. quò verò ad Magi-
strum. dicens ita colligi ex textu in d. §. item
Iulianus. & ita communiter teneri, vt atte-
statur Ioan. de Anan. in rubr. de Magistris.
nu. 3. & propterea dicit Salycet. in d. l. item
quæritur. d. §. Item Iulianus. ff. locati. quod
per illum textum, & per dictam l. sed & si
quemcunque. ff. ad leg. Aquil. fuit decapita-
tus Magister Fãtinus in Padua Magister in
Grammatica, ex cuius percussionibus puer
obijt. Bald. etiam in d. l. sed & si quemcun-
que. §. si Magister. ff. ad leg. Aquil dicit, quod
16 Magister, vel præceptor inobedientem di-
scipulum potest corrigere correctione mo-
derata, si autem excedit modũ, tenetur nõ
tanquam dolosus, quia non præsumitur in
eo dolus, sed tanquam culpabilis, nisi ex ge-
nere instrumenti pręsumeretur dolus, vt si
percussit ferro; & idem tenuit in eodem. §. si
Magister. Florian. de Santo Petro in princ.
& nu. 2. & Alexand. cons. 75. num. 5. vers. pro
hoc. lib. 3. & colligitur ex Menoch. de arbi-
trar. Iudic. lib. 2. cent. 4. casu 364. nume. 12. &
se . vers. quod intelligitur, & infra. & tradit
Neuiz. cons. 75. num. 5. & 6. vers. quia respon
detur. volens, magistrum immoderatè per-
cutiẽtem discipulum puniri propter exces-
sum correctionis, arbitrio Iudicis, secũdum
qualitatem excessus; quia licita est ei leuis
castigatio tantum, non autem immodera-
ta, ita vt decapitandus sit Magister scola-
rum, qui tantum verberat discipulum, quod
moriatur, & subdit, quod iste excessus satis
arguitur ex qualitate instrumenti, cum quo
percussit, puta cum baculo, quia tunc non
dicitur fortè in totum carere dolo, ex quo
discipuli sunt castigandi cum virga, nõ cum
baculo, & saltem fuit in culpa, quæ puniri
debet.

EPITOME.

Si filiusfamilias cõmisit delictum, ex quo bona publicari debeant vigore statuti, & deinde moriatur pater, superstite dicto delinquente bannito, nullo facto testamento, vel cum testamento, ipso filio præterito, vel exhæredato, & alio hærede instituto, an fiscus aliquod ius prætendere possit in bonis dicti patris defuncti ex persona filij banniti, saltem respectu legitimæ filio debitę in bonis paternis, & contra fiscum cõcluditur, tàm ab intestato, quàm ex testamento, etiam in legitima, quando cum publicatione bonorum concurrit condem-

natio in pœnam vitæ, & quid in alijs casibus, in quibus minor imponitur pœna, quiduè quando bannitus est capax successionis, & quando dicatur incapax, vel capax, tàm de iure communi, quàm de iure municipali, & de pluribus alijs in hac materia quotidianis.

SVMMARIA.

1 *PATRE mortuo ab intestato post bãnum filij familiàs condemnati in cõfiscatione bonorum, an fiscus possit loco dicti filij aliquid consequi in dictis bonis, saltem quoad legitimam.*

2 *Fiscus in bonis delinquẽtis, & in illius iuribus, etiam conditionalibus succedit.*

Legitima an in vita patris debeatur filiofamilias, vt fiscus eam consequi valeat ob delictum dicti filij familias, ibidem, & sub num. 7. & 8.

3 *Fiscus in bonis patris delinquentis, patre ab intestato post bannum filij mortuo, an excludat nepotem ex filio, quò ad prætensam legitimam.*

Filij delatam hæreditatem, & non aditam, non transmittunt ad extraneos. ibid.

Fiscus est loco hæredis extranei.

4 *Bannitus si nulla bona reliquit in Ciuitate, sed nudus exulat, & Castrense Peculium ad patrẽ deuenit, fiscus non habet quidquam, quia Castrense peculium est proprium patris. vide nu. 7. & nu. 26.*

Ius conditionale in vltima voluntate non trãsmittitur, secus in contractibus. ibid.

5 *Banniti nostri temporis, an æquiparẽtur deportatis, & an succedere possint, vide infra num. 27. & seq.*

6 *Filius deportatus habetur pro mortuo, & ideò nepos ex eo succedit, & non fiscus.*

Filio bannito capitaliter, & in confiscatione bonorum, legitima eius non debetur fisco. ibidem.

7 *Qui exulat, & nulla bona in ciuitate reliquit, ibi successorem non habet.*

Filius in vita patris nullum ius habet in legitima, vnde si fuerit deportatus, erit ac si ante patrem mortuus esset, & fiscus non potest eius loco in legitima succedere. ibid.

8 *Fiscus ob personam delinquentis non occupat ius de futuro competens eidem delinquenti.*

9 *Confiscatio bonorum compręhendit tantum bona, & iura præsentia, non autem futura.*

10 *Filio capitaliter damnato cum confiscatione bonorum, pater non cogitur ad dandam legitimã fisco, etiam quod statutum vellet patrẽ teneri ad soluendam condemnationem filij.*

Amplia etiam in crimine lesę Maiestatis.

11 *Fiscus ob confiscationem bonorum in bonis patris vel hæreditatis paternæ consequi potest, siue patre viuente, siue postea mortuo.*

12 *Hæreditate delata filio ante delictum, dummodo in ea non se immiscuerit, vel non adiuerit, fiscus illam prætendere non potest.*

Ius immiscendi, seù adeundi non transfertur in fiscum.

13 *Filius, qui viuente patre deliquit, & mortuo patre formetur inquisitio, & renuntiet hæreditati paternæ vna cum illo, ad quem dicta hæreditas, deuoluitur fiscum excludit ab ea.*

Nota bonam cautelam ad excludendum fiscum ab hęreditate deuoluta ad eum, qui deliquit, & condemnatus fuit. ibid

14 *Bannitus, qui succedere non potest, vti incapax hæreditatis paternæ ab intestato, ita nec fiscus, sed succedunt venientes ab intestato.*

15 *Hæreditas, in qua filius succedere non potest, tanquam incapax ratione banni, si ab alio occupata non esset, fiscus non priuilegio fisci, sed tanquam priuatus illam occupare, & suã facere posset.*

16 *Bannitus, qui potest impunè in rem, & in personam offendi, & positus extra protectionem Communis, nihilominus potest acquirere bona futura sibi delata.*

Fisco permittitur prædare, & occupare bona banniti, post bannum delata, sicuti alicui alij priuato permitteretur, & melior erit causa præoccupantis. ibid.

17 *Bannitus, vt supra occupando bona, quę erant ei post bãnum delata, & à nemine possessa, illa ipsius remanent.*

Bona delinquẽtis in Ducatu Mediolani sunt obligata à die cõmissi delicti; sed an ea, quæ post confiscationẽ deferuntur eiusdem iuris esse censeantur habetur. ibid.

18 *Bona post bannum, vel publicationem quæsita non transeunt in fiscum, vide sub nu. 42.*

Confiscatio bonorum non retrotrahitur ad ea, quæ non sunt radicata in persona delinquentis tempore ipsius delicti, vel condemnationis. ibidem.

19 *Bonis confiscatis, quicquid postea acquiritur nõ sequitur fiscum.*

20 *Hæreditas delata bannito post mortem patris ab intestato, non acquiritur Fisco de iure communi, veluti post banaum delata, sed ipsi bannito capaci.*

21 *Bannitus, quando dicatur capax, vel incapax successionis, tàm ab intestato, quàm ex testamento, & tàm ante, quàm post bãnum remissiuè, vide nu. 27. & sequ.*

22 *Hæreditas ex testamento si ante delictum, vel condemnationem deferatur nondum adita, fisco non acquiritur, si verò deferatur post delictum, & bannum, tunc si bannitus est incapax, nec ad fiscum pertinet, si verò sit capax, eo mortuo, spectat ad fiscum.*

Idem procedit in legato cum dicta distinctione.

Limita nisi à statuto permissa sit deprædatio, quia bona fierent occupantium.

23 *Bannitus, & à patre in testamẽto prętęritus, & superui-*

superuiuens patri, fiscus nomine banniti non potest dicere testamentum nullum ob praeteritionem filij banniti.

Amplia nu.25.

Bannum morti comparatur, & mortuus nõ dicitur praeteritus.

24 Legitima non debetur filio bannito capitaliter, ex quo bannitus non reputatur esse in rerum natura.

25 Filius si tempore testamenti patris erat capax haereditatis, & praeteritus fuerit, deinde adhuc viuo patre sit capitaliter bannitus, tamẽ fiscus mortuo patre non poterit dicere testamẽtum nullum.

Fiscus ex persona banniti non potest dicere testamentum nullum ex causa praeteritionis, quando nec filio competeret ius dicendi nullum. ibidem.

26 Exceptio doli, quę obstat condemnato, seu bannito, vtique obstare dicitur fisco.

Filius quemadmodum tenetar parere conditioni testamentariae patris, ita & fiscus succedẽs in loco filij banniti, vnde quod non potest filius, nec fiscus. ibid.

Pater, qui aliquid minimum relinquit in testamento filio bannito, & prohibeat aliud petere, fiscus ex persona filij banniti ad legitimae supplementum agere non potest d.nu.26.

27 Banniti nostri temporis an aequiparentur deportatis, vel relegatis, multi hinc inde scripserant, & per distinctionem, de qua num.28. resoluuntur contraria.

28 Banniti capitaliter si ex statuto, vel alia lege impunẽ offendi possint, & offendẽtibus praemia conceduntur, hoc in casu aequiparantur deportatis, & amittunt, ne dum beneficia statutorum, sed etiam iuris communis quò ad bona in territorio bannientium. vide infra nu.40.

29 Banniti, qui impunẽ offendi, & occidi possunt, habentur pro hostibus Ciuitatis, & pro mortuis reputantur.

Banniti praedicti nõn possunt succedere etiã secundum ius commune in illo territorio, à quo sunt banniti, & faciunt locum cohaeredibus, seu substitutis ex testamẽto, & proximioribus ab intestato, excluso fisco. ibidem vide infra sub nu.30.

30 Banniti non capitaliter aequiparantur tantum relegatis, qui amittunt tantummodo iura suae Ciuitatis, non autem iura communia; quare secundum ius commune sunt capaces successionum, secus secundum ius municipale. vide sub nu.36 & declara, vt nu.37.

31 Banniti capitaliter, vel quouis alio modo esto quod sint incapaces succedẽdi ab intestato, vel ex testamẽto, tàm de iure communi, quàm municipali, tamẽ sunt capaces successionum, quae eis obueniunt extra prouinciam bannientium.

32 Banniti quamuis capitaliter damnati, dummodo offendi non possint impunẽ, non amittunt iura communia, nec municipalia, & sunt capaces quarumcunque successionum, etiam quod fuissent condemnati in confiscatione bonorum.

33 Confiscatio bonorum non reddit condemnatum incapacẽ succedendi, nisi fuerit bannitus capitaliter, Amplia vt supra.

Banniti capitaliter, quãdo impunẽ offendi possunt, etiã quod non fuerint condemnati in cõfiscatione bonorum, amittunt iura municipalia, & communia intellige, vt supra na 31. & sequ. ibid. vers. sanẽ.

34 Banniti ex eo, quod impunẽ offendi possunt, videtur eis indictum bellũ, tàm per officiales publicos, quàm per homines priuatos, & tanquã hostes amittunt iura patriae.

Qui ob aliquod delictum vigore statuti impunẽ offendi potest, amittit iura, quę sunt loci statuentium. ibid.

35 Statuto stante, quod ille, qui declinauerit iurisdictionem Potestatis, vel Capitanei possit impunẽ offendi, haec censetur poena capitalis.

36 Banniti, qui non sunt poena mortis, sed alia mitiori poena, etiam cum bonorum confiscatione, non amittunt iura municipalia.

37 Banniti, qui perdunt iura tantum municipalia, & non iura communia, vt supra nume. 30. & sequ. si à statuto expressẽ priuarentur quoque à iure communi, vtique, & iura communia amittunt.

38 Banniti ob conspirationem contra dominium suũ dicuntur proditores patriae, & ab omni successione penitus excluduntur. vide infra, nume. 41.

39 Qui nullo iure succedere possunt, nõ possunt venire cõtra dispositã, ex quo sunt omni iure priuati, & habentur pro mortuis.

40 Bannitus capitaliter cum publicatione bonorũ, etiam stante statuto, quod impunẽ offendi possit, & positus sit extra protectionem communis, tamen videtur capax successionis filii delatae de iure communi, vide supra nume. 38. & sequ.

41 Banniti ob conspirationes contra Dominum, non possunt exhaeredari, sed saltem legitima eis est relinquenda. In contrarium est aliorum opinio.

42 Bona post delictum quaesita non veniunt in cõfiscatione, & pater non tenetur assignare legitimam fisco pro delicto filij.

43 Pater instituendo filios bãnitos, vel aliquid eis legando post bannum, talis haereditas, seu legatum nõ aufertur ab eis per fiscum vllo modo de iure communi, circumscriptis statutis.

44 Haeredem habere non potest, qui bonis proscriptis damnatus est, & an fiscus succedat.

45 Bannitum damnatum ad mortem hęredem habere non posse, etiam si ex testamento ad piae causas.

Patri qualiter consulatur pro filio bannito successionis eius incapaci ob poenam capitalem. ibidem. & sub nu.50. vers. quod banniti.

46 Poena lesae Maiestatis non habet eundem locum contra

contra subditos conspirantes aduersus Dominum suum recognoscentem superiorem sicuti haberet, si dominus esset absolutus, & superiorem non recognosceret.

47 *Filij banniti ob conspirationem contra Dominũ recognoscentem superiorem remanent in potestate patris, & possunt impugnare testamentum ratione preteritionis, vel querelare illud, & testamentum ipso iure non tenet, nisi ipsi tale testamentum approbauerint expresse, vel tacitè.*

48 *Testamentum paternum post lapsum 30. annorum non potest amplius à filio sciente, & tacente quouis pratextu impugnari.*

Ius immiscendi se ia hæreditate paterna spatio 30 annorum tollitur.

49 *Nepotes ex filio bannito, vbi ab Auo instituti essent heredes validarent testamentũ, quod alias esset nullum ob prateritionem, vel inofficiosum, si approbaretur ab ipso filio bannito.*

50 *Fiscus contra nepotes haredes ab auo institutos quidquam attentare non posset ex persona eorum patris banniti sub pretextu nullitatis testamenti approbati à filio bannito.*

Cautela, qua parentes possunt prospicere in testamento filijs incapacibus ob delictum ibidẽ. vers quod si banniti, & vers. posset.

Instituere filios bannitorum incapacium succedendi licet, cum hac conditione, quod si eorum pater in gratiam Domini redierit, bona restituantur. ibid.

CASVS DVCENTESIMVS SEXAGESIMVSQVARTVS.

DISPVTARI sepissimè contingit, an filiofamilias committente delictum, propter quod bannitus fuit, & condemnatus in pœnam vitę, & cõfiscationis honorum ex forma statuti, & moriente deinde patre ab intestato, vel condito testamento, in quo dictum filium bannitum præteriuit, & alium hęr edẽ instituit, fiscus ex persona dicti banniti possit aliquid prætendere in bonis dicti patris vt supra mortui, saltem respectu legitimæ dicto filio bannito debitæ, quam difficultatem veluti quotidianam, & vtilem ita clarè, & distinctè resoluere statui, vt circa eã nullus dubitandi locus de cętero relinquatur, tractando primum de successione ab intestato, mox verò ex testamento.

1 Capiendo itaque primum disputationis caput successionis ab intestato, dico, quod quęstionem hanc in terminis posuit Alberic. de Rosate in l. si qua pœna. nu. 3. & 4. vers. & facit. ff. de his, qui sunt sui, vel alien. iur. vbi ponit quæstionem, quam dicit vidisse de facto de filiofamilias, qui commisit delictum, ex quo bona publicari debebant ex statuto, & habebat filios, deinde mortuus est pater: Cõmune dicebat habere debere saltem legitimam contingẽtem isti filio in bonis patris, Nepotes dicebant, quod nihil habere debebat, pro communi allegabatur, quod

2 fiscus succedit in omni iure damnati, etiam conditionali, & legitima est debita filio saltem sub conditione si premoriatur pater, & dicitur filius quodammodo dominus substãtiæ paternæ, in qua ex eius persona videtur

3 succedere fiscus. In contrarium pro nepotibus allegabatur, quod ipsi loco filij succedere debent, & propterea excludũt fiscum, nec filius modò aptus est habere bona patris, quia deliquit, & ideo fiscus nihil habet. Item quod filij etiam delatam hæreditatẽ, & non aditam non transmittunt ad extraneos, & sic ad fiscum, sed solũ ad suos, quo-

5 rum loco non est fiscus. Vlterius quod bannitus nulla bona relinquit in Ciuitate, sed nudus exulat, & amplius quod castrense peculium deuenit ad patrem, & nõ ad fiscum, qui multò minus debet posse cõsequi, quod proprium est patris, & ad allegata in cõtrarium pro Communi respondet, quod ius cõditionale non transmittitur in vltima volũtate, sed benè in cõtractu, & quod fiscus habetur loco heredis in his, quæ spectant ad bannitum, non in his, quæ pertinent ad alium, & possent pro communi deducta procedere, quando pater primò decessisset, & filius adiuisset, non autẽ quando primò decessit filius ciuiliter, tanquam deportatus, & postea pater, & tandem ad exclusionem fisci adducit textum in l. certa forma. C. de iure fisci. lib. x. vbi hoc inquit expressũ videri. Eandem quęstionem posuit idem Alberic. in tract. de statut. lib. 3. q. 24. habui talem quęstionem per totam, vbi in vtranque partem eodem modo arguit, sed nihil resoluit,

5 inquiens quęstionem hanc dependere ab alia, an scilicet banniti nostri temporis ęquiparentur deportatis, & an possint succedere, de qua ait se dixisse plenissimè in eodem tractatu lib. 4. prout verè dixit q. 13. Itẽ quæro quæstionem antiquam, & rotatã per Doctores antiquos, vbi diuersas Doctorum opiniones recenset, nec satis clarè, in qua resideat, aperit, licet postea eodem libro 3. q. 27. videatur adhęrere opinioni cõtra fiscum per rationes supra relatas. Bald. in eadem l. si qua pœna. in prima lectura, postquam in

6 principio dicit, quod filius deportatus habetur pro mortuo, & ideo nepos ex eo succedit loco eius in primo gradu p. d. l. si qua pœna, per l. 1. §. fin. ff. de bonor. possession. contra tab. & per l. Gallus. §. & quid si tantũ. ff. de liber. & posthum. querit num. 3. an filio bannito banno capitali cum bonorum publicatione debeatur legitima fisco, & dicit,

4 quod non, quia persona banniti non reputatur

tatur esse in rerum natura, cum alter in eius
locum successerit per l. actione. §. publica-
tione. ff. pro socio. ex quo sequitur, quod fi-
scus nomine eius non potest legitimam pe-
tere, vt in l. certa forma. C. de iure fisci. lib.
7 10. eo magis, quia si nulla bona in Ciuitate
relinquit, successorem non habet, vt in l. lex
Cornelia. ff. de vulgar. & pupill. substitut. Idē
sequitur ipse Bald. in 2. lect. nu. 1. & 2. inquiēs
ex ea lege colligi, quod si filius commiserit
delictum, vnde bona publicentur, & fuerit
damnatus, fiscus non poterit petere legiti-
mam, quæ sibi in bonis paternis debebatur,
quia ille filius reputatur mortuus ante pa-
trem, vnde nihil transmittit ad fiscum, &
quia si non transmittit peculium, quod ha-
bet. l. si filius. C. de bonis proscriptor. multo
minus transmittit legitimam, quam nō ha-
bet, nec sperat habere, vti mortuus, cū pa-
tre viuente nullum ius habeat filius in legi-
tima, vt notatur in authen. de hæred. & Fal-
cid. §. si quis autem non implens, & in l. fin.
ff. de liber. agnosc. vltra quod est ius de futu-
8 ro, quod fiscus nō occupat, argum. leg. quo-
ties. ff. de nouationib. idem tenet per easdē
rationes Paul. de Castro cons. 212. omisso or
dine suprascripto col. 1. per totam. num. 1. &
sequ. lib. 2. Ludouic. Catus inter consil. crimi
nal. diuers. cons. 103. nu. 1. 3. & 6. & Plot. cōs.
230 nu. 55. vers. decimoseptimo. & num. 59.
versic. & quod confiscatio tomo 1. in vltimo
loco impressis in magna forma. Ioseph de
Ludouic. decis. Perusina x1. in secūdo dubio.
& cum hac sententia transit Alex. consil. 75.
in 1. dub. sub nu. 9. & seq. vers. confirmo præ-
dicta, & infra. lib. 1. & post eum Deci. consil.
438. in 2. dub. num. 5. vers. secunda conclusio.
Curt. Iun. cons. 182. nu. 7. & sequ. vers. pręmis-
sis tamen non obstantibus. Curt. Sen. consil.
59. in 2. & 3. dubijs. sub num. 13. in fine. vers.
adeo quod. Gigas in tract. de crim. lesæ Ma-
iest. tit. de pœnis committentium crimē le-
sæ Maiest. quęst. 9. nu. 1. & 2. Peregr. in tract.
de iure & priuil. fisci. lib. 5. tit. 1. de publicat.
bonor. nu. 133. vers. & idem est in public. bo-
norum. & nouissimè Farin. in pract. crimin.
tit. de delict. & pœnis. q. 24. nu. 19. & 20. vers.
amplia secundo. & titul. de varijs & diuers.
quæstionibus. q. 102. num. 110. in fin. vers. sed
quid. & antea num. 22. vers. quamuis. vbi plu-
res alios idem tenentes refert, & ratio in
promptu est, quia vt pręlati Doctores dicūt,
in vita patris filio legitima non debetur, ni-
si conditionaliter in euentum futurę mortis
patris ante ipsum, quę iura conditionalia
in materia successionis non transmittuntur,
9 vt dictum est, nec confiscatio trahitur ad iu-
ra futura, sed præsentia tantum comprehē-
dit, vt ipsi dicunt, & tradunt etiam Nell. in
d. tract. dę bannit. in prima parte secundi tē
poris. q. 18. dicens, hoc esse commune dictū.
Gigas in d. tit. de pœn. committent. crimen
lesæ Maiestat. q. 7 nu. 1. & 2. Curt. Sen. d. cōs.
59. in 2. & 3. dubijs. nume. 13. vers. ex quibus.
Alex. cons. 75. nu. 11. vers. in quantum autem.
lib. 1. Dec. cons. 438. nu. 5. & sequ. vers. & vlte-
rius illa conclusio confirmatur. consil. 442.
nume. 17. & sequ. vers. & in casu isto. & cons.
445. nu. 65. & sequ. vers. & vlterius considerā-
dum est. Clar. in pract. crimin. q. 78. num. 24.
vers. vlterius quęro. dicens esse communem
opinionem. Gomez. lib. variar. resolution.
tomo 3. de delict. cap. 14. nu. 1. & seq. Peregr.
in tract. de iurib. & priuil. fisci lib. 5. tit. 1. de
bonor. publicat. nu. 132. & sequ. & facit alia
conclusio Doctorum, quod filio capitaliter
10 damnato cum publicatione bonorum non
cogitur pater ad dandam legitimam fisco,
etiam quod statutum illum vellet teneri ad
soluendum condemnationem filij, vt volue-
runt Bald. in l. si qua pœna, in prima lect. nu.
3. in secunda lect. nu. 1. ff. de his, qui sunt sui
vel alien. iur. & in l. 1. nu. 20. vers. Item dubi-
tatur nunquid. C. ne filius pro patre, nec pa-
ter pro filio teneat. & cons. 257. quæritur v-
trum. n. 1. & 2. lib. 3. Nell. in d. prima parte
secundi tempor. q. 33. Dec. cons. 438. num. 5.
9. 10. Cotta in lib. memor. in verbo. Pater ob-
ligatus. post principium. vers. sed quid erit.
Marsil. in l. infans. nu. 35. vers. circa octauum.
ff. ad leg. Cornel. de sicar. & nouissimè Fari-
nac. d. q. 24. nu. 15. & sequ. vers. amplia quar-
to eandem primam principalem amplia-
tionē, & infra. quod & in crimine lesæ Ma-
iestatis procedere vult Gigas titul. allegato
q. 9. in princ. & sequitur Farinac. d. quæst. 24.
nu. 18.
11 Et sicuti non potest fiscus consequi legiti-
mam filij banniti cum publicatione bono-
rum in bonis paternis, ne dum ipso patre
viuente, sed nec postea eo ab intestato mo-
riente, ita nec hæreditatem paternam post
patris mortem consequi potest: quia, vt su-
pra dictum fuit, filius habetur pro mortuo,
antequam pater moriatur. vnde illi ex per-
sona filij succedere non potest fiscus, intan-
12 tum quod si ante delictum delata esset filio
paterna hęreditas, & tempore condemna-
tionis adhuc illi se non immiscuisset, seu eā
non adiuisset, fiscus illam prætendere non
posset, ex quo tempore delicti, vel sentētiæ
confiscationis bonorum nullum dominium
acquisitum erat filio in paterna hęreditate,
sed tantummodo ius se imiscendi, seu ade-
undi quod ius in fiscum non transfertur, quia
agitur de iure quęrendo, non autem de iure
quæsito, & tale ius non dicitur esse in bonis
hæredis, qui ante aditionē reprę sentat per-
sonam defuncti, nec bona dicuntur esse hę-
redis, & propterea tanquam eius bona cō-
fiscari non possunt: vt punctualiter ex prędi
ctis, & pluribus alijs rationibus concludunt
Castrens. d. cons. 212. col. 1. nu. 1. & sequ. lib.
2. Nell. in d. tract. in d. prima parte secundi

tempor.qõ.30.dicens,vidisse istam quæstionem de facto, quæ fuit terminata hoc modo. & Nell. sequuti sunt Cotta memoral. in verbo testamentum, in quo pater præterijt filium bannitum. circa finem. vers. sed quid si filius. testaus ita fuisse iudicatum,& senté tiam pro hac parte latam fuisse confirmatam per Iudices,& Ministros fisci: Gigas d. tit. de pœnis committenr. crimen lesæ Maiestatis. q.8.per totam.Dec.cons.438.nume. 5.& sequ.vers. & vlterius ista conclusio confirmatur.cons.442.num.17.& sequ. vers.& in casu isto.& cons.445.nu.65.& sequ. versic. & vlterius considerandum.Clar.d.q.78.sub nu. 25.versic.sæpè contingit.& Farin.alios referens in pract.crim.tit.de delict. & pœn. qõ. 25.num.141.vers.amplia rursus. vbi propte-
13 rea dicit, quod si viuente patre filius deliquit,& eo mortuo formetur inquisitio,& sequatur condemnatio cum confiscatione bonorum, talis paterna hæreditas non adita per filium, licet ante condemnationem delata,nullo pacto transit in fiscum. prout ante eum dixit Cotta in d.memoral. in verbo, testamentum.d.vers.sed quid si filius. qui nihilominus dicit post Nellum d.qõ.30.in fin. tutius esse, quod talis bãnitus repudiet hæreditatem in concordia cum illo, ad quem deuoluitur,nec de hoc fiscus conqueri poterit:per l.qui autem.ff.de his, quę in fraudem creditorum. sequitur Plor.d.cons.130.num. 57.& alij per eos allegati. pro quorum opinione allegari possunt rationes circa legitimam adductę, & præsertim,quod cõfiscatio non trahitur ad futura,nec debet cõprehendere, nisi bona iam radicata in personã delinquentis, quem non est verisimile,quod voluerit adire hæreditatem sibi delatam,ex quo se vitæ periculo exposuit; nec videtur cogitasse dę acquirendo, qui vitam quodãmodo spreuit; vt considerant Addentes ad Dęc.d.consil.438.in apostilla,in verbo, non transit. litera. B.

14 Et procedunt prędicta data bãniti incapacitate, quia scilicet non possit patri ab intestato succedere, tunc enim nec fiscus admittitur ex eius persona ad dictam hæreditaté paternam,quę ipsi filio competijsset,si bannitus non fuisset; sed eo excluso ad alios veniẽtes ab intestato pertinet, nec fiscus à dicto filio eam aufert tanquam ab indigno. l. si quis mihi bona.§.si quis planè.ff.de acquirend.hęredit. Doctores in l.1.C.de hæred.instituen. Gigas in tract. de crim. lesę Maiest. d.tit.de pœn.committẽ.crimen lesę Maiest. q.14.in princ.Curt.Sen d. cons.59.in 4. dub. nu.14.& sequent.Curt,Iun.d.cons.182. nu.7. & sequ. versic. præmissis tamen non obstantibus.latè Farin.d.tit.de delict.& pœn.q.25. num.139.vers.amplia primo & illatiuè.& d. tit.de varijs,& diuers.quęstionibus. qõ. 102. nu.110.vers. sed quid. Ludouic.Catus d.cõs. 103.nu.1.2.5.& 6.Plot. d.consil.130.nu.55.& 59.Ioseph.de Ludouic. d. decis.Perus. xi. in 2.dub.& sentit Clar.d.q.78.sub num.24.post vers.vlterius quero. & clarius tradit Nell. in d.prima parte secundi tempor.qõ.39.& notat etiam Peregrin.in tract.de iure, & priuileg.fisci.lib.3.tit.1.de incapacib. nu. 2.vers. incapaces verò.& lib.5.titul.1.de public.bonor.num.133.vers.ideo hęreditas patris.Alciat.cons.6.nu.14.tomo 1.lib.2. & ante prædictos probat Castrens.d.cons.212.colum.1. Alex.cons.23.nu.8. & sequ. vers.octauo pro-
15 batur. licet si talis hęreditas ab alio occupata non esset,fiscus non priuilegio fisci,sed tanquam priuatus illam occupare posset, & suam facere: vt notat Alciat.d.consil.6. sub nu.14.post versic.quamuis enim.& ante eum Curt.Senior.d cons.59.in 4.dub.nume.14.in fin.& nu.15.in princ. & ad finem, inquiens,
16 quod licet bannitus capitaliter cum publicatione bonorum ex forma statutorum possit impunè offendi in psona, & bonis, & positus sit extra protectionem Communis, tamen potest acquirere bona iure communi sibi delata, quę tanquam futura non veniut in publicatione prędicta,nec fiscus ea auferre potest,vt ab indigno,sed bene vt quilibet alius potest ea prædari, & occupare; quia Camera fiscalis non habet ipsa sola priuilegium deprædandi, & occupandi bona talis banniti, sed & quilibet priuatus; adeo quod si ab alio possideantur, vel fuerint occupata prius quàm à fisco,detinens potiora
17 iura fouet, & si nullus occupauerit, ipsius banniti remanent. idem voluit Curt.Iun.d. cons.182.num.7.& seq.vers.pręmissis tamen non obstantibus. & tradit etiam Clar. nihil allegans d.q.78.sub nu.24.post vers. vlterius quęro nunquid. inquiens in Ducatu Mediolani adesse decretum confiscans omnia bona delinquentis ab ipso die commissi delicti,sed nihilominus seruari,quod etiã quęsita post delictum vsque ad confiscationis sententiam veniunt in ipsa publicatione, ex attestatione Bossij latè insistentis in pract.crimin.tit.de bonor.publicat. nu. 80. vers.prosequendo materiam. sed in bonis post confiscationem quęsitis, quomodocunque ea fiscus appręhenderit, vel habeat penès se, illa retinet tanquam legitimus,& iustus occupator, ex quo sunt bona banniti; si verò reperiantur penes alium, credit, quod fortè non posset fiscus ea petere, sed quod deberent remanere prius occupãri. in quam sentẽtiam testatur inclinasse Magistratum extraordinariorum redditum in causa bonorum cuiusdam Capitanei Amãdi Teutonici, licet etiam ex alijs fundamentis motus fuerit ad iudicandum contra fiscum. Sequitur Ludouic.Catus d.cons.103. sub nume. 5. vers.attamen ad finem. & sub num.6. etiam ad finem. vers.in secundo casu. & verum est

data

data capacitate acquisitionis ex iure communi, quoad bona existentia in territorio bannientis; secus autem data incapacitate, quia tunc proximiores admitterentur, ac si bānitus esset mortuus, vt ibi per Catum dicētem esse veriorem, & securiorem opinionem; vnde prędictę occupationi locus esset, vbi banniti in territorio bannientis acquirere possent, & non aliàs; & quidem non si-
18 ne ratione, quia verissima est traditio, quod bona post bannnm, vel publicationem quæsita in fiscum non transeunt, nec confiscatio trahitur ad ea, quæ nō sunt radicata in persona delinquētis tempore ipsius delicti, vel confiscationis: vt in terminis concludunt Alex.conf.15.in fin.num.12.post vers.postremò à me quæritur: & conf.23.num.2. vers.& ideo confiscatio.lib.1.Curt.Sen.d.consil. 59. in 2.& 3.dubijs.nu. 13. vers. ex quibus Curt. Iun.d.conf.182.nu.7.& seq.Clar.d.qō.78.nu. 24.versic.vlterius quæro. Peregr. de iure, & priuileg.fisci.lib.5.tit. 1.de publicat. bonor. nu.132.& 133.vers. quartus principalis effectus. Cotta memoral. verbo, testamentum, in quo pater præterijt filium bannitum.post principium vers.datur etiam. Farin. d.q.25. nu.138. vers. limita octauo. vbi plures aliòs idem tenentes refert. & est text. clarus in l. si mandauero tibi. §. is cuius bona. ibi, quia publicatis bonis, quicquid postea acquiri-
19 tur, non sequitur fiscum.ff. mandati. & in l. eius qui.§.1. ibi, bona quoque, quæ tunc habuit, cum condemnaretur, publicabuntur. & in c.fęlicis. in vers.verum de pręmissis.ibi, de postmodum acquisitis repetitio non negetur. de pœnis. in 6.
20 Ex qua re infertur etiam, quod si bannitus capax esset hereditatis, sibi post patris mortem delatæ de iure communi ab intestato, fiscus eam non cōsequeretur, veluti delatam post bannum,& confiscationem, imo nec eo casu venientibus ab intestato deberetur, sed ipsi bānito,& eius hæredibus post eius mortem acquireretur: vt tradit Farin. d.qō. 25. nu.140.vers.imo si scimus. & d.q.102.nume. 109.vers.sublimita duodecimo. post Angel. de Malefic. in verbo, & eius bona publicamus. nu.25.vers.quęro aliquis est condemnatus, & Gomez.lib.variar.resolut.titul.de delict.cap.14.de confiscat.bonor. nu. 1. & sentiunt Curt.Sen.d.conf.59.in 4.dub.nu. 14. & 15.& Curt.Iun.d.conf.182.nu.7. & sequ. hoc sanè intellecto, quod vbi posset impunè offendi in ęre, & in persona,& positus esset extra protectionem Communis, liceret fisco, tanquam priuato, & cuilibet alteri bona sic quęsita post bannum in territorio bannientium capere, & occupare, & sua facere, vt supra dixi, ex ipsis Curt.Sen.Curt.Iun.Claro, & Ludouic.Cato, & ita intelligendus est Puteus decis.417. sub nu.3.post vers.nec obstat.lib.3. dum vult bona quęsita per bannitum in territorio bannientis post bannum spectare ad fiscum.
21 Quando autē dicatur bannitus esse capax, vel incapax successionis huius ab intestato, vel ex testamento, aut alterius acquisitionis post bannnm, seu sententiam confiscationis bonorum, tàm in loco bannientium, quàm extra illorum territoriū, dicemus infra post promissam alterius capitis huius resolutionis discussionem circa successionem ex testamento, vbi aptius cadet veluti omnes propositæ quæstionis difficultates complectens.

Veniendum igitur ad secundum hesitationis caput successionis ex testamēto, dico, quod
22 si hæreditas defertur ante delictum, vel cōdemnationem, nec est adita, fiscus eam non capit, tanquam ad delinquentem, vel condemnatum non spectātem, vt supra dictum fuit in successione ab intestato: si verò defertur post delictum,& bannum, eadem adhibenda est distinctio, quę traditur in successione ab intestato, quod scilicet, si bannitus incapax est, hęreditas non defertur fisco, sed cohęredibus, vel substitutis, & si nō adsint, venientibus ab intestato, nec fiscus eam aufert, vti ab indigno, vt supra dictum fuit. & ita in hęreditate delata ex testamento bannito dicit Farin. d.qō.25.nu.139.vers. amplia primo, & illatiuè. & d.q.102. nume. 110.vers.sed quid. dicens idem esse in legato relicto tali bānito incapaci, quod si alius non est ad illud vocatus, remanet penes hęredem. Eandem conclusionem ante Farin. tenuit expressè Gigas d.tit.de pœn.commit tent.crimen lesę Maiest.quęst.14.in princ. & prius Castr.consil.212.col.1.lib.2. & Alex.d. conf.23.nu.9.& sequ.lib.1. Si verò est capax, ea ad ipsum, & eius hęredes eo mortuo spectat, nec ad fiscum, aut alios pertinet: vt idem Farin.dicit d.qō.25.nu.140.vers.imò si scimus. & d.q. 102.num.109. vers. sublimita duodecimo. post Angel. de Malefic. in verbo, & eius bona publicamus.num.25.& Gomez.lib.variar.resolution.tomo 3. de delict. cap.14.tit.de confiscat.bonor.nu.1. & 2. nisi ex statuto permissa sit deprędatio eius bonorum, quo casu ea fierent occupantium, siue sint officiales fisci, siue priuati, eius scilicet, qui primo occupauit: vt supra probatum fuit ex vtroque Curt. Clar. & Ludouic. Cato.
23 Illud tamen ignorandum non est, quod si pater in testamento preterijt filium bannitum in ęre, & persona, & postea cum eo testamento moriatur, filio adhuc bānito existente, fiscus nomine banniti non potest dicere testamentum nullum, quia bannū morti comparatur, & mortuus non dicitur præteritus, & sicut bannitus ille est Reipublicæ mortuus, ita & patri præmortuus esse debet: ita in puncto determinat Bald. in l. si

qua pœna. in prima lect. vers. quero si pater. ff. de his, qui sunt sui, vel alien. iur. quem sequitur Cotta memor. in verbo, bannitus ex crimine capitali. in princ. & in verbo, testamentum, in quo patet preterijt filium bannitum in ere, & persona. in princ. vbi etiam alios idem tenentes refert. Lot. d. conf. 130. nu. 36. vers. hinc est. & Farin. in pract. crim. tit. de varijs, ac diuers. quaestionibus. quaest. 102. num. 22. vers. quamuis contrarium. qui etiam cæteros eiusdem sententie citat, prout & tenentes contrarium nume. 20. & 21. & facit, quia vt idem Bald. dicit in d. l. si qua

24 pœna. nu. 3. vers. quæro, an filio, Legitima non debetur filio bannito banno capitali, quoniam non reputatur esse in rerum natura; quod etiam repetit in secunda lect. in princ. Landem sententiam, quod testamentum, in quo pater dictum bannitum preterijt, valeat, nec rumpi possit per fiscum, tenet Gigas tit. allegato q. 0. nu. 4. vers. quini-

25 mo ratius. in tantum quod si tempore testaméti filius erat in integro statu, & sic capax successionis, & non bannitus, & tamen erat à patre præteritus, & postea viuo patre est capitaliter bannitus, fiscus, mortuo patre, testamentum nullum dicere non possit, quã uis filius, si bannitus non esset, nullum dicere posset, tanquam præteritus: vt notabiliter resoluit Bald. in d. l. si qua pœna. in prima lect. sub nu. 3. vers. sed quæro pone. ea ratione, quia sicut bannitus non potest dicere nullum, ita nec fiscus ex persona banniti; nam fiscus prætendit causam lucratiuã, vn-

26 de ei obstat exceptio doli ex persona banniti, & est decisio aurea, & ab omnibus nõ cognita. Ad quod facit Curt. Iunior consi. 102. in 3. d ib. per totum. num. 4. & plur. seq. vbi re ad partes disparata concludit, quod si pater in testamẽto aliquid minimum reliquerit filio bannito, & prohibet eum aliud petere posse, fiscus ex persona talis banniti ad legitimæ supplementum agere nõ potest. & crevit optimè Bald. cons. 7. secundum ea lib. 2. tradens, quod si pater facit testamentum, & in eo instituat hæredem filium, qui postea viuo ipso patre est ultimus nudus omnibus bonis ex causa capitali ademptis, intelligitur talis filius, viuo patre, mortuus; adeo quod institutio, quæ fuit quasi caduca, iuxta leg. vnicam. §. & cum triplici. C. de caduc. to lendijon spectat ad fiscum, mortuo testatore cum eo testamento, quia quasi caduca non spectat ad eum, sed ad substitutos, vel alios, iuxta d. l. vnicam, §. pro secundo.

Superest, vt ad cognoscendam capacitatem, vel incapacitatem banniti successionis, tam ab intestato, quàm ex te tamento, discutiamus articulum, de quo supra meminimus, à quo resolutio hec pendere videtur; an scili-

27 cet banniti nostri temporis æquiparentur deportatis, vel relegatis; super quo latissimè scripserunt Bart. in quæst. incip. Lucanæ Ciuitatis statuto cauetur, quæ est prima. Alberic. de Rosat. in tract. de statut. lib. 4. q. 13. q. 66. & q. 80. Alex. cons. 23. cons. 26. cons. 75. lib. 1. cons. 116. lib. 2. Curt. Senior consil. 59. sub num 18. & seq. vers. decurramus nunc, & infra. Curt. Iunior cons. 182. nume. 7. & sequ. vers. premissis tamen non obstantibus. Nell. in tract. de bannit. in prima parte secundi temporis q. 4. & q. 5. Clar. in pract. crim. qo. 71. num. 12. vers. dixi autem supra. Peregr. in tract. de iur. & priuileg. fisci lib. 3. titul. 7. de bannit. & latissimè omnium Farin. in pract. crimin. tit. de varijs, & diuers. quæstionibus. quæst. 102. inspect. 1. per totam. & infiniti alij per eos congesti; & tanta est Doctorum contrarietas, vt non facile discerni possit, quid sit tenendum pro veritate; tamen quo ad propositum nostrum ego semper distinguendum putaui, quod aut banniti nostri

28 temporis in ere, & persona, qui ex forma statutorum impunè offendi possunt, prout ferè statuta hæc in tota Italia extant, amplusque præmia occidentibus concedunt, banniti sunt ex delicto pœnæ capitalis, & tunc equiparentur deportatis, & propterea amittant non solum beneficia statutorum in territorio bannientium, sed etiam iuris communis quoad bona posita in dominio ipsorum bannientiu, & per consequens fiunt incapaces cuiuscunque successionis sibi delatæ, ne dum ex statutis, sed etiam de iure comuni; ita post alios voluerunt Egid. Boss. in pract. crim. titul. de bonor. confiscat. sub nu. 69. post vers. an bannitus nostri temporis, & Alciat. cons. 6. queritur de intellectu statuti. num. 14 post vers. quamuis enim. tomo 1. lib. 2. dicentes, ita semper seruari vidisse in statu Mediolani: quam opinionem tanquam communem defendit Corn. cons. 55. col. 3. & sequ. lib. 2. Alex. cons. 23. nume. 9. & sequ. vers. octauo probatur. & cons. 75. nu. 7. & sequ. vers. fortificantur prædicta. lib. 1. cons. 116. num. 3. & sequ. lib. 2. Sequitur Ripa in l. ex facto. s. ex facto. col. pen. vers. quid tenendum. ff. ad Trebell. Duran. in tract. de arte testandi. tit. 1. de his, qui non hab. faction. testam. caut. 10. excommunicat. sub nume. 5. vers. idemque dicendum est. Ioseph. de Ludonic. d. decision. Perusin. 51. in 2. dubio. Pinteus decis. 417. nu. 3. lib. 3. Simon de Praet. in tract. de interpret. vltim. volunt. lib. 2. interpret. 2. dubit. 1. solut. 1. sub num. 14. post vers. quoniam comprehenditur. fol. 124. dicens, hanc esse communem, & ab ea non esse discedendum. Ioseph. de Ludonic. conclus. 3. col. fin. versic. an autem bannitus, inquiens, hanc esse veriorem, & communiorem sententiam. & ita etiam voluerunt Paul. de Castro cons. 2. col. 1. num. 1. & sequ. lib. 2. & in l. 1. in fin. nu. 4. vers. aduerte tamen. C. de hæ-

red.

hered.institiuen. aiens,quod ita ipse pluries cō
suluit , & per alios consultum vidit in Ciui-
tate Florentię. Ias.in eadem l.1.nume.6. vbi
etiã refert Alex.ita pluries consuluisse, pro-
ut verè consuluit in locis supra relatis. So-
zin.in tract. regularum.reg.54.in verbo, Bã-
nitus. in princ.& cons.28.sub num.14. in fin.
lib.3.Ias.cons.166.nume. 2.vers.quarto facic
vnum efficax fundamentum.lib.2.vbi plures
idem tenentes refert,& hanc esse magis cō-
munem opinionem Doctorum, à qua non
sit in iudicando recedendũ testatur.& cons.
167.nu.2.vers.quarto dicitur eod. lib. 2. Lu-
douic. Catus inter consilia crimin. diuers.
cons.103.num.5. tomo 1.in vltimo loco im-
pressis in magna forma; vbi alios refert de
communi testãtes. Marcusantonius Eugen.
cons.69.nu.15. testans de Communi. & alij
relati per Farin.d.qō.102.nu.10.vers.quam-
uis contrarium. & nu.14.itidem vers. quam-
uis contrarium. & hanc opinionẽ ipse sem-
29 per sequutus sum, & seruari vidi in magno
Ducatu Hetruriæ, vbi huiusmodi bãniti ha-
bentur pro hostibus Ciuitatis, & pro mor-
tuis,nec possunt acquirere etiam secundum
iuris communis dispositionẽ in territorio, à
quo sunt banniti, sed faciunt locum cohęre-
dibus, vel substitutis ex testamento,& proxi
mioribus ab intestato,excluso fisco: Aut sũt
30 banniti pro alio delicto, pro quo pœna ca-
pitalis non infertur,& tunc non æquiparen-
tur deportatis,sed potius relegatis, & pro-
pterea amittant solummodo Iura suæ Ciui-
tatis, non autem iura communia,& per cō-
sequens sint incapaces solummodo succes-
sionum ipsis delatarum vigore statutorum
bannientium, non autem successionis de iu-
re communi delatæ, etiam quoad ea, quæ
sunt in iurisdictione banniẽtium, imo illius
sint capaces: ita in indiuiduo concordando
contrarias Doctorum opiniones concludit
Curt.Iunior consil.182.sub nu.8.vers.tamen
ego. quem sequutus fuit Simon de Pręt.in lo
co citato nu.14.vers.ex qua causa,& infra.&
Farin.d.qō.102.nu.90.& sequ.vers.sublimita
quinto, & infra. & in hoc casu procedere
posset cōclusio communis Doctorum, quod
banniti nostri temporis, qui ex statutis im-
punè offendi possunt,licet non amittant be-
neficia iuris communis, amittunt tamẽ ea,
quæ ex iure municipali proueniunt,incapa-
cesque propterea sunt hęreditatis ipsis de-
latæ, tàm ex testamento, quàm ab intestato
de iure municipali, seù statutario: vt in d.l.
1.C.de hęred. instituend. notant Bartol. sub
nu.3.Alberic.nu.4.Angel.nu. 1.Salyc. nu.19.
& 20.Castrens.nu.4.Ias.nu.5. & Corne.num.
6.Petr. à Plaza in Epitome delictor. lib. 1.
cap.44.nu.3.Bertazzol.cons.crimin.489. nu.
1.& cons.510.nu.9.lib.2.Menoch. in tract.de
pręsumpt.lib.5.præsumpt.45.num.5.& sequ.
Ludouic.Cat.d.cons.103.num. 4.vers.aut ve-
rò. Peregr.in tract.de iurib. & priuileg. fisci
lib.3.tit.7.de bannit.num.9.vers. sed horum
opinio. & alij plures congesti per Farinac.
d.qō.102.nu.76.& sequ.vers.limita decimo-
quarto, & infra.
31 Sanè quoad ea, quę sunt extra territorium
bannientium, banniti prędicti ex quocun-
que crimine damnati sint in ęre,& persona,
& impunè offendi possint, nec iura commu-
nia, nec statutaria amittunt, & per conse-
quens capaces sunt cuiusuis successionis,
tàm ex testamento, quàm ab intestato ipsis
de iure communi,vel municipali delatę,ex-
tra territorium bannientium: vt voluerunt
Corne.d.cons.55.nu.23.lib.2.Boisi.in pract.
crim.tit.banniti quid amittant.sub num.14.
vers. sed si essent extra territorium. Peregr.
d.tit.7.nu.27.& 28. & ante eos Imol.in l. ex
facto.§.ex facto.num.20.vers. secus si in alio
instituatur.ff.ad Trebell. & Castrens.in d. l.
1.post nu.4.C.de hęred. instituend. quos se-
quutus est Farinac.d.quæst.102.nume. 94.&
pluribus sequ.versic. sublimita sexto, & in-
fra. Ludouic.Cat.d.consil.103.nume.5.vers.
attamen.
32 Quod si impunè offendi non possent,etiam
quod in pœnam mortis damnati essent,vti-
que nec iura communia, nec municipalia
proprię eorum Ciuitatis amitterẽt, & ideo
capaces essent cuiuscunque hæreditatis ip-
sis delatę, tàm de iure communi, quàm ex
statuto Ciuitatis, à qua sunt banniti. Castr.
in d.l.1.C.de hęred. instituend. & ibidem Sa-
lyc.sub nu.7.in fin.vers. quęro quinto. Alex.
sub nu.4.Corne.sub nu.5. Simon de Præt. in
loco citato.nu.12.vers.non omitto. fol. 124.
à tergo.col.4.Peregr.de iur.& priuileg. fisci.
lib.3.titul.7.de bannitis.nu.5.vers.bannitus,
qui ex forma banni. & alij quos refert,& se-
quitur Farin.d.q.102.nume. 81. & sequ.vers.
sublimita tertio, & infra. etiam quod essent
33 banniti cum publicatione bonorum; nam
confiscatio bonorum non reddit condem-
natum incapacem quoad Iura Ciuitatis, &
futuras acquisitiones, nec enim tales bãniti
censentur hostes Ciuitatis, cuius propterea
iura retinent,cum nec per sententiam, nec
per legem sibi sint adempta: vt in indiuiduo
ponit Peregr. d.tit.7.nu.6.vers. amplia etiã.
& sub nume.7. in fine.versic. sed contra pri-
mam conclusionem. dicẽs esse communem
conclusionem. sequitur Farin. sub d. nu. 81.
vers. sublimita tertio.
Secus autem si impunè offendi possent tales
banniti in pœnam mortis,etiam absque pu
blicatione bonorum,quia tunc iura suæ Ci-
uitatis amitterent, & per consequens inca-
paces essent hæreditatis ipsis ab intestato,
vel ex testamento delatę, de iure municipa-
li, licet non de iure communi: vt concludit
Peregr. d.tit.7.de bannitis. sub nu.9. in fine.
& nu.10.vers.notandum tamen est.& versic.

quo circa. dicens rationem esse, quia effectus iste, quod bannitus, qui impunè offendi potest, amittat beneficia loci, à quo bannitus est, non prouenit ex publicatione bonorum, quæ non producit incapacitatem, quoad futuras acquisitiones, sed procedit
34 ex eo, quod cum possit impunè offendi, videtur eidem indictum bellum, tàm per officiales publicos, quàm per homines priuatos; ideoque, tanquam veluti hostis patriæ, iura illius amittere debet: quod dictum sequutus est Farin.d.q.102.nu.87.& sequ. vers. contrarium, quod imo bannitus, & infra. & est de mente Bart.in l.publicorum.nume.6. vers.vlterius quæro.ff.de public.iudic.vbi generaliter tradit, quod qui vigore statuti pro pter aliquod delictum potest impunè offendi, perdit ea, quę sunt loci statuentium. per Lamissione.§.qui deficiunt.ff.de capit. diminut.propter quod ad propositum suum in-
35 fert, quod stante statuto, quod si quis declinauerit iurisdictionem potestatis, vel Capitanei, possit impunè offendi, censetur ista pœna capitalis, & talis declinans amittit, quæ sunt illius Ciuitatis, cui non obediuit.
36 Cęterū si banniti non essent damnati in pœnam mortis, sed in aliam mitiorem, etiam cum confiscatione bonorum, non amitterēt iura municipalia Ciuitatis, à qua sunt banniti, ne dum communia; ideoque capaces essent cuiuscúque hæreditatis, & acquisitionis ex testamento, vel ab intestato ipsis delatę, nedum de iure communi, sed etiam de iure municipali. Imol.in l.ex facto.§. ex facto.nume.28.in fine vers.& hoc etiam. ff. ad Trebell.Salycet.in d.l.1.sub nu.17.C. de hæredib.instir. quos sequitur Farin. d. qō. 102. nu.90.& 91.vers.sublimita quinto.vbi etiam alios idem tenentes refert.
37 Et quæ diximus de non amissione iurium communium, seu beneficiorū iuris communis intelligenda sunt, vbi per statuta nō auferantur expressè: ex quo clarum est posse statutum in suo territorio auferre bannito non solum beneficia loci statuentium, & ipsius statutorum, sed etiam iuris communis. Bald. dicens hoc pro constanti tenendum esse in l.si qua pœna. in prima lectura. in final.verbis.ff.de his,qui sunt sui, vel alie.iur. Alex.cons.75.num.8.lib.1.Boss.tit.de bonor. publicat.sub nu.70.circa medium vers.& ad hoc facit.Clar.in §.testamentum.q.20. in fine vers.benè verum est.Simon de Prœt.in lo co relato.sub num.14.ad finem.vers.& quod ista communis opinio. fol. 124.à tergo. col. 3.in princ.& alij relati.per Farin.d. qō.102. nume.45.vers. limita primo. Et quoniam in hac materia aliàs iam annis triginta tribus scripsi, placet quę tunc in iuuentute dixi hic literaliter inserere, & sunt infrascripti tenoris, videlicet.

SPIRITUS SANCTI GRATIA ILLUMINET INTELLECTUM MEUM.

Requisitus vt scribam de modo tenendo per Bartolomeum Barberium Battiliç de Mulaccio, vt sua bona post eius mortem non perueniant ad fiscum, si moriatur ante Nicolaum, & Ioānem eius filios legitimos, & naturales capitaliter bānitos cum publicatione bonorum, tanquam conspiratores cōtra Illustres Marchiones Malespinas Mulacij suos dominos, & eorum statum, illum ad alium Dominum dirigere volētes, ipsos etiam dominos occidēdo, In primis dico, quod esset videndum, an in loco Mulacij vigeant statuta, aut decreta, quibus possint bāniti impunè offendi, vel positi sint extra protectionem iuris communis, vel communis simpliciter, vel aliter contra eos prouideatur; quia tali casu multa cōsiderari possent, quæ in his meis scriptis lector deesse cognoscet; sed quoniam de hoc certior fieri non possum, simili dispositione postposi-
38 ta, dico, quod tales banniti vti proditores patrię sunt de iure cōmuni insuccesibiles, & non possunt admitti ad aliquā successionem ex testamēto, vel ab intestato cuiusuis personę, tàm propinquę, quàm extraneæ, & pro mortuis habentur. Castren.consil. 212. col.1.nu.1.2.3.lib.2.Sozin.cons.22.num.7.& sequ.vers.hęc autem conclusio.lib.1.Hieron. Gigas in tract.de crim.lesę Maiest.qō. 14.& ante eos Martin. Laudens.in tract. de crim. lesę Maiest.qō. 39. de quo pręfati Doctores non meminerunt, & cum non sint successibiles, poterit pater testamentum condere,
39 eos prętereundo, & nullam prorsus de eis mentionem faciendo, nō secus ac si mortui essent, & valebit testamentum, & hæreditas hęredi scripto, & non fisco deferretur, & si pater non faciet testamētum, hereditas spectabit ad alios proximiores veniētes ab intestato, & non ad fiscum, perinde ac si dicti filij banniti essent naturaliter mortui.
Nec in hoc cadit probabile dubium, sed difficultas esset, si dicti banniti essent successibiles, prout regularirer sunt de iure cōmuni, licet non de iure municipali loci bannientis, tàm ex testamento, quàm ab intestato, nedum quoad bona extra territorium bannientis sita, sed etiam intra ipsum territorium bannientis posita, etiam stātibus statutis, quod possent impunè offendi, vel similibus. Aretin.in §. relegati, quem legir cum §.cum autē.Instit.quib.mod. Ius. patriæ potestat.soluit.sub nu.7.& 8.vers.in ea glo.ibi,
40 sed bannitos. vbi tenet, quod bannitus capitaliter cum publicatione bonorum, etiā stante statuto, quod possit impunè offendi, & sit positus extra protectionem Communis, capax est successionis sibi delatę de iure communi, etiam intra territorium bannientis,

nictis, licet sit incapax successionis sibi delatæ de iure municipali loci, à quo est bannitus: & dicit hāc esse communem opinionem, & ab ea non esse recedendum in consulendo, & iudicando; licet fateatur de subtilitate iuris veriorem esse opinionem tenētium talem bannitum perdere etiam iura communia, respectu loci à quo est bānitus, & sic esse insuccessibilem non solum de iure municipali, sed etiam de iure communi intra territorium bannientis: in quā opinionem videtur inclinasse Alba cōs. 17. sub nu. 21. ibi, dato citra præiudicium. & eam tenet Alex. in l. 1. C. de hęred. instituend. nu. 4. vers. extra glos. vbi dicit communem. & fuit opinio Bart. in eadem l. 1. nu. 3. vers. vltimo solet queri. & in disputatione incipiente, statuto Lucanę Ciuitatis, quam Bartol. sententiam, vti cōmunem sequitur Nell. in tract. de bannit. in prima parte secundi tempor. q. 5. & melius q. 37. & q. 38. in quibus tamen locis loquitur in bannito simpliciter, nulla facta dictorum statutorum mentione, licet sequatur Bartolum de eis loquentem: vnde
41 si dicti banniti essent successibiles, & non possent exhæredari sub eo pretextu, qđ sint Patrię proditores, vt in terminis tenet Martin. Laudens. d. q. 39. & saltem eis esset in testamēto patris relinquēda legitima titulo honorabili institutionis, iuxta §. aliud quoque capitulum. in authen. vt cum de appellat. cognoscit. cuius tamen cōtrarium, & in exhæredatione, & in legitima vult Gigas d. tit. de pœn. committen. crimen lesę Maiest. q. 9. fiscus caperet partem relictam in testamento, auferendo eam à dictis filijs, vti ab indignis: secundum notata per Bart. in d. l. 1. in final. verbis. C. de hęred. instituen. & idē esset, si sine testamento pater decederet, nā ei succederent filij banniti ab intestato, vti proximiores, & fiscus postea hæreditatem auferret eis, vti ab indignis, iuxta opinionē Bart. vbi supra. & in hoc consisteret difficultas ad inueniendam viam excludendi fiscū: vnde posito, quod dicti filij banniti essent
42 successibiles, crederem consuli posse patri contra fiscum; nam bona post delictū quęsita non veniunt in confiscationem. l. si mādauero tibi. §. is cuius bona. ff. mādati. Alba d. cons. 17. nu. 20. Gomez. tomo 3. variar. resolut. de delict. cap. 14 titul. de confiscat. bonor. n. 1. & 2. Nell. loco allegato. q. 30. & 31. in tantum quod nec legitimam pater teneatur assignare fisco filio bannito cum bonorum publicatione: vt notat idem Nell. vbi supra. qō. 33. & ponunt Doctores in l. si qua pœna. ff. de his, qui sunt sui, vel alien. iur. vnde & si pater institueret in testamēto filios
43 bannitos in legitima, vel alia portione, vel ipsi filij ei ab intestato succederent, non esset ea portio, seu hęreditas ab eis auferēda per fiscum sub prętextu, quod in cōfiscationem veniret; quia tempore delicti, vel confiscationis non erat in bonis filiorum: nec etiam ea esset ipsis auferenda per fiscum, vti ab indignis, cum hoc specialiter cautū non reperiatur in Iure: vt habetur per Nell. loco citato. qō. 39. quod sine dubio procederet, non extantibus statutis præcitatis permittētibus, bannitos impunè offendi posse, & eos ponētibus extra protectionem Communis; secus autem fortassis esset dictis statutis extantibus, quia tūc possent bona postea quęsita per fiscum ab eis auferri, & etiā ab alijs quibuscunque priuatis occupari: vt notat Alba d. cons. 17. num. 19. & 21. & idem velle videtur Nell. d. q. 39. & expresè firmat Alex. in d. l. 1. in fine. C. de hęred. instit. sic saluando, & intelligendo opinionem Bart. ibi. quod scilicet senserit, bannitos stantibus memoratis statutis esse incapaces, & insuccessibiles, etiam de iure communi in territorio bannientis, si fiscus velit hæreditatem auferre, aut alius priuatus occupare; quia, licet verè succedant de iure communi, tamē vigētibus dictis statutis, poterit hæreditas ab eis auferri per fiscum, & etiam per priuatum occupari: secundum ea, quæ voluerunt Alex. & Alba supra relati. quapropter, si extarent dicta statuta, & bāniti essent successibiles, non esset benè consultum Patri, siue decederet testatus, siue intestatus, quia quocunque modo, vel titulo caperent filij hęreditatem, ea posset ab eis per fiscum auferri, ac etiam per alium priuatum occupari per prædicta. Vltra quod alia de causa hæreditas illa perueniret ad fiscum, nam & si bona postea quæsita non veniant in confiscationem, & banniti sint successibiles; tamē cum
44 ille, qui bonis proscriptis damnatus est, hęredem haberi non possit, bona illa, ipsis bānitis succedentibus mortuis, peruenirēt ad fiscum, & non ad ipsorum bannitorum hæredes, si credimus Emanuel Suarez, quem nuper his iam diū scriptis reprobarum inueni à Farin. in pract. crim. titul. de delict. & pœn. q. 25. sub num. 140. post vers. Imo si fuimus. post medium. ibi, & licet. & tit. de varijs, & diuers. quęstionibus. quęst. 102. numē. 109. vers. sublimita duodecimo in addition. ad Gomez. d. tit. de cōfiscat. bonor. in prima apostilla. ad id alleganti legem eius qui. §. 1. & §. fin. ff. de testam. & l. 2. C. de bonis proscript. & alia, de quibus ibi per eum. quibus additur glos. idem tenens in d. l. si mandauero tibi. §. is, cuius bona. in verbo, non sequitur fiscum. ibi, Azzo dicit. ff. mandati. & fa-
45 cit Marsil. consil. 133. nu. 1. & 2. volens, bannitum condemnatum ad mortem hęredem habere non posse, etiam ex testamento ad pias causas: Vnde remediū esset, quod pater filios bannitos præteriret, vel exhæredaret faciendo testamentum, & alios instituēdo hæredes, vel filios, si adessent, masculos

ipso-

ipsorum bannitorum, dotando eorumdem
tuas fœminas; quia licet filij condemnato-
rum in crimine lesę Maiest. sint insuccessibi-
les, & ex testamento, & ab intestato quic-
quam ab aliquo percipere nō possint. l. quis-
quis. § filijs. C. ad l. Iul. Maiest. Alex. in d. l. 1.
nu. 3. vers. tangit etiam. C. de hęred. instit. ta-
45 men hęc pœna non extenditur ad casum,
in quo crimen lesę Maiest. commissum est,
contra Dominos recognoscentes alium in
superiorem, prout sunt Marchiones Male-
spine recognoscentes Imperatorem: vt tra-
dit Martin. Laudens. in d. tract. de crim. lesæ
Maiest. qō. 1. & colligitur ex Bosio in pract.
crim. tit. de crimin. lesę Maiest. nu. 52. & 53.
vers. & quod in inferiore habeat locum. &
47 licet tales banniti remaneant in potestate
patris, ob idque testamentum, in quo sint
pręteriti, vel nō legitimè exhęredati, sit om
ni iure nullum, etiā ab initio, & absque eo,
quod filij illud nullum dicant, aut querelam
proponant, secundum communes Doctorū
sententias, vt latè habetur per Imol. in l. fi-
lio pręterito. sub nu. 8. vers. in ea glos. in fine.
sub nu. 30. & 31. vers. alia est opinio commu-
nis. sub num. 41. & 42. vers. in ea glosa. ibi, si
ipse velit. & sub num. 44. & seq. vers. pro de-
clarāda tamē ista materia. ff. de iniust. rupt.
& irrit. facto testamen. tamen testamentum
tale posset validum fieri, & reconualescere,
ac tueri ipsis filijs pręteritis, aut non legiti-
mè exhęredatis approbantibus testamentū
ipsum tacitè, abstinendo se ab hęreditate
paterna, exprimendo, & declarando absti-
nētiam, quæ in suo est idem, quod in extra-
neo repudiatio, vel etiam expressè appro-
bando testamentum, dicendo, & declaran-
do, quod illud approbant: iuxta notata per
Imol. in d. l. filio pręterito. per illum textum
sub num. 47. 48. & 49. vers. circa secundum, &
48 infra. aut etiam tacendo per annos trigin-
ta, quia tunc quoque per tātum tempus ta-
cendo, & nullum actum faciendo, per quem
tacitè, vel expressè videatur impugnari, vel
approbari testamentum patris, viderentur
illud tacitè approbare ex lapsu dicti tempo
ris; cum tanto tempore tollatur ius se im-
miscendi in hęreditate paterna, sicque ius
dicendi nullum testamentum paternum, se-
cundum communem Doctorum sentētiam,
de qua testatur Imol. in d. l. filio pręterito.
post glos. ibi per illum textum. sub nu. 50. &
seq. vers. interdum verò filius omnino tacet.
& vbi nepotes ex filijs bannitis instituti es-
49 sent heredes, validaretur testamentum ex
approbatione per filios facienda, ne dū quo
ad legata, sed etiam quoad institutiones,
cū nulli alij, quàm ipsis filijs, quos solos ha-
bet testator, sit futura aperta via nullitatis
testamenti, ex tradit. per Imol. loco citato,
nume. 66. & sequ. vers. ex prædictis glos. Nec
50 hoc casu posset fiscus quicquam tentare cō-

tra filios bannitorum hæredes in testamento Aui institutos, agendo ad nullitatem testamenti ratione præteritionis, aut non legitimæ exhęredationis bannitorum, quia illud ius vti non quęsitum bannitis tempore delicti, vel sententię confiscationis bonorum, sed postea, non potuisset ad fiscū trāsmitti, dato quod ad heredes, quorum loco esset fiscus, transmitti de iure potuisset: vt per Imol. vbi supra nu. 65. vers. an autem ius dicendi nullum. quod maximè procederet, stante approbatione testamenti per bannitos facta, contra quam venire non posset fiscus, ratione iam allegata, quia scilicet tempore delicti, vel confiscationis non habuerint ius in eo, quod postea repudiant, acceptando testamentum.

Quod si banniti incapaces essent successionis, & illis pater prospicere vellet, remediū est tutissimum, quod pater testetur, & hęredes instituat filios dictorum bannitorum, si extent, vel alios, eosque rogent, & grauent, vt restituant hęreditatem dictis bannitis, cum redierint in gratiam, & restituti fuerint per Dominos, ita quod capere, & retinere liberè possent dictam hęreditatem, & eam possidere absque aliquo timore, quod in ea à fi[illegible], vel ab alio molestentur, vel inquietentur, prætextu delicti per eos commissi: ita probat textus in l. in tempus. ff. de hęred. instituen. & ibi notant scribentes. Durans de arte testan. & cautel. vltim. volunt. titul. 1. de his, qui non habent factionem testamenti. caut. 10. Excommunicati. in fine. sub num. 3. vers. sed si quis velit. quam approbat Ludouic. Cat. inter consil. crim. diuers. cons. 103. nu. 8. vers. & ideo consilium tomo 1. in vltimo loco impressis in magna forma. & nunc addo Riminald. Iunior. cons. 397. num 48. & seq. lib. 4. Simonem de Pręt. in tract. de inter pręt. vltim. volunt. lib. 2. interpręt. 2. dubit. 1. solut. 1. nume. 29. fol. 125. & Farin. d. quęst. 102. inspection. 1. nume. 108. versic. alia cautela est.

Posset etiam pater tales filios bannitos instituere sub conditione, scilicet, si & quando peruenerint ad gratiam Domini, & fuerint remissi ac restituti. Cepol. in tract. cautelarum. caut. 38. in fin. sub nu. 3. vers. & ista. Cotta memor. in verbo, testamentum, in quo pater præterijt filium bānitum. ante medium. vers. datur etiam alia cautela. Curt. Iunior cons. 182. nume. 10. & sequ. vers. circa secundam. & Flot. inter cons. crimin. diuers. cons. 130. nu. 58. vers. sed istud. tomo 1. in impressis in vltimo loco in folio. quibus nunc addo Simonem de Pret. in loco citato num. 32. in fin. fol. 125. à tergo. & Farin. d. q. 102. num. 107. vers. datur enim cautela. vbi etiam plures alios idem tenentes refert. nec, vt pręfati Doctores dicūt, hoc casu ius aliquod prętendere poterit fiscus in tali hęreditate paterna.

terna, nec ante, nec post purificatam dictã conditionem, ex persona filij banniti, rationibus per eos allegatis, & specialiter per Curt. iunior. qui bene loquitur. Anno 1574. Foutremuli.

EPITOME.

Quod relegatus, seu cõfinatus in aliquo loco ad certum tempus, moriens durãte relegatione, seu confinio, non potest ante finitum exilium transferri ad locum, á quo relegatus, seu confinatus erat, vt ibi sepeliatur, absque Principis licentia; quod tamen secus est in ossibus talis relegati, seu confinati, quę ad illum locum cõduci possunt, & ibi sepulturæ tradi, nulla Principis obtenta id faciendi gratia, & sine vllius pœnę incurrendæ metu.

SVMMARIA.

1 *CONFINATVS in aliqua Ciuitate, & eius Territorio ob delictum commissum in loco originis, vel domicilij, si pendente confinio moriatur, an sepelliri possit extra territorium prò confinio ei assignatum, inconsulto Principe.*

2 *Deportati, vel relegati in Insulam pœna etiam post mortem manet.*

3 *Prohibitus morari in Ciuitate post mortem nõ potest reduci ad sepulturam, quod & in bannito occiso locum habet.*

4 *Viuus, qui nõ poterat habitare in certo loco, nec mortuus ibi sepelliri potest.*

5 *Cadauer hominis capitaliter damnati, vel relegati in certo loco, si repeciatur, non poterit sepelliri sine licentia Principis.*

6 *Excommunicatio operatur effectum suum, etiã post mortem excommunicati, adeo quod, etiam post mortem; non licet communicari cum excommunicato, nec sepelliri potest in Ecclesia.*

Cui non communicamus viuo, non possumus cõmunicare mortuo. ibid.

7 *Bannitus inconsulto Principe, non potest sepelliri in loco, à quo est bannitus.*

Ossa illius, qui dum viuens non poterat stare in certo loco, possunt ibidem portari, & sepelliri, non sic de toto cadauere. ibid.

8 *Aliud est cadauer hominis mortui, aliud ossa eius, & ideo si cadauer prohibitum est portari ad aliquem locum, tamen ossa eius nõ intelliguntur prohibita.*

9 *Cadauer portari ad sepelliendum in certo loco, si Princeps non concederet, tamen ossa impunè sepelliri ibi poterunt.*

CASVS DVCENTESIMVS SEXAGESIMVS QVINTVS.

1 VIDI aliás quæri, an confinatus in aliqua Ciuitate, & eius Territorio per certum tempus propter delictum commissum in loco eius originis, & domicilij, si moriatur, pendente confinio, possit eius corpus sepeliri extra territorium assignati confinij, & conduci ad proprium originis, & domicilij locum, vt ibi sepulturam recipiat, inconsulto Principe, & sine eius gratia particulari; In qua quæstione putaui non posse talis condemnati cadauer sepeliri alibi, quàm in loco, in quo confinatus erat, nulloque modo posse sine Principis indulgentia portari ad locum, à quo relegatus erat, mortuus: ita enim videtur probare text. in l. 2. ff. de Cada-

2 uer. punitor. cuius verba referre placet. si qs in insulam deportatus, vel relegatus fuerit, pœna etiam post mortem manet, nec licet eum inde transferre alicubi, & sepelite, inconsulto Principe, vt sepissimè Verus, & Antoninus rescripserunt, & multis petentibus hoc ipsum indulserunt. & ibi hoc notãt scribentes, & præsertim Bart. inquiens, quod il-

3 le, qui in vita non potest morari in Ciuitate, post mortem non potest reduci ad sepulturam. & Alberic. de Rosat. aiens ibi esse argumentum contra mortuos in banno, vel in confinibus, vt dixit supra in l. proxima, vbi in fina lib. verbis notat, non licere sepelire, nec adducere ad Ciuitatem bannitum occisum. Idem tradit Marsil. in l. final. nume. 46. vers. itẽ prædictis etiam adde. ff. de quæstion. vbi formaliter ait, quod, qui non potest viuus stare in Ciuitate, nõ potetit ibi mortuus sepeliri, quia mors non finit delictum, seu odium, quod habebat illic: & idem postea voluit in tract. de bannit. in verbo, mortui. nu. 71. vers. sed contra prædicta. & ita etiam tenet Anton. Gomez tomo 3. variar. resolut. de delict. cap. 14. de confiscat. bonor. sub nu. 8. ad fin. vers. item adde, quod si propter delictum. vbi, propriè loquẽdo in terminis nostris, vult, quod si quis propter delictum est relegatus ab aliquo loco, vel Ciuitate, & pẽdente tempore exilij, moriatur, non potest corpus eius trahi ad sepeliendum in illo lo-

4 co, vel Ciuitate, à qua in vita fuit relegatus, donec tempus exilij sit finitũ; quia sicut viuus non poterat ibi habitare, ita post mortẽ non potest ibi sepeliri. & ante ipsos Marsil. & Gomez. idem voluit Florian. de quo nõ meminerunt, in l. 2. quam legit cũ l. 1. in principio. sub nu. 5. vers. & si repetiatur. ff. de re-

5 ligios. & sumpt. funer. notans, quod si repetiatur cadauer hominis capitaliter damnati, vel in certum locum relegati, tunc requiritur licentia Principis, vt possit in eo loco sepe-

sepeliri: subdens idem esse, si ille mortuus fuisset proditor patriæ, vel aliter non lugen-
6 dus. pro qua conclusione facit, quia & excommunicatio operatur effectum suum cõtra excommunicatum, etiam post mortem illius; ideoque communicans cum excommunicato mortuo cadit in excommunicationem, sicuti si cum viuo communicasset, quia cui non communicamus viuo, non possumus cõmunicare mortuo: vt probat Marsil. in d.l.fin.nu.43.vers.primo enim mors. ff. de quæstion. & antea Alexan.ad Bart. in d.l. 2.ff.de cadauer. punit. per quam rationem etiam excommunicatus, cui non communicant fideles in vita, non potest post mortem sepeliri in ecclesiastica sepultura: vt in clement.1.de sepultur.& considerat.ad propositum nostrum Gomez.in loco citato. quiete etiam alia iura ad hoc adducit, prout Marsil.alia exempla in d.l.fin.nu.44.45. & 46. & in d.verbo, mortui. sub nu. 71. quę hic transcribenda non duxi. & fecuit, quod aliàs dixi in prioribus.resolution.crimin.cent.1.casu 83.in 1.dub.vbi tenui, quod cadauer ban-
7 niti sepeliri non possit in loco, à quo bannitus erat per multa, quæ ibi dixi, quę minimè sunt hoc loco repetenda.

Illud sanè sciẽdum est, quod & si qui viuus stare non poterat in Ciuitate, non possit ibi mortuus sepeliri, tamen poterunt ad eam portari ossa illius mortui; quia aliud est corpus, seu cadauer mortui, aliud ossa: vt determinat Marsil.in d.l.fin.nume.47.vers.teneas tamen menti.per l.2.§.prætor ait.& l.ossa.& l.liberum. ff. de Religios. & sumptib. funer. subdens, ita dixisse Ioan.de Anan.in c.2.extra de furt. & Florian. in loco per eum allegato, quem non inueni, sed benè hoc dicit ipse Florian.in d.l.2.quam legit.cum l.1. in-
8 cip.qui propter funus.§.prætor ait.num.1.& 5.ff.de Religios.& sumpt.funer.notãs, quod aliud est homo mortuus, seu corpus mortuum, aliud ossa hominis mortui, ideoque quod si prohibetur, quis venire ad Ciuitatem, vel eius corpus introduci, non prohibentur propterea eius ossa inferri. Idem expressè reperio tenuisse Alexan. in addition. ad Bart.in l.1.ff.de cadauer.punitor.in addition.in verbo, duæ negationes. in fine. dum notat, quod cadauer, & ossa idem non sunt, sed diuersa, quod verisimum est, & probatur apertè in d.§.prætor ait. in d.l.ossa. & in d.l.liberum.& istud est notandum, quia posset in facto accidere, vbi quis mortuus esset in confinio, quod adhuc per multum tempus durabat, quia si à Principe haberi non
9 posset gratia exportandi corpus ad locum, à quo relegatus erat mortuus, expectanda esset cõsumptio carnis cadaueris, vt postea ossa exportari possent ad illum locum, & ibi sepeliri absque alio Principis beneplacito, & sine motu alicuius pœnæ, ob id incurrendæ, quę aliàs imponi posset arbitrio Iudicis, tanquam à lege non determinata: ex regula leg.1.§.expilatores.ff.de efractorib. & expilatorib. & ex alijs per me adductis d. casu 83.in 2.dub.

EPITOME.

An fiscus, qui, loco hæredis delinquentis condemnati in pœnam confiscationis bonorum, habetur, & eius creditoribus satisfacere tenetur, (quatenus tamen vires bonorum suppetunt) possit dare in solutum dictis creditoribus nomina debitorum confiscati, & quomodo teneatur dictis creditoribus, si sint diuersi territorij, & in vtroque cõdemnatus habebat bona, siue confiscatio ea omnia comprehendat, siue existentia intra confiscantis territorium tantum, & nunquid creditores vnius territorij possint satisfieri in bonis in altero territorio sitis, an verò quodlibet territorium teneatur suis creditoribus soluere.

SVMMARIA.

1 *FISCVS bona delinquentis confiscata capit, & est loco hæredis.*

2 *Fiscus de bonis confiscatis tenetur creditoribus satisfacere.*

3 *Fiscus licet inuentarium non fecerit, non tenetur vltra vires hæreditarias.*

4 *Fiscus tenetur creditoribus delinquentis pro mẽsura bonorum confiscatorum, vti bonorũ possessor.*

5 *Fiscus, an possit satisfacere creditoribus in nominibus debitorum delinquentis, & ea in solutum dare.*

6 *Creditor debitori suo vnum pro alio soluere nõ potest, eo inuito, nisi aliter statuto caueatur, vt Florentiæ. vide nu.13.*

7 *Fiscus tenetur satisfacere creditoribus in loco factæ confiscationis, & non potest eos remittere extra iurisdictionem pro consequẽdis eorum creditis.*

Creditores habentes generalem hypothecam in bonis debitoris, habent electionem in qua re velint sibi satisfieri. ibid. & infra. nu.8.

8 *Bona in diuersis territorijs confiscata quilibet fiscus capit in suo territorio, & quilibet tenetur satisfacere creditoribus sui territorij tantum. vide nu.12.*

9 *Bona delinquẽtis confiscata, & occupata à duabus Ciuitatibus, quælibet Ciuitas agit, & conuenitur ad credita, & debita sui territorij tãtum, quia illę non sunt cohæredes.*

Bona

10 *Bona confiscata vnius territorij si non sufficerēt ad satisfaciendum creditoribus dicti sui territorij, in subsidium possunt creditores satisfieri ex bonis confiscatis existentibus in alio territorio. vide nu. 12.*

11 *Fiscus quilibet de bonis confiscatis in eius territorio existentibus tenetur respectiuè pro rata satisfacere creditoribus eiusdem Territorij.*

12 *Fiscus quilibet capit bona ob confiscationē existentia in suo territorio, & as alienum diuiditur inter eos non pro modo territorij nec pro virili, sed pro rata bonorum ad quemlibet fiscum pertinentium.*

13 *Creditores delinquentium non possunt in statu Florentino consequi eorum credita cōtra fiscum in bonis confiscatis, nisi prius facta excussione super alijs bonis, si qua habeat cōdemnatus in alio territorio.*

14 *Cautela, qua creditores agere valeant contra fiscum est, vt articulent, quod bannitus non possidebat bona in alieno territorio.*

CASVS DVCENTESIMVS SEXAGESIMVSSEXTVS.

1 X quo clarissimum est, fi-
scū bona delinquentis con
fiscata capientem, cum lo-
co heredis habeatur, Alex.
consil.89.nu.1.lib.4. Sozin.
cons.121.nu.17.lib.4.Ruin.
cons.24.num.12.lib.5.Dec.
cons.442.nu.28.Crauet.dicens esse commu-
nem opinionem cons.265.nu.7. Roland. te-
stans pariter de communi cons.78.nu.15.&
cons.98.nu.16.lib.2.& cons. 29. nu.19. lib.3.
Bossi.in pract.crim.tit.de bonor.public. nu.
11.13.& 21.& titul.de fisco, & eius priuileg.
nu.68.Beninten.decis.Bonon.91. nume.2. &
alij congesti per Farin.in pract crim. tit. de
delict.& pœn.q.25.nu.169.vers. limita deci-
motertio, teneri de bonis incorporatis sa-
2 tisfacere creditoribus ipsius delinquētis, &
quæcunque onera hæreditaria sustinere, ad
quæ delinquens tenebatur. Corn. cons.192.
nu.19.lib.1.Roland.cons.31. num.33. & seq.
lib.1.in lot.inter cons.crim.diuers.consil.130.
num.84.tomo 1. in vltimo loco impressis in
magna forma. Boss.d.titul.de bonor. publi-
cat.nu.11.Ancar.Regiens.q.25.nume.1.in 2.
part.Couaru.lib.1.variar.resolut. cap. 6. sub
3 nu.8.Clar.in pract.crim.q.78.nu.29.vers. sed.
an teneatur fiscus. & Farin.d.qō.25.nu. 170.
Vidi in facto dubitari, ex quo non tenetur
fiscus vltra vires hereditarias, etiam si nul-
lum confecerit inuentarium, secundum cō-
munem opinionem, de qua testatur Ias.in l.
scimus.in princ.nu.1. C.de iur.delib. Sequi-
tur Clar.d.q.78.nu.30.vers.vnum scias. Pere.
gr.in tract.de iur.& priuileg.fisci lib.5.titul.
1.de public.bonor.nu.64.vers. quarto hæres
tenetur. dicens hanc esse rationem, quia à
4 creditoribus conuenitur, vti bonorum pos-
sessor, vnde pro eorum mensura teneri de-
bet & non vltra. Farin.d.q.25.nu. 183.& seq.
versic. sublimita primo.& Carpan.in §. om-
nium.nu.543. vers.ampliando.An ipse fiscus
possit de bonis confiscatis satisfacere cre-
5 ditoribus dicti condemnati in nominibus
debitorum, quæ fuerant dicti debitoris, &
de eis dare in solutum pro concurrenti qūā
titate debiti; & negatiua opinio videtur de
iure amplectenda, quia cum fiscus succedat
in locum debitoris, sicut debitor ipse non
potuisset creditori suo debitoris sui nomen
in solutum assignare, vt in l.cū à quo, & ibi
Bald.& Salyc.C.de solut.ita nec posse debet
fiscus: vt in terminis concludit Anchar.Re-
giens.q.25.sub nu.6. & sequ.vsque ad finem.
part.2.quem sequutus est Farin.d.qō.25.nu.
174.vers.amplia tertio. vbi nu.175.compro-
6 bat ex communi, & generali regula, quod
debitor creditori suo inuito vnum pro alio
soluere nō potest; de qua in l.2.§.mutui da-
tio, cum ibi notat. per Doctores.ff.si certum
petat. & in alijs locis vulgaribus, & ista vide
tur veritas, vbi statuta aliter non prouidēt,
prout in dominio Florentino, in qua ex pro
uisionibus anni 1555.potest fiscus dare cre-
ditori in solutum nomina debitorum confi-
scati, vbi id Iudici æquum videatur; & loq-
tur Anchar.in casu, in quo bona debitoris
cōfiscata, tàm immobilia, quàm iura in par
7 te existebant in aliena iurisdictione, volens
fiscum teneri satisfacere creditoribus in lo-
co factæ confiscationis, & non posse remit-
tere eos extra iurisdictionem pro consequē
dis eorum creditis; maximè verò si credito-
res habeant generalem hypothecam in bo-
nis debitoris, cuius vigore possunt eligere,
in qua re velint sibi satisfieri; & adhuc for-
tius, si debitum contractum sit in loco con-
fiscationis, & debitor ibi soluere promise-
rit: quod etiam voluit Vulpell.respons. cri-
min.43.in fine. nu.13.vers. sed non ab re du-
bitandum. & ista est quæstio pulcra, in qua
& si Farin.d.q.25.nu.172.vers. amplia secun
do. videatur sequi determinationē Ancha-
rani, tamen postea nu.173.eam declarat, vt
8 hoc modo procedat, videlicet, quod cū con
fiscata sint omnia debitoris bona in diuer-
sis territorijs existentia, sicut quilibet fiscus
capit ea, quæ in suo sunt territorio, ita tene-
tur satisfacere creditoribus sui territorij,
non autem creditoribus alterius territorij,
vbi alia bona confiscata sunt; quia licet cre
ditor, habens præcipuè hypothecata bona
sui debitoris, possit contra illa agere vbicū-
que sint, & sic etiam, quod existant in alio
territorio, cum possit eligere in qua re velit
sibi satisfieri, per text.in l.creditoribus.ff.de
distract.pignor. tamen vbi bona sunt confi-
scata in diuersis territorijs, facilè esset frau-

dare fiscum vnius territorij, illumque omni-
bus bonis confiscatis priuare, altero fisco il-
lęso remanente; ideo ad euitandam hanc
frandem æquum est, vt quilibet fiscus debi-
ta sui territorij soluat, & non vltra: secundũ
opinionem Bald. num. 10. vers. deinde. & An-
gel. nu. 2. vers. non idem. in l. ex facto la secũ-
9 da. 35. ff. de hered. instituen. ea ratione secũ-
dum Angel. quia duæ Ciuitates occupantes
bona delinquentis confiscata in earum ter-
ritorijs existentia non sunt cohęredes, nec
loco cohęredum habentur, & ideo quælibet
Ciuitas agit, & cõuenitur ad credita, & de-
bita sui territorij: quam opinionem cõmu-
nem dicit Augustin. de Arimin. in addition.
ad Angel. de Malefic. in verbo, & eius bona
publicamus. nu. 9. vers. & in quantum. quam
sequuti sunt Clar. d. q. 78. nu. 28. vers. sed quę-
ro, an hoc casu. Peregr. d. tit. 1. de publicat.
bonor. nu. 143. vers. alia est quęstio. Roland.
testans de communi cons. 78. nume. 15. vers.
idem voluit. lib. 1. & Carpan. in comment. §.
omnium. in constitutionibus dominij Me-
diolani. titul. de iure, & priuileg. fisci. in ver-
bo, fisco. num. 546. & sequ. vers. verum hec li-
mitatio. & rursus nu. 559. & sequ. versic. vbi
autem damnatus. dicens communem. sub-
dit tamen Clar. & post eum Farin. sub d. nu.
10 173. quod si bona vnius territorij non suffi-
cerent ad satisfactionem creditorum dicti
sui territorij, eo casu, ne creditoribus iura
sua perirent, & ne in totum eorum credito
priuati remanerent, esset eis satisfaciẽdum
ex sitis in alio territorio: prout pluries con-
clusum fuisse, & seruatum Mediolani in Ma-
gistratu extraordinariorum introitũ testa-
tur Clar. illius Magistratus Præses, quem se-
quitur Carpanus vbi supra nu. 548. vers. nisi
in subsidium. & ita etiam voluit Augustin. de
Arim. in addition. ad Angel. de Malefic. in
d. verbo, & eius bona publicamus. sub num.
9. vers. & in quantum. in fine. vbi loquens in
eo, qui habebat bona Ferrarię, & Venetijs,
& bona Ferrariæ fuerunt confiscata, post
quam dixit, fiscum Ferrariæ non teneri, nisi
ad creditores sui territorij, ne in fraudem fi-
sci venirent omnes creditores Veneti con-
tra fiscum Ferrariæ, vbi erant tantũ illa bo-
na confiscata, & saluarent bona, quæ Vene-
tijs erant, ipsi condemnato in præiudicium
fisci Ferrariæ, reprobãdo Imolam aliter te-
nentem in d. l. ex facto, inquit saluari posse
opinionem ipsius Imolæ, quando bona, quę
erant Venetijs, non satisfacerent creditori-
bus, quia tunc ad bona confiscata Ferrariæ
possent habere recursum, ne ex facto debi-
toris in totum fieret præiudicium creditoris
per regulam capituli Non debet. de regul.
iur. in 6. subiungitque ex sententia Gulielmi
11 de Cuneo in l. 2. ff. de capit. diminut. quod
id, quod dicitur, vt quilibet fiscus teneatur
creditoribus suis pro bonis in eo territorio
existẽtibus, intelligitur pro rata bonorum,
idest prout quisque habet bona, & non pro
virili portione. Idem tenent Carpan. in lo-
co citato nume. 559. & sequ. vers. vbi autem
damnatus & cõfiscatus. & Io. Bapt. Baiard.
in addition. ad Clar. d. q. 78. sub num. 153. in
apostill. ad vers. sed quęro, an hoc casu. dicẽ-
tes expresse, quod quando propter publica-
tionem bonorum existẽtium in diuersis ter-
12 ritorijs quilibet fiscus capit bona sui terri-
torij, ęs alienum diuiditur inter eos, nõ pro
modo territorij, nec pro virili, sed pro rata
bonorum ad quemlibet fiscum pertinentiũ;
& adducunt Alex. cons. 31. sub nu. 9. vers. vn-
de reperio. lib. 1. sequentem Guliel. de Cu-
neo. idem tenet Farin. sub d. nu. 172. in fine.
vers. addo. & ita etiam expresse voluit Al-
beric. de Rosate in d. l. 2. nu. 3. vers. ex prædi-
ctis. ff. de capit. dimin. Et procedit hæc con-
clusio, siue confiscatio comprehendat bona
extra territorium confiscantis existentia, si-
ue posita tantum in iurisdictione ipsius cõ-
fiscãtis, quia vtroque casu creditores, etiam
hypothecarij, vnius territorij nõ possunt sa-
tisfieri in bonis alterius territorij, nisi quan
do in territorio ipsorum non adessent bona
sufficientia ad satisfactionem, vt ex prædi-
ctis apparet: cum quibus quoad principale
dictum conuenit Imol. cons. 35. in casu præ-
misso. nu. 19. & sequ. vers. restat nunc videre.
& iterum num. 24. & sequ. vers. his præmissis.
quem sequuti sunt, se ad illum remittendo,
Boss. in pract. crim. titul. de fisco, & priuileg.
eius. nu. 71. & Baiard. sub d. num. 153. in fin.
licet ipse Imol. in alijs dissentiat, prout & in
d. l. ex facto. nu. 16. & sequ. vers. vltimo indu-
citur iste textus. ff. de hered. instituẽd. & tra-
dit in indiuiduo Carpan. in loco citato. nu.
546. & sequ. versic. verum hæc limitatio. vbi
etiam num. 541. & seq. vers. non etiam libe-
raretur. meminit de Imol. in dictis locis, il-
lumque reprehendit, tenendo contra eum,
13 vt supra dixi. Non omitto tamen, quod in
statu Florẽtino ex lege anni 1555. neque cre-
ditores eiusdem territorij factę confiscatio-
nis possunt eorum credita consequi contra
fiscum in bonis confiscatis, nisi prius facta
excussione super alijs bonis condemnati in
alieno territorio existẽtibus; vnde inoleuit
practica, quod fiat articulus, quod ille ban-
14 nitus non possidebat bona in statu alieno,
& super eo examinentur testes probantes.
quando autem confiscatio bonorum exten-
datur ad bona in alieno territorio posita,
vel restringatur ad posita tantum intra ip-
sum confiscantis territorium, quia non est
hic locus huic discussioni, sufficiat remitte-
re Lectorem ad notata per Angel. in tracta-
tu de Malefic. in verbo, & eius bona publi-
camus. nu. 5. vers. quæro bona per Augustin.
de Arim. in addition. num. 6. & seq. per Clar.
in pract. crim. q. 78. sub num. 27. vers. sed hic
quære.

quarto. per Carpan. in Comentar. ad 5. omnium, in Constitutionibus Dominij Mediolani. titul. de iure, & priuileg. fisci. in verbo, vbicunque sita. num. 456. & multis seq. & per alios quamplures per me relatos in prioribus resolution. crim. cent. 2. casu 138. vbi plenissimè de hoc egi.

EPITOME.

An penæ, & cōdemnationes pecuniariæ prouenientes ex delictis commissis in vita feudatarij, declaratæ tamen tempore domini directi, ad quē reuersum est feudum ob mortem dicti feudatarij, spectent ad fiscum dicti Domini directi, an verò ad hæredes dicti feudatarij; in qua quæstione multa nō spernenda deducūtur, quæ, & propositam quæstionem, & alias consimiles resoluunt iuribus, rationibus, & authoritatibus.

SVMMARIA.

1 *POENAE, & condemnationes an sint feudatarij, seu eius hæredis, eo mortuo, & feudo ad directum Dominum reuerso, an verò efficiantur Domini directi, quamuis delicta fuerint patrata in vita feudatarij. vide nume. 13. & sequ. & sub num. 18. versic. & in istis terminis.*

2 *Multæ, bonorum cōfiscutiones, & aliæ pœnæ dicuntur fructus iurisdictionales, ex quo quotidie renascuntur saltem in genere, & iurisdictio est eorum productiua.*

3 *Fructus iurisdictionales sequi videntur Dominum proprietatis, & ad illum spectant, ad quē proprietas pertinebat.*

4 *Fructus iurisdictionales an spectent ad Dominum possidentem feudum tempore delicti, an verò ad alium Dominum possidentem feudum tempore condemnationis.*
Quid in locatore, & conductore iurisdictionum. & sub nu. 11.

5 *Pœna ante sententiam non dicitur debita fisco, nec habēti causam ab eo. & vide infra sub nū. 13. vers. cum ante. & sub nu. 18.*

6 *Delictum si commissum fuerit in vno territorio ante infeudationem (sed Principis infeudantis territorium erat) & tempore condemnationis feudum sit infeudatum pœnu delicti spectat ad feudatarium, non ad Principem.*
Limita nisi ante infeudationem fuerit formata inquisitio.

7 *Fructus iurisdictionales pendentes, & non exacti spectant ad feudatarium.*

8 *Fructus iurisdictionales statim post delictum videntur effecti Domini, tunc possidentis. secundum opinionem aliquorum.*

9 *Tempus perpetrati delicti an spectandum sit, an potius tempus sententiæ.*

10 *Confiscatio facta tempore possessionis feudi vnius, si delictum factum sit tempore alterius Domini, spectat ad illum, qui tempore delicti habebat confiscutiones.*

11 *Delictum si commissum sit tempore vnius, & sententia sequuta tempore ulterius, pœna debetur emptori, vel conductori, qui possidebat tempore delicti.*

12 *Sententia condemnatoria potius declarat, quàm aliquid noui inducat, & retrotrahitur ad tempus delicti.*

13 *Cōfiscatio, seu pœnu delicti an debeatur illi Domino, qui tempore delicti possidebat, an verò illi, qui tempore condemnationis reperitur in possessione, sic per distinctiones resoluitur: aut sumus in simplicibus conductoribus, vel emptoribus, & tunc ad eum, qui tempore delicti possidet; aut est datu administratio iurisdictionis, & tunc ad eum, qui possidet tempore condemnationis. vt nu. 15.*

14 *Iudex ex statuto debet habere certam partem condemnationis, & vnus cōdemnat, alter exequitur, condemnatio debetur primo.*

15 *Condemnationes, quando sumus in his quibus data est administratio iurisdictionis, non pertinent ad primum Dominum possessorem tempore sententiæ; secus in simplicibus conductoribus, seu emptoribus rerum iurisdictionalium, vt supra nu. 13.*

16 *Fiscus cohæret dominio eius, qui Dominus est, habet fiscum, & idem fiscus dicitur, quia non mutatur mutato domino.*

17 *Vxor, quæ dedit Castrum in dote, non exigit cōdemnationes sequutas tempore viri.*

18 *Iurisdictionaliu commoda ad tempus concessa, si delictum factum sit in fine temporis, & per successorem lata sit sententia spectant ad hunc Dominum.*

19 *Fructus iurisdictionales antequam habeantur pro reconditis non spectant ad alium, quàm ad Dominum tempore sententiæ, nisi pœna sit indicta ipso iure à statuto.*

20 *Condemnatio facta tempore primi Domini, & exactio tempore secundi, nihilominus debetur primo, & non secundo Domino.*
Idem in Conductore, vel emptore ibid.
Declara si primus habebat commodum iurisdictionale ex causa onerosa, secus si ex causa lucratiua. ibid.

21 *Debitor Ciuitatis tenetur soluere administratori, tunc administranti, non autem antecessori.*

22 *Statutum, quod Potestas habeat quartam partem condemnationum quas redigi fecit in Cōmune, cūc sufficit, quod actiones sint reductæ, licet pœnę non sint incorporatæ.*

23 *Princeps concedendo Castrum cum iuribus, & pertinentijs suis, cum mero, & mixto imperio, & omnimoda iurisdictione, & cum fructibus*

bus redditibus, & prouentibus, tunc condemnationes, confiscationes, & cæterę pœnæ ante concessionem factæ, sed nondum exactę, spectarent ad feudatarium.

Cautela est. quod Princeps in inuestitura feudi reseruet sibi omnes pœnas pecuniarias iã sequutas, & declaratas, nondum tamen exactas. ibid. in fine.

CASVS DVCENTESIMVS SEXAGESIMVSSEPTIMVS.

EVERSO Castro infeudato ad dominum directũ ob
deficientiam vocatorum in
inuestitura eo tẽpore, quo
multa commissa erant deli
cta per homines dicti Ca-
stri, super quibus partim erat deuentum ad
inquisitionem, partim incoatus fuerat pro-
cessus informatiuus, partim nondum ceptũ
procedi, adeo quod vel nihil erat actum, vel
si quid fuerat gestum, processus erant imper
fecti, nec aliqua sequuta fuerat declaratio,
vel condemnatio, quę tamen postea per offi
ciales Domini directi facta extitit, prose-
1 quuta causa, & perfectis processibus, quæsi-
tum est, an condẽnationes, & pœnæ ob prę-
dicta delicta in vita feudatarij commissa, eo
tamẽ mortuo, tempore domini directi de-
claratæ, spectent ad hæredes dicti feudata-
rij, an verò ad dictum Dominum directum:
pro cuius rei dilucidatione sciendum est in
primis, quod mulctæ, & bonorum confisca-
2 tiones, ac aliæ pœnę sunt fructus iurisdictio-
nis, dicuntur enim in fructu, eo quia quoti-
die renascuntur, saltem in genere, & iurisdi
ctio est eorũ productiua toties quoties ex-
pedit. Bartol. Bald. & Angel. in l. fin. ff. solut.
matrim. idem Bald. in l. 1. num. 15. vers. extra
nota, quod nomine fructuum. C. de fructib.
& lit. expens. Alex. in l. diuortio. §. si vir. num.
10. & ibidem Iason nu. 8. eodem tit. Roman.
cons. 70. sub nu. 10. vers. secundo quia. Corn.
cons. 243. num. 7. vers. deuenio ad secundum
dubium. lib. 3. Sozin. cons. 36. nu. 17. vers. no-
no probatur. lib. 4. Deci. cons. 4. sub nume. 2.
versic. ad hoc facit. Tiraquel. alios citans in
tract. de retract. conuentional. §. 5. glos. 4. nu.
21. versic. quid si sint fructus iurisdictionis.
Bossi. in pract. crim. tit. de pœnis. sub nu. 25.
& tit. de regalijs. sub nu. 15. Roland. cons. 42.
nu. 25. lib. 2. cons. 73. nu. 3. lib. 4. Qui quidem
3 fructus videntur sequi Dominum proprieta
tis, & ad illum spectare, ad quem proprie-
tas pertinebat: iuxta l. herennius. ff. de eui-
ction. & notata per Gratum cons. 18. num. 2.
lib. 1. & latius per Roland. d. cons. 73. num. 3.
lib. 4. quo fit, vt cum tempore delicti vnus es-
set dominus, & tempore sententię alter, vi-
dendum sit, ad quem ex dictis duobus domi
nis pertinere debeant, & per consequens,
quod tempus attendendũ sit, an scilicet de-
4 licti, an verò sententiæ. Guido Papæ decis.
535. videtur decidere quęstionem ad fauorẽ
directi Domini, & sic eius, qui erat dominus
Castri tẽpore sententię: ponit enim casum,
in quo Baro quidam locauit Castrum suum
cum iurisdictione, alijs iuribus, & pertinen-
tijs eiusdem Titio per annum, quo penden-
te quidam maleficium commisit in territo-
rio dicti Castri, pro quo delicto debuit pu-
niri in centum libris, lite contestata, & pro-
cessu pendente ante sententiam finitus est
annus locationis, quo finito Baro dictũ Ca-
strum locauit eodem modo Caio per alium
annum, in quo fuit lata sententia condem-
natoria in dictis libris centum, applicatis
Domino dicti Castri, & cum quæreretur cui
adiudicari deberent, an primo, vel secundo
conductori, inquit, adiudicandas secundo,
commodo cuius remanserunt processus pẽ-
dentes tempore primi; & ita seruari testa-
tur. Idem tradit Bertrand. cons. 214. part. 2.
& sequuntur alij, de quibus meminit Tira-
quel. d. §. 5. d. glos. 4. nu. 24. vers. sunt tamen. &
post eum Vincen. de Franch. decis. Neapol.
76. sub num. 3. post vers. vltimo dicebatur. &
Baiard. in addition. ad Clar. in pract. crim.
q. 78. nu. 144. vers. item adde, quod si muta-
retur Dominus. & ratio est secundum Tira-
5 quel. vbi supra, quia pœna ante sententiam
non dicitur debita fisco, nec habẽti causam
ab eo, & interim est tanquam fructus non
dum perceptus, sed tãtum seminatus, ideo-
que sicut fructus pendentes non pertinent
ad fructuarium, ita nec ad primum condu-
ctorem fructuum: quam sententiam sequi
videtur Carpan. in commentar. ad cap. om-
nium. in constitutionibus Dominij Medio-
lani. tit. de iure, & priuileg. fisci. num. 495. &
sequ. vers. delictum si fuerit commissum vbi
dicit, quod si delictũ fuerit cõmissum in vno
6 territorio eo tempore, quo non erat infeu-
datus alicui, sed erat Principis, si deinde tẽ-
pore confiscationis reperiatur alicui infeu-
datus, ad eum spectat confiscatio, non ad fi-
scum Principis, vbi tamen fuerit formata
inquisitio post infeudationem, licet si ante
infeudationẽ fuisset formata inquisitio, per-
tineret ad fiscum Principis, quia ex infeuda
tione illa non censetur mutatus fiscus, licet
mutatus sit Dominus, ideoque feudatarius
potest prosequi, consequi, & retinere omnia
iura fiscalia, prout fiscus Principis ante in-
feudationem poterat, & consequenter pote
rit pœnas cõminatas, & cõmissas prosequi,
& exigere, quia censetur concessum feudum
cum omnibus iuribus, & cõdemnationibus
prętcritis, pręsentibus, & futuris, tanquam
7 fructibus iurisdictionalibus, qui, cum sunt pẽ
dentes, & non exacti, spectant ad feudata-
rium, quasi seminati, & non collecti, subdit-
que sic multoties seruatũ fuisse, maximè ve-
ro quando post finitam generationem Sfor
tiadum,

tiadum, Dominium Mediolani fuit deuolutum ad sacrum Romanum Imperium, quia Cęsareus fiscus prosequutus fuit, & exegit pœnas incursas, vel comminatas tempore excelsi Ducis Francisci, & in specie in causa Domini Dominici Sauli, qui arguebatur de quibusdam fraudibus cōmissis circa administrationem tempore præfati Ducis, & fuit exactus tēpore inuictissimi Caroli Quinti, non obstante, quod Illustrissimus Cardinalis Albanus contenderet has pœnas ad Cęsareum fiscum nō pertinere: vt videre est in eius consi.5.num.55. & subdit sic censuisse Senatum in multis casibus, postquam Cęsarea Maiestas de feudo inuestiuit Catholicam Maiestatem, cuius fiscus pœnas incursas prosequutus fuit, & exegit.

8 Sanè sunt alij, qui contrarium putant, censentes, quod si delictum esset commissum tpe vnius Domini, & postea feratur sentētia tempore alterius Domini, prouētus isti spectant ad primum Dominum, non autem ad secundum, quia statim commisso delicto ius est quęsitum primo Domino. l.quęcunque actiones. ff. de actiou. & obligation. & l.si is, qui in puteum.§.si postea.ff.quod vi, aut clā.

9 & quia tempus criminis perpetrati spectandum est, ad id que finis trahitur, qui necessariam habet consequentiam à principio. l. 3.§.scio.ff. de minor. & quia iam à tempore delicti orta est obligatio ad penam.l.fin. C. de sentent. & ita in puncto in terminis nostris quęstionem resoluit ex prędictis, & alijs rationibus Tiraq. in loco citato. nu.22. & 23.vers.& sanè & infra: quem sequuti sunt Vinc.de Franch.d decis.76.nu.12.vers. item secundum. & Baiard.sub d.num.144.ad fin. testantes hanc esse veram, & communē scribentium sententiam. idem sequendo Tiraquel.tenet Carpan.vbi sup.a.num.501. vers.

10 oiurisdictio. dicens, quod si iurisdictio vna sit duorum, & inter eos diuisa per tempora, si tempore vnius commissum sit delictum, & tempore alterius facta confiscatio, ea spectat ad illum, qui tempore delicti habebat confiscationes: & rursus nu.502. & seq.vers. confiscationes.vbi in terminis cōductorum, seu emptorum confiscationum alicuius Castri pro diuersis temporibus, vult, si commis-

11 sum sit delictum tempore vnius, & sequuta confiscatio tempore alterius, spectet ad cōductorem, seu emptorem, qui erat tempore delicti: & ad allegata in contrarium respōdent Tiraq.sub d.nu. 22. & Carpan.nu.505. & sequ. quod non admittitur æquiparatio, quam faciunt de fructuario ad emptorem, vel alium acquisitorem, & sententia, quę postea sequitur, potius declarat, quàm ali-

12 quid noui inducat, & retrotrahitur ad tempus delicti, quo quis incipit obligari fisco, nec vis facienda est in obseruantia, de qua testari sunt tenentes contrarium, & præsertim Carpan. quia ex eiusdemmet dictis sub nu.500.vers.verum anno 1582. patet responsio, ibi enim affirmat, quod anno 1582. die 10. Martij Senatus censuit in causa vertente inter Regium fiscum & Illustrem Comitem Iacobum Annibalem Altempsum à Regia Maiestate infeudatum de Oppido Gallerati, cum eius territorio, & pertinentijs, confiscationes, ac omnes pœnas, etiam arbitrarias, dependentes à delictis ante infeudationem cōmissis per subditos dicti oppidi, spectare ad Regium fiscum, & ei applicandas esse; sequuta tamen declaratione, vel condemnatione Iudicis, prout facti exigentia requirebat, etiam quod in nonnullis casibus ante ipsam infeudationem cœptū non esset procedi, & in quibusdam, & si ceptum fuerat, imperfecti tamen remanserant processus contra delinquentes, nec sequuta aliqua declaratio, vel condemnatio. mandando dictos processus fieri, & perfici, ac declarationes, & cōfiscationes per officiales Regios fieri debere, prout iustitia postularet, inquit que, sic resolutum fuisse ad relationē Illustris Senatoris Gābarane datis dubijs, & auditis Aduocatis in Senatu.

Vnde in tanta Doctorum varietate, ac manifesta opinionum contrarietate ex dictis Doctorum fideliter relatis, & benè intellectis rem hanc vt infra, distinguendo decidēdam esse existimaui.

13 Aut itaque sumus in simplicibus conductoribus, seu emptoribus fructuum, & tunc vera & communis opinio Doctorum esse videtur, vt ad primum, cuius tempore commissum est delictum, pertineant condemnationes, & non ad secundum, cuius tempore sequuta fuit sententia, etiam si tempore primi nulla esset formata inquisitio: secundum Alexan.in d.l.diuortio.§.si vir. sub nume. 11. vers.postremo & infra. ff.solut.matrim. quē sequutus est Bossi. in pract.crim. tit.de pœn. nu.22.vers.si verò. Idem tenuit ipse Alex. de quo non meminit Bossi.cons.7.nume.5.vers. quanto pro hoc facit.lib.3.cum qua opinione transit etiam Paris de Puteo in tract. de sindicat.in verbo, prouentus.cap.1.in princ. & sub nume.2.col. mihi 3. vers. tamen idem Bald.& fuit sententia Baldi in l.fin.num.15. vers.quoad septimam. ff. de iurisd.omnium iudic. & in his terminis procedere possunt autoritates supra adductæ in vers.sanè sūt alij, licet non desint contradictores, & Alex. in d.§.si vir. sub nu.11.post princ.dixerit, qđ si in puncto iuris sustentabilior videtur opinio contra communem, quod ad primum emptorem non pertineant, cum ante condē nationem factam pœna non dicatur debita fisco, nec habeti causam ab eo, & hi fructus non censeantur percepti ante sententiam, sed tantum quodammodo seminati, cū qua sententia concordant Paris de Puteo in d.

verbo, Prouentus.cap.1.num.1. & addentes
ad Alexan.d.conf.7.sub nu.5. in addition.in
verbo, ad primum. sub litera . B. versic. sed
quicquid dicant. contra quos facit, quod si
ex statuto Iudex debet habere certam par-
14 tem condemnationum,& vnus condemna-
uit,alter exegit,emolumentum condemna-
tionis debetur primo, qui condemnauit,nõ
secundo, qui exegit, quia ratio habetur ini-
tij, & primæ causæ, etiam si & ipse Iudex e-
xequens condemnauit,veluti Iudex ad quẽ.
Bald.in l.fin.sub nume.6.vers. alij dicunt. C.
de furt.& lit.expẽs.Angel. in l.si possessor. §.
redactæ.ad finem.ff.de petit. hæredit. Paris
de Puteo in loco citato.nu.2. Addentes ad
Alexan.d.conf.7.sub nu.5.in verbo,quod ali
quis. lib.3.
15 Aut sumus in his, quibus data est admini-
stratio iurisdictionis, & tunc condemnatio-
nes non pertinent ad primum Dominum,
cuius tempore factum est maleficium, sed
ad secundum, cuius tempore lata est sentẽ-
tia, quia percipiuntur mediante exercitio
officij,& opera,& diligentia officialium ac-
quiruntur. Alex.in d.§.si vir. sub d.nume.11.
versic.puto tamen. Sequitur Bossi.d.titul.de
pœn.sub nu.22.vers.si verò ad finem.dicens,
quod ista opinio ex diuino iudicio tanti vi-
ri proueniens habita fuit in consideratione
à Senatu, qui dum dubitaretur,an pœnæ de
lictorum commissorum ante emptas iuris-
dictiones in dominio Mediolani essent ip-
sorum emptorum, an verò fisci,Senatus or-
dinauit, vt si sub Cęsare erat saltem forma-
ta inquisitio, essent fisci Cęsarei, aliàs verò
emptorum: Idem tenuit ipse Bossi. titul. de
fisco & priuileg.eius.nu.69.& 70.vers. quęro
an præsens fiscus. vbi quęrit, an reuerso do-
minio Mediolani ad Cęsarem directum Do
minum ob finitam generationem Sfortia-
dum, fiscus Cęsaris possit prosequi iura fi-
scalia spectantia ad fiscum Ducalem, sicut
16 potuisset fiscus Ducis,& cõcludit, quod sic,
quia fiscus cohęret dominio, cuius, qui Do-
minus est, habet fiscum, & dicitur idem fi-
scus,nec mutatur mutatione Dominorũ: vt
per Bald.conf.363.sub num.2.vers.item non
obstat. lib.1.cum quo concordat Natt.conf.
346.nu.2.& 3.lib.2.& quod propterea, quã-
do loquimur de fructibus iurisdictionis, si
tãtummodo est commissum delictum, & ita
solum quodãmodo seminati fructus,hi per-
tinent ad sequentem Dominum: & allegat
notata per Bart.& alios in l.fin.ff.solut. ma-
trim. qui loquentes in vxore, quæ dedit Ca-
17 strum in dotem viro, volunt, vt pœnę sequu
tæ tempore vir sint ipsius, non sequutę au-
tem vxoris, eandem opinionem tenuit Pa-
ris de Puteo in d. verbo, prouentus. cap.1.
sub num.1.vers.& idem. & fuit opinio Baldi
in l.fin.nu.6.vers.modo quęro. C. de fructib.
& liti.expens.vbi quęrit, si Imperator cõces-
18 sit mihi pro certo tempore commoda cu-
iusdam iurisdictionis, & quidam commisit
delictum in fine dicti temporis,ob quod,eo
finito,per officiales Principis lata est sentẽ-
tia condemnatoria in quadam quantitate
pecuniæ, ego non possum eam petere, quia
cum sit fructus iurisdictionis,non dum recõ
ditus in horreo meo, pertinet ad Principẽ,
& non ad me,& quia in pœnis criminalibus
ante sententiam nullum ius quęritur. Et in
istis terminis possunt procedere allegata in
principio pręsentis hæsitationis,quę ex præ
dictis resoluta apparet,vt scilicet in propo-
sito casu ad Dominum directum, ad quem
reuersum est feudum ob mortem compræ-
hensorum in inuestitura, pertineant confi-
scationes,& cęterę pœnę,& cõdemnationes
pecuniarię sequutę post reuersionem feudi,
etiam quod processerint ex delictis duran-
te infeudatione commissis, quod procedere
intelligo, etiamsi tempore feudatarij cęptũ
esset procedi,& formata inquisitio, & vlte-
rius etiam processum, dummodo lata non
fuerit sententia ex rationibus sæpius dictis,
quod ante condemnationem nullũ ius quę-
19 ritur fisco, nec hi fructus iurisdictionales,
antequam habeantur pro reconditis, spe-
ctant ad alium, quàm ad Dominum, licet
aliqui voluerint, quod si erat processum vs-
que ad sentẽtiam exclusiuè, fructus isti per-
tineant ad primum Dominum, quasi quod
condemnatio de proximo facienda habea-
tur pro facta: vt per Bald. in d.l. final. C. de
fructib.& liti.expens.num.6.vers.alij dicunt.
de quo meminit Paris de Puteo in d. verbo,
prouentus. cap.1.sub num.1.col.3. in princ.
vers.alij dicunt.Si tamen ex dispositione iu-
ris communis, vel municipalis pœna esset
ipso iure commissa à die cõmissi criminis,
vtique tempus delicti attenderetur, & suc-
cessiuè condemnationes spectarent ad eum,
qui tunc fuisset Dominus,& non ad sequen-
tem tempore condemnationis: vt per Tira-
quel.in loco citato sub num.24.in fine.& ita
procedit determinatio Senatus Mediolani
facta ad relationem Senatoris Gãbaranę,
de qua supra memini, vt ex dictis Carpani
apparet in loco relato sub nu. 500. vers. ve-
rum Anno 1582. & iterum nu. 501.& nume.
506. & ita ipse teneo, vt scilicet hoc casu
attendatur tempus delicti, aliàs verò sen-
tentiæ.
20 Cęterum si tempore feudatarij, seu primi
Domini facta esset condemnatio,& tempo-
re secundi exactio, vtique ad primum spe-
ctare debet, & non ad secundum: vt decidit
Alexan.in d.§.si vir. sub num.11.ante finem,
vers.sed quid,qui idem dicit in conductore,
seu emptore cõmodi iurisdictionis, in quo
tamen vult hoc procedere, si primus com-
modum habebat ex causa onerosa, secus au
tem si ex causa lucratiua, quia tunc ad secũ-
dum

dum pertineret, vt ibi per eum plura adducentem, & præsertim notata per Bart. in l. susceptores noui. C. de suscept. & archa. lib.
21 10. dicentem, quod debitor Ciuitatis soluere debet administratori tunc administrāti, non autem antecessori. sequitur Tiraq. in loco sæpius citato nu. 26. vers. sed & illud. & in terminis nostris idem tenet Angel. in l. si possessor. §. redactæ. ad finem. ff. de petit.
22 hęredit. volens, quod stante statuto, quod Potestas habeat quartam partem condemnationum, quas redigi fecit in commune, sufficit, quod actiones sint redactę, licet pœnę non sint incorporatę, & habebit quartā, quando effectualiter exigentur, etiam si fini to officio exigantur per successorē, quia ista executio trahitur retro, sicut finis trahitur ad principium, quando accessorium consequentiam habet ab eo.
23 Sanè si Princeps concederet alicui Castrū cum iuribus & pertinētijs suis mero, & mixto imperio, & omnimoda iurisdictione, & cum fructibus, redditibus, & prouentibus, dubium non esset, quin confiscationes, & cętere pœnæ, & condemnationes pecuniarię ante concessionem factę, sed nondum exactę, spectarent ad feudatarium, tanquā fructus non separati à solo, sed illi cohęrentes, & in concessione venientes: vt eleganter cōsuluit Bald. consl. 306. consl. 307. & consl. 419. lib. 4. quem sequutus est Crauet. consil. 128. nu. 5. vers. secundo principaliter dico. & nouissimè Carpan. in d. §. omniū. nn. 497. vers. ideo dicit Bossius. & memini, quod in contingentia facti ad euitandas difficultates, dum ageretur de infeudatione cuiusdā Castri cum mero, & mixto Imperio, & omnimoda iurisdictione, & alijs clausulis amplissimis, proposui, quod Princeps infeudās sibi reseruaret omnes pœnas, & condēnationes pecuniarias iā sequutas, & declaratas, non dum tamen exactas.

EPITOME.

Confiscatis omnibus bonis Mercatoris propter homicidium, si is habeat mobilia, iura, & actiones, ac nomina debitorum extra territorium Iudicis cōfiscantis, an ea, tanquam spectantia ad delinquentem, pertineant ad Dominū ipsius loci confiscantis, an verò secus. Et quid de redditibus emphyteoticis, annuis censibus, aut alijs similibus pręstationibus delinquēti debitis ratione bonorum in alio territorio existentiū, vbi varię Doctorum opiniones recensentur, & quid in singulis capitibus de iure resoluendum sit, & in practica tenendum cum distinctione resoluitur.

SVMMARIA.

1 *Bonis confiscatis, si aliqua mobilia, & nomina debitorum reperiantur extra territoriū loci factæ confiscationis, illa non veniunt in confiscatione.*
Bona mobilia non circumscribuntur loco. ibid.
2 *Bona mobilia extra territorium existentia de consuetudine non applicantur fisco propter cōfiscationem bonorum, licet secus sit de iure, cessante consuetudine.*
3 *Bona mobilia existentia extra territorium confiscantis non veniunt in confiscatione, quando sunt ibi perpetuò permansura.*
4 *Nomina debitorum delinquentis, quamuis extra territorium confiscantis, tamen veniunt in confiscatione bonorum.*
5 *Nomina debitorum ex aliquo contractu insurgentia censentur esse de bonis loci contractus, seù vbi cōtractus fuit celebratus, circumscriptis statutis.*
Nomina debitorum intelliguntur esse in eo loco, in quo reperiuntur scriptura, & libri ea continentes, ita Florentiæ cauetur per legem anni 1555. in materia confiscationis. ibid.
6 *Bonis publicatis semper nomina debitorum intelliguntur confiscata.*
7 *Census, annuę pręstationes, & redditus, seù intra, seù extra territorium confiscantis, quando veniant in confiscatione bonorum distinguitur infra. sub nume. 10. vers. Tamen in hoc proposito.*
8 *Actio competens ad quid immobile habetur tāquam quid immobile, ita & competens ad mobile censetur tanquam mobile, quia actio rei naturam sequitur.*
9 *Actio competēs ad quid annuum, vel menstruū inter immobilia connumeratur.*
10 *Census præstatio, si est ad magnum tempus, vel imperpetuum, dicitur esse quoddam ius immobile abstractum, & consideratum de per se.*
11 *Censuū super rē, seù annua præstatio iudicanda est tanquam fructus illius rei, & ita rem sequitur, & ideo debetur illi, cui fructus debentur.*
Fructus pendentes, vel futuri tempore confiscationis, censentur esse pars ipsius rei. ibid.
12 *Res immobilis, sicuti applicatur Domino loci, vbi est sita, & non Domino alterius territorij cōfiscantis, ita & illius census, seù annua præstatio applicanda est.*
Limita nisi iam cessisset dies talis annui reddi- tus tēpore confiscationis, quia applicatur Domino confiscanti.
13 *Redditus annui, quando præstantur in recognitionem directi dominij, vel superioritatis, vt in emphyteusi, & similibus dicitur debitum reale, vel saltem mixtum, & aliud ius immo- bile,*

bile. & applicantur illi Domino, in cuius territorio sita res est, super qua fructus tales debentur.

14 *Redditus, seù annua præstatio, vel promissio annui redditus facta per hominem vnius loci, quãuis constitutus sit super re in alio territorio existenti, tamen debetur fisco loci, vbi debitor habitat.*

Res ibi dicitur esse, vbi est, vt perpetuò ibi sit. ibidem.

15 *Promissio sequitur locum, vbi solutio fiẽda est, hic casus declaratur, sed contrariũ dicitur infra nu. 16.*

16 *Debitum Census, vectigalis, vel pensionis emphyteoticæ, & huiusmodi redditus feudales sequuntur locum rei, ob quam debentur, & cæteri redditus sequuntur personam creditoris.*

CASVS DVCENTESIMVS SEXAGESIMVSOCTAVVS.

CONFISCATIS omnibus bonis cuiusdã homicidæ Mercatoris habentis multa mobilia, & nomina debitorum extra territorium loci factę confiscationis, in controuersiam venit, an illa pertineant ad fiscum dicti loci confiscantis: & quoad bona mobi-
1 lia, cum personam condemnati concernere videantur, nec territorio circumscribantur, Domino Iudicis confiscantis applicantur, etiamsi extra illius territorium existãt. Oldrad. cons. 17. circa principium. Alex. cõs. 16. in 2. dub. nu. 2. & sequ. & cons. 31. colum. 2. nu. 5. vers. pro quo. lib. 1. & in addition. ad Bart. in l. cunctos populos. nu. 50. in verbo, impositionẽ. C. de summ. trinit. & fid. catholic. Afflict. in c. 1. §. si quis hominem. in 10. notabili num. 1. & 2. tit. de pace tenend. in vsib. feudor. & in c. 1. §. his consequenter. nu. 11. tit. hic finit lex Federic. Cotta lib. memor. in verbo, confiscatio bonorum. Gigas in tract. de crim. læse Maiest. lib. 2. tit. de pœna committen. crimen lesę Maiest. q. 2. in fin. nume. 3. Anchar. Regiens. q. 25. nu. 9. part. 2. Cassane. in consuet. Burgund. tit. de scõfiscations. rubr. 2. §. 1. in verbo, & appartient le confiscation. nu. 13. vers. aduerte. Plot. inter cons. crim. diuers. cons. 130. nu. 15. tomo 1. in impressis in magna forma. August. de Arimin. in addition. ad Angel. de Malefic. in verbo, & eius bona publicamus. num. 7. in fin. vers. item adde. Conrad. in pract. crim. tit. de public. bonor. sub nu. 16. vers. subdit etiam. fol. 438. Lucerna Inquisitorum, in verbo, bona hæreticorum. vers. bona autem mobilia. sub num. 7. in fine. & Farin. alios referens, & de communi testans in pract. crim. titul. de delict. & pœn. q. 25. nu. 108. vers. limita eandem sextam conclusionẽ. quibus adduntur Bald. cons. 39. sub num. 2. lib. 4. quod est repetitum cons. 341. eod. lib. Alba cons. 17. nu. 17. & 18. Sozin. cons. 101. nu. 5. vers. pro hoc. lib. 1. Vulpell. respons. crim. 142. in toto. vbi consuluit cõtra Illustrem Comitem Claudium de Lãdis pœna capitali cum bonorum publicatione condemnatum in dominio Parmensi, & Placentino pro iustitia capturæ bonorũ mobilium dicti Comitis in dicto territorio factæ per executores Curiæ, dum per illud ducerentur ad quæ loca ipsius Comitis ex Ciuitate Laudæ, vbi tempore delicti, & cõfiscationis reperiebantur pro vsu dicti Comitis, qui munere Gubernatoris fungebatur. Carpan. in comment. §. omnium. in constitutionibus dominij Mediolani. tit. de iure & priuileg. fisci nu. 468. vers. mobilia autem. Tiraq. in tract. de iure primogenior. q. 48. nu. 1.

2 Et quamuis Clar. in pract. crim. q. 78. sub nu. 27. vers. sed hic quero. in fine. dicat, hanc opinionem nunquam vidisse obseruari in practica, & eum sequantur Peregr. in tract. de iure, & priuileg. fisci lib. 5. tit. 1. de publicat. bonor. nu. 141. vers. sed iterum. ad fin. & quidam alij, de quibus meminit Fariuac. loco cirato, tamen à dicta opinione non est recedendum, vbi talis non vigeat consuetudo, vt dicit Farin. & Placentiæ fuit seruata per Cõsilium Iustitiæ, vt testatur Vulpel. d respons. 142. in fine. & bene, quia est conclusio verissima, & propterea etiã in practica recipienda. & probatur in c. 1. §. si Iudex. tit. de pace tenend. in vsib. feudor. & in l. Mercatores. C.
3 de commer. & Mercator. quæ tamen nõ procederet, vbi talia bona reperirentur extra territorium confiscantis, vt ibi perpetuò essent mãsura destinatione Domini, quia tũc censerentur esse de territorio, in quo reperiuntur, vt dicunt Bald. d. cons. 39. sub nu. 2. lib. 4. Alex. d cons. 31. nu. 15. lib. 1. & cons. 19. num. 7. lib. 7. Aretin. cons. 10. nu. 2. vers. tertio dico. & est vera, & communis declaratio, secundum Tiraq. in tract. de iur. primogenior. q. 48. num. 3. & sequ. Vulpell. d. respons. 142. Carpan. in d. §. omnium. nu. 469. vers. nam si sint. sequitur Peregr. d. titul. 1. de publicat. bonor. sub nume. 141. vers. sed iterum circa medium.

4 Quò verò ad nomina debitorum videtur pariter, quod ea sint fisci loci confiscantis, tanquam sequentia personam creditoris confiscati, etiam quod reperiantur extra territorium ipsius loci. Castrens. consil. 320. col. 1. in 1. dub. lib. 1. Alexan. cons. 31. nume. 6. & 7. lib. 1. Rimin. Sen. cons. 244. nu. 10. lib. 2. Socin. cons. 36. nu. 6. vers. quare cum in bonis. lib. 1. & latius cons. 101. nu. 1. & sequ. eod. lib. 1. Vincent. de Franch. decis. Neapol. 93. nu. 4. in 1. parte. Cassane. d. rubr. 2. §. 1. nu. 14. vers. hinc in dictis consilijs cõcludit. Tiraq.

in d.

in d.tract.de iur.primogen.qõ.49.nu. 4.& 5.
vers.igitur & vers.sequenti. Anchar.Regiẽs.
q.25.nu 8.& 9.part.2.Carpan.in Comment.
d.§.omnium. num.470.& sequ. vers.nomina
autem debitorum. Peregr.d.tit.1.de public.
bonor.sub num.142. vers.contra verò.& alij
per eos allegati . & pręter illos Alba consil.
17.nu.17.& 18.Pute.decis. 417. in vna causa
Amatricis nu.2. vers.& quod persona debi-
toris.lib. 3. Idẽ voluit Brunus in tract. quod
stantibus masculis fœminæ excludantur.ar-
tic.8.nu.134.& sequ.vers.nomina autem de-
5 bitorum, & infra. vbi concludit,quod nomi
na debitorum ex aliquo contractu insurgen
tia censentur esse de bonis loci contractus,
seù vbi cõtractus est celebratus, nisi solutio
alibi sit destinata; quia tunc dicerentur esse
de loco ipsius destinatę solutionis . & habe-
tur etiam per Pute.d.decis.417. num.1. & 2.
per Aretin.cons.10.num.4.vers. tertio dico.
per Socin.d.cons.36.num.6.vers. quare cum
in bonis. & d.cons. 101.nu. 1. & 2. & iterum
nu.6.ad fin.lib. 1.Tiraq.d.qõ.49.nu.6.vers.at
Lapus.Peregr.d.lib.5.d.tit.1. de public. bo-
nor.sub num.142.vers.contra verò. Carpan.
vbi supra.nu.473.vers.idem quando. Vincẽt.
de Franch.d.decis.93.nu.5.6.7.8.9.10.& 11.
dicens ita pluries fuisse tentum, & iudica-
tum per Sacrum Consilium in diuersis cau-
sis, & respondet his , quæ in contrarinm fa-
cere videntur , à qua sententia minimè vn-
quam recedendum putaui, quando non ad-
sint statuta aliud disponentia, prout Floren
tiæ, vbi per legem anni 1555. prouisum est,
quod ad hunc effectum confiscationis intel
ligantur esse in eo loco , in quo reperiuntur
scripturę, & libri ea continentes.
6 Nec dubium aliquod est, quin publicatis bo
nis simpliciter confiscata intelligãtur dicta
nomina debitorum, seu iura, & actiones.l. si
ademptis bonis.C.de sent.pass.l. si constan-
te. §.si bona.ff. solut. matrim. & l. vxori vsu-
fructus.ff.de vsufr.legat.Alberic.de Rosat.In
tract.de statut.lib.3.qõ.13.in princ.nu.1.So-
cin.cons.101.nu.4.vers.sed his non obstanti-
bus.lib.1.Pute.decis.417.sub nu.2.ad finem.
vers.isto præsupposito.lib.3. Vinc. de Frãch.
decis.93.in princ.num. 1.in 1.part. Anchar.
Regiens.q.25.nu.7.in 2.par. Farin. in pract.
crim.tit.de delict.& pœn.qõ.25.nu.109.vers.
limita quinto & principaliter.
7 Sed maior esset difficultas circa annuos red
ditus, seù cẽsus , aut alias annuas pręstatio-
nes soluendas in loco confiscationis, consti-
tutas tamen super bonis alterius territorij ,
an scilicet responsiones huiusmodi spectent
ad Dominum loci cõfiscantis, vel ne, & suc-
cessiuè , an dicantur esse in territorio dicti
loci confiscantis , an verò extra . In qua re
multa dici possent , sed omissa disputatione
concludendum videtur, quod licet actio cõ-
8 petens ad quid immobile, habeatur tanquã
quid immobile , sicut competens ad mobi-
le, iudicatur tanquam mobile . Bald.in c.1.
in fine principij num.26.vers.quęro quid de
nominibus debitorum.de pace tenend.in v-
sibus feudor. Alberic. de Rosat. in tract. de
statut.lib.3.qõ.13.sub nu.2.Alex.cons.16.nu.
4.& cons.31.sub nu.6.lib.1. Socin. cons.101.
nu.2.vers.ad idem facit.& num.6.vers. vide-
mus enim.lib.1.Brun.in tractat.quod stãtib.
mascul.fœmin.exclud.artic.8.num.134.vers.
pro inuestigatione. Vincent.de Franch. de-
cis.Neapol.93.nu.7.in 1.part. Cassane.d.tit.
des confiscations.rubr.2.§.1.sub nu.14. vers.
hinc.Carpan.in d.§.omnium.num.474. vers.
quod habet locum. & licet etiam actio com
9 petens ad quid annuum, vel menstruum in-
ter immobilia connumeretur, secundũ Bal.
in d.c.1.sub d.nume.26.in fine.& Alberic.de
Rosat.q.13.sub nu.4.vers.tertio casu. ꝑ text.
in l.iubemus nulli.C.de sacrosanct.eccles. &
in l.hac edictali. C.de secund.nupt.& latius
tradit Aretin.cons.10.sub num.2.vers.his ta
10 men non obstanribus. cõcludens, quod præ
statio census, si est ad magnum tempus , vel
in perpetuum, dicitur esse quoddam ius im-
mobile abstractum, & consideratum de per
se : Tamen in hoc proposito distinguitur,
quod aut in loco factæ bonorũ confiscatio-
nis isti redditus præstãtur alicui ratione fru
ctuum rei immobilis existentis in alieno ter
ritorio absque eo, quod illius rei dominium
aliquod sit penes soluentem , & tunc nõ ap-
plicantur Domino territorij creditoris con
fiscati, sed imo Domino loci, vbi sita est res
ipsa immobilis, si confiscatio ad bona extra
territorium existentia traheretur , quia ista
11 annua præstatio debet iudicari, tãquam sit
fructus illius rei, cum in effectu soluatur pro
fructibus, qui percipiuntur ex re , & succedit
loco fructuum , adeo quod debetur illi , cui
deberentur fructus ; Vnde quemadmodum
fructus pendentes, vel futuri tempore confi-
scationis censentur esse pars ipsius rei, ita &
dicta præstatio annua censenda est pars rei
12 immobilis , quæ sicut applicatur Domino
loci, vbi est sita, & non Domino alterius ter-
ritorij confiscantis, ita & ipsa præstatio an-
nua applicari debet : vt punctualiter deter-
minat Cassane.d.tit.des confiscations. rubr.
2.§.1.sub nu.18.& 19.vers. sed iuxta prędicta
quæritur, & infra. subdens secus esse , si iam
cessisset dies talis annui redditus tẽpore cõ-
fiscationis, quia tunc non applicaretur Do-
mino loci, vbi res est sita, sed Domino loci,
vbi debetur, quia talis præstatio est annexa
personæ, cui debetur, qui retinuit dominiũ,
ideo debet applicari Domino illius loci, vbi
est ille, cui ea debetur, & allegat Bald.ita in
vtroque mẽbro dicentem in c.1.in fine prin-
cipij.nu.24.& sequ.vers.quęro quid de nomi
nibus debitorum. de pace tenẽd.in vsib.feu-
dor.idẽ ante Cassane.& per eadem ferè for-
malia

Curiam recipiuntur parte non citata, ne Rei instruantur ad fugam, neuè ipsi testes subornentur.

5 *Testes examinati, parte non citata, non probãt, nisi repetantur citatis reis. vide nu.8.*

6 *Testes ad informandam Curiam ex offitio examinati, vel accusatore instante, absque citatione partis, non probant, tanquam examinati ante litem contestatam.*

7 *Testes ex officio examinati ad informandam Curiam non sunt propriè testes, cum non recipiantur ad probationem, sed ad instructionẽ.*

8 *Testes sine citatione partis recepti in causa criminali, si moriantur, antequam repetantur, nõ probant.*

Quid in crimine lesæ Maiestatis, &
Quid in crimine assassinij ibid.

9 *Testes pro simplici informatione examinati sine citatione partis, nec repetiti, possunt valere, stante consuetudine.*

Consuetudo potest facere, vt credatur testibus examinatis, non citata parte, nec ipsis repetitis, nec confrontatis, vt in Ciuitatibus Lombardia seruatur. ibid.

10 *In criminalibus, vt plurimũ, proceditur ex argumentis, & inditijs, quibus casibus testes admittuntur sine citatione partis.*

11 *Lis non contestatur in causa criminali, sed primò examinantur testes, postea proceditur super accusatione, vel inquisitione, & accepto rei constituto, quod est loco contestationis litis proceditur ad torturam, sine publicatione processus.*

Rei constitutum seruit pro litis contestatione. ibidem.

12 *Citatio consuetudine tolli potest, in qua non cõsistit defensio.*

13 *Iudex ex testibus examinatis super inquisitione generali non potest procedere ad torturã, nec ad sententiam super particulari inquisitione postea formata.*

14 *Confrontatio testium cum Reis, quãdo est necessaria fit medio iuramento.*

15 *Confrontatio vim habet noui examinis cum citatione partis, nec alia repetitione opus est, & de practica talis confrõtationis, & repetitionis vide etiam nu.17.*

16 *Reus examinatus super informationibus ex officio sumptis negans, debet repetitio testium fieri, vel confrontatio, prout magis expedire videbitur. vide infra nu.17. 18. & 19.*

17 *Testium depositiones examinatorum in præsentia partis, & Iudicis, valent absque citatione.*

18 *Testes examinati, parte non citata, an omnino repetendi sint instante reo super eius interrogatorijs in causa criminali. vide nume 19. vbi secundũ varios Curiarum stylos ita vario modo seruatur. & vide nu.20.*

19 *Vbi seruatur, quod reis permittatur repeti facere testes cum eorum interrogatorijs, vtique fisco permittitur interrogari testes ad defensam super fisci interrogatorijs, si verò non permittatur Reo, vtique nec fisco.*

20 *Repetitio, & confrontatio non est necessaria, quando Reus protestatur habere testes pro ritè, rectèque repetitis, & confrontatis, salua iure opponendi contra eorum personas, & dicta.*

21 *Renuntiatio facta à Reo circa testium repetitionem, vel confrontationem, quãdo, & qualiter teneat. vide supra nu.20.*

22 *Repetitio testium non fit, Reo in contumaciam condemnato.*

CASVS DVCENTESIMVS SEXAGASIMVS NONVS.

1 VONIAM regula est omnibus nota, quod in quocũque actu, qui ex eo lędi potest, citandus sit, alioquin nõ valeat. l.nam ita diuus. ff. de adoption. l. de vnoquoque. ff. de re iudic. clement. pastoralis. de re iudic. cap. ecclesia Sanctæ Marię. in fin. de cõstitut. c.1. de causa possesion. & propriet. cum alijs iurib. allegat. per Tiraq. in comment. tit. C. res inter alios actas nõ præiudicare. in princ. per Antonium Gabrieliũ tit. de citation. conclus. 1. etiam in princ. & nouissimè per Honded. cons. 101. nume. 5. lib. 1.
2 quæ potissimum procedit in testibus, qui nõ possunt recipi parte non citata ad vidẽdum eos induci, eisque iuramentum deferri, & aliter examinati fidem non faciunt. l. si quãdo. C. de testib. c. 2. extra. eod. titul. & vtrobique Doctores. glos. in l. iusiurandi. in glos. 1. in fin. C. eod. tit. Roman. cons. 190. sub nu. 1. Paris. cons. 107. num. 54. lib. 1. & infiniti alij congesti per Gabriel. d. tit. de citat. conclus. 1. ampliat. 21. nu. 110. & post eum per Honded. d. cons. 101. nu. 6. maximè verò in causis criminalibus. Bart. in l. si maritus. num. 3. in fin. & in l. fin. in fin. nu. 9. ff. de quęstion. Abb. in d. c. 2. nu. 8. vers. tertius casus, & ibi etiam Felyn. nume. 9. vers. Tertio limita. de testib. Grammat. voto 30. nu. 7. Marsil. in pract. crimin. §. nunc videndum. nu. 29. Roland. cons. 12. num. 34. & sequ. lib. 3. Hieron. Gabr. cons. 178. nu. 7. lib. 1. Honded. alios citans. d. cons. 101. num. 11. & præter eum Socin. cons. 253. col. 2. lib. 2. & consil. 98. nume. 14. & 15. lib. 3. Ruin. cons. 7. col. 2. nume. 9. & 10. lib. 5. & alij
3 infra citandi. Dubitari sæpius vidi, an iure probari possit aliquorum tribunaliũ consuetudo fidem præstans testibus, parte non citata, examinatis, non confrontatis cum reo, nec super illius interrogatorijs repetitis, ne dum ad inferendam torturam, sed etiam ad irrogandam pœnam à lege, vel statuto indictam.
4 Ad cuius quęstionis faciliorem resolutionẽ sciendum est, quod licet testes pro informatione

tione Curię recipiantur parte nõ citata, ne
rei ad fugam instruerentur, si citarentur, &
ne testes ipsi postea contrarium dicant, for-
tè subornati ex parte reorum. Clar. in pract.
crim. q. 41. sub nu. 2. post vers. Item quęro, &
q. 45. nu. 13. vers. cęterum. & ante eum Salyc.
in l. fin. num. 11. C. de quęstion. Alex. cons. 65.
nu. 10. lib. 1. cons. 180. nu. 8. lib. 2. Ruin. cons.
7. nu. 10. vers. & ideo. lib. 5. Honded. cõs. 101.
num. 21. lib. 1. & est generalis consuetudo, &
practica omnium Curiarum, vt dicit Blanc.
in pract. crim. in princ. num. 34. & sequ. vers.
aduerte, quod stylus. & voluit alij per me ci-
tati in priorib. resolut. crim. cent. 2. casu 110.
sub nu. 36. vers. tamen cum de generali con-
suetudine. Farin in pract. crim. tit. de oppo-
sit. contra testes. q. 72. nu. 103. & sequ. vers. li-
mita secundo. & nu. 135. vers. limita decimo
tertio. & alij plures per eum relati, nihilo-
5 minus non probant, si postea iterum non
examinentur, vel repetantur, reis citatis.
Bart. & alij Doctores in l. fin. ff. de quæstion.
Castrens. cons. 141. in 3. dub. nu. 3. lib. 1. Blãc.
in pract. crim. in princ. nu. 30. & plurib. seq.
Grammat. decis. 11. nu. 7. & 8. & 13. & decis.
34. nu. 33. & cons. crim. 15. nu. 2. & 3. Clar. in
locis supra citatis. Angel. de Malefic. in ver-
bo, quod fama publica nu. 10. & 11. vers. quę-
ro qualiter probetur. Bertaz. cons. crim. 71.
nu. 14. cons. 95. nu. 24. cons. 114. nu. 11. lib. 1.
cons. 284. nu. 2. lib. 2. Roland. cons. 12. nu. 36.
lib. 3. Vulpell. respons. crim. 68. num. 7. Hon-
ded. d. cons. 101. nu. 23. Farin. d. q. 72. nu. 104.
& sequ. vers. contrarium, & nu. 136. vers. sub-
limita. Foller. in prac. crim. in 3. part. 3. part.
princip. in verbo, & si confitebuntur. nu. 40.
& alij per me relati d. casu 110. nu. 36. versic.
circa quintam. & antea cent. 1. casu 55. nu. 1.
& pulcrè ostendit Natta cons. 394. num. 20.
vers. quoad quartum. lib. 2. vbi inter ceteras
huius conclusionis rationem hanc adducit
post Bald. per ipsum relatum in l. 4. §. si tibi.
num. 3. in versic. sed nunquid isti testes. ff. de
6 condition. ob turp. caus. quod meritò testis
pro informatione Curiæ receptus sine cita-
tione partis, tanquam examinatus ante li-
tem contestatam, & ad finem præparandæ
inquisitionis de iure non probat, nisi in ter-
mino probatorio solemniter repetatur ad
finem consequendæ victorię, quia illa prima
indagatio, quam facit Iudex pro habendo
notitiam criminis, non habet formam alicu
ius processus, ideo non requirit aliquam ci-
tationem, quia Iudex sine ordine iudiciario
potest se ipsum certificare, vnde testes sic re
cepti ad simplicem informationem Curiæ
nõ probant postea in processu, qui sequitur,
quia non sunt recepti lite cõtestata, vel qua-
si, nec aliquo ordine seruato, nec propriè
7 sunt testes, cum non recipiantur ad proba-
tionem, sed ad instructionem: quam ratio-
nem ipse quoque, non viso Natta, deduxi, &
authoritatibus cõprobaui d. casu 55. i princ.
& latissimè omnium, & elegantissimè osten-
dit Corne. cons. 58. col. 2. & 3. vers. profectò
8 ego. lib. 1. Quod procedit etiã, si essent mor-
tui, & propterea repeti non possint, licet
propter mortem quędam veritatis præsum-
ptio insurgat, nam adhuc non probãt Nat-
ta d. cons. 394. nu. 21. & sequ. vers. non obstat.
Honded. d. cons. 101. nu. 12. Farin. d. quęst. 72.
nu. 133. vers. contra hanc limitationem etiã
in crimine lęsę Maiestatis. Marsil. in l. 1. nu.
4. vers. item intellige, & infra. ff. de quęst. quē
sequitur Cacher. decis. Pedem. 79. sub nu. 18.
vers. nec etiam. & dixi d. casu 110. sub num.
36. Honded. post Bursat. per eum adductum
d. cons. 101. nume. 14. & 15. vbi tamen refert
alios contrarium cẽsentes, & pręsertim Fol-
ler. in pract. crim. in 3. part. tertię part. prin-
cipal. in verbo, & si confitebantur. num. 43.
vers. sublimitatur etiam. cui addo Ignat. Lo
pez statim citandum: & facit, quia, & in ca-
su assassinij eodem modo recepti probant.
Idem Honded. d. cons. 101. num. 13. post Fol-
ler. vbi supra. nu. 44. vers. & idem dicit. Ca-
pic. decis. 155. sub nu. 25. vers. quintum. Mon-
ticel. in pract. crim. reg. 8. nu. 25. vers. sextum
speciale. & alios per eum citatos, quibus ad
do Diaz in pract. crimin. canonic. cap. 96. in
verbo, per assassinos alios interfici mandan-
tes. num. 3. & ibidem latius Ignat. Lopez in
addition. ad eum in prima apostilla sub lit-
tera. A. quorum tamen sententiæ multi re-
pugnant, vt ex ipsorummet aliter sentien-
tium dictis apparet, & latius habetur per
Farinac. d. q. 72. nu. 121. 122. & 123. vbi rela-
tis opinionibus contrarijs, tàm in crimine
lęsę Maiestatis, quàm assassinij transit in v-
troque cum parte negatiua, quod tales te-
9 stes non probent: Tamen consuetudine in-
duci potest, vt testes sic pro simplici infor-
matione Curię recepti parte non citata, &
ante litem contestatam, & ad finem prępa-
randæ inquisitionis probẽt, absque eo, quod
postea parte citata iterum examinẽtur, vel
repetantur in termino probatorio, & suffi-
ciant non solum ad torturam, sed etiam ad
condemnationem: ita in puncto resoluunt
Blanc. in tract. de indic. ad l. final. ff. de quęst.
nu. 22. & 23. vers. aduerte. dicens sic seruari
in Ciuitatibus Lombardię, & consuetudinẽ
hanc, & practicam esse seruandã, quia pos-
set, si secus fieret, sequi incõueniẽs ex varia-
tione, vel contrarietate testis primò vnum
dicentis, & postea aliud, & quia nulla potest
oriri vtilitas reo ex secunda depositione te-
stis, qui potest se referre ad primam, & pe-
tere eam sibi legi, & etiam quia vt plurimũ
10 in criminalibus proceditur ex argumentis,
& inditijs, in quibus casibus admittitur te-
stes sine citatione partis, subditque propte-
rea, quod innoleuit practica, quod citatio
non fiat, cum frequentius procedatur ex in-
ditijs,

ditijs, & ita quotidie seruatur, & ex consue-
11 tudine lis non contestatur, sed primò exa-
minãtur testes, postea proceditur super ac-
cusatione, vel inquisitione, & accepto con-
stituto rei, quod est loco litis cõtestationis,
ex dictis testium prius examinatorum pro-
ceditur ad torturam sine publicatione pro-
cessus. Idem Blanc. eadem verba repetẽs in
pract.crim.in princ.num.34.& sequ.vers.ad-
uerte, quod stylus. Clar.in pract.crim.qõ.11.
nu.2.vers.item quæro nunquid. quicquid po-
stea subdat ipse Clar.ibidem, & q.45.nu.13.
vers.cæterum si reus. Alex.cons.65. lib num.
9.vers.& dato.lib.1.Dec.in c.2.num.50.vers.
item postremo. extra de testibus. Farinac.in
pract.crim.tit.de inquisit.q.11.nu. 105. vers.
sed hic incidenter quæro. & tit. de opposit.
cõtra examen test.d.q.72.num.106. vers.ve-
rum contra.& Honded.d.cons.101. num.19.
12 quia cõsuetudine tolli potest citatio, in qua
non consistit defensio: vt in terminis nostris
in examine testium dicunt Alex. d.cons.65.
nu.10.vers.& statutum, vel stylus, vel consue-
tudo.lib.1.Grammat.decis.24. nu.32. Bossi.
in pract.crim.titul.de opposit.contra testes.
nu.35.vers.& valet statutum, vel consuetudo.
& tit.de indic.& cõsider.ante tortur.nu.128.
vers.non sufficeret.& Honded.d.cõs. 101.nu.
20.& latè Dec.in d.c.2.num.36.& sequ. vers.
sed aduertendum. extra de testib. & ante
istos omnes, ita in puncto tenere reperio
Angel.de quo nullus eorum meminit consil.
367.in quæstione vertẽte inter Illustres Prin
cipes.nu.10.versic.sed quia reuocatur in du-
bium. vbi etiam dicit non sapere iniquitatẽ
stare testibus, parte non citata, examinatis,
cum possit opponi contra eorum personas,
& dicta per ipsam partem in examine non
vocatam; Vnde dixit Blãc.in d. pract.crim.
in princ.nu.33.vers.quæritur etiam. quod li-
13 cet de iure communi ex testibus examina-
tis super generali Inquisitione Iudex nõ pos
sit procedere ad torturam, nec ad sententiã
super particulari inquisitione postea forma
ta, tamen hodie seruatur contrarium de cõ
suetudine; & ideo pro defendendo Reo nõ
est super hac iuris dispositione insistendum,
& secundum hanc practicam millies serua-
ri vidi, & ipse etiam seruaui in Magno Du-
catu Hetruriæ, præsertim coram Magistra-
tibus, in quibus vt plurimum non formãtur
inquisitiones reis comparentibus, sed proce
ditur per constituta, & deuenitur ad tortu-
ram, & sententiam diffinitiuam ex testibus
pro informatione Curię receptis, illis aliter
non examinatis, nec repetitis: Benè verum
14 est, quod vbi opus est confrontatione taliũ
testium cum reis, ad eam deuenitur medio
iuramento, & seruatis in ea de iure seruan-
dis, de quibus latè tractat Foller. in pract.
crim.in 2. parte secundę parte principal. in
verbo, & demum repetantur testes Curiæ.

nu.1.& sequ.vsque ad finem, de quo mentio-
nem facit Honded.d.cons.101.num.30. vers.
15 præterea confrontatio. quæ confrontatio
vim habet noui examinis cũ citatione par-
tis, nec alia repetitione opus est, vt tradit
Afflict.in constitution.Regni lib. 2. rubr.10.
de his, qui, fideiussores dare possunt, ne car-
cerentur. vt in constitu.cap.humanitate.nu.
15.vers. item quæro vtrum testes. ad finem.
dicẽs, quod si Iudex repetit in præsentia in-
culpati testes, quos examinauit parte non
citata, faciendo affrontationem cum eo, &
illi affirmant ea, quæ antea dixerunt, isti te-
stes non dicuntur recepti, parte non vocata,
sed vocata, & benè probant, quia habito ef-
fectu, non curamus de modo: idem antea
voluit idem Afflict. in eisdem constitutioni-
nibus lib.1.rubric.27.de homicid. clandest.
in constit.si damna clandestina.in 9. notab.
sub num.36.& 37.vers. si autem iste crimino
sus, & infra. inquiens, quod si reus interro-
16 gatus super crimine negauerit, & ex proces
su informatiuo adsunt testes contra eum de
veritate facti, vel super inditijs, non debet
Iudex deuenire ad sententiam, vel torturã,
sed ad examen testium, ipso reo citato, vel
ad confrontationem eorum, qui si in pręsen
tia criminosi testificabuntur, vt antea, hoc
operabitur plus contra eum, quam si fuisset
citatus ad videndum iuramenta testium, q a
17 habito effectu, non curamus de modo, &
quia valent depositiones testium, quando in
pręsentia partis, & Iudicis deponunt. & Af-
flict. sequutus est Clar. in pract. crim. quæst.
45.nu.14.vers.sed in proposito quęro. & post
eum Honded.d.consil.101.nu.1. & nouissimè
Farinac.d.q.72.nu.139.vers. limita decimo-
quinto. Idem, quod confrontatio legitimè
facta seruiat pro repetitione testium, sentit
Bertaz. inter cons.crim.diuers.consil. 70.nu.
30.versic.præterea in fine. tomo secundo, in
vltimo impressis in magna forma: Nec hoc
casu ab hac opinione dissentire audet Hon-
ded.d.cons.101.nu.29. & sequ. versic. primo
quia. licet postea ante nu.33.versic.secundo
dicitur. junctis antea dictis num.25.& sequ.
vers.& licet conetur ostendere. quod adhuc
18 testes parte instante repetẽdi sint super in-
terrogatorijs partis per l. si postulauerit. §.
quęstioni.ff.de adulterijs. & per notata per
Salyc.in l.fin.in fine.C.de quęstion. per Ang.
de Aret.in tract.de Malefic. in verbo, quod
fama publica pręcedente.nu.11. post versic.
quęro qualiter. in fine.per Blanc. in d. tract.
de indic.nu.21.vers.tertio pręmitto.per Ber
taz.consil.crimin.1.nu.26.lib.1. per Bursatt.
cons.20.nu.65.lib.1.cons.201. nu.145. lib. 2.
cons.311.nume.4.& sequ.lib.3. quibus addo
Blanc.in pract.crim.in princ.nume.32. vers.
imo plus dicit, & subdat idem Honded. in
fine cõsilij fuisse in ea causa repetitos testes
Curię super interrogatorijs reorum ex mã-

SVMMARIA.

1 *BANNITO capitaliter capto antequã sententia exequatur, fit recognitio personæ, & si ille interrogatus neget se esse illũ, de quo quæritur, quid agendum sit, latè hic differitur.*

2 *Bannitus captus, si neget se esse illum, de quo quæritur, tunc deuenitur ad examen testium loci expressi in sententia, & sumuntur informationes à notis, & vicinis super identitate personæ.*

3 *Sententia contra bannitum captum, quando sit exequẽda, & quid si neget se esse talẽ, an præstetur fides testibus asserentibus illum met esse bannitum, de quo quæritur.*

4 *Recognitio personæ banniti qualiter facienda sit.*

5 *Recognitio banniti, & eius personę qualiter legitimè facta esse dicatur.*

6 *Testes dicentes se recognoscere bannitum eis ostensum, & rationem adducentes quia viderunt, & inspexerunt eius faciem, probant, secus si dixerint, quod non potuerunt bene discernere eum in facie, quia hoc in casu non probant, etiam si eorum iudicio dixerint illum esse.*

7 *Cadauer hominis, quando facies esset deuastata, vt ferè sine effigie repertum esset qualiter recognosci possit.*

Signa exteriora, ac etiam remota ostendunt quandoque cuius res sit. vel quæ sit illa persona mortua, quæ ob carentiam effigiei nõ potest benè recognosci.

CASVS DVCENTESIMVS SEPTVAGESIMVS.

1 CAPTO per familiam Curię bannito, & condemnato ad pœnam furcarum, cum Iudex, vt sententiam exequutioni mandare posset, pro recognitione personę ipsius banniti, & condemnati per eius confessionem habenda, illum interrogaret, an esset eiusdem nominis, & cognominis, prout est ille nominatus in sententia, & ille idem, qui de maleficio in sententia descripto est imputatus, & bannitus, & condemnatus prout fieri debet de iure, & ex practica antiqs, & modernis temporibus obseruata, vt tradunt Bart. in l. diuus. nu. 5. ff. de custod. reor. Bald. in c. 1. nu. 2. vers. & ideo quando capiũtur banniti. tit. de feud. sine caus. non amitten. Angel. in l. inter stipulantem. §. 1. num. 4. ff. de verbor. obligat. Salyc. in l. quicunque. sub num. 2. C. de requiren. reis. Nell. in tract. de bannit. in 2. part. secundi tempor. qõ. 34. Angel. in tract. de Malefic. in verbo, Caium Sempronij. num. 3. vers. & dicit. & ibi etiam August. de Arimin. in addition. & in verbo, & ibi caput à spatulis amputetur. nume. 17. versic. & quod hic dicitur. Marsil. singul. 72. per totam ferè Italiam. post principiũ. Cirill. Fulgion. in summa crimin. tit. si reus in ius vocatus non ierit. §. 2. in vltim. col. versic. comperto autẽ. in prima particula. fol. mihi 54. Bossi. in pract. crim. tit. de reis requir. sub nu. 2. & tit. banniti quid amittant. num. 18. Grammatic. seù Bartolom. Vinciguerra super constitution. Regni lib. 2. rubr. de redimen. captiu. in constitutione clementiæ. nu. 8. vers. Item in practica. fol. mihi 54. à tergo col. 2. Foller. in pract. crim. in 1. part. secundę partis princip. in verbo, captis foriudicatis recognoscantur. num. 1. Clar. in pract. crim. q. 96. nu. 3. vers. quæro nunquid. Bonacos. lib. 1. commun. opin. crim. in verbo, bannitus in contumaciam si captus sit. col. 4. vers. 1. Roland. à Valle cons. 60. nu. 26. & sequ. lib. 2. & Laurent. à Bocca inter consil. crimin. diuers. cons. 60. nu. 1. tomo 2. in impressis in magna forma. & nouissimè Cartar. in tract. de exequut. sent. contumac. capt. bannit. c. 2. nume. 1. & 2. & Farin. in pract. crim. tit. de inquisit. q. 11. nu. 21. vers. limita tertio. & talis captus
2 negaret, se esse illum, de quo sententia loquebatur, & in hac negatione semper perseueraret pluries coram Iudice adductus, & se alium assereret diuersi nominis, & cognominis, & de alia regione admodum remota, ex qua de facili non poterat haberi informatio huius hominis, dixi deueniendum esse ad examen testium loci expressi in sententia, & de quo dicebatur esse condemnatus, vocandosque esse vicinos, & coniunctos dicti condemnati, vt viso capto recognoscerent, an ille esset ille idem, qui fuerat imputatus, & condemnatus de delicto in sententia nominato: iuxta notat. per Bart. in tract. de testib. nu. 46. per Bald. in c. cum causam. nu. 53. extra de testib. per Angel. in l. 1. num. 2. ff. si ex noxal. caus. agatur. per Carthar. in tract. de interrog. reis lib. 3. cap. 3. nu. 29. & 30. vers. & si testis. per Foller. in pract. crim. in 2. part. in princ. num. 36. vers. quod si sunt aliqui testes. & melius in terminis nostris per eundem Foller. in eadem pract. crim. in d. verbo, captis foriudicatis. sub num. 1. post medium. per Carthar. d. c. 2. nu. 34. & sequ. vers. vel habeat Iudex, & infra. & per Farin. d. q. 11. num. 25. vers. amplia quarto. Quo fa-
3 cto, & per dictos vicinos, & coniunctos, & plures alios de eodẽ loco viso dicto capto, & per eos recognito pro illamet persona, quæ nominabatur in sentẽtia, & quæ fuerat imputata, & cõdemnata de delicto, de quo in ipsa sententia ipsis lecta tractabatur, fuit talis captus morti traditus in exequutionẽ dictę sententię, veluti legitimè conuictus de identitate ipsius personæ cum persona condemnata, ac si de ea fuisset confessus: vt in istis terminis dicunt Carthar. d. c. 2. nu. 6. 7.

& 8.verſ.prout etiam, & infra, & Farin.d.q.
11.ſub nu.25.in d.4.ampliat. ad finem. verſ.
4 facta autem recognitione per teſtes. Quod
magis animosè, & ſine ſcrupulo factū fuit,
e ; quo prædicti teſtes ſeparatim, oſtenſo ſi-
bi dicto capto, non quidem ſolo, ſed inter
plures alios homines eiuſdem ferè ętatis, &
ſtaturæ, & interrogati, an inter illos adſit il-
le talis, quem in eorum examine dixerunt
cognoſcere, dixerunt adeſſe, & interrogati,
vt ſi adſit, illum demonſtrēt particulariter,
5 ſtatim oſtenderunt, & tetigerūt dictum ca-
ptum, quo caſu legitima, concludens, & om
nino ſubſiſtens dicitur recognitio, & per cō
ſequens attendenda, iuxta ea, quæ in hoc
propoſito dicunt Folleri. in pract.crim.in 2.
part. in princ.in verbo, capiat informatio-
nem.nu.34.verſ.& ſi petierint.Clar.in pract.
crim.q.45.nu.14. verſ. ſed in propoſito quæ-
ro.in fine.Carthar.in tract. de interrog. reis
lib.3.cap.3.nu.33.& 34.verſ.ſecundo ne ma-
teria. & in tract. de execut. ſentent. contu-
mac.capto bannito.cap.2.num.39.verſ.ani-
maduertendum eſt. & Farin.d.qō.11.ſub nu.
25.in d.4.ampliat.verſ. nec recognoſcēdus.
6 Recognoſcitur autem homo ex facie.l. cum
in diuerſis. ff. de religioſ. & ſumptib. funer.
ideo ſufficit, quando de eo recognoſcendo
agitur, quod teſtes dicant, ſe illum recogno-
ſcere, quia viderunt, & inſpexerunt faciem.
Bart.in l.ſtigmata. C. de fabricenſib.lib.11.
ſequitur Cepol.conſ.crim.32.nu.14. ſubiun-
gens, quod propterea ſi dicerent, quod non
potuerunt benè diſcernere eum in facie, nō
probant, licet ſubiungerent, quod eorum iu-
dicio eſſet ille, de quo ageretur; Qua ratio-
7 ne ſi homo mortuus eſſet, & eius facies tali-
ter deuaſtata, quod ex ea cognoſci non poſ-
ſet, recurrendum eſt ad aliqua ſigna corpo-
ris, vt puta ad cicatricem, quæ haberet in
aliqua parte corporis, per quam recogni-
tio legitimè facta diceretur, ſi de ea te-
ſtes deponerent; vt dicit Bartol. in d.l.ſtig-
mata, quem ſequitur Cepol. in l. 1. §.ſi in-
telligatur.in 3.notab. nume.2. & 3.ff.de ędi-
lit. edict. Idem notat Felyn. in cap. auditis,
ſub nume.27.verſ. Item in quantum Abbas
ſolemniter. & verſ.itē limitat. extra de præ-
ſcriptionibus.

EPITOME.

Quod ſtatutum, ſeù decretum contra cō-ponentes, dictantes, ſcribentes, vel affigētes libellum, literas, cartellum, aut aliam ſcripturam in iniuriam, infamiā, vel ignominiam alterius, non habet locum contra eum, qui Principi porrigit præces, ſeù ſupplicem libellum in iniuriam, infamiam, vel ignominiam alterius, vt ille puniatur, quod tamen talis ſupplicans actione iniuriarum tenetur, ſi narrata in præcibus vera non probet, ex iuris communis diſpoſitione, niſi ex aliqua iuſta cauſa excuſatione dignus iudicetur.

SVMMARIA.

1 *STATVTVM de dictante, ſcribente, vel affigente libellum famoſum, an habeat locum ſi quis in præcibus narrauit Principi aliquid, quod tendat ad iniuriam, vel infamiam aduerſarij.*

2 *Libellum ſupplicem infamatorium porrigens Principi tenetur actione iniuriarum de iure communi, circumſcripto ſtatuto. & nu.8.*

3 *Statutum prædictum non videtur ſe extendere in ſupplicationibus, & præcibus porrectis Principi, ne prohiberi videatur ſubditis recurſus ad Principem.*

4 *Reipublicæ intereſt, quod delicta non remaneāt impunita, ſed vt manifeſtentur ad hoc, vt puniantur, & prouincia malis hominibus ſpolietur.*

5 *Statutum contra ſcribentes libellos ad iniuriā, & infamiam alterius, grauem pœnam imponens, videtur factum cauſa prohibendi extraiudiciales propalationes, ob quas ſcandala oriri ſolent. vide nu.6.*
Scandalis eſt obuiandum. ibid.

6 *Diffamatio extraiudicialiter facta pœna capitali punibilis eſt, ſecus ſi iudicialiter fiat, dūmodo verificetur.*

7 *Caſus omiſſus à ſtatuto remanet ſub diſpoſitione iuris communis.*

8 *Supplicans Principi contra aliquem eum diffamando de iure communi, tenetur actione iniuriarum, vbi diffamationem non probet, alids abſoluitur.*

9 *Qui in præcibus Principi porrectis aliquid in alterius contumeliam dixerit, & non probauerit, tenetur pœna ſtatuti punientis certa pœna quibuſcunque verbis iniurioſis alium afficientem.*

CASVS DVCENTESIMVS SEPTVAGESIMVSPRIMVS.

1
TANTE ſtatuto, vel decreto, quod componens, dictans, ſcribens, vel affigēs libellum, literas, cartellum, aut aliam ſcripturam continentem delictum, iniuriam, infamiā, vel ignominiā alicuius, certa graui pœna puniatur, quæſitum eſt, an qui talia narrauerit in præcibus Principi porrectis, ſit pœna dicti ſtatuti, ſeù decreti puniendus, & licet etiam de iure communi,
circum-

2 circumſcripto ſtatuto, ſeù decreto, qui de-
dit libellum ſupplicem Principi, & famam
alienam inſectatus eſt, actione iniuriarũ te-
neatur.l.item apud Labeonem. §. ſi quis li-
bello.ff.de iniur. & famoſ. libell.Sozin.conſ.
118.nu.5.verſ.ſed his non obſtantibus lib. 1.
Tamen non videtur ſtatuentium mentẽ vo-
luiſſe compræhendere hunc caſum pręcum
3 Principi porrectarum, ſed procedere, quan-
do conficeretur libellus, ſeù ſcriptura con-
tinens delictum, infamiam, iniuriam, ſeù
ignominiam alicuius, & talis libellus famo-
ſus, ſeù ſcriptura ignominioſa extra iudi-
cium propalaretur, vel in loco publico, vel
inter priuatas perſonas, nec videtur ſtatuẽ-
tes voluiſſe prohibere, quin Principi delictã
alicuius propalari poſſent ad effectũ, vt de-
4 linquens de illis puniatur, cum Reipublicæ
interſit, quod delicta non remaneant impu-
nita.l.ita vulneratus.ff. ad leg. aquil. & pro-
pterea manifeſtentur.l.eum qui. ff. de iniur.
& ibi etiam Bart.Oldrad.conſ.53.nu.2.Ro-
man.conſ.96.col.1.nu.1.& 2. & ſi aliter dice
remus, iam pręcluſa eſſet via detegendi in
ſcriptis delicta, ac defectus ſubditorũ Prin-
cipi impunè, cum nihilominus ſummopere
eius interſit, quod ſciãtur, vt prouincia ma-
lis hominibus ſpolietur, & delinquentes de-
5 bitis pœnis afficiantur; Vnde dicẽdum eſt,
tale ſtatutum, ſeu decretum voluiſſe tãtum-
modo prohibere extraiudiciales propala-
tiones, ob quas ſcandala exoriri poſſunt, q-
bus obuiandum eſt: Ad quod optimè facit
6 lex vnica.C.de famoſ.libell.per quam prohi
betur diffamatio extraiudicialis ſub pœna
capitali, & tamen ſi per viam iudicialẽ de-
fectus alterius manifeſtentur, propalatori,
ne dum nõ imponitur pœna, ſed potius laus
cum præmio tribuitur: Ad idem facit Ab-
bas in c.cum te.nu.26.& ſequ. vſque ad finẽ,
verſ.vltimo hic reuoco in dubium. extra de
ſenten.& re iudic.& in c.final.nu.5. verſ.cir-
ca hoc conclude. extra de iniur. & damno
dato. volens vtrobique d.l.vnicam, non pro-
cedere in diffamatione iudiciali, ſed in ex-
traiudiciali tantum, quod etiam ſentit Plot.
inter conſil.crim.diuerſ.conſ.131.nu.6. uerſ.
& quamuis. tomo 1. in impreſſis in magna
forma, dum & ipſe oſtendit omnem diffa-
mationem extraiudicialem prohiberi, ſed
non ita iudicialem; & in proprijs terminis
noſtris ita decretum iſtud procedere in in-
diuiduo rationibus prædictis conſuluit Hõ-
ded.conſ.112.nu. 5. & ſequ.verſ. verum præ-
dictis non obſtantibus, & infra. lib. 1. quem
ſequutus eſt Farinac.in pract.crim. titul. de
varijs, & extraord.crimin.qõ.105. num.240.
verſ.decima eſt opinio. Nec obſtat, quod e-
tiam de iure communi, circumſcripto ſtatu
to, ſeu, decreto, qui dedit præces Principi
in infamiam alicuius teneatur actione iniu
riarum, quia reſpondetur in propoſito no-
ſtro ſatis eſſe, quod ſtatutum, ſeù decretum
compręhendat tantummodo extraiudicia-
les propalationes alienorum criminum, &
de iudicialibus non loquatur, nec eas am-
7 plectatur, & propterea caſus iſte veluti à ſta
tuto, ſeù decreto omiſſus, remaneat ſub di-
ſpoſitione iuris communis, & ſecũdum eius
formam decidendus veniat.l. comodiſſimè.
ff.de liber.& poſthum.l. ſi extraneus.ff.de cõ
dition.ob cauſ.Sozin.conſ.74.nume.3. lib.3.
Dec.conſ.71.nu.2.Natt.conſ.463. nu.12.lib.
8 2. Quo quidem iure communi ſupplicans
Principi contra aliquem cum diffamando,
actione iniuriarum tenetur vbi diffamatio-
nem non probet, aliàs abſoluitur, vt tradi-
derunt Felyn.inter conſ.crim. diuerſ.conſil.
46. in toto. tomo 2. in impreſſis in magna
forma.Socin.d.conſ.118.num.5.verſ. ſed his
non obſtantibus.lib. 1.Bertazol. conſ. crim.
214.ſub nume.1.in fine, & ſequ.lib. 1.& conſ.
391.nu.7.& ſequ.lib.2.Claud.in addition.ad
Bertazol.Patrem conſ.crim.152. in apoſtil-
la, incipiente, ob hæc.ſub litera.D. & d.cõſ.
214.in apoſtilla prima, ſub litera. A.& in a-
poſtilla ſecunda ſub litera.B. dicens in eadẽ
cauſa ſic etiam conſuluiſſe Paſer.conſil. 183.
& idem tenuiſſe Purpur.conſil. 124. Boſſi.in
pract.crim.tit.de iniur.ſub nu.3.& 4. verſ. &
hanc concluſionẽ etiam facit, & infra.Con-
rad.in pract.crim.tit. de iniur.nu.15. in fine
verſ.& dic.fol.406.Clar.in §.iniuria.num.15.
verſ.item quæro. & in pract.crim.q.53.num.
4.verſ.caueant tamẽ.Baiard.in addition. ad
Clar.in §.iniuria.nume. 34. verſ. item adde,
quod ſupplicans. & iterum.nu.61.& 62.verſ.
item adde quod erga.D.Hieron.Magon.de-
ciſ.Florent.25.nu.7.& ſequ.& Farinac. d.qõ.
105.ſub nu.240.poſt verſ.decima eſt opinio.
& vltra eos Oldrad.conſ.53. conſueuit dubi
tari.num.2.verſ.ſalua veritate.Angel.conſil.
250.primo videndum eſt, an accuſatio in 2.
dubio.nu.2.& 3.Raphael Cuman. conſil.74.
quia ſuperius in primo dubio, per totum. &
in eodem caſu, Anchar.conſ.325. ſuper pri-
mo dubio, per totum. Roman.conſil. 96.in
princ.ſub nu. 1.verſ.prima autem. & ſub nu.
2.verſ.primo caſu.Socin.conſ.146.nume.12.
verſ.ſed quando prędicta ceſſarent.lib.1.vbi
meminit de dictis cõſilijs Oldradi, Ancha-
rani, & Romani, Boerius conſ.4.nu.34.verſ.
ſeptima opinio. & num.37.& ſequ.verſ.qua-
mobrem. Natta conſ.29. ſub nu.12. & ſequ.
poſt verſic. quod autem dicti fratres. & eſt
communis, & vera ſententia, de qua ferè
omnes Doctores ex recentioribus ſupra ci-
tatis teſtantur, ex quorum etiam dictis quã-
doque ex varijs cauſis excuſationi locũ eſſe
conſtat.
9 Nec omittendum duxi, quod Felin.d.conſil.
46.in ea fuit ſententia, quod qui in pręcibus
Principi porrectis aliquid in alterius cõtu-
meliam dixerit, & non probauerit, tenẽtur

pœna statuti punientis certa pœna quibuscunque verbis iniuriosis alium afficientem, & Fel. sequitur Baiard. in addition. ad Clar. in d. §. iniuria. num. 35. vers. & ibi dicit. ad qđ etiam adducit Bursatt. in loco per eum citato, quod dubitatione non caret per ea, quæ dicta sunt in princ. ex Honded. & alijs supra relatis.

EPITOME.

An pace sequuta præcedens cautio de non offendendo inter easdem partes præstita sub pœna dicatur sublata, & extincta, maximè respectu fisci, cui in casu cõtrauẽtionis applicatà erat pars ipsius pœnæ, si is paci non consenserit, nec iussu iudicis facta fuerit, & quid in mandato Iudicis partibus facto de se non offendendo, an scilicet & illud ex subsequente pace eo inscio facta sublatum dicatur.

SVMMARIA.

1 MANDATVM Iudicis factũ sub graui pœna duobus de se non offendendo, an intelligatur resolutũ, sequuta deinde pace inter eos, iudice ignorante.

2 Cautio de non offendendo an sit cassa etiam respectu interesse fisci ob pacem postea sequutam.

3 Cautio data ad certum tempus iussu Iudicis, qui postea in longius tempus caueri iussit, ex hoc videtur facta nouatio, & sic prima intelligitur per hanc secundam sublata.

4 Cautio de non offendendo durat, quousque discordia viget, & discordia cessat, pace facta, quia pax dicitur finis discordiæ.

5 Pax non compatitur cum cautione de non offendendo, quia pax præsupponit inimicitiam finitam, eamque amplius non extare, cautio verò de non offendendo præsupponit inimicitiam extare.

6 Obligatio secunda, quando est incompatibilis cum prima, inducit nouationem primæ, etiã quod non sit expressè dictam.

7 Inimicitia est causa principalis pristinæ cautionis, & sublata per pacem inimicitia, vtique cautio accessoria cessat: Contraria tamen opinio verior est & tenenda. nu. 11.

Accessorium sequitur naturam principalis, quo sublato vtique accessorium corruit. ibid.

Cessante causa cessat effectus. ibid.

8 Ius ex dispositione contrahentium, quando tertio quæritur, quod in spe, & à futuro euentu dependet, tunc illud potest tertio tolli ex contrario partium consensu, etiam ipso tertio non consentiente.

9 Ius fisco quæsitum conuentione cauentium de se non offendendo ante sequatam offensionẽ dicitur ius in spe, & ita eorundem cauentiũ contrario consensu tolli potest.

10 Maximè quando partes in instrumento pacis cassauerunt, & annullauerunt dictam cautionem. contrarium nu. 20. & 23.

11 Cautio de non offendendo de mãdato Iudicis nõ intelligitur cassa, nec annullata, sequuta pace inter ipsas partes, inscio Iudice, & ipso non interloquente.

12 Per pacem remissa videntur causa antiquæ, non autem noua, & pax non prouidet in totum futuris malis.

13 Iudex an possit cogi cautionem tollere ob pacem sequutam, quando subest periculum, quòd nõ obstante pace fiant mala, & quid si vna pars id petat, altera verò non sed recusat, quã audire debeat.

14 Pax quandoque simulatè fit, vt peius sequatur. & ideo arbitrarium est Iudici iubere, & præcauere.

15 Pax an tollat fideiussiones de non offendendo, etiam quò ad partem pœnæ applicatam fisco, si facta sit coram agentibus Curia non assentientibus.

16 Fideiussiones non auferuntur fisco, cui pœna cõuentionalis in totum, vel in parte est applicãda in casu contrauentionis, quando Prætore iubente datæ sunt, & ipso non consentiente.

17 Pax, & fideiussio de non offendendo sunt ad inuicem compatibiles, nec vna repugnat alteri.

Ius per cautionem quæsitum fisco sine eius consensu tolli non potest. ibid.

18 Conuentio prima per publicum instrumentum facta non censetur sublata per secundam.

19 Præses si in longius tempus caueri faciat ciue, quod iam breuiori tempore decreuerat, non est facere actam primo contrarium, sed potius primum confirmare.

20 Cautio præcedens per pacem sequentem non tollitur, sed magis confirmatur.

21 Argumẽtum ex regula non procedit, vbi diuersa ratio considerataur.

22 Ius acquisitum esse dicitur fisco non solum ex partium conuentione, sed ex iudicis authoritate, sine qua dictũ ius à partibus tolli nõ põt.

23 Amplia etiam, quando partes cautionem de nõ offendendo in instrumento pacis expressè cassauerunt.

24 Cautio de non offendendo non potest dici sublata per instrumentum pacis, maximè quando partes de tali cassatione nil dixerint.

25 Paria esse videntur, quod ius acquiratur fisco ex solo partium consensu, vel Iudice mandante caueri, imo hoc maius est.

26 Cautio de non offendẽdo extraiudicialiter data, tollitur per pacem sequutam expressè recedẽdo à tali cautione.

CASVS

CASVS DVCENTESIMVS SEPTVAGESIMVS SECVNDVS.

1 VBITARI aliàs vidi,
an mandatum Iudicis fa-
ctum duobus de se non
offendendo sub grauissi-
ma pœna, quod in Etru-
ria vulgò nuncupatur, le-
uare l'offese, & est frequẽ
ratissimus Curiarum vsus, ne inter eos ori-
retur rixa, ex qua multorum quies perturba
ri poterat, dicatur sublata, & extincta per
pacem inter eos sequutam, Iudice ignoran-
te, & extra eius Curiam. Bero. consil. 205.
nu. 13. & sequ. lib. 3. loquens in cautione de
2 non offendendo, tenet eam cassam, & abo-
litam cẽseri per pacem subsequutam, etiam
respectu fisci, cui pars pœnæ applicata fue-
rit in euentum contrauentionis; eandẽ opi-
nionem sequuti sunt Marc. Anton. Eugen.
cons. 82. nu. 9. & 33. Moron. in tract. de fide,
treug. & pace quæst. vltima. vbi etiam in fine
ita de cõsuetudine seruari attestatur. & Hie
ron. de Monte Brixiano q. 25. nu. 10. & sequ.
vers. quibus tamen non obstantibus. de qui-
bus meminit Farinac. in pract. crim. titul. de
varijs, ac diuers. criminib. q. 107. nume. 117.
vers. in proposita huius duodecimi articuli
dubitatione. Mouentur præfati Doctores
3 primo per tex. in l. Valerianus. ff. de prætor.
stipulation. vbi probatur ope exceptionis es
se inductam nouationem, quãdo prætor pri
mo loco iussit caueri p aliquod tempus de-
terminatum, & postea in lõgius tempus ca-
ueri iubet, quod casui nostro deseruire vi-
detur, in quo præcessit cautio ad tempus, &
sequuta est promissio de non offendẽdo per
petua, ex quo prima dicitur securitas discor
4 dia vigẽte, & donec concordia sequatur, pax
verò est finis discordiæ, vt declarat Bonifat.
de Vitalin. in tract. de Malefic. in rubric. de
treug. & pace in principio, & sequuntur Hie
ron. de Mõte d. q. 25. nu. 11. Vulpell. in tract.
de induc. q. 67. num. 2. & in tract. de promis-
sion. de non offend. q. 73. nu. 3. & in tract. de
pace q. 1. nu. 4. Moron. d. q. vltima nume. 1. &
nu. 15. vers. item quia.
5 Secundò ex eo, quod pax non compatitur
cum cautione de non offendendo, quia pax
præsupponit inimicitiam finitam, eamque
amplius non extare, cautio autem de non
offendendo præsupponit inimicitiam exta-
re, & minimè finitam esse, vt supra dictũ est,
& quando secunda obligatio incompatibi-
6 lis est cum prima, per secundam inducitur
nouatio primæ, etiam quod non sit expres-
sè dictum. l. omnes. ff. de nouation. l. qui vsũ-
fructum. ff. de verbor. obligat. Nec enim sta-
re simul posse videtur, tanquam ad inuicem
sibi cõtradicentes, cum vna sit temporalis,
& altera perpetua, & rursus vna præsuppo-
nat inimicitiam extare, altera verò cessare,
vt dictum est; vt considerat Moron. d. q. vlti-
ma sub nu. 15. vers. item quia.
7 Tertiò, quia inimicitia est causa principa-
lis præstitæ cautionis, quæ inimicitia per pa-
cem extincta fuit ex iam dictis, vnde & cau-
tio extincta esse debet, cum propter inimi-
citiam data fuerit, sublato enim principa-
li, accessorium corruit l. cum principalis.
ff. de reg. iur. & c. accessorium. de reg. iur. in
6. & cessante causa, effectus quoque cessare
debet. c. cum cessante. de appellat.
Nec respectu fisci quidquam referre dicunt,
quod ipso inscio, & extra eius Curiam pax
facta fuerit, quia quando ex dispositione cõ
8 trahentiũ ius aliquod tertio quæritur, quod
in spe consistit, & à futuro euentu pendet,
tunc illud ius potest ipsi tertio tolli ex con-
trario consensu eorundem contrahentium
à contractu recedentium, etiam ipso tertio
non consentiente, & propterea meritò ius
9 hoc fisco quæsitum conuentione cauentium
inter se de non offendendo, ante sequutam
offensionem, tanquam in spe tantum consi-
stens, & à futuro euentu dependens, eorun-
dem cauentium consensu tolli potuit. Ias. in
l. 2. num. 65. vers. in glos. in verbo, triennij. &
nume. 267. vers. secundo pro hac parte. C. de
iur. emphyteotic. Alex. cons. 204. nu. 3. & 4.
lib. 7. Hieron. de Monte q. 15. sub nu. 12. vers.
igitur iustum fuit. & latius nu. 26. & seq. vers.
quia respondetur.
10 Quæ opinio facilius procedere videtur, quã
do partes expressè in instrumẽto pacis cas-
sauerunt, & annullauerunt dictam cautio-
nem de non offendendo inter eos tunc vigẽ
tem: Hieron. de Monte d. q. 25. sub num. 12.
& 13. & iterum sub nume. 29. & sequ. Fari-
nac. d. quæst. 107. nume. 122. versic. & in præ-
sentia.
11 Contrarium autẽ, quod imo cautio de non
offendendo sublata non censeatur per sub-
sequentem pacem, nisi interueniente fisci
cõsensu, aut Iudicis decreto super illius cas-
satione tenuit Franc. Hercul. in tract. de cau
tion. de non offend. cap. 9. nu. 9. & sequ. vers.
ex quibus. vbi apertè ex pluribus concludit,
facta pace, cautionem prædictam mandato
Iudicis esse abolendam, nisi fortè sibi vide-
retur, eam esse tollendam, quia penitus nõ
cessaret timor scandali, eaque non cancel-
lata, vt supra ex pace subsequuta non cen-
seri annullatam, hocque casu sequentibus
offensionibus pacem hoc operari, vt non ex
antiqua causa, sed ex noua processisse videã
12 tur, ex quo per pacem remissæ videtur cau-
sæ antiquæ, vt etiam dixit Farin. d. qõ. 107.
num. 134. vers. secunda sit conclusio. Subdit-
13 que Hercul. minimè cogi posse Iudicem di-
ctam cautionem tollere, quinimo dicit nu.
14. vidisse quandoque dubitari, an facta pa-
ce, si vna pars petat cancellari cautiones de

pręcedentem cautionem de non offendẽdo,
sed etiam quando expressè in ipsa pace fue
rit dictę cautioni derogatũ, quia partes per
earum priuatas conuentiones iuribus fisci
præiudicare non possunt, vt in specie voluit
Vulpell.d.q.30.nu. 3. quem sequutus est Fa-
rin.d.q.107.nu.127.quicquid in contrarium
senserit Hieron.de Mõte, de quo supra me-
mini post argumenta pro prima sententia
facta, in vers. quę opinio facilius procedere
videtur, quamuis negari non possit, quin
magis de plano dicta opinio procedat, quã-
24 do in pace partes nihil dixerunt de cassa-
tione pręcedentis cautionis, quasi quod eo
in casu illam in suo robore permanere vo-
luerint, cum si voluissent, id exprimere po-
tuissent, vt dicit Farin.d.qõ.107.nu.126.per
text.in l.1.§. sin autem ad deficientis. C. de
caduc.tollen.& in c.ad audiẽtiam. in fin. de
decim. quod vltra eũ expressè notauit Hie-
ron.de Monte d.qõ.25.sub nu.8.ante finem,
versic.& pro hac opinione facit. & optimè
colligitur ex traditis per Hercul.d.c.9.num.
9.& plurib.sequ.versic. ex quibus notari po-
test, & infra. Quæ conclusio cum procedat
25 in terminis cautionis de non offendendo
iussu Iudicis pręstitę per partes, eadem ra-
tione, si non fortiori, locum habere debet
in mandato à sola Iudicis authoritate pro-
cedente, ne partes se ad inuicem offendant
sub pœna in ipso mandato apposita, absque
aliquo prorsus ipsarum partium facto, nul-
laque ipsarum promissione interueniente,
valdè enim absurdum esset, quod factum Iu
dicis eo inscio posset tolli à partibus, quę
etiam colludere possent simul, & fictam pa-
cem inire, vt sublata per eam securitate pœ
nali ex mãdato Iudicis orta, ad rixas, & ar-
ma deuenire possent absque timore comi-
natam pœnam incurrendi, & ita ipse in hoc
puncto sensi.
26 Sanè non negauerim in cautione de non
offendendo primam opinionem Beroij, Eu-
genij, Hieronymi de Mõte, & Nicolai Mo-
roni admitti posse, quando præstita esset nõ
iussu Iudicis, nec in Curia, sed sola ipsarum
partium voluntate, quia tunc illemet par-
tes postea pacem faciendo, & à prima cau-
tione expressè recedendo, & aliam perpe-
tuam cautionem pręstando, possent ipsam
primam cautionem cancellare, & in secun-
da solummodo persistere, & hoc casu mili-
tarent rationes, & argumẽta pro dicta opi-
nione adducta, vt aduertit Farin. d. qõ.107.
sub nu.129.vers.textus enim, in fine, vbi etiã
dicit, quod idem esset, si secũda cautio, pax
scilicet, & ppetua securitas inita fuisset Iu-
dicis iussu, quia & tunc intrarẽt rationes, &
argumẽta, quibus innuitur à prima cautio-
ne fuisse recessum per secundam.

EPITOME.

De pœna subtrahẽtis testes, & eos à loco iudicij recedere facientis, ne examinentur ad fauorem fisci cõtra imputatum de homicidio, & quod non sit capitalis, etiam quod hoc modo dicatur præstitum auxilium homicidæ, nec falsi, sed extraordinaria pro motu Iudicis.

SVMMARIA.

1 *POENA subtrahentis testes, aut fugere, vel latitari facientis, ne deponant ad fauorẽ fisci, qua sit.*

2 *Pœna subtrahentis testes, ne dicant testimonium cõtra accusatum, est arbitraria Iudici, ex quo is dicitur hoc modo auxilium præstare delinquenti post delictum & nu.7.*

3 *Auxilium post delictũ pręstans delinquenti non dicitur verè, nec propriè præstare auxilium maleficio.*

4 *Qui subtrahit testes à testificando contra homicidam nõ punitur eadem pœna, nec tenetur pœna falsi testis, sed arbitraria.*

5 *Qui subtrahit testes à testificando contra accusatum, ne dum non dicitur pręstare auxilium delicto, sed nec pro certo scit, an ipsi testes factum contra inculpatum probassent ad fauorẽ Curiæ, ideo nec pœna falsi testis ordinaria, sed extraordinaria teneretur.*

6 *In dubio semper in mitiorem partem inclinare tutius est, vnde vbi cadere potest maius, vel minus delictum, semper minus accipitur.*

7 *Subtrahens testes, ne examinentur ad fauorem fisci contra accusatum tenetur ad interesse partis.*

CASVS DVCENTESIMVS SEPTVAGESIMVSTERTIVS.

VM ageretur de puniendo
subtrahẽtem quosdam te-
stes, & eos à loco judicij
recedere, seù fugere faciẽ-
tem, ne ad fauorẽ fisci con
tra quendam imputatum
1 de homicidio examinarẽtur, & à quibus fa-
cti veritas sciri per Curiam prętendebatur,
orta est dubitatio circa pœnam tali subtra-
henti imponendam, & quidem cum is fisco
subtraxerit probationes, ne homicidiũ con
tra inculpatum probetur, & testes à iurisdi-
ctione Iudicis recedere fecerit, dubium nõ
est, quin delinquenti auxilium præstasse di-
catur; quia tamen nõ ipsi maleficio, sed post
illud commissum dictum auxilium præstite-
2 rit, non videtur, quod pœna mortis pro ho-
micidio imposita puniri debeat, sed alia
mitio-

mitiori arbitrio Iudicis. Marsil. in l.in rixa nu.33.vers.limitat etiam.ff. ad l. Cornel. de sicar.& in l.vnica.num.105. vers.non tamen. C.de raptu virginum, Petr. à Plaza in Epitome delictor.lib. 1.cap. 16.nu. 5.vers.tertius subijcitur casus. vbi plures alios idem tenẽtes refert, & de frequẽtiori calculo recepta sentẽtia testatur, & post eum Clar.in pract. crim.q. 90.sub nu.2.vers.aut verò nõ præcessit aliquis tractatus, & nouissimè Farin.cõs. crim.101.nu.30.& plurib.sequ.vers.impedimentum ergo, & infra.

8 Quę sententia ea potissimum ratione probatur, quod qui post delictum commissum delinquenti auxilium pręstat, nõ dicitur verè auxiliator, nec propriè potest dici pręstare opem maleficio, secundum Bart. in l.3.§. si quisquam. ff. ad Senat.Consult. Sillanian. & in l.in furti.§.ope.num.4.ff.de furt. & tradunt Angel. Aretin. in tract. de Malefic, in verbo, & Andream Marci Lanificem. nume. 5.vers. quęro quot modis.in fine, & ibi latius Augustin.de Arimin.in addition.ad Clar.d. q.90.sub nu. 2.post dictum vers.aut verò non pręcessit aliquis tractatus.& alij,qui consul-
4 tò omittuntur: Vnde meritò homicidij pœna teneri non potest, cum illi auxilium, aut opẽ non pręstiterit, vt pręfati Doctores initio allegati ostendunt.

Nec etiam pœna falsi talis subtrahens teneri debet, quia hoc iure cautum non reperitur, sed alia mitiori extraordiuaria pro motu Iudicis tenetur, vt dicit Bald. in cap.peruenit, il primo sub nu.1.vers. sed nunquid. extra de testibus cogendis, quem sequuti sunt ibi Henric.Boich sub nu.3.ad fin. Bellamer. nu.4.& Felyn.sub num.3. vers. & adde Bald. hìc dicentem.Abbas in c.cum causam.num. 28.in versic.ego dicerem. extra de testibus, Felyn.in c.accepimus.sub num.14.vers.& de occultante testem. extra de fide instrumẽt. dum se remittit ad dicta per ipsum in d. c. peruenit.Boer.decis.292.sub nu.9.ad finem, vers.aut ostẽdit. quicquid dicant aliqui antea per eum relati nu.1. Boss.in pract.crim. tit.de fals.nu.164. vers. & quid de eo. & Farin.in pract.crim. tit. de opposit. contra dicta testium.q.67.nu.251.vers.amplia quinto regulam.& melius,& expressius tit. de opposit.contra examen testium.q.78. nume.138. versic. quęro etiam hinc incidenter. & cons. crim.101.sub num.30. vers. impedimentum ergo. & ipse dixi in prioribus resolut. crim. cent.1.casu 43.per totum.

5 Quod facilius admittendum putaui, vt scilicet, nec homicidij, nec falsi pœna teneatur, sed arbitraria tantum, quia & si subtraxerit testes, ne examinarentur, & præsumi possit per Curiam, quod illi contra inculpatum deposuissent, quia aliàs eos recedere à Territorio Iusdicentium non fecisset, tamẽ non potest dici pro certo, quod si examinati fuissent, factum probassent ad fauorem Curię contra imputatum, quia esse potuisset, quod eorum attestationes non fuissent sufficientes ad conuincendum inculpatum,
6 nec fortè etiam ad eum indiriãdum ad torturam, in quo dubio melius est in partẽ mitiorem inclinare, minorem pœnam capiendo, & maiorem fugiendo, cum & vbi cadere possit delictum maius, & minus, semper minus accipiatur ex pulcrè traditis per Crauet.cõs.6.nu.69.vers.eodem modo,post plures per eum adductos, & probatur in l.hæc enim.ff.de suspect.tutor.& in l.quoties nihil ff. de regul.iur.

7 Tenetur tamen dictus subtrahens testes, ne examinentur, ad interesse parti læsæ actione de dolo, vt punctualiter dicit Bartol.in l. si filius 33.in fine.nu.2.versic.vltimo nota.ff. de dolo malo,quem sequitur Farin.d.qõ.67. nu.251.vers.amplia quinto regulam.

EPITOME.

De statuto, quod bannitus impunè occidi possit, præmio etiam occisori concesso, an locum habeat in occidente bannitum, quem nesciebat esse bannitum, tàm quoad obtinendam impunitatem, quàm quoad consequendum præmium,& quid in scienter occidente bannitum, non zelo iustitiæ, nec fauore vtilitatis publicę, sed proprio odio, & animo propriam iniuriam vlciscendi, & se vindicandi, vel etiam se ipsum defendendo, tàm respectu euitandæ pœnæ, quàm præmij consequendi.

SVMMARIA.

1 *BANNITVM ignoranter occidẽs gaudet nihilominus beneficio impunitatis concessa occidentibus bannitos.*

2 *Veritas, & non opinio attenditur ad pœnam euitandam.*

3 *Bannitum ignoranter occidens, licet impunè fecerit virtute statuti, tamen premium non consequitur, licet de consuetudine contrarium seruetur. nu. 11.*

4 *Statutum concedens centum præsentanti bannitum, ille, qui ignoranter illum cæpit, & præsentauit, non gaudebit beneficio dicti statuti.*

5 *Potestatiua conditio, vt acquiratur, opus est, quod ex certa scientia, & non facto solum impleatur.*

6 *Contrarium alij tenuere, sed malè.*

7 *Statutum Pisanum, quod quicunque duxerit ex bannitum in persona habeat quinquaginta à*

Com-

Commune, an procedat, quãdo quis est captus pro fure, & non pro bannito, licet pro alijs delictis repertus fuerit bannitus.

8 *Scientia præsumitur, quando quis est publicè bannitus, & in locis publicis, vt moris est, præconizzatus, & in consilio populi condemnatus.*

Quod omnes communiter sciunt, singuli scire præsumuntur ibid.

9 *Banni ignorantiam, vel scientiam occisoris iuramento probari.*

Contrariorum est eadem disciplina. ibid

10 *Conditio potestatiua, vt sortiatur effectum, debet impleri à sciente, & non sufficit, si ab ignorante impleatur facto.*

11 *Præmium de consuetudine cõsequitur etiã ille, qui occidit aliquem nesciens fuisse bannitum, & sub nume. 15. versic sed quicquid sit de iure*

12 *Præmium de iure non consequitur, qui bãnitum ignoranter occidit, vel odio particulari, & ad vindictam, vel se defendendo occidit.*

13 *Statutum concedens præmium occidenti, vel capienti bannitum, non prodest ei, qui casu, vel se defendendo occidit. quia non fuit causa consequendi præmium principaliter. nu. 13.*

14 *Actum faciens per quem promittitur à statuto præmium, illud non consequitur si alia ratione, quàm præmij faciat.*

Præmium non consequitur socius criminis, qui pro se exculpando manifestat conscium suum. ibidem,

15 *Præmium, quod conceditur capienti bannitum non debetur ei, qui casu, & non spontè capit bannitum.*

Præmium datur ei, qui vltrò se offert ad faciendum id, quod est causa præmij. ibid.

16 *Contrarium seruatur in magno statu Etruriæ, sufficit enim, quod bannitus sit captus, vel occisus quacunque causa id fiat, sed contraria opinio de iure est verior.*

17 *Bannitum capiens, vel interficiens causa vindictæ excusatur à pœna delicti. stante statuto impunitatem promittente, secus à pœna in foro conscientiæ.*

18 *Inimico cõtra alterum inimicum an liceat procurari banniri eius inimicum, vt eo bannito illum impunè occidere possit, & præmium cõsequi.*

19 *Beneficium concessum à lege, vel statuto facienti aliquem actum prodest etiam facienti ignoranter.*

Aliud est ignorare occisum esse bãnitum, aliud ignorare statutum præmians occidentem bannitum. ibidem in fine.

CASVS DVCENTESIMVS SEPTVAGESIMVSQVARTVS.

1 QVAMQVAM occidens bã-
nitum, qui ex forma statu-
torum impunè offendi po-
terat, ignorans eum esse bã-
nitum, beneficio statuti in
hoc gaudeat, quod puniri
non potest: Bartol. in l. inter omnes. §. rectè.
nu. 4. ff. de furt. in l. genero. sub nu. 2. ff. de his
qui notant. infam. & in l. si is, qui in 2. lectu-
ra. §. quod si seruus. ff. de acquir. rer. domin.
Angel. in d. §. rectè. nu. 1. & 2. Crauet. cons. 2.
nu. 8. vers. quia attendi debet, & infra. Mar-
sil. in l. 1. in princ. nu. 69. versic. & scias. ff. ad
l. Cornel. de sicar. & in pract. crim. §. aggre-
dior. nu. 3. vers. & scias quod. Vulpell. respõs.
crim. 59. nu. 5. & sequ. vers. sic & secunda sub
monetur. inquiens esse receptissimam sentẽ-
tiam. Cepol. cons. crimin. 7. nu. 6. vers. præte-
rea hoc probatur. Petr. à Plaza in Epitome
delictorum. lib. 1. cap. 36. nu. 7. versic. secũdo
eodem pacto. Ioan. de Aruono Epitom. 63.
amplia dictam constitutionem. fol. mihi 95.
Moron. in tract. de fide, treug. & pace. quæst.
107. nu. 19. & 20. versic. & benè. Menoch. de
arbitrar. Iudic. lib. 1. q. 90. nu. 20. & sequ. vers.
extenditur tertio. Tobias Noni. cons. vltim.
nu. 15. Faria. in pract. crim. titul. de var. ac di
uers. quæstionibus. quæst. 103. ampliat. 11. nu.
30. & 31. vbi testatur de communi, à qua nõ
sit recedendum. Nell. in tract. de bannit. in
2. parte secundi tempor. q. 25. dicẽs ita com
muniter teneri. Castrens. in l. quæ sub condi
tione. §. de hoc iureiurando. nu. 4. ff. de cõdi
tion. institut. Ias. in l. omnes populi. nu. 49. ff.
de iustit. & iure. & ibidem Crot. in repetit.
nu. 129. Alex. consil. 114. num. 4. lib. 1. Corne.
cons. 122. num. 8. lib. 4. Dec. cons. 327. num. 4.
vers. & ideo. Clar. in §. homicidium. num. 67.
vers. fuit etiam aliquando dubitatum. & no-
uissimè Farin. cons. crim. 101. nume. 23. vers.
Tertio quia. qui tamen in re clara paucio-
2 ribus authoritatibus fuit contẽtus, quia ad
pœnam euitandam potius attenditur veri-
tas, quam opinio. §. si quis rem. Instit. de le-
gat. §. placuit. in fine. Instit. de obligat. quæ ex
delict. nascunt. & l. fin. ff. de crimin. expilat.
hæredit. vt dicit Bartol. in d. §. rectè. in fine.
nume. 5. & in d. l. genero. sub nume. 2. An-
gel. Crauet. Vulpel. Cepol. & alij supra rela-
ti Doctores.
3 Tamen si vltra impunitatem statutum con-
cedit præmium huiusmodi occisoribus ban
nitorum; qui ignoranter illum occidit, quia
nescit illum esse bannitum, nõ consequitur
tale præmium: ita determinat Bartol. in d.
l. genero. sub num. 2. ad finem. vers. quando-
que allegatur ignorãtia ad commodum. di-
4 cens punctualiter, quod si statutum cõcedat
centum præsentanti bannitum, & cœpisti, &

præsentauisti quendam, qui erat bannitus,
sed tu ignorabas illum esse ex bannitum, nō
debes habere præmium, quia nō sufficit ad
5 acquirendum potestatiuam conditionē im-
pleri facto, sed opus est, quod ex certa scié-
tia adimpleatur; Idem tenet ipse Bart. in l.
3. §. vtrum. nume. 3. ff. ad Senatusconsul. Sylla
nian. quem sequuti sunt Cepol. d. cons. 7. nu.
2. vers. sicut non debet gaudere. Dec. d. cons.
327. nu. 5. ad fin. vers. primo ergo non obstat.
Clar. in d. §. homicidium. sub nu. 67. vers. fuit
etiam aliquando dubitatum. aiens ita com-
muniter teneri. Menoch. de arbitrar. iudic.
lib. 1. q. 90. nu. 22. vers. non me fugit. Nell. in
tract. de bannit. in 2. part. secundi tempor. q.
22. in fine. vers. quarto quia. Farin. de magis
communiter recepta opinione testans d. q.
103. ampliat. 11. num. 33. in vers. & licet. Mo-
ron. in tract. de fide, treuga, & pace, qō. 107.
nume. 13, & sequ. vers. secunda ratio. & dicit
Angel. in d. §. rectè. sub num. 2. quod ita vidit
iudicari Perusij contra quendam, qui cœpit
rebellem, & non credebat eum esse rebellē,
quia non fuit admissus ad prēmiū, licet qui-
6 dam dicerent contrarium, eo quod erat val
de difficile implere illam conditionem, sub
qua debetur præmiū, vnde sufficiebat, qua-
litercunque esset impleta: Quod si esset ve-
rum, etiam si balistarius in concertatione
multorum occideret Rebellem incognitū,
prēmio gauderet, quod non admittitur, vt
ibi per ipsum Angel. ita etiam notauit Bar.
in l. si is qui, in 2. lectura. §. quod si seruus. ff.
de acquir. rer. domin. vbi ait, quod dum esset
7 officialis Pisis, vbi est statutum, quod quicū-
que duxerit ex bānitum in persona, habeat
quinquaginta à Communi, quidā Potestas
de Comitatu duxit quendam, qui fuerat fu-
ratus vnam bindam paruam, sed postea fue
rūt reperta plura furta in eo, & cum ille fue
rit repertus exbānitus, petebat quinquagin
ta libras, & ipse Bart. dicebat, quod non de-
bebat habere, quia non principaliter duxe-
rat, tanquam ex bannitum, sed tanquam fu-
rem, vnde præmium non debebat consequi:
Qui videtur exigi, quod vt talem illum exhi
buerit per illum textum, & per alia iura per
eum allegata. sequitur Baiard. ad Clar. in §.
homicidium. nu. 208. & 209. Idem consulen
do tenuit Bald. cons. 434. præmittendum est
8 ad euidentiam. nu. 1. & 2. lib. 5. subdens nu.
3. quod scientia præsumitur quando quis est
publicè bannitus, & in locis publicis prēco-
nizzatus, & in consilio populi cōdemnatus,
quia quod sciunt communiter omnes, præ-
sumuntur singuli scire, & quod etiam proba
9 tur per proprium iuramentum occidentis,
non secus ac probetur ignorantia, cum con
trariorum eadem sit disciplina. Et cum his
concordant Bald. in l. si quis hæredem. vers.
extra quæritur. nu. 7. C. de instit. & substit. &
post plures alios per eum citatos Petr. Phi-
lippus Corne. d. cons. 121. sub nu. 8. vers. licet
enim. lib. 4. quicquid in contrarium ex plu-
ribus tētauerit Baldus in d. l. genero. aduer-
sus Bart. ibi, & in alijs locis supra adductis:
Et post ipsum Baldum Roman. in d. §. vtrū.
sub num. 2. dictæ l. 3. ff. ad Senatusconsul. Sil-
lanian. & alij relati per Farin. d. q. 103. num.
34. vers. contrarium tamen. Et est verissima
opinio de iure, & optimè probatur ex dictis
per Bart. in l. 2. sub nu. 4. versic. item debet. ff.
de condit. & demonstrat. vbi ex mente Dyn.
in l. cum seruus. ff. de verbor. obligation. tra-
10 dit, quod conditio potestatiua debet imple
ri à sciente, & non sufficit, si facto tātum ad-
impleatur quantum ad obligationem ac-
quirendam, licet secus quantum ad pœnam
euitandā, quod latius prosequitur ipse Bar.
in d. l. cum seruus. Sed quicquid sit de iure
11 propter publicam vtilitatem, & pro faci-
liori bannitorum extirpatione, contrarium
seruatur de cōsuetudine in Vrbe, vt testatur
Farin. d. q. 103. nu. 34. vers. contrarium tamē.
& ipse verè nunquam vidi in Magno Duca-
tu Hetruriæ sub hoc prætextu denegari prę
mium occisoribus bannitorum, quasi quod
sufficiat bannitum fuisse interfectum, quali-
tercunque id fuerit sequutum.

Nec quidem mirum est, quod hoc casu præ-
mium non consequatur occidens bannitum
ignorāter ex iuris communis dispositione,
prout statutū permittit, quia nec qui ex par
12 ticulari odio, & ad propriam vindictam, &
vltionem, & non zelo iustitię, vel etiam se
ipsum defendendo, bannitum occidit, præ-
miū à statuto concessum consequitur. Andr.
Barbat. in addit. ad Baldum in d. l. si quis hę
redem. in addit. in verbo, extra quęritur. sub
nume. 7. C. de instir. & substitution. Sequitur
Moron. in tract. de fide treug. & pace. d. qō.
107. num. 9. & sequ. vers. sed hęc omnia, & in-
fra. Farin. d. q. 103. nu. 201. vers. sic & occidē-
tem. & nu. 127. vers. verum licet. & fuit opi-
13 nio Bart. in l. nulla. nu. 2. per illum textum.
C. de delatorib. lib. 10. vbi dicit, quod si sta-
tutum concedit prēmium occidēti hostem,
vel rebellem, & aliquis eum occiderit se de-
fendendo, nō debet habere præmium, quia
præmium datur illi, qui se vltrò, & spōtè of-
fert ad faciendum illud, quod est causa prę-
mij, secus si fortuna coactus, vel ex alia cau-
sa faciat, quia non debet mereri prēmium,
qui nescit quid faciat: Et licet Alex. ibi ui-
deatur tenere contrariū in addition. tamen
cum Bart. tenet Roman. in d. l. 3. §. vtrum. nu.
3. vers. induco. ff. ad Syllanian. & Ioā. de Pla-
tea in d. l. nulla. num. 2. vers. sic ergo faciens.
C. de delatorib. lib. 10. inquiens generaliter,
quod faciens actum certa ratione, vel causa
14 præmiatiua à lege, vel statuto, si alia ratio-
ne faciat, non cōsequitur præmium, & quod
ideo si statutum, vel bannimentum dicit, qđ
si quis manifestauerit talem delinquentem,
habe-

habebit tantum præminm, & aliquis incul-
patus de illo crimine pro ſe excuſpãdo ma-
nifeſtet delinquentem, non habebit præ-
mium, quia non ſponte facit cauſa præmij
conſequẽdi, ſed neceſſitate pro ſua excuſa-
tione ne puniatur: Et magis in ſpecie no-
15 ſtra ſubdit, quod ſimiliter, ſi ſtatutum dat
prẽmium capienti bannitum, non debetur
ei, qui caſu, & non ſpontè caperet. Idem
cenſuit Angel. in eadem l. nulla. notãs ex ea
lege, quod ſi ſtatutum dicit, quod nominãs,
ſeu manifeſtans aliquem bannitum babeat
præmium, & aliquis, qui inculpabatur, ad
ſui defenſionem delinquentem demonſtra-
uerit, vel manifeſtauerit, non debet habe-
re prẽmium: Quod putat verum, quia præ-
mium datur ei, qui vltrò ſe offert ad facien-
dum id, quod eſt cauſa præmij, ſecus ſi caſu,
vel fortuna.
16 Sed quicquid ſit de iure, vide ipſe ſeruari in
Magno Ducatu Etruriæ, quod detur præ-
mium ei, qui bannitum occidit non aelo iu-
ſtitiæ, ſed cauſa vindictæ, tanquam propriũ,
& particularem inimicum, vel etiam ſe de-
fendendo, quaſi quod menti ſtatuentium ſa-
tisfactum ſit per occiſionem banniti, quacũ
que cauſa occidatur, ita vt cogitatum, & cõ-
ſideratum fuerit ſolummodo factum, nec
habita fuerit ratio cauſæ: Quod etiam ſer-
uandum eſſe teſtantur Crauet. & Baiard. re-
lati per Farinac. d. q. 103. nu. 206. verſ. & pa-
riter. & nu. 128. verſ. contrariam opinionem,
qui amplius conantur oſtendere hoc eſſe de
iure communi. Quapropter quicquid di-
cant Petr. à Plaza in Epitome delictor. lib.
1. cap. 36. nu. 21. verſ. quarto ex his liquet. &
Menoch. d. q. 90. nu. 48. verſ. declaratur ter-
tio. & alij relati per Farinac. d. q. 103. num.
199. verſ. limita ſecundo. dicentes, quod ta-
lis occidens ad propriẽ iniuriæ vltionem, &
ob priuatam inimicitiam, & particulare o-
dium nedum ſe defendendo, non poterit vi-
gore dicti ſtatuti puniri, vt poſt antiquiores
tradunt Clar. in §. homicidium. ſub num. 48,
verſ. ſed numquid ſtante hoc ſtatuto. in fine,
& ibi dicit, quod in foro contentioſo excu-
ſatur à pœna, qui bannitum cauſa vindictæ
17 interficit: Et quod ita obſeruari atteſtatur
Boſſi. in pract. crim. tit. banniti quid ammit-
tant. nu. 1. in fine. Vulpell. reſponſo crim. 59.
nu. 9. vbi quod iſta eſt communis concluſio,
quia attenditur ſtatuentium intentio, quæ
eſt, vt Prouincia facinoroſis hominibus ex-
purgetur, nulla habita ratione intentionis
occidentis, quod vindicandi animo, & non
ob publicam vtilitatem interfecerit. Fari-
nac. d. cõſ. crim. 101. nu. 21. verſ. primo quia.
& latius d. q. 103. nu. 126. verſ. amplia 24. &
num. 203. verſ. contrarium primo. & alij per
eos allegati, quicquid ſit in foro conſcien-
tiæ, de quo dixi in prioribus reſolut. crimi-
nal. cent. 1. caſu 61. nu. 6. & ſequ. verſ. in tan-
tum quod. ſed ipſe etiam teneo, quod præ-
mium ex dicta occiſione conſequetur ſecun
dum obſeruantiam ſupra relatam; de qua
non ſolũ verè atteſtari poſſum, ſed amplius,
18 quod non ſemel vidi per vnum inimicũ con
tra alterum, iuſtitia mediante, procurari
banna, vt poſtea eo bannito ad illius occi-
ſionem impunè venire poſſit, & prẽmia etiã
conſequi, prout in facto eueniſſe ſcio, & in-
terfectorem impunitatem, & præmium ob-
tinuiſſe: Licet enim hoc caſu ſecus ſit de iu-
re, & talis procurans non deberet gaudere
beneficio ſtatuti, vt per Farinac. d. q. 103. li-
mit. 20. nu. 321. tamen hoc non recipitur in
practica, vt ſubdit Farinac. nu. 322. pro qua
conſuetudine ſeruiunt notata per Menoch.
in tract. de arbitrar. iudic. lib. 2. cent. 2. caſu
185. num. 43. & plurib. ſeqn. vſque ad finem.
verſ. contra tamen, & infra. vbi etiam in his
terminis noſtris cõcludit, quod beneficium
19 à lege, vel ſtatuto conceſſum aliquid faciẽ-
ti prodeſt, etiam quod illud faciẽs tale be-
neficium ignorauerit, quia ſatis eſt, quod a-
ctum fecerit, ex quo dignus ſit prẽmio, etiã
quod ab illo inuitatus non fecerit, ad quod
plura adducit Menoch. & cum Menoch. cõ-
uenit Farinac. d. q. 103. nu. 35. verſ. imo præ-
dictum præmium. Quẽ cum videri poſſint
penes ipſum, huc tranſportanda non cen-
ſui. Et cum Menoch. conuenit Farin. d. qõ.
103. num. 35. verſ. imo prẽdictum prẽmium.
Et ita etiã colligitur ex Nello in d. 2. part.
ſecũdi tempor. q. 24. & differt reſolutio hæc
ab altera ſupra relata de ignorãte occiſum
eſſe bannitum, in qua contrarium diximus,
quia aliud eſt ignorare occiſum eſſe banni-
tum, & aliud ignorare ſtatutum prẽmians
occidentem bannitum, vt præciſè dicit
Nellus.

EPITOME.

An ſtante ſtatuto, quod bannitus impu-
nè offendi poſsit, ſi quis offendat ban-
nitum, cum quo ante bannum pacem,
treugam, vel cautionem de non offen-
dẽdo habebat ſub certa pœna, dicatur
eam rumpere, & in pœnam in illa con-
tentam incidere: Et quid quãdo cum
iam bannito ſit pax, treuga, vel cautio
de non offendendo, an ſcilicet & tunc
licitum ſit eum ſine metu pœnẽ conuẽ
tionalis offendere: Et quid ſi vtroque
caſu adſit iuramentum.

SVMMARIA.

1 B*ANNITVM occidens, cum quo ante*
bannum pacem, treugam, vel promiſſionem

de non offendendo sub pœna habebat, an inciderit in pœnam conuentionalem: Et dicitur, quod non, immo quod gaudeat beneficio statuti præmium concedentis occidenti bannitum.

2 *Bannitus non comprahenditur in cautione prædicta, nec actiuè, nec passiuè, quia cautio intelligitur durare, rebus sic stantibus.*

3 *Status mutatio facit recedere à pœna conuentionali ex causa criminali promissa: Prout videre est in eo, qui postea fuit bannitus; Nam impunè, stante statuto, offendi potest. limita nu. 15.*

4 *Lex non solum cõmunis, sed etiam priuata tollitur propter legis authoritatem superuenientem ob causam delicti.*

5 *Limita, quod nu. 3. dictum est, quando bannum est sequutũ ex alia causa, quam ex ea, propter quam pœna fuerat promissa.*

6 *Cautio pœnalis ob delicta, etiam cum iuramento præstita, tollitur, quando promittens ex delicto bannitus postea capitaliter fuit, & impunè offendi potest, stante statuto.*

7 *Iuramentum intelligendum est secundum naturam contractus.*

8 *Pax, aut treugua, vel promissio facta cum bannito de cum non offendendo, non tenent contra dispositionem statuti permittentis bannitos offendi posse.*

Publica vindicta pacto priuatorum tolli non potest. ibidem, & declara vt hic nu 9.

Statuto in odium bannitorum, pacto priuatorũ derogari non potest. ibid.

9 *An procedat in bannitis ex crimine læsæ Maiestatis tantum, vt quò ad alios offendens, debeat puniri ratione inhonestatis, & contrauentionis.*

10 *Pacem cum bannito faciens, & promittens illum non offendere sub pœna, si offendit, pœnam non incurrit stante statuto concedente impunitatem. Amplia nu. 11.*

11 *Amplia primo etiam, si promissio facta cũ bannito fuerit iuramento firmata.*

Iuramentum, intelligitur enim rebus sic stantibus. ibidem.

12 *Amplia secundo secundum aliquos, etiã si promissio facta fuisset de non offendendo cum eo, qui de proximo esset banniendus ob delictum, quod esset notorium,*

13 *Extende tertio, etiam quod talis bannitus non fuisset bannitus per sententiam Iudicis, sed ex alio statuto haberetur quodammodo pro bannito, vt si ipso iure, & facto a die commissi delicti delinquens incursus esset pœnam, licet nondum bannitus, declara vt ibi.*

14 *Lex municipalis Florentina de puniendo non solũ eos, qui homicidas interfecerint, sed etiã de dando eis præmium, declaratur.*

Banniendus de proximo, quando est notorium delictum, & transacti sunt omnes termini defensionum, ac tempora ad comparendum sunt expirata, & causa est in calculo ferendæ sententiæ, & sublata sunt remedia appellandi, tunc habetur pro bannito, & Statutum de bannitum offendendo impunè verificari potest. ibid.

CASVS DVCENTESIMVS SEPTVAGESIMVSQVINTVS.

1 TANTE statuto, seu decreto, quod bannitus impunè offendi possit, dubitari in facto vidi, an is, q. occidit bannitum, cum quo ante bãnum pacem, treugam, vel promissionem de non offendendo sub pœna habebat, in pœnam fractæ pacis, treugæ, vel promissionis de non offendẽdo inciderit, in eamque puniri possit: Et quod non puniatur talis occidens, sed statuti beneficio gaudeat, facit ea Doctorũ satis trita conclusio, quod bannitus non compræhẽ-
2 ditur in tali cautione, neque actiuè, neque passiuè. Bero. cons. 196. nu. 27. lib. 3. Thob. Noni. cons. vlt. quasi per totum. Hercul. in tract. de caut. de non offenden. cap. 23. num. 30. Moron. in tract. de fide, treug. & pace. q. 108. ferè in tota. & Farin. in pract. crim. tit. de varijs, ac diuersis questionibus. q. 103. nu. 54. vers. sic & pariter nunquam. Nec refert, quod bannum superuenerit post factã promissionem, quia ea intelligitur, rebus sic stãtibus, & nisi aliud de nouo emergat. c. cum inter. de renuntiat. l. fin. ff. qui satisd. cogant. l. continuus. §. cum quis. ff. de verbor. oblig. l. quod seruus. ff. de condit. ob causam. l. quæ-
3 ro. §. inter locatorem. ff. locati. vnde non procedit mutata qualitate, & conditione compræhensorum in ea, qui cum statum mutauerint, & banniti effecti fuerint, meritò tali securitate non obstante offendi ex statuto impunè poterunt: Quia propter legis au-
4 thoritatem superuenientem à delicto causatam, nõ solum tollitur lex communis, sed etiam priuata conuentionalis. l. quid ergo. §. si hæres. ff. de legat. 1. & videntur diuersi homines ab illis, qui erant tempore promissionis. l. ex facto. §. ex facto. ff. ad Senatuscon sul. Trebellian. & ita in indiuiduo determinant Bart. in l. 2. nu. 1. & sequ. C. Quando liceat vnicuique sine iudic. se vindicar. & ibi Bald. in l. 1. num. 1. & idem Bald. in l. 1. §. non fuit. in finalibus verbis. ff. de dolo. Bart. in l. qui seruum 96. & ibidem Ioã. de Imola col. fin. ante finem. ff. de verbor. obligat. Castrẽs. circa finem. versic. per istam legem. Alex. legens eam cum l. qui insulam 95. num. 3. attestans esse communem opinionem. & Iason col. penult. & finali. nu. 5. vers. per istum textum. vbi, re ad partes disputata, firmat hãc opinionem, quam dicit esse communem, & defendit ab impugnantibus illam, eorũ fundamen-

damentis respondendo. Imol. qui tamen in treuga dissentire videtur, & malè in l. si ex legati causa 23. nu. 4. eod. tit. de verbor. obligat. Corn. cons. 104. col. 2. sub nume. 1. & 2. & cons. 175. per totum, & cons. 217. col. fin. in fine vers. insuper. lib. 1. Marsil. in l. 1. §. si quis vltro. nu. 25. ff. de quæstionib. & in rubric. ff. de fideiussor. qō. 19. nu. 174. Vulpell. respons. crim. 77. nu. 16. & latius in tract. de pace. qō. 36. in princ. inquiens esse crebriorem sententiam. Moron. in tract. de fide, treug. & pace. qō. 107. nume. 2. & plurib. sequ. Herculan. in tract. de caution. de non offend. cap. 23. nu. 5. & sequ. Farinac. d. qō. 103. in decimatertia ampliat. nume. 46. & sequ. vbi dicit communem. Dec. cons. 352. num. 9. vers. secunda ratio. Bart. in qō. 1. incipiente, Lucanę Ciuitatis. nume. 12. vers. secundo probatur. Nell. in tract. de bannit. in 3. parte secundi temporis. qō. 52. vbi dicit ita seruari. & eum sequitur Clar. in §. homicidium. nu. 60. vers. Quero

5 aliquis fecit pacem. & ibi Baiard. in addit. nu. 231. Clar. tamen videtur hoc restringere, quando bannum est sequutum ex alia causa, quàm ex ea, propter quam facta fuit promissio, quod aliter non probat, & alij non tangunt, & eorum rationibus contradicit, quę etiam militant, vbi ex eadem causa sequatur bannum. Vnde meritò hoc non placet Carauit. de quo meminit Farinac. his scriptis visus. d. q. 103. num. 48. vers. & licet.

6 Et procedit conclusio pręmissa, etiam iuramento interueniente, vt post antiquiores ex recepta scribentium sententia dicūt Vulpell. d. q. 36. num. 2. & 3. Moron. d. q. 107. nu. 4. Hercul d. c. 23. nu. 18. vers. & ampliatur. Baiard. ad Clar. in loco citato. Farin. d. qō. 103. nume. 46. vers. amplia decimotertio in princ. Et secundum hanc opinionem aliàs in contingentia facti voraui in promissione de non offendendo sub pœna mille aureo-

7 rum, non obstante iuramento, cum illud intelligatur secundum naturam contractus, & ad illam restringatur. l. fin. C. de non numer. pecunia. & recipiat tacitam conditionem, nisi iusta causa superuenerit. l. si. ff. qui satisdar. cogant. & c. cum inter. de renunt.

8 Quinimo dicunt Doctores, quod etiam si facta esset pax, treuga, vel promissio de nō offendendo cum bannito, adhuc, ea non obstante, posset offendi impunè, & spreta conuentionali pœna ob dictum statutum, quia publica vindicta nō potuit tolli pacto priuatorum, & quia cum statutum hoc inductum sit in odium bannitorum, nō potuit ei derogari per conuentionem partium: vt per Imol. Castren. Alexand. & Iason. in d. l. qui seruum. per Corne. d. cons. 104. sub num. 1. & 2. d. cons. 175. per totum. & d. cons. 217. col. fin. in fine. versic. insuper. lib. 1. per Nell. latè insistentem in d. 3. parte secundi tēpor. qō. 51. & 52. in fine. Bartol. in d. disput. 1. incip. Lucanę Ciuitatis. in 3. parte. incip. solutio. nu. 1. & sequ. vsque ad finem. & per eundem Bart. in l. 1. §. non fuit. nu. 2. ff. de dolo. & ibidem notat Bald. nu. 3. & sequ. vers. deinde inducitur, dicens hanc opinionem esse ve-

9 riorem, & secundum eam vidisse pronuntiari Florentiæ. & Angel. sub nu. 3. vers. quid autem. licet videatur hoc restringere, quando talis bannitus, vt hostis veniebat contra patriam eo tēpore, quo occisus fuit, aliàs procedat contraria opinio, quod puniatur ratione inhonestatis, & tanquam proditor veniens contra propriam promissionem. Go-

10 zadin. cons. 61. nu. 13. vers. sexto adduco. inquiens, quod faciens pacem cum bannito, & promittens eum nō offendere sub pœna, si offendit, non incurrit pœnam delicti, nec conuentionalem, quia stante statuto, quod possit impunè offendi, tale pactum non valet, tanquam contra publicam vtilitatem, & contra communem suæ Ciuitatis quietē. Baiard. in addition. ad Clar. in d. §. homicidium. nu. 231. dicens esse magis communem sententiam Doctorum. Marsil. singul. 352. sępius vidi. & nouissimè Prosp. Farin. d. q. 103. num. 57. vers. contra quod imo. quicquid aliqui dicant in contrarium, de quibus meminit Idem Farin. antea nu. 55. nec ab hac sententia discedendum esset, si casus eueniret, quem tamen nunquam habui in facto, & si per annos quadraginta & vltra post adeptā doctoratus lauream in iure reddendo luerim versatus.

11 Conclusio tamen in se vera est, & procedit etiam si promissio facta bannito fuerit iuramento firmata. Thobi. Noni. d. consil. vlt. ad fin. num. 24. vers. præterea licet. Vulpell. d. q. 36. num. 2. & 3. Marsil. d. sing. 352. post principiū. Baiard. alios referens in addit. ad Clar. in d. §. homicidium. num. 231. & præter illos Farin. d. q. 103. nu. 57. vers. contra quod imo. Nec mirum, quia & iuramentum intelligitur, rebus sic stantibus, nec trahitur ad ius superueniens de futuro, vt tradit Natta cōs. 50. nu. 2. lib. 1. & ponit etiam Dec. cons. 335. num. 3.

12 Nec desunt, qui velint prædicta procedere non solum in iam bannito, sed etiam in bāniendo de proximo, vbi eius delictum esset notorium, & certum esset ex illo bānum de proximo sequuturum, quasi quod tunc talis banniendus haberi debeat pro bannito: vt in terminis tradit Corne. cons. 104. nume. 2. & sequ. vsque ad finem lib. 1. vbi consuluit, quod stante statuto Perusij, quod bannitus posset impunè offendi, si occidatur delinquens ab eo, cum quo erat facta treuga, oc-

13 cidens excusatur à pœna conuētionali pro obseruatione treugæ vigore dicti statuti, etiam quod occisus non esset bānitus per sententiam Iudicis, sed ex alio statuto haberetur quodammodo pro bannito, veluti quan

do à die cõmissi delicti, vel ipso iure, sequuto maleficio imponitur pœna, & citatus nõ comparuit in termino statuto, sed est contumax, & positus in banno, licet nondum cõdemnatus, ad quod quam plura allegat, & loquitur etiam, quod adhuc duraret terminus banni, dummodo certum sit, quod in eo termino comparere non possit delinquens, & futurus sit omnino contumax. Idem consulendo tenuerunt Marsil. cons. 94. sub num. 5. & sequ. vsque ad finem. Bero. cons. 184. nu. 3. lib. 3. Surd. cons. 367. nu. 22. Honded. cons. 113. nu. 42. & 43. lib. 1. Farin. quosdam alios referens. d. qõ. 103. ampliat. 22. nume. 122. & optimè facit Asinius inter consil. crimin. diuers. cons. 112. nu. 40. vers. tertio excusatur. & nu. 53. vers. nec quicquam refert. tomo 2.
14 in vltimo impressis in magna forma. Vbi ex pluribus probat, quod lex municipalis Florentina de non solum non puniẽdo eos, qui homicidas interfecerint, sed etiam de dando eis præmium, procedit, etiam si homicida adhuc non sit bannitus, nec per sententiam condemnatus. Et cum prędictis cõcordant Marsil. singul. 106. qui de proximo, circa medium. vers. & quid de non bannito, sed de proximo banniendo. & Lopez in rubr. de donation. inter virum, & vxorem. §. 38. nu. 8. quorum Doctorum dicta aliàs fuerunt habitâ in consideratione per me in casu, in quo pœna vitæ erat imposita per statutum ipso iure, & facto, statim commisso delicto, ad fauorem illius, qui notorium delinquentem ante sequutam condemnationem occiderat, eo tamen tempore, quo decursa erãt omnia tempora ad comparendum, & causa erat in terminis expeditionis, & per statuta sublatum remedium appellandi, vel aliter à sententijs criminalibus reclamandi. In qua re postea reperij Baiard. in addit. ad Clar. in d. §. homicidium. nu. 197. vers. item adde, quod hoc statutum. & Farin. d. q. 103. nume. 123. vers. contra. & latius nu. 225. & plurib. sequ. in 22. limitatione per totam. multa dicentes, qui tamen in istis terminis non vidẽtur dissentire à prædictis, sed potius cum eis conuenire.

EPITOME.

An capienti mulierem, quæ se prægnantem reddi permiserat, & edito partu, illum suffocauit, seù necauit ante, vel post condemnationem pro tali parricidio de illa sequutam, debeatur præmium à statuto, vel decreto cõcessum capientibus homicidas, & quid in occidente mulierem bãnitam, stante eodem statuto, vel decreto, quod bannitus possit impunè offendi, & occidenti vlterius præmium detur.

SVMMARIA.

1 *STATVTVM concedens præmia capienti, vel occidenti bannitum, nõ habet locum in capiente, vel occidente mulierem bannitam.*
2 *Cessante ratione finali statuti, cessat eius dispositio.*
3 *Patre damnato de crimine læsæ Maiestatis, & filijs eius: tamen filiæ fœminæ non comprahenduntur.*
4 *Masculinum in pœnalibus non comprahendit fœmininum.*
5 *Onus paternæ vindictæ cessat in mulieribus, ex quo sunt ad id inhabiles.*
6 *Bannitorum appellatione continentur tam fœmina, quam masculi, fallit ex causa subiectæ materiæ, per quam masculi sunt habiles, fœminæ verò nequaquam.*
7 *Prẹmium non consequitur capiens, vel occidens mulierem bannitam: secus quò ad impunitatẽ, stante statuto, de quo latè casu 275.*
8 *Mulierem bannitam occidens præmium statuti non consequitur, sed impunitas a statuto concessa ei prodest, licet consuetudine idem seruatum sit in mulieribus, quod & in masculis.*
9 *Occidere mulieres, quamuis bannitas, etiã quòd impunè fieri possit, stante statuto, est adeò impyssimum, & vile, quod occisores non deberent, nec præmium, nec impunitatem consequi.*
10 *Statuti ratio vna expressa, cum nulla alia assignari possit, illa tanquam vnica, & sola habẽda est.*
11 *Statuti ratio, quæ non militat in muliere sicut in masculo, facit cessare dispositionem statuti.*
12 *Expressum esse dicitur, quod statuentes expressissent, si de eo interrogati fuissent.*

CASVS DVCENTESIMVS SEPTVAGESIMVSSEXTVS.

SAEPISSIMÈ vidi concedi capientibus mulieres, quę grauidę fuerant reddite, & partu edito, illum suffocauerant, seù necauerant, pręmia à statutis, seù decretis cõcessa capientibus, & dantibus in manus iustitiæ homicidas; Et cum quandoque fuerit dubitatum de huiusmodi præmiorum concessione, nõ ab re de hoc
1 aliquid dicere statui. Et quidem videtur, quod statutum concedens pręmia capienti, vel occidenti bannitum, non habeat locum in capiente, vel occidente mulierem bannitam, quia ratio statuti videtur esse, vt numetus

nis bannitorum extirpetur, per quos publica, & priuata quies turbari videtur, quæ ratio cessat in mulieribus, quas à seculo non est auditum, quod Territoria, à quibus sunt bannitæ, infestent, & publicam, vel priuatā quietem perturbent, vt propterea etiam ip-
2 sius statuti dispositio cessare debeat. l. adigere, §. quamuis. ff. de iure patronat. & cap. cū cessante. Extra de appellation. cum alijs allegat. per Tiraquel. in tract. cessant. causa, cessat effect. parte prima, in verbo, constitutionis cessāte causa, vel ratione, & in verbo, legis causa siue ratione. & in verbo, statuti cessante causa vel ratione. & tradit Paris. cō sil. 98. nu. 30. lib. 1. Non enim mulieres tantæ sunt audaciæ, vt territoria, à quibus exulant, inuadere præsumant, prout nec aliqd contra Principem moliri, nec vultionem cō
3 tra eum quærere: Vnde damnato patre de crimine lesę Maiestatis, licet damnentur etiam filij veluti ex reprobato sanguine ad paternam vindictam prompti, non tamen damnatæ intelliguntur filiæ fœminæ: vt videtur probari in l. quisquis. §. filijs. & §. ad filias. C. ad leg. Iul. maiest. & ibi tradunt Doctores. Beci. cō s. 64. nu. 2. vers. tamen quando. & latissimè Gigas in tract. de crim. lesæ Maiestat. lib. 3. tit. 1. de pœnis, quas filij incur. patre commit. crimen lesę Maiestat. qō. 14. in tota. Vbi eam communem dicit, & defendit ab impugnatione Claud. de Seisello in l. si quis id quod. nu. 3. & plurib. sequent. ff. de iurisdict. omni. iudic. respondēs omnibus
4 eius fundamentis, quæ vltra eum mihi tolli posse videntur vnico verbo, quia non hoc est ex eo, quod masculinum non concipiat fœmininum in ista materia de sui natura, & ex propria significatione termini, cui adijcitur dispositio, prout concipere contendit Claudius; Sed quia in mulieribus cessat ratio fu-
5 turæ vltionis paternæ. Vnde onus paternę vindictæ ad filias non pertinet; quę nō possunt manualiter eleuare inimicitiam. glos. in cap. 1. §. hoc autem notandum. in glos. magna, in fine. titul. Qui feud. dare poss. in vsib. feud. quam sequitur Angel. cōs. 289. viso facto. sub nu. 1. vers. nec dicat. & in l. pro herede. §. si sepulcri. nu. 2. in fin. ff. de acquir. hæredit. & in l. 4. §. cato. ad fin. sub num. 18. vers. sed attenta humanitate. ff. de verbor. obligation. & post eum Crauet. statim citandus.
6 Licet ergo statutum, seu decretum loquatur de bannitis, & terminus iste sit communis tam masculo, quàm fœminæ, & vtrumque de sui natura cōprehendat, tamen propter qualitatem subiectę materię congruētis solis masculis, & non fœminis, comprehendit virum tantum, non etiam mulierem, & ita in indiuiduo per prædictas rationes determinat Angel. cons. 67. ex themate prædicto. in primo dubio. per totum. quem sequutus est Crauet. cons. 6. nu. 77. vers. sed ponamus, ad finem. Angel. etiam in d. cons. 67. Refert & sequitur Baiard. in addition. ad Clar. in §. homicidium. num. 226. vers. Item adde si sta-
2 tutum concederet nominationem capiēti, vel occidenti bannitum. & vltra eos cū Angelo simpliciter transit Deci. in cap. dilecti. nu. 44. vers. item statutum. extra de exceptionib. Brunor. à Sole in suis quęstionib. legalib. qō. 26. nu. 43. vers. in hoc aduerte. de quo nouissimè meminit Farinac. in pract. crim. tit. de var. ac diuers. quęstionibus. qō. 103. nu. 63. vers. quamuis. Quę opinio vtiquè procedit in terminis per nos propositis, in quibus
7 verè loquitur Angel. in d. cons. 67. videlicet quo ad cōsequutionem præmij à statuto ordinati, ad quod non admittitur capiēs, vel occidens mulierem bannitam; vt per Farinac. d. q. 103. nume. 64. vers. benè verum est. quicquid postea subdat nume. 65. ex mente Carauitæ per eum relati, secus autem quo ad impunitatem consequendam, nam qui mulierem bannitam occideret, nullam mereretur pœnā ex dicto statuto bannitos im-
8 punè offendi permittente, quod in casu isto mulierem bannitam comprehendere volue runt Bald. in l. fin. nu. 4. vers. aut est ius diuinum. C. si contra ius, vel vtilit. public. & in l. Imperator la 2. in 3. lectura nu. 2. ff. de statu homin. Nell. in tract. de bannis. in 2. part. secundi tempor. qō. 39. Deci. in c. quę in ecclesiarum. num. 74. vers. & ideo infert. extra de constitution. & Farin. d. qō. 103. ampliat. 14. nu. 61. & pluribi sequ. vbi alios idem tenentes refert, & esse opinionem cōmuniter receptam testatur. Ego sanè vidi indifferenter concedi præmia capientibus huiusmodi mulieres, & eas in fortiam Curię dantibus, tanquam proprij partus parricidas, vbi earum sequutur condemnatio, multoque magis quando iam sequuta coodemnatione, & banno dantur in manibus iustitiæ, nisi verba statuti, aut decreti, vel ratio eius aliud suaderent, & minimè procedere videretur in capientibus has mulieres, siue nondum condemnatas, siue iam condemnatas, iuxta ea, quæ ex Carauit. tradit Farinac. loco
9 citato nu. 65. vers. sed in proposito. Occidere autem has mulieres adeo impijssimum semper putaui, vt vix impunitatem occidētibus cōcederem, vnde præmia omnino denegarem, si casus eueniret, quem tamē nusquam habui in facto, quia vbi nulla ratio in ipso statuto, vel decreto allegaretur expres-
10 sè, tamen cum nulla alia assignari posait, quàm extirpationis bannitorum, & defensionis Territorij à damnis, & incursionibus, & maleficijs contra personas, & bona illius, vtique ea tanquam vnica habenda est, ac si specialiter in ipso statuto, seu decreto descripta appareret. Bald. in l. quamuis. & in l. quoties. C. de fideicom. & in l. maximum vitium. C. de liber. preterit. Imol. in l. fin. ff. de

hered.institutuen. Cepol. in tract. de interpret. leg. extensiu. tit. de generali extensione interpretatiu. num. 120. vers. quando autem, & tit. quæ fuer. caus. introd. extens. nu. 316. vers. aliquando ratio. Deci. cons. 64. num. 3. vers. cum ergo, & probatur in l. nominatim. ff. de liber. & posthum. in l. si optio, ff. de option.
11 leg. & in l. miles agrum. ff. de re militar. quę quidem ratio cum nullo modo posit considerari in muliere bannita, sed penitus in ea cesset, vtique & dispositio cessare debet, vt supra dictum est, nec aliter statuētes sensisse mihi persuadere possum, vt propterea
12 casus hic eo modo decidendus videatur, quo illi verisimiliter terminassent, si de illo interrogati fuissent, iuxta glos. communiter receptam l. tale pactū. §. final. in glos. final, in fine. ff. de pactis.

EPITOME.

De erectione furcarū, quod sit meri Imperij; Et an permissa occisione banniti à statuto posit, qui illum capit, suspendere in arbore, maxime si illum viuum ducere potuisset ad Curiam, & an saltem teneatur pœna violatæ iurisdictionis, & quæ sit talis pœna in similibus casibus.

SVMMARIA.

1 *Fvrcarvm simplex erectio, ac illius exercitium est meri Imperij.*

2 *Stante statuto quod bannitus impunè capi & occidi possit, si capiatur, & a capiente furcis, vel arbori suspendatur, an teneatur saltem respectu vsurpatæ iurisdictionis.*

3 *Suspēdens aliquem sine iussu Iudicis, committit quasi crimen lesę Maiestatis; ex quo authoritatem publicam sibi assumit.*

4 *Exercitio iurisdictionis meri Imperij consistit in quatuor, sicut sunt quatuor elementa, & dantur exempla. ibid.*

5 *Qui vel capere, vel occidere potest bannitū, illum quoque suspendere potest, inscio Iudice, sed quò ad capiendum deberet captum Iudici consignare, vide nu. 9.*

6 *Occidisse dicitur bannitum, qui illum strangulat, & nu. 7.*

7 *Qui furcis suspendit bannitum existimās se habere merum Imperium, quod non habet, punitur tanquam vsurpator iurisdictionis.*

8 *Bannitum tutius est captū ducere in fortijs Iustitię, quàm occidere, & minus est occidere, quàm furcis suspendere.*

9 *Bannitus, etiam stante statuto, non deberet occidi, nisi eo resistente, secundum æquiorem opinionem, attamen opinio Farinaccij Romæ praeualuit.*

CASVS DVCENTESIMVS SEPTVAGESIMVSSEPTIMVS.

1 Fvrcarvm erectionē simplicem, nedum exercitium illarum ad pœnam facinorosis hominibus infligendā, iurisdictionem meri Imperij ostendere voluerunt Oldrad. cons. 161. in 1. dubio, per totum. Deci. cons. 249. per totum. Alba cons. 34. nume. 3. Cassane. in consuetud. Burgund. rubric. 1. tit. Des iustices & droictx de icelles in princ. in verbo, iustices. nu. 33. fol. 47. & §. 8. in verbo, lesigne. num. 2. vers. erectio enim, folio. 314.
2 Vnde quæsitum est, an statuto permittente bannitum impunè offendi posse, qui bannitum cæpit, & potuit ad Curiam viuum ducere, & noluit, sed illum fecit suspendere in arbore, in aliquo teneatur, saltem respectu vsurpatæ iurisdictionis in sic occidi faciendo, & suspendendo bannitum, quod crimen
3 quàm graue sit, paret ex eo, quod sapit crimen lesę Maiest. Afflict. lib. 1. constit. regni rubr. 46. de prohibita official. occas. in constit. Duram & Diram. in 4. notab. num. 6. Capic. decis. 130. in 3 dub. num. 21. & sequ. Crauet. cons. 18. nu. 2. Hieron. Gigas in tract. de crimin. lesę Maiest. lib. 1. titul. qualiter, & à quib. crimen lesę Maiestat. committat. q. 22. per totam. Et ante eos Bart. in l. omnes populi. in 8. quæst. primę quæstion. princ. nume. 14. ff. de instit. & iur. maximè verò in occidēdo, seù suspendendo hominem, vt Afflict. dicit in d. cōstit. Duram & Diram in 3. notab. num. 3. per l. 3. in fine. ff. ad leg. iul. Maiest. & notat etiam Menoch. de arbitr. iudic. lib. 2. cent. 4. casu 320. nu. 2. vers. primus est. & antea Andr. de Iser. in constit. regni in d. constit. terminum vitę. in verbo, occidisse folio mihi 22. à tergo col. 1.
4 Et videbatur, quod sic faciens voluisset sibi attribuere authoritatem, quam non habebat, & meri Imperij iurisdictionem exercere, quę cōsistit in quatuor, sicut sunt quatuor elementa, in igne, quando quis comburitur propter maleficium, in aqua, quando quis ponitur in culeo, & proijcitur in amnem, seù in mare, in terra, cum quis in terra prosternitur, & decapitatur, in aere, quando qs suspenditur furca, quia suspensus pendet in aere, vt eleganter tradit Cassane. in d. rubr. 1. d. tit. Des iustices & droictz de icelles. §. 1. in verbo. au territoir num. 14. & 15. vers. per ista enim. fol. 91. post Bald. per ipsum citatū cons. 420. lib. 1. quod est repetitum in consil. 468. lib. 3. & cons. 415. lib. 5. & incipit, Qualiter probentur.
5 Ceterum contrarium determinare videtur Andr. de Iser. lib. 2. constit. Regni, rubr. 3. de forbannit. & foriudicat. in constitutione, Pœnam eorum, in verbo, hostis publicus reputetur.

netur. fol. mihi 133. & 134. vbi dicit esse in potestate illius, qui capit foriudicatum, an velit eum occidere, an verò Curiæ assignare, licet alias, si possit capere malefactorẽ, non debeat illum occidere. l. sed & si quemcunque. in princ. ff. ad leg. Aquil. quo stante quærit, quid si capiens foriudicatum suspẽdat eum in arbore, an impunè id videatur fecisse, & dicit negari non posse, quin occi-
6 derit foriudicatum, quia satis occidit, qui strangulat. l. 1. §. occisorum. ff. ad Senatuscõsul. Sillan. & quod propterea pœnam nõ mereatur, cum statuti authoritate fecerit: subdit tamen, quod si suspendens prætenderet, se habere merum imperium, & hoc prætex-
7 tu id fecerit, si illud non habet, tanquam vsurpans, quod suum non est, teneretur de vsurpata iurisdictione. Quod dictum Andreæ de Isern. sequitur in eadem cõstitutione, Pœnam eorum, Afflict. nu. 75. vers. & primo. dicens, quod cum suspendere sit occidere, & statutum permittat occisionem, ea videtur concessa per omnem modum, per quem fieri potest, sed si constaret, quod capiens foriudicatum dictam suspẽsionem fecerit, quia diceret habere merum Imperiũ, & illud non haberet, tunc puniretur pœna vsurpatę iurisdictionis, secundum Andr. de Isern. & est verissima conclusio, & cum eadẽ opinione transit idem Andr. de Isern. in eisdem constit. lib. 1. rubr. 14. de homicid. puniend. in constitutione, Terminũ vitę, in verbo, occidisse, vers. quid ergo si non occidit gladio, fuste, vel lapide, sed suspendit hominem in furca? folio. 22. à tergo colum. 1. idẽ simpliciter sequendo Afflict. & nulla habita mentione Andr. de Isern. tenent Baiard. in addition. ad Clar. in §. homicidium. nu. 222. & Foller. in pract. crimin. in 1. parte secundę part. principal. in verbo, foriudicentur. nu. 11. vers. & in tantum, idem referendo dictos Baiard. & Foller. dicit Farin. in pract. crim. titul. de var. ac diuers. quęstionibus. qõ. 103. ampliat. 9. num. 23. vbi tamen non meminit de Isern. nec de Afflict. & cum Isern. transit in d. constit. Terminum vitę, Carer. in pract. crimin. §. secundo quęro. nu. 1. & seq. fol. 107. à tergo.

8 Licet autem, vt dictum est, licitum sit capiẽti bannitum illum occidere, etiam si possit ducere ad manus iustitię, tamen melius facit si eum non occidat, ne notam geminæ suspicionis incurrat de qua in l. fi. C. de Malefic. & mathemat. vt benè aduertit Andr. de Isern. in d. constit. Pœnam eorum, in verbo, non negata. sub litera. E. ad fin. versic. & nota. fol. 134. Nec tamen omittendum duxi circa conclusionem ab Isern. firmatam vt supra, quod in facultate capientis bãnitum sit illum ducere ad Curiam, vel etiam quod ducere possit, illum occidere impunè, quod & si eam tenent Foller. in d. verbo, foriudi-

...nu. 13. vers. sed an liceat. in fine, & ...iati per Farina c. d. q. 103. ampliat. 28.
9 nu. 144. tamen alij aliter sentiunt, volentes non posse occidi bannitum non resistẽtem, qui tuto ad Iudicem duci potest, vt subdit Farinac. nu. 145. qui tamen nu. 146. subiungit, quod cum casus accidisset Romę, fuit ipso patrocinante propositus, & resolutus in Sacra Consulta secundum primam opinionem, quod licita sit occisio, & ibidẽ nu. 147. & quampluribus sequ. inserit duas informationes in iure in ea causa per ipsum factas, propter quas Illustrissimos illos Patres ad sic decidendum motos fuisse existimat, in quibus quidẽ informationibus multa dicit, quæ hic inserenda non putaui, cum præsertim his iam scriptis ad manus meas peruenerint: Et pro eadẽ sentẽtia aliàs interrogatus respõdi, fretus authoritate Andr. de Isern. & Afflict. in locis relatis, quę penes me magna semper fuit.

EPITOME.

An statutum, quod bannitus impune offendi possit, locum habeat in occidente bannitum veneno, maxime verò in vxore eo modo proditorie maritum bannitum occidente? Quidue in extraneo de ordine, & mandato vxoris maritum eius bannitum pariter veneno, vel aliter occidente, & de alijs in hac materia.

SVMMARIA.

1 *HOMINEM plus est occidere veneno, quàm gladio.*
Stante statuto, quod bannitus impunè occidi possit, tamen veneno id fieri non posse aliqui tenent, ibidem. Contrarium nu. 4.
2 *Proditor appellatur, qui occidit veneno.*
3 *Iudex reum criminis veneno occidere non potest.*
4 *Bannitum veneno occidere an liceat.*
5 *Statutum contra bannitos dicitur respicere publicam vtilitatem, vt prouincia talis hominibus scelestibus expurgetur, ideo latè interpretandum.*
Occidens bannitum quouis modo dicitur satisfecisse intentioni statuti, ibidem.
6 *Mulier occidens veneno maritum eius bãnitum an impunè egisse dicatur, stante statuto impunitatem dante occidenti bannitum.*
7 *Statutum concedens impunitatem occidenti bãnitum, non comprahendit vxorem interficientem maritum.*
8 *Maritum occidi ab vxore maius crimẽ esse reputatur, quàm patrem, vel matrem occidere, secundum opinionem D. Authoris rationibus,*

nibus, de quibus hic per eum.

9 *Vxor sequens maritum bannitum pro crimine læsæ Maiestatis nullam pœnam incurrit, quia nec capere, nec manifestare illum tenetur.*

10 *Auxilium præstans vxori ad occidendum virũ eius bannitum, & qui alias ex forma statutorum occidi posset, punitur, secus si solus fecerer.*

Ratione adiuncti prohibetur, & punitur, quod simpliciter non prohiberetur, nec puniretur.

CASVS DVCENTESIMVS SEPTVAGESIMVSOCTAVVS.

ORTVO bannito in domo habitationis propriæ vxoris ex veneno, vt dubitabatur, ab ipsa vxore sibi dato, & procedẽte Curia in causa, peritos, & alios testes pro informatione recipiendo, orta est dubitatio, an stante, quod homo ille tanquam bannitus ex statutorum dispositione impunè occidi poterat, deberet Curia vlterius procedere, an verò ab vlteriori processu discedere, & vxorem mortui banniti non inquietare, etiam quod verè ipsa veneno maritum occidisset; Quæ dubitatio duas recipit disputationes, vnam, an statutum, permittens bannitum impunè occidi posse, locum habeat in occidente veneno, Alteram, an idem statutum compræhendat vxorem interficientem maritum.

1 Circa primam difficultatem, quoniam plus est hominem extinguere veneno, quàm occidere gladio, vt est textus ad literam in l. 1. C. de malefic. & mathemat. multi voluerũt vigore prædicti statuti minimè bannitum posse veneno necari, & inter cæteros Deci. in cap. quæ in ecclesiarum. num. 70. extra. de constitution. Foller. in pract. crimin. in 2. parte secũdę part. princip. in verbo, Item quod sororem venenauit. num. 33. Petr. à Plaza in Epitom. delictor. lib. 1. cap. 20. nu. 7. Anton. Gomez. in legib. Tauri leg. 76. num. 17. ad finem, versic. item adde, quod talis offensus. Monticel. in pract. crim. reg. 3. nu. 41. Farin. in pract. crim. tit. de var. ac diuers. quęstionibus, quęst. 163. nu. 110. vers. prout & contrarium. & alij per eum allegati; quibus addo Gomez. tomo tertio variarum resolution. cap. 3. de homicid. sub nu. 7. circa medium, versic. ex quo textu. Marsil. in rubr. ff. de quęstionib. nu. 14. vers. tene menti perpetuo. & Afflict. in constitut. Regni lib. 3. rubr. 41. de malis & noxijs medicament. in constitut. mala noxia. ad finem, sub nu. 6. vers. an autem liceat. & sentit Monticell. in pract. crimin. regula 3. limit. 15. nu. 28. ad finem, & latissimè omnium probat Cepol. cons. crimin. 5. nu. 18. & pluribus sequ. vers. in contrarium

2 detur, & infra. Dicitur enim proditoriè occidere, qui veneno interficit, vt dicunt in l. nemo clericus, Iacob. Butrigar. circa medium, & Bald. nume. 11. vers. nota secundum hoc. C. de summa Trinit. & fid. cathol. & Salyc. in l. cum fratrem, in princ. nu. 1. C. de his quib. vt indignis. & sentiunt alij Doctores in locis supra citatis. Probaturque dicta

3 conclusio per text. in l. aut damnum, circa principiũ. in vers. proinde. ff. de pœnis. Vbi habetur, quod & si Iudex reum criminis ad mortem condemnare potest, non tamen ei licet veneno illum occidere: de quo textu memores fuerunt Gomez d. cap. 3. sub nu. 7. circa medium, vers. pro quibus. & Petrus à Plaza d. cap. 20. sub nu. 7.

4 Alij autem cõtrarium tenuerunt, quod imo veneno bannitum occidere liceat, & præcipuè Collegium Dominorum Aduocatorum Curialium Prouinciæ Marchiæ inter consil. crimin. diuers. cons. 150. nu. 48. post vers. his tamen non obstantibus, tomo primo, in impressis vltimo loco in magna forma. Foller. latè insistens in pract. crimin. in 1. part. secũdæ part. princip. in verbo, foriudicentur. nu. 12. vers. sed nunquid, & infra. Vulpell. respõso crimin. 59. nume. 4. Decian. in tract. crim. lib. 7. cap. 30. sub nume. 5. vers. & adeo, ad finẽ. & alij, quos refert, & sequitur Farinac. d. q. 103. nu. 108. vers. sic. & veneno. Quorum opinio quicquid sit in puncto iuris, in practica obseruaretur, eo quod statutum respi-

5 ciat publicam vtilitatem, & ideo latè sit interpretandum, & quomodocunque banniti sequatur occisio, intẽtioni ipsius statuti satisfactum videatur, vt considerat Dec. in d. cap. quæ in ecclesiarum. sub num. 72. vers. & licet ista. & tradit pręcisè Farin. d. qõ. 103. nu. 111. vers. verum prima opinio. Et propterea hęc prima difficultas videretur impedi-

6 re processum contra mulierem, cum potuerit bannitum veneno occidere, quia huiusmodi exceptio impunitatis homicidij ex statuto contra bannitum permissi impedit processum, vt post Brun. resoluit Vincen. de Franch. decis. Neapolit. 276. in princ. nume. 2. part. 2. & vltra eum Bald. in lib. statutorũ compilato per Sigismund. eius pronepotẽ, in verbo, bannitus. nu. 40. vers. Statutum, qđ bannitus possit impunè offendi. & nume. 46. & 47. vers. Statutum dicit quod bãnitus possit impunè offendi. & pulcrè Angel. in tract. de Malefic. in verbo, comparent dicti inquisiti in termino defensionis. nu. 13. vers. quid si dicat. & ibi etiam Augustin. de Arimin. in additionibus, & ita se habere communem opinionem dicit Clar. post Gãdin. per eum citatum in §. homicidium. nu. 69. vers. sciendum est autem. Et ideo si aliud in hoc casu mulieri non obstaret, vtique contra eã vlterius procedi non posset, quia prima difficultas ad eius fauorem resoluta esset, quod veneno bannitum occidere sibi licuisset.

Quo

7 Quo ad ſecundam difficultatẽ reperio Vincenr.dẹ Franch.d.deciſ.276.hanc quęſtionẽ latiſſimè diſputantem, & finaliter concludẽtem, ſtatutum prædictum non compræhendere vxorem virum occidentem ex ſententia Sacri Conſilij,re plenè diſcuſſa; Pro qua ſententia adducit Cepol.conſ.crimin. 5.per rotum. Ripam in l.ſi conſtante. nu.48. verſ. ex prædictis infertur.ff.ſolut.matrim. Ioan. de Arnon.caut.5.quamuis cõſtitutio Regni, & alios, quibus addendi ſunt Monticel. in pract.crimin.reg.3. limit.2. nu.10. Conrad, in pract.crim.titul.de homicid.ampliat.22, nu.8.ſol.318.Farin.d.qõ.103.nu.282. verſ.limita decimo in vxore occidente maritum. & alij per eũ adducti, & præter eos Baiard. in addirion.ad Clar.in §.homicidium. num, 229.verſ.item adde, quod vxori.dum ſequitur expreſsè dictum conſilium Cepol. quintum, & dictam deciſionem Conſilij Neapolitani à Vincenr.de Franchis relatam. Dec. in d.cap.quæ in eccleſiarum.ſub nnm.63. de cõſtitut.Idem nouiſſimè tenuit Menoch.de Arbitrar.Iudic.lib.2.cent.4. in addition. ad caſum 356.nu.114.verſ.extenditur ſecundo. qui etiam ad idem adducit Decian.in tract. crim.lib.9.cap.11.nume.6.verſ.ideo vxor. & cap.15.nu.11.verſ.ſed quid,poſt medium. in quibus locis ſequitur Cepol.d. conſ.5.& dicit eſſe opinionem tutiorem,& veriorem, à qua ipſe nunquam diſcederẽ,licet non ignorem alios aliud ſenſiſſe, vt refert Farin.d.q. 103.nu.283.qui amplius putat nu.284.quod adeo eſt exoſum bannitorum genus, vt in contingentia facti Iudices in iudicando nõ recederent ab hac cõtraria opinione, quo-
8 niam in hac materia plus exiſtimo eſſe vxorem interficere virum,quàm patrẽ, vel matrem, cum hoc ſit quodãmodo ſe ipſum interficere, cum vir, & vxor ſint duo in carne vna,& vnus alterum adiuuare, & non perdere teneatur, & eſt arctiſſima inter eos coniũctio, & diuinę, & humanæ domus ſocietas,
9 propter quam vxor ſequens maritum pro crimine læſę Maieſtatis bannitum, nullam incurrit pœnam, nec illum tenetur capere, vel Principi denuntiare, vt capiatur, quinimo illum receptans non punitur,& alimenta ex ſuæ dotis fructibus,vel alijs bonis ſubminiſtrare tenetur, vt hæc, & alia ad hoc propoſitum deſeruientia copioſè deducit Hieron. Gigas in tract. de crimine lęſę Maieſt.lib.3.titul.de pœnis,quas filij incurrunt patre committ.crim.lęſę Maieſt.q. 19.20. & 21.ſol.mihi 362. 363. & 364. & patet etiam ex congeſtis per Cepol.d.conſ.5.num.18. & quamplur. ſequent. & ex alijs corroborari facilè poſſent,ſi expediret; Vnde nullo modo recedendum à dicta opinione in iudicãdo ſemper exiſtimaui, ideoque in propoſito caſu in eam deueniſſem ſentẽtiam, quod in cauſa contra dictam vxorem procederetur, ſi venenatio conſtitiſſet, de qua potius vana vox populi fuit, quàm vllus veritatis color adeſſet, vt propterea vlterius progredi non potuerit,non conſtito de delicto.
10 Non tamen prętereundum cenſui,quod retenta dicta opinione per me firmata, ſicur dictum ſtatutum non procedit in vxore maritum bannitum occidente, ita non haber locum in extraneo, vnà cum ipſa vxore, vel de eius mandato ipſum maritum occidente, licet aliter id impunè extraneus facere potuiſſet,vt cõcludit Ioan.de Arnon.d.caut. 5.per text.benè probantem in l.vtrum. & in l.ſi ſciente. ff. ad leg. Pompe.de parricid. & in §.alia deinde lex.Inſtit.de public.iudic.& vbique etiam notant Doctores: Et ita etiã concluſum fuit per conſilium Neapolit. vr refert Vinc.de Franch.d.deciſ.276.ſequitur Monticel.in pract.crim. reg.3. limit.15. nu. 28.in fine. nouiſſimè Farinac.d.q.103.num. 116.& ſequ.verſ.verum quod attinet, & infra. & ita etiam poſtea pertranſit ſub num. 282.poſt verſic.limita decimo. & antea hoc idem ſenſiſſe videntur Cepol.d.conſ.5.num. 29.& ſequ.verſ.ſed eſt videndum.vbi hoc eleganter probat. & Nell.in tract.dè bannit.in 2.part.2.tempor.q. 12.in fiu.verſ. puto tamẽ hoc verum.

EPITOME.

An ſtatutum concedens præmium capiẽti bannitum, vel malefactorem, habeat locum de iure in officialibus, & Miniſtris iuſtitiæ, qui ex debito eorum officij eos capere tenentur; Et ſimiliter in hominibus villarum, qui ex ſtatutis idem facere coguntur: Et quid de cõſuetudine ſeruetur in aliquibus locis: Et an capiens vltra præmium à ſtatuto conceſſum poſsit etiam à fiſco repetere expenſas in captura factas, maxime ſi dictum præmium excedant. Et quid pariter in hoc de conſuetudine certorum locorum obſeruetur.

SVMMARIA.

1 *STATVTVM concedens prēmium capiẽti bannitum non habet locum in Rectore, Officiali, ſeu Miniſtro Iuſtitiæ loci ſtatuentium: cum pro onere officij teneantur capere malefactores, & expurgare prouinciam malis hominibus.*
2 *Quod exemplificatur in Gubernatoribus, Poteſtatibus, Bariſcellis, & publicis Iuſtitiæ exequutoribus.*
3 *Milites Bariſcellorum non conſequuntur præmiũ conceſſum a ſtatuto capientibus bannitos, vel Rebelles,*

Rebelles, non obstante etiam consuetudine in contrarium.

4 *Et in Gallia, Cathalonia, & alibi seruata fuit opinio negatiua.*

5 *Statuto stante, quod homines de Villa teneantur persequi bannitos, & malefactores, & eos capere, etiam eleuato rumore in populo, si capiant bannitum, præmium non cõsequuntur.*

Qui necessitate officij facit, nõ consequitur præmium, sed ille, qui spontè, & voluntariè facit. ibid.

6 *Præmium cui debetur, ex quo cepit bannitum, etiam expensæ ei debentur, quas fecit in capiendo.*

7 *Expensæ, an, vltra præmium, debeantur capienti malefactorem, distinguendum est, vt hic.*

8 *Fiscus tenetur restituere expensas ei, qui fecit illas in capiendo bannito.*

9 *Expensas repetere potest de iure communi, qui cepit malefactorem, & præsentauit Curiæ sine mandato Iudicis, dummodo spõtè, & intra debitum terminum illum consignauerit.*

10 *Fiscum non teneri restituere expensas capienti bannitum, cum præmium virtute statuti consequatur.*

11 *Præmium etiam consequũtur Berrouarij, & alij officiales, & Ministri Iustitiæ capientibus bannitos, sicut debetur priuatis personis in Magno statu Florentiæ de consuetudine, licet de iure non deberetur.*

Idem si ab hominibus Villarum caperetur, quibus iniunctum sit persequi, ac capi bannitos. ibidem.

12 *Statutum concedens præmium ijs, qui capiunt malefactores, seu bãnitos, est fauorabile, & latè interpratandum.*

13 *Sindicus quoque deputatus ad denuntiandum maleficia, debet obtinere præmium statuti.*

14 *Præmium statuti concessum pro bannitis capiendis, licet indistinctè in Dominio Florentino detur omnibus, tamen expensa non restituũtur, & talis consuetudõ videtur conformis iuri communi.*

15 *Consuetudo veluti interpratatiua statutorum, & dispositionis dubiæ ob contrarias Doctorũ opiniones est attendenda.*

CASVS DVCENTESIMVS SEPTVAGESIMVSNONVS.

1 TATVTVM concedens præmium capienti bannitum, vel malefactorẽ non habet locum in Rectore, officiali, seù Ministro iustitiæ loci statuentium, qui ex debito eius officij tenetur dictũ bannitum, vel malefactorem capere, & prouinciam purgatam malis hominibus tenere, sed intelligitur in his, qui spontè, ac voluntariè, & non necessitate officij compulsi talem hominẽ capiunt. Bart. Bald. & Roman. in l. 3. §. vtrum. ff. ad Senatuscõsul. Sillanian. Bald. in l. 2. in princ. C. de oper. libertor. & in l. ab hostibus, la 2. nu. 1. in fine. C. de capt. & postlim. reuers. Nell. in tract. de bannit. in 2. part. secundi tempor. q. 22. Angel. in tract. de Malefic. in verbo, quod fama publica. nu. 74. vers. sed nec officialis publicus. Paris de Puteo in tract. de sindicat. in verbo, premiũ, cap. 1. nu. 4. Marsil. cons. 10. nume. 44. & alij, quos refert, & sequitur Farinac. in pract. crimin. tit. de var. ac diuers. quęstionibus, quęst.
a 103. limit. 30. nu. 356. exemplificans in Potestatibus, & Gubernatoribus Terrarum, vel Barisellis, & exequutoribus, aut alijs quibuscunque, qui ratione eorum officij tenentur capere malefactores, & vltra prædictos Angel. de Perus. in §. iubemus, il tertio, in vltimo notabili, per illũ text. in authen. de collation. hoc notans contra milites Capita-
3 neorum Perusij, vt, si capient Rebellẽ Communis, non debeant habere pręmium à statutis dicti Communis concessum, etiã si consuetudo extaret in contrariũ. Boss. in pract. crim. tit. de captura. num. 76. inquiens, sic vidisse seruari sub Rege Christianissimo Gal-
4 lorum, quando Mãfredus Pallauicinus subditus Regis, & Rebellis, dum veniret contra Ciuitatem Nouocomensem fuit captus à Barta, qui præerat dictę Ciuitati Nouocomensi, & iustitiæ traditus, & sæuissimè morte damnatus: sequitur Clar. in practica crimin. q. 29. nume. 8. vers. cęterum in multis Ciuitatibus, vbi etiam vltra Bossium ad idẽ adducit Ioan. Montarig. in tract. de authoritate Magni Consilij posito post decisiones Boerij sub num. 146. ad finem vers. & ibi dicunt. & Petrus Anton. Angussola cons. 82. nu. 9. vers. & officialis capiens. lib. 6. Ioan. de Platea in l. nulla. col. 2. sub nu. 2. vers. similiter. C. de delator. lib. 10. & ibidem Addent. ad Bart. ac Bald. in l. ex varia. eod. tit. & nouissimè Don Ludouic. de Peguer. decis. 67. per totam, dicens Regium Consilium Cathalonię seruare, quod officiali capienti delinquentes nõ detur pręmium à statuto, vel decreto concessum capientibus delinquentes, quamuis aliquando per viam gratię aliquibus concedatur, non tamen pro hac opinione adducit nisi Bossi. & Clar. in locis supracitatis.

5 Quæ conclusio ex eo etiam probatur, quod stante statuto, quod homines de Villa teneantur persequi bãnitos, & malefactores, & eos capere, etiam eleuato rumore in populo, si bannitum, vel malefactorem capiant, non debent consequi præmium ab alio statuto concessum capientibus bãnitos, ex quo dicti homines non spontè, & voluntariè, sed necessitate statuti, & ab eo coacti id fecerunt, vt tradit Nell. in tract. de bannit.

nit.in 2.parte secundi tempor.qō.23.& post
cum Farin.d.qō.103.limit.32.nu.358.& fuit
opinio Bart.in d.l.3.§. vtrum.nu. 1.ff. ad Se-
natusconsul.Sillan.
6 Qui tamen præmium à statuto concessum
consequi debet, quia cœpit bannitum, vel
malefactorem, vltra præmium debet etiam
de iure communi consequi expensas à fisco,
quas fecit de proprio in persequendo,& ca-
piendo talem bannitum,vel malefactorem:
quia statutum simpliciter loqués non vide-
tur voluisse,quod captura fiat proprijs expé
sis capientis, qui ex quo vtiliter fisci nego-
tium gessit, dictas expésas recuperat ab eo,
nec cum pręmio compensat,nisi id expressè
statutū dicat:ita in indiuiduo dicit Nell. in
tract.de bannit. in 2. part. secundi tempor.
7 q.19. vbi distinguit, quod aut statutum ali-
quid concedit capienti bannitum pro præ-
mio, & tunc capiens vltra præmium potest
etiam petere expensas: argum. leg. quibus
diebus.§.dominus.ff.de condit. & demonstr.
aut aliquid simpliciter concedit statutū ca-
pienti, & tunc non potest capiés petere ex-
pensas, nisi excederet quantitatem datam
à statuto, quo casu posset illud residuum pe-
tere: argum.leg.1.cum ibi notat.ff.vi bonor.
raptor. & l.eleganter.§.si quis post.ff.de con
dit.indebit.&l.post rem.ff.de transaction.&
Nell.sequutus fuit simpliciter Farin. in pra-
ctic.crimin.d.q.105.ampliat.31. nume.174.
idem magis apertè, ac simpliciter tenuit
8 Bald.in c.1.titul.hic finitur lex Federici, in
v lib.feudor.sub nu.3.vers.pone.dicens,quod
si cœpi bannitum, & expendi in ista captu-
ra, fiscus tenetur mihi restituere expensas,
per l.mulier in opus salinarum.ff. de captiu.
& postlimin.reuers. & licet nō loquatur Bal.
quando statutum dat præmium capienti bā
nitum, tamen Additionarius ibi, sub litera.
C.idem notat expressè, volens, quod etiam
hoc casu vltra pręmium capiens habeat ex-
pensas,nisi aliud sit expressum,per text.in l.
idemq..e...idem labeo ait.in fine.ff.manda-
9 ti. & pro dicto Baldi supra relato facit,quia
de iure communi quicunque,etiam non ha-
bens mandatum à Iudice, cœperit aliquem
bannitum, vel malefactorem, & tradiderit
Curię,& in eo capiendo aliquid erogauerit,
poterit illud recuperare à fisco, vt tradit
Clar.in pract.crim.q.29.nume.7.vers. vnum
tamē nota, vbi ad id adducit Grammat.seu
Petr.de Monforte dicentem hoc omnes fa-
teri,& tenendum menti perpetuò in consti-
tution.Regni lib.2.rubr.de redimen.captiu.
in constitutione, Clementię. nu.5. folio mi-
hi 54.à tergo col.2.& ita etiam voluit Addi-
tionar.ad Bald.in loco supra citato; nec in
his terminis aliqua videtur adesse difficul-
tas, sed ea solummodo cadere videtur,quā-
do à statuto conceditur præmium capienti,
quasi quod tunc actum videatur, quod cap-
tura fieri debeat expensis capientis, seu de
illo præmio constituto, vt prædictus Addi-
tionarius considerat, qui tamen adhuc di-
ctas expensas deberi decidit, & alij etiam,
vt supra retuli,dicunt. Verum contrarium,
10 quod imo capiens bānitum, vel malefacto-
rem, si capienti à statuto constitutum sit ali
quod præmium,non debeat vltra dictū pre-
mium repetere expensas in tali captura fa-
ctas, tenet, & pluribus probat, & contra-
rijs respondet Gherard. de Petrasanta sin-
gul.24.nu.13.& plurib.sequent.quem simpli
citer refert,& sequitur Farin.d.qō.103. am-
pliat.31.nu.175.vers. sed contra.
Sanè quicquid sit in puncto iuris circa prædi-
ctas conclusiones, quid in contingentia fa-
cti obseruari viderim, & ipse etiam serua-
uerim, subijciendum esse putaui, tanquam
Iudicibus non inutile, & in palatijs versan-
tibus proficuum. Dico igitur, quod in offi-
11 cialibus, & Ministris Curiæ de consuetudi-
ne nō seruatur in Magno Ducatu Hetrutiæ
dispositio iuris communis, sed illis cōcedi-
tur præmium, ac si essent priuatę personæ,
quę cępissent bannitum, vel malefactorem,
& idem seruatur,quando ab hominibus vil-
larum, quibus iniuncta est persequutio ban
nitorum, & malefactorum,fit captura, nam
& tunc capienti datur præmium, quemad-
modum daretur capienti de alio loco non
inuitato per statutum ad capiendum, cuius
obseruantiæ ratio esse potest, quia huiusmo
di statutum dans præmium capienti banni-
12 tum, vel malefactoré est fauorabile,& pro-
pterea latè interpretandum. Dec.consil 65.
nu.3.& in cap.cum dilecti.nu.38.vers.& tale
statutum.extra de exception. Aldobrand.ad
Deci.in c.quę in ecclesiarum, in additione,
sub nu.55.in verbo, potest. sub litera. G.ex-
tra de constitutionib.Marsil.sing.124.vidisti
anno pręterito,& clarius singul.294.odia.&
in cons.32.num.5.vers.nam si statutum. De-
cian.in tract.crimin. lib.4. cap.29. sub nu. 2.
vers.secus tamen. Farin.d.q. 103.ampliat.1.
num.6.vers.sic,& fauorabile. quicquid non-
nulli dicant in contrarium, & pro ea etiam
facit Bernardin. Landr. in addit. ad Angel.
de Malefic.in verbo, quod fama publica. in
addition.sub num.74.in verbo,officialis pu-
blicus. litera. B.dicens,quod sindicus denū-
13 tians debet habere pręmium,quod per sta-
tutum denuntianti maleficium est constitu-
tum, & quidem expedit, vt ita fiat, quando
adest bannitorum, & malefactorum multi-
tudo, quia tendit ad publicam vtilitatem,
qua ratione ferè omnia bānimenta,quę vidi
extare in Magno Ducatu Hetruriæ, compre
hendunt omnes prędictos casus.
14 Expensas autem ex causa capturę quomo-
documque factas non recuperat capiens,sed
præmio contétus esse debet,etiam quod ip-
sum pręmium excedant, & sibi imputet, si
sciens,

sciens quale, & quantum sit premium, maiores fecerit impensas; Nec à iure communi consuetudo hec deuiare videtur, sed illi cõformis, & iuxta opinionem Gherardi de Petrasancta, vt supra relatam, & sequutam à Farinac. à qua minimè recedendum putarem, etiam circumscripta cõsuetudine, quæ
15 veluti interpretatiua dispositionis aliàs dubie saltem ob contrarias Doctorum opiniones omnino attendenda est. l. si de interpretatione, cum l. sequenti. ff. de legib.

EPITOME.

Quod statuto puniente præstantem auxilium alicui ad delictum committẽdum sub certa pœna, si quis præstat opem pluribus ad vnum maleficium committendum, non tenetur pluribus pœnis pro pluribus auxilijs, sed vna tantum pœna pro vno auxilio, & non pro multiplici: sicut & qui mandat pluribus, quod vnum committant delictum, vna tantum pœna, ac si vni tantum commisisset, & non multiplici punitur.

SVMMARIA.

1 *STANTE statuto, quod prẹstãs auxiliũ ad maleficiũ, puniatur certa pœna si plures personæ ab vtraque parte principaliter interuenerint in rixa, an tertius, qui ab vna parte se contra aliam intromisit, teneatur soluere tot pœnas, quot sunt personæ, quibus auxiliũ prẹstitit, an vnã pœnam tantum, & dicitur, quod vnam pœnam sufficiat.*

2 *Pluralitas delictorum pluralitatem pœnarum exposcit.*

3 *Connexitas quòd multipliciter operatur in eadem persona, operatur concursus ad idem delictum in diuersis personis, quæ communicato consilio, simul ad delinquendum processerunt.*

4 *Connexitas plurium actuum ad eundem finem tendentium operatur, quod vna tantum pœna sit imposita.*

5 *Mandans pluribus vnum delictum facere, ipse vna tantum pœna tenetur.*

CASVS DVCENTESIMVS OCTVAGESIMVS.

I statutum mandet, quod prestans auxilium ad maleficium committẽdum alicui puniatur certa pœna, & orta magna rixa inter plures ex vna parte, & multos alios ex altera, vnus se intromittat in tali rixa ad fauorem vnius partis, & contra alteram, & sic præstet auxiliũ pluribus pro ea parte, cui opem tulit, interuenientibus,
1 Dubitatum fuit, an dictus auxiliator teneatur pluribus pœnis pro numero personarũ, quibus auxilium prẹstitit, ac si vnicuique ipsorum separatim opẽ tulisset, & sic pro pluribus auxilijs, an verò vna tantum pœna, tã quam quod omnes illi rixantes, quibus auxilium prẹstitit, pro vno reputentur, & ac si vni tantum delinquenti opem tulisset. Bart. cons. 233. lege municipali habetur. lib. 1. mouet hanc quẹstionem, & dicit, quòd licet videretur, quòd pluribus pœnis esset puniendus, ex quo ad pluralitatem delictorum se-
2 qui debet pœna plurificata. l. nunquam plura. ff. de priuat. delict. l. relegati. ff. de pœn. l. si adulterium cum incestu. ff. de adulterijs, & l. 1. §. antepenult. ff. ad Turpillian. tamen quod contrarium est verum, quod vna tantum pœna puniatur, ac si vni tantum solum
3 fauorem prẹstitisset; Quia quod operatur multipliciter connexatas in eadem persona, operatur concursus ad idem tempus in idem delictum in diuersis personis, quæ communicato consilio, & communiter ad delinquendum processerunt, per ea, quẹ leguntur, & notantur in l. semper aduersus. §. si in sepulcro. ff. quod vi, aut clam, quæ qui-
4 dem connexitas plurium actuum ad eundẽ finem tendentium operatur, quod vna pœna sit tantum imposita. l. illud, in fine. ff. ad leg. Aquil. & sic quod vna pœna pro omnibus imputatur: argum. leg. 2. ff. de his, qui deiecer. vel effuder. leg. 1. §. hominibus coactis. ff. vi bonor. raptor. & l. item apud Labeonem. §. si curauerit. ff. de iniur. idem tradit ipse Bart. in l. si in rixa. nu. 5. ff. ad leg. Cornel. de sicar. & ibidem notat Marsil. num. 7. & in pract. crim. §. constante. nu. 72. sequitur Angel. de Malefic. in verbo, & Andream Marci Lanificem. num. 18. vers. quid autem si vnus, & ibi etiam Bernardin. de Landr. in addition. in verbo, auxilium pluribus, sub litera. A. & secundum hanc partem consuluit eleganter Corne. cons. 8. in 3. dub. num. 3. & seq. vers. deuenio ad Ioannem. lib. 3. quem sequutus fuit Petrin. Bellus in tract. de re militar. part. 10. tit. 2. nu. 121. versic. querit etiam ibi, & cum eadẽ opinione transit Ludouic. Carter. in pract. crim. §. circa tertium. nume. 9. vers. & quid si prẹstat opem. fol. mihi 134. & remissiuè Boss. in pract. crim. tit. de pœnis, sub num. 7. vers. & si statutum mandat, & ita pluries practicaui, & per alios etiam practicari vidi; Et idem est in mandante plu-
5 ribus, vt vnum delictum committant, quia vna tantum pœna à statuto mandanti delictum aliquod imposita punitur, ac si vni tãtum illud mandasset. Bartol. in d. l. si in rixa. nu. 6. quem ibi sequitur Marsil. nu. 8. versic. & dicit

dicit, & secundum hoc sępius votaui in mãdato pluribus simul dato ad maleficium cõmittendum. & sunt prædicta notanda tanquam quotidie in facto contingentia, & in specie per scribentes decisa, quia non semper reperiuntur Doctorũ decitiones in puncto super quæstionibus occurrentibus, sed vt plurimium recurritur ad argumenta, & quod peius est, quandoque parum ad propositum facientia, & Iudices non multum peritos decipientia.

EPITOME.

Quod mala noua dolose nuntiantes ore, vel literis, aut aliter, puniuntur pro motu Iudicis, habita ratione qualitatis facti, & personarum, & parti etiam ad interesse tenentur, si quomodocũque ex hoc læsa fuerit; & quid quãdo id non dolose fiat, nec alicui præiudicium afferat, an scilicet & tunc pœnæ locus sit.

SVMMARIA.

1 *LINGVA, qualiter sit raffrenanda, & quantum pœnituit loquutum fuisse, sed tacuisse nunquam.*

2 *Pœna obloquentium, & tristia noua afferentium, tam de priuatis, quam de Principibus.*

3 *Nouum triste dolo mala apportans tenetur ad interesse partis, cui obest, vide infra nu. 5.*

Impediens aliquem vocatum comparere ad iudicium ob triste nouũ data opera relatum, tenetur ad interesse parti. ibidem.

4 *Nimia credulitas non excusat ab interesse illum, qui affert triste nouum in præiudicium alterius, secus si ipsi nimium facile ad credendum nocitum sit.*

Credens nimium faciliter doloso sibi imputet. ibidem.

5 *Nuntians dolosè mala noua, vt alteri officiat, tenetur ne dum ad interesse, sed etiã potest puniri criminaliter pœna arbitrio Iudicis imponenda, vt puta stellionatus.*

6 *Nuntians non dolo, sed iocosè aliquid mali, quod non noceat, non ascribitur ei delicto, & pœna cessat.*

Vbi non est dolus, ibi pœna esse non potest, intellig. sanè de pœna ordinaria tantum.

CASVS DVCENTESIMVS OCTVAGESIMVSPRIMVS.

1 RAFFRENANDA est omnino quorumdam lingua, qui aliter alijs nocere non valentes, tristia, & mala noua afferunt, eaque in populo seminant, mortem, vel quid aliud triste, & malum de personis priuatis, vel publicis, & quandoque etiam de Principibus nuntiantes, contra quos extat
2 text. in l. 1. §. dolum autem. ff. de eo, per quẽ factum erit, quo minus quis iudic. sist. cuius verba ita se habent: dolum autem malum sic accipimus, vt si quis venienti ad iudicium aliquid pronuntiauerit triste, propter quod is necesse habuerit ad iudicium non venire, teneatur ex hoc edicto, quamuis quidã putent sibi eum imputare debere, qui credulus fuerit, per quem textum dixit ibi Alex. legẽs
3 dictum §. cum principio legis nu. 1. quod apportans nouam tristitiam dolo malo tenetur ad interesse, & subdit, dictum textũ posse exemplificari in eo, qui tibi nuntiauit Patrem tuum esse mortuum nuper, adeo quod causa sepulcri erat excusatus à comparẽdo, si illud fuisset verum, iuxta l. secundam. in fine. ff. de in ius vocãdo. & authen. item. C. de sepulcro violato, vel in eo, qui tibi nuntiauit, quod accessus non erat securus, & sic nõ tenebaris comparere, si verum id fuisset, iuxta l. de ętate, cum ibi notatis. ff. ad Trebell. cap. accedens, il secundo, vt lite non contestata, & Clementinam, sæpè. de re iudicat. idem ante Alexan. tenuerunt ibidem Angel. de Perus. nu. 2. dicens formaliter ibi esse casum contra portantes alicui noua tristia dolo malo, qui tenentur ad interesse. Iason. in princ. nume. 1. Bossi. in pract. crim. tit. de crimin. stellionat. sub nu. 2. vers. portantes etiã, & Menoch. sola Angeli, & Bossij authoritate contẽtus in tract. de arbitrar. iudic. lib. 2. cent. 4. casu 381. nu. 29. vers. ita & hi, qui triste nuntium alicui ferunt. Nec ab hoc in-
4 teresse excusari potest nuntius ex eo, quod is, cui nũtiauit nimium credulus fuit, & propterea sibi imputare debuerit, si de facili credidit; quia in præiudicium nuntiantis, seù loquentis potuit esse credulus, nec ille ei hoc imputare potest: licet enim quis fuerit nimium credulus propter dolum alterius, hoc tamen sibi nõ nocet in præiudicium illius dolosi, cuius dolus præponderat culpæ, & fatuitati credentis, vt in d. l. 1. in princ. dicunt Bart. in tertia oppositione nu. 1. Angel. de Perus. nu. 4. vers. in glos. final. Castrens. in princ. nu. 1. & nu. 4. vers. in textu. Alex. nu. 2. vers. nota, quod non potes. Iason nu. 2. vers.
5 limita. Et vltra dictum interesse partis poterit idem apportãs triste nuntium, seù mala, & tristia noua criminaliter puniri arbi-

trio Iudicis secundum qualitatem facti, & personarum, veluti committens crimen stellionatus, vt dicit Bossi.d.tit. de crimin. stellion.num.2.in fine, vers.verum etiam, quem sequutus est Menoch.d.casu 381.nu.29.vers. ita & hi, qui triste nuntium alicui ferunt. & vltra eos Petr.Foller.in pract. crim.in fragmentis tit.de crimin. læsæ Maiest.ad finem. nu.75.vers.nec etiam obstare videbitur, Ferret.in tract.de re milit.tit.de milit. Iustit. & pœn.desertor.insligen.nume.128. ad finem, vers.& quia.& per prędicta fuit aliàs in magno periculo quidam, quem dicebatur nuntiasse valde tristia noua de captura triremiũ Sacræ Religionis Diui Stephani,& militum super eis existentium, qui tamen impunitus euasit, ex quo non erat sufficienter proba-
6 tum, quod talis nũtij mali is fuisset author: Subdit tamẽ Follerius vbi supra, quod si dolosè id factum nõ sit, nec alicui pręiudicium afferatur, delictum non reputatur,& proinde cessat pœna, quod verissimum existimo, cum regulariter, vbi non est dolus, ibi pœna esse non possit.l.aliud est fraus. ff.de verbor. significat.l.sancimus. C.de pœnis, cap. sine culpa.de regul.iur.in 6. & vbique notat Doctores, & in alijs locis vulgaribus,& si in casibus, in quibus nulli affertur cuiquam damnũ, aut præiudicium, huiusmodi tristia noua portantes processarentur, pleni essent carceres semper in hac pessima temporum qualitate, in qua nemini in ea materia parcitur.

EPITOME

Deprobatione furti per coniecturas, & per quas, & eo constito, quomodo excusetur is, penes quem bona ablata erant deposita, & an aliquid probare debeat, & quid, vt absoluatur.

SVMMARIA.

1 F*VRTVM rei depositatę penes tertium, an & quando dicatur probatum.*

Furtum per coniecturas sufficienter probari. ibidem.

2 *Vbi liquidò aliquid probari non potest, sufficit ea probatio, quæ potest haberi, etiam ex vehementi opinione.*

3 *Furtum ex fractura Arcæ, vel loci, vbi res erat, satis probatum esse dicitur, & hæc est vna ex coniecturis, quibus furtum probari potest.*

4 *Fuga eius, penes quem res fuit depositata, & fuit furto subtracta, facit indicium magnum contra eum, & hęc est alia coniectura probandi furtum, præcedente quærela.*

5 *Furtum in dubio censetur factum culpa inhabitantium, intellige de culpa leuissima.*

6 *Depositarius non tenetur de culpa leuissima, sed de dolo, & lata culpa, quæ est dolo proxima.*

7 *Dicenti, & opponenti alicui aliã culpam, quàm leuissimam, incumbit onus probandi.*

8 *Fractura Hostij, vel fenestra loci, in quo furtũ factum fuit, excusat a culpa.*

9 *Dominus horrei à furibus confracti, & compilati non tenetur de furto.*

10 *Bona qualitas, & fama personæ, & illius diligentia post furtum facta excusat eum, si de ijs constiterit.*

Præsumptio furti est contra Nautas, caupones, stabularios, & huiusmodi.

11 *Fama bona tollit præsumptionem malã, & facit penitus cessare eam.*

12 *Diligentia prædicta per testes domesticos probari potest, cum aliter veritas haberi non possit.*

CASVS DVCENTESIMVS OCTVAGESIMVSSECVNDVS.

LITE inter quosdam coniũctos vertente super quibusdam bonis mobilibus, de mandato Iudicis illis repositis in domo cuiusdam tertij, & exinde de nocte ablatis, seu furatis,& agentibus dictis deponentibus cõtra prædictum depositarium ad dictorum bonorum restitutionem, furtumque negantibus, duo in dicta causa discutienda fuerunt proposita, primum, an probatum sit furtum, secundum, an dato, quod sit probatum; aliquid cõstet in processu, per quod ille tertius debeat absolui, vel condemnari, vt patebatur.

1 Circa primum visum fuit sufficienter fuisse furtum probatum, quoniam illud ex solis coniecturis probari manifestum est. Bart.& alij in l.si quis ex argentarijs.§.finali.ff.de edend.in l.1.§.serui.nu.4.ff.furti aduers. naut. caup.& stabul.& in l.si quando, ad fin. C.vnde vi.Bald.in rubr.in princ.& in l.1.C.depositi, in l.si creditor.nu.1.& sequ.C.de pignoratit.action.in l.1.nu.6.C.locati.Alex. conf. 24.nu.6.& sequ.conf.53.in princ.& conf.69. etiam in princ.lib.2.Marsil.conf.5. num. 21. & conf.27.num.20.vbi enim liquidò aliquid
2 probari non potest, sufficit ea probatio, quę potest haberi, etiam ex vehementi opinione.Bald.in authen.quas actiones, ad fin. nu. 18.vers.ego dico, quod est. C.de sacrosanct. eccles.& in l.si quis in hoc genus.sub num.4. vers.adde tamen vnum.C. de episcop.& cleric.latè Alex.d.conf.24.num.7.& d. conf.53. nu.3.vers.ad idem,& infra. lib.2. Bonifat. in tract.de furt.§.2.incip. est.nume. 14. & inter alias coniecturas ad probationem furti tẽ-
3 dẽtes ea potissima reputatur, quæ ex aliqua

fractu-

fractura apparet, vt in presenti casu Bart. in d.l.si quis ex argentarijs.d.§.fi. & Bald. in d. l.1.C.depositi.Marsil.cons.8.num.5. Specul. tit.de furtis, ad finem.num.25.vers.sed quomodo probabitur amissio.Alex.d.consil. 24. sub nu.6.Clar.in pract.crim.qō.4.nu.4.q.55. nu.11.& q.66.in princ.num.1.Bonifat.d.§.2. nu.7. cōcurrit etiam querela & denuntiatio
4 furti per dictum tertium facta statim fugata nocte, ex qua pariter insurgit alia coniectura, vt per Speculat.d.tit.de furt.ad finem. nu.25.Marsil.d.cons.8.nu.5.Clar.in locis supra citatis, & præsertim d.q.66. nu.1. & Bonifat.d.§.2.nu.6.vers.ex quærimonia, & maximè stante bona cōditione personæ ipsius. Bart.in d.l.1.ff.furti.aduers.naut.caupon. & stabul.sub nume.4.vers.quęro quid, quæ omnia simul iuncta ad prædicti furti probationem satis esse videntur secundum theoricā præfatorum Doctorum.

Circa secundum visum fuit, locum esse absolutioni præfati Depositarij, quoniam & si fur-
5 tum censetur in dubio factum culpa inhabitātium.l.cum duobus.§.damna, quę.ff. pro socio, tamen hoc intelligitur de culpa leuissima.glos.in §.præterea. Instit.quib. mod.re cōtrahit.obligat. de qua leuissima culpa nō
6 tenetur Depositarius, sed de dolo tantum. d.§.pręterea.Instit.quib.mod.re contrah. obligat.l.contractus.ff.de reg.iur.l.si vt certo.§. nunc videndum.ff.commodati, & in l. 1.§.si vestimenta, & §.fin.ff.depositi, non excludēdo tamen latam culpam, de qua pariter tenetur, cum dolo proxima sit, & illi æquiparetur, vt ex pręd icta ratione, & alijs concludunt in d.l.contractus, Dec.sub nu.1.vers.& non solum, & infra.& Cagnol.num.1.& sequ. vers.quæ iura. & ante eos glos.in d.§. præterea.Instit.quib.mod.re contrahit. obligat.in glos.in verbo, dolo, & ibi etiam Aretin.& alij Doctores notant, adeo quod cum quis non tenetur de leuissima culpa, propter quā furtum pręsumitur factum respectu habitātium in domo, vbi commissum est, probato ipso furto videatur resultare eius liberatio
7 per prædicta, & dicenti aliam, quam leuissimam culpā interuenisse incumbit onus probandi.l.quoties.§.qui dolum.ff.de probationib.l.pignus.C.de pignorat.action.& in pūcto tradit Bald.in l.si creditor. nu. 1.& sequ. vsque ad finem.C.eodem titul. de pignor.action.& ibi etiam Salycet.ad finem.nume.2. vers.quęro modo. His accedit, quod consti-
8 to de fractura fenestræ, quę nec debilis erat, satis probatum videtur culpam abesse, iuxta notata per Bald.in d.l.1.C.depositi.num. 2.versic.secundo quęro. & per Salyc.in l.quæ fortuitis.C.de pignorat.action.num.7. vers. circa, & videtur probari in l. dominus horreorum 57.ff.locati, & conducti. vbi expres-
9 sè dicitur, dominum horreorum effractis, & compilatis à furibus horreis non teneri de furto, nisi custodiam eorum receperit, & ibi notant glos.& scribentes omnes. Et vlterius cum probata sit dicti inhabitātis bona qualitas, ac fama, & quod nocte illa furti, antequam dormitum iret, visitauit hostium do-
10 mus, vna cum ipsa domo, & bona depositata inspexit, omnis videtur contra eum cessare difficultas, quia etiam in casibus, in quibus est præsumptio contra aliquem, puta contra nautas, caupones, & stabularios, & similes, vel vicinos, aut alios habētes notitiam domus, vel loci, vbi furtum commissum est, iuxta textum in d.l. dominus horreorum, in princ.vers.serui tamen. ff.locati, & ibi Bart.nu.3.vers.vltimo nota, & Bald. in princ.nu.1.bona fama personæ pręsumptio-
11 nem illam tollit, & penitus cessare facit, vt formaliter resoluit Bald. in l.1. in princ. nu. 1. & rursus ante finem sub nu.6.vers. & nota ex primo.C.locati, Marsil. cons.52.num.41. vers.pro quibus, maximè concurrente diligentia in perquirendo domū adhibita, quæ suspicionem sinistram excludit, & perquirētem excusat: argum.leg.si vendita.ff.de pericul. & commod.rei venditę, & benè seruit lex, non omnes.§.à barbaris. ff.de re milit. Et quamuis probatio ista diligētię facta sit
12 per testes domesticos, tamen admittitur, cum nec alij ex natura ipsius negotij verisimiliter, nec actu, nec habitu in ea domo, & ea. hora interuenire potuerint: Anton. de Butr.Imol. Felyn.& alij in c. tertio loco, de probation.Alex.cons.64.num.5.vers. & hoc. lib.1.cons.152.nu.11.versic.quia.lib.5.& antea cons.148.nu.6.vers.quia respondeo.eod. lib.5.Dec.cons.133.nume.6.vers.vltimo non obstat, & cons.310.num.4.vers. & est regula. Marsil.cons.22.nu.12.& singul.73.plures. & in furto tradit Speculat. in tit. de furt. in fine, nume.26. & facit lex, consensu. C.de repud.& cap.veniens, il secundo. extra de testib.

EPITOME.

De Custodibus carcerum, Iudicibus, Officialibus, & Ministris Curiæ carnaliter cognoscētibus mulierem carceratam, vel etiam non carceratam coram eis litigantem, seù causam aliquam habētem, & eorum pœnis, siue mulier cognita fuerit aliàs honesta, & bonæ famæ, siue inhonesta, & malæ conditionis: & an sit eadem pœna, quæ imponitur Tutori cognoscenti carnaliter adultam quondam pupillam suam, vel alia, & quæ.

SVMMARIA.

1 *TVTOR, si pupillam suam violata castitate stuprauerit, deportationi subiugetur, atque vniuersę eius facultates fisci iuribus vindicentur.*

2 *Tutor datur loco patris persona pupilla principaliter ad illam nutriendam, custodiendam, & bonis, ac honestis moribus instruendam.*

3 *Tutor finita tutela, si postea ad adultam accessum carnalem habuerit, punitur, ac si durante tutela illam pupillam stuprauerit.*

4 *Idem procedere aiunt per omnia in Curatore.*

5 *Custos Carceris habens accessum ad mulierem captam, & carceratam sub eius custodia, acriter puniri debet, & de consuetudine Regni Francia suspenditur.*

6 *Custodia onus habens mulierum carceratarum tenetur ne dum alere illas, sed honestè, & diligenter custodire, & illasas supplicio, vel innocentia conseruare.*

7 *Custos Carcerum tenetur pœna deportationis, & publicationis bonorum, si carceratā carnaliter cognoscat ad instar Tutoris, vel Curatoris pupillam, vel adultam stuprantium.*

8 *Pœna deportationis hodie cum non sit in vsu, succedit pœna arbitraria etiam corporis afflictiua.*

9 *Carcerata si est meretrix, qua à Custode per vim cognita sit carnaliter, tunc pœna contra Custodem, de qua supra, locum habebit secundum aliquos, secus si ipsa libenter assentias.*

10 *Contraria opinio est verior, & in practica tenēda, quia vtroque modo Custos pœna arbitraria puniri debet.*

11 *Mulier carcerata dicitur esse sub fida custodia officialis, vel Carcerarij, qui honestè, & pudicè eam custodire tenetur.*

Carcer est locus publicus, & violari non debet. ibidem.

12 *Custos, vel alius officialis Carcerum, si cum carcerata carnaliter se immisceat, imminet periculum ne carceratam fugere faciat, & est locus suspicioni fraudis, aut corruptionis deludendi iustitiam.*

13 *Iudices & alij Ministri iustitia carnaliter mulierem carceratam cognoscētes, siue illa sit meretrix, siue honesta, siue vi, siuè spōtè cognita, tamen tenentur eadem pœna, qua tenetur Custos Carceris.*

CASVS DVCENTESIMVS OCTVAGESIMVSTERTIVS.

1 SI Tutor pupillam quōdam
suam, violata castitate, stu-
prauerit, deportationi sub
iugetur, atque vniuersæ e-
ius facultates fisci iuribus
vindicentur, quamuis eam
pœnam debuerit sustinere, quā raptori le-
ges imponunt, verba sunt Constantini Im-
peratoris ad Bassum Vicarium Italię in l.v-
nica. C. si quis eam, cuius tutor fuerit, corru-
perit. Itaque quondam Tutor committens
stuprum cum adulta damnatur in pœnā de-
portationis, & bonorum omnium publica-
tionis per illum text. quem ad hoc ibi notāt
omnes Doctores, & Ioannes Faber in §. irē
lex Iulia. nu. 3. Instit. de public. indic. Anton.
Gomez. in legib. Tauri super l. 80. cum dua-
bus sequ. nu. 24. vers. sexto, & principaliter,
dicēs ita communiter teneri per Doctores.
Clar. in §. fornicatio. nu. 23. vers. cum pupil-
la. Paris de Put. in tract. de sindicat. in ver-
bo, adulterium. cap. 1. nu. 2. Paul. Grilland.
in tract. de pœn. omnifariam coitus, quæst.
7. nu. 7. vers. sexto etiam fallit. & Farinac. in
pract. crim. titul. de carcerib. & carcerat. qō.
31. nu. 115. vers. pœna autem Tutoris. Boer.
decis. 317. nu. 2. & nu. 4. vers. tum tutor. cuius
2 rei ea est ratio, quia Tutor datur loco Pa-
tris personæ pupillæ principaliter ad illam
nutriendam, custodiendam, & bonis, ac ho-
nestis moribus instruendam, non autem ad
illam stuprandam. l. 2. ff. de administrat. Tu-
tor. §. est autem, & §. Tutores autem. Instit.
de tutel. & licet text. ille loquatur in eo, qui
3 quondam fuit Tutor, & habuit accessum ad
adultam iam exemptam à Tutela, tamē ca-
dem ratione, & fortiori etiam procedit in
eo, qui Tutor actualiter est tempore acces-
sus, vt punctualiter dicit Gomez. in loco ci-
tato sub d. num. 24. circa medium, vers. & li-
cet, dicens ita in expresso tenere ibi Odo-
fred. & probari in textu cum ibi notat. in l.
qui pupillam. ff. ad leg. Iul. de adulter. & esse
de mente omnium. sequitur Clar. in d. §. for-
nicatio. sub nume. 23. vers. cum pupilla, post
medium. idem quoque voluit Boer. d. decis.
317. nu. 4. vers. tum tutor. qui etiam Gomez.
4 & Clar. idem per omnia dicunt in Curato-
re, vt & is cognoscens eam, quę sit, vel fue-
rit sub cura sua, eadem teneatur pœna, qua
Tutor quondam pupillam suā cognoscens.
Ex qua quidem conclusione prædicta, & dispo
sitione dictæ l. vnicę, dixit Ioan. Faber in d.
§. item lex Iulia. nu. 3. Instit. de public. indic.
5 quod Custos Carceris habens accessum ad
mulierem captam, seù carceratam sub cu-
stodia sua acriter debet puniri, & de consue
tudine Regni Francię suspenditur, quod di-
ctum referunt, & sequutur ibi Ioan. de Pla-
tea col. penult. nu. 50. versic. secundus quan-
do Tutor. Paul. Grilland. in d. tract. de pœn.
omnifariam coit. qō. 13. per totam. Paris de
Puteo in tract. de sindicat. in verbo, adulte-
rium. c. 1. num. 1. & sequ. Gomez. super legib.
Tauri ad dictam leg. 8o. & duas sequentes.
num. 25. vers. ex quo textu. Guid. Papę decis.
448. ad fin. nu. 3. Bossi. in pract. crimin. titul.
de coitu damnat. & punib. nu. 40. & 41. Petr.
à Plaza in Epitome delictor. lib. 1. cap. 10. ad
fin.

fin.nu.15.verſ. alius etiam ſubijcitur caſus. Iodoc.in pract.crim. rubric. de carcerar. ſiue commentarienſib.cap.17. nume.20.verſ. quiſquis. Marſil.ſingul.150. acceſſus ad meretrices publicas, poſt principium.in l.1. in princ.num.5.verſ.attamen.ff.ad leg.Cornel. de ſicar.& in practic.crimin.in §.aggredior. nu.26.verſ.& facit.Ludouic.Carrer.in pract. crimin.§.decimo excuſatur.nu.2.verſ.limita in muliere carcerata,fol.mihi 187.Boer.deciſ.317.nu.1.& plurib.ſequ.Clar.in d.§. fornicatio.nu.24.verſ.cum carcerata. & nouiſſimè Farinac.d.tit.de carcerib.& carcerat. q. 31.ampliat.20.nume.112.& ſeq. Bonacoſ.in lib.commun.opinion.criminal.in verbo, cuſtos Carcerum,in 1.parte.fol.mihi 44.à tergo, poſt Clar.in pract.crim.qõ.68.nu.8.verſ. Cuſtos Carcerum. Menoch. de arbitrar. iudic.lib.2.cent.3.caſu 292.in princ.nu.2. Foller.in pract crim. in 2. parte 2. part. principal.in verbo, vel carcerentur.nu. 25. verſ. & adeo verum. Eadem enim ratio militat in officiali, ſeu cuſtode huiuſmodi, quæ in Tutore cõſideratur, qui ſicut tenetur alere pupillam,& illam honeſtis moribus conſeruare,ita dictus officialis,ſeu cuſtos tenetur diligenter, & honeſtè cuſtodire, & alere mulierem incarceratam, & illam illæſam ſupplicio,vel innocentię conſeruare,vt in l.1.& in l.fin.C.de cuſtod. reor. vt cõſiderat Paul. Grilland.d.q.13.& ante eum Paris de Puteo in d.c.1.ſub nume.2.& ſequuntur Gomez. & Boeri.ſupra citati,& Farinac.d.ampliat.20. nu.114.& 115.verſ.ſed aduerte. & Menoch.

6 (placed beside "re,ita dictus officialis")

7 d.caſu 292. ſub nu. 2. ex quorum dictis conſtat etiam pœnam hanc nõ eſſe mortis,prout in Regno Franciæ ex conſuetudine, ſed eandem, quę Tutori quondam pupillam ſuã ſtupranti imponitur.ſ.deportationis, & bonorum omnium publicationis,quia,vt benè aduertit Clar.& ipſe inferius dicam, conſuetudo illa in alijs prouincijs non obſeruatur, ſed alia pœna huiuſmodi delinquentibus imponitur. Quæ concluſio nullam habet difficultatem, quando mulier carcerata erat honeſtę vitę, & bonæ conditionis, & famę, prout ſpecialiter loquuntur Grilland.d. q.13. Paris de Puteo.d.c.1.Boer.d.deciſ.317. & Farinac.d.qõ.31.nu.116. verſ.verum prædicta procedunt. Gomez.d.l.80.& ſequ. ſub nu.25. & non obſcurè præſupponunt omnes

8 alij ſupra citati, quo in caſu cum deportationis pœna non ſit amplius in vſu,ſuccedit arbitraria, vt in indiuiduo dicit Menoch.d. caſu 292.nu.3.poſt Boer.d.deciſ.317.ſub nu. 16.verſ. aut Iudex, & infra. ſequitur Farin. d.q.31.num. 123.verſ. quid dicendum,& ita aliàs iudicatum fuit, & cõdemnati quidam Officiales, qui mulieres honeſtas ex cauſa criminali carceratas carnaliter cognouerãt,ad triremes p quinquẽniũ,ſi benè de tpe ſum memor, qđ me ita vo: ante factum fuit.

9 Sed difficultas eſt, quando mulier carcerata erat meretrix, & officialis,ſeu cuſtos Carcerum eã carnaliter cognouerit, in quo caſu aliqui voluerunt, quod ſi Officialis eã ſine vi cognouit, nullam mereatur pœnam,ſi verò cum vi, aliqualiter puniatur,vt ex pluribus in vtroque capite concludit Boeri. d. deciſ.317.nu.5. & quamplurib. ſequ. verſ. & iſtam concluſionẽ. ſequitur Clar.in d.§. fornicatio. ſub num. 24.verſ.cum carcerata. ad medium, ibi, ſed quid ſi mulier cognita, & refert Farinac,d.q.31.nu.116.& ſequ. verſic. verum prædicta. & idem voluit Ciſuent.in l.62.ſuper legibus Tauri,prout illum refert Gomez.d.l.80.& ſequ.ſub nu.25. poſt verſio. ex quo textu, ibi,quod tamen intelligo. quã quidem opinionem latiſſimè tuetur Boeri. qui etiam conatur reſpondere rationibus Paridis de Puteo contrarium tenentis, & infra.

10 Sed certè quicquid præfati Doctores dicãt, veritas eſt, quod etiam nulla vi interueniente officialis, ſeu Cuſtos cognoſcens carnaliter carceratam arbitrio Iudicis punitur, vt copiosè demõſtrat Menoch.de arbitrar.iudic.lib.2.caſu 292.nu.1.3.& 4.verſ.Ego vero opinor, & infra.quem ſequutus eſt Farinac. d.q.31.nu.126.& ſequ.verſ.ab his. Idem tenuerunt Gomez.in loco allegato dicens cõtra Ciſuentẽ, quod cum iſte caſus à iure nõ ſit deciſus, punitetur cuſtos Carceris pœna quadam arbitraria ſecundum qualitatem perſonarum, & carceris. Paris de Puteo latè inſiſtens d.c.1. nu.3. & ſequ.verſ. ſed tunc facit mihi dubiũ. Marſil.d.ſingular. 150.acceſſus ad meretrices, poſt principium. & in d.l.1.in princ.nu.5.verſ.attamen. ff.de ſicar. & in pract.crimin.§.aggredior.nu.26.verſ.& facit etiam.Foller.in pract.crimin.in 2.parte ſecundæ part.principal.in verbo, vel carcerentur.num.26.verſ.& adeo verum.Petr.à Plaza d.cap.10.ſub num.15.ad finem verſ.alius etiam ſubijcitur caſus.Carer.in d.§. decimo excuſat.num.2. verſ. limita in muliere carcerata. Silua Nuptialis lib.4. ſub nu. 46. poſt med. verſ. modera hanc limitationem, fol.mihi 336.Boſſi.d.tit.de coitu damnar. & punib.nu.40.verſ.& vide de pœna officialis. Iodoc.d.rubr.de carcerar.& cõmentar. cap. 17.nu.20.verſ. quis quis. nouiſſimè Farinac. d.q.31.nu.123.verſ.quid dicendum,& eſt tutiſſima opinio, & in practica tenenda, quia, & ſi meretrix impunè cognoſci poteſt,tamẽ

11 vbi carcerata eſt, coitus cum ea impunitus eſſe non debet in Officiali, ſub cuius cuſtodia, & protectione, ac ſecuritate eſſe dicitur, nec facienda eſt iniuria caſtitati carceratarum, & loci carceris, qui publicus eſt, & violari non debet, ex qua re etiam periculum non leue reſultat, ne officialis fugam permittat, vel mulierem penitus impunitam, aut mitius, quàm par eſſet, caſtigatam

dimittat, vt considerant Paris de Puteo in d.c.1.nu.5.& sequ.vers.& dixit Bart.& infra. & ponit etiam Menoch.d.casu 292.nume.4. & tetigit etiam Grilland.d.q.13.sub num.2. inquiens, quod insurgit vehemens suspicio, imo præsumptio fraudis, aut corruptionis contra ipsum officialem, & secundum hanc opinionem aliàs seruatum fuisse vidi, me etiam sic votante, & Notarios quosdam arbitrariè punitos, eo quod mulieres quasdã carceratas malę tamen cõditionis, & famæ, ac inhonestas carnaliter cognouissent, fuit tamen imposita pœna mitior, quàm in casu supra relato eorum, qui mulieres honestas cognouerant; Sanè si vis interuenerit, omnes conueniunt, quod locus sit pœnę etiam arbitrarię cõtra huiusmodi inhonestas mulieres carceratas carnaliter cognoscentes, vt in facti contingentia refert Boer.loco sępius citato, quod parlamentum Burdegalẽse iussit fustigari quendam custodem Carcerum, qui meretricem carceratam per vim cognouerat, de qua sententia meminerunt Clar.in d.§.fornicatio.nu.24. vers. cum carcerata, circa finem.& Farin.d.q.31.nu.117. & sequ.vers.si verò cum vi.

13 Et quę dicta sunt de custode carcerum carnaliter cognoscente carceratam mulierem, siuè honestam, siuè inhonestam, procedunt in Iudicibus, Assessoribus, & cuiuscunque alterius nominis Officialibus, siuè Ministris Curię rem carnalem habentibus cum tali muliere in ea Curia carcerata quacunque de causa, vel etiam non carcerata in eadem Curia litigante ex eisdem rationibus, quæ consideratæ fuerunt in Custodibus carcerũ, vt in terminis dixit Boeri.d.decis.317. in Epitome, vt in discursu ipsius decisionis nu.31. in fine vers. & hęc de Commentariẽse.& nu.14.& sequ.vers.quare ex prædictis.& præsupponunt etiam multi ex alijs Doctoribus supra relatis loquentes nedum in Custodibus carcerum, sed etiã in alijs officialibus, & in illis euenerunt casus in facto, de quibus supra memini, & in istis expressè loquitur Iodoc.d.tit.de carcerar.sine cõmentar.cap.17.sub nu.20.in fine, vers.Ad hęc casu emergente, fol.mihi 14.à tergo col.2.

EPITOME.

Iustificatur condemnatio ad mortem naturalem in furca cuiusdam famosi Lenonis masculorum, qui per plures annos solitus fuerat ferè publice in certo loco adolescẽtes pueros muliebria patientes tenere, eosque volentibus cum eis nefandissimum sodomię vitium cõmittere, prætio accepto concedere, & ad domos etiam alienas ad eundem finem conducere, & de pecunijs, & munusculis patientibus per agentes datis participare.

SVMMARIA.

1 *CRIMEN Lenocinij horrẽdum, detestabile, pestiferum, & legibus exosum est.*

2 *Lenocinij pœna est mortis de iure communi, secus de consuetudine, vt nu.3.fallit nu.4.*

3 *Pœna Lenocinij, quæ de iure communi est mortis, tamẽ de consuetudine est arbitraria, & mitior, fallit nu.4.*

4 *Leno puerorum pro nephandissimo vitio præmium à sodomitis recipiens iniquitatis suæ, an puniri debeat pœna mortis, & dicitur quod sic.*

5 *Consuetudo, per quam minor pœna datur, quàm à iure communi sit determinata, est attendenda in ea ipsa specie facti, seù casu, in quo introducta fuit.*

6 *Pœna à consuetudine minorata contra Lenones procedit in Lenonibus mulierum, sed in Lenonibus puerorum, & masculorum pœna mortis de iure communi remanet in suo robore. nu.11.*

7 *Crimen Lenocinij est longè maius ad coeundum cum masculo contra naturam, quàm cum fœminis secundum naturam.*

8 *Pœna minor contra Lenones mulierum à cõsuetudine introducta, ad grauius Lenocinium, vt est puerorum, non trahitur.*

9 *Consuetudo in pœnalibus, quæ est contraria iuri, non extenditur ad casum similem.*

10 *Instrumentorum, transumptio, & reassumptio qualiter in Regno Neapolitano fiat.*
In æquiparatis idem seruatur, quando in eis nõ militat diuersa ratio. ibid.

11 *Dispositio iuris communis viget, quatenus eidem à consuetudine derogatum non reperitur.*

12 *Leno puerorum pessimus non differt ab eo Crobylo Lenone, in quem nõ sine ratione inuehitur officina Textoris in titulo de Lenonibus, cuius scelestissimi mores hìc recensentur.*
Adagium, Crobyli iugum, vnde originem traxit. ibidem.

13 *Reiteratio delictorum aggrauat pœnam, & eò maiorem, quanto delicta sunt grauiora, & obscœna.*

14 *Vbi magis frequentantur scelera, ibi maior pœna ad exemplum est infligenda.*
Exempli causa maior pœna quandoque imponenda est. ibid.
Pœna vnius est metus multorum, præsertim vbi illud delictum magis frequentatur. ibid.

CASVS

CASVS DVCENTESIMVS OCTVAGSSIMVSQVARTVS.

1 Vam graue sit, horrēdum, detestabile, pestiferum, & legibus exosum Lenocinij crimen, latè demonstraui in prioribus meis resolution.crimin. centur.2. casu 271. authoritate glosæ, Iacob.de Bellouisu, Follerij, Iodoci, & Dō Ludouici de Peguer. quibus in tertia editione addidi Menoch.in tract.de arbitrar.Iudic. lib. 2.centur.6. casu 534.& nunc adiungo Ioan.de Platea in l.cū supra, in fine.C. de re milit. lib.12. Andr.de Isern. Afflict.& Grammat.seù Bartolom. de Capua lib.3.constitut.Regni rubr.49.de Lenonib.in constit.lenas.

2 Verum, cum in eodem casu dixerim, quod & si pro tali crimine imposita est de iure cō muni pœna mortis, vt tradūt Iacob.de Bellouisu in pract.crim.in rubr. de lenonib. nu. 1.in fi. Petr.Foller.in pract. crim.in 2. part. secundæ part.princip.in verbo, Item qd fuit leno.num.32.vers.septimo est sciendum. Iodoc.in pract.crimin.cap. 91.tit. de lenocin. nu.4.vers.præterea quicunque. Afflict.lib.3. cōstitut.Regni rubr.45. de Matribus earum filias prostituen.in constitut.Matres, in fine. nu.4.& rubr.47.de pœna mariti, vbi adulter aufugit, in constitut.Maritum.nu. 2. & rubr. 49.de lenonib.in cōstitut.Lenas in 2. notab. sub nu.2.Clar. in pract.crim.q.68. nume.23. vers.lenones.& Don Ludouic.de Peguer.decis.15.sub nu.10.vers.tandem scias. quos recensui d.casu 171.nu.4.& vltra eos Andr. de Isern.in d.constitut.lenas, in glosa in verbo, Attrahentes, sub litera. B.fol.279.colum.2. Ripa in tract.de peste tit. de remed. præseruatiuis contra pestem. nu. 162. & Menoch. d.casu 534.nu.44.vers.& rursus, & probatur in l.1.§.qui puro.ff.de extraord.crimin. & apertius in authen.de lenonib.§.præconizza-
3 mus. Tamen talis pœna mortis de consuetudine non imponitur, sed alia mitior arbitrio Iudicis, vt dicunt Iodoc.d.c.91. num.8. vers.verum cum aliquando, Clar.d.q.68.nu. 23.vers.lenones, ad fin.& Peguer.d.decis.15. sub nu.13.& 14. vers. verum cum aliquando videatur, & infra. quos sequutus fui d. casu 171.sub num.6.7.& præter illos. Anton.Gomez.in comment.ad leges Tauri super lege 80.& duab.sequent. nu. 73. vers. Item quæro quæ sit pœna. & Menoch.d.casu 534. nu.45. vers.hodie.

4 Dubitatum fuit in contingentia facti, an qdam famosus leno, nō fœminarum, sed masculorum, qui per multos annos solitus fuerat ferè publicè in certo loco pueros muliebria patientes tenere, eosque volentibus cū eis nefandissimum sodomiæ vitium committere, pretio accepto cōcedere, & ad aliquorum etiam domos ad eundem pessimum effectum conducere, & de pecunijs, aut donis patientibus illis per agentes datis participare, puniendus esset pœna mortis à iure communi indicta, an verò alia mitiori vigore prędictę consuetudinis, & posthabita dicta consuetudine, fuit condemnatus in pœnam vitæ, & laqueo suspensus in furca, quia Doct.de dicta consuetudine testantes intelligendi videntur secūdum terminos, in quibus loquuntur, nempè in lenonibus mulierum, seù fœminarum, non autem virorum,
5 seù masculorum; Constat enim, consuetudinem esse attendendam in ea ipsa specie facti, seù casus, in quo introducta fuit, & non in alijs factis, & casibus diuersis. Cranet.cōsil.241.sub nu.20.in 2.3.& 4.responsionibus, vers.ad tertium, & tantum habere de potētia, & effectu quātum habet de actu, & vsu, & non plus, propriosque facti, & vsus terminos non excedere, vt tradit Ias.cons.192.in fine lib.2.Crauet.cons.30.nume.5.vers.sexto considero, & alij per eum citati; Vnde pœna iuris communis remanet in suo robore,
6 & illesa à dicta consuetudine, quæ procedit in lenonibus fœminarum, nō autem masculorum, in quibus nihil est immutatū, & benè seruit Afflict.in d.constitut.lenas.in secūdo notab.sub nu.2.vers.& sic, vbi precisè dicit, quod illa constitutio puniens lenam extraneæ mulieris honestę sequuta copula carnali inter eam, & aliquem virum pro prima vice pœna fustigationis, pro secūda trūcationis nasi, mitigat in lena fœmina pœnam iuris communis, quę est mortis, vt in authen.de lenonib.in princ. sed in masculo nihil immutat, nec iuri communi derogat.

7 Et quidem cum longè maius delictum sit lenocinium ad coeundum cum masculis contra naturam, quàm cum fœminis secundum naturam, vt de se patet, & plenissimè probaui in dictis meis prioribus resolution. criminal. cent.1.casu 16. in toto, vbi quamplurimas authoritates adduxi quibus nunc addo Ant.Gomez.in comment.ad leges Tauri super lege 80.& duabus sequ.nu. 32. 33. & 34. vers.nono & principaliter est punibilis, & infra. Iacobū Menoch. de arbitr. Iudic.lib. 2.cent.3.in addition. ad casum 286. nu.4.& infinitis sequ.vers.secundus coitus cōtra naturam, & rursus nu.40.& multis seq.vers. tertius coitus contra naturam, & infra. Cassaneum in consuet.Burgund.in tit. Des Successions. rubr.7.in verbo, à faire testament.nu. 4.& sequ.vers.ponit post hos versus, & infra. Barbat.cōs.64.nu.8. & sequ.vsque ad finem. Anastas.Plat.& Georg.Merul.in consil.sequ. lib.1.& officin. Textoris titul.de sodomia, ci-
8 ned.pedicon.& pathic.fol.284. à tergo, mirum non est, si consuetudo in leuiori delicto seruata ad grauius non trahatur, maximè quia non habet eandem vim, quàm lex scri-

pta, secundum Afflict. in cõstitut. Regni lib. 3. rubr. 31. de præscript. in constitut. durã, in 1. notab. sub num. 1. & in omnem euentum,
9 tanquam iuri contraria non extenditur ad casum similem. Innocẽt. in cap. dilecto. col. 2. super verbo supradicto, de officio Archidiac. Alex. conf. 68. nu. 19. vers. tamen obstat. ib. 2. & latè Afflict. in constitut. Regni lib. 1. rubr. 73. de ferijs, & salarijs Iudic. & Notarior. in constit. Baiulos nume. 62. vers. an autẽ, qui propterea infert, quod licet magna
10 Curia ex consuetudine faciat transumptare instrumenta sine partis citatione, tamen nõ potest idem facere in reassumptione instrumenti Notarij mortui, imo debet citare partem, quamuis à Doctoribus ista duo æquiparentur, idest transumptare, & reassumere, quod indubitãter procedere videtur stante diuersitate rationis, & non eiusdem in vtroque casu per ea, quę in hoc proposito eleganter deducit Oldrad. conf. 237. perlectis, & diligenter artentis. sub nu. 3. & 4. vers. verum à iure primogenituræ, & infra. Viget
11 igitur lex communis quatenus eidem à cõsuetudine derogatum non reperitur. L. alum næ. §. qui filia. ff. de adi mend. legat. l. sancimus. C. de testament. l. præcipimus. C. de appellation. & l. cum dubitabatur. C. de ædific. priuat. qua huiusmodi delinquentes pœna mortis tenentur, vt supra probatum est, præsertim ex textu in his terminis loquente in d. l. 1. §. qui puero ff. de extraordinar. crimin. cuius verba sunt infrascripta. Qui puero stuprum, abducto ab eo, vel corrupto Comite, persuaserit, aut mulierem, puellamuè interpellauerit, quiduè impudicitię gratia fecerit, domum prębuerit, pretiumuè, quo id persuaderet, dederit, perfecto flagitio, punitur capite, imperfecto, in Insulam depor
12 tatur, corrupti Comites summo supplicio afficiuntur. Hactenus dicta lex. Nec quidem leno iste differre videtur ab eo Crobylo lenone, in quem non sine ratione inuehitur officin. Textoris in titul. de lenonibus, & lenis fol. 279. quem inquit adeo scelestissimum fuisse, vt duo scorta domi aleret, quorum lenocinijs quamplurimos adolscẽtes in perniciem alliciebat, allectos compilabat furto, subditque hinc natum adagium, Crobyli iugum, quod de conuentu, & societate duorum hominum, qui pari sunt impro
13 bitate, dici consueuit: Concurrebat ad aggrauandum prædictum delictum, & eius pœnam reiteratio eiusdem criminis cum pluribus, & diuersis personis, tàm agentibus, quàm patientibus, per plures annos sequuta. glos. in l. si diutino. ff. de pœnis. & in l. 3. §. final. C. de episcop. audient. Cepol. in auth. sed nouo iure. nu. 93. vers. item pro hoc. C. de seruis fugit. conf. 39. nu. 36. vers. præterea iste Lucius. & conf. 77. nu. 2. & 3. Bonifat. de Vitalin. in tract. de malefic. rubr. de pœn. falsæ. monet. sub nu. 4. vers. si autem pluries. Quintilian. Mandos. in tract. de signat. grat. in verbo, absolutio ab homicidio propè finem, versic. ratio præcipua. Farin. in pract. crim. tit. de delict. & pœn. q. 23. in princ. & est text. in l. capitalium. §. solent. ff. de pœn. in illis verbis, nonnunquam capite plectendi, scilicet, cum sæpius seditiosè, & turbulẽter se gesserint, & c. scisma, ibi magis verò auget, quod eos diù restitisse dixistis, ne apostolicis communicantes sedibus in suæ communione reciperent. 24. q. 1. cum alijs adductis per Afflict. lib. 3. constitut. Regni rubr. 35. de fide mercatorũ. in cõstitutione, Magistros. nu. 4. versic. & sic consuetudo delinquendi.
14 Erat autem necessariũ, vt aliqua exemplaris pœna huiusmodi delinquẽti imponeretur, ne ex eius lenitate, alij eadem facinora perpetrarent. §. sed si credat, in fin. Instit. de obligat. quæ ex delict. nascunt. imo vt ex ea alij terrerentur, & supplicium vnius metus esset multorum. l. 1. in princ. C. ad leg. Iuliã repetundarum. & l. aut facta. §. final. & ibi etiam glos. Bart. & alij. ff. de pœn. præsertim cum nec fortasse deessent, qui eandem diabolicam artem exercere dicerentur, vt propterea non clementia, sed seueritate vtendum esset, iuxta text. in l. saccularij. §. sunt quædam. ff. de extraord. crim. & in l. aut facta. §. euenit, vt eadem scelera. ff. de pœn. & ita in dicta causa iudicãdum censuimus D. Franciscus Boninsigneus Collensis Doctor egregius, & in causis decidendis maximè verò criminalibus multum versatus, & practicus, & ego, & sicuti ea sententia exequuta fuit, ita etiam ab omnibus probis, & timoratæ conscientię viris commendata extitit.

EPITOME.

Quod fideiussor licite potest prætium, seù mercedem recipere ab eo, pro quo fideiubet penes campsores, vel alios ei pecuniam accomodantes ob periculum, quod sibi imminet, ne de propria substantia debitum soluat creditoribus, nec de vsuraria prauitate condẽnari, aut imputari potest, etiam quod vere nullum damnum, aut molestiã ex ea fideiussione senserit, sed lucrum tantummodo consequutus fuerit, quod decisionibus in terminis, & pluribus similibus demonstratur exemplis.

SVM-

SVMMARIA.

1 *DEBITOR pro fideiussione, sine qua pecunias ad cambium habere non potuit, an aliquid pacisci possit cum fideiussore, puta de dando ei quinque pro centenario pro tali fideiussione.*

2 *Fideiussoris officium etsi gratuitum esse debeat, tamen potest certum quid stipulari, vt pro fideiussione ei detur.*

3 *Fideiussoris officium extimandum esse non solum ob seruitium, quod principalis recipit, cum sine eo nõ recepisset mutuò pecunias, quibus indiget, sed ob periculum; nam principali non soluente fideiussor de suo proprio soluere tenetur.*

4 *Initium spectandum est, nam si sit licitum, non attenditur, quod postea nocere potest.*

5 *Contractus substinetur propter incertitudinem, qua in eo versatur.*

Incertitudo facit licitum, quod aliàs esset illicitum. ibid.

6 *Casus fortunæ dubius facit licitum, quod aliàs reprobatur.*

7 *Quando quis ex aliquo actu potest consequi lucrum, sicut etiam damnum, damnum nõ attenditur, si casualiter contingat.*

8 *Moneta, quæ ita potest decrescere, sicut crescere, illius quæstus dici non potest illicitus, quando conuentum est, quod restitutio fiat eo modo, quo solutia facta fuit, & in eisdem monetis, licet ex euentu valor creuerit.*

9 *Salomonis extat consilium, ne quis alterius fideiussor existat temere, & inconsultè.*

10 *Fideiussor licitè à principali mercedem accipere potest, non obstante, quod non subsit in eo aliqua ratio damni emergentis, & lucri cessantis; sed contrarium alij tenent.*

11 *Vbi est coequalitas lucri, & damni contractus non potest dici vsurarius.*

12 *Contractus, vbi subest periculum, non potest dici vsurarius, vt in contractu assicurationis Nauis.*

13 *In cõtractu mutui vsura propriè cadit, siue mutuum sit verum, siue fictum.*

14 *Mutuum debet esse gratuitum, & quicquid accedit sorti vltra capitale vsura est.*

15 *Contractus in quo principalis promittit aliquid fideiussori pro fideiussione non est contractus mutui, sed mandati.*

16 *Conuentio, quæ aliàs est reprobata inter creditorem, & debitorem, non videtur militare in pacto inter principalem, & fideiussorem.*

17 *Legis commissoriæ pactum in pignoribus illicitum est, & improbatum inter debitorem, & creditorem accipientem pignora, secus si statim in contractu pignoris inter debitorem, & fideiussorem sit appositum.*

18 *In dubio ea est sumenda interpretatio, per quam magis delictum excludatur.*

CASVS DVCENTESIMVS OCTVAGESIMVSQVINTVS.

1 CVM quidam pecunijs indigeret ad certa sua negocia expedienda, nec Bancherios, seù Campsores reperiret, qui illas sibi absque fideiussore sub cambijs concederent, inuenit quendam, qui receptis ab eo ad rationem quinque pro cẽtenario summæ sub cambijs recipiendę extitit fideiussor penes dictos Campsores, & tanquam talis se obligauit pro restitutione capitalis, & cambiorum vsque ad integram satisfactionem, moxque extincto debito per solutionem sortis, & vtilium absque eo, quod fideiussor prestitus aliquod damnum, aliquamue molestiam habuerit, petijt, contractum inter ipsum, & fideiussorem prędictum initum vsurarium declarari, & proinde eũdem fideiussorem in pœnas contra fœneratitios contractus celebrantes à legibus municipalibus laicorũ indictas puniri, solutamque
2 pecuniam sibi restitui, & licet videretur, quod cum nihil absit fideiussori, & eius officium deberet esse gratuitum, & absque lucro, tamen quod is possit certum quid stipulari sibi vt fideiubeat, videtur textus in l. hoc iure, in §. Labeo ait. ff. de donation. vbi dicitur, mercedem licitè pacisci sub ea conditione, si pro te fideiussero, & ibi etiam hoc notat Bart. dicens, quod licitè possum à te recipere pecuniam, vt pro te fideiubeam, & sequitur ibi Castrens. idem videtur probare textus in l. si remunerandi. §. fin. ff. mãdati. & latè, & elegãter tradit Lupus in repetit. capituli, per vestras, in nono notabili. §. 9. nu. 10. de donation. inter virum, & vxorem, vbi con
3 siderat extimandum esse non solum seruitium, quod consequitur debitor ratione fideiussionis, sed etiam periculũ, quod subijt talis fideiussor cũ fieri possit, quod debitore non soluẽte cogatur fideiussor pro eo soluere de proprio, & hoc modo vel pecuniã ab alio capere sub cambijs, vel res suas alienare, aut aliter damnum sentire, & longè maiorem iacturam pati, quàm importet lucrũ pro fideiussione consequutum: Idem tenet Couaru. lib. 3. variat. resolution. cap. 2. nu. 6. & 7. vers. quarto hinc poterit discuti illa quęstio, vbi easdem adducit rationes, alios idẽ tenentes refert, & de communi testatur, & ante eum Deci. cons. 7. sub nu. 1. & ibidẽ addentes ad eum.

Nec habenda est consideratio, quod nullum damnũ penitus senserit fideiussor, quia non
4 euentus inspiciendus est, sed initium, quod si licitum est, euentus postea sequutus nocere non debet. Crauet. cons. 6. nu. 88. vers. amplius dico, vbi pulcrè loquitur, nec ex ipso euentu reprobatio contractus est sumenda,

quia

5 quia sufficit, quod damni periculũ adesset,
Contractus enim sustinetur propter incerti
tudinem, quæ in eo versatur, & ad iustifica-
tionem,& validitatem ejus sufficit, quod ex
eo damnum possit prouenire, quia incerti-
tudo hæc facit illum licitum, qui alioquin
illicitus esset. Dec.cons.115. nu. 4.vers. nam
casus dubius, aiens, quod casus dubius for-
6 tunæ facit licitum, quod aliàs reprobaba-
tur, quod ipsum non obscurè etiam proba-
tur ex his, quę in l.à Titio.ff.de verbor.obli-
gat.notanr Castren.& Alexan.vterque num.
3.& Ias.nu.5. & benè seruit Natt. cons. 548.
num.16.& sequ.vers.octauo pro domino,vbi
ex pluribus probat,quod quando aliquis ex
7 aliquo actu potest ita cõsequi lucrum, sicut
etiam damnum, licet casualiter contingat
afferri damnum, non dicitur lędi in tãtum,
vt nec minor restituatur.Idem vult Crauet.
cons.48.ad finem num.7.vers.non obstat,vbi
8 quod ratione dubij euẽtus monetæ, quæ ita
potest decrescere sicut crescere, non potest
dici illicitus quæstus, quando conuentum
fuit, quod fiat restitutio eo modo, quo solu-
tio facta fuit, & in eisdem monetis, licet ex
euentu factum fuerit,quod creuerit valor.
Nec quidẽ dubitari potest, quin contractus
iste fideiussionis fuerit incommodus, & pe-
riculosus fideiubenti, qui se constituit debi-
9 torem pecuniæ ab alio acceptę contra con-
silium Salomonis,ne quis alterius fideiussor
existat temerè,& inconsultè,& passim vide-
mus eum ex proprio patrimonio integram
quantitatem pro debitore soluere, vt prop-
terea iustè ob periculum hoc, cui submitti-
tur, mercedem consequi possit,& iustum ip-
10 sius periculi prærium à debitore accipere,
absque vlla alia ratione damni emergẽtis,
vel lucri cessantis, vt pulcrè ostẽdit Couaru.
in loco allegato, qui tamen fatetur commu
nem hanc sententiam non admittẽdam eo
in casu, quo inspecta qualitate,& conditio-
ne debitoris nullum immineret periculum
fideiussori, quasi tunc ea pactio fiat ficto, &
simulato periculo in fraudem vsurarũ, quia
vt creditor pro officio mutui nihil potest e-
xigere à debitore, sic nec fideiussor pro offi
cio fideiussionis,imo multo minus,quia mi-
nus officij impendit; Et dixit elegãter Bald.
cons.210. quæritur de tali casu.sub nu. 1. ad
11 finem vers. & multi.lib. 3. quod vbi est coę-
qualitas potentialis damni,& lucri,contra-
ctus lõgè distat ab vsuraria prauitate, seu à
dulcedine vsurarum propter anceps pericu-
lum; Et confirmari possunt prędicta ex eo,
quod respectu periculi, cui quis subijcitur,
licitus reputatur contractus assicurationis
12 Nauis, & mercium in ea oneratarum, ali-
quo dato, vel promisso assicuranti, vt est ca-
sus expressus, & singularis in l.in naue Sau-
phcii.ff.locari,& ibi notat Castren.nume.6.
vers.Ego aliàs legendo dicebam. Dec.cons.
115.num.2.vers.& idem in simili quæstione.
Strac.in tract.de Mercat. tit.de spõsionibus
in 4.parte in vers.item quærit Paul.nume.1.
fol.mihi 437.Petr.Sãterna Lusitan. in tract.
de assicurat. & sponsionib. Mercator. in 1.
part.nu.1. & plurib. sequ. & Rota Genuens.
13 decis.25.in princ.nu.1. Nec refert,quod si-
mus in contractu mutui, in quo propriè ca-
dit vsura, siue sit verũ,siue fictum,Abb.cons.
62.in fin.lib.1.Crauett.cons.145.nu.6.versic.
præterea vsura,& nu.17. vers.quarto respon-
deo, Roland.cons.75.nu.2.lib.1.& Dec. in l.
2.§.creditum in 3.notab.in fine.ff.si cert.pe-
14 tat. quia mutunm debet esse gratuitum, &
quicquid accedit sorti, & ad creditorem vl-
tra capitale peruenit,vsura est,vt in c.consu
luit, & in c.nauiganti, de vsur.& in c.vsura,
& in c.plerique.14.q.3.Dec.cons.116. num.
3.Couaru.lib. 3.variar. resolut.c.1. in princ.
quoniam respondetur, quod quicquid sit de
hoc contractu inter campsores, & debito-
15 rem, de quo non disputatur,certum est,qđ
respectu dicti debitoris, & fideiussoris non
est contractus mutui, sed mandati.l.ex man
dato,& l.qui fide.ff.mandat.& licet manda-
tum videatur procedere ab officio, & ami-
citia,cui repugnat precium.l.1.in fine.ff.mã
dati, tamen vbi promissum est fideiubentĩ
salarium illud debetur,vt in l.salarium,& in
l.idem quę.§.idem labeo ait.ff.mandat.& in
l.1.C.eodem titul. & est de mente Azon. in
16 summa C. mandat. Nec ex eo quod repro-
bata esset conuentio inter creditores,& de-
bitorem inferri potest ad reprobationẽ pa-
cti inter debitorem, & eius fideiussorem, vt
ad rem nostram aduertit Couaru. d.c.2. nu.
7.vers.sed in fauorem communis sententiæ,
17 dicens, quod licet in pignoribus pactum le
gis commissoriæ illicitum sit, & improbatũ
inter debitorem, & creditorem accipientẽ
pignora.cap.significante.de pignorib.l.2.&
l.fin.C.de pact.pignor.tamen huiusmodi pa
ctio etiã ipsi contractui pignoris statim ap-
posita inter debitorem,& fideiussorem vali-
da est, & absque vlla criminis labe fit, per
text.in l.fin.in princ.ff.de cõtrahend. empt.
ex quo hoc ipsum adnotarunt Bartol.& Ca-
strens.in l.quamuis.ff.de solut.Bart. Bald. &
Salyc. in d.l. fin. & idem Salyc. in l. 1.C. de
pact.pignor.Castren.in l.Titius.ff. de pigno
rat.action.Abb.in d.cap.significante, & alij
per ipsum citati: & benè, quia in isto fide-
iussore non concurrit vsurę substantia,& dif
finitio, cum nihil det debitori, nec propte-
rea aliquid ab eo, quod sorti accedat, reci-
pere dicatur, sed solummodo conuentam
mercedem pro fideiussionis periculo,quod
non modicum est, recipit, quæ licita omni-
no est, veluti in recompensationem eminẽ-
tis periculi soluendi de proprio, & fortasse
non rehabendi solutum, saltem sine difficul
tate litibus,& expensis,quarum omnino ra-

tio habenda erat, cum præsertim, qui sibi sine fideiussore crederet debitor non reperiret, vt propterea maior periculi suspicio im
18 minere videretur, propter quam iustior apparet causa istius fideiussoris, pro quo etiã in dubio erat inclinandum ad exclusionem delicti, juxta l. merito. ff. pro socio, & vt contractus non feneratitius, sed licitus esset in foro contentioso, Bald. cons. 39. in fine lib. 3. Crauett. cons. 48. num. 8. cons. 145. nume. 2. & idem Bald. cons. 210. in princ. sub nu. 1. vers. item contractus. eod. lib. 3. licet secus in foro conscientiæ, quia tunc fauore animæ in dubio ęstimatur vsurarius, vt idem Bald. testatur cõs. 453. in fine vers. nam & si esset eodem lib. 3. Sequitur Crauett. d. cons. 48. sub num. 8. & videtur probari in l. si ea pactione. C. de vsuris, quam idem Bald. adducit d. cõsil. 210. sub nu. 1. circa medium, vers. itẽ contractus. Et cum hac opinione nouissimè cõcordare inueni Surd. cons. 406. hęc quęstio, per totum lib. tertio, apud quem multa ex prędictis inuenies non eodem tamen modo digesta, nec tot iuribus, rationibus & authoritatibus roborata.

EPITOME.

An, & quando procedi posit criminaliter pro crimine vsurarum contra hæredem, qui contractum fœneratitium à defuncto eius authore factum ratificauit, & qualis esse debeat ratificatio talis contractus, vt ex ea ratificans puniri posit; & præcipuè an requiratur scientia specialis, & indiuidua qualitatis contractus, & omnium eius qualitatum, & quod esset à iure reprobatus: & incidenter de nullitate laudi ex defectu iurisdictionis, & an quando, & quomodo ratificari posit, vt valeat si non vt laudum, saltem vt partium conuetio, & pactum, & de alijs in hac materia non spernendis.

SVMMARIA.

1 *HAERES recipiendo fructus per plures annos rei pignoratæ à debitore ob contractum initum cum defuncto dicitur ratificasse dictum contractum vsurarium, & fæneratitium.*

Hæres quibus ex causis excusandus sit si perceperit ex contractu fæneratitio cum eius authore inito fructus. ibid.

2 *Contractus factus sub nomine emptionis, & vẽditionis accedente locatione eiusdẽ rei per emptorem venditori facta pro quadam annua pẽsione fructuum ad certum tempus nõ censetur vsurarius.*

Defunctus, si non deliquit in contrahendo, nec quidem hęres contractum approbãdo deliquisse videtur. ibid.

Accessorium sine principali non datur. ibid.

3 *Non entis nulla sunt qualitates, nec actiuè, nec passiuè.*

Qualitas sine substantia consistere non potest. ibidem.

4 *De delicto principali constare debet, alioquin nõ potest procedi contra aliquem pro accessione delicti.*

Nemo pro auxilio præstito puniri, aut molestari potest, nisi constet eum cui dicitur auxilium præstitum deliquisse. ibid.

5 *Ratificans contractum non incurrit pœnam, si contractus sit vsurarius, quando hanc qualitatem ignorauit.*

Ratificatio requirit scientiam eius, qui ratificat. ibidem.

Nemo videtur approbare id, quod ignorat. ibidem.

6 *Scientia particularis, & specifica cũ omnibus qualitatibus actus gesti requiritur in ratificãte actum.*

7 *Contractus non arguitur vsurarius ex locatione, & conductione, quæ statim fit post contractum emptionis, & venditionis.*

8 *Vsura considerari non potest in eo, quod de iure communi conceditur.*

9 *Emens ab aliquo fundum cum pacto, quod vẽditor eum recipiat in emphyteusim, & liuellum perpetuum pro certa annua pensione, vt puta sex pro centenario pretij exbursati, non dicitur facere contractum illicitum, & vsurarium.*

10 *Amplia etiam, quod appositum fuisset pactum de retrouendendo directum dominium pro eodem pratio intra certum tempus, & eo elapso non sequuta redemptione retineretur fundus vel liuellus perpetuus pro supradicta annua pensione, vt ibi.*

11 *Consuetudo etiam iniusta excusat à crimine, et à pœna in foro contentioso.*

12 *Illustrissimus Cardinalis Tuscus vir nunquam satis laudatus.*

13 *Actus alienationis non potest dici fraudulentus, sed licitus, & permissus, quando authoritate consuetudinis factus apparet.*

14 *Consuetudo, quæ est contra ius nedum diuinum, sed etiam canonicum non valet.*

15 *Declara in foro poli, secus in foro fori.*

16 *Compromissum factum de omnibus differẽtijs, cõtrouersijs, & litibus, de quo in pręsenti casu, an valeat, & si valet, an laudum vires habeat, vel retractari possit, & si laudum nõ valet, an in totum, vel pro parte annulletur, prosequere, & quid si confirmatum fuerit in eo, in quo nullitas consistebat, & si nõ valet vt laudum, an substineatur tanquam noua conuentio, de ijs omnibus infra per descursum.*

Compre-

17 Compromissum, in quo certa forma à partibus data est arbitris laudandi, vel arbitrandi non valet.
Amplia idem in Arbitratore, vt nu. 19. contrarium nu. 21. & 26.

18 Arbitri debēt habere liberam potestatem arbitrandi circa res controuersas, & nō limitatā, quia de substantia arbitrij est libertas arbitrie in sententiando.

19 Arbitrium debet dari liberum à compromittētibus, alioquin compromissum nō tenet, quod procedit non solum in Arbitro, sed etiam in Arbitratore.

20 Sententia, vel laudum datum iuxta conuentionem partium ideo vti superflua esset, cum nec tacitè, nec expressè emologari posset, nec vlla actio ex eo oriretur.

21 Contrarium tenent nonnulli alij.

22 Iustum, & iuri consonum esse dicitur, quod est de partium concordia, vt arbitri sententiam ferant iustam, & iuri consonam.

23 Statutum Pistorij dans exequutionem sententiæ Arbitrorum declaratur.
Superfluitatis ratio quando non est habenda. ibidem.

24 Laudo standū est, quando data est facultas Arbitro, & Arbitratori procedendi, & decidendi, tàm de iure, quàm de facto, & de iure tantum, & de facto tantum.

25 Habens facultatem procedendi, & decidendi tāquam Arbiter, vel Arbitrator, potest in laudo eligere, & declarare an tanquam Arbiter, aut tanquam Arbitrator viam decidendi elegerit.

26 Laudum latum ab Arbitro iuxta conuētionem partium, à quibus certa forma pronuntiandi data fuit, non tenet, quia arbitrium debet esse liberum.

27 Laudum latum ab Arbitratore, cui data est certa forma à partibus iuxta quam laudum ferre debuit, tenet, secus si aliter laudasset, quā per partes conuentum fuerit.

28 Laudans contra formam compromissi, à quo omnis eius potestas dependebat, nulliter facit.

29 Vocans magis propinquum masculum de sua linea descendente masculina admittere dicitur proximiorem in gradum excluso remotiori.

30 Probibitus alienare extra familiā potest alienare in familia.

31. Verba clara disputationem non recipiunt.
Excessus in laudo vitiatur deuians à cōpromisso. ibidem.

32 Bona in vno tantum capite, & sub vna tantum oratione, & structura verborum, simul sub eodem onore, et compromisso posita dicūtur vnita, connexa, admixta, & inseparabilia, & disiungi non possunt.

33 Negotia annexa, & connexa quæ dicantur.

34 Negotia, quæ sunt diuersa de per se stare possunt.

35 Sententia an pro parte valere possit, & pro parte non.

36 Posita sub vna oratione, & structura verborum vnicum tantum capitulum continere dicuntur.

37 Sententia non potest in vna parte valere, & in alia non, quando est indiuisibilis, vt super capitulis connexis lata.
Primo amplia etiam si capitulum esset diuisibile. ibidem.
Secundo amplia etiam si super pluribus capitalis connexis. ibid.

38 Laudum in totum annullatur, quando nullitas prouenit ex defectu iurisdictionis, & potestatis.

39 Compromissum si factum vna die, & laudum latum altera die proxima sequenti, laudum redditur nullum ipso iure vti latum sine debita cognitione causæ.
Fallit, nisi iudicaretur de consensu partium, vel nisi partes emologarent. ibid.
Vel nisi iam Arbiter, vel arbitrator fuissent bene informati. nu. 43.

40 Ratihabitio retro trahitur.

41 Arbitrator omni iure habet potestatem limitatam, vt debeat ferre sententiam iustam, & iuri consonam, prout Iudex, cui Arbitrator æquiparatur.

42 Sententia Iudicis ita festinanter, & breui tempore, vti sine cognitione causæ lata est nulla.
Limita nisi immineret periculum partibus deueniendi ad arma.

43 Laudum celeri expeditione, et breui tempore latum non redditur nullum, quando Arbiter, vel Arbitrator ante cōpromissum fuissent de causa informati.
Qui allegat Arbitrum de causa bene fuisse informatū probare debet, quia informatio est quid facti. ibi.

44 Nullitas laudi ex nimia breuitate temporis lati non patrocinatur allegantí, nisi doceat de suo interesse ex aliqua causa cur laudum nimis festinanter fuerit latum.

45 Laudum latum nulliter nō potest à partibus approbari tanquam laudum.

46 Emologatio laudi nulli à partibus approbati, etiam quod sit iurata, non potest facere, quod laudum nullum habeat vim laudi.
Sententia non est actus, quod à partibus explicari possit, cum fomentum recipiat à iure publico, nō autem à priuato, ibidem. Et ideo si nulla est de iure priuatorum conuentione validari non potest. ibid.

47 Actio in factum, quæ oritur ex sententia valida, non potest oriri ex conuentione partium, quando sententia est de iure nulla.
Si laudum non valet, minus valere pōtest emologatio, ibidem.

48 Amplia etiam, quod partes facultatem habuerint renuntiandi, & tollendi causam ipsius nullitatis, quia illa prouenit ex iure publico.

49 Licet ius permittat posse renuntiari per partes nullitati sententiæ vel laudi, tamen si non fuerit renūtiatum, sed approbatum simpliciter id, quod

quod de iure nullum est, talis emologatio, seu approbatio non conualidat illud.

30 *Laudum nullum, an per emologationem substineatur saltem in vim pacti. nu. 51. & 52.*

51 *Sententia nulla approbata, & ratificata per partes non valet tanquam sententia, sed substinetur in vim noua conuentionis, & pacti, idem in laudo.*

52 *Nullitas laudi proueniens ex defectu iurisdictionis, vt quando contra formam compromissi latum est, non potest etiam de consensu partium valere in vim pacti, vide infra nume 59.*

53 *Emologatio laudi facta in eo, quod Arbiter fecit extra contenta in compromisso, est nulla, & videtur per errorem, & sine iusta causa emanata.*

54 *Laudum nullũ, si ex partium approbatione valere debeat in vim pacti, oportet, vt partes ipsa ex certa scientia, expressè dicant velle illud valere, non obstante eius nullitate.*

55 *Laudi nulli approbatio erroneè facta nocere non potest*

56 *Laudum nullum, qui vult substineri in vim pacti, cautela est, quod faciat sibi promitti per stipulationem de obseruandi contenta in eo ex causa noui consensus nu. 61.*

57 *Testamentum paternum nullum ita demum valere potest, si non vt testamentum, saltem iure pacti ex approbatione, & consensu filiorum facta ex certa scientia, & non aliter, infra nu. 62.*

58 *Ratificatio requirit scientiam ratificantis in iure & in facto.*

59 *Laudum nulla approbatum, & ratificatum per partes non valere vt laudum, sed substineri posse in vim noua conuentionis, nisi nullitas proueniat ex defectu iurisdictionis, supra nu. 52.*

60 *Approbatio, & ratificatio laudi nulliter lati, vt valeat in vim pacti debet fieri ex certa sciẽtia dicta nullitatis, alioquin simplex approbatio non nocet, nec prodest.*

61 *Cautela est, vt ille, qui vult valere laudum quã ais de iure nullũ, quod faciat sibi promitti per alteram partem per stipulationem de obseruãdo contenta in eo.*

62 *Testamentum nullũ quomodo in vim pacti substineri possit, supra nu. 57.*

63 *Sententia nulla consensu partium tenet in vim pacti, quando est approbata, & partes illius nullitatis certam sciẽtiam habere expresserint in ipsa approbatione.*

64 *Sententia nulla vt substineatur in vim pacti, nõ sufficit mandatum etiam speciale ad eam confirmandam, nisi fiat expressa mentio dicta nullitatis.*

Mandatum ad approbandum sententiam intelligitur quatenus illa sit valida ibid.

65 *Approbatio laudi nulliter lati dicitur erronea, quando partes illud emologauerunt, putantes laudũ non esse nullum, sed validũ, ideo nõ tenet.*

66 *Promittens id, ad quod non tenetur nulla causa expressa potius videtur promittere id, ad quod putat se teneri, quàm quod velit donare.*

67 *Confirmatio laudi nulli dicitur donatio.*
Donatio in dubio non præsumitur. ibid.

68 *Ratificans aliquam conuentionem credens eam valere de iure, si postea appareat nulla, nil nocebit ratificatio.*

69 *Diuisio facta ex testamento, quod diuidentes putabãt validum esse, si postea apparet fuisse nullum, ipsa diuisio non tenet.*

70 *Promissio facta de eo, ad quod quis nõ tenetur, præsumitur in dubio facta per errorem, & nõ ex certa scientia.*

Scientiam qualitatẽ allegãs probare tenetur. ibid.

71 *Exequutio nulla non intelligitur ratificata per transactionem super ea factam accedẽte consensu partium expresso de approbando, & ratificando ipsam exequutionẽ, licet inualidã.*

72 *Certa scientia in quolibet actu requiritur omniũ qualitatum ipsius actus.*

73 *Certa scientia, quæ requiritur in approbatione actus, si in instrumento approbationis non est enuntiata, approbatio non tenet.*

74 *Arbiter, vel arbitrator fines suæ facultatis excedens contra formam Compromissi pronuntiã do dolo carere non dicitur.*

75 *Laudum nullum, & dolosum nullo modo valere potest, nec per approbationem, nec in vim pacti de consensu partium, nisi data certa sciẽtia doli.*

76 *Supposito cessante dispositum cessat, & sublato fundamento corruit ædificium.*

77 *Actionem dari vocatis per fideicommissum in contractu constitutum.*

78 *Trebellianica, quando detrahi possit ex fideicõmisso particulari.*

79 *Plura bona non extare in hæreditate si allegetur, præsumeretur, & hæc iuris præsumptio posset deduci etiam post conclusum in causa.*

80 *Ioannesbaptista Perusinus in tract. de arbitr. lib 8. c. 11. & 12. tenens laudum latum inter fratres contra formam compromissi valere, declaratur.*

81 *Clausula, quod Arbiter, vel Arbitrator pronũtiet ad eius arbitrium, quid importet, & quid de clausula, quod procedat, & pronuntiet secũdum eius voluntatem.*

Clausula, quãdo ĩportãt arbitriũ boni viri, ibid.

82 *Si in compromisso dictum sit, quod cõpromissarius possit de iure vni auferre, & alteri dare, et altè, & bassè pronũtiare, & enormiter vnam, vel alteram partem lædere, non tamen videtur concessa facultas lædendi partes nisi moderatè, & ex causa.*

83 *Arbitri non habẽt liberum arbitrium arbitrandi, quando à compromittẽtibus eis datur certa forma procedendi, & pronuntiandi.*

84 *Arbitris, quibus data fuit in cõpromisso certa forma procedẽdi, & iudicandi, nunquam cẽsetur data facultas per quæcunque verba generalia, & prægnantia, quod possint facere cõ-*

tra formam ipsius compromissi.

85 *Non est præsumẽdum, quod partes in vno, & eodem actu sibi ipsis contrariari voluerint.*

CASVS DVCENTESIMVS OCTVAGESIMVSSEXTVS.

1 D excusationem hæredis,
qui contractum fœnerati-
tium, & vsurarium à defun
cto initũ ratificauerat fa-
cto, recipiendo fructus rei
pignoratæ à debitore per
plures annos in quantitate cum ipso defun-
cto conuenta, iuxta l. Paulus respondit. §. ff.
rem ratam haberi, & in l. quidam ex parte,
ff. de euiction. & notata per Deci. consil. 55.
nu. 7. cons. 58. nu. 2. cons. 297. nume. 3, & cons.
367. sub nu. 2, & in l. semper qui non prohi-
bet, sub nu. 8. & sequ. ff. de reg. iur. vbi etiam
Hieron. Cagnol. nu. 13. per Ias. cons. 170. sub
nume. 2. vers. quinto facit. lib. 2. per Crauett.
cons. 11. num. 4. vers. Tertio dicitur. cons. 19,
sub nu. 3, cons. 55. nu. 5. cons. 151. nu. 30. & 31,
cons. 158 nu. 3. latè cons. 237. nu. 2. cons. 261,
num. 3. & sequ. cons. 276, num. 6. per Anchar,
Regiens. quest. 2?. nu. 20. & 23, lib. 2. & antea
per Bal. cons. 456. quia dicti Lippus, & Ran-
nutius. in princ. lib. 2. & per Abbat. cons. 18,
num. 5. lib 2 & per plures alios, qui allegari
possent, Tria considerabantur in facti con-
tingentia, ex quibus absolutione dignus iu-
dicatus fuit, Primũ quia ex deductis in pro-
cessu non videbatur sufficienter probatum,
quod contractus cum defuncto initus esset
2 in fraudem vsurarum factus sub nomine em
ptionis, & venditionis, accedente locatione
per emptorem venditori facta pro quadam
annua responsione fructuum ad certum tẽ-
pus, nam si defunctus sic contrahendo non
deliquit, nec quidem hæres contractum ap
probando deliquisse videtur, quia nõ datur
accessorium sine principali. l. cum principa
lis, & l. nihil dolo. §. cum principalis. ff. de re-
gul. iur. & c. accessorium. eod. tit. lib. 6. & non
3 entis nullæ sunt qualitates. l. eius qui in pro-
uincia. §. quod si stipulatus. ff. si certum peta
tur, nec qualitas sine substantia consistere
potest. l. si seruũ. §. si modus. ff. de action. em-
pti. Deci. cons. 223. nu. 2. vers. quia qualitas,
& propterea dixit Bartol. in l. si is qui. §. si in
Titium, in fine. num. 2. ff. de furt. Quod non
4 potest contra aliquem procedi pro accessio
ne delicti, si non constat de ipso principali
delicto, vnde pro auxilio prestito nemo pu-
niri, aut molestari potest, nisi constet eum,
cui dicitur auxilium prestitum, deliquisse,
Bartolom. de Salycet. Gaspar Calderin. &
Petr. de Anchar. inter consil, ipsius Ancha-
rani cons. 216 in fine. num. 5. vers. præterea si
non cõstat de delicto principalis, Marsil. in
l. 1. nu. 14. vers. pro quibus facit. C. ad l. Cor-
nel. de sicar. & in l. nihil interest. nu. 21. vers.
idem dixit. ff. eod. tit. & in §. constante. num.
40. & 41. vers. scias etiam, & infra. in pract.
crimin. cons. 24. nu. 23, cons. 34. nu. 4. & sequ.
cõs. 69. nu. 5. & sequ. latissimè Farin. in pract.
crim. tit. de inquisit. quæst. 3. nume. 4. versic.
amplia primo,
Secundum quia non satis est, quod fuerit pro-
batum contractum fuisse fœneratitium, nisi
etiam fuerit probatum, quod heres, qui illũ
vt supra approbauit, sciuerit illum esse ta-
5 lem, quia ratificatio requirit scientiã eius,
qui ratificat, alias non tenet, quia nemo vi-
detur approbare id, quod ignorat. l. si per er
rorem. ff. de iurisdict. omn. iudic. & in termi-
nis notant Oldrad. cons. 329, nume. 10, vers.
præterea ratihabitio requirit scientiã, Bal.
cons. 176. circa medium, vers. item quia non
apparet. lib. 2. Corn. cons. 165. nu. 45. & sequ.
lib. 2. Cranet. cons. 197. nu. 14. vers. præterea.
Natt. cons. 162. nume. 31. & est text. in l. quo
enim, in princ. vers. rem habere. ff. rem rat.
6 haber. Quinimo non sufficit in ratificante
simplex scientia actus ratificati. sed requiri
tur scientia particularis, & specifica cũ om-
nibus qualitatibus, Castren. cõs 4?5. colum.
penult. sub nume. 3. vers. restat. lib. 1. & cons.
382. col 2. sub nu. 1. & 2. lib. 2. Crauet. d. cons.
197 sub nu. 14. post dictum versic. præterea,
Natt. d. cons. 162. nu. 33. Beci. cons. 37. nume.
23. & sequ. & ipse aliàs latissimè comproba-
ui consulendo pro Reuerendissimo Domi-
no Lactantio de Lactantijs Vrbeuetano E-
piscopo Pistoriensi, & Ciuitatis Senarum
Gubernatore, dum ibi munere Auditoris
Rotæ fungerer.
7 Tertium, quia contractus non arguitur vsu-
tarius ex locatione, & conductione, quæ sta-
tim fit post contractum emptionis, & vendi
tionis, Abb. cons. 66. in primo, & in secundo
dubijs, & cons. 76. in secundo dubio sub nu.
2. lib. 1. Alex. cons. 121. per totum lib. 5. So-
zin. cons. 88. in toto, & consil. 103. per totum
lib. 4. quod est repetitum cons. 176. lib. 2, latè
Veronen. in tract. de simul. cõtrac. in princ.
nu. 1. & plurib. sequ. & num. 52. & sequ in 12,
presumpt. & num. 66. & 67. in 20, presumpt.
Cranett. cons. 145. sub nu. 4. vers. & in termi-
8 nis nostris. Nec enim videtur posse consi-
derari vsura quoties disponitur super eo, qđ
de iure communi conceditur, vt post Calde
rin. & Anchar. tradit Deci. cons. 119. num. 3.
& seq. & cons. 170. sub nu. 2. col. antepenult.
in fine, & infra. versic. & dato quod alia opi-
nio, Crauett. cons. 89. nu. 2. & consil. 145. sub
nu. 4. in fine, prout concessus reperitur pre-
dictus contractus locationis factę per ven-
ditorem emptori rei statim antea venditæ,
iuxta l. secundam, cum ibi notar. C. de pact.
9 inter empt. & vendit. vnde etiam constat,
quod emens ab aliquo fundum cum pacto,
quod

quod venditor eum recipiat in emphyteusim, & liuellum perpetuum pro certa pensione annua iusta, puta, sex pro centenario prætij exbursati, non dicitur facere contractum illicitum, & vsurarium, sed imo licitũ,
10 & iustum, etiam quod appositum fuisset pactùm de retrouendendo directum dominiũ pro eodem pretio intra certum tempus, & eo elapso non sequuta redemptione retineretur fundus vti liuellarius perpetuus pro dicta pensione annua sex pro centenario, vt in puncto decidit Alexan. de Neuo cons. 95. in 3. dubio per totum nu. 11. & sequ. & sequũtur Angel. de Castro, Ioannesbaptista Orsell. Bartol. Cepol. & Petr. de Soncin. in subscript. ad dictum consil. idem nulla prædictorum Doctorum facta mẽtione tenet Menoch. in tract. de arbitr. Iudic. lib. 2. cent 3. casu 276. nu. 20. vers. hinc quoque, & in omnem euentum, vbi præmissa non ita de plano procederent, quod tamen non conceditur, dicitur, quod cum in Regione eiusmodi contractus passim fieri consueuerũt, frustra de vsura agi videtur, quia cõsuetudo etiam
11 iniusta excusat à crimine, & à pœna in foro contentioso, vt in terminis dicunt Oldrad. cons. 207. in fin. nu. 7. Calderin. cons. 4. in fin. tit. de vsur. Abb. consil. 15. col. 2. sub nu. 2. ad finem versic. quid vltra. lib. 1. Dec. cons. 170. col. penul. sub nu. 2. vers. & dato. Ias. cons. 78. col. 4. circa medium lib. 3. & cons. 153. col. 4. in fine lib. 4. Bart. in l. quis sit fugitiuus. §. apud Labeonem. ff. de ędilit. edicto, Bald. in l. vnica. in 3. quæst. C. de his quę pœn. nomin. Ias. in l. 1. col. antepen. in 4. quæst. C. de summa Trinit. & fide cathol. Crauett. cons. 145. nu. 12. vers. quinto respondeo, & antea cons. 6, nume. 103. vers. præterea narratur, Marsil. cons. 90. nu. 16. vers. adducit etiam, & consil. 100. nume. 17. in vers. pariter incip. adducit etiã Crauett. cons. 48. in final. lib. verbis, Roland. à Valle cons. 75. nu. 42. & sequ. vers. vlte
12 rius etiam dicitur, lib. 1. & Illustrissimus, & Reuerendissimus D. Cardinal. Tusc. Dominus meus obseruandissimus, & nũquam satis laudatus tomo 2. suarum conclusionum conclus. 958. in verbo, consuetudo, nume. 7. vers. consuetudo contrahendi. fol. 311. facit enim cõsuetudo esse licitum, quod aliàs esset illicitum, Roman. in l. certi conditio. §. si nummos, ff. si cert. petat. & ibidem Ias. col. 6. in fin. inquiens pro hoc facere textum singularem in l. si pignore. §. finali. ff. de pignor. action. per quem notat ibi Bart. quod nedũ in dolo, imo nec in aliqua culpa esse videtur qui facit illud, quod est solitum fieri; Cõcordant Ruin. cons. 139. in fin. nu. 7. lib. 4. & cons. 65. nu. 8. lib. 5. Marsil. cons. 90. nume. 11. & sequ. & cons. 100. num. 11. cum sequ. quos sequutus est Roland. d. cons. 75. nu. 45. versic. vlterius accedit, vbi etiam num. 46. post Pa-
13 ris. cons. 13. nu. 59. vers. actus igitur. lib. 1. inquit, quod actus alienationis non potest dici fraudulentus, sed licitus, & permissus, quã do authoritate consuetudinis factus apparet, & possent ad hoc adduci plura, quæ cõgerit Marsil. d. cons. 90. nume. 8. & quamplurib. sequ. & d. cons. 100. nu. item 8. & per multis sequent.

14 Nec obstat si dicatur, quod talis consuetudo non valeat tanquam contra ius nedum Canonicum, sed etiam Diuinum, & dicitur vsurpatio, vt per Marsil. cons. 8. nume. 35. & cons. 33. nu. 23. post Angel. hoc pulcrè dicentem in l. iniuriarũ. §. si quis me, qui est final. ad fin. sub nu. 2. ff. de iniurijs, quia respondetur, quod non valet quo ad hoc, vt quis excusetur apud Deum, seu in foro poli, secus au-
15 tem quoad pœnam temporalem, seu in forò fori, ne quis puniatur in hoc seculo, Iason in l. 3. §. iurari. colum. penult. ff. de iureiurand. ita in indiuiduo ad hunc obicem respondet Roland. d. cons. 75. num. 47. vers. nec habet obstare.

Et in puncto quęstionẽ hanc ita resoluit Surd. cons. 328. nu. 25. & plurib. sequ. post vers. non omitto. lib. 3. qui mouetur ex primi duobus fundamentis supra relatis, paucioribus tamen iuribus, & authoritatibus comprobatis, omisso penitus tertio per me cõsiderato, & vt supra roborato.

Ea autem, quæ pro præfato Reuerendissimo Domino Episcopo Pistoriensi, & Senẽsium moderatore in eadem causa ter scripsi, & de quibus supra memini, hic placuit inserere, licet non omnia ad propositum, de quo agitur, faciant, & sunt infrascripti tenoris videlicet.

SPIRITVS SANCTI GRATIA
ILLVMINET INTELLECTVM MEVM.

EX facto mihi oretenus proposito, & ex lectura compromissi laudi, & ratificationis plurimę eliciuntur dubitationes, in quarum disceptatione procedã. breuiter ea solum attingendo, quę ad rem valdè facere, & à Doctoribus communiter recepta esse mihi videbuntur, & licet non ignorem in hac re me minimè satisfacturu esse expectationi Illustrissimi, & Reuerendissimi D. D. Lactantij de Lactantijs Episcopi Pistoriensis dignissimi, & pro Serenissimo Magno Duce Hetruriæ in Statu Senensi Gubernatoris meritissimi Domini mei colendissimi, satis tamen me facturum esse existimaui, si pro viribus ingenioli mei eius mandatis, vt decet, parẽdo, conabor in medium afferre ea, quę ex tenui suppellectili mea colligere potui, longè laudabilius fuisse iudicans me rudem potius, quàm inobedientem, & ingratum simul demonstrare voluisse.
16 Prima igitur dubitatio est, an valeat cõpromissum factum per nobiles Dominos Gual-

tertotum, & Nicolaū fratres, & filios Domini Conradi de Paciaticis de Pistorio in nobilem Dominum Baldinottū de Baldinottis de omnibus eorum differentijs, Controuersijs, & litibus de anno 1465. die 28. Ianuarij.

Secuda, dato quod valeat, an laudum inde sequutum vires habere possit.

Tertia, posito quod nō valeat, an in totum, an verò pro parte tantum, & pro qua, nullum dici debeat.

Quarta, admisso quod nullum sit in totum, vel pro parte aliqua, an confirmatum fuerit in eo, in quo nullitas cōsistebat ex ratificatione de eo per partes facta, ita vt valeat tanquam laudum.

Quinta, esto quod non sustineatur vt laudum, an saltem valere possit, vt noua cōuentio, & pactum.

17 Deuenio ad primam dubitationem, quæ ni fallor, satis difficilis redditur, si enim volumus, quod Dominus Baldinottus fuerit Arbiter, compromissum in eum factum per dictos fratres Panciaticos, per quod ei dabatur certa forma pronunciandi circa Palatium itum Pistorij, & Posticum della Maggia cum suis prædijs circumstantibus positis in territorio Quaratæ, & Montis Magni non valet. l. qualem, vers. & ideo. ff. de arbitr. & ibi Bart. in Summario, & Addent. ad eum in 2. apostilla, Bald. in 2. not. nu. 2. Roman. qui legit eam legem cum l. si in tres. nu. 2. & in l. 1. §. & post operis. num. 3. ff. de oper. nou. nunciat. & conf. 141. post princ. versic. superest, & conf. 175. num. 1. Angel. & Imol. in l. si conuenerit ambo. sub nu. 1. ff. de re iudic. & ibidem Alex. latè sub num. 8. & Iason etiam diffusè sub eod. num. 8. & sequ. Salyc. in l. 1. in 4. opposit. sub num. 2. C. de iurisdict. omn. iudic. Florian. conf. 17. nu. 14. & 15. Bald. in d. l. 1. C. de iurisdic. omn. iudic. sub num. 2. & ibidem Castr. nu. 4. Socin. conf. 27. sub nume. 3. vers. secunda conclusio. lib. 1. Blanc. copiosè in tract. de compromiss. 26. qō. nonæ quæst. principal. nu. 67. quicquid dixerint Bart. in d. l. si conuenerit, in princ. & Bald. in l. fin. q. 12. nu. 43. vers. & hoc credo verum. C. de con trah. emptio. & in l. prolatam. sub nu. 17. C. de sent. & interloc. omn. iudic. & Castr. in d. l. si conuenerit. sub nu. 2. quorum opinio non

18 recipitur ea ratione, quia de substantia arbitrij est libertas arbitri in sententiando, cum eius sententię etiam iniquissimæ stari debeat, & propterea non potuit tolli per conuentionem partium, vt dicunt Angel. Imol. Alex. & Ias. in d. l. si conuenerit, & Blāc. d. qō. 26. & vt dicit Bald. in d. l. qualem. ff. de arbitr. istud arbitrium non esset arbitrium, & arbiter non esset arbiter, sed potius merus executor; Si verò dicimus, quod dictus

19 D. Baldinottus fuerit arbitrator, videtur pariter quod compromissum prædictum non tenuerit, Imol. in d. l. si conuenerit. sub nu. 1. & ibidem Alex. sub nu. 8. & Ias. nu. 12. & seq.

20 eo quia talis sententia esset superflua, & nihil operaretur vltra conuentionem partiū, cum nec tacitè, nec expressè emologari possit, nec vlla actio ex ea oriatur, licet alij te-

21 periantur, qui contrarium sentiant volentes in arbitratorem posse compromitti, ita vt certo modo pronuntiet, & inter hos Bald. in d. l. fin. qō. 12. sub nu. 43. C. de contrah. emption. & ibi addentes ad eum in vltima apostilla, Angel. in d. l. si conuenerit. sub nu. 1. ad fin. & ibidem Addent. ad Castren. in 2. appostilla, Roman. in d. l. qualem, lecta cum l. si in tres. sub nu. 2. & in d. §. & post operis. sub nu. 3. & d. conf. 141. post princ. vers. nec huic sententiæ, & d. conf. 175. sub nu. 1. vers. cæterum, & sub nu. 2. vers. quod autem, Addent. ad Bart in d. l. qualem, in 2. apostilla, Socin. d. conf. 27. nu. 11. & sequ. lib. 1. moti ea ratio-

22 ne, qa eius potestas est limitata, vt debeat ferre sententiam iustam, & iuri consonam, & videtur iustum, & iuri cōsonum, quod est de partium concordia, vt Angel. in d. l. si cōuenerit, notat, & alij sequuntur, quorum sententia indubitanter procederet, vbi vigeret

23 Pistorij statutum dans exequutionem sententijs arbitratorum, prout in multis alijs locis vigere vidi, quia tūc cessaret ratio pertenentes contrariam opinionem considerata superfluitatis, & nullius operationis sententię, nā ex ea daretur exequutio, quæ minimè ex partium conuentione competeret, vt punctualiter in ijs terminis tradit Socin. d. conf. 27. sub num. 13. vers. nec obstat, quod

24 in contrarium allegatur; Cæterum cum D. Baldinottus electus fuisset arbiter, & arbitrator cum facultate procedendi, & decidendi, tàm de iure, quàm de facto, & de iure tātum, & de facto tantum, & in eius potestate esset eligere, an vno, vel altero modo procedere, & decidere vellet, & is in laudi pre-

25 fatione se viam arbitratoriam sequutum fuisse declarauerit, tali eius electioni, & declarationi standum est, vt propterea non arbiter, sed arbitrator censeri debeat, vt in terminis notat Blanc. in tract. de compromiss. q. 1. principal. in verbo, arbitrum & arbitratorum. nu. 29. vnde magis dubia redditur quæstio, quàm si essemus in arbitro, cum in arbitratore varij varia sentiant, nec quisquam quod ipse viderim, reperiatur, qui vnam, vel alteram sententiam communē esse attestetur, vt propterea ego non audeam alterutram firmare in tanta tantorum patrum varietate, cum præsertim consultationis huius punctum in hoc solum consistere non credam.

26 Capio secundam, in qua dicendum est, qd si D. Baldinottus fuisset arbiter, eius sententia esset nulla propter compromissum in eū factum, vt certo modo pronuntiaret, quod

non

nō potuit fieri, ita dicit Roman. præcisè d.
conſ.175.nu.1.dicens eſſe caſum in d.l.qua-
lem. & ſi fuiſſet arbitrator, idem dicendum
eſſet, tenēdo opinionem illam, quod etiam
in arbitratorem nō potuerit eo modo com
promitti, vt idem Roman.dicit loco citato,
& d.conſ.141.poſt princ.verſ.ſupereſt.tenen
do autem aliam opinionē, quod ſub illa for
27 ma in arbitratorem fieri poſſit compromiſ
ſum, ſententia non eſſet nulla ex illo capite,
ſed bene ex alio euidenti ſubiaceret nullita
ti, ex eo ſcilicet, quia laudauit aliter, quàm
per partes conuentum fuerit, & ſic contra
28 formam compromiſſi, à quo omnis eius po
teſtas pendebat.l.non diſtinguemus.§. de of
ficio.ff.de arbitr.Roman.in his præciſis ter-
minis.d.conſ.141.poſt princ.verſic.ſupereſt.
& d.conſ.175.nu.2.Exceſſit autem D.Baldi-
nottus terminos ſuę commiſſionis, & formā
laudandi ſibi datam graui modo: Dictum
enim fuerat, & factum expręſſum pactum,
quod inter cætera deberet laudare, quod
dictum Palatium, & dictum Poſticium cum
omnibus ſuis prędijs circumſtantibus non
poſſent vendi, nec quomodolibet alienari
per ipſas partes, aut earum deſcendentes,
quia voluerūt, & volunt, quod ſemper bona
illa remanerent, & cōſeruarentur in magis
propinquos maſculos deſcendentes de ea-
rum linea maſculina, quouſque ea duraret,
& illa finita ad magis propinquos deſcendē
tes de earumdem linea fœminina, ipſe autē
voluit poſſe fieri alienationem in quoſcun-
que maſculos deſcendentes de linea maſcu-
lina D.Ioannis D. Vinciguerræ de Pancia-
ticis, vt ſic alterauerit partium mentem ex-
cludendo magis propinquos, & admittēdo
remotiores, & ponendo lineam, & deſcen-
dētiam dicti D.Ioannis loco lineę compro-
mittentium, vt cuilibet notum eſſe poteſt
ex relatione laudi ad compromiſſum facta,
aſſignauit enim dicta bona Domino Gual-
terotto cum onere, quod nec ipſe, nec eius
deſcendētes poſsint ea in totum, vel in par-
te vendere vel alienare extra familiam, &
deſcendentiam maſculinam egregij militis
D.Ioānis D. Vinciguerræ de Panciaticis de
Piſtorio de linea maſculina prouenientem
quouſque ea durauerit, & ea deficiente, ex-
tra deſcendentes eiuſdem per lineam fœmi
ninam, dando facultatem Domino Nico-
lao, & eius deſcendentibus, & pariter cuili-
bet deſcendenti ex dicto Domino Ioanne
vendicandi ſecus venditum, vel alienatum.
29 Nec dubium eſt quin partes vocando ma-
gis propinquum maſculum de earum linea
deſcendente maſculina admitterent proxi-
miorem in gradu excluſo remotiore.§.ſi plu
res, in princ.& §.proximus autem, in fin.In-
ſtit.de legit. agnator. ſucceſſ. quod quidem
non eueniebat per laudum, ex quo tantum-
modo prohibita erat alienatio extra fami-
liam, & deſcendentiam maſculinam, ex li-
nea maſculina, cui non diceretur contrauē-
tum per alienationem factam in remotiorē
30 in gradu excluſo proximiore, quia prohibi
tus alienare extra familiam, poteſt aliena-
re in familia.l.peto.§.fratre, cum ſua mate-
ria.ff.de legat.2.quod ex laudo apertius col
ligitur verbis expreſſis, ex quibus conſtat li-
berè alienationem in quoſcunque de fami-
lia, & deſcendētia illa fieri poſſe, vt ſic opus
non ſit id per argumenta demonſtrare, cum
31 verba clara diſputationem reijciant. l.ille
aut ille.§.cum in verbis.de legat.3.Vltra qđ
exceſſus in linea, & deſcendentia nō poteſt
aliquo modo tolli, quia compromiſſum lo-
quitur de linea, & deſcendētia ipſorum fra-
trum compromittētium, laudum autem de
linea, & deſcendentia D.Ioannis D. Vinci-
guerræ, quam ex nominum diuerſitate non
eandem, ſed aliam diuerſam fuiſſe conſtat,
argum.notat.in c.cum Ioānes.de fide inſtru
mentor.maximè per Felyn.ſub num.9. verſ.
ſed dictum D.Cardin.hic.
Deſcendo ad tertiam, in qua concludendum
videtur, quod laudum indubitanter fuerit
nullum quoad caput concernens Palatium,
& Poſticium cum ſuis prædijs circumſtan-
tibus, licet validum eſſe fortaſsis poſſet quo
ad alia capita, nam bona illa Palatij, & Po-
ſticij in vno tantum capite, & ſub vna tantū
32 oratione, & ſtructura verborum ſimul ſub
eodem onere in compromiſſo poſita ſunt,
vt ideo tanquam vnita, connexa, & admixta
dicantur eſſe inſeparabilia, & diſiungi non
poſsint. Signor.de Homod.& Fulgoſ.in quo
dam eorum conſilio poſito in volum.varior.
tractat.Cepol.incip. Suppoſito ſtatuto Ciui
33 tatis Mediolani. poſt principium, volentes
dici negocia connexa ea, quę habent ad in-
uicem dependentiam contrahentium volū-
tate, vel quæ ad eundem effectum tendunt,
ita vt vnum tantum factum cenſeatur; Cæ-
tera autem ex ſe ſeparata ſunt, & ſub gene-
ralitate facultatis amplæ, & liberę Domino
Baldinotto datę in pronuntiando tranſeunt,
vnde de per ſe ſtare poſſunt, cū negocia di-
34 cantur diuerſa, & ſeparata, quæ diuerſis de
cauſis, & ad diuerſos effectus ordinata ſunt,
ſecundum Signor.& Fulgoſ.d.cōſ.circa me-
dium, Bald.in l.2.C.de re iudic.nu.5.nec in-
conueniens reputatur, quod ſententia plu-
35 ra continēs capita ſeparata, & diſtincta in
vno poſsit eſſe nulla, & in alio valida, cum
in ſeparabilibus, & diuiduis vtile pro inuti-
le non vitietur, vt in terminis ſententię no-
tant Scrib.in l.fin.ff.de iuriſdict.om.iud.&
præſertim Bart.& Bald. vterque ſub num.3.
Caſtr.ſub nu. 10. Alex.ſub nu. 11.dicens ita
communiter teneri, Iaſ.nu.27.aiens cęteros
ita pertranſire, Cagnol.num.47 & ſequ.vbi
latè hāc opinionem tuetur, & à Doctoribus
communiter receptam eſſe atteſtatur, cum

qua opinione etiam transit Roman.in ead.
l.fin.lecta cum §.quoties.l.penul.sub num.5.
& in l.si arbiter, alias, labeo ait. lecta cum
§.intra quãtum.l.si eum dies.ff.de arbitr. vbi
loquitur in terminis nostris per illum textũ
optimè probantem, vt etiam ibidem gl.ad-
notauit: Idem etiam habetur per Alberic.
de Rosat.in l.etiam.§.primo. sub nu.3. ff. de
minor.asserentem in hoc stare gl. & Docto-
res communiter, & per Bald.in l.2. nume.6.
vers.dic.C.de re iudicat. per Anchar.consil.
208.nu.6.vers.secundo si quando, & in c.ea,
quæ.col.7.vers. quærit glos.de reg. iur.in 6.
Quinimo dici posset, quod nullũ fuerit lau-
dum in totum,& sic non solum respectu Pa-
latij,& Posticij cum suis prędijs circumstan
tibus, sed etiam respectu aliorum quorum-
36 cumque bonorum, ex quo ipsa omnia bona
fuerunt in laudo assignata D. Gualterotto
cum vnico tantum,& æquali onere eis impo
sito sub eadem oratione,& structura verbo-
rum , vt propterea vnicum tantum capitu-
lum continere dicatur , secũdum Bald.in d.
l.2.nu.5.vers.sed hic dubitatur.C.de re iudi-
cat.vbi vult vnicum tantum capitulum dici,
quando plura simul coniuncta sunt vna stru
ctura,& vna essentia,quod etiam ex Ancha
rano colligitur in d.c.ea quæ.col.7.post ver-
sic. vnde etiam , quo in casu omnes admit-
37 tunt sententiam in totũ esse nullam,& non
posse in parte valere,& in parte non , prop-
ter indiuiduitatem, vt per Bart.Bald.Castr.
Alex.Ias.& Cagnol.in d.l.fin. ff. de iurisdict.
omn.iudic.per Alber.in d.l.etiam.d.§.1. sub
nu.3. & per Bald.in d.l.2.sub nu. 6. & pulcrè
patet ex allegat.per Anchar. cons. 208. sub
num.11.vers.tertius autem,& in d.c. ea quę.
col.7.vers.si verò capitula sunt connexa , qđ
consilium reperitur etiam in cons.Zabarel.
ad verbum cons.29. quicquid dicat Roman.
in d.l.fin.sub num. 5.vers. aut continet vnum
capitulum tãtum, quod procedere dicit Al-
beric.vbi supra etiam quod vnicum illud ca
pitulum esset diuiduum, quia nec tũc potest
sententia pro parte valere,& pro parte nõ ,
sed in totum vitiatur,quod colligitur etiam
ex Bartol.in d.l.fin.sub nu.3.ibi, pro hoc l. si
idem . Et ista locum haberent etiam quan-
do diceremus nos non esse in vnico capitu-
lo laudi, sed in pluribus connexis , quia idẽ
de eis, quod de vno tantum dicitur, Bald.in
d.l.2.sub d.nu.6.C. de re iudicat. Albcric.in
d.l.etiam.d.§.1.sub nu.3 ad fin.vers.item no-
ta quod de connexis,& Anchar.d.cons.208.
nu.11.d. vers.tertius autem,& in d.c. ea quæ.
col.7.vers.si verò capitula sunt connexa , ex
cuius dictis vbique patet nos etiam saltem
38 versari in pluribus capitulis connexis; Am-
plius dici potest, quod etiam si essent plura
capitula diuersa, & separata laudum tamẽ
in totum esset nullum,& nõ posset in aliqua
parte sustineri , cum nullitas proueniat ex
defectu iurisdictionis,& potestatis, vt in in-
diuiduo tradit Alber. loco citato,versic. sed
plenius, sub d.nu.3. Accedat , quod ex alio
non spernendo fundamento laudum in to-
tũ corruere videtur, ita vt in nulla eius par-
39 te sustineri possit, nam compromissum fa-
ctum reperitur vna die,& laudum datum a-
lia die immediatè sequenti , & ideo nullum
esse dicitur ipso iure,vti latũ sine debita co-
gnitione causæ , quę ex temporis breuitate
adhiberi non potuit, vt punctualiter in sen-
tentia arbitri decidunt Bald.in l.prolatam.
nu.17 C.de sent.& interloc.omni. iudic. quĩ
tamen dicit hoc procedere nisi iudicaretur
de consensu partium, vel nisi partes emolo-
40 garent, quia ratihabitio trahitur retro, qđ
est notãdum,Castr.in l.fin.lecta cum l. 1.sub
n.4.ad fin.C.de sent.ex breuicul.recitand.&
Anchar.cons.208.sub num.7.post versic.pro
Sempronio.& in sentẽtia arbitratoris,Bald.
in c.1.sub nu. 10.vers.& quia quidam, de in-
uestitu.in marit.fact.in vsib.feud.latè Felyn.
multos adducens in c.ecclesia Sãctę Mariæ.
nu.16.vers.trigesimo.de constitut.& alij plu
res allegati per Socin.cons.121. sub num.3.
vers.secundo clarè.lib.3. vbi & ipse in ea lo-
quitur & Bald.loquẽs in arbitro,& arbitra-
tore cons.142.num.3.lib.1.quæ opinio ex eo
41 cõfirmari potest,quod arbitrator omni iu-
re habet potestatem limitatã, vt debeat fer
re sententiam iustam,& iuri consonam, pro
ut & Iudex, cui in hoc equiparatur,vt supra
est dictum ex mẽte Doctorum in l. si conue-
nerit.ff. de re iudicat. & constat sententiam
42 Iudicis ita festinanter,& breui tempore la-
tam,vt debita cognitio causæ adhiberi non
potuerit,esse nullam ipso iure , & nunquam
transire in iudicatum,etiam si ab ea nõ fue-
rit appellatum, Anchar.alios referens q.16.
nu.14.lib.2. nisi aliàs partes essent in pericu
lo veniendi ad rixas,& arma, Bald.d.consil.
142.quia tũc sustinetur vt ibi,& licet Castr.
in d.l fin.C.de sent.ex breuicul recitand.sub
nu.allegato, Anchar. d.q.16.nu.18. loquen-
tes in sententia arbitri, & Socin.d.cons.121.
sub nu.3.vers.sed prẽmissis non obstantibus,
loquens in laudo arbitratoris,velint opinio
nem supra relatam non procedere, quando
43 talis arbiter,vel arbitrator ante cõpromis-
sum fuisset de causa informatus, quia tunc
valeret eius pronuntia , tãm breui tempore
post ipsum compromissum lata, tamen hoc
minimè conclusioni nostræ nocet,quoniam
de hac informatione non constat, eaque vti
consistens in facto non præsumitur , sed est
probanda per eam allegantem.l.in bello. §.
factæ.ff.de capt.& postlim.reuers.Et præmis
sa tanto magis procedere debent in isto ca-
su, in quo ex conuentione partium cõ nprõ
missum durabat per duos menses,vt proptẽ
rea res maturius deberet cõsiderari, etiam
de mente partium , quæ etiam de proroga-
tione

tione illius temporis duorum mensium facienda si opus fuisset, cogitauerant, vt ex lectura ipsius Compromissi apparet. Non tamen omittēdum est vnum, quod dicit Crauet. cons. 179. nu. 5. vers. secundo respondeo.
44 vbi vult, quod nullitas ista ex temporis breuitate insurgens nō possit allegari, vt prosit allegantí, nisi deducat, & ostēdat sua interesse ex aliqua causa, quod ita breuiter non fuerit pronunciatum, vt quia aliter esset pronunciatum ex aliquo iure, si ita cito causa expedita non esset, quod est notandum, si verum est.
45 Transeo ad quartam, & breuiter me expediendo dico, quod dictum laudum tāquam nullum, vt supra demonstratum est, non potuit per partes approbari, & ratificari per earum conuentionem eadem die factam, vt possit valere tanquā laudum, vt tradunt scribentes in l. 2. C. commu. vtriusque iudic. & nuncupatim Bart. in princ. & ibi addent. ad eum, Alberic. nu. 1. Bald. nu. 2. Salyc. & Fulgos. vterque in princ. Castr. in princ. num. 1. pulcrè admodum, & subtiliter Florian. cōs. 17. nu. 11. & sequ. vers. non obstat prædictis, Vātius de nullitatib. tit. quibus modis sent. nul. repar. poss. nu. 18. Roman. cons. 155. nu. 4. cons. 173. in fin. & cons. 175. num. 4. Socin. cons. 220. nu. 3. lib. 2. Dec. cons. 433. nume. 8. cons. 475. nu. 33. & cons. 499. in 3. dub. nu. 13. & 14. propè finē, & in c. examinata. in 3. notab. nu. 3. de confir. vtil. vel inutil. Abb. cons. 92. nu. 2. lib. 1. cons. 62. sub nu. 2. lib. 2. & in d. c. examinata. in 3. notab. num. 4. de confirm. vtil. vel inutil. Afflict. decis. 117. nu. 6. Fulgos. cons. 144. in 4. dub. & consil. 167. circa fin. in 3. dub. Anchar. q. 26. nu. 6. & 11. lib. 1. & hanc communē conclusionem appellat Gabriel lib. 2. comm. conclus. tit. de sent. conclus. 2. in princ. nu. 1. & in 1. ampliat. nu. 2. latè Paris. cons. 24. nu. 156. vers. si vero. & nu. 162. versic. imo. lib. 2. eamque procedere ait nume. 157.
45 etiam quod emologatio, & approbatio partium esset iurata, quod ante eū tenuit Corne. consil. 245. sub nu. 3. vers. nec etiam videtur obstare, lib. 2. sequitur Anchar. d. qō. 26. nu. 6. in fin. cuius rei ea redditur ratio, quod sententia, non est actus, qui à partibus explicari possit, cum fomentum recipiat à iure publico, non autem à priuato, & propterea si nulla sit de iure, priuatorum conuentione validari non potest, Bald. Salyc. & Castrens. in d. l. 2. Abb. d. cons. 92. nu. 2. & in d. c. examinata, & ibidem Dec. & Vant. supracitati, & si secus esset, absurdum sequeretur, quod a-
47 ctio in factum, quæ oriri deberet ex sententia, oriretur ex conuentione partium, quod esset contra ius, vt dicit Alberic. in d. l. 2. sub nu. 1. & cum non valeat laudum, non potest valere emologatio, quæ vti accessoria ad illud non potest esse valida, nullo existente principali, Dec. cons. 11. sub nu. 3. vers. Tertio principaliter, & cons. 587. num. 11. quo platè ex eadem in substantia licet longè subtiliori ratione probat Florian. d. cōs. 17. nu.
48 12. & 13. quę conclusio procedit etiam, quādo nullitas prouenit ex eo, super quo partes habebant facultatem renuntiandi, & tollēdi causam ipsius nullitatis, vt quando esset nulla tanquam lata tempore feriato ob necessitatem hominum, nam & si partes eam approbent, non tamen faciunt, quod ea valeat, quia causa nullitatis prouenit ex iure
49 publico, quod mandat tali tempore nō procedi, & licet permittat, quod partes possint ei renuntiare, non tamen permittit, si non renuntiauerunt, quod possint facere, quod sententia nulla iure publico reconualescat iure priuato, vt declarat Castren. in d. l. 2. ad fin. nume. 3. quem sequitur alios adducens Gabriel d. titul. de senten. in 2. ampliatione. num. 4.
50 Accedo ad quintam, & vltimam, circa quā multa possem adducere ad ostendendum, quod ratificatio illa non sustineat laudum illud nullum in vim conuentionis, & pacti, sed paucis contentus, omissis respōsionibus vulgaribus, & passim per scribentes ad hāc rem traditis, arbitror dici posse, quod licet communis videatur esse opinio Doctorum in d. l. 2. post glos. ibi. C. comm. vtriusque iu-
51 dic. vt sententia nulla approbata, & ratificata per partes non valeat tanquam sententia, tamen sustinetur in vim conuentionis, & pacti, vt etiam dicunt alij Doctor. in precedenti proxima quæstione citati ad probādum, quod ea in vim sententię non possit valere, & latè habetur per Gabriel. d. titul. de sent. nu. 7. vers. declara principalem conclusionem, & nu. 9. vers. secundo amplia, vbi loquitur in laudo, prout etiam faciunt multi ex supra relatis, Vant. de nullit. tit. quibus mod. sent. nul. repar. poss. sub nume. 18. & 19. vers. possunt, tamen hoc non procedit, quā-
52 do nullitas laudi prouenit ex defectu iurisdictionis, quia sit latum contra formam cōpromissi, vt in presenti casu euenit, tunc enim nō potest etiā de consensu partium valere in vim pacti, vt notat Gabr. d. titul. de sent. num. 11. vers. secundo limita, post Brun. in tract. de form. tit. de potēt. & effect. form. 28. limit. quem ipse refert, & sequitur, licet ego in fonte illum non viderim, cum reperire non potuerim talem tractatum, quod etiam videtur comprobari ex tradit. per Florian. d. cons. 17. nu. 16. & sequ. vbi dicit, quod
53 emologatio facta de laudo in eo, quod arbiter fecit extra contenta in compromisso, est nulla, & videtur ex errore, & sine iusta causa emanasse, cum laudum in eo nō teneret, quia cum quis promittat id ad quod nō tenebatur, nulla causa expressa, videtur id promittere, putans se teneri, & videtur aliter, vt pulcrè ipse Florian. probat.

54 Fraterca dico necessarium esse ad hoc, vt
laudum nullum ex partium approbatione,
& ratificatione sustineatur in vim conuen-
tionis,& pacti,quod conuentio,& pactio il-
la approbatiua ipsius laudi sit facta ex cer-
ta scientia per partes,quæ sciuerint eius nul-
litatem,& tamen illud vt pactum valere vo-
luerint, aliàs enim si simpliciter facta repe-
riatur approbatio, & ratificatio laudi, pro-
ut in proposito nostro facta est, videtur fa-
cta sub ea consideratione, quod laudum ip-
55 sum valeret, quod cum verum non sit, talis
approbatio erronea nõ potest nocere, vt in
proprijs terminis habetur per Abbat. cons.
61.col.fin.sub nu.6. vers. ad tertium contra-
rium respondeo. lib.1. & per Deci.d. consil.
475.nume.28.vers. sed ad hoc respondetur.
quos sequitur Gabr.d.tit. de sent. nume.34.
vers.septimo limita.quàm opinionem tenet
idem Abb.cons.18. sub num.7.vers. secundo
dixi.lib.2. & eam etiam amplecti satis aper
tè videtur Florian.d.cons.17. nu.16. & sequ.
& eam pariter sentit Pomat.in addition.ad
56 Bartol.in d.l.2.C.comm vtriusq.iud.in apo-
stilla magna, dum dat cautelam, quod ille,
qui vult ratificationem laudi nulli sustinere
illud in vim pacti, faciat sibi promitti per
stipulationem de obseruando contenta in
eo ex causa noui consensus & nouæ conuen
tionis; ad idem etiam adduco Bald. consil.
356.in 4.dub.num.3.lib.5.vbi vult, testamen
57 tum paternum nullum, ita demum posse, si
non vt testamentum, saltem iure pacti susti-
neri ex approbatione, & consensu filiorum,
si ex certa scientia approbatio sit facta, &
non aliter, & dicit simile haberi in d.l. 2. vt
sic etiam in terminis nostris id expressè ve-
lit Bald. ad idem adduco eundem Baldum
cons.322.sub nu.1.versic.præterea. lib. 2. vbi
58 generaliter vult, quod in ratificatione re-
quiratur scientia ratificantis in iure,& in fa
cto, aliàs quod ea non valeat: Constat autẽ
cuilibet diligenter verba ratificationis in-
tuenti partes laudum approbare voluisse,vt
laudum, existimantes illud esse validum,nõ
autem,vt valeret in vim nouę conuentionis,
& pacti tanquam inualidum, cum præser-
tim talis approbatio facta fuerit incontinẽ-
ti post ipsius laudi prolationẽ, vt propterea
non potuerint aliquam eius nullitatis noti-
tiam à peritis habere, vt de se patet, Anno
1582. Senis. Laus Deo & Virgini.

SPIRITVS SANCTI GRATIA
ILLVMINET INTELLECTVM MEVM.

SCripsi aliàs ad fauorem creditorum de
Panciaticis, & diuidendo disputationẽ
in quinque partes principales conclusi,
laudum, de quo agitur esse nullum,& nõ po
tuisse ex partium emologatione subsequu-
ta confirmari, vt valeret aut tanquam lau-
dum, aut tanquam pactum, nunc autem vi-
deo in dubio reuocare quintam, & vltimam
in ordine conclusionem,in qua dicebam ra-
tificationem per partes factam de laudo il-
lo nullo modo sustinere illud in vim conuẽ-
tionis,& pacti; vnde pro dilucidatione hu-
ius rei,& clara resolutione dubiorũ ad hunc
punctum causæ difficultatem meritò redu-
59 centium, Dico,quod & si communis videa-
tur esse opinio scribentium in l.2. C.comm.
vtriusq.iudic. quod laudũ nullum approba-
tum, & ratificatum per partes non valeat,
vt laudum,tamen sustineatur vt pactum,ni-
hilominus id non procedit,quando nullitas
laudi prouenit ex defectu iurisdictionis, qa
sit latum contra formam compromissi,vt in
hoc occurrenti casu euenit, tunc enim ex
quocunque partium consensu nõ potest va-
lere in vim pacti, ita in indiuiduo dicit Ga-
br.tit.de sent.conclus.2.nu.11. vers. secundo
limita. quem etiã in prioribus scriptis ad-
60 duxi: Vlterius considero,quod quando nul
litas illius laudi fuisset talis,quæ per partiũ
consensum tolli potuisset, necessariũ fuisset
ad sustinendum laudum nullum emologa-
tum in vim pacti,vt pactio illa approbatiua
ipsius laudi esset facta ex certa scientia per
partes nullitatem eius scientes,& illud tan-
quam pactũ valere volentes, alioquin si sim
pliciter facta reperiatur,vt in pręsenti casu,
videtur facta sub ea consideratione, quod
laudum valeret, quod cum non sit,talis ap-
probatio erronea non nocet, vt in terminis
tradunt Abb.cons.61.col.fin.sub nu.6.versic.
ad tertium contrarium respondeo. lib.1. &
Dec.cons.475.nu.28.vers.sed ad hoc respon
detur.& post eos Gabr. alleg. conclus.num.
34.versic.septimo limita. quam opinionem
tenet idem Abb.cons.18.sub nu.7. versic.se-
cundo dixi.lib. 2. & eam etiã sentit Pomat.
61 ad Bartol.in d.l.2.C.comm.vtriusq.iudic.in
apostilla magna, dum dat cautelam volen-
ti ex ratificatione sustinere laudum nullum
in vim pacti, vt faciat sibi expressè promit-
ti per stipulationem de obseruando conten
ta in eo ex causa noui consensus,& nouæ cõ
uentionis, quod etiam ex Baldo confirma-
tur cons.356.in 4.dub.nu.3.lib.5. vbi conclu
62 dit testamentum nullum ita demum posse
in vim pacti sustineri ex consensu filiorum
testantis, si ex certa scientia approbatio sit
facta, & non aliter,quamuis,quod testamẽ-
tum non possit aliquo modo, si est nullum,
sustineri in vim pacti, velint Deci.cons.488.
in 3.dub.nu.19.& sequ.& Ruin.cons.7. lib.3.
in eodẽ casu, vt Zanch.in addition.ad Dec.
aduertit, & ipse eisdem ferè verbis ostendi
in dictis meis prioribus scriptis, quibus dili
gentiori studio vsus addo Cynum in d. l.2.
circa fin.versic. non obstat hæc lex,vbi pun-
63 ctualiter tenet, quod tunc sententia nulla
cõsensu partium ratificata valet in vim pa-
cti

cti, quando ex certa ſcientia habentes noti
riam eius nullitatis eam approbauerunt, &
Cyn. approbat ad eum ſe remittēdo Anch.
in c.ſignificaſti.nu.13.extra de foro compe-
tenti, Idem apertè volunt Fulgoſ.conſ.180.
col.2.ante nu.1. poſt verſ. cum itaque nulli-
taris propoſita quæſtio.& Afflict. deciſ.117.
num.3.loquentes ambo in laudo, hoc etiam
non obſcurè ſentit Ruin.conſ.62.num.27.&
64 28.lib.5.concludens adeo id eſſe verum, vt
ad ſuſtinendum ſententiam nullam in vim
pacti, non ſufficiat mādatum etiam ſpecia-
le ad eam confirmandum, niſi fiat expreſſa
mentio eius nullitatis, quia aliàs intellige-
retur tale mandatum, quatenus ſententia
confirmanda eſſet valida, quam rem clarius
firmat idem Ruin.conſ.135.ſub num.2. & 3.
verſ.& quāuis eod.lib.5.vbi concludit, quod
ſimplex emologatio facta per partes de lau
do nullo non ſuſtinet illud tanquam pactū,
quia facta dicitur ſub eo prętextu, quod ip-
ſum laudum eſſet validum, quod cum verū
65 non fuerit, approbatio talis vti ex falſa cau-
ſa proueniens vitiatur. Hoc optimè etiam
comprobatur ex Bart. in l.ſi expreſſim. ſub
nu.2.verſ.aut ille, qui appellauit. ff.de appel
lation.vbi tenet ſententiam nullam ſuſtine-
ri poſſe in vim pacti de partium conſenſu,
quando ſciebant eam eſſe nullam, & non a-
liàs, & idem dicit eſſe in teſtamento: eādem
opinionem latè tenet Florian.conſil.17. nu.
16.& ſequ.verſ.præterea iſta conuentio, vbi
tradit, quod emologatio facta per partes de
laudo in eo, quod arbiter, vel arbitrator fe-
cit extra compromiſſum, videtur ex errore
emanaſſe, quia partes ſine cauſa conuene-
runt ſtare illi parti laudi, quæ non valebat,
66 & ideo contra talem conuentionem habēt
exceptionem doli, quia quādo quis promit
tit id, ad quod non tenetur, nulla cauſa ex-
preſſa, potius videtur promittere id, ad qđ
putat ſe teneri, quā quod velit donare, quæ
deciſio pręcisè videtur terminare negotium
præſens, pro qua benè facit, quod cum con-
67 firmatio laudi nulli ſit donatio, vt Florian.
ibi ſentire videtur, & expreſsè firmat Ruin.
d.conſ.62.num.27.lib.5.& in dubio donatio
non præſumatur, imo potius ad eam nō in-
ducendam quælibet alia coniectura etiam
ſtultitiæ capiatur, Bald. in l.generaliter. in
4.oppoſitione num.13.& ſequ.C.de non nu-
mer.pecun.partes ſimpliciter laudum ratifi
cantes id tāquam validum ratificaſſe videā
tur, & non tanquam nullum, vt ſic potius nō
voluiſſe donare, quàm donaſſe cenſeantur.
His accedunt dicta Deciani reſp. 55. nu.27.
lib.2.vbi tenet, quod ſi quis ratificet aliquā
68 conuentionem, credens eam valere de iu-
re, ſi poſtea appareat eam eſſe nullā, nihil
nocebit ratificatio, & idem dicit in diuiſio-
ne facta in exequutione teſtamēti, quod ſuc
ceſſurus ab inteſtato vnus ex diuidentibus
69 putabat validum eſſe, vt ſi poſtea cōſtet il-
lud de iure non ſubſiſtere, diuiſio nō noceat
ſic diuidenti ſucceſſuro ab inteſtato, ex qui-
bus quidem exemplis ſatis apertè innuitur
ratificantem actum nullum, non ſcientem,
ſed ignarum nullitatis eius præſumi, & pro-
inde ea patefacta ratificationem ipſam nō
tenere, & hoc clarius demonſtrat Alex. cōſ.
13.nume.3.lib.1.vbi decidit, quod promiſſio
70 facta de eo, ad quod quis non tenetur, prę-
ſumitur in dubio facta per errorem, & non
ex certa ſcientia, & ſic non animo donādi,
& propterea promiſſori competit exceptio,
quam ſi aduerſarius repellere velit, tenetur
replicare de certa ſcientia, & eam probare,
& Alex.ſequitur Afflict.alleg. deciſ.117.nu.
3.verſ.item quia, vbi loquitur in laudo: Idē
habetur ex Crauett.conſ.29. nu.6. vbi quod
71 exequutio nulla non intelligitur ratificata
per tranſactionem ſuper ea factam, niſi ac-
cedente conſenſu partium expreſſo de ap-
probando, & ratificando ipſam exequutio-
nem licet inualidam, ita vt non ſatis ſit ta-
citus earum conſenſus, nec pactum nudum,
& hoc modo intelligēdum eſſe dicit dictum
gl.in d. l. 1.Ad prędicta etiam conferunt no-
tata per Oldrad.cōſ.329. has allegationes.
nu.10.11.& 12.volentem generaliter in om
72 ni ratificatione exigi veram ſcientiam, &
perfectam cognitionem rei geſtę, quę appro
bari intenditur, & eius conditionum, & qua
liratum omnium, aliàs eam non valere, &
non ſupplere defectum, qui in ipſa re geſta
inerat, quod etiam manifeſtè tradit Alex.
conſ.135.num.2.verſ.nec obſtat ſi in contra-
rium adduceretur.lib.7.& eſt de mēte Bald.
conſ.322.ſub nu.1.verſ.prętetea. lib.2. dum
ait hoc notabile eſſe in ratificatione, vt re-
quirat ſcientiam iuris, & facti in ratifican-
73 te, aliàs non teneat, & iſta ſcientia, cum nō
ſit in ratificationis inſtrumento enunciata,
nunquam præſumitur in ratificante fuiſſe,
ſed eſt probanda per eam allegantem, vt in
his terminis colligitur ex Oldrad. loco cita
to, & expreſsè firmat Alex. ſupra relatus.
74 Rurſus animaduertēdum cenſeo, quod Ar-
biter, vel arbitrator fines ſuæ facultatis ex-
cedens contra formam compromiſſi pronū
tiando dolo carere non dicitur, argumento
l.diligenter.ff.mandati, & §.is qui. Inſtit.de
mandat.cum vtrobique notat.& eorum quæ
in terminis arbitrorum, & arbitratorū tra-
dit Bald.in l.eos.§.apoſtolos.nu.5.verſ.quæ-
ro nunquid Iudex.C.de appellat.quem ſeq-
75 tur Boer. deciſ.283.nu. 33. ex quo clarè de-
ducitur, quod laudū doloſum ratificari per
partes non potuerit, etiam ad ſuſtinendum
illud in vim pacti, niſi data ſcientia doli, &
facta ſpeciali mentione, quod ratificaretur
ipſo dolo non obſtante, vt punctualiter tra-
dit Crauet.conſ.160.num.4. vbi alios addu-
cit; quod etiam ſenſiſſe videtur idem Cra-
uet.

uet.consi.151.nu.32.vers.sed ista opinio, quę
sequitur Dominus Cephal.præceptor meus
colendissimus cons.51.sub nu.34. Ex quibus
ni fallor animosè concludi potest sublata
esse omnia, quæ dubitationis gratia contra
præfatos creditores Panciaticorum doctè
tamen,& subtiliter deducebantur, cum pri-
mò in dictis dubitationibus præsupponatur
laudum ratificatum in vim pacti sustineri
posse, & deinceps ex tali supposito dubia e-
76 liciantur, nam cum cesset suppositum, non
subsistit dispositum, glos. in l.mancipia. C.
de seru. fugit. & sublato fundaméto corruit
edificium.c.cum Paulus 1.q.1.antecedenti-
que destructo nullam est dare consequen-
tiam.l.1.versic.huius rei. ff. de offic. eius cui
mand.est iurisdict. Cum ergo deficiat sup-
posito validitatis laudi in vim pacti, & per
consequens non appareat de fideicommisso
in ipso laudo comprehenso non est, quod
quæratur, an illud in contractu fieri potue-
rit, aut disputetur de actionibus competen-
tibus fideicommissarijs pro consequutione
bonorum ipsi fideicommisso subiectorum,
vltra quod & si opus esset ad hæc deuenire,
77 non negarem de iure dati actionem voca-
ci per fideicommissum in contractu consti-
tutum, vt constat ex Oldrad. consil. 139.in
princ.Gozadin,cons.87.nu.11.versic.Tertio
valet, Iaf in l.fin.in 3.not.limit.4.nu.8. C.de
pact.Marzar.de fideicom.q.2. per totam, &
Cacheran decis.Pedemon.85.nume.6. & 7.
vers.in contrarium verò. Minus etiam vi-
detur quærendum, an ex eodem fideicom-
78 misso, tanquam particulari tantum, & non
vniuersali, detrahenda sit trebellianica, vel
ne, nam & ista hæsitatio ratione iam præ-
missa cessat, non extante scilicet fideicom-
misso: vt tamen etiam in hoc dubitanti sa-
tisfaciam dico, quod & si regulariter verũ
videatur, vt trebellianica nõ detrahatur ex
fideicommisso particulari, sed tantum ex v-
niuersali, iuxta notata per Crauet. cons.19.
num.15. & latius cons.186.in princ. & alios
per eum citatos, tamen quando fideicom-
missum tale est notabile, & absorbet maxi-
mam partem patrimonij, vt in casu nostro,
æquiparatur vniuersali ex ijs, quę notantur
per Dec.consil.254.sub nu.1.circa medium,
versic.& vlterius ista conclusio, & latius per
Ruin.cons.116.nu.8.vers.3. respondetur.lib.
79 2.vbi subdit, quod si hoc non esset in proces
su probatu, præsumeretur eo ipso, quod alle
garetur, plura bona non extitisse in heredi-
tate, & quod ista iuris præsumptio posset de
duci etiam post conclusum in causa, & in iu
ris allegationibus,& post eos per Zanch. in
repetit.l.hæredes mei.§. cum ita, in quinta
parte nu.81.& 82.in 2.declaratione,& num.
174.in 3.limit.ff.ad senatuscon. Trebell.vbi
etiam alios allegat anno 1583.Senis.

Laus Deo & Virgini.

SPIRITVS SANCTI GRATIA
ILLVMINET INTELLECTVM MEVM.

80 AVdio nuper allegati Ioannembaptistã
Perusin.in tract.de arbitr.lib.8.cap.11.
& 13. ad sustinendum laudum inter fratres
de Panciaticis latum contra formam com-
promissi, sed certè si bene inspiciatur dicta
illius Doctoris, hoc minimè colligetur, nã
in c.11. disputat de effectu Potestatis attri-
butæ arbitro, vel arbitratori per clausulam,
81 quod procedat,& pronuntiet ad eius arbi-
trium,& tandem concludit per eam intelli-
gi datam facultatem voluntatis non liberę,
sed regulatæ secundum arbitrium boni viri,
& ex ea compromissarium nõ constitui ma-
gis arbitrum, quàm arbitratorem, quod e-
tiam procedit, quando adest clausula, quod
procedat, & pronuntiet secundum eius vo-
lũtatem, vt idem Doctor ait cap.12. In cap.
autem 13. loquitur de effectu clausulæ signi-
ficantis tàm arbitrium boni viri, quàm libe-
ram voluntatem, vt si dictum sit, quod pro-
cedat, & pronuntiet secundum eius arbi-
trium, & voluntatem, & determinat, quod
cum voluntas insit arbitrio consequutiuè,&
arbitrium voluntati de necessitate, compro
missum intelligetur de voluntate arbitrij
boni viri moderata, vt sic nihil faciat in pro
82 posito allegatio talis; Quinimo idem Ioã-
nesbaptista eod. lib.8. cap.16. audacter te-
net, quod si in cõpromisso sit dictum, quod
compromissarius possit de iure vni auferre,
& alteri dare, & altè,& bassè pronuntiare,
& enormiter vnam, vel alteram partem læ-
dere, non tamen videtur ei cõcessa facultas
lædendi partes nisi moderatè,& ex causa,&
hoc faceret pro creditoribus Panciaticorũ,
quia in laudo excessi sunt fines compromissi
in re admodum notabili,& maximi ponde-
83 ris: Præterea non video hic posse tractari
de arbitrio pleno, & libera voluntate com-
promissarij in bonis, de quibus agitur, cum
potius ei ea ablata sit per appositioné cer-
tæ formæ sententiandi, ad quam obseruan-
dam ipsum compromissariũ astringere vo-
luerunt, vt secundum modum illum & non
aliter laudum proferret, nullam ergo volun-
tatem liberam habere dicebatur Compro-
missarius in eo, quod facere tenebatur ex
84 compromisso; Addo, quod nusquam memi
ni legisse, quod per aliqua verba quantum-
cunque ampla, generalia,& pręgnantia ap-
posita in compromisso censeatur data facul
tas compromissario faciendi contra formã
ipsius compromissi, à quo omnis eius pote-
stas dependat.l.non distinguemus.§. de offi-
cio.ff.de arbitr.quod si hoc non reperiatur,
certè ad rem non facient alia, quia etiam si
quis ad eius arbitrium nulla ratione regu-
latum posset partes lędere, tamen id proce-
deret in ijs, quæ essent de pertinentibus ad
com-

compromissum, & secúdum illius formam, & non contra, & sic vnico verbo contraria tollerentur, & ita tenendũ puto, aliàs enim sequeretur, quod in vno, & eodem actu par-
85 tes se corrigerent, & sibi ipsis contrarię essent, quod non est pręsumendum. l. nam ad ea, cum sua materia. ff. de condit. & demonstrat. Anno 1583. Senis, Laus Deo, & Virgini.

EPITOME.

De receptatoribus bannitorum, eorum pœnis, & causis excusationum præsertim ignorantiæ banni, & impotentiæ resistendi, in quibus latè discutitur, quando, & quomodo dictæ causæ admittendę sunt, & quando non, & qualis debeat esse ignorantia, & metus, vt excusationi locus sit; & quid in hospite per temporis momentum bannitos per transitum ad manducandum, & bibendum in hospitium recipiente, & pluribus alijs ad materiam hanc pertinentibus.

SVMMARIA.

1 *RECEPTATORES bannitorum per statuta Italiæ puniuntur iisdem pœnis, quibus ipsi banniti, quia non minus delinquere videntur.*

2 *Par delictum est rapere, & rapinam scienter receptare.*

3 *Receptatores bannitorum ideò puniuntur, quia præbent causam delinquentibus malefaciendi.*

4 *Ignoranter receptans bannitos, an sit excusandus: & quid de iure communi, quiduè de statutario infra per discursum, & nu. 21.*

5 *Receptatores bannitorum de iure communi excusantur si ignorauerint esse bannitos.*

6 *Receptasse scienter bannitos, qui dicit, tenetur probare hanc scientiam, alioquin absolutio sequi debet.*

7 *Præsumpta scientia sufficit ad excludendũ ignorantiam.*

8 *Bannum iuxta solitum publicatũ afficit omnes, & locus est condemnationi.*

9 *Scientiam banni sufficit habere in genere, quia non exigitur plena, & specialis scientia ad cõdemnandum receptatores bannitorum.*

10 *Caupo, qui non habet scientiam, sed suspicatur, quod hospites sint banniti, non potest condemnari pœna receptantium bannitos.*

11 *Receptans coactè, & non spontè bannitos videtur excusatione dignus.*

12 *Receptans scienter bannitum spontè condemnatur, secus si coactè, & prohibere non valeat, vt si multi essent banniti, qui receptari vellent puta in dono, vel hospitio inuito, & deterrito Domino.*

13 *Villa non tenetur pœna statuti contra bannitos, quando sunt in tãta multitudine, quod ab Incolis resisti non possit.*

14 *Bannitis quando resisti nõ potest sine periculo, receptatores non puniuntur.*

15 *Seruus non dicitur deterioratus, quando est compulsus, sed quando est persuasus ad delictum.*

16 *Bannitis quando resisti non potest propter eorũ multitudinem, vel aliã causam, debet dari notitia Domino, vel Præsidi, quod banniti in tali loco reperiantur, alioquin is, qui scit, & nõ denuntiat, punietur pœna arbitraria.*

17 *Statutũ, quod bannitus à Ciuitate Bononiæ debeat decapitari, si ad eam peruenerit, tale statutum locum non habet in bannito, qui captus fuit Mutinæ.*

18 *Statutum puniens intrantem in Palatium certo tempore cum armis non procedit in eo, qui non spõtè, sed impulsus eo tempore iuit in Palatium.*

19 *Munus per vim extortum excusationẽ ab alijs muneribus non aufert.*

Solutio per vim facta onerum non tollit immunitatem. ibid.

Nauis ob tempestatem Maris si applicuerit ad aliquem portum, ad quem iter suum non faciebat, excusatur à solutione gabellæ ibid.

20 *Culpa caret, qui aliquod facit pro euitando dãno futuro.*

Necessitas excusat sicut iustum impedimentum, quando quis coactè fecit, quod facere non debebat, vel facere nequiuit, quod debuerat.

21 *Proclamata, & crida in dominio Mediolani cõtra bannitos intelliguntur, si scienter quis cõuersatus sit, vel recepit.*

22 *Statuti pœna contra receptantes bãnitos locum non habet, nisi in illis, qui scienter cõtra prohibitionem, vel iussum statuti egerint.*

23 *Statutum dans præmium capiẽti bannitum intelligitur de capiente bannitum scienter, quo casu, qui capit illum, quem ignorat esse bannitum præmium non consequitur.*

24 *Ignorantia opposita, tenetur capiens bannitum docere de scientia.*

25 *Sicut scientia in capiente bannitum facit mereri præmium, ita ignorantia in conuersante cum bannito facit vitari damnum.*

Contrariorum eadem disciplina esse debet. ibid.

Idem debet operari oppositum in opposito, quod operatur propositum in proposito. ibid.

26 *Scientia eius, qui cum bannito conuersatus est, & eum non cepit, debet per Curiam probari, aliàs imputatus absoluitur, cum ignorãtia præsumatur.*

27 *Ignorantia probatur eo ipso, quod contrarium non probatur, & ideo onus probandi contrarium spectat ad aduersarium.*

Bannum

28 *Bannum publicatum in contumaciam delinquentium iuxta solitum præsumitur ab omnibus sciri.*

29 *Scientia facti altera est vera, altera præsumpta, vera, quæ per sensum corporis acquiritur, præsumpta, quæ à lege ex aliqua causa præsumitur.*

30 *Scientia qualibet, cum sit facti, est probanda, ex quo facta non præsumuntur, nisi probetur.*

31 *Probatio nulla melior dici potest, quàm propria partis confessio.*

Lex præsumit quem scire, quod publicè scitur. ibidem.

32 *Testis singularis non probat; quia dictũ vnius est dictum nullius.*

33 *Testis in vno falsus in omnibus falsus præsumitur, & eius depositio in parte falsa in totũ vitiatur.*

34 *Credulitas excusat à delicto, quamuis nemo debeat esse nimium credulus.*

35 *Credens viro fide digno excusatur.*

36 *Non præsumitur quem contra se deposuisse, nisi veritas ipsa, sic se habuerit.*

37 *Testis extra notificationem veluti extra articulata deponens non probat.*

38 *Testis non iuratus non probat, quia præsumitur spontè testificari, & testificatio nisi sit legalissima, fidem non facit.*

39 *Testis, qui repellitur in causa criminali à testimonio præsumitur inimicus.*

40 *Negatiua allegata, quod aliquid factum nõ sit, quod fiendum erat, si in processu non apparet illud factum, probata dicitur ex ipso processu.*

41 *Paria sunt non esse, vel esse, & non apparere.*

42 *Scientia vera, & propria, non præsumpta requiritur in eo, qui condemnandus est pro receptione bannitorum iuxta proclamata, vel edicta.*

43 *Ignorantia allegata cum iuramẽto dicitur probata, adeò vt tollat præsumptiuã scientiæ probationem in contrarium existẽtem, & sub nu. 45. & 46.*

44 *Præsumptiones fortiores tollunt debiliores.*

Præsumptio ignorãtia regulariter præsumitur. ibidem.

Iuramentum habet ignorãtiæ præsumptionem. ibidem.

Nemo præsumitur immemor salutis æterna.

45 *In probanda sciẽtia si est probata præsumptio, talis probatio præsumptiua tollitur per iuramentum partis contrariæ iurantis de ignorantia.*

Nemo delinquere præsumitur. ibid.

46 *Iuramentum super ignorantia excludit præsumptionem iuris in contrarium existentem.*

47 *Vbi est præsumptio scientia, iuramentum ignorantiæ non tollit illam præsumptionẽ præsumptiuam scientiæ in contrarium.*

48 *In dependentibus ex animo, conscientia, & voluntate nostra non statur assertioni nostra cũ iuramento, si adsit præsumptio iuris in contrarium.*

49 *Hospes, si dum in hospitio morabatur recreandi gratia, superuenerint ex improuiso banniti, & cum ipsis loquatur, non tenetur pœna contra receptantes bannitos, vel conuersantes cum eis.*

50 *Statutum, per quod datur lucrum capienti bãnitum, procedit in capiente bannitum ex proposito, non autem præter intentionem. contrarium alij tenent. ibi.*

51 *Factum contra legem casu, & obiter præter intentionem non attenditur.*

52 *Probibitum aliquid duci de villa ad Ciuitatem non intelligitur de eo, quod ad Ciuitatem deducitur per transitum causa transferendi ad alium locum.*

Merces probibitæ portari de loco à quo ad locum ad quem non censentur prohibita portari per transitum per locum à quo ad locum ad quem ibid.

53 *Consul. vel Sindicus non incurrit pœnam si non denunciat Curiæ bannitos, vel concitet rumorem contra bannitos ad formam proclamatum, quando banniti non sistunt, sed pertranseunt.*

54 *Damnum datum in aliqua Plebe, vel Villa à personis incognitis, vel à cognitis, quæ non sunt soluendo, quando Villa potuit prohibere, & non prohibuit, tenetur illud damnum emendare, stante statuto, vel consuetudine, secus de iure.*

55 *Dominus, Ciuitas, Castrum, Villa, Comitatus, & huiusmodi, tenentur pro damno dato in eorum territorio, vel iurisdictione, si scientes fuerint, & probibere potuerint.*

56 *Damnum, quando factum est adeò palam, quod maior pars vniuersitatis sciuit, tunc vniuersitas tota dicitur habuisse scientiam.*

Factum à maiori parte, ab omnibus factum esse dicitur.

57 *Scire omnes dicuntur, quod scit maior pars.*

58 *Qui scit aliquod factum quod prohibere nõ potest, culpa carere dicitur.*

59 *Ciuitas delinquere dicitur eo ipso, quod tolerat, quæ iniustè, & illicitè fiunt, & cum possit punire subditos malefactores non punit.*

Qui videt, & negligit assentit. ibid.

60 *Delictum non præsumitur, & qui negat deliquisse, transfert onus probandi contrarium in aduersarium.*

61 *Vniuersitas non tenetur, pro facto duorum, vel trium particularium, qui bannitos non ceperunt, stante statuto, quod vniuersitas teneatur capere bannitos.*

Factum singulorum non dicitur factum vniuersorum. ibid.

62 *Dispositio, quæ concernit plures, vt singulos nõ habet locum in illis pluribus consideratis, vt vniuersis, nec è contra.*

63 *Statutũ mãdãs viciniã teneri emendare damna non habet locum nisi culpa ascribi possit.*

Si essent duæ Communitates, quæ dictũ cõsueuissent soluere onera prouenientia, & vnus sit derobatus in territorio vnius ipsarum altera nõ tenetur ad emendam damni. ibid.

64 *Stante statuto, quod Communitas teneatur emendare damna, absentes, nec alij, quibus culpa aliqua ascribi non potest, non tenentur.*

65 *Factum vnius alteri nocere non debet, quando non est in culpa.*

66 *Receptatores bannitorum, vel auxiliatores malefactorum tenentur pœna ordinaria statutorum, vel proclamatum, si verè scienter idfeceriat.*

Qualitas scientiæ est probanda ab eo, qui in ea se fundat. ibid.

67 *Constitutio contra receptantes, vel auxilium præbentes malefactoribus exigit scientiam, quãuis de hac scientia nil diceretur, quia subaudienda est.*

Verba statuti quantumuis pregnantia restringuntur, ne ignorans puniatur. ibid.

68 *Ageas cõtra aliquem, quod fecerit aliquid prohibitum tenetur probare, quod sciret illud esse prohibitum.*

Ignorantia regulariter præsumitur; & allegãs ignorantiam dicitur habere intentionem fundatam ex iuris præsumptione.

69 *Ignorantia per argumenta probatur.*

70 *Caupo publicè hospitans non tenetur hospitantium conditiones inquirere, cum inuitus cogatur hospitari, fallit propter multitudinem hospitantium. vt nu 69.*

71 *Hospes potest bannito dare commedere, & bibere, & non tenetur.*

72 *Hospes potest recusare hospites propter eorum multitudinem.*

73 *Statutum contra receptantes bannitos non habet locum in eo, qui dat cibum, & potum eis.*

74 *Prohibitus morari in certo loco, siue sit bannitus, siue alias: tamen non censetur prohibitus pertransire per illum locum.*

75 *Statutum puniens vicinos, qui permittunt bãnitos stare in certo loco prohibito, non habet locum, quando permittunt bannitos ex causa pertransire per illum locum.*

76 *Delictum si in principali cessat, vtique in eius accessorio cessare dicendum est.*

77 *Statutum contra receptatores bannitorum, non habet locum, quando sunt banniti in contumaciam; Idem contra receptantes literas bannitorum, si in contumaciam sint banniti.*

78 *Bannitus per solam contumaciam dicitur ex ficta confessione condemnatus.*

Statutum loquens in verè confesso non habet locum in confessione ob contumaciam causata. ibidem.

79 *Receptans bannitos per vim, & violentiam eis factam à bannitis non incurrit in pœnam statuti.*

80 *Hospes præsumitur coactè, & per vim recepisse bannitos.*

Iustus timor bãnitorũ excusat receptatorẽ. ibid.

Qui minis est tantum prouocatus, non tenetur expectare, quod etiam percussus sit antequam se defendat. ibid.

81 *Aduocatis permittitur etiã rationibus, & argumentis persuasiuis vti ad defensam clientulorum maximè in criminalibus.*

82 *Iudex quandoque assumit potius rationẽ minus facientem ad causam, quàm aliam meliorem, quæ de re bonum est habere Iudicem propitium.*

83 *Aduocatorum officium est laudabile, et per necessarium.*

Aduocati quandoque bonã causam faciunt videri pessimam, & multiloquio vtentes sinistrã causæ suspicionem incurrũt, & alia faciunt minus laudabiliter. ibid.

84 *Melius est pauca idoneè effundere, quàm multis inutilibus corda hominum prægranare.*

85 *Consilia decisiua plus valent quam cautela, & alia consilia non decisiua.*

86 *Doctori iuueni, qui eruditus esse nõ potest, valdè ignoscendum esse, vide infra.*

87 *Doctori seno magis experto, & sapientia, & prudentia sanioris consilij credendum esse, & ibi plura ad laudem Doctorum senium.*

CASVS DVCENTESIMVS OCTVAGESIMVS SEPTIMVS.

1 CAVTVM est in constitutionibus, decretis, statutis, & edictis ferè omnium Italiæ locorum, quod receptatores bannitorum puniantur ijsdem pœnis, quas banniti pati deberent, si in fortiam iustitiæ peruenirent; & meritò quia non minus delinquere videntur tales receptatores, quã ipsi banniti deliquerint, vt probat text. in l. crimen, quæ est penultima. C. ad l. iul. de vi public. vel priuat. cuius verba formalia hæc sunt, Crimen non dissimile est rapere, & ei, qui rapuit, raptam rem scienter delictum ser-
2 uare, ex quo notant ibi scribentes, par delictum esse rapere, & rapinam scienter receptare, ad idem est text. in l. 1. ibi, par ipsos, & reos pœna expectet. C. de ijs, qui latrones occultauerunt, & in proprijs istis terminis in l. 1. ibi, perinde puniãtur atque latrones. ff. de receptatorib. & in l. quo naufragium. §. non tantum, ibi, quia receptatores nõ minus delinquunt, quàm aggressores. ff. de incend. ruin. & naufrag. cum alijs allegat. per Afflict. in constit. infra citanda in primo notab. nu. 1. & Antea per Alber. de Gandin. in tract. de malefic. in rubric. de furib. & latronib. sub nu. 14. in fin. & nu. 15. post medium,
3 vers. solutio, vltra quod si quis non inueniat, qui eum protegat, vel receptet perpetrato delicto abstinebit ab illicitis, nec maleficia committet. l. fetuos. C. de agricol. & censit. lib. 11. non enim malefactores absque recep

ptatore diu latere possunt.d.l.1.ff.de recep-
tatorib. Sed quoniam receptatores ad eo-
rum excusationem plura solēt adducere, &
præsertim ignorantiam banni, & impoten-
tiam resistendi, de his duabus excusatio-
num speciebus veluti cæteris, quę allegari
solent, frequentioribus in practica agerę
decreui.
4 Et quoad primā nulli dubium est, quin qui
ignoranter receptauerint, nesciētes eos esse
bannitos, excusentur à pœna, nam statutum
generaliter loquens intelligitur secundum
ius commune.l.a.C.de noxalib.action. quod
5 ius commune non punit ignorantem, sed so
lummodo scientem, vel scire debentem.l.3.
§.quid enim.ff.de incend.ruin.& naufrag. &
l.metrodorum.ff.de pœn. & ita in pūcto tra
dit glos.in l.1.ff. de receptator. quam ibi se-
quitur Bart.in §.in pari.nu.2.& alij, & idem
Bart.in l.omnes.la 2.sub num.1.ad finem, &
nu.3.C.de agricol.& censit.lib.12.& Nell.in
tract.de bannit. in 3. part. secundi tempor.
q.20.Angel.de malefic.in verbo, dicto male-
ficio semper astitit.num.23.vers.quæro quia
supra dixi, & ibi Augustin.de Arimin.in ad-
dition.in vers.& subdit, Bossi.in pract. crim.
tit.de rapin.nu.16.vers.sed aduerte, & num.
21.vers.& quia Bald.in l.in delictis, in prima
lectura in princ.ff.de noxalib.action. Afflict.
in constit.Regni lib.1.rubr.2. de pactereno-
rum receptatoribus, credentibus, & fautori-
bus, in constitutione, pacterenorum, in 4. &
5.quæstion.nu.9.& 10. Stephan. Quarant.in
Summa Bullarij Pontific.in verbo, bannito-
rum fautores, in versic.nec etiam incurrent,
Albert. de Gandin. in suo solemni tract.de
malefic.in rubric. de furib.& latronib.num.
14.vers.& faciunt hæc pro statuto, Bart.in l.
1.ad fin.nu.2.vers.nota optimum textum.C.
de colonis illyrican.lib.11.Roman.consil.7.
nu.6.vers.primo ex lege, Mars.in repet.l.vni
cæ.nu.237.vers.item prędictam regulam. C.
de rapt.virgin.quo fit, vt cum ignorātia præ
6 sumatur.l.verius. ff. de probar., nisi scientia
probetur, sequi debeat absolutio recepta-
torum, vt concludunt gl.in d.l.1.& ibi Bart.
in d.§.in pari.nu.2. ff. de receptatorib. & in
d.l.omnes.C de agricol.& cēsit.lib.12. Nell.
d.q.20.Angel.de Malefic.in dicto verbo, di-
cto maleficio semper astitit.sub nu. 23.vers.
quęro, quia supra dixi, & ibi Augustin.de A-
rimin.in addition.Bossi.d.tit.de rapin. num.
17.& 21.& seruiunt plura, quę congerit Cra
uet.cons.8.per totum, ad excusandum à pœ-
na recusantem admittere in portum quos-
dam bubulcos eūtes ad ciuitatem cum cur-
ribus onustis gippo, ex qua recusatione coa
cti fuerunt furori aquarum se committere,
in quarū transitu vnus submersus fuit simul
7 cum duobus bobus, sufficit tñ ad ignorātiā
hanc excludendam sciētia nedum vera, sed
etiam præsumpta receptatorum, & propte-
rea vbi in loco notorium erat bannum, vel
8 iuxta solitum publicatum, vel præconizza-
tum, aut pro rostris positum, excusationi
non esset locus, sed condemnationi, vt di-
cunt Nell.d.q.20.August.de Arimin. ad An-
gel.de Malefic.in loco citato, & Bossi.d.tit.
de rapinis.nu.22. & sequ. vers. ideo subijcio
quæstionem, & Stephan.Quarant.in d.ver-
bo, bannitorum fautores, in addit.incipien-
te, Nec etiam incurrent, & est de mente gl.
9 & Bartol.vbi supra. Nec exigitur plena, &
specialis scientia cum causa banni, & eius
qualitatibus, sed sufficit scientia in genere,
quod, quos receptauit, essent banniti, secun
dum Bart.in d.l.1.in fin.nu 2.vers. nota opti
mum text.C.de colon.Illyrican.lib.11.quem
sequutus fuit Nell.d.quęst.20.in fin. & idem
Bart.in d.l.omnes.la 2. sub num.1.ibi, nisi in
loco esset notorium. C.de agricol. & censit.
lib.12.& iuxta hanc opinionem infinitis vi-
cibus iudicaui, & per alios iudicare vidi, de-
ueniendo ad condemnationem ex simplici
scientia banni, etiam præsumpta, quę tamē
10 nullo verisimili colore offuscari poterat.
Non tamen satis esset ad cōdemnationem,
quod receptans suspicaretur hospitatos es-
se bannitos, vt notat August. de Arimin. vbi
supra ad finem additionis, post Baldum in
l.a.nu.2.C.ad leg iul.de adulr. & melius ser-
uit Crauet.cons.8.nu.10.vers.secundo princi
paliter, vbi ex pluribus ostendit dubitātē
equiparari ignoranti, & ita illi parcendum
esse sicut ignoranti.
11 Quoad secundam dicendum pariter est, qđ
qui scienter bannitos receptauerunt non
spontè, sed coactè, quia illis resistere nō po-
tuerunt, nec receptationem sine eorum pe-
riculo denegare, excusantur, nec puniri ali-
quo modo possunt, vt in puncto tradit Bal.
in l.in delictis, in 1.lectura in princ.ff.de no-
12 xal.action.dicens expressè, quod qui scien-
ter receptat bannitum spontè, punitur, non
autem qui prohibere non valet territus ab
eo, & in l.si ideo, in fin. C. de his quib. vt in-
dign.per illum text. quem notat ad excusa-
tionem villę, si non cœpit malefactores, qui
erant fortiores, Florian.in l.in omnibus.nu.
2.vers.nota istum text.ff.eod.titul. inquiens,
quod si quis receptauit, quia prohibere non
potuit, non tenetur, puta, quia decem ban-
niti congregati vadunt ad domum rustici,
& dicunt, si non aperis nobis portam, impo-
nemus ignem, qui timens aperuit, & excu-
satur, quia nō valebat eis resistere, quod in-
quit menti tenendum, Roman.in l.1.§.occi-
sorum.nu.4. vers. quarto inducit Bart. & nu.
13 18.vers.ad secundum. ff.ad Senatusconsul.
Sillan.aiens, quod si villa tenetur capere de-
linquentem in suo Territorio, aliàs punitur,
si delinquens cum tanto exercitu ad Terri-
torium villę venerit, quod villa nō possit ca-
pere, non tenetur ad pœnam, & idem Ro-
man.

man.in l.si quis in graui.§. subuenitur. nu.5. vers.vltimo inducit Bart.ff.eod.tit. & in cōs. 7.sub nu.6.versic.secundo per legem, & pulcrè Socin.cons. 262.nu.15.versic.preterea & tertio.lib.2.Afflict. in d.constit. pacterenorum .nu.8.vers.tertio quero,ponens questionem, quæ fuit de facto de certis malefactoribus, & Malandrinis de Marcenisio bānitis per Regiam Curiam, qui congregati per vim, & violentiam in domibus particu-
14 larium hominum habitātium in villa sunt hospitati, & hospitantes molestabātur pro pœna,de qua habetur in l.fin. C.ad l.Iul. de vi public.vel priuat.dicens,quod non tenentur ad dictam pœnam, quia dicti receptatores non potuerunt dictos bannitos expellere sine eorum periculo, & adducit Bald. in d.l.in delictis,& Roman.in d.l.1.§.in eo qui, vbi nihil dicit, sed in dicto §. occisorum, vt supra retuli,& vlterius textum in l.1.§.quod
15 autem ait Prætor.ff.de seruo corrupt.vbi nō dicitur seruus deterioratus,quando est compulsus, sicut quando est persuasus ad delictum, Bo'li d tit.de rapinis. num.20. vers.& non tenetur, Stephan. Q.aranr. in loco supra citato,in versic.est & alius casus, & Roland.à Valle con .45.num.71.vers.secundo respondetur, & nu 76.vers. & pro conclusione.lib. 1. Marsil.nuncupatim refereus Floriā.supra relatum in l.1.in princ.nume.97. vers.item facit ad prædicta, & in §.item diuus.nu.13.vers.& facit optimè.ff. de licar. & in l.frater tuus.num.20.vers.& facit text. C. eod.tit.de sicarijs, & in l.vnica,nu.236. vers. l.vnica etiam C.de raptu virgin.& consil.25. num.34.vers. & facit quod dixit, & cons.99. nu.5.vers.& facit optimè, & secundum hāc opinionem pluries tenui,orando pro absolutione receptantium bannitos scienter in eorum domibus solitarijs extra Ciuitates, terras, & oppida sitis, vbi nulla verisimilis suspicio esset contra tales receptantes, & ex qualitate personarum constabat, quod si receptare noluissent, in aliquo periculo fuissent.

16 Si tamen, quando casus iste contingit,commodè denuntiari posset Domino, seu Presidi loci, quod banniti reperiuntur in tali loco,nec illi resisti potest propter eorum multitudinem, vel aliā causam, vtique talis denuntiatio facienda esset,aliàs locus esset pœnæ arbitrariç,secundum Ruman. in d.l. si qs in graui.d.§.subuenitur.sub num. 5.vers. vltimo inducit Bart.ff.ad Senat. Consult. Sillanian.per text. in l.2.§. ipsi quoque procuratori, ibi, prouinciali iudicio palā fecerint. C.de ijs, qui latrones occultarunt.

17 Et pro prædictis feruit,quod si statutum velit, quod bannitus à Ciuitate Bononiæ debeat decapitari, si ad eam peruenerit, tale statutum locum nō habebit in bannito, qui fuit captus Mutinç,& per vim cōductus Bononiam, Bald.in authen. Item nulla Communitas, in fine.nu.8. C.de Episcop. & cle-
18 ric.& quod statutum puniens intrantem palatium certo tempore cum armis non procedit in eo, qui non spontè, sed impulsus eo tempore iuit in Palatium,Bald.super statutis in verbo,pœna, in penult.versic.quia quę fiunt contra, vel præter voluntatem facientis illi non imputantur.l.cura, ibi,nec si per vim extortum munus fuerit,excusationem, quam habet ab alijs muneribus, aufert. ff. de munerib. & honorib. vbi solutio onerum
19 coactè facta non tollit immunitatē,& quod si statutum mandet,quod Nauis veniens ad portum soluat tantum,si propter tempestatem Maris Nauis aliqua venerit ad portū, non debet solui gabella, ex quo nauta non potuit prohibere,quod dicta Nauis non venerit ad portum, ad quem non eo volente, sed inuito applicuit, Bart.in l.1.in princ. C. de naufrag.lib.11. Roman. in l. si vero.§. de viro, in fallent.54.nu.88. vers. vigesimo tertio probatur.ff.solut.matrim. quæ tria similia ad rem nostram refert, & sequitur Roland.d.cons.45.num.71.& sequ.vers. pro qua opinione, & infra lib. 1.de quibus,& de multis alijs similibus ante eum meminit Marsil.in l.1.in princ.nu.93.& plur. sequent.vers. pro quibus facit Regula,& in §. item diuus. nu.10.& sequ.vers.& hoc per rationem.ff.ad l.Cornel.de sicar.& in l.frater tuus. num.18. & sequ.vers.& facit quod voluit.C.eod.titul. de sicar.& consil.25.nu.29.& plur.sequ. post versic.quinimo posset dici,& consil.99.nu.2. & alijs sequ.versic.cum regula sit,& infra.&
20 & benè facit Crauet.cons.8.nu.21.vbi quod non dicitur in aliqua culpa, qui facit aliqd pro vitando damno futuro,& cum quis non voluntariè, sed ex necessitate,vel iusto impedimento aliquid facere non potest ad quod tenebatur, excusādus est, nec puniri potest. l.Titius.§.fin.ff.de excusat. tutor. l. si quis in graui.§.occisorum,vers.quod si quis, & §.subuenitur.ff.ad Senatuscōsul.Sillan.& l. si ideo. C.de his quib.vt indign. & in l. hę demū 38. ff.de operis libertor. ibi, quę sine turpitudine præstari possunt, & sine periculo vitæ, & secundum hæc aliàs in patria ter consului Iuuenis iam annis triginta, & vltra elapsis pro nonnullis per Curiam Pontremuli imputatis, quod contra constitutiones Dominij Mediolani lib.4.tit.de bannitis, & receptator.bannit.& proclamata Illustrissimi & Excellentissimi D.Gubernatoris Mediolani scienter receptassent, & receptari permisissent in iurisdictione eius loci quosdā bannitos de toto Mediolanensi territorio, illosq; alloquuti essent, & cum illis cōuersati, quas quidem allegationes tanquam præsentis hę stationis materiam continentes, ad eamq; optimè facientes hic inserere statui, & sunt vt infra videlicet.

SPIRITVS SANCTI GRATIA
ILLVMINET INTELLECTVM MEVM.

AGitur per Curiam Pontremuli contra
Magistrum Ioannem Calcaneum pro
eo, quod in Territorio Pontremuli contra
formam proclamatum, & edictorum Illu-
strissimi,& Excellentissimi D. Gubernatoris
status Mediolani præsumpserit conuersari
cũ Oliuerio de Gualterijs, & Toranino de
Parasacchis bãnitis à dicto Territorio, nec
tentauerit eos tanquam bãnitos capere, &
in fortiam Curiæ tradere iuxta tenorem di-
ctorum ordinum, Et viso & benè perpenso
processu contra ipsum facto vnà cum eiusdẽ
defensionibus, non arbitror apud peritum
Iudicem dubitari, quin dignus sit totali ab-
solutione absque eo, quod de huiuscemodi
casu fiat aliqua relatio Excellentissimo Me-
21 diolani Senatui; nam sciẽdum est, quod il-
la edicta, & proclamata sunt intelligenda,
vt procedant in scienter conuersante cum
bannito, & non tentante eum capere, non
autem in eo qui banni ignarus sit, vt habe-
tur per Bart. in l. quo naufragium. §. non so-
lum, in princ. ff. de incend. ruin. & naufrag. &
in l. 1. §. in pari. nu. 2. ff. de receptator. & in l.
omnes. la 2. sub nu. 1. C. de agricol. & censit.
22 lib. 11. in quibus locis cõcludit, quod rece-
ptans bannitum ignoranter nõ tenetur pœ-
na statuti punientis receptantes bannitos.
Sic etiam videmus non esse locum pœnæ sta
tuti punientis pręstantes auxilium, & fauo-
rem bannito, nisi scienter quis bannito opẽ
præstiterit, Bart. in d. l. omnes. la 2. nume. 2.
vers. item est vtilis, Angel. in l. iubemus. nu.
27. & 28. vers. quinto nota, in authen. de Ec-
clesiastic. titul. Dec. cons. 62. in causa quę agi
tur, col. final. post versic. Nec obstat si dica-
tur, & ad prędictorum corroborationem fa
23 cit, quod statutum dans pręmium capienti
exbannitum, intelligitur de capiente exbã-
nitum scienter, vnde capiens bannitũ igno-
rans eum esse bannitũ non consequitur prę-
mium à statuto ordinatum, secundum Bart.
in l. si quis in graui. §. vtrum. nu. 3. versic. item
quod dicit vltrò. ff. ad Syllanian. & in l. gene-
ro. sub nu. 2. vers. quandoque allegatur igno-
rantia ad incommodum ignorantis quo ad
hoc vt lucrum perdat. ff. de his qui notant.
infam. & in l. omnes populi, in 5. quæst. prin-
cip. nu. 38. vers. & ex his apparet. ff. de iust. &
24 iur. vnde opposita ignorantia tenetur ca-
piens docere de scientia tempore capturæ,
si velit commodum lucri percipere secundũ
doctrinam Bart. in l. inter omnes. §. rectè. nu.
4. versic. vltimo hunc §. allego. ff. de furt. iun-
ctis notatis per eundem in d. l. genero, in se-
cunda opposit. sub num. 2. Si enim ad conse-
25 quendum lucrum statutarium in capiendo
bannitum requiritur scientia, vtique etiam
ea necessaria videtur in euitando damnum
ex statuto proueniens in stando cum banni-
to, & eum non capiendo, vt contrariorũ ea-
dem sit disciplina, vt in §. 1. Instit. de his, qui
sunt sui, vel alien. iur. & vt idem operetur op
positum in opposito, quod operatur propo-
situm in proposito, iuxta l. final. §. si filius. ff.
26 de legat. 3. Et hæc scientia, quæ in conuer-
sante cum bannito, & eum non capiẽte re-
quiritur, debet per Curiam deduci, & pro-
bari, aliàs imputatus absoluitur, cum igno-
rantia præsumatur, vt in terminis de scien-
tia per fiscum deducenda, & probãda, vt sit
locus pœnæ statuti punientis pręstantes au-
xilium, & fauorem bannito, determinant
Bart. in d. l. omnes la 2. nume. 2. vers. item est
vtilis. C. de agricol. & censit. lib. x1. Angel. de
Perus. in d. §. iubemus. nu. 27. & 28. vers. quin-
to nota, in authent. de ecclesiast. rit. & Dec.
d. cons. 62. col. fin. post versic. nec obstat si di-
27 catur, pro qua opinione facit, quia ignorã-
tia probatur eo ipso, quod contrarium non
probatur, text. est ad literã in l. cum seruis.
C. qui milit. poss. lib. 12. & ibi hoc notãt Bar.
in fine, & Luc. de Penna col. 1. in verbo, mini
mè probetur, & col. 3. versic. in prima glossa,
vnde meritò allegata ignorantia onus con-
trarium probandi spectat ad aduersarium,
qui de scientia docere tenetur, aliàs succum
bit, vt ex præmissis apparet.
Verum videtur Magistro Ioanni vnum obsta-
re, quod satis sufficere videtur ad eum con-
demnandum, nam ex duobus videtur pro-
bata scientia eius de bãno dictorum Oliue-
rij, & Toranini, Primò ex depositione Ioan
nis de Pazalia testis pro Curia recepti, qui
deponit, quod ipse Magister Ioannes hor-
tatus fuit hospitem, vt eos hospitaretur, as-
serendo, quod impunè id facere poterat, cũ
non essent ex bãniti nisi à terra Pontremuli,
& possent extra dictam terrã in eius iurisdi
ctione commorari ad libitum.
28 Secundò ex eo, quod publicè scitur Põtre-
muli, quod prędicti Oliuerius, & Toraninus
sunt ex banniti à terra, & Territorio Põtre-
muli, & pro ex bannitis publicati in locis
consuetis voce præconis, & sono tubę, & de-
mum in albo bannitorum positi iuxta soli-
tum morem Curię, iuxta notata per Bart. in
l. omnes. la seconda sub num. 1. C. de agric. &
censit. lib. 11. & in l. 1. §. in pari. nu. 2. in fine. ff.
de receptator.
29 Vnde pro euacuãda hac difficultate scien-
dum est duplicem in iure dari sciẽtiam fa-
cti, alteram veram, alteram præsumptam,
veram, quę per sensum corporis acquiritur,
præsumptam verò, quę à lege ex aliqua cau
sa præsumitur, ita tradit Math. de Afflict. in
tract. de iure protbom. §. 2. nu. 5. & 6. vers. sed
iuxta hoc quęro qualiter ista scientia facti
30 probetur, quo fit, vt omnis scientia cuius-
cumque rei, cum sit quid facti, & facta non
pręsumantur, nisi probentur, debeat osten-
di,

di, vel verè ex causis perceptibilibus sensu corporis, vel præsumptiuè ex legis dispositione, vt colligitur ex Bald. in eod.tract. de iure prothomis. nu.17. post versic. venio ad statutum, ibi, suppositis igitur fundamentis, Videamus, si sciētia est probata.ea quibus videtur Magister Ioannes de vtraque conuinci scientia, nam vera pater ex primo fundamento, cum enim fassus fuerit, quod dicti Oliuerius,& Toraninus erant ex banniti à terra Pontremuli, vlterius non est de
31 hoc quærendum, cum nulla sit maior probatio, quàm propria partis confessio. l. qui de in officioso, in fin.ff.de inoffic.testam. & c.quoniam per confessionem,de priuileg. & excess. priuilegiat.præsumpta similiter constat ex secundo fundamento, cum lex præsumat, quod quis sciat id, quod publicè in loco scitur, vel sit,vt dicunt Afflict. & Bald. in locis citatis iura probantia adducentes, sed iltis, firma remanente distinctione duplicis scientiæ supra relata, respondetur.
32 Et ad primu dicitur, quod ille testis in suo dicto est vnicus,& singularis, ideo non probat, quia dictum vnius est dictū nullius,vulgata l.iurisiurandi. C.de testibus, Præterea idem testis dicit,quod quando Oliuerius,& Toraninus introire volebant in hospitium, & hospes nolebat eos recipere, Magister Ioannes erat cum eis, & exorabat ipsum hospitem, vt eos reciperet, & tamen per dictum ipsius hospitis, & etiam per dictū Baptistę de Zucchis pro Curia examinatorum apparet contrarium, quod scilicet, quando Oliuerius, & Toraninus applicuerūt ad hospitium, Magister Ioannes è Ciuitate Genuæ rediens iam erat ad mensam, & mãducabat in ipso hospitio,quo peruenerat ante eos per aliquod temporis interuallum, vnde in hoc conuincitur dictus testis per alios duos testes, & de falso redarguitur, quo casu non probat,nedum in ea parte,in qua cō uictus remanet,sed nec in alia,quia testis in
33 vno falsus, in omnibus falsus præsumitur,& eius depositio in parte falsa in totum vitiatur indifferenter, siuè falsitas sit commissa in præcedentibus, siuè in subsequentibus, vt docet Socin. Iun. de magis communi attestans cons.41.Consului.nu.13.& 14.lib.2. Et quod testi in vno falso in nihilo credatur, tradunt Bart.cons.88.in quest.inter Franciscum.nu.4.lib.1.Crauet. alios citans cons.9. accusatur.nu.10. vers. infertur ex præmissis, & Dec.cons.105.pro tenui. colum. antepen. vers.similiter testis vlterius deponit,vbi pariter de communi testatur, Mars. consil.31. in præsenti causa inquisitionis. nume.35. & sequ.vers.quo autem ad periurium,& consil. 70.opportunè,num.8.vers.quoniam respondeo, & vbi etiam non conuinceretur de falso, prout conuincitur,tamē cum hospes neget Magistrum Ioannem sibi dixisse ea, de quibus ille testis testificatur, & ea tendant ad exonerandum hospitem, qui excusationem videretur habere,credens relationi ipsius Magistri Ioannis dicētis, quod poterat recipere in domo Oliuerium, & Toraninu, quia non erant banniti, nisi à terra Pontre-
34 muli, Credulitas enim excusat quem à delicto.l.quis sit fugitiuus. §. idem Celius il 3. ff.de ædilic. edict. & ibi Cepol.nu.5. in primo not.vbi nu.7.subdit,quod ideo quis non potest esse nimium credulus, quia licet falsum credat,tamen quo ad hoc excusatur,vt delictum non dicatur committere,& potissimum excusandus venisset hospes,stãte probitate Magistri Ioannis artificis,& Mercatoris admodum fidelis,& probi, quia regu-
35 lare est, quod credēs fide digno excusatur, vt per Cepol.in d.§.idem Celius.nu.9.versic. tertio excusatur, post gl. in l. Titio fundus. in verbo, actiones. ad fin.ff.de condit.& demonstr.& alios per eum relatos, dicendum esset, non esse credendum dicto testi,sed potius ipsi hospiti,tanquam magis verisimilia deponenti,cum sit credendum,quod si vera essent ea, de quibus deposuit ille testis, de illis deposuisset hospes pro se exonerando, non autem ea negasset ad sui præiudicium, & ad alterius commodum, Non enim creditur, quod sic quodammodo contra se ip-
36 sum hospes deposuisset, nisi sic se veritas ipsa habuisset,vt in simili tradit Crauet.cons. 6. plura.num.62.vers. pręterea considero,& vbi etiam prædicta non extarent contra illum testem,satis esset negatio facta per Magistrum Ioannem,qua stante, vtrumque dictum confunditur, cum tantum vni, quantum alteri sit credendū; Accedat,quod prędicto testi fuit delatum iuramentum de veritate dicenda super notificatione ei lecta, quæ in actis est, & nihil prorsus de Magistro Ioanne continet, vnde quicquid idem
37 testis de Magistro Ioanne dixit extra notificationem, veluti extra articulata depones, non probat, Alex.in l.1.nu.12.vers.& secundum expositionem Bartoli.ff.si certum petatur, & ibidem Ias.nume.44.vers.in glos. ibi, dum dixit ex re, cuius rei duplex esse potest ratio, prima quia non iuratus videtur tunc
38 deponere,vnde meritò nō probat.l.iurisiurandi, in princ.C.de testibus, Secunda quia sponte dicitur tunc testificari,quo casu, nisi sit legalissimus, nō facit fidem aliquā.Mars. cons.1.nu.79.cons.35.nu.17.cons.101.nume. 31.& consil.113.nu.16.& tradit idem Mars. latius rationem adducens,quia scilicet pre-
39 sumitur inimicus, qui à testimonio repellitur, maximè in criminalibus,cons. 2. nume. 41.42.& 43.cons.12.num.10.11.& 12.consil. 18.nu.31.32. & 33.& consil.30.nume.38.39. & 40. Cum igitur huic testi in nullo sit credendum ex tot premissis rationibus, tollitur primum fundamentum verę scientię,

quæ probata dicebatur contra Magiſtrum
Ioannem.

Ad ſecundum reſpondetur ex actis non conſta
re, quod dicti Oliuerius, & Toraninus ſint
banniti, minusque quod pro talibus ſint pu
blicati, & in albo bannitorum deſcripti, nec
etiam quod tales reputentur publicè in ter-
ra Pōtremuli, & cum de hoc nihil ſcriptum
in proceſſu appareat, nihil de eo fuiſſe per
40 Curiam factum, & allegatum probatur, ne-
gatiua enim hæc, quod aliquid non fuerit in
proceſſu factum, ex eius inſpectione, ſi nihil
ſcriptum reperitur, probari dicitur, ex quo
iſta negatiua dicitur reſtricta ad acta cauſę,
in quibus omnia per partes ſacta conſcribũ
tur, vt latiſſimè tradit Hercul. alios citans in
tract. de probation. negat. nu. 176. verſ. octa-
uus modus probandi negatiuam eſt per in-
ſpectionē actorum, & conferunt ad hoc pro
poſitum latè per eũdem deducta in eodem
tract. num. 167. & plurib. ſequ. verſ. ſeptimus
modus probandi negatiuam eſt per produ-
ctionem ſcripturæ, & cum iſtud per Curiam
41 non fuerit probatum, perinde eſt, ac ſi non
eſſet, cum paria ſint non eſſe, vel eſſe, & non
apparere. l. in lege. ff. de cōtrahen. emption.
& ſic ex proceſſu de dictis Oliuerio, & Tora
nino eſt iudicandum, tanquam de non ban-
nitis, cum in eo non appareat, quod ſint bā
niti, & hoc quidem ſolũ ſufficeret Magiſtro
Ioanni ad tollendum obiectum, ſed & ex a-
lio dicitur non obſtare obicem, nam poſito,
quod militet illa præſumpta ſcientia, quod
non eſt ex prædictis, nihilominus ea nō ſuf-
ficit ad hoc, vt quis condemnari poſſit, nec
42 proclamata, & edicta recitata exigentia
ſcientiam ad condemnationem, vt ſupra eſt
dictum in principio allegationum verificā-
tur in tali pręſumpta ſcientia, ſed imo pro-
priam ſcientiam requirunt, ita in proprijs
terminis ſcientiæ requiſitæ ab edicto Præto
ris concludit Afflict. in d. tract. de iure pro-
thom. §. 2. nume. 7. & 8. verſ. ſed ſtat dubium,
vbi idem dicit eſſe in ſtatuto, & multa pro
hoc allegat.

Præterea dico, quod etiam ſi ſatisfactum eſſet
edictis per ſcientiam pręſumptam, quod nō
eſt verum, tamen in caſu noſtro nulla poſſet
ſequi condemnatio, nam Magiſter Ioannes
allegauit ignorantiam, & vlterius iurauit
ignoraſſe dictos Oliuerium, & Toraninum
eſſe bannitos, tam in eius examine, quàm
43 poſtea in termino probatorio, per quam al-
legationem ignorantiæ cum iuramento di-
citur ipſa ignorantia probari, adeo vt tollat
præſumptiuam ſcientiæ probationem in cō
trarium exiſtentem, quia contra illam prę-
ſumptionem ſcientię, quę eſt vnica, duę re-
periuntur pro ignorantia pręſumptiones,
44 quę tanquam fortiores tollũt eam debilio-
rem, per l. diuus. ff. de in integr. reſtit. prima
autem eſt pręſumptio ignorantiæ, quę regu-
lariter pręſumitur. l. venlẽs. ff. de probation.
Secunda eſt vis iuramenti, quod habet igno
rantię præſumptionem, & pro quo ſtat prę-
ſumptio, quia nemo pręſumitur ſalutis eter-
nę immemor. l. ſancimus. C. ad l. Iul. repetun.
& ita in indiuiduo concludit Afflict. in loco
citato nu. 9. verſ. & ſi pręſumptio, vbi genera-
45 liter tradit, quod ſi in probanda ſcientia eſt
probata pręſumptio, talis probatio pręſum
ptiua tollitur per iuramentum partis: con-
trariæ iurantis de ignorantia rationibus prę
miſſis, quibus addi poteſt tertia pręſumptio
fauens ignorantiæ in terminis noſtris, quod
nemo pręſumatur delinquere. l. merito. ff. pro
ſocio, & quod ignorãtia probetur per iura-
mentum eius, qui eam allegat, vbi contra ip
ſam ignorantiam extitit iuris pręſumptio,
colligitur ex Luca de Pēna in l. ſuper ſeruis.
col. 3. verſ. in prima gloſ. C. qui milit. poſſ. lib.
46 12. vbi videtur terminare, quod iuramentũ
ſuper ignorantia excludit pręſumptionē iu-
ris in contrarium exiſtentem, quod eſt ſum-
mè notãdum, & tollit omnem hęſitationem,
ſi vera eſt opinio Afflict. de qua fortè dubi-
tari poteſt, quia licet ignorantia probetur
per iuramentum eam allegantis, gloſ. in c. 2.
in verbo, ſcienter. de tēpor. ordin. in 6. Bald.
in tract. de iure prothomis. nu. 18. verſ. ſic, &
de ignorantia, Iaſ. in §. ſed iſte. nu. 89. & ſeq.
verſ. ſed aduerte, Inſtit. de action. tamen vbi
47 adeſt præſumptio ſcientię, iuramentũ igno-
rantię non tollit illam pręſumptionem præ-
ſumptiuam ſcientię in contrarium, Bart. in
l. ſi cui. §. ijſdem criminibus. num. 2. & 3. verſ.
item dicitur hic, & verſic. ſequ. ff. de accuſat.
quem ibi ſequitur Pomat. in addition. in ver
bo, dicit ipſe, & eſt de mente gloſ. in d. c. 2.
de tempor. ordin. in 6. & expreſsè voluit Iaſ.
in d. §. ſed iſte. nu. 92. verſ. ſecundo, & notabi-
lius, & nu. 93. verſ. tertio gl. Inſtit. de action.
Idem apertè colligitur ex Bart. in l. inter om
nes. §. rectè. num. 3. verſ. quęro circa volunta-
48 tem furis. ff. de furt. aiens in dependentibus
ex animo, conſcientia, & voluntate noſtra
non ſtari aſſertioni noſtrę cum iuramento, ſi
adſit præſumptio iuris in cōtrarium, & eum
ſequitur ibi Alex. in addition. in verbo, tamē
breuius.

Poſtremo dico, quod ex quo apparet, quod à
caſu, & fortuitò Magiſtro Ioãni Feſſo ex iti-
nere, redeũdo ex Ciuitate Genuę cum mer-
cantijs, & ferramentis ibi emptis, & in ho-
49 ſpitio ſe recreanti, & cibanti, ſuperuenerũt
Oliuerius, & Toraninus ex improuiſo, & ex
tra omnem eius intentionem, & cogitatum,
non poteſt ex hoc idem Magiſter Ioãnes in-
quietari, tanquam conuerſans cum banni-
tis, & eos non capiens, etiam quod eos ban-
nitos eſſe ſciuiſſet, ex notat. per Bartol. in l. ſi
quis in graui. §. vtrum. num. 3. verſ. item quod
50 dixit vltrò. ff. ad Syllan. vbi dicit, quod ſtatu
tum deferens lucrum capienti bannitũ, pro

cedit

cedit in capiente bānitum ex proposito, nō
autem extra intētionem, & casu fortuito, se-
quitur Augustin. de Arimin. in addition. ad
Angel. de Malefic. in verbo, quod fama publi
ca præcedente, in vers. Tertiodecimo quęro,
licet Angel. ibi nu. 74. versic. sed etiam in isto
casu est considerandum, contrarium teneat,
volēs satis esse, quod facto exequatur dispo-
sitio statuti, licet non ex intentione, & pro-
posito, sed casu & fortuito, si enim in capiē-
do lucro non attenditur factum casu, & for-
tuito, nec quidem in euitando damno attē-
di debebit, per ea, quæ dicta sunt in princi-
pio allegationum, imo dico, quod cum casu,
& per trāsitum Magister Ioannes steterit in
hospitio cum Oliuerio, & Toranino, non vi
detur, quod ibi cum eis fuerit, quia illud tā-
51 quam casu, & nō ex proposito factum, & in
transitu à Genua Pontremulum non atten-
ditur de iure, per text. in l. seiæ. §. idem quę-
sijt il secundo. ff. de fund. instruct. vbi non ce
dunt legato mancipiorum fundi ea, quæ per
transitum in eo erant causa coniunctos vidē
di, & seruit etiam text. in l. si quis post hanc.
C. de ædific. priuat. vbi si aliquid prohibetur
52 duci de villa ad Ciuitatem, non intelligitur
de eo, quod ad eam ducitur per transitum
causa transferendi ad alium locum, & ibi e-
tiam notat glos. dicens esse argumētum pro
mercibus aliude delatis, vt possint exporta-
ri, licet alię, quę similes sunt, nō possent pro-
pter bannum, vel edictum Curiæ. Ex omni-
bus itaque prędictis concludo nullam verā,
aut præsumptam esse probatam scientiam,
& eam etiam probatam nō obesse Magistro
Ioāni, qui propterea sine dubio absolui de-
bet, prout pro iustitia facturum confido in-
tegerrimum D. Prætorem, cui me, & causam
commendo, Anno 1576. Pontremuli.

Laus Deo & Virgini.

SPIRITVS SANCTI GRATIA
ILLVMINET INTELLECTVM MEVM.

AD demonstrandum, quod Bernardus quon
dam Antonij de Godano Cōsul Villarum
Montislamę, & Clausi Vallis Rossani nō po
tuerit inquietari ex transitu, quem per ali-
quā loca dictarum Villarum fecerūt Oliue-
rius, Gualterius, & Toraninus Parasacchus
ex banniti à Terra, & Territorio Pōtremu-
li pro eo, quia per ipsum Cōsulem, aut alios
53 de dicta vniuersitate non fuit cōcitatus ru-
mor, nec pulsata campana, vt illi caperen-
tur, & in fortiam Curiæ ducerentur ad for-
mam edictorum Illustrissimi & Excellentissi
mi Domini Gubernatoris Dominij Medio-
lani, satis esset allegare text. in §. quoniam
verò, in authen. vt nulli Iudici liceat, vbi Im
perator præcipit Iudicibus, vt delinquentes
secundum leges puniāt, & alios pro alijs nō
molestent, nec peccātium vicis damnum in-
ferant, pœna contrafacientibus imminēte,
ex quo text. glos. Bart. & Angel. notant, quod
male faciunt Potestates terrarum, qui pu-
niunt vnam contratam pro aliquo delin-
quente, vt ibi per ipsos iura concordantia
adducentes.
54 Nec me mouet, quod voluit idem Angel. in
eod. §. sub num. 3. vers. & pro hoc apparet, di-
cens, quod si in aliqua Villa, vel Plebe datū
aliquod damnum per aliquem, & ignoratur
malefactor, vel scitur, sed non est soluendo,
& potuit illum Villa, vel Plebs prohibere, &
non prohibuit, tenetur ipsa Villa, vel Plebs
illud emēdare, licet ad id non teneatur, quā
do malefactor scitur, & est soluendo; quia
loquitur Angel. secundum consuetudinem,
quę seruatur in Tuscia, non autem secūdum
ius, vt patet ex eius verbis, & si de iure loque
retur, malè sentiret in eo saltem, quod dicit
Villam teneri, quando ignoratur malefa-
55 ctor, nam de iure Dominus, Ciuitas, Ca-
strum, Villa, Comitatus, & loca similia pro
delicto, seù damno in eorum territorio, &
Iurisdictione commisso teneri possunt, si fue-
runt scientes, & prohibere potuerunt, & nō
prohibuerunt, alias autem si fuerunt igno-
rantes, vel etiam scientes, & prohibere non
valentes, non tenentur, vt latè tradit Bart.
in l. ne quid. in 2. quęst. nume. 2. ff. de incend.
ruin. naufrag. vbi idem dicit in Domino par
56 ticulari vnius possessionis, & intelligit tunc
dici vniuersitatem scientem, quando malefi-
cium factum est ita palàm, quod sciuit ma-
ior pars vniuersitatis, per l. aliud est vende-
re. §. refertur. ff. de reg. iur. & l. quod maior. ff.
ad municipal. in quibus locis probatur ab
omnibus de vniuersitate factum dici, quod à
maiore eius parte fit, & in terminis scientię
57 adduco ego text. in l. municipes. eod. tit. ad
municip. vbi iuncta glos. habetur, quod om-
nes de Republica intelliguntur scire, quod
scit maior pars regentium Rempub. ex qui-
bus patet dicti §. quoniam verò, dispositio-
nem, quod pro delicto vnius de vniuersitate
non possit vniuersitas ipsa pręgrauari, verā
esse, & procedere indifferenter siuè de tali
delicto ignorans, siuè sciens fuerit vniuersi-
tas, dummodo data scientia non prohibue-
rit, cum posset, tunc enim secus esset, & gra-
uari posset per prædicta, cuius rei rationem
reddi posse credo, quia quando quis quem-
58 piam aliquid facientem ignorat, vel etiam
scit, sed prohibere non potest, sibi non præ-
iudicat, nec tali actui cōsentire videtur, Ias.
in l. quæ dotis. nu. 95. vers. primus est quādo.
ff. solut. matrim. secus autem si scit, & prohi-
bere potest, & non prohibet, quia sibi pręiu-
dicat, & illi actui cōsensum accomodare vi-
detur, Ias. in d. l. quæ dotis. nu. 76. vers. quar-
tus casus, & de vtroque dicto est text. in l. sę-
pè. ff. de re iudic. Et hoc vltimum probatur
etiam ex notat. per Anchar. conf. 158. ex nar
ratis in facto. num. 13. vers. item pro hoc, vbi

59 ait, quod Ciuitas dicitur delinquere eo ip-
so, quod tollerat, quæ iniustè,& illicitè per-
petrantur à subditis, & eos non punit, cum
possit, quia videtur talem vindictam negli-
gere, & malefactoribus fauere,& iubere, &
facit l.semper qui non prohibet, cum ibi no
tat. per scribentes. ff. de reg.iur. Cum ergo
contra vniuersitatem procedi non possit pro
alterius facto, nisi ea fuerit sciens,& consen
tiens saltem tacitè, & præsumptiuè ex non
prohibitione, cum prohibere posset iuxta
prædicta; sequitur, quod nihil possit fieri cō
tra Communitates Montislamæ, & Clausi,
cum non constet, quod habuerint sciētiam,
quod in earum locis fuerint dicti Oliuerius,
& Toraninus,& quod eos prohibere potue-
rint, ne transirent,& nō prohibuerint, quod
quidem erat per Curiam docendum, cum sa
tis sit pro imputatis non esse probata neces
saria ad condemnationem absque eo, quod
60 aliquid ipsi probent in contrarium, quia cū
delictum non presumatur. l. merito. ff. pro so
ci. Alciat. in tract. presumpt. reg. 3. presumpt.
1. in princip. vbi ait, quod dicens, se delictum
non commisisse, hoc probare non tenetur, &
notat etiam Hercul. in tract. probation. ne-
gat. num. 45. vers. ex hoc infertur, Nec huic
rei obstare potest, quod aliqui de Clauso vi-
derint dictos Oliuerium,& Toraninū in Vil
la Clausi, quia dico, quod etiam si illi scinis-
sent eos esse bannitos, aut condemnatos, de
quo non apparet, tamen eorum scientia, &
patientia, etiam quod prohibere potuissent
transitum dictis Oliuerio, & Toranino, non
officeret eorum vniuersitatibus, quia tūc di-
cuntur scientes vniuersitates, quādo earum
61 maior pars sciuit, vt supra probaui, illi ergo
duo, aut tres de vniuersitate scientes,& non
prohibentes, cum possent, non essent sufficiē
tes ad præiudicandum vniuersitati,& ad fa-
ciendum eam incidere in crimē,& pœnam,
imo illud diceretur factum singularum per-
sonarum de vniuersitate, & non vniuersita-
tis, quod propterea ipsis singularibus perso-
nis tantum, & non vniuersitati damnum af-
ferre, & præiudicare deberet, iuxta elegan-
ter notata per Bart. in l. aut facta. §. non nun-
quam. ff. de pœnis, per Castren. cons. 104. in
causa Sfortij, quæ vertitur inter Communi-
tatem de Thesis. sub nu. 1. lib. 2. per Anchar.
cons. 158. ex narratis in facto. sub nume. 11.
vers. præterea, vt dicatur collegium, vel vni-
uersitas deliquisse, per Ias. in l. Ciuitas num.
2. & 3. vers. item aduerte. ff. si cert. petat. per
Dec. cons. 221. non patitur in princ. facit, qd
notabiliter tradit Anchar. cons. 204. Visis, &
pōderatis verbis pacis. nu. 7. vers. in contra-
62 rium, vbi vult, quod dispositio, quæ concer-
nit plures, vt singulos, non habet locum in
illis pluribus consideratis, vt vniuersis, sicut
è conuerso concernens plures, vt vniuersos,
non habet locum in illis pluribus considera-
tis, vt singulis, quod approbat Dec. loco ci-
tato. Si quis ergo de dictis vniuersitatibus
adsit, qui culposus sit in dicto transitu, is ve-
nit molestandus, & non vniuersitas, nec eius
Consul, quibus aliqua culpa adscribi nō po
test, quia dicta edicta non procedunt in il-
lis, qui culpa carent, sed solum habent locū
in his, quibus potest culpa imputari, vt in
63 statuto mandante viciniam teneri emēda-
re dāna occultè data in suburbijs determi-
nat Cepol. cons. crim. 19. Datum est damnū.
num. 16. & 17. vers. vltimo pro hac parte, vbi
in tantum id procedere dicit, vt etiam si es-
sent duæ Communitates, quæ antiquissimo
tempore consueuissent simul soluere onera
prouenientia,& vnus fuerit derobatus in ter-
ritorio vnius ipsarum Villarum, illa solum,
in cuius tenimento esset illatum damnum,
teneretur ad emendam,& nō altera, cui ni-
hil potest imputari culpæ, prout potest alte-
ri Villæ dati damni, & facit Consilium Ro-
mani septimum, visis necessarijs. num. 9. vers.
64 quinto, vbi quod stante prędicto statuto, qd
Communitates teneantur damna emenda-
re, non tenebuntur absentes, nec alij, quibus
culpa, dolus, aut negligentia adscribi non
potest, & idem dicit ibi Roman. nume. 5. &
sequ. versic. aduertendum, de eo, qui tenetur
ad custodiam, ne damnum fiat, nam si id fit
absque eo, quod ei possit aliquid imputari,
65 non tenetur; Proinde quàm malum sit pro
facto vnius alium inquietari, patet ex l. vni-
ca. C. vt nullus ex vicaneis pro alien. vic. de-
bit. teneat. lib. 11. vbi Imperator dicit, quod
graue est non solum legibus, verum etiam
æquitati naturali cōtrarium pro alicuius de
bitis alios molestari, & prohibet omnibus
modis huiusmodi iniquitates perpetrari, fa-
cit l. nullam. C. de exactorib. & executor. lib.
12. vbi præcipit Imperator vnius possessionē
pro alienis debitis, etiam publicis, cōueniē
dam non esse, quod si est in ciuilibus, multo
magis esse debet in criminalibus, in quibus
de maiori tractatur præiudicio, & ex illis cre-
do satis esse ostensum, nec vniuersitatem,
nec Consulem eam in similibus repręsentan
tem posse condemnari, sed imo debere ab-
solui. Anno 1576. Pontremuli.

Laus Deo, & Virgini.

SPIRITVS SANCTI GRATIA
ILLVMINET INTELLECTVM MEVM.

EX pluribus demonstrari potest Philip-
pum Richetti hospitem Clausi Rossani
non incidisse in pœnam receptantium ban-
nitos, vel condemnatos de crimine, pro quo
pœna mortis, mutilationis membri, vel alia
sanguinis veniat imponenda, vel prębētium
eis auxilium iuxta tenorem constitutionis
Dominij Mediolani tit. de bannit. & recep-
tat. bannit. §. nulla persona. lib. 4.

66 Et primo dicitur, quod ad hoc, vt quis pro receptatione, vel auxilio bannitorum, aut condemnatorum incidat in pœnam, requiritur scientia in receptante, & auxiliante, vt clarè apparet ex verbis dictę constitutionis, quæ scientia cum per Curiam nō fuerit probata, vt opus erat, absolutio imputati sequi debet, vt in terminis præcisè tradunt Bart. in l.omnes.la secunda. C.de agricol. & censit. lib. 11.nu.2.versi.item est vtilis, Angel.in l.1. col.2.versic.videte Domini. C. de nili aggerib.non rumpendis, & in §. iubemus. nu.38. in authent.de Ecclesiastic.tit. quos sequutus fuit Dec.conf.62.in causa, quæ agitur inter Monasterium.col.finali, versic. nec obstat si dicatur, quia cū dispositio loquatur de sciēte, & scientia sit illa, quæ operatur, meritò probanda erat, vt dicunt præfati Doctores, conferunt tradita per Crauett.conf.6.plura. nu.72.vers.descendendum est nunc ad quartum dubium, vbi quod quis non potest puniri pro eo,qui pecunias miserit hosti sui Principis,nisi probetur,quod sciret,illum esse hostem sui Principis, quod adeo verum esse affirmat, vt etiam si postea id sciuerit, puniri non possit, quia scientia superueniens nō sufficit ad puniendum.

67 Secundò dico, quod etiam si constitutio nō loqueretur in sciente, tamen sic esset intelligenda,& in ignorante non procederet,quia cum ignorās non puniatur, statutum etiam per verba prægnātia, & ampla quid fieri vetans restringitur, ne ignorās puniatur,vt dicit Crauett.d.conf.6.nu.73. inquiens propte

68 rea, quod agens cōtra aliquem, qui aliquid prohibitum fecerit,debet articulare, & probare, quod sciret, illud esse prohibitum, & potest ratio esse, quia regulariter præsumitur ignorātia.l.verius.ff.de probation. & maximè ad exclusionē delicti, quia nemo præsumitur delinquere.l.merito.ff.pro socio, vnde allegans ignorantiam non doctā sciētia, dicitur habere intētionem fundatam ex iuris præsumptione cui statur, nisi contrarium probetur, Dec.conf.540.quæritur in effectu. nu.11.& conf.595. pro resolutione. nume.4. quod tantò magis in casu nostro procedere dicendum est, ex quo vltra præsumptionem iuris multa extant in processu, ex quibus de ignorantia hospitis respectu cōditionis personarum Oliuerij Gualtetij,& Toraniui Parasacchi, qui in eius hospitio cōmorati sunt pro manducando, & bibendo plusquam li-

69 quidò patere potest,nàm ignorantia probatur per argumenta, & coniecturas, vt notat Alex.in addition.ad Bart. in l.si cui. §.ijsdem criminibus,in verbo,volo probare, versic. & adde,quod ignorātia. ff. de accusation.prout & scientia,Alex.conf.187.nume.13.lib. 2. Curt.Iun.conf.64.nu.8.Paris.conf.100.num. 88.lib.1.Crauett.conf.197.nume.7.& Natta conf.231.nu.2.

Vnde cum dispositio d.§.nulla persona,procedat solummodo in sciente, & non habeat locum in ignorante,satis compræhēdi potest, hospitem prædictum, vt ignorantem dictos Oliuerium,& Toraninum esse bannitos, vel condemnatos, non incidisse in aliquam pœnam, & in terminis, quod hospes receptans bannitum ignoranter,siuè notam,siuè ignotam habeat eius personam, nō teneatur pœ

70 na statuti receptantis bannitum, ex quo,tāquam publicè hospitans, non tenetur hospitantium conditiones inquirere,cum inuitus hospitari cogatur, tenet Bart. in l.omnes.la secunda.sub num.1.C.de agric. & censit.lib. 11.quem sequitur ibi Alex.in addition.ad eū

71 in apostilla magna, vbi etiam subdit, quod hospes potest bannito dare commedere, & bibere, & nō tenetur,vt etiam infra dicetur ex Afflict. quod videtur rationi consonum, quia licet à principio quis non teneatur inuitus hospitari quenquam,tamen postquam incœpit publicè hospitiū tenere obligatur ad hospitandum eos,qui venerint, Bart.in l. licitatio.nume.4.vers.& sicut ille.ff. de publican.& vectigal.& in l.1.§.maxima.nume.1.ff. naut.caup.& stabul.& in l.vnica. §. serui.nu. 3.vers.item dicitur.ff.furt.aduers.naut. caup.

72 & stabul.vbi tamē ait, quod ex causa potest recusare, puta propter multitudinem hospitantium, vt etiam seqnendo ipsum Bart. dicit Alex.in addition.ad eum in d.l.omnes.la secunda. in dicta apostil.magna ; vnde cum teneretur hospes prædictus quemcunque hospitari,meritò excusari debet si bānitos,aut condemnatos ignorāter recepit,nec perquisiuit de eorum conditione,cum non teneretur, vt ex præmissis patet.

Tertiò dico, quod etiam data scientia, quæ cessat; non teneretur hospes in casu præsenti,quia statutum puniens receptantem ban-

73 nitum,vel malefactorem, non habet locum in eo, qui ei dat commeatum, & potum, sed in eo, qui eum abscondit, Bartol. in l. 1.§. quod ante, in princ.ff. de seruo corrupt. per illum text.probantem propriè recipere esse refugium abscondēdi causā cuiquam in suo, vel alieno præstare, & in pūcto, quod hospes dans cibum,& potū bannito transeunti non puniatur, tradit Afflict.in constitution.Regni rubr.2.de pacterenor.receptator. in constitut.pacterenor.sub num.4.versic. septimo fallit, & supra etiam fuit probatum ex Alexan.

Quartò considero, quod ex quo dicti Oliuerius, & Toraninus fuerūt in hospitio ex causa transitus, & non vt ibi permanerent, sed solum,vt se cibarent, & ad alium locum non prohibitum se conferrent, nō potuit eorum causa hospes molestari,etiam quod sciuisset eos esse bannitos, vel condemnatos, quia nec ipsi banniti, vel condemnati pro dicto tran-

74 situ inquietari potuissent ; nàm bannitus à certo

83 officium laudabile, & vitę hominum necessarium esse non immeritò existimauit Anastasius Imperator in l.laudabile, in princ. C. de Aduocatis diuers. Iudic. Specul. tit. de aduocat. in princ. causam bonam, & iustam faciunt videri pessimam, & iniustam, diffusius, & plura quàm necesse sit, allegantes, & maiori, quàm fas esset, verborum multiloquio vtentes sinistram causæ suspicionem incurrunt, vt inquit Abbas in proemio decreta-
84 lium in principio, cum melius sit pauca idonee effundere, quàm multis inutilibus corda hominum prægrauare. l. tanta, versic. postea verò maximum opus aggrediéres. C. de veter. iur. enucle. nec fieri debeat per plura, quod potest fieri per pauciora. l. dominus te stamento. ff. de condit. indebit. cum concordantibus ibi allegatis per glos. final. de qua re plura habentur per Speculat. d. tit. de aduocat. §. iam nunc. nume. 6. & 7. & §. nunc de exordijs. num. 8. & sequentib. quod malè ob-
85 seruatur, & adhæretur cautelæ supra allegatæ, præter quá in consilijs decisiuis, quæ valde differunt à Consilijs, quę in fauorem partium fiunt, & allegationes vocantur, Decisiua siquidem debent esse substantialia, alia verò non sic, & propterea sicut decisiua periculo vacant, ita in fauorem partium facta valdè sunt periculosa, & Iudices non rarò decipiunt, vt afflrmat Vinc. de Franch. decis.
86 441. nu. 4. in 3. parte, vltra quod ętatis tunc meæ ratio habenda est, & ignoscendum Doctori iuueni, qui eruditus esse nó potest, nec decisiones in pũcto allegare. l. qui eum vno, in fine. ff. de re milit. Cacher. decis. Pedemõr. 71. nu. 41. Hæc enim multam lectionem requirunt, quę breui fieri non potest, argum. l. legatis seruis. §. ornatricibus. ff. de legat. 3. & l. 2. C. de re milit. lib. 12. Cacher. d. decis. 71.
87 nu. 42. in fine. In senibus enim sapientia, & prudentia esse solet ob multum tempus, cõtrà verò exigui temporis homo ad discernẽdum, & iudicandum infirmus dicitur, iuxta illud sacræ scripturæ dictum, in antiquis sapientia est, & in multo tempore prudentia, & aliud, homo infirmus, & exigui temporis, est minor ad intellectum iudicij, & legum, vnde senectuti honor à Domino datus est, quamuis si iuuenem virtus extollat, non abijciendus sit, quia iuuenis sit, vt notat Luc. de Penna in rubr. C. de legation. col. 4. versic. octauo legatus. C. de legation. lib. x. quę verba nulla ipsius Lucæ de Penna habita mentione reassumit Afflict. in cõstitut. Regni lib. 1. rub. 45. de seruando indemnitatem Comitibus, Baronibus, & Militibus super constitutione, vt vniuersis. ante numerum 54 vers. decimo requiritur, Non enim desunt iuuenes commendatione digni in scientia, prudentia, & alijs qualitatibus, licet in terminis nostris senibus sit deferẽdum, in quibus sapientia, intellectus, & consilium reperiuntur, cum quibus res magnæ geruntur, vt hæc & alia notat idem Luc. de Penna in l. 1. col. 1. post principium in verbo, prior. C. de Cõsulibus, lib. 12. de quo meminit Afflict. in cõstitut. Regni super dicta constitutione, vt vniuersis. nu. 54. versic. & licet hoc dicat Philosophus.

EPITOME.

An, & quando ex inditijs, & præsumptionibus, maximè verò vehementibus, & indubitatis deueniri possit ad condemnationem, Quæ nam sint dicta inditia, & an tunc pœna debeat esse pecuniaria tantum, vel etiam corporalis, aut etiam capitalis; Et quid vbi sic inditiatus fuit tortus, & constanter negauit, an scilicet, & tunc aliqua pœna saltem extraordinaria condemnari debeat, vel potius absolui; Quidvè quando legitimè erat testibus conuictus, & per Iudicem super ipso delicto tortus negauit, an & hoc casu sit absoluendus, vel condemnandus, & qua pœna, an videlicet ordinaria, an verò alia mitiori pro motu Iudicis, & pręsertim vbi de pœna mortis agitur.

SVMMARIA.

1 *PROBATIONES in criminalibus debent esse luce meridiana clariores ad cõdemnandum.*

2 *Ad condemnandum requiritur alterum de tribus, scilicet, vel quod sit sponte confessus, vel testibus necessariò, vel præsumptiuè præsumptione iuris conuictus, vel sit conuictus vehementibus, & indubitatis indicijs.*

Pręsumptio iuris, & de iure non admittit probationem in contrarium. ibid.

3 *Præsumptiones, seù suspiciones hominis nõ sufficiunt ad condemnandum, secus quò ad torturam.*

4 *Confessus, vel legitimè conuictus quin condemnari possit, nemo dubitat.*

Conuictus quando quis esse dicatur ex indicijs certis, & indubitatis.

5 *Præsumptiones violentę, ac indubitata inditia dicuntur liquidissimè iuris probationes.*

6 *Reus ex præsumptionibus violẽtis, ac indubitatis inditijs condemnari potest in pœnam pecuniariam, non corporalem grauem, sed leuem, sic nu. 7.*

7 *Pœna leui corporali quis potest condemnari ex præsumptionibus violentis, ac indubitatis inditijs.*

Indi-

8 *Inditia indubitata quæ sint.*
9 *Inditium sufficiēs est contra eum, qui visus fuit cum ense euaginato prosequi alterum, repertū postea vulneratum.*
Idem de eo, qui exijt de domo cum gladio euaginato, & sanguiuolento, iu qua domo repertus est homo mortuus, vel vulneratus.
10 *Præsumptiones, & inditia generaliter in omni casu, in quo summopere vrgent taliter, quod animus iudicantis non possit persuaderi ad credendum contrarium, nec intellectus verti in oppositam conscientiam, sufficiunt ad condemnandum.*
Plura sunt negotia, quam vocabula. ibid.
11 *Condēnari debet reus conuictus ex præsumptionibus minori pœna, quàm si esset legitimè confessus.*
12 *Maximè si de pœna vitæ ageretur.*
13 *Contrarium sentiunt alij, quod imo ex inditijs, & præsumptionibus Reus possit condemnari pœna ordinaria.*
14 *Accusatus de adulterio, qui excusatur ratione consanguinitatis, si postea reperitur contraxisse matrimonium cum eadem muliere inducitur à iure violeuta præsumptio, per quam condemnari potest in pœnam mortis.*
15 *Inditia, quando sunt indubitata, aliqui volunt posse deueniri ad condemnationem, ne dum pecuniariam, sed etiam corporalem citra mortē, & mitiori pœna ordinaria delicti.*
16 *Rei in statu Mediolani puniūtur ex præsumptionibus, & inditijs in pœnis extraordinarijs, etiā corporalibus, sed citra mortem, puta triremij, fustigationis, & huiusmodi.*
Pœna triremium potest de consuetudine inferri pro pœna extraordinaria. ibid.
17 *Rei ex indicijs indubitatis possunt per Iudices in pœnas corporales, mitiores tamen pœnis ordinarijs, condemnari.*
18 *Gandin. opin. in criminalibus est maxima à qua nephas sit recedere.*
19 *Persona, que ratione alicuius qualitatis torqueri non potest, an saltem condemnari possit aliqua pœna arbitraria, & corporali.*
20 *Tortus, & in negatiua persistens, si tortura non fuit tàm grauis vt penitus tolleret præsumptiones contra eum existentes, & Reus parum tormenta timeret, tamen adhuc aliqua pœna, stante qualitate delicti, & delinquentis, puniri potest.*
21 *Tortus persistens in negatiua ex inditijs vehemētibus non debet condemnari, sed absolui diffinitiuè.*
22 *Declara, quando inditia non excedebant metā, hoc de iure fieri deberc; ac de consuetudine absoluitur, rebus sic stantibus, vel fideiussori relaxatur, vt postea nouis superuenientibus inditijs adhuc molestari valeat.*
23 *Reus potest, non obstante tortura, condemnari aliqua pœna extraordinaria, quando inditia tàm vrgentia non fuissent per torturam sufficiēter purgata in casibus enormibus, maximè stante mala qualitate personæ.*
24 *Pœna extraordinaria quandoque habet locū in delictis enormibus, stantibus inditijs valdè vrgentibus, non obstante purgatione torturæ, & qualis ista pœna esse possit.*
25 *Conuictus si torqueatur, & persistat in negatiua, an adhuc puniri possit. nu. 27.*
26 *Tortura adhibetur in subsidium, quando veritas aliter haberi non potest.*
27 *Tortus negans, quandoque puniri potest pœna extraordinaria, maximè quando tortura non fuit in tanta quantitate, vt omnis probatio per eam sublata sit, infra sub nu. 28.*
28 *Delictum, quando est plenè probatum, per quod delinquens debet decapitari, vel mori suspensus furca, si tortus stet constans in negatiua non potest condemnari pœna mortis.*
29 *Tortus sufficienter, ex qua tortura omne inditiū euacuatum sit, debet absolui, rebus sic stantibus, intellige in casibus enormibus, & quando mala qualitas personæ id exposcit.*
30 *Alij contrarium dicunt, quod immo diffinitiuè sit absoluendus, tamen horum opinio procedit de iure, secus de consuetudine.*
31 *Practica torquendi reum cum protestatione de eum non torquendo super probatis, sed ad finē vt etiam alia fateatur, & hoc ne possit appellare, & nu. 34.*
32 *Appellatio in causis criminalibus hodie per Statuta Italia videtur, vt plurimum sublata.*
33 *Reus conuictus, & cum protestatione opportuna tortus, vt fateatur delictum, vel complices, si negaret, nihilominus pœna ordinaria cōdemnandus erit.*
34 *Declara secundum aliquos in causa, in qua de delicto atrocissimo agatur, cuius adest perspicua probatio, & expediat Reipublicæ reum sic conuictum interrogare, vt etiam ore proprio se ipsum, vel socios, vel alia crimina huiusmodi fateatur, vel super qualitatibus delictū aggrauantibus interrogetur.*
35 *Delicta non debent remanere impunita, cum nec etiam Deus nullum malum impunitum reliquat.*
36 *Armatus ense, & scuto præsertim noctis tempore arguitur habere animum offendendi, vel insultandi familiam Curiæ, quando familia cōqueritur.*
37 *Arma offensibilia, & defensibilia ferens videtur paratus ad rixam.*
38 *Praparans palium, & inuoluens, vt moris est rixantium ad brachium, & habens ensem, videtur se praparare ad rixam, multò magis habēs scutum, seù tarcam cum ense.*
39 *Deambulatio frequens eundo, & redeundo sepè in eodem loco cum armis noctis tēpore arguit animum rixandi.*
40 *Tempore noctis deambulando armatus inducit vrgentem suspicionem contra eum, idem de eis, qui*
Clandestinè agunt aliquod tempore, & loco incon-

congruis.

41 Arma ferens contra prohibitionem proclamatum facit contra se inditium.

42 Absentans post transmissam inquisitionẽ ei datam, vel domi sua, & post terminum ad respõdendum statutum, praestat magnum indicium contra se absentantem.

43 Contumacia indicium facit, & eò magis quãdo est perseuerans.

Fuga arguit dolum. ibid.

Fuga mariti vehemẽter adminiculatur, quod ipse vxorem interfecerit ibid.

44 Innocentia fidem sua habens non timet comparere vocatus corom Iudice, alioquin non comparendo suspectum se facit.

Innocens manibus, & mundo corde à Domino retributionem accipiet. ibid.

45 Fuga sola non est sufficiens probatio delicti.

Famulus, seù seruitor, qui fugijt è domo domini sui in dubio praesumitur subtraxisse aliquid ab ea. ibi.

46 Innocens praesumitur esse, qui vocatus comparuit, & semper sui copiã in iudicio fecit se defendendo ab imputationibus.

47 Fuga sicut aggrauat fugientem, ita praesentia disgrauat praesentem.

48 Fugiens venire ad iudiciam signum noxtia ostẽdit, accedens verò in iudicio, & petẽs absolui, signum indicat innocentiae.

Qui iudicium fugit, praesumitur de sua iustitia diffidere.

49 Nihil tam occultum esse potest, quod non reueletur.

50 Conscientia mille testes, vt in adagio.

51 Ex tarditate, seù mora illius in faciendo, quod prius facere poterat, dolus praesumitur.

Tarditas affectata in accusando malefactorem arguit suspicionem. ibid.

52 Accusator qui propositam accusationẽ non probat, dicitur dolosus, & calumniator.

53 Iuuentus est suspectosa à mali, eò magis stãte mala qualitate personae, nam ex persona suspecta bonum praesumi non potest.

54 Odium regulariter praesumitur inter Vitricum, & Priuignum.

55 Mendax in dolo esse praesumitur.

56 Verisimile non est, quod vnus solus multos aggressus sit.

57 Armorum hinc indè strepitus magnus auditus arguit rixam fuisse inter plures ab vtraque parte.

58 Testis singularis non probat, quia dictum vnius est dictum nullius.

59 Confessio extraiudicialis in causa criminali non facit plenam probationem, nisi praesente parte, & acceptante.

60 Occidere qui facile potest vulneratũ in terra prostratum, & non occidit, signũ est, quod ad defensam vulnerauit, stantibus maximè alijs adminiculis, de quibus hic.

61 Dolus non praesumitur contra personã non maleuolam, & sine aliqua causa, nec malus animus in eo praesumi potest.

62 Verba haec in rixa prolata, ãmazza, ãmazza, non inferunt necessariò, quod qui ea protulit, fuerit aggressor, & inceptor rixae, sed prouocatè, vel irater dicta praesumantur, alio non constito.

63 Iram, & iustum dolorem temperare difficillimum esse.

64 Mulieres, quamuis de iure canonico admittantur in causis criminalibus ciuiliter motis ad testificandum, tamen in criminalibus principaliter motis admittũtur, tam de iure ciuili, quàm de consuetudine.

65 Quilibet tenetur diligenter officium suum facere.

66 Dolus non potest impingi facienti actum permissum, etiam quod ex illo actu permisso accideret aliquis alius actus prohibitus: attẽditur enim finis, qui licitus sit.

67 Verba irater post factum prolata arguunt magis illa proferentem fuisse aggressum, quam aggressorem, vt de illis, qui post acceptam iniuriam condoleri solent.

68 Verba quae possunt accipi in bonum, aut malum sensum, semper interpraetanda sunt in bonum, & non in malum, sicut quae possunt accipi de iure, & de facto, sunt potius sumenda in sensum iuris, non facti.

69 Haeres, qui tenetur vlcisci mortem defuncti non debet homicidam propria authoritate occidere, sed via iuris coram Iudice illum accusare.

Dominus si iusserit seruo, vt vindictam faciat de iniuria sibi facta, intelligi debet de iusta, & licita. ibid.

70 Vindictam velle facere dicens intelligitur de licita, & via iuris, & non de illicita, & de facto, vide supra nu. 67. 68. & 69.

Verba iactatoria de expellendo aliquem de possessione debent intelligi per viam iustitiae. ibidem.

71 Accusatus non minus conuincitur cum praesumptionibus iuris, & de iure, quàm testibus, maxime in delictis occultis, & difficilis probationis.

72 Delictum ex pluribus praesumptionibus probatur, maximè si factum sit noctis tempore.

73 Delictum de nocte factum dicitur esse difficilis probationis.

Probatio per coniectura, & praesumptiones sufficit in ijs, quae sunt difficilis probationis.

74 Pronuntia Iudicis contra inquisitum contumacem, quod habeatur pro confesso, & conuicto omnium, & singulorum in inquisitione contentorum, in iudicatum transacta, siuè iusta, siuè iniusta, pro veritate habetur.

75 Statutum Vneliç sub rubr. de insultibus cap. 11. lib. 4. declaratur, similiter cap. 8. & cap. 12.

76 Clausula generalis in fine posita, nunquam porrigitur ad ea praecedentia, in quibus de per se est facta specialis prouisio, declara, vt infra nu. 77.

77 *Clausula generalis in fine posita nunquam refertur ad praecedentia non verisimilia, & quae verisimiliter non fuissent statuta specialiter.*

78. *Offendens Officialem, vel Ministrum Domini Iurisdictionem habentis videtur offendere ipsum Dominum.*

79 *Nemo in voluntarijs necessarius extitit.*

80 *Pœna ex probationibus praesumptiuis debet esse arbitraria.*

CASVS DVCENTESIMVS OCTVAGESIMVSOCTAVVS.

1

VLGATA est regula, quod in criminalibus probationes debent esse luce clariores ad condemnandum. l. sciāt cuncti, quæ est vltima, C. de probation. Ioā. de Anan. cons. 19. num. 2. Sozzin. cons. 8. nu. 4. lib. 1. Boer decis. 164. nu. 1. & 2. Magon. decis. Lucens. 9. nu. 8. Castren. cons. 299. Visa inquisitione supraseripta, sub nū. 1. ante fin. vers. maxime in criminali. Natta cons. 412. num. 26 Gomez. tomo 3. variarum resolut. de delict. cap. 12. de probat. delictor. sub nume 25. vers. item principaliter quæro, Marsil. in l. vnica. num. 151. vers. sed in causis. C. de rapt. virgin. & alij plures, qui consultò omittuntur.

2 Et propterea dicūt Doctores, quod ad hòc, vt quis condemnari possit, requiritur alterum de tribus, scilicet, vel quod sit spontè confessus, vel quod sit testibus necessariò, vel præsumptiuè præsumptione iuris concludētibus conuictus, vel quod sit conuictus indicijs vehementibus, & indubitatis, quę faciūt pręsumptionem iuris, & de iure, contra quā non admittitur probatio in contrarium, vt hęc habentur, & notantur in l. qui sententiā. C. de pœnis, in l. 2. ff. quorum appellationes non recipiuntur, in l. final. C de probationibus, & in l. si cōfessus. ff. de custodia reor. per quæ iura ita tradit Castrens. d. consil. 299. in princ. lib. 2. Subdens, quod si vnum istorum trium deficiat, non poterit deueniri ad condemnationem Rei, licet contra eum adsint quędam vehementes pręsumptiones, quę nō possunt dici præsumptiones iuris, cum non reperiātur à iure approbatæ, sed possunt potius dici suspiciones hominis, quę non suffi-
3 ciunt ad condemnationem. l. absentem. ff. de pœnis, licet sufficiant ad torturam. l. 1. circa principium, & l. final. cum ibi plenè notatis. ff. de quæstionib. quod tradunt etiam Natta cons. 597. nu. 24. versic. vlterius nō debet, Gomez. d. cap. 12. sub nu. 25. & Marsil. in l. repeti. nu. 2. & sequent. vers. sed contrariam partē. ff. de quæst. & in rubric. C. de probation. nu. 254. & sequent. versic. attamen contrariam partem.

4 Sed quoniam, quando quis est legitimè confessus, vel conuictus testibus, nulla circa eius condemnationem cadit dubitatio, tota difficultas reducitur, ad tertium requisitū, quando scilicet ex indicijs certis, & indubitatis quis dicitur conuictus, & in hoc frequenter cadūt disputationes, pro quarum breui re-
5 solutione sciendum est, quod violentæ præsumptiones, ac indubitata indicia dicuntur liquidissimę iuris probationes. l. licet Imperator. ff. de legat. 1. Natta cons. 581. nu. 17. & 19. Magon. d. decis. 39. nu. 9. Marsil. in rubr. C. de probat. nu. 201. vers. nam legum, & nu. 221. vers pro quibus, ita vt ex eis nō minus quam ex testibus reus de crimine conuincatur, Carer. in pract. crim. §. in textu. nu. 1. folio mihi 43.

6 Et ideo ex illis communiter cōcluditur per scribentes posse deueniri contra reū ad condemnationem pecuniariam tamen, licet nō corporalem, Gandin. in tract. de malefic. tit. de præsumpt. & indit. indubitat. ex quibus condemnatio sequi potest. nu. 2. vers. quidam nomine Titius, & infra. & iterum nume. 12. versic. ex prædictis verò, inquiens ita vidisse de consuetudine seruari Bononiæ, quem sequuti sunt Castrens. cons. 299. Visa inquisitione supraseripta, in principio, & nu. 3. & 4. lib. 2. Alex. cons. 14. sub nu. 2. vers. secundo a 1 idem lib. 3. Cepol. cons. crim. 32. numer 20. & sequ. vers. nec obstat authoritas, & infra vsque ad finem, Grat. cons. 130. num. 22. lib. 1. dicens ita communiter teneri, Natt. consil. 581. nu. 19. & Clarius cons. 597. nu. 24. Paris de Puteo in tract. de sindicat. in verbo, tortura il primo cap. 1. num. 7. & sequ. vsque ad finem, diffusè Marsil. in rubric. C. de probat. nu. 248. & quamplurib. seq. vers. circa quam, dicens hāc esse opinionem communiorem, veriorem, & æquiorem, Clar. in pract. crim. quæst. 20. num. 6. vers. scias tamen, vbi refert plures idem tenentes, & de communi testante, Magon. decis. Lucens. 39. nu. 10. & Camil. Lepidus in decisionib. eiusdem Rotæ Luces. diuersor. decis. 149. in princ. Gomez. d. cap. 12. sub nu. 25. Augustin. de Arimin. in addit. ad Angel. de Malefic. in verbo, quod fama publica. nume. 26. vers. item limitarem, vbi
7 etiam idem admittit in pœna corporali leui, pura fustigationis, sequitur Bossi. in practic. crim. tit. de cōuictis. nu. 34. & plur. sequ. vers. in nullo tamen, vbi testatur de communi, Carer. in pract. crim. §. in textu. nu. 2. fol. 43. & 5. & nota doctrinam. nu. 6. & 7. fol. 237. & Brun. in tract. de indit. & tortur. in 4. quæstio. primę part. nu. 1, & sequ. vers. notādum tamen.

8 Exempla autem talium pręsumptionum, & inditiorum poni possunt in duobus rixantibus, quorum alter ea finita repertus est vulneratus, vt ab altero conrixante percussus dicatur, & condemnatio sequi possit, Ioan.

Andr.

Andr. in addition. ad Speculat. tit. de probation. §. videndum restat. nu. 19. vers. decimotertio, Carer. in pract. crim. §. inditium. nu. 4. fol. 44. Marsil. in l. repeti. nume. 21. vers. item pro hac parte. ff. de quæstionib. & in rubric. C. de probat. nu. 253. Brun. in tract. de indic. & tort. in 4. quæst. 1 part. nu. 7. Magon. d. decis. 39. num. 11. & Camillus Lepidus d. decis. 149 in princ. ibi dicens nu. 1. tanto magis hoc procedere, si ille, qui est condemnandus, fuerit visus ante minari, prout dixit Augustin. de Arimin. in additionib. ad Angel. de malefic. in verbo, quod fama publica. sub nume. 28. vers. item quod visus, Marsil. in rubric. C. de probation. sub nu. 249. post vers. pro quibus, & singul. 288. dixi tibi, post princ. Socin. cōs. 54. nume. 10. versic. facit in simili. lib. 3. Carer. in d. §. inditium. nume. 6. & alij per eos citati.

9 Item in eo, qui visus est cum ense euaginato prosequi alterum fugientem repertum postea vulneratum, prout est casus dictæ decisionis 149. Camil. Lepidi, & idem ante eū voluit Angel. in tract. de Malefic. in verbo, quod fama publica. sub nume. 18. post versic. & idem visus est, & Brun. dicta quæstio. 4. nu. 6.

Item in eo, qui visus est exire, ex aliqua domo, vnicum tantum exitum habente cum gladio euaginato, & sanguinolento, & in ea domo reperiatur aliquis mortuus, vel vulneratus, Ioan. Andr. in addition. ad speculat. in loco citato, Gandin in tract. de malefic. titul. de præsumption. & indic. indubit. ex quibus condemnatio sequi potest. nu. 10. vers. ponitur, Socin. cons. 8. sub nu. 4. post vers. tertio principaliter. lib. 1. Magon. d. decis. 39. nume. 12. Clar. in pract. crim. q. 21. nu. 40. vers. si aliquis visus sit, & est communis opinio, de qua testatur Nouell. in pract. crim. in materia inditiorum. num. 108. vers. inuentus, folio 60. & 61. post Blanc. in tract. de indic. nu. 292. Angel. in tract. de malefic. in verbo, quod fama publica. num. 18. vers. & idem visus est, & ibidem latius Augustin. in addition. 22. 23. 27. & sequ. vers. & in quantum, & infra. & Natta cons. 597. sub num. 24. post vers. vlterius non debet, Grammat. decis. 42. num. 5. Gomez. d. cap. 12. sub nu. 25. Marsil. in rubr. C. de probation. nu. 253.

10 Et generaliter in omni casu, in quo præsumptiones, & inditia vrgent taliter, quod animus iudicantis non possit persuaderi ad credendum contrarium, nec intellectus verti in oppositam conscientiam, vt dixit Bald. cōs. 249. in libris, ante finem, vers. sed hic omnia. lib. 1. quem sequuti sunt Marsil. in rubric. C. de probat. nu. 260. Carer. d. §. inditium. nu. 1. & Magon. d. decis. 39. num. 13. in fine, de quare exempla aliqua ponit Paris de Puteo d. c. 1. sub nu. 8. & ante eum Gandin. d. titul. de præsumpt. & indic. indubit. ex quibus condemn. sequi potest, per totum, & Ioan. Andr. in addition. ad Speculator. in loco supra relato, & Carer. in d. §. inditium. nu. 2. & sequ. nec in hoc potest dari determinata doctrina cum plura sint negotia, quàm vocabula, vt dicit Iureconsultus in l. 4. ff. de præscript. verbis.

11 Nec desunt, qui velint, abstinendum esse à condemnationibus ex talibus præsumptionibus, vel saltem temperādam esse pœnam, vt longè minor, ac mitior imponatur, quàm aliàs imponeretur, si reus esset legitimè confessus, vel conuictus, vt post Tiraqu. in tract. de pœn. temperand. aut remittend. causa 7. nu. 1. & 2. & rursus nu. 9. & Anchar. Regiens. q. 71. nu. 18. lib. 1. & Grammat. decis. 42. nu. 1. & plurib. sequ. & voto 21. nu. 8. 10. & sequ. tradit Magon. d. decis. 39. nu. 13. vers. licet, & vltra eum Innocen. in c. quia verisimile nume. 2. de præsumption. Marsil. in l. 1. §. diuus Adrianus. nu. 37. vers. ratio est. ff. ad l. Cornel. de sicar. & in rubric. C. de probation. nume. 260. vers. & teneas mēti, & Plaza in Epitom. delictor. cap. 14. nu. 3. in fin. & alij relati per Clar. d. q. 20. sub nu. 6. post vers. scias tamen, ibi, alij dicunt, quod vbi ex præsumptionibus procedunt, August. de Arimin in addition. ad Angel. de malefic. in d. verbo, quod fama publica. nu. 24. vers. adde tamen, quod ex præsumptione violenta, Brun. in d. 4. qō. primæ part. nu. 13. & sequ. Paris de Puteo in d. verbo, tortura, il primo, cap. 1. sub num. 7. ad finem, Bossi. in pract. criminal. tit. de conuict. nu. 38. vers. & licet hęc opinio, maximè
12 autē si de pœna mortis ageretur, à qua tunc abstinendum esse omnino videtur, Cepol. cons. crim. 27. num. 13. Grammat. d. decis. 42. nu. 1. 6. 14. & 15. & decis. 56. nu. 21. & 22. Marsil. in l. repeti. nu. 23. & sequ. vers. sed contrariam partem. ff. de quęstion. & latius in rubric. C. de probation. nume. 254. & plur. sequ. vers. attamen contrariam partem, & alij per eos allegati.

13 Sunt tamen alij volentes totum cōtrarium, quod imo ex dictis præsumptionibus, & indicijs reus sit condemnandus pœna ordinaria delicti, nec aliquo modo ea mitiganda sit, Bellamera decis. 688. nu. 14. vers. quarto induxit, quem refert Clar. post dictum versiculū. Scias tamen, post medium vers. alij dicunt totum contrarium, & tradit etiam Marsil. in rubric. C. de probation. nu. 249. vers. pro quibus, vbi loquitur in pœna capitali, & idem dicit Gomez. d. cap. 12. sub nu. 25. circa medium, vers. quod tamen limita, quādo sumus in præsumptione à lege determinata, & approbata per text. in l. si qui adulterij. C. de adulter. vbi habetur, quod si quis accusatur
14 de adulterio, & excusatur ratione consanguinitatis, & postea reperiatur contraxisse matrimonium cum eadem muliere, inducitur ab illa lege violēta præsumptio, per quā

potest condemnari de adulterio, & sic pœna mortis, & est de mente August. de Arimino in addition. ad Angel. de Malefic. in loco citato nu. 25. vers. limitarem tamen prædicta, & colligitur et ex Parid. de Puteo in tract. de Syndic. in verbo, tortura. cap. 1. sub nu. 7. & ante eos omnes ponit Ioan. Andr. in addit. ad Specular. in loco sępius citato, & vult etiam Bossi. d. tit. de conuictis. nu. 29. vers. & pro intelligentia scias, Marsil. in d. l. repeti. nu. 20. & sequ. Tiraq. d. causa 27. nu. 10. versic. quod autem, & ita aliàs iudicatū fuisse per sacrum Consilium Neapolit. refert Grammat. d. decis. 50. in fine, sub nu. 22. ipso tamen reclamante, & contradicente.

15 Hinc est, quod multi voluerunt, quod quando indicia sunt indubitata possit deueniri ad condemnationem ne dum pecuniariam, sed etiam corporalem, dummodo sit extra mortem naturalem, & mitior ipsa ordinaria delicti extra casum specialem d. l. si qui adulterij, maximè in delictis occultis, & tractatibus secretis, ac difficilis probationis, in quibus veritas clarius haberi non potest, vt patet ex traditis per Grammat. d. decis. 42. nu. 14. & 15. vers. & sic concludendo, & voto 21. num. 8. & 10. per Brun. in tract. de indit. & tort. in 4. q. 1. part. sub num 7. & latè ostendit Clar. d. q. 21. sub nu. 6. vers. scias tamen, in fine, dicens opinionem hanc in Statu Medio-

16 lani seruari, vbi ex præsumptionibus, & indicijs deuenitur ad condemnationes. & Rei per Senatum condemnantur, nō quidem in pœnam mortis, neque in aliam pœnam ordinariam ipsius delicti, sed in aliàs minores etiam corporales, puta triremium, fustigationis, ictuum funis, & huiusmodi, & quod ita in specie seruatum fuit in quodam Antonio Maria Fayta, qui cum esset indicijs indubitatis grauatus de homicidio, fuit per decennium ad triremes condemnatus, & ita etiā seruatur in Regno Neapolitano ex sententia Sacri consilij, vt patet ex deductis per Grammat. d. decis. 41. in fine, secundum quā opinionem in infinitis vicibus vidi obseruari in Magno Ducatu Etruriæ, & ipse etiam seruaui, condemnando Reos in pœnas corporales, mitiores tamen pœnis ordinarijs, & in causis homicidiorum etiā ad triremes ncdum ad certum, & determinatum tēpus, sed etiam in perpetuum, quādo indicia adeo

17 erant vrgentia, perspicua, & indubitata, vt nihil deesse videretur, quàm ipsorum reorū confessio, & Iudices viderentur ante oculos habere crimen, & illud inspicere veluti in tabellam depictum, vt dicit Natta d. consil. 597. sub num. 24. quod etiam de iure verum esse, vbi præsumptiones, & indicia ponūt veritatem ante oculos iudicare debentis, vt limitando opinionem Gandin communiter

18 approbatam, & à qua nephas sit recedere, tanquam à maximo viro, & in materia criminali summè practico dixerunt Castren. & Cepol. in consilijs supra citatis, demonstrat Egid. Bossi. d. tit. de conuict. nu. 37. vers. Nos loquimur, quod maximè procedit, quando

19 sumus in persona, quæ ratione alicuius qualitatis, vel impedimenti non posset torqueri, quia tunc vtique ad dictam condemnationem deueniri posset, vt post Baldum & Franciscum Brunū nouissimè concludit Dominus Fabius Timeus, quem in hac Ciuitate Florētiæ Rotę Auditorem cognoui, in addition. ad decisionem Luceo. Magon. 39. in 1. apostill.

20 Imo, & quando fuit illata tortura, & in ea tortus perseuerauit in negatiua, nam si ea non fuit tàm grauis, vt penitus tolleret prēsumptiones contra reum existētes, & Iudex nollet amplius ad eam deuenire, ne reus, q. tormenta non timeret, & omnem habendæ confessionis spem auferret, impunitus euaderet, sed potius vellet procedere ad condēnationem extraordinariam pecuniariam, vel corporalem, etiam grauem, mitiorē tamen, quàm sit pœna delicti, id iure facere posset l. congruit. ff. de offic. præsid. Bossi. in pract. crim. tit. de inquisit. sub nu. 30. vers. vel etiam quando, Clar. in pract. crim. q. 64. nu. 38. vers. illata verò, & vltra eum Cepol. cons. crim. 32. sub nu. 20. & sequ vers. nec obstat auctoritas, & infra. & Grammat. d. decis. 42. ferè in tota, Idem tamen Bossi. titul. de sententi. nu. 68. & 69 vers. si tamen Iudex, dicit,

21 quod quando indicia sunt valdè vehementia, & excedunt metam, tortus in negatiua persistens non est condemnandus, sed ab ol uendus est ab instantia iudicij, vel abolendus, seù circundandus processus, & allegat Alexand. ita expressè dicentem in addition. ad Bart. in l. vnius. §. reus, in apostilla in verbo, nec eo afferetur. ff. de questionib. & respondit ad Bart. in l. 1. sub nu. 1. eo i. rit. dicentem, quod inditiatus post illatam torturam diffinitiuè est absoluendus, vt eius dictum pro-

22 cedat, quando indicia non excedebant metam, & benè, quia de iure absoluendus esset purgatis inditijs per torturam, quasi puram veritatem dixisset, per text. cum glos. in l. edictum. ff. de questionib. licet ex consuetudine non diffinitiuè absoluatur, sed rebus sic stantibus tantum, vel fideiussori relaxetur, vt postea nouis superuenientibus inditijs molestari possit, Clar. in pract. crim q. 62. nu. 2. vers. forma autem, ad finem, & d. q. 64. nu. 38. vers. illata reo tortura, & ipse latè ꝓbaui in meis prioribus resolutionib. criminal. cent. 1. casu 93. nu. 19. & sequ. versic. & idem obseruari, quod ne dum procedit, quando indicia non excedebant metam, vt loquitur Bart. sic declaratus à Bossio supra relato, sed etiam quādo illam excedebant, & erant ita vrgentia, vt nihil aliud deesse videretur, quàm ipsius rei confessio, si tormenta fuerunt competen

tia

tia, & in tanta quātitate, vt ipsa indicia quā
tumuis vrgentissima fuerint sublata, quia &
tunc non potest vlterius Reus molestari, sed
debet absolui, nisi noua superueniant indi-
tia, vt tradit Cepol.conſ.etim. 32. in 3.dub.
sub nu.18.qui addi potest his, quæ dixi dicto
casu 93.num.supra citatis.
23 Quod si indicia non fuissent sufficiēter pur-
gata, & taliter vrgerent, vt ex tortura non
dicerentur sublata, procederet conclusio su
pra firmata, quod scilicet à pœna ordinaria
posset reus absolui, & arbitrariè in pœnam
ordinariā minorem condemnari, vt conclu-
dit Cepoll.d.consil.32.nu.20.& 21.vbi plura
ad hoc allegat, & præcipuè Ludouic.Romā.
in l.1.§. si quis in villa, ad fin.nu.10.vers. be-
nè tamen, licet corruptè illum adducat ali-
bi.ff. ad Senatusconsul. Sillan. & propterea
24 sæpissimè euenit, vt post grauem torturam
reo illatam, & perseuerantiam eius in nega
tione in casibus enormibus, quando indicia
sunt valdè vrgentia, & talia, quę verisimilem
dubitationem in contrarium non recipiāt,
Rei condemnentur extraordinariè, quādo-
que in pœnam pecuniariam, quandoque in
pœnam exilij, vel relegationis, quandoque
fustigationis, quandoque ictuum funis, &
quādoque etiam triremium ad tempus cer-
tum, vel in perpetuum iuxta grauitatem cri-
minis, mensuram inditiorum, & qualitatem
personarum, prout ostendi dicto casu.93.nu.
27. & sequ. versic. dicit etiam, & ita infini-
tis vicibus obseruaui, & per alios obserua-
ri vidi.
25 Maior autem esset difficultas, si tortus non
solum fuisset vehementer inditiatus, sed etiā
plenè conuictus, & negaret, an scilicet, & tūc
esset absoluendus, an verò aliqua pœna dam
nandus; in qua re aduertendū est, quod reus
legitimè conuictus de crimine torqueri non
debet, quia tortura nō adhibetur nisi in sub
26 sidium, quando veritas aliter haberi nō po-
test, per text.in l.edictum, & in l. diuus pius.
ff.de quæstionib.& in l.1.in fi.C.de iuramen.
calumn. cum alijs allegatis per Gomez. to-
mo 3.variar.resolut. de delict.cap. 13.tit. de
tortur.reor.num.20.& per Brun. in tract. de
indit.& tortur.in 4.q.primę partis, nume.13.
versic.notandum, & si torqueretur, & tortus
27 negaret delictum, licet non posset absolui,
sed condemnandus veniret, vt dicūt Cepol.
d.conſ.32.in 3.dub.num.18.in princ.Alexan.
in addit.ad Bart.in l.vnius.§.reus, in apostil-
la in verbo, nec confitetur, in fin.ff. de quęst.
Gomez.vbi supra vers.sed aduertendum, per
text.in l.qui sententiam, C.de pœnis, tamen
non esset condēnandus pœna ordinaria de-
licti, sed aliā mitiori, Roman.in l.1.§.si quis
in villa, ad finem nu.10.vers.benè tamen. ff.
ad Senatusconſ.Sillan.Cepoll.conſ.6. nume.
9.& d.conſ.32.in tertio dub.nume. 20. & 21.
Bossi.in pract. crim.tit. de sententia. nu.70.
Clar.in pract.crim.q.64.num.8.vers. veritas
est, & iterum nu. 38, versic.illata reo tortura,
Vulpell.consil.crim.4.nu.15.Alberic.de Ro-
sat.in d.l edictum.ff.de quęstion.num.2. & 3.
ibidem Marsil.nu.2.vers. & teneas menti, &
singul.262.quod potui, circa principiu, vers.
& pro ampliatione, Ferret. caut. 5. accidit
quotidie.nu.4.Cassane.in consuet. Burgund.
tit.des iustices, rubr.1.§.5.nu.93. vers. vnde-
cimus casus, folio 206. dicēs expresse, quod
28 quando plenè est probatum delictū, ex quo
criminosus debet decapitari, aut furca su-
spēdi, si per Iudicem ponatur ad torturam,
& in ea stet constans, non poterit ad mortē
condemnari, Cartar. in tract. de interrog.
rei.lib.4.cap.1.num.97.ad finem, & in tract.
de execut.sent.coutumac. capt. bannit.cap.
1.nu.80. quod absque dubio procedit, quan-
do tortura non fuit in tanta quantitate, vt
omnis probatio per eam sublata sit, Cepol.
d.conſ.32.nu.20.& 21.Boss.d.tit.de sentent.
sub d.nu.70.& Vulpell.d.conſ.4.sub num.15.
sed si talis, & tanta fuisset tortura, vt ex ea
29 probatio omnis sublata fuisset, nullo modo
etiam extraordinariè condemnandus esset
tortus in negatiua persistens, sed absoluen-
dus esset, Cepoll.in loco citato nu.20. & 21.
Gomez.d.cap.13.nu.20.vers.& in tantum, &
alij per eum allegati, qui ita sunt intelligen-
di, cum quibus conuenit Vulpell. d.consil.4.
in 2.dub.sub nu.8.& latius sub nu.15.nec dis-
sentit Boss.loco relato, qui tamen nume.71.
subdit, quod hoc casu non diffinitiuè, sed re-
bus stantibus, prout stant, absoluēdus esset,
vt sic postea nouis superuenientibus indicijs
molestari posset per ea, quę ipsemet antea
dixit in eodem tit.nu.65.& idem tenet Clar.
in pract.crim.q.62.nu. 2. & comprobatur ex
opinione eorum, qui dicunt hoc casu esse
reum relaxandum fideiussoribus, vt refert
Clar.ibidem, & d.q.64. sub nu.38. qui tamen
vtrobique fatetur, quod de mero iure absol-
30 uendus esset diffinitiuè, tanquam si puram
veritatem dixisset, cum per torturam purga-
uerit facientia contra se per text. cum glos.
in d.l.edictum. ff.de quęst. licet ex consuetu-
dine contrarium seruetur, vt supra dictū est,
& ipse etiam notaui d.casu 93. nu. 23. & 24.
vers.sed & in hoc casu.
31 Ad tollendam autem omnem difficultatem
communis practica, & obseruantia est, quod
fiat per Iudicem protestatio de non torquē-
do reum super probatis, sed ad alium finem,
puta, vt ore proprio confiteatur, ne possit ap
pellare à sententia condemnatoria, à qua a-
liàs posset.l.non tantum. ff.de appellat. cum
ibi notat. & l.2.C. quorum appellat. non re-
cip. & ibi etiam Bald.num.2. & in l.1. in fine
num.9.C.de iuramento calumnię, & alij sta-
tim citandi, licet hoc de confessione ad tol-
32 lēdam appellationem vix hodie locum ha-
bere posset, cum ferè vbiq; locorū sublata sit

appellatio à sententijs in causis criminalibus latis per particulares prouisiones, vt p̄pendit in casu suo Cepoll.d.conf.32. in tertio dub.sub nu.19.versic.nec potest dici, Ferrat.d.caut.5. nu.4. vel vt interrogetur de socijs, vel de alijs criminibus, vel vt aliquam qualitatem,& circunstantiam annexam delicto, per quam illud reddatur grauius, detegat,&exinde facta tali protestatione reus non interrogetur super his,de quibus legiti-
33 mè conuictus est, nam tunc licet negaret, non euitaret pœnam ordinariam delicti, vt concludunt Cepoll.d.conf.32.in tertio dub. nu.19.Bossi.d.tit.de sent.sub num.70.& Vulpell.d.conf.4.in secundo dub.nu.8. 13. & 14. Gomez.d.cap.13.sub nu.20. vers. quod limita, & Clar.d.q.64.nu.7.& 8.vers.scias etiam, & infra. & nouissimè Cartar. in tract. de interrog.reis,lib.4.cap.1.nu.96.& 97.vers.prout etiã,& in tract.de execut.sent.contumac. capt.bannit.cap.1.sub nu.77. & plurib.sequ.
34 vers.si verò tantum,quam tamen practicam non passim obseruandã esse docet Vulpell. d.conf.4.num.9.& sequ. sed tunc solum cum de atrocissimo delicto agitur, & adest illius perspicua probatio, & expedit Reipublicæ reum sic conuictum interrogare,vt ore proprio confiteatur, vel socios nominet, aut alia crimina dicat, vel aliquam qualitatem, & circunstantiam annexam ipsum delictum aggrauantem manifestet, quod à iure,& æquitate alienum non videtur, maximè cum practicam illam circa caput habendæ cõfessionis ab ore ipsius rei ad tollendum appellationis remedium improbent multi, eamque, & iniquam,& falsam dicant,Gomez.d. cap.13.ad fi.vers. item etiam ex supradictis, Clar.d.q.64.nu.8.vers.veritas, & nu. 38. vers. illata reo tortura, Vulpell.d.conf.4. nu.8. & ante eos Alberic.in d.l.edictum. nu.3. Marsil.in d.l.repeti.nu. 19.vers.& ideo, Ferrat.d. caut.5.nu.4.& sequ.vers.sed vltra, & nouissimè Cartar. in tract. de interrog. reis lib. 4. cap.1.d.nume.96.& 97.& in tract.de execut. sent.contum.capt.bannit.nu.77.cum sequ.& ita ego sæpissimè seruaui, & ab alijs seruatum vidi, puniendo reos legitimè conuictos in pœnam ordinariam delicti, non obstante tortura eis illata ad alium effectum, quàm ad eruendam confessionem delicti, de quo agebatur,super eo nullatenus eos interrogãdo, & præmissa protestatione iam dicta, ea verò omissa, & illata reis legitimè conuictis tortura super delicto, pro quo procedītur. quantumcunque graui, & ipsis in negatiua perseuerantibus nunquam vidi deueniri ad absolutionem etiam cum clausula, rebus sic stantibus, vel alia simili, nec ad relaxationẽ sub fideiussore, sed semper vidi ipsos reos extraordinariè puniri, etiam in pœnas corporales, & triremium ad tempus,vel in perpetuum in casibus, in quibus pœna mortis aliàs ipsis non tortis fuisset imponẽda,& ita quoque seruari Mediolani testatur Clar. in d.qõ.64.nu.8.vers.veritas est,& nu.38.versic. illata reo tortura, ad fin.

Et quoniam aliàs in primis annis mei Doctoratus, dum munere Prætoris fungerer Vneliæ pro admodum Illustri Domino Ioanne Hieronymo ab Auria dictæ Terræ Domino, partes fisci tuendo, scripsi in causa materiã præsentis resolutionis respiciente,volui,quæ tunc dixi, qualiacunque sint,hic transcribere, nec verbo quidem mutato, & sunt, vt infra videlicet.

SPIRITVS SANCTI GRATIA ILLVMINET INTELLECTVM MEVM.

Visa inquisitione formata per Magnificum Dominum Prætorem Vneliç Antecessorem meum contra Peregrum Amorettum de insultu cum armis facto Iacobo Bergano Cauallerio,& cæteris militibus Curiç, vna cum accusatione dicto D.Prætori porrecta per Andream Amorettum cõtra dictum Cauallerium, & socios occasione vulnerum dicto Peregro eius filio illatorum, & habita diligenti, ac matura consideratione super omnibus in vtraque causa deductis, & allegatis tàm pro fisco,quàm pro Peregro intrepidè concludi posse arbitror apertissimè cõstare de delicto per dictum Peregrum perpetrato iuxta tenorem inquisitionis contra eum formatæ, ob idque eum fore condemnandum secundum ea, quæ infra dicentur,
35 cum delicta non debeant remanere impunita, vt dicit expressè text.in l.Stichum, aut Pamphilum,la seconda.§.tametsi alter.ff.de solut.& liber. & est consimilis text.in l. si ita vulneratus, in versic. quod si quis. ff. ad L. Aquil.

Et licet delictum ipsum commissum fuerit de nocte ideoque non esset multum facilis probationis, satis clarè tamen, & sufficienter, Dante Deo, qui nullum malum impunitum relinqui permittit,verificatum fuit,& impri mis contra eum non modicum facit, quod ensem,& tarcam, seù scutũ haberet, ex hoc enim arguitur eius animus insultandi fami-
36 liam Curiæ, nam portans arma offensibilia præsumitur habere malum animum,Ias. in §.ex maleficijs.nu.81.vers.accedat glos. illa singul.Instit. de action. Alex. in addition. ad Bart.in l.1.ff.ad l.iul.de vi public. in apostilla in verbo, non licet, Crauet.consil.314. illud quæritur. nu.3. nisi portet ea ligata, vt dicũt Alexand.& Ias.per text.in c.si quis rusticus, in versic.Mercator, cum sua gl.in verbo, non vt quem offendat, de pace tenend. in vsib.feudor. qui malus animus augetur ex delatione armorum defensibilium, videtur enim se præsentasse Peregrus ad rixam, ex
37 quo arma offensibilia, & defensibilia habe-

bat,

bat, quod est signum euidentissimum rixari
volẽtis. l.1.§. vi possidere, ibi, aut qui in hoc
ipsum aptus, & præparatus venit. ff. de vi &
vi armat. per quem text. dolum, & animum
rixandi in eo, qui clamidem circumcirca
brachium sibi aptauerat, arguit Cepol. cõ-
sil crim. 28. Magister Iacobus Marangonus.
38 nu. 8. vers. tertio quia. Si enim hoc procedit
in præparante vestem ad brachium, vtique
etiam à fortiori procedere debet in præpa-
rante scutum, cum sit instrumentum magis
aptum ad defensam, quàm vestis, quæ præ-
sumptio ex eo confirmatur, quod ipse Pere-
grus in eius depositione fatetur, quod ante
39 rixam deambulauerat cum illis armis per
spatium dimidiæ horę per locum, in quo se-
quuta fuit, nam per hoc colligitur manife-
stissimum signum, quod ibi illo tempore ad
esset sic armatus causa expectãdi familiam,
& eam aggrediendi, & offendendi per ea,
quæ voluit Cepol. in d. conf. 28. nume. 7. vers.
primo quia, argum. l. is qui cum telo. C. ad l.
Cornel. de sicar. & l. 1. in princ. ff. eod. titul. &
§. item lex Cornelia. Instit. de public. iudic.
& l. 3. §. si quis autem visis armatis, à contra-
rio sensu. ff. de vi & vi armat. stante præser-
tim, quod ibi stetit tẽpore nocturno, & ho-
40 ris insolitis, quia ex qualitate talis tempo-
ris inducitur vrgẽs suspicio, quod ibi de no-
cte fuerit, ne cognosceretur, & familiam oc
cultè aggrederetur, q enim malè agit, odit
lucem. c. consuluit. de offic. deleg. cum alijs
iuribus ad hoc propositũ allegatis per Cra-
uet. conf. 35. ex pluribus. num. 11. vers. quinto
præsumitur dolus contra reum, & adeo lex
præsumit contra eos, qui clãdestinè quid a-
gunt per tempus suspectum, vt eis non par-
cat, licet sint minores, milites, mulieres, aut
rustici, & tractent de damno vitando, vt ibi
subiungit Crauet. nume. 12. per text. in l. fin.
ff. de ritu nupt. & in l. 1. C. de interdic. matr.
41 cum sua glos. quod maximè dicẽdum venit
ob prohibitionem delationis armorum quo
tumcunque offensibilium, & defensibilium
factam per multum Illustrem Dominum, ex
qua maior dolus insurgit contra Peregrum,
qui rem prohibitam fecit, & legem superio-
ris non seruauit, portando talia arma iuxta
copiosè tradita per Crauet. iura, & authori-
tates adducẽtem conf. 193. minor 25. annis,
in princ. nu. 2. & 3.

Accedat, quod formata inquisitione, & copia
42 sibi intimata eum præcepto ad ei termino
tridui respondendum personaliter sub pœ-
na criminis confessi se absentauit Peregrus
à Terra, & iurisdictione Vneliç, & morã tra-
xit in loco Cerui, & plebis Theijci, & plu-
ries requisitus, & citatus nunquam voluit se
præsentare, & coram Iudice personaliter cõ
parere, & se defendere, hoc enim non leue
43 inditium facit contra ipsum, nàm ex fuga
dolus arguitur. l. impuberibus. §. pręterea, &
ibi etiam glos. in verbo, sententia sua, & §.
item si quis. ff. de suspect. tutor. & curat. Hinc
est, quod fuga mariti vehementer admini-
culatur, quod ipse vxorem interfecerit, vt
dicit Crauetr. consil. 6. plura videnda sunt.
nu. 37. vers. decimotertio, si enim innocens
fuisset, copiam sui corã Iudice fecisset, nec
44 fugam arripuisset, nam qui fidem innocen-
tiæ gerit, maximam habet securitatem, vt
expresse dicit text. in l. sororem. C. de his, q-
bus, vt indign. nec timere debet calumniã,
quia fides veri ab ea eum defendit. l. si non
conuitij. C. de iniur. & maxima datur secu-
ritas ab alacri conscientia secundum Bald.
conf. 176. Cęcilia, in princ. & conf. 353. exa-
minãda sunt. col. 2. lib. 1. hinc dicitur Psalm.
17. *& retribuet mihi Dominus secundum iusti-
tiam meam, & secundum puritatem manuum
mearum retribuet mihi, quia custodiui vias Do-
mini*, & Psal. 25. *Iudica me Domine, quoniam
ego innocentia mea ingressus sum*, & facit illud
Horatij singulare dictum, *Integer vitæ, scele-
risque purus non eget Mauris, iaculis, nec arcu*,
tradit Crauet. d. conf. 6. nu. 38. vers. profectò
si innocens esset, hinc dixit Angel. de Perus.
in §. si verò. nu. 19. vers. ibi per fugam, in au-
thentic. de exhibendis reis, per illum text.
45 quod quis fugiendo se ipsum accusat, licet
hoc non sit contra eum plena probatio de-
licti, inferens ex hoc, quod seruitores fugiẽ
tes præsumũtur subtraxisse dominis res, quę
eis subtractę reperiuntur, pro qua re est etiã
dictum glos. in d. l. impuberibus. in d. §. pręte
rea. in d. verbo scientia sua, quæ dicit, quod
fugiens se condemnat per fugam, ex quo er-
go se absentauit Peregrus, in iudicioque nũ
quam personaliter comparuit, nocens præ-
sumitur, E conuerso verò Cauallerius, & so
cij ab Andrea Amoretro eius patre accusa-
46 ti, qui nunquam se absentauerunt, sed sem-
per in iudicio personaliter comparuerunt,
ac se defenderunt innocentes pręsumuntur,
vt habetur per Crauetr. in d. conf. 6. num. 39.
post vers. itaque vt eo reuertar, tradentem,
47 quod sicut pręsumptio laborat contra fugiẽ
tem, ita debet laborare pro non fugiente, vt
contrariorum eadem sit disciplina, & vltra
Crauet. quod se absentans, & nolens compa
rere, iudiciumque subterfugiens præsuma-
tur nocens, iudicio autem assistẽs, ac absol-
ui se petens, pręsumatur innocens, proba-
tur in c. nullus. de præsumpt. per quem text.
dicit Luc. de Penn. in l. quicunque. colum. 8.
in 33. casu, in quo quid pręsumitur. C. de a-
poch. public. lib. 10. quod pręsumitur inno-
48 cens quærere, vt absoluatur, & è contrario
nocẽs subterfugere iudicium, & qui iudiciũ
refugit, pręsumitur de sua iustitia diffidere.
c. Christianis. 11. q. 1. Afflict. decis. 13. vertitur
dubium. num. 22. vers. nona coniectura, Ro-
man. conf. 169. Magister Paulus. nu. 3. versic.
quinimo, & satis, & ante eos Luc. de Penn.

in d. l. quicunque. in 134. casu, in quo quid
præsumitur, & eo magis hoc contra Peregrū
militat, quia statim, quod fuit vulneratus,
deprecatus fuit magistrum Paulum Brunen
gum Chirurgum, qui ad eum curandum vo-
catus accessit, & dixit ex eius officij debito
Domino Iudici maleficiorum velle notitiā
de eius vulneribus dare ne hoc faceret, vel
saltem eum excusando diceret, quod in ter-
ram ceciderat, & seipsum sic cadendo per-
cusserat, quis enim dubitat, quod si ipse non
fuisset aggressor, talia non dixisset? imo per-
carum habuisset, quod contra aggressores
acriter per iustitiam processum, & ad debi-
tam pœnam deuentum fuisset, sed conscius
sui id dixit, putās eius facinus eo modo ce-
lare, benè enim arbitrabatur, quod si res ad
aures iustitiæ peruenisset, impunitus nō eua
sisset, quia licet clàm deliquisset, & de nocte,
49 scriptum est tamen quod nihil potest esse
tàm occultum, quod non reueletur. §. & licet
dudum. ibi, quod ab alio quodam tanquam
ab eo, scilicet confessum est, Deo huiusmo-
di omnino non indulgente occultari, & ibi
etiam glos. in verbo, indulgente, in authen.
de testib. & vt est in adagio, conscientia mil-
50 le testes, & licet postea iam incepto proces
su per D. Iudicem contra ipsum Peregrum
Andreas eius Pater pro eadem rixa, & eodē
delicto querelam porrexit coram ipso Do-
mino Iudice contra familiam Curiæ, facien
do eam de insultata insultantem, tamen id
ei in aliquo non suffragatur, imo magis ei
nocet, quàm prodest; nam ex quo nō statim
sequuto facto, sed postea non modico tem-
poris interuallo, & iam inchoato processu
contra Peregrum uti aggressorem instituta
fuit dolosè, & intentione eum excusandi, ac
eius delictum velandi id factum videtur, nec
est verisimile, quod prius non accusasset, &
tātum tardasset, ac expectasset, quod Iudex
processisset, si vera accusatio fuisset, cū prius
accusare potuisset, ideoque ex hoc vrgētissi
ma doli, & fraudis suspicio contra eum de-
præhenditur, quia ex tarditate aliquid faciē
51 tis, quod prius facere poterat, dolus præsu-
mitur, vt latè tradit Crauett. cons. 28. Asser-
rum testamentum. num. 6. vers. quinto oritur
suspicio, & cons. 65. sorores nu. 8. vers. quin-
to probatur, & habetur per Plot. in repetit.
l. si quando. C. vnde vi. §. 9. sed vt opus nu. 27.
versic. ex tarditate enim, & in terminis no-
stris, quod ex tarditate accusandi malefa-
ctorem arguatur suspicio, & dolus accusan-
tis, qui prius accusare poterat, tenet Plot. in
d. repetit. d. l. si quando. §. 52. Quadragesimo-
quinto. nu. 11. vers. ergo etiam, & pulcrè no-
tat Federic. de Sen. cons. 23. Titius. nume. 2.
vers. item ex quo sciuit, & nu. 4. versic. verum-
tamen, vbi concludit, quod adeo laborat su-
spicio contra Parochianum accusantem Præ
latum electum de crimine, & petentem
eum ab electione remoueri, quando se non
opposuit, & non obiecit crimē statim, cum
potuit illud obijcere, vt non audiatur, imo
repellatur ab accusatione, & Federicum se-
quitur plura ad eius dicti confirmationem
adducendo Crauetta cons. 75. accusatur de
falso. nu. 9. vers. secundo quia, & eo apertius
de dolo, & fraude ipsius Peregri ex dicta
accusatione apparere videtur, quod ea pro-
bata non fuit, vt diligenter processum intuē
52 ti patebit, & infra etiam demonstrabitur,
nam dolus, & calumnia præsumitur in accu-
sante, cui per eum proposita, & obiecta non
probat. l. qui non probasse. cum gl. C. de ca-
lumniat. Crauett. cons. 262. protestor, circa
finem, sub nu. 7.
53 Vlterius insurgit dolus ex qualitate perso-
næ ipsius Peregri, qui est iuuenis, diues, &
robustus, & similes personæ solent habere
milites iustitiæ odio, vt possint libere de no-
cte armati incedere, voluptatibus incumbe
re, per diuersa loca vagari, & circa etiam
inhonesta versari, impediūtur enim eorum
desideria à satellitibus, qui hac de causa ob
euitanda inconuenientia multa solēt de no
cte per terras Iurisdictioni eorū Iudicis sup
positas ire, & propterea non videtur Pere-
grus doli suspicione ex hoc quoque carere,
quia ex persona suspecta bonum præsumi
non potest, facit text. in l. qui testamentum.
ff. de probatio. ib. & in l. cum quis decedēs.
§. Titia. ff. de legat. 3. cum alijs ad hoc alle-
gat. per Crauet. cons. 142. Claudius de Co-
54 ttis. nu. 18. vers. octauo dolus, ex quibus ar-
guit dolum in victrico contrahente cum pri
uigna ex qualitate personæ ipsius victrici, q.
odio solet habere priuignas, vt probatur in
l. 1. iuncta glos. 2. C. vbi pup. educ. deb. & fa-
cit optimè text. in l. 4. ff. de inoffic. testamen.
& glos. in verbo, nouerça, in §. socrum. Instit.
de nupt.
Rursus cum in eius depositione iurata verita-
tē celauerit Peregrus, dicendo se à familia
insultatum fuisse, & statim cecidisse, & aufu
gisse, relictis cappa, tarca, & ense non denu
dato, cum per proprios eius testes appareat
eum ensē euaginasse, & eo euaginato ad ma
55 nus cum Cauallerio fuisse, ratione eius mē-
dacij dolus in eo colligitur. l. si quis affirma-
uerit. ff. de dolo malo, pulcrè Crauet. consil.
2. Andreas. nu. 13. post versic. aduertendum
est etiam.
Nec obstat si diceretur verisimile non esse, qd
Peregrus solus insultauerit satellites, qui e-
rant quatuor, sed quod imo credendum est,
quod ipse ab eis insultatus fuerit, quia respō
deo, quod licet uisus fuerit dictus Peregrus
56 solus cum ense euaginato ad manus cū Ca-
uallerio, non tamen sequitur, quod solus in-
sultum fecerit, imo veritas est, quod cum eo
plures aderant personæ tempore insultus fa
cti, quæ postea aufugerunt, & in rixa eū so-

lum

lum dimiserunt, licet & ipse quoque postea
aufugerit, vt videtur probari ex multis testi-
bus pro Curia receptis, & etiam ex nonnul-
lis ad defensam pro ipso Peregro examina-
tis, ex quorũ dictis constat, quod plures per-
sonæ, dum rixaretur, aufugerunt antequam
fugam arriperet Peregrus, Prætera dicunt
omnes testes, hinc inde producti, quod dum
57 fieret rumor, sentiebatur maximus armo-
rum strepitus, quæ res facilè demonstrat nõ
fuisse solum Peregrum, vtique enim nõ fuis-
set tactus tantus strepitus armorum, si cum
solo homine fuisset certatum, vltra quod nõ
esset inconueniens dicere, quod solus spiritu
diabolico ductus ausus fuisset quatuor satel
lites seniores, ac longè minus fortes aggre-
di, prætertim cum haberet arma offensibi-
lia, & defensibilia, ipsi verò solum offensibi-
lia, & sic esset magis aptus ad pugnã, quàm
ipsi, licet, vt dixi, veritas se habeat, qđ mul-
ti cum ipso aderant, non obstantibus depo-
sitionibus nõnullorum testium pro eius par-
te examinatorum deponentium de cõfessio
ne facta per vnum ex militibus Curiæ, quod
dictus Peregrus erat solus, & nõ associatus,
quia in ea vnusquisque testis est vnicus, & sin
gularis in eius dicto, & expresse fatetur, qđ
tempore dictę confessionis sibi factæ nõ ade
58 tant aliæ personæ, & ideo non probat, quia
dicto vnius testis etiam in dignitate consti-
tuti non est standum, cum dictum vnius sit
dictum nullius. l. iurisiurandi. C. de testibus,
& in omnem euentum, etiam quod esset for
miter probata, quod est falsum, cum sit con-
59 fessio extraiudicialis facta absente parte, &
non acceptata, non faceret plenam proba-
tionem in hac causa criminali, gl. in verbo,
accusatur, in l. capite quinto. ff. ad l. iul. de a-
dulter. quam ibi omnes scribentes sequun-
tur, Roman. consil. 7. visis necessarijs. colum.
1. versic. secundo ex alia, & cons. 8. viso facto
proposito. col. 1. vers. primum quidẽ, Felyn.
in c. olim. col. 3. vers. fallit primo quoad effe-
ctum, de rescript. & in c. si cautio. nume. 23.
versic. quarta declaratio, de fide instrum. &
Robert. Marant. alios allegans in tract. de
ordin iudic. in 6. parte principal. in titul. de
confessione. nume. 3. versic. sed in crimina-
libus.

Nec est credendum, quod familia ipsum Pere-
grum aggressa fuerit, quia si id verum esset,
cum in insultante adsit animus deliberatus
insultatum offendendi grauius, quàm fieri
possit, eum occidisset, ex quo occidere eum
poterat, si voluisset, vt dicunt testes pro ip-
somet Peregro recepti in prosecutione ac-
cusationis per eius Patrem porrectę contra
familiam, & eo magis cum aufugerit, & in
terrã ceciderit ipse Peregrus, vt ex eius te-
stibus, & propria confessione apparet, faci-
60 lè enim fuisset familiæ eum fugientem, & in
terram prolapsum interficere, & esset quo-
dammodo impossibile, vt solus è manibus
quatuor aggressorum euadere potuisset, fa-
ciunt tradita per Cepol. cons. crim. 29. viso
processu. sub nu. 19. ibi, & etiam ego allego
aliam rationem, vbi insultatum non debere
fugere ex ea inter cæteras rationes dicit, quia
fugiendo incurrit periculum vitę, quia si v[...]
uar terga, pręsumitur, quod inimicus sit ci
ad spatulas, & eũ de facili vulneret, quæ res
ex eo comprobari potest, quod Ioannesba-
ptista Berganus vnus ex familia senius in ri-
xa dixit versus socios, *lasciamolo stare, non gli
diamo*, vt deponunt nõnulli testes ad defen-
sam Peregri in causa inquisitionis recepti,
nulli enim dubium est, quod hęc Ioannesba
ptista frater Cauallerij non dixisset, si ipse
cum alijs eũ aggressus fuisset, sed potius Ca-
uallerium fratrem, qui cum eo tunc ad ma-
nus erat, ac consocios hortatus fuisset, vt eũ
vita priuarent, nec pręsumẽdum videtur sa-
tellites aggressos fuisse Peregrum, qui non
erat eorum inimicus, & cum quo odium, aut
maleuolentiam aliquam non habebant, ta-
lia enim committi non solent contra perso-
nam non inimicam, & sine aliqua causa, quia
61 delictum, aut dolus non præsumitur, nec
committi solet ab aliquo aduersus personã
non maleuolam, & sine aliqua causa eũ im-
pellente, vt eleganter, & in terminis nostris
tradit Crauet. cons. 6 plura. nu. 22. vers. ex a-
lio, & cons. 8. Aymo. nu. 13. vers. tertio dolus,
& nu. 19. vers. septimo dolus, & cons. 9. accu-
satur Titius. nu. 29. vers. quinto dolus; & cõs.
75. accusatur de falso. nume. 13. vers. primo
quia falsitas.

Nec quidquã facit, quod dixerit Cauallerius,
dum esset ad manus cum Peregro, *ammazza*
62 *ãmazza*, vt deponunt aliqui testes ad defen-
sam ipsius Peregri recepti, quia per hęc ver-
ba non probatur eum fuisse aggressorem, &
Peregrum aggressum, quia quando dicunt
illum ea dixisse, iam erat rixa incepta, & sic
non probant de insultu, qui fit in initio rixę,
Prętera, vt dicunt illimet testes, prius accla
mauerat Cauallerius pluries alta voce, *alla
giustitia ah? alla giustitia ah? à questo modo*: vt
etiã fatentur ferè omnes alij testes, tàm pro
fisco, quàm pro Peregro examinati, per quæ
verba apertè deprehenditur ipsum nõ fuisse
aggressorẽ, sed aggressum; proferebat enim
illa verba, & illam exclamationẽ faciebat,
vt se, & socios ab insultu liberaret, vt in simi-
li hanc considerationem faciendo dixit Ce-
pol. d. cons. 29. viso processu. nu. 9. vers. tertio
quia, de eo, qui exclamabat, *aiuto*, per text.
in l. itaque. §. lex duodecim tabularum, cum
glos. in verbo, id ipsum. ff. ad l. aquil. & in l.
capite quinto. §. quod adijcitur, cum glos. fin.
in fin. ff. ad l. iul. de adult. & per notata per
glos. in l. furem. ff. ad l. Cornel de sicar. & in l.
si ut allegas. C. eod. titul. & si postea prolatis
dictis verbis dixit *ammazza ammazza*, id fe-
cit

63 tu calore iracundiæ,& prouocatus ad iram ex insultu ipso sibi,& socijs facto,nec potuit se retinere, cum difficillimum sit iustum dolorem temperare. l.si adulterium cum incestu.§.Imperatores.ff.de adulter. vbi ita dicitur ad literam, & alius bonus text.in l.Gracchus. C.eod.tit. ob idque excusandus venit, vt in dictis iuribus habetur,& in l. quicquid calore.ff.de reg.iur.& in c.si quis iratus. 2.q. 3. Vlterius testes de hoc deponentes sunt
64 mulieres, quæ de iure canonico licet admittatur in causis criminalibus ciuiliter motis ad testificandum, tamen in criminaliter intentatis,vt in casu nostro, repelluntur,secundum veram, & communem Doctorũ opinionem, de qua attestatur Clar. in pract. crim. §.fin.lib.5.recept.sentent.qõ.24.vers.de iure autem canonico, & quamuis de iure Ciuili, quod hic videtur attendendum, indistinctè admittantur ad testimonium in quibuscunque causis criminalibus, etiam capitalibus, ex communi Doctorum voto, teste Claro in loco citato. versic.quæro igitur,& versic.adde quod, tamen negari non potest,quin aliquantulum de fide eis minuatur, Crauet.cõs. 99. Ioannes. nu.5.vers.sed ista.

Nec adiuuant Peregrum depositiones aliquorum testium per eum productorum de actu facto per Cauallerium ante rixam in spoliãdo palijs plures personas,& in perquirẽdo an arma secum contra prohibitionem m. Illustris Domini haberent irato animo dicentem, quod volebat videre qui nam illi essent, qui eum, ac fratrem in puteos iacta-
65 re volebant, quia dum quęsiuit,an illæ personæ arma prohibita deferrẽt eas cappis ea de causa spoliãdo, vt quærere melius posset, quæ sibi incumbebant, & ad eius officium spectabant, fecit, & si id non fecisset,repræhensione dignus fuisset,& ideo ex hoc dolus ei ascribi non potest, quia dolus non potest
66 impingi facienti actum permissum. l. nemo damnum.ff.de reg.iur.l. sancimus. C. de administrat.tutor.& l.1.§.non fuit autem.ff. de dolo malo, etiã quod postea ex eo actu permisso ad alium actum prohibitum perueniatur, Crauet.conf.8. Aymo.nu.18.versic.sexto dolus, nec contra eum faciunt verba prædicta, quia illa non dixit aduersus Peregrum, qui tunc temporis ibi non erat, nec constat, quod ipse Peregrus is fuerit, qui de eum, & fratrem in puteum proijciendo minatus esset: non ergo ex dictis verbis Cauallerij potest aliquid inferri ad factum percussionis Peregri, cum ea sola expressa fuerint respectu eorum, qui ita minitas intulerant, & non appareat ex illis fuisse Peregrum.

Non suffragantur etiam Peregro testes pro eo examinati,tàm in causa inquisitionis ad de-
67 tensam, quàm in causa accusationis ad offensam, dum testificantur. Cauallerium dixisse, *che gli voleua consumare*, quia dico, quod verba Cauallerij fuerunt prolata post factũ, & iam secuta rixa, vt videre est ex ipsorum testium lectura, ideoque nõ potest ex eis argui, quod aggressor ea dicens fuerit, cum iã factum cõsumatum esset,& intelligitur fuisse directa ad eos, qui eum,& socios aggressi fuerant ex iracũdia, ad quam prouocatus fuerat ipse Cauallerius ob insultum, ob idque venia dignus est per ea, quæ supra dicta
68 sunt. Dici etiam potest,quod nihil mali inesse videtur in illis, quia debent intelligi sano modo ad exclusionem delicti, videlicet per viam iuris accusando ipsos insultantes, & eos grauiter puniri per iustitiam faciẽdo in ære, vel corpore,& sic eo modo ad perniciem eos perducendo, & consumendo, non autem de facto, & propria authoritate eos offendendo, per text.in l. 1.cum glos.ff.C. de his quib. vt indign.hæred.aufert. vbi hæres,
69 qui tenetur vlcisci mortem defuncti, nõ debet homicidam propria authoritate occidere, sed coram Iudice accusare, & per hoc dicit Andr.Barb.in prima addit. ad Bart. in l. si quis mihi bona.§.pater.ff. de acquir.hæredit. quod Dominus mandãdo seruo,quod faciat vindictam de iniuria sibi facta, debet intelligi de iure, & licita vindicta,videlicet de accusando in iure, idem voluit Alex.cõs. 188.colum.3.lib.7. dicens, quod si probetur per testes aliquẽ dixisse,ego vlciscar de tali,
70 debent talia verba intelligi de vindicta licita per viam iuris, & iustitiæ, & dixit Bald. cons.98.col.2.ad fin.lib.1. quod si aliquis iactauerit se de expellendo aliquem de possessione, verba iactationis debent intelligi de expulsione legitima per viam iustitiæ,& plura ad hoc propositũ congessit Crauet.d. cõs. 6.plura.nu.126.vers possent etiam,& d.cons. 9.accusatur Titius. in secũdo dubio sub nu. 20.vnde etiam quod essent dicta verba prolata per Cauallerium ante delictum, quod tamen est à veritate alienum,non posset propterea dici, quod ob illa præsumendũ esset aggressor, quia ea tunc intelligerentur dicta contra eos,qui minati erant de proiectione in puteos,ex quibus non constat fuisse Peregrum, & in bonam partem per viam scilicet iudiciariam per prædicta,instituendo accusationem de minis.

Concurrentibus igitur tot, & tãtis præsumptio-
71 nibus, & suspicionibus contra Peregrum, ex quibus non minus,quàm testibus accusatus, vel inquisitus conuincitur, Ludouic. Carer. in pract.crim.in §.in textu.nu. 1. folio 43. & Marsil.in rubric.C.de probat.nu.248.& plurib.sequ.vers.circa quam scias, & in l.repeti. nu.18.& sequ.vers.quæro vlterius.ff. de quæstion. & probari videtur per text. in l. licet Imperator.ff.de legat. 1. quod maximè procedere videtur in delictis occultis, in quibus difficillius veritas aliter haberi potest, vt p Bald.in l.quicunque.num.28.C.de seru.fugitiu.

tiu. & latius per Marsil. in rubric. C. de pro-
bat. sub nu. 254. ad finem, vers. fatendum ta-
men est, clarum videtur, eum fuisse aggresso-
rem, quia, etiam vbi agitur criminaliter, de-
72 lictum probatur ex pluribus præsumptio-
nibus, Bald. cons. 364. quia. col. 2. lib. 3. quod
sine dubio procedit, quando non agitur, vt
capitaliter quis puniatur, vt in casu nostro,
Oldrad. cons. 192. viso diligenter processu.
col. 1. prout eos referendo sequitur Crauett.
cons. 134. scripsi alias. num. 39. vers. ex præ-
missis. quod eo maximè dicendum venit, qa
versamur in probatione delicti commissi cir
ca horam tertiam noctis, quo casu, vtpotè
73 in nocte perpetratum, dicitur esse difficilis
probationis, glos. in verbo, ignorantiam, in
l. si cum exceptione. §. in hac. ff. quod metus
caus. Alex. cons. 24. an si quis inuentus. col. 1.
lib. 2. Roman. cons. 7. visis necessarijs. colum.
2. vers. & ex pluralitate, & in his, quæ sunt dif
ficilis probationis sufficit probatio per con-
iecturas, & præsumptiones etiam diuersi ge-
neris, vt tradit ibi Roman. iura, & authori-
tates allegans.

Sed quid amplius egemus testibus, cum adsit
pronuntia Domini Iudicis, qua habitus fuit
Peregrus cotumax, & nunquam se persona-
liter presentans pro cõfesso, & conuicto om-
nium, & singulorum in inquisitione conten-
74 torum, & quæ vel in iudicatum transacta si-
ue iusta, siue iniusta, pro veritate habenda
est, iux. l. res iudicata, cũ ibi notat. per Dec.
& Cagnol. ff. de reg. iur.

Superesse modo videtur, vt videamus, qua pœ-
na puniri debeat Peregrus per nobilem ac
Magnificum Dominum iudicare debentem,
In qua re dico pœnam esse arbitrariam mul
tum Illustri Domino Vneliæ vigore statuti
75 sub rubric. de insultib. cap. 11. lib. 4. Nec ob-
stat, si dicatur non esse commissam pœnam
insultantium officialem, vel nũtium multum
Illustris Domini, vel Curię arbitrio ipsius
multum Illustris Domini, nisi vbi ex ipso in-
sultu ictus, aut vulnus factum fuerit vigore
dicti statuti in vers. si verò insultus, quo caue-
tur, ad insultus factus fuerit, in quo ictus,
vel vulnus non interueneri, tunc ille, qui ip-
sum fecerit, possit condemnari secundum
formam capitulorum, & minus, si videbitur
Dominis considerata conditione persona-
rum, & qualitate criminis, secundum quam
formam capitulorum adeo modica impo-
nitur pœna, vt verecundum sit de ea mẽtio-
nem facere, vt constat in eodem lib. 4. cap.
8. de pœna illius qui percuss. & c. 9. de insult.
fact. in eunt. ad eccles. & c. 12. de insult. facto
ad domum alicu. quia respondeo, quod ille
versiculus non refertur ad casum insultus fa-
cti officiali, vel nuntio multum Illustris Do-
mini, vel Curię prius in specie decisum, &
notatum, sed solum ad alios casus generali-
ter comprehensos in ipso statuto, quia clau-
76 sula generalis in fine posita nunquam por-
rigitur ad ea præcedentia, in quibus de per
se est facta specialis prouisio. l. cohęredi. §. q
patrem. ff. de vulgar. & pupillar. substit. l. ali-
menta. §. basilicæ. ff. de aliment. & cibar. le-
gat. tradit Roman. alia iura adducens cons.
393. præsens consultatio. nu. 14. versic. tertio
principaliter, ibi, & hoc ex eo, quia genera-
lis oratio, & cons. 503. diligenter inspectis.
nu. 4. vers. tertio moueor, ex alio etiam non
potest referri versiculus ille ad casum insul-
77 tus facti officiali, vel nuntio; quia clausula
generalis in fine posita nũquam refertur ad
præcedentia non verisimilia, & quæ verisi-
militer non fuissent statuta specialiter. l. ob-
ligatione generali, cum alijs ibi alleg. per
glos. ff. de pignor. & hypot Roman. cons. 436.
quod indultum. nu. 9. vers. primo quia, & nu.
22. vers. ad hoc respondeo, nam non est veri-
simile, quod voluerint statuentes facientem
insultum officiali, aut nũtio puniri tàm mo-
dica pœna imposita in statutis precitatis in
genere insultanti quamlibet personam non
facta aliqua particulari mentione de insul-
tante officialem, vel nuntium, qui tamẽ gra-
uius, quàm si aliam personam insultasset, pu
niendus esset, sed bene verisimile est, quod
voluerint hunc casum in arbitrio multu Illu
stris Domini relinquere, cum de eius interes
78 se præsertim agatur, quia offendens officia-
lem, vel Ministrum Domini videtur offende
re ipsum Dominum, vt notat Ias. in l. sed si
hac lege. §. prætor ait, nu. 6. in vlt. notab. quã
legem, & §. legit cum l. 2. ff. de in ius vocand.
præterea diligenter sunt ponderanda verba
dicti versiculi, quia non dicitur ibi, quod si
in insultu non interuenerit ictus, vel vulnus,
debeat Dominus insultantem condemnare
secundum formam capitulorum, sed quod
possit, & sic etiam, quod refereretur ille ver-
siculus ad insultantem officialem, vel nun-
tium, quod longè est à vero, tamen non se-
queretur, quod non posset talis insultãs pu-
niri vltra formam capitulorum, quia per il-
la verba non arctatur multum Illustris Do-
minus ad illud, licet, si velit, id facere pos-
sit, in voluntarijs enim nemo necessarius ex-
79 titit, iuxta textum in l. tutori. C. de negoc.
gest. & non omne, quod quis potest, necesse
habet facere l. non quicquid. ff. de iudic. & fa
cit. l. sæpè audiui Cæsarem, cum l. seq. ff. de
offic. præsid. est ergo in eius facultate impo-
nere pœnam facienti insultum sine vulnere,
vel ictu secundum formam capitulorum, &
non imponere, & cõsequenter ipsa pœna est
ei arbitraria, & ita videntur importare illa
verba statuti, quæ simplicem eius potentiam
nulli necessitati subiectam ex proprietate
sermonis denotant.

Hoc tamẽ arbitrium debet esse regulatum, ita
vt pœna non sit corporalis, nisi minima, sed
tantum pecuniaria, ex quo ad eam deueni-
tur

tur contra Peregrum ex inditijs tantum, & pręsumptionibus conuictum, quod fuerit aggressor, Ludouic. Carec. in pract. crimin. §. in textu. nu. 2. fol. 43. & in §. & nota doctrinam. nu. 6. & 7. fol. 237. Grammat. decis. 38. in fin. nu. 17. Boer. decis. 164. nu. 2. Cepol. cōs. crim. 6. veritas. nu. 9. & 10. & sequ. cons. 27. requisitus. nu. 13. & cons. 32. quidam rustici. nu. 20. & 21. & non ordinaria delicti, sed mitior, Carec. in d. §. in textu. sub num. 2. & 3. fol. 43. Grammat. decis. 42. nu. 14. & 15. decis. 56. ad finem, num. 21. & 22. latè Marsil. in l. repeti. nu. 24. vers. & pro supradicta opinione. ff. de quæstionib. Bocci. decis. 164. num. 6. vers. quid dicendum, Ias. in l. 1. ff. si cert. petat. num. 21. & ibid. Dec. in prima lect. nu. 16. & seq. uers. & cum probatio facta, & in vlt. lect. nu. 60. & sequ. Bossi. in pract. crim. titul. de confess. nu. 21. post vers. verum præsumptio, Anno 1572. Vnelię.

Laus Deo & Virgini.

EPITOME.

Quod lex in Magno Ducatu Etruriæ vigens contra Sicarios, & delinquentes ad instantiam, & requisitionē alterius ob præmium, aut promissionem, vel amicitiam, qua seuerissimè tales delinquentes puniuntur, locum non habet in filio mandato patris alium offendente, nec in seruo, seu famulo iussu Domini, præmio, vel promissione cessante, delictum committente, & quid in consanguineis, affinibus, & coniunctis.

SVMMARIA.

1 *INTERPRAETATIO ad legem ducalem Florentiaam Anni 1556 contra sicarios, ad instantiam, & requisitionem alterius delinquentes, ac de alienis iniurijs vindictam facientes.*

2 *Filius, qui de mandato patris aliquem vulnerauit, vel interfecit, vel aliter offendit condēnari nō potest in pœnam dictæ legis contra sicarios.*

Filius occidens aliquem de expresso patris mādato non dicitur assassinus. ibid.

Quia nec præmio, nec spe præmij fecit, sed intuitu patris. nu. 3.

3 *Lex, aut statutum quod non dicit, nec nos dicere debemus.*

Filius non debet obedire patri in delinquendo.

4 *Filius occidens aliquem iussu patris si non potest dici Assassinus, nec pater, qui iussit, dici poterit.*

5 *Pater, & filius censentur esse vna, & eadē persona.*

6 *Filius tenetur defendere patrem, alioquin punietur.*

7 *Amplia etiam in filio spurio.*

Iniuria facta vni de agnatione dicitur facta toti agnationi. ibid.

Filius delinquens ex iussu patris excusatur, ac si pro defensione propria fecerit. ibid.

8 *Pœna Leg. Duc. Flor. anni 1556. contra sicarios, &c. an habeat locum contra famulos, vel seruos de mandato Domini aliquem occidentes.*

9 *Seruiens, qui aliquem occidit de mandato Domini sui, & cum cōminatione de eum interficiēdo, nisi illum occiderit, excusatur, si ei imminere periculum mortis, nisi illud fecerit.*

10 *Mandatum Potentis de occidēdo aliquem cum comminatione mortis mandatarij, si homicidium non commiserit, præbet mandatario iustam excusationem homicidij.*

11 *Testificari contra suum collegium an quis cogi possit.*

12 *Testis, qui ex iusto metu veritatem celat, excusatur.*

Offendere tertium pro salute sua videtur esse licitum ibid.

Metus Tiranni dicitur iustus metus, ibidem. & infra nu. 19.

13 *Seruus à Domino sub comminatione mortis iussus vxorem eius interficere, propter suspicionem violati tori, an excusetur à pœna; distingue, prout infra nu. 4.*

At contra istam distinctionem facit infra nume. 17.

14 *Quisque ob tutelam corporis sui licitè potest alium interficere, intellige ad necessariam defensam.*

15 *Caritas ordinata incipit à se ipso, & licet proprium sanguinem redimere.*

16 *Mala potius substinere debemus, quam malo cō sentire, aut peccare, vel delinquere.*

17 *Cya. in l. 1. C. vnde vi. est contrarius Iacobo de Rauen. in l. vt vim ff. de iustit. & iur. vide supra nu 13.*

18 *Seruus, qui iussu Domini sub cōminatione mortis, homicidium, vel aliud enorme delictum commisit, non excusatur à pœna arbitraria.*

19 *Metum in atrocioribus non excusare, sed mitigare pœnam, & ideò qui metu Tirāni alium occidit, non excusatur in totum, vide infra. nu. 21.*

20 *Seruus pro defensione Domini delinquens excusatur, præmio, vel spe cessante alienius commodi.*

21 *Seruus de mandato Domini delinquens in leuibus excusatur in totum.*

22 *Delicta atrociora, & leuiora, quę dicantur remissiuè.*

23 *Filius, vel seruus, quando excusandi sint in totum, vel in partem ob delicta patrata iussu patris, vel Domini; & an occidendo dicantur*

per

per assassinium occidisse, conclusum fuit, quod
non.
Amplia in consanguineo de mandato alterius
consanguinei aliquem offendente, cessante prę-
mio, spe, vel commodo, tamen ipse punitione a-
liqua non carebit. nu. 24.
24 *Iniuria facta vni dicitur facta omnibus cōsan-*
guineis.

CASVS DVCENTESIMVS OCTVAGESIMVS NONVS.

1 TANTE lege nona in Magno Ducatu Etrurię de anno 1556. contra Sicarios, & delinquentes ad instantiam, & requisitionem alterius ob prętnium, aut pro
missionem, vel amicitiam, per quam seueris
simè puniuntur huiusmodi malefactores, &
de alienis iniurijs vindictam facientes secū
dum qualitatem commissi criminis, tamen,
& cum distinctione, de qua in ipsa lege di-
2 citur, dubitatum fuit in contingentia facti,
an in eam pœnam condemnari possit filius,
qui de patris mandato aliquem interfecit,
aut vulnerauit, vel aliter offendit, & resolu-
tum fuit, quod non, per consiliū Baldi in pro
prijs terminis 256. quāquam allegationes.
lib. 1. vbi dicit, quod filius delinquens de ex-
presso mādato patris nō dicitur assassinus,
quia nec hoc dicit Ius commune, vt in cap.
3 vnico. de homicid. lib. 6. nec statutum, vnde
nec nos dicere debemus. l. si seruus. §. non di-
xit. ff. de acquirend. hæredit. & quia licet fi-
lius non debuerit esse obediens Patri in de-
linquendo. l. seruus nō omnibus. ff. de action.
& obligat. non tamen propterea potest dici
assassinus, quia nec pro pręmio, nec pro spe
præmij, sed reuerentia, & affectione pater-
na deliquit. l. si pupilli. §. sed si ego. ff. de ne-
4 got. gest. & subdit, quod ex quo filius non est
assassinus, nec pater dicitur delinquere per
assassinum. l. si is qui rem. §. si tu Titium. ff. de
furt. pro cuius decisionis confirmatione ad-
ducebam verba ipsius legis infrascripti te-
noris, *Che qualunque per l'auuenire di qualsiuo-
glia grado, stato, dignità, ò, conditione*, & cęte-
ra, *ad instantia d'altri sotto spetie d'amicitia, ò,
per danari, ò, altro premio, pur che la Causa non
sia sua propria*, quæ quidem demonstrare vi-
dentur casum pręsentem minimè compręhē
sum esse in ipsa lege, quę considerauit offen-
dentem ex causa ad ipsum non pertinente
cuiusmodi non est ista, quæ non aliena, sed
propria est, ex quo iniuria facta patri filio
quoque facta dicitur, non secus ac si ipsimet
facta esset, cum pater & filius vna & eadem
5 persona censeantur, vt in proposito notat
Grammat. decis. 23. dum fuisset. nu. 4. & 5. &
est text. in l. 1. §. & si fortè, & §. vsque adeo, &
in l. sed si vnius. §. filiusfamil. ff. de iniur. & §.
patitur. Instit. eod. tit. & patet etiam ex his,
quæ diffusè tradunt Plaza in Epitome de-
lict. lib. 1. cap. 6. nu. 19. & sequ. vers. hinc etiā,
& Clar. in pract. crim. q. 58. nu. 22. vers. quęro
nunquid, post Doctores in d. l. sed si vnius. §.
filiusfamilias. ff. de iniur. & alios per ipsos al
legatos, & pśertim Nicola. Boer. decis. 120.
num. 1. & plurib. seqn. Vasqui. controuersiar.
Illustr. & vsu frequent. lib. 1. cap. 15. num. 7. &
8. versic. quinimo, & facit quia filius tenetur
6 patrem defendere in tantum quod si nō de-
fendat, puniri potest. l. vtrum. ff. ad l. Pompe.
de parricid. Marsil. in l. nihil interest. nume.
1. & sequentibus. ff. ad l. Cornel. de sicar. Gan
din. in trac. de malefic. tit. de pœnis reorum,
sub nu. 3. vers. item cum quid, & iterum sub
nume. 59. circa finem, vers. item nec punitur
quis, & alij quos refert, & sequitur Ludouic.
Carer. in pract. crim. in §. quinto excusat de-
fensio naturalis. num. 32. vers. quarto quæro,
7 amplians hoc procedere etiam in filio spu-
rio erga patrem naturalem, quinimo & iniu
ria facta vni de agnatione, & consorteria, to
ti agnationi, & consortetiæ facta videtur, &
omnibus communis est, vt voluit Grammat.
d. decis. 23. nu. 2. & 3. & Carer. in loco citato
nu. 42. & 43. vers. octauo quęro, fol. mihi 169.
& videtur text. in l. vnica. C. de raptu virgin.
& ibi Bald. in quinto notab. nu. 5. Bartol. in l.
cum scimus. nu. 4. C. de agric. & censit. lib. 11.
& in l. lex Cornelia. nume. 1. ff. de iniur. Dec.
cons. 133. num. 4. vers. tertio considerandum
est, & alij, qui consultò in re notissima omit-
tuntur, & dicit Florian. de Sancto Petro in l.
liber homo. la seconda 37. per illum textum
nu. 1. quod ille text. quotidie ad hoc allega-
tur, quod filius patri obediens ratione iussus
excusatur, idem voluit in l. scientiam. §. qui
cum aliter. nu. 8. post principium, vers. item
nota regulam, eod. titul. aiens, quod excusa-
tur filius delinquens pro defensione patris,
sicut pro defensione sui ipsius, etiam si sit il-
8 legitimus. An autem idem sit in famulo, seu
seruo, qui si domino mandante deliquit al-
terum offendendo, dici possit incidisse in
pœnas à dicta lege determinatas contra si-
carios, vidi in facto dubitari, quia non eadē
ratio videtur esse in seruo erga Dominum,
quæ consideratur in filio erga patrem, vnde
dixit Ioan. de Lignan. in tract. de bello, cap.
9 130. quod seruiens, qui aliquem occidit de
mandato Domini sui, & cum comminatio-
ne de eum interficiendo, nisi illum occide-
ret, excusatur, si ei incumberet mortis pro-
pię periculum, nisi ita faceret, aliàs autem
si aliqua spes salutis foret, etiā Domino resi
stendo, nō excusaretur, quę opinio vera mi-
hi videtur, nam si sine periculo vitę suę non
potest seruus facere, quin mandatum Domi
ni delinquendo exequatur, excusationē me-
retur, Bald. in c. 1. §. iniuria. sub nu. 19. versic.
sed pone quidam potens, de pace iuramen.

10 firman.& seruand.dicēs, quod si aliquis po-
tens mihi mādauit, quod occidam Titium,
aliàs interficiet me, si occidero, excusandus
sum, cum aliàs vitam meam saluare non pos
sim, secundum Petr. in l.scientiam.§.qui cum
aliter.ff.ad l.Aquil. Idem colligitur ex eodē
Bald.in c.eum nuntius.nu.1.vers.quærit glos.
extra de testib.vbi quærit, an quis compella
11 tur testificari cōtra suum Collegium, & ad-
ductis rationibus pro & contra concludit,
quod si testis timet damnum spirituale, vel
temporale sibi ab alio inferri, puta à Tiran-
no, vel populo, vel ab alio potentiori se, ex-
cusatur à testimonio ferendo, quia si non co
gitur esse testis in præiudicium fratris, mul-
tò minus cogi debet contra se, nec refert in
his, quæ facti sunt, vtrum timeat periculum
facti, vel iuris, vnde licet maior reuerentia
debeatur veritati, quam Collegio, & celare
veritatem sit peccatum mortale, nec timere
debeat, qui iustitiam loquitur, tamen metus
12 ille iustus futuri damni præponderat, & te-
stis excusationem parit, vt ibi per Bald. qui
idem tenuit in l.1. C.vnde vi, nu.24. vers.vn-
decimo quæritur, vbi formaliter dixit, qđ
pro sua salute licet offendere tertium, à quo
nullam recepit iniuriam, verbi gratia, si q.s
metu Tirani occidat, ne occidatur, & quod
de hoc est glos.ordinaria in l. si familia com
munis, in glos.quod semper, in fine. ff. si fa-
mil.furt.fecisse dicat. & quod ita sentit Cyn.
in d. l. 1. prout verè sentit, quærit enim ibi
Cyn.nu.8.vers.denuo quęro, si Titius habens
13 vxorem odio propter suspicionem violati
tori, dixit seruienti suo, & seruiens interfe-
cit, an dictus interficiens id impunè fecerit,
& primo arguit, quod non, quia melius est
omnia mala pati, quàm malo consentire, ar
gumento. l.isti quidem, in fine.ff. quod met.
caus.& quia de hoc videtur casus in l. scien-
tiam.§.qui cum aliter.ff.ad l.Aquil.deinde in
contrarium inquit facere, quia lex dicit, qđ
14 quisque ob tutelam sui corporis licitè po-
test alium occidere. l.vt vim. ff.de inst.& iur.
postmodum ait, quod Iacob. de Rauen.dix-
tinguit, quod aut mulier aliàs erat peritu-
ra, aut non, & primo casu occidens non te-
neatur, secundo autem casu teneatur, argu-
mento l.si quis fumo.§.1.ff.ad l. Aquil. & l.si
alius.§.est & alia. ff.quod vi, aut clàm, nihil
determinans, in dubio tandem resoluit secū
dum opinionem Petri, quod indistinctè ser-
uiens excusatur, quia fecit ob tutelam sui
15 corporis, & quia Caritas ordinata incipit à
se ipso, vt in l. præses 6. C. de seruitut. & a-
qua, & ibi glos.Bald. & alij, & quia licet pro-
prium sanguinem redimere, vt in l.transige-
re.C.de transactio nib.cum ibi notatis, & ad
contraria respondet, quod verum est melius
esse mala omnia pati, quàm malo consenti-
re, sed quod in hoc casu interficiens non cō
16 sentit malo, sed bono propter legē sibi per-
mittentem, & quod propterea non refraga-
tur dicta lex, isti quidem, quia verum est qđ
quis potius debet pati mortem, quàm stu-
prum voluntarium, secus autem in necessa-
rio, & ad dictum §. qui cum aliter, respōdet,
quod ibi quis alium percutiendo non euita-
uit mortem suam, sicut in præsenti casu eui-
tauit, alium occidendo, & quod per hoc pa-
tet, quòd dicta lex si quis fumo, nihil facit:
eandem opinionem Petri sequitur Florian.
de Sancto Petro in l. liber homo. la seconda
37.ff.ad l.Aquil.num.2.vers. & sic potest alle
gari ad quęstionem de Domino mandante
seruitori suo, vbi facta mentione de distin-
ctione Iacob.de Rauen. videtur eam reijce-
re, & opinioni Petri adhærere per eius ratio
nes, & se remittere ad latius notata p Cyn.
in loco citato, nec aliud videtur sentire po-
stea in l.si quis fumo.§.quod dicitur, eodem
tit.sub nu. 1.vers.& hoc modo, nam licet re-
ferat distinctionē Iacobi de Aren. quod in-
terficiēs excusatur, si mulier interfecta erat
aliàs peritura, aliter non, tamen postea al-
17 legat Cyn. qui contrarium expressè tenuit
sequens Petr. vt supra fideliter retuli, idem
colligitur ex Dec.in l.velle non creditur.sub
nu.7.versic.vltimo notandum est.ff.de regul.
iur. vbi vult etiam in atrocioribus excusari
seruum, qui iussu Domini aliquid facit sub
comminatione mortis, si non faceret, in quo
tamen non conuenit Cagnol. sub nu. 8. vers.
circa secundam conclusionem, & cum prę-
dictis cōcordat Grammat.decisione 36.cir-
ca finem. num.87. inquiens, quod qui alium
interimeret iussu Regis nō puniretur, sequi-
tur Ludouic.Carer. in pract. crim. §. octauo
excusat metus.nu.1.& 2.fol.mihi 186.& 187.
& probant etiam Florian.in l.liber homo, la
seconda nume.1.per illum text.ff.ad l.Aquil.
Marsil.cons.25.num. 29.vers.ad quod dicen-
dum, & diffusè Iason cons.136.colum.1.ferè
per totam lib.1. & vbi in totum non excusa-
18 retur, saltem mitius puniendus esset, vt per
Dec.in d.l. velle non creditur. sub nu.7. post
vers.vltimo notandum est, per Cepol. caut.
40.incipiente, nota quod licet mandatum,
per Ioan. de Arnono in Epitome octauo in-
cipiente, occidens aliquem, per Iasonem d.
cons.136.col.fin.vers.benè verum est.lib.1.&
per alios ab illis allegatos, concludentes, qđ
qui aliàs ad mortem esset condemnandus,
hoc casu mitius puniri deberet, de quo vide-
tur text.in l.seruos.§.quod si illi.C. ad l.Iuliā
de vi public.& ibi notant Bart.in summario
principij legis, & melius Bald. nu.4. notans
19 metum in atrocioribus non excusare, sed
mitigare pœnam, & propterea non excusa-
ri illum, qui metu Tiranni occidit aliquem,
sed pœnam mitigari, quia non debet mori,
& Salyc.in sexto notabili sub nu. 3. recitans
verba Baldi, & est communis Doctorum sen
tentia, de qua testatur Cagnol. in d. l. velle

non

non creditur. nu.9.verſ.dicunt etiam præfati ſcribentes.ff.de regul.iur. qui tamen contrarium verius, & æquius eſſe credit; ſeruit
20 etiam ad rem noſtram, quod ſeruus delinquẽs pro defenſione Domini excuſatur, Florian.in l.ſcientiam.§.qui cum aliter.nume.8. verſ.item nota regulam. ff.ad l.Aquil. & Cagnol. in d.l.velle non creditur. ſub nume.6. verſic.prima concluſio, ad finem.ff.de regul. iur. ex quibus facilè ſuaderi poteſt, talem ſeruientem mandato Domini alterum offendentem, præmio, vel promiſſione ceſſante, in pœnam prędictę legis contra ſicarios editæ nõ incidere, ſed ab ea excuſari, prout me ita votante ſeruari vidi, quamuis ſi delictum per eum commiſſum eſſet graue, non omnino excuſaretur ab eius pœna, ſed puniendus eſſet, ſi non pœna ordinaria, ſaltem alia mi-
21 tiori arbitraria per ſuperius allegata, ſecus verò ſi leue eſſet perpetratum delictum, cum ſeruus mandato Domini delinquens in leuibus totaliter excuſetur, Dec.in d.l.velle non creditur. ſub nu.7.poſt verſ.vltimo. ff. de regul.iur.& ibidem Cagnol.nu.6.verſic. prima concluſio, per text.formalem in l.ad ea 198. eod.titul.& in l.liberorum.§.excuſatur. ff.de his qui notant. infam. & in l. liber homo. la ſeconda iuncta ibi gloſſa magna circa medium verſ.ſolutio, & ad finem verſ.ſciẽdum eſt ergo.ff.ad l.Aquiliam, & latè tradit Iaſ. cõſ.136.col.fi.verſ.& per hæc apparet. lib.1.
22 Quæ autem dicantur atrociora delicta, & quę leuiora conſtat ex dictis per Iaſonem in d.conſ.136.per Cagnol.in d.l. velle non creditur.nu.7.verſ.quæ autem. ff. de reg.iur. per Clar.lib.5. receptarum ſententiarum in §.1. nu.9.verſ.ſunt etiam, vbi diſtinguit quæ ſint leuia, quę grauia, ſeù atrocia, & quæ grauiſſima, ſeu atrociſſima, & ante eos per Bartol. in l.leuia; circa principium.ff.de accuſation. per Salyc.in l.non ideo minus, col.3. C.eodẽ tit.per Socin.conſ.157.lib.2.& per Deci.cõſ. 65.in qua re, quicquid alij dicant, mihi ſemper placuit eorum ſententia, qui cenſuerunt in hoc certam non eſſe traditam regulam à Doctoribus, ſed ſtandum eſſe arbitrio Iudicis, vt voluit Alciar.in cap.cum ab homine. ſub num.28.de iudicijs, qui etiam hanc eſſe communem opinionem teſtatur, & poſt eũ Villalobos in ſua collecta communium opinionum in litera.D.nu. 56. de quibus meminit Clar.in loco citato, & poſt eum D. Sfortia Oddus in tract.de reſtit. in integrũ part. 2.quæſt.80.artic.1.in princ. quẽ adducit Baiard.in addition. ad Clar. in loco citato nu. 9.& tradunt Cepol.conſ.crim.11. nume. 26. verſ.poſtremo dico, Alex.conſ.203.nume.1. in fine, & nu.2.lib.2.Barbat.conſ.51.num.2. lib.1.conſ.45.nu.32.& ſequ.lib.4.Menoch.in tract.de arbitr.Iudic.lib.2. cent.3. caſu 266. nu.1.& ſequ.& nouiſſimè Farin.in pract. crimin.tit.de inquiſition.qõ.8.nu.59.verſ.ſublimita ſexto, & latius titul.de delict. & pœnis qõ.18.nume.62.verſ.prima ſit concluſio, vbi plures idem tenentes, & de communi teſtantes refert.
23 Idem quod in filio, & ſeruo dictum eſt obſeruatum quoque ſcio in conſanguineis, & affinibus de mandato alterius cõſanguinei, vel affinis aliquem offendẽtibus, à quo is iniuria affectus fuerat, vt ſcilicet pręmio, vel promiſſione ceſſante in pœnam dictæ legis de ſicarijs non incidant ex eo, quod iniuria
24 non ſolum iniuriato, ſed etiam ipſis conſanguineis, vel affinibus, & toti parentelæ facta dicatur, vt ſuperius probatum fuit, quamuis aliter de eo, quod commiſerunt, puniantur, cum ipſis ius vendicandi non competat, nec actio iniuriarũ detur ex his, quę notat Bart. in d.l. lex Cornelia. ſub num.1. ad medium, verſic.non tamen dicitur.ff.de iniurijs, & eſt de mente Baldi in c.1.§.ſimiliter.nu.4.verſic. extra quęro, tit.quib.mod.feudũ amittatur, in vſibus feudor.

EPITOME.

Qui dicantur famuli, & familiares alicuius Curialis, militis, nobilis, vel alterius ad hoc, vt gaudere poſſint priuilegio tali Curiali, militi, nobili, vel alteri conceſſo deferendi arma aliàs deferri prohibita pro ſe, & eius famulis, & familiaribus, & an neceſſe ſit, quod dicti famuli, & familiares habitent cum domino, & ad eius panem, & vinum viuant, an verò ſufficiat, quod eius impenſis in ſpeciebus, vel in pecunijs receptis viuant, licet ſeorſum morentur, dum tamen verè inſeruiant continuè, & quomodo quis probetur famulus, vel familiaris alterius, & de alijs ſcitu non indignis.

SVMMARIA.

1 *ARMORVM delatione cõceſſa alicui pro ſe, & famulis, ac familiaribus ſuis, qui verè in tali priuilegio deferendi arma intelligantur compræhenſi.*

2 *Famulorum, & familiarium appellatione in priuilegijs qui veniant. nu.5.*

Famulus dicitur à famulãdo, ſiue ſeruãdo, ideóque qui alicui militi Curiali, Nobili, vel alteri perſonæ ſeruit, vel famulatur, eius famulus dicitur. ibid.

3 *Famulum alicuius eſſe, probari eo ipſo, quod eſt aſſociatus, cum alijs famulis & ſeruis, ſicut alij famuli, licet de hoc nulla interuenerit ſcriptura.*

4 *Famulus, eo ipso probatur esse de familia, si sub nomine familiæ stet cum alijs de familia, & familiares actus exerceat.*

5 *Officij qualitas discernere facit qualitatem famuli.*

6 *Famulus quoque dicitur ille, qui extra domum domini viuit, licet non stet ad vnum panem, & vinum, vt dici solet, cum domino, sed sufficit recipere mercedem diurnam, menstruã, vel annuam sui famulatus.*

7 *Habitantes in eadem domo sub eadem claui, & insimul ad eandem mensam, & ad eundem victum morantes, dicuntur de illa familia, aliter non.*

8 *Familiaris alicuius verè non dicitur, nisi qui expensis illius, cuius familiaris dicitur continuò viuat, & moretur cum eo.*

9 *Non est curandum de modo, dummodo idem sequatur effectus.*

10 *Conuentio Domini facta cum seruo de denario diurno, aut mẽstruo, vel annuo pro famulatu, habetur loco cibi, & potus debiti famulis.*

11 *Subrogatum sapit naturam eius, in cuius locum subrogatur, etiam in odiosis, & pœnalibus.*

12 *Aestimatio, vel interesse, quod succedit in locũ rei reputatur idem cum ipsa re.*
Aestimatio emptionem facit. ibid.

13 *Paria sunt quem viuere vti famulum alicuius extra domum domini, & recipere mercedem, & viuere in propria domo Domini ad vnum panem, & vinum.*
Vbi est eadem ratio, ibi idem ius statui debet.

14 *Mens legis, vel statuti in quacunque dispositione attendenda est.*
Semper inspicitur in quem voluntatis intẽtio dirigatur. ibid.

15 *Mens legis attendi debet, tanquã intrinseca virtus, & genus prędicans de suis singulis speciebus.*

16 *Exemptio concessa Dominis, & alijs de eius familia, an intelligatur vtique concessa familiaribus illis, qui viuunt extra domum, sed in pecunia mercedem recipiunt, infra. nu. 19.*

17 *Pecunia dicitur mensura omnium rerum, & omnes res, quæ loco pecuniæ dantur, dicũtur quodammodo pecunia, vt sunt omnia, quæ pondere, numero, & mensura consistunt.*

18 *Pecuniam appellari res omnes, quarum æstimatio ponderatur nummo.*
Appellatione pecuniæ omnes res comprahendũtur. ibid.

19 *Statuto dictante, quod Ciues Mantuani, & eorum famuli nõ teneantur ad publicas functiones pro bonis, quæ possident in territorio Mãtuano, vtique eadem immunitate gaudebunt eorum famuli, qui extra domum habitant, & ad eorum panem, & vinum nõ stant, sed in singulos dies certam mercedem pro famulatu in pecunia recipiunt.*

20 *Cui verba decreti non conueniunt, nec illius dispositio conuenire potest.*

21 *Immunitas est strictè interpretãda, & ideo eius priuilegium strictè, & rigorosè esse interpretandum.*

22 *Immunitas dicitur esse contra publicam vtilitatem, ex quo tractatur de multorum præiudicio, quia difficilius sustinetur onus, quod pauci portant, quàm illud, quod distribuitur in multos.*

23 *Famuli qui sint de domo, nec ne statur quandoque consuetudini, & vsui locorum, quę præferuntur propriæ significationi.*

24 *Familiaritas non solum probatur ex eo, quod quis continuè comedebat in tinello, sed etiam quando alicui dabantur annuatim pecunię pro victu, & vestitu, licet hi non comederent in tinello.*

25 *Familiaritas probatur per testes dicentes quẽ stetisse in seruitijs Domini commorando cum eo.*

26 *Descriptio alicuius in rolo, seu lista, vel rotulo probat eius familiaritatem, seù esse militem, vel famulum illius.*

27 *Testes deponentes vidisse Titium esse scriptum in rotulo Meuij, probant Titium esse famulum Meuij.*
Liber Economi, seù Præfecti Domus, in quo apparet de victu præstito alicui, probat illum esse famulum.

28 *Qui habet partem extra domũ Domini, & seruit, vt Romæ seruatur ab Illustrissimis Cardinalibus erga eorum familiares, dicitur de familia illius, seù eius familiaris.*

29 *Consensus mutuus requiritur in contrahẽda familiaritate.*

30 *Operarum personalium præstatio dicitur contractus locationis, vel contractus innominatus, dò, vt facias.*

CASVS DVCENTESIMVS NONAGESIMVS.

1 ONCESSA Curialibus, Mi-
litibus, Nobilibus, vel cer-
tis alijs personis, & earũ fa
mulis, & familiaribus facul
tate deferendi arma defen
sibilia, & offensibilia, aliàs
deferri prohibita sub graui pœna, quæri so-
2 let, qui nam dicantur famuli, & familiares,
& quomodo quis probetur talis ad hoc, vt
sciatur, qui impunè arma prędicta deferre
possint, & qui non; In qua re sciendum est,
quod famulus dicitur à famulando, siuè ser-
uiendo, adeo quod qui Curiali, Militi, nobi-
li, vel alteri personę famulatur, seù seruit, e-
ius famulus dicitur, vt per Bartol. in l. 1. §. fa-
milię nomen. nu. 5. vers. sed qualiter. ff. de pu-
blican. & vectigalib. dicentem probari ali-
3 quem esse alterius famulũ eo ipso, quod est
associatus cum alijs famulis, & seruit, vt alij
famuli, licet nulla de hoc interuenerit scri-
ptura, sequitur Bald. consil. 385. col. 2. circa
medium,

medium, verſ. quod autem. lib. 1. vbi ait pro-
4 bari quem eſſe de familia, ſi ſub nomine fa-
miliæ ſtabat, cum alijs de familia, & fami-
liares actus exercebat, & dicit fuiſſe verba
Dyn. in l. obſeruari. §. proficiſci. ff. de offic.
procon. ſ. & legat. & propterea dixit Ioan. de
Amic. conſ. 41. num. 4. quod ex qualitate ſer-
uitij cognoſcitur famulus, & videtur text. in
5 l. ędiles etiam 25. §. familię. ff. de ędilit. edict.
vbi Iureconſultus loquens de familia ſeruo-
rum, & Miniſtrorum, inquit, quod huiuſmo-
di familiæ appellatione omnes, qui in ſerui-
tio ſunt, continentur, nec curatur de quali-
tate ſeruitij, ſed ſatis eſt, quod verè in ſerui-
tio Domini ſit, & circa res, vel perſonam di-
cti Domini continuè verſetur. l. cum quære-
retur 58. §. ſeruis, & ancillis. ff. de legatis ter-
tio, & probat Bald. conſil. 385. per totum
lib. 5.
6 Nec neceſſe videtur, quod ad hoc vt quis di-
catur famulus alicuius, debeat ſtare in ea-
dem domo ad panem, & vinum illius, ſed
ſufficit, quod verè ſit famulus, & inſeruiat,
recipiendo mercedem in ſingulos dies, mē-
ſes, vel annos, ex qua viuere poſſit, nam li-
cet talis ſeruiens non ſtans in domo Domi-
ni ad eius panem, & vinum, ſed conductus
ſub certa diurna, menſtrua, vel annua pen-
ſione alibi, quàm in domo Domini, habi-
tans, familiam habeat propriam, & vnum
conſtituat fumantem, Bart. in l. qui concu-
binam. §. vxori. nu. 1. ff. de legat. 3. Picus in l.
Titia cum teſtamento. §. Titia cum nuberet.
nu. 63. ff. de legat. ſecundo, & amplius dixe-
rit Angel. in l. quis ſit fugitiuus, lecta cum l.
quod ita ſanatum eſt 16. §. apud Celium, per
illum text. ff. de ædilit. edict. quod habitan-
7 tes in eadem domo ſub eadem claui, nō di-
cuntur de eadem familia, niſi inſimul ad eā-
dem menſam, & ad eundem victum moren-
tur, quem ſequitur Andre. Barbat. in addit.
ad Bald. in l. fin. in apoſtilla in verbo, ſi dico
fratres, in fine. C. de collation. & alij de qui-
bus meminit Surd. in tract. de aliment. tit. 4.
q. 15. nu. 6. concordat Illuſtriſſimus Cardina-
lis Tuſcus concluſ. 72. in verbo, familiaris q. ſ.
dicatur verè. nu. 5. & 2. tomo 3. dicens, quod
familiaris alicuius verè non dicitur, niſi qui
8 expenſis illius, cuius dicitur familiaris con-
tinuò viuat, & moretur cū eo, & allegat Ol-
drad. conſ. 198. in princ. Anchar. conſil. 398.
nu. 2. Caſtrenſ. conſ. 341. nume. 2. lib. 1. & text.
benè probantem in c. ſicut nobis. de verbor.
ſignific. lib. 6. cum quibus conuenit Bald. cōſ.
385. circa medium, verſ. porrò illi propriè,
lib. 1. tamen & ſi non ſtant in eadem domo
cum Dominis, nec ad eorum panem, & vi-
num, dicuntur nihilominus cum illis ſtare
ad panem, & vinum, cōſiderato effectu, qui
magis attenditur, quàm verborum ſonus. l.
3. §. conditio. ff. de adim. legat. §. ſi quis filiū.
C. de liber. præterit. & vtrobique Doctores,
Bartol. in l. 3. in princ. C. de inſtit. & ſubſtit.
Dec. conſil. 385. col. 2. in fin. ſub nu. 2. verſ. his
tamen non obſtantibus, & effectus prędualet
verbis, Bartol. in l. cotem ferro. §. qui maxi-
mos. nu. 9. ff. de publican. & vectigalib. Deci.
conſ. 413. conſuluit accuratè. num. 5. & conſ.
682. in cauſa Dominæ Lucretiæ. num. 12. Ti-
raq. in tract. de retract. Lignagier. §. 32. num.
34. & ſequ. verſ. contrarium quoque, & infra.
Alba conſ. 71. nu. 8. conſ. 81. nu. 48. Surd. cōſ.
9 380. nu. 34. conſ. 381. nu. 15. lib. 3. Nec curan-
dum eſt de modo, dum idem ſequitur effe-
ctus. d. l. 3. C. de inſtit. & ſubſtit. l. vbi ita dona
tur. ff. de donation cauſa mortis, Alba. conſ.
22. ſub nu. 5. Surd. conſ. 381. nu. 16. lib. 3. quia
non refert quid fieri præciſè, vel per ęqui-
pollens. l. Gallus. §. & quid ſi tantum. ff. de li-
ber. & poſthum. l. mulier, in princ. ff. ad Sena
tuſconſ. Trebell. & l. ſi mater. C de inſtitut. &
10 ſubſtit. Cum enim conuentum eſt de certa
pecuniarum quantitate in ſingulos dies, aut
menſes, vel annos, videtur, quod tanti fue-
rūt æſtimata cibaria, & ſalaria famulorum,
quorum loco ſucceſſiſſe videtur penſio prę-
dicta, de qua propterea idem iudicandum
eſt, quod de ipſis cibarijs, & ſalarijs, quia
11 ſubrogatum ſapit naturam eius, in cuius lo-
cum ſubrogatur. l. ſi eum. §. qui iniuriarum.
ff. ſi quis cautionibus. §. fuerat. Inſt. de action.
& c. Eccleſia, il primo, extra vt lite pendente
nihil innouet. etiam in correctorijs. §. reli-
quum. verſ. vide conſequens. in authen. de
hæred. ab inteſtat. venient. Aretin. in rubric.
ff. de acquir. poſſeſſ. ante finem ſub num. 5. in
fine, & nu 6. poſt verſic. contrarium tenuit.
Imo & in odioſis, & pœnalibus, vt ſubdit A-
12 retin loco citato num. 7. & ęſtimatio, ſeù in-
tereſſe reputatur vnum & idem cum ipſa re,
Bart in l. 1. nu. 6. ff. de actio 1. empt. & in l. ſti-
pulationes non diuiduntur. q. 9. nume. 40. &
ſequ. ff. de verbor. obligat. Dec conſ. 2. nume.
8. verſ. & intereſſe, & videntur famuli conue
niſſe de cibarijs, & ſalarijs cum Dominis, &
poſtea illis vendiſſe pro ſumma taxata, quia
ęſtimatio facit emptionem l. 1. §. ęſtimatorū.
& §. ęſtimatus. C. de rei vxor action. Dec. cōſ.
682. nu. 11. Natta conſ. 650. nume. 4. & ſequ.
Adeo quod perinde eſt, ac ſi famuli viuerent
ad eūdem panem, & vinum Dominorum ex
receptione æquipollentis, & ſicuti qui pa-
nem, & vinum recipiunt pro eorum victu in
13 domo Dominorum, dicuntur eſſe de fami-
lia illorum, vt dictū eſt, ita, & qui extra do-
mum Dominorum pecuniam pro victu reci
piunt, de eorumdem Dominorum familia
cenſeri debent, Videtur enim in vtroque ca-
ſu eadem militare ratio, vt propterea idem
quoque ius ſeruādum ſit. l. illud. ff. ad l. Aqui-
14 liam. & cū in quacunque diſpoſitione mens
legis attendēda ſit magis, quàm verba. l. no-
minis & rei. §. verbum ex legibus. ff. de verb.
ſignific. l. ſcire oportet. §. aliud. ff. de excuſat.

sum ab ipsis Dominis cum vxore, & filijs habitent, & qui etiã in domo Domini, nec habitant, nec viuunt, illi tamen certa mercede diurna, vel menstrua, aut annua recepta inseruiunt, vt in eadẽ decisione testatur Surd. Romę, Neapoli, & alibi etiam seruari, & verissimum est.
24 In eandem sententiam adduco decisionem Rotę 54. lib. 1. & decisionem 145. lib. 2. part. 3. in nouissimis diuers. in quibus clarè dicitur, quod familiaritas probatur non solum ex eo, quod quis continuè commedebat in tinello, sed etiam quando alicui dabantur annuatim pecunię pro victu, & vestitu, licet hi non commederent in tinello, Idem voluit ipsa Rota decis. 378. lib. 3. eadem parte ter-
25 tia, aiens, quod familiaritas probatur per testes dicentes stetisse in seruitijs Domini, & habuisse Cameram, & expensas in domo illius, vel vidisse in seruitio Domini commorado cum eo pro Magistro stabuli, & melius decis. 619. nu. 9. & 10. lib. 3. eadem part. 3. in nouissimis diuers. probans, quod quis possit esse familiaris, etiam quod non commedat
26 in tinello, sed alibi expensis Domini, verum tamen est, quod clara probatio est per descriptionem in rotulo, in quo soliti sunt describi omnes de familia, qui enim ibi descriptus reperitur famulus, vel familiaris probatur, Rota decis. 416. num. 1. & 2. & d. decis. 619. nu. 1. & sequ. lib. 3. part. 3. in nouissim. diuers. licet etiam ex testibus probari possit e-
27 tiam si in dicto rotulo nõ fuerit descriptus, vt in dictis decisionibus 416. & 619. & dixit etiam eadem Rota decis. 1097. lib. 3. d. part. 3. quod sufficeret, testes simpliciter deponere de visu descriptionis in rotulo, sufficeret etiã quod in libro Prefecti, seu Economi familiarium, & domesticarum expensarũ reperiretur aliquem, vel victum, vel pecuniam pro seruitio recepisse à Domino, vt illius famulus, vel seruiens probaretur. Rota d. decis. 619. nu. 2. nec ab illis dissentit Illustrissimus Cardinalis Tuscus cõclus. 72. in verbo, familiaris quis dicatur verè, tomo 3. nume. 16. vers. restringit. inquiens, quod qui capit
28 partem extra domum, & seruit, verè est familiaris, licet non mãducet in domo, & nu. 29. vers. amplia quia familiaris, & nume. 41. vers. restringe, quia commensalitas. vbi tradit sufficere, vt quis verè dicatur familiaris, quod inseruiat actu, & viuat expensis Domini, vel habeat partem extra domum, & subdit sub d. nu. 41. & 42. satis esse, quod pars illa consequatur in pecunia, nec necesse esse, quod sit in speciebus, & allegat Rotam decis. 54. lib. 1. & decis. 145. lib. 2. part. 3. in nouissim. diuers. de quibus supra actum est, & secundum prędicta memini me aliàs tenuisse excusando familiares priuilegiatorum à pœna delationis armorum seorsum à Dominis habitantes, illis tamen verè, & quotidie inseruientes iuxta ipsorum conditionem, & dominorum qualitatem, & ab eisdem victũ recipientes in tritico, vino, oleo, carne salsa, lignis, & similibus, vel in pecunia in singulos menses, vel annos.
29 Sciendum est autem, quod in contrahenda familiaritate requiritur consensus mutuus Domini, & familiaris, quia de vtriusque obligatione tractatur, familiaris enim obligatur Domino ad seruitium, & Dominus famulo ad stipendium, vel aliud iuxta conuenta, & est contractus locationis operarum, vel innominatus, facio vt des, vt in
30 tit. ff. & Cod. locat. & præscriptis verbis, & sub quacunque contractus specie cadat, cõsensus vtriusq; requiritur, aliàs non contrahitur obligatio aliqua. l. cõsensu. ff. de action. & obligation. & ita in puncto consulẽdo notauit Anch. cons. 898. præmitto pro clariori decisione. in princ.

EPITOME.

An bannitus, vel alius delinquẽs, aut malefactor, qui aufugit de territorio banni, vel commissi delicti ad aliud Territorium alterius Domini, & ibi capitur, & violenter ducitur ad Territorium banni, vel maleficij, possit ab ipso Iudice banni, vel delicti puniri, an verò potius relaxari, & in pristinam libertatem restitui, ac reponi, vbi captus fuit; & quomodo repetitio faciẽda sit; & quid ea denegata faciẽdum veniat; & de pœnis eorum, qui modo præmisso iurisdictionem alienam turbando, similes capturas extra Territoria eorum Dominorum faciunt, & de alijs in hac materia non contemnendis.

SVMMARIA.

1 *BANNITVS captus in aliena Iurisdictione à iustitia loci à quo bannitus fuit, an possit puniri pœna bãni, an potius relaxari debeat, & remitti ad Iudicem loci, in cuius iurisdictione captus fuit.*

2 *Captus in aliena iurisdictione est remittẽdus ad Iudicem loci, in quo captus est.*

3 *Iudex vnius loci non potest facere realem executionem in bonis condemnati sitis in alieno territorio, nisi per literas requisitorias ad Iudicẽ illius territorij in subsidium iustitia.*

4 *Delinquens in vno territorio, & fugiens in aliud territorium an debeat remitti ad Iudicem loci delicti ad requisitionem ipsius.*

5 *Delinquens in vna iurisdictione, si ab exequutoribus insequẽtibus in alia captus fuerit, & du*

ctus ad Iudicem loci commissi delicti ab eodē puniri non poterit, sed ad Iudicem loci capturæ remitti debet. & nu. 13.

5 Iudex loci, in quo delinquens captus fuit, nō tenetur remittere captum ad Iudicem loci delicti, nisi prius requisitus sit à dicto Iudice, vt remittat. nu. 4. & 5.

6 Contrarium tenuerunt alij, sed altera opinio est communior & in practica seruatur. vide tamen infra nu. 13.

7 Executoribus iudicentis loci delicti, seù banni non licet capere condemnatum qui fugit in alio territorio, in quo ille citari non potest per capturam.

8 Remissio delinquentium debet fieri, tàm de iure, quàm de consuetudine. vide nu. 13.

Forma non seruata actus redditur nullus. ibid.

9 Factum de facto debet contrario Imperio dissolui.

10 Bannitus si dormiendo in territorio in quo securus stabat, caderet in territorio in quo fuit bannitus non posset ibi retineri & puniri, sed remittendus esset in territorium, & locum, a quo cecidit, nisi expergefactus ibi permansisset.

11 Dominus, vel Iudex, in cuius iurisdictione, alterius iurisdictionis bānitus fuit captus potest eum repetere.

12 Iudex loci delicti potest detinere reum ab eo cōdemnatum, & in aliena iurisdictione a suis famulis captum secūdum aliquos & si Iudex loci, in quo reus captus est, petat illum ad se remitti, nunquid, possit obijci ei dolo facis, quia petis quod restiturus es.

Dominus, vel Iudex loci, in quo bānitus captus fuit a famulis Curiæ, quæ eum banniuit, potest dictum captū repetere, nec ei obijci potest exceptio de qua supra ibid.

13 Regula de dolo facis non habet locum in spoliatis, maximè propria libertate.

Iudex loci capturæ hodie non tenetur remittere reum captum in suo Territorio ad Iudicem suū alterius territorij, in quo deliquit, & condemnatus fuit

14 Iudex quando aliquem iniustè capit, & in carceribus ponit, vim infert tali capto iniustè, eūque propria libertate spoliat.

15 Spoliatus ante omnia restituendus est.

Spoliato per vim aliqua exceptio obijci non potest. ibid.

16 Malefactor cum de vno territorio ad aliud diuersi Domini territorium se contulit, statim Dominus primi Territorij priuatus est potestate capiendi, non enim licet poni pedē in alieno territorio.

17 Mutato territorio statim dicitur mutata potestas. iniustè captus est restituendus Domino, vbi fuit captus.

18 Domino licet vendicare subditum suum captum in eius territorio a famulis, qui non sint sub eius iurisdictione, & a quocunque alio illum indebitè detinente.

19 Amplia etiam, si non esset eius subditus, quia eius iurisdictio turbata, & ei iniuria illata esse dicitur.

20 Captus in aliena iurisdictione a famulis alterius iurisdictionis, si non repetatur a Domino loci in quo iniustè captus fuit, tamen debet reponi in sua libertate.

21 Permissio capiendi aliquē in proprio territorio, licet in alio deliquerit, est ratione iurisdictionis, & superioritatis, & aliquādo mutuæ permissionis ad expurgandā prouincias malis hominibus, alioquin ijs cessantibus dicitur illata iniuria Domino Territorij.

22 Principes tenentur securitatem seruare existentibus in suo territorio.

23 Remissio capti indebitè, si sine consensu Domini denegetur a Iudice, qui requisitus fuit remittere, ipse punietur de iure communi pœna trium librarum auri.

24 Remissio indebitè capti, quæ est facienda, si denegetur tàm a Iudice, quàm a Domino, tunc alter Dominus, qui petijt remitti poterit vti remedio subsidiario Represaliarū aduersus denegantes remissionem capti.

Represaliæ quando sint licitæ. ibid.

25 Dominus, qui petijt remitti captum in sua iurisdictione ab alienis executoribus, si denegetur remissio, an, vltra repræsalias, valeat etiā bellum mouere contra non restituentes ei indebitè captum.

Bellum indicere quæ requirantur remissiuè. ibidem.

26 Capientes in aliena iurisdictione aliquem dicuntur offendere dominium dictæ iurisdictionis, ibique forum fortiri, & puniri posse.

27 Capientes in aliena iurisdictione si forenses sint, dicuntur committere carcerem priuatum, & iurisdictionem, & merum Imperium alterius vsurpare, & tenentur pœna vltimi supplicij.

28 Iurisdictionem alienā vsurpantes in arduis tenentur pœna vltimi supplicij, in leuibus arbitraria.

Iurisdictionem alienam quouis modo turbando tenentur etiam pœna criminis stellionatus, & alia pœna extraordinaria, & pœna legis Iuliæ de vi public. vel priuat. ibid.

29 Pœna leg. Iul. de vi public. vel priuat. hodie est extraordinaria.

30 Qui sine authoritate superioris, sed authoritate propria capit, arrestat, vel detinet homines et sub prætextu debiti, perdit ipsum debitum & pœnis corporalibus subijcitur.

Pœna legis Iuliæ de vi public. tenetur qui cum armis aliquem indebitè, & iniustè capit, si verò sine armis, tenetur de vi priuat. ibid.

31 Creditor dicens habere mandatum capiēdi suum debitorem & re vera non habet, si illum capi faciat, tenetur pœna extraordinaria, & priuatur credito, & tenetur ad interesse capti.

32 Contra ingredientem in agro meo possum agere

actione

actione iniuriarum, multò magis contra intrā tem iurisdictionem alterius violenter.

33 *Quilibet Magistratus potest mulctare, & extra ordinem punire intrantes per vim, vel turbantes alterius iurisdictionem, vel contemnentes, propter iniuriam factam officio.*

34 *Iniuria quando facta esse dicatur officiali vti officiali, & quando ei facta censetur tanquam priuato.*

35 *Iniuria facta vni ex condominis à quonam officiali sit puuienda.*

36 *Subditi, qui sine licentia capiunt aliquem in iurisdictione Domini videntur teneri crimine lęsa Maiestatis.*

CASVS DVCENTESIMVS NONAGESIMVS PRIMVS.

1 CAPTO bannito à Territorio vnius Domini, vbi homicidium commiserat, in iurisdictione alterius Domini per executores iustitię loci commissi delicti, & à quo bannitus erat, & vi per dictos executores ducto ad Iudicem loci bāni, seù delicti, quæsitum est, an talis captus à tali Indice iuxta tenorem latæ sententiæ puniri possit, an verò potius relaxari debeat, & remitti ad Dominū, seù Iudicem loci, in quo captus fuit: In qua cō-
2 trouersia non semel votaui, captum minimè à dicto Iudice, ad quem ductus fuit, puniri posse, sed relaxari debere, & poni in pristinum statum, & remitti ad locum, vbi captus fuit, quasi sua naturali libertate spoliatum, argumento textus in l. fin. ff. de iurisd. omn. iud. vbi hoc in specie dixit Bald. in 1. lect. colum. fin. & facit text. in l. quis sit fugitiuus. §. item Celius scribit. ff. de ædilit. edict. & ibi etiam notant Bald. Salyc. Cepol. & alij scribentes, & seruit etiam text. in l. à diuo Pio. §. sententiam Romæ. ff. de re iudic. vbi Index
3 vnius loci non potest facere realem executionem in bonis condemnati sitis in alieno territorio, nisi per literas requisitorias ad Iudicem illius territorij in subsidium iustitiæ, si enim non potest facere exequntionem realem, multò minus poterit facere personalem capturam, cui concordat text. in §. si verò quis compræhensorū. in authen. vt nulli Iudicum. vbi dicitur quod si vnus deliquit
4 in vno territorio, & se contulit ad aliud, debet Iudex commissi delicti petere remissionem eius per literas requisitorias ad Iudicē loci, in quo delinquēs reperitur, adeo qnod nisi ab eo Iudice remittatur, in manus Iudicis delicti peruenire non potest, & ita in indiuiduo conclusionem hanc per iura, & rationes prędictas optimè probat Anton. Gomez. tomo 3. variar. resolut. de delictis. cap. 9. tit. de captur. reor. nu. 4. vers. item adde. & post eum Prosper Farin. in pract. crim. tit. de inquisit. qō. 7. nu. 40. limit. 9. Eandem sententiam tenuerunt Bart. in q. 6. incip. Lapus fuit captus. per totam, maximè verò in versic. solutio. ante num. 1. vers. quod autem in territorio alterius. & in l. si cui. §. fin. nume. 4. vers. secundo quæro. ff. de accusation. Bald. in authent. item nulla Communiras. circa finem. C. de Episcop. & Cler. Salycet. in l. 2. nu. 4. & 5. C. de exhibendis reis. Nell. in tract. de bannit. in 2. parte secundi tempor. q. 30. Ias. in d. l. fin. ff. de iurisdict. omnium iudic. nume. 4. & 24. & ibidem Marsil. num. 34. & idem Marsil. in pract. crim. §. aggredior. nu. 33. versic. alio etiam casu. Boer. decis. 29. num. 8. Corrad. in pract. crim. tit. de captura. nume. 12. fol. 269. Clar. in pract. crim. q. 96. nu. 6. vers. sed quid si bannitus. Ioannesmaria Montic. in practic. crim. reg. 12. nu. 27. Flamin. Cartar. in tract. de execut. sentent. contumacialis capt. bannit. cap. fin. num. 263. & sequ. Roland. à Valle cons. 60. in 1. dub. per totū. lib. 2. & vltra prædictos, de quibus meminit Farinac. vbi supra. Bartol. in l. 1. §. præsides. in secundo notab. num. 2. & 3. ff. de requirend. reis. & in extrauaganti, ad reprimendum. in verbo, per edictum. num. 9. & sequ. vers. sed an prædictis modis, & infra. Bald. cons. 209. post principium. vers. sed his non obstantibus. lib. 2. Angel. in tract. de Malefic. in verbo, quod fama publica. nume. 62. vers. sexto quæritur. & ibi Lādrian. in addit. ad eum. Aretin. cons. 135. sub nu. 3. in fin. nume. 4. post versic. sed posito sine præiudicio. Corn. cons. 159. num. 2. lib. 2. Herculan. in tract. de caution. de non offendend. cap. 37. nu. 17. vers. ab initio tamen. latè Cepol. in d. l. quis sit fugitiuus. §. item Celius scribit. qui est secundus eiusdem initij. nu. 2. & 6. ff. de ædilit. edict. Dominic. de Sācto Geminian. in cap. Romana. §. contrahentes. num. 14. vers. quantum ad secundum. de foro competit. lib. 6. Florian. in l. sicuti. §. Aristo. nume. 1. ff. si seruirus vendicetur. Bossi. in pract. crim. tit. de capt. nu. 34. & tit. de fauoribus defensionis. nu. 7. in fin. dicens ita seruari vidisse. Paris de Puteo in tract. de sindicat. in verbo, captura. cap. 4. sub nu. 1. Felyn. in cap. fin. col. 1. nu. 1. de foro competent. D. Hortēsius Cavalcan. Fiuizzanensis mihi carissimus in tract. de brachio Regio part. 3. nu. 41. versic. quid modo. & nouissimè Ludouic. Sacca cons. 18. nu. 7. & 8. vers. tum vel maximè. lib. 1.

5 Quæ conclusio procedit etiam si quis existēs in territorio banni, & delicti commissi insequutus ab executoribus familiæ illius territorij confugerit ad alienam iurisdictionem, in eaque a dictis executoribus insequētibus fuerit captus, & ad Iudicem ipsius loci banni, & delicti ductus, quia adhuc per talem Iudicem puniri non potest, sed relaxari debet, & ad locum, vbi captus est, remitti, vt tenuerunt Bald. in l. sicuti. §. Aristo. ff. si serui-

tus

tur vendicetur. & in l. nō est verisimile. in vltima lectura nu. 6. vers. tu dic. ff. quod metus causa. Angel. de Malefic. in d. verbo, quod fama publica. nume. 62. vers. sexto quæritur an si officialis. & ibi, Bernardin. de Landriano in addition. Barbat. cons. 26. per totum. lib. 1. Florian. in d. §. Aristo. sub nu. 1. Roland. cons. 60. nu. 16. & sequ. lib. 2. Iaf. in d. l. fin. ff. de iurisd. omn. iud. col. 1. num. 4. & ibidem Marsil. num. 9. & cons. 121. nume. 1. cum seq. Clar. in pract. crim. q. 29. ad fin. nu. 10. vers. sed pone, quod familia. Bonacossa in tract. commun. opinion. crimin. in verbo, delinquens si prosequatur. fol. 51. col. 2. in 1. part. Ioannes maria Montic. d. reg. 12. nu. 27. vers. quod verum est. Bosſ. d. tit. de captur. reorum. nume. 34. & tit. de fauorib. defens. reorum. num. 7. in fine. Gomez. d. tit. de captur. reorum. nu. 5. versic. pulchrum tamen est dubium. dicens esse opinionem veram tuendam, & practicatam, & ibi etiam addentes ad eum. Brunorus à Sole dicens esse veram, & communem opinionem quam pluribus probat, & ab impugnantibus defendit in suis quæstionibus legalib. q. 30. nu. 40. & plurib. sequ. Farinac. d. q. 7. nu. 41. vers. amplia hanc nouam limitationem. dicens, quod licet Augusl. de Arim. in addition. ad Angel. de Malefic. in loco allegato, Angel. de Perus. in l. Graccus. colum. 1. nu. 4. C. ad l. Iuliam de adulter. & Roman. in l. 1. §. occisorum. col. pen. nu. 18. ff. ad Senatusconsul. Sillan. contrarium tennerint, &
6 secundum eorum sententiam seruatum fuisse testatur Paris de Puteo in tract. de sindicat. in d. verbo, captura. cap. 4. nu. 2. in quodam, qui commiserat delictum Perusij, & fuit insecutus à familia vsque ad Ciuitatem Florētiæ, & ibi captus; cum quibus conuenit Cōrad. d. tit. de captura reorum. nu. 9. vers. septimo amplia. fol. 269. tamen non est recedendum à prima opinione, quæ est cōmunis, & magis practicata, prout testantur Bosſ. Gomez. Clar. Bonacos. & Brunor. à Sole supracitati, & præter eos Barbat. d. cons. 26. in finalibus verbis, quibus addi possunt Corne. d. cons. 159. in toto. lib. 2. vbi re ad partes disputata opinionem istam firmat, quam ex multis probat, & contrarijs respondet. Iaſ. in d. l. fin. sub nu. 4. Herculan. in tract. de cantion. de non offend. cap. 37. nu. 16. vers. quero aliquis. latissimè Cepol. in d. l. quis sit fugitiuus. d. §. idem Celsus. nu. 7. vers. item iste text. & nu. 8. & sequ. vers. item facit, & infra. vbi quæstione in vtramque partem discussa, & accuratè disputata opinionem hanc firmat, & ad allegata in contrarium respōdet, idem antea fecit Alberic. de Rosat. in tract. de statut. lib. 4. qō. 78. in tota. Caualcan. iam citatus de Brachio Regio part. 2. nume. 41. d. versic. quid modo si capiendus in alienam iurisdictionem. & Ludouic. Sacca d. cons. 18.
7 nu. 9. & alij per eum citati, & benè, quia non licuit executoribus iusdicentis loci bāni, seù delicti capere cōdemnatum in alio territorio, in quo citari non potest per capturam. l. cum vnus. §. is qui. ff. de bonis authorit. Iu-
8 dic. possid. & quia forma tradita est à iure, quod petatur remissio à Iudice loci, vbi degit. §. si verò quis comprehensorum. in authent. vt nulli Iudicum. qua forma non seruata actus redditur nullus. c. cum dilecta. de rescript. & captus tanquā spoliatus propria libertate in eandē libertatē restitui debet. l. qs sit fugitiuus. §. itē Celius scribit. ff. de ędilit. edict. & c. ex parte. in princ. de verbor. signific. & ibi certa formā data est à iure, si cōtra talem formā fit solo verbo, quod est gestum, ipso iure non valet, si autem fit aliqd
9 facto exequendo, id debet per contrarium factum reuocari. l. 1. ff. de pœnis. Quinimo dixit Nellus in tract. de bannit. in 2. part. secundi temporis. qō. 33. in fine, quem sequutus
10 est Roland. cons. 60. nu. 17. lib. 2. quod si bannitus dormiendo in territorio, in quo securus stabat, caderet, & hoc modo in territorium, à quo bannitus erat, perueniret, non posset ibi retineri, & puniri, sed remittēdus esset ad locum, à quo cecidit, nisi expergefactus ibi permansisset, argumento l. si seruus seruum. §. si fornicarius. ff. ad l. Aquil. Nec refert, quod in qua prouincia quis deliquit, in ea puniri debet, omni priuilegio cessāte, authen. qua in prouincia. C. vbi de crimine agi oportet. quia respondetur, quod remissio petenda est, vt supra dictum fuit, quod si dicatur, quod postquam delinquens per capturam deuenit in manus Iudicis, qui condemnauit, frustra videtur peti relaxatio in pristinam libertatem, cum mox ad requisitionem
11 ipsius Iudicis delicti facienda esset remissio ad eundem locum per Iudicem loci, vbi facta erat captura, & proinde petenti obstet exceptio dolo facis petere, quod restituturus es. c. dolo facit. de reg. iur. in 6. quia pro
12 responsione dicitur, quod Dominus vel Iudex, in cuius territorio alterius territorij bānitus fuit captus, potest eum repetere. l. 1. §. 1. & ibi glos. in verbo, vendicare posse. ff. de rei vendicat. & l. de iure. in princ. ff. ad municipal. Nec repelli potest exceptione prædicta ex regula, dolo facis, quia ea non ha-
13 bet locum in spoliatis maximè propria libertate per ea, quæ leguntur, & notantur in l. extat. ff. quod metus causa. & in l. si de possessione. ff. de indicijs. & quia etiam tales remissiones hodiernis temporibus non fiunt, & ideo cum non teneatur Iudex loci capturę remittere ad Iudicem delicti, cessat exceptio supradicta, vt notatur in clemen. pastoralis. de re iudic. & ita ex prædictis Iuribus, & rationibus pulcrè, & subtiliter determinat Baldus in quodam subdito Comitis Sabaudiæ, qui interfecit quendam dicti Principis subditum, & fugit ad territorium Comi-

tis

tis Virtutum, vbi violenter captus fuit per
quosdam conuicinos suos subditos præfati
Comitis Sabaudiæ, & inde etiam grauiter
vulneratus extractus, & ductus in potestaté,
& baliam Potestatis Bugellę gerentis vicem
Comitis Sabaudiæ, vt scilicet dictus Pote-
stas Bugellę requisitus à Potestate Vercella-
rum, à cuius iurisdictione violenter fuit ex-
tractus homicida, teneatur eum relaxare, &
in pristinum statum restituere, cons. 209. qui
dam subditus, per totum lib. 2. & est consiliú
illud ad hoc propositum allegatum sub nu.
72. lib. 1. in antiqs per Decian. in tract. crim.
tomo 1. lib. 4. rubrie. extra territorium suum
iudicare non potest. cap. 29. nu. 19. vers. qui-
dam captus, quod inquit non potuisse repe-
rire in nouis, de quo consilio sub eodem nu.
72. meminit etiam Bernardin. Landrian. in
addition. ad Angel. de Malefic. in loco sępius
citato in apostilla in verbo, falsa. ad fin. & q.
14 dem quando Iudex aliquem iniustè capit, &
in carceribus ponit, vim tali capto infert,
eumque propria libertate spoliat. l. pleri-
que. in fine. ff. de in ius vocando. l. 1. & l. 2. ff.
de liber. homin. exhiben. & l. Titio centum.
§. Titio, il primo. ff. de condit. & demonstrat.
15 qui spoliatus ante omnia restituendus est. l.
1. ff. de vi, & vi armat. l. si quis ad se fundum.
C. ad l. Iuliam de vi public. l. fin. C. de ordin.
cognit. l. meminerint. C. vnde vi. l. 1. C. si per
vim, vel alio modo. cum vbique notatis, nec
sic per vim spoliato aliqua exceptio obijci
potest. l. 1. §. & parui. ff. quod vi, aut clam, &
notat Dynus in c. qui ad agendum. de regul.
iur. in 6. & sunt considerationes Bart. in d. q.
6. incipiente, Lapus fuit captus, post princi
16 pium sub nu. 1. cum enim malefactor in vno
Territorio ad aliud diuersi Domini Terri-
torium se contulit, statim Dominus primi
Territorij priuatus est potestate capiendi,
quia non licet ponere pedem in alieno Ter
ritorio d. l. sicuti. §. Aristo. ff. si seruitus vindi-
cetur. & mutato Territorio statim dicitur
17 mutata potestas, argumento l. si dominium.
ff. de furt. & l. quis sit fugitiuus. §. item Celius
scribit. ff. de ędilit. edict. & propterea Iudex,
in cuius territorio iniustè captus est, potest
eum repetere, allegando, quod capi nó po-
tuit, vt post Bartol. in l. si cui. §. fin. ff. de accu-
sat. concludit Angel. de Malefic. in d. verbo,
quod fama publica. sub nu. 62. vers. sexto quæ
ritur. quæ repetitio non solum cópetit, quan
do delinquens captus in alieno territorio,
quàm delicti, est subditus loci, vbi est cap-
tus, cum liceat Domino védicare subditum
18 suum à quocunque illum indebitè tenente.
l. 1. §. 1. cum gl. in verbo, vendicare posse. ff.
de rei védicat. & l. de iure. in princ. ff. ad mu-
nicipal. & de incol. & ibi etiam glos. & scri-
bentes, Ludouic. Sacca d. cons. 18. nu. 6. vers.
quod verò. & vltra eum Bald. d. cós. 209. post
19 principium lib. 2. sed etiam quando talis ca
ptus nó est subditus Domini loci, in quo ca-
ptus fuit per executores, vel alios de alieno
territorio, quia adhuc ius repetitionis com-
petit Domino, cuius iurisdictio turbata est,
& cui etiá iniuria illata dicitur, vt dicit An-
gel. de Malefic. in loco citato, in fine dictæ se
xtæ quęstionis, post Florian. in d. §. Aristo. sub
nu. 1. de cuius mente etiam subdit, quod etiá
si Dominus, vel Iudex loci factę capturæ nó
20 repeteret captum, adhuc is pristinæ liber-
tati restituendus esset, cum captura sit nul-
la, quod satis æquum videtur, & expressè tra
ditur per Florian. in d. §. Aristo. sub num. 1. &
per Boeri. decis. 29. nu. 4. & dicit Corn. cons.
159. num. 12. vers. quę omnia. lib. 2. quod per-
21 missio capiédi in territorio proprio est ra-
tione iurisdictionis, & superioritatis, quam
capiens habet in suo territorio, quæ cum ces
set in alieno, merito captura in eo fieri non
potest, & si fiat, dicitur inferri iniuria Do-
mino, quia alius se intromittit ostendendo
superioritatem aliquam in suo territorio,
22 vltra quod videtur impediri securitas, quá
Princeps existentibus in suo Territorio præ
stare tenetur, vt dicit Hercul. d. cap. 37. sub
nu. 17.
23 Quod si repetitio huiusmodi capti fiat per
Dominum, vel per Iudicem loci, vbi captus
fuit, & à Domino, vel Iudice capiente, vel
detinente denegetur, Iudex, si sine Domini
consensu denegauerit, ab ipso Domino, ad
quem recurrendum esset, pœna trium libra-
rum auri punietur. Boer. decis. 29. num. 2. &
24 sequ. quod si & Iudex, & Dominus remitte-
re negauerint, iure eidem Domino, vel Iudi
ce loci factæ capturę ad repręsalias deueni-
re poterit, tanquam ad remedium subsidia-
rium contra denegantes, vel vltra modum
differentes iustitię complemento omni iure
licitum, & permissum. cap. Dominus noster.
23. qó. 2. Innocent. in cap. cum olim. de resti-
tut. spoliat. glos. & Doctores in Authent. &
omnino. C. ne vxor pro marit. Bart. in tract.
de repręsalijs, per totum. Ioan. Iacob. à Ca-
nib. in suo simili tract. in 1. parte in rubr. de
iniur. & damno dat. num. 14. & sequ. Martin.
Laudens. pariter in simili tract. nu. 1. & sequ.
& ferè per totum. Boss. in pract. crim. tit. de
iniur. nume. 36. & sequ. & post eos Ludouic.
Sacc. d. consil. 18. ad finem. nu. 10. vers. si ergo
Dominus. & vltra eum Guido Papæ decis.
32. 33. & 34. Franc. Marc. decis. 767. nume. 5.
in 1. part. & latius decis. 358. & 359. in 2. par-
te & infiniti alij, quos refert, & sequitur Pe-
tr. Belluga in Speculo Principum rubr. 11. §.
iam supra diximus. num. 3. & 4. versic. & offi-
ciales. & ibi etiá ampla apostilla Cammilli
Borelli sub litera. B. in verbo, reprępalijs. fol.
43. & sequ.
25 An autem etiam bellum mouere possit hoc
casu Dominus sic offensus, quæstionem esse
altiorem indaginem requirentem dicit Her

culan.

culan.d.cap.37.num.17.in fine,& benè, quia
ad indicendum bellum multa requirũtur,de
qnibus habetur per glos. & scribentes in c.1.
2.& 3.23.qó.2.per Martin.Laudens.in tract.
de bello. qó. 3.5.18.37.38. per Franc.Arias
in eodem tract.in princ.per Boer.decis.178.
in tota,latius per Couaru.in c.peccatum.de
regul.iur.in 6.in secunda parr.relect.§.nono,
& §. decimo, folio mibi 535. & sequ. & per
Iulium Ferret.in tract.de re,& disciplin.mi-
litar.rubric. de iusto, & iniusto bello. folio
147.& sequent.ad quos libentissimè Lectorẽ
remitro.
26 Cæterum, qui dictam capturam in alieno
territorio fecerunt, ex quo Dominum illius
territorij offenderunt,ibique forum ratione
offensionis sortiuntur, proculdubio ab ipso
Domino,& eius Iudicibus puniri possunt.vt
per Herculan.d.cap.37.nume.16. post versic.
quarto aliquis. & probatur in l.1. & in auth.
27 qua in prouincia.C.vbi de crimin.agi opor-
tet. Et si capientes forenses sint,& non sub-
diti Domini per capturam in eius Territo-
rio factam offensi,veluti carcerem priuatum
committentes,& iurisdictionem, & merum
Imperium alterius vsurpanres, pœna vltimi
supplicij tenentur, vt in indiuiduo dicit Lu-
duuic.Sacca d.cons.18.sub num.1. per l. pri-
mam, cum ibi notar.per Doctores,& præser
tim per Bald.in princ. C.de priuat. carcer.
& copiosè docet Boeriusdecis. 29. nume.7.
vers.quare non remittuntur, & infra.faciunt
tradita per Afflict. super const. Regni. lib.1.
rubr.46.de prohibit. official.occas.in cõstit.
duram.nu.3. & 9. & per Menoch.in tract. de
arbitr.iudic. lib.2. cent. 4. casu 320. in toto.
per Capic.decis.130.in 3.dub.nu.21. & sequ.
per Cranet.cons.18. nu. 2. & per alios, quos
adduxi, & sequutus sum in meis prioribus
resolutionib.crimin.centur.2 casu 176.num.
6.vers.quinimo. quod tamen intelligere vi-
28 dẽtur Afflict & Menoch.in his, qui alterius
iurisdictionem vsurpant in arduis,secus au-
tem in leuibus, quia tunc mitiori pœna Iudi
cis arbitrio tenentur,quod mihi semper pla
cuit, quia turbans iurisdictionem alterius,
aut violans inuadendo alienum Territoriũ,
& ibi homines capiendo, verbaliter citãdo,
vel alios actus iurisdictionales faciendo, vel
damna inferẽdo, tenetur crimine stelliona-
tus, & pœna extraordinaria punitur. Bossi.
in pract.crim.tit.de crim.stellionat. in prin.
& videtur etiam iste casus comprahensus in
capitibus legis Iuliæ de vi pub.vel priuat. iu
xta titulum.ff. & C ad l. Iuliam de vi pub.&
29 priuat. cuius pœna hodie est arbitraria, Io-
doc.in pract.crim.cap. 100.de vi priuat. nu.
9.vers.verum.Clar.in pract.crim. q.83. num.
4.versic.vim publicam. Cacher. decis. Pede-
mont.105.nu.7.Crauett.cons.18.nu.17. Me-
noch.in tract.de Arbitr. Iudic.lib. 2. cent.4.
casu 394.nu.1. & ipse probaui in dictis meis
prioribus resolutionibus criminalibus cent.
1.casu 8.nu.10.& casu 46. nu.5. & bene facit
Afflict.super constitut. regni. lib. 1. rubr.46.
de prohibita officialium occasion. in cõstit.
duram. nume.7.vers.quid autem de illis, vbi
30 ait,quod si quis authoritate propria sine au
thoritate superioris capit, arrestat,vel deti-
net homines, etiá sub prætextu debiti, per-
dit ipsum debitum, & pœnis corporalibus
subijcitur, per text.in §.quia verò. in auth.vt
nulli Iudicum. & quod etiam tenetur pœna
legis Iuliæ de vi public.si cum armis id fece-
rit, vel de vi priuata, si sine armis, vt in l.5.
in princ.ff ad l.Iuliam de vi public. & potest
etiam puniri de priuato carcere, vt in l.vni-
ca. C.de priuat. carcer. vnde dixit Ludouic.
Sacca d.cons.18.nu.4. quod pro turbata iu-
risdictione quis grauiter puniri potest, ad-
ducens Bart.& Doctores in l.1.§. 1. ff. si quis
iusdicenti nõ obtemp.Ioan.Iacob.Leonard.
inter cons.feudal.Brun.cons.114.nume.485.
fol.90.& Bossi.in tit. de capt.nu.16. & 17. ad
idem adduci potest Bald.cons.212.num.2.&
sequ.vsque ad finem.lib.3.vbi loquẽs in quo-
31 dam, qui sine superioris mandato, quod ta-
men habuisse asserebat, capi fecerat alium
iniustè, tanquam suum debitorem,vult,quod
Iudex ob iniuriam factam suæ iurisdictioni
possit punire iniuriantem pro suo motu ex-
traordinaria pœna; & suo credito priuare,
& ad damna, & interesse capti condemna-
32 re, vel etiam pœna priuati Carceris puni-
re, & si contra ingredientem agrum meum
me inuito possum agere actione iniuriarum,
saltem de consuetudine,vt,post Ioannem de
Anan.in cap.omnibus.nu.4.de cleric. venat.
tradit Clar. lib.5. recept. sentent. §. iniuria.
nu.2.vers.nunquid. fortius mihi licebit con-
tra intrantem violẽter iurisdictionem meá,
in eaq; me turbantem:& qđ quilibet Iudex,
33 vel Magistratus possit mulctare, & extra or-
dinem punire turbantes, vel contemnentes
eius iurisdictionem propter iniuriam factá
eius officio, latè ostendit Alexan.cons.35.in
secundo dub.per totum.num.4.& sequ.vsque
ad finem.lib.2.& verissima est Doctorum di-
34 stinctio, quod aut iniuria infertur officiali
prætextu officij, & dignitatis,& tũc ipsemet
cognoscere potest, & punire delinquentem,
aut infertur ex causa priuata, & odio parti-
culari, & tunc non potest ipse offensus co-
gnoscere, sed ad superiorem debet recurre-
re, sicut quilibet alius, vt determinat Oldr.
cons.7.in toto: & post eum Decian.in tract.
crim.lib.4.cap.42.num.1.tomo 1.idem colli
gitur ex congestis per Crauett.cons.232.nu.
7.8.9. per Roland.cons.16. & cons.48. lib.2.
per Parid. de Puteo in tract. de Syndicat. in
verbo,iniuria officialis.cap.3.per totum.per
Menoch.in tract.de arbitrar.Iud lib.2.cent.
3.casu 263.nu.7. & in dictis consilijs ponunt
etiam Crauett. & Rolád. quid de iniuria fa-

cta

Eta Domino loci in solidum, vel pro parte tantum, an & tunc cognitio, & punitio spectet ad officialem ipsius Domini solum, vel etiam aliorum condominorum, an verò ad superiorem, & directum Dominum infeudantem, vel alium,

36 Quod si capientes sint subditi Domini per capturam in eius Territorio factam offensi, puniri etiam possent de crimine lese Maiestatis, quasi quod ex tali actu publica lædatur Maiestas, vt videtur probare text. in d.l. 1.C.de priuat.carcer.cum ibi notat.per Doctores, & præsertim per Bald. & Alberic. & ostendunt Hyeron. Gigas in tract. de crim. læsæ Maiest. lib.1. rubr. qualiter & à quibus crimen læsæ Maiest.committatur.q.35. nu.1.& sequ.fol.mihi 80. & Farin. in pract. crim.tit. de carcerib.& carcerat.q.27.nume.9. & post eos in proprijs terminis nostris Ludouic. Sacca d.conf.18.nu.2.verf. quinimo si subditus esset. & faciunt notata per Ioan. Iacob. de Leonard. inter consil. feudalia diuersor. conf.114.nu.485.& per Bossi.d.tit. de captura. nu.16, & 17.

EPITOME.

De emptore rei furtiuæ scienter criminaliter puniendo, & ad restitutionem rei condemnando, & an prætium pro ea exbursatum recuperare debeat, si eam emens, protestatus fuerit, quod si ea non esset venditoris, illam pro Domino emere intendebat pretio sibi prius restituto, iuxta cautelam à nonnullis traditam, de cuius veritate disputatur; & quid in rebus redēptis per Christianos à Piratis, & latrunculis Turcicę gētis, qui eas deprædauerant, & nostris vi abstulerant, vt sæpissimè euenit, si ab illarum primis dominis recuperari intenduntur.

SVMMARIA.

1 *REM furatam scienter emens ad qua teneatur.*

2 *Rem furatam scienter emens cum protestatione quod si res non erat venditoris, quod intelligebat illam emere pro vero Domino rei, an inuetur tali cautela.*

3 *Rem furtiuā emens licet cogatur restituere Domino, etiam pretio sibi non restituto, Cautel. Cepol. est, vt emat nomine eius, cuius est res empta, restituto sibi pretio; & de vi huius cautela hic latè.*

4 *Emens rem depradatam, an tutè emat cum cautela x. Cepol.*

Cautela Cepol. nume.10. pro emente rem alienam scienter, an sit tuta in hoc casu disseritur.

5 *Pretium rei furata empta non esse restituendum emptori, qui sciuit venditorem non esse Dominum, nec posse rem illam vendere.*

6 *Cautela. x. Cepol. pro emente scienter rem furatam reprobatur, & qui ea vtitur præsumitur in dolo.*

7 *Nimia diligentia, vbi non expedit, prabet causam suspicandi de dolo.*

Vna via prohibitum, altera via concedendū non est. ibid.

8 *Cepol. cautel. x. reprobatur à multis præsertim à Natt. conf.416. vltra alios.*

9 *Emens rem furtiuam cum cautel. Cepol. non potest dici, quod negotiū Domini rei vtiliter gesserit, si habet Dominus pretium restituere pro re sua, vide infra. nu.20.*

10 *Actio negotiorum gestorum non competit, quā do quis putat vtiliter negocium gerere, & patrifamilias illud ita fieri non expedit.*

11 *Occasio emendi res furtiuas non est danda, propterea quod inuitarentur homines ad delinquendum.*

12 *Emens rem furatam scienter pro restituēdo Domino, cui ablata fuit, non habet actionem negociorum gestorum contra Dominum, nisi ille ratum habeat.*

13 *Hostien. doctr. per Cepol. allegat. in caut. x. qualiter sit intelligenda.*

Protestatio, quando publicè facta, dicatur. ibidem.

14 *Protestatio facta coram testibus, vel aliter per scripturam dicitur fieri palàm, non autem publicè.*

Verbum, palàm, differt à verbo, publicè. ibid.

15 *Inueniens rem, quam scit non esse derelictam, debet protestari, & facere publicare velle restituere, & proclamata, & cridas manifestare, & si non inuenit Dominum, tunc tutè retinebit.*

16 *Cridæ, vel proclamata circa rem inuentā excludunt, quemcunque habentem ius in re, vel ad rem, & impediunt ne quis audiatur.*

17 *Emens rem deprædatam, vt Domino restituat, tunc potest recuperare pretium, & intercesse suum, si Dominus illam rem nullo modo, vel cum magna difficultate recuperare posset; sed hanc impossibilitatem, vel magnam difficultatem emens probare tenetur.*

18 *Emens rem furtiuam non tenetur furti, sed eam restituere Domino absque eo, quod possit pretium repetere: si emit nomine Domini, & ei us negocium vtiliter gessit. & nu.19.*

19 *Qui pro re aliena inueniēda expendit aliquid de suo, Dominus rei tenetur expensam restituere actione negociorum gestorum.*

Limita, si parum expendit, vt ibi.

20 *Emens, vel recuperans rem alterius raptam ab hostibus, aut à Piratis, potest in restitutione retinere pretium, quod expendit pro illa recuperanda.*

&a opinione Nattæ, subdat eam non affir-
mare, tamen ab ea recedendum nõ videtur,
tum ex authoritatibus, & rationibus prædi-
ctis, tum etiam ex alijs adductis per Natt.
9 d.consi.436. vbi considerat, quod non potest
dici, quod emptor rei furtiuæ, vel vi ablatæ
negocium Domini vtiliter gesserit, si habet
pretium restituere pro re sua, quam à fure,
vel prædone recuperare nullo reddito pre-
10 tio potuisset, nec competat actio negotio-
rum gestoru, quando quis putat vtiliter ne-
gotium gerere, & patri familiàs id fieri non
expediebat. l. sed an vltro. in fi. ff. de negot.
gest. & quod aliàs si huiusmodi protestatio
iuuaret inuitarentur homines ad emendum
11 res furtiuas, vel vi ablatas, cum cupiant il-
las alienare, & ex distractione ad pecuniam
peruenire, quod ab omni ratione alienum
est, & à quacunque lege detestandum. cap.
erit autem lex. 4. distinct. & l. conuenire. ff. de
pact. dotal. & adducit præterea Bald. & Ca-
strens. in l. 1. ff. de negot. gest. dicentes, quod
12 qui emit rem deprædatam pro restituendo
illis, quibus est ablata, non habet actionem
negociorum gestorum contra Dominu, nisi
ille ratum habeat, quia istud est negocium,
quod pertinet ad eum ratihabitione nõ au-
tem re ipsa, vel ipso gestu.
13 Nec obstat Host. per Cepol. allegatus, quia
debet intelligi secundum iura per ipsum ad-
ducta, vt per Bart. in d. l. non solum. §. libera-
tionis. ff. de liberatione legata. & sic secun-
dum l. non existimo. ff. de administrat. tutor.
& cap. vt nostrum. §. fin. ff. de election. de qui-
bus meminit Hostiens. quę loquuntur de pro
testatione publicè facta, quę tunc intelligi-
tur, quando solemniter publica fit, & publi-
catur, ita quod omnibus pateat. Bartol. in l.
1. §. penult. per illum text. ff. de suspect. tutor.
& dicitur publica quasi populica. Felin. in c.
exceptionem. col. penult. de exception. Nec
14 satis est, quod fiat coram testibus, vel aliter
per scripturã, quia tunc dicitur fieri palàm,
non autem publicè, vt ibi tradit Felin. con-
stituens differentiam hanc inter verbum, pa
làm, & publicè, vt benè aduertit Bos. d. tit.
de furt. sub nu. 50. vers. sed quamuis. inquiens
propterea in hoc cõsistere totam vim deci-
sionis Hostiensis, quã non benè gustauit Ce-
pol. subditque se ad hoc adducere text. aper
tum in l. falsus. §. qui alienum. ff. de furt. lo-
quentem de illo, qui inuenit rem, quam scit
15 non esse derelictam, & dicentẽ, quod si vult
euitare suspicionem furti, debet protestari
se facere, vt restituat per cridas scilicet, &
proclamata, vt ipse Bossius intelligit, per
glos. in c. quia frustra. de vsur. & Felyn. in c.
cum dilecti. col. 7. sub num. 7. de accusation.
sequitur Ioseph de Ludouic. d. decis. 42. num.
3. vers. vlterius d. cautela. & nouissimè Ioan.
16 Bonifat. d. §. contrectatio. sub nu. 98. ad me-
dium. Huiusmodi enim cridę excludunt quẽ
cunque habẽtem ius in re, vel ad rem, & im-
pediunt, ne quis audiatur. Alciat. consil. 57.
quæritur stante statuto. nu. 2. & 5. tomo 1. lib.
2. & post eum Ioseph de Ludouic. d. decis. 42.
ad finem. nu. 4. Vlterius aduertit Natta d.
consi. 436. sub nu. 5. vers. postremò, quod Ho-
stiens. nõ simpliciter dicit, quod qui rẽ emit
17 deprædatam, vt Domino restituat, possit
recuperare pretium, & interesse sui, sed ita
demum, si aliàs Dominus rem illam nullo
modo, vel cum magna difficultate recupe-
rare posset, adeo quod ementi, volenti pre-
tium consequi à Domino, incũbit onus hãc
impossibilitatem, vel magnam difficultatem
probandi, aliàs non obtinet, vt ipse Natta
subiungit nu. 6. & 7. Idem videtur tenere Af-
flict. a Natta non citatus in c. 1. §. raptoribus.
col. 2. num. 6. vers. secundo nota. de pace iu-
18 ram. firmand. io vsib. feudor. vbi ait, quod li-
cet quando quis ignoranter emit rẽm furti-
uam non teneatur furti, sed tantumodo te-
neatur eam restituere Domino absque eo,
quod possit pretium repetere tamen si emat
nomine veri domini, comparente postea do
mino, & petente restitutionem rei, emptor
ab eo recuperat pretium, si gessit vtile nego-
tium ipsius Domini, secundum opinionem
Hostiens. sequutam a Cepol. pro qua dicit
facere Bart. in l. falsus. §. qui alienam. in fina
libus verbis. ff. de furtis. vbi inquit, quod si
19 pro tua re inuenienda aliquid expẽdidi te-
neris mihi ad illud reddendum actione ne-
gotiorum gestorum; subdit tamen Afflict.
hoc esse limitãdum, vt procedat, quando em
ptor emit modico pretio, quia tunc videtur
vtile negotium domini gessisse, secus si emit
magno precio, vel quanti res valet, tũc enim
non dicitur fecisse vtile negotium Domini,
& consequenter tenetur eam restituere, &
nõ repetit pretium, vt ibi per ipsum Afflict.
quem sequi videtur ad eũ simpliciter se re-
mittens Bossi. d. tit. de furt. sub nu. 50. in fine,
& dicit Afflict. quod ita fuit in contingentia
facti consultum, & obtentum in magna Cu-
ria Vicariæ Neapoli, & faciunt tradita per
Felyn. in d. cap. cum dilecti. de accusat. sub
nume. 7. vers. vtrum autem. & nuper Ioan. Bo
nifat. d. §. contrectatio. nu. 96. ad finem.
20 Sanè secundum dictum Cepollæ supra rela-
tum de emente ab hostibus, vel a latruncu-
lis rem raptam, vt à Domino eam petente
pretium exbursatum recuperet, sequutus est
Alciat. in d. tract. de præsumpt. reg. 3. præsum
pt. 29. nume. 4. vers. secundo declarat. & ante
eum Iason in l. si pretium. C. de procuratori-
bus, & nouissimè Ioan. Bonifat. in tract. de
furt. §. contrectatio. num. 96. vers. qui autem a
latronibus. folio mihi 140. qui etiam ad idẽ
allegat text. in l. in bello. §. si quis seruum. ff.
de capt. & postlim. reuers. & Simon de Pret.
in tractat. de interpretat. vltimar. volunt. lib.
3. dubitat. 1. solut. 3. nu. 4. vers. quęritur cũ illi,

& a opinione Nattæ, subdat eam non affirmare, tamen ab ea recedendum nō videtur, tum ex authoritatibus, & rationibus prædictis, tùm etiam ex alijs adductis per Natt.
9 d. consf. 436. vbi considerat, quod non potest dici, quod emptor rei furtiuæ, vel vi ablatæ negotium Domini vtiliter gesserit, si habet pretium restituere pro re sua, quam à fure, vel prædone recuperare, nullo reddito pre-
10 tio potuisset, nec competat actio negotiorum gestorū, quando quis putat vtiliter negotium gerere, & patri familiàs id fieri non expediebat. l. sed an vltro. in fi. ff. de negot. gest. & quod aliàs si huiusmodi protestatio iuuaret mutarentur homines ad emendum
11 res furtiuas, vel vi ablatas, cum cupiant illas alienare, & ex distractione ad pecuniam peruenire, quod ab omni ratione, alienum est, & à quacunque lege detestandum, cap. erit autem lex. 4. distinct. & l. conuenire. ff. de pact. dotal. & adducit præterea Bald. & Castrens. in l. 1. ff. de negot. gest. dicentes, quod
12 qui emit rem deprædatam, pro restituendo illis, quibus est ablata, non habet actionem negociorum gestorum contra Dominū, nisi ille ratum habeat, quia illud est negotium, quod pertinet ad eum ratihabitione nō autem re ipsa, vel ipso gestu.
13 Nec obstat Host. per Cepol. allegatus, quia debet intelligi secūdum iura per ipsum adducta, vt per Bart. in d. l. non solum. §. liberationis. ff. de liberatione legata. & sic secundum l. non existimo. ff. de administrat. tutor. & cap. vt nostrum. §. fin. ff. de electione. de quibus meminit Hostiens. quę loquuntur de protestatione publicè facta, quę tunc intelligitur, quando solemniter publica fit, & publicatur, ita quod omnibus pateat. Bartol. in l. 1. §. penult. per illum text. ff. de suspect. tutor. & dicitur publica quasi populica. Felin. in c. exceptionem. col. penult. de exception. Nec
14 satis est, quod fiat coram testibus, vel aliter per scripturā, quia tunc dicitur fieri palàm, non autem publicè, vt ibi tradit Feln. constituens differentiam hanc inter verbum, palàm, & publicè, vt benè aduertit Boss. d. tit. de furt. sub nu. 50. vers. sed quamuis. inquiens propterea in hoc cōsistere totam vim decisionis Hostiensis, quā non benè gustauit Cepol. subditque se ad hoc adducere text. apertum in l. falsus. §. qui alienum. ff. de furt. loquentem de illo, qui inuenit rem, quam scit
15 non esse derelictam, & dicentē, quod si vult euitare suspicionem furti, debet protestari se facere, vt restituat per cridas scilicet, & proclamata, vt ipse Bossius intelligit, per glos. in c. quia frustra. de vsur. & Felyn. in c. cum dilecti. col. 7. sub num. 7. de accusation. sequitur Ioseph de Ludouic. d. decis. 42. num. 3. vers. vlterius d. cautela. & nouissimè Ioan.
16 Bonifat. d. §. contrectatio. sub nu. 98. ad medium, Huiusmodi enim cridę excludunt quē cunque habētem ius in re, vel ad rem, & impediunt, ne quis audiatur. Alciat. consil. 57. quæritur stante statuto. nu. 2. & 5. tomo 1. lib. 2. & post eum Ioseph de Ludouic. d. decis. 42. ad finem. nu. 4. Vlterius aduertit Natta d. consf. 436. sub nu. 5. vers. postremo. quod Hostiens. nō simpliciter dicit, quod qui rē emit
17 deprædatam, vt Domino restituat, possit recuperare pretium, & interesse suū, sed ita demum, si aliàs Dominus rem illam nullo modo, vel cum magna difficultate recuperare posset, adeo quod ementi, volenti pretium consequi à Domino, incūbit onus hūc impossibilitatem, vel magnam difficultatem probandi, aliàs non obtinet, vt ipse Natta subiungit nu. 6. & 7. Idem videtur tenere Afflict. a Natta non citatus in c. 1. §. raptoribus. col. 2. num. 6. vers. secundo nota. de pace iu-
18 ram. firmand. in vsib. feudor. vbi ait, quod licet quando quis ignoranter, emit rēm furtiuam non teneatur furti, sed tantūmodo teneatur eam restituere Domino absque eo, quod possit pretium repetere tamen si emat nomine veri domini, comparente postea domino, & petente restitutionem rei, emptor ab eo recuperat pretium, si gessit vtile negotium ipsius Domini, secundum opinionem Hostiens. sequutam a Cepol. pro qua dicit facere Bart. in l. falsus. §. qui alienam. in finalibus verbis. ff. de furtis. vbi inquit, quod si
19 pro tua re inuenienda aliquid expēdidi teneris mihi ad illud reddendum actione negotiorum gestorum; subdit tamen Afflict. hoc esse limitādum, vt procedat, quando emptor emit modico pretio, quia tunc videtur vtile negotium domini gessisse, secus si emit magno precio, vel quanti res valet, tūc enim non dicitur fecisse vtile negotium Domini, & consequenter tenetur eam restituere, & nō repetit pretium, vt ibi per ipsum Afflict. quem sequi videtur ad eū simpliciter se remittens Bossi. d. tit. de furt. sub nu. 50. in fine, & dicit Afflict. quod ita fuit in contingentia facti consultum, & obtentum in magna Curia Vicariæ Neapoli, & faciunt tradita per Felyn. in d. cap. cum dilecti. de accusat. sub nume. 7. vers. vtrum autem. & nuper Ioan. Bonifat. d. §. contrectatio. nu. 96. ad finem.
20 Sanè secundum dictum Cepollæ supra relatum de emente ab hostibus, vel a latrunculis rem raptam, vt à Domino eam petente pretium exbursatum recuperet, sequutus est Alciat. in d. tract. de præsumpt. reg. 3. præsum pt. 29. nume. 4. vers. secundo declarat. & ante eum Iason in l. si pretium. C. de procuratoribus, & nouissimè Ioan. Bonifat. in tract. de furt. §. contrectatio. num. 96. vers. qui autem a latronibus. folio mihi 140. qui etiam ad idē allegat text. in l. in bello. §. si quis seruum. ff. de capt. & postlim. reuers. & Simon de Pret. in tractat. de interpretat. vltimar. volunt. lib. 3. dubitat. 1. solut. 3. nu. 4. vt rs. quæritur cū illi, & in-

& infra: fol. mihi 189. & 190. vbi quęrit, cum Iratæ Turcarum per deprædationem per-
21 sonarum, & rerum per eos factam ex nostris Christianis in Mare quãdoque propè litora nostra firma Naue ponũt vexillum fœderis, & redemptionis vulgariter nuncupatum, *la bandiera di riscatto*, an liceat nostris tuta, & bona conſciẽtia ab eis emere res ſic per eos à nostris captas, & a Dominis ipsarum rerũ possint vendicari cõtra dictos emptores abſque restitutione pretij per eos soluti Piratis, & dicit videri nõ licere, quia quod isti latrones rapiunt non faciunt ſuũ, & remanet Domini. l. postliminium. §. à Piratis. & l. latrones tibi. ff. de captiu. & postlim. reuerſ. vnde vendicari potest à Domino aliquo pretio nõ restituto. l. 2. C. de furt.
22 Contrarium tamen verum esse, & tenendum firmat, quod ab istis Piratis liceat emere res per eos raptas, quas Dominus earum ab emptore redimere potest restituto pretio pro eis soluto Piratis, vt est casus in l. mulier in opus. ff. de capt. & postlim. reuerſ. allegatus per Bartolom. Cepollam in citata caut. 10. pro limitatione d. l. 2. C. de furt. Subdit tamen Si-
23 mon de Præt. benè verum esse eas res, quia furtiuæ sunt, non posse vſucapi ab emptore, per text. in d. l. latrones tibi. quæ lex intelligi debet, prout clarè loquitur, quando emũtur tales res post ſequutũ postliminium, ſecus autem ſi emãtur, dum apud Piratas ſunt in Naui in actu proximo abducendi eas ad ipsos Turcas hostes, q̃a credit hoc casu posse vſucapi ab emptore per triennium, ne postea Dominus restituendo pretium amplius luere possit, vt in l. in bello. §. ſi quis ſeruum. & §. ſequenti, & ibi gloſ. ff. eodem titul. de captiu. & postlim. reuerſ. In qua re tamẽ reſpe-
24 ctu luitionis aduertẽdum videtur, quod data ementis ſcientia rei alienæ licet Domino, oblato ei pretio, quod dedit, quandocunque eam recuperare, quamuis ſi fuerit ẽmẽs ignarus, post lapsum triẽnium Domino pretium offerenti, restituere nõ teneatur, quaſi quod vſu cœpisse eam tanto tempore videatur, vt probat tex. in d. l. in bello. d. §. ſi quis ſeruum. & ibi etiam gloſ. in verbo, oblato. & in verbo, post legitimum tempus. & in verbo, intelligi non potest. in fine, & in verbo, tempore. & in verbo, rectè. ff. de captiu. & postlim. reuerſ. nec ſine ratione, quia vſucapio ſine
25 titulo, & bona fide ex curſu triennali circa rem mobilem non procedit. l. vnica. §. eũ autem. C. de vſucapione transform. & §. 1. Inſtit. eod. tit. Iacob. Mandell. Albenſis conſil. 84. ad finem num. 3. latè Hostienſ. in ſumma de præſcription. rubr. de vſucapionib. nume. 14. & ſequ. verſ. primo requiritur, & infra. vl-
26 tra quod res furtiuę, vel vi ablatæ non vſucapiuntur. §. furtiuę. & §. quod autem dictum est. Inſtit. de vſucapion. Hostienſ. in loco e tato nume. 5. & in ſimilibus vix est, vt vſucapio procedat, q̃a ne qui eas res bona fide emerit, vel ex alia cauſa acceperit, vſucapit, cum
27 qui ſciens alienam rem vẽdiderit, vel ex alia cauſa tradiderit, furtum committere dicatur. d. §. quod autem dictum est. in fine, & §. nouiſsimè ſciendum. Inſtit. de vſucapion. Ad ſustinendam tamẽ opinionem Simonis de Pretis conſiderari potest, quod quodam
28 particulari fauore concessum est redimenti ab hostibus, & latrunculis inimicę nobis gẽtis res alienas, vt eas triennio præſcribere poſsit, & amplius à vero earum domino pro luitione restituto pretio exburſato non molestari, ex quo aliàs nulla penitus erat ſpes earum recuperationis, & vt nostri inuitẽtur ad eas redimendas, nec deterreantur ex eo, quod eorum dominium ſit ſemper futurum
29 in incerto; Si verò domino ius luendi quandocunque competeret, & restrictum non esset ad terminum triẽnij, quo res mobiles vſucapiuntur per iura allegata, & istud est, q̃d ſensit Bart. in d. l. in bello. d. §. ſi quis ſeruum.
30 nu. 2. verſ. vltimò nota. dum ait, quod dominium hoc, quod redimens habet in his rebus est introductum de iure ſpeciali, & ex particulari fauore; Nec mirũ videri potest, quod tali redimenti, qui ipsarum rerum redemptarum dominus efficitur, vſucapio cõpetat, cum res mea, per me vſucapi non poſſ. ſit. l. ſequitur. §. lana. ff. de vſucapionib. quia
31 hoc verum est, quando quis est dominus irreuocabiliter, ſecus autem ſi est dominus reuocabiliter, prout in hoc casu ob facultatẽ primo domino concessam de luendo, quia tunc vſucapit, ac ſi non esset dominus, ita eleganter tradit Bart. in d. §. ſi quis ſeruum. in ſecunda oppoſitione ſub nu. 1. & in finalibus verbis ſub nu. 4. & in l. ſequitur. §. fructus, & partus. ad finem nu. 4. verſ. vel dic. ff. de vſucapion. & notat etiam Alberic. de Roſate in eod. §. ſi quis ſeruum. circa principium, verſ. In gloſ. quandocunque. & ad finem verſic. in eadem gloſ. quaſi quod hoc casu potius di-
32 catur preſcribere ius luendi primo domino competens, quàm ipsum dominium ſibi per redemptionem acquiſitum, vt est de mente Alberic. Nec ex eo, quod res ſic empta obligata est redimenti pro recuperatione pretij. l. ſenatus. §. ſi. ff. de legat. 1. gloſ. in d. §. ſi quis ſeruum. in verbo, oblato. & res ſua nemini est obligata. l. neque pignus. ff. de regul. iur. arguitur, quod redimens non ſit dominus, quia hoc procedit in re, quæ mea est irreuocabiliter, & tanquam talis nõ potest esse mihi obligata, ſecus in re, quę reuocabiliter est mea, vt in casu isto, quia potest mihi esse obligata. l. ex ſextãte. §. Latinus. ff. de execution. rei iudicat. ita distinguendo notat Bartol. in d. §. ſi quis ſeruum. in prima oppoſitione nu. 1. & in d. §. Latinus. post principium, vbi etiã in indiuiduo meminit de d. §. ſi quis ſeruum. in terminis nostris: ſequitur Dec. in d. l. neque

que pignus. nu. 2. vers. & Ideo. & ibidem Cagnol. nu. 2. ff. de regul. iur. Afflict. decis. 8. nu. 1. vers. in contrarium. & decis. 16. nume. 3. & 4. vers. replicabat Iacobus, & infra. & Tiraquel. plures alios referés in tract. de retract. Lignagier. §. 1. glos. 7. nume. 70. vers. & quod in simili dicimus, quibus additur Alexand. cons. 100. nume. 6. vers. nec se fundat Dynus. lib. 7.

EPITOME.

Agitur de probatione adulterij, & an ad illud probandum admittãtur testes singulares ad effectum deueniendi ad cōdemnationem, vel ad alium finem; & de Testium singularitate obstatiua, cumulatiua, & diuersificatiua, & an, & quando in qualibet earum liceat coniungere testes, vt fidem faciant, & de alijs in hac materia.

SVMMARIA.

1 *ADVLTERIVM, an probetur per Testes singulares, ita vt ex eis ad condēnationem deueniri possit.*

2 *Testium singularitas idem est, quod testium vnitas. & nu. 7.*

3 *Testis singularis propriè dicitur ille, qui in sua depositione contestem non habet.*

4 *Testium singularitas alia obstatiua, alia diuersificatiua, alia cumulatiua.*

5 *Testium singularitas obstatiua, qua sit.*

6 *Singularitas in testibus non facit probationem.*

8 *Testiū singularitas vbi est, ibi & varietas, & contrarietas.*

9 *Testes inter se varij & contrarij nihil probant. & nu 14.*

10 *Testes singulares ab eorum singularitatem præsumuntur falsi, ac dolosi.*

11 *Singularitas diuidit, ac lacerat testium testimonia.*

12 *Testes singulares nihil probant etiā si essent plures numero, & maximè in singularitate diuersificatiua. & nu. 22.*

13 *Testes singulares quanto magis sunt plures numero, tanto minus probant.*

15 *Testes singulares non possunt coniungi ad aliquā probationem faciendam.*

16 *Testes singulares non auxiliātur regula, quæ singula non prosunt, simul vnita iuuant.*

17 *Testes singulares in crimine falsi incidisse dicuntur, ita vt Iudici detur materia contra eos procedendi super falsitate commissa.*

18 *Obstatiua singularitas, impedit dictum vtriusque testis esse verum.*

19 *Testium singularitas diuersificatiua, qua sit.*

20 *Testes singulares singularitate diuersificatiua qui sint, & qualiter cognoscantur. & nu. 21.*

23 *Testis vnus in actu reiterabili probat semipleně, plures, ac diuersi nihil probant.*

24 *Testium singularitas diuersificatiua non potest considerari, nisi in actu reiterabili.*

25 *Testium singularitas cumulatiua, qua sit.*

26 *Testes deponentes de diuersis actibus, & diuerso tempore, licet sint singulares, tamē quia veniunt ad eūdem rei finem per diuersa media, & per diuersas cōiecturas sibi ad inuicem patrocinantes, probant semiplenè.*

27 *Testium singularitas cumulatiua admittit omnes probationum cumulationes.*

28 *Testes singulares an admittantur, quando agitur de probando quid in genere, & nu. 42.*

29 *Testes singulares in criminalibus non sufficiunt ad condemnandum, & puniendum.*

30 *Testes singulares non recipiuntur, quando tractatur de certo actu in specie certo loco, & tēpore facto, qui illicitus, & punibilis reputatur.*

31 *Adulterium in genere, idest, quod aliquis sit adulter, potest probari per testes singulares, secus de adulterio in specie.*

32 *Probatio generica, & specifica alicuius delicti quomodo intelligenda sit.*

33 *Vita impudica, & inhonesta vxoris potest probari per testes singulares, ad hoc vt priuetur vsufructu ei à viro relicto.*

34 *Testes varij loco, & tempore in facto non reiterabili non probant, aliter in facto reiterabili, & quæ sit ratio.*

35 *Probatio contra aliquem fit, vel per propriam scripturam, vel per propriam oris confessionem, vel per testes, vel per publicum instrumentum.*

36 *Testes quando dicantur singulares, & quando probent, vel non & nu. 37.*

38 *Probatio, quæ habet in se continuationē, & tēporis perseuerantiam, siue sit totum vnum, siue habeat actus, & partes distantes, & separatas, potest fieri per testes singulares.*

39 *Obiectio, & responsio circa singularitatem testium.*

40 *Actus plures, quando habent vnam originem, & vnam causam, illa origo & illa causa probatur per testes singulares, secus quando actus sunt separati.*

41 *Adulterium cum non sit probatum sufficienter ad condemnandum, si extant indicia ad torturam, reus torquetur, & si negat, purgata suspicione, absoluitur.*

CASVS DVCENTESIMVS NONAGESIMVS TERTIVS.

1 IDI non semel in contingentijs facti disputari, an ad probādum adulterium admitterentur testes singulares ad hoc, vt ex eis ad condemnationē deueniri pos-

ſet; pro cuius rei dilucidatione duo premit-
tenda cenſui, vnum quòd teſtium ſingulari-
2 tas idem eſt, quòd teſtium vnitas. Bald. conſ.
405. in princ. lib. 1. adeò quod idem eſt dice-
re, quòd teſtes ſint ſingulares, vel dicere, q̃d
ſint ſoli, ſeù vnici, vt eſt text. cum gl. in cap.
tam literis. in princ. extra de teſtibus. vbi gl.
exponendo verbum, ſoli, ibi poſitum, dicit,
ſoli, ideſt ſingulares, quam expoſitioné ap-
probât, & communiter per Doctores tene-
ri dicunt, Petr. in tract. de fideicom. q. 12. nu.
484. & rurſus nume. 572. & Farinac. in pract.
crim. titul. de oppoſitionib. contra dicta te-
3 ſtium. qō. 64. nu. 2. Ille enim verè, & propriè
dicitur ſingularis, qui in ſua depoſitione cō
teſtem non habet, ſed in ea ſolus, & vnicus
eſt. Pract. Papienſ. in forma oppoſition. con-
tra teſt. in gl in verbo, ſuntque etiam ſingu-
lares. num. 1. Maſcard. in tract. de probatio-
nib. concluſ. 856. nu. 2. tomo 2. & Farinac. d.
q. 64. nu. 28. verſic tertia ſit concluſio, & alij
4 per eos allegati. Secundum quod triplex re-
peritur ſingularitas, quicquid aliqui de mi-
nori, vel maiori numero dixerint, videlicet
obſtatiua, diuerſificatiua, ſiue ſubalterna, &
adminiculatiua, ſeu cumulatiua, vt voluerũt
Bald. in c. licet cauſam, nu. 11. extra de pro-
bation. Cepol. conſ. ciuili 3. nu. 9. verſic. & li-
cet iſti teſtes, & infra. Alex. de Neuo conſil.
71. nu. 7. 8. & 9. verſic. vnde aduertendum eſt.
Crauet. conſ. 267. nu. 3. 4. verſic. tota difficul-
tas, & infra. & in tract. de antiqu. tempor. in
4. parte principal. in §. ſeu ſectione, ſed enim
quia iſta materia. nu. 1. & ſequent. Gabriel.
titul. de teſtib. concluſ. 2. num. 9. & 10. verſic.
nota etiam. Ioſeph. de Ludouic. deciſ. Peru-
ſina 9. nume. 10. verſic. nec obſtare dicebam.
Petr. d. q. 12. nu. 488. & ſequẽt. nu. 585. verſic.
& ſi fortè. & num. 615. & ſeq. verſic. & conclu
dit. & Farinac. d. qō. 64. nu. 4. dicens eſſe ma-
gis communem Doctorum ſententiam. Ob-
5 ſtatiua enim ſingularitas eſt quando de vno
indiuiduo, ſeu de vnico tantum actu probã-
do reiterabili, ſed nō reiterato agitur inter
teſtes, in quo variatio loci, aut temporis in-
ter ipſos interuenit, quia vnus dicit de vno
loco, vel tempore, alter de alio, prout eue-
nit in teſtibus Suſannæ, quia cum de vnico
tantum crimine adulterij argueretur, ex quo
ſenes illi teſtes non deponebãt pluries eam
vidiſſe in adulterio, ſed vnica tantum vice, &
nihilominus, quia variabant in loco, ex quo
vnus dicebat ſub vna arbore, alter verò ſub
alia, obſtantia, & cõtrarietas inter ipſos in-
6 ducebatur, ex qua ſingularitas reſultabat,
quæ nihil penitus probat, vt pũctualiter vo-
luerunt Bald. in d. cap. licet cauſam num. 11.
de probationib. Cepol. d. conſ. 3. num. 9. Cra-
uet. d. conſil. 266. nu. 3. verſic. tota difficultas.
& in dicta ſectione, ſed enim nu. 1. & 2. Petra
d. qō. 12. nu. 489. & 615. Ioſeph de Ludouicis
d. deciſ. Peruſina 9. nu. 11. verſic. & obſtatiua
ſingularitas. & Farinac. d. q. 64. nume. 5. Nec
7 mirum quia cum ſingularitas idem ſit, quod
vnitas, vnicus teſtis non probat. l. iuriſiuran.
C. de teſtib. Petra d. q. 12. nu. 485. Farinac. d.
q. 64. nu. 34. & quia vbi adeſt hæc ſingulari-
8 tas in teſtibus, ibi dicitur adeſſe varietas, &
contrarietas, & teſtes inter ſe varij, & con-
9 trarij nihil probant, quia vnus alteri cõtra-
dicendo, ſe inuicem collidunt, nec conſtat
quis eorum veritatẽ dixerit. l. qui falsò, vel
variè. ff. de teſtib. Bald. in rubr. de controuer-
ſia inueſtit. nu. 2. Crauet. conſ. 41. nu. 7. Petra
d. q. 12. nu. 510. 511. 582. & 583. Farinac. d. q.
10 64. nu. 35. & quia ex ſingularitate arguitur
dolus, & falſitas, vt poſt Bald. in d. l. iuriſiu-
randi. nu. 4. verſic. deinde nota rationem. C.
de teſtib. probat Foller. in pract. crim. in 2.
parte ſecundæ partis principalis, in verbo,
Item quod commiſit falſitatem. nume. 26. &
11 poſt eum Farinac. d. q. 64. num. 36. Infringit
enim ac diuidit, & lacerat ſingularitas te-
ſtium teſtimonia, quia omne diuiſum lacer-
ſitum eſt, ideoque teſtes ſingulares tãquam
diuiſi, & lacerati non probant. Bald. conſil.
25. colum. 1. in fine nu. 2. lib. 3. Crauet. conſil.
41. nu. 7. in fine. Petra d. q. 12. nu. 675. verſ. &
12 ibi addit. Quod procedit etiam ſi eſſent plu
res numero, quia numerus hanc exceptio-
nem non tollit, vnde tantum probant mille
teſtes ſingulares, quantum vnus. Bald in d. l.
iuriſiurandi. nu. 4. verſic. deinde nota ratio-
nem. C. de teſtib. Cepol. d. conſ. Ciuili 13. nu.
9. circa princip. Felyn. in cap. licet ex quadã.
ſub nu. 2. verſic. vnde tantum probant mille.
extra de teſtib. Dec. in d. cap. licèt cauſam.
nu. 61. extra de probation. Marſil. ſing. 114.
vulgatum. poſt principium, verſic. quinimo
etiam. Cotta memor. in verbo, teſtes ſingu-
lares. verſic. ex his tantum probat vnus. Ant.
Gomez. lib. variar. reſolut. Tomo 3. de delict.
tit. 12. de probat. delictor. num. 10. ad finem,
poſt verſic. item adde. Ioſeph. de Ludouicis
d. deciſ. 9. nu. 8. Petra d. qō. 12. nu. 486. & 677.
verſic. & latius ac magiſtraliter. & Farinac.
d. q. 64. nume. 37. & ſeq. in prima, & ſecunda
ampliar. vbi etiam probat, quod imo cũ plu
13 res ſunt, tanto minus illis credẽdum eſt ob
maiorem contradictioné, vt conſiderat Bal.
in d. l. iuriſiurandi. C. de teſtib. quem ſequuti
ſunt Dec. in d. cap. licet cauſam. nu. 62. extra
de probation. & conſ. 189. nume. 9. & alij de
quibus meminit Farinac. ſupra relatus, qui-
bus addo Cepol. d. conſ. Ciuili 3. num. 9. poſt
verſic. & licèt iſti teſtes videantur eſſe ſingu-
lares. & Petram d. q. 12. nu. 487. & 677. vnde
dicit Bald. in d. rubr. de cõtrouer. inueſtitur.
nu. 2. quod ſi duo eſſent teſtes ſingulares non
conferentes in vnum rei finem, qui eos pro-
duxit, nō diceretur aliquem teſtem habere,
14 quia propter varietatẽ teſtimonij nulla fi-
des adhiberetur, quia hæc obſtatiua ſingu-
laritas infringit teſtimonium; idẽ poſt Bal.
tenuit

tenuit Alexand.de Neuo conf.71.fub nume.
10.verf.vnde Bald. Ita vt ex iftis teftibus fin-
15 gularibus nulla coniunctio ad aliquam fa-
ciendam probationem fieri valeat,vt in hac
fingularitate optimè refoluit Crauett. in d.
fectione, fed enim num.6. verfic.ifta triplici
differentia fingularitatis teftium,fic præmif
fa, & confiderata. Petra nullam de Crauet-
ta faciens mentionem d.q. 12. nume.489.&
490.verfic.& dicit.num.678.verfic. & in iftis
teftibus fingularibus.Inquiens in talibus te-
16 ftibus nō habere locum regulam,quod quæ
fingula non profunt,fimul vnita viuant, Imo
17 tales teftes fingulares in crimen falfi inci-
diffe dicuntur, ita vt Iudici detur materia
contra eos procedendi, & inueniendi, quis
ex illis falfitatem commiferit, cum vnus al-
terius dictu deftruat,vt tradit Boffi.in pract.
crim.tit.de falfis nu.23.& feq. verfic. nec illi
teftes Sufannæ.quem fequutus eft Iofeph.de
Lodouic.d.decif.9.nu.11.verfic. & obftatiua
fingularitas. in fine.& facit Crauet.d.confil.
267.fub nu.3.circa principium,dum ait hos
teftes nedum nō probare, fed neceffariò fal
fos effe, Id quod optimè probat text.in cap.
nihilominus.3.q.9.cuius hæc funt verba,Ni-
hilominus quoque puniendi funt teftes, qui
ad calumniam aliquid teftificantur, nec eo-
rum voces tanquam plurium admittuntur,
quos temporum quidem diuerfitas fimul in-
terfuiffe prohibuit,& ibi notant glof.& fcri-
bentes,qui etiam loquuntur de teftibus con
tra Beatam Sufannam examinatis,& repro-
batis, quia dicebant,quòd in eadem hora,
& in diuerfis locis commiffum effet per illā
adulterium, quod committi nō poterat ea-
dem hora,& in diuerfis locis per eos depofi
tis,& propterea bene dicit Alex.de Neuo d.
18 conf.71.fub nume.7. quod ifta obftatiua fin
gularitas impedit dictum vtriufque teftis ef
fe verum, de eaque poni poffe exemplum in
Sufanna,& Sacerdotibus,qui teftificati fue-
runt contra ipfam.
19 Diuerfificatiua, fiue fubalterna fingularitas
eft, quando in actu reiterabili teftes ita de-
ponunt,vt neceffariò factorum diuerfitas ex
tali depofitione inducatur,vt fi qs vellet pro
bare mutuum, & articulare de decē aureis
ea de caufa numeratis, & aliqui teftes dicāt
de mutuo facto in vno loco, & certo tempo-
re, alij autem teftificētur de mutuo facto in
alio loco, & in alio tempore,quia tunc cum
ex varietate loci, & temporis de neceffitate
20 infurgat diuerfitas mutui, ifti teftes non vti
contrarij, & repugnantes, fed vt diuerfi, &
de diuerfis actibus deponentes reputantur,
proptereaque dicuntur fingulares, non fin-
gularitate obftatiua, fed diuerfificatiua, ex
qua plura mutua confiderantur, vnum fcili-
cet factum vno loco,& tempore, & aliud in
alio loco, & tempore ex quo mutuū eft rei-
terabile, & dicta omnium teftiū poffint effe
vera, licèt non probent ipfum mutuum arti-
culatū, ita in puncto tradunt Crauet. d. cōf.
267.fub nu.3.verfic.fecundo dicitur fingula-
ritas diuerfificatiua. & in dicta fectione, fed
enim.num.4.& 5.verfic. alia,& tertia eft fin-
gularitas.Iofeph.de Ludouicis d.decif.Peru
fina 9.nu. 12. verfic. diuerfificatiua verò fin-
gularitas. Petra d.qō.12.nu.488. poft verfic.
alij verò.num.585.& feq.verfic.& fi fortè, &
infra.& nu.616.verfic.fecunda autem fingu-
laritas. & Farinac.d.q.64.nu.7.verfic.diuer-
fificatiua fingularitas dicitur. & pulchrè A-
lexand.de Neuo d.conf.71.num.8. verfic.fe-
cunda eft. qui eam appellat multiplicatiuā
21 fingularitatē, eò quòd ex pluribus teftibus
inductis puta ad probandum vnum factum
vfurarium nullus de eo deponit,fed vnus te-
ftificatur de vfura cum ipfo commiffa, & fi-
militer alius, adeò quòd non probant id,ad
quod principaliter funt inducti, fed depo-
nunt de multiplicatione plurium actuū,quo
rum nullus plenè probatur: nec à prædictis
diffentit Cepol.d.conf. Ciuili 3.fub nume.9.
verfic.fecunda eft fingularitas. licèt eam a-
lio modo exemplificet,& de eo mentionem
faciat Petra fub d.nu.585.& dicit Crauet.d.
conf.267.fub nu.3.in fine.& nume.4.quod in
ifta fingularitate diuerfificatiua propriè ꝓ-
cedit,quod fupra dictum eft,quòd vbi teftes
funt fingulares minus probant mille, quam
22 vnus, ita vt fimul coniungi non poffint ad
probādum plenè, vel femiplenè,ex eo quod
cum actor folum petierit vnum debitum ex
caufa mutui, & teftes loquātur de pluribus,
& diuerfis mutuis, ignorat iudex qđ,& qua-
le fit mutuum petitum,probatioque actoris
propterea remanet dubia,& incerta, & non
releuans.l.non hoc.C. vnde legitimi. & cap.
in præfentia. extra de probationibus. idem
voluit ipfe Crauet. in dicta fectione, fed e-
nim. fub nu.4. & 5. & melius nume 7. verfic.
aut loquimur. vbi id apertè explicat, & fub-
iungit, quòd fi effet vnus teftis tantum inte-
23 ger, & legitimè deponens probaret femi-
plenè, fed vbi funt plures diuerfa loquentes
in actu reiterabili, licèt non fint repugnan-
tes, nihil tamen probant, quia inuicē fe de-
bilitant, vt propterea ceffet coniunctio. Io-
feph de Ludouic.d.decif.Peruf.9.fub d.num.
12.& 13.Petra d.q.12.nu.487. in fine. nume.
489.& 490.nu.506. & fequ.verfic.& quod te-
ftes fingulares non iungantur. & nume.582.
& 583.verfic. & ita illum textum. & nu. 677.
in fine.& nu.678.verfic.& quod plures, & in-
fra. & eft de mente Farinac.d.q.64.nu.48. &
49.verfic. fublimitando præcedentem limi-
tationē. dicit tamen Crauet.in dicta fectio-
ne fed enim.fub num.5.in fine,quòd ifta fin-
24 gularitas diuerfificatiua non poteft confi-
derari, nifi in actu reiterabili, quia fi pone-
res actum vnicum,& non reiterabilem, & in
eo teftes effent varij in loco,vel tēpore, tunc

dicti testes non essent singulares, sed cōtrarij, & repugnantes ad inuicem, & essemus in singularitate obstatina, & est verissima consideratio, & propterea in hac tractatione ipse supra proposui casum in actu reiterabili, prout faciunt alij Doctores de hac re loquentes excepto Farinac.

25 Adminiculatiua, seu cumulatiua singularitas est, quando in testibus nulla est repugnātia, vel contrarietas, nec vlla resultat factorum diuersitas, sed potius vnus ex testibus adminiculatur, & patrocinatur alteri, quia omnes, licèt per diuersa media, & per diuersas rationes, & causas loquantur, tendūt ad eundem rei finem, vt si vnus testis deponat de veritate rei, alter de illius cōfessione, vel

26 de fama, & si enim testes ita deponentes sunt singulares in eorum dicto, qa deponunt de diuersis actibus, & de diuerso tempore, tamen quia non discordant in vnum rei finem, sed veniunt ad eundem finem per diuersa media, & per diuersas coniecturas, sibi ad inuicem patrocinantes probāt semiplenè. Bald. in d. rubr. de controuers. Inuest. col. 1. nu. 2, Alexand. de Neuo d. cons. 71. nu. 9. versic. tertia est diuersitas. Alex. consil. 21. col. 2. nu. 4. lib. 4 Cepol. d. consil. Ciuili 3. sub nu. 9. versic. & est tertia singularitas, & infra. Crauet. d. cons. 267. sub nu. 4. versic. tertia, & vltima est singularitas cumulatiua. & in d. tract. de antiquit. tempor. in 4. parte in §. seu sectione, sed enim. nu. 3. versic. alia est singularitas testium. Ioseph. de Ludouic. d. decis. Perus. nona nu. 14. versic. est igitur. Petra in tract. de fideicommiss. q. 12. num. 488. & seq. post versic. alij verò. & num. 585. versic. & si fortè. & rursus num. 618. & seq. versic. tertia autem singularitas. & Farinac. d. q. 64. nu. 6. versic. adminiculatiua singularitas. & in hac

27 singularitate adminiculatiua admittuntur omnes probationum cumulationes, & proinde quod tales testes singulares coniungātur ad plenam probationem faciendam, vt tradunt Castr. cons. 380. ad finem. nu. 2. lib. 1. cons. 109. col. 2. ad finem primi dubij. consil. 143. colum. penult. & fin. versic. dico igitur lib. 2. Ioan. de Anan. cons. 55. in 2. dub. nume. 2. & 3. & ibi etiam Bolognin. nu. 8. Alex. cons. 53. nu. 4. lib. 1. & cons. 76. in 2. dub. nu. 4. & 5. lib. 6. Anch. cons. 576. col. 2. nu. 4. vers. & ideo vnus testis. Corn. cons. 13. in princ. lib. 1. Calcan. cons. 8. col. 5. sub nume. 9. Dec. cons. 650. col. 2. sub n. 10. Crauet. d. cons. 267. nu. 5. & 6. versic. in ista igitur singularitate adminiculatiua. & in dicta sectione. sed enim. nume. 8. & sequ. vsque ad finem. versic. tota difficultas. in quibus locis latè insistit Crauet. & ex pluribus opinionem hanc firmat, adducendo pro ea infinitas Doctorū auctoritates, cū qua sententia conuenit idem Crauet. consil. 73. sub nu. 34. post versic. alibi. & fortius scribit Gozad. & hanc esse communem, & receptissimam scribentium sententiam dicit Ioseph. de Ludouic. d. decis. nona nu. 15. & probat etiam Cepol. d. cons. 3. nume. 9. 10. & 11. versic. imo dico plus, & infra. vsque in finem. & voluit Petra d. qō. 12. nume. 489. & 490. & copiosè ostendit Alex. de Neuo d. consil. 71. nu. 9. & seq. & ad finem, sub num. 51. versic. ex his concluditur.

28 His igitur præmissis dico, quòd licet testes singulares admittantur, quando agitur de probando quid in genere, vt per Calcan. cōsil. 9. nu. 3. versic. cum enim, & post antiquiores tradunt Crauet. d. cons. 73. num. 32. vers. non obstat. d. cons. 267. sub nume. 4. vers. idē quando agitur de probando quid in genere. dicens esse opinionem veriorem, & magis communem, & in dicta sect. sed enim. num. 11. & seq. versic. eadem ratione videmus. vbi testatur ita fuisse iudicatū per Curiam parlamēti Gratiannpol. Gabr. d. tit. de testibus. cōclus. 2. nu. 19. vers. primo limita. vbi refert plures, hanc esse communem opinionē testantes, cum qua veluti magis cōmuni pertransit nu. 21. in fine. latissimè Petra in tract. de fideicomm. qō. 15. nu. 538. & quamplurib. seq. versic. decimus quintus effectus est. vbi quadraginta duos Doctores, tenentes hanc opinionem refert, quam magis communem fatetur, licèt in ea persistere non videatur; & nouissimè Farinac. d. qō. 64. nu. 150. versic. limita quinto, & generaliter. vbi alios cum eadem sententia transeūtes citat, quam postea tāquam magis communem retinet nu. 152. tamen in criminalibus testes singulares

29 non sufficere ad condemnandum, & puniēdum clarissimum est, nam si in ciuilibus non probant, multo minus in criminalibus probare debent. Abb. consil. 34. nu. 4. lib. 1. Dec. cons. 189. nu. 9. Marsil. cons. 1. nu. 25. Gomez. lib. variar. resolut. tom. 3. de delict. tit. 12. de probat. delictor. nu. 10. versic. item adde. vbi testatur de cōmuni opinione. Clar. in pract. crim. q. 53. num. 18. & 19. versic. dixi etiam. & Farinac. d. q. 64. num. 57. & seq. versic. amplia sexto regulam. & propterea cum de certo actu in specie; certo tempore, & loco facto

30 tractatur, qui illicitus, & punibilis reputatur, vt ex eo imputatus puniatur, clara illius probatio requiritur, nec testes singulares recipiuntur. Gabr. d. tit. de testib. d. conclus. 2. nu. 57. & 58. vers. primo sublimita. dicens ita sumi ex glos. in l. ob carmen. §. fin. ff. de testib. & ponere Alex. in pluribus eius consil. & Gabr. secutus est Bertaz. cons. crim. 41. num. 31. versic. nihil etiam facit. lib. 1. vbi eiusdem sententiæ alios de communi testātes refert. Nec nocet quòd adulterium ex testibus singularibus probare dixerint Crauet. d. cons. 73. nu. 33. adducens Bal. id probantem cōs. 207. nu. 5. lib. 4. Gabr. d. conclus. 2. nume. 51. versic. decimosexto infertur. Clar. d. qō. 53. nu. 19. versic. sed quid si agatur. & Farinac. d.

q. 64.

q.64.nu.223.verfic.limita decimo feptimo.
& nu.227.verf. & licet. Mafcard. in tract.de
probation.tom.1.conclúf. 59.nu. 19. & con-
31 cluf.65.num.1.& alij per eos adducti. Quia
hoc intelligitur procedere, quãdo agitur de
probãdo adulterium in genere, puta, quod
quis fit adulter, quia tunc fecundum fupra
relatos doctores fufficit probatio per teftes
fingulares, vt etiã dixit Alex.confil.189. nu.
12.lib.6.& conf.13.nu.24.lib. 7. fecus autem
vbi agitur de probando adulterio in fpecie,
quia tunc, vt condemnatio fequi poffit, fal-
tem duo teftes conteftes, & integri requirũ-
tur, nec fatis funt teftes fingulares, ita inqt
Clar.d.q.53.nu.18.& 19. Subdens ita vidiffe
32 feruari, & quod tunc dicitur agi de proban
do delicto in genere, quando tractatur non
de pœna inferenda, fed ad alium finem, pu-
ta ad priuationem dotis, vel ad diminuendã
fidem teftis, tunc verò agi de probando de-
licto in fpecie, quando tractatur de punien-
do aliquem criminaliter pro illo ipfo deli-
cto, & Clar. fequutus eft Farinac. d.q.64.nu.
156.& fequ. verf. fublimita quarto. & rurfus
nu.226.& fequ.verfic. fublimita primò hanc
decimamfeptimam limitationem. & nume.
229.& fequ.verfic.fublimita tertio. cum qua
opinione tranfit Bertaz.conf. crim. 452. nu.
17.& 18.verfic.fecundo quicquid fit.lib.2.ad
ducens Ioan.de Amic.conf.127.nu.6.& feq.
Grat.conf.50.nu.9.& 10.lib.2.& Clar. fupra
relatum, & optimè feruit Bald. d. conf.207.
lib.4.vbi agit de priuatione vfusfructus reli-
cti per virum vxori ob illius impudicam, &
33 inhoneftam vitam, volens ad hoc fufficere
probationem per teftes fingulariter depo-
nentes, quafi quod agatur de delicto in ge-
nere, fecus autẽ vbi agitur de delicto in fpe-
cie, quia tunc debent teftes fpecificè concur
rere in eodem actu probando, & dicit idem
34 Bald.conf.25.in 2.dub.nu.2.lib.3.quod quã-
do deducitur aliquod factum non reiterabi-
le, teftes fuper eo deponẽtes fi funt varij in
loco, vel tempore non probant, quia illa di-
uerfitas inducit incompatibilitatẽ, & facit,
vt falfum fuerit depofitum, fecus verò fi fa-
ctum effet reiterabile, quia tunc diuerfitas
ifta in teftibus, fi non reddit eos contrarios,
reddit tamen eos fingulares, & non proban
35 tes, quod eft notandum, & quidem cum ad
probationem faciendam cõtra vnum requi
ratur propria fcriptura.l.fcriptura. C.de fi-
de inftrument.& l.rationes.C.de probat.aut
publicum inftrumentum.l.in exercendis. C.
de fide inftrument. aut teftes.l. 1. & toto tit.
C.de teftib.aut propria oris confefsio.auth.
generaliter.& auth.contra qui propriam.C.
de non numer.pecun.& neutrum concurrat,
abfolutioni locus eft, per regulam l. qui ac-
cufare. de edend. quia quo ad probandum
nullæ aliæ probationum fpecies reperiũtur,
vt poft Speculat.Nicol. de Matharell. Bald.

& Ioan. de Anan. dicit Ludouic. Bologni.in
addit.ad cõf.55.Io.de Anan.nu.8. verf.ad fe-
cũdũ verò.His cõuenit, qđ notat Anch.conf.
277.ex prædicta facti narratione.nume.6. &
feq.verfic.non obftat, & infra. vbi eleganter
dicit, quod quandoque deducitur vnum fa-
36 ctum, quod perficitur vno loco, & tempore,
puta vnum homicidium, vnum adulterium,
vel vna obligatio ex cõfenfu partium, vt mu-
tuum, commodatum, vel depofitum, & hoc
cafu fi teftes deponunt de diuerfis locis, &
temporibus, veluti fingulares non probant
vnicum homicidium, adulterium, mutuum,
commodatum, vel depofitum, deductum in
iudicio, fed diuerfum, & ifti dicuntur fingu-
lares, & non probant identitatem facti, ex
quo nafcitur obligatio, & actio, quæ dedu-
ctæ funt in iudicio, & ita intelligitur exem-
plũ de Sufanna, & quòd alias dicitur de fin-
37 gularitate teftium, quandoque deducitur
quoddam factum, quod non capit effentiam
in momento temporis, vel in vno loco, vt cõ
fpiratio, coniuratio, & tractatus, quia confi
citur vna cõmotio, & rebellio ex varijs par-
tibus, fiue preparamentis, vt quia vnus vo-
luit inuadere hoftiliter territorium, alius oc
cupare caftrum, alius capere dominũ, alius
aliquid aliud facere, ex quibus tam varijs,
& fingularibus actibus perficitur vnus tra-
ctatus, vna rebellio, & commotio cõtra fta-
tum, & quilibet teftis deponens de actu fin-
gulari, & diuerfo ab alio deponit de tracta-
tu, & confpiratione, & eam perficit, & hoc
cafu fingularitas teftium probantium, licet
38 fingulariter hoc, & illud, non vitiat: adeò
quòd fi volo probare aliquid, quod habet cõ
tinuationem, & temporis perfeuerantiam,
fiue fit totũ vnum, fiue habeat actus, & par-
tes diftantes, & feparatas, fingularitates te-
ftium refpectu loci, & temporis non vitiat,
aliàs lex aftringeret ad impoffibile de facto,
fi vellet omnia continuata, & diftantia, fiue
feparata per eofdem teftes probari, nec in-
39 quit obftare, quòd licet pluralitas diuerfo-
rum actuum, ex quibus cõiuratio, & tracta-
tus perficiuntur, non requirat concordiam
fingularum actuum in omnibus teftibus, ta-
mẽ videatur exigi neceffariò, quòd quilibet
actus fingularis probetur per duos teftes,
quia refpondet, quòd hoc procedit quando
id, quod eft probandum, non propter fe, fed
propter illud, quòd ex eo elicitur, eft finalis
intentio probare volentis, fecus verò quan-
do aliquid eft probandum, quod per fe, &
propter fe eft finalis intentio probare volen
tis, quia tunc admittuntur teftes fingulares,
& finaliter concludit, quòd quãdo actus plu
40 res habent vnam originem, & vnã caufam,
illa origo, & caufa probatur per teftes fingu
lares, fed vbi actus funt feparati, dicuntur
tamen reiterati per expreffam fimilitudinẽ,
non autem identitatem, requiruntur teftes
con-

contestes, aliàs non probant, & et latius tradit ipse Anchar. hanc suam distinctionem clarius per exempla patefaciens, quæ præsen-
41 ti casui benè deseruiunt; Vnde si delictum adulterij non est ita probatum, vt ad condẽnationem deueniri possit, & extant indicia ad torturam sufficientia, vt in casu Bald. cõs. 417. quædam mulier. per totum. lib. 5. quòd ad verbum reperitur etiam inter consil. Romani consil. 451. ad illam deueniendum est, & si in illa tortus perseueret in negatiua, quasi purgata omni suspitione debet absolui ex probationum defectu, ut concludit Bald. d. cons. 207. ante finem. nu. 11. in fine. versic. cõclusio est. & Roman. d. cons. 451. pariter ad finem. sequitur Mascard. d. conclus. 59. in fi-
42 ne. nu. 21. Additur quòd multi sunt, & magnæ authoritatis Doctores negantes delictum in genere per testes singulares probari posse, vt patet ex deductis per Crauet. d. cons. 73. d. cons. 267. & dicta sectione, sed enim. num. supra citatis, per Clar. d. q. 53. sub nu. 19. per Gabriel. d. conclus. 2. nu. 21. versic. contrariam opinionem. & per Farinac. d. q. 64. num. 151. versic. contrarium quod imo. & ita se habere magis communem, & veram scribentium sententiam dicit Ioan. de Amicis cons. 127. sub nume. 1. in fine. & num. seq. Bertazol. cons. crim. 41. nume. 31. versic. nihil etiam facit. lib. 1. & cons. 452. nume. 16. post versiculum, nec est verum. lib. 2. vbi pariter ait esse receptiorem, & veriorem, & copiosè Petra in tract. de fideicomm. q. 12. num. 550. & quamplur. sequ. qui eam veluti veram, & magis communiter receptã probat, de quo non opus videtur plura nos hic agere, cum data pro nunc affirmatiua sententia pro veriore, & communiore, illa in proposito nostro aufugiatur, cum agatur de probãdo delicto in specie.

EPITOME.

De Disciplina militari, Militibus, varijs militum delictis, illorum pœnis, militũ Iudicibus, eorundem priuilegijs, & alijs ad rem militarem pertinentibus.

SVMMARIA.

1 *MILITES boni instituti fiant.*
2 *Milites cibo, vinoque graues, scortis, rapinisque propensi, ad prælium non sunt idonei.*
3 *Milites in acie nec sui generis, nec sanguinis memores esse debent.*
4 *Milites sine Principis licentia vxores, vel alias mulieres in Castris habere prohibentur.*
5 *Milites in prouincia vbi degunt vxores ducere non possunt.*
6 *Milites, qui vxores apud se in Castris habent, de illarum delictis tenentur.*
7 *Principes non debẽt permittere mulieres in Castris morari.*
8 *Libido in re militari seuerè castiganda est.*
9 *Pœna militis libidinosi ex Macrino Imperatore quæ erat.*
10 *Milites corpus, atque arma ad bellũ parata semper habere curent.*
11 *Milites annonã sibi debitam semel accipere recusantes, eam amplius, nec eius precium consequi possunt.*
12 *Pagani, in quorum territorio exercitus transit, in parato habere debent, unde milites alantur.*
13 *Milites suis cibarijs, ac stipendijs sint contenti.*
14 *Milites concutientes, & opprimentes populos puniuntur, & quadruplum restituere tenentur.*
15 *Milites militando in bello iusto non delinquunt, militando verò propter prædam grauiter peccant.*
16 *Milites etiam de iure canonico licitè possunt hostes occidere.*
17 *Milites non occidentes hostes, cum possint, Rei sunt Imperii spreti.*
18 *Milites hi dicuntur, qui sacramẽto obstricti, & in numeros relati sunt.*
19 *Milites, etiam nautæ, & remiges in classibus dicti sunt.*
20 *Clerici militare prohibentur.*
21 *Arma Clericorum aduersus hostes sunt orationes.*
22 *Clerici secularibus negocijs se immiscere nõ debent.*
23 *Clerici militantes amittunt gradum, nisi sint in minoribus.*
24 *Clerici in minoribus militantes non fiunt irregulares, nisi hostem occiderint, aut vulnerauerint.*
25 *Coloni non sunt cogẽdi militare, nec vltrò se ad militiam offerentes recipiuntur.*
26 *Militiæ decus cum sordibus agrorum non satis conuenire videtur.*
27 *Milites veterani ad quietem donati rei rusticæ operam dare prohibentur.*
28 *Serui ad militiam aspirare non possunt.*
Item nec qui status controuersiam patiuntur, nec pro liberis habiti, aut redempti ab hostibus prius quam se luant.
29 *Milites esse non possunt rei capitalis criminis, vel ad bestias damnati, aut in Insulam deportati, & nu. 97.*
30 *Relegati verò ob causam non famosam à militia non repellantur, secus ob causam famosam.*
31 *Miles esse non potest, qui cum adultero vxoris suæ pactus est.*
32 *Hæretici militare prohibentur.*
33 *Milites ignominia missi, in militiam amplius nõ recipiuntur.*
34 *Nomen armatæ militiæ in fraudem ciuilium munerum nemo assumere potest.*
35 *Miles, qui litis causa, vel metu criminis militiam*

tiam adeptus est, ab ea eximitur.

36 *Vagus, & veteranus debilis in milites assumi non possunt.*

37 *Milites esse non possunt, qui sunt membris debilitati.*

38 *Testiculum vnum habens non dicitur membris debilitatus, nec morbosus, aut vitiosus.*

39 *Milites desertionis causa militia priuati ad eam amplius non aspirent.*

40 *Milites nec agriculturam, nec mercaturam, nec alia negotia exercere possunt.*

41 *Milites in prouincia prædia emere non possunt. & nu.46.*

42 *Milites non possunt eodem tẽpore duas militias diuersi generis habere.*

43 *Miles procurator esse non potest præter quàm in rem suam.*

44 *Milites accusare non possunt, nisi in crimine læsæ Maiestatis, vel nisi suam, suorumue iniuriã prosequantur. & nu 39.*

45 *Milites obsequio Principis deputati sine ipsius licentia, nec etiam proprijs negotijs vacare possunt.*

47 *Aetas militiæ apta quæ sit.*

48 *Milites veterani Tironibus præferendi sunt.*

49 *Principes proprijs militibus, non externis vti debent.*

50 *Arma propria longè aptiora sunt, quàm aliena.*

51 *Iuramentum qualiter olim & hodie à militibus præstetur. nu.52.*

53 *Metatores, ac Præpositi qui sint, & ad quæ teneantur.*

54 *Diuisiones domorum pro militibus hospitandis quomodo fiant, & cui militum optio concedatur.*

55 *Taberna mercibus deputata ab hospitio militũ sunt immunes.*

56 *Milites, qui in loco, vbi exercitus moratur domum habent, non possunt aliam petere hospitij gratia.*

57 *Milites hospitio recipere quæ persona non teneantur.*

58 *Milites ab hospite, nec pro se, nec pro animalibus quicquam petere possunt.*

59 *Metatores, qui per concussionem ab hospitibus pecuniam acceperint, exilio damnantur, & duplum reddere coguntur.*

60 *Milites semel militiæ adscripti sine demeritis deleri non debent.*

61 *Missio militum alia honesta, alia causaria, alia ignominiosa.*

62 *Missio honesta quæ sit, & eius priuilegia.*

63 *Missio causaria, quæ sit, & eius priuilegia.*

64 *Missio ignominiosa quæ sit, & quibus pœnis afficiantur tales sic missi.*

65 *Missio ignominiosa, quæ ad tempus fit, non irrogat infamiam.*

66 *Infamia quid differat ab ignominia.*

67 *Milites omnes, tàm priuati, quàm graduati possunt ignominiæ causa mitti.*

68 *Missio altera, addita ab Authore ex Vulpiano, & quæ sit, declaratur.*

69 *Imperator solus, vel Dux exercitus missionem dare possunt.*

70 *Natura prona est ad malum.*

71 *Delicta impunita non remanere Reipublicæ interest.*

72 *Delicta militum, aut propria, aut communia sunt.*

73 *Delicta propria, quæ sint ex capitulis militaribus Magni Ducatus Aetruriæ declaratur.*

74 *Delicta communia quæ sint.*

75 *Dolus in quocunque militum crimine requiritur, aliàs pro modo culpæ pœna minor ordinaria imponitur.*

76 *Milites grauius quàm alij pro delictis militaribus puniuntur. & nu.83.*

77 *Dux in castigandis delictis militaribus placidus esse debet.*

78 *Pœnæ militares quæ sint.*

79 *Pœna fustium quæ sit, & qualiter antiquitus exequebatur.*

80 *Differentia inter fustibus cædi, & castigari, siue admoneri.*

81 *Pœna fustium leuior est, quàm flagellorum.*

82 *Legio si deficiat, vel in aliquod flagitium conspiret, exauthorari potest. nu 99.*

84 *Delicta militaria culpa tantummodo commissa aliquando capite puniuntur.*

85 *Voluntas, & iudicium distingunt maleficia.*

86 *Ebrietas minuit pœnam.*

87 *Milites, vel antequam nomẽ dederunt, vel post, delinquunt.*

88 *Delictum ante nominis dationem quod sit, & qualiter puniatur.*

89 *Pater qui filium debilitauit, vt ineptus esset ad bellum, vel alio modo militiæ subtraxit, qua pœna multetur. nu.90.*

91 *Pœna militis, qui metu hostium languorem simulat, vel se vulnerat, ut militiam euitet. & nu.184.*

92 *Pœna militis, qui sciens se inhabilem militiæ in militum numero legi passus est.*

93 *Pœna militis, qui sine Principis iussu, nullo dato nomine, ordinibus se immiscet.*

94 *Pœna Ducis, qui sine Principis iussu milites elegit.*

95 *Pœna militis, qui nomen suum militiæ dedit, vt concussionem faceret aduersario cum ipso litiganti.*

96 *Pœna militis, qui post desertionem in aliam militiam nomen dedit.*

98 *Delictum militis post nominis dationem, quod sit.*

100 *Milites, qui se hosti dederunt, iusto metu coacti, excusantur à pœna.*

101 *Milites deficientes loco transfugarum habẽtur.*

102 *Pœna militis agmen, vel ordinem, aut statam deserentis, vel rumpentis. & nu.134.*

103 *Pœna militis captiuos euadere permittentis.*

104 *Desertores qui dicantur, & qualiter puniũtur. & num.107. 116. 124.*

105 *Desertor militiæ grauius punitur, si in aliã militiam*

litiam se legi passus fuerit.

106 *Desertor à quolibet occidi potest.*

108 *Bona defunctorum in desertione publicantur. & nu. 115.*

109 *Pœna desertorem receptantis, occultantis, vel dissimulantis quæ sit. & nu. 117. 121.*

110 *Desertor, si spontè redeat, etiam post quinquennium leuius punitur.*

111 *Desertor restitutus non recuperat stipendia eius temporis, quo in desertione stetit.*

112 *Pœna militis munus stationis relinquentis.*

113 *Pœna militis ab excubatione Præsidis, vel cuiusuis Præpositi desistentis.*

114 *Pœna militis ad diem commeatus præstitutum non venientis.*

115 *Pœna militis è carcere effracto fugientis, vel ad id auxilium dantis.*

118 *Delicta desertionis, læsæ Maiestatis, & patriæ oppugnatæ, vel proditæ aboleri non possunt.*

119 *Miles crimine desertionis damnatus non potest iure militari testari.*

110 *Ductor exercitus crimine desertionis damnari potest.*

121 *Milites de publicis bellis fugientes iure canonico sunt infames. & nu. 188.*

123 *Desertor remittitur puniendus ad suum Ducẽ; sed si graue est delictum, ibi punitur, vbi facinus commisit.*

126 *Pœna desertoribus pro modo culpæ infligitur, & quæ rationes sint habendæ in ipsam infligendam.*

127 *Milites intra munimenta consistere debent.*

128 *Emansor quis dicatur.*

129 *Delictum emansoris leuius est, quàm desertoris.*

130 *Miles, imminentibus hostibus, à loco suo recedens capite punitur.*

131 *Miles vallum transcendens, vel per murum Castra ingrediens decapitatur.*

132 *Muri Castrorum sacrosancti sunt.*

133 *Miles deserens nocturnas vigilias, & pacem turbans pœna mortis naturalis punitur. & nu. 158.*

135 *Existimatio ante acta vitæ plurimum delinquẽti prodest.*

137 *Miles, qui in Commeatu agit, non videtur Reipublicæ causa abesse. & nu. 264. 265.*

138 *Absens Reipublicæ causa is dicitur, qui non sui commodi causa, sed coactus abest.*

139 *Milites excedunt non solum discedendo à Castris sine licentia, sed etiam in propria domo manendo.*

140 *Emansor, si se offerat, vel ab alio offeratur, pœnam desertionis euitat.*

141 *Pœna spontè confitenti minuitur.*

142 *Miles ab hostibus captus, si, cum possit redire, non redit, pro transfuga habetur.*

143 *Emansor qualiter differat à desertore.*

144 *Milites prohibentur per prouincias vagare.*

145 *Milites non possunt de vno numero ad aliũ transire sub pœna libræ auri.*

146 *Arma sunt membra militum.*

147 *Pœna militis arma in bello amittentis, vel alienantis.*

148 *Tiro arma in bello amittens venia dignus censetur.*

149 *Arma non redeunt postliminio.*

150 *Pœna militis aliena arma Commilitoni surripientis.*

151 *Milites furtis, & rapinis incumbere prohibentur.*

152 *Fures, latrones viarum, disrobatores, & eorum auxiliatores possunt impunè occidi.*

153 *Milites, qui relictis Castris ad latrocinia se cõferunt, morte puniuntur, & ipso iure sunt infames.*

154 *Miles vxoris mecho, & honoris prodigus, qui pecunia transigit, deportatur.*

155 *Pœna militis dantis se militem, cui non licet.*

156 *Pœna falsi tenetur, qui pro milite se gerit, cum non sit.*

157 *Miles seditionẽ in exercitu concitans, capite punitur, & nu. 163.*

159 *Miles falsam vocem in exercitu ponẽs, arbitrariè punitur.*

160 *Pœna militis frumentum exercitus lucrifacientis.*

161 *Pœna militis Patriam, vel Dominum oppugnantis.*

162 *Dissensio intestina militum pernitiosissima res est.*

164 *Pœna militis Ducis mandata non seruantis, etiã si res benè gesta sit.*

165 *Obedientia in exercitu apprimè inter alia desideranda est.*

166 *Inobedientia in exercitu ex noua superueniente causa, an permissa sit & nu. 169.*

167 *Indignatio Principis ob inobedientiam concepta fœlici successu temperanda est.*

168 *Fines mandati diligenter sunt custodiendi.*

170 *Bellum mouens sine Principis licentia, quando incurrat crimen læsæ Maiestatis.*

171 *Disciplina castrorum antiquior fuit parẽtibus Romanis, quàm caritas liberorum.*

172 *Miles, qui à Præpositi executione desistit instar desertoris habetur.*

173 *Pœna militis, qui Centurioni suo eum castigare volenti restiterit.*

174 *Centurio in castigando non debet excedere modum, nec iniustè castigare, alias militi licita esset defensio.*

175 *Contumacia quælibet aduersus Ducẽ, vel Præsidem capite punienda est.*

176 *Milites, qui manus intulerint in Præpositum, vel eum defendere noluerint, capite puniuntur.*

177 *Vassallus, qui Dominum in prælio dereliquit, priuatur feudo.*

178 *Milites sine ignominia à Superiore cædi possunt.*

179 *Miles non protegens suum Præpositum, cum potest, similis est inuasori, & si moriatur Præpositus, miles etiam morti traditur.*

180 *Miles, qui ex carcere fracto aufugit, vel deseruit quem custodiebat, capite punitur.*

181 *Miles iniustè captus potest impunè carcerẽ frangere,*

gere, & aufugere.

182 Miles licitè resistere potest Iudici iniustè exequenti.

183 Milites contumaces, segnes, ac desides puniendi sunt.

185 Miles, qui prior in acie fugit, propter exẽplum, capite punitur.

186 Fuga solu metu, ac segnitie tentata est crimen punibile in milite.

187 Segnities, & desidia militis fraudi ascribenda est.

189 Miles, qui armis victus hostibus se dedit, postliminio caret.

190 Miles in statione, custodia, aut excubijs dormiens, occidi, vel præcipitari potest. & nu. 188.

191 Miles, qui arcem, vel Castra hostibus concessit, lege Iulia Maiestatis tenetur.

192 Serui sub pœna capitis, domus custodiam Dominis præstare tenentur.

193 Miles etiam contra Patrem, filium, vel quondam Dominum pugnare tenetur, & potius, cogente fame, filium comedere, quàm hostibus arcem concedere; necessitate tamẽ coactus excusatur. & nu. 196.

194 Salus Reipublicæ caritati coniunctorum, & etiam liberorum præferri debet.

195 Culpa qui caret, à pœna est immunis.

197 Lex adimpleta est ab eo, qui, quod potuit fecit.

198 Lex ad impossibile non obligat & nu. 286.

199 Vassallus non tenetur fidelitatem Domino præstare, nisi quatenus facere potest.

200 Ciuitas iusto carens præsidio si hosti se dat, excusatur à crimine læsæ Maiestatis.

201 Præfectus Arcis non tenetur defendere arcem, si Dominus necessaria ad defensionem non suppeditat.

202 Vassallus nõ tenetur præstare seruitia Domino, nec enim in Dominum recognoscere, si in necessitate ab eo relictus fuit.

203 Dux qui vim hostiũ ferre non valet, saluti suæ consulere potest. & nu. 205.

204 Debitor speciei, etiam constitutus in mora non tenetur de interitu rei.

206 Vassallus ob metum vitæ alteri fidelitatem iurans, vel arma contra Dominum sumens, an amittat feudum, & dicatur rebellis. & nu. 107.

208 Maxima Romæ calamitas sub Duce Borbona commemoratur.

209 Pœna transfugarum quæ sit.

210 Transfuga rediens, multis occisis, vel captis hostibus, venia dignus est.

211 Transfuga non habet ius postliminij, neque restitui potest.

212 Miles in præsidio ab hostibus captus, si potest redire, nec redit, pro transfuga habetur, secus in itinere ex improuiso captus. & nu. 213.

214 Lex quantum vis dura seruanda est.

215 Transfuga quis propriè dicatur. & nu. 218.

216 Transfuga metalli dicitur, qui ex metallo aufugit.

217 Trãsfuga etiam dicitur deficere, & quid sit deficere declaratur.

219 Desciscere quis dicatur, & eius pœna.

220 Transfuga reuertens, an de libero fiat seruus. & nu. 222.

221 Intellectus ad l. transfugã. ff. de acquir. rerum domin.

223 Exploratores qui sint, & eorum pœna.

224 Exploratores capti secreta, & arcana suorum pandere coguntur.

225 Exteriora, indicant interiora.

226 Traditores qui dicantur, & eorum pœna.

227 Transfuga ab hostibus non nisi cautè, & considerate recipiendus est.

228 Nuncium, literasuè hostibus mittens, aut portans lege Iulia Maiestatis tenetur. & nu. 229.

230 Secreta hostibus nunciens capite punitur.

231 Signa hostibus dantes in damnum Principis incidunt in crimen læsæ Maiestatis.

232 Consilia Principis hostibus reuelantes, tenẽtur crimine læsæ Maiestatis.

233 Exploratores hostium celantes, aut illis annonã præbentes pœnam capitis incurrunt.

234 Naues, vel alia instrumenta hostibus construere docentes, capitali supplicio puniuntur.

235 Auxiliatores hostium ad prædans in amico territorio igne comburuntur.

236 Aggredientes hostium Castra absque Ducis licentia vltimo supplicio damnantur.

237 Milites priuatum carcerẽ exercentes pœna mortis tenentur.

238 Milites proditoriè tractantes mortem amicorum, & commilitonum puniuntur.

239 Milites missionem iniusta causa impetrantes, delinquunt.

240 Milites homicidæ, vel homicidiorum mandatores, vltimo supplicio puniuntur.

241 Milites qui in se manus intulerunt propter delictum, vel se occiderũt capite plectuntur, si verò propter dolorem, tædium vitæ, vel alia causa, mitius puniuntur.

242 Duces numerum militum mentientes, & stipendia recipientes delinquunt, & quadruplum restituunt. & nu. 269.

243 Ductor exercitus, si successori sibi dato exercitum non consignet, læsæ Maiestatis crimine tenetur.

244 Ductor, exercitum deserens incidit in crimẽ læsæ Maiestatis.

245 Ductor exercitus castra, vel arcẽ hostibus tradens lege Iulia Maiestatis tenetur.

246 Ductor, qui in insidias exercitum duxit, vel hostibus prodidit, reus est læsæ Maiestatis; eadẽ lege tenetur qui consilium, auxilium, vel opẽ præstiterit. & nu. 247.

248 Receptor hostium publicorum in domo sua tenetur crimine læsæ Maiestatis.

249 Paciscens, vel transigens cum hostibus contra Principem, eo inconsulto, in crimen rebellionis incidit.

250 Permittens hostes propè Arcẽ, aut Castra transire, vel literas portare, crimen læsæ Maiestatis incurrit. & nu. 251.

252 Dimittens militem sine licentia Ductoris exercitus,

citus, officio, quod gerebat priuatur.

253 Milites coram suo Iudice conueniendi sunt, fallit. inf. nu. 254.

255 Milites an renunciare possint fori priuilegio.

256 Miles, si ante militiam susceptam in ius vocatus fuerit, ius reuocandi forum non habet.

257 Miles, qui falsum testimonium coram Iudice Pagano perhibuit, ab eo puniri potest.

258 Miles negociator subest Iudici illius negotiationis.

259 Miles de causis publicis, vel ratiocinijs militaribus in militari iudicio respondere debet, etiã si cingulum deposuerit.

260 Reus criminis capitalis voluntarius miles effectus, an remittatur puniendus ad locum, vbi reus postulatur.

261 Dux exercitus in milites caligatos, etiam incõsulto Principe animaduertere potest, in altos verò non potest.

262 Militaria iudicia etiam diebus feriatis tractari possunt, & in illis ex bono, & æquo proceditur.

263 Officium regentis exercitus in quo consistat, & quæ sit eius iurisdictio.

266 Dux exercitus non potest milites à numeris ad alios numeros transferre.

267 Honores, & dignitates non ambitione, nec suffragio quęrũtur, sed labore, licet hodie, vt plurimum fallet.

268 Officium Ductoris exercitus quale sit, & qua ad ipsum pertineant.

270 Pœna illius, qui ob militem legendum, mittendumuè pecuniam acceperit.

271 Pœna illius, qui occasione trãsitus ab Vrbibus, Villis, vel Pradijs per concussionem aliquid acceperit.

272 Dux exercitus, vbi moratur cum exercitu, ibi dicitur habere territorium.

273 Dux exercitus potest delinquẽtes in alieno territorio punire, fallit inf. nu. 274.

275 Iudices causarum militarium qui sint.

376 Milites stipendiarij conueniri possunt in loco, vbi merentur stipendia.

277 Capitaneus Triremium, an habeat illam iurisdictionem in milites, quibus praest, quàm habent Magistri militum & nu. 280.

278 Magistri militum habent merum Imperium.

279 Magistri militum de quibus delictis cognoscere possint.

281 Pœna berronariorum, qui per somnolentiam, vel incuriam captiuos fugere permiserint.

282 Pœnę omnes in Principe sint arbitrariæ. & nu. 293. & arbitrium ex celesti motu descendit. nu. 295.

283 Casus contingens non excusat quem à pœna, nisi probet carentiam culpæ.

284 Custos alicuius rei, si mercedẽ pro custodia accipiat, tenetur etiam de damnis magna vi illatis, & fatalibus.

285 Custos Castri quando teneatur de dolo, casu, & culpa, tàm lata, quàm leui, & leuissima.

287 Custos eadem pœna plectitur, qua ipse fugiens.

289 Dux Belli fidas excubias, & vigilias habere debet.

290 Vigiliæ mutandæ, duplicandæ, & etiã quadruplicandæ sunt, cum dubitatur, an hostium exploratores in Castris morentur.

291 Vigiliæ, leges, & arma vtroque tempore bellorum & pacis necessaria sunt.

292 Magister militum potest cognoscere, an delictũ sit militare, vel commune.

294 Seueritas in re militari salubrior est misericordia.

256 Respublica tùm rectè gubernatur, cum recta sit distributio pœnæ ac præmij, circa benè, vel malè meritos.

297 Militaria dona apud Roman. & Athenienses quæ erant.

298 Si milites duo, pluresuè eodem momento Castrum ingrediantur, banderiam, vel vexillum capiantur, aut muros ascendant, an nullus, an omnes ad prẹmium admittantur, cum prę̃miũ debeat dari primo ascendenti, & nume. 308. 311.

299 Victoria inter pares non datur.

300 Primus dicitur non solum qui ante aliquem est, sed etiam ante quem nemo est.

301 Proximus est quem nemo antecedit.

302 Sententia Scipionis Affricani inter duos milites murum Carthaginis pariter ascensos.

303 Statuto dictante, quod equus primus adueniens lucretur brauium, si duo eodem momento temporis veniunt, an iterum currendum sit; & an omnes equi iterum current, vel illi duo solum. nu. 304 & quid si ex alia causa legitimè non fuit cursum. nu. 305. Et an cum eisdem equis, vel cum alijs. nu. 306. Et an de nouo venientes ad cursum admitti debeant. nu. 307.

309 Statuto disponente, quod quicunque ex Confalonerijs primo intrauerit Castrum habeat centum, an qui non est Confallonerius, & tamen cum vno Confallono in manu intrauit, habeat dicta centum.

310 Statuto disponente, quòd præsentans bannitum habeat centum, an si plures illum ceperint, & præsentauerint, quilibet debeat centũ habere.

312 Differentia inter quæstionem Brauij, & quęstionem Præconij.

313 Omnes incendimur ad studia propter gloriam.

314 Milites ex causa ęris alieni in carcerẽ duci non possunt, & non nisi in quantum facere possunt, conueniuntur, vnde bonis cedere non tenentur. nu 315. Et huic priuilegio renunciare nõ possunt. nu 316.

317 Nobiles an possint carcerari pro debito Ciuili, & an condemnentur vltra quam facere possint.

318 Arma, & equi militum in causa iudicati accipi non possunt.

319 Executio non potest fieri in militum stipendijs, si creditor aliunde potest satisfieri

320 Stipendia militum, nec in specie, nec in genere, nec ex priuata, nec ex publica causa possunt obligari.

Præ-

321 Prabenda Canonici, vel fructus beneficiorum eadem habet priuilegia, quę habent stipendia militum: idem est dicendum in honorario Doctorum, & nu. 322.

323 Priuilegium ne quis conueniatur nisi in quantum facere potest, non est obligationis, nec actionis, nec iudicati.

324 Bona militis absentis Reipublicæ causa possunt in causa iudicati possideri, non tamen in totum creditoribus adiudicari.

325 Miles Reipublicæ causa absens quomodocũque læsus sit restituitur in integrum.

326 Miles a tutela, vel cura immunitatem habet.

327 Miles inuitus testimonium dicere non cogitur.

328 Res Militis ob non solutam gabellam non cadit in commissum: debet tamen eas confiteri, & gabellam soluere. & nu. 329.

330 Res empta cum pecunia militis poterit à milite vendicari.

331 Miles dicens se indebitas pecunias soluisse, non grauatur onere probandi: limita, si de tota summa contentio sit, secus si de parte, & nume. 332.

333 Ignorantia Iuris militem excusat.

334 Milites magis tenentur scire arma, quàm leges.

335 Ignorantia iuris militem non excusat in delictis.

336 Milites non subijciuntur tormentis, nec plebeiorum pœnis, nec ad bestias damnantur: sed an ad furcam. nu. 338.

Idem de eorum filijs, ac nepotibus dicendum est. Fallit in crimine læsæ Maiestatis nu. 337.

339 Nobilitas prodest ad minuendam pœnam.

340 Pœnæ, quæ non possunt militibus irrogari, ex capitulis militaribus Magni Ducatus Hetruriæ recensentur.

341 Militia non liberat filium à patria potestate.

342 Miles in Castrensi peculio est Dominus proprietatis, & vsusfructus.

343 Actio inter patrem, & filium ex causa Castrensis peculij consistere potest.

344 Filiusfamil. miles creditam pecuniam accipiẽs non iuuatur beneficio Senatusconsulti Maced.

345 Donatio causa militiæ facta à patre filiofamil. valet, & efficitur castrense peculium.

346 Donatio causa militiæ facta inter virum, & vxorem valet.

347 Peculium Castrense est quicquid filiusfam. occasione militiæ acquirit.

348 Nuda militis voluntas pro testamento habetur, dummodo sit roborata saltem duobus testibus.

349 Miles in ipso dimicandi actu potest facere testamentum absque vllo teste; Quinimo, & in clipeo, & in puluere hæredem scribere potest.

350 Testamentum militis iure militari factum valet vsque ad annum post missionem.

351 Miles pro parte testatus, & pro parte intestatus decedere potest.

352 Miles ad certum tempus potest hæredẽ sibi instituere, et postea adimere, & alij directò dare.

353 Ius accrescendi non habet locum in testamento militis.

354 Miles potest in testamento filium præterire, nec agnatione posthumi eius testamentũ rumpitur.

355 Miles potest hæreditatem in Codicillis directò relinquere.

356 Miles incertus de statu suo testari potest.

357 Testamentum à Pagano iure militari factũ valet, si miles decedat.

358 Testamentum militis nuda voluntate reuocatur.

359 Miles potest decedere cum duobus testamentis.

360 Miles potest in testamento legare vltra dodrantem, & eius legata non minuuntur per Falcidiam.

361 Miles mutus, & surdus rectè testatur.

362 Filiusfamil. miles de Castrensi peculio iure testatur.

363 Testamentum militis non subiacet querelæ inofficiosi, si præteritio sit cum causa.

364 Miles testamẽtum non solum sibi, sed etiam filio pupillo de Castrensibus facere potest.

365 Miles impubes nec etiam iure militari testamentum facere potest.

366 Miles directò hoc modo, si hęres extiterit, & intra aliquod tempus decesserit, alius sit hæres, hęredi substituere potest.

367 Miles capite damnatus ex militari delicto potest testamentum facere de bonis Castrensibus, dummodo sacramenti fides rupta non sit.

368 Miles ex militari delicto damnatus, & intestatus decedẽs successores habet proximiores, excluso fisco.

369 Miles, qui inconsultò adijt hæreditatem non tenetur vltra vires hæreditarias.

370 Miles nec testamento relinquere, nec donare potest mulieri, in quam turpis cadit suspicio.

371 Miles mortuus in acie ob rerum gestarum gloriam, in eternum viuere intelligitur.

372 Miles mortuus in acie prodest patri ad ius triũ liberorum.

373 Statuto disponente, quod filius secundo genitus patri superstes in successione præferatur nepoti ex filio primogenito mortuo ante patrem, si filius ille primogenitus in acie perierit, nepos præfertur filio secundogenito iure primogenitura.

374 Priuilegia, & beneficia militum ad alienam iniuriam porrigi non debent.

375 Non videtur rem amittere cuius propria non fuit, nec desijsse habere, qui nunquam habuit.

376 Creditores non fraudantur cum quid non acquiritur à debitore, sed cum aliquid de bonis eius diminuitur.

377 Statutum iuri communi contrarium, quàm strictissimè interpratandum est.

378 Beneficia aliqua recensentur concessa filijs militum ob memoriam eorum patrum in bello mortuorum.

379 Priuilegia militaria nõ aliter militibus cõcedũtur, quã si fortiter, & strenuè militiã exerceãt.

380 Remiges, & Nautæ priuilegijs militaribus fruantur.

381 Facultas testandi iure militari extenditur etiã ad alias personas castra sequentes.

382 Mulieres in Castris degentes quibus priuilegijs gaudeant.

383 Priuilegia militaria an habeant locum in militibus hodiernis, & quæ requiruntur ad hoc, vt quis verè dicatur miles, & fruatur priuilegijs militaribus. & nu. 384. 385. & 386.

387 Notarius in vna Ciuitate non est Notarius in alia.

389 Capitanei hodie de Generali consuetudine cognoscunt de omnibus delictis ab eorum militibus commissis.

390 Miles delinquẽt in exercitu Mutinensi posito in Territorio Bononiensi potest puniri, à Præfecto Mutinensis exercitus.

391 Miles de aliquo delicto condemnatus ante susceptam militiam, deinde captus à Iudice ordinario, non remittitur puniendus ad suum Capitaneum.

392 Probatio strenuitatis, ac fortitudinis militiæ minuit pœnam.

393 Milites & Doctores propter delicta possunt degradari, & nu. 394.

395 Forma degradandi Doctores quæ sit.

396 Forma exauthorandi milites.

397 Milites an possint torqueri.

398 Milites priuati hodie torquentur, quando contra eos legitima præcedunt inditia. & nume. 399.

400 Banniti: & contumaces etiam non præcedentibus indicijs torqueri possunt.

401 Equites, & Capitanei de consuetudine hodie tormentis subijciuntur.

Fallit in Equitibus Diui Stephani, qui non torquentur sine licentia magni magistri. & nume. 402.

403 Iura non seruantur tempore belli.

404 Miles de crimine læsæ Maiestatis accusatus, constito de delicto habetur pro hoste.

405 Equus in acie vulneratus, & domi mortuus, in bello mortuus præsumitur.

406 Arma, & equos in bello perdere turpissimum est.

407 Miles gratis seruiens non tenetur ad emendam Equi sibi mortui in bello.

408 Pactum, & consuetudo, quod pro conducendo pedites mutuentur pecuniæ. & equi, valet; quo casu si spoliati sint in itinere, non tenentur ad refectionem ablatorum.

409 Miles desertor, & à patre oblatus Curiæ, nõ punitur pœna capitis, sed mitiori idem e conuerso dicendum est. & nu. 410.

411 Hæres non tenetur vindicare mortem Testatoris ab eius Patre occisi, nec è contra.

412 Exercitus potest bona amicorum accipere, vẽdere, & donare necessitatis tempore, nec excusantur exemptes, & immunes. & nu. 413.

414 Dominus transeundo per loca sua cum exercitu alimentari debet ex prædijs, vbi transit.

415 Miles conductus ad certum tẽpus discedens ante finitam conductam, an, & quando stipẽdijs emeritis priuetur; Et an idem sit in aduocato, & Medico, & nu. 418.

416 Nihil videtur impletum, cum aliquid restat ad implendum.

417 Famulus conductus ad certum tempus discedens ante finitum tempus, pro ratha temporis stipendium consequitur.

419 Operarius, qui impeditus fuit pluuia, vel alia re ne in opere versaretur, integram mercedem petere non potest.

420 Casus fortuitus contingens in persona locatoris, vel in re locata, cedit ad damnum locatoris.

421 Stipendiarius de licentia Domini itinerando debet habere salarium quatenus stetit in itinere.

422 Miles infirmus quò ad salariũ seruire videtur, secus est in famulo. & nu. 423.

424 Miles interficiendo adulterum vxoris suæ in adulterio repertum excusatur à pœna.

425 Clericus iam monitus, & repertus cum vxore confabulare potest absque pœna excommunicationis verberari.

426 Milites propter necessitatem possunt propria authoritate accipere vtensilia à quolibet pro se, & equis, nec peccant. & nu. 429.

427 Princeps pro vehendis impedimentis, tàm pro suo, quàm pro belli vsu, nauibus, & plaustris subditorum vti potest. sed tenetur mercedem soluere.

428 Naues, & Plaustra à Dominis occultata ne Princeps eis vtatur, possunt de iure confiscari.

430 Officialis pecunias publicas propter necessitatem sub vsuris ad lucrum Reipublicæ mutuare potest.

431 Iudex si proprias pecunias exbursauerit in vtilitatem Ciuitatis poterit propria authoritate de pecunijs publicis ipsius Ciuitatis sibi satisfacere.

432 Pœna illius, qui sine Ducis præcepto exclamauit, Ciuitatem, arcem, vel oppidum deprædari, aut comburi, & Marci Antonij exemplum in plures Milites, qui in huiusmodi delictũ inciderunt.

433 Pœna falsificantis literas Ducum, & Superiorum militiæ.

434 Filum, vel niciam literarum Principis rumpẽs falsum committit.

435 Priuatus tenendo ad obsequium suum pro bello ciuili militem matriculatum, tenetur pœna librarum quinque auri.

436 Consuetudo maris in Classibus, consuetudo terræ in exercitu quò ad pœnas infligendas seruari debet.

437 Consuetudo, vel statutum pecuniarias pœnas in capitales, & è contra conuertere potest.

438 Filius potest patrem occidere hostiliter contra Ciuitatem venientem, & è contra, quod procedit etiam si non sit bannitus.

439 Filius prius natus est patriæ, quàm patri.

Miles

CASVS DVCENTESIMVS NONAGESIMVS QVARTVS.

POPVLVM Romanum sibi Orbem terrarum subegisse armorum exercitatione, disciplina Castrorum, vsuque militiæ omnes ex historiarũ Lectione facile cognoscere possunt, si quidẽ videmus
1 plures exercitus Tironum, & imbecillium
hominum sola militari disciplina bellicosissimos factos fuisse, & è contra alios exercitus Veteranorum militum inuictos, sola licentia, varijs vitijs, neglecta militari disciplina corruptos fuisse, & ante perijsse, quam hostem vidissent; Vnde exercitatione ex imbellibus optimi milites efficiuntur, quod vt succedere valeat, disciplina militaris statuẽda est, quæ in primis à vitijs, & voluptatibus
2 milites auertat, somnus enim, vinum, epulæ,
scorta, balnea, rapinæ, & otium corpora, animosque militum eneruãt, viresque ad victoriam reportandã tollunt, & qui belli gloria alios superarunt, militari labente disci-
3 plina ab alijs superati sunt, nemoq; in acie
sui generis, aut sanguinis memor esse debet sed præsidio tantum socijs, & terrori hosti-
4 bus. Quapropter mulieres castra sequi mi-
nimè phas æstimatur, & militi vxorem, vel familiam apud se habere sine Principis licẽtia non permittitur. l. quicũque. C. de re mi-
5 litari, lib. 12. imo nec in Prouincia miles v-
xorẽ ducere potest. l. eos. ff. de ritu nuptiar. & l. & si contra. C. de nuptijs, si tamen eam
6 ducat, vel in castris apud se habeat, de illius
delictis ipse tenetur. l. 4. §. proficisci. ff. de officio proconsul. meliusque Princeps faceret,
7 si militi talem licentiam denegaret, & eum
sine illa morari permitteret, vt in d. §. proficisci, cum hæ mulieres non nisi impedimento esse possunt militibus, quibus propterea, non omnibus tamen, Constantini constitutione prohibitum erat, ne cum quibusdam abiectis mulieribus matrimonio iungerentur; quam tamẽ legem Imperator Iustinianus penitus correxit, dictisq; militibus concessit, vt quascunque vellent modo ingenuas vxores ducerent. §. quia verò legem dudum posuimus. in versic. Constantini verò. in authentico, vt liceat matri, & auiæ. & l. à Caligato. C. de nuptijs, Balthass. Ayal. in Tract. de iure, & offic. bellic. & disciplin. milit. lib. 3. cap. 1. de disciplin. militar. hinc dixit Iul. Ferret. in tract. de re, & disciplin. militar. tit. de militar. Instit. & pœnis desertor. infligẽd.
8 nu. 50. fol. 128. quod libido in re militari se-
uerè castigatur, intantũ quod Macrinus Im-
9 perator milites adulteros in bouino corio
10 viuos sepeliri mandauit. Debet insuper mi-
les curare, vt corpus validissimum habeat, arma apta, & cibum paratum ad subitis imperijs parendum, & si suo tempore annonã
11 sibi præstandam recipere recusat, eam am-
plius, nec eius precium cõsequi potest. l. fortissimi. & l. nulli militarium. C. de erogatio
12 ne militar. annonæ, lib. 12. sicut enim hi per
quorum Prouincias militum transitus fit, & in quorum locis exercitus morari debet, in parato habere debent, vnde exercitus ala-
13 tur, ita milites illis cibarijs contẽti esse de-
bent, & nedũ non recipere, sed nec alia exigere possunt, vt in authent. de Transitu militum, post principium, in versic. eas etiam species. & aliter facientes punientur, vt ibi subijcitur, vt verbis elegantibus varijs exem

plis, & pluribus authoritatibus tradit Bal-
thas. Ayal. in d. tract. de iure, & officijs bel-
lic. & disciplin. militar. lib. 3. cap. 1. de discì-
plin. militar. & milites aliquid vltra stipen-
dia accipientes pœna dignos esse ostendit
Iul. Ferret. d. tit. de militar. instit. & de pœnis
desertor. infligen. nume. 89. fol. 127. debent
enim esse contenti eorum stipendio, & con-
14 cutientes, vel opprimentes populos puniun-
tur, & quadruplum restituere tenentur, vt
idem Ferret. ait in eod. tit. num. 104. fol. 136.
Paris de Puteo in tract. de sindicat. titul. de
excess. milit. secular. cap. 2. nume. 12. & 13. vsq.
in fine.
15 Militare autem in bello iusto delictum non
est, licet militare propter prædam peccatum
sit. cap. militare, 23. q. 1. & cap. paratus, & nam
si Christiana 23. q. 1. Ferret. titul. allegato nu.
3. Paris de Puteo d. tit. de excess. milit. secul.
16 nu. 5. & tam lege canonica, quam ciuili per-
missum est militi hostem occidere. cap. mi-
les. cap. si homicidium 23. quæst. 5. l. 3. ff. ad l.
Cornel. de sicar. & l. proditores. ff. de re mi-
lit. & si cum posset non fecerit, reus est impe-
17 rij spreti, d. cap. miles. 23. quæst. 5. Dicuntur
18 autem hi milites, qui sacramento, & in nu-
meros relati sunt, & in Classibus etiam nau-
19 tæ, & remiges sunt milites. l. vnica. & penult.
ff. de bonor. possession. ex testament. milit.
20 Non tamen quiuis ad militiam recipiendi
sunt, neque quicunque cogendi, clerici enim
militare prohibentur, illorum namque arma
21 aduersus hostes sunt orationes. cap. non pu-
la. 23. quæst. 8. cap. si quis vult. 26. distinct. 2.
3. cap. si quis Episcopus. cap. si vobis. 23. q. 8.
22 nec sine ratione, quia militans Deo implì-
care se non debet negotijs secularibus, de-
sijt enim esse miles seculi, qui factus est mi-
23 les Christi, ideoque Clericus militans amit-
tit gradum. cap. Clerici. & cap. itarum 23. q.
8. nisi in minoribus esset constitutus, qui pu-
24 gnans in bello iusto non fit irregularis, nisi
hostem occiderit, aut vulnerauerit. cap. pe-
titio, extra de homicid. glos. in cap. si sciscì-
tatis. 7. quæst. 1. Balthass. Ayal. d. lib. 3. cap. 4.
tit. de militibus, & qui militare possunt. nu.
4. versic. porro non quiuis.
25 Coloni etiam cogendi non sunt militare,
imo nec vltrò se offerentes ad militiam re-
cipiuntur. l. 3. C. qui milit. poss. lib. 12. l. colo-
nos. C. de agricol. & censit. lib. 11. non enim
minus Reipublicæ interest, vt sint, qui agros
colant, quam qui bella gerãt. l. originarios.
C. de agricol. & censit. lib. 11. vnde etiam sta-
tutum fuit, vt coloni qui se militiæ dederunt
ad priorem conditionem reuocarentur, l. vl-
tima. C. de mancipijs, & colonis patrimon.
26 lib. 11. quãdoquidem agrorum sordes cum
decore militiæ non satis conuenire videntur.
l. 2. C. de preposit. sacr. cubicul. lib. 12. Balthass.
Ayal. d. cap. 4. nu. 5. versic. præterea Coloni
27 imo nec veterani milites ad quietẽ donati

rei rusticæ operam dare debent, tela in vsum
vomeris, & ligonis conuertendo, vt fuit ver-
bo d. [illegible] & hinc esse potest, quod
milites puniuntur se ingerendo vilibus ne-
gotijs, [illegible], vt dicit Iul. Fer-
ret. in tractat. de re, & disciplin. militar. ti-
tul. de militar. instit. & pœn. desertor. ib. [illegible]
gend. nu. 74. fol. 131.
28 Serui quoque ad militiam aspirare no po-
sunt sub pœna capitis. l. ab omni. ff. de re mi
litar. & si domino sciente id effecerit, priua-
bitur dominus iure dominij, & patronatus.
l. penult. C. qui milit. poss. lib. 12. Balthass. A-
yal. d. cap. 4. nu. 6. addens idem esse in his,
qui status controuersiam patiuntur, per illud
tempus, quo lis pendet, & in ingenuis, qui
bona fide seruiunt, & in his, qui ab hostibus
redempti sunt priusquam se luant, per l. qui
status. ff. de re milit. & de serio [illegible] ex.
[illegible] tamen pœnam illi imponens, qui
domino ignoranti mancipium reddendam
[illegible] in l. 2. C. de Tironibus, lib. 12. [illegible]
[illegible] militiam exercentes puniri vult etiã
Ferret. titul. citato num. 129. fol. 136. dicens
quod militaris dignitas, & gloria, à nobili-
tas excludit seruos ab exercitio militiæ, & il-
los militare non permittit.
29 Rei insuper capitalis criminis volũtarij
milites capite puniuntur. l. qui cum vno. §.
reus. ff. de re militar. similiter, & qui ad be-
stias damnati, vel in insulam deportati mi-
litiæ se dederunt eodem modo puniuntur,
d. l. qui cum vno. §. ad bestias. & §. in insulam.
30 ff. de re milit. ad tempus verò relegatus, si
expleto relegationis tempore militiæ se de-
dit, causa condemnationis inspicienda est,
vt si contineat infamiam perpetuam à mili-
tia repellatur, alias verò militiæ honores cõ-
sequi nõ prohibeatur, d. l. qui cum vno. §. ad
tempus. vt per Ayal. d. cap. 4. nu. 7.
31 Is etiam, qui cum Adultero vxoris suæ pa-
ctus est à militia eijcitur, ampliusque depor
tatur. l. miles. ff. ad leg. Iul. de Adulter. Ayal.
d. cap. 4. sub nume. 7. vers. sed & is.
32 Hæretici similiter militare prohibentur. l.
quicunque. C. de hæret. & Manich. & omnes
similiter infamia laborãtes. l. 2. §. miles. ff. de
his qui not. infam. proptereaque ignominia
33 missi in Milites non recipiuntur. l. qui cum
vno. § ignominia. ff. de re milit. Ayal. in d. c.
4. nu. 8. & 9.
34 In fraudem Ciuilium munerum nemo ar-
matæ militiæ nomen assumere potest. l. 3. C.
qui milit. poss. lib. 12. & qui [illegible]
35 [illegible] adeptus est, petente [illegible]
[illegible] l. 1. C. qui militar. poss. lib. 12. & l.
qui cum vno. §. non omnis. ff. de re milit. pro-
ut obijcitur, qui eam adeptus est metu cri-
minis, in quo ante Reus fuerit postulatus,
[illegible] ff. de re milit. Vagis quoque, & Vetera-
36 norum debilis in milites assumi non possunt
l. 1. Cod. de Tironib. lib. 12. neq. qui parentes
quibus

quibus educatus est maleficos appellauit. l. 1. in fin. ff. de obseq. liber. Ayal. d. cap. 4. sub nu. 9.

37 Membris debilitati, ita vt militiæ inhabiles reputentur in milites non recipiuntur. l. qui cum vno. §. qui filium. ff. de re militar. in quo tamen numero habendus non est, qui vnum
38 tantum testiculum habet, vel quia sic natus sit, vel quia alterum amisit, d. l. qui cum vno. in princ. ff. de re milit. Nec enim morbosus, aut vitiosus haberi potest vnum tantum testem habens, cum generare possit. l. Pomponius. §. fi. ff. de ædilit. ædict. Ayal. d. cap. 4. nu. 10. vbi etiam refert non nullos, hoc habitu fuisse naturæ, qui tamen acerrimi fuerunt Duces.
39 Milites priuati militia per ignominiã degrationis non possunt amplius militare, & si permittunt se scribi in milites, morte puniũtur. Ferret. in loco citato, num. 34. ad finem, fol. 337. per l. 1. C. de his qui in exil. dati, vel ab ordin. moti sunt, lib. 12.
40 Vt autem possint milites armorum vsui vacare, prohibentur agriculturam, vel mercaturam exercere, aut quæcunque negocia genere lucrica. C. de erog. milit. annon. lib. 12. l. nemo miles. C. de re milit. lib. 12. l. milites, & l. final. C. locati, & l. officium. §. 1. de re milit.
41 nec etiam possunt in Prouincia agrum emere, ne agriculturæ studio militiam negligãt, l. milites, ff. de re milit. eademque ratione
42 duas militias diuersi generis, aut dignitatẽ, & militiam eodem tẽpore quis habere non potest. l. 5. C. qui militar. poss. lib. 12. Hinc e-
43 tiam miles procurator esse non potest, ne quidem pro patre, vel matre, vel vxore, sed tantum in rem suam. l. militem, & l. qui stipẽdia. C. de procuratorib. & ratione prædiorum, quæ sibi donata asserit, si mutandi iudicij causa facta fuerit donatio, miles ipse non agit. l. pen. ff. de alienat. iud. mut. causa fact. sed prior dominus experitur, ne videatur magis litem, quam rem in militem trãstulisse. l. 6. C. ne liceat potẽtioribus. & fina-
44 liter prohibentur milites accusare. l. qui accusare. ff. de accusationib. nisi in crimine læsæ Maiestatis. l. famosi. ff. ad l. Iul. Maiest. vel nisi suam, vel suorum iniuriam prosequantur. l. non prohibentur. C. qui accusare non poss. & qui milites ipsos priuatis negocijs applicauerint, & Reipub. subtraxerint, eos Imperator Iustinianus publicatione bonorum puniri cẽset, vt in Nouella. 116. de militib. & ita in prædictis recenset Ayal. d. cap. 4. sub num. 11. 12. & 13. versic. cæterum, & infra Decian. in tractat. crimin. lib. 7. cap. 15. de varijs militum criminib. tomo 2. num. 38.
45 41. & 42. dũ probat milites obsequio Principis deputatos, vel illius comitatui, non posse proprijs negocijs vacare, vel aliena obsequia agere sine licentia Principis, neque agrorum cultui, custodiæ animalium, aut quæstui negociorum, neque etiam ciuiles curas, aut ciuilia munera suscipere, aliàs puniri, per l. nemo miles. C. de re milit. lib. 12. & l. milites, qui à Republica. & l. militares viros. eodem titul. quod repetit idem Decian. postea nu. 63. & 64. inferens propterea, quòd ideo
46 non possunt milites prædia comperare in Prouincijs, in quibus militant. l. milites. la prima, & la seconda. ff. de re milit. neque per alios eorum nomine, & si comperauerint fisco applicantur d. l. milites. la seconda. in princ. & dicit Paris de Puteo d. tit. de excessibus militum secular. cap. 1. nu. 7. & 10. quòd excedunt, quando vilificantes se assumunt officium procurationis, vel vacant negocijs mercatorum, vsuris, & vilissimis ministerijs, non autem militiæ, imo eam deturpant.
47 Aetas verò militiæ apta videtur esse ab annis viginti quinque, vsq; ad sexaginta, vt Fredericus Imperator statuit in §. constitutionem, de qualitate, & ætate pupil. in fine, in vsib. feudor. licet, & antiquis, & modernis temporibus multò iuniores viginti quinque annis, & longè seniores sexaginta secũdum temporum occasionem fuerint recepti, vt per Ayal. d. cap. 4. nu. 14. versic. reliquum est. vbi etiã nu. 15. admonet, vt qui veteranum
48 habere potest militem, non quærat Tironẽ, quia pluris facienda est exercitatorum veteranorum parua manus, quam indocta, & belli expers multitudo, quæ cædi exposita, minima quæque formidat, & fugam magis quam gloriam meditatur, multaque exempla recenset, quibus constat paucos peritos plurimos superasse, quod & experientia rerum magistra docet.
49 Admonet idem Ayal. d. cap. 4. num. 16. Principes, vt proprio potius milite vtãtur, quam externo, qui non tam pro gloria, quam pro stipendio militat, longè enim tutissima sunt præsidia domestica, & lõgè aptiora sunt pro-
50 pria arma, quam aliena, & vbi necessitate cogente externis auxilijs vtendum sit, ne ita illis credant, vt non plus suarum virium in Castris habeant ad corruptelas euitandas, & vt ad libitum talia auxilia expellere possint.
51 Iurabant autem aliàs milites per Deum, & Christum, & Spiritum Sanctum, & per Maiestatem Imperatoris, aut alterius, pro quo militabant, se omnia streuuè facturos, quæ Imperator, seu Dux Belli iuberet, militiam nunquam deserturos, neque mortem pro illo recusaturos, vt hanc iuramenti formam, & alios varios iurãdi modos refert Ayal. in d. tract. de iure, & officijs bellicis, & disciplina militari, lib. 3. cap. 5. de sacramento militari, per totum, Paris de Puteo in loco citato sub num. 7. ad finem, Agit etiam Ayal. vbi supra de alio iuramento, quod aliquando subeunt milites, cum ingens subeunda esset dimicatio, & in extremum discrimen

res venisset, de scilicet nunquam redeundo
in castra, nisi victis, debellatis, fusisque ho-
stibus victores forent, ad cuius dicta curio-
sum Lectorem remittere censui.
52 Hodie etiam iurant milites fidelitatem eo
rum Principi, antequam militiæ ascriban-
tur, & litteras patentes, seu bulettinos reci-
piunt, quod iuramentum in Magno Ducatu
Etruriæ præstant in manibus Dominorum
Commissariorum militarium Legionũ, quo
honore nunc meritò decorati sunt Illustres
Domini Raphael Medices, & Iacobus Cur-
sius ambo nobiles Florentini, & de amplis-
simo Collegio quadraginta octo Senatorũ
Ciuitatis Florentiæ, quod munus maxima
cum dexteritate, & non sine ingenti omniũ
laude exercent.
53 Postquam autem receptus est miles, meta-
tores, seu mensores Castris ponendis, tecto-
rijs, ac tabernaculis collocandis, præpositi
loca eligunt, & metas præfiniunt, & excipiẽ
dis militibus in hospitio in vrbibus, Terris,
oppidis, &. villis domos designant, & metas
præfigunt, adiecto nomine eius, qui in qua-
que domo hospitio accipiendus est, quas q
delere ausus fuerit, vt reus falsi condemna-
tur. l. 1. C. de metatis, & epid. lib. 12. solet ve-
54 rò domus in tres partes diuidi, quarum vna
militi deputatur, data primum domino fa-
cultate primam eligendi, mox hospiti secũ
55 dam, tertia deinde domino relicta, Taber-
næ autem mercibus deputatæ ab hac diui-
sione immunes sunt, Illustribus viris nõ ter-
tia pars domus, sed dimidia deputãda, hac
tamen lege, vt vnus æquis partibus diuidat,
alter vero eligat, vt est text. in l. 2. C. eod. tit.
56 de metat. & epid. lib. 12. Et si miles in Vrbe,
Terra, oppido, vel villa, vbi exercitus mora-
tur, domum habet, non potest petere aliam
hospitij gratia sibi designari. l. omnes. C. eo-
dem tit. Ayal. in tract. allegat. lib. 3. cap. 3. de
metat. siue mensorib. nu. 1. & 2.
57 Ab hac molestia hospitio accipiendi mili-
tes liberi sunt, medici sacri palatij, & Vrbis
Romæ magistri liberalium artium, & picto-
res ingenui. l. Archiatros. C. de metat. & epi
dem. lib. 12. similiter liberi sunt Consulares,
Patritij, Consules, eorumque heredes, & alij
dignitate præfulgentes l. in hac lege C. eod.
tit. tenues quoque vitæ homines minimè te-
nentur milites hospitari l. illicitas. §. tenues.
C. de offic. præsid. Ayal. d. cap. 3. nu. 3. Et vbi
in vrbibus, terris, oppidis, aut villis sunt mi-
lites, hospitium tantummodo illis concedi-
58 tur, nec aliqd ab hospite pro se, vel animali
bus petere possunt, nec quidem à volentibus
accipere. l. deuotum. C. de metat. & epid. lib.
12. l. vnica. C. de salgam. milit. non præst. lib.
12. l. 3. C. de erog. milit. annon. eod. lib. 12. A-
yal. d. cap. 3. num. 4. & dictum fuit supra; Sed
59 meratores, qui ab hospitibus per cõcussio-
nem pecuniam acceperint duplum eius red
dere coguntur, & exilio damnantur, vt in au
thent. de Transitu militum, circa medium,
Ayal d. cap. 3 nu. 5. subdens, quod ex Galliæ
constitutionibus capite puniuntur, & dicit
Clarus in pract. crim. q. 80. num. 3. versic. mi-
les. quod miles metator, vel mensor, qui ali-
quid accipit ab hospite in cuius domo ho-
spitatur, punitur in decem libris auri per d.
l. deuotum. sed quod hoc malè obseruatur,
quia a dominis ædium exigunt, rapiunt, &
extorquent balnea, luminaria, cõfectiones,
& quicquid volunt, ex Luc. de Penn. in l. hoc
prospectum. C. de metat. & epid. lib. 12.
60 Militiæ semel adscriptus sine demeritis ab
ea deleri non debet inuitus, & donec solua-
tur, à signis abesse, vel militiam deserere nõ
potest. l. penult. ff. ex quib. caus. maior. l. non
omnes. ff. de re milit. Ayal. in sæpe cit. tract.
61 lib. 3. cap. 6. de missione, in princ. nu. 1. & 2.
Tria autem sunt missionum genera, quibus
miles exauthoratur, & iuramento soluitur,
honesta, causaria, & ignominiosa. l. milites
agrum. §. missionum. ff. de re milit. & l. 2. ff. de
his qui notãtur infamia, Honesta missio ea
62 est, quæ post vigesimum militiæ annum mi-
liti conceditur. l. sed & milites. §. quandoque
ff. de excusat. tutor. l. fin. C. de his qui nõ im-
plet. stipend. sac. miss. sunt, lib. 10. & ita mis-
sus habet vacationem à Ciuilibus muneri-
bus, & pluribus alijs priuilegijs gaudet d. l.
sed & milites. d. §. quandoque. ff. de re milit.
& l. penult. C. de his, qui non implet. stipend.
63 sac. missi sunt, lib. 10. Causaria missio di-
citur, quæ fit propter senectam, aut valetu-
dinem aduersam, vel vitium corporis eius,
qui minus idoneus militiæ reperitur, & se-
mel concessa non solet missus iterum admit
ti prætextu cessati impedimenti. l. semel. C.
de re milit. lib. 12. & est generale, quod ex
quacunque causa missus denuò in militiam
sine Principis mandato non recipitur. l. 2. C.
de diuers. offic. lib. 12. & talis missus habet
pariter vacationem à muneribus, non tamẽ
perpetuam. d. l. sed & si milites. §. quãdoque.
cum. §. seq. ff. de excusat. tutor. nec enim his
priuilegijs fruitur, quibus ille, qui impletis
stipendijs missus est, alijs tamen veterano-
rum priuilegijs gaudet, & præmia veteranis
concessa percipit. l. milites agrum. §. illud. ff.
de re militar. Nec missio hæc aliquam existi
mationis maculã aspergit. l. causaria. C. de
64 re militar. lib. 12. Ignominiosa missio est,
quando miles ob delictum exauthoratur; &
ita missus ex Edicto Prætoris infamis effici-
tur. l. 1. ff. de his qui not. infam. & dignitatem
amplius consequi nõ potest. l. 3. C. de re mi-
lit. lib. 12. & l. 1. C. de his qui non implet. sti-
pend. lib. x. nec in vrbe consistere potest, vel
alibi, vbi Princeps est. l. milites agrum. §. mis
sionẽ. ff. de re milit. l. 2. §. ignominiæ. ff. de his
qui not. infam. & l. 2. C. de re militar. lib. 12.
quod adeò verum est, vt sine ignominiæ mẽ-

tione

tione missus nihilominus ignominia missus
intelligatur in d.l.milites agrum. §. missio-
num. ff.de re milit. & si Vlpianus causam i-
gnominiæ missioni addendam censet in d.l.
65 2.§.ignominię.ff.de his qui not.infam.quod
sanè intelligendum est de missis perpetuo,
quoniam ad tempus missis, impleto tempo-
re nō irrogatur infamia.l.1.C. de his, qui in
exil.dati sunt, lib.x.ita inquit Ayal. d.cap.6.
nu.3.4.5.6. versic. fuere autem tria, & infra.
66 vbi etiam subdit nu.7. Ignominiam ab In-
famia differre, quia infamia nō infertur nisi
per Iudicis sententiam.l.infamem. ff.de pu-
blic.Iudic.Ignominia autem missi olim non
erant infames, donec Prætoris Edicto effe-
cti essent tales.l.1.ff.de his qui not. infam.a-
deò quòd ignominia dici potest, quam no-
stri Doctores vocant infamiam facti, Infa-
mia verò, quam infamiam iuris nominant.
67 Addit idem Ayal.d.cap.6.num.8. quod non
solum Gregarius miles, sed etiam Cēturio,
Tribunus, & quilibet alius officialis imo e-
tiam, qui exercitui præest, licet cōsularibus
vtatur Insignijs ignominię causa ab Impera
tore mitti potest, & missus nota infamiæ la-
68 borat.l. 2.in princ. ff. de his qui not. infam.
sed & vltra tria suprascripta missionum ge-
nera, quartum addi potest ex Vlpiano in d.
l.2.§.ignominiæ.ff. de his qui not. infam. qđ
est, quando euitandorum munerum gratia
quis militiam adipiscitur, qui exauthorari
debet d.§.ignominiæ.& l.qui cum vno.§.non
omnis.ff.de re milit.quæ missio tamen existi
mationem non lædit.d.§.ignominię. & l. qui
cum vno.§.exauthoratus.Ayal.d.cap.6.num.
69 9.solus autem Imperator, vel Dux exerci-
tus missionem dare potest militi.l. 1.ff. de
his qui not.infam.Ayal.dicto cap.6. in fine,
nume.10.
70 Quoniam verò milites, vel quia natura sit
prona ad malum, vel alia de causa, solēt de-
linquere, & reipub. interest delicta nō impu
71 nita remanere.l.ita vulneratus.ff.ad l.Aqui-
liam, vt qui peccauit ex punitione corriga-
tur, & de cętero ad viuendum, vt decet, prō-
ptior existat, & vt eius exemplo à similibus
delictis metu pœnæ abstineant cæteri. l.1.C.
ad legem Iuliam repetundarum, sciendum
est militum delicta, aut propria, aut commu
72 nia esse, proprium militare delictum est, qđ
quis vt miles admittit.l.2.ff.de re militar.qđ
est quotiescunque aliquis facit aliter, quam
disciplina miliraris exigat.l.omne delictum
in princ.ff. de re militar. Ayal.in d.tract.lib.
3.cap.9.de pœnis militum, nume.3. Decian.
in tract.crimin.tomo 2.lib.7.cap.15. num.3.
de var.milit.crimin. & in capitulis militari-
bus Magni Ducatus Etruriæ in cap. 2. pro-
pria militum delicta forma infrascripta de-
73 clarantur, *Et li delitti proprij s'intendino esse-
re, & sieno le colpe, & peccati, che dalli descritti
si commetteranno nella guerra, nelle Rassegne, &
in ogni altro attò militare, come sarebbe partirsi
di Campo, & dalla guerra senza licenza, Truffa-
re la paga, Abbandonare il luogo, doue alcuno
fosse posto per sentinella, ò per altro inanzi al tē-
po, & senza licenza. Transferirsi à nimici, e do-
uentare Transfuga, Reuelare loro i segreti, & li
bisogni del campo, prestare loro aiuto, ò fauore di
rettamēte, ò indirettamēte, disubbidire al suo Ca-
pitano nelle cose della militia & al suo Luogote-
nente, Alfiere, Sergente, & altri graduati della
sua banda, non andare alla guerra, ò doue la sua
banda sarà comandata, vendere, ò impegnare
l'arme, e fare qualunque altra simile transgres-*
74 *sione*, Commune autem delictum est, quòd
qui miles est, tanquam priuatus, & non vti
miles committit, quo in casu subiacet legi-
bus communibus, vt puta si adulterium in
Ciuitate aliqua cōmittat, quòd si capta Ci-
uitate contra Ducis præceptum adulterium
committit, proprium esset militis crimen.
l.2.in princ.& §.1.ff. de re militar. vt forma-
liter dicit Decian.d.cap. 15. nume.2. versic.
hoc autem loco. Ommissa autem tractatio-
ne huius communis delicti, & insistendo in
proprio militis tantummodo, dico quòd e-
tiam in quocunque militum crimine dolus
75 requiritur, aliàs pro modo culpe, pœna mi-
nor, quam sit ordinaria imponitur. l.1.C.ad
l.Cornel.de sicar.§.nam si.Instit. de leg. Aql.
76 quod notat Decian.d.cap.15. nu.4. & si mi-
lites grauius, quam alij, pro delictis milita-
ribus puniuntur secūdum Ferret. in loco re-
lato nu.45. in fine, qui tamen subdit nu. 46.
77 fol.127.quandoque Ducem debere esse pla
cidum in puniendis delictis militaribus at-
tenta qualitate criminum, temporum, loco-
rum, & personarum. Sunt autem pœnę mi-
78 litares castigatio pecuniaria, multa, mune-
rum interdictio, militię mutatio, gradus de
iectio, ignominiosa missio.l.3.§.pœna mili-
tum.ff.de re militar. in metallum autem nō
condemnantur, nec torquentur, nec ad be-
stias, nec ad furcas dānantur.l.3.§.pœna.&
§.is q. ad hostes.& vtrobique.glos.ff.de re mi
litar. nec plebeiorum pœnis subijciuntur. l.
moris. §.ille.ff.de pœnis.l. honor. C. eod.tit.
sed ex graui delicto capite puniuntur mili-
tes, d.l.3.§.is qui in exploratione.& §.in bel-
lo.ff.de re militari, aut fustè percutiuntur. l.
qua actio.§.occisum.ff.ad leg.Aquiliam. l. 1.
§.occisorum. ff. ad Senatuscons. Syllanian.l.
aut damnum.§.vita primo.ff.de pœnis, quod
79 supplicium huiusmodi erat, accepto fustè
Tribunus vix damnatū tangebat, quod om-
nes in Castris existētes fustibus, & lapidibus
illum cędebant, & quandoque occidebant,
quod si aliquando euadebat ad patriam re-
dire non licebat; neque aliquis ex necessa-
rijs domi eum recipiebat; vnde penitus bre-
ui peribat, adeò quod idem est dicere fustè
percuti, quod occidi, vel animaduerti, vt in
iuribus supra citatis probatur, & differt ab
eo,

80 eo, quod dicitur fustibus cœdi, castigari, vel
admoneri, quod nō de capitali, sed de leuio
ri pœna intelligitur. l. 1. §. cum patronus. ff.
de offic. præfecti vrb. l. fin. ff. de iniur. l. 3. §. 1.
& l. fi. ff. de offic. præfecti. vigil. l. veluti fustiū.
l. in seruorum. in princ. & l. capitalium. § non
omnes. ff. de pœnis l. 3. §. in bello. ff. de re mi-
lit. l. 1. C. de his qui notāt. infam. multò enim
81 leuior est pœna fustium, quam flagellorum,
vt in prędictis locis legitur, & notatur, & ita
optimè adnotauit Ayal. d. cap. 9. nu. 3. ad fin.
& nu. 4.
82 Quod si multi milites simul in aliquod fla-
gitium conspirant, vel si legio deficiat, exau
thorari omnes solent. l. 3. in fine, versic. & si
multi. ff. de re militar. Ayal. dicto cap. 9. ante
num. 5.
Licet autem in bello parua offensa, magna quā
83 doque reputetur, tamē quędam delicta Pa-
gano aut nullam, aut leniorem pœnam irro
gant, militi verò grauiorem. l. quędam deli-
84 cta. ff. de pœnis, Idcirco nonnulla militaria
delicta capite puniuntur, quę culpa tantum
modo committuntur. l. omne delictum §. 1.
cum duabus sequ. l. qui commeatus. §. 1. ff. de
re milit. Ayal d. cap. 9. nu. 6. nihilominus ca-
pitalis pœna per vinum, aut lasciuiam delin
quentibus remittitur, & militiæ mutationē
irrogat, d. l. omne delictum. §. per vinum. vo-
85 luntas enim, & iudicium, quod nullum est
in ebrio distinguit maleficium. l. 1. ff. ad legē
Corneliam de sicar. Ayal. d. cap. 9. nume. 7. &
86 communis est sententia, quòd & si ebrietas
non excusat totaliter delinquentem, etiam
sua culpa ebrium, à pœna, tamen eam mo-
derat, ita vt non ordinaria, sed extraordi-
naria pœna talis ebrius puniatur, Plac. in e-
pitom. delictor. lib. 1. cap. 30. nu. 1. Mēchiac.
Illustr. & vsu frequent. controuers. lib. 3. cap.
56. sub nu. 31. versic. si aliquis. Tiraq. in tract.
de pœnis temperand. aut remittend. causa
sexta per totam, & Clar. in pract. crim. q. 60.
nu. 12. versic. præterea quęro.
87 Delinquunt autem milites, aut antequam
nomen dederunt, aut post, ante enim delin-
88 quere dicuntur, qui militiam detrectant,
idest, qui ad edictum dandorum nominum,
seu ad delectum non respondent, & vt prodi
tores libertatis in seruitutem redigebātur.
l. qui cum vno. §. qui post. ff. de re milit. vnde,
& in l. si is cum quo. ff. communi diuidundo,
dicitur fuisse dirutā villam eius, qui ad de-
lectum non respondit, qui etiam filium debi
89 litauit delectu propter bellum indictū, vt
inhabilis esset militiæ in Insulam deporta-
tur, d. l. qui cum vno. §. cum qui filium. ff. de
re milit. Decian. d. cap. 15. num. 6. versic. ante
delinquunt. Ferret. in loco citato nume. 26.
fol. 126. & dicit Ayal. d. cap. 12. de desertori-
bus. nu. 4. quod non minus grauiter, quam in
desertorem statutum est in eum, qui filium
90 suum militiæ subtraxit, quia si belli tempo-
re id fecit, exilio, & parte bonorum mulcta-
tur, si in pace fustibus cęditur, & filius requi-
situs in deteriorem militiam datur. l. q. cum
vno. §. qui filium. ff. de re militar. & idem di-
cit Ferret. loco citato nu. 26. fol. 126. & dicit
Decian. in tract. crimin. lib. 7. cap. 15. de va-
rijs milit. criminib. nu. 60. tomo 2. quod im-
91 bellis, & pusilli animi, qui metu hostium lā-
guorem simulat, vt militiam euitet, capite
punitur, d. l. omne delictum. §. exploratores.
versic. sed & calligatus. per quem textū hoc
notauit Angel. in l. 1. §. non autem. nume. 4. ff.
si quis testamen. liber esse ius. fuerit, & pari-
ter capite punitur, qui se vulnerauit, vt mili-
tiæ foret ineptus d. l. omne delictum. §. qui se
vulnerauit. & idem notauit Ayal. in d. tract.
de iure, & offic. bellic. & disciplin. militar.
lib. 3. cap. 15. de is, qui in acie loc. cędun. aut
victi se dedun. ad fin. nu. 5. versic. denique. &
92 qui sciēs se inhabilem legi, aut describi pa-
titur capite punitur. l. 4. §. 1. & plurib. seq. §§.
l. qui status. & l. ab omni. ff. de re militar. qui
93 etiam sine Principis iussu nullo dato nomi-
ne se ordinibus immiscet, punitur, prout
94 quoque puniuntur Duces, qui milites eligūt
iniussu Principis. l. neminē. C. de re militar.
lib. 12. Decian d. cap. 15. num. 7. litigans quo-
95 que qui nomē suum militię dedit eo animo,
vt cōcussionem faceret aduersario, exautho
randus est, d. l. 4. §. non omnis. ff. de re milir.
96 Decian vbi supra num. 8. qui etiam post de-
sertionem in aliam militiam nomen dede-
runt, aut legi se passi sunt, militariter puniū
tur. l. qui cum vno. §. qui post desertionem. ff.
de re militar. Decian. d. cap. 15. nu. 9. versic.
97 qui etiam. qui verò metu criminis, in quo
Reus iam fuerat postulatus, nomen suum
militię dedit, statim sacramento soluendus
est. l. qui metu. ff. de re milit. Decian. d. cap.
15. nu. 10.
98 Postquam verò nomen dederunt milites, &
iam militare ceperunt delinquunt, & graui-
ter; si nullo virtutis, aut fortitudinis edito
signo ignaui metu perterriti se hosti dede-
runt. l. 2. §. fi. ff. de re milit. ideo dicitur in l. 3.
in princ. ff. ad l. Iuliam Maiestatis, quod qui
arcem non tenuerit, & qui hostibus castra
cōcesserit lege Maiestatis crimine tenetur,
99 quod adeò verum est, vt etiā integra legio
si deficiat, auocari à militia debeat, idest ex
authorari, vt in l. 3. §. penultimo. ff. de re mi-
litar. Decian. d. cap. 15. nume. 11. vbi tamen
nume. 12. ait in hoc considerandum esse, an
100 qui deditionem fecerunt spontè, & dolosè
fecerint, an verò iusto metu, nam si hoc mo-
do, idest ob iustum metum coacti fuerint,
excusantur, neque puniuntur, Imol. cons. 34.
nu. 3. Panormit. cons. 3. in sexto. dub. nume. 5.
versic. videntur etiam prædicti. lib. 2. Socin.
cons. 39. nume. 8. lib. 3. Dec. cons. 604. num. 8.
cons. 690. num. 8. 13. & 14. Grat. cons. 5. ad fi-
nem sub nume. 36. & 37. lib. 1. in eodem casu
Decij,

Decij,& conſ.51.nu.9.& ſeq. vſque ad finem
eod. lib. 1. faciunt latè tradita per eoſdem
Dec.conſ.219. & Grat.conſ.38. & conſil.48.
lib.2.ad excuſationem aliquid facientis per
101 metum; Qui etiam deficiunt,ideſt,qui ab
his, qui ſub principum Imperio militāt,de-
ſciſcunt, & hoſtium loco haberi volunt ad
eorum numerum ſe conferendo, puniuntur,
& loco transfugarum habentur, vt in l.amiſ
ſione. §.1.ff.de capit.diminut. & infra in di-
ſcurſu Transfugæ dicetur,Decian.d.cap.15.
nu.3.& antea cap.14. de Transfugis, nume.
15. Qui agmen,& ordinem, ſiue ſtatum, in
102 quo in acie poſitus erat, excedit, delinqt,
& pro modo delicti,& cauſę, vel fuſtibus ce-
ditur, vel militiam mutat.l.3.§ in bello.ver-
ſic.ſed qui. ff. de re milit. Decian. d.cap. 15.
103 nu.46.Ferret. vbi ſupra nu.44. Qui capti-
uos eorum cuſtodiæ commiſſos euadere per
miſerint pro modo culpæ calligantur, aut
militiam mutant.l.milites. & l.vltima. ff. de
cuſtod.reorum, requirendum tamen eſt, an
nimia militum negligētia,an verò caſu eua-
ſerint, vt in d.l.milites.Ayal.d.lib.3.cap.17.
de his qui excub.deſerun. vel minus rectè a-
gunt,nume.4.dicit tamen Ferret.in loco al-
legato nu.204.fol.141. quòd capite punitur
miles cuſtos, qui captiuum dimiſit, per l.ſi
quis aliquid.§.miles.ff. de pœnis.
104 Deſertores militiæ grauiter puniuntur,
ſunt enim qui per lōgum tempus vagati,ca-
piuntur, & reducuntur.l.deſertorem.§.deſer
tor.& l.qui cum vno.§.edictum.ff.de re mili-
tar.Ayal.in tract.lib.3.cap.12.de deſertor.in
princ.Decian.d.cap.15.nu.15.Nam qui mi-
litiam in pace deſerit, ſi fuerit eques,gradu
pellendus eſt, ſi pedes militiā mutat,in bel-
lo autem capite idem crimen punitur.l.non
omnes.ff.de re milit.Ayal.d.c.12. poſt prin-
cipium, Decian.d.cap.15.nu.14. & quidem,
vt Decian. arguit, ſi qui accuſationē à ſe in-
ſtitutam deſerit, punitur.l.1.§.ſi quis autem
ab accuſatione. & §. incedit. ff. ad Senatuſ-
conſult. Turpill. & l.3. C. vbi cauſæ fiſcales.
multò magis puniendus eſt,qui patriam,do
minum, fidem datam, ſacramentum pręſti-
tum, & diſciplinam, quā profitetur,defrau-
dat, grauius tamen in eo reputatur crimen
105 hoc, qui poſt deſertionem in aliam mili-
tiam ſe dedit, legiuè paſſus ſit, vt Ayal.dicit
d.cap.12.ſub num.1.per l.qui cum vno.§.qui
106 poſt.ff.de re militar.& adeò graue æſtima-
tum eſt,vt Imperatores cuilibet permiſerint
deſertorem occidere.l.fin. C. quando liceat
vnicuique ſine Iudic.ſe vendicare, quòd ta-
men nouiſſimè à Leone Imperatore reſtri-
ctum videtur in deſertore, qui inuentus vo-
luerit reſiſtere.l.2.C.de deſertor.lib.12. vt a-
nimaduertit Ayal d.cap.12. ſub nume. 1. ad
finem, & tradit etiam Decian.d.cap. 15.nu.
67.& 74.& dicit Ferret. in loco citato nume.
107. fol. 134. quod deſertores ſunt, qui in
107 bello fugiunt,qui dominos deſerūt in prę-
lio inter hoſtes, & ſunt rei læſæ Maieſtatis,
notat etiam Paris de Puteo d. tit. de exceſ-
ſib.milit.ſecular.num.6. quod excedunt mi-
lites aufugientes de bellis,& dominos deſe-
rentes inter hoſtes,& capite puniuntur, niſi
defendere non potuerint,& nu.13.quod pa-
riter excedunt, qui ante victoriam dimittut
bellare, vel à militia ante tempus diſcedūt,
& capite puniuntur, Defunctorum quoque
108 in deſertione bona publicantur. l. defun-
ctorum.C.de re militar.lib. 12. Ayal.d cap.
12.num.1.in fine, & non ſolum ipſi deſerto-
109 res puniuntur, ſed & qui eos occultant, &
Iudex, qui gratia, vel diſſimulatione debi-
tam pœnam non irrogauit deſertori.l. 1. C.
de deſertorib.lib.12.Ayal.d.cap.12.nume.2.
Contra verò qui deſertorem prodit,pręmio
afficitur. d.l.1.C.de deſertorib. Ayal.d.cap.
12.ſub nu.2.ipſi tamen deſertori, qui ſe ob-
110 tulit, indulgeri ſolet, l.qui cum vno.§.edi-
ctum.ff. de re milit. non tamen ad totaliter
effugiendam pœnam, ſed ad eam diminuen
dam, quia ſi ſe ſpōtè offerat, leuius punitur,
& in Inſulam deportatur.l.non omnes.§.qui
in deſertione. eod.titul. vbi eſt text. Clarus,
etiam ſi poſt quinquennium ſe obtulerit, vt
in l.milites agrum. in finalib. verbis.ff. de re
milit.& tradit Ayal.ita intelligendus d.cap.
12.num.2.in fine,& Decian.d.cap.15.nume.
111 23.verſic.minuitur autem.& reſtitutus de-
ſertor ex indulgentia non recuperat ſtipen-
dia eius temporis, quo in deſertione ſtetit.
l.cum allegatis. C.de re milit.lib. 12. & l.ex
cauſa.ff.eod.tit.Ayal.d.cap.12.nu.3.Decian.
d.cap.15.nu.25.& Ferret.in loco ſæpè citato
nume.121.fol. 136.inquiens, quod deſertor
miles à Principe reſtitutus, vel ab hoſtibus
captus, & ad ſuos reuerſus ſtipendium non
conſequitur pro tempore,quo fuit deſertor,
vel captus per l.1.& d.l.cum allegatis. C. de
re milit.lib.12.& benè, quia,qui militię tem
pus,in deſertione impleuit, ſtipendijs priua
tur,etiam pro anteriori tempore.l.3.§ q mi-
litiæ.ff.de re milit. Decian. d.cap.15 nume.
112 19. Qui ſtationis munus relinquit plus,
quam emanſor eſt, ideo pro modo delicti,
aut calligatur, aut gradu deijcitur d. l. de-
ſertorem.§. Qui ſtationis. Ayal d. lib.3.cap.
17.de his,qui excub.deſer.vel minus rectè a-
gunt,ſub num.2.Ferret.vbi ſupra nume.120.
Decian.d.cap.15.num.16.& 32. qui ab excu
113 batione Pręſidis, vel cuiuſuis Præpoſiti de
ſilit crimen deſertoris cōmittit.l.3.§.ſi Pręſ-
ſidis.ff. de re milit. nam & qui excubias Pa-
latij deſeruit capite punitur.l.qui excubias.
eod.tit.Ayal.d.cap. 17. nu. 2. Decian d.cap.
15.nu.17. & 24. Si quis etiam ad diem com-
114 meatus præſtitutum non venerit, perinde
eſt, ac ſi emanſiſſet, vel deſeruiſſet pro nu-
mero temporis d.l.3.§. ſi ad diem. & l.com-
meatus. ff. de re militar. Decian. d. cap.15.
nu.

nu.18.& 33. & ante eum Ayal. vbi ſupra lib.
3.cap.11.de emanſorib.nu.5.eius fugam,qui
ſub cuſtodia, vel in carcere erat, in numero
deſertorum non computandam,ſcriptũ eſt,
quia cuſtodiæ refuga eſt, non militiæ deſer-
115 tor, cum tamen qui carcere efracto aufu-
git, etiam ſi ante non deſeruerit, capite ſit
puniendus.l.milites agrum.§.eius fugam. ff.
de re militar.Ferret.vbi ſupra num.71.& ite
rum num.203.Decian.d.cap.15.nume.26.&
idem eſt ſecundum Ferret.num.72.in danti-
bus inſtrumenta carceratis ad rumpendos
carceres, & fugiendum,quia & hi capite pu
niuntur, prout fugientes, quòd ſi plures de-
ſeruerint, deinde intra tempus reuerſi ſint
gradu pulſi in diuerſa loca diſtribuuntur d.
116 l.3.§.ſi plures. Decian. d.cap.15. nume.20.
Deſertor etiam dicitur non ſolum qui pro-
ximè ſignis felicibus applicatus militiæ ru-
dimenta timuerit, verum etiam qui ſtipen-
dijs militaribus degenerem latebram quæ-
ſiſſe mõſtratur.l.1.§.neque ſolum. C.de De-
ſertorib.lib.12.Decian.d.cap.15. num.70. &
pro deſertore etiam habetur, qui belli tem-
pore abſuerit à ſignis d.l.1. §. deſertor autẽ.
Decian.d.cap.15.nu. 71. qui relictis milita-
ribus caſtris ſe ad deprędationem, vel latro
cinium contulit, tanquam deſertor, ſeueri-
tatem Iudicis non euadet.l. fin. C. de deſer-
117 tor.lib.12.Decian.d.cap.15.nu.76. Rece-
ptaus quoque deſertorem ſcienter in agro,
vel in domo ſi eſt actor, vel procurator capi
te punitur, & ager, vel domus publicatur.l.
1.C.de deſertorib.lib.12. Decian.d.cap. 15.
num.68.qui verò eum prodiderit mediocris
loci ingenuus immunitate potietur. l.1. §.ſi
quis.C.de deſertor.lib. 12. & ſeruus liber e-
rit.l.fin.C.ex quibus cauſ.ſer. ad libert. De-
118 cian.vbi ſupra nu.69. nec delictum hoc de-
ſertionis aboleri poteſt,prout neq; læſę Ma-
ieſtatis, neque Patrię oppugnatę,vel prodi-
tæ.l.fin.in fin.C.de abolit. neque eo crimine
119 damnatus poteſt Iure militari teſtari, li-
cet ex alijs militaribus delictis damnatus
poſſit.l.ex militari. ff. de milit. teſtamen. in
princ.Decian.d.cap.15.nu.77.& 78. Ductor
120 quoque exercitus, qui Imperium exerci-
tuum deſeruit hoc crimine,& lęſæ Maieſta-
tis tenetur.l.3. ff. ad leg.Iul. Maieſtatis, De-
121 cian.d.cap.15.num.83.& de Iure canonico
fugientes de publicis bellis infames ſunt.
cap.infames.6.quæſt.1.Decian.d.cap.15.nu.
122 82.& Rectores Prouinciæ, qui vel gratia,
vel diſſimulatione deſertores perſequi,& pu
nire differunt patrimonij, & exiſtimationis
damnum ſubeunt,& in officijs Priores capi-
taliter vindicantur.l.1.§.fi. C. de deſertorib.
lib.12.Decian.d.cap.15.num.73.nec permit
tere debẽt, quod milites prætextu falſarum
literarum miſſionum, vel euocationũ deſer-
tionis commercimen defendant, nec facul-
tatem habeant ſuppoſitis, & cõmentitijs e-
piſtolis pœnam euadendi.l.2.§.1.C.de deſer
torib.lib.12.Decian.d.cap.15.nume.75. Sed
123 ipſos deſertores repertos auditos prius ad
ſuum Ducem cum elogio mittere debent,
pręterquam ſi quid grauius in ea Prouincia,
in qua reperti ſunt admiſerint, quo in caſu
ibi puniri debent, vbi facinus commiſſum
eſt.l.3.in princ.ff.de re milit.Decian.d.cap.
15.nu.79. Licet autem pœna deſertorum ſic
124 caſtigatio, pecuniaria mulcta, munerum
iterdictio,militię mutatio, gradus deiectio,
ignominioſa miſſio. l.3.§.1. ff. de re militar.
& defunctorum in deſertione bona publicẽ
125 tur.l.defunctorũ.C.de re milit.lib.12. De-
cian.d.cap.15.nu.27.verſ.pœna autem. non
tamen omnes deſertores ęquali pœna ſimi-
liter puniuntur, ſed ratio habetur ordinis,
126 & ſtipendiorum,gradus militiæ,loci,tem-
poris, muneris deſerti,ante actę vitę,an de-
ſeruerit ſolus, aut cum altero, aut pluribus,
an ſemel, aut pluries deſeruerit, a indue cri
men deſertioni adiunxerit, quid poſtea fe-
cerit, & an ſponte, vel coactus reuerſus fue-
rit d.l.non omnes.ff.de re militar.& tradunt
Ayal.d.cap.12.in princ.& Decian.d.cap.15.
nume. 21. verſic.non omnes, qui propterea
ſubdit nume.22.verſic.augetur. & nume.23.
verſ.minuitur. quòd augetur crimen iſtud,
ſi illi aliud additur delictum d.l.non omnes.
in princ.& in §.qui deſertioni.ff. de re milit.
& in l.fi.C.de deſertorib.lib.12.item ſi reſti-
tutus iterato delinquat deſerendo d. l. non
omnes.§.deſertor.verſic. alibi appręhenſus.
minuitur verò ſi ſpontè deſertor ſe offerat,
vt dictum eſt, Item ſi per vinum,aut laſciuiã
deſeruit, quia capitalis pœna remittitur, &
militię mutatione, vel deportatione puni-
tur.l.milites agrum.in fin.verſ.itẽ Diui Seue
rus, & Antoninus.ff.de re milit.
127 Quoniam verò milites intra munimenta
conſiſtere debent, nec vagi eſſe, tum ob pe-
ricula hoſtium euadenda, tum ad rapinas
aufugiendas, qui agmen excedunt ex cauſa
vel fuſtibus ceduntur, vel mutare militiam
ſolent.l.3.§.ſed qui.ff.de re milit.Ayal. in lo-
co toties citato lib.3.cap.11. de emanſorib.
128 poſt principium ſub nu.1.& 2. Qui autem
diù vagatus ſine commeatu ad caſtra reuer-
titur, cum nunquam animum deſerendi ha-
129 buerit Emanſor dicitur, cuius crimen le-
uius eſt, quam deſertoris.l. 3. §. emanſionis.
& l.qui cum vno.§.penult.verſ.leuius.ff.de re
milit.ſicut in ſeruis leuius eſt delictum erro-
nis,quã fugitiui.l.quis ſit fugitiuus.in princ.
& in §.erronem.ff.de ędilit.edict.Ayal.d.cap.
11.nu.3.Decian.d.cap.15.num.28.vnde exa-
minantur cauſę emanſionis,& cur,& vbi fue
rit, & quid egerit,& datur venia valetudini,
affectioni Parentum,& affinium,& ſi ſeruum
fugientem perſequutus eſt, vel ſi qua huiuſ-
modi cauſa ſit; ſed ignoranti adhuc diſci-
plinam Tironi ignoſcitur d.l.qui cum vno.§.
final.

final.ff.de re milit.Ayal.d.cap.13.sub nume.
3.Decian.d.cap.15.nu.29. Hostibus tamen
130 imminentibus, qui in exploratione emanet,aut qui à fossato recedit capite punitur.
l.3.§. is qui in exploratione.ff.de re milit.Ayal.d.cap.xi. sub nu.3. ad finem, & Decian.
131 d.cap.15.nume.31. Similiter & qui vallum
transcendit,aut per murum Castra ingreditur capite punitur d.l.3. §. in bello . ff. de re
132 milit.muri enim sacrosanti semper habiti
fuerunt.§.sanctę. Instit.de rerum diuis.Ayal.
d.cap.xi.num.4.Decian.d.cap.15.nume.47.
versic. grauius tamē. vbi etiam subdit,quod
qui fossam transilierit, militia reijcitur, &
dicit Ferret.in loco relato nu.43.& 44.folio
127. quod desertores vigiliarum nocturna-
133 rum,& pacis turbatores pœna mortis naturalis puniuntur,& excedentes agmina fustibus ceduntur, & bona mortuorum deser-
134 torum confiscantur, & qui à loco,& signis
cesserint, vel propriæ cohortis desertores
fuerint arbitrio prudētis Ducis puniuntur,
prout,& rumpentes ordines in militia nunquam coronantur, sed iure puniendi sunt,
quod in desertoribus,& pacis fractoribus,&
turbatoribus repetit postea nu.71.fol.131.
Reuertenti autem emansori, & asserenti se
non transfugisse,sed captum euasisse,credē-
135 dum non est: si tamen aliàs bonus antea
miles existimatus est, ei crederetur.l.nō omnes.§.à Barbaris.ff.de re mil. Decian.d. cap.
15.num.30. sunt enim milites capti ab hostibus digni venia, Ferret. vbi supra nume. 25.
136 Ex edicto Germanici Cæsaris is miles desertor fiebat, qui diu abfuisset,vt inter emāsores haberetur, vt scilicet si quis diù abfuit
eo animo, vt tanquam emansor puniretur,
tamen quia diù abfuit, loco desertoris habetur, sed si rediret,vel spontè,vel depręhēsus pœnam desertionis euitat.l.qui cum vno
§.edictum.ff.de re militar.Decian.d.cap.15.
nu.34.& adeo odiosum videtur à signis abes-
137 se, vt miles, qui in commeatu agit,non videtur Reipublicæ causa abesse. l.1.ff. de re
militar. puta si vagetur, aut domi suæ orie-
138 tur.l.miles.ff.ex quibus causis maiores . hi
enim tantum Reipublicę causa abesse intelliguntur, qui nō sui commodi causa,sed coacti absunt.l.Reipublicæ. ff. ex quibus causis
maiores. Ayal.d.cap.11.ad fin.sub num.5.&
istud est, quod voluit Decian.d.cap.15.num.
36. Dum ait non solum in Castris emansionem puniri, sed etiam in stationibus in quibus prohibentur milites euagari per agros,
& per possessiones, quia cum signis proprijs
in mansionibus solitis, & publicis manere
debent,aliàs sęuerissimè puniuntur.l.Tribuni.C.de re militar.lib.12. & propterea dicit
Ferret. in loco adducto nume. 120. fol.136.
quod excedunt milites non solum disceden-
139 tes à Castris sine licentia, & desertores fiunt, sed etiam in propria domo manentes,
& Paris de Puteo d.tit. de excessib.milit. secular.cap.1.nu.8.quod excedunt milites,qui
commeatu non accepto se absentant, vel
stant in domo volentes gaudere priuilegio
militari, & habere stipendium contra l.mi-
140 les. & l.qui mittūtur.ff.ex quibus caus.maior. Si tamen emansor, qui diu abfuit, se offerat,vel ab alio depræhensus offeratur pœnam desertionis euitat d.l. qui cum vno.§.edictum. Decian.d.cap. 15. nume.37. dicens
hoc mirum videri, quod scilicet æquè excusetur is, qui depręhensus inuitus offertur, &
is, qui spontè se offert; Nam & desertor spōtè se offerēs mitius punitur,quia in Insulam
deportatur, cum si depræhendatur capite
punitur. l.non omnes.§.qui in desertione. ff.
de re militar. sic & aliàs spontè confitenti
141 minuitur pœna, non autem conuicto, vt
per gl.in c.De hoc autem. in vers.in iure. de
Simonia, sed ita lex scripta est,vt Decianus
subdit: si tamen captus miles ab hostibus
142 potens redire, non redijt pro trāsfuga habetur,& rediens recipitur, si euasit, & non
transfugauit, & non receptus nō recuperat
ciuitatem, Ferret.vbi supra nume. 56. folio
143 129. Cęterum differt emansor a desertore tum tempore, quia desertor diu,& longo
tempore abest, neque reuertitur, Emansor
autem breuiori tempore euagatur,tum animo, quia desertor eo animo discedit,vt non
reuertatur, Emansor verò vt reuertatur.l.3.
§.emansor.& §.disertorem.& d.l. qui cū vno.
§.edictum.ff.de re militari, & notat Decian.
d.cap.15.nu.35.
144 Prohibentur etiam milites per Prouincias
relictis proprijs numeris passim vagari, quod
si fecerint correcti custodiuntur,donec Princeps, quid de eis statuēdum esset, rescribat.
l.nemo miles.in fin.C.de re milit.lib.12.Decian.d.cap.15.nu. 39. Sic prohibētur de vno
145 numero ad aliū transire sine Principis iussu sub pœna libræ auri.l.cōtra publicam. C.
eod.tit.Decian.d.cap.15.nu.40.
146 Arma membra militum esse antiqui scriptores voluerunt, ideoque graue crimen ha-
147 bitum fuit in bello arma amittere,vel alienare sub pœna capitis.l.3. §. miles qui. ff.de
re militar. Hocque delictum desertioni æquiparatur, si omnia alienata sunt, sed si pars
eorum tantum alienata fuerit ad id tātum,
quod interest condemnatur miles; Nam si
tibiale, vel humerale amisit, vel alienauit,
verberibus castigatur, si verò loricam, gladium, scutum, galeā, desertori similis erit,
quasi quod paria sint militiam deserere, vel
ea instrumenta non habere, sine quibus militia esse non potest; Tironi tamē in hoc fa-
148 cilius parcitur, custodique armorum plerumque ea culpa imputatur, si arma militi
commisit non suo tempore. l. qui commeatus. §.final.ff.de re militar. Ayal.d.lib.3.cap.
16.de his,qui arma alienant, vel amittunt,

nu.1.Decian.d.cap.15.nu.43.vers.arma quoque. Ex eoque, quod turpiter arma amittā-
149 tur in bello, constitutum fuit arma nō redire postliminio.l.2.in fin.ff. de captiuis, & postliminio reuersis, Ayal.d.cap.16.nume. 2.vbi plura circa ignominiam amittentium arma in bello, ex plurium Authorū lectio-
150 ne recēset, qui verò aliena arma surripuerit commilitoni gradu militiæ pellēdus est. l.3.§.qui aliena arma.ff. de re militar. Ayal. d.lib.3.cap.19.de furtis, & alijs quibusdam delictis militarib.nume.3.Decian.d.cap.15.
151 nume.44. Nec mirum, quia militibus non licet rapinis, & furtis incumbere, vnde Iureconsultus militem in furto balneario deprę hensum ignominia mittēdum respondit in l.fi.ff.de furtis balnear. tollit enim delictum huiusmodi. vinculum beneuolētiæ inter milites, cuius nexum plurimum æstimatur, ita vt ea de causa qui commilitonē gladio feriret capite puniretur, qui verò lapide vulneraret, militia reijceretur.l. omne delictum. §.si quis.ff.de re militari, Ayal.d. cap.19. nu. 4.Ferret.in loco allegato num.33. & rursus. nume.208.qui propterea in eodem tit.num.
152 75.& seq.fol.131.ait, quod fures, latrones, viarum disrobatores, & aliena bona furantes milites, & eorum auxiliatores, participes, & ipsos, & furta scienter receptantes sunt plectendi pœna mortis naturalis, quod que latrones, & stratarum publicarum disrobatores à quocunque possunt impunè oc-
153 cidi, & milites, qui relictis Castris se contulerunt ad latrocinia, & depredationes debent morte puniri, per l.fin.C.de desert.lib. 12. & hoc casu debent furca suspendi, quia sunt infames ipso iure, quæ infamia eos priuat militia, & omnibus militaribus priuilegijs.l.2.§.miles.ff.de his, qui notan.infam.& tales delinquentes exauthorantur, Paris de Puteo vbi supra in fi.nu. 14.
154 Miles honoris sui prodigus, qui pecunia transigit, mecho vxoris suę sacramento soluitur, & deportatur.l.miles.ff. ad l.Iul. de adulterijs, Ayal.d.cap.19.sub nu.4.
155 Graue etiam crimen habetur dare se militem, cui nō licet, & augetur vt in cęteris delictis dignitate, gradu, specie militiæ. l.2. ff. de re milit.Ayal.d.cap. 19.nu.5.
156 Qui pro milite se gerit cum miles non sit, pœna falsi tenetur.l.eos.in fin.ff.ad leg.Cornel. de falsis, quæ deportatio est cum publicatione bonorum.l.1.ff.ad l.Cornel.de sicarijs, Ayal.d.cap.19.in fi.nu.6.& 7.Ferret. vbi supra nu.82.fol.132. & ipse probaui in alijs resolutionibus criminalib. cent.2.casu 176. per totam.
157 Miles atrocem militum seditionem concitans capite punitur, quod si intra vociferationem, aut leuem querelam seditio mota est, gradu militiæ repellitur.l.3. §. qui metu seditionem.ff.de re milit. Ayal.d. lib.3.cap. 14.de seditiosis, sub nu.2. Decian. d.cap.15. nume.48.versic.pariter miles.subdens num. 49.quod eodem modo turbator pacis capi-
158 te puniendus est.l.qui metu.in fi.ff. eodem tit.quodque lege Longobardorum cauetur, vt qui foris in exercitu seditionem leuauerit contra Ducem, aut contra eum, qui ordinatus est à Rege ad exercitum gubernandum, aut aliquam partem exercitus seduxerit, animæ suæ incurrat periculum, quodque varia seditionum grauiter punitarum recenser Petrinus Bellus in tractatu de re militari, part.8.nume.8.& ipse aliquid addit, & copiosius loquitur Ayal.d.cap.14. sub nume. 2. & pluribus sequentibus vsque ad finē, versic. ex constitutionibus, & infra.
159 Miles falsam vocem in exercitu ponēs arbitrariè punitur.Ferret.d.tit.de milit.inst.& de pœnis desertor.infligend.nu.128.ad finē, versic.& quia. fol.136.
160 Frumentum exercitus lucrifaciens, emēs, vel aliter ad manus suas reducens, si honestior est, bonis omnibus publicatis deportatur, si verò vilior, capite punitur.l. final.C. quæ res vendi non poss. Ferret.d.tit. nu.179. fol.140.
161 Excedunt milites expugnādo patriam, & Dominum cui seruire tenentur ex debita fidelitate. Paris de Puteo d.titul. de excessib. milit.secular.nu. 3.
162 Est autem pernitiosissima res intestina militum dissensio propter quam nō pauciores exercitus discordia, & seditione proprijs viribus cōsumpti sunt, quam ab hostibus pro-
163 strati, & propterea contra seditiosos, & seditionū authores acriter fuit semper prospectum, tanquam in criminis lęsę Maiestatis reos.l.1.ff.ad leg.Iul.Maiestar. & seditiosos pro qualitate personæ in furcā tolli, aut bestijs subijci, aut in Insulam deportari statutum est.l.si quis aliquid.§. ex metallo. & §. authores. ff. de pœnis. l.1. & l. 2. C. de seditios. Ayal.d.lib.3.cap.14.de seditios. nume. 1. & 2.
164 Qui rem à Duce prohibitam in bello facit, aut mandata eius non seruat capite punitur, etiam si res bene gesta euaserit.l. 3. §. in bello.ff.de re milit. quia ad stabiliendam
165 disciplinam militarem illud præcipuum est, vt edicto Ductoris exercitus, & superiori pareatur. Ayal.d.lib.3. cap. 2. de offic.legat.Tribun.& alior.nume.4.& cap.x.de contumacib.& Ducum edicto non parentibus, eosque non protegentibus, in princ.& num. 5.Decian.d.cap.15. nume.45. & antea eod. lib.7.cap.12.nume.2.post Hieron.Gigant.in tract.de re milit.lib.1.Rub.qualiter, & à quibus crim.læsæ Maiest. committat. quæst.31. nume.6.& sequent.nec dissentit Petr. Bell.in tract.de re milit.in 8.part.titul.vnico, de delict.militar.& eorum pœn.nu. 53. & 54.vers. Qui mandata Ducis. & conuenit Ioann. de

Lignano

Lignano in tract.de bell.cap.17.ad med.ver
fic.& fic debent. & latius cap.30.per totum,
& Paris de Puteo d.cap.1.uum.12.verf. exce
dunt etiam quia non obediunt. Quod tamē
166 non ita fimpliciter intelligendum eft, fed
ita demum, nifi noua aliqua caufa fuperue-
niffet Principi mandanti latens, quam fi fci
uiffet, non ita mandaffet; Indignatio enim
167 Principis ob inobedientiam concepta fœ
lici fucceffu temperanda eft, præfertim fi nō
appareat inobferuantia dolofa, fed iufta ali
qua caufa pro inobediente ftet, & præcipuè
fi conftet talē caufam, fi Principi nota fuif-
fet, illum, & quemcunque alium fapientem
impulfuram fuiffe, vt id fieret, quod felici-
ter geftum eft, ita in terminis dicunt Cremē
fis fingul.151.incipiente, mandatum.Roch.
de Curte in repetit.cap.vlt.de confuet.cart.
23.verf.limita modo prædictam conclufio-
nem. Tiraq.in tract.de pœn. temperan. aut
remit.in præfat.nume.37. & Decian. d.cap.
15.nume.45.poft dictum verf.item qui rem.
quam tamen limitationem dubitabilem pu
rat Petrin.Bellus in tract.de re milit.part.8.
num.53.& feq.& falfam dicit Ioan.de Ligna
no in tract.de bello, quęft.trigefima, quia fi-
168 nes mandati diligenter cuftodiendi funt,
& nihil contrafaciendum eft, etiam fi eo fa-
cto videri poffit res euentura profperius, &
ex vtilitate negotium mandantis. l.diligen-
ter.ff.mandat.vt in propofito pōderat Ayal.
d.cap.2.fub num.5.verfi.etenim.& d.cap.10.
nu.5.verf.cuius difciplinæ. Sed pro ea vide-
169 tur ftare text.notab.in l.fi hominem.ad fi.
ff.mandat.vbi ex caufa licet trāfgredi fupe-
riorum mandata, & faciunt notata per Gi-
gantem d.quęft.31.ad finem, nume.9.verfic.
fupradictam tamen conclufionem. vbi tra-
dit, quod conclufio per eum antea firmata,
170 quòd mouens guerram fine licentia fupe-
rioris incurrat crimen læfę Maieftatis, non
procedit, fi abfente Principe, cuius copia
haberi non poterat ad confequendam licen
tiam, immineret euidēs periculum, fi arma
non expedirentur contra parantes inuade-
re Prouinciam, quia tunc ducens exercitum
pro tuitione Prouinciæ bellum gerens excu
faretur per text. in l. fi alius. §. belliffimè. ff.
quod vi, aut clam. & in l.ait prætor.§.fi debi
rorem.ff. de his, quæ in fraud. credit. & per
notata in l.nullus. C. de Iude. p quę iura ita
tenuit Martin.Laudens.in tract. de bello, q.
2.fequitur Decian.d.cap.12.num.3.verf. fal-
lit tamen. eum quibus conueniunt Felin. in
cap.1.in fept.fall.num.48.49.& 50.verfic. fal
lit feptimo.de conftitut. & in cap.quod fup.
nume.4.verf.fallit primo.de maiorit.& obe-
dient.& latè tradit Ayal. d. cap.2.nu.5. verf.
funt tamen qui exiftiment. adeo quod limi-
tatio hęc de iure fubftentabilis videtur, licet
non fine fcrupulo tranfeat fub Principe du-
ro, & inexorabili, cum præfertim quamplu-
ra extent exempla per præfatos Scribentes
recēfita maximorum exercitus Ductorum,
qui etiam proprios filios inobedientes fęue
riffimè tractarunt ob res bene geftas, & glo-
riofam victoriam obtentā contra ipfius Du
ctoris mandatum, quafi quod difciplinam
171 Caftrorum antiquiorem Romanis fuiffe,
quam liberorum charitatem. l.poftliminiū.
§.filius quoque.ff.de captiu. & poftlimin.re-
uerf.& notat Ayal.d.cap.10.nume.6.dicit ta
men Ioan.de Lignano d. cap. 30. quod licet
alij teneant, quod propter egregium factū
inobediens pœnam euadat, tamen hoc ipfe
nō putat verum, fed quod Princeps benè po
172 teft pœnam remittere, & facit, quod inftar
defertoris habetur, qui a Præpofiti exequu-
tione defiftit, eumque non fequitur. l.3. §.fi
Præfidis. ff. de re milit. Bellus in d. 8. parte
nume.8.

173 Miles, qui Tribuno, vel Centurioni fuo eū
caftigare volenti reftiterit infamia notatur.
l.milites agrum.§.irreuerens. ff. de re milit.
& fi vitem, qua flagellabatur tenuerit, mili-
tiam mutabit, fi verò ex induftria fregerit,
vel manum Centurioni intulerit, capite pu-
nietur d.§.irreuerens.& tradunt Ayal.d.cap.
10.nume.2.& Decian.d.cap.15. nume.57. &
58. cadit enim delictum hoc fub nomine ir-
reuerentiæ, & miles irreuerens omnino co-
ercendus eft, vt in d.§.irreuerēs. & ponit De
174 cian.d.cap.15 nu. 56. ipfi tamen Tribuno,
Centurioni, vel Superiori cauendum eft, ne
modum in caftigando excedat.l.officium.in
fin.ff.de re milit.l. item quæritur. §. item Iu-
lianus.ff.locati. & fi iniuftè militē inuadat,
& non caftigandi animo ob crimen aliquod
metas officij fui excedat, militi defenfio li-
cita videtur.l.prohibitū. C. de iure fifci. lib.
10.Ioan. de Lignano in tract. de bello. cap.
101.& Franc.Arias in tract.de bello, & eius
Iuft.nu. 43.verf.vnde licita. qui etiam addu-
cunt text.in l.deuotum. C. de metat. & epy-
dem.lib. 12.& ipfe dixi in prioribus refolu-
tionibus criminalibus cēt. 2. cafu 132.num.
6.& fequent. vfque ad finem, aliàs verò non
erit refiftendum. cap. qui refiftit. 2.quæft.3.
175 quia omnis contumacia aduerfus Ducem,
vel Prędidem capitalis eft.l.omne delictum.
§.contumacia.ff.de re milit.Petrin.Bellus in
tract.de re militar.in 8.part.tit.vnico, de de
lict.milit. & eorum pœnis nume. 55. Ferret.
vbi fupra nume.217.& nu.125.in fine, Ayal.
d.cap.10.nume.3.verf.cauendum tamē. De-
176 cian.d.cap.15.nume. 55. Et non folum ca-
pitalis pœna ftatuta eft in eos, q manus in-
tulerunt in Præpofitum.l. omne delictum. §.
qui manus.& l.milites agrum. §. irreuerens.
ff.de re milit.Petrin.Bellus d. parte 8.nume.
58.verfic.morti etiam.Ferret.in loco cit.nu.
33.& rurfus nu.209. Ayal.d. cap.10. nume.3.
in fine, & Decian.d.cap.15.nume. 52. verum
etiam in eos, qui eum defendere noluerunt,

vel deseruerunt, occidiq́ue permiserunt. l. 3.
in fine, & d.l. omne delictum.§.fi.ff. de re mi-
litar. Ayal. d. cap. 10. num. 4. Ferret. vbi supra
nume. 33. & Decian. d. cap. 15. nume. 51. vbi
177 etiam addit, quod ideo vassallus, qui Do-
minum dereliquit in prelio priuatur feudo.
cap. 1. §. qui Dominum. tit. quæ fuerit prima
causa benefic. amitt. cap. 1. quibus mod. feud.
amitt. & cap. si quis miles. quibus modis feu
dum amittatur il secondo cum quibus con-
uenit Bell. in d. 8. part. nume. 58. vbi tamẽ in-
quit, quod licet noxæ sit quæuis resistentia,
tamẽ distingui soler qualis sit, vt ibi per eum
178 & subdit num. 59. quod ideo superiori ce-
denti non est resistendum, quia quòd à supe-
riore cederentur milites, non erat eis igno-
miniæ, aut infamiæ magis, quam sit puero, si
cum flagris eum cedat Ludimagister; Nec
mirum, quia militis tanta debet esse erga
suum Præpositum obseruantia, vt debeat se
179 periculo offerre pro salute illius, & si non
protegat eum, cum potest, similis est Inuaso
ri. l. omne delictum. §. fin. & si moriatur Præ-
positus, miles, qui eum deseruit, morti tra-
ditur d. l. 3. in fine, Bell. in d. 8. parte num. 60.
vers. tanta verò. vbi limitat nume. 61. nisi ea
esset vis, cui resisti nõ poterat, quia tunc mi-
liti licet consulere propriæ saluti, & vitę d. l.
omne delictum. & d. §. fin. & dicit Ioan. de Li
gnano in tract. de bello. cap. 94. quod miles
tenetur iuuare Præpositum belli, si potest, a-
liàs capite punitur per Iura supracitata., &
si grauius sit deserere in prelio, idest in ipso
conflictu, & certamine, quam in bello, vt di-
cit Bell. in dicto tract. in secunda part. titul.
5. Rub. an liceat Vassallo Domin. in prelio
deserer. nu. 9.
180 Miles, qui ex carcere efracto aufugit pęna
capitis punitur. l. si quis aliquid. la seconda.
38. §. miles, qui ex carcere. ff. de pœnis. & l.
milites agrum. §. eius fugam. in fin. ff. de re
milit. Decian. d. cap. 15. nume. 50. vers. miles
etiam. Subdens eadem pœna teneri eum, q
deseruit, quem custodiebat per dictum §. mi
les, qui ex carcere. Et supra etiam fuit ta-
ctum, quod si nulliter captus fuisset, & iniu-
181 stè detineretur, vtique impunè carcerem
frangere, & aufugere posset gratia liberta-
tis, & propriæ salutis, cui de facto iniuriaba
tur propter iniustam detentionem a Iudice
182 factam, cui iniustè exequenti resisti licitè
potest, vt probat Ferret. in loco citato num.
72. & ipse dixi in prioribus resolutionibus
crim. cent. 1. casu 42. nu. 1. vbi tamen nu. seq.
contrarium probaui.
183 Segnes etiam, contumaces, & desides pu-
niuntur, quia hæc sunt contra militarem di-
sciplinam. l. non omnes. §. à Barbaris. in vers.
si autem negligens. & l. omne delictum. in
princ. ff. de re milit. Decian. d. cap. 15. nu. 54.
184 Ideoq́ue qui metu hostium languorem si-
mulant capite puniri iubentur., vt supra di-
ctum est, & ponit etiam Ferret. vbi supra nu.
216. fol. 141.
185 Qui etiam in acie fugam prior fecit spe-
ctãtibus militibus propter exemplum capi-
te punitur. l. omne delictum. §. qui in acie. ff.
de re milit. Ayal. dicto libro 3. cap. 15. de his
qui in acie loco cedunt, aut victi se dedunt
nume. 2. Ferret. supra relatus nume. 36. & nu.
211. Decian. d. cap. 15. nume. 59. subdens nu.
61. & 62. quod ideo in l. 3. §. 1. ff. ad l. Iul. Ma-
iestat. dicitur eos, qui in bellis cesserunt, &
lege Iulia puniri, proptereaq́ue integros e-
xercitus pro fœda fuga fuisse castigatos, &
signiferos, qui signa amiserant, & Centurio-
nes, & alios, qui ordines reliquerant, virgis
cœsos securi fuisse percussos, ceteram verò
multitudinem decimatam, & dicit Bell. in
tract. de re milit. in 2. parte tit. 5. Rub. an li-
ceat vassallo Dominum in prælio deserere
186 num. 7. quod fuga solo metu, & segnitie tẽ-
rata crimẽ est in milite punibile per d. l. om
ne delictum. in principio, Vnde postea vult
idem Bell. in 8. parte nume. 62. vers. hinc est.
187 in fine, quod segnities ipsa militis, & desi-
dia fraudi est ascribenda, per dictam l. om-
ne delictum. §. qui in acie. & subdit num. 63.
& sequ. quòd posset esse adeò intempestiua,
vt morte digna esset, per exempla ibi posi-
ta, est etiam talis miles sic fugam arripiens
188 iure canonico infamis. cap. infamis. 6. q. 1.
Ayal. dicto cap. 15. vbi plura de hac re agit
nume. 2. qui etiam subdit nume. 4. non solum
apud Romanos turpe fuisse, & animaduer-
sione dignum fugere, sed etiam per deditio-
nem in potestatem hostium venire; Ideoq́ue
189 eos, qui armis victi se hostibus dedut post-
liminio carere. l. postliminium. ff. de capt. &
postlim. reuers.
190 Milites in statione, vel custodia, aut excu-
bijs dormientes occidi posse, vel pręcipitari
de loco, in quo excubabant certissimum est,
vt ex pluribus ostendit Ayal. dicto cap. 17.
sub nume. 2. ad finem, & nume. 3. quòd & ho
diernis temporibus obseruari solet.
191 Qui arcem non tenuit, aut castra hostibus
concessit l. Iulia Maiestatis tenetur. l. 3. ff. ad
leg. Iul. Maiestat. & meritò, quia, vt dicit A-
yal. dicto lib. 3. cap. 18. de eo, qui arcem, vel
oppidum cuius pręsid. imposit. est amittit,
192 vel hostib. dedit in princ. nu. 1. si serui peri-
culo capitis domus custodiam tam à dome-
sticis, quam ab extraneis pręstare coguntur
dominis. l. 1. in princ. ff. ad Senatusconsult.
Sillanian. multò magis illi, quibus custodia
arcis, vel oppidi, & publica salus commissa
est, pro qua tuenda, nec mortem recusare
debent, proptereaq́ue in ea re exactissima
diligentia pręstanda est, argumento l. 1. §. qa
sciendum. ff. de offic. pręfect. Vigil. In tantum
193 quòd etiam contra patrem, filium, vel quõ
dam dominum quis pugnare debet, & omni
periculo se exponere, & necessitate famis co
gente

gente potius filium comedere deberet, quā
hosti Arcem, vel oppidum dare, argumento
l.1.& 2. C. de patrib. qui filios distra. neque
excusabitur ex eo, quod hostes mortem vxo-
ri, aut liberis, aut patri, aut quibus uis alijs
sanguine coniunctis minereutur, quia salus
194 Reipublicæ caritati coniunctorum, & etiā
liberorum præferri debet. l. postliminium. §.
filius quoque. ff. de capt. & postlim. reuers. A-
yal. d. cap. 18. sub nu. 2.
Cum tamen à Iustitia alienum sit, quē sine cul-
195 pa puniri, cum qui culpa caret, à pœna sit
immunis. l. sancimus. C. de pen. & cap. sine
culpa. de reg. iur. in 6. si Præfecto Arcis, vel
oppidi ab hostibus capti, vel his dediti nul-
la omnino culpa, aut negligentia imputari
possit, cum etiam à pœna securum esse debe
re æquitas suadet, argumento l. milites. & l.
vltimę. ff. de cust. reor. quod approbat Ayal.
d. cap. 18. nume. 3. Vnde qui necessitate coa-
196 ctus, quam humaniter superare nullus po-
tuisset, & omni ope destitutus arcem, vel op
pidum tradit hosti, nullo supplicio dignus
197 est, quia, qui facit, quod potuit legem ad-
198 impleuit, cum impossibilium nulla sit obli
gatio. cap. impossibilium. de reg. iur. in 6.
199 Hinc est quod vassallus nō tenetur prędstare
fidelitatē Domino, nisi quatenus facere po-
test. cap. fin. de feud. sine culpa non amitten.
& ibi Aluar. & alij, glos. & Bald. in cap. 1. in
princ. eod. titul. eadem ratione multi existi-
200 mant Ciuitatem iusto præsidio carentem
excusari à crimine lęsę Maiestatis, si hosti de
datur, vt per Afflict. lib. 1. constitut. Regn. ru-
br. 101. de contumac. vniuersitat. in costitu-
tione, dubitationem. nume. 15. præsertim si
non mittatur subsidium. Ioan. de Imol. cons.
34. num. 3. Abb. cons. 3. in 6. dub. num. 5. lib. 2.
Socin. cons. 39. nume. 8. lib. 3. Dec. consil. 604.
nume. 8. in fi. Decian. d. cap. 15. num. 12. vers.
201 vnum tamen. Hinc quoque est, quod Præ-
fectus Arcis non tenetur eam defendere, si
Dominus ea, quę ad defensionem sunt neces
saria, non suppeditet, vt concludit Grat. cōs.
5. nume. 36. & 37. & cons. 51. nume. 9. & sequ.
lib. 1. quem sequitur Ayal. d. cap. 18. nume. 4.
vbi subdit, quod propterea nec vassallus re-
202 netur prędstare seruitia domino, nec eum in
dominum recognoscere quoties ipsum reli-
quit in necessitate. c. qualiter dominus, pro-
priet. & ibi Aluar. & alij & cap. 1. §. domino
committente. & ibi Bal. & alij, tit. si de feud.
fuerit controuers. inter domin. & aguat. & di
cit Additionator ad Dec. cons. 604. in addit.
in verbo, metum. sub littera. D. quod Anti-
qui Reges Gallię vrbibus, quas defendere nō
poterant, hostibus se dedere permittebant,
203 & benè; quia, qui hostium vim ferre non
potest, sibi quocunque modo consulere de-
bet, nec in hostium potestate ire debet, ex-
pectando finem, cuius euentus nihil ad eius
commodum operari potest. l. stipulatio. §. di-
uus. ff. vt legat. nomin. caueat. & sicut debitor
204 speciei etiam in mora constitutus non te-
netur de interitu rei, quæ æquè apud credi-
torem erat peritura. l. si plures. ff. depositi. l.
illam. ff. de petit. hęredit. l. quod te. & ibi Do-
205 ctores. ff. si cert. petar. ita non tenebitur Ar
cis Prępfectus se, & prępsidium indubitatę mor
ti obijcere, sed potius omni ope humana, &
spe subsidij destitutus, pacto, vel aliter sibi,
& præsidio consulere poterit, vt demonstrat
Ayal. d. cap. 18. nu. 5.
206 Ad prædicta optimè seruit, quod dicitur
de vassallo assumente arma cōtra Dominū,
& alteri fidelitatem iurante ob metum vitę,
& perditionis sui status, & propter imminē-
tia bella, & iusta pericula, vt nō amittat feu-
dum, nec dicatur rebellis, vt pro Duce Gra-
uinæ, qui cōtra Imperatorem sumpsit arma,
consuluit Dec. consil. 604. 605. & 690. & post
eum Grat. cons. 5. lib. 2. & faciunt optimè in
istis terminis tradita per Grammat. consil.
crimin. 13. in causa Milontana. per totum, &
cons. 31. in causa Magnifici Ioannisbaptistę.
etiam per totum, In quibus ex quampluri-
bus per eum congestis consuluit pro excusa
tione feudatariorum à pœna rebellionis ob
iustum metum perditionis vitę feudi, & alio
rum bonorum, qui non redierant ad obediē
tiam sui Domini, sed cum inimicis eius ste-
terunt, & feudum tradiderunt, & iuramen-
tum fidelitatis prępstiterunt, ac alia multa in
eius fauorem contra prępfatum dominum fe
cerunt, cum quibus conueniunt tradita per
Boss. in pract. crim. tit. de plurib. violent. nu.
100. vers. quidam in feudum accepit Castrū,
207 licet in contrarium faciant congesta per
Grat. cons. 1. & cons. 2. lib. 1. vbi loquēs in ca-
su, in quo Roma capta, ac depopulata à mi-
208 litibus Ducis Borbouiæ, qui Romanos ce-
perunt, & varijs tormentis afflixerunt, & tru
cidarūt, Sacerdotibus in maximis dignitati
bus constitutis nō pepercerunt, sed varijs cō
tumelijs affectos turpissimè morti tradide-
runt, & nonnullos in Tyberim proiecerunt,
Clementem septimum Pontificem Maximū
in Arce constitutum expugnauerunt, cepe-
runt, captumque custodierunt, donec timo-
re exercitus contrarij recedere coacti fue-
runt, consuluit feudatarios Sedis Apostoli-
cæ, qui summum Pontificem de his, quæ di-
cta sunt certiorem reddere potuerunt, & mi
nimè fecerunt, alios, qui iter, ac annonam
dictis militibus prębuerunt, alios, qui cum
eisdem militibus adhęserunt, ipsumque Pō-
tificem à Carceribus liberare potuerunt, &
noluerunt, cecidisse à feudis, reosque læsæ
Maiestatis fuisse.
209 Contra Transfugas acerrimè semper ani-
maduersum fuit, hique hostium numero ha-
bendi sunt, & capite puniuntur. l. postlimi-
nium. §. Transfugæ. ff. de capt. & postlimin.
reuers. l. proditores. ff. de re milit. & vbicun-

que innenti quasi hostes interfici possunt. l.
3.§.fin.ff.ad leg.Cornel.de sicar.l.fin.C.quan
do liceat vnicuique sine Iudice se vindic. &
legis Iuliæ Maiestatis rei sunt . l. 2. ff. ad leg.
Iul.Maiestat.& ad bestias, vel in furcam cō-
demnari possunt, quamuis milites pœnas i-
stas non patiantur.l.3.§. is qui. ff. de re mili-
tat. Ayal.d.lib.3.cap.13.de Transfug.& pro-
ditorib.in princ.nume.1.Decian.in tract.cri
min.tom.2.lib.7.cap.14.de Transfug.nume.
1.3.5.& 10.& dicit text.in l.si quis aliquid.ff.
de pœn.& in l.aut damnum.§.hostes,eodem
titul.quod Transfugæ ad hostes,vel furca su
spenduntur, vel exuruntur,& in l.desertorē .
§.is qui ad hostes.ff. de re milit.quod etiam
is , qui volens transfugere depræhensus est,
capite punitur. Ayal.d.cap.13. sub nume. 1.
versic.is etiam.& Decian.d.cap. 14.num.11.
versic.sed & qui volens; ei tamen qui Trans-
210 fugit , & postea multos hostes apptæhen-
dit, & transfugās demostrauit parci potest.
l.non omnes. in fi.ff.de re milit. Ayal.d.cap.
13.nu.1.in fin.& Decian.d.cap.14. nume.13.
versic.si quis autem.
211 Nullum habent ius postliminij transfugæ,
neque restitui possunt.l.item ei. ff. ex quibus
causis maiores.& l.postliminium. §. transfu-
gæ.ff.de captiu.& postlim.reuer.Decian.d.c.
14. nume. 6. nec ab hostibus remissi milites
restituuntur nisi constiterit eos captos fuis-
se.l. non omnes. §.à Barbaris. cum §.sequen-
ti. ff. de re militar. Ayal. dicto cap. 13. sub
nume.2.
212 Et pro transfuga habetur etiam is, qui cū
posset redire captus,non redijt , vt supra di-
ctum fuit.l.non omnes.§. qui captus. ff.de re
milit. Ayal.d.cap.13.nume.2.Decian.d.cap.
14.nume.8.versic.item qui.vbi subdit,quod,
& qui in pręsidio captus est in eadem condi
213 tione censetur , licet si ex improuiso dum
iter facit, aut epistolam fert , capiatur quis,
veniam mereatur,per eundem §.qui captus.
quamuis enim , quod captus in pręsidio pro
transfuga habeatur , videatur carere ratio-
ne, tamen intelligendo quod hoc procedat,
quando potuit redire , & noluit, cessat diffi-
cultas, & dubitationem faciebat , quia cum
finitum esset munus, quo captus fungebatur
in custodiendo loco illo, non videbatur ad-
stringendus deinceps redire , cum tamen e-
ius,qui in campo militat munus finitum di-
ci non possit, finito bello; Vnde Petrin.Bell.
in d.tract.de re milit.parte 8.de delictis mi-
litaribus nume.11.in hoc recurrit à d.l. pro-
spexit.ff.qui, & à quibus . quod scilicet dura
214 sit lex,vt captus in præsidio pro transfuga
habeatur, quamuis ex quo scripta est,seruā-
da venit, quod dictum mordet Decian.in d.
versic.irem qui. in fine, & subdit Decian.nu.
12.versic.at si. quod si ex improuiso, dum qs
iter facit,capiatur ab hostibus,inspecto eius
præcedentis vitę actu, venia dignus erit,& si
expleto militiæ tempore redeat , vt vetera-
nus restituetur, & merita accipiet d.l.deser-
torem.§.is qui ad hostes. versic. sed si ex im-
prouiso.ff.de re milit.
215 Verè autem Transfuga is dicitur , qui ad
hostes eo animo se confert,vt nolit redire.l.
postliminij.§.captiuus, & l.si captiuus. ff. de
captiuis & postliminio reuersis,sicut dicitur
de seruo fugitiuo in l. qui sit fugitiuus . §.itē
apud.ff.de ędilitio edicto. Decian.d.cap.14.
nume.9. qui etiam antea nume.7. ait, quod
non solum is Transfuga dicēdus est, qui aut
ad hostes, aut in bello Transfugit, vt p Bar.
in extrauaganti, ad reprimendum. in versic.
qui sint Rebelles. in verbo, tenore. verum &
qui per induciarum tempus aut ad eos,cum
quibus nulla amicitia est fede suscepta trās-
fugit, maloque Consilio , & proditorio ani-
mo patriam relinquit.l.postliminium. §.trās
fuga.ff.de capt.& postlimin.reuers.additq; ,
216 quod & Transfuga metalli dicitur, qui ex
metallo aufugit.l.in bello.§. si deportatum .
eod.tit.
217 Dicitur etiam transfuga deficere,quia de-
ficere dicuntur,qui ab his,quorum sub impe
rio sunt,desciscunt, & in hostium numerum
se conferunt.l.amissione. §. 1. ff.de capit. di-
min.licet secundum Bart.in extrauaganti,q
sint Rebelles. in verbo, tenore. nu.3. & De-
218 cian.d.cap.14.num.15. versic. dicitur etiā.
Transfuga propriè dicatur , qui recedendo
à suo Principe ad hostes se confert,desciscе
219 re autem dicatur , qui non se transfert ad
hostes , sed locum suum puta Castrum , vel
Ciuitatem tenens, se hostem facit, & in nu-
merum hostium haberi vult,qui etiā, vt De-
cian.subijcit nu.16.mediam capitis diminu-
tionē pati dicitur,vt in d.§. 1. maximā enim
non patitur, quia seruus nō efficitur.l.si quis
tutor.ff.de tutelis.
220 An autem Transfuga de libero fiat seruus
si postea ad suos reuertatur, non modica vi-
detur differentia inter nostros Doctores,qui
interprętando.l.Transfuga.ff.de acquirend.
rerum domin.in illis verbis, Transfugam iu
re belli recipimus,varij varia dixerunt,nam
Accurs.ibi apertè fatetur,quod efficiatur ser
uus, si prius fuit liber, & interfici licitè pos-
sit.l.3.§.fi.ff.ad l.Cornel.de sicar. quam expo
sitionē improbat Cuiac. lib. 4. obseruation.
cap.9.in princip.& post eum Decian.d. cap.
14.nume.14.versic.verba hęc. ex eo quod iu-
re caueri non reperitur,quod Transfuga , si
liber fuit,& postea ad nos reuertatur,seruus
221 efficiatur ; Vnde lex illa loqui videtur de
seruo,qui iure postliminij domino redditur,
vt in l.postliminium.§.Transfugæ.ff.de capt.
& postlimin.reuers.& est alia expositio addu
cta per Accurs.in d.l.Transfuga.quam reprę
hendit Cuiac.d.cap.9.sed eam latè defendit
rationibus Cuiac. respondēs Decian. d.cap.
14.sub d.nume.14.ibi aliam tradit interpre-
tationem

tationem Accurs.& infra. adeò quod cóclu-
222 di potest Transfugã ad suos redeuntem, si
liber erat, seruum non fieri, vt ex prædictis
constat.
223 Exploratores etiam, qui secreta hostibus
nunciant proditorum loco habentur, & ca-
pitis pœna puniuntur.l.omne delictum.§.ex
ploratores. ff. de re milit. & viui exuri, aut
furca suspendi solent. l. si quis aliqd ex me-
tallo. §.Trãsfugæ. & l.aut damnum.§.hostes.
ff.de pœn.Ayal.d.cap.13.nume.3.versic.por-
224 ro. & quando capiuntur curandum est ex
ipsis magna diligentia, & arte scire secreta,
& arcana suorum, quandoque humano vul-
tu,& quandoque cruciatu eos variè interro-
gando, considerando etiam signa corporis,
vocem,& aspectum,vt per exteriora cogno-
225 scantur interiora, iuxta §.pauonum.Instit.
de rer.diuision.&tradit Ferret.in d.tract.tit.
de exploratorib.& excub.nu.19.fol.96.
226 Et proditoribus annumerari possunt, qui
ad hostes tela, & arma,equos,pecuniam,vel
aliud, quod illis adiumento esse possit, defe-
rút: est enim grauissimum delictum pœnam
capitis,& bonorum confiscationis secú por-
tans.l.1.C.quæ res export. non debeant,& l.
4.ff.ad leg.Iul.Maiestat.vnde,&ferrum hosti
bus vendere sine capitis periculo non licet.
l.cotem ferro.ff.de publican.& vectigalibus.
Ayal.d.cap.13.nume.4.in fine, addens,quod
qui operam dabãt,vt Barbari Romanos de-
prædarentur,'& prædam cum ipsis Barbaris
diuidebant, viui exuri solebant.l.is qui.C.de
re milit.lib.12.&tradit Decian.d.lib.7. cap.
13.de commit. crim.læsę Maiestat.circa ho-
stes, & milites. num.7.versic.item is.& num.
16.versic. mutuans. in quibus locis vult hoc
procedere etiam si quis hostibus mutuaret
pecuniam falsam, vel reprobam, ut eos iu-
uet, quia qualiscunque ea sit, hostibus iuua-
mento esse potest, qui quandoque etiã adul-
terinis pecunijs vtuntur, vt in terminis con-
cludit Hieron. Gigas dicta rub.qualiter,& a
quibus crim.lęsę Maiestat.committat.quæst.
34.nume.19.& sequent.versic.sed incidenter
quęro. & infra vsque ad finem, & facit Grã-
mat.decis.6.nume.1.& 2.adductus a Decian.
in posteriore loco, & in portantibus arma,
vel ferrum ad hostes, vel illis vendentibus,
quòd capite puniuntur,vult etiam Ferret.d.
tit.de milit.iustit. & pœn. desertor. infligẽd.
nu.122.& nu.200.
227 Verum Transfuga ad hostes nó facilè per
eos recipiendus est, quia minimè tutum sit
illi credere cum suos prodat, & propterea
non multa fides illi habenda sit, vt tradunt
Ayal.d.cap.13.ad finem,nume.7. versic. qui-
bus etiam exemplis docemur. & Decian.d.
cap.14.pariter ante finem, nume.18. versic.
quanquam autem.
228 Qui literas hostibus populi Romani mise
rit, nunciumuè, quibus illos quoquo modo
adiuuet l.Iulia Maiestati tenetur. l.1. ad fin.
ff.ad leg.Iul.Maiestat.& ibi Bart.not. glos.in
Clement.si summus Pontifex. in verbo,lite-
ris. de senten.& re iudicat.Mart.Laudens.in
tract. de crimin. læsę Maiestat. qó.2. Cepol.
cons.crim.17.num.3. Afflict.in cap.1.§.& bo-
na committentium.nume.65. in tit. quæ sint
regal.in vsib.feudor. Vnde dixit Angel.in d.
l.1.in fin.ff.ad leg.Iul.Maiestat. quod caueãt
Ciues, ne rebellibus ciuitatis mittant lite-
ras, neque eis aliquod signum,vel consilium
præbeant, quo iuuari possint, nam si id ad-
mitterent, in crimen lęsæ Maiestatis incide-
229 rent. Et idem dicitur de illis, qui literas
ipsas scienter portant, licet non sint compli
ces, vt per Bartol.in d.l.1. quem ibi sequitur
Alex.in addit. ad eum, & rursus in addit. ad
l.1.§.incidit.ff.ad Senatuscósult. Turpillian.
& Bald.in l.1.§.ne autem.nume.18.versic.ex-
tra quæro.C.de caduc.tollen.Gigas in tract.
de crim.lęsę Maiestat.lib.1.rub.qualiter,& a
quib.crim.lęsę Maiestat.committa.quæst.20.
nume.1.& seq.vbi etiam in fine nume.14.re-
fert Roman.cons.365. dicentem, quod si qs
literas aperuit, ex quibus aperiens cósilium
ineat, quo hostes iuuentur, incidit in crimẽ
læsę Maiestatis,& cum prędictis patribus có
uenit Decian.d.cap.13.nume.15.versic.item
qui litteras. facit Ferret.d.tit.de militar. iu-
stit.& de pœn.desertor.infligend.nu. 57. di-
230 cens, quod nuntiantes secreta hostibus ca
pite puniuntur, & pariter illi, qui loco sibi
dato per Ducem dolo cesserunt, per l.ob de-
lictum.§.qui in acie. cum l.seq.ff. de re milit.
& nume.184.fol.110.inquiens, quòd qui ad
hostes confugit,& illis consilium dat, & au-
xilium manifestat morte punitur.
231 Similiter dans signum hosti in damnum
Principis,vel Reipublicę,& per quod hostes
ipsi adiuuantur in crimẽ læsæ Maiestatis in-
cidit,vt resoluit Andreas Barbat.consil. 70.
nume.50.lib.4.& post eum Boss.in pract. cri-
min.tit.de crim.lęsę Maiestat.nu.17. & sequ.
quos secutus est Decianus, d.cap.13. sub nu.
15.versicul.item qui literas. in fine, & voluit
Angel.in d.l.1.in fi.ff.ad l.Iul. Maiest. de quo
meminit Gigas d.q.20.nu. 1.
232 Consilia Principis, vel Ducis exercitus ho
stibus reuelans crimine læsę Maiestatis tene
tur.l.4.ff.ad l.Cornel.de sicar. Afflict. in cap.
1.§.& bona committentium.nume.88. titul.
quæ sint regalia.in vsib. feud. Hieron. Gigas
dicta rub.qualiter,& a quibus crim. læsę Ma
iestat.committat.quæst.51.in tota, Grãmat.
dicta decis.6.nume.2.& 3.Decian.dicto cap.
13.nume.17.versic.Item qui consilia. Ferret.
dicto titul.de milit.iustit. & de pœnis deser-
tor.infligend.num.184.& vt dicit text. in l.si
quis aliquid.ff.de pœnis, quem dicti Docto-
res adducunt consiliorum renũtiatores, aut
furca, suspenduntur, aut exuruntur.
233 Qui exploratores,& vt vulgo dicitur,spio-

nes hostium celauerit, aut annonam illis dederit, capite punitur. Decian. d. cap. 13. in fi. nu 24 vers. qui scameram.

234 Qui etiam hostes docet naues edificare, vel alia instrumenta bellica preparare in dãnum Classis, vel exercitus, in quo ipse est, capitali supplicio punitur. l. fin. C. de pœn. Decian. d. cap. 13. nu. 19.

235 Is quoque cuius opera, aut cõniuentia hostes prædã egerunt ex amico territorio, igne comburitur. l. si quis à Barbaris. C. de re milit. lib. 12.

236 Aggrediẽs hostium Castra, aut menia Ciuitatis sine Ducis belli licẽtia, & belli necessitate non vrgente pœna capitis punitur Ferret. d. titul. de militar. iust. & de pœnis desertor. infligend. nu. 27.

237 Milites priuatum carcerem exercentes pena mortis tenentur. l. 1. C. de priuat. carcer. Ferret. d. tit. de milit. iust. & pœn. desertor. infligend. num. 78. in fi.

238 Puniuntur quoque qui proditoriè tractãt mortem amicorum, & commilitorum, cum inimicis eorum, secundum Ferret. vbi supra nu. 100. in fi. per l. si quis a Barbaris C. de re milit. lib. 12. l. vniuersis. C. vbi caus. fiscal. l. milites. §. reuerentes. & l. omne delictum. ff. de re milit.

239 Delinquunt pariter, qui missiones impetrant causa iniusta, vel ementita expressa, vt per Decian. d. cap. 15. de var. milit. crimin. nu 66.

240 Homicidæ, & homicidiorum mandatores milites vltimo supplicio puniutur. l. ideo minus. C. de accus. vt pœna vnius sit metus multorum. l. 1. C. ad leg. Iul. repetund. Ferret. dicto tit. de milit. iust. & pœnis desertor. infligend. nu. 6.

241 Milites, qui in se manus intulerunt propter delictum, vel occiderunt, capite puniuntur, & bona confiscantur, sin autem id fecerunt ob tedium vitæ, ob amorem, dolorem, morbum, impatientiam, a[illegible] r aliam causam, nec vitam amittunt, nec confiscationem bonorum patiuntur, sed aliam pœnam merentur. l. ob delictum. ff. de re milit. Ferret. vbi supra num. 74. ad finem, de qua re vidẽda sunt notata per me in dictis prioribus resolut. casu 137. per totum.

242 Et non solu milites delinquunt, sed & Duces eorum, dum militum numerum mentiũtur, & eorum, qui non sunt milites, stipendia recipiunt. l. fin. §. hoc autem. C. de offic. præfect. prætor. Affric. latè Bellus in tract. de re milit. par. 8. tit. vnico nume. 11. & 12. Decian. d. cap. 15. nume. 65. versic. Duces. Ferret. loco citato nume. 106. fol. 134. de quo ipse egi in prioribus resolutionib. crimin. cent. 1. casu 99. nu. 36.

243 Si Ductor exercitus, dato sibi successore à Principe, exercitum illi consignare recusat læsæ Maiest. crimin. tenetur. l. 3. §. eadem lege. ff. ad legem Iul. Maiestat. Hyeron. Gigas in dicta rubr. qualiter, & a quib. crimen læsæ Maiestat. committat. q. 50. in tota, dicens ad idem facere text. in l. 1. C. vt omnes Iud. tam ciuil. quam milit. Decian. d. lib. 7. cap. 12. de committen. crimen læsę Maiestatis circa exercitum, & arma. nu. 4. Ferret. d. tit. de milit. iust. & pœn. desertor. infligend. num. 107. ad finem, fol. 134.

244 Qui etiam exercitũ deseruit lege Iul. Maiestat. tenetur, & eius quidẽ legis primo capite l. 2. & l. 3. §. 1. vers. quiue Imperium. ff. ad l. Iul. Maiestat. Decian. d. cap. 12. num. 8. subijciẽs nu. 9. eadem lege teneri, qui culpa exercitum amisit.

245 Qui Arcem, vel castra hosti tradiderit læsę Maiestat. reus est. l. 3. in fine principij. ff. ad l. Iul. Maiestat. Capic. decis. 130. nume. 9. Decian. d. lib. 7. cap. 13. de committentibus crimen læsę Maiestat. circa hostes, & militiam. nume. 3.

246 Eodem modo qui exercitũ in insidias hostium deduxit, vel hostibus prodidit, lęsę Maiestat. tenetur. l. 4. in princ. ff. ad l. Iul. Maiestat. Gigas d. tit. qualiter, & a quib. crim. læsæ maiestat. committat. qõ. 60. per totam, Decian. d. cap. 13. nume. 4. & probatur in l. proditores. ff. de re milit. id, quod multis modis, astutijs, & coloribus fieri posse ostendit Afflict. in cap. 1. §. & bona committentium. nu. 87. in tit. quæ sint regalia. in vsib. feudor. de quo meminit Gigas dicta q. 60. in finalibus verbis, cui simile est, quod postea eod. cap.
247 13. nume. 11. tradit idem Decian. vt scilicet eadem lege teneatur is, cuius ope, aut consilio dolo malo prouincia, vel Ciuitas hostibus prodita est, per l. penult. ff. ad leg. Iul. Maiestat.

248 Qui etiam hostes publicos in domo recipit, & tenet lęsę Maiest. tenetur. l. Metrodorum. ff. de pœnis, Decian. dicto cap. 13. num. 13. vbi refert verba legis Longobardorum, quod si quis inimicum publicum intra Prouinciã inuitauerit, aut introduxerit, animæ periculum incurrat, & bona ammittat.

249 Paciscens etiam, vel transigens cum hostibus, aut cum illis confœderationem faciẽs contra Principem, eo inconsulto, in crimen Rebellionis incidit, vitaque, & bonis priuatur, prout & Vassallus ex hac causa a Domino feudo priuatur. Bald. in l. liberti. circa finem. C. de inoffic. testam. Martin. Lauden. in tract. de confœderation. q. 26. Dec. consil. 506. num. 3. Gigas in d. tract. de crimin. læsæ Maiestat. lib. [illegible]. Rubric. de plurib. & var. quęst. q. 17. nu. 1. & seq. Decian. d. cap. 13. nume. 14. versic. omnes etiam transactiones. & nu. 18. versic contrahens etiam.

250 Permittens etiam hostes liberè transire propè arcem, aut castra, & ire, & redire cum possit impedire eos, vel profligare, crimen lęsę Maiestat. incurrit, & viuus comburitur. l.

si quis

ſi quis à Barbaris.C.de re milit.lib.12.Bald.
in cap.1.circa medium,tit. quib.mod. feud.
ammit.in vſibus feudor. Guido Papæ deciſ.
191.in vltimis verbis, Decian. d.cap. 13.nu.
20.aiens nume. 21. idem eſſe in eo, qui per-
251 mittit literas hoſtium liberè pertranſire,
cum poſſit prohibere, vel intercipere ex no
tatis per Dec.conſ.604.nume.1.& 2.ſic & p-
mittens hoſtes venire ad caſtra, ſi prohibe-
re potuit,& ratione officij tenebatur capi-
te punitur, Ferret. d. titul. de milit. iuſt. &
de pœn.deſertor.infligend.num.223. verſic.
item qui permittit.
252 Qui etiam iniuſſu Ductoris exercitus mi-
litem dimiſit, officio, quod gerebat,priuan
dus eſt, vt idem Decian.tradit.dicto cap.13.
nume.22.
Oportet autem, quòd delicta in bello cõmiſſa
impunita non remaneãt, & à ſuo Iudice vin
253 dicentur, & propterea milites non niſi an
te ſuum Iudicem conueniri poſſunt, nec ſi
pœna digni ſunt, ab alio condemnari debẽt
l.Magiſter.C.de iuriſdict.omn.iud. & l.1. C.
de exhibend.reis, & propterea capti à Prę-
ſide ad proprium Iudicem remittuntur d.l.
1.C.de exhibend.reis, niſi in deſertione agẽ
254 tes aliquod enorme delictum commiſe-
rint, de quo Præſes Prouinciæ cognoſcere
velit, & eos in loco delicti punire.l.deſerto-
rem.ff.de re milit.l.fin.ff. de accuſationib. l.
militib.ff.de cuſtodia reor.l.1.C.vbi Senato-
res, vel Clariſſimi. & l.1.C.de falſa moneta,
Ayal. in ſæpè citato tract.lib.3.cap.8. de Iu-
dicijs militarib.nume.1. & 2. Subdens quòd
alias neque Dux exercitus,vel Magiſter Mi-
litum in Prouinciales, neque Præſes Pro-
uinciæ in Milites ullam habent iuriſdictio-
nem.
255 Quod ſi miles in obligatione profeſſus fue
rit, ſe non vſurum fori priuilegio propter
cingulum militiæ,huiuſmodi pactum ſeruã-
dum eſſe vult Ayal. d.cap.8. nume.3. per l.ſi
quis. C.de pact. cuius contrarium ipſe latè
probaui ſupra hac eadem cent. 3. caſu 225.
Nec ibi dicta hic ſuperfluò repetenda puta-
ui, & infrà etiam dixi.
256 Quod ſi quis poſtquam in ius vocatus eſt
Miles eſſe ceperit, vtique ius forum reuocan
di non habet, quaſi pręuentus.l.ſi qs poſtea.
ff.de iudic.nam vbi lis cœpta eſt, ibi termi-
nari debet.l.vbi cœptum.ff.de iudic. Ayal.d.
cap.8.num. 4.in qua quęſtione videnda ſunt
quæ ipſe notaui in prioribus reſolutionibus
crimin.cent.2. caſu 147. in toto, vbi diffusè
quæſtionem hanc pertractaui.
257 Miles qui falſum teſtimonium coram Iu-
dice Pagano perhibuit, ab eo puniri poteſt,
nec eius forum militię prętextu recuſare po
teſt, & remiſſionem ad proprium Iudicem
impetrare, quia ſic falſum deponendo corã
dicto Iudice illius iuriſdictioni ſe ſubiecisse
videtur.l.nullum. C. de teſtib.Ayal. d.cap.8.
nu.5.& dixi in priorib.reſolut. crimin.cent.
2.caſu 116.per totum.
258 Eodem modo miles negotiator ſubeſt Iu-
dici illius negociationis.l.fin.C.de iuriſdict.
omn.iudic.Ayal. d.cap.8. nu.6.
259 Super cauſis autem publicis, quas dũ quis
militaret, exercuit, & ſuper ratiocinijs mi-
litaribus,in militari iudicio reſpondere de-
bet, & non coram alio iudice,quam militũ,
etiam ſi militię cingulum depoſuerit. l.2.C.
vbi de ratiocin.tam public.quam priuat. A-
yal.d.cap.8.ſub nu. 6. verſic. porro vnuſquiſ-
260 que. vbi ſubijcit, quod reus capitalis cri-
minis voluntarius miles effectus non eſt re-
mittendus ad locũ, vbi reus poſtulatus fuit,
ſed vbi accedente cauſa militię audiendus
eſt, ibi puniri debet.l.qui cum vno. §. Reus.
ff. de re milit. & qui in patria priuilegium
habet, vt erant Ciues Romani, in quorum
caput iniuſſu populi animaduerti prohibi-
tum erat, ſolumque eos coercere, & in vin-
cula ducere permiſſum erat.l.2.§.initio.ff.de
orig.iuris, In Caſtris tamen illud nõ habet,
261 In quibus Dux exercitus ſupplicium ſum-
mere poteſt.l.de militibus.ff.de cuſtod.& ex
hibit.reorum, vbi tamen id ad milites cali-
gatos tantum reſtrictum videtur, qui vilio-
res, & abiectiores erant.§.quiſquis. in auth.
quib.mod.natural.effic. legitim. adeò quòd
in alios incõſultò Principe animaduerti nõ
poſſet, ſaltem per inferiores Duces, quibus
vitę, necisque poteſtas data non erat in mi-
lites, ſed tantum leuis coertio permiſſa e-
rat.l. officium.in fin.ff.de re milit.dum in ea
dicitur Tribuni officium eſſe delicta ſecun-
dum ſuę authoritatis modũ caſtigare, quod
notauit Ayal.d.cap.8.nu.7.& 8.
262 Proceditur autem in militaribus iudicijs
ex bono, & ęquo, & etiam diebus feriatis.l.
diuus.ff.de ferijs, Ayal. d.cap.8. in finalibus
verbis, maximè vero vbi agitur de defenſio-
ne reorum, Ferret.d.tit.de milit.iuſt. & pen.
deſert.inflig. nu.78.
263 Officium autem Regentis exercitum non
ſolum in danda, ſed etiam in conſeruanda
militari diſciplina conſiſtit, proptereaque
parciſſimè commeatum militibus dare ſo-
let, nec eos piſcatum, aut venatum mittere
debet.l.officium.§.1. & l.nemo. C. de re mi-
lit.lib. 12. In tantum quod, quando omnia
tuta ſunt, non pluribus quam triginta com-
meatum dare poſsit Tribunus, & ſi pluribus
datus fuerit illorum ſtipendia in fiſcum de-
ferantur, iubeturque Tribunus,qui Cõmea-
tum dedit, illa militibus refundere, pœna-
que amiſsionis cinguli coercetur. l. iube-
mus.§.ſuper his. §.non danda. C. de erogat.
milit. annon. lib.12. Tempore verò hoſtis
imminentis nulli omnino à ſignis abeſſe li-
cèt, & capitale crimen eſt commeatum da-
264 re.l.1.C.de commeat.lib. 12. quia adeò o-
dioſum eſt à ſignis abeſſe, vt qui in Cõmea-
tu agit

tu agit non videatur Reipublicæ causa abes-
se.l.1.ff. de re milit. & tradit Ayal. prædicta
dicens d.lib.3. cap.2. de offic.legat. Tribun.
& aliorum, qui militib.præsunt, nume.6. &
265 7. Non tamen pro desertore habetur, qui
à suo Duce commeatum habet, imo pro præ
sente habetur, Ferret. vbi supra num.35. per
l. hac lege. & l. in sacris. C. de proxi. sacro.
scrin.lib.12. & l.penult. C. de erog.militar.
annon. eod.lib. 12.
266 Non potest pręterea is, qui exercitui præ-
est, milites à numeris ad alios numeros pro
libito suæ voluntatis transferre, sed vtilita-
tis publicæ causa tantum, quia honoris au-
267 gumentum non ambitione, sed labore ad
vnumquemque conuenit peruenire, vt dixit
text.in l.contra publicam. C.de re milit.lib.
12. Nec debet quis ad dignitatem suffragio,
sed laboribus, atque ordine militię prouehi.
l.1.& 2 C.de offic.magistr.offic.isque cęteros
antecedere debet, quem stipendia longio-
ra, vel labor ante ire fecerit, d.l.2.ad finem,
& l.2.C.de offic.Præfect.Præt.Affric.Ayal.d.
cap.2.num.8. qui tamen post aliqua in hanc
rem deducta ait, quandoque, & olim, & ho-
die in indignos, & in impuberes militares
dignitates fuisse collocatas, & collocari. l.
sed & similes. §. iam autem.ff.de excusat.tu-
tor.& l.fin.C.de testam.milit. & verum est.
268 Est autem officium Ductoris exercitus ha
bere curam Castrorum, & exercitus, ne sine
munimēto, sine custodijs sint, peruigiles ex
cubias tenere, ne quid occultè hostes moliri
possint, milites in Castris habere, audiētes,
& intentos imperio, ad exercitationes du-
cere, in stationes mittere, claues portarum
suscipere, vigilias circum ire, frumentatio-
nibus Commilitonum interesse, frumentum
probare, mensorum fraudē coherccre, que-
relas militum audire, eorumque delicta se-
cundum suæ authoritatis modum castigare,
valetudinarios inspicere, sauciorum curam
gerere, in primisque milites ad solemne iu-
siurandum adigere. l.officium. §. officium. ff.
de re milit. Ayal.d.cap.2.nume.10.vers. pręci-
puum verò Tribunorum munus. Debet-
que propterea curare, vt milites delinquen-
tes in inferēdo vim Annonarijs, & alijs escu
lenta, & poculenta, & alia necessaria pro
victu, & vestitu, & armorum vsu portanti-
bus, debitis puniantur pœnis, vt non suspe-
cti cum necessarijs ad exercitum tuto die,
noctuque ire, & recedere valeāt cum publi-
co etiam saluo conductu emisso proclama-
te.l.1.C.quæ res vend.non poss. Ferret.d. tit.
de militar. iustit. & pœnis desert. infligend.
nume.1.fol.123.vbi etiam refert nu.2.exem-
pla decem militum necatorū pro furto pul-
li gallinacei restituto duplicato pretio cum
interdictionē etiam ignis, & cibi cocti, &
prohibitione non vescendi alia re, quam a-
qua frigida cū pane, & allegat text. in l.de-
sertorem. §.miles.ff.de re militar.
269 Et debet omnino Ductor exercitus, Tri-
bunus, Centurio, vel alius cauere, ne falsum
numerum militum referat, stipendia inter-
cipiens, quia ita faciens condemnatur in
quadruplū, & dignitate priuatur. l.fin.§.pro
limitaneis.C.de offic.Præfect.Prętor. Affric.
Ayal.d.cap.2.nume.11.& hoc graue esse cri-
men dicit Bell.de re milit.in 8.part. tit. vni-
co, nume.12. versic.atque vt id. & ad finem,
num.90.versic.idem, & si falsum referat nu-
merum militum. Paris de Puteo d.tit.de ex-
cessib.milit.seculari. nume. 4. dicens, quod
excedunt milites, qui non seruiunt, vel ser-
uiunt, sed non cum tot personis, vel equis,
cum quot deberent seruire, & tenentur re-
stituere stipendia, quę recipiūt, & benè, quia
ea vsurpant, & furantur, de qua re supra e-
tiam fuit dictum.
270 Et qui ob militem legendum, mittendum
ue pecuniam accepit lege Iulia repetunda-
rum tenetur. l.eadem lege.§.lege Iulia. ff. ad
l.Iul.repetundarum, vnde exilio, vel alia gra
uiori pœna punitur. l.lex Iulia.§.hodie.ff. ad
leg.Iul.repetūdarum, & Tirocinij causa da-
tum repeti potest, tanquam datum ob tur-
pem causam. l.3.C.de condit. ob turp. caus.
Ayal.d.cap.2. sub nu.11.
271 Qui verò occasione transitus ab Vrbibus,
villis, vel prædijs per concussionem aliquid
accipit, in duplum tenetur, vt in authent.de
Transitu militum, post principium, & in no-
uel.Constitut.Iustian. de Transitu militum,
constit.123.versic.neque magistri militum.
collatione decima, & qui Prouinciam nuda
uit, ad eam remittitur, & quadruplum resti-
tuere cogitur. l.1.C.ad l.Iul. repetundarum,
Ayal.d.cap.2. in fi.nu.11.
272 Dux autem exercitus vbicunque sit cū ip-
so exercitu ibi dicitur habere territorium.
Bart.in l.Pupillus. §. Territorium.ff. de ver-
bor.significat. & propterea secundum Bald.
in l.Præses. la seconda.nume.3.versic.quęrūt
273 Doctores.ff.de offic. Pręsid.potest etiam in
alieno Territorio existens delinquentes pu-
nire, sequitur Bell.in d.tract.part.2.titul.18.
qui est vltimus, ad fin.sub nume.12.versic.ad
idem facit. Dicit tamen Ferret. tit allegato
274 nume.130. fol.136. quòd si Ciuitas iuit ad
exercitum Castrametatum in Territorio
suo, & aliquis de exercitu deliquerit in Ter-
ritorio illius Ciuitatis, vel in exercitu illo,
Potestas illius Ciuitatis poterit illum puni-
re, quia illa Ciuitas potest cognoscere de
commissis in suo Territorio, & nu.152.quod
milites conueniuntur coram Ducibus, Ma-
275 gistro militum, Præfecto Prætorio, & simi-
libus secundum consuetudinem in hoc attē-
dendam, & nume.166.quod Iudices Prouin-
ciarum, & Ciuitatum in exercitu extra suam
Iurisdictionem, vbi pro priuatis habentur,
non possunt punire subditos, nec inter sub-
ditos

ditos cognoſcere, & iudicare, & dat cautelá,
vt in territorio ſuo ante congregationem e-
xercitus, vel poſt faciant legem, vel ſtatutú,
quod omne, quod ipſi facient in exercitu,
valeat, quia tunc valebnnt geſta per ipſos
in exercitu vbicunque exiſtente; Contrariú
tamẽ cum prima opinione relata, quòd mi-
les delinquens in exercitu, puniri poſſit ex-
tra exercitum, & extra territorium tenet
idem Ferret. eodem loco nume. 231. addu-
cens Bald. in l. 2. §. exercitum. ff. de his qui no
tanr. infam. & in l. cuctos populos. C. de ſum
ma Trinit. & fid. cattolic. pro quo facit idem
276 Ferret. in ipſomet tit. nu. 39. dicens, quòd
milites ſtipendiarij conueniri poſſunt in lo-
co, vbi merentur ſtipendia, per l. municipes.
§. fin. ff. ad municipal. & ita ſetuatur, vt dixi
infra verſ. & dictis ſupra.
277 Idem dicitur de Capitaneo Triremiũ, qui
habet iuriſdictionem in milites, quibus præ-
eſt, vbicúque ſit ad inſtar Magiſtri militum,
& in hoſtes gladij poteſtatem habet, ſaltem
de facto, Bald. conſ. 194. prẹmiſſis verbis. lib.
2. facit Angel. couſ. 35. quidam Nobilis. in to
to, qui tamen loquitur in Cuſtode Arcis, A-
lex. in l. 1. in primis verbis. ff. de iuriſd. omn.
iud. videtur dicere, qnòd eius officium eſt nu
di Miniſterij, & abſque iuriſdictione, & Bar.
in l. 1. ff. de offic. Præfect. vigil. ait, quod Capi
taneus Guardiæ habet modicam coertio-
nem in ſuntes, ſed crimina grauiora debet
denuntiare domino, de quo videtur rext. a-
pertus in l. 1, C. eod. tit. & hoc verius eſt, ſecú
dum Bell. in d. tract. part. 10. tit. 2. nume. 8. 9.
& plur. ſeq. verſic. quæro extra materiam. vbi
prædicta recenſet, & dicit etiam videndum
Luc. de Penn. in l. quicúque. per totam. C. de
exactor. & execut. lib. 12. vbi latiſſimè tractat
materiam Cuſtodis Ciuitatis, vel Arcis, &
multa elegãtia dicit, quẹ ibi videri poſſunt,
Addo videndum Vincent. de Franch. deciſ.
Neapolit. 88. Hieronymus Carbonus. per to
tam, in prima parte, vbi ponit caſum de Ca
pitaneo Regiarum Triremium exiſtentium
in mole magna Neapolis inquiſito de rap-
tu, ſtupro, & furto Commiſſis intus Ciuita-
tem Neapolis per Magnam Curiam Vica-
riæ, & remiſſo, vt petierat ad audientiam di
ctarum Regiarum Triremium per decretú
dictæ Magnẹ Vicariẹ, quod appellatione ab
eo per partem offenſam interpoſita fuit per
ſacrum Cõſilium reuocatum, quia delictum
non erat militare, ſed cõmune, & Commiſ-
ſum intus Ciuitatem Neapolis, cuius cogni
tio propterea ſpectabat ad Magnam Curiã
Vicariæ Tribunal ordinarium omnium de-
lictorum in Ciuitate Commiſſorum, ex tit.
vbi de crimin. agi oport. cuius iuriſdictioni
non intelligitur derogatum per l. Magiſte-
riæ. C. de iuriſdict. omn. iud. ex qua Magiſtro
278 militum competit merum Imperiũ in mi-
lites, quia niſi aliud expreſsè dicatur in pri-
uilegijs, quẹ ſimilibus dantur miniſtris iuriſ
dictio intelligitur data tali magiſtro cumu-
latiuè, & non priuatiuè quò ad alios officia-
279 les ordinarios, vnde concludit Franch. q͞d
aut delictum eſt militare, & magiſter mili-
tum cognoſcit, & punit, aut eſt delictum cõ-
mune, & tunc aut graue, aut leue, primo ca-
ſu cognoſcit, & coeret Prẹſes Prouinciæ,
ſecundo caſu etiã Præſes cognoſcit, ſed mi-
litem puniendum remittit ad Magiſtrum
militum, cum quibus concordat Boſſi. in pra
ctic. crimin. titul. de foro competent. num. 3.
& 4. verſic. ſed an miles. vbi eandem diſtin-
ctionem facit, & dicunt prẹfati Doctores,
quòd hoc non habet dubium, quando deli-
ctum commune commiſſum eſt extra locum
militiẹ, nam ſi committeretur in loco mili-
tiẹ, vtique cognitio, & punitio ad magiſtrũ
militum, vel Prẹfectum Triremium, vt loq-
tur Franch. vel Prẹfecto Arcis, in quo loqui-
tur Boſſi. ſpectaret, dicit tamen Bald. relatus
per Bell. vbi ſupra in l. 1. C. mandati, debere
280 conſiderari mandatum dicto Capitaneo
traditum, & ſecundum illud negotia per eũ
eſſe expedienda, quod eſt veriſſimum, & vſu
obſeruatum, quia huiuſmodi Præfecti ha-
bent ab eorum dominis mandata, & inſtru-
ctiones de omni, & toto eo, quòd facere poſ
ſunt, vel non poſſunt.
281 Notandum eſt etiam, quod Berouarij, qui
bus data eſt cura conducendi captiuos, vel
condemnatos ad aliquem locum, ſi per incu
riam, aut ſomnolentiam permiſerunt eos fu
gere, grauiter peccant, quia cuſtodibus prẹ
ceptum eſt, vt vigilẽt, debentque ex ipſo no
mine ſcire q͞d eos facere oporteat. l. 1. C. de
offic. Præfect. Vrb. cum enim ſint cuſtodes ca
ptiui, vel condemnati, videre debẽt, vt id,
quod eſt, eſſe non deſinat. l. defenſores. C. de
defenſorib. Ciuit. ita in cuſtode Caſtri dicit
Bell. d. part. 10. tit. 2. nume. 93. & ſequ. verſi.
282 quæro modo. ſubdens, quod caueant ab in
dignatione Principis, in quo ſunt pœnæ om
nes arbitrariẹ, quia vidit iuſſu Principis ca-
put amputari militi, qui obdormiuit in cu-
ſtodia cuiuſdam captiui magnæ importan-
tiæ, dum duceretur ad Principem, & dum
ille dormiret aufugit captiuus, & ſubdit nu.
96. & ſeq. quod quamuis ſomnus ſit accidẽs
naturalis, cui reſiſti non poteſt, cum nemo
poſſit ſemper vigilare, tamẽ non excuſat in
vera culpa. Bald. in l. 3. §. cognoſcit. in vlti-
mis verbis. ff. de offic. Præfect. vigil. gloſ. in l.
283 cum ita. §. ſpecies. ff. de legatis ſecundo, &
quãdo cuſtodiam quis debet prẹſtare ex in-
cumbenti ſibi officio non excuſatur propter
caſum contingentem, niſi probet carentiam
culpæ, imo dicit Luc. de Penn. in l. quicun-
que. col. 3. verſic. hẹc omnia iuſta ratione. C.
284 de exactorib. & executorib. lib. 12. quòd
cuſtos periculo capitis ſui tenetur ad cuſto-
diam, & col. penult. verſic. quanquam poſsit
ab

ab his. quòd qui mercedem accipit pro cu-
stodia, tenetur etiam de damnis magna vi
illatis, immo, & de fatalibus; verum postea
idem Bell.nume.98.& seq.ex Oldrad.& alijs
concludit, quòd si dolo custos Castri illud
285 amisit, est inexcusabilis, & pariter si lata
culpa.l.ad Commeutariensem.C. de custod.
reor.imo, & de leui, & leuissima culpa tene-
tur', sed non tam grauiter erit puniendus. l.
milites. & l.fin.§. 1.ff. de custod.reor.si verò
nulla adsit, sed per vim amisit, omnino excu
satur.l.si ea res.ff.de action.empt.l.sed, & dã
no.ff.locati, nec enim à custodibus impossi-
bile est exigẽdum. Bald.in l.3.ff.de offic.Pre-
286 fect. Vigil. & impossibilium nulla est obli-
gatio. cap.impossibilium.de regul.iur. in 6.
nisi culpa precesserit casum, quia tunc casus
non excusaret, sed custos puniretur pro mo-
do culpæ.l.merces.§. culpę.ff.locati, secus si
non præcessit.l.qui fortuitis.C.de pignorat.
action.l.si vt certo.§.nunc videndum.ff.Com
modati, & l.contractus. ff.de regul.iur. & ita
in Castellano, vt teneatur de violẽtia, si cul-
pa eam præcessit, aliàs non, resoluit Mar-
tin.Laudens. in tract. de Castellan.& Castr.
qõ.5. & dicit idem Bell.in eod.tract. part.8.
287 tit.vnico nume.73.quòd pari pœna plectũ
tur milites Custodes alterius, si militem pas
si sunt fugere, qua ipse fugiens. l.si quis ali-
quid.§.similes.ff.de pœnis, quamuis latiùs, &
æquiùs distinguatur in l. milites. C. de cu-
stod.reor. an ob nimiam custodis negligen-
tiam effugerit, an solus, an cum multis i fa-
cit, quod ibidem dicit Bell.nume.14. versic.
288 at qui. quod præpositi nostri non solum de
sertorem stationis, sed etiam eum, qui in ea
obdormiat, morte afficiunt.l.3.§. qui statio-
nis.ff.de re militar. quod ipse inurbanum e-
xistimat nisi cum magna vrget causa, quia
sint vicini hostes, & qđ debent hi citra mor-
tem regulariter puniri, & dicit nu.15.versic.
desertor. quod Principis excubias deserens
morte punitur. l.qui excubias. ff. de re mili-
tar.quod & voluit Martin.Laudens.in tract.
de Principe.qõ.182.inquiens, quod qui vigi-
lias nocturnas ad Palatium Principis dese-
289 rit morte punitur, vnde Dux Belli excu-
bias, & vigilias fidas habere curare debet in
Ciuitatibus, Castris, & exercitibus, & extra.
l.qui excubias. ff.de re militar. l. 1. de offic.
Præfect.vigil.l.quamuis. C.ad leg. Iul. de a-
dulter.& l.penult.in fin.C. de aqueductibus.
Ferret.in allegat.tract. tit. de exploratorib.
& excub.num.1.fol.94. si dubitetur explora-
290 tores hostium fuisse in castris ad exploran
dum, mutandi sunt incontinẽti deputati cu-
stodes de locis, in quibus erant positi, & alij
in locum remotorum sunt ponendi, nouis fa
ctis prouisionibus militaribus, duplicatis, &
triplicatis, ac quadruplicatis vigilijs, & ex-
cubijs, qui si non adimpleuerint fideliter in-
iunctum onus, vltimo puniuntur supplicio. l.
desertorem.§. his qui ad hostes. ff. de re mi-
291 lit. Ferret.vbi supra nu.10. & nedum tem-
pore belli, sed etiam pacis requiruntur vigi-
liç, leges, & arma, sine quibus nihil boni se-
qui potest, vt in eodẽ loco notat Ferret. nu.
21.iura probantia adducens.
292 Nec omittendum est, quòd vbi disputatio
esset, an delictum aliquod militare esset, an
verò commune, standum esset declarationi
Magistri militum cuius est cognitio, quãdo
sunt delicta militaria, vt optimè probat Vin
cent.de Franch.decis.Neapol.88.nume. 2.3.
& 4.in prima parte, ita tradit Boss.in pract.
crim.titul.de foro compet.nume.151. & seq.
versic.& cui spectet cognitio. & ipse notaui
supra casu 225.vbi est videndum.
293 Quoniam verò pœnæ omnes in Principe
sunt arbitrariæ pro facti qualitate, & tempo
ris, pro temeritate, pro exemplo, pro euen-
tu, & alijs, de quibus meminit Bell.dicta par
te 8.titul.vnico nume.77.sciendum est, quòd
294 seueritas in re militari misericordia me-
lior est, & salubrior, vt idem Bell.ibidem di-
cit nume.81.qui etiam subdit num.87. quod
in hac materia pœnarum militarium nulla
certior potest dari doctrina, quam quod pœ
næ omnes in Principe sunt arbitrariæ, quia
ex celesti motu sumitur eius arbitrium, ex
295 Bal.in l.1.C.de summa Trinit. & fide Cat-
tolic.in vltima oppositione, & tradit Afflict.
in Constit. Regni.lib.1. Rubr.35. de officia-
lib.reipubl. in Constitutione officiales. in 2.
not.nume.4.& rubr.101.de cont.vniuersit.in
cõstitutione, dubitationem.in vlt. notab.nu.
16. & ipse dixi in prioribus resolut. crimin.
cent.1.casu 99.nume. 103. & 104. versicul. &
quando.
296 Sicuti verò milites, & alij, q delinquũt, de-
bitis afficiuntur pœnis, vt ex supradictis ap-
paret, ita & qui benè se gerunt, commenda-
tione, & præmio digni sunt, nulla enim re
melius quamcunque Rempublicam guber-
nari certum est, quam pœna, & præmio, vt
ex multorum Philosophorum sententijs de-
monstrat Ayal.d.lib.3.cap.20.de pręmijs mi
litum, in princ.vbi plura dicit, ad quę Lecto
rem remittere satis mihi esse putaui. Inter
297 alia autem dona militaria, quę priscis tem
poribus militibus à Ducibus dabantur hoc
vnum erat, vt post exhaustos labores, emeri-
tis stipẽdijs, sanguine, & sudore partis agris
donarentur, ex quibus letissimos fructus, tã-
quam optimam prędam laborum, periculo-
rumque acciperent, per ea, quæ leguntur in
l.item si verberatum.§.item si.ff.de rei vendi
cat.& in l.in agris. ff. de acquir. rer. domin.
Ayal.d.cap.20.nume.8. versic. porro milita-
ria dona.
Lege etiam Solonis apud Athenienses cautum
fuit, vt pręter dona, quæ militibus Duces im
partiti fuerant, filij eorum, qui in bello occu
buissent, publicè alerentur, & bonis discipli-
nis

nis instruerentur, & Costantinus Imperator
filios in paternam militiam vocari voluit.l.
1.& 2.C.de fil.official.milit.lib. 12. Ayal.d.c.
20.in fine, sub nume.x r.versic.cæterum.
Proponunt etiam Duces belli aliquando ex di
298 uersis occasionibus militibus diuersa præ-
mia, & præcipuè primo ascendenti muros
hostium, quo in casu, si duo, vel plures simul
eodem momento ascendant, quæri solet, an
omnibus debeatur, an nemini, & quod ne-
mini debeatur, videtur probari in l.si fue-
rit.ff.de reb.dub. quasi quod inuicem sibi ob
stent, & alter alteri sit impedimento. l.inui-
cē.ff.de hæred.instituend.& inter pares nul-
299 la possit esse victoria.l.si reus. ff. de duobus
reis, Ayal.d.cap.20.nu. 10. inquiens hoc esse
verum, si constet Imperatorem vni tantum
dari voluisse, argumento dictæ l.inuicem.pu
ta, si pro præmio assignet vnum equum, cum
huiusmodi species multiplicationem nō re-
cipiat, alioquin omnibus præmium deberi
300 existimat; nam primus non solum is dici-
tur, qui ante aliquem est, sed etiam is, ante
quem nemo est.l. ex duobus. ff.de vulgar. &
pupillar.substit. Vnde & proximus is est, quē
301 nemo antecedit.l.proximus. ff. de verbor.
significat.& subdit Ayal.idem dicendum es-
se etiam si dubium sit, quis prior ascende-
rit, argumento l.qui duos. & l.si fuerit. §.fin.
ff. de reb.dub.refertque ita Scipionem secu-
302 tum esse, nam cum capta Cartagine noua
inter Quintum Tiberilium Cēturionem Le-
gionis quartæ, & Sextum Digitium Socium
Naualem magna contentio oriretur, & qui-
libet profiteretur, se primum murum ascen-
disse, ideoque muralis coronæ decus ad se
pertinere, Scipio concione aduocata pronū
tiauit, se satis compertum habere, eos pari-
ter in murum ascendisse, seque eos ambos
virtutis causa coronis muralibus donare. In
qua re, cum aliàs in quæstione Brauij nō nul
la scripserim, placet, quæ tunc dixi hic inse
rere, & sunt infrascripti tenoris, videlicet.

SPIRITVS SANCTI GRATIA
ILLVMINET INTELLECTVM MEVM.

QVæstio Brauij, de qua tractant Doctores
in proemio Digestorum.§.itaque.in l.qui
filiabus.§.1.ff.de legat.1.in l. eum qui nouissi
mus.ff.ad Trebellian. in l.hoc articulo. ff. de
hæred.instit.in l.ex duob.ff.de vulg.& pupill.
substit.in §.plures & in §.proximus. Instit.de
legit.agnat.successiõ.& in cap. capitulum.
extra de rescript.& in alijs locis vulgaribus,
est diuersa à quæstione Præconij de præmio
dando primo capienti bāderiā, seu vexillum
inimicorum, vel primo ascendēti muros, aut
primo ingrediēti castrum, de qua etiam tra-
ctant Doctores in dictis locis, & habet ter-
minos, & causas differētes, vt infrà patebit,
& ideo non eodē, sed diuerso modo per scri-
303 bentes deciditur; In terminis enim statu-
ti, aut consuetudinis concedentis brauium
equo primo venienti ad illud, si duo pariter
eodem temporis momento veniunt, nullus
illud consequitur, sed iterum currēdum est.
Alber.de Rosat.de stat.lib.1.q.107. nume.1.
& 2. vbi dicit ita communiter tenere Docto
res.Bald.in d.§. itaque. sub nume. 13.versic.
item pone quod consuetudo. Castr.in d.l eū
qui nouissimis. nume.3.& 4.aiens sic seruari.
Alex.in d.l.qui filiabus.d.§.1.nume. 5.versic.
quid si statutū dicens, quod ista videtur ve-
ritas, & quòd ita de facto seruatur, & in d.l.
eum qui nouissimis.nume.4.Aret.in d.§.pro-
ximus.sub nume.2.versic.sed idem.Felyn.di-
cens esse communem opinionem in d. cap.
capitulum.num.18.versic. de duobus ad Bra
uium pariter peruenientibus. quòd ea ratio
ne est, quia statutū videtur velle, quod vnus
solus brauium habeat, & non plures cum sit
actus tendens non ad vtilitatem Reipub. sed
ad honorem, & honorabilius sit, quod vnus
tantum illud consequatur secundum Alber.
d.qō.107.,& Castrens.in d.l.eum qui nouissi-
mis. qui clariùs hoc tradit, vbi etiam Alex.
eandem rationem adducit, subiunges prop-
terea, quòd vbi de alia mente constaret, se-
cus esset, quia admitterentur ambo in soli-
dum, vel pro parte, secundum notata in d.l.
qui filiabus. d.§.1.per ipsum met post alios,
ad quæ se remittit, in qua quidem admissio-
ne plures distinguntur casus, vt infrà dicitur
in alia quæstione.
304 An autem omnes equi, qui cucurrerunt, de
beant iterum currere, an illi duo tantum, q
fuerunt primi, quæstionis est non modicæ, in
qua Alex.in d.l.qui filiabus.d.§.1.in finalibus
verbis, & Arret.in d.§.proximus. sub num.2.
versic.vbi etiam dāt remissiones, & in ea Do
ctores sunt varij, Bald. enim in d. §. itaque.
sub nume. 13. & 14. versic. sed nunquid cur-
rent. tenet, quod illi duo tantum debeāt cur
rere exclusis alijs negligentibus, & posterio-
ribus, & hanc opinionem plures sequuntur,
sed Castrens.in d.l. eum qui nouissimis. sub
nume.3.sequens Angel.ibi dicit, quod ad no
uum cursum admittuntur omnes, qui primo
cucurrerūt, quia primus cursus habetur pro
non facto, & ex quò nemo illorum duorum
vicit, nemo illorum victus est, idem tenet ibi
Alex.num.5.& hanc opinionem sequitur Fe-
lyn.in d.cap.capitulum. num.18.d.versic. de
duobus pariter ad brauium peruenientibus.
in fine, & ita de facto obseruari audio, licèt
Alber.d.q.107.sub nume.3. dicat de consue-
tudine seruari, quod currant denuò illi duo
tantum, licèt multi teneant, quòd omnes de
beant currere ex rationibus supra citatis, &
dicit Alex.in d.l.eum qui nouissimis.num.5.
quod idem est, quādo ex alia aliqua causa le
305 gitimè non fuit cursum, vt quia aliquibus
ex Ragatijs præstitum est impedimentū, vel
motus non fuit iustus.

306 Cum eisdem autem equis currendum est, & non cum alijs, quia nihil est innouandum propter cursum. Bald. in d. §. itaque. sub num. 13. versic. sed si nõ gratificabit. & quia interest aliorum, ne quis currat eum equis, qui nõ cucurrerunt, qui non sunt tam fessi, prout sunt illi, qui cucurrerũt, vt bene ad illud propositum considerat Alex. in d. l. eum qui nouissimis. sub nu. 5.

307 Sed si alij de nouo venirent ad cursum, nõ essent admittendi, quia non venerunt in termino, secũdum Castrens. in d. l. eum qui nouissimis. eum qua opinione post multa trãsit Alex. ibidem nume. 5. quia & si cursus habetur pro non facto, tamen interest eorum, qui primo cucurrerunt, ne alij eum equis nõ lessis accedant ad cursum, & quia cursus reiteratus videtur idẽ cum primo, ad quem in termino non venerunt, sed in contrarium faciunt notata per Alber. d. q. 107. sub nume. 3. versic. quidam tamen. vbi quod cursus est cõsumatus, intantum, vt denuò de stricto iure non esset currendum, quasi de primo cursu iam peracto fuerit cogitatum, nec ad alium sit deueniendum, nisi ex noua voluntate eorum, qui illum ordinauerunt, licèt de cõsuetudine, vt supra dictũ est, seruetur, quod iterum curratur, si enim hoc esset de iure verũ, etiam omnes alij equi essent admittẽdi, quia est nouus cursus.

308 Diuersum autem fit iudicium in terminis præconij, aut decreti dantis præmium primo capienti banderiam, seu vexillum inimicorum, vel primo ascendenti muros, aut primo ingredienti Castrum, nam si duo simul eodem tempore id faciant, si pręconium loquitur per verba distributiua, puta, quis qs, aut quicunque, vel quilibet, & præmium est multiplicabile, puta consistens in quantitate, omnes admittuntur insolidum ad illud. Bald. in d. §. itaque. sub nume. 13. versic. nõ obstat. Fulgos. consil. 47. sub nume. 1. versic. quo exemplo. Angel. Aret. in d. §. plures. nume. 1. dicens ita communiter tenere Doctores, & Iarius in d. §. proximiores. sub nume. 1. versi. tu autem dic. & sub nume. 2. versic. aduertas tamen. dicens ab hac opinione non esse tutum recedere consulendo. Socin. in l. si fuerit. sub nume. 7. in prima conclusione attestans de communi. ff. de reb. dub. & ita etiam intelligendus est Castrens. hanc opinionem tenens simpliciter in d. l. eum qui Kalendis. nume. 4. & ita etiam intelliguntur dicta per Alberi. de stat. lib. 1. qõ. 106. sub nume. 1. 2. & 3. vbi post relatas varias opiniones firmando punctum in statuto, quod quicunque ex Confalonerijs primo intrauerit tale Castrũ habeat centum à Communi, firmat eam opinionem, quòd vnicuique debeatur pręmium insolidum, quia omnes sunt primi, & quia agitur de præmio, & remuneratione periculi, quod in omnibus fuit par, & subdit nume.

309 4. quod si vnus, qui nõ erat Confalonerius,
cum vno Confalono in manu prius intrauit
Castrum, ille habebit præmium ex mẽte sta
tuti, quę est attendenda, cum qua opinione
transit ipse Alber. in eod. tract. lib. 4. qõ. 104.
vbi in ea quæstione, si statutum dicat, quòd
310 pręsentans bannitum habeat centum à Cõ
muni, & plures illum cœperunt, & pręsenta-
uerunt, nunquid quilibet debeat habere cẽ-
tum, dicit, quòd ea potest terminari secun-
dum quod terminatur similis quęstio de plu
ribus ingredientibus Castrum simul, an om-
nes habere debeãt præmium ordinatum in-
solidum, vel omnes simul, de qua dixit supra
311 in eodem tract. Si verò præmium non sit
multiplicabile, puta consistens in specie, si
est diuisibile ambo admittuntur pro parte.
Bald. in d. §. itaque. sub num. 13. versic. aut est
præmium diuisibile. Aret. in d. §. proximio-
res. sub nume. 1. versic. & idem est. Castrens.
qui ita intelligendus est in d. l. eum qui no-
uissimis. nume. 4. & Socin. in d. l. si fuerit. in 2.
conclus. nume. 9. Si autem non est diuisibile,
vt est facere eum Comitem, donare sibi Ve-
xillum suum, vel dare aliquam in vxorem,
nullus admittitur, sed est locus gratificatio-
ni, vt ex mente aliorum dicit Socin. in di-
cta 2. conclus. sub nu. 9. ad finem, licèt Bald.
nolit ei esse locum in d. §. itaque. sub num. 12.
& 13. versic. & tunc aut præmium est indiui-
sibile. Si verò Pręconium loquitur per ver-
bum qui, nullus admittitur de proprietate
Sermonis, qui in vno tantum verificatur, li-
cèt ex mente disponentis vterque admitta-
tur. Aret. in d. §. proximus. sub num. 1. versic.
si verò dictum fuerit. Socin. in d. l. si fuerit. in
3. conclus. num. 10. & licèt Alex. in d. l. qui fi-
liabus. d. §. 1. nume. 2. & 3. post multa putet,
quod neuter admittatur ad præmium indi-
stinctè, siue præconium dicat quicunque, si-
ue qui, quod ante eum late tenuit ibidem
Imol. sub num. 2. versic. extra glos. quam sen-
tentiam sequi videtur Felyn. in d. cap. capi-
tulum. num. 17. versic. de duobus Castrum in-
gredientibus. & eam de iure veriorem dicit
Aretin. in d. §. proximus. sub nume. 2. vers. ad-
uertas. nihilominus tamen non est recedere
consulendo ab opinione contraria, vt Aret.
ibi dicit, quæ etiam communis est, & defen-
ditur ab impugnatione prædicta, per Socin.
in dicta 1. conclus. sub nume. 7. & 8. in d. l. si
fuerit. & istud est, quod voluit Castrens. in d.
l. eũ qui nouissimis. num. 4. volens simpliciter
hoc casu vtrunque admitti ad integrã sum-
mam, vel pro parte ad speciem, secudum di-
stinctionem factam in præcedenti membro,
quia in istis terminis præconium non inten-
dit excludere pluralitatem, sed potiùs inten
dit eam inducere ad actũ, qui est vtilis Rei-
publicę, vt facilius perueniatur ad finem, ad
quem præmium propositum fuit, quã ratio-
nem sequitur Socin. in d. 3. conclus. sub num.
10. Re-

10.Repetio tamen, quòd circa portiones in
terminis Præconij dantis premium in quan-
titate primo capiéti vexillum inimicorum,
dubia redditur opinio Castrens. supra rela-
ta, quòd vterque integram summam conse-
quatur, ex dictis per Aretin. in d.§.pximus.
sub nu.2.ad finem, versic.item facit iste text.
vbi vult, quod etiam si preconium vteretur
verbo distributiuo duplici,quicunque,si duo
simul capiunt, quilibet non habet integram
summam,sed simul ambo,quia quilibet non
dicitur accipere per se, sed simul cum alio,
sicut quando simul plures ferunt trabé,quod
subtile est secundum ipsum Aret. sed fortè
opinio Castrens.melior est,attento commu-
ni periculo vtriusque, & per alia deducta in
precedenti membro circa verba distributi-
ua.Si verò præconium loquitur per verbum,
omnis, quilibet admittitur ad partem indi-
stinctè, siue sit quantitas, siue species diuisi-
bilis, quia cum sit verbum Collectiuum, &
nó distributiuum vocat simul omnes ad pre-
mium, & non quemlibet de per se, Aret. in
d.§.proximus. sub num.1.versic.secus. Quòd
si præconium loquitut per verbum, vni, nul-
lus admittitur,quia de vno tantú sensit. Bal.
in d.§.itaque.num.12.versic. aut forma dan-
tis est. facit Aret.in d.§.proximus. num.1. in
princ. dum vult ponderanda esse verba di-
spositionis.
312 Differt autem, vt initio dixi, quæstio hæc
præconij à priore Brauij, nam in hoc actus
nó est iterabilis,prout est in illa, in qua cur-
ri iterum potest ad Brauium, si primo legi-
timè non est cursum, non sic autem euenire
potest in actibus bellicis capiendi vexillum,
ascendendi muros, aut ingrediédi Castrum
inimicorum,qui pro iterabilibus non habé-
tur,licèt possibile sit iterari posse,& hãc dif-
ferentiam ponit Bald.in §.itaque.sub nume.
13.versic.ista quæstio distat à superiori.Rur-
sus in hac consideratur vtilitas publica, in il
la autem honor tantum; Vnde in hac non
excluditur pluralitas, sed potiùs considera-
tur, & inuitatur,vt actus desideratus ad finẽ
perducatur, in illa autem reijcitur plurali-
tas, & magis consideratur vnitas,in qua ma
ior honor elicitur, vt púctualiter tradit Ca-
strens.reddens causam diuersæ decisionis v-
triusque questionis in d.l. cum qui, nume. 4.
quæ etiam colligitur ex dictis per Alberic.
dicta q.107.ad finem sub num.3.Anno 1590.
Florentiæ.
Hactenus supradictę allegationes:habent pre-
313 terea milites quãplura priuilegia,& rectè,
quia onos alit artes,& omnes incẽdimur ad
studia propter gloriam, miles etenim ex
314 causa ęris alieni in Carcerem Duci nó po-
test, & non nisi quatenus facere potest con-
uenitur.l.miles.& l.item miles.ff.de re iudic.
idest quatenus eius facultates patiuntur.§.
sunt præterea. Instit. de action. habita scili-
cet ratione ne egeat.l.in cõdemnationibus.
315 ff.de reg.iur.l.inter eos.ff.de re iudic. vnde
bonis cœdere non tenetur, Doctores in d.l.
miles. Bald.in l.1.in fine. C. qui bon. ceder.
possint. Alex.in l.Centurio. nume.20. & se-
quent.ff.de vulgar.& pupillar.substit.Ias.in l.
miles.nume.1.& plut.seq.ff.de re iudicat. Et
est communis Doctorum opinio, vt testatur
Ayal.d.lib.3.cap.7. de priuil. militat.sub nu.
1.vbi tamen subdit plerosque arbitrari, hoc
ita demum procedere, si debitum sit cótra-
ctum in Castris, & ex causa militiæ, glos. &
Doctores in d.l.miles. & facit text.in l.fi. C.
de testam.milit.quod in dubio presumitur.l.
316 fin.C.ad Senatus Consult.Macedonian.cui
quidem priuilegio renuntiari per militem
non potest. l.alia causa.§.eleganter.& ibi A-
lex.ff.solut.matrim. cum personę coereat nó
contractui, Ias.in d.l.miles.in princ.nume.1.
ff.de re iudic.Dec.in l.Diuus. nu.8. ff. de reg.
iur.Ayal.d.c.7.num.1.ad finem, & dixi supra
casu 225.vers.sic, & descripti in militia.
317 Idem aliqui volunt in priuilegio eorum, q
nobilitatis dignitate decorantur,vt scilicet
& illi Carcerari pro debito Ciuili non pos-
sint, sed in quantum facere possint solúmo-
do teneantur. Bald. in l.1. in fin. C. qui bon.
cedere possint. Alex.in l. Centurio. num.24.
de vulgar.& pupillar.substit.Ias.in d.l.miles.
nume.4.ff.de re iudicat.Ayal.d.cap.7. nume.
2.Inquiens, quòd licet iure communi dubiũ
sit,Regia tamen Hispaniorum lege constitu
tum est in his, quos Hidalgos vocant.
Sed iure communi hi nobiles non habent pri-
uilegium, ne conueniantur vltra, quam fa-
cere possint, cum id nullibi expressum ap-
pareat,sed tantum ne ex causa ęris alieni in
Carcerem mittantur. Cyn. & alij Doct.in d.
l.miles. & in dicta l.Centurio.Ayal. d.cap.7.
sub nu. 2.
318 Arma, & Equi militum in causa iudicati
accipi nó possunt,quia ea membra militum
esse constat,gl.Alciat. & alij in l. nepos Pro-
culo.ff.de verbor.signific.Bald.in rubr.C.qui
bon.ced.possint.Cyn.& Salyc.in l.1.eiusdem
tituli. Ayal.d.c.7.sub nu.2.
319 Sed nec in stipendia militum fieri debet
executio, si aliunde creditori potest satisfie-
ri.l.stipendia.C.de execut. rei iudic. Ayal.d.
c.7.nume.2.in fine, Abb.in c.1. nume.4.in fi-
ne, extra de cleric. egrotant. militum enim
320 stipendia non possunt, nec in specie,nec in
genere, nec ex priuata, nec ex publica pa-
ctione obligari.l.spem.C.quę res pign.oblig.
poss.& proinde nec in eis executio facienda
est pro debito, vel condemnationibus mili-
tum,d.l.stipendia. nisi in subsidium,quando
scilicet nihil aliud extat, super quo fiat exe-
cutio,nam tunc in illis fieri potest.l.commo
dis.ff.de re iudic.glos. & scribentes in dictis
locis, Afflict.in Constit.Regni lib.3. rub.12.
in Constit.si dominus Vassallum.sub num.6.

321 versic. sicut dicimus. Boer. decis. 226. nume.
3. qui idem dicit in præbenda Canonici, vel
fructibus beneficiorum Clerici, Borgni. de-
cis. 12. nume. 6. in 5. part. vbi inquit idem esse
322 in honorario Doctorum, subdit tamē Boe
ri. vbi supra, quòd militi & Clerico tantum
dimittendum est, vt victos illis non desit, &
Reipublicę, & Ecclesię seruire possint.
323 Sanè dictum priuilegium, ne quis conue-
niatur, nisi quatenus facere potest, non est
obligationis, nec actionis, nec Iudicati, quia
actor solidum petit à reo, quem Iudex con-
demnat tantum in id, quòd facere potest. l.
maritum. ff. soluto matrim. l. verum. vers. con
demnari. ff. pro socio, & licet iudex per erro
rem condemnaret in solidum, non posset ta
men Actor iudicatum exequi, nisi quatenus
reus facere potest. l. Nesennius. ff. de re in-
dic. qua ratione dicitur expectari tēpus rei
iudicatę. l. rei iudicatæ. ff. solut. matrim. vnde
quamuis tempore sententiæ fuerit reus sol-
uendo proderit nihilominus exceptio. l. ve-
rum. §. tempus. ff. pro socio, & ita resoluit A-
yal. d. c. 7. nu. 3. vers. sciendum verò.
324 Et si in causa contra eum mota non defen
datur miles absens Reipublicę causa, pos-
sunt quidē eius bona ex causa iudicati possi-
deri, sed non tamen omnino creditoribus
adiudicari. l. ignorare. C. de restitut. milit. &
si creditores militis bona distraxerunt iure
pignoris secundum formam. l. fin. C. de iur.
domin. impetr. restituitur miles persoluto
debito, vel refuso pretio venditionis, si mi-
noris vēditum est pignus, quam sit debitum.
l. si cum militarib. C. de restitut. milit. nā mi-
325 les dum Reipublicę operam suam pręstat,
quomodocūque lęsus restituitur in integrū,
vt tradunt Doctores toto tit. C. de restit. mi-
lit. & C. de tempor. in integr. restit. & C. qbus
non ob long. tempus pręscr. Ayal. d. c. 7. n. 4.
326 Excusatur miles à Tutela, & Cura. §. idem,
& in milite. Inst. de excusat. tutor. & ab alijs
muneribus publicis. l. 3. §. his qui. ff. de mune-
rib. & honorib. Ayal. d. c. 7. nu. 5.
327 Non cogitur miles inuitus testimonium
dicere. l. 3. §. final. & l. inuiti. ff. de testibus, ne
propter priuatam vtilitatem cogatur abes-
se à Signis, vbi vniuersam tuetur Rempubli-
cā. l. milites. C. locati, Ayal. d. c. 7. sub nu. 5.
Et quamuis miles non sit liber à vectigalibus.
328 l. ex pręstatione. C. de vectigalib. non tamē
res suę cadunt in commissum ex eò quòd nō
soluerit gabellam, neque etiā res fuerit con
fessus. l. omnibus. C. de vectigalib. & cōmiss.
Ayal. d. cap. 7. nume. 6. eas nihilominus profi
teri debet, prout & Clericus, & quilibet a-
lius immunis, & priuilegiatus à solutione ga
bellarum. l. fin. §. diuus. & ibi Bartol ff. de pu-
blican. & vectigalib. Bald. cons. 79. colum. 2.
lib. 2. Roland. alios refercus consil. 71. nume.
22. & 23. lib. 4. sed si datiario non denunciet
329 miles, non perdit eas, sed gabellam tan-
tum soluere tenetur, vt in dicta l. omnibus.
expressè dicitur, & in hoc consistit eius pri-
uilegium.
Sic licet res empta cum pecunia mea non sit
330 mea. l. si ex mea. C. de rei vendicat. res ta-
men empta cum pecunia militis potest à mi-
lite vendicari. l. si vt proponis. C. de rei vēdi-
cat. Ayal. d. c. 7. nu. 7.
331 Et licèt dicenti se indebitas pecunias sol-
uisse incumbat onus id probandi, miles ta-
men eo onere leuatur, quod in aduersarium
transfert, qui se bene accepisse probare de-
bet. l. cum de indebito. §. si autem is. ff. de pro
332 bationibus. Ayal. d. c. 7. num. 8. subdens hoc
ita verum esse, si totam summam indebitam
esse contendat miles, non etiam si partem tā
tum per eundem §. si autem is.
333 Militi etiam non nocet ignorantia Iuris,
334 quia magis tenetur scire arma, quā leges.
l. regula. & l. fin. ff. de iur. & fact. ignor. Vnde
ei permittitur si exceptionem peremptoriā
per iuris ignorantiam non obiecit, vt eā post
sententiam possit opponere. l. 1. C. de iur. &
335 fact. ignor. præterquam in delictis, in qui-
bus iuris ignorantia non excusat militē. l. 2.
ff. de re milit l. miles. in princ. ff. ad leg. Iul. de
Adult. ab his enim, natura duce abstinēdum
est, in quibus nihilominus in hoc fauetur mi
336 liti, quod non subijcitur tormētis, nec Ple-
beorum pœnis, etiam si emeritis stipendijs
missus sit. l. miles. C. de quæstion. l. nullus. C.
ad l. Iul. maiestat. cap. miles. de pace tenen.
in vsib. feudor. nec ad bestias, nec ad furcam
condemnatur. l. 3. §. is qui. ff. de re milit. quòd
& in filijs militum, & Veteranorum proce-
dere videtur. l. 1. & l. 3. ff. de priuileg. Vete-
ran. Imo vsque ad nepotes extēditur, eorum
scilicet, qui ad summum gradū militię per-
uenerunt. l. Diuo Marco. C. de quæstion.
337 Quod tamen priuilegiū minimè procedit
cum agitur ex causa criminis læsæ Maiesta-
tis. d. l. nullus. C. ad leg. Iul. Maiestat. proditio
nis. l. 3. §. is qui. ff. de re milit. maleficij. l. & si
excepta. C. de malefic. & mathemat. falsi. l. si
quis decurio. C. de falsis, vel priuati Carce-
ris. l. vnica. C. de priuat. Carcer. & tradit A-
yal. d. cap. 7. nume. 9. 10. & 11. versic. est quo-
338 que, & infra. de eo tamen, quod dictum est
de furca, non ita simpliciter procedere vide
tur, quia quandoque suspenduntur, & alijs
pœnis ignominiosis puniuntur, ac si non es-
sent milites, iuxta ea, quæ tradit Clar. in pra
ctic. crim. quæst. 60. sub nume. 24. post versic.
339 prodest etiam probatio nobilitatis, & ipse
latiùs ostēdi in prioribus resolutionibus cri
minalibus. Cent. 1. casu 99. nume. 105. & seq.
versic. nec impositioni, & infrà. vbi est viden
dum, quibus additur Grammat. in Constit.
Regni. Rubric. de furt. nume. 22. & plurib.
sequ. in verbo, suspendio condemnetur. fol.
121. & 122. Vnde ex capitulis militaribus
in Magno Ducatu Etruriæ in cap. 4. ad finē,
ita

ita cantum reperitur, videlicet. *Non possino*
340 *li descritti però essere condennati da prefati loro Giudici alla Scopa, ne alla mitera, ne alla Gogna, ne ad essere bollati, tagliato il naso, ò l'orecchie, ne ad essere scoreggiati, ne menati su lasino, ne in altra pena vituperosa, se non per furto, rapina, latrocinio, bestēmia, soddomia, assassinamēto, ò altri simili, ò maggiori delitti*, quo in casu tales sic codemnatos statim priuatos esse militari cingulo idem capitulum statuit, & de tortura egi infra in vers. An autem milites.

341 Miles quoque, quamuis militia nō liberet filium à patria potestate. §. filius familias. Instit. quib. mod. Ius patr. potestat. soluit. & l. erar. C. de castrens. pecul. lib. 12. quoad Castrē-
342 se peculium habetur pro patre familias. l. final. C. de inoffic. testam. In eo que pater nihil iuris habet. l. miles pręcipua. l. ex nota. C. de Castrens. pecul. lib. 12. in tantum, vt inter patrem, & filium militem, quem habet in potestate ex causa Castrensis peculij actio consistere possit, licèt aliàs lis nulla inter eos es-
344 se possit. l. lis nulla. ff. de iudic. Vnde etiam filius familias miles ex quacunque causa creditam pecuniam acceperit, Senatus Consulto Macedoniano nō iuuatur. l. final. §. penult. C. ad Senatus Consult. Macedonian. & eadē ratione, quamuis inter patrem, & filium in potestate existentem donatio non consistat. l. 2. & l. donationes. 32. §. pater. ff. de donatio. donatio tamē à patre filio causa militiæ fa-
345 cta, valet, & efficitur Castrense peculium. l. si mulier. l. miles præcipua. & l. Castrense. ff. de Castrens. pecul. & ex eadē causa donatio
346 inter vir. & vxor. cōsistit. l. si militi. & l. si forte. ff. de Castr. pecul. licèt aliàs sit inualida, toto titul. de donation. inter vir. & vxor. Ayal. d. cap. 7. num. 12. & 13. versic. porro quamuis. vbi subiungit nume. 14. quòd Castrens. pecu-
347 lij censetur esse, quicquid filius familias occasione militiæ acquisiuit. l. Castrense. ff. de Castrens. pecul. imo & hæreditas vxoris affectione militiæ marito filio familias relicta. l. Diuus. & l. dotem. ff. de Castrens. pecul. licèt diuersum sit in dote marito data, vel promissa, quę cohęrens matrimonij oneribus liberis communibus, qui in Aui sunt potestate, defertur, d. l. dotem. ff. de Castrens. pecul. fratris quoque, patruelis, vel alterius Commilitonis hæreditas Commilitoni delata iure Castrens. peculij habetur. l. miles filium. in fi. ff. de Castrens. pecul. l. cum allegas. C. eodem titul. lib. 12. dummodo tamen in eadem Prouincia militauerint, vel affectione militię relictum fuerit, aliàs secus, d. l. dotem, in fin. ff. de Castrens. pecul.

Et quoad testamēta tam lata testandi facultas militi permissa est, vt omnes solēnitates in Testamentis requisitę illi remissę videantur, cum illi liceat quoquomodo velit facere te-
348 stamentum, sufficiatque nuda voluntas. l. 1. ff. de Testam. milit. & §. 1. Instit. de milit. Testam. Vnde dictum est militis volūtatem esse testamentum. l. eius militis. ff. de milit. Testam. latè Clar. in §. Testamentum. qō. 15. nu. versic. sed quęro nunquid. & verissimum est, si dum in expeditione est testetur. d. §. 1. Instit. de milit. Testam. & l. penult. C. eod. tit. & duobus vocatis testibus talis volūtas militis probetur. §. Cęterum. Instit. de milit. Testam. l. Diuus. & l. Lucius. ff. de milit. Testam. In ip-
349 so tamen prelio testamentum militis factum, etiam nullo vocato, valet, & sufficit, si in Clipeo, vel in puluere hæredem scribat. l. milites. ff. de milit. Testam. Sed citra expeditionis necessitatem Iure communi testari tenetur. §. illis autem. Instit. de milit. Testam.

350 In expeditione autem testamentum Iure militari factum valebit vsque ad annū post missionem. §. post missionem. Instit. de milit. Testam. l. Testamenta eorum. ff. de milit. Te-
351 stam. In quo tam laxa illi testandi facultas pmissa est, vt pro parte Testatus, & pro parte Intestatus decedere possit. l. si miles vnum ff. de Testam. milit. l. 1. & 2. C. de Testam. milit. de qua plures casus distinguens diffusè tradit Clar. in §. Testamentum q. 16. per totam, dicens in fine, quod in Palatijs nō multum versatur ista materia, nec de ea vidit vnquam in facto aliquam quæstionem, sed vt plurimum huiusmodi controuersię tractantur coram Auditoribus exercituum, coram quibus plerunque deciduntur, omissis subtilitatibus iuris Ciuilis, iure militari: & ad
352 certum tempus possit hęredem instituere, & postea hæreditatem adimere, & alij directò dare, & si neminem vocauerit legitimi hæredes eam capiant. l. in fraudem. §. miles. l. miles ita. ff. de milit. Testam. neque iuri ac-
353 crescendi locus est in Testamento militis. l. si ex duobus. & l. ex militari. §. filium. ff. de milit. Testam. Ayal. d. c. 7. nu. 15.

354 Potest quoque miles in Testamento filium præterire silentio, cuius pręteritio scienter facta pro tacita exhęredatione habebitur, qua ratione, & agnatione filij testamentum militis non rumpitur, si de mente eius constat. l. qui iure militari. l. militis. §. miles. ff. de milit. Testam. & l. sicut cū. l. se 4. C. de Testam. milit. Ayal. d. c. 7. sub nu. 15.

355 Militi quoque permissum est hæreditatem in Codicillis directò relinquere. l. militis Codicillis. in princ. & l. quętebatur. ff. de milit. Testam. licèt aliàs id fieri non possit. l. 2. §. hæreditas. ff. de iure Codicill. l. hęreditatem. C. de Codicillis. & §. Codicillis autem. Instit. de Codicill. Ayal. d. c. 7. sub nu. 15.

356 Et miles incertus de statu suo rectè testatur. l. ex militari. §. miles. ff. de milit. Testam.

357 & Testamentum à Pagano iure militari factum valet, si miles decedat. l. in fraudem. §. Testamentum. ff. de milit. Testam. Ayal. d. c. 7. sub nu. 15.

Et licèt nuda voluntate, vel cepto tantum, &

non perfecto Testamento, non rumpatur aliud testamẽtum iam factum à Pagano.§. ex eo.Instit.quib.mod.testam. infirment.l. 2. ff. de iniusto. rupt. & irrit.fact.Testam.l. hæres.
358 §.si quid post.ff. de Testam. militis, tamen testamentum nuda voluntate facilè rũpitur. d.l.in fraudem.§.sicut.&§.seq. ff.de Testam. milit. Ayal.d.c.7.sub nu.15.

359 Potest quoq; miles decedere cum duobus testamentis validis. l.1.& 2.ff.de iniust.rupt. & irrit.fact.Testam.l.querebatur.in princ.ff. de milit.Testam. Ayal.d.c.7. sub nu.15.

360 Et ultra dodrantem potest miles legare in Testamento, & eius legata non minuũtur per falcidiam.l.si certarum.§.fi. cum l.seq.ff. de milit.Testam.l.in Testam.milit. 12. C.de testam.milit.& l.1.ff.ad l.Falcid.Ayal.d.cap. 7.sub nu.15.

361 Mutus quoque, & Surdus, si miles est, rectè testatur. l. iure milit. ff. de Testam. milit. §. quinimo. Instit.de milit.testam. Ayal. d. c.7. sub nu.15.

362 Filiusfamilias miles de Castrensi iure testatur.l.ex milit.ff.de testam.milit.quod etiã ad inermem militiam extenditur.l. fin. ff.de inoffic.testam. Ayal.d.c.7. sub nu.15.

363 Militum Testamenta non subiacent quærelæ inofficiosi Testamenti.l. Testamentum. l.fi.C.de inoffic.testam.Ayal.d.cap.7. sub nu. 15.Clar.in §.testamentum.q.40. nu.6. versic. sed quæro.q.42.nume.3. versic. benè verum. & q.48.nume. 2.versic.& hæc omnia. dicens hoc procedere vbi prçteritio sit cum causa, quia aliàs testamentum esset nullum,& dicit esse communem, cum qua transit antea qõ. 15.sub nu.4.vers.sed quæro.in fine, & vbique plures Doctores de communi testantes refert.

364 Et miles non solum sibi testamentum facere potest si filiusfamilias sit, sed etiam filio pupillo de Castrensibus.l.cum filius familias Miles.& l.in fraudem.§.Miles. ff. de milit.testam.quod priuilegium testandi filio familias militi concessum ad impuberes non extenditur, qui fauore fortè in militiam re-
365 cepti sunt, vt quandoque fieri solet, iuxta l.sed & si milites.ff.de excusat.tutor.quia tali impuberi licet milíri testari non licebit, neque iuri communi,neq; iure militari propter lubricum illius ætatis consilium, correcto in hoc iure antiquo, quò id licebat. l. fin.C.de milit.testam. Ayal.d.c.7. sub nu.15. ante finem.

366 Rursus, & si Paganus extraneo,vel filio pubeti hæredi instituto ita substituere directò nõ possit, si hæres extiterit, & intra aliquod tempus decesserit, alius ei sit heres, sed tantum per fideicommissum hæredem obligare possit ad hereditatem totam, vel eius partẽ restituendam.§.fin.Instit.de pupill.substit.id tamen militi facere conceditur.l. Centurio. ff.de vulgar. & pupill. substit.l.5. §. miles ita hçredem.& §.exhçredato.ff.de milit.testam. & l. in testam.C.de testam.militar. Ayal.d.c. 7.nu.15. in fi.

367 Permissum est etiam capite damnatis ex militari delicto testamentum facere de bonis Castrensibus, si sacramenti fides rupta non sit. l. ex militari. ff. de militar. testam. & l. si quis filio. §. sed & si quis fuerit. ff.de iniusto rupt.& irrit. fact. testam. & id iudex qui damnauit in sententia permittat.l.si q5. §.miles.ff.de legat.3.l.cum hic. §. si miles. ff. de donation.inter vitum,& vxor.quòd in Pagano nõ admittitur.l.eius qui.§.1.& fin.ff.de testam.Ayal.d.c.7.nu.16.

368 Damnato ex militari delicto intestato decedenti succedunt proximi ab intestato excluso fisco.l.1. & 2.ff. de veter. milit. success. bona verò militis successorem non habentis deferuntur Legioni non admisso fisco.l.si quis filio.§.eius qui.ff.de iniust. rupt. & irrit. fact.testam.l.2.C.de hæred.decur. Ayal.d.c. 7.nu.17.

369 Miles, qui inconsultò adijt hæreditatem, non tenetur vltra vires hæreditarias. l. final. in fine.C.de iur.deliberan.Ayal.dicto cap.7. nume.18.

Non tamen semper fauor militum in extendenda testandi facultate cõsistit,sed aliquãdo etiam in ea restringenda, vnde quamuis Concubinç, vel meretrici testamento aliqd relinqui, vel donari possit.l. affectionis. & l.
370 donationes.ff. de donat. miles tamen mulieri, in quam turpis cadit suspicio, nihil testamento relinquere, vel donare potest. l.miles.§.mulier.ff.de militar.testam. l.mulierẽ. ff.de his, quibus vt indignis. & l.1.C. de donat.inter vir.& vxor. qua ratione, & militis dispositio, quæ vel turpis sit, vel bonis moribus contraria non valet, prout non valeret à Pagano facta. l.si à milite. §. Edictum Prætoris.ff.de militat.testam. Ayal.d.cap.7. nume.19.

371 Miles mortuus in bello pro Republica ob rerum gestarum gloriam in ęternum viuere intelligitur, modo tamen in Acie, & in conflictu moriatur, non si in obsidione,vel aliàs ex causa belli, ideoq́ue filiusfamilias miles,
372 qui in Acie pro Republica pugnans obijt, prodest patri ad ius trium liberorum, quod eum à tutela excusat.l.bello admissi.ff.de excusat.tutor.§.filij autem.Instit.de excusat.tutor.& pariter prodest ad aliorum munerum excusationem.l.final. ff. de vacat. & excusat. muner.Ayal.d.cap.7.nume.20. & 21.vers.superioribus adde. inferens propterea, quod
373 si statuto cauetur, vt filius secundo genitus patri superstes in successione eiusdẽ patris præferatur nepoti ex filio primogenito mortuo ante patrem, si filius ille primogenitus in Acie pro Republica obijt, putat hoc casu statutum non procedere, & propterea Nepotem præferendum, quia pater eius censetur

fetur in ęternũ viuere, cui succeſſio iure pri-
mogenituræ debetur, & ita inqt in prorſus ſi
mili facti ſpecie iudicatũ fuiſſe, & dicit nu.
22. huic rei nõ obſtare, quòd priuilegia mi-
374 litum ad alienam iniuriam porrigi nõ de-
beant. l. Impuberi. ff. de adminiſtrat. tutor. &
beneficia in damnum alterius non conferã-
tur. l. ſed cum. ff. ad Senatus Conſultum Tre-
bellian. l. Imperatores. ff. de ſeruitut. ruſtic.
prædior. l. nec Auus. C. de emancipat. & l. re-
ſcripta. C. de pręcib. Imperat. offeren. quoniã
nulla iniuria videtur inferri filio ſecundo ge
nito, cui nihil adimitur, ſed tantum nõ ac-
375 quiritur, nec videtur rem amittere is, cu-
ius propria non fuit. l. non videtur. ff. de reg.
iur. nec poteſt videri deſijſſe habere, qui nun
376 quam habuit. l. non poteſt. ff. de reg. iur. nec
enim fraudari dicuntur creditores, cum q̃d
non acquiritur à debitore, ſed cum aliquid
tantum de bonis ſuis diminuitur l. q̃ autem.
in princ. ff. quæ in fraud. credit. & l. non frau-
dantur. ff. de reg. iur. nec in hoc caſu dici po-
teſt, quòd militum priuilegia ad alienam in
iuriam porrigantur, quia hoc procedit, quã
do euidens iniuria fieret alteri, vt in d. l. im-
puberi. ff. de adminiſtrat. tutor. quod non eſt
in propoſita facti ſpecie, in qua & iure com
muni Nepos in parentis ſui locum etiã mor
tui extra bellum ſuccedit. §. cum filius. Inſtit.
de hæredit. quę ab inteſt. deſer. Et ſtatutum
377 iuri communi contrarium, quam ſtrictiſſi-
mè eſt intelligendum. cap. 1. in fin. de filijs
præsbit. lib. 6. Abb. in cap. ex parte. extra de
378 decim. & addit nume. 23. Lege Regia Hy-
ſpaniæ pręmia debita mortuo in bello filijs,
& proximis Agnatis deberi, legeq́ue Solo-
nis apud Ateniẽſes filios mortuorum in bel-
lo publicè alendos, & bonis diſciplinis im-
buendos, & ex legibus Conſtantini Impera-
toris, filios in paternam militiam vocari. l.
1. & 2. C. de filijs offic. milit. lib. 12. de quo e-
tiam ſupra aliquid dixi. [illegible]
379 Sed ommittendum non eſt militaria hæc
priuilegia non aliter concedi militibus, quã
ſi fortiter, & ſtrenuè militent. l. cum de inde-
bito. §. ſin autem. ff. de probatio. l. fin. C. de re
ſtitution. militum, & ad veteranos non extẽ-
di. l. idem eſt, & ſi teſtamento. cum l. ſequ. ff.
de militar. teſtam. l. filius. §. veterani. cum §.
ſeq. ff. de procuratorib. l. ad veteran. ff. ad leg.
Falcid. & l. fin. §. quia militibus. C. de inoffic.
teſtam. quamuis, & veterani ſua habeant pri
uilegia toto titul. ff. de priuilegijs veteranor.
l. 1. & 2. ff. de veter. milit. Sueſſ. l. 1. 2. 3. & 4. C.
de veteranis, lib. 12. l. ſed & militis. ff. de excu
ſat. tutor. §. illis. Inſtit. de militar. teſtam. A-
yal. d. c. 7. nu. 24.
380 Remiges etiam, & Nautę cum in Claſſibus
ſint milites, militaribus fruũtur priuilegijs.
l. vnica. §. in claſſibus. ff. de bonor. poſſeſſ. ex
teſtamento militis, Ayal. dicto cap. 7. nu. 24.
in fine.

381 Non ſolum autem militibus, ſed etiã alijs,
qui Caſtra ſequuntur militaria quędam pri-
uilegia conceduntur, vnde omnibus, q̃ ſunt
eius gradus; vt iure militari teſtari non poſ-
ſint, ſi in loco hoſtili depręhendantur, quo-
modo velint, & quomodo poſsint, teſtantur.
l. fin. ff. de militar. teſtam. Ayal. d. cap. 7. num.
25. Clar. in §. teſtamentum. quæſt. 15. in fi. nu.
5. & eſt gl. in l. ſcriniarios. in gl. fi. C. de teſtã.
milit. quam communiter eſſe approbatam
dicit Paris. conſ. 32. nu. 25. lib. 2.
382 Mulieribus etiam, quę cum maritis adſunt
in bello pro republica in actionibus tempo-
ralibus, ſi excluſæ fuerint, ad exemplum mi-
litum ſubueniri ſolet. l. 1. C. de vxorib. militũ,
quibus etiam cum maritis in expeditione e-
xiſtentibus; longi temporis pręſcriptio non
officit. l. 2. C. de vxoribus militum, Ayal. dicto
cap. 7. nume. 26. ſubdens huc ſpectare, quod
ſupra dictum eſt de bello amiſsis, qui ad tu-
telæ excuſationem proſunt cuiuſcunque ſe-
xus, vel ętatis ſint, modò in acie perierint,
moxq́ue exemplis docet, mulieres in bello
verſari ſolitas, & egregiam non nunquã ope
ram præſtitiſſe.
383 Dubitari autem conſuenit, an milites no-
ſtri temporis hiſce priuilegijs militaribus
gaudeant, in qua quęſtione dicit Ayal. dicto
cap. 7. nume. 27. verſic. Cæterum licet, quòd
veriùs eſt militibus, qui in numero ſunt rela
ti, & fortiter, & ſtrenuè militant, hęc priui-
legia concedi, vel ea ſaltem, quæ vſus nõ re-
darguit, non obſtante, quòd ſolemnitates, q̃
bus olim milites ſacramento militię aſcribe
bãtur receſſerint ab aula, cum videamus ſo-
lemnitates actionum antiquas noſtra tẽpe-
ſtate nullas eſſe. l. 2. §. denique ex his legibus.
ff. de origin. iur. l. 1. & 2. C. de form. & impet.
ſublat. & nihilominus eiuſdem eſſe efficaciæ.
l. actio ff. de negot. geſt. facit l. ordo. ff. de
public. iudic. & l. decreto. C. ex quibus cau-
ſis inſam. irroget. accedente, quod cauſa, ſeu
ratio concedendi militibus, tam ampla pri-
uilegia fuit, vt pro tutela, & defenſione Ro-
mani Imperij omnibus ſoluti curis expedi-
tiſsimi operam darent armis. l. aduocati. C.
de aduocatis diuerſor. Iudicum, l. militem,
in fin. C. de procuratoribus, l. 1. ff. de militar.
teſtam. & l. milites. C. locati, quæ & noſtri tẽ-
poris militibus conuenit, vt propterea idem
quoque ius manere debeat. l. illud quęſitum.
in princ. ff. ad leg. Aquil. quam ſententiã pro
barunt Iacob. de Rauenna, Cyn. Bart. & Sa-
lycet. in l. 1. C. de iur. & fact. ignorant. Albe-
ric. de Roſat. in l. militem. C. de procurat. Ro
man. ſing. 43. & conſ. 506. nume. 3. verſic. nec
curo. Alex. in l. Centurio. nume. 23. & ſeq. ver-
ſic. hoc tamen fallit. ff. de vulg. & pupill. ſub-
ſtil. Dec. in rubr. C. de teſtam. milit. & Franc.
Zoanet. in tract. de Roman. Imperat. nume.
80. Quod tamen noſtri temporis militibus
priuilegia antiquis militibus conceſſa non

competant ex eo, quod non creantur cum illis solemnitatibus, cum quibus antiqui eligebantur, voluerit Amede. Iustinus in tract. de indic. in verbo, magnificum, & generosum militem. nume. 37. & 38. Paris de Puteo in terminis nostris torturæ in eodem tractatu, in verbo, doctor. cap. 2. nume. 5. & Afflict. in Constitution. Regni lib. 1. rubr. 9. de illicit. portation. armor. in constitutione, intentionis. in 5. notab. num. 27. & sequent. vbi e-
384 tiam refert sex esse necessaria ad hoc, vt quis dicatur miles, primum quod non sit negotiator, secundum quod examinetur si sit aptus ad militiam, Tertium quòd præstet sacramentum, quòd mortem pro Republica non euitabit, quartum, quòd in brachijs signetur, quintum, quòd ei ensis cingatur, sextū, quod scribatur in libro, vbi scripti sunt alij milites, & isti sunt, qui habēt priuilegia militum, alij autem, quos hodie faciunt Reges, Imperator, & Papa, & non obseruant prædicta, & tantum ponunt galeam in capite, cingunt enim ad latus, & ponunt torquem in Collo, & ab alijs militibus deaurata calcaria in pedibus poni faciunt, quos eq-
385 tes vocamus, si quidem armis incumbunt, artemque militarem exercent, gaudent priuilegijs militaribus, quia ista noua insignia successerunt loco veterum insigniorum, secus verè si stant otiosi, vel vacant negotiationibus, aut literis, quia non gaudent priuilegijs militaribus, quòd si sine aliqua solemnitate fiant milites, isti non gaudent prædictis priuilegijs, nec dicūtur veri milites, & cum prędictis omnibus non tamen ita clarè explicatis conuenit Amed. Iustin. in loco proximè citato, nec dissentire videntur Alex. in d. l. centurio. nume. 20. cum sequ. ff. de vulgar. & pupillar. substit. Ias. in d. l. miles. nume. 1. & plurib. seq. ff. de re indicat. & Bossi. in practic. crimin. titul. de indit. & considerat. ante torturam nume. 103. & sequ. versic. & dum dicunt, & infrà. Farinac. in practic. crim. in 1. parte titul. de indit. & tortur. q. 41. nume. 33. in prima sublimitatione. Clar. in pract. crimin. q. 64. num. 18. versic. quæ etiam. vult tamē Bossi. vbi supra nume. 113. quòd prędicti milites
386 solemniter creati, & equites nuncupati, gaudeāt priuilegijs militaribus in eo tantū territorio, in quo creati sunt, secus autem in alio loco, in quo tractantur tanquam priuati, quemadmodum Notarius in vna Ciuitate,
387 non est Notarius in alia, & propterea alibi poterunt torqueri, & pro debito personaliter capi, & pro non militibus tractari, & dicit, quod aliter dicere esset absurdum, quō est valdè notandum, & ad prædicta faciunt notata inferius in vers. an autem milites de iure torqueri possint.
388 Et notandum est, quòd de iure communi milites prohibentur accusare nisi suam, vel suorum iniuriam prosequantur. l. non prohibentur. & l. de crimine. C. de accusation. quia debent curare ea, quæ ad militiā pertinent, non autem se criminalibus litibus immiscere, sed quicquid olim esset in militibus antiqui temporis, hodie milites nostri temporis indistinctè admittuntur ad accusandum, & ita communiter concludere Doctores omnes testatur Nouellus in pract. crim. in tract. ad defensam. fol. 73. num. 32. quem refert, & sequitur Clar. in pract. crim. q. 14. nu. 4. versic. quæro etiam nunquid miles.
389 Et dictis supra de iudicibus militum addēdum est, quòd licet de iure communi Capitanei nullam habeant iurisdictionem cōtra milites, nisi respectu delictorum militariū, tamen de generali cōsuetudine belli cognoscunt de omni crimine per armigeros, & pedites commisso, & puniunt, aut puniri faciunt, & ad ipsos Capitaneos cōtra dictos milites pro iustitia recurri solet, vt firmat Boeri. in tract. de custodia clauium nume. 28. & 29. quem refert, & sequitur Clarus in pract. crim. q. 35. nume. 24. versic. quæro modo. & dicit Ioannes maria Riminald. consil. 293. nu. 4. lib. 2. quod milites coram magistro militū conueniri debent, & Farinac. in pract. crim. in prima parte titul. de Inquisit. q. 4. in quarta ampliatione sub num. 4. quòd Capitanei, & Duces Belli habent omnimodam iurisdictionem puniendi quoscunque milites suos delinquentes in Castris, subdit tamen Clar. vbi supra, quòd licet in Ducatu Mediolani adsit super hoc decretum conditum à Senatu distinguēs quomodo, & per quos Iudices delicta militū cognosci debeant, & illud fuerit iussum obseruari, tamen non semper fuit executum, quia quandoque ex iussu Senatus remissi sunt milites delinquentes ad iudices loci, quandoque verò ad Præfectum militū, ibique in specie meminit vidisse remitti ad Præfectum militum quendam militem Cataphractum, qui alterum militem, dum esset in custodia interfecerat, de quo latius loquitur idem Clar. postea q. 38. sub nu. 4. post versic. quæro etiam. ibi, & in hoc proposito. dum refert mirabilem decisionem Senatus cōtra quendam Ioannem Raffam militem Cataphractum, qui dum esset hospitatus cū eius comitiua in Ciuitate Papiæ commisit homicidium super territorio Placentino, & conclusum fuit, quòd licet ipse non esset subditus Ducatui Mediolani, neque ratione originis, neque ratione domicilij, neque ratione delicti, nihilominus poterit tanquam subditus ratione militię puniri, iuxta ea, quę tradit Bartol. in l. 1. nume. 13. ff. ad municipal. & perfecto processu fuit dānatus ad Triremes perpetuò, vt ibi per ipsum Clar. pro quo facit Abb. in cap. fin. sub nume. 27. de foro compet. qua ratione idem Clar. d. qō. 38. nume. 4.
390 versic. quęro etiam. determinat, quòd si aliquis deliuquit in exercitu Mutinensium post

eo in Territorio Bononienſi, poterit puniri à Præfecto Mutinenſis exercitus, ſecundum Martin.Silim.in l.cũctos populos.C.de ſumma Trinit.& fide cathol. vbi etiam Bart.nu. 45.ita de cõſuetudine ſeruari teſtatur, quòd & firmat Bald.ibidem nume.24.in fine, & in l.3.nume.3.ff.de offic.Præſid.& eſſe commune dictum ait Corſet.in repert.Abbat.in verbo, Iudicis incompetentia.limit. 33. ſequitur Grammat.in Conſtitut.Regn.fol.6 4.nu. 6.& 7.& dictum etiã fuit ſupra in verſic.Dux autem exercitus.

391 Sanè ſi aliquis miles reperiretur condemnatus antequam militiam ſuſcepiſſet, & deinde caperetur à Iudice ordinario,nullo modo eſſet remittendus ad ſuum Capitaneum, ſed ſententia condemnatoria cõtra eum eſſet mittenda exequutioni,vt tenet Clar.d.q. 35.ſub nume.24.poſt verſiculum,quæro modo. ad finem,ibi, ſi verò aliquis miles.& ita refert Senatu fieri debere reſcripſiſſe, quod dubium habere non videtur.

392 Solet autẽ militi prodeſſe probatio, quòd ſit egregius miles,& vtilis Reipublicæ ad pœnam, quę aliàs interreretur, penitus tollendam,vel ſaltem mitigandam,vt dicit gl.in l. & ſi ſeuerior. in verbo, certis rationibus. C. ex quib.cauſ.infam.irroget. quã omnes Doctores ſequi dicit Cepoll.conſ.crimin.36.ad finem,ſub nume.15.verſic. & vltimo addo. Sequitur Clar.in pract.crim.q.60. nume.25. verſic.item prodeſt. pro qua re benè faciũt, quæ ibidem ſubdit Clar.nume.26. verſic.pariter etiam.per l.ad beſtias. ff. de pœnis, &

393 alia, quæ latè deducit. Non nunquam etiam milites propter militaria delicta puniendi degradantur, & cingulo militari exuuntur. Marian.in cap.propoſuiſti. poſt num. 34.de for.compet. Inquiens, quòd ita ſeruãt Duces, & Capitanei armorum, quando faciunt aliquem ſuſpendi ex his, qui portant ſua ſigna, quę nos diuiſam appellamus,quia, ſcilicet prius illos denudant tali diuiſa, ſequitur Clar.in pract.crim.q.74.in fine,ſub num. 5.poſt verſic.ſcias autem. ibi, idem etiam in militibus, vbi etiam in ſimili loquitur de de

394 gradatione Doctoris, qui propter aliquod delictum priuãdus ſit cingulo doctorali, de qua re latius loquutus fuit antea q. 73. num. 2.verſic.Iudex committens baratariam. vbi etiam circa formam talis degradationis ſe remittit ad Grammat.in Conſtit. Regn.fol. 122.poſt num.28.tit.de furtis, qui in contingentia facti ait, quod quidam Dominus Donatus de Falconibus de Licio V.I.D.& vnus ex Auditoribus Prouinciæ Calabrię inquiſitus de falſificatione ſubſcriptionis Don Ferdinandi Alarconi Gubernatoris Prouinciæ prædictæ, nec non de corruptione certę pecuniarum quantitatis, & condẽnatus ad pœnam deportationis eius vita durante ante exequutionem dictę ſententię fuit degradatus hoc modo, quia aſportatus fuit per exe-

395 cutores iuſtitiæ ad forum magnum Ciuitatis Neapolis, & ſuper thalamum, vbi cõſueuerunt delinquentes iuſtificari, & ibi aſportatis duobus libris Legalibus, & ſuper quadã Tabella apud ipſum apertis,& mox clauſis, proiecti deinde fuerunt in terram,& pariter eleuato ſibi bireto à capite per miniſtrum iuſtitię, & annulo à digito, qui ſimiliter proiecti fuerunt in terram, & ita degradatus fuit deportatus in Inſulam,forma au-

396 tem exautorãdi milites hęc eſt, quòd eis calcaria tolluntur à pedibus, enſis à latere aufertur, & galea à capite tollitur, vt notat Paris de Puteo in tract. de ſindic. rubric. de exceſſib. militum ſecularium, cap. 1. in fine ſub nume. 14.verſic.& ideo milites. fol. mihi 123.ad quem ſimpliciter ſe remittit Grammat.ſub dicto nu.28.

An autem milites de iure torqueri poſſint quę-

397 ſtionis eſt,in qua videtur tex.decidens pro negatiua in l.milites.C.de queſtion.quòd quidem in militibus antiqui temporis nullum habet dubium, ſed & in militibus noſtri tẽporis, hoc idem procedere dicit eſſe communem opinionem Griland.in tract.de qõ. & tort.in 6.queſt.principali nume.3.& idem dicit Boſſi.in pract.crim.tit.de indit. & conſiderat. ante tort.nume. 104. quòd tamẽ procedere intelligitur in his,qui hodierno tempore appellantur Equites,& in Capitaneis,

398 ſeu Ductoribus militum, ſecus autẽ in militibus priuatis, qui quotidie torquentur, vt declarat Clar.in pract.crim.queſt.64. nume. 18.verſic.quęro etiam nũquid milites.adducens Boſſ.in loco iam citato nume.18. & declarat etiam nouiſſimè Farinac. in pract.crimin.in prima parte titul.de indicijs, & tortur.queſt.41.nume.31. & ſeq. in prima ſublimitatione, & dictum fuit ſupra in verſic.dubitari autem conſueuit. Non deuenitur ta-

399 men ad torturam cõtra dictos milites priuatos, niſi legitima contra eos præcedãt inditia.l.milites.C.de quæſtion.& l.1.ff.eodem titul.& l.ſicut.C.de falſis, etiam quòd inquireretur de crimine læſę Maieſtatis, gloſ. & Bal.in l.ſi quis alicui. C.ad leg Iul. maieſtat. Ferret.in tract.de re, & diſcipl. milit. tit.de milit.iuſtit.& de pœna deſertorib. in ligend. ſub nume.17.verſic. nec deueniri. vbi ſubdit hoc fallere in Bannito,& legitimo contuma

400 ce, qui ſi compareret ad purgandum eon tumaciam torqueri poterit abſque alijs inditijs præcedentibus, vt per Bald. poſt Nic.de Materell. in l.1.C.de hęred.inſtituen. & in l. quicunque. C.de ſeru.fugit.per Frãciſc.Brunum in tract.de indit.& tortur. colum. 15.& per gloſ.in cap.quęſtionem.12.queſt.2.& per gloſ.& Doctores in d.l.ſi quis alicui. & ipſe dixi in prioribus reſolut.crimin.cent.2. caſu 110.nume.15.& 26.& caſu 181. nume.6. De conſuetudine autem etiam contra Equites,

Capi-

Capitaneos, & alios militum priuatorũ superiores deuenitur ad torturam, nec in hoc aliqua prærogatiua potiuntur, vt testatur Farinac.d.q.41.nu.34.in 1. sublimit.in fi.& itetũ in 2.sublimit.n.35.& 36.post Frãc.Cason. in tract.de torment.cap.10.nu.14.Nicol. Pignolat.in addition.ad Roman.singul.494.in fine additionis, & Cyril.Fulgeon. in summa crimin.rubric.29.de quęstionib.§.2.sub num. 2.post medium, versic.tamen eò res progressa est. à qua licet à pluribus impugnetur, minimè recedẽdum dicit Farinac. Sanè in statu Serenissimi Magni Ducis Etrurię vidi hoc
402 seruari indistinctè in omnibus Equitibus, præterquam in illis Sancti Stephani, cuius ipse est Magnus Magister, cõtra quos ex inconsultò non deuenitur ad tormenta in quo cunque casu.
403 Tempore belli non seruantur iura, Ferret. vbi supra nume.23.post Ioann.Fabr. in proemio institut.qui tamen subdit, quòd sanctius foret, quòd illo etiam tẽpore seruaretur iustitia magis, quam alio tempore, licet rigor ipsius seruari non deberet.
404 Et miles de crimine læsæ Maiestatis accusatus constito legitimè de delicto habetur pro hoste, & nullo iuuatur priuilegio, Ferret.titul.de militar. Iustit.& de pœnis desertorib.infligen.nume.68.versic. quæritur. facit text.in l.& si excepta.C.de malefic.& mathematic.
405 Et si miles eat ad bellum, pro quo sibi mutuatus fuit Equus à Communitate, & talis Equus in bello fuit vulneratus, & postea in Ciuitatẽ deductus, vbi deinde mortuus est, pro eo non tenetur ad aliquid, quia perinde est, ac si mortuus fuisset in bello.l. ait lex. & l.huic scripturę.ff.ad l.Aquiliam.l.damnum. §.Sabini.ff.de damno infecto, Bartol.in l.1. ff.de incend.ruin.& naufrag.in l.item mela. §.fi.ff.de excusat.tutor.& in l.quod ait. C.ad l.Iul.de adulterijs, Ferret.dicto cap.de militar.iustit. & de pœnis desertorib. infligend.
406 num.90.subdens turpissimum esse in re militari perdere arma, & equos, per l.qui Commeatus spatium. & l.3.§. qui plures. & l.qui cum vno. ff. de re militar. quòd si miles gra-
407 tis seruiebat Ciuitati, & sibi in pugna mortuus fuit Equus, Ciuitas ad emendam tenetur, licet secus si fuisset stipendiatus ab ea, Alex.in l.1. ff. ad l.Rodiam de iactu, Ferret. vbi supra num.111.& dicit idem Ferret. eodem titul.nume.119.quòd valet pactum, vel
408 consuetudo, quod pro conducẽdo pedites mutuentur pecunię, & equi, quo casu, si spoliantur in itinere, non tenentur ad refectionem ablatorum per l.si quis.ff.locati.
409 Nec silentio transeundum est, quòd desertor miles à patre oblatus Curię non punitur capite, cuius est propria pœna, sed mitius Iudicis arbitrio citra mortem, vt est text. in l.milites agrum.§.desertorem. ff. de re militar. vbi hoc notant Iacob.de Rauenn. Rayner.de Forliui, & alij, Felyn. in cap. accusasti. colum.fin.sub nume.13.extra de accusation. Marsil.in l.inauditum filium, nume.8. versic.modo vlterius.ff.ad l.Cornel. de Sicarijs, & in l.1.§.ad quæstionem.nume.16. versic.quinimo. & in l.vnius.§. seruus nec si.nu. 7.ff.de quæstion.& in l.diuus.nume.15. ff. ad leg.Pompe. de parricid. Ferret. titul. citato nume.102.fol.134.Salicet.in l.propter insidias.C.qui accusare non possunt. Cepol. in tract.cautelar. caut.1. Neuiz. in Silua nupt. lib.1.nume.58.& sequen.versic. deueniendo igitur. Cott.memor.in verbo, filius patrem honorare tenetur. Carer.in pract.crimin.in §.nono quero.num.16.fol. mihi 120. Clar.in pract.crim.quęst.60.nume.29.versic. solet etiam dici. Blanc.in pract. crim. in caut. pro defendendis reis. caut.2. incipiente, hominem, in princ.sub nume.2.Ias.in l.1.nume.4. versic.nota ergo.C.de his quib. vt indign.Tiraq.in tract.de pœn.temperan. aut remittẽ. causa 18.per totam, Menoch.in tract.de arbitr.Iudic.lib.2.cent.4.casu 347. nume. 1. & 2.Decian.in tract.crim.lib.9.cap.6. nume.4. tom.2.Crauet.consil.309.fiscus. in primo dubio, sub nume. 3. versic.tertio considero. & videtur de hoc esse alius text.in l. qui cum vno.§.qui filium suum. ff. de re militar. quem adducunt Cepol.& Tiraquel.supra citati, &
410 idem è conuersò dicẽdum est in patre reo mortis per filium præsentato, vt & ipse eam propter filiũ euitet, & mitiùs puniatur. Marsil.in dicto §.ad quæstionem.num.17. & in d. l.inauditum.nume.9.Tiraqu. vbi supra caus. 19.& Decian.dicto cap.6.nume.4.Caret.vbi supra nume.17.ex Angelo in l. si adulterium cum incestu.§.liberto. in fine, nume. 2.ff. de adult.vbi dicit, quòd si filius patrem bannitum capiat, & ad Magistratum ducat, debet patri vita concedi propter filium, qui illum præsentauit. Menoch.vbi supra in fin.nume. 4.Seruit Ias.in d. l.1. in allegato versic. dum
411 vult, quòd sicut hęres Testatoris non tenetur vindicare mortem Testatoris ab eius patre occisi, ita nec pater hęres Testatoris tenetur vindicare mortem Testatoris ab eius filio occisi, sed hanc cautelam periculosam esse, maximè verò in crimine lęsæ maiestatis dicit Cepol. dicta caut. 1. Clar. etiam in loco relato ait, quòd difficile esset fecũdum eam obtiuere in facto, & quòd nunquam vidit in practica illam proponi, quod & ipse testari possum pro veritate, eam etiam periculosam existimat Carer.d.nu.16.& non obseruari per Iudices dicit Menoch.dicto casu 347.in finalibus verbis.
412 Et potest exercitus bona amicorum accipere, & vendere, donare, & alienare, vel aliter disponere necessitatis tempore. Bald. in l.neminem. C. de sacrosanct. eccles. & dicit Bart.in l.2. & 3. C. de quibus munerib. licet

se excusare lib. 12. quod quãdo dominus e-
quitat ad aliqua loca debentur sibi expẽsæ,
nec poterit quis se excusare immunitate ali-
qua, vel priuilegio, prout nec quando Prin-
ceps facit exercitum de his, quæ sunt neces-
413 saria, etiam si aliàs quis esset exemptus, &
idem est, vbi collecta imponitur propter ali
quam necessitatem, quia nullus etiam habẽs
immunitatem excusatur. l. 1. C. de super in-
terdic. lib. 10. l. Prætor. § Diuus. ff. de sepulcr.
violat. quia non est ordinaria præstatio, sicut
414 antea fuit, & si Dominus transiuerit per
loca sua cum exercitu, alimentari debet ex
prædijs vbi transit, l. si pendẽtes. ff. de vsufru-
ctu, & ibi Bald. & in d. l. neminem. C. de sa-
crosanct. eccles. & notat Ferrer. titul. citato
nume. 112. versic. quæro an Exercitus. fo-
lio 135.

415 Miles conductus ad certum tempus disce-
dens ante finitam conductam, vbi per ipsum
stetit, quod tempus non adimpleuit, satisfie
ri non debet pro tempore, quo stetit in ser-
uitio. l. si ita fuerit. ff. de manumiss. testam. ea
ratione, quia in actu, in quo honor publicus
consideratur, vt in Doctore conducto ad le-
gendum, vel ad aduocandum, aut in medico
conducto ad practicam Medelę, & ad medẽ
dum, & in milite conducto ad stipẽdium, in
quo vnus casus potest valere tanti, quãti mil
416 le, nihil ipsis debetur si discesserint ante
tempus, quia nihil videtur impletum, cum
aliquid restat adimplendum, & per eos ste-
terit; stipendiarius enim cõducitur propter
casus futuros, & si recedit ante tempus, ni-
hil habere debet, prout, & aduocatus litem
dimittens tempore substantiali, & periculo
imminente. l. 1. §. Diuus. ff. de varijs, & extra-
ordin. criminib. In actis autem, in quibus cõ
417 sideratur interesse pecuniarium, & nobis
damnum non est, neque interesse, vt in famu
lis militum, & Ciuium discedentibus, solui-
tur stipendium pro rata temporis, quamuis
si tantum damnum paterentur milites, vel
Ciues ex famulorum recessu, quantum com-
modum habuerunt ex seruitio, & accessu, nõ
tenentur propter compensationem hinc in-
de, adeò quod vbi de honore tractatur, vt
in Doctore, Medico, & stipendiario, non ca-
dit distinctio partitiua operis, nec rata tem-
poris, vt per Bald. in l. Edem. C. locati, & tra-
dit Ferret. in loco citato nume. 113. vers. quæ
418 ro de milite, quòd si non stetit per stipen-
diarium, quin tempus adimpleret, sed per
casum, vtique pro rata temporis, quo serui-
uit, non autem pro toto tempore conductæ,
stipendium consequitur, vt subdit Ferret. nu.
115. exẽplificans in peditatu Germanię con
ducto ad certum tempus, & pro certo stipẽ-
dio per Ducem Mediolani, qui si dum erat
in itinere, captum fuisset Mediolanum ab
aliquo Principe, non debet habere salarium
pro toto tempore, sed tantum pro rata pr-
stiti seruitij, etiam quod per ipsum non ste-
terit per l. penult. C. de erogatio. milit. anon.
419 facit Natta cons. 229. paruulę. nume. 1. vbi
cõsuluit, quòd operarius impeditus pluuia,
ne in opere versetur, non debet consequi à
cõductore integram mercedem totius diei,
sed tãtum pro rata temporis, quo operatus
420 est, quia casus fortuitus contingens in per-
sona locatoris, vel in re locata cedit ad dam
num locatoris, secundum glos. in l. si vno. §.
cum quidam. in verbo, personis. ff. locat. quã
ibi sequuntur Bartol. & Bald. & in alijs locis
ibi allegatis, & tradit Abb. in cap. 1. nume. 9.
uersic. an autem. extra de cleric egrotant.

421 Dicit etiam ibidem Ferret. & antea num.
14 quòd Doctor Medicus, vel stipendiarius,
si de licentia Domini itineratur, debet habe
re salarium quatenus stetit in itinere, quia
tunc dicitur seruire gl. in l. exactorem. §. diẽ.
ff. de re milit. & in l. desertorem. §. si ad diem
ff. de iure fisci, & l. hac lege. C. de proximis
sacror. scrinior. lib. 12. Bart. in l. 1. §. Diuus. ff.
de varijs, & extraordin. crimin. Bal. in l. si ea
conditione. C. de cõdit. indebit. cum quibus
cõuenit Marcus Antonius de Amatis in de-
cisionibus Prouinciæ Marchię decis. 52. per
totam, vbi re ad partes disputata resoluit,
quod Auditores Rotæ absentes pro certo tẽ
pore cum superioris licentia debent conse-
qui salarium illius temporis, & adducit plu-
res authoritates in puncto, & glos. in l. deser
torem. §. si ad diem Commeatus. ff. de re mi-
lit. dicente, quòd rediens intra tempus sta-
tutum à dante licentiam percipit interim
salariũ, quod perdit si negligit redire, & est
text. in l. hac lege. C. de proxim. sacror. scri-
niur. lib. 12.

422 Miles infirmus suum debet habere stipen-
dium, ac si esset sanus, quia seruire videtur.
Abb. in c. 1. num. 4. 5. & 6. de Cleric. egrotant.
Doctores in l. si hæres. §. sticus. ff. de stat. li-
ber. Bartol. in l. si vno. §. cum quidam. ff. loca-
ti, & in l. opere. ff. de vsufruct. legat. Bald. in l.
cum quidam. C. de condit. insert. Ferret. in lo
423 co citato num. 118. Contrarium tamen in
famulo, qui pro tempore infirmitatis sala-
rium habere non potest à Domino dicunt
Abb. in c. 1. num 9. de Cleric. egrotant. Imol.
in l. si cum dotem. §. sin autem in sæuissimo.
sub num. 23. & ibidem Alex. nume. 6. ff. solut.
matrim. Bart. in l. si vno. § item cum quidam.
num. 8. ff. locat. & in l. opere. in fine ff. de vsu-
fruct. legat. addent. ad Alex. in l. diuortio. §.
impendia. in verbo, famulo infirmo. ff. solut.
matrim. etiam si alio tanto tempore serui-
re vellet, vt dicit Bartol. in d. §. item cum qui
dam. nume. 9. Addent. ad Abbat. in d. cap. 1.
in addit. sub num. 9. in litera. C. ad medium,
vers. & adde.

424 Miles, qui interficit Adulterum repertum
cum eius vxore in adulterio, non punitur. l.
marito. & l. capite quinto. ff. ad leg. Iul. de
Adulter.

425 Adul er.l.Graecus.C.eod.titul.nec in pœ-
nam excõmunicationis incidit ille, qui mo-
nitum Clericum confabulantem cum vxore
sua verberauit. cap.si verò.de sent.excomm.
Ferret.tit.sæpè relato nu.140.
426 Licèt autem, vt supra dictum fuit milites
debeant esse contenti eorum stipendio, &
nihil vltra consequi, vel extorquere, tamen
ob necessitatẽ possunt accipere propria au-
thoritate vtensilia pro se, & equis, si ea vena
lia non inueniunt, nec puniuntur. l. 2. C.de
pasc.public.lib. xi. & eodem modo boues,
Currus, & alia Iumenta pro causa vrgente,
& necessaria vna cum instrumentis quãtun-
cunque alienis, & glebę adscriptis. l. pro lo-
427 cis.C.de annon.& tribut.lib.12.quia Prin-
cipis est priuilegium, & gloriosæ militię Cur
rus, & naues accipere subditorum pro vehẽ-
dis rebus de loco ad locum, si necessarium
fuerit tam pro vsu suo, quam pro bello, & si
fiscus acceperit plaustra, & Naues pro exer-
citu, & Classe mercedem soluere tenebitur,
vt volunt Doctores in cap.1.§.plaustorum. in
titulo quæ sint regalia, in vsib feud. facit lex
Proculus.ff.ad leg.Iul.de adulter.& l.3.C.eo
428 dem titul.nec plaustra, & Naues occultari
debent per Dominos, quia si id fieret, pos-
sent confiscari de Iure bello iusto existente,
secundum Alberic.de Rosat.in l.iubemus.C.
de sacrosanct.eccles.quem sequutus fuit Fer
ret.prædicta omnia dicens titulo allegato
nume.153.& plurib.sequent. versic.quęro de
militib.& intrà. vbi etiam ait post Angel. in
l.2.ff.ad leg.Rodi. de iactu, & Felyn. in cap.
429 quęrelam. de iur.iurand. quòd licitum est
stipendiarijs necessitatis tempore depreda-
re impunè in bello iusto pro vsu, & victu, nec
peccant milites, quibus non præbeantur ne-
cessaria si quærunt vnde viuant, & necessita-
430 tibus proprijs subueniant, & officialis ha-
bens publicas pecunias fisci in manu, licèt
ad suam vtilitatem non possit eas alicui mu
tuare sine magna pœna.l.1.C.de his, quæ ex
public.collat.illata sunt non vsurpan.lib.10.
potest tamen eas mutuare propter necessita
tem militum stipendiariorum sub vsuris ad
lucrum Reipublicæ, & non ipsius.l.1.C.de au
ri publici prosequuto.lib. 10. Bartol.in l. di-
uus.ff. de bonis damnator. vbi etiam dicit,
quod si Iudex propria pecunia aptauerit ca
431 meram suam Palatij Communis Ciuitatis
ad ipsam expensam commune Ciuitatis te-
nebitur, à quo si non posset habere pecuniã
expẽsam, illam retinere posset de pecunijs
Communis impunè, prout etiã si Iudex cau-
sa quærendi aliquod maleficium pecuniam
exbursauerit de sua propria crumena, non
valens pecunias publicas habere ad dictum
effectum poterit, quòd expendit, extrahere
de pecunijs, quæ exiguntur ex qualibet or-
dinaria multa, quod optimè notauit Fer-
ret.vbi supra nume.159. & sequent. versicul.
quæro de officiali.
432 Et qui sine Ducis sui pręcepto exclamauit
Ciuitatem, Arcem, vel Oppidum depræda-
ri, vel Comburi, sequuta deprędatione, vel
incendio, vltra damni refectionem pœna
mortis naturalis punitur, & eius Cadauer
postea abijcitur, vt careat sepultura.l.penul
tima.ff.de vi public.l.si q.5. ff. ad leg. Cornel.
de Sicar.& cap.pessimam.33.q.vlt.Ferret. in
loco toties allegato nu.162. referens Marcũ
Antonium quatuor millia militum necari
mandasse, quia oppidum Regium sine iussu
sui Ducis diruperant.
433 Falsificantes literas militiæ Ducum, & su-
periorum suorum morte naturali puniũtur.
cap.dura.& cap.ad falsariorum.extra de cri
mine falsi, Ferret. vbi supra nume. 165. vbi
etiam dicit, quod falsum committit ille, qui
434 sciens rupit filum, vel niciam literarũ Prin
cipum ex notat.per glos.in cap. in memoriã
Beati Petri.19.distinctione, & per Marsil. in
rubr.tit.ad leg.Cornel.de fals. nu. 18. vers.&
facit etiam. & singul. 163. crimen falsi. post
medium, vers. & teneas menti.
435 Et scias, quòd priuatus militem in matri-
cula militiæ descriptum tenens ad obsequiũ
suum pro bello Ciuili contracto odio intesti
no inter homines alicuius Ciuitatis, vel lo-
ci, tenetur pœna librarum quinque auri.l.ne
mo.C.de re milit.lib.12. & authen. vt neque
milites. in princ.Ferret.tit. citato num.229.
vers. quęro de priuato.
436 Insuper notandum est, quòd circa imposi-
tionem pœnarum in Classibus consuetudo
Maris debet seruari, sicut in exercitu serua-
tur consuetudo Terrę, vt in authen. de vsur.
437 marit.§.fin.quia statutum, vel consuetudo
potest alterare pœnas à iure communi statu
tas, & capitalem pœnam in pecuniariam cõ
uertere, & è contra pecuniariam capitalem
facere, vt de primo est textus in l. qui cum
vno.§. post.ff. de re milit. & de secundo in l.
saccularij.§.sunt quędã.ff.de extraordin. cri-
min. vt benè aduertit Ferret. in loco relato
nu.226.vers.item est notandum.
438 Licet autem filio militi resistere Patri ve-
nienti hostiliter contra Ciuitatem ad ipsam
delendam in ipso actu hostili, & illum occi-
dere, sicut è conuersò licitum est patri filio
eodem modo veniẽti resistere, & illum occi-
dere, quia tũc occidens dicitur occidere de-
439 fendendo se ipsum, & patriã cui est natus
prius, quam patri, vel filio, & hoc siue pa-
ter, vel filius, vt supra veniens sit bannitus,
siue non bannitus, vt in l.1.§.si ea.ff.de ventr.
in possess. mitten. ita determinat Angel. de
Perul.in l.si adulterium cum incestu.§.liber-
to.nume.1.versic.potest dicere.ff. ad leg.Iul.
de adulter.cum cuius dicto, illum tamen nõ
adducendo, conuenit Tiraq.in tract.de pęn.
temperan.aut remit.caus.20.sub num.6.post
versicul.propterea licet. & sub nume.xi.ver-
sicul.

ficul.& pro opinione Bartol.ad finem.
440 Nec ignorandum est, quòd miles damna-
tus ad Insulam, captus, & venditus à Latro-
nibus, recuperari potest pretio restituto mer
catori ementi, & in pristinam pœnam remit
ti, vt notauit Ferret. dicto tit. de militar. Iu-
stit.& pœn.desertorib.infligen.num.125.per
l.mulier.ff.de capt.& postlim.reuers.quod vi
di obseruari in damnatis ad Triremes per-
petuò, vel ad tempus certum, qui ante fini-
tum tempus fuerunt capti, & postea aufuge
runt à Capientibus, quia reuersi ad locũ, in
quo fuerant condemnati, fuerunt remissi ad
Triremes, vt in illis starent per tempus, quo
permanere debebant.
441 Quęri etiam non raro solet, an miles exi-
stens in Comitiua cum amico suo, cui fuit
facta violentia, & iniuria possit impunè so-
cium defendere, & vim, & violentiam illi il-
latam repellere, in qua difficultate dicendũ
est, quòd id militi facere licet sine metu pœ-
næ, quia non solum amico, sed etiã ipsi mi-
liti in eius Comitiua existenti iniuria facta
videtur, quam repellere potuit.l.vt vim.ff.de
iust.& iur.& videtur text.in l. item apud La-
beonẽ.§.si quis virgin.ff.de iniurijs, & famo-
so. libell. vbi propriè loquitur in defensione
Comitis, & hoc incontinenti, non autem ex
interuallo, per text.in l. cum fundum. 18.ff.
442 de vi, & vi armata, & rectè, quia nec ipse-
met offensus potest licitè ex interuallo vim
sibi factam vi repellere, sed tantum inconti-
nenti, secundum glos.in d.l. cum fundum.in
verbo, postea. & est text.ad literam in l. 3.§.
cum igitur.& in l.qui possessionem.17.ff.eod.
443 tit. de vi, & vi armata. Additur, quod lici-
tum est violentiam passo vocare amicos pro
defensione rerum suarum.glos. in d. l.3.§. cũ
igitur. in glos.in verbo, sed ex continenti. in
versic. sed quid si in villis deiectus venit ad
Ciuitatem pro amicis. & in d.l. cum fundũ.
in glos.in verbo, postea. in versic. sic, & per
alium.ff.de vi, & vi armata, quam ibi tanquã
singularẽ notat Bolognet.in additione Mar-
ginali ad hoc, quod facultas capiendi pro-
pria authoritate, vel faciendi vindictam de
offensa potest exerceri per alium, non solum
per nos met ipsos, quibus competit ista fa-
cultas à lege concessa; Vnde multò magis
hoc licitum esse debet pro defensione perso
næ, quę rebus anteponitur.l.sancimus. C. de
sacrosanct.eccles.l.1.ff. de iure deliberandi,
cap.de caus. de officio delegat. & cap. dile-
cto. de sententia excommunicationis, lib.6.
444 licet ergo militi defendere amicum comi-
tem incontinenti, non autem ex interuallo,
& ita quęstionem hanc resoluit Ferret. d.tit.
de milit.iust.& de pœn.desertor.infligen.nu.
84.& sequ.versic.an miles.fol.132. vbi etiam
subdit differentiam esse an iniuria fuerit il-
lata personę, an verò rebus, quia primo casu
repellenda est incontinenti, secundo etiã ex
interuallo conuocatis amicis pro earum re-
445 cuperatione, si per viam iuris haberi non
possunt, ea ratione diuersitatis existente, quia
illata violẽtia in persona restaurari plus non
potest, in rebus autem secus, & actus defen-
sorius fieri debet ad defensam, & non ad vin
dictam, vt ibi per ipsum, dicit tamẽ ipse Fer
ret. vbi supra, quòd talis defensio debet esse
446 cum moderamine inculpatæ tutelæ, quòd
447 est verissimum, quę consistit circa tria sci-
licet modum, tempus, & causam, vt per Lu-
douic.Bolognin.cons.35.nume.10. & sequẽt.
per Blanc.in pract.crim.in §. tertia pars de-
fensionis. nume.1.& plurib.sequent.fol.146.
in quibus locis hęc omnia optimè declarat,
& ea sequutus est Clar.in §.homicidium nu.
14.versic.scias tamen. quibus addũtur Bald.
consil.111.per totum, & cons.312.etiam per
totũ, lib.4.Rouescal.in addit.ad ipsum Bald.
cons.305.eod.lib.4.quę disputatio in Magno
Ducatu Etruriæ cessat propter capitula mi-
litaria ex dispositione capituli quinti, infra-
448 scripta verba habentis, *Etsi descritti nõ pos-
sino essere condennati per quelli homicidij, che cõ-
metteranno, ne per quelle ferite, ò percosse, che da-
rãno à difesa, ò per difesa dell honore, & delle per-
sone loro proprie, delle loro donne, de lor padri,
madre, figliuoli, figliuole, fratelli, e sorelle ò d'al-
tri loro congiunti, ò attenẽti, e de loro Compagni,
& amici, & de loro Capitani, & delli altri loro
Superiori nella militia, ne per quelle ferite, ò per-
cosse, che daranno, ne per quelle parole ingiuriose,
che diranno per conseruatione, ò difesa solamente
dell'honore loro, se già non eccederanno i termini,
& modi della moderata, & incolpata difesa, ne
449 quali casi debbino essere puniti di quanto ecce-
deranno i detti modi, e termini di pena non vitu-
perosa, secondo, che si conuerrà alle transgressioni
dell'incolpate, & moderate difese, & non del tut-
to in alcuno modo*, Quod totum conforme est
dispositioni iuris communis per ea, quæ la-
tissimè notant omnes scribẽtes in d.l.vt vim.
ff.de iust.& iur.in l.scientiam.§. qui cum ali-
ter.in l.si ex plagis.§.Tabernarius. ff. ad leg.
Aquil.& in l.1.C.vnde vi, Clar. in §. homici-
dium nume. 24. & sequent. versic. excusatur
autem homicida, & infrà.vbi etiam num.28.
post Bartol.Dec.& Alciat.per ipsum citatos
probat nostram conclusionẽ defensionis ex-
tranei, ex Communi, & ab omnibus Docto-
ribus approbata cõclusione, quòd si modum
in defendendo quis excedat de excessu ipso
puniri debet, licèt non de toto, arbitrio Iu-
dicis pœna mitiore, quam sit ordinaria, vt
post Cepol.Socin. Grammat. Carer.Bertrã.
Plac.& Dydacum Couar.ex communi, & re-
ceptissima omnium sententia firmat Clar.in
d.§.homicidium.sub nume.34.post vers.scias
tamẽ. ibi, benè verum est.quibus addo Petr.
Foler.in pract.crim. in fragment. titul.vnde
vi, nume.57. & 58.& Ludouic.Bolognin.cõs.
36.sub nu.14.& seq.vers.& quanquam.

450 Nônunquam etiam pro qualitate delicto-
rum in conspectu exercitus mortuorum de-
linquentium Cadauera suspenduntur, com-
buruntur, varijs modis laniantur, lacerãtur,
& cruciantur ad aliorum terrorem in deli-
ctis notorijs; nam & si mortuo reo de crimi-
ne confesso, vel conuicto, vel etiam condem-
nato, nullo modo sęuiendum sit in eius Ca-
dauer, & Iudex aliter faciens repræhensio-
ne, & pœna dignus sit, iuxta notata per Pa-
rid. de Puteo in tract. de Sindicat. In verbo,
mortuus. cap. 1. nume. 1. fol. 325. per Boss. in
pract. crimin. titul. de accusat. nume. 33. vers.
septimo quæro, & per Clar. plures alios refe
rentem, & de communi opinione testantem
in pract. crimin. quæst. 51. nume. 15. versic. sed
hìc incidenter quęro. & latè tradunt Dec. in
l. pupillum. §. in hæredes. nume. 1. & 2. & ibidē
Cagnol. eod. nume. 1. & 2. ff. de reg. iur. qui e-
tiam alios idem tenentes referunt, & ea est
ratio, quia mortuo corpore extincta est pœ-
451 na corporalis, de qua meminit Paris de
Put loco citato, & ponunt etiam Dec. & Ca
gnol. in d. §. in heredes. & est text. in l. 1. ff. de
public. iudic. in l. in Senatus. §. si propter mor
tem. ff. ad Senat. Consult. Turpilian. & toto
titul. C si reus, vel accus. mort. fuerit, tamen
quod sit de iure in casibus grauibus, & enor
mibus, & vbi opus est exemplo, contra reum
seruatur, & cadauera delinquentium suspē-
duntur, comburuntur, in frusta scinduntur,
& alijs etiam modis lacerātur, Doctores in
d. l. Pupillum. §. in heredes. ff. de regul. iur. vbi
præcipuè Cagnol. sub num. 2. attestans ita in
practica seruari, Paris de Puteo in dicto ver
bo, mortuus. cap. 1. nume. 3. versic. secundò
fallit. qui etiam dicit, hoc non esse mirum,
qua propter delicti immanitatem ad factī
memoriam, etiā animal irrationale aliquā-
do punitur, Bossi. d. titul. de accusation. sub
nume. 33. tit. de execut. sent. nume. 18. versic,
mortuo damnato. Anton. Gomez. tom. 3. va-
riar. resolut. cap. 1. num. 78. & 79. versic. item
etiam similiter quæro, & infrà. Clar. d. qō. 51.
sub nume. 15. versic. sed certè quicquid sit de
iure, & infrà. referens plures firmātes se ita
de facto obseruari vidisse, de qua obseruan-
tia testatur etiam ipse Clar. quod & ipse a-
liàs seruari vidi maximè in latronibus insi-
gnibus, & in terminis nostris militaribus
hoc notauit Ferret. d. tit. de milit. iust. & de
pœn. desertor. infligen. nume. 143. versic. pro
qualitate delictorum. subdens numeris seq.
quam vtile sit ita fieri ad Terrorem, & exem
plum aliorum, & perniciosum nimia leni-
tate, & indulgentia in criminum punitione
procedere.
452 Postremo cum de militibus, & de exerci-
tibus actum sit in tota hac disceptatione
non ab re aliquid de vocibus istis dicendum
est, miles itaque dicitur à malo, quòd arce-
re milites solent, vel à malitia, id est duritia,
quam pro nobis sustinent, vel à mille eò quod
vnus ex mille eligitur, ita tradit Amed. Iu-
stin. in tract. de Sindicat. in verbo magnifi-
cum, & generosum militem, num. 37. versic.
miles dicitur. vel dicitur miles à numero
mille, quos Romulus Rex Romanorum ex
populo Romano pręelegit, vt fines sub Fa-
bio Duce à finitimis tuerentur secundū Al-
beric. de Rosat. in dictionario litera. M. in
verbo, miles vnde dicitur. & est textus aper-
tus de dictis omnibus expositionibus in l. 1.
§. fin. ff. de militar. Testamen. vbi etiam glos.
finalis, & Doctores notant, nec militia di-
453 gnitas est, quia libertus potest esse miles.
l. fin. C. de libert. & eorum liber. & tamen nō
potest habere dignitatem. l. omnes. C. de me
tat. & Epidem. & lib. 12. ideoque militia, &
dignitas ponuntur tanquam diuersa sub di-
uersis titulis, vt in l. fin. C. qui milit. non pos-
sunt, & in l. 1. C. de dignitatib. & Equestr. di-
gnitat. lib. 12. non tamen negari potest, quin
454 sit honor, per l. qui cum vno. §. ad tempus.
ff. de re militar. in illis verbis, & honores pe-
tere militiæ non prohibetur, & ita resoluit
Amed. Iustin. vbi supra num. 38. versic. an au-
tem militia sit dignitas, & notat Bart. in l. 1.
nume. 83. versic. 4. infertur ex prædictis. C. de
dignit. lib. 12.
455 Exercitus autem nomen ab exercitatione
traxit, vt dicit text. ad literam in d. l. 1. §. fin.
in vltimis verbis, ff. de milit. testam. quē ad
hoc ponderat Alberic. de Rosat. in dictiona
rio litera. E. in verbo, Exercitus quis dica-
tur. Et dicitur quando congregatus est ali-
quis notabilis numerus militum ad pugnan
dum. l. quod ait Pretor. §. exercitum. ff. de his
456 qui notant. infam. vbi precisè dicitur, quod
exercitum dicimus non vnam cohortē, neç
vnam alam, sed numeros multos militum,
quia exercitui præesse dicimus eum, qui Le-
gionem, vel Legiones cum suis auxilijs ab
Imperatore commissas administrat, & pro-
pterea dicit Alberic. in tract. de stat. lib. 1. q.
457. 117. quòd statuto cauente, quòd si aliquis
factus est Ciuis alicuius Ciuitatis teneatur
ire in exercitum, quando Ciuitas facit exer-
citum, si Ciuitas non facit exercitum gene-
ralem, sed solū vna ex portis, vel vnus Quar-
terius Ciuitatis iuit in exercitum, ille factus
Ciuis non tenebitur ire, quia vt dicit d. §. e-
xercitum. vna cohors, vel vna ala non est e-
xercitus, & vna cohors, vel vna ala videtur
vna Porta, vel vnus Quarterius Ciuitatis,
nec inquit Alberic. obstare vltima verba di-
cti. §. exercitum. vbi habetur, quòd etiam e-
xercitus dicitur aliquis numerus militum,
vnde videtur, quòd vna Porta, vel vnus quar
terius Ciuitatis faciat exercitum, quoniam
respondet, quod primum dictum est veriùs,
licet Vbert. de Bobio non determinet, &
subdit idem esse in quęstione, quam vidit de
458 facto Pergami, vbi sunt quędam Commu-
nitates

nitates Burgorum, quæ non tenentur ad ali-
qua onera, nisi quando Ciuitas subijt, vt sci-
licet non teneantur, si vna Porta Ciuitatis
tantum, vel vnus quarterius subeat, licèt in
fraudem dictarum Communitatum, quãdo
Commune volebat eis imponere aliquod o-
nus rusticanum, puta refectionis stratarum
imponebat modicam partem toti Ciuitati,
idẽ effectualiter tenet ipse Alberic. eod. lib.
459 1.q.162. vbi ait, quòd si statuto cauetur, ꝑ
equi mortui in exercitu emendentur, & Cõ-
mune Ciuitatis misit partem hominum in
exercitum contra inimicos, equi mortui in
tali exercitu non emendabuntur, quia non
est propriè exercitus, quando vna pars Ciui
tatis tantum adest, per d.§.exercitum. & ibi
notant Odofred. Guid. de Suzar. & ipse Al-
beric. qui etiam in eadẽ questione dicit idẽ
460 dici posse si Ciuitas promisit iuuare aliam
Ciuitatem in exercitu, vt non teneatur, quã
do pars tantum Ciuitatis est in exercitu, &
idem si ex statuto villæ, & Castra debẽt mit-
tere tot homines, & tot plaustra ad exerci-
tum sub certa pœna, vt non teneantur quan
do pars tantummodo Ciuitatis, est in exer-
citu, & idem si in contractu datiorum, seu
Pedagiorum viui continetur, quòd de vino,
quod venditur in exercitu, datium non sol-
uatur, vt si solum pars Ciuitatis sit in exer-
citu, datium exigi possit, cum nõ sit propriè
exercitus, & ad versiculum eiusdem §. exer-
citum. qui contra omnia prædicta multum
facere videtur, & probare etiam dici exer-
citum aliquem numerum militum, respon-
det hoc non esse ex proprio significato voca
buli huius vocis exercitus, sed est speciale
fauore Reipublicæ, & odio militum deserẽ-
461 tium militiam, secundum Iacob. de Bello
visu, sed aliter ego respondeo, & dico, quod
versiculus ille nihil obstat, nec probat, quòd
aliquis numerus militum exercitus dicatur,
ibi enim agitur de milite misso, & dicitur,
quòd in hoc proposito etiã missus quasi ab
exercitu accipiatur, qui ab aliquo numero
militũ missus est in hæc formalia verba, sed
hic etiam eum, qui ab aliquo numero mili-
tum missus est, quasi ab exercitu missum, sic
accipiemus; vnde glos. ibi in verbo, sed hic.
dicit, vt infrà formaliter, nota hic mirabile,
quia odium ampliatur, nam hic non remit-
titur ab exercitu, quia à numero militũ mi-
nori remittitur, & tamen est infamis, hacte-
nus d. glos. cui accedat, quòd dictio, quasi, in
462 eo textu posita, improprietatis nota est. l.
hoc colore. & ibi Bart. ff. de inoffic. Testam.
& in l. diuortio. §. si fundum. in princ. ff. solu-
to matrim. Dec. cons. 539. num. 11. & est tex.
in l. item mela. §. sed si plures. & §. sequent. ff.
ad leg. Aquil. & in l. si quasi. C. de non nume-
rat. pecun. dicit tamen additio ad Alberic.
de Rosat. in ditionario litera, E. in verbo,
Exercitus. quod quandoque dicitur exer-
citus tota Ciuitas, quandoque pars, quòd in
quit facere ad multa.

Hæc sunt quæ in hac ampla rei militaris mate-
ria summatim ex multorum Lectione Au-
ctorũ in vnum Collegi inter tot, & tãtas pu-
blicas, grauissimas, & continuas occupatio-
nes humeris quidem meis impares, & qui-
bus immensa Omnipotẽtis Dei misericor-
dia, & gratia tantummodo resisto, vt prop-
terea mirari quis non debeat, si aliqd im-
perfectum in his scriptis cognouerit, si enim
tempus permisisset, materiam magis ordi-
natam, & pluribus suffultam authoritati-
bus, meliusque digestam, tractassem, qua-
liacumque tamen ea sint, potius sic incom-
pta emittere volui, quam in puluere dilete-
scere sinere, locum emendationis benigno
Lectori relinquens.

EPITOME.

De alienatione bonorum stabilium facta per hæreticum tempore, quo hæresis erat occulta, & postea ipsa hæresi dete-cta, condemnatum in pœnam vitæ, & cõfiscationis omnium bonorum, an de iure valida sit, vel non, & dato quòd non sustineatur, an saltem subsistat bonis priùs ad cridas positis cum termino volentibus opponere, & nullo contra-dicente, & sequuta etiam sententia im-ponente perpetuum silẽtium omnibus in illis ius aliquod prætendentibus, iux-ta formam ordinum variarum Italiæ Prouinciarum; Et quid in crimine læsæ Maiestatis humanæ, & in alijs delictis, in quibus ex iure municipali bona delinquentis à die criminis Commissi obligata sunt, & Hypothecata fisco, an scilicet, & tunc prohibita sit alienatio, donec delictum stat occultũ, & si fiat, reuocari possit per fiscum, vbi crimine detecto sequuta est condẽnatio; Quid-ue dicendum sit, in ære alieno eo tem-pore contracto respectu creditorum, qui cum tali occulto delinquente con-traxerunt, & an illis satisfaciendum sit de bonis dicti debitoris postea per sen-tentiam condemnati ante fiscum.

SVMMARIA.

1 *ALienatio bonorum facta ab hæretico occulto, an post sentētiam de hæresi retractari possit & nu. 10. & 36.*

2 *Bona hæreticorum ipso iure publicantur, & eorum administratione, ac dominio statim priuati censentur. & nu. 3. & 18.*

4 *Bona hæreticorum incorporantur, cum est sequuta sententia declaratoria facti.*

5 *Hæreticus post delictum commissum fit inhabilis ad testandum, & contrahendum, vel alios actus circa bonorum suorum dispositionem faciendum. & nu 37.*

6 *Alienatio bonorum ab hæretico facta ipso iure reuocatur vnà cum fructibus post delictum & ante sententiam perceptis. & nu 7.*

8 *Fructus consumpti ab emptore bona fidei, fisco non restituuntur, secus si extant.*

9 *Alienationes ab hæretico factæ reuocantur etiã sine restitutione pretij, si pretium non fuerit versum in eius vtilitatem.*

12 *Bona fides, & ignorantia emptoris, non faciunt emptionem perfectam, quando venditor est in mala fide.*

14 *Bona, quando propter delictum ex dispositione statutaria veniunt publicanda, si alienantur, per rei vendicationem auocantur, etiam à bona fidei possessore. & nu. 17.*

15 *Bona fides facit fructus accipientis.*

16 *Titulus non requiritur quò ad acquisitionem fructuum, sed sufficit qualis qualis occasio possidendi.*

18 *Bona fides nō est necessaria, quò ad fructuum acquisitionem, dummodo absit mala, inter quas datur medium.*

19 *Hæreticus occultus, & manifestus quis dicatur, & ex quibus signis cognoscatur. & nu. 23. & 29.*

20 *Ecclesia non iudicat de occultis.*

21 *Pœna, quæ ipso iure ligat delinquentem, intelligitur in foro conscientia, non in foro iudiciali.*

22 *Hæreticus occultus Deum solum habet vltorem.*

24 *Hæreticus patitur pœnam sola cogitationis.*

25 *Crimen hæresis perficitur ex sola animi deliberatione.*

26 *Inquisitor hæreticæ prauitatis potest punire hæreticum mentalem.*

27 *Deus cordium est scrutator.*

28 *Delictum, quod sola mente patratur non aliter, quam per confessionem proprij delinquētis probari potest.*

30 *Iudex, cui nihil constat, nihil iudicare potest.*

31 *Testimonium vllum maius mentis nostra habemus, quàm emissam verborum qualitatem.*

32 *Verba indicant animum.*

33 *Hæreticus per confessionem postea emissam præiudicat tertio, qui ex emptione ius sibi quæsitũ habebat.*

34 *Lex contentatur illis probationibus, quæ haberi possunt, quando res aliter probari non potest.*

35 *Venditio facta ab hæretico occulto tenet, quãdo antea fuisset de hæresi absolutus; licet postea iterum detecta condemnetur.*

38 *Cridæ præsupponunt habilitatem vendentis, & validitatem venditionis.*

39 *Crimen læsæ Maiestatis humanæ non habet eadem specialia circa bona delinquētis, quæ habet crimen hæresis.*

40 *Sententia ipsa requiritur priuatiua in allodialibus pro ipsa Dominij perditione, ne dum pro auocanda possessione. & nu. 45.*

42 *Reus læsæ Maiestatis post commissum crimen amittit bonorum suorum administrationem. & nu. 59.*

42 *Licet bona non transeant in fiscum à diē delicti commissi.*

43 *Bona alienata à Reo læsæ Maiestatis occulto, an & quando reuocari possint vnà cum fructibus, & cum restitutione pretij, vel sine: & numero 44.*

45 *Bona alienata ante sententiam, vel ante cęptum iudicium, in cęteris alijs delictis occultis iure communi inspecto, non reuocantur.*

46 *Fiscus ante sententiam condemnatoriam, vel saltem ante cęptum iudicium, non habet hypothecata bona delinquentis, præterquam in crimine hæresis, & læsæ Maiestatis.*

47 *Hypotheca, quæ ex iure municipali datur fisco post commissum crimen in bonis delinquentis, an impediat alienationes.*

48 *Delinquēs, præterquam in dictis criminibus, remanet etiam Dominus, & Administrator bonorum suorum, & ideò per eum alienata non reuocantur. & nu. 49.*

Et quòd si alienatio est facta titulo lucratiuo, cũ magis præsumatur suspecta. ibid. nu. 50.

51 *Vbi maior, vel eadem ratio militat, ibi maius, vel idem ius militare debet.*

52 *Hypotheca, quæ datur fisco in bonis delinquentis, non præiudicat tertijs possessoribus bona dicti delinquentis cum titulo possidentibus. & supra nu. 47.*

53 *Hypotheca acquiritur fisco in bonis delinquentis à die habita notitię delicti, in casibus in quibus delinquens retinet Dominium, & administrationem bonorum.*

54 *Bona alienata, in casibus, in quibus non confiscantur ipso iure, si reuocantur, non fit reuocatio fructuum, nisi à die sententia latę.*

55 *Fructus bonorum reuocatorum tunc fisco restituuntur, cum habet hypothecam ex statuto à die commissi criminis.*

56 *Creditores ne dum hypothecarij, sed etiam personalem tantum habentes, vel Chirographarij, qui cum occulto delinquente contraxerunt, fisco in hypotheca præferuntur, etiam si fiscus eam ex statuto haberet. & nu. 57. & 60.*

58 *Debitores soluentes reo lęsę Maiestatis humanæ occulto liberantur, nec à fisco molestari possunt.*

Etiam

Etiam quod in eo crimine sit interdicta bonorũ administratio. & nu.59.

61 *Statuta correctoria iuris communis, quam strictissimè interpraetanda sunt.*

62 *Statuta potius sunt improprianda, quam quod tertio aliquod damnum inferant.*

63 *Iudex ab interpretatione iam semel recepta in iudicando recedere non debet.*

64 *Delictum occultum dicitur illud, quod nulla ratione probari potest, vel de quo nullus loquitur, quia nescitur.*

CASVS DVCENTESIMVS NONAGESIMVS QVINTVS.

2 FLEGANS est quæstio, an alienatio bonorum stabilium facta per eum, qui postea condemnatus fuit de hęresi, Tempore, quo nihil de heresi sciebatur, licet ea commissa esset per alienantem, de iure substineatur, an verò potiùs nulla sit, & inualida, pro cuius hæsitationis resolutione præ-
3 mittendum est, quòd bona hęreticorum ipso iure publicantur. cap. cum secundum leges. de hęreticis, in sexto. cap. omnes 23. q. 7. cap. cum à nobis. de pręscriptionibus, & cap. super quibusdam. de verborum significatione, vt à die commissi criminis, eorum administratione, & Dominio priuetur hęreticus, vt notant Doctores in locis prędictis, Bartol. in l. Imperator. post principium, & in fine. ff. de iure fisci, & in authent. de incest. nupt. in princ. nume. 9. & 11. Brunus dicens esse communem opinionem in consilijs feudalibus conf. 31. nume. 17. Carer. in tract. de hæretic. de cuius Inquisitionis officio. nume. 24. fol. mihi 265. & in §. expedito. nume. 20. folio 275. qui quidem tract. est in meo libro post pract. crimin. eiusdem Carer. Gomez. tomo 3. variar. resolut. de delictis cap. 2. de crimin. lęsę Maiest. nume. 1. & cap. 14. de confiscation. bonor. sub nume. 4. post versic. item etiam principaliter quero. Gigas. in tract. de crimin. lęsę Maiest. lib. 3. rubr. de plurib. & varijs quęstion. q. 15. sub nume. 16. Clar. in §. hæresis. nume. 13. versic. item bona condemnatorum. Menoch. conf. 185. num. 8. & conf. 218. nume. 7. dicens vtrobique esse magis cõmunem, & magis veram opinioné, Roland. conf. 8. nume. 7. conf. 63. nume. 6. & 26. & cõs. 75. nume. 6. lib. 3. Bursat. consil. 7. nume. 30. & seq. conf. 14. nume. 3. & conf. 448. nume. 1. Peregrin. in tract. de iur. & priuil. fisci, lib. 5. tit. 1. de publication. bonor. nume. 170. quamuis non appræhendantur, nec incorporétur bo-
4 na nisi sequuta sententia declaratoria facti. vt probat tex. in d. cap. cum secundum leges, de hęreticis, in sexto. Bartol. in d. l. Imperator. & in d. authen. de incest. nuptijs, Carer. in d. tract. de hęretic. d. §. cuius. num. 24. & d. §. expedito. nume. 21. Grilland. in eod. tract. de hęreticis, q. 5. nume. 7. Egid. Boss. in pract. crim. tit. de hęretic. nume. 28. Gigas in dicto tract. de crimine lęsę Maiestatis, lib. 2. rubr. de pœn. commit. crim. læsæ maiestat. quæst. 25. nume. 4. Roland. d. conf. 8. num. 7. d. conf. 63. nume. 26. lib. 3. Menoch. conf. 99. nu. 169. & seq. & d. conf. 185. nume. 5. Bursatt. d. conf. 14. nume. 36. conf. 43. nume. 21. conf. 280. nu. 20. & 41. Peregrin. d. titul. 1. de publicatione bonorum, nume. 172. versicul. notandum tamen.

5 Post delictum autem commissum remanet hæreticus inhabilis ad testandum, contrahẽdum, vel alios actus circa bonorum suorum dispositionem faciendum, vt notat Carer. in dictis locis, ita quòd à quocunque possessore possint bona alienata vindicari, quia a-
6 lienationes omnes ab hęretico tanquam de rebus non suis factę post delictum commissum ipso iure reuocãtur, Angel. vt multi citant in l. meminisse. nume. 1. & 2. C. ad l. Iul. Maiestat. Salyc. in l. si quis post. colum. pen. & fin. C. de bon. proscriptor. & ante eos Bart. in l. si debitor. 7. sub num. 1. versic. pone ergo aliquis hæreticus. ff. quæ in fraud. creditor. Carpan. in comment. §. omnium. titul. de iur. & priuil. fisci in constit. dominij Mediolani, circa finem, nume. 91 1. versic. de iure. Bossi. in pract. crimin. titul. de bonor. public. num. 76. & 77. Carer. in d. tract. de hæreticis, in d. §. de cuius. nume. 27. & in d. §. expedito. nu. 22. Gigas in dicto tract. de crimine lęsæ Maiestat. lib. 2. rubr. de pœn. commit. crimen lęsæ Maiestat. q. 24. num. 3. & 4. Gomez. tom. 3. variar. resol. de delictis. c. 2. de crimine læsæ Maiestatis, num. 2. & c. 14. de confisc. bonor. sub nume. 4. Griland. d. q\(\bar{o}\). 5. nume. 7. & 8. Picus in l. post contractum. nume. 69. ff. de donationibus, & ibidem Ioann. Annib. num. 222. Bursatt. multos referens d. consil. 43. nu. 30. d. conf. 280. nume. 4. & d. conf. 448. nume. 12. Peregri. d. tit. de public. bonor. num. 173. & 175. vna cum fructibus post delictum, sed
7 ante declarationem perceptis, qui sunt fisco restituendi, glos. communiter approbata in authent. de incest. nupt. in princ. in verbo, imminere. quam ibi sequuntur Bart. & Angel. de Perus. Picus in d. l. post contractum. num. 120. ff. de donationib. & ibidem Ioann. Annib. nume. 357. & seq. Gomez. d. cap. 14. num. 4. in fine, Bursatt. d. conf. 43. nume. 8. & sequ. Carer. in d. §. expedito. num. 21. Carpan. vbi supra nume. 897. & Peregr. d. titul. 1. de publicat. bonorum, nume. 174. & licet Grillan. d. quęst. 5. nume. 7. videatur dicere contrarium, eius opinio procedit, quoad consumptos ab
8 emptore propter bonam fidem, quos restituere non tenetur secundum prædictos Doctores, secus autem in non consumptis, quos vna cũ re empta fisco restituere debet, nec aliter intelligi debet Grillan. qui alioquin

male sentiret, & eius sententia nullo modo
9 recipienda esset, & etiam absque pretij resti tutione, si pretium non fuerit versum in vtilitatem heretici alienantis, quia tunc fiscus illud restituere teneretur, ne alias rem, & pretium haberet, vt voluit Bart. in d. l. si debitor. in finalibus verbis. ff. quę in fraud. creditor. Gomez. d. c. 2. num. 2. & d. c. 14. sub nu. 4. Carer. in tract. de heretic. §. de cuius inquisit. officio. num. 28. fol. mihi 265. & d. §. expedito. nume. 23. fol. 276. Ias. se remittens ad Bart. vbi supra in §. item si quis in fraudem. nume. 90. Instit. de actionib. Carpan. vbi supra nume. 911. versic. de iure autem commu ni. Peregr. d. tit. de publicat. bonor. nu. 173. versic. in omnibus, & nume. 175. versic. secunda conclusio. post principium, & alij per eos citati, & antea nume. 158. versic. sed difficultas est, vbi aliquid in contrarium adducit. Bossi. tit. de bon. publicat. nu. 77. in pract. crimin.
10 His sic præmissis videtur omnino dicẽdum, quòd venditio facta per hæreticum occultũ non teneat, quia satis est, quòd alienans esset infectus hæresi, dum vendidit, licet ea fuerit postea detecta, cum a die cõmissi cri-
11 minis hęreticus quantumuis occultus, & ignotus priuetur bonis, vt supra probatum fuit iuribus, & authoritatibus apertis, cum quibus conueniunt quamplures summorum Pontificum bullæ ita specialiter disponentes, & ita post infinitos per eũ adductos tradit Bursatt. cons. 289. num. 10. Inquiens sententiam hanc probari lege, Canone, Constitutionibus Põtificum, & omnium Doctorum authoritate, & secundum eam Senatum Mantuanum sępius iudicasse, quam opinionem tãquam veriorem, & receptiorem post plures per eum relatos, probat Menoch. d. cons. 185. nu. 8. & d. cons. 278. num. 7. & sequitur Peregr. d. titul. 1. de publicatione bonorum nu. 170.
12 Nec prædictis obstat, quòd cum tempore venditionis occulta esset heresis alienantis, emptor fuerit in bona fide contrahendo cũ eo, qui reputabatur catholicus, & qui bona sua administrabat. l. 1. §. si quis in fraudem. ff. de his, quę in fraudem creditorum, Iacob. de Arretio de quo meminit Cynus eum sequens in l. meminisse. in fin. C. ad leg. Iul. Maiestat. dicens, quòd si alienatio fit ignoranti, sustinetur si iusta fuit ignorantia, pro ut iusta videtur in eo casu, in quo alienans palam cum omnibus conuersabatur, & Catholicus communiter reputabatur, eo addito, quod contractus fuit celebratus ad presentiam Egregiarum personarum, & rogatus per Notarium admodum fidelem, & probũ, ita vt tanquam alienatio ab initio benè con stitura ex casu superuenienti retractari non debeat. cap. factum legitimè, de reg. iur. in 6. & l. quod ab initio. ff. eod. tit. & in terminis nostris ad fauorem ementis ignorãter videtur text. in l. si fraudator. 25. in princ. & in §. si à socero. ff. quę in fraud. creditor.
13 Quoniam respondetur bonã fidem emptoris nihil operari, stãte mala fide venditoris, qui cum statim commissa hæresi dominium bonorum suorum amiserit, & illud in fiscum transiuerit, tanquam non dominus, non potuit facere emptorem dominum, nec dare, quòd non habebat. l. exẽpto. ff. de action. em pt. l. traditio. ff. de acquir. rer. domin. l. si filius. C. de donationib. l. nemo plus iuris. ff. de regul. iur. cap. quomodo. de consecr. distinct. 4. & cap. Daibertum. 1. q. 7. qua ratione datur rei vendicatio, vt dicit Picus in d. l. post contractum. nu. 69. ff. de donationib. vbi etiã
14 infert idem esse, quando propter delictum publicantur bona ipso iure à die ipsius com missi delicti per statutum, vel decretũ, quia & tunc fisco datur rei vendicatio, per quam res alienatę auocantur à quocunque, etiam bonę fidei possessore, quòd antea voluit Salycet. in d. l. si quis post. col penult. post medium, versic. sed quando alienatio est ante sententiam. C. de bonis proscriptor. de quo tamen infrà dicetur, nec potest ista bona fides iuuare emptorem, quò ad dominium, si-
15 cut iuuat quoad fructus, quia quoad fru-
16 ctuum acquisitionem nõ requiritur titulus, sed sufficit qualis qualis occasio possidendi, Bald. in l. irritam. num. 3. versic. modo queritur. C. pro donato, & in l. Celsus. nume. 19. ff. de vsucap. Francisc. Bec. cons. 95. num. 15. vbi ampliùs vult in acquirendis fructibus sufficere titulum iuris errore quæsitum, quòd secus
17 est, vbi agitur de dominio rerum, quarum acquisitio maioris est preiudicij, quam fructuum lucrum. Bald. in l. venditioni. nume. 2. versic. sed contrarium. C. de vsucap. pro emptor. Castrens. in l. quòd vxor viro, versic. secũ do casu. & versic. aut queritur vtrum lucretur fructus. ff. de acquir. possess. Curt. Sen. consil. 71. nume. 14. versic. vel fuit ratio. Franc. Bec. d. cons. 95. nume. 15. Surd. cons. 115. nume. 4. 5. quinimo, & in acquisitione fructuum non
18 est necessaria bona fides, sed sufficit quod absit mala, licèt non adsit bona, cum inter bonam, & malam fidem detur medium. Rui nu. cons. 41. nume. 30. lib. 1. Corne. cons. 194. nume. 7. lib. 4. Beci. d. cons. 95. nume. 15. & in puncto tradit Surd. d. cons. 115. nume. 6. & 7. vbi etiam alios idem tenentes refert, adeò quòd mirum non est si bona fides causet acquisitionem fructuum, nõ autem acquisitionem rerum, & opinio Iacobi de Arretio, & Cyni in d. l. meminisse. C. ad leg. Iul. Maiest. communiter ab omnibus reprobatur, vt ex prædictis apparet.
19 Nõ etiam prædictis negotium facere videtur, quod non constat aliter, quam ex testimonio admodum Reuerẽdi Domini Inquisitoris, & ex sententia declaratoria, quòd tẽ pore

pore venditionis alienans esset hereticus,
quę attestatio, & sententia non habét aliud
fundamentum, quam confessionis ipsius de-
linquentis, qui licèt malam fidem haberet,
non tamen signa aliqua ostēdit vnquam suę
peruersę opinionis, & quòd propterea tan-
quam Hereticus occultus pœna temporali
20 non videatur puniendus, quia Ecclesia non
iudicat de occultis. c.sicut tuis. de Simon.
cap.agite. de pœnit.distinct.1.& occulta so-
lius Dei Iudicio relinquuntur.cap.si omnia.
6.quæst.1.cap.erubescant.32.distinct.c.Chri
stiana. 32.qō.5.cap.si quis diuina. §.incerta.
30.q.5.per quæ iura ita dixit Locatel. in sua
Inquisit.iudi.in versic.occultum.nu.3. versic.
quæ verò. Idem sentit Cardinal. de Vic.ad
Sanct.Thom.2.2.quęst.11. art.3.& 4. dicens
hæreticum occultum non subesse iudicio Ec
clesię, idem vult Locatel. in loco citato, in
versic.hereticus. nume.24.& in versic. pœnę.
21 nume.6.inquiens, quòd & si pœna ipso iure
imposita liget delinquentem, Id intelligitur
in foro conscientię, non in foro Iudiciali, &
idem voluerunt Gōdisal.in tract.de heretic.
qō.x.Simanch. in Enchirid. de heretic. cap.
42.nume.1.Clar.in §.heresis.nume.23.versic.
quæro an occultus hæreticus. Bursatt.d.cōs.
14.nume.12.& d.consil.280.nu.21.& 22.
22 Quia responderi potest verum esse hereticū
occultum pœna temporali non subiacere, &
solum Deum vltorem habere, nō etiam Ec-
clesiam, dum heresim in mente retinet, nec
alicui eam exponit, nec aliter manifestat,
secus autem, quādo quis confitetur heresim
diu mente, animo, & voluntate retinuisse, &
approbasse, vt in prgsenti casu, quia tūc de-
23 finit dici hereticus occultus, & ei infligitur
pœna legalis à die, qua ipsam heresim am-
plexus est, quia speciale est in heresi, vt quis
24 patiatur pœnam cogitationis, contra l.cogi
tationis.ff.de pœn.ea ratione, quia est deli-
25 ctum, quòd perficitur ex sola animi delibe-
ratione, absque alio extrinseco requisito, vt
declarat Bald.in l.si quis non dicam rapere.
nume.4.versic.istud tamen fallit in heresi.C.
26 de Episcop.& Cler.vbi etiam subdit, quòd
inquisitor hereticæ prauitatis potest punire
hereticum mentalem, qui sibi cōfiteatur de-
lictum, quia cū solus Deus sit scrutator Cor
27 dium, vt notatur in l.2.ff. de interrogat. a-
ction.non aliter quam per cōfessionem pro-
28 prij delinquentis probari potest delictum,
quod sola mente patratur: idem tradiderūt
Ioann.de Anan.in c.si quis Episcopus. nn.7.
de heretic.Felin.in tract.de Conat.colnm.2.
vers.quis casus.iu 3.fallēt. Ponzinib.in tract.
de Lamijs. nume.69.& 70. Carer.in d.tract.
de heret.in princ.num.5.& 6.versic. & dixit.
fol.254.Bursat.d.cons.289.nume.13.& opi-
nio Locat.& aliorum supra citatorum in cō-
29 trarium procedere potest in eo, qui corde
tātummodo incidit in heresim, quam neque
Iudici, neque alij manifestauit, quo in casu
verificantur rationes pro dicta senrentia al
30 legatæ, quia Iudex, cui nihil constat, nihil
iudicare potest, nec proinde Ecclesia debet
eum pro hæretico damnare, secùs vbi quis
fatetur, se amplexum heresim, & de fide ca-
tholica aliter sensisse, quam Sancta mater
Ecclesia Romana teneat, quia tunc tāquam
de re plenè cognita Ecclesia iudicat. l. de
31 qua re. ff.de re iudicat. nec enim vllum ma-
ius mentis nostræ testimonium habemus,
quam emissam verborum qualitatem, Bald.
in l.generaliter. in primo notab.l.C. de non
numerat.pecun.in l.ad cognoscendos. C. de
ingen.manum.in l.tres denuntiationes. col.
1. C.quomodo, & quando Iudex. in rubric.
extra de testib.& in c.super literis. colum.2.
extra de rescript. Tiraq. in repet.l. si vnquā.
in verbo, libertis. nume.18.versic.& alibi. C.
de reuocand. donat. vbi etiam alia in hoc
proposito valde elegantia deducit, & verba
32 indicant animum.l.Labeo. ff.de suppellect.
legat.c.is autem.22.q.2.Bal.in l. sed & repro
baui. in princ.ff. de excus.tut. Tiraq.in repet.
d l.si vnquam. in verbo, libertis.nu.17. vers.
& hæc quidem. C.de reuocand. donationib.
vbi plura alia ad rem hanc allegat.
33 Quod si diceretur cōfessionem postea emis-
sam non debere præiudicare tertio, cui an-
tea ius fuerat quęsitum ex emptione, Anton.
de Butr.cons.5.nume.2. versic. item ex quo.
Alex.de Neuo cons.31.nume.13.Castr. cons.
134.nume.2.cons.110.num.6. lib.1. cons.79.
nume.2.cons.337.num.1.2.& 3.in fine, lib.2.
Crauet.cons.40.num.6.in fine, & in tract.de
antiquit.tempor.in prima parte.§.seu sectio
ne, ampliatur nunc. nume.24.& 25.versicul.
quòd tamen sanè. & §. seu sectione, viso de
verbis enunciatiuis. num.16.versic. istud ta-
men. responderi posset, quòd id in hoc cri-
mine propter illius immanitatē tolleratur,
& ob fauorem animæ, vt timore pœnæ auer
tātur homines ab hæresi, & ob id, quod cum
hæresis in mente retenta aliter probari non
34 possit, vt supra dictum est, lex contentatur
illis probationibus, quæ haberi possunt, &
benè facit Boss.in pract.crimin.tit.de publi-
35 cat.bonor num.76.dicens vnum esse casum,
in quo emens ab hæretico occulto est tutus,
quando scilicet antea fuisset absolutus, nam
tunc alienationes postea factę valerēt, licèt
deinde detecta heresi condemnaretur, quòd
etiam voluit Picus in d. l. post Contractum.
num.77.ff.de donation.
Et ita quæstionem hanc optimè resoluit Surd.
decis.Mantu.247. Incipiente, hæretico. per
totam, vbi ferè omnibus suprascriptis vtitur
fundamentis, licèt non ita roboraris, & sub-
dit ita Senatum illum Mantuanum sensisse,
verum ab eius sententia reuisionē fuisse im-
petratam, quæ tunc pendebat, in qua tamē,
qnale fuerit iudicium ignoro, & si quod idē

fuerit indicatũ teneri potest ex traditis per
cundem Surd.decis.Mantu.289. incipiente,
36 inter alias quæstiones. vbi in causa inter eas
dem partes ventilata, concludit venditionẽ
factam ab hæretico dum lateret heresis, quę
postea fuit detecta, rescindi posse, non ob-
stante, quod ipsa venditio facta sit re ad cri-
das posita, iuxta ordines Mantuæ, nemine
opponente, aut contradicente, & lata sentẽ
tia impositionis perpetui silentij, quibuscun
que ius in ea prætẽdentibus, ex eo quòd de-
37 tecta hæresi vendens priuatus fuit dominio
bonorum, & redditus inhabilis ad contra-
hendum à die commissi delicti, & cridę pre-
38 supponunt habilitatem vendentis, & validi
tatem venditionis, nec firmãt alienationem
nullam, vt ibi per ipsum Surd. alijs etiam ar
gumentis vtentem, quòd optimè notandum
est ad propositum Constitutionum Dominij
Mediolani lib.2.titul. de bonis ad cridas po
nend.vbi traditur modus, per quem quis sci
re possit, An bona sua aliquo laborent one-
re, an verò sint libera, tam ad ea sibi, & po-
steris conseruandum, quam ad vendendum,
& alienandum, & faciendum emptores
tutos,
39 An autem idem sit in crimine lęsę Maiesta-
tis humanę non parum dubitatur, quoniam
& si multi voluerunt in hoc quoque bona ip
so iure publicari. glos.in l.fin. C. de iur. fisci,
lib.10. Dyn. in l.Imperator. ff. de iure fisci,
Angel.in l.si quis post. sub nume.3. vers.2. li-
mito, C.de bonis proscriptor.& ibidem Saly
cet.sub nume. 7.ad finem, versic. item quan-
do post crimen contractum. Luc. de Penna
in l 1.col.1.& 2. C.de petit.bonor.sublat.lib.
10.Boer.decis.277.nume. 12. Clar. in §. læsæ
Maiestatis. num.9.versic.pręterea licet. post
principium, & Menoch.cons.99.num.160.&
seq.tamen communis opinio est Doctorum
40 in contrarium, per text.in l.quęsitum.ff.qui,
& a quib.in l.fi.C.ad leg.Iul. Maiestat.& pro
pterea requiritur sentẽtia condemnatoria,
& priuatiua, ne dum ad aduocationem pos-
sessionis, sed etiam dominij, nec sufficit sim-
plex declaratoria criminis cõfessi. vt volue-
runt Bart.Castrens.& Roman.in d.l.post cõ-
tractum ff.de donation.Bart. in d.l.Impera-
tor.ff. dę iure fisci, & in auth.de incest. nupt.
in princ.& in l.si debitor.ff.quę in fraud.cre-
dit.Bald.in l.1.C.ne ex delict.defunct. Imol.
Castrens.& Aretin.in l.qui à latronibus. §.1.
ff.de Testamen.Boss.in pract.crimin.titul.de
crimin.læsę Maiestat.nume.76.& sequ.& tit.
dę sent.num.48.versic.& in crimine lęsę Ma-
iestatis.Grammat.decis.105.num.12. Gigas
dicta rubr.de pœn.committen. crim.lęsę Ma
iestat.qõ.25.per totam, vbi post multa hinc
inde deducta arbitratur hãc opinionem es-
se veriorem. Gomez. d.c.2.de crim. lęsę Ma-
iestat.nume.17.versic.item postremò. & d.c.
14.de confiscat.bonor.sub nume.4. post ver-
sic.item etiam. & nouissimè Peregrin. d.tit.
1.de publicat.bonor.nu. 171. post versic.ad-
dunt nonnulli. pro qua opinione est textus
ineuitabilis in d.l.quęsitũ.ff. qui, & à quibus
manumis. cuius verba hæc sunt, *Quæsitum
est, an is, qui maiestatis crimine reus est manumit-
tere possit, quoniam ante damnationem Dominus
est*, nam si adhuc dominus est bonorum suo-
rum, sequitur, quòd statim commisso crimi-
ne in fiscum dominium non transiit; Benè
41 tamen verum est, quòd licet dominium bo-
norum talis rei non transeat in fiscum à die
delicti commissi, vt supra dictum est, tamen
is eorum administrationem statim amittit,
vt probat Gigas d.rubr.de pœn. commit.cri-
men læsæ Maiest.q.24.sub num.3. & melius,
& clarius d.q.25.ad finem, sub nume.6. & 7.
vers.videtur propterea. & habetur per Boss.
d.tit.de bonor.publicat.nume.76.& 77. Go-
mez.d.cap.2.num.17.versic. item postremò.
& d.cap.14.sub num.4.post vers. item etiam
principaliter quęro. & ita intelligendus est
text.in l.quisquis. §. emancipationes. & in l.
fin.C.ad leg Iul. Maiestat.in l.donationes in
Concubinam.§.fi.ff.de donationib. in l. quę-
situm est.ff. qui, & à quib.& in l. ex iudicio-
42 rum.ff.de accusation. Vnde non poterit de-
linquens ipsa bona vlterius alienare, cum ei
illorũ sit interdicta administratio, vt in prę-
dictis iuribus probatur, & in illis tradunt
omnes scribentes, & latè ponunt Gigas d.q.
24.in princ.num.1.fol.mihi 302.Boss.vbi su-
pra, Gomez.d.cap.14.sub num.4 post versic.
item etiam principaliter quæro, & Peregr.
43 d.tit.de publicat.bonor.num.175. versic.se-
cunda conclusio.vbi subdit, quòd propterea
sequuta cõdemnatione alienata per fiscum
reuocantur; quod tamen non ita simplici-
ter, & absolutè procedit, sed cum distinctio-
ne, nam aut alienatio est necessaria, puta
pro solutione æris alieni, pro maritanda fi-
lia, cui dos debetur, aut pro alia simili cau-
sa, & non reuocatur, cum ad idem fiscus te-
neatur, nisi in eo, quod iustum excederet, vel
fraudem contineret, aut facta est ex causa
voluntaria, & tunc aut emptori scienti, &
quocũque titulo facta fuerit, reuocatur, aut
ignoranti ignorantia iniusta, & tũc quoque
reuocatur, quia talis ignorãtia habetur pro
scientia, aut ignoranti iusta ignorantia, &
tunc non reuocatur, quia nihil diminutum
videtur, cum iustum pretium fuerit habitũ,
& delinquens remãserit dominus bonorum,
donec per sententiam ei auferantur, nec bo
næ fidei emptor hoc dãno affici debeat, ita
tradit Cyn.post Iacob.de Arretio in l.memi
nisse. post principium, versic. circa legem i-
stam.C.ad leg. Iul. Maiest. Idem voluit An-
gel.nullam de Iacob.de Arret.neque de Cy-
no mentionem faciens in eadem l.meminis
se. post princ. & in l.si quis post.sub nume.3.
& 4.versic.in textu, ibi, ante præscriptionẽ,
& ulla.

& infrà.C.de bonis proſcriptor. & ibidẽ Sa-
lycet.ſub nnme.7.& ſeq.verſic. item quando
poſt crimen cõtractum. & ſequuntur Gigas
d.q.24.nume.2.& 3.fol.mihi 303. Boſſi.d.tit.
de bonor.publie.num.76. & 77. & Peregr.d.
tit.de publication.bonor.nume.176. & 177.
verſ. fallit ſecundum Bart. nec diſſentire vi-
detur Gomez.d.cap.14.ſub d.num.4. & licet
Angel.iu d.l.meminiſſe. in cauſa neceſſaria
exemplificando in cõſtimtione dotis aliud
videatur dicere, tamen eum reprobat Pere-
grin.d.nume.177.verſic. quid ergo ſi aliena-
uerit pro dotanda filia. & ipſemet Angel.in
d.l. ſi quis poſt. tranſit cum eadem ſenten-
ria ſupra relata, à qua non videtur receden-
dum, & cum prædictis conuenit Carpan. in
Commentar. ad cap.omnium. circa finem,
nume 902.& ſeq.verſic.ex cauſa oneroſa. &
nume.911.verſit de iure autem.in Conſtitu-
tione dominij Mediolani, tir.de iure, & pri-
44 uileg.fiſci, & vbi reuocationi locus eſt, vna
cum re alienata veniunt etiam hoc caſu fru
ctus, vt per Gomez.d.cap.14.ſub nume.4. in
fine, verſic.an autem in caſibus. & per Car-
pan.in d.§.omnium. nume.897.verſic. reuo-
catio alienatorum. & de pretio idem dicen
dum eſt, quod ſupra dictum fuit in hæreſi
per ibi allegata, quæ hìc minimè ſunt re-
petenda.

45 In alijs autem delictis pręter crimen læſæ
Maieſtatis Diuinę, & humanę iure commu-
ni inſpecto abſque aliqua difficultate proce
deret concluſio, quòd quęcunque alienatio-
nes à delinquente occultò factę ignorãti, &
bona fide acquirenti valerent, nec reuocari
46 poſſent per fiſcum, qui ante ſententiam cõ-
demnatoriam, vel ſaltem ante cœptum Iu-
dicium criminale contra talem delinquen-
tem, non habet illius bona hypothecata, vt
tradit in d.l.ſi quis poſt.C.de bonis proſcri
pt. Cyn.iu fine, Bald. nume.4. verſic. quęrit
Cynus. Angel.ſub nume.4.verſic. reſtat ergo
videre. & Salycet. ſub num.9.verſic.ſed tune
reuocari poteſt in dubium. Bartol. Alex. &
alij in l.reſcriptum. in princ.ff.de pactis, vbi
Iaſ.nume.49. teſtatur de communi, gloſ. &
Bart.in l.aufertur.§.fiſcus.ff. de iure fiſci, ad
quę dicta ſe remittit idem Bartol. in l. quòd
placuit. cod.tit.& ibi etiam Alberic. de Ro-
ſate, qui ad ibi dicta ſe remittit in d.l.aufer-
tur.§.fiſcus. Fulgoſ.conſ.179.num.3. Gomez.
d.cap.14.de confiſcat.bouor.ſub nu.4.verſic.
ſecundo quia pro delicto. Neguſan.in tract.
de pignor.& hypothec.in ſecunda parte, in
quarto membro num.115.Boſſ. in pract.cri-
min.titul.de bonor.publicat.nume.81. Clar.
in pract.crim. q.78.in fi.nume.32. Peregrin.
in tract.de iure, & priuileg.fiſci, lib.6.tit.6.
de pignor.& hypothec.nume.12.verſ.ſecun-
do limita in pœn. fiſcalib. Farinac.in pract.
crim.tit.de delict.& pœn.q.25.nume.190. &
ſeq.verſic. limita 14. & principaliter ſecun-
dum regulam, Claud.Battandier.in practic.
crim.regul.140.in princ.Franc.Bec.conſ.57.
nu.6.Surd.conſ.199.nu.9.

47 Sed difficultas eſſe videtur quando ex iure
municipali datur fiſco hypotheca bonorum
delinquentis à die commiſſi per eum delicti
pro omni pœna, quę ex eo illi imponeretur,
in quo caſu videretur ius fiſco cõpetere ad
reuocationem quomodocunque alienatorũ
poſt ipſum commiſſum delictum propter di
48 ctam hypothecam, ſed certè ex quo delin-
quens non ſolum remanſit Dominus bono-
rum ſuorum poſt delictum commiſſum, ve-
rum etiam eorum adminiſtrationẽ habuit,
nec dominium ſtatim in fiſcum tranſiuit, vt
in crimine hęreſis, nec bonorũ adminiſtra-
tio prohibita fuit, vt in crimine lęſę Maie-
ſtatis, vtique alienationes nedum neceſſa-
rię, ſed etiam voluntarię, tam titulo lucrati-
uo, quam oneroſo factę ad fauorem ignorã-
tis, & bona fide acquirentis valere debent,
nec reuocari poſſunt, quemadmodum non
reuocãtur in crimine lęſę maieſtatis, in quo
maior adeſt ratio, ex quo ſi dominium non
tranſit ſtatim in fiſcum, nec publicatio fit
ipſo iure ſaltem bonorum adminiſtratio in-
49 terdicta eſt incontinenti, quod ſecus eſt in
alijs criminibus, in quibus nec confiſcatio
fit ipſo iure, nec adminiſtratio bonorum in-
terdicitur, vt voluerunt in d.l.ſi quis poſt. C.
de bon.proſcript. Cyn.uume.2. verſic.1.quę-
ro. Bald.uume.2.verſic.in textu, ibi, emanci-
patos. Angel.num.3.& 4.verſic.in textu, ibi,
anre proſcriptionem, & infra. Salycet.num.
7.& ſeq.verſic.item quando poſt crimen cõ-
tractum. Boſſi.d.tit.de bonor.publicat.num.
76.& 77. Peregrin.d.tit. de publicat.bonor.
nume.157.verſic.amplia deinde. nume.158.
verſic. limita quę dicta ſunt. & nu.178. verſ.
tertia concluſio. vbi tamẽ multum dubitat,
50 & non ſine ratione in alienatione titulo lu-
cratiuo facta quę longè facilius arguitur ſu-
ſpecta, quã titulo oneroſo facta per ea, quæ
ibi adducit Ant.Gomez.tom.3. variar.reſo-
lut.de delict.cap.14. de confiſcat. bonor.nu.
4 verſic.item etiam priucipaliter quęro, an
in caſibus. circa medium, ibi, ſi verò talis
reus delinquẽs alienauit poſt delictum com
miſſum. Carpan.in comment.cap.omnium.
ſub tit.de iur.& priuileg.fiſci in nouis conſti
tution. dominij Mediolani ad finem. nume.
912.& 913.verſic. in alijs autem caſibus. &
videtur text.in l.poſt contractum. ff.de dona
tionib. qui loquitur etiam in alienatione ex
titulo lucratiuo facta, & à fortiori ſeruiunt
authoritates citatæ in crimine lęſę Maieſta-
tis ad ſuſtinẽdas alienationes per delinquẽ-
rem factas poſt delictum occultum acquirẽ-
51 ti bona fide, quę enim valent eo in caſu, ma-
gis ſubſiſtunt in alijs minoribus delictis, ar-
gumento authent.multò magis.C. de ſacro-
ſanct.eccleſ. & authent. multò magis. C.de
Epiſcop.

Episcop. & Cleric. & ad ius fisco ex hypothe
ca competens respondetur, quòd talis hypo
52 theca non præiudicat tertijs possessoribus
bona delinquentis cum titulo possidētibus,
vt declarat Negus. in d.4. membro secundæ.
partis nume.116. versic. tenet etiam. qui in
hoc sequitur Alex.in d.l.rescriptum. sub nu.
9. ff. de pactis, & ad Negusant. se remittit
Bossi.in pract.crimin.tit.de fisco, & priuileg.
53 eius, nume.31.in fine post versic. fiscus dum
contrahit. & sic videretur quodammodo di-
cta hypotheca incipere, cum de delicto ha-
betur notitia, & nō priùs, quod apertiùs pa-
tebit ex infrà statim dicendis in creditori-
bus talis occulti delinquentis, quibus hypo-
54 theca illa non nocet, Et quando in his casi-
bus, in quibus bona non confiscātur ipso iu-
re, nec interdicta est bonorum administra-
tio delinquenti fit reuocatio alienatorum,
tunc non fit restitutio fructuum nisi à die la-
tæ sententiæ, vt concludunt Gomez. d. cap.
14.de cousiscat.bonor.sub nu.4. in fine versi.
an autem in casibus. & Carpan.in d.cap.om
nium. num.898.versic. aut non publicantur.
55 licèt subdat quod vbi ex statuto datur hypo
teca à die commissi criminis veniat restitu-
tio fructuum ab ipso die facti delicti, & pre-
tium restituitur in dictis casibus, vt per Bos-
si.d.titul.de bonor.publicat.nu.77. per Car-
pan.vbi supra nu.912.& 913.vers.in alijs.vbi
dicit esse communem opinionē contra Bar.
& per Peregr.d.titul.de publicat. bonorum,
nume.158.
56 Cæterum quoad creditores bona fide cum
occulto delinquente contrahentes, res clara
videtur, quod circunscripto statuto dāte hy-
potecam fisco à die commissi criminis, ipsi
creditores etiam personalem tantum habē
tes, vel etiam chirographarij fisco præferū-
tur, quia nullum ius eo tempore compete-
bat fisco in bonis delinquentis, quoad hypo
tecam, vt supra dictum est, & est communis
opinio, Couar.lib.1. variar. resolut. cap.16.
post nume.8.Clar.in pract.crim.q.78. nume.
31.versic.vidi quandoque. Peregr.in tract.de
iur.& priuil.fisc.lib.4.tit.vlt.nume.x1, versic.
vtrum autem. & probatur in l.vnica. C. pœ-
nis fiscalib.creditor.lib.10.in l.quod placuit
ff.de iure fisci, in l.rescriptum. ff. de pact. &
57 idem est stante dicto statuto dante hypote-
cam fisco à die criminis commissi, quia ad-
huc dicti creditores anteponuntur fisco, vt
habetur per Doctores in d.l.si quis post. vbi
præcipuè Cynus ad finem, Angel.sub nume.
4.versic.testat ergo videre. & Salycet.nume.
9.ad finē, versic.nec obstat.§.fiscus. latè Ne-
gus.in d.4.membro secundæ part. num. 115.
post versic.& prædicta militant.& num.116.
versic.tenet etiam. Bossi.d.tit.de fisco, & pri-
uil.eius, nume.31.in fine, dum se remittit ad
Negusan.Carpan.in d.§.omnium.in fine, nu.
964. versic.creditor quoque. & optimè facit
Gigas d.tit.de pœn.commit.crimen læsæ Ma
iestat.q.27.in tota fol.mihi 307.vbi etiam in
58 crimine læsæ Maiestatis humanæ vult soluē
tem delinquenti occultò liberari, nec à fisco
pro alia solutione molestari posse, etiam qđ
59 vt antea probatū fuit in eo crimine statim;
quod cōmissum fuit interdicta sit delinquen
ti bonorum administratio, si etenim hoc est
in eo crimine, multò magis in alijs proce-
dit, in quibus delinquenti permissa est bono
rum suorum administratio, vt ibi per ipsum
Gigāt.quem sequutus est Carpan.in d.§.om
nium. nume.861.& seq.vers.delinquenti au-
tem, & infrà. & est text.in d.l.aufertur.§. in
reatu.ff.de iure fisci, cuius verba sunt infra-
scripta, *In reatu Constitutus bona sua admini-
strare potest, eique debitor rectè, bona fide sol-
uit*, & secundum hanc opinionem vidi ipse
60 iudicari Florentiæ per tres Iudices concor-
diter, qui fisco prætulerunt omnes delinquē-
tis creditores nedum hypotecarios, sed etiā
personalem tantum habentes, & chirogra-
pharios, qui post commissum delictum cum
occulto delinquente contraxerunt bona fi-
de, non obstante cōtradictione fisci ex lege
anni 1565. dante ipsi fisco hypotecā in bo-
nis delinquentis, statim ipso delicto cōmis-
so, propter quam hypotecam prætendebat
se potiorem dictis creditoribus in tempore
posterioribus; etiam hypotecarijs, per regu-
lam cap.qui prior in tempore; de regul. iur.
in 6. à qua quidem determinatione non cre
derem facile esse recedendum prout ipse in
contingētia facti non recessi, quia huiusmo
di statutum est Correctorium iuris Commu
nis, & valdè iniquum contra creditores bo-
na fide cum delinquente occulto contrahē-
tes, vt per Boss.d.tit. de bonor. publicāt. sub
nume.76.vers.non omitto, vbi etiam subdit
ex mente Pichi per eum relati, quòd fortè
61 non valet, vel saltem non est obseruandum,
& dato quod valeret; & obseruari deberet,
negari non potest, quin strictissimè sit intel-
62 ligendum, & ita interpretandum, vt tertio
damnum sine sua culpa non inferatur, etiam
impropriando eius verba, Doctores in l.fin.
§.in computatione.C. de iure delibet. Alex.
cons.36.nume.15.lib.4.Deci.cons.445. num.
50.Menoch.cons.401.nume. 70. Cephal.cōs.
535.nu. 27. & alij qui consultò omittuntur,
63 Nec paruifaciēda est opinio eorum, qui ita
iudicando tenuerūt, quia ex ea sic dicta lex
Florētina interpretata videtur, à qua inter-
pretatione non videtur recedēdum, imo se-
cundum eam est iudicandum, cap.dilectus.
§.fin.de consuetud.l.si de interpretatione.ff.
de legib.glos.in §.omnis. in verbo, cōfestim.
Instit.de verbor.obligat. Castrens.cons.314.
ad finem, lib.1.Deci.cons.344.num.2. Socin.
cons.145.nume.2.lib.1.Crauet.cons. 201.nu.
x1.Onded.consil.6.nume.31.& 32. & consil.
93.num.21.lib.1.Cephal.cons.331.num.31.
& seq.

& seq. Franc. Beci. conf. 101. sub nume. 49. Cum autem in tota hac exhitatione actum sit de alienatione facta, & debito contracto p delinquentem occultum, non ab re videndu videtur, quid sit delictum occultum, quod
64 quidem esse dicitur, quando nulla ratione potest probari, vel de quo nullus loquitur, quia nescitur, vt docet Alberic. de Rosat. in ditionario in verbo, occultum. vel quando fuit commissum etiam, & delatum nõ est, nec in cognitionem Iudicis fuit deuentum, vel quando non sit manifestum, publicum, aut notorium, Ptoc. conf. 30. num. 77. versicul. & prætensum. & tradit Carpan. in dicto cap. omnium. num. 910. vers. & quando delictum occultum esset.

EPITOME.

An dicere ad Corpus, vel ad sanguinem Dei sit blasphemia, adeò vt sic dicens pœna blasphemiæ puniatur, an verò mitiùs sit condemnandus, & an talia verba proferens ex iracundia, vel dolore aliquo motus excusetur, vt saltem leuiori pœna teneatur, & de nonnullis alijs ad blasphemiæ materiam pertinentibus.

SVMMARIA.

1 *Blasphemia nunquid sit dicere ad corpus, vel ad sanguinem Dei. & nume. 7. 12. & 25.*
2 *Natura diuina, nec corpus, nec sanguinem habet.*
3 *Iurans per corpus, vel per caput, aut membra Dei puniendus est.*
4 *Blasphemia apud Legistas dicitur omne conuitium, contumelia, vel maledictum prolatũ in Deum, vel sanctos. & nu. 23.*
5 *Iurans per membra pudenda Dei blasphemare dicitur.*
6 *Blasphemia est dicere,* Potta della nostra Dõna Vergine Maria.
Beatissima Virgo Maria semper pro peccatoribus intercedit. ibid.
8 *Deus post Christi incarnationem dicitur habere corpus, & sanguinem.*
9 *Verba dispositionis cui non conueniunt, nec ipsa dispositio conuenire debet.*
10 *Christus est verus Deus, & verus homo,*
11 *Christus habet corpus, & sanguinem, Patrem, & Matrem.*
13 *Theologi sunt consulendi in materia peccati.*
14 *Verba hæc, ad corpus, vel ad sanguinem Dei, propriè Deo non conueniunt, nisi per communicationem Idiomatum.*
15 *Verba hæc, ad corpus, vel ad sanguinẽ Dei, prolata à persona scientifica, vel sæpius solita illa dicere, blasphemia sunt, secus si à persona rustica, & idiota quia citra pœnam blasphemia puniretur. & nu. 16. 20. & 31.*
17 *Voluntas dubia proferentis declaratur ab ipsomet proferente, vel in eius fauorem interpratatur.*
18 *Sententia benignior in obscuris sequenda est.*
19 *Fiscus vel obtineat, vel succumbat, non recuperat. nec restituit expensas.*
21 *Verba hæc, ad corpus, vel ad sanguinem Dei, possunt intelligi etiam de Deo creato.*
22 *Christus est Deus.*
24 *Blasphemia, conuitium, vel cõtumelia, & maledictum valdè differunt inter se.*
26 *Oratio hæc, ad corpus, vel ad sanguinem Dei, nõ habet tempum præteritum, nec præsens, nec futurum.*
27 *Verba, ad corpus, vel ad sanguinem Dei, nisi in contemptum Dei proferantur, non sunt blasphemia.*
28 *Iurans, ad corpus, vel ad sanguinem, vel alia membra Christi irreuerenter, & in contemptũ, punitur de blasphemia.*
Secus si non in contemptum, vt infra nu. 29.
30 *Iurans, ad corpus Dei, magis punitur, quàm iurans, ad corpus Christi.*
32 *Pœna blasphemiæ ex Decreto Magni Ducis Etruriæ, quæ sit.*
33 *Pœna blasphemiæ non puniuntur blasphemantes ira, vel dolore moti, sed mitiori.*
34 *Pœna blasphemiæ puniuntur blasphemãtes ira, vel dolore moti, si dolor vel ira ex iniusta, vel leui causa ortum habuit.*
35 *Blasphemia vt plurimum ex iniusta causa procedit.*
36 *Pœna blasphemiæ non minuitur, licet quis raro, & non nisi iratus blasphemet.*
37 *Homicidia, vt plurimum ex iracundia committuntur.*
38 *Blasphemia æqualiter in omnibus punitur.*
39 *Exemplum pueri quinque annorum recensetur ob blasphemiam ad inferos damnati.*
40 *Blasphemia adeo immane crimen est, vt nihil inueniatur ipso adibilius.*
41 *Blasphemia à periurio quid differat.*
42 *Blasphemia veniam non meretur apud Deũ.*
43 *Blasphemia pœna mortis punitur.*
44 *Blasphemia multorum malorum est causa.*
45 *Principes, ac Magistratus non punientes blasphemantes grauiter peccant.*
46 *Blasphemia detestabilior est quolibet peccato.*
47 *Blasphemia quam graue sit peccatum, ex multis authoribus demonstratur.*

CASVS

CASVS DVCENTESIMVS NONAGESIMVSSEXTVS.

1 QVAESITVM pluries fuit, an dicere ad Corpus, vel ad sanguinem Dei sit blasphemia, adeò vt sic dicēs teneatur pœna statuti, vel Edicti punientis blasphemantem Deum, & prima facie videbatur dicendum quòd esset blasphemia, ex quo tribuuntur Deo ea, quæ non sunt, quoniam Diuina na-
2 tura, nec corpus, nec sanguinem habet, secundum Bearum Thomam secunda secūdæ quæst. 13. artic. 1. latè Decian. in tract. crim. lib. 6. cap. 2. nume. 1. Tom. 2. Horat. Rouat. in decis. diuers. Rotæ Lucens. decis. 150. num. 1. & 2. Farin. in pract. crim. tit. de delict. & pœnis, quæst. 20. nume. x1. versic. amplia tertio. Couar. in cap. quamuis. in prima parte. §. 7. nume. 8. de pact. in 6. Menoch. in tract. de arbitrar. Iudic. lib. 2. cent. 4 casu 375. nume. 3. Mascard. in tract. de probat. tomo 1. conclus. 195. num. 2. & x1. Et propterea iurantes per
3 corpus, vel per caput, aut per membra Dei puniuntur, Bart. in authent. vt non luxurientur contra naturam, per illum textum, Archidiac. in cap. si quis per capillū. 22. quest. 1. Ioann. de Anan. in cap. 2. colum. 9. in fine glosæ primæ, de Maledicis, Angel. & Imol. in l. his verbis. §. 1. ff. de heredib. instituend. Boeri. decis. 301. nume. x1. in princ. Decian. d. cap. 2. nume. 13. & 14. versic. sed & iurare. Bossi. in pract. crim. titul. de inquisitione. sub num. 130. & 131. versicul. sed si quis iurat per capillos. Bonifat. de Vitalin. in tract. de malefic. rubr. de pœna blaspheman. num. 1. Thesaur. decis. Pedemont. 241. in princ. sub num. 1. Mascard. dicta conclus. 195. nume. 6. versic. an verò. Farinac. dicta quest. 20. nume. 18. & 19. in 7. ampliat. Menoch. d. casu 375. nume. 13. & 14.
Quod præsertim videtur dicendum secundū
4 Legistas, penes quos omne conuitium, contumella, vel maledictum prolatum in Deū, vel in sanctos est blasphemia. Alexand. cons. 233. sub nume. 3. versic. nec refert. lib. sexto. Socin. cons. 102. nume. 5. & 6. lib. 1. & consil. 119. nume. 2. & sequent. lib. 4. Grammat. decis. 50. nume. 6. & seq. Clar. in §. blasphemia. in princ. attestās de communi opinione post Angelum de Malefic. & Augustin. in additionib. in verbo, verba iniuriosa. nume. 13. & alios per eum relatos, cum quibus conuenit Lucas de Penna in l. omnes. colum. 2. & sequ. versic. & nota, quod blasphemia. C. de delator. lib. 10. idem tenuit Decian. d. cap. 2. sub d. nume. 13. & 14. & voluit etiam Thesaur. d. decis. 241. sub nume. 3. ad finem, versic. item si dicatur ad Corpus, vel ad sanguinē. & nu. 4. versic. ego tamen. Boss. vbi supra sub nume. 131. versic. aduerte tamē. Horat. Rouat. d. decis. 150. nume. 3. versic. neque nos. Mascard. dicta conclus. 195. nume. 3. versic. item dicitur quis blasphemare. Alexand. d. cons. 233. num. 3. versic. nec refert. lib. 6. Menoch. d. casu 375. nume. 19. versic. ego opinor. Farinac. d. quæst. 20. num. 22. & sequent. in 8. ampliat. Grammat. super Constit. Regni lib. 3. rubric. de blasphemāribus Deum, & Virginem Mariam. in Constit. blasphemantes. sub nume. 24. vers. & dicit Bart. fol. mihi 114. Courad. in pract. crim. rubr. de iniuriantibus. nu. 25. vers. pœna iridem alia est. fol. 409.
5 Quod fortiùs procederet si iuraretur p mēbra pudenda, quę cum honestate non nominantur etiam inter homines, vt voluerunt Bartol. in d. authent. vt non luxurientur contra naturam. nume. 2. Lucas de Penna in d. l. omnes. in septimo modo, Summa Armilla in §. blasphemia. in princ. Alex. Socin. & Grāmat. in locis supra relatis, diffusè Decian. d. cap. 2. nume. x1. vers. hinc etiam fit. & nume. 19. versic. in Beatam etiam Virginem, vel Sanctos. Thesaur. d. decis. 241. nu. 1. in princ. Bossi. d. tit. de inquisitione. nume. 130. versic. & quid sit blasphemia. & iterum nume. 131. ad finem, versic. non obstat textus. Mascard. d. conclus. 195. nume. 5. versic. præterea, & alibi. Farinac. d. qō. 20. nume. 16. & 17. in sexta ampliat. & num. 21. versic. sublimita præcedentem limitationem. Menoch. dicto casu 375. nume. 16. Grammat. in d. const. blasphemantes. nume. 10. versic. & adde. Boeri. dicta decis. 305. sub nume. 1. versic. & Baldus. Ex
6 quibus alias de blasphemia puniendum putaui in pœnam Edicti contra blasphemantes eum, qui dixerat, *Potta della Nostra Donna Vergine Maria*, & nunc idem audacter facerem si casus eueniret, & iudicium meum exigeretur, est enim valdè impiū iurare per similia verba tam pudenda Beatissimę, Immaculatæ, & Gloriosissimæ semper Virginis Matris Mariæ, quæ sēper pro nobis peccatoribus apud Deū intercedit, & cuius precibus, & auxilio omnes tuemur, & qui in eā similia verba profert pudibunda, omni malo dignus est, & sęuere puniendus, non secus ac si in Deum ipsum maledixisset, a quo tot gratijs, & priuilegijs impleta fuit etiam viuens in terris, & in proprijs istis terminis ita sentire reperio. Boeri. d. decis. 301. nu. 1. in fi. vers. & ideò quantum.
7 Cæterū, quòd dicere ad Corpus, vel ad sanguinem Dei, non sit blasphemia, nec proferens dicta verba de blasphemia condemnari possit, probari videtur ex eo, quòd Deus
8 post Christi Saluatoris Nostri Incarnationem dicitur habere Corpus, & sanguinem, vnde dici non potest, quòd aliquid attribuatur Deo, quòd verum non sit, vel ei non conueniat, adeò quòd, si non conueniunt verba diffinitionis blasphemię, dispositio contra
9 blasphemantes procedere nō possit per regulam,

gulam, quòd cui non conueniunt verba di-
spositionis, nec ipsa dispositio cõuenire de-
bet.l.1.§.dolum.ff.de dolo,l.ita aũt. in princ.
ff.de administr.tutor.l.4.§.toties.ff.de damn.
infect.cum vbique notat.per Doctores. Ca-
stren.cons.291.nume. 1.in fine lib. 1. Crauet.
cons.10.num.7.Corne. cons.90.num.3.lib.3.
Tiraquel.in tract.de retract.Lignag.§.2.gl.1.
nume.15,versic.quod si hæc. quandoquidem
quilibet Christianus credit in filiũ Dei Do-
minum nostrum Iesum Christum, qui est ve-
10 rus Deus, & verus homo, & pro nobis effu-
sit sanguinem suum iuxta Simbolum Aposto
lorum recitatũ à Sacro Sancto Concilio Tri
dentino Sess.3. super decreto Simboli fidei,
in illis verbis, Deum de Deo, lumen de lumi
ne, Deum verum, de Deo vero, passus etiam
pro nobis, & homo factus est, & plnries in
sacris litteris, hoc idem in substantia legi-
tur, cum in oratione dominica Beatissima
Virgo Maria nominetur Mater Dei, & etiã
in hymno, Aue maris stella, Dei Mater Al-
ma. Adeò quòd dicendo Deum habere Cor
pus, & sanguinem, nihil falsum Asseritur,
11 quia Iesus Christus haber Corpus, & sangui
nem, Patrem, & Matrem, & proptere a nul-
la resultat blasphemia; Hoc ipsum apertis-
simè probatur ex verbis Edicti in Magno
Ducatu Hetruriæ in illis verbis, *Che non sia
alcuno, che ardisca, à presuma bestemmiare il sã-
tissimo nome dell'Omnipotente Iddio, & della sua
Illibata Genitrice Maria sempre Vergine Glorio-
sissima*, quia dicta verba non tribuunt matrẽ
Omnipotenti Deo Patri, sed Deo Creato
Domino Nostro Iesu Christo nato ex Maria
Virgine, & in puncto, quod sic dicere, non
12 sit blasphemia, volunt Summa Armilla in
§.blasphemia.nume.1.ad fin.Diuus Thomas
secunda secundę quæst.13.art.2.versic.ad ter
tium, summa summarum part.prima, tit. de
blasphemia, col.2.versic.7.Gaietan. in sum-
ma, in verbo, blasphemia. versic. sciro quo-
que. Viguer. Granat. in suis institutionibus
Christi nume.110.lit. C. tit. de blasphemia;
vers.nunc autem postquam Verbum caro fa
ctum est. Frater Siluester de Prierio in sum-
ma, in verbo, blasphemia. Nauar. in addi-
tiou.ad Capit.quando. de Cõsecratione di-
stinct.1.num.52.Et in Manuali Confessario-
rum sub rub.secundi præcepti cap.12.nume.
81. Frater Hieronym. Panormitan. ordinis
Prędicatorum in Confessionario sub rub.pri
mi præcepti, versic.biastemare. & nouissimè
Dominus Horatius Rouatus Prisciančsis vi-
que de anno 1581. Collega meus amantissi-
mus in Rota Senensi d.decis.150. sub nume.
13 2.quibus quidem patribus maximè verò sa
cris Theologis standum videtur, ex quo præ
dicta verba materiam peccati concernunt,
cap.licèt mulieres. de iure iurãdo lib.6.cap.
veterum. & ibi glosa, nona distinctione, In-
nocentius in cap.1.de operis noui nũciatio-
ne, Lanfranc.de Orian.in cap.quoniam con
tra. in verbo, testes. versic.quęro nunquid in
causa.de probation.Fulgos.in l.præscriptio-
ne.C.si contra Ius, vel vtilitatem publicam,
Rouatus.d.decis.150.nu.2.in fi. & vltra eum
latè Alex.cons.1.nu.10. vers. & si.lib.2. Dec.
cons.111.nu.6. & 7.
14 Nec tenendo hanc sententiam obstant Do
ctores in contrarium allegati, quia intelligẽ
di sunt, quando Constar, quòd proferens ta-
lia verba intellexerit de Deo, tanquã de pri-
ma persona summæ Trinitatis, cui propriè
non conueniũt, nisi per communicationem
Idiomatum, & hoc modo accipiendo dicta
verba, verum esset dicere in illis diffinitionẽ
blasphemiæ verificari, q.a omnipotenti Deo
Patri tribueretur falsum, siue quòd illi non
15 conuenit, & proinde esset blasphemia, hoc-
que procederet absq; dubio, si persona, quæ
prædicta verba protulit, esset scientifica, &
per rationem intellectus, & studij sciret di-
scernere personam Patris, à persona filij, cõ
siderata significatione verborum, secundum
Diuum Thomam d.art.2.versic.ad tertium.
Item, & quando hoc eidem dicta verba dicẽ
ti frequenter idẽ accidisset, nec curasset ad-
hibere remedium opportunum, quasi quòd
tunc lata culpa dolo esset ęquiparanda.l.qđ
Nerua. ff.depositi, Antonin.in Summa tit.8.
cap.7.in princ.& ita in indiuiduo respondet
16 Rouarus d.decis.150.sub nume.3. versic.ne-
que nos, & infra. Secus autem quando per-
sona proferens dicta verba esset ignara, ru-
stica, Idiota, & nesciens literas tales, ex qui-
bus sibi innotescere possit distinctio vera, &
clara personarum Sanctissimę, & Indiuiduę
Triniraris, quia tunc à blasphemia excusa-
tur, censeturque ea verba protulisse in sen-
sum sibi minus pręiudicialem, intelligendo
de persona filij, & sic de Deo Incarnato, &
præsertim vbi aliàs de similium verborum
prolatione molestatus non fuerit, ita dicit
Rouatus dicta decis.150, sub nume.3. versic.
secùs verò.
17 Additur, quòd in dubia voluntate, & inten-
tione proferentis dicta verba standum esset
declarationi ipsius proferentis.l. si quis intẽ
tione.ff.de iudicijs, Ias.in §.sed istæ.num.88,
& sequent.versic.in ead.glos.ibi, per testes.
Institut.de actionibus, & eo non declarante
in eius fauorem facienda esset interpreta-
tio, Alex.cons.183.nume.7.lib.5.Dec.consil.
493.nume.16.& tantò magis, cum dicta in-
terpretatio veniat ad excludendum delictũ,
cap.Ellote.de regul.iur.in 6.l. merito. ff. pro
socio, Alex.cons.233.num.9.lib.6. Alciat in
tractat.de præsumpt.regul.3. pręsumptione
prima nume.3. & 8.& vt per Rouatum dicta
decis.150.nume.4.versic.sed dato etiam. Et
benè facit Decian.d.lib. 6. cap. 6. nume. 15
versic.porro si verba. vbi probat, quòd quan
do verba possunt sonare in blasphemiam, &

in non blasphemiam nunquam ea proferēs de blasphemia condemnatur, quia ample-
18 ctendus est ille sensus, per quem ea excluditur, nisi aliter ex coniecturis, vel ex qualitate personę proferentis suadeatur; Vnde Rouatus subdit per Rotam illā Lucensem fuisse absolutum quendam Matteum Idiotam, qui dicta verba protulerat à pœna blasphemiæ, in quam fuerat condemnatus à Domino Pretore illius Ciuitatis, absoluto fisco ab expensis propter senteтiam, quam in prima instantia fauorabilem obtinuerat, licèt potuisset Rota illa dicere, quòd fiscus obtinens
19 non recuperat à victo expensas litis, nec succumbens victori restituit. l. fin. C. de fruct. & lit. expens. Antonius Colomb. in tract. de ordine procedendi in causis criminalibus, art. 538. Bald. in l. qui crimen. nume. 20. C. qui ac cusar. non poss. Boeri. decis. 324. in princip. nume. 1.
20 Et secundum istam opinionem Rotæ Lucēsis sæpissimè votaui Florētię ad fauorem inquisitorum de blasphemia; qui erant ignari litterarum, & nesciebant scribere, nec legere, vel tantum nō sciebant, vt capaces dici possent verę distinctionis personarum Sāctissimæ Trinitatis, & secundum vota mea indicatum fuisse certissimè scio, pro qua opinione faciunt Farinac. d. quæst. 20. sub nu. 19. in fine, versic. & rursus. Decian. d. lib. 6. c. 5. nume. 3. versic. deinde volentes excusari à pœna blasphemię dicentem ad corpus, vel ad sanguinem Dei, quæ verba non sunt vnicuique nota, & aperta, quòd importēt blas-
21 phemiā, cum possint intelligi de Deo Creato, & quia communis vsus loquendi confundit ista verba ad Corpus Dei, & ad Corpus
22 Christi, qui etiam Deus est, Nec, vt aliquid vltra Rotam Lucensem dicam, verum videtur, quod secundum Legistas omne Conui-
23 tium, contumelia, vel maledictum prolatū in Deum, vel Sanctos sit blasphemia, quia valdè differunt inter se blasphemia, conui-
24 tium, vel contumelia, & maledictum, vt docet Lucas de Penna in d. l. omnes. colum. 2. versic. differt autem. & versic. sic, & differt. C. de delator. lib. 10. vltra quòd dici potest,
25 quòd quis dicendo ad Corpus, vel ad Sanguinem Dei non dicatur maledicere, quia nihil dicitur mali de præterito, nec de pręsenti, & sic loquendo non est optare malum in futurum, & propterea non dicitur quis
26 blasphemare, quia ista oratio non habet tēpus præteritum, nec pręsens, nec futurum, vt colligitur ex doctrina Bartoli in l. item apud Labeonem. §. ait Prætor. nume. 4. & 5. vers. quæro vtrum. ff. de iniurijs, quem tamen reprobat Bossi. d. tit. de inquisit. num. 131. & latiùs. Farinac. d. quæst. 20. in 8. ampliat. nu. 21. & seq. & aliquid habetur per Ang. de Malefic. in dicto verbo, verba iniuriosa. nu. 12. & ibi etiam per August. in additiou.

27 Non etiam qui talia verba dixit iniuriam, aut Contumeliam Deo, aut homini fecisse videtur, ideoque de blasphemia puniri non potest, nisi in contemptum Dei ea protulisset, quo in casu ex mente omnium de blasphemia puniendus esset, vt per Boss. d. titul. de inquisitione, sub num. 130. & 131. per Decian. d. cap. 2. nume. 13. & 14. versic. sed & iurare. Per Thesaur. d. decis. 241. num. 3. versic. secus verò quando in contemptum. Boeri. d. decis. 301. sub nume. 1. Farinac. d. quęst. 20. in 7. ampliat. nume. 18. & sequent. Conrad. in d. rubric. de iniuriant. sub num. 25. versic. pœna idem alia est. fol. 409. Augustin. ad Angel. in d. verbo, verba iniuriosa. sub nu. 14.
28 Quinimo, & iurantes ad Corpus, vel ad Sāguinem, vel ad alia membra Christi irreuerenter, & in contemptum puniūtur de blasphemia secundum Boer. d. decis. 301. sub nu. 1. versic. quinto si Deo. Conrad. vbi supra sub dicto nume. 25. Bossi. sub d. num. 131. ante finem, Angel. de Malefic. in loco allegato, nu. 14. & ibi etiam Augustin. in additionib. Grāmat. in d. Constit. blasphemantes. nume. 11. & 12. & nouissimè Decian. d. cap. 2. num. 13.
29 & 14. qui tamen vult secus esse si non in contemptum sic iurassent, quo in casu pœnam blasphemiæ minuēdam esse tradit, & latiùs hoc idem postea firmat eodem lib. 6. cap. 5. nume. 2. versic. prima ergo defensionis species. nec dissentire videtur Thesaur. d. decis. Pedemont. 241. nume. 4. versic. ego tamen.
30 dum facit differentiam, an dicatur ad Corpus Dei, vel ad Corpus Christi, infertque, quamuis vtraque videatur aliquo modo blasphemia, & irreuerentia, primam magis scādalosam esse, & seueriùs puniendam, & concordare etiam videtur. Farinac. d. qō. 20. nu. 20. vers. limita hanc septimam ampliationē.
31 Sanè & si dicere ad Corpus, vel ad sanguinē Dei blasphemia non sit in homine ignaro, & distinctionem personarum sanctissimæ Trinitatis nesciente, tamen hoc minimè dicere licet impunè, & propterea sic irreuerenter in vanū, & sine proposito de Deo obloquēs, aliqua pœna puniēdus est, vt colligi videtur ex Thesaur. d. decis. 241. vbi agit de eo, qui dixerat ad Corpus Christi, & concludit, quòd licet non esset blasphemia, tamen erat irreuerentia, de qua sic obliquens puniendus erat pœna arbitraria, leuiori pœna ordinaria blasphemiæ, prout ipse fecit absoluendo à pœna blasphemię Hebreum, qui ita dixerat, quæ erat scutorum vigintiquinque, & illum condēnando in libris vigintiquinq; monetæ nouæ, tertia pio loco, tertia fisco, tertia accusatori applicaudis, quam sententiam per Senatum fuisse confirmatam refert, & concordare videtur Decian. sub dicto nume. 13. & 14. in d. cap. 2. & propterea in contingentijs facti sic dicentem puniendum votaui saltem pœna ducētarum librarum, vel alia mitiori

tiori tamen, quam ea, quę expressa est in E-
dicto contra blasphemantes, quæ est perfo-
32 rationis linguæ, priuationis officiorum pa-
triæ per sex menses, & librarum ducentarũ,
& ita infinitis vicibus iudicatum fuisse vidi
in Ciuitate Florẽtina, & in toto Magno Du-
catu Etruriæ.
33 Sunt tamen qui prędicta limitant non pro-
cedere in eo, qui ira; vel aliquo dolore mo-
tus blasphemauit, quem in pœnam blasphe
mię non esse puniendum, sed mitiùs, volunt
Canonistę in cap.2.de maledic. Archid. in c.
quid ergo. in fine, vigesima tertia, quęst. 5.
Bonifat.de Vitalin.in tract.de malefic.titul.
de pœna blasphemant.num.2. Dec.cõs.163.
nume.10.Tiraquell.in tract.de pœn. tempe-
rand.aut remittend.causa prima,num.13.&
sequent.Grammat.super Constit.Regni lib.
3.rubr.de blasphemant.Deum,& Virginem,
in constitu.blasphemantes.nume.5.fol.113.
Couar.in d.cap.quamuis. parte prima. §. 7.
nume.13.de pactis, in sexto.Careri.in pract.
crimin.§.Septimo excusat calor iracũdię.nu.
4.fol.186.Fern.Vasq.Menchia.lib.5.contro-
uersiar.Illustr.& vsu frequenr.cap. 18.nume.
29.Clar.in pract.crim.q.60.nume.9. vers. est
etiam ira.& in §.blasphemia.nume.6. versic.
excusari potest. Menoch. dicto casu 375.nu.
33.& Farinac.alios adducens d.q.20.nu.47.
in 3.limit.& facit text.in l. quicquid calore.
ff.de regul.iur. cum ibi notatis per Decium,
Cagnolum, & alios.
34 Quorum sententia ira demum admittitur si
ira, vel dolor ortum habuit ex iusta, & non
leui causa, secus autem si ex iniusta, vel leui
occasione procedat, quia tunc nullatenus
blasphemantẽ excusat à pœna blasphemiæ.
Felyn.in cap.sicut. sub nume.3. & 4.versic.in
text. extra de iure iur.Carer.in d.§.Septimo
excusat calor iracundiæ. num.5.& 6.Clar.in
d.quest.60.sub nume.9. versic. tu verò dic, &
est communis opinio, vt dicit Menchiac.d.
c.18.nume.30.Cagnol.in d.l. quicquid.num.
7.& sequent.Decian.in tract.criminal.tomo
2.lib.6.cap.5.nume.9.Grammat.in d.consti-
tutione, blasphemantes, sub nume.5. & Fa-
rinac.d.q.20.nume. 48. quicquid nonnulli in
contrarium dicant, qui tamen Farinac. hoc
intelligit procedere in ira, & dolore tali, vt
hominẽ à suo recto sensu alienauerit, quòd
& Carer. voluit, vbi supra nume. 6. & tradit
Lucas de Penna in l. omnes, in fine, versic.
item si per iracundiam. C.de delatorib. lib.
10. Dec.in d.l.quicquid.nume.8.inquiens dif
ficillimum esse hoc probare.Felyn.in d.cap.
sicut. sub nume.3. & sub nume. 4. quo fit, vt
nunquam, aut rarissimè ex ira,& dolore mi-
nuatur pœna blasphemiæ,cum vt plurimum
35 ex causa iniusta procedat,& ab eo,qui ope-
ram rei illicitæ dabat, puta ludendo, rixan-
do, adulterando, aut alia illicita faciendo.
Felyn.in d.cap.sicut.num.3.& 4. extra de iu-
reiurando. Tiraq.in d.tractat.de pœnis tem
perand.aut remittend.causa prima, sub nu.
14.Grammat.in dicta constitutione,blasphe
mantes. sub d.num.5. Mascard.in tractat.de
probationib. conclus. 194.nume.12. lib.1.&
Farinac.d.q. 20.num.49.Cagnol.in d.l.quic-
quid calore iracundiæ.nume.9. ff.de reg.iur.
non etiam in hoc proposito ommittendum
36 est, quod cum quis non blasphemet Deum
de facili, nisi iratus, non ita passim propter
Dei reuerentiam minuẽda est irato blasphe
manti pœna, quæ meritò contra irascentes
Deo, vel ipsum per iracundiam blasphemã-
tes introducta est, quia signanter blasphe-
mia ex iracundia causatur, vt benè aduertit
Lucas de Pẽna in d.l.omnes,in finalibus ver-
bis, & seruit Dec.in d.l.quicquid. sub nume.
6.& 7.versic.prędicta regula.dum ponderat,
37 quòd si in delictis calor iracũdię excusaret,
raro propter homicidium quis esset puni-
endus, quia plerunque cum iracundia com-
mittitur.
Vt autem à blasphemia omnes abstineant,pla
cet referre literaliter verba Grammatici in
d.constitutione, blasphemantes. sub nume.
24.colum.fin.versic.nec prętereundum arbi-
tror.vbi post Beatum Thomam, Beatum An
toninum, & Beatum Gregorium, dicit deli-
38 ctum hoc blasphemię esse tam atrox, & abo
minabile, quòd nec sexui, nec ętati parcitur
propter luctuosum, miserrimum, calamito-
sum, & valdè tremẽdum exemplum relatum
39 à dicto Beato Gregorio in quarto dialogo-
rum de puero ętatis quinque annorum, qui
à parentibus Romanis delicatè nutritus cõ-
sueuerat pro quolibet minimo in Deum om
nipotentem maledicere, qui puer superue-
niente peste in Vrbe inter brachia patris oc
cubuit, acclamando adiuua me pater,& ob-
sta, quia Mauri homines hic adstantes me
capere volunt, abscondendo faciem suam in
sinu patris, ne Mauros illos, qui Demones
erant in forma Maurorum, inspiceret, quos
tamen pater non videbat,sicq; territus puer
Omnipotentem Deum, vt eius moris erat,
blasphemauit,& blasphemando spiritum ex
halauit, & à pręfatis Demonibus delatus
fuit ad Infernum damnatorum, quorum offi
cium, ita citò didicerat, quamuis in ea te-
nera,& infantili ætate non soleat quis vsum
rationis habere, quem in eo puero accele-
ratum fuisse credẽdum est, cumque propter
peccatum maledictionis dãnationem me-
ruisse ęternam, subditque Grammat.ex atte
statione prędictorum Sanctorum Patrũ mul
tos alios in Indis maledicendo,vel in alijs a-
ctibus blasphemando, à Demonibus arrep-
tos fuisse, & terribiliter vexatos,quòd exem
plum à Beato Gregorio relatum recensuit,
etiam Boeri.dicta decis.301.nume.5. In qua
decisione multa contra blasphemantes di-
cit, contra quos longè plura elegãter dedu-

cit Lucas de Penna in l.omnes. C.de delato
rib.lib.10.colum.mihi 2.&3. versic.& nota.
vbi decem modis blasphemari ostendit, &
blasphemiam adeò immane crimen cense-
40 ri, vt nihil odibilius ipsa blasphemia inue-
niatur, quę in Cœlo ponit os suum, & qua
omnę peccatum leuius est, quia peius vide-
41 tur blasphemare, quam peierare, quia peie-
rādo falsę rei adhibetur testis Deus, & blas-
phemando de ipso Deo falsa dicuntur, vnde
42 blasphemia veniam non meretur, recitatq;
Gregorium in quarto Dialogorum cap. 19.
dicentem paruulum infantem blasphemare
assuetum à Demonibus raptum ex sinu pa-
43 tris, ac æterno ignę damnatum, vt propte-
rea diuina lege, & iusta ratione videatur
blasphemantem mortis pœna damnādum,
quod multis sacræ scripturę exemplis osten-
dit, & si ob defectum Religionis, & iustitię
minimè seruetur, Immo iniuriam nostram
vsque ad interitum acerrimè vindicemus,
blasphemiam verò in Deum dictam patien-
tia execranda impunitam relinquamus, vn-
44 de non sine ratione in mortem rapimur, &
in direptionem substantię nostrę dantur, vt
Luc. de Penna dicit, de cuius dictis memi-
nit Boeri.dicta decis.301.de qua re multa e-
tiam ponit Clar. in §. blasphemia. nume.3.
versi.sed quęro quę sit pœna blasphemię. vbi
45 propterea dicit, quòd grauiter peccāt Prin
cipes Christiani, & eius Magistratus, q hoc
crimen seuerissimè non puniunt, & quòd in
hoc Respublica Christiana magna indige-
ret reformatione, pluraque recenset Fari-
nac.dicta quęst.20.nume.2.& plurib. sequēt.
in discursu primi casus, in quo 'à inte pœna
mortis naturalis imponitur, vbi etiam blas-
46 phemiam detestabiliorem esse omnibus a-
lijs delictis probat, & grauiorem furto, ho-
micidio, & quolibet alio peccato, & proin-
de à lege diuina, & Ciuili pœna mortis na-
turalis punitam, & de grauitate huius sce-
leris, malis inde prouenientibus, pœnis va-
riæ, & acerbissimę mortis blasphemijs di-
uinitus impositis, eleganter loquuntur Io-
seph. Mascard. in tract. de probat. conclus.
194.in verbo, blasphemia. in princ. volum.
1.& Decian.dicto lib.sexto.cap.6.per totum,
ad quos omnes supra relatos Doctores Cu-
riosum Lectorem libentissimè remitto, qui-
bus circa pœnam mortis addendi sunt An-
gel.in dicto verbo, verba iniuriosa. num. 14.
& ibidem, & nume.15.Augustin. de Arimin.
in additionib.& D.Hortensius Caualcan. nō
vulgari amicitia, & beneuolentia mihi con-
iunctus in tract. de Brach. Regio in 4. parte
nu.19.& 20.vers.sed hodie.

EPITOME.

De delictis commissis per furiosum, tam continuam mentis alienationem, quam dilucida interualla habentem, an, quan do, & quomodo puniatur, & quid in delinquente sanæ mentis, qui postea ef fectus fit furiosus, An scilicèt, & istæ condemnari possit, vel contra eum cō demnatio exequi, an potius differri, & quid in ebrio.

SVMMARIA.

1 *FVRIOSVS si quis post commissum delictum efficiatur, an debeat puniri, prout ante. & nu. 17. & 41.*
2 *Furiosus mortuo assimilatur.*
3 *Mortuus pro delicto non condemnatur, nec in eius Cadauer fit executio.*
4 *Furiosus loco absentis habetur.*
5 *Pœna corporalis contra absentem inferri non potest.*
6 *Procurator, vel curator non interuenit vbi pœna corporalis est imponenda.*
7 *Ebrius committens homicidium an puniatur pœna homicidij. & nu.8.*
9 *Ebrius committens homicidium magis punitur, quàm sobrius.*
10 *Ebrius committens homicidium, si est in culpa punitur pœna homicidij, si absque culpa leniori pœna coercetur.*
11 *Ebrietas affectata, & procurata non prodest. & nu. 15.*
12 *Dolus verus multis culpis deterior est.*
13 *Ebrius licet quis dolosè, & data opera fiat, non tamen puniendus est pœna capitali.*
14 *Dummodo ad hunc finem, vt delinqueret, ebrius factus non esset, quia tunc capitaliter puniretur.*
16 *Ebrietas ad hoc, vt excuset, debet esse magna, & tanta, vt mentis exilium inducat.*
18 *Tempus commissi delicti in delictis attenditur, non personę mutatio.*
19 *Pœnæ molliendæ non exasperandæ sunt.*
20 *Furiosus si de proximo speraretur sanandus executio contra illū differri deberet, & interim suis sumptibus sustentari, vel de publico, si nō habet. & nu. 21.*
22 *Furiosus absque alia pœna satis suo furore punitur.*
23 *Furiosus quicquid mali facit est, ac si a quadrupede, vel casu factum esset. & nu. 34.*
24 *Furiosus nullam volūtatem habet, nec intelligit, quod agit.*
25 *Voluntas, & propositū delinquendi vbi non adest, ibi non est autoritas puniendi.*
26 *Furiosus delinquens non peccat, etiā si sua culpa in furorem incidit. & nu. 27.*
28 *Furiosus sua culpa factus, si delinquat, an ex-*

cusetur

cusetur à pœna. & nume. 32.

29 *Mens semel alienata ferè nunquam resipiscit.*

30 *Ebrietas est furor Momentaneus, & citò transiens.*

31 *Verisimile nõ est, vt quis se ipsum prodat, ad hoc vt alterum offendat.*

33 *Furiosus si post commissum delictum ad sanam mentem perueniat, aliqua pœna dignus censetur.*

35 *Furiosus ob immanitatem sceleris non excusatur à pœna.*

36 *Furiosus patrem in furore occidens, caueri mancipatur.*

37 *Intellectus ad illa verba, Consules nos. l. diuus. ff. de offic. præsid.*

38 *Furiosus, qui habet dilucida internalla, si delinquit tempore furoris, non punitur, secus si tempore sanè mentis.*

39 *Delictum commissum à furioso habente dilucida internalla in dubio præsumitur factum tempore furoris.*

40 *Passiones furoris præsumuntur continuò durare.*

41 *Furiosus delinquens in furore in carcerẽ detruditur, vel à coniunctis in custodiã recipitur.*

43 *Furiosus effectus post cõmissum delictum carcerẽ traditur, donec resipiscat, & pœna contra eum exequi possit.*

44 *Homines quandoque, vt pœnam capitalem euadant insanos se esse simulant.*

45 *Furiosus sub fida custodia retinendus est.*

46 *Consanguinei furiosi an possint molestari pro illius delicto, quasi quod negligenter illum obseruauerint.*

47 *Lex in procuratorem furiosi eligit proximiorẽ agnatum, ad quem postea spectat periculum.*

48 *Consanguinei furiosi negligentes habere custodiam ipsius, priuantur eius hæreditate ab intestato, & custodienti applicatur. & nu. 49.*

50 *Consanguinei furiosi ita demum tenentur de delicto furiosi, si eis à iudice iniũcta fuerit custodia, & fuerint negligentes.*

CASVS DVCENTESIMVS NONAGESIMVSSEPTIMVS.

1 PVLCRA est, & nobilis quęstio, an si aliquis cõmittat aliquod delictum, propter quod esset decapitãdus, vel suspendendus, & in pœnam confiscationis bonorum cõdemnandus, & postea efficiatur furiosus, debeat decapitari, vel suspendi, & in confiscationem bonorum condemnari. Bald. in l. furiosum. C. qui testamenta facere possunt, mouet hanc quæstionem, & determinat talem effectum furiosum post delictum non posse puniri in persona, sed benè in bonis, vt in l. diuus. ff. de offic. pręsid. quam sententiam tenet etiam idem Bald. in l. 1. C. de Confessis, in l. humanitatis. C. de impuber. & alijs substitutionibus, & in cap. 1. in fine principij, tit. an ille qui interfec. patrem domini sui. in vsib. feudor. Imol. in l. ex facto. nume. 22. ff. de vulgar. & pupillar. substitut. & in cap. Raynutius. nume. 143. extra de testament. Alexand. in d. l. furiosum. C. qui testamẽta facere possunt, & ibidem Ias. nume. 7. & in d. l. ex facto. nume. 30. ff. de vulgar. & pupillar. substitutio. & ibi etiam Ripa nume. 73. Gulielm. de Benedictis in repet. dicti cap. Raynutius. in verbo, si absque liberis moreretur. in Tractatu de exemplari substitutione nume. 23. extra de testamentis, & Cagnol. dicens de communi in l. in negotijs. num. 3. ff. de regul. iur. Ludouic. Gomez. in §. item si quis in fraudem. num. 6. Institута de actionib. dicens esse communem, Hippolit. de Marsil. in l. 1. nume. 58. versic. & ideo. ff. ad leg. Cornel. de Sicar. attestans pariter esse communem, Ang. in tract. de malefic. in verbo, scienter, & dolosè. num. 9. versic. aduertas. & ibi etiam Augustin. de Arimin. in additionib. sub nume. 31. Marcus Antonius Bauer. in §. item furiosi. num. 13. & 14. Instit. qui testamenta facere possunt, hãc etiam esse receptam Doctorum sententiam testantur. Roman. in d. l. furiosum. & in l. penult. ff. si ex noxali causa agatur, Ioã. Igneus in l. 3. §. ignoscatur. nume. 79. ff. ad Senatus Consultum Syllanianum, & Ias. in l. si seruum nume. 7. ff. si ex noxali causa agatur, licèt isti vltimi tres patres contrarium communi opinione reprobata, teneant, & hanc conclusionem tanquam communem sequitur Fernand. Vasq. Menchiac. lib. 3. controuersiar. Illustr. & vsu frequentium, cap. 96. nu. 31. vers. & ista faciunt, eandem opinionem tenent Gomez. tom. 3. variar. resolut. de delict. cap. 1. nume. 72. vers. pulcrum tamen. vbi latè insistit, Clar. in pract. crimin. quęst. 60. nume. 7. versic. item quęro. ad finem, & nu. 8. vers. sed quęro. Tiraq. in tract. de pœnis temper. aut remittend. causa 3. in princ. nu. 1. & Menoch. de arbitr. iud. lib. 2. cent. 4. casu 325. num. 12. vers. quartus casus.

2 Quæ opinio ex eo probatur, quòd furiosus
mortuo assimilatur. l. si quis alicui. iuncta glosa in verbo, acquisitam. ff. de acquirend. hęredit. l. qui ad certum. ff. locat. l. bonorum. ff. rem ratam haber. qui quidem mortuus pro
3 delicto non condemnatur, nec in eius cadauer iam sequutę condẽnationis fit executio, toto tit. ff. de Cadaueri. punitor. l. defuncto. ff. de public. iudic. qua ratione vtuntur Fern.
4 Vasq. & Tiraq. supra relati, & quia furiosus habetur loco absentis. l. sed si vnius. §. filiofam. ff. de iniurijs. l. Iulianus. ff. de diuor. l. 1. §. adipiscimur. ff. de acquir. possess. l. 2. §. furiosus. ff. de procurator. l. vbi non voco. §. furiosus. ff. de regul. iur. & l. 2. §. furiosus. ff. de iure Codicil. contra quem absentem pœna cor-
5 poralis inferri non potest. l. absentem. ff. de pœnis, vt deducit Tiraq. vbi supra, nec qui-

dem cum curatore furiosi, quia vbi talis pœ-
6 na venit imponenda non admittitur procurator, nec consequenter curator illius, qui nullum habet intellectum.l.peo.§. ad crimé. ff.de public.iudic.vt dicit Augustin. ad Ang. in d.verbo, scienter, & dolosè.sub nu.x1.post vers.& in quantum.

7 Ad idem facit alia Doctorũ conclusio, quòd si aliquis existẽs in ebrietate, committat homicidium non debet puniri pœna homicidij. cap. fanè. cum duobus sequentibus. 15. quæst.1.l.omne delictum.§.per vinum. ff. de re milit.l.respiciendum. §. delinquũt. versic. impetu.ff.de pœnis,& l.1.cum glos.10 verbo, temulentia.C.si quis Imperator. maledi. gl. in cap.inebriauerunt Loth.15.quæst.1. Bart. in l. aut facta.ff.de pœnis, Bald.in l.1.colum. 2.C.vnde vi, & in l.data opera.nume.6. C. q accusare non possunt, Angel.in l.si non Conuicij.C. de iniurijs, Abb.in cap. sicut.de Testib. Angel. in tract. maleficiorum in verbo, scienter, & dolosè. nume.17.& ibi etiam Augustin.in additionib. ad eum, Roman.in l.1. in princ.num.9.ff.de verbor.obligat.Ioan.de Anan.in cap.de infantibus. nume.2.de his,q filios occider.Ripa in l.fin.nume.79.C.de reuoc.donat. Marsil.in l.1.nume.63.ff. de sicar. & esse communem opinionem, tam iure Canonico, quam Ciuili, quòd non debent puniri pœna homicidij, sed alia mitiori dixit Fernand.Vasq.d.cap.96.sub nu.31. post medium, versic.si aliquis existens in ebrietate. Antonius Gomez.tomo. 3. variar. resolut.de delict.cap.1.num.73.versic.item quæro. Petr. Duen.regul.259.in 4.ampliat.Petr.à Plaz. in Epitome delictor.lib.1.cap.30.num.1. & seq. vbi testatur de communi, Clar. in pract. crimin.quæst.60.num.12.in versic.præterea quę ro. Anchar.Regiens.lib.2.quæst.iur. famil.q. 13.nume. 4.& 6.Farinac.in pract.crim.titul. de delict.& pœn.q.20.nume.51. versic. generale enim est. Tiraq.in tract.de pœn.temperand.aut remittend.causa sexta nu.1. & seq. Menoch.de arbitr. iudic. lib.2. Cent. 4.casu 326.nu.1. & seq.

8 Sunt tamen qui contrariam tenent sententiam, quòd locus non sit minorationi pœnę, Bart.sibi contrarius in l.respiciendum. §.delinquunt. nume.3.ff.de pœnis,Bald.in l.1.nu. 45.C.vnde vi, Florian.in l.sed & si quemcunque.§.iniuriam. num.5.ff.ad l.Aquiliam,Guliel m.Mainer.in l.in totum. nume.68. & in l. ferè in omnibus. nume.3.ff. de reg.iur. Salicet.in l.frater.ad finem nume.7. C. de sicar. Abb.in cap.1.col.2. de maledic. & Fernand. Vasq.in loco citato sub num.31.circa finem, versic.contrariam tamen opinionem.Tiraq. in dicta causa 6.num.9.& 10. vbi etiam ex a-
9 liorum mente ostendit nedum ebrium non mereri minorationem pœnæ delictorum, sed immo maiorem punitionem recipere debere, quam si sobrius deliquisset, cũ in eius potestate fuerit ebrium non esse, est enim in duplici culpa, ebrietatis scilicet, & criminis, & propterea maiori pœna dignus; Vnde alij
10 existimauerunt in hac re distinctione vtraque opinionem sustineri posse, quòd scilicet, aut delinquens sciebat se solitum manus ad arma imponere, hominesq; percutere cum inebriaretur, ebriusque data opera factus fuit, & tunc ordinaria pœna puniatur, non secus, quam si sanus mente deliquisset, & ita procedat secunda opinio proximè relata, aliàs verò secus, & locum habeat prima opinio, vt tenuerunt Marianus Soc.in repet.capit.ad audientiã.nume.15.de homicid. Ang. in d.tract.in verbo, scienter, & dolosè.num. 17.Petrus Duen. reg. 257. & Fernand. Vasq. supra relatus sub d.num.31.in fine, versic.tertia fuit opinio. facit Tiraq. dicta causa 6. sub nume.10.post versic. de qua re. dum notat,
11 quòd si quispiam de industria, & dolo malo se se inebriauerit, vt in ipsa ebrietate, aliqd delictum perpetraret, ex eoque, vel impunitatem, vel diminutionem pœnæ postularet ipso delicto commisso, nullo modo illi esset parcendum, cum non in culpa solum sit, sed etiam in dolo, nec ebrietas illa affectata ei prodesse debet, licèt aliàs esset secus, cum
12 verus dolus sit deterior multis culpis, Menoch.dicto casu 326.num.8.& 9.versic.declaratur secundò.

13 Quæ tamen distinctio dubia admodum videtur, quia licèt dolosè, & data opera quis fiat ebrius, non tamen hoc videtur sufficere ad irrogandam pœnam ordinariam, & maximè capitalem, vt notat Fernand. Vasq.in dicto versic. tertia fuit opinio. dicens propterea Doctores in hoc errare, & est de mente Menoch.d.casu 326.sub nume.9.versic.sed hæc declaratio. iunctis antedictis casu 325. nume.9.in secundo casu. Sed hæc considera-
14 tio posset admitti, quando quis fieret ebrius data quidem opera, sed non vt delinqueret, & postea ob ipsam ebrietatem, vel absolueretur, vel mitius puniretur, nam si ad hunc finem se inebriaret, excusatio tanquam affectata, & procurata nõ reciperetur, & ea reiecta locum haberet pęna delicti ordinaria, vt Tiraq.censuit in loco citato, & est vulga-
15 re, quòd causa affectata, & procurata non prodest, vt idem Tiraq. tradit in eodẽ tract. causa 13.ad fin. nu. 30.versic. sed affectatam ignorantiam.

16 Illud sanè sciẽdum est, quod adhoc vt ebrietas excuset aliquo modo, ea debet esse magna, & tanta, quòd quasi mentis exilium inducat, nam si leuis est, nec delictum, nec pœnam minuit. Angel.de Malefic.in verbo, scienter, & dolosè. sub nume.17.post vers. sed qd si quis propter ebrietatẽ deliquit.post Bald. in l.data opera.colum.2. versic. nunc de tertio.C.qui accusar. non possunt, sequitur Tiraq. dicta causa 6.nu. 11. vers. secundo quod

dictum

dictum est, vbi etiam ad idẽ allegat Firmia-
num in tract. de Episcopo in 2. parte, lib. 4.
vers. 126. Menoch. d. casu 326. num. 7. vers. de-
claratur primo.
17 Ceterum, quòd furor post delictum adue-
niens, nullo modo excuset, quin delinquens
corporaliter puniatur, & ea pœna ordina-
ria, quam delicti qualitas expostulat, voluit
Roman. in d. l. furiosum. C. qui testamẽta fa-
cere possunt, & in d. l. si seruum. ff. si ex noxal.
caus. agatur, ea ratione, quòd in delictis pu-
18 blicis attenditur tempus commissi delicti,
non personę mutatio, quam opinionem di-
cit esse veriorem de iure Ias. in d. l. furiosum.
& in d. l. si seruum. & in l. ex facto. ff. de vulg.
& pupillar. vbi etiam respondet ei, quod di-
ctum est furiosum esse loco mortui, & absen
tis, & aliàs rationes vltra Roman. pro eadẽ
opinione adducit, de quibus meminit Tira-
quell. dicta causa tertia. nume. 5. versic. tamẽ
Ludouic. Roman. & versic. & eam quidẽ opi-
nionem. & volunt alij relati per Gomez. d. c.
1. sub nu. 72. versic. sed his non obstantibus. &
per Clar. d. quæst. 60. sub nume. 7. post versic.
item quæro.
Quorum tamen opinioni adhærendum nõ est,
sed prima omnino sequenda, nec ab ea di-
19 scedendum iudicando, aut consulẽdo, cum
in pœnis sequenda sit mitior pars, vbi sunt
diuersę opinionis, & quia durum videretur,
si verè furiosus decapitaretur, vt post Franc.
Aretin. in l. humanitatis. sub nume. 5. colum.
7. post versic. circa aliud. C. de impuber. & a-
lijs substitution. & in l. ex facto. 43. nume. 16.
versic. vtrum pro homicidio commisso ante
furorem. ff. de vulgar. & pupillar. substitut. cõ
cludunt Ias. in d. l. ex facto. nume. 30. & 31. &
Tiraq. d. caus. 3. nume. 6. & seq. versicul. dicit
tamen.
20 Si tamen de proximo speraretur, quòd fu-
riosus esset sanandus executio esset differen
da vsque ad recuperatam sanitatem, vt di-
xit Aret. in d. l. humanitatis. C. de impub. &
alijs substitut. & in d. l. ex facto. nu. 16. versic.
vtrum pro homicidio commisso ante furo-
rem. ff. de vulgar. & pupillar. substit. argumẽ-
to l. prægnantis. ff. de pœnis, & l. Paulus. ff. de
stat. homin. & videtur esse verissimum, & sen-
tit Augustin. ad Angel. in d. verbo, scienter,
& dolosè. sub nume. 11. ad finem, versic. qui-
nimo dixit Imola. & clarius Gomez. dicto c.
1. sub nume. 72. ad finem. versicul. ex qua cau
21 sa. vbi etiam ait, quod interim suis sumpti-
bus sustentatur, si habet bona, aliàs de pu-
blico.
Minor autem difficultas est in eo, qui furiosus
existens, delinquit, de cuius pœna dissimu-
22 landum est, quia satis suo furore punitur, il-
lumq; fati infelicitas excusat absque eo, quòd
alia afflictio addatur afflicto, vt est text. in l.
congruit. §. furiosi. & in l. diuus. ff. de offic. pręsid.
cui consonare videntur, l. infans. ff. ad l.
Cornel. de sicar. l. illud. §. sanè. ff. de iniur. cap.
indicas. 3. quęst. 9. cap. aliquis. & cap. illa. 15.
q. 1, & Clementina prima, de homicidio, &
ita consulendo tradit Bald. cons. 347. Ecce
formata apparet inquisitio. in princip. lib. 3.
Angel. in tract. de malefic. in verbo, scienter,
& dolosè. nume. 7. vers. quid in furioso. No-
uell. in practic. crim. in tract. ad defensam in
prima rubr. num. 39. & seq. Cotta memor. in
verbo, homicidium post medium, Clar. in
pract. crim. q. 60. nume. 7. versic. item quæro,
Gomez. tomo 3. variar. resolut. de delict. cap.
1. nume. 70. versic. item quæro. Grammat. con
sil. crim. 16. num. 8. & seq. Tiraq. in d. tract. de
pœnis temperandis, aut remittendis, causa
secunda, in princ. num. 1. & alibi in discursu,
Menoch. dicto casu 325. in princ.
23 Videtur enim factum à furioso habendum
esse tanquam factum casu sine facto homi-
nis, & non secus ęstimandum, ac si à quadru
pede commissum diceretur. l. sed & si quem-
cunque alium ferro se petẽtem. §. 1. ff. ad leg.
Aquil. quia furiosus non intelligit, quòd a-
git. §. furiosus. Instit. de inutil. stipul. & nulla
24 est ipsius voluntas. l. furiosi. ff. de regul. iur. &
§. præterea. Instit. quibus permissum non est
facere testamentum, & vbi non est voluntas,
25 nec propositum delinquendi, ibi non est au-
thoritas puniendi. l. in l. ff. ad lege Cornel. de
sicar. l. qui iniurię. ff. de furtis, & l. cũ duobus.
& l. damna fatalia. ff. pro socio, Bald. d. cons.
347. nume. 1. lib. 3. & Tiraq. d. causa secunda.
num. 2. versic. quibus suffragatur. Menoch. di-
cto casu 325. nume. 2. & seq. Nec obstat ratio
Romani in contrarium allegata, quia non
habet locum in eo, qui ad instar mortui ha-
betur, vt expressè dicit August. ad Angel. in
d. verbo, scienter, & dolosè. sub nume. 11. in
finalibus verbis, post vers. & in quantum.
26 Et ex eo corroboratur, quòd sacri Theolo-
gi constanter affirmant furiosos delinquen-
tes non peccare, vt docet Tiraq. d. caus. 2. nu.
3. Menoch. d. casu 325. num. 5. & proinde nec
irregularem fieri, vt notat Dec. in l. in nego-
tijs. num. 4. in fin. ff. de reg. iur. Menoch. d. ca-
su 325. nu. 6.
27 Quod adeò verum est, vt procedat etiam in
eo qui sua culpa in furorem incidit, vt voluit
glos. in cap. si quis insaniens. §. sed hoc fortè.
15. q. 1. quam sequuti sunt multi relati per Ti
raq. d. caus. 2. nume. 5. versic. & hoc certè pro-
cedit. vbi tamen num. 6. & 7. citat alios in di-
uersam sententiã euntes, quòd hoc casu non
excusentur, quod admittit Tiraq. nu. 7. pro-
28 cedere, vt talis furiosus sua culpa factus, le-
uius puniatur delinquens, non autem omni-
no excusatur, quod probabile videtur, nec
obstant, quæ diximus de ebrio dedita opera
facto, & vt delinquendo in totũ, vel pro par-
te excusaretur, vt hæc ebrietas nullo modo
excusaret, quia sicut hoc facilè euenire po-
test, ita difficillimum est, ne dicam impossi-

bile, vt quis velit effici furiosus ad consequẽ-
dam aliquam veniam delicti perpetrandi,
29 cum mens semel alienata ferè nunquam re-
sipiscat, ebrietas verò sit furor momenta-
30 neus, & citò transiens. Reperio tamen qđ
Menoch. dicto casu 325. nume. 9. & 10. versic.
secundus est casus. prædictam sententiam
non admittit, imo eam dubiam esse asserit,
quia dato, quòd reperiretur, qui suo facto, &
31 opera ad hoc præmeditata ebrius fieret, qđ
non est verisimile, vt scilicet quis se ipsum
prodat, vt alium offendat, tamen cum tem-
pore delicti mentem alienatam habeat ab
eo, quod facere proposuerat, & ignoret, qđ
faciat, puniri non potest, quod si non opera
32 præmeditata, sed culpa tantum in furorem
deuenerit, talis culpa ad casum delicti non
ordinata sibi furioso nocere non potest; non
audet tamen Menoch. hãc suam opinionem
firmare, sed super ea cogitãdum relinquit,
quia magna est auctoritas interpretũ aliud
tenentium.
33 Porrò si furiosus post commissum delictum
ad sanam mentem peruenerit, aliqua ei pro
delicto imponenda est pœna, quod tollera-
tur, ne disciplina Ecclesiæ deseratur, vt no-
tat Lucas de Penna in l. si apparitor. colum.
fin. C. de coart. lib. 12. per textum in d. cap. si
quis insaniens. 15 q. 1. quem referunt Dec. in
d. l. in negotijs. sub nume. 4. & Tiraq. d. causa
2. num. 8. quod tamen dictum reprobat Dec.
d. num. 4. & 5. per d. l. congruit. §. furiosi. & per
d. l. diuus. & d. l. penult. §. fin. ff. ad leg. Pomp.
de parricid. in quibus dicitur homicidium
34 esse impunitum, & quia factum à furioso vi-
detur factum à casu siue facto hominis, qđ à
nemine præstatur, nec quòd dicitur in d. cap.
si quis insaniens. est approbatum, vt ibi dici-
tur in §. sed hoc fortè. & in c. præcedunt. §. cũ
itaque. & cum Decio sentit Tiraq. d. caus. 2.
nu. 9. vers. verum Filippus Decius. & post eũ
Menoch. dicto casu 325. nu. 8. vers. extẽditur
hic primus casus.
35 Posset autem esse tanta immanitas sceleris,
vt ad aliquam pœnam arbitrariam deueniri
possit contra furiosum, nec ei omnino parca
tur, vt voluit Ias. in d. l. ex facto. & sentit Mar
sil. in l. 1. nume. 59. & seq. versic. sed prędicta
possent. ff. ad leg. Cornel. de Sicar. & tradit
Tiraquel. in d. tract. de pœn. temperand. aut
remittend. caus. 3. sub nume. 7. ibi, & subiun-
gitur, quod propter immanitatem sceleris.
& latius causa 49. num. 13. & seq. vsque ad fi-
nem, maximè verò nume. 40. & 45. & conso-
nat l. congruit. §. furiosi. C. de offic. pręsid. vbi
36 qui patrem in furore occidit, non punitur,
sed in Carcere continetur, & videtur textus
in d. l. diuus. ff. de offic. pręsid. in illis verbis,
consules nos, vt ęstimemus, an pro immani-
tate facinoris, si cum posset videri, sentire
cõmiserit, supplicio afficiendus sit, licet mi-
37 hi videatur, quòd talis versiculus loquatur
in furioso habente lucida interualla, non au-
tem in continuo furioso, quem antea textus
ipse dixerat impunitum remanere, etiã pro
occisione matris, eo nihilominus in vincu-
lis si ita expedire visum fuerit coercẽdo, quã
intelligentiam habuit etiam August. de Ari-
min. ad Angel. in d. verbo, scienter, & dolosè,
sub nu. 11. ad finem.
38 Sanè si quis continuò non esset alienatus
mente, sed dilucida haberet interualla, &
delinqueret, si quidem tempore furoris de-
linquit, excusatur, quod si tempore sanę mẽ
ris, vtique puniretur, vt est textus clarus in
d. l. diuus. & hoc non habet dubium, vt dicũt
Menoch. d. casu 325. nume. 11. versic. tertius
est casus. & Gomez. d. cap. 1. nume. 70. versic.
item quęro an furiosus. in fine, quòd si sumus
39 in dubio, an præsumatur factum delictum
in furore, an verò in sana mente, quęstionis
est, in qua resoluendu videtur, quòd vbi cõ-
stat quem aliquando fuisse furiosum, semper
pręsumitur furiosus, nisi probetur contra-
rium, quòd commissi delicti tempore fuerit
40 sanę mentis, quia passiones huiusmodi prę-
sumuntur durare, nisi contrarium probetur,
maximè in morbo furoris, qui nõ consueuit
de facili recedere, adeò quod impunitus e-
uadet, nisi probetur, quòd tunc erat mentis
compos, ita determinant Angel. in d. verbo,
scienter, & dolosè. nume. 8. versic. sed quid si
maleficiũ. & ibi latius August. in Addit. nu.
10. latè Alexan. cons. 141. nu. 4. & sequ. versic.
his presumptis, & infrà. lib. 1. & cons. 86. nu.
12. & seq. vers. hoc præsupposito. lib. 2. Domi-
nic. de Sancto Geminiano in cap. pastoralis.
§. si verò. nu. 4. vers. nota gl. de cleric. ęgrotãt.
lib. 6. Gomez. tomo 3. variarum resolut. de
delict. cap. 1. nume. 71. versicul. dubium ta-
men est.
41 Ego vt verum ingenuè fatear, vidi furiosos
delinquentes sępius me etiam ita aliquando
votante, impunitos dimitti, etiam in causa
homicidij, siue essent perpetuò mente alie-
nati, siue dilucida interualla haberent, non
constito, quòd tempore commissi criminis
42 sanę mentis essent, sed tamen in Carcerem
missos fuisse, donec resipiscerent, vel à con-
iunctis, & propinquis in custodiam reciperẽ-
tur, ne alijs de cęterò damnum inferrent, nõ
tam ad pœnam furiosorum, quam ad tutelã,
& securitatem aliorum, vt colligitur ex ver-
bis text. in d. l. congruit. in §. furiosi. & in d. l.
diuus. ff. de offic. præsid. & voluit Angel. in d.
verbo, scienter, & dolosè. sub nume. 9. ad fi-
nem, versic. interim tamẽ. Eos verò, qui post
43 delictum commissum in furorem venisse di-
cebantur, nunquam vidi puniri pœna cor-
porali, sed in Carceribus coerceri, donec ad
sanam mentem redeant, & pœna cõtra eos
exequi posset, maximè, quia multi, vt pœnã
44 capitalem euadere possent, etiam pruden-
tes, furiosos se atque insanos esse simularẽt,
in

in qua re multum cautus debet esse Iudex,
ne decipiatur, & iustitia eludatur, vt aduer-
tit Angel.in dicto verbo,scienter, & dolosè.
sub nume.9.versic.sis tamen. & exempla eo-
rum, qui furorem,& insaniam ob impunita-
tem comparandam ponit Tiraquel. in alle-
gato Tractato, caus.2.nume.4.versicul.deni
que. & habetur in d.§.furiosi. in fine.
Cum autem in d.l.diuus. per verba satis mani-
45 festa dicatur, quod ad custodiam furiosorũ
aliquis deputandus sit, qui si negligens fue-
rit, puniatur, quæsitum in contingentia fa-
46 cti fuit, an furioso delinquente possint mo-
lestari consanguinei eius, ad quos spectabat
custodia, & cura, quasi quòd negligenter il-
lum obseruauerint, & non custodiuerint, ex
quo lex ipsis talem custodiam, & curam im-
ponit, vt custodient, ligent,vel incarcerent.
l.cõgruit.§.furiosi.& d.l.diuus.ff.de offic. pręsid.quòd si non faciunt,puniuntur, tanquam
negligentes in officio eis à lege commisso,d.
l.diuus. & notat Bald. in d.§.furiosi.nume. 1.
& 2.& cum Bald.conuenit Aretin. in §.furio-
si. num.1.& nume.3. Instit.de curatorib. vbi
47 quòd furioso statim ipso iure lex prouidet
de curatore,dando ei agnatum, cui hæredi-
tas defertur, in Curatorem, ad quem prop-
terea spectat periculum; Idem tenent ibidẽ
Faber nume.1.& 2. & Ioan. de Plat.nume.8.
in fine, & cum hac opinione nulla prędicto-
rum habita mẽtione, transit Tiraquel.in di-
cta caus.2.in fine, nume.10.versic.illud autẽ.
vbi præcisè inquit, quòd &si furiosi non sint
puniendi, parentes tamen, aut alij consan-
guinei, qui illos negligẽter obseruarunt, pu-
niendi sunt, vt est text. in d. l.diuus. ante fi-
nem, idem colligitur ex Cepoll.in l. quòd si
nolit.§.si mancipium. nume.18.ff. de ędilict.
48 edict.volens parentes, filios, aut alios agna
tos venientes ab intestato negligẽtes habe-
re. veram custodiam furiosi, & non obseruã-
tes illum, ne faciat stultitias, & noceat ali-
cui, priuãtur illius successione, vt notatur in
Clemẽtina prima de homicid. imo & antea
dicie nume.17.quòd si liberi, vel parẽtes fu-
49 riosi illum negligant, & aliquis denunciet
illis, ne ita faciant, & postea ille denuncias
recipiat furiosum in domum suam, ipse suc-
cedit furioso,illius liberis, & parentibus, ac
alijs ab intestato veniẽtibus exclusis,& si nul
lus denunciasset, vti ab indignis fiscus au-
ferret hæreditatem mortuo furioso, per au-
th.liberi furiosi. cum glos. C. de Episcopal.
audient.
Bartol.verò aliter videtur sentire in summario
d.l.congruit. in fine, & num.2.etiam in fine,
50 dicit enim ita demum cõsanguineos furiosi
ob eius delictum puniri si eis fuerit speciali-
ter iniuncta custodia per Iudicem, quod vi-
detur satis consonum literæ d.l. congruit. d.
§.furiosi. & d.l.diuus. in quibus nihil est di-
ctum, ex quo possit inferri necessariò coniu-
ctos teneri pro delicto furiosi, nisi quando
negligẽtes sunt in eorum officio, & custodia
furiosi illis est iniuncta, & per consequens,
quando erant adhibiti custodes, & nõ obser
nauerunt furiosum diligenter, vt souare vi-
dentur verba d. l. diuus. nisi dicamus ea in-
telligi de officio, & custodia ipso iure à lege
iniuncta coniunctis, vt voluerunt Bald. & a-
lij supra citati, quorum opinionem non vidi
fuisse sequutam, sed potius amplexam fuis-
se sententiam Bart. & coniunctos,& attinen
tes furiosi nõ fuisse molestatos, nec à Curia
Criminali inquisitos.

EPITOME.

An, quando, & in quibus casibus pœna delinquentis ante condemnationem mortui trãseat ad eius hæredes,& quomodo ferenda sit sententia,an hæredes citandi sint, & an teneantur vltra vires hæreditarias, etiam si inuentarium nõ confecerint.

SVMMARIA.

1 *SENTENTIA condemnatoria an ferri possit contra hæredes delinquẽtis,quando delinquens fuit, vel confessus, vel conuictus de delicto, & obijt post litem contestatam. & nu. 2.6.7.8.9.& 25.*

3 *Defuncto reo, crimen cum pæna extinguitur.*

4 *L. ex iudiciorum. in fin ff. de accusat. declaratur in quibus casibus procedat. & nu.15.*

5 *L.Caius.ff.ad Senatusconf.Syllanian. quando locum habeat.*

6 *Pæna delinquentis defuncti transit ad hæredes, quãdo ex delicto damnatur memoria ipsius delinquentis.*

10 *Actio pænalis post litem contestatam, & hæredibus datur, & in hæredes transit.*

11 *Pæna pecuniaria in priuatis delictis ita demum ab hęrede incipere potest, si viuo reo accusatio mota est, licet condemnatio non fuerit sequuta.*

12 *Pæna pecuniaria morte ingrati hæredis non extinguitur.*

13 *Reo mortuo, pendente appellatione, si ex sententia bona sint expressè ablata, sola causa capitis perimitur, bonorum remanente quæstione.*

14 *Actiones, quę morte, vel tempore pereunt, in iudicio semel deducta, saluæ semper permanent.*

16 *Reus confessus, vel legitimè conuictus potest dãnari etiam post mortem.*

17 *Pæna pecuniaria, & confiscatio bonorum, veniens principaliter, & non in consequentiam pænæ corporalis, extinguitur vna cum pæna corporali per mortem rei ante condemnationem.*

Bart.

18 *Bart. distinctio in l. ex iudiciorum ff. de accusat. in huiusmodi casu recitatur.*

19 *Vbi agitur de pœna non adest ratio diuersitatis propter quam magis pœna applicanda parti debeat transire in hæredes lite contestata, quam pœna applicanda fisco, quando ex officio Iudicis per inquisitionem proceditur.*

20 *Inquisitio subrogatur loco accusationis, eiusque naturam sapit.*

21 *Text. l. fin. C. de iure fisci, lib. 10. loquitur de reo conuicto, non de sententia.*

22 *Paria sunt sententiam esse latam, & reum esse confessum, vel conuictum.*

23 *Lex. 3. & l. defuncto. ff. de pub. Iudic. declarantur.*

24 *Pœna pecuniaria accessoriè ad corporalem, & tacitè ex ea veniens, mortuo reo confesso, vel conuicto, vel post conclusum in causa, non extinguitur.*

25 *Hæres delinquentis mortui post litem contestatam, & confessi. vel conuicti de crimine, quoad confiscationem omnium bonorũ, vel partis tantum, damnari potest.*

26 *Nomen delinquentis tunc dicitur receptum inter reos, cum reus de crimine cõfessus, aut conuictus fuerit.*

27 *Nomen delinquentis quando est receptum inter reos, tunc delinquente mortuo, sententia contra hæredes eius, quoad pœnam pecuniariam, ferri poterit.*

28 *Senñtia, quando ex delicto defuncti mortui potest contra hæredem proferri, procedit nedum in Iudicijs publicis. verum etiam in priuatis, criminaliter intentatis.*

29 *Hæredes delinquentis mortui, antequam ad sententiam condemnatoriam cõtra eos deueniatur, citandi sunt, & audiendi, si forte vellent defuncti innocentiam ostendere.*

30 *Mortuo reo, licet sit extinctum crimen, quoad personam ipsius, tamen hæredes eius pro eorum interesse, & pro purganda infamia defuncti, possunt petere, quod procedatur ad sententiam, & declaretur defunctum non commisisse delictum.*

31 *Etiã si hæredes prædicti non possent molestari.*

32 *Sententia contra hæredes delinquentis mortui an possit ferri, quando delinquens fuit contumax, & in contumaciam decessit. & num. 35. 41 42. & 43.*

33 *Et præsertim, stante statuto, quod contumax habeatur pro confesso, vel conuicto, & contra eum procedi possit ad sententiam condemnatoriam.*

34 *Confessio, quæ resultat ex contumacia non transit ad hæredes, nec personam contumacis egreditur.*

36 *Mors delinquentis citati ad comparendum, & transactis omnibus terminis, sequuta, operatur, vt contra absentem contumacem dicatur fuisse virtualiter conclusum in causa.*

37 *Practica condemnandi hæredes pro delictis defunctorum.*

38 *Hæres succedit in vitio defuncti, & eadẽ persona cum defuncto censetur.*

39 *Contumacia defuncti transit contra hæredem, & illi nocet.*

40 *Confessio tacita ex contumacia resultans, non transit ad hæredes, quin ipsi hæredes possint purgare innocentiam defuncti. & nu. 43.*

43 *Confessio ex contumacia propter statutum proueniens dicitur ficta, non vera confessio.*

44 *Hæres, quando pro delicto defuncti tenetur, & pœna defuncti in hæredem transit, nunquam obligatur vltra vires hæreditarias.*

Etiam quod inuentarium non confecerit. ibid.

CASVS DVCENTESIMVS NONAGESIMVSOCTAVVS.

1 AN in causis criminalibus, in
quibus de pœna confiscatio
nis bonorum, vel partis, aut
de alia pecuniaria tantum
agitur, mortuo delinquente
ante sententiam, post tamẽ
litem contestatam, & reo de delicto confes-
so, vel conuicto, ferri possit sententia cõdem
natoria contra hæredes defuncti, & cõsequẽ
2 ter an in dictis casibus pœna transeat ad hę-
redes delinquentis, quęsierunt Doctores no-
stri antiqui, & moderni, qui varij varia scri-
pserunt, aliqui enim opinionem negatiuam
3 tenent ex eo, quod defuncto reo, crimẽ cum
pœna extinguitur, nec ad hęredes trãsit, nisi
lis fuerit contestata, & condemnatio sequu-
ta. l. 1. ff. de priuat. delict. & l. 3. & l. defuncto.
ff. de public. iudic. l. ex iudiciorum. in princi-
pio. ff. de accusationib. l. crimen. ff. de pœnis.
l. sicuti pœna. & l. pupillum. §. in hęredes. ff. de
reg. iur. l. 2. l. 3. & l. fin. C. si reus, vel accusator
mortuus fuerit. §. non autem omnes. in princ.
Instit. de perpetu. & temporal. actionib. cap.
admonere. 33. quęst. 2. cap. causam, quæ. il se-
cundo, qui filij sint legitimi, per quę iura ita
voluerunt Bar. in d. l. defuncto post gloss. per
eum adductas, Marsil. in l. fin. nume. 28. ff. de
quæstionib. Angel. in l. vnica, sub nu. 4. versic.
si reus decedit in primo tẽpore. C. ne ex de-
lict. defunct. Anton. de Butr. cons. 58. in princ.
Bossi. in pract. crim. tit. de accusat. nume. 34.
Gabriel. tit. de malefic. conclus. 35. in princ.
Clar. in pract. crim. q. 51. nume. 12. vers. quæ-
ro nunc. & nume. 16. versicul. vlterius quæro.
Bertaz. inquiens, quod est frequentior, & ve-
rior opinio cons. crimin. 33. nume. 4. versic. de
pœna modo pecuniaria. lib. 1. Gomez. tomo
3. variar. resolut. de delict. cap. 1. sub num. 82.
post vers. adde tamen. Vulpel. cons. crimin. 1.
nu. 4. vers. si verò.
4 Nec obstat text. in l. ex iudiciorum. in fin. ff.
de accusationib. vbi contrarium decidi vide
tur; quia intelligi debet, quando ex delicto
ageretur ciuiliter, vt videtur sentire glos. pe-
nult. ibi, dum exponit, accusatio, idest, actio,
quam

quam sequitur ibi Bart.in fi. Alberic. de Ro-
sat. in l.vnica. C. ne ex delicto defunctorum.
& ibi etiam Angel.colum. 2. versic.in priua-
tis verò criminibus. Deci.in d.l. pupillum.d.
§.in hęredes.nume.5.& 6.ff.de regul.iur.Bos-
si.d.titul.de accusationib.num.35.& sequ.
5 Nec etiam obstat l.Caius.ff. ad Senatuscon-
sult. Syllanian.in qua cōtrarium expressè di
citur, quia loquitur in casu, in quo pœna ip-
so iure imponitur, tunc enim in hæredes trā
sit. Bart.in d.l.1.nume.3.ff. de priuat. delict.
Angel.in d.l.vnica. C.ne ex delicto defuncto
rum. sub nume.4. versic. addo tibi alium ca-
sum. & ibidem Bald.nume.7. versic. quędam
sunt.Cepol.consil.crimin.22.num.8.& 9.De-
ci.in d.§.in hæredes. num.5.& 6.Bossi.in pra-
ctic.crimin.tit.de accusat.nume.34.vers.quo
verò ad pœnam. titul.de pœnis, sub num.34.
vers.pœnę delictorum. tit. de sentent. nu.47.
48.& 49.vers.& sciendum est. & tit.de crimi-
ne lęsę Maiest.nume.75.& 76.vers.est verum.
qui nihilominus asserit, quod contrariū ser-
6 uatur, nec vnquā vidit mortuo reo ante sen-
tētiam molestari eius bona, etiam in crimi-
ne læsę Maiestatis,nisi post mortem damna-
ta fuerit eius memoria, etiam stante decre-
to, quod à die commissi criminis bona ipso
iure publicata intelligantur,& Bossium seq-
tur Clar.d.q.51.nume.14.versic. scias etiam.
vbi pariter dicit, se ita semper obseruari vi-
7 disse,vt scilicet sequuta morte Rei ante con-
demnationem nulla inferatur molestia per
fiscum eius bonis, aut hæredibus, etiā quod
de delicto per testes, vel per confessionem
constaret,licet hoc de iure sustineri non pos-
set, & est communis opinio,quicquid serue-
tur in contrarium in Ducatu Mediolani, vt
iuribus rationibus,& authoritatibus probae
Farinac.in pract.crimin.tit.de inquisit.q.10.
nume.68.& sequ.in nona limitatione,& eius
sublimitatione, Gomez.tomo 3.variar.reso-
lut.de delict.cap.1. sub num.80. versic.sextus
casus est.vbi dicit communē,Cartar.in tract.
de exequut.senten.contumac.capt.bannit.c.
1.nume.353.& sequ.vers.& si à lege,vel statu-
to. vbi pariter de communi testatur. Aretin.
in §.interdum.nume.2.Instit.de hęredit. quæ
ab intest.deferuntur, & in §. non autem om-
nes. sub nume.6.vers.secundo casu principa-
li. Instit.de perpet.& tēporal.action. Iafred.
Balb.decis.391.in tota.D.Hortens. Caualcā.
in tract.de Brachio reg.in 4.parte num. 142.
Curt.Seni.conf.59.nu.5.vers. venio ad secun-
dum. & nu.6.& sequ.vers.sed istis duobus nō
obstantibus.
8 Vnde meritò conclusionem hanc communi
scribentium voto fulcitam esse testantur Co
uaru.in Epitome de sponsalib.& matrimon.
in secunda parte.cap.6.§.8.nume.6. Villalo-
bos in suis communibus opinionibus in ver-
bo, pœna. num.63.& sequent. Clar.in pract.
crimin.quęst.51.nume.14.versic.scias etiam.
Cacheran.d.decis.Pedemont. 148. sub num.
2. Fernand. Vasq. lib. 3. controuersiar. Illu-
strium, & vsu frequentium, cap.96.num 15.
vers.tertium membrum est. de pœna adem-
9 ptionis bonorum, vbi formaliter dicit,quod
si reus decedit ante sententiam regula est,
quod pœna bonorum non transit contra hę-
redes,siuè decesserit lite contestata,siuè non
contestata,quę tamen regula fallit in multis
casibus positis in locis per eum citatis, & cū
hac eadem sententia transit postea num.28.
vers.octaua limitatio. ad finem.
10 Alij autem affirmatiuam opinionem sequū-
tur per omnes.ff.de actionibus, & obligatio
nib.& §.non autem omnes. versic. pœnales.
Instit.de perpetuis, & temporalib.actionib.
in quibus habetur pœnales actiones post li-
tem contestatam hæredibus dari,& in hęre-
des transire, ad idem facit text.in l.ex iudi-
ciorum. vers. ex cæteris verò. iuncta glos. in
verbo, penæ. & glos.final. ff. de accusationi-
11 bus, vbi in priuatis delictis pœna pecunia-
ria ita demum ab hærede incipere potest, si
viuo reo accusatio mota est,licet condemna
tio non fuerit sequuta facit etiam d.l.Caius.
12 ff.ad Senatusconsult.Syllanianum,vbi pœna
pecuniaria morte ingrati hęredis non extin
guitur, his additur textus in l.vnica. C.ne ex
delicto defunctorum,in l.vnica.§.qui pendē-
te.ff.si pendente appellatione mors interue-
nerit, in l.3.vers.an verò.C.eod.tit.& in l.fin.
C.si reus, vel accusator mortuus fuerit,in q-
13 bus mortuo reo,pendente appellatione,cui
ex sententia bona fuerunt expresse ablata,
sola causa capitis perimitur,bonorum rema
nente quæstione,& seruit text.in l.omnes. ff.
de regul.iur.& in l.fin.C.de iure fisci, lib.10.
14 in quibus omnes actiones, quæ morte,vel tē
pore pereunt in iudicio semel deductæ, sal-
uæ semper permanent,& ita per iura prædi-
cta expresse censuerunt Bart.in d.l.vnica. C.
ne ex delict.defunctor. in secunda lect. num.
9.& ibi Alex. in addition. & Salyc. nume. 9.
Bart.in l.1.nume.3.vers.si extra contractum.
& nume.7.ff.de priuat.delict. quem sequitur
Bald.in d.l.vnica.nume.9. vers. sed hic dubi-
15 tatur. vbi etiam dicit, quod id,quod dicitur
in d.l.ex iudiciorum, requiri sententiam,pa-
titur subauditionem, scilicet, vel ęquipol-
lens,puta si interuenerit confessio, vel sit cō
clusum in causa, subditque, quod id, quod
dixit de confiscatione bonorū,procedit quo
que in pœnis pecuniarijs consistentibus in
certa quantitate puta, centum, vel mille, ex
idētitate rationis, Angel.in l.2.C. si reus,vel
accusat.mort. fuerit. vers.quid autem si reus
non est contestatus litem, sed est confessus.
colum.2.& in d.l.vnica.nume.5.vers.quid au-
tem. C.ne ex delict.defunct. Curt.Sen. d.cōs.
59.sub num.5.& sequ.vers.secundo obijci vi-
detur, licet contrarium in casu suo respon-
deat propter decretum Mediolani con-
demna-

demnationes præsupponens. Aret. §. interdum. num. 2. Instit. de hæredit. quę ab intest. deferunt. Angel. in §. non autem omnes, sub nume. 6. Instit. de perpet. & tempor action. post principium. & ad finē, idem de malef. in verbo, Qui Dominus Iudex videns. num. 41. & seq. & ibi etiam August. de Arimino in addition. Ioan. de Platea in l. fin. col. 2 versic. attende tamen. C. de iure fisci, lib. 10. Bossi. in pract. crimin. titul. quomodo procedat. in crimin. notor. in fine, num. 21. inquiēs, quod
16 ratione confessionis, vel probationis, quæ reum conuincit, quis potest cōdemnari post mortem, licet Mediolani non seruetur, & titul. de pœn. num. 34. vers. quo decreto stante. & versic. item nota illud. Bald. in d. l. fi. num. 7. C. de iure fisc. Alba secundum hanc opinionem consulens cons. 90. num. 1. & seq. Sequuntur Magon. decis. Florent. 47. num. 16. & 17. Menoch. in tract. de recuper. possess. remedio primo. nu. 159. vers. accedit præterea. Claud. Bertaz. in addit. ad cons. crimin. Barthol. patris cons. 33. lib. 1. in addit. sub litera. B. incipiente, transit ad hæredes. dicēs esse opinionem communiorem, & receptiorem, & secūdum eam fuisse iudicatum. Peregr. in tract. de iure fisc. lib. 4. titul. 5. de crimin. quæ mort. rei non extinguuntur, num. 36. versic. decimus tertius casus. Tesaur dicēs esse magis communem, & veram opinionem decis. pedem. 144. nume. 1. qui pro ea allegat text. ineuitabilem in l. 2. & in l. 3. §. fin. ff. de bon. eor. qui ante sententiam mort. sibi consciue. Clar. in pract. crimin. quest. 51. sub nume. 14. post vers. scias etiam, ibi, & quid vbi agitur de pœna pecuniaria. Dominus Hortens. Caualc. in tract. de Brach. reg. in 4. part. nume. 141. & 142. Cacheran. d. decis. 148. num. 3. 4. & sequ. diffusè Farin. d. q. 10. nume. 50. versic. limita quinto. num. 52. vers. amplia secundo.
17 num. 56. & sequ. vers. limita sexto. nec habet dubium quādo agitur de pœna pecuniaria, & confiscatione bonorum veniēte principaliter, & non in consequentiam pœnæ corporalis, quia tunc extingueretur vna cum pœna corporali per mortem rei ante condemnationem, ex latè congestis per Farin. d. qō. 10. nu. 47. vers. sublimitatione hanc. & magis in illis terminis num. 57. vers. ad tollendam autem hanc difficultatem. per Gomez. d. cap. 1. nume. 83. vers. item etiam prædicta intellige. & antea per Angel. in tract. de malefic. in verbo, & eius bona publicamus. nu. 1. & seq & ibi etiam per August. de Arimino in addition. ad eum.
18 Et hanc opinionem affirmatiuam tenendo non videtur obstare Bart. in d. l. ex iudiciorum. in fine, constituens differentiam inter actionem criminalem ciuiliter à parte intētatam, vt pœna parti applicetur, vel criminaliter motam, vt fisco pœna adiudicetur, vt in primo casu in hæredes pœna transeat lite contestata, in secundo verò non trāseat,
19 quoniam vbi agitur de pœna, non adest ratio diuersitatis, propter quam magis pœna parti applicanda debeat trāsire in hæredes lite contestata, quam pœna applicāda fisco, quando ex officio Iudicis per inquisitionem proceditur, cum inquisitio subrogetur loco
20 accusationis, eiusque naturam propterea sapiat, vt notat Bart. in l. 2. §. si publico. num. 12. ff. ad leg. Iul. de Adult. per l. 2. §. hæc ratio. ff. si quis testamento liber esse iuss. fuer. Boer. decis. 259. num. 12. Aretin. cons. 51. nume. 19. Angel. de Castro cons. 94. num. 14. inter consil. crimin. diuersor. lib. 1. in impressis primo loco in parua forma, & ita punctualiter dicit Cacheran. d. decis. 148. num. 7. & 8. subijciens contra præfatam differentiā esse text. in l. 3. C. si pend. appellat. mors. internener. in l. fin. C. si reus, vel accusat. mort. fuerit, & in l. fin. C. de iure fisc. lib. 10. qui loquuntur de pœna fisco applicanda, & est verum.
21 Non etiam obstaret, si diceretur prędicta iura intelligi, quando lata est sententia, quoniam text. in d. l. fin. C. de iure fisc. lib. 10. non loquitur de sententia, sed de reo conuicto, &
22 benè, quia paria sunt sententiam esse latam, & reum esse confessum, vel conuictū, vt probat text. in l. qui sententiam. C. de pœn. vt supra dictū fuit, licet in alijs inter se hæc multum differant, vt patet ex congestis per Bossi. in practic. crimin. titul. de confessis, titul. de conuict. & titul. de sentent. vt ait Cacheran. d. decis. 148. sub nume. 8. ad finem, versic. nec obstat.
23 Pariter non obstant lex tertia, & lex defuncto. ff. de public. iudic. & alia iura in contrarium allegata, ex quibus dictum fuit Reo defuncto crimen cum pœna extingui, nisi lis contestata, & condemnatio sequuta fuerit, quia intelliguntur quoad pœnam corporalem tantum, & confiscationem bonorum tacitè ex ea prouenientem, vt in deportatione, non autem respectu cōfiscationis bonorum equè principaliter venientis, vel alterius pœnæ pecuniarię certę expressè appositæ, vt formaliter dicunt Alba d. cons. 90. in princ. nu. 1. Gomez. d. cap. 1. nume. 83. vers. item etiam prædicta intellige. Cacheran. d. decis. 148. ante num. 9. vers. nec repugnant. Immo nō de-
24 sunt dicentes, vbi agitur de pœna pecuniaria accessoriè ad corporalem, & tacitè ex ea veniente, posse ferri sententiam mortuo reo confesso, vel conuicto, vel post conclusum in causa, Angel. in tract. de malefic. in verbo, & eius bona publicamus. num. 4. & ibi etiam August. in addit. post Bald. in d. l. vnica. num. 9. vers. sed hic dubitatur. C. ne ex delict. defunct. sequitur Alba d. cons. 90. nu. 2. & 3. vers. secundo quia.
25 In hac quæstione quid de iure resoluendum sit satis dubium mihi quandoque visum fuit, verumtamen opinionem affirmatiuam sem-

per

per veriorem existimaui,& tanquam talem,
ac etiam magis communiter receptam infi-
nitis vicibus sequutus fui votando,& pronũ-
tiando contra hæredes delinquentis post li-
tem contestatam mortui,& confessi, vel con
uicti de crimine quò ad confiscationem om
nium bonorum, vel partis eorũ,& alias par-
26 ticulares pœnas pecuniarias, quoniam in
hoc casu negari non potest, quin nomen de-
linquentis, nõ dicatur receptum inter reos,
cum de crimine confessus, aut conuictus fue
rit,vt per Bartol. in l.is qui reus.ff.de public.
iudic. cuius opinionẽ in practica seruari di-
cunt Angel.in tract. de malefic. in verbo, &
ad querelam,nume.61.versic.& adde, quod
postquam.& Clar.in pract.crimin.quęst.14.
nume.13.versic.sed hic incidenter quęro. &
27 proinde fatendum est proferri posse senten
tiam, iuxt.text.in l ex iudiciorum.in fi. ff. de
accusationib.in l.vnica.vers. quamuis pendẽ
te.ff.si pen.appellat. mors interuen.in l. 3. §.
final.C.eod.tit.in l.vltima.C.si reus, vel accu
sat.mort.fuer.in l.vltima.C.de iure fisci, lib.
10.& in §.penult.in fine, Instit. de perpet. &
temporalib.act.& voluit expresse Bald.in d.
l.vnica.C.ne ex delict.defunct.num.9.versic.
sed hic dubitatur. & ita tenendum cẽsuit ex
crebriori Doctorum sententia Cacheran. d.
decis.148.num.9.versic. quid dicendum. vbi
etiam refert ita iudicatum fuisse per Senatũ
Pedemontanum in causa fisci cõtra Michae
lem Genninum Nicensem defunctum post
confessiones per eum factas, & testes nomi-
ne fisci examinatos, & publicatos, Nec ab
illa opinione recedendum puto, licet sciam
multos eam fuisse amplexos,& consulendo,
& iudicando, quos errore lapsos fuisse ne-
phas non esset dicere.
28 Quæ opinio sicut verissima est, ita procedit
indistinctè,tàm in iudicijs publicis,quàm in
priuatis, quando criminaliter agitur,secun-
dum gl.penult.in d.l.ex iudiciorũ.ff.de accu-
sat.quam sequutus est Cacherã.d.decis. 148.
nu.2.vers.& licet prędicta iura loquantur. &
ante eum hoc ipsum tenẽt Ang.in d.l. vnica.
sub nu.4.vers.in criminibus verò priuatis.C.
ne ex delict.defunct.Fernand.Vasq.d.capite
96.nu.28.vers.8.limit.potest esse.licet ipse in
puncto principali sequatur contrariam opi-
nionem negatiuam,de quo curandũ non vi-
detur, prout, nec de alijs eãdem negatiuam
sequentibus contra magis communẽ Docto
rum sententiam, Gomez.d.c.1.sub num. 84.
vers.item adde. Hanc tamen opinionẽ Ca-
cherani mordet Farinac.d.qõ.10.num.53.&
54.vers.sublimita primo, & infra. sed ab ea
non recedas, quicquid ipse dicat.
29 Illud profectò sciendum est,qđ mortuo reo
antequam ad sententiam condemnatoriam
contra eius hęredes deueniatur,vocãdi sunt
dicti hęredes,& audiendi,si fortè vellent in-
nocentiam defuncti ostendere, Cacheran.d.
decis.148.in princ.,& antea decis. 106.nu.3.
vers.non obstat,quod dicitur.& expresse tra
dit Fernand.Vasq.d. cap.96.num.11.versic.
Tertium membrum est. in fine dicens per l.
30 filio.§.sententia.ff.de alimend. legat. quod
licet mortuo delinquente sit extinctum cri-
men quò ad personam ipsius, tamẽ heredes
Rei pro eorum interesse, & pro purganda in
famia defuncti possunt petere, quod proce-
datur ad sententiam,& declaretur,defunctũ
non commisisse delictum,quo casu unicũ
esse.in iure dixit Bald.in d.l.vnica. num.9. &
10.vers.sed hic dubitatur. & vers. modo du-
bitatur.C.ne ex delicto defunct. eorum.& ili
commendant addentes ad Bart. in d.l.ex iu
diciorum. in princ. Idem voluerunt Bossi. d.
tit.de pœnis, sub nu.34.ad finem,vers.& no-
ta omnino. Gomez.d.tit.1.sub num.84. vers.
vnum tamen est benè notandum. Farinac.d.
q.10.nu.49.vers.limitando secundo eandem
declarationem. Augustin. de Arimin. in ad-
dit.ad Angel.de malefic.in verbo,qui Domi
nus Iudex videns.nu. 47. vers.& in quantum
supra. Peregr.in d.tract.de iure fisci,lib. 4.d.
tit.5.nume.35.versic. decimus tertius casus.
Foller.in pract.crimin.in 6. parte principal.
num.11.vers.& in hoc iudicio. vbi etiam nu.
12.ponit formam sententię, Bald.consil.63.
post principium. lib.4. Angel. de malefic.in
verbo, *& hai tradito la tua patria*.nu.17. quo-
rũ multi loquuntur in terminis fortioribus,
31 volentes posse heredes defuncti, etiã quãdo
nõ possent molestari,petere, qđ procedatur
ad sententiam purgando infamiã defuncti,
& probando eius innocentiam, vt absolutio
sequatur,& ipse probaui in priorib. resolut.
criminalib.cent.2.casu 137.sub nu.9. & 10.
32 An autem, quod dictum est de reo confes-
so,vel conuicto post litem cõtestatam, ante
tamen sequutam sentẽtiam, vt scilicet tunc
contra hæredes ad sententiam deueniri pos
sit,vbi agitur de confiscatione bonorum,vel
alijs pœnis pecuniarijs particularibus,pro-
cedat reo existente contumace, & post iam
33 incursam contumaciam decedente, stante
statuto,prout est communiter per totam Ita
liam, quod contumax habeatur pro confes-
so,vel conuicto, & contra eum tanquàm con
fessum,vel conuictum procedi possit ad sen-
tentiam condemnatoriam,maior videtur es
se difficultas,quia cõfessio ficta,quæ resultat
34 ex contumacia, non transit ad hæredes,nec
personam contumacis egreditur. Bart. in l.
eius qui delatorem.ff.de iure fisc.& in l.1.nu.
7.ff.de priuat.delict.cũ alijs alleg.p Cacher.
decis.Pedemõt.106.nu.1. & in proposito no
stro p Farin.ita tenẽte d.q.10.nu.58.vers.am
plia hãc 6.limit.cũ quo coueniũt Bossi. d.tit.
de accus.num.35.& 36.vers.& an hæc pœna.
& tit.de sentent.sub nu.47. vers. & sciendum

finał.lib.4.Federic.de Senis conſ.21.ad finē, Couarū.lib.3.variar.reſolut. cap.3. nume. 8. Gomez.d.c.1.nu.85.in fi.Clar.d.q.51. nu.17. verſic.ſcias tamen.Boſſi.d.tit.de pœn.ſub nu. 34.Cacheran.deciſ.Pedemont.151.num.9.& Farinac.alios de cōmuni, & magis communi teſtantes referens d.q.10.nume.65.verſic. ſublimita tertio. quod eſt valdè vtile, quia ſæpè poteſt pœna eſſe maior, quàm ſit hæreditas defuncti.

EPITOME.

An,& quādo carceratus pro cauſa criminali poſſit recōmēdari,vel detineri pro cauſa ciuili, & quid è cōuerſo in carcerato ex cauſa ciuili,an ſcilicet,& quando poſsit recōmendari pro delicto, & quid in debito fiſcali, & in non retēto in vinculis,ſeu in carcere ſtricto, ſed in palatio, ciuitate, caſtro, vel alio loco limitato cum pœna, vel fideiuſſione de non diſcedendo.

SVMMARIA.

1 *CARCERATVS pro vno delicto, an poſſit recommendari pro alio delicto.*

2 *Exequutiones quando ſe compatiuntur,tunc carceratus pro manu poterit recommendari pro capite.*

3 *Carceratus pro vno delicto,quando poſſit recommendari pro alio ex mente Bart.diſtinguitur.*

4 *Exequutio quando eſt facta pro delicto grauiori, tunc illa recōmendatio praualebit,quæ ſit propter grauius crimen.*

5 *Exequutio facta ex prima cauſa ſi non abſorbet exequutionem, quæ debet fieri ex ſecunda, tunc prima recommendatio praualebit.*

Exequutio diuerſarum pœnarum in vno ſolo delinquente à diuerſis Iudicibus fieri poteſt. ibidem.

6 *Recommendatio pro pecunia, an ſuſpendere faciat exequutionem capitalem.*

7 *Recommendatio indiſtinctè conceditur, quando vtraque exequutio eſt pecuniaria.*

8 *Recommendatio quando ſit ad proceſſum, ſi vterque proceſſus eſt criminalis, ſemper praualet recommendatio prima, etiam ſi ſit crimen leuius.*

9 *Recommendatio vna ſi eſt facta pro exequutione alia eſt facta pro proceſſu, ſecunda recōmendatio non impediet primam exequutionem, ſed vtraque valebit.*

Dummodo ſe ad inuicem non impediant.

10 *Recommendatio ſecunda, ob grauiorem cauſam, facit ſuſpendere exequutionem primæ recōmendationis pro cauſa leuiori.*

11 *Diſtinctio Bart.in l.2.§.qui exhibendi.ff.de cuſtod.& exhibit.reorum,in materia recommendationis ab omnibus communiter approbatur, & obſeruatur.*

12 *Carceratus pro delicto, an poſſit recommendari pro debito ciuili, & nu.18.*

13 *Carceratus pro delicto tunc poterit recommēdari pro debito ciuili, quando breui tempore poſſet eſſe conſultum creditori. & nu.17.*

14 *Seruus licet capitaliter damnetur, non tamē peculium Domino aufertur, ſed differtur exequutio, vſque adhuc reddat Domino rationem adminiſtrationis.*

15 *Damnatus ad mortem non debet vltra audiri, quicquid dicere velit.*

Etiam ſi de Principis ſalute aliquid ſe dicturū polliceatur.

16 *Sententia capitalis debet velociter exequutioni mandari.*

19 *Domi ſuæ, ſicut quilibet eſt ſecurus, ita debet eſſe tutus, quò ad debita ciuilia in carceribus.*

20 *Sequeſtratus in carceribus dicitur propria libertate priuatus.*

Spoliatus propria libertate ante omnia reſtituēdus eſt. ibid.

21 *Cuſtos carcerum æquiparatur Depoſitario,quia ſicut Depoſitario committitur cuſtodia rerum, ita commentarienſi committitur cuſtodia perſonarum.*

22 *Sequeſtratio facta Depoſitario, ſicut non impedit depoſiti reſtitutionem, ita recommendatio facta cuſtodi non debet impedire carcerati relaxationem.*

23 *Recommendatio non admittitur, quando ſit pro diuerſa cauſa.*

24 *Creditores ſequeſtrantes carceratum pro cauſa criminali,dicuntur vim compulſiuam,ſiue ſpoliatiuam inferre contra carceratum cui aduerſus eos actio conceditur.*

25 *Iudex poteſt nobis acquirere, ſicut & alij officiales poſſunt.*

26 *Carceratus pro criminis exequutione ſequeſtrari non debet pro proceſſus expeditione pro cauſa ſummaria, & ciuili.*

27 *Carceratus dicitur eſſe tutus ſub vna fide, nec pro alia cauſa detineri debet, ne fraudetur.*

28 *Carceratus à Iudice criminali,vti maiore,nō poteſt retineri à Iudice ciuili, vti inferiore.*

29 *Quod procedit etiam ſi eſſet arreſtatus, & detētus in palatio, Ciuitate, caſtro, vel alio loco ex cauſa criminali, ſub pœna, aut fideiuſſione de non diſcedendo.*

30 *Carceratus pro debito ciuili poteſt recommendari pro cauſa criminali.*

31 *Carceratus pro debito fiſcali poteſt recommēdari non ſolum pro delicto, ſed etiam pro debito priuato, & nu.32.*

33 *Quod vltimum tamen Florentiæ non ſeruatur, quia nunquam creditores priuati faciunt recommendare carceratum pro debito fiſcali.*

Dummodo debitum procedat ex delicto,cū aliud ſit quem eſſe debitorem ex cauſa delicti, &

delicto possit recommēdari, & detineri pro
debito ciuili, in qua difficultate ex sentētia
13 Bart.in d.§. qui exhibendi. sub nume. 4. di-
cendum videtur recommendationem pro-
cedere, quando breui dilatione posset esse
consultum creditori, aliàs verò secus, ex quo
talis recommendatio esset impeditiua exe-
qutionis criminalis, & videtur text. in l. 1.
14 C.de bon. proscriptor. vbi dicitur, quod li-
cet seruus capitaliter damnetur, non tamen
peculium Domino aufertur, imo exequutio
differtur, donec ab eo acceleranti Domino
ratio administrationis reddatur, quia me-
minisse Dominum oportebit instare, vt id
velocius fiat, vt pœnę suę reddi possit, cuius
rei ea ratio reddi potest, quod crimine li-
quidato sententia differri non debet. l. cum
reis. C. de pœnis, & facit text. in l. si quis fot
15 tè. ff. eod. tit. de pœn. vbi damnatus ad mor-
tem non debet vltra audiri, quicquid is dice
re velit, etiam si de Principis salute aliquid
se dicturum polliceatur, vnde dixit Salyc. in
16 d. l. 1. C. de bon. proscript. capitalem sentē-
tiam debere velociter exequutioni mādari,
& non differri, præter quam in quibusdā ca-
sibus per ipsum Salyc. positis in d. l. cum reis.
C. de pœn. in quibus etiam cū celeritate a-
gendum est, per d. l. 1. C. de bon. proscript. &
ita in terminis dicit Don Ludouic. de Pe-
guer. decis. Regij Consil Cathalon. 22. & de-
17 cis. 69. vtrobique in princ. num. 1. dicens ita
practicari in illo Consilio, & dictas recom-
mendationes non impedire, nec retardare
exequutionem sentētiæ criminalis, nisi bre-
ui, vel modica dilatione posset creditori es-
se consultum, eandem sententiam, quod ca-
ptus pro causa criminali possit ad alterius
implorationem ex causa ciuili retineri, vo-
luit Bossi. in pract. crimin. titul. de captura,
num. 91. vers. scias etiam. & videntur pręsup
ponere xlij, de quibus memini in prioribus
resolutionibus criminalib. cent. 2. casu 146.
nu. 10. & vltra eos Bart. in tract. de carcerib.
si illius sit, sub num. 20. post vers. restat quar-
to videre. Marsil. in d. §. attingam. sub nu. 32.
vers. & ibi subdit. & faciunt dicta superius
in 1. vers. ad finem.
18 Cæterum alij contrarium tenuerunt, quod
scilicet captus pro delicto non possit recō-
mendari pro debito Ciuili, Brun. in tract. de
cession. bon. quæst. 11. quartæ quęst. princi-
pal. num. 33. 35. & 36. Ioseph. de Ludouic. de
cis. Perus. 70. per totam, in 2. part. vbi asserit
esse firmam, & veram conclusionem, tàm de
iure, quàm ex consuetudine, & ita vidisse ser
uari in Ditione Ecclesiastica, & esse verita-
tem, quicquid aliqui dixerint in contrariū,
& esse opinionem veriorem, & receptiorem
firmat Farinac. in pract. crimin. titul. de car-
cerib. & carcerat. quęst. 27. ad finem, nu. 155.
vers. captus tamen pro delicto. Borgnin. de-
cis. 14. in primo dubio, per totum. lib. 5. di-
cēs esse communem Doctorum opinionem.
& ante eos Bald. cons. 90. sub nume. 2. vers. &
hoc verum. lib. 5.
19 Quorum opinio multiplici probatur funda
mento, primò quia, quemadmodum quis est
securus Domi suę. l. plerique. ff. de in ius vo-
cand. ita debet esse tutus quò ad debita ciui
lia in carceribus, in quibus ad instanciam fi-
sci detinetur, & aliquem sequestrans in car-
20 ceribus, dicitur, illū propria libertate pri-
uare, vnde tanquam propria libertate spo-
liatus debet ante omnia restitui. l. si quis ad
se fundum. C. ad l. Iul. de vi public. l. memine
rint. C. vnde vi, capitulo, item cum quis. de re
stitut. spoliat. nec creditores audiri deberēt,
si aliquid obijcere velint contra dictum re-
commēdatum, quò minus restituatur in sua
propria libertate. l. 1. §. & parui. ff. qđ vi, aut
clam, Dyn. in cap. qui ad agendum. de reg.
iur. in 6.
21 Secundo, quia Custos Carcerum ęquipara-
tur depositario; latè Bossi. in pract. crimin.
titul. de carcerat. fideiussor. relaxand. nume.
15. vers. & ratio. & sicut Depositario cōmit-
titur custodia rerum l. 1. in princ. ff. deposit.
cap. 1. extra eod. titul. ita Custodi carcerum
committitur Custodia personarum. l. mili-
22 tes. ff. de custod. & exhibit. reor. & l. final. C.
eod. tit. Vnde sicut per sequestrationem fa-
ctam Depositario nō debet impediri depo-
siti restitutio. l. penult. C. deposit. ita per re-
commendationem factam Custodi non de-
bet impediri eius relaxatio.
23 Tertiò, quia carceratus pro causa crimina-
li, si pro debito ciuili posset recommendari,
recommendatio fieret pro diuersa causa,
quod non admittitur per ea, quæ notantur
in l. si quis ex consensu. C. de Episcopal. au-
dient. in cap. 1. & in cap. at si clerici, extra de
Iudic.
24 Quartò, quia & si Iudex ad instantiam Cre-
ditorum sequestrasset istum Carceratū pro
causa criminali deberet sibi actio concedi
contra creditores, quia quando vis compul
siua, siuè spoliatiua infertur per illas perso-
nas, per quas nobis acquiritur, datur spolia
to in nos actio. l. 1. §. 1. & §. si filius. & l. inter-
25 dicto. cum ibi notat. ff. de vi, & vi armat. &
per Iudicem potest nobis quæri, sicut per a-
lios officiales. l. 2. & 3. ff. rem pupill. sal. fore.
l. si his verbis. & l. non enim aliter. ff. de ado-
ption. l. 1. §. exigere. ff. de Magistrat. conue-
nien. notant Doctores in l. 1. §. Ius publicum
ff. de iustit. & iur. & in c. ex publico, de con-
uersat. coniugat. cum similibus, quę allega-
ri possent.
26 Quintò, quia carceratus pro criminis exe-
qutione sequestrari nō debet pro processus
expeditione pro causa summaria, & ciuili
contra regulares traditiones, cum sint diuer

ſæ ſpeciei, ſicut dicitur in reconuentione, & prorogatione, ex notatis per Cyn. in l. 1. ff. de iudic.

27 Sextò, quia ille detentus dicitur eſſe tutus ſub vna fide, vnde pro alia cauſa non debet detineri, ne fraudetur, cum pro illa alia non fuiſſet captus, & in carceribus detẽtus, Bal. conſ. 90. nu. 3. verſ. & nota. lib. 5.

28 Septimò, quia tanquam detentus à maiore Tribunali, vt eſt Iudex criminalis nõ poteſt retineri ab inferiore, & ſic à Iudice ciuili. l. contra pupillum. §. 1. ff. de re iudicat.

Et ſunt rationes, quas colligunt Brun. d. quæſt. 11. quartę queſt. principal. nu. 35. & 36. verſic. circa ſecudum dubium. Ioſeph. de Ludouic. d. deciſ. Peruſin. 70. num. 3. & ſeq. & Borgnin. d. deciſ. 40. num. 3. verſic. at cum Doctores in quinta part. & eſt opinio Florentiæ practica ta, quam procedere voluit Borgnin. d. deciſ.

29 14. in primo dubio etiam in eo, qui fuit arreſtatus, & detentus in palatio, in Ciuitate, in Caſtro, vel in aliquo loco determinato ex cauſa criminali ſub pœna, aut fideiuſſione de non diſcedendo, vt ſcilicet, nec ille poſſit retineri, ſeù recommendari pro debito ciuili, ac ſi eſſet in vinculis, aut carcere ſtricto iuribus, rationibus, & auctoritatibus per eum adductis, ex quibus ita Mediolani iudicatum fuiſſe teſtatur, quod eſt ſummè notandum in actu practico, quia ſępè euenire poteſt.

30 Sanè è conuerſo Carceratus pro debito ciuili, pro cauſa criminali recommendari, & detineri poteſt. Bart. in tract. de carceribus. num. 20. verſ. reſtat quarto videre. Brun. d. q. 11. quartæ queſt. principal. num. 33. verſic. dico igitur. Marſil. in practic. crimin. d. §. attingam. num. 32. verſic. & ibi ſubdit. per text. in l. 3. ff. de cuſtod. reor. & idem dicunt Brun. & Marſil. in carcerato pro debito fiſcali, qui

31 pariter pro delicto poteſt recommendari, ſicut & carceratus pro debito fiſcali poteſt pro debito priuato recommendari. Bart. in l. quoties. C. de exactorib. tributor. & in d. tract. de carcerib. nume. 19. verſic. circa tertium. Guid. Papę deciſ. 61. in fine, nume. 3. Brun. d. q. 11. quartę qõ. principal. nu. 21. verſ. Redeundo. Marſil. in d. §. attingam. num. 32. verſic. in quo dicas, & dicit Bald. d. conſ. 90. in fine nume. 4. lib. 5. quod pro debito fiſcali

32 carceratus ex quacunque cauſa poteſt ſemper arreſtari, quia fiſcus in hoc eſt priuilegiatus, nec aliquis ordo requiritur dummodo cõſtet de debito, ſequitur Peregr. in tract. de iure, & priuileg. fiſci, lib. 6. tit. 7. de debitorib. fiſcal. num. 23. verſ. item debitor. dicẽs debitorem fiſcalem carceratum ad inſtãtiã priuati poſſe ſemper arreſtari pro debito fiſcali, & è contra carceratum pro debito fiſcali, poſſe pro debito priuato recommen-

33 dari, quod vltimum Florẽtię non ſeruatur, quia nunquam detentus ad inſtantiam fiſci pro debito tamen procedente ex delicto, priuatis creditoribus inſtantibus, recommendatur in Carcere, nec recommẽdatio huiuſmodi recipitur.

34 Et ne quis decipiatur, aduertẽdum eſt differẽtiam eſſe, an quis ſit carceratus pro debito fiſcali, procedente ex delicto, an verò ſit carceratus pro cauſa criminali, quia aliud eſt, quem eſſe debitorem ex cauſa delicti, & captum pro illo debito, & aliud, quod ſit captus principaliter pro delicto, & ex cauſa criminali, vt aduertit Borgnin. d. deciſ. 14. nu. 7. poſt Bald. d. conſ. 90. in 5. part. & idem tenet Guid. Papę deciſ. 61. ſub nume. 2. verſ. in debitis autem fiſcalibus. & patet ex traditis per Peregrin. d. titul. 7. de debitoribus fiſcalib.

35 Reperio tamen, quod Ioſeph. de Ludouic. d. deciſ. Peruſ. 70. in fine num. 11. & 12. dicit, quod ipſe non ſemel ad inſtantiam creditorum iuſſit Cuſtodibus Carcerum, vt non relaxarent detentos pro cauſis criminalibus, licet abſolutos abſque ſua licentia, non quidem per viam recommẽdationis in ſcriptis, vt fieri ſolet in detentis pro cauſis ciuilibus, ſed oretenus tãtum, vt ſaltem illi debitores, vel ſatisfacerent eorum creditoribus, vel eis cauerent de ſatisfaciendo, & quod ſibi plu-ries euenit, quod amicabiliter fuerunt concordati creditores, ſed quãdo dicti debitores detenti pro cauſis criminalibus, vel noluerunt, vel non potuerunt ſatisfacere eorũ creditoribus, tanquã tuti remedio iuris eos alitet non adſtringebat, neque recommendari permittebat, ſed priſtinę eorum libertati reſtituebat, prout iuris eſſe ſupra dixit, & ſubdit, ſe pronuntiaſſe ad fauorem debitoris, quod eſſet liberãdus à carceribus, quotieſcunque apparebit, ſe eſſe concordatum cum camera fiſcali, quò ad delicta criminalia, pro quibus detinebatur, non obſtante recommendatione, quam obtinere creditor priuatus tentabat, qui cognoſcẽs decretum eſſe iuri conſonum, illi acquieuit, quam practicam, nec laudo, nec vitupero, ea tamen nunquam Ego ſum vſus.

EPITOME.

An, & quando licitum ſit patri, & marito occidere filiam, & vxorem in adulterio depræhenſam, & adulterum, An alteri, & cui facultatem hanc propria autoritate occidendi mãdare poſsit, An ipſe pater, vel maritus ſolus, an verò cũ alijs, & conuocatis coniunctis, affinibus, & amicis id facere poſſit; Et quid

in

in filio reperiēte matrem in adulterio, an scilicet eam, & adulterum interficere ei liceat, & de pluribus alijs materiā hanc concernentibus.

SVMMARIA.

1 *VXORICIDIVM adeò est graue delictum, vt maritus interficiens vxorem pœna parricidij teneatur.*

2 *Vxorem occidere maius, & grauius est delictū, quam occidere patrem, vel matrem.*

3 *Criminis grauitas indicatur ex qualitate pœnæ iniunctæ.*

4 *Vir, & vxor vna caro sunt, & diuinę, ac humanæ domus socij.*

5 *Maritus vxorem in adulterio deprahensam, nedum castigare, sed etiam occidere potest, neque pœna parricidij ex l. Pompeia, neque homicidij ex l. Cornelia tenebitur. & nu. 45.*

6 *Dolor iustus difficillimè temperatur.*

7 *Maritus occidens vxorem, si est humilis loci ex rescripto Diuorum Marci, Antonij, Commodi, & Pij. Impp. in opus perpetuum traditur, si verò honestior in insulam relegatur. & supra nu. 5. & 6. & inf. nu. 12. & 80.*

8 *Tex. in l. si quis in graui. §. si maritus. ff. ad Senatuscons. Syllan. intelligendus est secundum l. si adulterium cum incestu. §. Imperatores. ff. ad l. Iul. de Adulter. & l. 1. §. fin. ff. ad l. Cornel. de sicar.*

9 *Seruus, si Domino occidēti vxorem in adulterio deprahensam, non restiterit, non tenetur l. Cornel. de sicar.*

10 *Maritus propter adulterium vxoris recipit maiorem iniuriam, quam si eius filius, occideretur.*

11 *Maritus potest vindicare iniuriam ob adulteriū vxoris sibi factam per legitimos modos de iure ciuili, vel accusando eam ad priuationē dotis, vel aliter puniri faciendo.*

13 *Pœna ob iustum dolorem temperanda est.*

14 *Maritus vxorem in adulterio deprahensam occidens iusto dolore motus citra penam mortis punitur. & nu. 18. & 26.*

15 *Accusatio, vel querelu de adulterio non solet proponi coram Iudice, nisi per homines viles, impotentes, & impudentes. & nu. 65.*

16 *Maritus, qui proponit accusationem coram Iudice de adulterio vxoris, reputatur vilis, & cornutus.*

17 *Iudices solent truffari, ridere, & cachinari illos maritos cornutos, qui de adulterio vxoris porrexerunt libellum, nec proprijs manibus vindicati fuere.*

19 *Maritus occidens adulterum in flagranti crimine repertum, si adulter non vilis persona sit, exilio damnatur.*

Pater potest impune occidere quemuis adulterū in flagranti crimine repertum. ibidem. & nume. 20.

21 *Pietas paterni nominis consilium pro liberis capit, mariti vero calor, & impetus facilè sauiētis fuit refrenandus.*

22 *Occisio filiæ, vel vxoris, & adulteri fieri debet in ipso actu deprahensionis in adulterio, nō ex internallo.*

Ita vt non liceat impunè in ipso actu vnum occidere, & deinde ex internallo alterum. ibid.

23 *Incontinenti fieri dicitur, quod fit vno impetu licet duret per horas.*

24 *Maritus occidēs adulterum ex internallo, & extra actus venereos, punitur non quidem pœna mortis, sed mitiori.*

25 *Deprahensa in adulterio illa dicitur, quæ vel per propriam confessionem, vel aliter conuicta est de adulterio.*

27 *Pater occidens adulterum filiam verò tantum vulnerans, ita tamen quod sit verisimile eam mori debere, licet postea non moriatur, patri nō imputatur.*

28 *Pater non in omni loco, sed domi suæ tantum, vel generi, potest occidere filiam, & adulterum.*

Maritus extra suam domum non potest occidere adulterum. ibid.

29 *Pater, vel maritus non habēt necesse inuenire filiam, vel vxorem, & adulterum tenentem virgam in vulua ad hoc, vt dicatur deprahensum in adulterio, sed sufficit, quòd reperiant eos in actibus venereis.*

30 *Etiam si probaretur, quod reuera adulteriū non fuisset subsequutum.*

31 *Acta inhonesta, quę praecesserunt adulterium, arguunt adulterium verè sequutum fuisse.*

32 *Adulterium committēs in ano, & sic extra vas debitum, tanquam Sodomita punitur.*

33 *Mulier vbi reperta non est in actibus venereis cum adultero, occidi non potest.*

34 *Iudex potest iubere marito, vel patri ne sæuiant in vxorem, vel filiam, prætextu adulterij, & etiam compellere eos ad prastādam cautionem de non offendendo.*

35 *Maritus quando habet aliquem suspectum de vxore sua, non potest illum occidere, nisi post tertiam denūtiationem ei factam per internallum in scriptis, & in præsentia testium.*

36 *Maritus post tres denuntiationes factas potest occidere quemuis adulterum, etiam nobilem.*

37 *Pater, vel maritus, an possit occidere filiam, vel vxorem etiam ignobilem, vel contra ius nuptam.*

38 *Pater, vel maritus potest occidere etiam Iudices in adulterio repertos.*

39 *Magistratus non potest accusari iure mariti regulariter, sed fallit quando accusatio esset tempore peritura. & nu. 41.*

40 *Ius occidendi adulterum is habet, qui iure patris, vel mariti accusare potest.*

42 *Pater, vel maritus clericum adulterum occidēs non incidit in pœnam cap. si quis suadente diabolo. 17. q. 4.*

43 *Pater, vel maritus an possit occidere filiam, vel*

text.in l.1. ff. ad l.Pompe. de parricid. & ibi
2 gl.& Doctores. & meritò, quia plus est,quã
occidere Patrem, vel Matrem.c.admonere.
33.q.2.Roland.à Valle in tract.de lucro dot.
quæst.61.dubium offertur.num.18. & confir-
matur authoritate diuina dicẽte, & propter
hanc relinquet homo Patrem,& Matrem, &
adhærebit vxori suæ, idem tenet Decian. in
tract.crimin.lib.9.cap.11. de vxoricid. num.
1.& num.7. & ante eos Cepoll. cons.crimin.
5.nume.24.quibus addo glos.in l.si adulteriũ
cum incestu. §.Imperatores. in verbo, rele-
3 gari.ff.ad leg.Iul.de adulter.quę quidem cri-
minis grauitas facilè colligitur ex atrocissi-
ma pœnitentia iniuncta per text.in cap. ad-
4 monere.33.quęst. 2. sunt enim vir, & vxor a-
deò coniuncti, vt vna caro censeantur,& os
ex ossibus, & duo in carne vna,& apud Iure-
consultos dicuntur esse socij diuinæ, & hu-
manæ domus. l.aduersus.C.de crimin.expi-
lar.hæredit.& tradit Decian.c.11.nu.5. vers.
quàm autem graue.

5 Sunt tamen casus, in quibus permissa est vi-
ro, nedum vxoris castigatio,sed etiam occi-
sio, nam si maritus vxorem in adulterio de-
præhendat, & occidat, neque pœna parri-
cidij ex l.Põpeia,neque homicidij ex l.Cor-
nelia tenebitur. l.si adulterium cum incestu.
§.Imperatores.ff. ad l.Iul. de adulter. vbi di-
citur, quod Imperatores Marcus, & Anto-
nius, & Commodus filius rescripserunt, si
maritus vxorem in adulterio depræhensam
impetu tactus doloris interfecerit, non vti-
que legis Corneliæ de sicar. pœnã accipiet,
nam, & Diuus Pius in hæc verba rescripsit
Appollonio, ei, qui vxorem suam in adulte-
rio depræhensam occidisse se non negat, vl-
timum supplicium remitti potest, difficilli-
6 mum enim est iustum dolorem temperare,
& magis, quia plus fecerit, quàm q a se vin-
dicare non debuerit, puniendus sit, sufficit
igitur, si humilis loci sit, in opus perpetuum
eum tradi, si quidem honestior in Insulam
relegati, & est similis text.in l. 1.§. fin. ff. ad
7 leg.Cornel.de sicar. vbi refertur idem rescri
ptum Diui Pij in hunc modum, sed & in
eum, qui vxorem deprehensam in adulterio
occiderit, Diuus Pius leuiorem pœnam ir-
rogandam esse rescripsit, & humiliori loco
positum in exilium perpetuum dari iussit, in
aliqua dignitate positum ad tempus relega-
ti, in dicto enim §.Imperatores. dicitur hu-
mili loco natum in opus perpetuum tradi
debere, in dicto autem §.fin. in exilium per-
petuum. Rursus in dicto §.Imperatores di-
citur honestiori loco natum in Insulam re-
8 legari, in dicto verò §.finali, ad tempus rele-
gandum, & secundum dictas leges intelligẽ-
dus est text. in l.si quis in graui.§.si maritus.
ff. ad Senatusconsult.Sillanian. vbi dicitur,
9 quod si maritus in adulterio depræhensam
vxorem occiderit,quia ignoscitur ei, dicen-
dum est, non tantum mariti, sed etiam vxo-
ris seruos liberandos, si iustum dolorem exe
quẽti Domino non restiterunt, nam dum di
citur ignoscendum esse marito, intelligitur
quò ad pœnam legis Corneliæ de Sicar. vt
ibi etiam animaduertit glos. & est text.cum
glos.in l.nec in ea. 22.& in l.marito.24.ff. ad
leg.Iul.de adult.& notant Afflict.lib. 1. con-
stitut.Regni Rubr.13.de homicid. puniend.
in constitution.terminum vitæ.num.17.vers.
octauo fallit.& Rubr.octaua de cultu pacis,
in constitut.pacis cultum.nume.30.vers. de-
cimoquinto. Isern.lib.3.constit.Regni rubr.
46.de pœna vxoris in adulter.depræhens.in
cõstit.si maritus, la prima fol.277.& ibidem
Afflict.in princ.nume.1.& 2. Angel.in tract.
de malefic.in verbo, *che hai adulterato la mia
donna.* num.1.& ibi etiam Augustin. in addi-
tion.Decian.in tractatu crim. lib.9. cap.11.
nume.19.versic.an autem liceat.& cap.15.de
exequutionib. Parricid. nume.38. versic. de
marito autem.tomo secundo.latè Paris. con
sil.154.in secundo dubio per totum nu. 1. &
seq. lib.4.

10 Recipit enim Maritus maximam iniuriam
propter adulterium vxoris.l.si maritus.§.lex
Iulia.& l.miles. §.socer.ff.ad leg.Iul. de adul
ter. & maiorem, quam per occisionem filij,
vt ipse probaui in prioribus resolution. cri-
min.cent.1.casu 15.nume. 9. & in hac tertia
cent.casu 244.vbi latius de hoc egi per text.
in l.codicillis. §.matre, & vxore.ff.de legatis
secũdo,& alia ibi deducta, ad quę me remit-
11 to, quã iniuriam poterat per legitimos mo-
dos vindicare eam accusando, & pœna pri-
uationis dotis afficiendo,& aliter puniri fa-
ciendo, Flamin. de Rubeis in tract. de adul-
ter.cap.9.per totum, & probatur in d.l. si a-
dulterium cum incestu.§.liberto.eod. tit. ta-
12 men si non vindicauit legitimo modo, sed
manibus proprijs occidit, non ponitur pœ-
na mortis, vt in d.§.Imperatores.& tradunt
Alex.cons.76.colum.1.lib.1.& cons. 140. nu.
9.lib.2.Afflict.in d.constitut. terminum vitę.
num.17.vers. octauo fallit. Vbicunque enim
13 quis iusto dolore motus committit delictũ,
pœna debet temperari, vndè meritò mari-
14 tus vxorem in adulterio deprehensam occi-
dens, iusto dolore motus, mitius puniri de-
bet, vt per Afflict.in dicta constit.si maritus.
num.2.dicens ita vidisse sæpius practicatum
tempore Regis Ferdinandi primi, Bertaz.
cons.crim.42.in princ.lib. 1.Petr. Anton.An
gussol.cons.7.num.10.lib.1. Neuizan. in Syl-
ua Nuptiali lib. 1. in x1. inconuenienti, num.
93.vers.confirmatur. Tiraquel.in tractat.de
pœnis temperand.aut remittend. causa pri-
ma num.3.& 4.vers.ideoque,& infra.Foller.
in pract.crim.in secunda part. secundę part.
in verbo, dentur capitula, quod suffocauit

ex multis, quæ congerit Gomez. in legibus
tauri ſuper lege 80.& ſequ. nume. 58.verſic.
item etiam quæro ſi maritus. licet ipſe te-
neat contrarium, quod nullo modo excuſe-
tur ſub eodem nume.58.& num.59.verſ. ſed
his non obſtantibus, & infra. quod etiā vo-
26 luit Farinac.conſil.crimin.8. nume.5.verſic.
vnde cum occiſor.contra quos vidi in cōtin-
gentia facti obſetuari, & à pœna mortis ex-
cuſari maritum, qui vxorem interfecerat a-
dulteram,non tamen in actibus venereis re-
pertam, ſed talem verè, & realiter exiſten-
tem, & hoc apertiſſimè probato, & in hanc
ſententiam ipſe etiam veni veluti benignio-
rem, & mitiorem.

27 Si tamen quis adulterum occidat,filiam ve-
rò, vel vxorem tantum vulneret, taliter ta-
men, quod ſit veriſimile eam mori debere,
quia grauia vulnera intulerit, licet poſtea
non moriatur, ſed à periculo euadat, patri
nihil imputatur in quo inſpicitur potius in-
dignatio, & ſęueritas, quàm facti euentua,
ita dicit Angel.in tract.de malefic.in verbo,
Che hai adulterato la mia donna, nume.11. poſt
verſ.tertio requiritur.

28 Itē patri nō in omni loco, ſed domi ſuę, vel
generi tātum occidere filiam, & adulterum
licet, marito autem domi ſuę tantum, non
etiam ſoceri, vt probatur in l.patri.20. cum
quinque legibus ſequentibus. ff. ad leg. Iul.
de adulter.& notant Iſern.in d. conſtitutio-
ne. ſi maritus. & Afflict. ſub nume. 4. verſic,
item propter generalitatem. Salycet. in d.l.
Gracchus. in prima oppoſition.num.4.& in
quarta oppoſitione.num.7. & ante eos. gloſ.
in cap.inter hæc.33.quęſt.2.ſentit Farinac.d.
conſil.crimin.8.num.5. verſic. vnde cum oc-
ciſor.& ponit Couaru.in d.2.parte.§.7.num.
2.Angel.in dicto verbo, *Che hai adulterato la
mia donna*. nume.10.verſicul. ſecundo requi-
ritur.

29 Nec opus eſt ad hoc, vt quis dicatur deprę-
henſus in adulterio, quod Pater, vel mari-
tus inueniat filiam, vel vxorem, & adul-
terum tenentem virgam in vulua, ſed ſuffi-
cit, quod inueniat eos in actibus venereis,
puta, vel ſe deoſculantes, vel alios actus in-
honeſtos facientes, quia ex his ſatis dicitur
probatum adulterium, vt dicit Bartol. in l.
capite quinto.ff.ad leg.Iul.de adulter. & Sa-
lycet.in d.l.gracchus. in 1.q.num.9. quos ſe-
quitur Paris.d.conſil. 154.nume.5. verſic. &
procedunt. lib.4.Roland.d.conſ.34.nume.6,
& 7.verſic.nec habet obſtare.lib.4.Maſcard.
d.concluſ.64.nume.1.& ſequ.vbi diffusè inſi-
ſtit, Socin. Iunior loquens in repertis in le-
cto d.conſ.34.in fine num.14.& 15.lib.2.An-
gel.in d.verbo, *che hai adulterato la mia don-
na*. nume.9.verſic.& intelligitur Marſil. in d.
l.patre,vel marito. nume.3.ff. de quæſtionib.
Afflict.in d.conſtitut. ſi maritus.num.5. verſ.
& pondera. qui etiam ſubdit nume.6.prędi-
30 cta procedere etiam ſi probaretur, quod
quamuis filia,vel vxor fuit deoſculata,& re-
perta in actibus inhoneſtis, tamen re vera
non fuit adulterium ſequutum, quia adhuc
locus eſſet excuſationi occidentis, ex quo iu
ſtus dolor minuit pœnam,& quia adulteriū
probatur ex prędictis actibus, vt dictum eſt,
31 addito eo, quod difficillimum eſſet proba-
re, ſtantibus dictis actibus venereis proxi-
mis, quod non fuerit verè ſequutum adul-
terium.

32 Et quod dictum eſt de filia, vel vxore in a-
dulterio deprehenſa,procedit multò magis
in deprehenſa cum adultero rem carnalem
cum ea habente extra vas debitum, & ſic in
ano, vt indiuiduo determinat Afflictus lib.
3.conſtitut.Regni Rubr.42.de adulter. & Le
nocin.in conſtitut.legum aſperitatem.num.
10.verſic.ſed quęro ab extra.vbi etiam nume
ris ſequent. multa de hoc vitio ſoddomiti-
co, & de extraordinaria pollutione dicit,&
ipſe plenius egi in prioribus reſolut.crimin.
cent.1.caſu 16.in toto, & ad ibi diffusè no-
tata curioſum Lectorem remittere ſatis eſſe
puto.

33 Sanè vbi reperta non ſit mulier in actibus
venereis cum adultero, neque patri, neque
marito eam, vel Adulterum occidere licet,
34 neque in eos ſæuire, imo & patri, & viro Iu-
dex præcipere poſſet ne in eam ſęuiār, & vi-
ro, vt illi timenti, idoneam cautionem prę-
ſtet de non offendendo,vt reſoluit Afflict.in
dicta conſtitut. legum aſperitatem nume.7.
verſic.tertio nota, Si tamen ſequatur homi-
cidium, pater, aut maritus illud committēs
pœna ordinaria non tenetur, dummodo de
adulterio clarè conſtet, vt dictum eſt ſupra
in verſic.debet autem occiſio iſta. & faciunt
quæ dixi in prioribus reſolut.crim.centur. 1.
caſu 15.per totum.

35 Et propterea,ſi maritus aliquem ſuſpectum
habet de vxore ſua, non poteſt illum occide
re, niſi poſt tertiam denuntiationem ei fa-
ctam per internallnm in ſcriptis in pręſen-
tia Teſtium, quod nō debeat habere loque-
lam, nec practicam cum ſua vxore, quia tūc
ſi eum cum illa loquētem in aliquo ſuſpecto
loco reperiet, poterit authoritate propria
eum occidere impunè.§.is quo ſne. in Auth.
vt liceat Matri,& Auię. & Auth.ſi quis ei.C.
36 de adulter.etiam ſi ille denuntiatus eſſet no
bilis, ſecundum Salyc.in d.Authen.ſi quis ei,
& in dicta l.Gracchus. in ſecunda oppoſitio
ne. nume.5.quem ſequuti ſunt Ang. in tract.
de malefic.in verbo, *che hai adulterato la mia
donna*. nume. 2.& ſequ. verſic. hoc tamen. &
ibi etiam Auguſt.in addition.Afflict.in d.cō
ſtit.pacis cultum.nume.31.verſic.decimo ſe-
xto licet. idem tenet Afflict. d. lib.1. conſtit.
Regni rubr.21.de raptorib.virgin.& viduar.

in

in constitut.in quęstionib.nume.x1.versic. & aduerte. Paris.d.cons.154.nume.4.& 14.lib. 4.Neuizan.in dicta Sylua nuptiali lib. 1.nu. 102. & seq.vers.sunt qui. vbi etiam ponit formam huiusmodi protestationis, & denũtiationis, Gomez.in legib.tauri super lege 80. & sequ. nume. 60. versic. item etiam quæro an maritus. Couaru.in d.§.7. sub nume.2. ad finem.

37 Nec ex eo, quod filia, vel vxor ignobilis sit, vel contra ius nupta Patri, vel marito venia occisionis deneganda est.l.si vxor. 13.versic. planè. & vers.sed & in ea vxore. & l. marito 24.ad finem, vers.item si filia.ff.ad l.Iul.de adultet.secundum aliquos,quos tamé reprobat Bart.in d.l.marito.§.illud.num.2. & post eum Grammat. in dicta constit. si maritus, nume.13.

38 Et in tantum permissa est proprijs manibus vindicatio prædicta, vt etiam cõtra Iudices hoc admittatur,quos cum filia, vel vxore in adulterio repertos occidere Patri,vel mari-
39 to licebit,licet enim videatur dicendum cõtrarium ex eo, quod Magistratus non potest accusari iure mariti.l.si maritus.15.in princ. & d.l.si adulterium cum incestu.§. Imperatores. in fin.ff.de adulter. & eos ius occidendi
40 habere constet,qui Iure Patris,maritiuè accusare possunt d.l.marito. 24. in finalib.verbis, tamen aliud dicendum est, quia Magi-
41 stratus potest accusari, quãdo accusatio esset tempore peritura,vnde & Ius occidendi tempore periturum (quia non licet nisi incontinenti occidere) potest exerceri, vt in indiuiduo concludit Isern.in d.constit.si maritus la tertia fol.277.vbi etiam dicit, quod ita tenuit Bartol.& fuit etiam opinio Blaxij de Murcone, vt ibi dicitur, & hanc opinionem sibi magis placere dicit Clar.in d.§.homicidium. sub nume.48.ad finem, versic. in Iudice autem. & refert Bartol.ita tenentem in d.l.marito.§.illud,in primis verbis,& Grãmat.super constitut.Regni fol.110.num. 16. & 18.in d.constitut.si maritus. Ang.in tract. de malefic.in verbo, *che hai adulterato la mia donna.* nume. 17.in fine, versic. & adde quod supra dixi.

42 Nec si Pater,vel Maritus reperiat Clericum in flagrãti crimine cum filia,vel vxore adulterantem, & eum occidat,incidit in pœnam cap.si quis suadente Diabolo.17.qõ.4. vt dicunt Bald.Angel. & Cuman. in l. quid ergo. §.hæres.ff.de legatis primo. Angel. in tract. de malefi.in d.verbo, *che hai adulterato la mia donna* nume.63.versic. quid si pater. & ibi etiam Augustin.de Arimin.in addition. Marsil.in tractat.de bannit.in verbo, capti.num. 40.versic. & prædictis omnibus adde. & est communis opinio, vt dicit Clar. in d.§.homicidium. sub nume.48.versic.& hęc omnia. & nume.49. versic. maritus autem. & est text. in cap.si verò. il primo de sentent.excommunicat.Neuiz.in Sylua nepr.d.lib.1.nu.100.& alij, qui consultò omittuntur.

43 An autem patri, & marito liceat in foro cõscientię filiam & vxorem adulterantem, & adulterum occidere quęstionis est non modicę,in qua glos.in cap.inter hęc.33.quęst.2.tenet, quod non liceat, imo quod mortaliter peccant, quod dictum refert simpliciter Isern.in d. constit. si maritus. la prima folio 277.colum.1. & est cõmunis opinio, Didac. Couar.super quarto libro decretalium in titul.de sponsalib.& matrim. in secunda parte §.septimo nume.8.& sequ. versic. egregia tamen.folio mihi 213.& post eum Villalob. & Menchiac.notat Clar.in d.§. homicidium nume.50.versic. sed hęc quidem. qui tamen subdit hoc nunquam sibi placuisse, quia im-
44 pium est dicere, quod apud Christianos vigeat lex permittẽs peccatum mortale committi, quod & postea in consimili casu firmat idem Clar.nume.54.post versic.sed non quid. ibi, ego verò. & ipse dixi in prioribus resolutionib.criminalib. cent.1. casu 61. nu. 6.& sequ. versic. in tantum, & infra. ad quę me remitto,cum prima tamen opinione trãseunt Marsil.in d.l.patre, vel marito.num.7. ff.de quęstion. Neuiz.loco citato.nume.84.& sequ.Paris.cons.154.nume.11.versic.est bene verum.lib.4.Felyn.in d.cap.quæ in Ecclesiarum. sub nu.14.versic.ex quo sequitur. extra de constitut.Iacob.Butrigar. in l. Gracchus. in fine in addition.C.ad leg.Iul.de adulter.

45 Sed sicut patri, & marito conceditur, vt filiam, & vxorem, & adulterum occidere valeant, an hoc per alios facere possint, & alijs,vt occidant, mandare, quærunt Doctores, Isern.in d.constit.si maritus.in 1.lect.dicit, quod de hoc aliàs dicet, Grammat.ibidem sub num.18.& 9.vers.& quod minimè, & sub nume.18.versic.& adde circa præmissa. fol.110. recitat plures Doctores diuersimodè sentientes,tamen videtur inclinare in opinionem negatiuam,licet postea num.12. versic. & circa pręfata. dicat, quod aliàs in contingentia facti fuit tentum pro affirmatiua, quando Dominus Saluator Medicus Regius per interpositam personam interfecit vxorem suam, & adulterum noctis tempore, & euasit impunis, Afflict. in dicta constit.Pacis cultum. sub nume.30. versic. decimoquinto. mouet hanc quęstionem, quęrẽs, an patri, & marito liceat hoc facere per alium, etiam cum pecunia, & sic per assassinium, & refert Bald.in d.l.gracchus. tenen-
46 tem, quod sic, quia quod est licitum in persona mandantis,est licitum in persona Mandatarij, & Salyc. ibidem de hoc dicto dubitantem,tandem dicit vidisse quendã D.Ciccum Antonium Guidaccium tenere opinionem Baldi, quando D.Saluator Sanctę Feli-

cis

cis Regis Chirurgus per alium occidit suā
vxorem, & adulterū noctis tempore, & im-
punè euasit, idem Afflict. in d.constit.si ma-
ritus.nume.3.& 4.versic.quæro vtrum. dicit
vidisse satisfuisse de hoc dubitatum in Cu-
ria Regis Ferdinandi primi, quia aliqui di-
cebant, quod non erat licitum marito per
alios occidi facere vxorem repertam in a-
ctibus venereis cū adultero, & ipsum adul-
47 terum, quia leges cōcedunt solum Patri, &
marito, & filijs, vt tenuit Angel. in d.l.Grac
chus. vltra quod qui facit per alium dicitur
48 fictè facere per se, qui casus fictus non vi-
detur consideratus, postea dicit, quod con-
trarium fuit decisum in contingentia facti,
quando D. Saluator Sāctæ Felicis Medicus
dicti Regis per alios interficere fecit vxorē,
& adulterum repertos insimul de nocte in
Camera domus mariti ex sententia Baldi
in d.l.Gracchus. volentis, quod illud, quod
49 est licitum in persona mandantis, est licitū
in persona mādatarij, & sic maritus, & mā
datarius impunè transiuerunt, & secundum
hanc opinionem se obtinuisse in facto testa
tur, Neuizan. in Sylua nupt.lib.1. sub num.
98. transit in eandem sententiam affirma-
tiuam, & pro ea videtur text. in l. cum fun-
dum in illis verbis, ipsum, an alium ex vo-
luntate eius missum. ff. de vi, & vi armata, &
idem apertè tradit Castrēs. in l. refectionis.
nume.4.versic.in textu.ff.commun.prędior.
& in l.raptores. sub nume.6.vers.sed quid si
permittit. C.de Episcop. & cleric. Addit Af
flict. ex Abbate in cap.mulieres.de sentent.
50 excommun. quod lex loquens in faciēte de
lictum comprehendit mandantem, & tan-
tò magis in actu permissiuo ipsi mandanti,
& finaliter adducit Bald. in vsibus feudor.
titul.de pace constant. in vers.aliquam. vbi
dicit, quod qui per alium facit, dicitur ip-
semet facere, sed idem Bal. in cap.§. si quis
verò il primo.nume.3.versic.quæro nūquid,
de pace iurament.firmād.articulum dispu-
tat, & concludit pro negatiua, quam sequi-
tur Angel. in d.verbo, *Che hai adulterato la
mia donna*. nume.64.versic.an maritus. dicēs
esse opinionem veriorem, & ibidem Augu-
stin.de Arimin.qui, multis pro & contra ad
ductis, inquit, istam sententiam sibi magis
placere. Ludouic.Roman.variauit, quia in
l.1.§.vsufructuarius. nume.17.ff.de oper. no
ui nunciat. tenuit partem affirmatiuam, &
in l.si quis in graui.§.si maritus.num.1.ff.ad
Senatuscon.Syllan.transit cū negatiua. Cæ-
poll.in trac.de seruit.vrbanor.prędior.cap.
23.qualiter quis vti debeat seruitute nume.
11.ponit hāc quęstionem, & recitat plures,
quorum aliqui affirmatiuam opinionem, a-
lij negatiuam tenent, nec eam determinat,
quia non erat materia sua, dicit tamen esse
satis dubiam quęstionem. Salyc. in d.l. Grac
chus.nume.16.& 17.versic.accedamus mo-
do, & infra. recitat opinionem Baldi tenē-
tis ibidem affirmatiuam, postea de ea dubi
tat ex allegatis per eum, & demum videtur
inclinare in negatiuam. Clar. in §. homici-
dium. nume.51.versic.dubium est. eandem
quæstionem ponit, & relatis Authoribus
vnam, & alteram sententiam sequentibus
dicit, quod licet negatiua sit communis, ta-
men affirmatiua seruatur in practica, cum
quibus cōcordat in pract.crimin. quęst.60.
sub nume. 15. versic. solet dubitari. in fine,
versic. & potest. licet in vtroque loco malè
51 alleget Cepoll. prout inferius dicam, quia
nō loquitur Cepoll. eo modo, quo illum in-
telligit Clar. sed aliter, vt subijciam, Ioan.
Maria Monticel.regula crimin.6.nume.14-
52 versic. quinto excusatur, voluit, mandata-
rium excusari, vbicunque mandans excusa-
retur, regula autem septima nu.103.versic.
decimoquarto excusatur. & si recenset tenē
tes eandem opinionem, tamen dicit, quod
alij contrarium volunt, videtur tamen affir-
matiuam sequi, quam quidem affirmatiuā
opinionem, quod facultas hæc alteri demā
dari possit, tenuit etiam Cepoll.cons.crim.
4.sub nume.15.versic. & licet glos. cons.73.
nume.11.post versic.sed ad hoc respondeo.
& in tract.de seruitut.vrbanor.prędior.cap.
23. qualiter quis vti debeat seruitute sub
nume.10. sed negatiuam tenent Couaru. in
d.4.lib.decretal.secunda parte.§.7.nume.5.
versic.potest etiam. Cassane. in consuetud.
Burgund.rubr.5.§.1.tit. des rentes.num.41.
fol.815.Ias.in l.1.§. vsufructuarius. nume.5.
versic.sed aduerte pro limitatione. ff. de o-
peris noui nuntiat. Felyn. in c. quæ in eccle-
siarum. sub nume.13.extra de constitut.Pa-
ris.cons.154.nume.15.versic.circa tertium.
lib.4.Paris.de Puteo in tract.de syndicat.in
verbo, familiaris.cap.1.nume.2.Gomez.to-
mo 3.variar.resolut.de delict.cap.3. de ho-
micid.sub nume.41.ad finem, versic.si verò
illud. & in legib.Tauri super l.80. & seq.nu.
61.versic.item etiam quæro, an in casibus.
Petr.à Plaza in Epitom.delict.lib.1.cap.15.
in fine nume.18.Roland.à Valle d.cons. 34.
in secundo dubio per totum, lib.2.vbi num.
8.& num.sequent.ponit authoritates, & ra-
tiones eorum, qui affirmatiuam substinent,
postea verò nume.19.& sequent. recēset se-
quentes negatiuam, & fundamenta, quibus
mouentur, & tandem num.27.& sequ.vsque
ad finem respōdet omnibus pro parte affir-
53 matiua allegatis, concludens finaliter pro
negatiua veluti communi, & veriori, quam
& ipse sequor, licet sciam, quandoque affir
matiuam fuisse in practica seruatā, & præ-
sertim, quando mandatum fuit datum ei,
54 qui parere tenebatur mandato, puta filio,
quo in casu excusatur filius, non secus, ac

pater mandans, Iacob.Butrig.in d.l. Grac-
chus. versic.oppono ad secundum. C. ad l.
Iul.de adulter.& ibidem Salycet.nume. 16.
& 17.Castrens. in d.l.refectionis. num.4.ad
fin.ff.commun. prædior. & in d. l. raptores.
num.6.in fin.C.de Episcop.& cleric.Afflict.
in d.constitut. pacis cultum. sub nume. 30.
post versicul.decimoquinto. Florian.in l.li-
ber homo. la seconda. sub nume.5.versicul.
circa quod.ff.ad leg. Aquil. Paris.conf.154.
num.9.& 10.versic.est benè verum. & num.
15.versic.circa tertium.lib.4.Cepol.d.cons.
4.sub nume.15.versic.& licet.glos.d. consil.
73.sub num.11.versic.sed glos.& in tract.de
seruitut.vrbanor. prædior.d.cap. 23.sub nu.
10.versic.licet glos.Cassane.d.rubr.5.§.1.tit.
Des rentes.nume.42.Ias.in d.l.1.d.§.vsufru-
ctuarius. sub nume.5.versic.primo in patre.
ff.de oper.noui nuntiat.Felyn.in cap.quæ in
ecclesiarum. sub nume.13.versicul.ceterum
quia. Paris de Puteo in tract. de Syndicat.
in verbo, familiaris.cap.1.nume.2.Gomez.
tomo 3.variar.resolutio.de delict. cap.3. de
homicid.sub nume.42.ad finem, versi.si ve-
rò illud.& in legibus Tauri super l.80.& se-
quent.nume.61.versic.item etiam quero, an
in casibus. Grammat.in d.constitut. si ma-
ritus.nume.9. & 18. ad finem, Petr. à Plaza
in Epitom.delictor.lib.1.cap.15.in fine nu.
18.& Roland.d.consil.34.nume. 27.& sequ.
versic.non obstant. lib.2. Videtur enim fa-
55 ctum à filio gestum à patre, cum quo eadē
censetur caro, vt prædicti Doctores dicunt,
quibus tamen contradicit Couaru. d. §. 7.
56 nume.5.versic.potest etiam. Et idem dicūt
aliqui in seruitore, & Vasallo, qui pariter
ratione mandati Dominorum excusantur,
cum illis parere debuerint, & per Parid.de
Puteo in d.verbo, familiaris.cap.1. num.2.
& per Claud.de Seysel.in l.vt vim.num.124.
ff.de iustit. & iure, relatum per Roland.d.
consil.34. nume. 29. contra quos tamen te-
nent expressè Petr.à Plaza d.cap.15.in fine
num.18.& Roland.d.cons.34.num.29. quo-
57 rum contrarietas conciliari potest, vt pri-
ma opinio procedat, quando seruitori, vel
vasallo dictum fuit à Domino, quod si non
exequeretur mandatum, illum interficeret,
quia tunc mandatarius interficiens excusa-
retur, aliàs verò locum habeat secunda opi
nio, vt punctualiter tradit Florian. in d. l.
liber homo. la seconda. num.2.versic. & sic
potest allegari. & in l. si quis fumo. §. quod
dicitur. sub num.1.versic.& hoc modo.ff.ad
leg.Aquil.intelligendo tamen, quod in pri-
mo casu mandatarius excusetur à pœna or
dinaria tantum, non autem totaliter, ita
quod omnino immunis non euadat.
58 Sciendum est tamen, quod in casibus, in
quibus quis non potest demādare alteri fa-
cultatem sibi à lege concessam interficien-
di filiam, vel vxorem, & adulterum, tamen
potest ipse interficere connocatis consan-
guineis, affinibus, & amicis, vt magis secu-
rè interficiat, si fortè timeat de persona oc-
cidenda, & quod sit associara, ex quo pmis-
59 so vno permittitur omne id, sine quo illud
exequi commodè non potest. Castrens.in d.
l.refectionis.nume.4.versic.in textu,ff.com-
mun.prædior.Socin. Iunior d.consil.34.nu.
12.& sequ.lib.2.Paris.d.cons.154.num.7. &
8.versic.quinimo potest.& num.16. & sequ.
versic.licitum autem est.lib.4. Cepol.d.cōs.
4.sub nume.13.& seqn.versic. secundo simi-
liter. & consil.73.num.11.post versic.sed ad
hoc respondeo. & in tract.de seruitut.vrba-
nor.prædior.d.cap.23. qualiter quis vti de-
beat seruitute. nume.10.versic. item prædi-
cta facere potest. Neuiz. in Sylua nuptial.
lib.1.nume.98.Petr.Garz.à Tolet.decis.71.
in princip.Ias.in d.l.1.§. vsufructuarius. sub
nume.5.versic.secundo etiam.ff.de oper.no
ui nunciat. Grammatic.in d.cōstitut.si ma-
ritus. nume.2.Roland.cons.34 nume.8.9.&
33.lib.2.Paris de Puteo in tract. de Syndic.
in verbo, familiaris.cap.1.nume.2.Gomez.
in legib.Tauri super l.80.& sequ. nume. 62.
versic.vnum tamen est.facit Bald.cons.431.
sub nu.2.vers.septima ratio.lib.2.
60 Et tales associātes, & præsentes homicidio
non possunt puniri maiori pœna, quàm in-
terficiens, qui si nulla pœna punitur, ipsi
quoque associātes, & præsentes homicidio
impuniti remanēt, quod si is exilio damna-
tur, illi quoque eandem pœnam tātum pa-
tiuntur, Castrens.in d.l.refectionis.nume.4.
& Socin.Iunior d.consil.34.num.12.& sequ.
lib.2.Paris.d.consil.154.num.17. & seq.vers.
& pro vera resolutione.lib.4. Cepol.d.cons.
4.sub nume.13.& sequ.versic. secundo simi-
liter. & d.consil.73.nume.11.post versic.sed
ad hoc respondeo. dicens vtrobique, hanc
opinionem esse veram, & habuisse in facto,
61 & obtinuisse, quia quod possum facere per
me, possum etiam per Ministros ad hoc ne-
cessarios, sine quibus id commodè facere
nō possum, & de seruitut.vrbanor. prędior.
d.cap.23.nume.10.versic. item prędicta fa-
cere potest. Bald.d.consil.431. num.2.lib.4.
Neuiz.in Sylua nupt. lib.1. nume. 98. 99.&
101. Ias.in d.l.1.§.vsufructuarius.sub nume.
5.versic.secundo notabiliter limita.ff. de o-
per.noui nunciat. dicens hanc partem tan-
quam mitiorem esse tenendam. Grammat.
in d.constit. si maritus, nume.2. Roland.d.
consil.34.nume.8.9.& 33.lib.2.Paris de Pu-
teo in tract.de Syndicat. in verbo, familia-
ris.cap.1.nume.2. Gomez. in legibus Tauri
super d.l.80.& sequ. nume. 61. versic. vnum
tamen est. Petr.Garz.à Toleto d. decis. 71.
in tota, inquiens ita fuisse iudicatum. Cas-
san. in consuetud.Burgund.rubr.5.§.1.titul.

Des

Des tentes. nume. 43. versic. secundo intellige. folio 815. dicens hunc casum euenisse coram ipso tunc existente Capitaneo Iustitię Mediolani, quia maritus inuenit vxorē in adulterio, & eam occidit, & cum acclamasset, seruitor superuenit, & adulterum interfecit, & vterque scilicet, & maritus, & seruitor à Senatu Excellentissimo ex gratia fuerunt liberati, & in proposito consuluit
62 Castrens. d. cons. 277. lib. 2. quod si quis aliquem affecit iniuria, appellando pudicitiā vxoris, sectando ipsam, & tentando peruenire ad factum, & sic iniuriatus, & prouocatus ad iniuriam depellendam iniunxit vxori, quod fingeret se prębere aures eam appellanti, & daret ei tempus, & horam, quibus ad domum suam veniret, & ipse iniuria
63 tus congregauit fratres suos, & fratres vxoris, quibus omnibus facta fuerat iniuria, vt starent secum in domo bastonibus armati ad custodiam ipsius, & vxoris, quia poterat ignorare, an ille iniurians veniret solus, vel associatus, & an cum armis, vel sine, vnde sine ipsorum periculo stare non poterant manibus vacuis, nec sine magna verecundia talem iniuriam pati, & ipsis sic stantibus in dicta domo, ille iniurians in dictam domum peruenit armatus animo offenden di contradictores, si quos reperijsset, & altercatione intereos sequuta, ille fuerit oc-
64 cisus ab vno ex fratribus prædictæ mulieris, nec maritus congregans, nec coniuncti congregati, qui non occiderunt, tenētur de occiso, nec alia pœna puniri possunt, quia fuerunt aggressi factum non dolosum, & cō tra eum, qui illis prębuit causam, quæ eos excusat à dolo, & homicidium pręter eorū propositum fuit sequutum, vt patet ex genere armorum, quibus fuerant induti, quia si eum interficere statuissent, alia arma aptiora cœpissent, & ipsum non morti tradere, sed gastigare intendebant, quæ gastigatio proprijs manibus facienda ipsis permis-
65 sa videtur, cum pro talibus iniurijs non soleant proponi quærelę coram Iudicibus, nisi per viles, & abiectas personas, quinimo
66 subdit Castrens. quod nec interfector pœna capitis puniri debet, sed alia mitiori, quàm sit ordinaria, propter iustam doloris causam, quod consilium Castrens. tanquam in hac materia famosum quotidie in Palatijs allegatur, & illud in istis terminis sequitur Ias. cons. 137. colum. 3. in fine, & colum. 4. versic. secundo adhuc, & infra. lib. 1. vbi etiam pro interfectore adducit, quod v-
67 bicunque quis principaliter aggreditur aliquid licitum, licet in consequentiā faciat illicitum, & prohibitum, in illo consequenti illicito non punitur pęna ordinaria, sed arbitraria mitiori.
68 Quæ opinio sine dubio videtur procedere in filio, seruo, & Vasallo, qui tenētur defendere, & adiuuare Patrem, & Dominum, secus autem in alijs, vt concludit Paris de Puteo in dicto verbo, familiaris. cap. 1. sub nu. 2. & est Doctrina Angel. in d. l. Gracchus. num. 2. versic. nota benè. C. ad leg. Iul. de A-
69 dulter. vbi dicit, quod associantes homicidam ad homicidium perpetrandum nō puniuntur de homicidio, si principalis licitè occidere poterat, licet ipse associantes nō possent, quando associantes erant filij, vel serui, vel vasalli, qui parere tenebantur, & Patrem, & Dominum adiuuare in offensa iusta, secus autem si erant alij, qui non excusantur, si paruerunt, vt probat litera dictæ legis Gracchus per locum à speciali, & benè probatur ex dictis per Farinac. his iam scriptis visum cons. crimin. 8. num. 3. versic. quibus non obstantibus. & nume. 6. versic. sed dato millies, vbi concludit, quendam
70 Ioanninum extraneum in Carceribus constitutum nō excusari à pœna ordinaria homicidij pro eo, quod cuidam Iuliano indicauit vxorem, & adulterum dolosè, & malignè ex indignatione propria contra adulterum, vt à marito adulterę occideretur, prout occisus fuit, quia fuit author homicidij, nec vocatus à marito ad interessendum neci adulteri, pront fuerunt vocati affines, & amici in casu Castrens. & eorū, qui illum sequuntur, cum quibus conuenit Roland. d. cons. 34. nume. 27. & sequ. versic. non obstant. & nume. 31. & sequ. vers. Tertio nō obstant. lib. 2. & faciūt dicta superius, dūm actum fuit de mandato, nām si filio manda-
71 ri potest facultas patri, & marito concessa vt ibi, vtique & associatio permissa videtur, & multò magis cū ea facilius admittatur, quàm mandatum, vt ex prędictis apparet, & punctualiter notat in proposito Couarn. in d. 4. lib. decret. parte 2. §. 7. nume. 5. post versic. potest etiam. in titul. de sponsalib. & matrimon.
72 Quod maximè procedit, vbi pater, vel maritus conuocans esset debilis, infirmus, Senex, vel aliàs inhabilis ad talem actum vltionis per se ipsum gerēdum, & timeat reperire resistentiam, Gomez. in d. l. 80. & seq. sub nume. 62. Roland. d. cons. 34. num. 17. & 18. versic. quinto facit. lib. 2. Angel. in d. verbo, *che hai adulterato la mia donna*. num. 24. vers. quid si pater.
73 Debent tamen isti associantes conuocati, filijs exceptis, omnino abstinere ab offensione adultere, vel adulteri, sed debent solū modo assistere patri, vel marito occidenti, qui eos, vt securius interficeret, cōuocauit, aliàs si manus ingererent, & occiderent, de occiso tenerentur. Roland. d. con. 34. num. 29. 31. & seq. lib. 2. & patet ex dicti. per Castrens. d. cons. 277. lib. 2.

74 Quod & in filio procedere censuit Couaru. in d.4.libro decretal. part.2.§.septimo.num. 5.vers. potest etiam. folio mihi 213. vbi aduersus communem Doctorum sententiam, quod patri, & marito licentiam occidendi habentibus liceat facultatem hanc filijs cõmittere, inquit hoc falsum videri, quia lex Gracchus loquitur de filijs, qui Numerio eorum Patri adulterum occidenti auxilium præstiterunt, veluti socij causa adiuuandi
75 Patrem, quod diuersum est à commissione, quia is, cui licet alium occidere, potest ad hoc faciendum socios, & amicos assumere, sed non tamen potest alteri Ius, quod habebat, propria authoritate se vlciscendi, alteri committere, vnde si propriam matrem filius etiam patri auxilium præstans occidisset, res esset crudelis, atque nephãdi exempli, neque iure esset omnino defendenda,
76 imo acriter punienda, nàm & liberto Patronum in adulterio depræhensum occidere nõ licet, etiam si ipse Patronus sit ex eorum numero, qui alioquin à marito occidi possent.l.si adulterium.§.liberto.ff. de adulter. quam opinionem alijs etiã probat medijs, subdit tamen ex Plutarco quendam Fabritianum, qui matrem, & eius adulterũ occiderat, à Senatu absolutum fuisse, Reperio autem, quod Isern.in dicta constit.si ma
77 ritus. fol.277. ante lineam 70.querit, an filio licitum sit occidere adulterum matris suę, & recitat glos.de hoc querentem, & nõ soluentem in l.quod ait lex.ff. de adulter. & postea inquit videri, quod non liceat per l. Patri, & sequentem. ff. eod. & ita residere Cyn.in d.l.Gracchus. C.eodem tit. & idem per omnia tenet Grammat. in ead. constitut. si maritus. nume.17.versic.& adde. fol. 110.& fuit opinio Cyn.in d.l.Gracchus ante finem, versic.secundo quęro.vbi hoc decidit expresse, qui tamen antea post prin-
78 cipium.versic.secundo oppono. vult filium, qui pręcepto patris adulterum interfecit, excusari, sicut ipse Pater excusatus fuisset. Angel. in d. verbo, *Che hai adulterato la mia donna.* nume.13.versic.quinto requiritur.trãsit cum opinione negatiua, quia est lex odiosa permittens homicidium, & loquens solum in patre, & marito, quę propterea ad alios extendi non potest, in tãtum quod nec matri, nec auo, nec patri, nec filio id licere videtur, & Angel. sequitur ibi Augustin. de Arimin. in additionibus nume. 22. & idem subdunt ipsi Angel. & Augustin. in socero nume.28.versic. nunquid socero. & propte-
79 rea pro conciliatione dici potest, quod filio ex patris mandato etiam propriam matrem adulteram occidere liceat nedũ adulterum, & multò magis in societate ipsius patris, secus autem de per se absque commissione, & associatione paterna, cũ, quod dictum est, vbi præcessit mandatum, vel est cum patre, commune sit dogma apud Doctores; aliud autem dicant Doctores, quando filius ex se matrem adulteram, vel adulterum interficere vellet, vt superius adducta demonstrant, & in hoc casu, quando scilicet filius sine mandato, & interuentu patris propriam matrem inhonestam vitam tenentem interfecit, audiuimus nostris tẽporibus in Vrbe pœna ordinaria homicidij fuisse animaduersum in filios, qui etiam matricidio non interfuerant, & hanc distinctionem apertissimè probat Salyc.in dicta l.Gracchus. in 4. quęst. nume. 13. vbi punctualiter firmat, filium iussu patris posse adulterum occidere, iussu autem cessante non posse.
80 Sanè non est omittendum, quod & si de iure patri, vel marito non est concessa facultas filiam, vel vxorem in adulterio depræhensam, & adulterum occidendi, si ipse pater, vel maritus sit homo vilis, quia tunc sibi non competit facultas eo iure accusandi. Bartol.in l.marito.§.illud.num.3. versic. quæro quid si.ff.ad leg.Iul. de adulter. Salycet.in d.l.Gracchus. nume.8.versic.oppono quinto. C.eod.titul.& nouissimè Farinac.d. consil.crimin.8.sub nume. 4. in fine, versic. tertio demum requiritur. Grammat.in d. constit.si maritus. nume.14.Angel.in d.verbo, *Che hai adulterato la mia donna.* num. 23. versic. & prædicta procedunt. tamen si sequatur homicidium, occidens propter iustum dolorem excusatur à pœna ordinaria homicidij, quę est mortis, & alia mitiori arbitraria punitur, & ita aliàs practicaui, & vidi à tali pœna mortis naturalis excusari quamcunque personam, etiam vilissimam,
81 quia vnusquisque in gradu suo æstimat honorem suum, & parcendum est homini se de tàm atroci iniuria proprijs manibus vindicanti, vt patet ex traditis per Afflict.in d. constit. si maritus. in princ.sub num. 1.& 2. & per Salyc.in d.l.Gracchus. in tertia oppositione. num.6.& in fine num.19. versic. iuxta vltimum.C.ad leg.Iul.de Adulter.
82 Et vbi licet patri, & marito occidere filiam, & vxorem, hoc permissum intelligitur, etiam si ea sit prægnans. Bart. in l.Imperator. la seconda.nume.2. ff. de statu homin. Angel.in d.verbo, *Che hai adulterato la mia donna.* nume.11.versic.tertio requiritur. Grammat.in d.constit.si maritus. nume. 8. folio 110. vbi tamen refert alios tenentes,
83 quod acerrimus dolor impedit quidem animum iniuriati, ne cogitet de partu, & eũ excusat à pœna homicidij, sed non taliter quod non debeat aliquam pœnam habere propter partum, quod verisimum credo, & obseruarem, si casus contingeret, & essem Iudex.

Si

84 Si tamen Maritus causam præberet vxori
adulterandi, vt quia ipse teneret concubi-
nam, & torum violabat, non poterit occi-
dere vxorem. Marsil. in l. patre, vel mari-
to. nume. 11. versic. & ex prædicta doctri-
na. ff. de quæstion. Grammatic. in d. con-
stit. si maritus. num. 11. versic. & adde aliam
limitationem.
85 Non etiam liceret patri, vel marito occide
re adulterum cum filia, vel vxore in actibus
venereis repertum, si is esset Dominus iniu-
riati, quia vasallo permissum non est inter-
ficere dominum cum filia, vel vxore in adul
terio inuentum, vt voluit Grammatic. in d.
constitut. si maritus nume. 13. in fine, & an-
te eum ita determinauit Afflict. decis. 265.
Illustrissime Domine Dux. nume. 30. versic.
septima fallentia. hoc argumento vtens,
86 quod sicut nõ licet liberto occidere Patro-
num adulterantem vxorem suam. l. mari-
to. post principium. & l. si adulterium cum
incestu. §. liberto. ff. ad leg. Iul. de adulter.
ita nec Vasallo licere debet occidere Do-
minum, si eum reperiat adulterantem filiã,
87 vel vxorem suam, cum Vasalli æquiparen-
tur libertis. Hanc quęstionem mouet Luc.
de Penna in l. Coloni, colum. mihi 3. versic.
quinto præmissorum occasione. C. in quibus
causis coloni capite censiti Dominos accu-
sare possint, lib. 11. vbi arguit prò & cõtra,
88 & tandem firmat negatiuam, quia persona
Domini respectu Vasalli dicitur sancta, &
honesta, & quia Vasallus tenetur parcere
famę Domini, & fortius vitę, nec potest
eum accusare, vnde minus debet posse oc-
cidere.
89 Non enim liceret patri occidere filiam vi-
duam in adulterio repertam, quia lex facul
tatem interficiendi illi concedens loquitur
innupta, nec trahitur ad viduam, propter
cuius stuprum non habet priuilegium, vt a-
lijs præferatur in accusando, vnde multò
minus habet ius pręcipuum in occidendo,
90 & si denegatur principium in accusando,
quod est minus, vtique non conceditur oc-
cidere, quod est maius, ita punctualiter tra-
dit Ang. in d. verbo, *Che hai adulterato la mia
donna*. nume. 15. versic. septimo requiritur.
& sequitur ibi Augustin. de Arimin. in addi-
tionib. nume. 22. versic. item in quarta, quin
ta, & sexta conclusionibus. Marsil. in d. l. pa-
tre, vel marito. nume. 4. vers. sed an liceat. ff.
de quæstion.
91 Quis autẽ dicatur persona vilis in hoc pro-
posito declarãt in d. l. Gracchus. Cyn. & Sa-
lyc. vltra quos videndi sunt, Dinus cons. 27.
quęstio, & articulus. Alciat. in tract. de pre-
sumpt. reg. 1. præsumpt. 48. per totam, Bam-
maehar. in cap. filij nati. nume. 2. si de feudo
defuncti fuerit controuersia inter Dominũ,
& Agnatum, Doctores in l. humilem, per il-
lum text. C. de incestis nuptijs, Cepoll. in l.
quæro, an si seruus §. seruum dupla. in princ.
nume. 2. ff. de ędilict. edict. Lucas de Penn.
in l. si diuina. colum. 3. versic. è contra. C. de
exactorib. Tributor. lib. 10. & in l. si quis pro
curationem. colum. 1. in fine, & colum. 2. in
princ. & fin. C. de Decurionib. & in l. maxi-
marum. per illum textum, colum. 1. & 2. C.
de excusationib. munerum, & in l. humilio-
ribus. colum. 1. C. de susceptorib. prępos. &
Arearijs, eod. lib. 10. & in l. si qua. colum. 2.
C. de spectat. & scen. & Lenon. lib. 11. & in-
ter alias personas, Molendinarij sunt viles
92 personę. l. maximarũ. C. de excusation. mu-
ner. lib. 10. & ibi Luc. de Penna in verbo, Pi-
strini, Item Burattator farinę, & Excoctor
panis, & Sartor, vt ibi probatur, qui etiam
fures dicuntur, Neniz. in Sylua Nuptial. lib.
5. in verbo quomodo iudicandum sit in du-
bio sub nume. 77. versic. Tertio non obstat.
Custodes agrorum, quos Saltuarios, & Cam
parios vocamus, & Custodes portarum, &
alij vtentes ministerio vacuo, Crauet. cons.
196. sub num. 7. Item Bufonij, Cepoll. consil.
crimin. 3. sub nume. 6. Pistor, Custos pascuo-
rum, & porcorum, Venditor olei, salis, & ce
pę. l. ne quis. cum glos. C. de Dignitatibus,
lib. 12. vbi etiam idem dicitur de Custode
agrorum, & portarum, Cerdo, Cotta in me
morali in verbo, Cerdo, Notarius Taber-
narius ministrans cibum, & potum venien-
tibus in domum suam, exercens operas ru-
sticas, & disciplinam ludi ab ensibus, & fa-
ciens artem mecanicam, vel exercitium vi-
le, Crauet. cõs. 163. per totum, hospes. Grat.
consil. 152. nume. 15. & 16. lib. 2. & tandẽ qui
aliquid facit, quod nobilitati repugnet, Al-
93 ba consil. 43. per totum, & est vnum de reli-
ctis arbitrio Iudicis ex dictis per Crauett. d.
cons. 163. & prius per Salyc. in d. l. Gracch.
in 1. opposit. nu. 4. in fi.

Et hæc sufficiant non solum pro pręsentis ca-
sus complemento, verumetiam prò fine hu-
ius tertię Centurię meorum casuum crimi-
nalium, quibus finem imponere cogor, de-
stitutus omni spè cęteros, quos iàm adnota-
tos habebam, elaborandi, propter immen-
sas, continuas, ac graues publicas occupa-
tiones, licèt meis viribus impares, quibus
ferè obruor, animus quidem iam incœptos
perficere promptus erat, sed aliquali opus
erat otio, quod mihi deesse sciunt omnes,
eumque ad impossibilia minimè tenear, bo
na voluntate contentus sit lector, hoc autẽ
me cõsolatur, quod opus hoc eiusmodi est,
quod homines ad bonum, & ad omnem vi-
tę honestatem extollendam, & turpitudinẽ
obijciendam inuitat, cupidos, & ambitio-
sos honorum, Magistratuum, & officiorum
refrenat, vitia damnat, facinorosos plectit,
ad virtutem incitat, benèque, & rectè viuere

...eret, & qualecunque sit, illo vtatur lector, ...os casus non expectans, studio enim iam ...i Vale. Et sicut Thesaurus facilè pro... ...ditur, si nullis iterum pecunijs complea... r, vtinam sic sensus meus humanus alie... non repletus lectione, citò non attenue... ..., & ad nihilum redigatur, quod euenire ...ertat Sanctissima, & Indiuidua Trinitas, ...i, ac Beatissimę, & Gloriosissimę Virgini ...atri Marię, Totique Cœlesti Curię, gra... ...s humiliter reddo de omnibus benefi... ...s, & fauoribus, quibus Omnipotētis Dei ...atia tantummodò hactenus fruor, Maiestatemque Diuinam deuotissimè rogo, ac deprecor, vt quemadmodū in hac mortali vita me clementissimè semper protexit, & è manibus malignantium eripuit, ita cum ad aliam vitam migrare me oportebit, nullis meis demeritis inspectis, cum maior sit pietas diuina, quā impietas humana, plusque possit parcere, quam peccator peccare, ad Celestem gloriā sua maxima misericordia me perducere dignetur. Amen.

LAVS DEO, ET VIRGINI.

FINIS TERTIAE CENTVRIAE.

Petrus Caballus Doctor Pontremulensis.

ERRATA NOTABILIORA INTER imprimendum commissa, leuioribus, quæ sensum non peruertunt, consultò omissis, Lector sic corriget.

Fol.	Col.	Lin.		
1	In titulo libri	9	Aequitum,	Equitum,
2	1	15	Iudicantibus,	Indicantibus,
2	1	56	quod intendunt,	quod non intendunt,
9	1	20	existimâtur,	existimantium,
9	2	3	quousque,	quoque,
12	2	41	donantem facultate,	donârem pro facultate,
12	2	43	pertineat,	pertineant,
13	1	5	donatarius,	donans,
13	2	34	Regius.	Regiens.
16	2	19	si eundẽ quod prouisio	si promissio,
16	2	29	an teneatur pro filijs,	so pro filijs,
18	2	44	recedendi,	redeundi,
18	1	46	vel si in fuga,	& maximè si in fuga,
21	1	15	Frequandæ,	Trequandę,
23	2	56	Frequandæ,	Trequandæ,
26	1	37	informaret,	informaretur,
26	1	30	vbi data,	sibi data,
26	1	33	relinquenti,	relinquens,
27	2	45	conueniens,	incoouenient,
28	1	42	tunc noo,	tunc enim,
28	2	20	Dies non bis diem,	Dies naturalis,
31	2	26	pro præstita,	pro non scripta,
32	1	6	adijci,	adijcitur,
38	1	32	non dum fecisse,	dicitur fecisse,
38	1	50	veniunt,	venit,
38	2	5	eius hoc,	ius hoc,
41	2	23	offerunt, & responsa exponunt,	offerunttur, & responsa exposcerentur,
42	1	44	sapit,	sapiunt,
43	2	35	dicatur,	dicat,
43	2	38	gaudere,	cognoscere,
48	1	16	priuilegio nõ gaudere,	priuilegio gaudere,
51	2	59	respicere,	respuere,
59	2	23	agebatur,	cogebatur,
63	1	53	possit,	possint,
66	3	25	quibusdam,	quidam,
74	1	19	non veniri,	noo venire,
81	1	42	minisque,	nimisque,
81	2	50	viro,	viri,
86	1	27	vbique,	vtique,
87	1	33	membrum,	membra,
92	1	2	ex in quo cõsequẽtiam,	ex quo io cõsequentiam
99	1	41	tantum diem,	totum diem,
101	2	1	in qua reperiantur,	in quo reperiantur,
101	2	23	in quodam fratre,	in quodam patre,
106	1	36	vt emant,	vt emantur,
111	1	30	masculis,	maculis,
111	1	21	memore,	nemore,
112	2	15	fuerint,	fuerit,
113	1	18	in d. transigere,	in d.l. transigere,
113	2	1	vnum per quod,	vnum si extet, per quod,
117	2	47	ciuilis,	ciuiles,
120	2	40	sit turbanda,	sint turbanda,

Fol.	Col.	Lin.		
127	1	50	probatione,	probatiooi,
129	2	48	erat,	errat,
132	1	14	fratrem,	patrem,
136	2	54	in eludere,	concludere,
138	2	9	citatam,	citatum,
139	1	18	acta,	actas,
139	1	23	vigore,	vigor,
141	2	46	excusatur,	non excusatur,
143	1	29	tempore,	tempora,
158	1	50	vlterius,	alterius,
163	1	46	restitutio,	restrictio,
168	2	62	& à patre,	si sit à patre,
169	1	1	superuiuens,	superuiuat,
180	1	62	sine motu,	sine metu,
180	2	35	creditor debitori,	debitor creditori,
185	2	45	quanro pro hoc,	quarro pro hoc,
185	2	55	si in puncto,	sibi in puncto,
186	1	57	vir sior,	viri sint,
188	1	7	debitor,	creditor,
188	1	15	feudales,	fundales,
188	2	12	ad quæ loca,	ad quædam loca,
199	1	10	sublata, & extincta,	sublatum, & extioctum,
200	1	13	quod partem,	quoad partem,
203	1	50	faciente,	facienti,
205	1	20	vide ipse,	vidi ipse,
205	1	44	sub num. 48.	sub num. 54.
205	2	1	sed ipse etiam teneo,	ipse etiam teneo,
206	1	56	de puniendo,	de noo puniendo,
223	1	39	§. qui puro,	§. qui puero,
229	2	17	factam accedente,	factam nisi accedente,
239	2	2	puta in dono,	puta in domo,
252	2	30	& mitiori,	& mitiorem,
252	2	52	præparans palium,	præparans pallium,
253	2	12	motis admittuntur,	motis non admittuntur,
262	1	30	in spoliando palijs,	in spoliando pallijs,
275	2	35	vel Iudice loci,	vel Iudici loci,
275	2	17	deuenire poterit,	deuenire licebit,
277	2	53	repetere, si emit,	repetere, secus si emit,
280	2	18	incerto. Si verò,	incerto, si vero,
281	1	35	ab eorum,	ob eorum,
289	1	23	viuant,	iuuant,
285	2	47	singularum,	singulorum,
293	1	37	ciuitates,	ciuitas,
293	1	44	ad quod ait Prætor,	ad l. quod ait Prætor,
300	1	47	exercitum,	exercitumuè,
301	1	45	orietur,	otietur,
308	1	29	commilitorum,	commilitonom,
322	2	8	coercet Præses,	coercet Preses,
335	2	37	habet tempum,	habet tempus,
340	1	44	Blasphemijs,	Blasphemis,
341	1	12	caueri mancipatur	carceri mancipatum,
347	2	34	per omnes,	per l. omnes.

Concediamo, che le presenti Centurie dell'Eccellentissimo Sig. Pietro Cauallo si posśino stampare in Firenze osseruati gl'ordini soliti. Il dì 15. di Settembre 1609.

Piero Niccolini Vicario di Firenze.

Videat Reuerendus Pater Emanuel Ximenez Societatis Iesu pro Sancto officio, & referet. Dat. Florentiæ 14. Septembris 1609.

Frater Cornelius Florentiæ Inquisitor.

Legi has tres Centurias Excellentisśimi Domini Petri Caballi, quæ nihil continet, quod Catolicæ fidei, aut optimis moribus aduersetur. Dat in Collegio nostro Societatis Iesu 19. Sept. 1609.

Emanuel Ximenez Sancti Officij Consultor.

Frater Cornelius Florentiæ Inquisitor 19. Septembris 1609.

Nos Paulus Vinta Primus Auditor, & Secretarius Serenisśimi Magni Ducis Etruriæ vigore præsentium in executione benigni rescripti præfati Serenisś. Magni Ducis, stante licentia desuper obtenta à Reuerendisś. Domino Vicario Generali Florentino, & ab adm. R. P. Inquisitore hæreticæ prauitatis huius ciuitatis, cōcedimus facultatem Domino Michaelangelo de Sermartellis, quamprimum imprimendi, seù imprimi faciendi doctisśimam Tertiam Centuriam Resolutionū Criminalium adm. Illustris, & Excellentisś. Domini Petri Caballi Iurisconś. & nobilis Pontremulensis, & prælibati Serenisśimi Magni Ducis Auditoris Fiscalis.

In quorum fidem has præsentes manu nostra firmatas fieri, & nostro solito sigillo impresśione communiri iusśimus. Datum Florentiæ in domo nostræ solitæ habitationis die 29. Mensis Octobris 1609.

P. Vinta.

Iosephus Barnius Cancell. de mandato subscripsi.

RERVM. VERBORVM; ET SENTENTIARVM OMNIVM,

Quæ in hac tertia Centuria criminali D. Petri Caballi I. Pontremulensis continentur.

INDEX REFERTISSIMVS.

Alphabetica serie digestus.

A

Quia

Banni-

C

cas.

ad

Con-

D

euasit

Deli-

Deser-

Exem-

F

G

H

I

Iudex

L

Lex

Male-

N

Natu-

P

Q

Quod

Stuprum

V

FINIS.

TRACTATVS
DE OMNI GENERE
HOMICIDII
COMPOSITVS PER D. PETRVM CABALLVM
I. C. PONTREMVLENSEM

Pro Serenissimo Magno Duce Etruriæ dudum vniuersarum Militarium Legionum, & Magistratus Dominorum octo Virorum Guardiæ, & Baliæ Auditorem, ac Sacre Religionis Diui Stephani Præsidentum,

Nunc verò pro eodem Serenissimo Principe in Ciuitate, ac tota ditione Florentina Fiscalis Cameræ Auditorem Generalem, nec non in signatura libellorum supplicum Gratiæ, & Iustitiæ primum Consiliarium.

Elegans quidem, & omnibus in foro practicantibus vtils, ac necessarius.

CVM SVMMARIIS, ET INDICE LOCVPLETISSIMIS.

FLORENTIAE.
Apud Bartholomeum Sermartllium, & fratres.

M D C X I.

Cum Licentia, & Priuilegio.

SERENISSIMAE CHRISTIANAE A LOTHARINGIA MAGNAE DVCI ETRVRIAE, CAROLI LOTHARINGIAE DVCIS FILIAE, HENRICI SECVNDI GALLIARVM REGIS NEPTI, FERDINANDI MAGNI DVCIS ETRVRIAE TERTII CONIVGI, RELIGIOSISSIMAE, PIISSIMAE, HVMANISSIMAE, CLEMENTISSIMAE, CASTISSIMAE, PROPRIA VIRTVTE, RERVMQ. GESTARVM GLORIA IN OMNI TERRARVM ORBE CELEBRATISSIMAE, DIVINARVM POTIVS, QVAM HVMANARVM VIRTVTVM ORNATISSIMAE, ET IMMORTALIBVS TITVLIS DECORANDAE, Petrus Caballus, ne acceptorum beneficiorum omninò immemor exiſtat, opuſculū hoc De Omni Genere Homicidii offert, donat, & dicat, & Deum Optimum Maximum rogat, vt CELSITVDINIS SVAE INGENTISSIMVS SPLENDOR PRO MAGNI DVCATVS ETRVRIAE, AC TOTIVS REIPVBLICAE CHRISTIANAE INCREMENTO IN VLTIMAM VSQVE SENECTAM FOELIX VIVAT.

PETRVS CABALLVS
BENIGNO LECTORI.
S. D.

ABES lector Tractatū DE OMNI GENERE HOMICIDII iādiù in animo reuolutū, nunc verò cōpilatum, in quo scribendo totā materiā ordinatè, breuiter, & distinctè explicaui, superflua resecaui, dispersa hinc inde collegi, vtilia sub cōpendio perstrinxi, congesta congruenti parti adaptaui, dicta aliorum retuli, plura addidi, & multas quęstiones de facto ventilatas recitaui, & finaliter opusculum, quod proposueram, Omnipotenti Deo auxiliante, compleui, per quod saltem Iuuenes in hac materia faciliùs instruentur; si quid autem minus rectè scriptum inuenies, ruditati ingenij mei id ascribas, & benignè corrigas, & meliora, & sublimiora aliundè quęras, satis enim mihi est vtilitatis publicę gratia diuulgasse ea, quę diù legendo, & iudicando didici.
Vale Florentię die decimaquarta Augusti; Anno millesimo sexcētesimo decimoprimo.

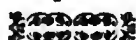

DI VINCENZIO
DI BVONACCORSO PITTI
GENTIL'HVOMO FIORENTINO.

AL MOLTO ILLVSTRE, ET ECCELLENTISSIMO SIGNOR PIETRO CAVALLI.

ESE del tuo valor, nobil CAVALLO,
Fede chi dianzi hebbe gran Scettro in mano,
Quando posseder, disse, il Sir Toscano
Destriero, che non mai pose orma in fallo.
Direi io che non può gemma, ò metallo
Esser tuo degno prezzo; e Febo in vano,
O'nel nostro Emispero, ò nel lontano,
Cercar tuo pare in suo lucente ballo.
E direi ancor, Che s'vn Bucefal nacque
Per lo Grand'Alessandro; in simil guisa
Per lo gran FERDINANDO e tu nascesti.
Di morir seco, anzi per Lui tu ardesti:
Ma che viuessi al figlio ei si compiacque,
Ne tal gloria da Lui volle diuisa.

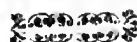

L Barbaro leggier, l'Hispan Ginetto,
Il destrier di Partenope, e del Reno
Altri rimiri, ò di qual altro seno
Sorga il bello animal, robusto, ò schietto.
Rimiri sua memoria, e l'intelletto;
Ciò che sa far sotto l'humano freno.
Quei generosi spirti, onde ha'l cor pieno;
Quell'amor del Signor, che gli arde in petto.
Tutto ciò che di raro, e d'ammirando,
Nel formar del Caual, Natura pose,
Ritrouo in quel c'hor bassamente honoro.
Col doppio Scettro a COSMO FERDINANDO
Suo gran cor, sue virtù, vario tesoro,
E lasciò te fra le più degne cose.

HIARO Destrier, che soura il saldo fian..
Di tua memoria, e di tuo dotto ingegno
Grauose cure del Toscano Regno
Vn tempo reggi, vnqua non vinto, ò stanco.
Così non vegna per molti anni manco
A COSMO, ed all'Etruria vn tal sostegno;
Come il primier di seruir Lui se' degno,
Candido'l cor, via più che'l crine bianco.
Ogni pregio Real con larga vena
Pioue il Ciel nel tuo Re, che dolce, e giusto,
L'Vniuerso empie già del suo gran Nome.
Ma non sò io s'altro suo vanto à pena
Gli fa più honor, che Tu di carche onusto,
Il bel sudor di tue neuose chiome.

ARO CAVAL, che degnamente altero
Puoi gir di portar COSMO in sù l'arcione;
Lessi io talhor, che'l ciglio del padrone
E' quel, che'l fianco ingrassa del destriero.
Cotal prouerbio in te non scorgo io vero,
Ch'vn tempo e ciascun dì l'occhio e'l sermone
Godi di lui, ne grasso in te si pone.
L'vltimo in roba, in merto sei 'l primiero.
Questa magrezza il tuo continuo pondo
E' ne palesa ben, che tu non poltri,
Zampa non porgi, e vaglio non ti prende.
Più splendi, quanto meno il pel ti splende;
E con Fabrizio più t'honora il Mondo,
Che s'arassero il tuo dugento coltri.

AD CLARISSIMVM VIRVM, ET I. C. PRAESTANTISSIMVM D. PETRVM CABALLVM.

OCTAVIANI DVCII I. C. OCTOSTICHON.

AMA loquax patulum volitat iam PETRE per Orbem
Spargens doctrinam, iustitiamque tuam.
Lumen tu legum, metro celebrandus in anum,
Iustus in lites arte noua dirimis.
Fœlicem suspende ratem, seruataque Diuum
Munere da Placidis lintea numinibus.
Laudibus ipse tuis viuusque vidensque frueris,
Et nigra inuidia vita superstes erit.

SVMMARIA
AD TRACTATVM
DE OMNI GENERE HOMICIDII.
D. PETRI CABALLI I. C. PONTREMVLENSIS.

1 *Homicidium est hominis cædes ab homine perpetrata.*

2 *Homicidium habuit originem à fratribus, & pastoribus.*

3 *Homicidiũ ex inuidia processit; quo vitio in homine nõ inuenitur turpius, ac detestabilius.*

4 *Homicidium aliud simplex, aliud deliberatum.*

5 *Homicidium simplex committitur sine qualitate animi deliberati; Deliberatũ verò ex proposito.*

6 *Homicidium simplex quinque modis committitur, lege permittente, necessitate, casu, culpa, dolo.*

7 *Homicidium deliberatum altero de quinque modis perpetratur, ex proposito, ex insidijs, proditoriè, per assassinium, per venenum.*

8 *Homicidium lege permittente commissum quod sit.*

9 *Factum legitimè impunitatem habet.*

10 *Executor iustitię, qui iussu Magistratus homines accidit, non dicitur homicida, nec pœnam aliquam incurrit. & nu. 19.*

11 *Executor iustitiæ ex occisione delinquentiũ laudem, & præmium consequitur.*

12 *Magistratus ex Deo sunt, & gladium gerunt, vt puniunt maleficia, & defendant innocentiam.*

13 *Carnifex si deesset in ciuitate, Iudex posset iubere alicui vili personæ, vt munus talis Lictoris adimpleat.*

14 *Officialis pro iustitia exequenda potest facere accipere Asinum priuati, vt portet malefactorẽ ad locum supplicij.*

15 *Lictor si sub prætextu publicę vindictæ priuatim quoque se vlcisci contenderet cum malefactore inimico suo, delinquit vt verus homicida.*

16 *Animus solus in delictis inspicitur.*

17 *Actus omnis est indifferens, sublata voluntate.*

18 *Peccatũ quod in Deum admittitur, si Magistratibus, aut Iudicibus innotescit temporali lege punitur, si occultum manet, solum Deum habet vltorem.*

20 *Fures nocturni res nostras asportantes licitè occidi possunt, concurrentibus quatuor qualitatibus hic recensitis.*

21 *Fures diurni tunc demum impunè possunt interfici, cum telo quærunt se defendere.*

22 *Fures diurnos cum rebus nostris aufugiẽtes possumus iuxtè occidere, quando aliter res non valemus recuperare.*

23 *Maritus potest occidere adulterum vilẽ noctu in adulterio, & in propria Domo deprehensum.*

24 *Maritus occidendo clericum deprahensum in adulterio non incidit in pœnam cap. si quis suadẽte 17. q. 4.*

25 *Maritus in foro conscientię vllo casu vxorem adulterantem valet interficere.*

26 *Sponsus per verba de futuro interficiendo clericum in adulterio repertum incidit in pœnã cap. si quis suadente 17. q. 4.*

27 *Concubinarius an impunè possit occidere quẽ inuenit cum concubina. & nu. 42.*

28 *Concubinatus matrimonio æquiparatur, & legitimũ nomen accipit. declara prout infra nu. 42.*

29 *Concubina nomine vxoris quandoque a lege appellatur.*

30 *Concubina dicitur vxor in potentia propinqua.*

31 *Adulterium in concubinam non committitur.*

32 *Matrimonium est iuris diuini, Concubinatus verò est iuri Diuino contrarius.*

33 *Concubinatus legitimam sobolem non producit.*

34 *Soboles illegitima ad officia, & dignitates non admittitur.*

35 *Priuilegia vxoribus indulta non competunt cõcubinis.*

36 *Nati ex concubina in potestate parentum non sunt.*

37 *Concubina ad libitum potest repudiari, vxor verò minimè.*

38 *Concubinarius legitimam filijs relinquere non grauatur.*

39 *Maritus, & vxor vna caro reputantur.*

40 *Concubinarius iure mariti accusare non potest.*

41 *Priuilegia, & pœna non extenduntur ex identitate rationis.*

43 *Concubinatus permissiuè a lege ciuili cõceditur, quasi necessitate grauioris mali effugiendi.*

44 *Consuetudo iniusta diutius tollerata excusat à pœna temporali, licet ad validitatem actus nõ prosit.*

45 *Maritus post trinam monitionem potest impunè occidere adolescẽtem de adulterio suspectum in loco suspecto inuentum.*

46 *Pater potest occidere quemuis adulterum, etiam clericum, cum filia deprahensum dummodo, et filiam occidat. & nu. 48.*

47 *Quod tamen procedit concurrentibus his tribus requisitis hic adnotatis.*

48 *Pater an possit occidere Iudicem in adulterio cũ*

filia repertum, & nu. seq.

50 Magistratus seu Iudex non potest accusari iure mariti, nisi accusatio esset tempore peritura.

51 Pater, & Maritus in casibus in quibus eis licet occidere adulterum, possunt etiam hanc facultatem filio demandare.

52 Pater et Maritus pro occidēdo adultero possunt conuocare amicos, & affines in auxilium.

53 Pater potest occidere filiam in adulterio deprahensam, etiam si sit pragnans.

54 Pater in foro conscientia filiam adulteram occidere non potest.

55 Transfugam, vel hostem ciuitatis vbicumque inuentum licet occidere.

56 Nocturni depopulatores, & deuastatores agrorum, & vinearum absque aliqua pœna interfici possunt.

57 Bannitos occidere virtute legis municipalis cuilibet impunè conceditur.

58 Statutum permittens bannitos impunè offendi posse de iure validum est.

59 Bannitum proditoriè occidens an gaudeat priuilegio statuti permittentis bannitos impunè occidi posse.

60 Bannitos licet occidi facere per assassinium.

61 Bannitum occidens ad priuatam vindictam mortaliter peccat, licet excusetur in foro cōtētioso.

62 Bannitus an fuerit occisus liuore vindicta, vel zelo iustitię statur dicto occidentis.

Et quid in dubio præsumendum sit, habetur infra nu. 63.

64 Bannitum occidens ad publicam vindictam infamis est.

65 Homicida quilibet voluntarius vilis persona reputatur.

66 Homicida voluntarius in facto graui nō admittitur in testem.

67 Insultatus, quando aliter saluti sua consulere nō valet, licitè interficere potest aggressorem.

Ampliatur etiam si esset sacerdos, & celebraret, ibid.

68 Naturalis defensio crimen non habet.

69 Naturalis defensio an licita sit in foro consciētię.

70 Occidēs aduersarium in Monomachia excusatur a pœna.

71 Monomonachia omni iure probibita est, licet de consuetudine tolleretur.

72 Consuetudo facit licitū, quod alias illicitū est.

73 Consuetudo iuri naturali, vel legibus, aut canonibus contraria verius dicitur corruptela.

74 Consuetudo, quæ inuitat ad delinquendum non valet.

75 Monomachia permittitur tantum a Principibus recognoscentibus superiorem, vt videātur talibus modis illicitis suarum iurisdictionum authoritatem augere.

76 Duellum Dauidis, & Goliati instinctu Spiritus Sancti initum fuit.

77 Duellum nihil aliud est quàm Diabolica suggestio. & mera Dei tentatio.

Seu singularis pugna inter duos ad probationem veritatis. & nu. seq.

78 Princeps temporalis non potest dispensare super peccato.

79 Iustitia non sumitur à fortitudine.

80 Pœna Duellantium quæ sit, & nu. 82.

81 Pœna arbitraria habet locum, quando alia pœna non reperitur espressa in iure.

82 Duellum quare fuerit prohibitū & supra nu. 77

83 Duellum exercentes, vel exerceri patiētes vltra alias pœnas ex sacrosancto Concilio Trident. sess. 25. cap. 19. de reformat. introductas, excōmunicationis notam incurrunt.

84 Spectatores duellorum, vel in causa duelli consultatores tā in iure, quàm in facto, perpetua maledictionis vinculo tenentur.

85 Occidens aliquē in ludo, vel colluctatione ab vsu immunis est a pœna, dummodo non proditoriè occidat. & nu 87.

86 Consuetudo etiā iniqua, & iniusta excusat à pœna temporali.

87 Homicidium proditoriè perpetratum veniā non meretur.

88 Homicidium in personam attentantis pudicitiā alicuius licitum reputatur.

89 Honor præfertur rebus, & vita.

90 Periculum famę æquiparatur periculo vitæ.

91 Familia potest impunè occidere quem capere volebat, quādo resistit, & aliter capere nō valet.

92 Homicidium necessitate commissum quod sit.

93 Defensio facta cum moderamine inculpatæ tutelæ legibus non vindicatur.

94 Moderamen inculpatæ tutelæ consistit circa modum, tempus, & causam; & de singulis traduntur exempla infra nu. 95. 96. & 97.

98 Modum in se defendendo, siue ex culpa, siue ex dolo excedens de excessu tantum punitur. & nu. 103.

99 Verbera non possunt dari cum mensura.

100 Metus improuisus instantis periculi tollit homini rectum iudicium, & consilium deliberandi.

101 Moderamen inculpatæ tutelę non consideratur, quando indeliberatè, & accensus furore iracundiæ insultatus excessit modū in se defendendo.

102 Primi motus non sunt in potestate nostra.

104 Homicidium simplex voluntarium est hominis cędes ab homine prouocato voluntariè perpetrata absque vlla præcedenti cogitatione.

105 Animus, & voluntas simplex, & pura occidendi requiritur in homicidio voluntario.

106 Homicidium simplex voluntarium, cum non dolo, neque machinatione sit perpetratū, arbitrariè punitur.

107 Homicida, quod alteri fecit, expectet.

108 Maritus potest vindicare iniuriam sibi factā ab vxore adultera per legitimos modos, eā accusando ad priuationem dotis, vel aliter puniri faciendo.

109 Pœna ordinaria homicidij nemo punitur, nisi dolus interuenerit. & nu. 116.

110 Causa qualibet, etiam fatua, & leuis excusa à dolo.

111 Prouocatio excusat prouocatū à dolo, vt teneatur tantum de excessu. & nu. 127. & 136.

An-

112 *Author rixa modum excedens inculpatæ tutelæ tenetur pœna ordinaria, quia præsumitur in dolo. & nu. 114.*

113 *Delinquens, dans operam rei illicitæ, & ex proposito. non solum punitur de eo, quod cōmisit ex proposito, sed etiam de eo, quod cōmisit præter intentionem.*

115 *Inimicus, si ab inimico obuiam sibi facto impulsus, vel verbo aliquo leui, aut facto prouocatus fuerit, & illum occiderit, an dolosè, vel simpliciter occidisse dicatur. & nu. 117.*

118 *Effectus occisionis non prouocationi accidentali, sed malo animo præcedenti imputari debet.*

119 *Inimicus capitalis continuè mortem inimici desiderat.*

120 *Dolosa intentio ad homicidium saltē in genere, & conditionaliter præparata nō excusatur vlla prouocatione sequenti.*

121 *Scopelismum faciens si homicidiū cōmittat capitaliter punitur.*

122 *Auxilium præstans delinquenti qui verisimiliter etiam sine tali auxilio deliquisset, pœna extraordinaria. solummodo tenetur.*

123 *Consulens ei, qui nihilominus facturus erat delictum, de consilio non tenetur, nisi in atrocioribus.*

Quod & in exhortante locum sibi vendicat. & nu. 124.

125 *Homicidium volūtarium simplex distinguitur à doloso non effectu, sed intentione.*

126 *Homicidium purum dicitur, quando voluntas nocendi immediatè ex ipsa prouocatione processit.*

128 ***Prouocatio non excusat à dolo, quando dolus prouocationem præcedit.***

129 *Culpa, quæ à dolo dependet punitur sicut dolus.*

130 *Culpa, nisi casum præcesserit, nemo de fortuito casu tenetur.*

131 *Tex. in l. itē Mela. §. Celsus. ff. ad l. Aquil. qualiter intelligatur.*

132 *Finis culposus ad principium dolosum refertur, & secundum ipsum iudicatur. quando necessariam consequentiam habet ab eo.*

133 *Conditio casualis, vbi purificata remānet retro trahit obligationem ad tempus conuentionis.*

134 *Iustus dolor difficillimè temperatur.*

135 *Prouocatus solo insultu cum armis, adhuc non percussus, si occidat insultantem, nō tenetur de homicidio.*

137 *Animus nocendi in dubio non præsumitur.*

138 *Inimicus inimicum occidens prouocatus ab eo præsumitur non vera animi malignitate occidere, sed prouocatione potius.*

139 *Animus est quid latens in corpore inuisibile, & à solo Deo cognoscitur.*

Animus delinquentis an fuerit malus, nec ne, ex assertione ipsius delinquentis iurata cognoscitur. ibid.

140 *Opinio mitior in pœnis sequenda est.*

141 *Pauper summa egestate oppressus mercatorem argento onustum in itinere occidens, vt pecuniā habeat, an excusetur à dolo.*

142 *Causa etiā de per se iniusta excusat à dolo, quādo dolosa non fuit & à mera ipsius delinquentis malitia non processit.*

143 *Necessitas debet esse præcisa ad hoc vt excuset delinquentem necessitatis causa.*

Fur necessitatis causa furans non excusatur, nisi furtum sit de rebus commestibilibus.

144 *Homicidium casuale est cædes hominis casu non voluntate ab homine perpetrata, nulla ipsius culpa interueniente.*

145 *Culpa si casum præcedat, de casu quis tenetur.*

145 *Casuale homicidium facto potius, quàm noxæ imputatur.*

147 *Ludēs in solito loco, si ludendo offendat alium, nullam meretur pœnam.*

148 *Socius occidens socium in ludo gladiatorio quā pœnam incurrat.*

149 *Regula, qui causam damni dat &c. procedit vbi est admixta aliqua culpa.*

150 *Dei voluntate, seù permissione euenire censentur, quæ præter culpam, & intentionem contingunt.*

151 *Iudicia Dei hominibus sunt occulta.*

152 *Clericus exercendo ludum facit actum clericis insolitum.*

153 *Geminatio auget effectum, siuè super licito, siuè super illicito cadat.*

154 *Peccata venialia geminata efficiuntur mortalia.*

155 ***Amicus occidens amicum in dubio casualiter occidisse præsumitur.***

156 ***Amicitia facit, præsumi bonum pro amico etiā in his, quæ sunt de genere prohibitorum.***

157 ***Amicus est alter ego.***

158 *Iudex per imperitiam aliquem ad mortē condēnans, an de homicidio puniri possit, & nu. 161.*

159 *Sententia Iudicis per imperitiam lata casui fortuito æquiparatur.*

160 *Iudex non tenetur de eo, quod fecit, si leuissima culpa interuenit.*

161 *Turpe est Iudici ius in quo versatur ignorare.*

162 *Iudex, qui malè per imperitiam iudicat, facit litem suam, & pœnam patitur.*

163 *Nemo quantūuis prouidus effugere potest, quo minus damnum sibi per iniuriam fiat.*

164 *Iudex per imperitiam, & sic per culpam malè iudicans extra ordinem punitur.*

165 *Iudex, qui morti adiudicauit vulnerantem letaliter ante mortē vulnerati capite puniri debet.*

Etiam si vulneratus ex alio casu perire potuisset.

166 *Qui fecit plus quam debebat non punitur tanquam dolosus de toto, sed tanquam culposus de excessu tantum.*

167 *Vulneratus lethaliter, tanquam de proximo moriturus, habetur pro mortuo.*

Sic & proximè condemnandus habetur pro condemnato.

168 *Potentia actui proxima pro actu ipso habetur.*

169 *Mortuus quis non dicitur, donec anima stat in corpore, licet mortiferè vulneratus sit.*

170 *Statutum simpliciter loquens recipit interpretationem à iure communi.*

Iudex,

171 *Iudex, qui per iracundiam reum morti destinauit pœnam deportationis incurrit.*

172 *Offensa, vel iniuria calore iracūdię illata mitius punienda est.*

173 *Iustus dolor iustam prębet delinquenti excusationem.*

174 *Iudex, qui morti reum dolosè condemnauit, corruptus pecunia, vel alia re, qualiter puniri debeat. & nu. 177.*

175 *Iudex aliquem indebitè, & per dolum torquēs, ita quod moriatur, capitaliter punitur.*

Si verò non decesserit, pro modo culpæ coercetur. ibid. nu. 176.

178 *Rex Persarum fecit quendam Iudicē corruptam pecunia excoriari, & ad terrorem aliorum affigi tabernaculo Sedis.*

179 *Furiosus, & Infans casualiter peccare dicuntur, quia alterum fati infelicitas, alterum innocentia excusat.*

180 *Furiosus, & Infans, nec voluntatem, nec cōsensum habent.*

181 *Bruta licet careant intellectu, vt peccare nō possint, tamē enormibus flagitiis contaminata uiuere non permittuntur.*

182 *Dormiens, cum furioso æquiparetur, si dormiendo occidat hominem non tenetur de homicidio, nisi fuerit in culpa. & nu. 185.*

183 *Voluntas, & propositum distinguūt maleficia. & nu 207. & 468.*

184 *Dormire est vitium naturale; & vitio naturali parcitur.*

186 *Lex Cornelia de Sicariis respicit tātummodo dolum, non culpam.*

187 *Ebrius delinquens, nisi sit in culpa excusatione dignus censetur.*

188 *Sal vino admixtum ebrietatem inducit.*

189 *Sagittarius, volēs percutere ferā, si occidat hominem, immunis est à pœna in foro contētioso.*

190 *Sessor equi nullam pœnam incurrit, si equus fracto freno, & abiecto sessore puerum cursu interfecerit. & nu. 192. & 214.*

191 *Monacus, si, dum volēs campanam de Campanili deponere, lignum aliquod ceciderit, & hominem occiderit, pœnam aliquam non incurrit.*

193 *Diligentiam adhibere in re licita facit, vt quis non teneatur de eo, quod casu sequutum fuit.*

194 *Negligentia culpę annumeratur.*

195 *Dans operam rei illicitę tenetur non solū de casu, sed etiam de omni eo, quod sequitur præter intentionem suam, & nu. 208.*

196 *Culpa, & negligētia aliquando pro casu fortuito capiuntur.*

197 *Homicidium culposum est, quando quis aliū occidit non voluntate, nec dolosè, neque animo occidendi, sed inaduertenter.*

198 *Homicidium culposum criminaliter punitur pœna extraordinaria pro modo culpę & nu. 211.*

199 *In pœnis criminalibus nunquam quis potest puniri capitaliter, nisi dolus interuenerit. & nu. 236. 268. & 349.*

200 *Culpa lata in capitalibus non ęquiparatur dolo. & nu. 248. 251. & 330.*

201 *Contrà culposum de culpa leui, aut leuissima nō potest procedi criminaliter.*

202 *Homicidii culposi duæ species recensentur. & nu. 206.*

203 *Putator qualiter teneatur, si, deiciendo ramum ex arbore in viam publicam, non acclamauit vt quis sibi caueret. & nu. seq.*

204 *Tonsor radendo seruum in loco, quo ludi solēbat, si torta pila nouaculam in guttur serui adigeret, & ob id mortuus sit, vti culposus pœnam non euadet.*

205 *Culpa est non prauidere, quæ diligēter prauideri possunt.*

208 *Dans operam rei licitæ tenetur de culpa propter negligentiam, si diligentiam, quam debuit, non adhibuit. & nu. 218.*

209 *Delicta leuiora, aut grauiora fiunt ex circumstantiis.*

210 *Delicta eadem aliquando non ęqualiter puniuntur contra omnes delinquentes.*

212 *Onus ferre non valens, si, deiciēdo illud in terram, occidat hominem, qualiter puniatur.*

213 *Artifex de imperitia tenetur.*

215 *Nemo debet affectare id in quo intelligit infirmitatem suam alteri periculosam fore.*

216 *Culpa qualibet homicidii, etiam leuis, clericum ab officio suspendit.*

217 *Cap. dilectus, de homicid. continet casum merè fortuitum, & miserabilem.*

219 *Concitans canem ad mordendum transeuntē, qui mortuus sit, tenetur de culpa.*

220 *Lapidem si quis proiiciat, vt percuteret canem, ne ipsum morderet, & hominem occidat, qua pœna puniatur.*

221 *Balistam, vel Archibusium exonerans ad auē, vel feram, si hominem occidat, pro modo culpæ punitur.*

222 *Bombardas experiri volēs, si vna fracta sit, & hominē astantē interfecit, leuiori pœna, quàm ordinaria coercetur.*

223 *Qui parata spingarda cum bombicæ, & imposito igne fecit miram cōtra aliquē causa ludi, & eum occidit, cum non fuerit in dolo, nō punitur ad pœnam mortis, sed ad mitiorem.*

224 *Percutiens aliquē in ludo saxorum, qui mortuus sit, pro culpa tantum tenetur.*

225 *Offendiculum in fenestra ponens, vt furē nocturnum caperet, & volēs furari propter offendiculum cadat a fenestra, & moriatur, nō est capitaliter plectendus.*

226 *Proiiciens lapidem versus turbam hominum, an pœna mortis sit damnandus, si vnum ex eis interficiat.*

227 *Proiiciēs lapidem noctis tempore, si transeuntē occidat, culpa tantummodo reus est.*

228 *Colluctans ad brachia cū gladio accinto vel falce, si absque dolo offendat socium, de culpa solum tenetur.*

229 *Architector, qui ascendit machinam, quam nō ligauerat sufficienter, si illa machina cadat, & occidat existentem sub ea, arbitrariè pro motu Iudicis punitur.*

Praci-

precipitans se ex alto super hominem, illum que occidens, cessante dolo, extraordinaria pœna propter culpam plecti debet.

231 Insultatus, vel offensus vulnerantem occidens, qui fugiebat, de homicidio non tenetur.

232 Vulnerans aliquem absque animo eum occidēdi si [illegible] vulnere mortuus sit, solum culpa noxius dicitur.

233 Percutiens cum baculo, mannaria, vel zappa, pomo ensis vel hasta roche, si ex illa percussione mors sequatur pœna mortis no punitur quia cum talibus instrumētis non videtur habuisse animum occidendi. & nu 237.

234 Percutiens cum pede mulierem prægnantē, quæ abortiuum faciat, homicida reus non dicitur, etiam si partus fuisset animatus.

235 Anima infunditur in corpore post quadragesimum diem.

238 Volēs occidere vnum, & occidens alium non tenetur pœna homicidii ordinaria.

239 Opinio mitior in [illegible] est tenenda.

240 Mandans [illegible] simpliciter non punitur de homicidio sequuto ex ea ligatione. & nu. 249. & 52.

241 Ex lege Cornelia de Sicarijs [illegible] punitur qui homicidium fecerit, qui [illegible] homicidio causam præbuerit

Quod tamen procedit in casu in quo fuit animus delinquendi. & nu. 253.

242 In maleficijs qui vltra intentionem delinquit, si verisimiliter cogitare potuit, quod grauius posse contingere, tenetur de omni eo, quod sequutum fuit.

Declaratur tamen prout infra nu. 254.

243 Verbera non dantur ad mensuram.

244 Dans operam rei illicitæ, quando est in culpa, tenetur de omni euentu sequuto, non inspecta eius voluntate, vel proposito, & nu. 257 & 259.

245 Delinquens, quando est in dolo, siue vero, siuē præsumpto, semper vera pœna delicti punitur.

Quod tamen falsum esse deprehenditur infra. nu. 259.

246 Mandans tenetur de excessu mandatarij nō quia fuerit in dolo, sed quia fuit in culpa, & num. 247. 261. & 262.

250 Nemo tenetur lege Cornelia de Sicarijs, nisi maleficium præcesserit dolus, & animus occidēdi.

255 Author vix grauius cæteris punitur.

256 L. quonium multa. C. de vi publ. in quibus casibus procedat.

258 Nulla culpa debet remanere impunita.

260 Nemo ex præsumptionibus corporali pęna punitur. & nu. 279. & 309.

263 Interpretatio ad tex. cap. sicut dignum. §. illi autem, & cap fin de homicid. lib. 6.

264 Mandans occidi, homicidio sequuto, semper de homicidio tenetur.

265 Mandans occidi, homicidio non sequuto, punitur lege Cornelia de Sicarijs.

266 Voluntas non exitus in delictis inspicitur; licet de consuetudine nō puniatur affectus non sequuto effectu. & nu. 333. & 358.

267 Mandans vulnerari, si mandatarius occidit, quādo pœna mortis teneatur, vel non. & nu. 266.

268 Homicidium verum ex corde procedit.

270 Mandans non tenetur quando mandatarius ex sua voluntate excessit fines mandati.

271 Armorum qualitas facit discernere quādo percutiens habebat animum occidendi. & nu 292. 296. & 304.

272 Vulnerans leuiter an grauius puniatur, quā insultans terribiliter cum gladio. & nu. 274.

273 In maleficijs, quando delictum est perfectum, solus euentus inspicitur, non voluntas.

275 Homicidium dolosum est cædes hominis ab homine perpetrata cum intentione, & proposito occidendi.

276 Dolus malus est fraus latens [illegible] ad nocendum, vel [illegible] finem tendentis.

277 Homicidium dolosum de iure cōmuni pœna legis Corneliæ de Sicarijs punitur, quæ in nobile est deportatio cum publicatione bonorū, in humilioribus verò decapitatio.

278 Homicidium dolosum hodie etiam in nobilibus capitaliter punitur.

279 Dolus regulariter non præsumitur.

280 Dolus non præsumitur in actibus indifferentibus, qui non sunt de genere prohibitorum, secus in actibus per se illicitis & qui sunt de genere prohibitorum. & nu seq.

281 Actus indifferens in meliorem partem accipi debet ad exclusionem delicti.

282 Effectus causam demonstrat.

283 Maleficia plane præsumuntur commissa, nisi contrarium probetur. & nu 306 & 470.

284 Nemo corporali pœna damnari potest ex præsumptione facti principalis, nisi factum principale vere probetur.

285 Præsumptiones plures in vno eodemq; casu concurrere non debent.

286 Qualitas non potest esse sine substantia.

287 Dolus probatur ex inditijs, & præsumptionibus.

288 Quæ consistunt in animo sensibus non obijciuntur, nec vllam recipiunt extrinsecum probationem.

289 Dolus ex quatuor coniecturis hic recēsitis præsumitur in delinquente.

290 Inimicus inimico semper malum vult.

291 Semel malus semper præsumitur malus in eodem genere mali.

De pręterito præsumitur in præsens. ibid.

293 Percutiens in locis periculosis præsumitur habere animum occidendi, sicut è contra. & num. 297. 305. & 324.

294 Coniecturæ quatuor hic adnotatæ dolum excludunt in delinquente.

Amicitia facit cessare suspicionem doli in malefactore. ibid.

295 Bona fama delinquentis minuit delictum; quia semel bonus præsumitur durare bonus.

298 Vnica coniectura non sufficit ad excludendā doli præsumptionem, sed plures requiruntur.

Pra-

299 Præsumptio vna tollit aliam, & fortior vincit debiliorem. & nu.306.

300 Probatio plena omnes coniecturas, atque præsumptiones elidit.

301 Diffamatio contra aliquem, ad hoc, vt arguat eum delictum commisisse requiritur, quod sit in eodem genere delicti, de quo fuit imputatus delinquens.

302 Diffamatio in criminalibus, nec etiam semiplenè probat, sed sufficit tantum ad inquirendum.

303 Percutiens aduersarium inimici sui digladiantem cum eo ligno hastæ, ex qua percussione mortuus sit, an teneatur vera pœna homicidij. & nu.307 & 313

308 Animus per testes probari non potest.

310 Iudex, quando suspicatur de falsitate testis, debet temperare sententiam.

311 Suspicio sola non sufficit ad condemnandum.

312 In dubio promptiores, & faciliores esse debemus ad absoluendum.

314 Percutiens cum baculo aliquem in capite, ita quod moriatur, si non habebat alia arma, pœna mortis punitur, secus si habebat alia arma.

315 Habens hastam in manu, si, cum non potuerit eam vibrare, proiecerit lapidem, & occiderit fugientem, de homicidio tenetur. & nu.seq.

316 Licet regulariter proijciens lapidem non videatur habuisse animam occidendi.

317 Proximus inimico suo, si depositis armis lapide eum occideret, excusaretur a pœna ordinaria.

318 Qualibet leuissima causa siuè præsumptio excludit dolum.

319 Reus ad hoc vt in criminalibus absoluatur, sufficit vt intentionem accusantis, vel inquirentis quoquo modo dubiam reddat.

320 Inimicus occidens inimicum cum instrumẽto alias non apto ad occidendum non excusatur ab homicidio doloso.

321 Inimicitia reddit præsumptiones duriores.

322 Origo inspici debet ad iudicandum finem, & euentum.

323 Affectio operi nomen imponit.

325 Accurrens cum telo ad mortem inferendam non adaptato, vt puta cum baculo, vel cacuma, & aduersariam in loco periculo percutiẽs, & occidens extraordinariè tantum punitur.

326 Accurrens cum telo ad mortem inferẽdam præparato, & in parte non lethifera vulnerans, & occidens, ab homicidio doloso excusatur.

327 Percutiens cum gladio, vel hasta aduersarium in rixa nulla præcedẽte inimicitia, etiam in loco non periculoso, si ex tali percussione mortuus fuerit, præsumitur dolo occidisse.

328 Neruorum, siue masculorum abscissio spasmum gignere potest.

329 Percutiens non lethaliter aliquem, qui ex vulnere discessit, eo quia debilis, & delicatus erat, vel quia totus sanguis effluxit, aut alia de causa obierit, an teneatur lege Cornelia de Sicarijs, & nu. 331.

332 Culpa latissima originem trahit a dolo.

335 L. qua actione. §. sed si quis seruum. ff. ad l. Aquil. declaratur.

336 Vulnerans non mortiferè, si ex febri superuenientе ob vulnus mors sequatur de occiso teneatur, secus si febris superuenerit ex alia causa.

337 Vulnerans lethaliter, an excusetur à pœna legis Cornel. de Sicarijs, si vulneratus se fecerit incantari, & nihilominus perijt, & nume. 340. & seq.

338 Causa accidẽtalis non habetur in consideratione.

339 Crimina non relatione criminum, sed innocentia purgantur.

341 Experientia est rerum magistra.

342 Incantamenta omni iure sunt prohibita.

343 Propter peccata veniant aduersa.

344 Ex simplicibus nõ dicitur perueniri ad id, quod cum alio fit.

345 Percutiẽs in capite aduersarium suum cum gladio, vel hasta animo occidẽdi, an si ex tali ictu percussus ceciderit in terram, & colliso capite mortuus fuerit, teneatur de homicidio, & num. 356. 364. & 366.

346 Lex loquẽs de occidẽte non comprehendit eum, qui ex percussione non occidit immediate facta ad lapidem.

347 Statutum dictans, quod de percussionibus sanguinolentis non possit fieri pax, si impulitẽ in terram, & caput fuit collisum ad lapidem, & exiuit sanguis, poterit fieri pax. & nu 367.

348 Dictio, de, causam immediatam significat.

350 Percutiens cum pugno etiam armato de homicidio non tenetur.

351 Homicidium præter intẽtionem commissum extraordinariè punitur.

352 Statuto disponente, quod, si ex percussione sanguis exiuit, sindacus teneatur denuntiare maleficium, aliter nõ, an, si quis proiecerit aliquem ad terram, & sanguis exiuit, teneatur denuntiare tale maleficium.

353 Dictio, ex, denotat causam proximam, & immediatam. & nu.355.

354 Persequẽs aliquem, qui in terram cecidit, & se vulnerauit, non tenetur, quasi vulneraret, se quasi vulnerare feceret.

355 Statuta sunt propriè intelligenda.

357 Volens finẽ censetur velle omnia media per quæ ad finem illum deuenitur.

360 Aret. cons. 146. in secundo dubio num. 8. & seq. declaratur.

361 Percutiens an habuerit animum occidendi, nec ne ex coniecturis, & præsumptionibus dignoscitur. & nu.379.

362 Nõ curamus de modo dummodo habeamus effectum.

363 Dictũ Felyni in cap. de cętero, de homicidio, post medium, quando locum habeat.

365 Damnum dedisse videtur qui causam dãni dat, dummodo causa sit propinqua non remota, & nu. 371.

368 Florian. in l. qua actione. §. Celsus. nu. 3. & 4. ad l. Aquil. qualiter sit intelligendus.

369 Sensui potius, quàm verbis statutorum inhærẽdum est.

Causa

HOMICIDII.

370 *Causa prima dicitur esse immediata ad alteram sequentem.*

372 *Paria sunt quod quis occidat, vel causam mortis præstet.*

373 *Opinioni communi in iudicando adhærēdum est, etiam in casu dubio.*

374 *Opinio mitior in delictis sequenda est.*

375 *Custos carceris pœna mortis punitur, si captiuū pœnæ mortis obnoxium euadere permisit.*

376 *Officialis in officio delinquēs à dolo præsūpto, nisi ex iustissimis causis nō excusatur, & nu seq.*

377 *Causa qualibet etiam fatua, & iniusta excusat à dolo.*

378 *Animus occidendi consideratur etiam in casu rixoso.*

380 *Homicidium deliberatum committitur præuia animi deliberatione ex interuallo præcedēte, & nu. 384.*

381 *Deliberatio est quædam meditatio, & quoddam interuallum ad actum, qui postea in animo destinatus, & deliberatus sequitur.*

382 *Homicidium casu commissum non dicitur deliberatè commissum.*

383 *Deliberatè quis dicitur insultare, quando præmeditatus fuerat actus ad differentiā actus, qui fit in rixa.*

385 *Animus deliberatus in dubio non præsumitur.*

386 *Homicidium an fuerit perpetratum animo deliberato, nec ne, à Iudicis arbitrio pendet.*

387 *Animus deliberatus ex coniecturis probatur, & tollitur.*

388 *Homicida, quando deliberatè homicidium commisit, non gaudet immunitate ecclesiæ, vt ab ea extrahi non possit; Sicut nec homicida ex insidijs, & proditoriè occidens, & nume. 411. & 436.*

389 *Homicidium ex insidijs, quando dicatur cōmitti. & nu 393.*

390 *Homicidium per industriam perpetrare idē est, quod ex insidijs occidere.*

391 *Homicidium ex insidijs maius delictum est, quā simplex deliberatum, seu ex proposito.*

392 *Insidiæ tribus modis parari possunt.*

394 *Differentia inter homicidium ex insidijs, & homicidium proditoriè, quæ sit.*

395 *Inimicus semper præsumitur esse animi, & intētionis occidendi aduersarium.*

396 *Homicidium proditoriè committitur, quando aliquis nulla præcedente inimicitia alium interficit.*

397 *Homicidium proditorium grauius est, quàm ex proposito.*

398 *Prodere est vnum actibus ostendere, & aliud in mente gerere.*

399 *Homicidium proditorium est cædes hominis nihil tale suspicantis.*

400 *Proditio semper continet dolum, sed non è contrà.*

401 *Proditor nullo iuris beneficio gaudere potest.*

402 *Nobiles regulariter furca suspēdi non possunt.*

403 *Fallit in crimine proditionis.*

404 *Statutum permittens bannitum impunè occidi posse, an habeat locum in eo, qui proditoriè bānitum occidit, & nu 409.*

405 *Salus, & tutela Dominorum à fide seruorum dependet.*

406 *Occidēs bannitum proditoriè an teneatur de excessu tantum, an in totum.*

407 *Pœna excessus locum habet, quando culpa dumtaxat, & non dolo delinquitur*

408 *Qualitas perfecta & substantifica adueniēs actui transformat illum, & diuersam speciem constituit.*

410 *Bannitus tanquam hostis patriæ nunquā in patria assidatus esse censetur.*

412 *Socius criminis proditoriè commissi, etiam si tantum assistat, eadem pœna qua ipse principalis proditor punitur.*

413 *Socius criminis non proditoriè commissi licet ex se assistat proditoriè, tamen pœna proditoribus imposita non punitur.*

414 *Pœna criminis proditionis quæ sit.*

415 *In crimine proditionis punitur affectus non sequuto effectu.*

416 *Homicidium proditorium dici potest etiam latrocinium.*

417 *Latro dicitur insidiator, siuè hominum, siuè ferarum.*

418 *Veneno occidens dicitur proditoriè occidere.*

419 *Crimen grauius est occidere veneno, quàm gladio.*

420 *L. codicillis. ff. de leg. 2. declaratur.*

421 *Reo criminis proditionis an denegari possit defensio.*

422 *Defensiones nec etiam Diabolo sunt denegandæ.*

423 *Nec etiam in crimine læsæ Maiestatis.*

424 *Defensionibus per reum renunciari non potest.*

425 *Defensiones, cum sint de iure naturali, per Principem tolli non possunt.*

426 *Intellectus ad cap. caueant. 3. q. 9.*

427 *Crimen proditionis apud Thraces frequēs fuisse ostenditur.*

428 *Exempla quorumdam famosorum proditorum recensentur.*

429 *Proditio, vel est contra Principem, Rempublicam, aut Patriam, vel contra priuatū, aut extraneum sub fide receptum, & de singulis casibus traduntur exempla, & num. 431. 432. & 435.*

430 *Proditio contra Principem est crimē læsæ Maiestatis.*

433 *Bannitum occidere post pacem cum eo factam an liceat impunè, & nu. seq.*

434 *Honestum non est facere omne quod licet.*

437 *In pœnis non fit extēsio, etiā ex maioritate rationis, & nu. 490.*

438 *Homicida dolosus sine venia est puniendus.*

439 *In limitatorijs ex identitate rationis licita est extensio.*

440 *Accusatus de homicidio proditorio, si accusator tantum probauerit homicidium absque proditionis qualitate, an absolui debeat, vel condēnari solum de homicidio, & nu 443. & 444.*

441 *In criminalibus deducens qualitatem facti, ea non*

non probata succumbere debet.

442 *In inquisitione sola facti veritas inspicitur, & ex officio delicta puniuntur, in accusatione vero secus.*

445 *Confiteus se perpetrasse delictum non reiterabile, licet alio loco, vel tempore, quam dicatur in accusatione, vel inquisitione, an debeat ex illa confessione puniri & nu. 448. & 451.*

446 *Accusans videtur deducere in accusatione non vnam legem tantum, sed omnem.*

447 *Inquisitio, quando cõtinet clausulam diuisiuam, sufficit alterum probari.*

449 *Quod differt secundum plus & minus non dicitur differre in substantia.*

450 *Pluralitas in actibus hominum nõ præsumitur.*

453 *Accusatus de homicidio proditorio, si absoluatur ob non probatam qualitatem proditionis, an iterum accusari possit, detracta illa qualitate.*

454 *Conuentus ex alterius delicto, & absolutus iterum conueniri non potest & nu. 457.*

455 *Accusatus de homicidio simplici, si in processu probatum est homicidium proditorium, an possit postea etiam de homicidio proditorio accusari.*

456 *Accusatio super diuersa re, & diuerso crimine iterum proponi potest.*

458 *Proditio committitur expressè, & tacitè.*

459 *Fides etiam hostibus seruanda est.*

460 *Homo homini prodesse non insidiari debet.*

461 *Proditor dicitur etiam qui proximum circũuenit, & eum callidè seducit.*

462 *Animus plus quàm factum consideratur.*

463 *Proditor ex quibus signis dignoscatur.*

464 *Iacula proditorum mortifera, & crudelia reputantur.*

465 *Lingua adulatoris plus nocet, quàm gladius interfectoris,*

466 *Proditio aliquando laudabilis, & commendabilis est, & nu. 469.*

467 *Actus humanus iudicatur à fine, & intẽtione.*

471 *Homicidium quãdo per assassinium cõmittatur.*

472 *Assassinus dicitur, qui pecunia conducta homines occidit, vel percutit, nihil tale ab eo præcauentes, & nu 492.*

473 *Assassinus an possit vocari ille, qui pecunia mediante homicidium fieri commisit.*

474 *Cap. 1. de homicid. lib. 6. contra assassinos, habet locum in quibuscumque hominibus pecunia conductis.*

475 *Dummodo qui mandatur occidi sit christianus, licet ipsi mandatarij, & mandatores essent infideles.*

476 *Homines cum nascantur infideles regulariter christiani non præsumuntur, nisi probetur.*

477 *Homines christiani præsumuntur, quãdo in territorio christianorum reperiuntur, & nu. 479.*

478 *Paganum occidere minus peccatum est, quàm christianum.*

480 *Mulier inter moniales reperta monialis præsumitur.*

481 *Quoties aliquid dicitur de duobus de vno per prius, & de altero per posterius, intelligitur de eo, de quo per prius.*

482 *Dispositio cap. 1. de homicid. lib. 6. non habet locum in Piratis, qui non dicuntur assassini marittimi.*

483 *Assassinus differt à Pirata, quia assassinus est ipso iure excommunicatus, Pirata vero non*

484 *Assassinus principaliter sæuit in personas, Pirata verò in res, & bona.*

485 *Assassinus delinquit in terra subdita alijs, Pirata transcurrit Mare, quod nemini subijcitur, et iure gentium est commune.*

486 *Minus delinquit, qui in mare delinquit, quàm qui in terra.*

487 *Assassinus ex insidijs occidit, Pirata certat, & in periculo se ponit.*

488 *Assassinus à quolibet detestatur, Pirata verò, dummodo non sit hostis, tolleratur.*

489 *Diuersitas nominis inducit diuersitatem rei.*

491 *Assassinus non dicitur, qui sub spe Equi sibi à mandante donaturi, recipit mandatum ad occidendum.*

493 *Promissio precij, vel alterius rei debet esse certa, & specificè ad hoc vt quis dicatur per assassinium occidisse, non generalis, & incerta, & nu. 548.*

494 *Promissio generalis non est obligatoria, etiam interueniente stipulatione.*

495 *Filius mandato patris aliquem occidens non dicitur assassinus, sicut nec ipse pater mandans.*

496 *Inimicus patri meo mihi quoque inimicus est.*

497 *Iniuria facta patri intelligitur facta etiã filio.*

498 *Iniuria facta vni de familia toti familiæ facta ccusetur.*

499 *Assassinus non dicitur, qui mediante pecunia suscepit mandatum simpliciter de vulnerando.*

500 *Delinquens per pecuniam grauius punitur, quã delinquens absque pecunia.*

501 *Mandans, & mandatarius in crimine assassinij an teneantur pœna ordinaria, & æquali, non sequuto effectu homicidij, & nu. 503. & 506.*

502 *Affectus regulariter in atrocissimis delictis puniri non sequuto effectu, & nu. 597.*

504 *Pœnæ ordinariæ de generali consuetudine non imponuntur pro delictis imperfectis, & nu. 505.*

507 *Actus proximus maleficio qui dicatur, & nume. 508.*

509 *Actus proximus maleficio diuersimodè in personis consideratur.*

510 *Mandans homicidium committi per assassiniũ, si pœnitentia ductus reuocet mandatum, an & quãdo excusatione dignus cẽseatur, & nu. 512.*

511 *Mandati reuocatio ad occidendum notificanda est mandatario antequam deueniat ad aliquem actum alias non prodest.*

513 *Mandatum ad homicidium, licet non acceptatũ per mandatariũ, extraordinariè tamẽ punitur.*

514 *Mandatarius, quamuis mandatum susceptum non exequatur, nihilominus extra ordinem puniri debet.*

515 *Probationes luce meridiana clariores in criminalibus requiruntur.*

Indicia,

Verba

590 *Verba statuti sunt propriè accipienda.*

593 *Affectus in crimine veneficij an puniatur, non sequuto effectu, & nu. 594.*

595 *Affectus proximus consummationi in crimine veneficij vltimo supplicio damnatur.*

596 *Domini debent reddi securi ab eorum seruis.*

598 *Pœna capitis punitur, qui se ipsum occidere voluit.*

599 *Transfuga repertus in itinere, etiã quod effectus non sit consummatus, & non fugerit ad hostes, pœna mortis punitur.*

600 *Crimen læsæ Maiestatis, & Parricidij an puniantur pœna ordinaria, non sequuto effectu, & nu. 601.*

602 *Turpans alicui vestimenta, vel fontem, aut puteum tenetur pœna iniuriarum, venenum verò in illis ponens, sequuta morte alicuius, l. Cornel. de Sicarijs.*

603 *Maritus, qui vxori venenum propinauit si fecit quod potuit, punitur pœna ordinaria ac si fecisset.*

604 *Immiscens aliquid in poculis alicui per iocum, & citra animũ occidendi, fortè vt faceret eum dormire, si inde mors sequatur, an pœna mortis sit puniendus.*

605 *Crimen veneficij ex præsumptionibus non dãnatur vltimo supplicio.*

607 *Venenum an in dubio sit accipiẽdum in bonam partem ad exclusionem delicti, vel in malam ad inclusionem. & nu. seq.*

608 *Interpretatio verborum est facienda secundum communem vsum loquendi.*

609 *Pœna veneficorum qua sit.*

610 *Nobilitas prodest ad minuendam pœnam.*

611 *Delicta grauiora æqualiter in omnibus puniuntur, & nu. 614.*

612 *Nobiles regulariter non condemnantur in pœna furcarum.*

613 *Pœna furcarũ in Italia reputatur ignominiosa.*

615 *Confessio facta ab eo, qui erat imputatus de homicidio per venenum, non nocet confitenti cum non potuerit scire an mediante veneno mors sequuta fuerit, & nu. 618.*

616 *Confessio partis est probatio, qua nulla reperitur maior.*

617 *In confessis nullæ sunt partes Iudicis, nisi in cõdemnando.*

618 *Confessio, quæ cõtinet quid impossibile, vel ignotum, & potest esse vera & falsa regulariter nõ nocet confitenti, & nu. 620.*

Et talis sic confitens potest in integrum restitui aduersus confessionem factam, nu. 624.

619 *Argumentum ab effectu validum est in iure.*

621 *Medici simpliciter attestantes quem ex veneno esse mortuum non faciunt fidem.*

622 *Venenum potest contrahi non solum facto hominis, sed etiã ex aere infecto, & ex malo regimine vitæ, & humorum putrefactione, & corruptione.*

623 *Venenum in corpore ingenitum paulatim facit suum effectum, propinatum verò repentè.*

625 *Minor aduersus propriam confessionem, tanquã læsus, in integrum restitui potest.*

626 *Delictum veneficij quomodo probari, et per quæ signa cognosci possit, & nu. 517.*

628 *Mortuus ex veneno, an in dubio præsumatur mortuus ex veneno ingenito, vel propinato.*

629 *Circumstantiæ perducunt nos ad cognitionẽ veritatis, & nu. 632.*

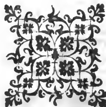
630 *Medicorũ iudicio statur an quis ex veneno propinato mortuus sit, nec ne.*

631 *Crimen veneficij est difficilis probationis.*

633 *Imputatus de veneficio signum dat innocentiæ, si comederit, vel biberit de eodem cibo, & potu dato venenato.*

634 *Iudex in delictis ex officio tenetur quærere innocentiam rei, tàm præsentis, quàm contumacis, & tàm ante, quàm post sententiam.*

635 *Innocens dicitur qui habet iustam, & iuridicã defensionem.*

TRACTATVS DE OMNI GENERE HOMICIDII

COMPOSITVS PER D. PETRVM CABALLVM I. C. PONTREMVLENSEM

Pro Serenißimo Magno Duce Etruriæ dudum vniuerſarum Militarium Legionum, & Magiſtratus Dominorum octo Virorum Guardiæ, & Baliæ Auditorem, ac Sacrę Religionis Diui Stephani Pręſidentem,

Nunc verò pro eodem Sereniſſimo Principe in Ciuitate, ac tota dictione Florentina Fiſcalis Cameræ Auditorem Generalem, nec non in ſignatura libellorum ſupplicum Gratiæ, & Iuſtitiæ primum Conſiliarium.

1 HOMICIDII materiã tra
ctaturus, præmitto primo,
quod homicidium eſt ho-
minis cędes ab homine
perpetrata, nam ſi homo à
fera, vel bruto animali oc-
cidatur, propriè non eſt ho
micidium, ſed dicitur pau-
periës, toto titul. ff. ſi quadrupes pauper. fe-
2 ciſſe dicat. & habuit originem à fratribus, &
paſtoribus, dum Cain occidit Abel fratrem
ſuum, prout & Romulus occidi fecit Remũ
fratrem ſuum, l. fin. cum gloſ. ff. de rer. diui-
3 ſion. idque ex inuidia proceſſit, quo vitio in
homine non inuenitur turpius, & deteſtabi-
lius, notat Gribald. in tract. de omni genere
homicidij, tit. de homicidij origine, & diffi-
nitione nume. 1. & ſequent. Roman. in l. 1. §.
occiſorium. nume. 3. ff. ad Syllanian. Afflict.
in cap. 1. §. iniuria punitur in quarto notabi-
li nume. 43. verſic. nunc reuertor tit. de pace
iuram. firmanda, & ante eos gloſ. in l. ſi quis
homicidij. C. de accuſation.
Secundo præmitto ad intelligentiam termino-
4 rum, quod homicidij duę ſunt ſpecies, aliud
enim eſt homicidium ſimplex, aliud homici
5 dium deliberatum, ſimplex homicidium eſt
illud, quod committitur ſine qualitate ani-
mi deliberati, deliberatum eſt illud, qđ com
mittitur ex propoſito cum qualitate animi
6 deliberati; Homicidium autẽ ſimplex quin-
que modis committitur, ſcilicet lege permit
7 tente, neceſſitate, caſu, culpa, dolo, Delibe-
ratum verò etiam quinque modis committi
tur, ſcilicet ex propoſito abſque alia quali-
rate, ex inſidijs, proditoriè, per aſſaſſinium,
per venenum, ità colligitur ex deductis per
Carer. in pract. crimin. §. homicidij autẽ ſpe-
cies fol. mihi 101. & ſequent. & §. circa verò
ſecundum fol. 121. & ſequent. per Gribald.
in tract. de omni genere homicidij in princ.
magis apertè per Clar. in §. homicidium in
princ. & nume. 7. verſic. deliberatum autem,
per Boſſium in pract. crimin. titul. de homici
dio, ſub varijs numeris, & per Farin. in prac.
crimin. tit. de homicid. quæſt. 19. nume. 7. &
ſequent. verſ. homicidium autem, & infra, &
quæſt. 126. nume. 1. & pluribus ſequentibus.
8 Lege permittẽte committitur homicidium,
quod legitimum, ſiue permiſſum appellatur,
quando ex permiſſione legis fit, & eſt cędes
hominis iubente, vel permittẽte lege ab ho-
mine perpetrata, & nullam pœnã męretur,
9 quia quod legitimè factum eſt, impunitatem
habet, l. Grachus C. ad l. Iuliam de adul-
terijs.
Exempla autem homicidij legitimi multa af-
10 ferri poſſunt, Et primo in Executore iuſti-

tiæ, qui iussu Magistratus, aut Iudicis hominem occidit, superioris mandatum exequendo, qui propriè non dicitur homicida, quia non ex voluntate, sed ex necessitate sui officij occidit, cap. si homicidium 23. quest. 5. nec
11 pœnam meretur, sed laudem, & præmium, cap. lex æterna, & cap. cum homo, & cap. non
12 solum, & cap. qui malos 23. quest. 5. Omnis enim Magistratus ex Deo est, nec frustra gladium gerit, sed vt malorum coerceatur audacia, & puniantur maleficia, bonorum verò quies, & innocentia defendatur, cap. non frustra, eisdem causa, & quæstione, l. ita vulneratus, ff. ad l. Aquiliam, & l. congerit. ff. de offic. Præsidis, & talis Lictor, seu Carnifex a-
13 deò necessarius est in Ciuitate ob publicam vtilitatem, ne delicta remaneant impunita, d. l. ita vulneratus, & d. l. congerit, vt si deesset, publici fauoris causa posset Iudex priuato iubere, vt adimpleret munus dicti Executoris publici, dummodo tamen talis priuatus sit persona vilis, Bart. & alij Doctores in l. fin. §. fin. ff. de pignorat actione, Florian, in l. si locus. §. 1. ff. quemadmodum seruit. amittat, & in l. liber homo colum. 3. ff. ad l. Aquiliam, & Marsil. in l. 1. nume. 26. versic. & incidenter
14 scias. ff. ad legem Corneliam de sicarijs, vbi etiam subdit, quod similiter, quando officialis vult facere aliquam iustitiam, potest facere accipere Asinum, vel aliud animal priuati, vt trahat, vel portet malefactorem ad iu-
15 stitiam; si tamē talis exequutor iustitię esset inimicus malefactoris, & sub prætextu publicæ vindictæ, priuatim quoque se vlcisci contenderet, impunè tale munus publicum non
16 exerceret, quia ita vt verus homicida delinquit, cum in delictis solus animus inspiciatur, l. Diuus. ff. ad l. Corneliam de sicarijs, & omnis humanus actus ab intentione, & principali proposito iudicatur, l. qui iniuriæ, & l. verum. ff. de furt. l. 1. circa finem. C. ad l. Cor-
17 neliam de sicarijs, & ideò sublata voluntate, omnis actus est indifferens, secundū Bal. in l. fœdissimam, per illum textum. C. de adulterijs, Vnde si dicti Executoris publici peruersa intentio innotesceret ex aliquibus signis, putà, si præsentibus aliquibus personis diceret malefactori morituro, nunc tandem deuenisti in manus meas, & meam vlciscar iniuriam, vel similia verba, vtique puniendus
18 esset, quia omne peccatum, quod in Deum admittitur, si Magistratibus, aut Iudicibus innotescat, temporali lege punitur, si occultum manet, solum Deum habet vltorē, cap. cum minister 23. qō. 5. & ita in hoc casu primo cōcludit Gribald. in d. tract. de omni genere homicid. in tit. de homicid. legit. nume. 1. & sequent. & ante eum idem voluit Marsil. in d. l. 1. in octaua limitat. nume. 35. ff. ad
19 l. Corneliam de sicarijs, dicens, quod Minister iustitię, qui interfecit hominem condemnatum admortem, non punitur ea lege Cornelia de sicarijs, nec aliqua alia pœna, per tex. in cap. cum homo, & in cap. homicidium 23. quest. 5.

20 Secundum exemplū est in fure nocturno res asportante, quem licitum est impunè occidere, l. furem nocturnum, cum glos. ff. ad leg. Cornel. de sicarijs, Gribald. d. tit. de homicid. legit. nu. 8. Afflict. in cap. 1. §. si quis hominem, sub nume. 4 versic. item fallit in fure nocturno, tit. de pace tenend & eius violat. Farinac. in pract. crimin. titul. de homicid. quæst. 125. nume. 199. & sequent. 16. ampliatione, Clar. d. §. homicidium nume. 47. versic. vltima est defensio, vbi tamen quatuor requirit, vt impunè hoc fieri possit, primo, quod istud fiat pro defensione sui ipsius, vel rerum suarum, aliàs non potest quis occidere furem, si recedat sine rebus suis, Secundo, quod volens occidere furem nocturnum clamet, Tertiò, qđ eum nō cognosceret, neque habuerit testes, qui illum potuerint cognoscere, & contra eū deponere de furto, Quartò quod eum capere non potuerit, secundum Bolenc. in repetit. l. capitalium, §. famosos nume. 164 ff. de pœnis, & Iodoc. in practic. crimin. cap. 78. nume. 2.

21 Tertium exemplum est in fure diurno se telo defendentem, quem licet occidere impunè, l. si pignore. §. furem. ff. de furt. l. si vt allegas. C. ad l. Corneliam de sicarijs, Gribald. d. tit. de homicid. legit. nume. 9. versic. tertio licet, Afflict. in cap. 1. §. si quis hominem sub nume. 4. versic. item fallit in fure diurno, tit. de pace tenend. & eius violator. Farinac. d. tit. de homicid. quęst. 125. num. 169. ampliat. 1. Clar. in d. §. homicidium sub nume. 47. post versic. vltima est defensio, ibi, in diurno autē, vbi inquit esse communem opinionem ex Bolenc. in d. l. capitalium, d. §. famosos nume.
22 155. & subdit idem esse quando reperitur à Domino exportare res suas, & cum illis aufugere, neque aliter poterat recuperare, quia nolebat eas restituere, & telo resistebat, Alex. cons. 138. num. 9. lib. 6. dicens esse communem, prout etiam dicit Iaf. in l. vt vim nu. 25. ff. de iust. & iure, & sequuntur alij per eundem Clar. allegati in eodem §. homicidium nu. 25. versf. hæc autem conclusio.

23 Quartum exemplum est in Marito occidente vilem Adulterum noctu deprehensum, quem licitum est occidere, l. marito, & l. si adulterium, penult. ff. ad l. Iuliam de adulter. l. Grachus. C. de adulter. Gribald. d. titul. de homicid. legit. nume. 10. versic. quarto licet, Clar. in d. §. homicidium nume. 49. versic. sed quid dicendum, vbi dicit hoc procedere, si in propria domo occidat, secus autem si alibi, & quod si adulter non est vilis persona, non licet impunè occidere, quamuis si illum occidat, non punitur pœna vltimi supplicij propter iustum dolorem, sed mitiori pœna, nam si humilis est persona, damnatur in metallū,

si verò

ſi verò eſt honeſtior, relegatur in Inſulam, l.
ſi adulterium cum inceſtu. §. Imperatores,
ff.ad l.Iul.de adulter. vel mittitur in exilium
l.Gracchus. C.eod.tit.Gomez. in comment.
ad leges Thauri ſuper l. 80. cum duabus ſe-
quentibus num.51. verſic. quinto principali-
ter, Pariſ.conſil.154. nume. 2. 3. & 12. lib.4.
vbi dicit, quod ſecundum ſupraſcriptam di-
ſtinctionem eſt communis Doctorum cõclu
ſio, ſecundum quam conſuluit Socin.inn.cõ-
ſil.34. lib.2.& Farinac.in pract.crimin. titul.
de homicid.quæſt.121.num.5.7.& quam plu
24 rib.ſequent.quod in tãtum eſt verum, vt Ma-
ritus occidens Clericum cum vxore in adul-
terio depræhenſum non incidat in pœnam
capituli, ſi quis ſuadente Diabolo 17. quæſt.
4. ſequitur Gomez. in commentar. ad leges
Tauri l.80. cum duabus legibus ſequentibus
nume.55.verſic.item etiam, Farinac.d.quęſt.
25 121. nume.6.in quarta ampliatione, & hæc
in foro contentioſo procedunt, ſecus autem
in foro conſcientię, in quo non licet Marito
aliquo caſu occidere vxorẽ in adulterio de-
pręhenſam, gloſ. in cap. inter hęc in gloſ. 1.
circa medium 33.quęſt.3.Clar.alios referẽs,
& de communi teſtans in d. §. homicidium
nume.50.verſic.ſed hæc quidem, & vltra eos
Pariſ.conſil.154.nu.11.verſic. eſt bene verum
lib.4. & de hoc caſu dixi ego in meis reſolu-
tionib. criminalib.cent.3. caſu 300. & ad ibi
dicta me remitto.
26 Non tamen quę dicta ſunt in Marito, proce
dunt in Sponſo per verba de futuro, vt vide-
tur ſentire gloſ.in cap.3. in fine extra de ſen-
tent.excommunic.in gloſ. in verbo cum vxo-
re, quã communiter approbari aſſerit Clar.
in d.§.homicidium nume.40.verſic. ſed quid
dicẽdum in fine, poſt Didac.Couar.per eum
allegatum.
An autem quæ dicta ſunt in Marito procedant
27 in Concubinario quæſtio eſt nõ modica, quã
excitat Gribald.d.titul.de homicid.legit.ſub
num.29.& ſequent.vſque ad finem,verſic.de-
nique pro complemẽto, vbi primo arguit vi
28 deri, quod habeant locum, quia Concubina
tus Matrimonio æquiparatur, & legitimum
nomen accipit, l. 1. & l.3. ff. de concubin. &
29 lex aliquando Concubinam vxoris nomine
vocat, l. ſi vxor, verſicul.planè.ff.de adulter.
item affectio par eſſe videtur. licet impar ſit
dignitas, l.affectionis.ff.de donationib.item
30 quæ concubina eſt in pręſentia, eadem quo-
que vxor eſt in potentia propinqua, de qua
quidem potẽtia propinqua idem iudicatur,
quod de actu ipſo iudicamus l.fin.ff.de milit.
31 teſtament.deinde ait in contrarium facere,
quod in Concubinam nõ committitur adul-
terium, neque pœnę appoſitę violanti matri-
monium habent locum in cognoſcente con-
32 cubinam, l.tranſigere.C.de tranſact.cum ibi
notatis, & Matrimonium eſt iuris diuini, Cõ
cubinatus verò eſt Iuri Diuino contrarius,
quia omnis fornicatio extra Matrimonium
tranſgreſſio legis Diuinę eſt, nam habetur in
Decalogo Non mœchaberis, & licèt de Iu-
re ciuili tolleretur Concubinatus, toto titul.
ff.de concubin.tamen non gaudet his priui-
legijs, quæ conceſſa ſunt legitimo matrimo-
nio, iuxta l.1.cum ſua materia.ff.ſolut.matri
33 mon.nam ex concubinatu legitima ſobo-
les non procreatur, quod tamen vt fiat Rei-
publicę intereſt ad officia, & dignitates ob-
34 eundas, quæ ſolis naturalibus non patent,
cap.1.§. naturales, ſi de feudo fuerit contro-
35 uerſia, & priuilegia vxoribus indulta nõ cõ-
petunt concubinis. l.mulieres C. de dignita-
36 tib.lib.12. Item nati ex concubinatu in po-
teſtate parentum non ſunt, inſtit. de nupt. in
37 princ. item grauatur in hoc vir, ut non poſ-
ſit ſine cauſa vxorem ſuam dimittere, vel re-
pudiare, concubinam verò quandocumque,
38 & ad libitum poteſt dimittere, & repudia-
re, Item vir matrimonij onera ſuſtinere, li-
beros legitimos, & vxorem alere compelli-
tur, & illis legitimam, ſeù bonorum ſuſsidiũ
relinquere, l.pro oneribus. C. de Iur. dot.l.
dotis fructus.ff.eod.tit.l.Papinianus.§. quar-
ta.ff.de inofficioſ.teſtament.auth.nouiſsima.
C.eod. tit.& l.1.& toto tit.C.de alend. liber.
Demum dicit ex prędictis videri iuſtiorem
cauſam eſſe in marito, qui vẽdicat iniuriam
legitimo Thoro illatam, quam in concubi-
no, qui oneribus huiuſmodi nõ eſt ſubiectus,
39 vltra quod maritus, & uxor una caro repu-
tantur, & inter eos legitima datur ſucceſsio,
40 vt in tit. C. vnde vir, & vxor, Præterea Con-
cubinus iure mariti accuſare non poteſt, ſed
iure extranei, l.ſi vxor in princ.ff. ad leg. Iul.
41 de adulter. Et in priuilegijs, vel pœnis non
fit extenſio ex identitate rationis, vt latè ha-
betur per Imol.Rom.& alios in l.ſi verò, §.de
uiro, per illum textum ff.ſolut.matrim.& per
42 alios Doctores paſsim, & ita tenendo non
obſtare dicit, quod cõcubinatus legitimum
nomen accepit, quia reſpondetur cenſeri le-
gitimum nomen, quò ad euitandam pœnam
ex illicito cõplexu indebitam, ſecus quò ad
fauorem, & priuilegia matrimonio conceſ-
43 ſa, ultra quod permiſsiuè tantum à lege ci-
uili conceditur, ſeù potius tolleratur concu-
binatus, quaſi neceſsitate grauioris mali ef-
fugiendi, ſcilicet, vt cum quis ſe cõtinere nõ
poteſt, nec tamen onera matrimonij ſubire
intendit, magis concubinã domi alat, quàm
foris, vel alienas vxores appellet, aut alias
mulieres ſollicitet, & propterea ſufficit actũ
cauſatiuè neceſſarium modico fauore dona
44 ri, l.tutor.C.de negot. geſt. & facit, quod in
ſimili dicitur de cõſuetudine iniuſta diutius
tollerata, quę excuſat à pœna temporali, li-
cèt ad validitatem actus nihil proſit, Alex.
conſ.107.colum.fin.lib.2.latè Roland.à Val-
le conſil.75.nume.42. & ſequent. vſque ad fi-
nem verſic.vlterius etiam lib.1.& ad alia re-

ſpondetur, quod regulariter ſufficit aliquem
à damno præſeruari, non verò etiam ad lu-
crum promoueri, & vt latius per ipſum
Gribald.

45 Quintum exemplum eſt in Marito occiden
te adoleſcétem de adulterio ſuſpectum præ
cedente trina monitione, quem impunè oc-
cidere poteſt, Auth. ſi quis. C. ad l. Iuliam de
adulter. Gribald. d. tit. de homicid. legit. nu.
11. verſic. quinto licet, hoc tamen intellige,
dummodo poſt denuntiationem maritus in
ueniat eum cum uxore in aliquo loco ſuſpe-
cto, aliàs autem non poteſt occidere, vt per
Doctores in dicta authent. & maximè per
Baldum.

46 Sextum exemplum eſt in patre occidente
quemuis adulterum cum filia depræhéſum,
quem impunè poteſt occidere, dummodo &
filiam occidat, l. 1. cum tribus legibus ſequé-
tibus, & l. nihil intereſt. ff. ad l. Iuliam de a-
dulter. Gribald. d. tit. de homicid. legit. num.
12. verſic. ſexto licet, Clar. d. §. homicidium
47 nume. 48. verſic. dixi etiam, vbi hoc procede
re ait, dummodo iſta concurrant, ſcilicet,
quod filia ſit in ipſius patris poteſtate, quod
occidat domi ſuæ, vel generi, non autem ali-
bi, quarto, quod filia ſit nupta, & adulterum
depræhendat in ipſa turpitudine, quia his
omnibus non concurrentibus, non liceret pa
tri impunè adulterum occidere, ſi tamen oc
cideret, pœnam ordinariam effugeret, & pę-
nam arbitrariam incurreret propter iuſtum
dolorem, iuxta ea, quæ ſuperius dixi in quar
to exemplo, & de illo caſu latè dixi in meis
reſolutionibus criminalibus cét. 3. caſu 300.
ad quæ dicta lectorem libentiſſimè remitto,
illis tamen addo Farinac. d. q. 121. num. 1. &
pluribus ſequentibus.

48 Et iſta permiſſio, quæ ſit patri occiſionis a-
dulteri depræhenſi cum filia, habet locum
etiam ſi adulter ſit clericus abſque eo, quod
pater ſic interficiens excommunicationem
incurrat, & pœnas, de quibus in cap. ſi quis
ſuadente Diabolo 17. quæſt. 4. & eſt commu-
nis opinio, vt refert Clar. in d. §. homicidium
ſub nu 48. poſt verſ. dixi etiam ibi, & hęc om
nia, Farinac. d. quæſt. 121. nu. 6. in quarta am-
pliatione.

49 An autem poteſtatem iſtam poſſit pater e-
xercere contra Iudicem repertum in adulte
50 rio, multi dubitát ex eo, quod Magiſtratus,
ſeu Iudex non poteſt accuſari iure mariti, l. ſi
maritus in princ. ff. ad l. Iuliam de adulter. &
l. hos accuſare. ff. de accuſat. tamen veritas
eſt, quod pater poteſt illum occidere impu-
nè inuentum cum filia, quia, ſicut Magiſtra-
tus poteſt accuſari, quando accuſatio eſſet
peritura, cum ius occidendi ſit tempore pe-
riturum, poterit pater occidere, ſicut proce-
deret accuſatio aliàs tépore peritura, & ita
concludit Bart. in l. marito. §. illud, in princi-
pio ff. de adulter. à quo nullus diſcrepat, vt
dicit Grammat. in conſtit. Regni, ſi maritus
nume. 16. & 18. in quarta limitatione verſic.
ſecus enim erit in patre, & verſ. ſed núc quæ-
ritur fol. 110. ſequitur Clar. in d. §. homicidiū
ſub nume. 48. poſt verſic. dixi etiam, ibi, In Iu
dice autem, dicens hanc ſententiam ſibi pla-
cere, & propterea admonet officiales, vt ca-
ueant à thoris alienis, ne aliquid tale eis có-
tingat, de quo etiam tetigi dicto caſu 300.
51 concordat Farinac. d. quęſt. 121. nu. 10. verſ.
immo patri, Et an pater, & maritus in caſi-
bus, in quibus eis licet occidere impunè fi-
liam, & vilem adulterum reſpectiuè, poſſint
hac facultatem alijs demandare, quæſtio-
nis eſt, in qua breuiter dicendum eſt, quod
filio demandare poſſint, extraneo auté non,
ex communi Doctorum opinione, vt latè tra
dunt Roland. conſil. 34. in toto lib. 2. & Fari-
nac. alios allegans d. quæſt. 121. nu. 18. & plu-
ribus ſequen. verſ. prima opinio, & nume. 79.
52 & plurib. ſequen. in octaua ampliat. bene au
tem poſſunt conuocare amicos, & affines in
ipſorum auxilium, vt præfati Doctores vo-
lunt, vt ipſe dixi dicto caſu 300. vbi eſt viden
53 dum, & adde, quod in dictis caſibus, in qui-
bus licita eſt vindicta patri, occiſio filię eſt li
cita, etiam quod ſit prægnans, Bart. in l. Im-
perator la ſeconda num. 2. ff. de ſtat. homin.
Decian. in tract. crimin. tom. 2. lib. 9. cap. 15.
nume. 16. Farinac. d. quęſt. 121. nume. 4. in ter
tia ampliat. vbi tamen nume. 5. hoc intelli-
git reſpectu pœnæ ordinarię, ſecus auté quò
ad pœnam extraordinariam quò ad par-
tum, ſi ſciebat filiam, aut vxorem eſſe præ-
gnantem.

54 Et hoc de Iure in foro contétioſo procedit,
ſecus autem in foro conſcientię, quo non li-
cet patri filiam in adulterio depræhenſam
occidere, quemadmodum dicit Clar. ex com
muni Doctorum ſententia in d. §. homicidiū
nume. 50. verſ. ſed & quidem, prout nec mari
to vxorem, vt dixi ſupra in quarto exemplo.

55 Septimum exemplum eſt in occidente tráſ-
fugam, vel hoſtem Ciuitatis, quem impunè
occidere licet, l. 3. §. fin. ff. ad leg. Cornel. de
ſicarijs, tradit Gribald. d. tit. de homicid. le-
git. nume. 13. verſic. ſeptimo licet, & hoc vbi-
cunque inuentus fuerit, per textum in d. §.
transfugas, cuius uerba hæc ſunt, transfugas
ſcilicet ubicunque inuenti fuerint quaſi ho-
ſtes interficere licet.

56 Octauum exemplum eſt in occidéte noctur
nos depopulatores, & deuaſtatores agrorū,
& vinearum, quos licèt impunè occidere, l.
1. C. quádo liceat vnicuique ſine Iudic. ſe vé-
dic. Afflict. in cap. 1. §. ſi quis hominem ſub
nu. 4. verſ. fallit in depopulatoribus agrorū
tit. de pace tenenda, & eius uiolatorib. Fari-
nac. d. tit. de homicid. quęſt. 125. nu. 204. am-
pliat. 17.

57 Nonum exemplum eſt in occidente banni-
tum, quem licet occidere impunè virtute iu-

ria

ris municipalis, quod validum est secundum
Doctores in l. 1. ff. de sicarijs, Bart. in l. omnes
populi nume. 23. ff. de iust. & iure, & est com-
munis opinio, vt dicit Alex. cons. 2. circa fi-
nem lib. 2. cons. 65. nume. 2. lib. 3. & in l. si pla-
gij num. 2. in fine. ff. de verbor. obligation. &
ibidem Ias. nume. 3. Dec. cons. 327. sub nume.
3. & in cap. quæ in ecclesiarum nume. 14. de
constitutionib. Gomez in commentar. ad le-
ges Tauri super l. 76. sub nu. 15. Nell. in tract.
de bannit. in prima parte secundi temporis
quæst. 1. & in secunda parte secundi tempo-
ris quęst. 7. Cepoll. cons. crimin. 5. nume. 1. &
sequent. Menchac. controuers. illustri. & usu
frequent. cap. 8. nu. 49. Marsil. in l. 1. in princ.
ff. ad l. Cornel. de sicar. & in practic. crimin.
§. aggredior, ferè in toto, & in tract. de ban-
nit. in verbo, mortui, nume. 127. & sequent.
versic. vltra prędicta, & in singul. 150. acces-
sus, Moron. de fide treg. & pace quęst. 107.
Clar. in d. §. homicidium sub nume. 53. vers.
valet enim tale statutum, & dixi in meis re-
solutionib. criminalib. cēt. 1. casu 61. is enim,
qui bannitum, qui iure municipali offendi
poterat, occidit, impunè id fecisse dicitur,
Gribald. d. titul. de homicid. legit. nume. 14.
vers. octauo licitum est, Clar. in d. §. homici-
dium nu. 53. vers. sed quia communiter per
Italiam.
59 Quod tamen procedere inquit Gribald. vbi
supra num. 15. si quis occidat bannitum sim-
pliciter, secus autem si ipsum occidat prodi-
toriè, nam tunc talis occisor proditorius pri
uilegio statuti non gaudet, sed vt dolosus ho
micida punitur, secundum Angel. in l. fin. per
illum textum C. de delatorib. lib. 10. & Mar-
sil. singul. 16. & hanc opinionē multi sequun
tur, de quibus meminit Clar. in d. §. homi-
cidium sub num. 61. post vers. sed an licebit,
ibi, contrariam tamen sententiam, sed ta-
men verior videtur opinio, quod immo pro-
ditoriè liceat interficere bannitum, prout
dicit Dec. in cap. quę in ecclesiarum num. 14.
in fine de constitutionib. Secūdum quam o-
pinionem seruari attestatur Boss. In practic.
crimin. titul. banniti quid amittant nume. 1.
60 vbi etiam dicit, quod licet eos occidi face-
re per pecuniam, & sic per assassinium, & in-
quit, quod ita seruatur, & cum hac sentētia
transit Clar. in d. §. homicidium nu. 61. vers.
sed an licebit in fine, vbi ait, quod, quid sit de
iure, apud Senatum Mediolani seruatur, qđ
bannitus, qui potest impunè interfici, potest
etiam proditoriè occidi, & ita etiam tenet
Farinac. in pract. crimin. titul. de varijs, ac
diuers. quęstionib. quęst. 103. num. 107. & plu
rib. sequentib. ampliat. 19. vbi etiam recita-
tis tenentibus contrariam sententiam, tan-
dem dicit hanc primam opinionem commu
niter in practica recipi, & ipse etiam ita te-
nui meis resolutionibus criminalibus cent.
3. casu 220. vbi videndum est, & dicam etiā
infra dum agam de homicidio proditorio,
& de homicidio commisso per assassinium, &
de homicidio commisso per venenum.
Dicit etiam Gribald. d. titul. de homicid. legit.
61 sub nume. 15. versic. item, & secundo, quod
occisio non intelligitur permissa, quando
quis bannitum occidit potius ad priuatam,
quam ad publicam vindictam per text. in c.
cum minister 33. quęst. 5. quod tamen verum
non videtur, quia immo occidens talem bā-
nitum ad priuatam vindictam, & animo ef-
fundēdi sanguinem humanum excusatur in
foro contentioso, Boss. in pract. crimin. titul.
banniti quid amittant nume. 1. in fine, Clar.
d. §. homicidium sub nume. 54. post vers. sed
nunquid stante hoc statuto in fine vers. cęte-
rum in foro contentioso, Moron. quæst. 107.
num. 9. & 10. & ista est veritas, peccat tamen
mortaliter talis occidens, & ab Omnipotē-
te Deo punitur, vt post alios tradit Marsil. in
d. verbo mortui nu. 121.
62 Et in dubio an occiderit bannitum zelo iu-
stitiæ, & pro publica vtilitate, & vt profice-
ret Reipublicæ, vel malo animo, & liuore
vindictę, aut delectatione effundendi sangui
nem humanum, stabitur dicto suo, secundum
Felyn. in cap. quę in ecclesiarum sub num. 14.
63 versic. utrum autem ille, extra de constitu-
tionib. & dicit Clar. in d. §. homicidium sub
d. num. 54. quod receptior est Doctorum sen
tentia, quod in dubio, si non apparet, quā
intentione id fecerit, dicitur fecisse malo a-
nimo, vt per Menchac. quem allegat, de te-
stament. in 1. part. §. septimo post numerum
22. uersic. unde data, & lib. 1. controuers. illu-
stri. & usu frequent. cap. 49. nume. 4. vers. vn-
de infertur, ubi tamen ipse tenet contrariū,
ut tunc publicę tantum salutis causa fecisse
uideatur, idque post multa ad hoc adducta
firmat uume. 10. vers. in re autem dubia.
64 Scias autem, quod occidens bannitum etiā
ad publicam uindictam, licet pœnam non
mereatur, attamen facti infamiam non eui-
tat, & apud omnes graues viros notatus est,
secundum Bald. in l. decuriones. C. ex quibus
caus. infam. irroget. quem sequutus est Mar-
65 sil. in l. 1. nume. 74. ff. de sicarijs, nam regula-
riter omnis homicida voluntarius, licet le-
ge, uel statuto iuuetur, uilis persona reputa-
66 tur, adeo ut in facto graui, siue in ardua cau
sa sine tortura non admitteretur in testem,
secundum Bald. in auth. si dicatur, colum. fin.
C. de testib. & Marsil. in d. l. 1. ff. de sicar. & ita
concludit Gribald. d. tit. de homicid. legit.
nu. 16. & 17. vers. notandum tamen.
67 Decimum exemplum est in insultato occi-
dente aggressorem suum, quem licitè inter-
ficere potest, & impunè, quando aliter salu-
tem suam tueri non potest, quia ad necessa-
riam corporis sui tutelam occidisse videtur,
l. vt vim. ff. de iust. & iure, & ibi glos. & omnes
scribentes, nam occidere uolens, iure occi-

dicur, l.si ita.ff.de sicar.& l.a.C.eod.tit.Gribald.d.tit. de homicid. legit.nume.18.Plaza in epitom.delictot.lib.1.cap.28. nume.3.in fine, dicens esse opinionem frequētiori Doctorum calculo sequutam, Cepol.consil.criminal.42. fere in toto, Cataldin.consf.53.num. 1. & sequen.inter consilia criminalia diuersor. lib.1. in impressis primo loco in parua forma, Clar.in d.§.homicidium nu. 24. vers. excusatur autem.

68 Quod dictum etiam ad Sacerdotē celebrantem communiter extenditur, quia naturalis defensio peccatum non habet, secundum Doctores in d.l.vt vim.ff.de iust.& iure, Abb. in cap.clerici,de vita,& honestat. Clericorum, Marsil.d.l.1.nume.29.ff.de sicar. Gribald. in d.tit.de legit. homicid. sub nu.18. post versi-

69 culum,nono potest poni exemplum, vbi tamen credit hoc non procedere in foro poli, quia euangelica doctrina repugnat, quę vult Christianum Militem patienter ferre insultus, & contumelias, & percussiones citrà vltionem, & vindictam, iuxtà illud, si quis te percusserit in vna gena, prębe ei & alteram, neque malum pro malo reddas, & quia Diuus Hieronymus dicit conuenire Christianę militiæ afflictionibus,& calamitatibus excuti, & probari, in foro tamē fori credit occisorem excusatum esse, neque vllam incurrere censuram, aut irregularitatem secundum constitutiones Ecclesię Romanę,& facit, qđ dicit Clar.d.§.homicidium sub num.24. post vers. excusatur autem in fine, vbi inquit huiusmodi occisionem ad sui necessariam defensionem esse licitam etiam in foro conscientię secundum communem opinionem, & receptissimam Theologorum sententiam.

70 Vndecimum exemplum secundum aliquos est in eo, qui occidit aduersarium in mono-

71 machia, quę licet omni iure sit prohibita,& reprobata, cap.monomachiam 2.quęst.3. l. vnica. C.de gladiatorib.lib.11.tamen de cōsuetudine tolleratur, vt docet quotidiana experientia, & latè deducit Paris de Puteo

72 in tract.de duello in principio, quę consuetudo licitum facit, quod aliàs esset illicitū, l.certi condictio,§.si nūmos,& ibi notat Roman.ff. si cert.petat. ita arguit Gribald.d.titul.de homicid.legit.nume.19.& 20.vers.decimo potest, qui tamen num.21. & tribus se-

73 quentibus, subdit aduertendum esse, quod consuetudo Iuri naturali,vel legibus,vel canonibus contraria, verius dicitur corruptela,cap.cum venerabilis in fin.& cap.fin. post

74 principium de consuetud.nec valet consuetudo, quę inuitat ad delinquendum, cap.penult.eod.tit.& ideo tales monomachiæ, cum omninò corruptelę dicantur contra ius diuinum, & humanum à supremis Principibus non permittūtur, veluti à Papa, Imperato-

75 re, & Regibus, sed dumtaxat ab inferioribus, qui superiorem cognoscunt, vt videantur talibus modis illicitis,& reprobatis suarum Iurisdictionum authoritatem augere, vel conseruare, quæ res cum omninò manifestum peccatum contineat, & grauissimi, ac perniciosissimi sit exempli à Supremis

76 Principibus prorsus deberet prohiberi;neque inquit Gribald. mouere debet exemplū Dauidis, & Goliati, quia duellum illud in-

77 stinctu Sancti Spiritus initum fuit, nunc autem nihil aliud est duellum, quam diabolica suggestio, & mera tentatio,per quam, & corpora, & animę certissimè amittūtur,eap. monomachiam,& ibi glos.notabilis 2.qō.4. idem tenet Afflict.in cap.1.§. si quis hominē nume.10. & plurib. sequentib.versic.regulariter autem titul.de pace tenend. & eius violatorib.dicens, quod duellum est omni iure prohibitum, & quod non valet consuetudo, quod duella possint fieri, & quod inferior à Papa non potest dare licentiam, quia prohibentur Constitutionibus Summorum Pontificum ratione peccati, quod incurritur,quia tentatur Deus, quod est contra pręceptum diuinum, Non tentabis Dominum Deum tuum, & quia sunt occasiones debilitationum membrorum, & mortis,& Princeps nō

78 potest dispensare super peccato, & subdit, quod licet duellum propriè sit singularis pugna inter duos ad probationem veritatis, tamen non est vetum, quod qui vincit in cam-

79 po, sit potior, quia absurdissimum est à fortitudine sumi iustitiam, & subiungit nume.

80 13.quod pœna eorum, qui se diffidarunt in duello, & fuerunt capti, & carcerati, ex quo vnus obtulit duellum,& alter acceptauit, licèt dicatur attentatum, & non perfectum

81 duellum, est Iudici arbitraria, quia pœna non reperiretur expressa in iure, sed gladiatores tanquam transgressores legis puniuntur, quia ius sibi ipsis dixerūt in propria causa, argumento l.1.C.ne quis in sua causa, & contra iura prohibentia duellum: Alij tamē dicunt, quod est crimen perduellionis, idest crimen hostis, l.fin.C. ad l.Iuliam Maiestat. l.Pantonius.§.perduellionis.ff.de acquirend. hęredit. & sic dicitur crimen lęsę Maiestatis, l.quo non hostes.ff.de verbor. signific. prima tamē opinio verior est secundum Afflict. qui latè prosequitur materiam duelli,multa pulchra ponens, idem ante Gribaldum,& Afflictum tenet Lucas de Penna in l.vnica,in ver-

82 bo prohibemus. C.de gladiatorib.lib.11. vbi dicit duellum esse prohibitum tanquam irrationale, & Constitutionem Regni illud permittentem non esse seruādam, tanquàm contra legem Dei, quę pręcipit Deum non tentari, & ei veluti iniustę,& contrarię diuinę Iustitię obediendum non est, & per Honorium Papam,& Regem Carolum Secundum fuisse sublatam per binas sententias.

83 Sed vltra prędicta habemus Sacrosanctum Concilium Tridentinum sessionę 25.cap.19.

de

de reformatione, disponens in hęc formalia
verba, Detestabilis duellorum vsus, fabricā-
te Diabolo, introductus, vt cruenta corpo-
rum morte, animarum etiam pernitiem lu-
cretur ex Christiano orbe penitus extermi-
netur, Imperator, Reges, Duces, Principes,
Marchiones, Comites, & quocunque alio no
mine Domini temporales, qui locum ad mo
nomachiam in Terris suis inter Christianos
concesserint, eo ipso sint excommunicati, ac
iurisdictione, & Dominio Ciuitatis, Castri,
aut loci, in quo, vel apud quem duellum fie-
ri permiserint, quod ab Ecclesia obtinent,
priuati intelligantur, & si feudalia sint, dire
ctis dominis statim acquirantur, qui verò pu
gnam commiserint, & qui eorum Patrini vo-
cantur, excommunicationis, ac omniū bo-
norum suorum proscriptionis, ac perpetuæ
infamię pœnam incurrant, & vt homicidę in
xta sacros canones puniri debeant, & si in ip
so conflictu decesserint, perpetuò careant
ecclesiastica sepultura; Illi etiam, qui consi-
84 lium in causa duelli, tàm in iure, quàm in fa
cto dederint, aut alia quacunque ratione ad
id quemquam suaserint, nec nō spectatores
excōmunicationis, ac perpetuę maledictio-
nis vinculo teneantur, non obstante quocun
que priuilegio, seù praua consuetudine etiā
immemorabili.
Cuius quidem decreti tantus est timor, vt post
publicationem dicti Sacrosancti Cōcilij Tri
dentini non fuerint admissi in partibus Ita-
lię duellantes ad pugnam singularem, licèt
antea admitterentur, & temporibus nostris
in varijs partibus Italię huiusmodi pugnas
vidimus, & recordor, quod bis in agro Lunē
si in Territorio Marchionum de Malespinis
tales pugnę factę sunt, & duellantes pugnaue
runt in campo ad pręsentiam totius Populi,
quę res pessimi erat exempli, & corpora, ac
animas occidebat.
85 Duodecimum exemplum est in occidente
alium in ludo, vel colluctatione ab vsu, vel
consuetudine alicuius Ciuitatis introducto,
si enim inter hos ludentes, aut colluctantes
interueniat homicidium, illud impunitum
est, vt est text. in l. qua actione. §. si in collucta
tione, & in l. si ex plagis. §. vlt. ff. ad l. Aquil. &
in cap. lator, de homicid. & ita ex pluribus
consuluit Hyppolit. de Marsil. consil. 90. nu.
7. & sequent. versic. sed prædictis non obstan-
tibus, & ante eum Petr. de Anch. consil. 283.
in toto, Alex. cons. 107. in fine lib. 2. repetito
in cons. 8. lib. 6. & cons. 240. nume. 8. versic. se-
ptimo pro hoc facit eod. lib. 6. Dec. consil. 9.
col. 2. & sequent. versic. sed tamen his, & simi
libus, Cępol. consil. crimin. 31. num. 11. & 12.
versic. pro hoc facit, Menoch. in tract. de ar-
bitrar. iudic. lib. 2. cent. 4. casu 400. nume. 1. &
seq. Cremens. singul. 149. mos puerorum, Gri
bald. d. tit. de homicid. legit. nu. 25. versic. vn-
decimo poni potest exemplum, Carer. in
pract. crimin. §. homicidij autem species nu.
86 48. versic. idem de occidente in ludo, cōsue
tudo enim etiam iniqua, & iniusta excusat à
pœna temporali, glos. ordinaria in cap. cum
venerabilis, de consuetudine, & in cap. sanè,
de temporib. ordinand. Roman. singul. 19.
Dec. d. consil. 9. nume. 5. Hyppolit. de Marsil.
d. cons. 90. nu. 8. versic. quo stante, & Gribald.
vbi supra num. 26. & Carer. in d. §. homicidij
autem num. 92. fol. 107. & alij, qui consultò
omittuntur.
87 Hoc tamen procedere intelligitur, nisi in ta
libus ludis consuetis quis alium proditoriè
occiderit, quia ab omni homicidio à lege,
vel cōsuetudine tollerato, semper excipitur
proditio, quæ adeò detestabilis est, vt excu-
sationem, vel veniam non mereatur, l. fi. vbi
Angel. C. de delatorib. lib. 10. & dicetur in-
fra, vbi tractabitur de homicidio prodito-
rio, & hanc limitationem ponit Gribald. d.
tit. de homicid. legit. nume. 27. versic. quam
conclusionem, Menoch. d. casu 400. nume. 4.
& 5. versic. secundus est casus, & vers. tertius
est casus.
88 Decimum tertium exemplum est in occidē
te eum, qui non quidem vitę suæ, sed pudici-
tię suę insidiabatur, quem licet occidere im
punè, cuius rei exemplum est apud Plutarcū
in vita Marij Imperatoris, & optimè proba-
tur argumento sumpto à maiori iuxta text.
in auth. multò magis. C. de sacrosanct. eccl.
& in l. si quis non dicam rapere. C. de episc.
& cleric. & in l. isti quidem in fi. ff. quod me-
89 tus causa, si enim licita est occisio pro defen
sione salutis corporis, & pro defensione re-
rum suarum, vt superius dictū est, multò ma
gis licita esse debet pro defensione honoris,
& ita dicit Gribald. d. tit. de homicid. legit.
nu. 28. versic. duodecimo, & vltimo, idem vo-
luerunt Bart. in l. 1. nu. 8. C. vnde vi, Angel. in
l. is, qui aggressorem nu. 2. in fine, C. ad leg.
Cornel. de sicarijs, Marsil. alios allegans cōs.
81. num. 16. vers. quinimò fortius, Clar. in d.
§. homicidio num. 26. vers. idemque, & multò
magis, dicens esse commune dictum, vt di-
cit Bolen. per eum citatus in repetit. l. capi-
talium. §. famosos, post numerum 161. ff. de
pœn. Farinac. in pract. crimin. titul. de homi
cid. quęst. 125. in prima parte nu. 45. versic.
amplia decimo nono, & num. 44. & sequent.
versic. amplia vigesimoprimo, & ratio in prō
90 ptu est, quia periculum famę, ęquiparatur
periculo vitę, l. iusta. ff. de manumis. vin-
dict.
91 Decimumquartum exemplum est in familia
Curię, seù officialis occidente eum, quem ca
pere volebat ei resistentem, & quem aliter
capere non poterat, quem interficere licitè
potest, & impunè, l. si seruus. C. de his, qui ad
Ecclesiam confugiunt, Bald. in l. fin. C. de exhi-
bend. reis, Augustin. in addition. ad Angel.
in tract. de malefic. in verbo, fama publica

post nu.54. Boss.in pract.crimin.tit. de capt.
nu.12. cum sequentib.Clar.in d.§.homicidiũ
nu.73. vers.sunt etiam, & in pract. crim. qõ.
29. in princ. nu.1.

92 Necessitate committitur homicidium, quan
do quis ad sui defensionem alium interficit,
93 & si quidem defensio est facta cum modera
mine inculpatę tutelę homicidium est peni-
tus impunitum l.1.C. vnde vi, & l.3.§. cũ igi-
tur. ff.de vi, & vi armata, Blanc.in pract.cri-
min. in §. tertia pars defensionis fol. 146. &
procedũt ea, de quibus supra dixi in decimo
exemplo legitimi homicidij, quod pœnam
non habet, Bald.cons.111.num.1.& 2.lib.4.
94 Boer.decis. 158.nu.12.vers.vnde concludit,
quod moderamen circa tria consistit, scili-
cet modum, tempus, & causam, vt per om-
nes Doctores in l.vt vim.ff. de iust. & iure, &
per Marc. Ant. Blanc. in d.§. tertia pars de-
95 fensionis nu.2. Circa modum, vt eodem ge-
nere armorum, quo quis percussus fuit, eo-
dem etiam se defendat, & non maiori d. l.3.
§.cum igitur, Grammat.cons.63.nu.2.& 3.&
si verbis fuit iniuriatus, verbis etiam se de-
fendat, Angel.& Ias. in l.vt vim.ff. de iust. &
96 iure. Circa tempus, vt incontinenti defen-
sio fiat, & non ex interuallo d.l.1. C. vnde vi,
d.l.vt vim. ff.de iust.& iure, & d.l.3.§.fin.ff.de
vi, & vi armat. & incontinenti dicitur facta,
si fiat antequam qui se defendit, deueniat ad
alios actus, sed stet in ipso actu, & fragranti
crimine, l. si ex plagis. §. tabernarius. ff. ad
leg.Aquil. Bartol & Bald. in l.1. C.vnde vi.
97 Circa causam, vt faciat ad defensionem nõ
autem ad vindictam, l.scientiam. §. qui cum
aliter.ff.ad leg.Aquil. Bartol.in d.l.1.C.vnde
vi, & notat Marcus Antonius Blanc. in d. §.
tertia pars nu.3. & plurib. sequentib. versic.
modus, quem refert ad eum se remittens
Clar. in d.§. homicidium nu.34. versic. scias
tamen, & pulchrè tradit Ludouic.Bolognin.
cons.36. nu. 10.& sequent.versic.verum si di-
catur; Afflict.in constit.Regni lib. 1. rubr.8.
de cultu pacis, in constit. Pacis cultum num.
50.& 51.vers.sexto nota, Bald.consil.312.nu.
1.& 2. lib.4. Cepoll.cons.43. nu.7.vers. adhi-
buit etiam.

98 Quod si quis excedat in se defendendo di-
ctum moderamen inculpatę tutelę, vtique
homicidium non est impunitum, neque le-
gitimum, sed punibile, & illud faciens pu-
nitur non quidem pœna ordinaria homici-
dij, sed alia mitiori extraordinaria arbitrio
Iudicis pro excessu tantùm, Plac.in epitome
delictor.lib.1.cap.28.nume.14.versic. ex his,
vbi infinitos allegat, Grammatic.consil.63.
nu.19. & 11. Marsil.consil.81.num.17.versic.
preterea dico, Clar. in d.§. homicidium nu.
34. vers.scias tamen, dicens hoc procedere,
siue excesserit modum in se defendendo ex
culpa, siue ex dolo, Aretin.cons.80. nume.8.
& 9. versic.circa secundum casum, Bossius in
pract.crim. tit.de homicidio nume.91. vers.
sed pone, Cagnol.in l.quicquid calore iracũ
diæ num.7. & 8.ff.de regul. iur. Corn. consil.
204.colum.fin.versic.ex quibus lib.1.Castrẽs.
consil.277.num.5. versic. quãtum verò lib.2.
& latè Felyn.in cap.dilecti filij.num.12.& se-
quent.versic.secunda declaratio est de exce-
ptionibus, & videtur textus in l. si adulteriũ
cum incestu §. Imperatores. ff. de adulter. &
99 meritò excedens modum inculpatæ tutelæ,
non punitur de toto, sed de excessu tantum,
quia ictus, seù verbera non possunt dari cum
mensura, & defendens se non potest habere
100 stateram in manibus, & mensurare ictus,
quia metus improuisus instantis periculi
tollit rectum iudicium, & consilium delibe-
randi, homo enim intenso dolore, vel timo-
re permotus non est in plenitudine intelle-
ctus, vt dicit Marsil.d.consil.81. nume.19. &
sequent. & in l.1.nume.42.& sequent.ff. ad l.
Corneliam de sicar. Afflict.in d. constit. pa-
cis cultum sub num.51.versic.si autem defen-
dendo, & in constit.asperitatem, rubr.11.de
pœna eius, qui contra aliquem arma extra-
xerit lib.1.nume.18.versic.septimo nota, vbi
amplius dicit, quod si quis extraxerit arma,
quia fuit insultatus, vt se defenderet ab insul
tu, cessat pœna pro extractione armorum,
quia defensio permissa est omni iure, dum-
modo sit cum moderamine inculpatæ tute-
101 læ, quod tamen istud moderamen inculpa-
tæ tutelę non consideratur, si indeliberatè,
& accensus furore iracundiæ insultatus ex-
cessit modum in defendendo, quia tunc non
reputatur excessus in defendendo, quia hoc
102 casũ non potest vti hac moderatione, ex
quo primi motus non sunt in potestate no-
stra, & tunc non potest discerni verum à fal-
so, adeo quod in rixa non potest considerari
dictum moderamen, licèt totum hoc sit in
arbitrio iusti Iudicis, & dicit esse verbũ men-
ti tenendum, & ibi sequitur Foller. in frag-
mentis positis post practicam criminalẽ tit.
vnde vi nume.57.dicens pro certo esse verbũ
aureũ, & aliàs illud practicasse Salerni, sub-
103 dit tamen num. 58. quod defensionis me-
tam excedens ex proposito, & deliberatè, nõ
punitur pro toto, sed pro excessu tantum,
Bald.consil.111.post princ.nu.2.versic.porrò
si excedatur modus lib.4.Boer. decis.158.nu.
17.versic.vnde conclude, Cepol cõsil.34. nu.
34.& sequent.versic.septimo hoc etiam pro-
bari potest, & cons.35.nume.4.& sequent.Fa
rinac.in pract.crimin.tit. de homicid. quæst.
125. parte 6. nume.396.& sequ.versic.limita
primo, & infra, in qua parte latissimè tractat
de moderamine inculpatæ tutelę, quando
dicatur seruatum, & quando dicatur exces-
sum, & quomodo excessus iste puniatur, cu-
ius dicta post hęc scripta vidi, nec licuit ob
temporis penuriam singula eius dicta his
meis scriptis loco cõgruo accomodare, pro-
pterea

peerea Lectorem in hac materia ad eum re-
mitto.
Et ad prædicta bene seruit Gribald. in d. tract.
de omni genere homicid. tit. de homicidio
simplici voluntario nume. 1. & sequent. vbi
104 dicit homicidium simplex voluntarium,
quod etiam purum dicitur, esse cędem homi
nis ab homine prouocato voluntariè pertra
ctatam, citra tamen vllum tractatum, vel vl-
lam cogitationem prçcedentem, l. si adulte-
rium. §. Imperatores. ff. ad l. Iuliam de adul-
ter. l. 3. §. fin. ff. ad l. Corneliam de sicar. nam
105 ad hoc, vt voluntarium dicatur, animus, &
voluntas occidendi requiritur, voluntas ta-
men simplex, & pura, quæ sine dolo sit, quæ
simplicitas ex duabus potissimum coniectu-
ris colligi potest, ex eo scilicet, quod nulla
præcessit de hoc cogitatio, nullusuè tracta-
tus, & ex eo, quod occidēs fuerit aliquo mo-
do prouocatus, talis enim prouocatio excu-
sat à dolo d. §. Imperatores, & voluntatem
quodammodo coactam inducit, quæ ad de-
fensionem potius, quam ad cędem refertur,
106 l. 1. §. si ff. de sicarijs, & l. Gracchus. C. de a-
dulter. & tale homicidium simplex volunta-
rium cum nō dolo, neque machinatione fue
rit perpetratum, sed ex abrupta quadam, &
præcipiti voluntate, et quasi coacta, purum
vocatur, quasi simplex, et sincerum nulla do
li participatione permixta, et proinde pro
eo nō imponitur pœna legis Cornelię de si-
carijs, neque vera, et ordinaria pœna homi
cidij, quæ est mortis, l. 3. §. legis Corneliæ. ff.
de sicarijs, l. qui vltimo, et l. respiciendum. §.
final. cum vtrobique notatis. ff de pœn et In-
stit. de public. iudicijs, §. item lege Cornelia,
Marsil. cons. 9 nume. 21. consil. 67. nume. 1. vt
107 quod alteri fecit, homicida expectet, iux-
ta l. nemo. C. de episcopal. audient. sed ali-
qua maior pro arbitrio Iudicis, quia prouo-
catus, à dolo alienus magis de excessu, quam
de cęde punitur, d. §. Imperatores, in illis ver
bis, et magis, quia plus fecit, quàm quia se
vendicare non debuit, puniendus est, et ita
per hunc textum in proposito nostro deter-
minat Alex. cons. 140. nume. 9. versic. præte-
rea ex alio, et comprobat nume. 10. lib. 2. et
idem Alex. cons. 119. nume. 12. versic. et posi-
to, quod aliquo modo lib. 7. vbi dicit esse cō-
munem opinionem, et adducit Angel. in d.
§. Imperatores, dicentem, quod vbicumque
alicui permittitur aliquid certo modo, si mo
dum ille excesserit, nō de toto delicto, sed de
excessu tantum puniendus est, & dat exem-
plum in Marito, qui non potest vxorem in a-
dulterio deprehensam occidere, l. 2. §. fin. &
l. nec in ea. §. fin de adulterijs, tamen quia v-
xor, committendo adulterium, infert iniu-
riam marito, l. si maritus, §. lex Iulia, et l. mi-
108 les. §. socer. ff. eod. tit. quam iniuriam vin-
dicare potest per legitimos modos, idest, ac-
cusando, et eam afficiendo pœna priuatio-
nis dotis, et alijs legitimis pœnis, tamen si
eam occidat, non condemnabitur pœna le-
gis Corneliæ de sicarijs, idest, pœna vltimi
supplicij, quia marito iniuriā passo ex adul-
terio licebat iniuriam suam vindicare, sed
quia excessit modum in vindicando, mitius
punitur de excessu tantum, puta pœna rele-
gationis secundum qualitatem personę. l. 1.
§. fin. ff. de sicarijs. l. 3. §. si maritus. ff. ad Syl-
lanian. et l. Gracchus. C. de adulter. vnde, et
qui occidit eū, qui sibi conuiciū facit, quia
vindicta erat certo modo permissa, non te-
nebitur in totū de homicidio, sed de exces-
109 su tantum, quod dictū confirmatur ex eo,
quod vera, et ordinaria pœna homicidij ne-
mo punitur, nisi dolus interuenerit, l. in lege
Cornelia. ff. de sicar. Bald. in l. data opera.
110 C. qui accus. non poss. sed quæuis causa e-
tiam fatua, et leuis excusat à dolo, l. igitur
§. 1. ff. de liber. causa, glos. in l. plagij. C. de
plag. Socin. in l. iustè possidet col. 1. ff. de ac-
quirend. possess. Ias. in l. si quis maior col. 1.
C. de transaction. Marsil. cons. 2. nu. 14. cons.
21. nu. 5. cons. 51. nu. 28. cons. 77. nu. 21. consil.
111 103. nu. 34. et cons. 128. nu. 31. prouocatio
igitur semper excusat à dolo, facilè enim de
bet ignosci ei, qui prouocatus vlciscitur, l. q.
cum natu maior. §. libertus. ff. de bon. liber-
tor. Vnum tamen valde notandū est in hac
materia excessus, quod licet insultatus exce-
dens modum inculpatæ tutelę euitet pœnā
ordinariam delicti, et puniatur mitius arbi-
112 trio Iudicis de excessu tantū, tamen quan-
do excedens fuit auctor rixę, et initiū factū
voluntariè tendebat re ipsa ad id, quod po-
stea sequutum fuit, tenetur pœna ordinaria
illius delicti, nec excusatur, ita pulchrè tra-
dit Aret. cons. 34 in fine nu. 4. versic. amplius,
vbi vult, quod si insultans fugiat post insul-
tum, et insultatus insequitur, et occidit eū,
quod non debet decapitari, neque puniri tā
quàm homicida, quia calore iracundiæ, et
prouocatus fecisse videtur, l. quicquid calo-
re. ff. de reg. iuris, et l. respiciendum. §. delin-
113 quunt. ff. de pœn. et quia ille, qui à princi-
pio dat operam rei illicitæ, et ex proposito,
non solum punitur de eo, quod deliquit ex
proposito, sed etiā de eo, quod deliquit prę-
ter intentionem, nedum si deliquat ex calo-
re iracundię, quia debuit considerare id qđ
euenire poterat, per text. in l. quoniā multa
facinora. C. vnde vi, et in cap. fin. de homi-
cid. lib. 6. idem tenuit Boss. in pract. crimin.
tit. de homicid. nu. 74. in fine vers. & ad hanc
opinionem, dicens prçcisè, quod excedens
114 tenetur pœna ordinaria, quando fuit au-
thor rixæ, et initium factum voluntariè ten-
debat re ipsa ad id, quod sequutū fuit, quia
præsumitur in dolo, et iterum nu. 92. et 93.
versic. non omitto, inquiens, quod excedens
tenetur ad omnem pœnam, si fuit auctor ri-
xæ, et verisimiliter potuit cogitare, quod se-
quutum

quutum fuit, nam qui dat operam rei illici-
tæ, & plus delinquit, quàm intendebat, te-
netur de ſequutis, ſi veriſimiliter potuit co-
gitare, quod eſſent ſequutura, & vtrobique
allegat dictum conſilium Aretini 34.in fine,
& dicit, quod ita intelligendus eſt idem A-
retin.conſ.146.colum.penult. ſub nu.8. verſ.
quinimò etiam, qui aliàs videtur dicere con-
trarium, & pro eadem ſententia adducit
Claudium de Seiſello in repetit.l.vt vim, col.
39.& 40. ff.de iuſt.& iur.& dictum conſilium
Aretin.34.in fine ſequitur Claud.Bertazol.in
additionib. ad conſilia Bartholomæi Berta-
zol.patris conſ. 299. circa medium verſ. ſed
caſus eſt in fine.
115 Sed dubitari poteſt, an ſi duo capitales ini
mici, & grauiſſimo odio ſe inuicem proſe-
quentes, ſibi mutuo obuiam facti in via pu-
blica, quorum alter, vt ſæpè cõtingit impin-
git in alterum, aut alio leui aliquo verbo, vel
facto ipſum prouocat, alter verò illum ſtri-
cto gladio interficit, homicidium hoc dolo-
ſum dici debeat, vel ſimplex cenſendum ſit,
hanc quæſtionem ponit Gribald.in d. tit. de
homicid.ſimplici voluntar.poſt num.6.& ſe-
quent.verſ.ex prædictis inferri poteſt, & di-
cit eam eſſe quotidianam, ſed multum diffi-
cilem, immò difficillimam, in qua prima fa-
cie inquit videri dicendum talem occiſorem
à pœna legis Corneliæ de ſicarijs liberandũ,
116 poſt quam fuit prouocatus, & quęlibet cau
ſa etiam leuiſſima excuſat à dolo, ſine quo ve
ra, & ordinaria pœna nemo punitur per ea,
quæ ſtatim ſupra dicta ſunt.
117 Contrarium tamen, ſaluo ſaniori iudicio,
credit eſſe verum, & hoc caſu homicidium
cenſeri doloſum, & lege Cornelia de ſicarijs
puniendum, quoniam tale homicidium iam
erat in corde, & deſiderio capitalis inimici
præcogitatum, & conceptum, ſtatutumque,
vt primo verbo, vel facto inimici, quamuis
leuiſſimo prouocatus ipſum occideret, vnde
licèt talis prouocatio cauſam effectui dediſ-
ſe videatur, attamen re vera malus animus
præcedens, & odium capitale potiſſimũ cau
ſa homicidij fuerunt, neque enim leuis illa
prouocatio tàm ſeueræ vindictæ, tantique fa
cinoris cauſa fuiſſet, niſi malus animus, &
118 odium capitale præceſſiſſet, vnde effectus
cauſæ potiſſimum, non autẽ contingenti de-
bet aſcribi, l.antepenult. ff. ex quibus cauſ.
maior.l.5. ff. de conditionib. & demonſtra-
tionib.
119 Præterea inimicus capitalis continuè mor
tem inimici deſiderat, vt quotidiana expe-
rientia docet, & licet non fuiſſet per aduer-
ſarium prouocatus, quocunque alio modo
veriſimiliter occidiſſet, ideò effectus occiſio
nis non illi prouocationi accidentali, ſed
120 malo animo precedenti imputari debet,
& doloſa intentio iam ad homicidium ſal-
tem in genere, & conditionaliter preparata
non excuſatur vlla prouocatione ſequenti,
vt eſt caſus in l.antepen. §.ſunt quidam. ff.de
121 extraordinat.criminib. vbi ingrediens poſ
ſeſsionem illius, qui fecit Scopeliſmum, ſi
occidatur, dicitur prouocaſſe, & tamen oc-
cidens à pœna capitali non liberatur, quia
tale homicidium erat iam cóceptum, & ſub
122 conditione ſuſpenſum; Similiter dãs ſim-
pliciter opem delinquenti, qui veriſimiliter
etiam ſine tali ope deliquiſſet, non tenetur
vera, & ordinaria pœna talis delicti, quia
iam prius in animo delinquentis erat conce
ptum, & cogitatum, Marſil.in l.ſi in rixa co-
lum.6.num 30.verſic.et ibi poſtea limitat, ff.
ad l.Corneliam de ſicarijs, poſt Salyc. in l.1.
in vltima carta, C.de rapt.virgin. Sic, et con-
123 ſulẽs ei, qui nihilominus facturus erat de-
lictum, de conſilio non tenetur, niſi in atro-
cioribus, in quibus ſola ſcientia, vel ſimplex
conſenſus punitur, veluti in crimine læſæ Ma
ieſtatis, vt eſt communis opinio Doctorum
ſecundum Felyn.in cap.ſicut dignum in ter-
tio notabili de homicid. et probat text.in c.
fœlicis, de pœnis, in 6. et in Clement. ſi
quis ſuadente, de homicid. et vbi qui dedit
conſilium alicui, vt delinqueret, ſi delinquẽs
aliàs ipſum delictum erat commiſſurus, con
ſulens non eſt puniendus pari pœna cum de-
linquente, ſed mitiori ſecũdum communem
opinionem Doctorum, vt dicunt ſcribentes
in cap. 1. de offic. delegat. et in ſpecie Imol.
nume.9.Felyn.nume.8.et Dec.nume.9.Fel.in
cap.ſicut dignum nume.7.de homicid. Dec.
in l.conſilij nume.4 et ibidem Cagnol.num.
6.ff.de regul.iur.Boer.deciſ.262. ſub nume.2.
Boſſ.titul.de mandat.ad homicid. nume. 59.
Clar. plures alios referens in pract. crimin.
124 quæſt.88.nume.1.ſubdens nume. 2. idẽ eſſe
in exhortante aliquem, vt committat deli-
ctum, quia ſi delinquens aliàs fuiſſet illud cõ
miſſurus, non tenetur eadem pœna, qua de-
linquens, ſed mitiori, vt dicit Alberic.in l.ob
hæc verba in fine.ff.de his, qui not. infam. et
ſubdit, quod Senatus Mediolani ſolet huiuſ-
modi exhortantes, ſeu perſuaſores delicto-
rum prius torqueri ſuper mandato, et vbi il-
lud negent, illos punire extraordinariè.
125 Vltimo facere dicit, quia voluntarium ho-
micidium ſimplex, ſiuè purum diſtinguitur à
doloſo non effectu, ſed intentione, l.1. §. di-
126 uus. ff.de ſicarijs, dicitur enim purum, quã-
do voluntas nocendi immediatè ex ipſa pro
uocatione proceſſit, quando verò voluntas
nocendi iam ante rixam, et prouocationem
fuit, doloſum reputatur homicidium, et po-
tius malo animo præcedenti, quam prouo-
cationi aſcribitur per iam allegata, nam niſi
talis animus, et odium præceſſiſſet, tantus, et
talis exceſſus non contigiſſet.
127 Nec obſtare inquit, quod quęlibet etiam
leuiſsima prouocatio excuſat à dolo, et pro-
uocatum in ſola culpa conſtituit, d. l. Grac-
chus,

chus. C.de adulterijs, d.l.si adulterium.§.Im
peratores.ff. eod.tit. d.l.qui cum natu maior.
§. si libertus.ff.de bonis libert.quia responde
128 tur hoc ita demum procedere, si nullus do
lus prouocationem precessit, quia tunc om-
nis culpa, & effectus subsequens à dolo origi
nem capit,& pro dolo reputatur, nam à pri-
mordio tituli omnis posterior euentus for-
matur, l.vnica. C.de iponend.lucri descript,
129 lib. x. Vnde quando culpa à dolo depen-
det, punitur, sicut dolus, l.si quis,§. abortio-
nis.ff.de pœn.l quoniã multa.C.de vi public.
l.ad Commentariensem C.de custod.reor.in
quibus locis culpa, quoniam à causa dolosa
130 processit, morte punitur, nam quemadmo
dum nemo de fortuito casu tenetur, nisi cul-
pa casum præcesserit, quia tunc effectus non
fortunæ, sed culpæ imputatur, l.si putator ff.
ad l.Aquiliam,sic nemo propter culpam ve-
ra, & ordinaria pœna punitur, nisi dolus cul
pam præcesserit.

Non etiam obstat secundum eum tex.in l.item
mela.§.Celsus. ff.ad l. Aquiliam, vbi effectus
homicidij imputatur vltimo agenti non pri-
mo,quamuis letaliter vulnerãti, quia nisi vl-
timus superuenisset, fortè ex itu primi non
perijsset vulneratus, sic,& in casu isto,nisi vl-
tima prouocatio superuenisset, fortè prouo-
131 catus non occidisset, quia respondetur, qđ
tex. ille loquitur in facto diuersarum perso-
narum,quo casu finis inspici debet, secus ve-
132 rò in facto eiusdem persone, quia finis cul-
posus ad principium dolosum refertur,& se-
cundum ipsum iudicatur. l. qui saccum.ff. de
furt.& d.l.si quis.§. abortionis. ff, de pœn. &
facit doctrina Bartoli in l. 1,ff. qui potior. in
pign. habeant. vbi dicit, quod quando finis
habet consequentiam necessariam ad prin-
cipium, inspicimus principiũ,& in l.qui bal-
133 neum ff eod.tit. vbi conditione existẽte,ob
ligatio retrotrahitur ad tempus conuentio-
nis, vbi conditio est casualis.

Sed hæc opinio Gribaldi mihi visa est semper
dura, & nunquam mihi placuit, & contra eã
adduco Angel. in l. si adulterium cum ince-
stu.§.Imperatores nume. 2, ff.ad l. Iuliam de
134 adulterijs,vbi inquit per illum textum dif-
ficillimum esse temperare iustum dolorem,
& ideò nescientem temperare, mitius puni-
ri, & subdit hoc esse multum allegabile pro
illis, qui incidunt in aggressuram cõtra aliũ
inferentem verba iniuriosa, & cõtumeliosa,
qui punitur, quia fecit plus, non quia nõ de-
buit se vindicare,adeò quod mitius punitur,
& hoc dictum Angeli sequitur August. de A-
timin.in additionib.ad Angel.de malefic, in
verbo, verba iniuriosa sub nu, 10. in apostilla
incipiente, adde istam doctrinam, dicens,
quod si cum verbis iniuriosis prouocasti me,
& ego non cum alijs verbis iniuriosis offen-
di te, sed cũ gladio, debeo subueniri, & idẽ
dicit idem Augustin.de Arimin. in addit. ad
eundem Angel.de Malefic.in verbo, & dictus
Titius se defendendo nume, 28. & 29. versic.
adde tamẽ vnam mirabilem limitationem,
idem voluit Marsil.cons,73.nume.60, consil.
80.nume.60.consil.105.nume.35.& cõs. 137.
num.10. ignoscitur enim ei, qui prouocatus
delinquit,l.qui cum natu maior,ibi,ignoscẽ-
dum est enim ei,qui prouocatus voluit se vl-
cisci,ff. de bon,libert. intantum quod prouo-
135 catus solo insultu cum armis, adhuc non
percussus, si occidit insultantem,nõ tenetur
de homicidio secundum Alex.in l,nõ solum.
§, sed vt probari in fine.ff. de oper, noui nun-
ciat.Felyn,in cap.dilecti filij colum.8.de ex-
ceptionib. Marsil.cons.25.nume. 27,cons.41,
nume.14.cons.68.nume.11.cons.73.num,61.
cons.137,nume,12. & 33. & prouocatus pro
eo, quod facit, puniri non debet, saltem ve-
ra pœna delicti, Marsil.cons.137.nume. 8. &
prouocatis semper iura fauent,idem Marsil.
136 cons.25. nume.28. & propterea si excesit
modum in se defendendo, de excessu tãtum
tenetur, vt supra probatum est,& non de to-
to delicto.

Nec obstant adducta per Gribaldum in cõtra-
rium, quia omnia eius fundamenta tendunt
ad ostendendum animum occidentis ab ini
tio, quẽ ego non præsumo, quia animus no-
137 cendi in dubio non præsumitur, gl.in l.flu-
minum,§.fin,in glos.penult.ff. de damno infe
cto, quam ibi sequitur Bart. in prima oppo-
sit.& Marsil.cons.51.nume.48.sed omnia at-
tribuenda sunt rixe auctori, qui cœpit prouo
138 care, & quamuis occidens sit inimicus oc-
cisi,si tamen enim occidat prouocatus ab eo,
dicitur ob prouocationem facere,immo ma
gis dicitur prouocatus, quando est eius ini-
micus, & licèt non esset natura iracũdus, ta-
men fit repentè, precedente prouocatione,
vnde debet iudicari, quod iracundia prouo-
catus,& nõ vera animi malignitate delique-
rit, vt docet Boss.in pract.crimin.titul.de ho
micid. sub nume.91.ad finem versic,quod e-
139 xemplum, & in omnem euentum de hoc
animo, de quo nõ potest probari per testes,
cum sit quid latens in corpore, & inuisibile,
& à solo Deo cognoscitur, standum esset as-
sertioni iuratæ ipsius occidẽtis, glos.in §. sed
ilic, Instit.de actionib. & ibi Ias. in terminis
num.90,versic.addo,quod bene facit, Angel.
consil.314.colum.2.ad fin.& Anchar, consil.
159.in fine, Marsil,cons.61,nume.28.& cons.
96.nu.8.& est gl.in cap.si verò il secondo, de
sent.excomm.& in cap. significasti,de homi-
cid.& in cap.potuit,de elect.& in cap. pasto-
140 ralis, de exceptionib. & ita teneo, & est o-
pinio mitior in pœnis sequenda.

141 Aliud dubiũ oriri potest, an si aliquis sum-
ma egestate oppressus,mercatorem argento
onustum occidit obuiam sibi factum in itine
re, ut pecuniam haberet, ex hac causa excu-
142 setur à dolo,ex eo,quod quilibet etiam in-

iusta

iusta causa excuset à dolo; & videtur dicen-
dum, quod non, quia regula prędicta proce-
dit, dummodo causa ipsa non sit dolosa, &
à mera ipsius delinquētis malitia procedēs,
argumento l.Cicero.ff.de pœn. vbi non excu
satur mulier, quę oblatione pecuniæ prouo-
cata partum abegit, sed capite damnatur,
quoniam causa abigēdi partum dolosa fuit,
scilicet stimulus auaritię, secus autem est,
quando causa non ab ipso delinquente, sed
ab aduersario proficiscitur, quia tūc dicitur
prouocatio colorata, quæ delictum, & pœ-
nam attenuat, nō ergo in præsenti casu cau-
sa illa ægestatis summæ facit, ut occidēs mi-
tius puniatur, & pœnam capitalem homici-
dij euitet, iuxtà superius adducta, & ita de-
terminat Gribald.d.tit.de homicid.simplici
voluntariò. num. 12. versic. vltimo, & quidem
pro complemento, & est verissima cōclusio,
pro quo adduco notata per Dec. & Cagnol.
in l.quæ propter necessitatem.ff. de reg. iur.
143 vbi volunt dictum illud, quod tempore ne-
cessitatis licitum sit furari, intelligit, quan-
do necessitas est pręcisa, ita quod aliàs peri
ret fur, & dummodo fiat ex re commestabi-
li, ex qua immediatè necessitati famis pro-
uidetur, ita quod si furaretur aurum, vel ar-
gentum furtum non esset impunitum, quia
ex tali furto immediatè non satiatur fur, &
hæc est communis sententia, & ita intelligē-
dus videtur Clar.in §.furtum num.24. versic.
quandoque etiam excusatur, dum dicit non
teneri pœna furti, qui furatur tempore ne-
cessitatis, quia eo tempore extremæ necessi
tatis licitum est furari secundum commu-
nem opinionem, nam debet intelligi in fur-
to facto in rebus commestibilibus, & non in
alijs.
144 Casu committitur homicidium, quando
quis aliū occidit sine culpa, aliud facere co-
gitans, & istud homicidium casuale est cę-
des hominis casu, non uoluntate ab homine
perpetrata, nulla ipsius culpa interueniente,
nam si culpa aliqua casum præcederet, non
casuale homicidiū, sed culposum diceretur,
145 de quo infrà dicetur, & regula generalis,
quod de casu nemo tenetur, l.si putator.ff.ad
l.Aquiliam, l. quæ fortuitis.C. de pignorat.
act.& l.contractus. ff. de reg.iur. locum non
habet, quando culpa casum præcessit, l.qui
occidit §.in hoc, vbi glos.notat.ff.ad l. Aqui-
146 liam, & istud casuale homicidium non pu
nitur, quoniam facto potius, quam noxę im
putatur, l.1.§.diuus.ff.ad l.Corneliam de si-
carijs.l.1.C.eod.tit.l.item mela in princ. l. si
147 ex plagis. §.fin.ff.ad l.Aquiliam, ubi luden-
tes in solito loco, si ictu, uel impulsu luden-
tis, alius cadat, uel offendat alium, ludens,
qui fecit cadere, uel offendit, nullam pœnā
meretur, cum casu magis, quam culpa illud
contigerit, facit tex.in cap. lator, in cap. ex-
hibita, & in cap.Ioannes, de homicid. et po-
test poni exemplum in eo, qui cū luderet ad
iactum pali ferrei in loco solito, hominem
interfecit, quem nulla pœna teneri cōsuluit
Socin.cons.16.lib.1.de quo consilio mentio-
nem faciunt Gribald.in tract.de omni gene
re homicidij tit.de homicid. casuali sub nu.
2.Marsil.cons.91.nu.16.versic. & facit, Me-
noch.in tract.de arbitrar.iudic.lib.2.cent.4.
cas.400.nume.3. & Clar.in d.§. homicidium
sub nume.2.versic.casu autem dicitur cōmit
ti homicidium, huic casui similis videtur ca
sus Marsilij, quem subnectit Gribald.vbi su-
148 pra d.consil.91. vbi iuuenem, qui ludebat
cum socio ludo gladiatorio, & ipsum occi-
dit inuitus, ab homicidij pœna defendit, per
tex. in l.qua actione. §.si quis in colluctatio-
ne.ff.ad l.Aquiliam, cum ibi notatis per gl.
& scribentes, & per alia, quæ ipse Marsil.al-
legat, & per ea, quæ ipse dixi supra in 12.ca
su legitimi homicidij, & si in casu Marsilij
secundum Gribald. factum non debuit om-
nino esse impunitū, quoniam aliqualis cul-
pa pręcessit, quia scire debebat verisimiliter
valdè periculosum esse strictis gladijs collu-
dere, & propterea instruit prudentem Iudi-
cem, vt omnes circumstantias diligenter ex
cutiat, l.aut facta.ff.de pœn. & culpam à ca-
su, item à dolo diligenter distinguat, & pro
modo culpæ pœnam imponat, vt dicit Bal.
in l.1.C. vnde vi, & tradit Socin. dicto cons.
16.colum. fin. lib.1. facit l. sancimus. C. de
pœnis.
Cōstat igitur ex prædictis casuale homicidium
ad instar legitimi non puniri, & merito, cum
illi humano ingenio, vel diligentia prouide
ri non possit secundum ea, quę tradunt Do-
ctores in d.l.quę fortuitis.C.de pignorat.act.
& notat Cagnol.in d.l.contractus. num. 86.
vers.dicuntur autem.ff. de reg.iur.
Sed in contrarium facere optime videtur regu
149 la vulgaris, quod qui causam damni dat,
damnum dedisse videtur, l. si seruus seruum.
§.si quis insulam in fine, & l.qui occidit.§. in
hac.ff.ad l.Aquiliam, l.antepen. §. si quis ser-
uum.ff. vi bonor.raptor.adeò quod qui quo-
quo modo dat occasionem mortis, videtur
esse puniendus, Gribald.d.titul.de homicid.
casuali nume.3. Respondetur tamen dictam
regulam procedere, vbi aliqua culpa cōcur-
rit, tunc enim propriè causam dedisse cen-
setur, alioquin sine culpa nemo punitur, d.l.
150 sancimus. C.de pœn. talia enim, quę pręter
culpam, & intentionem contingunt Dei vo-
luntate, seù permissione euenire censentur,
& hoc est quod lex dicit fato imputari, hoc
est Diuinæ voluntati, & permissioni, & pro-
pterea in Exodo cap.21. dicitur, quod si quis
hominem non volens, occiderit, quia Deus
eum in manus suas tradidit, locum habebit,
ad quē confugiat, vt saluus fiat, & ideo, qui
inuitus hominem occidit, minister Dei esse
151 censetur, cuius iudicia hominibus sunt oc-
culta

culta, cap. nec is, 15. quæst. 1. & ita respondet Gribald. vbi supra nume. 4. versic. sed respondeas.

Sed contra prædicta videtur facere tex. in cap.
cõtinebatur, de homicidio, vbi clericus propter homicidium mere casuale, gradu, & officio priuatus est, veluti irregularis, sed respondendum est, quod ille clericus fuit saltẽ
152 in aliqua culpa, quia exercuit ludum clericis insolitum, & ludentibus laicis se immiscuit, quod facere non debebat, cap. clericus 2. quæst. 7. & vltra culpam hãc insoliti ludi, & immixtionis cum laicis non adhibuit diligentiam requisitam in tali ludo, remouẽdo arma à latere, cum verisimiliter debuerit cogitare laicos in ipsum insultaturos secundũ naturam, & pactum ludi, & licet talis culpa fuerit leuissima, tamen quia fuit geminata velut grauior facta pœnam priuationis me-
153 ruit, quia geminatio auget effectum, siue super licito, siue super illicito cadat, secundum Baldum, & Doctores in l. cum simus. C. de agric. & censit. lib. 10. & in l. balista. ff. ad Senatusconsult. Trebell. & latè tradunt Marsil. in singul. 378. geminatio actus. Corta in memorali in verbo, geminatio rescripti, & in verbo, geminatio verborum, & Crauet. consil. 114. nume. 8. & 18. & ita ad hunc obicem respondet Gribald. d. tit. de homicid. casuali sub nume. 4. 5. & 6. versic. verum contra prædicta, & subdit facere ad hoc, quod
154 dici solet vulgo, peccata venialia, & geminata effici mortalia, cap. 9. iuncta glos. 24. distinct. 1. & verè quando aliqua culpa interuenit, utique qui in tali ludo alterum occidit, puniri debet aliqua pœna arbitrio Iudicis, ut probat Menoch. d. cas. 400. nu. 4. post vers. tertius est casus.

155 Potest etiam exemplificari homicidium casuale, quando contigerit amicum occidere amicum, quia præsumitur, quod casualiter fuerit commissum, & non ex dolo, quia
156 amicitia in dubijs, & in incertis facit præsumi bonum pro amico, etiam in his, quæ sunt de genere prohibitorum, vt censuit gl. notabilis in l. 1. C. de sicarijs, & in pũcto tradit Ioann. de Amicis consil. 7. nume. 38. & 39. versic. item super septima exceptione, & cõsil. 86. num. 14. & 15. versic. & quia, vbi etiam allegat Bartol. in l. duo sunt Titij, ff. de testamentar. tutel. Bald. in l. voluntatis in vlt. col. C. de fideicommiss. & in suis singularib. in verbo, amicitia, sequitur Carer. in pract. crimin. §. circa verò secundam speciem homicidij casualis nume. 13. vers. idem si occidens fol. 122. & verè de amico non præsumitur malum contra amicum, quia amicus amico
157 desiderat bonum, cum sit alter ego, l. verũ, ff. pro socio.

158 Sed quæritur an Iudex per imperitiam aliquem condemnans ad mortem veluti homicida sit puniendus, quam quæstionem ponit Gribald. d. tit. de homicid. casuali nume. 7. & pluribus sequẽtibus versic. iuxta præmissa quæritur, & primo arguit videri quod
159 non, quia sententia Iudicis per imperitiã lata casui fortuito æquiparatur, l. si per imprudentiam. ff. de euictionib. & homicidium casuale non punitur, l. si putator. ff. ad l. A-
160 quil. & addi potest, quod Iudex non tenetur de eo, quod fecit, si leuissima culpa interuenerit, Bald. in cap. 1. §. Iudices sub nu. 1. circa finem, ibi, Item interdum, de pace iuramento firmanda, per l. si quis in conscribendo. C. de pactis, quod dictũ vno ore approbare Doctores dixit Menoch. in tract. de arbitr. iudic. lib. 2. cent. 4. cas. 339. nume. 21. vers. hinc nostri.

Contrarium tamen in hac quæstione firmat Gribald, quia talis Iudex in lata culpa cen-
161 setur, cum turpè sit Iudici ius profitenti id ipsum ignorare, in quo versatur, l. 2. §. seruius Sulpitius. ff. de origin. iur. & turpissimũ, ac criminosum est artem, quam quis igno-
162 rat, profiteri, & ideo nõ excusatur Iudex, qui malè per imperitiam iudicauit, sed facit litem suam, & pœnam patitur. l. fin. & per totum titulum, C. de pœna iudic. qui malè iudicauit.

Et ad contrarium, quod sententia iudicis per imperitiam lata casui fortuito æquiparatur, Respondet, quod hoc verum est quò ad tertium, ne de euictione teneatur, nemo enim
163 quantumcunque prouidus effugere potest, quominus damnum sibi per iniuriam fiat, l. ad eos. ff. commodat. secus autem est respectu ipsius Iudicis malè iudicantis, circa quẽ tres inquit distinguendos esse casus.

164 Primus quorum est, quando Iudex per imperitiam, & sic per culpam ad mortem condemnauit, puta culposum, pro doloso, vel ex coniecturis, & præsumptionibus contra textum in l. fin. C. de probationib. & in l. qui sententiam. ff. de pœnis, & tunc vt culposus extra ordinem punitur, l. fin. ff. de varijs, & extraordinar. cognitionib. Bald. in d. cap. 1. §. Iudices nume. 1. Boer. decis. 153. nume. 12. Ioann. Faber, & Angel. Aretin. instit. de obligationibus, quæ ex quasi delicto nascuntur in princ. Menoch. dicto cas. 339. nu. 3. Boss. in pract. crim. tit. de officialib. corrupt. pecunia nu. 22. Clar. in pract. crim. q. 83. nu. 2. versic. Iudex malè iudicans.

Sed contra hunc primum casum huius distinctionis, quod Iudex malè iudicans per imperitiam teneatur tantum de culpa, & extrà ordinem sit puniendus per d. l. fi. ff. de extraordinarijs cognitionib. facere dicit Gribal. id, quod voluit Bald. in l. huic scripturæ. §. si
165 seruus. ff. ad legem Aquiliam, vbi censuit, quod Iudex, qui morti adiudicauit vulnerãtem letaliter ante mortem vulnerati capite puniri debet, licèt potuisset ex alio casu perire, & licèt interim de homicidio nõ appa-

reat, & subdit, quod Dominus Odofredus fuisset decapitatus, dum esset Potestas Florentię, nisi per aduentum Ducis liberatus extitisset, quia decapitauit vulnerantem, antequam vulneratus esset mortuus, & tamen non aderat dolus, sed per imperitiam, vel iracundiam, fortè propter enormitatem facinoris erat lata talis sententia, quibus in casibus mitius erat condemnandus, & non ad mortem, vt ex supradictis apparet.

Vnde putat illam decisionem Baldi non esse veram, neque Dominum Odofredum fuisse decapitandum, quoniam motus fuit zelo iustitię ad publicam vindictam, & licet trans-
166 gressus esset statutum, tamē secundum iura communia iudicauit, quę aggressorem solummodo animo occidendi lege Cornelia plecti volunt, l. is, qui cum telo. ff. de sicar. Vnde de excessu tantum extra ordinem fuisset puniendus per ea, quę notabiliter tradit Alex. in consil. 119. nume. 12. versic. & posito lib. 7. & antea cons. 2. num. 14. versic. & si apparere posset eod. lib. 7. & consil. 140. ad finē. nume. 10. versic. & quod non debeat lib. 2. in quibus locis latè tradit, quod is, qui fecit plusquam deberet, nō punitur tanquàm dolosus de toto, sed tanquam culpabilis de excessu tantum, quod & tradidit Affl. decis. 206. nume. 2. & sequent. & latè Marsil. in l. 1. ff. de sicar. nume. 41. quod maximè dicēdum
167 est in hoc casu, cum letaliter vulneratus, tanquàm de proximo moriturus plerunque habeatur pro mortuo secūdum Bal. in cap. 1. in princ. quibus modis feudum amittatur, & Marsil. in l. 1. nume. 88. ff. de sicarijs, & benè facit, quod notatur in l. qui pœnę. ff. de manumissionib. vbi proximè condemnādus habetur pro condemnato, & est text. expressus in l. huic scripturę. §. si seruus, in fine in illis verbis, quia verum est eum à te occisum esse, tunc cum eum vulnerabas. ff. ad l. Aqui-
168 liam, & generaliter potentia actui propinqua, pro actu ipso habetur, l. penult. ff. de milit. testament. l. item legato. ff. de legat. 3. l. quis cū sciret. ff. de vsucapion. pro emptor. latissimè Marsil. in repetit. l. vnic. num. 92. & quam pluribus sequent. versic. facit pręterea pro hac parte. C. de rapt. virg. & in rubr. C. de probat. nume. 288. versic. & scias etiam, & singul. 106. qui de proximo, licet in contrarium faciat Affl. in cap. 1. in quarto notab. num. 48. versic. item quęro, de pace iuramēt. firmand. vbi dicit, quod quis non potest puniri de homicidio, statim quod certum est vulneratum euadere non posse, sed omnino
169 mors est expectanda, quia donec anima est in corpore, non est quis mortuus, licèt mortiferè uulneratus sit, & quia ille qui est vulneratus ad mortem, posset interim ab alio occidi, & primus uulnerans esset liberatus à pœna homicidij, in qua teneretur secundus uulnerans l. item mela. §. Celsus. ff. ad leg. Aquiliam, & ad statutum, quod homicida capite puniatur, respondetur, quod statutum procedit, quando quis occideret quēpiam dolo, non autem quando aliter culpa
170 tantummodo, quia vti simpliciter loquēs, recipit interpretationem à iure communi, ne quis indebitè damnum patiatur, l. 2. cum ibi notatur per Doctores, C. de noxalib. actionib. & ita punctualiter respondet Alex. d. consil. 119. num. 13. versic. restat ad allegata in contrarium respondere lib. 7. idē vult Ruin. cons. 3. col. fin. in princ. & ad finem lib. 1. & ita ex prędictis remanet illęsus hic casus primus.
171 Secundus casus est, quando Iudex aliquo calore prouocatus per iracundiam Reum morti destinauit, quo casu pœnam deportationis incurrit, vt est text. in l. lex Iulia. §. fin. ff. ad leg. Iuliam repetundar. quem ad hoc propositum notat, & singularem dicit Roman. in l. cum mulier 49. nume. 66. versic. ad-
172 uerte tamen. ff. solut. matrim. Ex ea inferens, quod etiam offensa realis, vel verbalis iniuria illata à commoto calore iracundiæ aliunde causato, quam facto mei, efficit, vt talis offensa, vel iniuria illata mitius puniatur, & est iusta causa minuēdæ pœnę per Iudicem, & adducit dictum textum, vbi patet, quod in potestate iudicātis est homicidium committentem calore iracundię pœna deportationis affligere, & sic minori pœna, quàm in homicidam à Iure communi statuta, quæ est mortis, l. 3. C. de episcopal. audient. Et adducit Doctores dicentes excessum in defensione non puniri, vt illud delictum, quod verè est perpetratū, sed mitius,
173 quia ignoscendum est commoto iracūdię calore, si iustum dolorem suum refrenare non potuit, vt est tex. in l. si adulterium cum incestu. §. Imperatores. ff. ad leg. Iuliam de adulter. & in l. Gracchus. C. eod. tit. & dictū fuit supra, nec repeto.
174 Tertius casus est, quando Iudex aliquem dolosè ad mortem condemnauit pecunia, promissione, vel gratia corruptus, quō casu iure digestorum capite, idest, vltimo supplitio punitur d. l. lex Iulia. §. fin. ff. ad l. Iuliam repetundar. De iure autem nouissimo, confiscatis bonis omnibus, perpetuō exilio punitur, Auth. nouo iure. C. de pœna Iudic. qui malè iudicauit, sed tu dicas, quod Iudex malè iudicans, dolosè etiam non corruptus, tenetur ad omne interesse partis lęsę, & infamis efficitur, l. fin. C. de pœna Iudic. qui malè iudic. & l. filius. §. Iudex. ff. de iudic. & si iudicasset in necem hominis, teneretur lege Cornelia de Sicarijs, etiam quod non interuenisset baratteria, sed dolus solummodo, l. 1. §. 1. & l. in lege Cornelia. ff. de sicarijs, & ita sentit Salycet. in d. l. fin. nume. 4. versic. sexto an Iudex. C. de pœna Iudic. qui malè iudicauit, vbi voluit, quod Iudex, qui fecit aliquem

aliquem de facto suspendi, debeat puniri ad
similitudinē supplicij, & mori debet per ti-
tulū, quod quisque iur. & allegat l.Iulianus.
§.fin.ff.ad l.Iuliam repetundar. &cum Saly-
cet.transit apostilla ad eū in verbo, Si Iudex,
dicēs, quod si per dolum male iudicauit, te-
netur in totum, sequitur Boss.in practic.cri-
min.tit. de officialib.corruptis pecunia, iniu
steque iudicantibus num.1 1.& 1 2. versic. se-
cunda est conclusio, quod comprobari po-
175 test ex eo, quod Iudex aliquem torquens,
indebitè per dolū, vt quia nulla penitus in-
ditia præcedebāt, sed dolo ob inimicitiam,
quam fortè contra eum gerebat, si ita acri-
ter torsit, vt is tortus decesserit, tunc pœna
capitali puniri debet, vt sentit Cyn.in l.Grac
chus. C.de adulter.quem ibi sequutus est Sa-
lyc.colum.penult. versic. aut modum exces-
sit, Aretin.cons.80. sub nume. 4. Marsil. in l.
quęstionis modum colum. penult.versic. aut
excessit modum, & tunc aut dolo.ff. de quæ-
stionib. & in pract.crim.§.expedita num.89.
Boss.in pract.crim. tit. de tortura nume. 28.
versic.ideo quęro, Clar.in pract. crim. quęst.
64.num.37.vers.Iudex autem, & Menoch.a-
lios allegans in tract.de arbitrar.iudic.lib.2.
cent.4.cas.340.num.3.versic.secundus est ca-
sus, & probatur hęc sententia in d. l. lex Iu-
lia.§.fin.ad leg.Iuliam repetundar.& in l.le-
ge Cornelia in princ.ff.ad l. Cornel.de sicar.
& in l.vnica.§.1.C.de emendat.seruor.& l.v-
176 nica.C.de emēdat.propinquor.licet si tor-
tus non decesserit, pœna sit arbitraria pro
modo culpæ, l.1.§.sed si claua,& l.lege Cor-
nelia.§.1. ff.de sicar.Salyc.in d.l.fin.sub num.
4.versic.septimo qui facit aliquem torqueri,
Alex.in l.1.in fine principij,& ibidem Ias.pa
riter in fine, & Dec.num.10.ff.quod quisque
iuris, Boss.d.tit.de tortura nume.29. & sequ.
Clar.d.quęst.64.num.2. versic. antequam ta-
men Iudex, vbi dicit, quod ista opinio ser-
uatur in practica, quando non est sequuta
mors torti, quam opinionem latè defendit,
& fundamentis tenentium, quod & hoc casu
interueniente dolo, pœna sit capitalis, respō
det Menoch.d.casu 340.nu.4.& seq.vers.ter-
tius est casus.
177 Et pręmissa multo magis procedere intel
liguntur, vbi pecunia, vel promissione sequu
ta est mors rei, cum vltra dolum interueniat
corruptela, quia tunc pœna non est confisca
tionis omnium bonorum, & exilij perpetui,
vt censuit Gribald. vbi supra, sed mors per
pręd.cta, quę procedunt etiam interuenien-
te simplici dolo, vt ex prædictis apparet, qui
178 bus addo, quod Rex Persarum fecit quen-
dam Iudicem corruptum excoriari, & ad ter
rorem aliorum affigi tabernaculo Sedis, vt
refert Boss.d.titul.de officialib.corruptis pe-
cun. sub nume.10.post versic.in alijs verò pœ
nis, & faciunt infinita, quæ de Iudicibus cor
ruptis, & eorum pœnis congerit Menoch. in
tract. de arbitrar.iudic.lib.2.cent.4.cas. 342.
per totum, graue enim reputatur delictum
dolo malo commissum, grauius autem per
sordes à Iudice corrupto perpetratū, & pro-
pterea gladio vltore vindicādum in casibus
enormibus, vt demonstrat per exempla Me-
noch.d.cas. 342. ad quem Lectorem studio-
sum remittere placet.
179 Dicitur etiam homicidium casuale illud,
quod committitur ab infante, & furioso, nā
isti semper casualiter peccare dicūtur, quia
alterum innocentia, alterum fati infęlicitas
excusat, l.infans.ff.ad leg.Corneliam de sica
rijs, & cap.aliquos 15.quæst.1.licèt forte ve-
180 rius dici posset, tales non peccare, cum
non habeant consensum, vel voluntatem, l.
sed etsi.§.& ideo quęrimus.ff.ad leg. Aquiliá
l.quod certi.ff.locati, & sine voluntate pecca
tum dici non potest secūndum Bald. in l. se-
181 dissimam. C. ad leg. Iuliam de adulter. &
propterea dicitur, quod brutum cum careat
intellectu, & ratione, peccare non potest, l.
1.ff.si quadrup. pauper.fecisse dicat.ita dicit
Gribald. d.tit.de homicid.casuali nume.16.
versic.pro complemento verò, subdēs nume.
17. quod non obstat, quod brutum aliquan-
do morte puniatur, cap. mulier 15. quęst.1.
nam illud non fit nisi in enormibus flagitijs,
nam si bruta tam enormi flagitio contami-
nata viuere permitterentur, semper indignā
facti memoriam refricarent, d.cap.mulier,
quod loquitur de muliere, quę accessit ad a-
liquod pecus, à quo fuit cognita, & dicit tam
mulierem, quam pecus interfici debere, nō
quia pecus peccauerit, sed quia, si viueret,
indignā facti refricaret memoriam, idem,
quod infans, vel furiosus occidēs hominem
non puniatur, voluit Afflict.in cap.1.§.si quis
hominem sub num.7.versic. ex quo infertur,
de pace tenenda, & eius violatorib.Clar. in
pract.§.crimin.quęst.50.num.2.versic. quęro
igitur, & nume.7. vers.item quæro, vbi dicit
communem.
182 Et quod dictum est de infante, & furioso
procedit etiam in dormiente, qui si occidat
hominem dormiendo, non potest, vt homi-
cida puniri, quia si furiosus non tenetur, vt
supra dictum est, nec dormiens, qui furioso
ęquiparatur, l.1.§.fin.ff.de Attillian.tut.l.1.§.
1.ff.de acquir.possess.& l.Diuus.§. 1. ff. de of-
183 fic. Pręsidis, pręterea voluntas, & proposi-
tum distinguunt maleficia, l.diuus.ff.de sica-
rijs, & l.qui iniurię.ff. de furtis, sed dormiens
non habet voluntatem, vnde nec dicitur pec
184 care, vlterius dormire est vitium naturale,
sed vitio naturali parcitur, l.fluminum.§.vi-
tium.ff.de damno infecto, & l.si seruus seruū.
§.sed si fornicarius. ff.ad l. Aquiliam, & ita
ex iuribus pdictis dicit Afflict. in d.§. si quis
hominem nume.8.versic. sed iuxta hoc quæ-
ro, & addi potest, cum tale homicidium fue
rit commissum à dormiente sine dolo, & cul

pa, vtique debet remanere impunitum, argu
ment. l. si à bonę fidei, cum l. sequent. ff. de rei
vendicat. sequitur Clar. in pract. crim. quæst.
60. num. 13. versic. quęro etiam, dicens, quod
idem est, quod in furioso, quia tempore de-
licti non erat compos mentis.
185 Si tamen iste dormiens, qui commisit ho-
micidium esset in culpa, vt quia sit, quod ip-
se dormiens surgit de nocte, & non remouit
gladium, vel ensem, aut ferrum, quod erat
in thalamo iuxta eum, certè tunc esset pu-
niendus, argumento l. siue hęreditaria. ff. de
negoc. gestis, non quidem lege Cornelia de
186 sicarijs, sed arbitrio Iudicis, quia in l. Cor
nelia de sicarijs non venit culpa, sed dolus,
l. in lege, ff. de sicarijs, l. 1. in princ. ff. de extra
ordinar. criminib. & l. aut facta. §. fin. ff. de pę
nis, Afflict. in d. §. si quis hominem nume. 9.
versic. sed quid, Clar. d. quęst. 60. num. 13. post
versic. quęro etiam in fine, vbi testatur de cō
muni, & idem volunt Ioann. de Platea in §.
item lex Cornelia sub nume. 60. versic. simi-
liter non excusatur, Instit. de public. iudic.
& Ias. in l. 1. sub nume. 17. vers. potes etiam.
ff. de legibus.
187 Idē quoque erit in ebrio delinquente, quia
conclusio, quæ procedit in dormiente, faciē-
da est in ebrio, ita dicit Afflict. in d. §. si quis
hominem sub nume. 9. post principium uers.
& equidem, Et quidem si ebrius factus fuis-
188 set sine aliqua eius culpa, putà, quia socij,
ipso inscio, sal in vinum coniecissent, vtique
excusandus esset, quia dolo, & culpa careret,
& propterea nullo modo puniendus, sed a-
liàs minimè esset excusandus pretextu ebrie
tatis à culpa, licet à dolo excusaretur, & i-
deò puniendus esset non quidem pœna ordi
naria delicti, sed aliqua extraordinaria mi-
tiori, vt hęc secunda pars probatur in l. om-
ne delictum. §. fi. ff. de re militar. dum ibi di-
citur per vinum, & lasciuiam lapsis pœnam
esse remittendam, Bartol. in l. respiciendum
§. delinquunt num. 2. ff. de pœnis, & hanc es-
se communem Doctorum sententiam testan
tur Plaz in epitome delictor. lib. 1. cap. 30.
num. 1. & Vasqu. controuersiar. Illustr. et vsu
frequent. cap. 96. post nume. 31. versic. si ali-
quis existens in ebrietate, quē sequitur Clar.
d. quęst. 60. nume. 12. versic. pręterea quæro,
vbi tamē subdit id, quod suprà dixi de ebrio
facto sine eius culpa, vt non puniatur tāquā
dolo, & culpa carens, sine qua cessat pœna, l.
sancimus. C. de pœnis.
189 Homicidium dicitur etiam casuale, quan-
do extrahens sagittam, vt feram percutiat
in nemore, occidit hominem, quia non tene
tur aliqua pœna in foro contentioso, l. respi
ciendum. §. delinquunt, & l. absentem in fine,
ff. de pœn. facit lex si putator in fine. ff. ad l.
Aquiliam, vbi dicitur, quod is, qui in Sylua
proiecit ramum, & occidit hominem, vel e-
tiam in loco conuersabili, & acclamauerit
ita, quod alius euitare posset, non tenetur,
quod & probatur in cap. ex literis il secon-
do, & in cap. lator de homicid. & ponit Ca-
rer. in §. circa verò secundam speciem homi-
cidij casualis nu. 1. fol. 121. à tergo, & nu. 9.
vers. nota, quod acclamans fol. 122.
Similiter homicidium casuale reputatur il-
190 lud, de quo in cap. dilectus, de homicidio,
vbi quidam ascenderat equum, & cum bene
non pareret habenis, & pręter sessoris arbi-
trium saltibus lasciuiret, & vt eius impetum
refrenaret, freno vim intulit, equumque cal-
caribus stimulauit, & fracto freno, equus
currens festinanter quandam mulierem ve-
nientem ex obliquo infantulum baiulārem
obuiauit, in quam irruens, abiecto sessore,
puerum interfecit, & cū quæreretur, an ses-
sor ille puniri deberet, dicitur, quod cū nec
voluntate, nec actu homicidium perpetra-
uit, nec dedit operam rei illicitæ, absoluen-
dus est, idem dicitur in cap. ex literis il secō-
191 do eod. tit. vbi Monachus ad deponēdam
de Campanili Campanam seruiens, collap-
so quodam ligno, ipso mouente, quendam
puerum occidit, & quia ipse Monachus rem
necessariam agebat, & vtilem, & in loco, in
quo non solebat quisquam adesse, quando
lignum mouebatur, dicitur illū esse absolnē-
dum, Ad idem facit tex. in cap. significasti il
192 secondo eod. tit. vbi clericus equitabat, &
equus tàm se, quam ipsum proiecit in aquā,
vnde clericus grauiter ipsum calcaribus sti-
mulauit, equus verò existēs bucca durus præ
ter voluntatem sessoris raptus incursum quā
dam mulierem obuiam ei factam ex impro-
uiso pedibus interfecit, & dicitur, quod cum
equi vitium prius ignoraret Clericus, debet
absolui, de quibus casibus differit Carer. in
d. §. circa verò secundam speciem homicidij
casualis nume. 14. versic. item casuale dicitur
fol. 122. à tergo, in quo §. plures alios casus
ponit de homicidio illo casuali, de quo etiā
multa dicit glos. in cap. sicut dignum. §. Cle-
ricos, in verbo consilium, de homicidio, &
longè plura Farinac. his iam scriptis visus
in pract. crim. tit. de homicid. q. 126. in prima
parte, quem poteris videre.
193 Et notandum est, quod si quis diligentiam
adhibuit in re licita, & homicidium casu cō-
mittit, non punitur, cap. ex literis il secōdo
15. & cap. significasti il primo 16. de homi-
cid. nisi graue scandalum esset, vel tamen cō
tra eum laboraret infamia, quod deberet se
purgare, cap. ex literis il primo 14. de homi
cid. ponit glos. in cap. sicut dignum. §. cleri-
cos, in verbo, Consilium circa medium vers.
si verò casu committitur homicidium, de ho
micid. Afflict. in d. cap. 1. §. si quis hominem,
sub nume. 7. ad finem versic. item infertur, de
194 pace tenend. & de eius violatorib. quod si
diligentiam non adhibuit, imputatur ei ne-
gligentia, quæ culpæ annumeratur, ex qua
videtur

videtur teneri extraordinariè, nō obſtante,
quod operam daret rei licitæ, cap. presbyte
rum, cap. continebatur, & cap. ad audientiā
de homicid.
Et pro complemento huius capitis de homici-
195 dio caſuali, ſciendum eſt, quod tota hæc
materia limitatur, vt non procedat, quādo,
qui caſu committit homicidium, dabat ope
ram rei illicitæ, nam tunc tenetur de caſu, &
omni eo, quod ſequitur præter intentionem
ſuam, ex eo, quod culpa videtur præcedere
caſum, l. ſi ſeruus. §. ſi q̃s inſulam. ff. ad leg. Fal
196 cidiam, quamuis culpa, & negligentia ali-
quando pro caſu fortuitu capiantur, vt per
Gribald. d. tit. de homicid. caſuali in fine nu.
18. & 19. verſic. vltimo nota, idem vult gloſ.
in d. cap. ſicut dignum. §. Clericos, in verbo
Conſilium poſt medium verſic. ſi verò dabat
operam illicitæ rei, quę dicit, quod tunc, ſiuè
adhibuit diligentiam, ſiue non, ſemper ho-
micidium ei imputatur, per cap. Clerico ia-
cente, & cap. ſi quis voluntariè 50. diſtinct.
facit tex. in l. culpa eſt. ff. de reg. iur. & in cap.
non eſt ſine culpa eod. tit. in 6. Farinac. d. qō.
126. in 2. parte nu. 61. verſ. regula ſit, de qua
re plura ibi ſub varijs numeris tractat, vbi
videndum eſt.
197 Culpoſum homicidium committitur, quā-
do quis alium occidit non voluntate, nec do
loſè, neque animo occidendi, ſed inaduer-
tenter, & ſic culpa, vt atteſtantur Gribald.
in tract. de omni genere homicid. tit. de ho-
micidio culpoſo nu. 1. Carer. in pract. crim.
§. circa verò ſecundam ſpeciem homicidij.
nume. 19. verſ. de culpoſo verò fol. 122. Clar.
in §. homicidium num. 3. verſic. culpa dicitur
homicidium committi, & alij de quibus in-
198 fra, & hoc homicidium licèt ſine dolo cō-
miſſum poteſt nihilominus puniri crimina-
liter, non quidem pœna ordinaria, quæ eſt
mortis, ſed alia mitiori pecuniaria, vel exi-
lio pro modo culpę, Boſſ. in practic. crimin.
titul. de defenſionib. reorum nume. 68. verſic.
ſi verò interueniret culpa, dicens, ita ſerua-
ri, Carer. in loco ſupra citato nume. 20. &
plurib. ſequentib. Clar. in d. §. homicidium
ſub nume. 3. poſt verſic. culpa dicitur homi-
cidium committi, & in pract. crimin. quęſt.
199 84. ſub nume. 1. poſt medium, & bene, quia
regulariter in pœnis criminalibus, nūquam
quis poteſt puniri capitaliter, niſi dolus in-
teruenìat, Bartol. in l. 1. §. 1. nume. 1. ff. ſi quis
teſtamento liber. eſſe iuſs. fuerit, & eſt com-
munis opinio Doctorū, vt dicit Cepoll. cōſ.
33. nume. 6. poſt verſic. ſed his non obſtanti-
200 bus, qui etiam dicit, quod non ſufficeret,
quod interueniſſet etiam lata culpa, quę in
capitalibus non æquiparatur dolo, l. in l. Cor
nelia. ff. ad l. Corneliam de ſicarijs, Cagnol.
in l. contractus nume. 9. verſic. iterum aduer-
te. ff. de reg. iur. Marcuſant. Blanc. in practic.
crimin. viſis inditijs nume. 137. uerſ. ex hoc
201 oritur fol. 56. Debet tamen hęc culpa eſ-
ſe lata, & ſic proxima dolo, nō autem leuis,
aut leuiſſima, quia tunc non poteſt procedi
criminaliter contra culpoſum, ſecundum cō
munem opinionem Doctorum, de qua atte-
ſtantur Boſſ. in practic. crimin. tit. quomodo
procedat. per act. in delict. nume. 38. verſ. &
ita intelligendum eſt, & Clar. in d. §. homici-
dium ſub num. 3. poſt verſic. culpa dicitur ho
micidium committi, ibi, hæc tamen conclu-
ſio, Caſtrenſ. in l. 1. nume. 2. C. vbi ſenat. vel
Clariſſim. conuen. Blanc. in practic. crimin.
§. viſis inditijs nu. 153. & ſeq. fol. 61.
202 Et huius quidem homicidij culpa commiſ
ſi, duæ poſſunt conſiderari ſpecies ſecūdum
Gribald. d. tit. de homicid. culpoſo num. 2. &
3. vna quando dans operam rei licitę aliquē
caſu occidit, culpa tamen aliqua caſum præ
cedente, vt in l. ſi putator in princ. ff. ad l. A-
203 quiliam, vbi putans arborem in viam pu-
blicam, vel priuatam pendentem, deijciēdo
ramum, non exclamauit, vt quis caueret à
periculo, quo caſu viatorem oppreſſit, &
in l. item mela in princ. ff. ad l. Aquiliam, vbi
204 tonſor eo loci, quo ludi ſolebat, ſeruum tō
debat, vnde contingit tortam pilam noua-
culam in guttur ſerui adigere, in quibus caſi
bus occiſor dabat operam rei licitæ, ſed cul-
pā commiſit in modo adhibendo; quia pri-
mo caſu fuit in culpa non proclamādo, quia
205 culpa dicitur eſſe, cum quod diligēter prę-
uideri poterat, non eſſet pręuiſum, & in ſecū
do caſu tōſor fuit in culpa, quia ibi radebat,
vbi ex conſuetudine ludebatur, & tranſitus
frequens erat, quod ei imputatur, vnde vtro-
que caſu occidens tenetur ob culpam.
206 Altera eſt ſpecies, quando dans operam
rei vetitæ, atque illicitæ, & caſu hominem
occidit, & tunc fuit quidem in dolo reſpectu
actus principalis, in culpa verò reſpectu ho-
micidij ſubſequuti; & propterea licèt non
puniatur vera pœna homicidij, quod pręter
eius intētionem ſequutum fuit, magis tamē
punitur, quàm in caſu præcedenti proximè
ſpeciei, quia de hoc euentu ſequuto etiam
207 pręter eius voluntatem tenetur, quia volū-
tas, & propoſitum delinquentis diſtinguunt
maleficia, l. verum eſt. 41. & l. qui iniuriæ. ff.
de furt. & cap. lator, de homicid. & hoc eſt
quod voluit gloſ. in cap. ſicut dignum. §. Cle-
ricos, in verbo Conſilium, poſt medium, ver-
ſic. ſi verò caſu committitur homicidium, vo-
208 lens, quod dans operam rei licitæ, ſi nō ad-
hibuit diligentiam, quam debuit, imputetur
ei propter negligentiam culpa, propter quā
tenetur, ſi verò dabat operam rei illicitæ, ſi-
ue adhibuit diligētiam, ſiue non, ſemper ſi-
bi imputatur.
Debet autem in hoc homicidij genere Iudex
diligenter conſiderare omnes circunſtātias,
209 quę culpā augent, vel minuunt, vt pro mo-
do ipſius culpę pœnam imponat, l. reſpicien

dum, & l. aut facta. ff. de poen. & l. sancimus C. eod. tit. cap. sicut dignum in princ. de ho-
210 micid. quia non idem delictum æqualiter contra omnes est puniendum, cum idem excessus magis in vno, quam in alio corrigendus sit, dicit text. in dicto cap. sicut dignum in fine principij, vbi glos. adducit iura concordantia.

Aduertendum etiam est, quod licet multa homicidia voluntaria culpæ magis, quam dolo ascribantur; vt infrà dicemus, dum de doloso homicidio agemus, hoc loco tamen de homicidio casuali culpa casum præcedente tractamus citra vllam intentionem, vel pro positum occidendi, vt sic occidens nũquam, neque in genere, neque in specie, neque secundario, neque primario de homicidio cogitauerit, quamuis in actu subsequuto, vel ratione modi, vel finis culpam commiserit, eundem actum ad aliũ finem dirigens, quàm
211 ad occidendum, & ideò tales delinquẽtes de homicidio nullatenus puniuntur, sed de culpa tantum, cap. presbyterum, & cap. ex literis il secondo iuncta gl. de homicid. cap. sæpè contingit 50. distinct. l. eum qui. C. ad l. Corneliam de sicarijs, l. sed etsi quemcũque. §. si magister cum l. sequenti, l. qua actione. §. sed etsi quis. l. item mela in princ. & l. si putator. ff. ad l. Aquiliam, quibus casibus cum cul
212 posis connumeratur & ille, quando quis onus viribus suis impar affectauit, & propter infirmitatem ponderi, vel impetui resistere non potuit, & onus deiecẽdo hominem occidit, nam propter culpam tenetur, cum esset in ipsius arbitrio ita se non onerare, d. l. qua actione. §. sed etsi quis, & l. idẽ Iuris, vers. & §. mulionem quoque. ff. ad l. Aquiliam, quia culpa est se immiscere rei, quam quis sustine re non potest, l. culpa est. ff. de reg. iur. & cap.
213 non est sine culpa, de reg. iur. in 6. & ideo imperitus Artifex imperitia sua damnum aliquod cuipiam afferens, culpæ reus est, d. l. idem iuris §. mulionem ad finem, & l. si per imprudentiam. ff. de euictionib. ut dicit Gribald. d. tit. de homicid. culposo nume. 4. vers. aduertendum tamen est, & propterea videmus, quod Medici, qui propter imperitiam adhibent malum medicamentum citra aliquem dolum, & animum interficiendi, si infirmus moriatur, tenẽtur propter culpã mitiori pœna, quàm ordinaria, vt dicit Clar. in d. §. homicidium nume. 17. versic. item Medicus, vbi meminit de Magistro Laurentio de Luciferis Chirurgo Pontremolense, qui fuit in non modico discrimine, quia fecerat vnã incisionem cuidam Rustico, propter quam ex nimia profusione sanguinis statim decessit, cum tamen nulla subesset suspicio, quod animo illum occidendi id fecisset, fuit solũmodo iussus exulare arbitrio Senatus, & ipse memini de dicto casu, & cognoui dictũ Magistrum Laurentium de Luciferis, qui erat excellens in Chirurgia, & facit pro hac decisione text. in l. qua actione. §. Proculus ait, cum l. seq. in princ. ff. ad l. Aquiliam.
214 Sed prædictis multum obstare videtur tex. in cap. dilectus, de homicid. vbi Capellanus infirmus gratia captandi aeris, & vt comme dendi appetitum aliquantulum excitaret, conscendit equum, qui cum benè non pareret habenis, sed præter sessoris arbitriũ saltibus lasciuiret, ipse, vt eius refrenaret impetum, freno vim intulit, equumque calcaribus stimulauit, cumque fracto freno equus proprio arbitrio relictus curreret festinanter, quędam mulier veniẽs ex obliquo infantulum baiulans obuiauit, in quam equus irruens procul abiecto sessore puerum prædictum occidit, & dicitur dictum Capellanum reum non esse culpæ, itaut nec à celebratione sit suspendendus, cum tamen equi ferociam, quem nutriebat, & suam imbecillitatem ex infirmitate causatam præscire debuerit, d. l. idem iuris §. mulionem. ff. ad l. Aquiliam, in illis verbis idẽ dicitur, & si propter infirmitatem sustinere mularum impetum non potuerit, nec videtur iniquum, si infirmi
215 tas culpę annumeratur, cum affectare quis non debeat id, in quo vel intelligit, vel intelligere debet infirmitatem suam tali periculosam futuram, & in alijs verbis idem iuris est in persona eius, qui impetum equi, quo vehebatur propter infirmitatẽ retinere non potuit, vbi videtur casus satis clarus in oppo
216 situm, & accedit, quod cum qualibet leuis culpa ab officio suspendere soleat, cap. significasti il primo 16. de homicid. vtique videbatur dictum Capellanum impunitum remanere non debere, & ita sustantialiter arguit Gribald. d. tit. de homicid. culposo nu. 5.
217 Sed vt idem Gribald. ibidem dicit, respondetur ad textum d. cap. dilectus, qui re vera mirabilis est, quod ibi fuit casus merè fortuitus nullam penitus culpam habẽs Capellani, concurrunt enim quatuor, quæ illum penitus excusant; Primum, quia dabat operã rei licitę nempè salubri exercitio equitationis, Secundum, quia equo solito vtebatur, quem domi nutriebat, Tertium, quia equus strictè ab eo retractus, & freno cohibitus, ipsum frenum rupit, quod de leui frangi nõ poterat, sessoremque suum excussit, Quartum, quia mulier puerum baiulans ex obliquo facta est ei obuiam, vnde equus ex obliquo illo ex subito occursu conturbatus est, & in mulierem irruit, & puerum oppressit, itaut nihil sit, quod Capellano imputari possit, qui nec voluntate, nec actu homicidium perpetrauit, & fuit casus merè fortuitus, & à Diuina permissione procedens, ut meritò impunitus remanere debeat, iuxta notata in l. 1. C. de sicarijs, per illum textum.

Huius autem homicidij ex culpa commissi plu-
218 ra poni possunt exempla, & primum est in omni-

omnibus casibus notatis in discursu casualis homicidij, in quibus si debitam diligentiam non adhibuit occidens, etiam quod daret operam rei licitæ tenetur pro culpa, Carer.in d.§.circa verò secundam speciem homicidij nume.19.versic.de culposo verò homicidio, Marcusantonius Blanc.in pract.crim.§. visis inditijs num.136.fol.56.glos.in cap.sicut dignum in §.fin.in verbo Consilium, post medium versic.si verò non adhibuit diligētiam; de homicid. Farinac. post hæc scripta visus in pract.crim.tit.de homicid.q.126.in 2.parte nu.76.vers.& isto casu, & nu.84.vers.limita quarto post medium.

219 Secundum exemplum est, quando quis canem concitauit, & momordit transeuntem, qui mortuus sit, nam etsi non dolo, tamē culpa commissum fuit homicidium, quia nō poterat canem illum retinere, vel quia non debuit illum ducere per locum publicū, & propterea propter culpam tenetur, l.1.§.sed etsi canis.ff.si quadrupes pauper.fecisse dicat. & ibi notat Florian.de Sancto Petro, Carer.in d.§.circa verò secundam speciem homicidij nu.20. fol.122. à tergo.

220 Tertium exemplum est, quando quis proiecit lapidem, vt percutiat canem, ne ipsum mordeat, nam si percussit hominem, & occidit, tenetur de culpa, ita post Bart.Signorol. de Homodeis, Angel. Ias. & Decius tradit Carer.in loco citato nume.21.versic. item in culpa est, & Clar.in d.§. homicidium sub nu. 4.post versic.dicitur etiam in fine, ibi, idem etiam, Cassane.in consuetud.Burgund. rubr. 1. in verbo Des Iustices, & Proiectez d'Icelles sub nume.8.versic.pro hoc videtur facere fol.53.

221 Quartum exemplum est in volente occidere auem, aut feram, qui balistam, seù bōbardam, vel arcubusium exonerauit, & hominē transeuntem occidit, nam tenetur de culpa, Bonifac.de Vitalin.in tract.de maleficijs rubrica de insultib. & percussionib. nume. 35. versic.sed quid dum velles, Carer. vbi supra nu.22.vers. idem in volente occidere auem, Marcusant. Blanc.in pract.crim.§. visis inditijs sub nu.136. fol.56.

222 Quintum exemplum est, quando aliquis tēpore guerræ volebat experiri bombardas, & vna, quæ præparata fuerat, fracta est, & occidit hominem, qui accesserat ad videndum, nam qui occidit, non tenetur pœna mortis, quia dabat operam rei licitæ, quia tamē fuit in culpa in non præuidendo, quod bombarda poterat frangi, & astantes occidere, mitiori pœna puniri debet, & ita consuluisse se dicit Paris de Puteo in tract. de syndicat. in verbo pœna cap.9.sub num.3.versic. & accidit,
223 dit, vbi & nume.4.subnectit alium casum, quando quidam tempore Carnis priuij parata spingarda cum bombice, & imposito igne, fecit miram contra aliquem à longe stantem causa ludi, & percussit illum cum bōbice, quę exiuit, vt ignis à spingarda, & dedit illi in ore, & illicò mortuus est, nā & iste non debet puniri pro culpa criminaliter ad pœnam mortis, sed ad mitiorem, quia non dabat operā rei illicitæ, & ex genere instrumenti, scilicet bombicis, apparebat, quod iocosè, & non animo occidendi hoc fecerat, & sic non adfuit dolus, sed lata culpa, quia debuit scire, quod ille ictus spingardę nocere poterat, & in hoc vltimo casu Paridem sequutus est Carer. in d.§.circa verò secundam speciem homicidij nu. 23. versic. idem si ludendo.

224 Sextum exemplum est, quando aliquis in ludo saxorum percussit alium, qui mortuus est, quia occidens pro culpa tātum tenetur, quia cum consueuerit sic ludi, cessat dolus in occidente, sine quo mortis pœna non imponitur, & adsuit tantum culpa, quæ in his terminis dolo non æquiparatur, & ita ex pluribus consuluit elegantissimè Cepoll. consil. 30. per totum, & cons. 31. in secundo dubio nume.11.& 12. versic.& pro hoc facit, idem consuluit Anchar.cons.283. Iure stricto, per totum, Bonifac.de Vitalin.in tract.de maleficijs, rub.de insult.& percuss.nu.18.vers. sed quid si plures ludebāt, Carer.in d.§. circa verò secundam speciem homicidij nu. 24. vers. idem si in ludo, Marsil.cons.67.nu.53.versic. adducit etiam, cons.91. nu. 16.& nu.24.vers. & quod dictus Nicolaus.

225 Septimum exemplum est, quando quis ponit offendiculum in fenestra, vt furē capiat nocturnum, & volens furari propter offendiculum cadat à fenestra, & moriatur, nam talis occidens non tenetur, vt homicida dolosus, sed de culpa tantum, quia non censetur fecisse animo occidendi, nec ad hoc erat paratum offendiculum illud, licèt mediante tali offendiculo ingrediens fuerit occisus, & ita consuluit Alex.cons. 140. per totum lib. 2. quem sequutus est Decius consil. 234. col. 3.sub nume.3.versic.& in simili casu, & idem sequendo Alexandrum voluit Carer. in loco citato nu.25. vers.idem si quis ponat offendiculum.

226 Octauum exemplum est, quando quis versus turbam hominum proijciat lapidem, cū quo hominem interfecerit, nam talis occidens non fuit in dolo, nec habuit animum percutiēdi illum hominem interfectum, sed tantum fuit in culpa in proijciēdo lapidem, & non cogitando, quod aliquem offendere poterat, Clar.in d.§. homicidium sub nume. 3.versic. huius autem homicidij, & est idem casus, quem ponit Carer. vbi supra num.26.
227 versic.idem si lapis proijciatur, vbi loquitur de proijciente lapidem noctis tempore, & occidente transeuntē, quo casu occidens, qui de occisione non cogitauit, pœna mortis non tenetur, sed alia mitiori ob culpam,

quia scire debuit, se posse aliquem offende-
re, quem casum etiam ponere videtur Mar-
cusanr. Blanc.in pract. crimin.§.visis inditijs
sub nu.136.fol.56. & eum decidit Castrens.
in l.1.nu.3.verf.tene menti, C. vbi Senat.vel
Clarissimi.

228 Nonum exemplum est, quando duo collu-
ctant ad brachia, & vnus habet gladium ac-
cintum, vel falcem, & cum eo colluctás ma-
num suam percussit ad illum gladium, vel
falcem, & moritur, quia tunc tenens gladiũ
non punitur de occiso, sed solum de culpa,
idem si prostratus ad terram habebat gla-
dium accintum, in quem prosternens inci-
dit, & se percussit, & moritur, quia non tene
tur prostratus de occiso, quia hoc euenit nõ
sua intentione, nec suo facto, sed pro culpa
tantum tenetur, ita punctualiter dicit An-
gel.de Perus. in l.1.nu. 2. vers. sed hic occur-
rit dubium, C. de sicarijs, sequitur Paris de
Puteo in tract. de syndicat. in verbo, pœna,
cap.8.nume.5. versic. & aduerte quia homi-
cidium.

229 Decimum exemplum est in Architectore,
qui ascendit machinam, quam non ligane-
rat sufficienter, & illa machina tota cecidit
super caput existentis sub ea, & occidit eũ,
qui occidens non tenetur pœna ordinaria,
sed arbitraria pro motu Iudicis, ita dicit An
gel.de Perus. in l.in lege Cornelia, per illum
textum.ff.ad l.Corneliam de sicarijs, inqui-
ens, quod ille casus occurrit Perusij, & quod
ipso aduocante pro dicto Architectore ita
fuit decisum, & de hoc dicto Angeli faciunt
mẽtionem Blanc.in d. §. visis inditijs sub nu.
136.& Clar.in d. §. homicidium sub nume. 3.
ad finem versic.item potest poni exemplum,
& est similis casus in l. in lege Corneliæ.ff.de
230 sicar.vbi agitur de eo, qui ab alto se præci-
pitauit, & super alium venit, cumque occi-
dit, & de putatore ex arbore ramum deij-
ciente, & non proclamante, qui prætereuen-
tem occidit, nam isti non puniuntur pœna
legis Corneliæ, quia cessat dolus, sed pro cul
pa, in qua fuerunt, arbitrariè puniuntur, &
prædictis casibus alios plures similes ponit
Carer. in d.§.circa verò secundam speciẽ ho
micidij num.27. & quam pluribus sequenti-
bus, vers. idem si quis impulit, & infra, Blanc.
in d.§.visis inditijs sub nume. 136. & Clar. in
d.§. homicidium sub nume.3. post versic.cul-
pa dicitur ad finem ibi, Item in eo, qui culpa
sua, & Farinac. his scriptis visus in practic.
crimin.titul. de homicid. quæst. 126. in pri-
ma parte ferè per totam, ad quos, ne singu-
los ponam, Lectorem remitto causa breui-
tatis.

231 Vndecimum exemplum est, quando quis
insultatus, ac offensus insequitur vulneran-
tem, qui fugiebat, & eum occidit, nam occi-
dens non debet decapitari, neque tanquam
homicida puniri, quia calore iracundiæ pro
uocatus fecisse dicitur, & non fuit in dolo,
sed in culpa tãtum, pro qua solummodo te-
neri debet, vt singulariter dicit Aret. consil.
34.ad finem num.4. versic. amplius dixit Ia-
cob.de Aret.& consil. 80. ad finem nume. 9.
versic, pro his adducitur, sequitur Felyn. in
cap.dilecti filij sub nume. 10. post versic. se-
cunda declaratio est ad finem ibi, dixit etiã
Iacob.de Aret.de exceptionib. Afflict in con
stitutionib. Regni lib.1.rub.13. de homicid.
puniendis, in constitut. Terminum vitæ nu.
18. versic.vndecimo fallit, Cagnol. in l.quic-
quid calore nume.8.ff.de reg.iuris, Bocr. de-
cis.168. num.8. & ita intelligendus est Nar-
ta, qui contrarium videtur dicere cons.412.
num.21. lib. 2. postquam allegat Aret. dicto
cons.34.qui id apertè dicit, & Angel.Aretin.
in tract.de malefic.in verbo, & dictus Titius
se defendendo nume.36. versic. quæritur Ti-
tius, & ibi eum sequitur August. de Arimin.
in addit. dicens, quod ista fuit sententia Ia-
cob. de Aren. quæ sibi semper placuit, & pro
ea dicit consuluisse Baldum Papiæ, & dixi in
meis resolutionibus criminalibus centur. 1.
casu 31. nume.5. & sequen. quæ opinio tan-
quam mitior sequenda est, licet non careat
contradictoribus.

232 Duodecimũ exemplũ est, qñ quis citra ani
mum occidendi alium percussit, ex qua per-
cussione mortuus est, cuius rei, vt plurimum
solet summi cõiectura ex genere armorum,
seu instrumenti, cum quo illata fuit percus-
233 sio, puta, si eum baculo quis percussit aliũ,
quia cessare videtur animus occidendi, & a-
desse tantum culpa, prout contingit in illa
muliere, quæ percussit baculo super capite
ancillam, quã credebat esse ex viro suo præ-
gnantem, ex qua percussione cum ancilla
illa decesserit, mulier percutiens à pœna ca-
pitali fuit liberata, & in insulam per septen-
nium deportata, ut eleganter ex quamplu-
ribus concludit Grammatic.voto 23. per to-
tum, quem sequitur Clar. d. §. homicidium
num.4.versic.dicitur etiam culposum homi-
cidium, idem est, si cum mãnatia fiat homi-
cidium, vt in casu Bald. cons. 136.lib. 2. qui
consuluit pro percutiente cum mannatia a-
lium in brachio, qui mortuus fuit, vt non te-
neatur pœna homicidij, refert Clar post di-
ctum vers. dicitur etiam culposum homici-
dium, & idem si cum ligone, vel zappa com-
mittatur homicidium, quia animus occiden
di videtur cessare, ex quo instrumentum est
directum principaliter ad aliud, quã ad of-
fendendum, vt consuluit Ioan.de Amicis cõ-
sil.23. de quo meminit Clar.post dictum ver
siculum dicitur etiam. immo, & idẽ est, quã-
do sequutum fuit homicidium ex percussio
ne manus etiam armatæ, vel cum calce, ut
in primo casu consuluit Aretin. consil. 146.
num.8. & sequent.& in secundo Signorol. de
Homodeis cons.63, de quibus meminit Clar.
post

post dictum versic. dicitur etiam, nam & iste
percutiens animum occidendi habuisse non
dicitur, & propterea de homicidio non te-
netur, sed mitiori pena puniri debet pro cul
pa, vt per ipsos habetur, & per Afflict. in cō-
stit. Regni lib. 1. rub. 13. de homic. puniendis
in constit. Terminum vitæ nume. 21. vers. de-
cimoseptimo fallit, & per Cassan. in consue-
tud. Burgund rubric. 1. de iustices, & droictz
d'icelles nume. 8. versic. secundo aduerte fol.
53. & videtur decisio Angeli, si bene inspi-
ciatur in l. si quis necandi. C. ad l. Iul. de sica-
234 rijs, vbi videtur dicere, quod si quis cum
pede mulierem prægnantem percutiat, quæ
abortiuum fecit, non punitur pœna homici-
dij, etiamsi partus erat animatus, & mulier
235 erat prægnās, vltra quadraginta dies, quo
tempore infunditur anima in corpore, quia
non habuit animum occidendi, & deliquit
vltrà cogitatum, de quo dicto Angeli mētio-
nem facit Paris de Puteo in tract. de sindi-
cat. in verbo pœna, cap. 8. sub num. 6. & cap.
9. sub nume. 3. versic. & quando percussisset
quis cum pede mulierem prægnantē, & hāc
partem latè tenet, & pluribus fundamentis
corroborat Roman. in l. 1. §. occisorum num.
3. versic. tertio aduerte. ff. ad Senatusconsult.
Syllanian. vbi vltrà alia fundamenta consi-
derat qualitatem instrumenti, cum quo fuit
facta percussio, videlicèr, pede, ex cuius ictu
quis ad occidendum non præsumitur habe-
236 re animum, l. 1. §. sed si claua. ff. de sicarijs,
sine quo animo, & dolo pœna homicidij
quis teneri non debet, & dicit, quod ita fuit
obtentum, & loquitur etiam in terminis sta-
237 tuti dicentis, quod homicidę occidantur,
Idem quoque est in homicidio, quod quis cō
mitit cum pomo ensis, & potens percutere
cum ense punctim, vel cesim, percussit eum
pomo, vel cum hasta ronchę, cum qua potēs
percutere cum ferro, percussit cum hasta, in
quibus casibus videtur, quod occidens non
habuit animum occidendi, & propterea de
homicidio non potest puniri, ut in proposi-
to dixit Marsil. cons. 67. nume. 17. & 18. vers.
ex quibus satis clarè cōprehenditur, de quo
meminit Clar. post iam dictum versic. dici-
tur etiam, ante finem ibi, item si quis habet
ensem, eandem opinionem tenuit Angel. A-
retin. in tract. de malefic. in verbo, scienter,
& dolosè, nume. 18. versic. quid si habebas
arma, & ibi etiam August. de Arimin. in ad-
dit. ad eum, & ante eos Angel. de Perusio, in
l. is, qui cum telo nume. 1. C. ad leg. Cornel.
de sicarijs, dicens formaliter, sciendum esse,
quod si habens telum percussit cum hasta,
& non cum ferro, cum posset, si ex illa per-
cussione decedit percussus, non tenetur oc-
cidens lege Cornelia de sicarijs, nā constat,
quod non habuit animum occidēdi, ex quo
non percussit cum ferro ad occisionem prin
cipaliter ordinato, & ita etiā tenet Afflict.
in dicta constit. Terminum vitæ nu. 21. vers.
decimoseptimo fallit, & cum his concordat
Mascard. in tract. de probation. uol. 2. cōclus.
864. in uerbo homicidium, vbi latissimè hāc
partem tuetur, & mentionem facit de alijs
casibus in præsenti duodecimo exemplo re-
censitis, ad quem Lectorem remittendū esse
censui.

238 Decimumtertium exemplum est, quando
aliquis uolens occidere unum, occidit aliū,
nam non tenetur pœna homicidij ordina-
ria, sed tantum extraordinaria, ex quo non
habuit animum occidendi eum, quem occi-
dit, & sic uidetur potius in culpa, quàm in
dolo, Angel. in l. respiciendum §. delinquunt.
ff. de pœnis, & in l. cum seruo. ff. de iniurijs,
quem sequitur Alexand. in additionibus ad
Bart. in d. §. delinquunt, Florian. in l. scientiā.
§. qui cum aliter sub nume. 11. uersic. in glos.
3. ff. ad leg. Aquil. Bald. in l. 3. §. quacunque
sub num. 3. versic. quoad tertium, ff. de iur. iu-
rand. Bonifat. de Vitalin. in tract. de male-
fic. in rub. de insultib. percussionib. & defen-
sionib. nume. 35. sed quid dum uelles percu-
tere, Claud. Battandier. in pract. crim. reg.
111. nume. 1. & 2. & reg. 113. nume. 1. Ias. in l.
1. nume. 18. ff de legib. & in l. si per errorem
nume. 17. ff. de iurisdict. omn. iud. & in l. clam
possidere. §. qui ad nundinas sub nume. 57.
in fine, ff. de acquirend. possess. & in l. si pater
nume. 9. C. de hæred. instituend. Cæpol. cons.
crim. 33. nu. 12. & plurib. sequentibus uers.
sed dubium principale stat, Alba dicens esse
magis communem opinionem cons. 30. nu.
2. Ioan. de Platea in §. item lex Cornelia sub
nume. 60. in fine, Instit. de public. iudic. Her-
culan. in tract. de caut. de non offenden. cap.
34 num. 12. uersic. ex his quoque, & num. 13.
uersic. ex prædictis, Additio ad Gomez. de
delict. cap. 3. titul. de homicid. nume. 34. di-
cēs esse opinionem mitiorem, & numero suf
fragantium potiorem, quam etiam commu
nem appellant Plaz. & Menchac. relati per
Clar. in d. §. homicidium sub nume. 5. uersic.
dicunt etiam aliqui, Grammatic. cons. cri-
min. 5. ad finem nume. 8. uersic. & licet Bart.
& in constitut. Regni lib. 1. rub. de pœnis per
cutient. & occident. uers. item in eo fol. 14. à
tergo, dicens in utroque loco, quod quando
casus occurrit, decisio Bartoli ponit Iudices
239 maleficiorum in magno periculo, & quod
melius dixit Angel. & eius opinio tenenda
est in iudicādo, uti mitior, & subiungit in po-
steriore loco ita in facto fuisse iudicatum in
Sacro Regio Consilio, latè Carer. in practic.
crimin. §. tertio quæro num. 4. & pluribus se-
quentib. fol. 108. & 109. qui concludit ita
tenendum esse, non obstantibus multis per
eum allegatis in contrarium, Gribald. in d.
tract. de omni genere homicid. §. vlt. de pro-
ditorio homicid. nume. 33. & sequentib. uers.
quęro si aliquis dolo, & proposito, ubi elegā
tissimè

tissimè concludit pro hac parte, & respõdet
fundamẽtis tenentium contrarium, & hanc
partem sequutus fuit iudicãdo Senatus Pe-
demont. vt textatur Thesaur. decis. Pede-
mont. 243. & ipse dixi in meis resolutioni-
bus criminalibus cent. 1. casu 31. nume. 11. &
sequent. versic. sunt tamẽ alij, & licèt opinio
Bart. in d. l. respiciendum. §. delinquunt nu.
6. ff. de pœn. & in l. diuus nume. 4. de sicarijs,
multos habeat fautores, de quibus memini
dicto casu 31. nume. 8. & sequentib. versic. &
cum alia vice, quibus addo Afflict. in dicta
constit. Terminum vitæ nume. 23. versic. mo-
do iuxta prædicta quęro, post Andr. de Isern.
ibi nume. 13. tamen dicta opinio Bartol. fal-
sa communi Doctorum calculo scribentium
censetur, vt dicit Mascard. in tract. de proba
tionibus uolum. 2. conclus. 864. in verbo ho-
micidium nume. 3. versic. verumtamen hæc
opinio.

240 Decimumquartum exemplum est, quando
aliquis mandauit cuidam, ut alium fustibus
percuteret animo castigandi tantum, nõ oc
cidendi, & mandatarius eum fustibus casti-
gauerit, & occiderit, siue quia modum ex-
cessit, siue quia pcussus debilior erat, quàm
ut plagas sustinere posset, nam iste mandãs
non tenetur lege Cornelia de sicarijs, sed a-
lià pœna mitiori extraordinaria arbitrio Iu
dicis, ut infra dicetur, hanc quęstionem po-
nit Gribald. in tract. de omni genere homi-
cid. tit. de homicid. culposo num. 6. & quam-
plurib. sequentib. versic. iuxta præmissa &
infra, & dicit prima facie videri, quòd man-
dans teneatur pœna homicidij ex lege Cor-
nelia de sicarijs.

241 Primò quidem, quia in lege Cornelia de
sicarijs nihil refert, an quis occiderit, an ve-
rò causam mortis prębuerit, ita ut cum mã-
dans causam mortis prębuerit ipsa lege Cor
nelia teneri debet, l. nihil interest. ff. ad leg.
Cornel. de sicar. & l. ita vulneratus. ff. ad leg.
Aquiliam.

242 Secundò, quia in maleficijs, qui ultra intẽ
tionẽ delinquit, si verisimiliter cogitare po-
tuit ex delicto attentato quid grauius posse
contingere, tenetur etiã de eo, quòd sequu-
tum est, non de eo tantum, quod intẽdebat
fieri, Bart. in l. diuus. ff. ad l. Corneliam de si-
carijs, per text. in l. si quis aliquid. §. qui abor
tionis. ff. de pœn. & in l. quoniam multa. C. de
vi public. & mandans verisimiliter cogitare
243 debuit, quod uerbera sæpè mortem infe-
runt, quia non sunt semper limitata, nec dã-
tur ad mensuram.

244 Tertiò, quia dans operam rei illicitæ tene
tur de omni euentu sequuto, non inspecta e-
ius voluntate, uel proposito, l. si seruus seruũ.
§. si quis in Insulam. ff. ad l. Aquiliam, & ibi
Bart. & alij Doctores notant.

245 Quartò, quia ad infligendam veram pœ-
nam delicti, sufficit delinquentem fuisse in
dolo, si non verò, saltem pręsumpto, ex quo
saltem in genere cogitauit tale homicidium
facile subsequuturum, l. aut facta. §. euentus.
ff. de pœnis.

246 Quintò, quia videtur imputandũ esse man
danti, quod tales mandatarios fines mãda-
ti excedentes elegerit, & ideò per talem ele
ctionem de illorum facto teneri debet, §. fin.
instit. de societat. & l. debet. ff. naut. caup. sta-
bular.

247 Sextò, quia ita videtur tex. in cap. sicut di-
gnum. §. illi autem, de homicid. & in cap. fin.
eod. titul. lib. 6. vbi mandans verberari cleri-
cum, & nõ occidi, si occidatur, de occiso te-
netur, & hanc partem tenet Cepol. cons. cri-
min. 34 in tertio dub. num. 24. & infinitis se-
quentibus versic. circa tertium, & vltimũ du
bium, vbi nume. 61. dicit eam esse veriorem,
& melioribus rationibus, & pluribus autho-
ritatibus comprobatam, & quod ab ea iudi-
cando, & consulendo non est recedendum,
& in dicto consil. latissimè disputat Cepol.
hunc articulum, & defendit partem rigoro-
sam contra votum Domini Antonij de Ros-
sellis de Arretio, Domini Francisci de Ca-
pitibus Listæ, & Domini Angeli de Castro,
qui consuluerant, quod deberet mãdans pu-
niri non pęna mortis, quia cessabat animus
occidendi, sed alia mitiori propter culpam,
in qua erat, non cogitando posse mortẽ eue
248 nire, quia in pœnis capitalibus lata culpa
non ęquiparatur dolo, & ibi legũtur omnia,
quę adduci possunt tam prò, quàm cõtrà ta-
lem mandantem.

249 Contrariam tamen opinionem dicit Gri-
bald tenere Cepoll. cons. crim. 35. 36. & 37.
& sunt illa tria consilia illorum trium famo
sissimorum Doctorum, de quibus meminit
Cepoll. d. cons. 34. Addo ipse aliud cõsilium
eiusdem Cepoll vel alterius 38. in quo idem
concluditur, idem consuluerunt Dec consil.
483. pro resolutione casus propositi, & Mar-
sil. cons. 67. in primo dubio. Ex quorum di-
ctis cõstat istam esse magis communem Do
ctorum sententiam, à qua tanquam mitiori
non sit recedendum secundum Gribald. in
loco citato. & idẽ vltra citatos, reperio te-
nere Dec cons. 622. visa inquisitione, & Grã-
mat. cons. crimin. 20. In causa Vincentij, &
Plaz. in epitome delictorum lib. 1. cap. 15. in
princ. dicẽtem esse opinionem communem,
quia homicidium commissum est absque ve-
ro animo, & directa occidendi voluntate, &
videtur probari in d. c. fi. de homicid. in 6. dũ
dicit mandantem fuisse in culpa, & non co-
gitasse hoc euenire potuisse.

Fundamentum autem huius opinionis in hoc
potissimum consistit, quod certissima est, &
250 ab omnibus approbata iuris regula, quod
ad hoc, ut quis ex euentu mortis sequuto le-
ge Cornelia de sicarijs, & sic ultimo suppli-
cio teneatur, requiritur, ut pręcesserit dolus,
uel

uel animus occidendi, quia aliàs sola culpa
etiam lata nõ sufficit, & vt pro maleficio ve-
251 ra, & ordinaria pœna delicti infligatur,
nunquam lata culpa æquiparatur dolo, l. in
lege Cornelia.ff.de sicar.glos.& Doctores in
l.in actionibus.ff. de in litem iuran. & in l. si
mora.ff.solut.matrimon.Bart.in l.quod ner-
ua.ff. depositi, Bald.in l. data opera. C. qui
252 accus. non poss. quo fit, vt cum mãdans nõ
habuerit animum occidendi, sed fustigandi
tantum, respectu homicidij presumitur dũ-
taxat in culpa fuisse non cogitando, quod
mors ex illa fustigatione euenire posset, nõ
autem in dolo, & per consequẽs pœna mor-
tis nõ tenetur, sed alia leuiori pro motu Iu-
dicis, quod fundamentum faciunt dicti tres
Excellentissimi Doctores, Dec. & Marsil. in
consilijs præallegatis, & ita tenẽdo non ob-
stant contraria, quia illis respondetur, vt
infra.

253 Ad primum enim de lege nihil interest.ff.
de sicar. & l.ita vulneratus.ff.ad l. Aquiliam,
respondetur id procedere, quando in dante
causam maleficio fuit etiam animus sic de-
linquendi, & dolus, secus verò, quando cul-
pa tantum interuenit, quia tunc mitius pu-
nitur, secundum prefatos Doctores in præ-
citatis consilijs.

Ad secundum, quod mandans aliquod violen-
tum in personam alterius, etiam de morte
sequuta teneatur, quia talem casum debuit
præuidere, & mortem posse contingere d. l.
si quis aliquid.§.qui abortionis.ff. de pœn. &
254 d.l.quoniam multa.C.de vi public.respon-
detur secundum prefatos Doctores in dictis
consilijs, quod illa iura procedunt in eo, qui
habebat animum occidendi vnum, vnde si
255 duos occidat de vtroque tenetur, Amplius
habent locum in eo, qui fuit auctor rixæ, &
personaliter adfuit, cui magis imputatur,
quia videns rixam sine homicidio fieri non
posse, debebat abstinere, secus autem in ab-
sente, qui mandault aliquod violentum fieri
sine tamen animo occidendi, & si mandata-
rius excessit, tali excessu occurrere non po-
256 tuit, vt ideò dispositio dictę legis quoniam
multa, in absente, seù mandante locum ha-
bere non videatur, præterea ad d. §. qui ab-
ortionis, aliter responderi potest, quod dans
poculum amatorium mulieri grauidæ, & sic
violentum abstrahens à sensu, est in dolo sal
tem secundario, quò ad perdendum fœtum,
quia licèt tale poculum sit destinatum ad a-
bortum, tamẽ vt potiatur suo fine principa-
li, etiam omne medium necessarium ad illũ
finem velle videtur.

257 Ad tertium de euentu sequuto, de quo te-
netur dans operam rei illicitę, respondetur
illud esse verum, & intelligi, ut talis dans o-
peram rei illicitæ aliqualiter puniatur pro-
pter culpam, quæ exigit pœnam extraordi-
258 riam, quia nulla culpa debet remanere im
punita, l.ita uulneratus.ff.ad legem Aquil.&
l.sancimus. C. de pœnis, secus autem est in
vera pœna delicti, cum delinquens in dolo
non fuerit.

Ad quartum, quod sufficiat dolus præsumptus
ad hoc, ut uera pœna delicti locum habeat,
259 respondetur id non esse uerum, quia ut pœ
na corporalis imponatur, dolus presumptus
non æquiparatur dolo vero, qui in pœna or-
dinaria delicti corporali exigitur, secũdum
260 Bart.in d.l.quod nerua, & ideò ex presum
ptionibus quantumcunque violentis nemo
corporali pœna punitur, l.si.cum ibi notatis.
C.de probationib.cap. afferte gladiũ, & ibi
Canonistę de presumptionib.

Ad quintum, quod mandanti sit imputandum,
quod tales elegerit mandatarios, responde-
261 tur, quod mandanti non potest imputari
dolus, cum in eo non fuerit animus occiden
di, sed bene imputabitur culpa ex eo, quod
duriores sui mandati executores elegerit, &
omnem euentum non præuiderit, & certum
est, quod propter culpam etiam latam, ne-
mo pœna mortis tenetur, ut supra proba-
tum est.

Ad sextum, & ultimum de textu in cap. sicut
dignum. §.illi autem de homicid. & de cap.
262 fin.de homicid. in 6.respondetur, quod ibi
non punitur quis vera, & ordinaria pœna de
licti propter dolum, sed pœna extraordina-
ria propter culpam, & excessum, & ita respõ
det Dec.d.cons.482.colum. penult. sub num.
15.versic. primo ergo non obstat, & cõs. 622.
sub nu.4 vers.primo ergo nõ obstat, Mars.d.
cõs.67. nu. 31.vers.præterea potest, Gramm.
d.cons.crim.20.sub nu.3. versic. & ita intelli-
gitur, & hanc respõsionem probat Gribald.
263 Alio modo ultra eum respondetur ad di-
ctos textus, quod scilicet, quod dicitur in di-
ctis capitulis procedit respectu irregularita-
tis, de qua nos nõ loquimur, quæ imponitur
à iure canonico, nos autem loquimur de pę-
na sanguinis, quæ imponitur de Iure ciuili,
inter quas longa est differentia, ita dicunt
Grammatic.d.cons.20.sub nume. 4.uers. itẽ
textus, & Marsil.d.consil.67. nume. 27. vers.
non obstat modo. Aliter etiam responderi
potest, quod loquuntur, quãdo genus instru
menti, cum quo quis percussit, erat de instru
mentis aptis ad occidendum, putà gladius,
uel ensis, secus si nõ erat aptum, puta claua,
baculus, & similia, ita dicunt Grammatic.
d.cons.20. sub nume. 3. & ita intelligitur, &
Marsil.d. cons.67.nume.28.et 29. uers.secun-
do respõdeo, et ita constat hanc opinionem
esse magis communem, veriorem, et ęquio-
rem, et iudicando amplectendam, ut mandã
tes à pœna mortis liberentur.

Cæterum ad perfectam huius quęstionis noti-
tiam, et ad consequendam ueram eius do-
ctrinam censuit Gribald. distinguendos esse
264 tres casus, quorũ primus est, quando man-
dans

dans iussit occidi, et mandatarij mādatum
exequendo, occiderunt, quo casu certum est
mandantem, & mandatarium pari pęna te-
neri, & ad mortem condemnari, l.vtrum. ff.
ad leg. Pompeam de patricid. Bart. & cæteri
Doctores in l.non solum.§.si mandanti. ff.de
iniur. Salycet. & cęteri scribētes in l. nō ideo
minus. C. de accusationib.

265 Secundus casus est, quando mandans ius-
sit occidi, & mandatarius dumtaxat vulne-
rauit, quo casu de iure communi mandans
tenetur lege Cornelia de sicarijs, licet eius
intentio non fuerit suum effectum sortita, nā
266 in delictis voluntas inspicitur, & nō exitus,
l.diuus. ff.ad l. Iuliam de sicarijs, l. is, qui cū
telo. C.eod.tit. & vtrobique glos. & Scriben-
tes notant, tamen de generali consuetudine
regulariter nemo punitur propter affectum,
nisi quoque subsequutus sit effectus secundū
Doctores in locis allegatis, & Bald. in l. da-
ta opera. C.qui accus.non possunt.

267 Tertius casus est, quando mandans iussit
solum vulnerari, sed mandatarius occidic,
quo casu mandans pœna mortis nō tenetur,
sed alia mitiori secundum communem opi-
nionem, vt patet ex supra allegatis, & licet
Cæpolla d.cons. crimin. 34. latissimè consu-
luerit mandantem vltimo supplicio punien
dum, & respondeat ad omnia fundamenta,
quę pro communi opinione adducuntur, ac-
tamen ab ipsa communi sententia, vti beni-
gniori non est recedendum, maximè quia
268 ad hoc, vt quis reus mortis constituatur,
necesse est ipsum esse in vero dolo, & in spe-
cifiea, & deliberata mente occidendi, cum
dicat ipsa veritas Dominus Noster Iesus
Christus homicidia ex corde procedere, &
ad hoc non potest congruè responderi secun
dum Gribaldum.

269 In hoc tamen tertio casu considerandum
est, quod ista communis opinio non ita sim
pliciter procedere videtur, sed in illis tantū
casibus, in quibus quis dedit mandatum de
percutiendo alium alapa, pugno, baculo,
vel simili instrumēto, cum quo verisimiliter
non solet percussus occidi, tūc solum verum
est, quod si mandatarius occidat, mandans
non tenetur de occiso, quia mandatarius fa-
cilè poterat percutere, & non occidere, &
ideò puniendus est mandans tantummodò
pœna extraordinaria, secus autē in illis ca-
sibus, in quibus quis dedit mandatū de per-
cutiēdo cū ense, vel gladio, ex quo verisimi-
liter poterat interuenire mors, quia vulne-
ra non possunt dari ad mensuram, & sæpius
solent esse lætalia, quia tunc mandans vulne
rari tantum, si mādatarius occidat, tenetur
de occiso, vt considerat Clar. in pract. crim.
quæst.89.nume.5.versic.pone aliquis manda
uic Titio, & pro hoc allego Angelū in tract.
de malefic. in verbo, & Sempronium Rodul
phi Barbitonsorem nume.39.versic. decimo
octauo èconträ quæritur, vbi dicit ex Baldo
in d.l.non ideò minus. C.qui accus.non poss.
quod mandans aliquem vulnerari gladio, si
mādatarius occidat, tenetur de occiso, quia
non erat in potestate mandatarij seruare fi-
nes mandati, quia vulnera non dantur ad
mensuram, & modicum vulnus potest esse
270 mortale, aut mandauit de percutiēdo cum
alapa, baculo, aut pugno, & mandatarius
occidit ferro, & tunc non tenetur, quia man
datarius excessit mandatū, & erat in sua po-
testate seruare mandatum, sequitur August.
de Arim. ibi in addit. qui dicit, quod si quis
mandasset aliquem vulnerari cum cultello
ita paruo, quod non erat aptus ad occiden-
dum, & mandatarius occidit, nō tenetur de
occiso, ita etiam colligitur ex Grammatic.
d.cons.20.nu.1.2. & 3.ex Marsil. d.consil.67.
nume.31.versic.pręterea, vide consilia Do-
mini Antonij de Rossellis, Domini Frācisci
de Capitlbus Listę, & Domini Angeli de Ca-
stro, & consilium Decij 442 in quibus agi-
tur de mandato ad vulnerandum, non carēt
probabili dubio, & videtur rectius procede-
re dictum cons. Cepollę 34. benè autem pro-
cedit consilium Decij 622. quod loquitur de
mandato ad sfrigiandū, vt considerat Clar.
d.quæst.89. qui etiam adducit dictum Con-
silium Grammat.20. in quo agebatur de per
cussione cum bàculo, & Ias.188.lib.2.in quo
mādatum erat de dādo cuidam vnum gnoc
cum, quibus casibus mandans extraordina-
riè tantum punitur, & hanc distinctionem
Clar. optimè probat Boss. in practic. crimin.
tit. de mandato ad homicidium nu.10. vers.
quinto est videndum, vbi dixit, quod si man
datur dari vulnus, ita ut non occidatur, quia
in vulneribus inferendis non potest adhibe-
ri certus modus, & mensura, tenetur man-
dans etiam de eo, in quo mandatarius exces
sit, secus autem, si mandatur dari colaphus,
& percussio cum baculo, & dicit, quod ista
est communis opinio, & idem tenet Gomez.
lib.var.resolut.tomo 3.de delict.cap.3. titul.
de homicid. num.18.versic. quarto facit no-
tabile fundamentum, vbi pariter distinguit
271 quod aut mandans mandauit percutere cū
ense, vel gladio, vel alio genere armorum a-
pto ad occidendum, & tunc sequuto homi-
cidio tenetur de eo, aut mandauit percute-
re cum ligno, baculo, vel quolibet alio simi
li instrumento, quod verisimiliter non est a-
ptum ad occidendum, & tunc non tenetur
de homicidio, sed arbitrariè mitiori pœna,
licèt sequatur homicidium, idem tenent Mō
ticell. in pract. crimin. reg.7.nume.58.62.63.
64 versic.sexto principaliter quæro, & infrà,
vbi eandem sequitur distinctionem, & Me-
noch. in tract. de arbitrar. Iudic. lib.2.cent.4.
casu 352.nume.2. & 3.versic.extenditur pri-
mo, & versic. declaratur primo, & Clar. in
practic.crim.§.circa tertium nume.1.2.3. &
sequent.

sequent.fol.146. à tergo,& fol.147. ex quorũ
dictis hęc distinctio optimè procedere vide-
tur, licet Gomez. vbi supra eam non ap-
probet.
Quærit postremò loco Gribald.d.tit. de homi-
cid.culpos.nume.16.& 17. versic. vltimo pro
272 complemento, an grauius reputetur ali-
quem gladio leuiter vulnerare, an verò stri-
cto gladio terribiliter insultare,& inquit,qđ
prima fronte videtur dicendum, cum magis
delinquere, qui vulnerat, quia is ad actum
peruenit, quam eum, qui solummodo insul-
tat, quia hic tantum conatur,& nihil efficit,
iuxta l.si quis non dicam rapere. C.de episc.
& cler. Contrarium tamen determinat au-
thoritate summi practicis in criminalibus
Domini Iacob.de Belloulsu in pract.crimin.
rub.de Inuasore, & offendere volẽte, in ver-
bo, & ipsum interfecisset nume. 7. versic. ex
quibus deciditur, per tex.in l.is,qui cum telo.
C.ad l.Corneliam de sicarijs,& vltra eum fa
273 cit ad hoc ratio notabilis, quod in malefi-
cijs, quando delictum est perfectum solus e-
uentus inspicitur, & non voluntas, l. aut fa-
cta.§.euentus.ff.de pœn. sed quando malefi-
cium non est perfectum non attenditur euẽ
tus, sed voluntas, l.diuus, & ibi gl. notat in
prima expositione. ff. de sicar. adeò quod in
vulnerante vltra vulnus illatum nibil præsu-
mitur, sed in inuadente præsumitur animus
occidendi, d.l.is, qui cum telo.C.de sicarijs,
sed Iacob. de Bello visu in libro meo potius
dixit contrarium, nam sub d.nume.7. versic.
274 item ex prædictia colligite, inquit, quod
melius, & vtilius est cum gladio euaginato
percutere aliqualiter aduersarium, saltem
cum manubrio gladij, vel aliter etiam leui-
ter, quam gladium extrahere, & nihil ex in-
de facere. & allegat legem primam.§.diuus.
ff. de sicar.tamen verum videtur dictum Gri
baldi, quoties quis insultum cum armis fe-
cit, vt occideret, cum tũc pro homicida ha-
beatur de iure cõmuni ex d.l.is, qui cum te-
lo, cui tamen ex generali consuetudine de-
rogatum est, ex qua nó punitur affectus, nisi
sequatur effectus, vt supra dixi.
275 Dolosum homicidium committitur, quan
do quis animo occidendi aliquem illum in-
terficit, vt dicit Clar.in d.§. homicidium nu.
6. versic. dolosum autem homicidium dici-
tur, Farinac.in pract.crim.tit.de homicidio
quæst.126.in prima parte, nume.2. vbi nume
ris sequentibus plura dicit de pertinentibus
ad hoc dolosum homicidium, quæ dictis per
me in hac materia addere non curaui, cum
posthęc scripta ea viderim,& apud eum legi
possunt, & est tale homicidium dolosum, cę
des hominis ab homine perpetrata cum in-
tentione,& proposito occidendi, l.1.§ diuus,
& l.qui cędem. ff ad legem Corneliam de si-
car.l.respiciendum.§.delinquunt, & ibi Bart.
276 ff.de pœn. & dicitur dolosum à dolo malo,
qui est fraudulenta machinatio ad nocen-
dum, l.1.§.dolum ff.de dolo, vel malitia ani-
mi ad illicitum finem tendentis, vel malum
animum propositum ad illicita notat Gri-
bald. in d.tract.de omni gener. homicid.tit.
de homicid.doloso in princ.nu.1.& 2.
277 Pœna verò homicidij dolosi de iure com-
muni est pœna legis Corneliæ de sicarijs, vt
est text.in l.1.ff.ad l.Cornel. de sicarijs, quæ
pœna in nobile est deportatio, & bonorum
omnium confiscatio, in humiliori verò deca
pitatio l.3.§.legis Cornelię, & l. qui cędem.
ff.ad l.Corneliam de sicarijs, Salycet. in l.is,
qui cum telo colum.fin.sub num.8. vers. item
278 quia exorbitat.C. ad l.Corneliam de sicar.
sed hodie pœna dicti homicidij est decapi-
tatio, & in effectu pœna mortis naturalis,
vt clarè dicit tex. in l.3. C. de episcopal. au-
dient. & tradunt Gandin.in tract.de malefi-
cijs rub.de homicidiar.nume.4.vers.sed quę-
ro, & Felyn.in rubr.de homicid. & est com-
munis opinio Doctorum, vt dicit Boss.in pra
ctic.crimin.titul.de homicid.nume.109.vers.
& ita in effectu, quem sequitur Clar. in d.§.
homicidium nu.18.vers.sed quæro quę sit pœ
na homicidij, Grammatic.voto final.in fina
libus verbis.
279 Et licèt dolus non pręsumatur, l.meritò.ff.
pro socio, & etiam quod præsumeretur, ne-
mo ex præsumptionibus pœna corporali sit
damnandus, l.fin C.de probationib. & cap.
280 afferte gladium de præsumptionib. tamen
in proposito nostro aduertendum est, quod
dolus non præsumitur in actibus indifferen-
tibus, qui nõ sunt de genere prohibitorum,
nam tales actus in dubio pręsumũtur potius
281 bona, quàm mala intẽtione facti, quia om-
nis actus dubius in meliorem partem acci-
pi debet cap.estote, de reg.iur. in antiquis,
& in dubio semper nobilior præsumptio est
capienda, itaut delictum excludatur d.l.me-
rito.ff. pro socio, sed in actibus per se illici-
tis, & qui sunt de genere prohibitorum do-
lus pręsumitur, quoniam effectus causam de
282 monstrat, l.nõ codicillum. C.de testament.
283 & omne maleficium prauè præsumitur fa-
ctum, nisi contrarium probetur, l.1.C. ad l.
Corneliam de sicarijs,& l.si non conuicij. C.
284 de iniur. & ex præsumptione facti princi-
palis nemo corporali pœna damnatur, d.l.
l.fin.C.de probationib.& d. cap. afferte gla-
dium de pręsumptionib. sed quando factum
principale verè probatur, tunc doli qualitas
præsumitur, & ab ipso facto regulatur, l. do-
lum. C. de dolo, & ratio quare ex facto præ-
sumpto nemo principali,& ordinaria pœna
punitur, satis constat ex eo, quod si sic esset
duplex præsumptio in eodem actu concurre
ret, vna, scilicet facti, & altera qualitatis
285 cõtra regulam, l.1.C. de dotis promission.
quod in vno, & eodem casu plures præsum-
ptiones, & specialitates concurrere non de-

bent, Vnde necesse est factum verè probari,
286 antea quã facti qualitas præsumatur, quia
qualitas non potest esse sine substantia, ita
dicit Gribald. d.tit. de homicid. doloso nu.
4. & sequ.
287 Sed cum dolus vti in animo consistẽs, non
possit nisi ex inditijs,&prȩsumptionibus pro
bari, d.l.dolum. C. de dolo, nec mirum cum
288 ea, quæ consistunt in animo, sensibus non
objiciantur, neque vllam recipiant extrinse
cam probationem, §.sed istæ,& ibi gl.& Do-
ctores, præsertim Ias.num.88.& sequ.versic.
in eadem glosa, Instit.de actionib.nõ in me-
rito queri potest, quibus coniecturis dolus
289 præsumatur, & quidẽ multæ sunt coniectu
ræ ex quibus dolus ipse prȩsumitur,& potissi
mum quatuot principales in hac materia, si
cut & aliæ quatuor reperiuntur, quæ dictum
dolum excludunt, secundum Gribald. d. tit.
de homicid. doloso nume. 10. & 11.
Prima coniectura dolum arguens sumitur ex
290 odio, & inimicitia prȩcedente, nam inimi
cus inimico semper malum vult, Mars.cons.
12.num.10.& sequ.cons.29.nu.21.& seq. cõs.
52.nu. 10. & sequ.
291 Secunda coniectura arguens dolum insur
git ex improbitate personȩ,& consuetudine
delinquendi, præsertim in eodẽ genere ma-
li, cap.semel malus,de reg.iur.in 6.& l.si cui.
§. ijsdem.ff.de accusationib.vbi dicitur,quod
qui calumniatus fuit in prima accusatione,
calumniarì præsumitur etiam in secunda, &
l.non omnes. §.à barbaris.ff. de re milit. vbi
dicitur, quod si miles malè se habet in mili-
tia, non est ei plus credendum, quia non est
verisimile, quod in futurum bene se habeat,
& ratio est, quia de prȩterito præsumitur in
præsens, l.siue possidetis. C. de probationib.
& l.non ignorabit. ff. ad exhibend. vt dicit
Dyn. in d.cap.semel malus nu.1.& 2.
292 Tertia coniectura arguens dolum desumi
tur ex qualitate, siuè ex genere armorum, vt
potè si quis gladio, vel hasta, vel pugione p-
cusserit, vel similibus instrumentis ad mor-
tem inferendam præparatis, l.1.§.Diuus A-
drianus in princ.ff. ad l. Corneliam de sicar.
& cap.significasti il secõdo in finalib. verbis
de homicid. & vtrobique Doctores.
293 Quarta coniectura dolum prȩsumens, ac-
cipitur ex loco vulneris, vt putà si quis in ca
pite, pectore, vel ventre percusserit, locis ni-
mirum periculosis, & vulnus lethale efficien
tibus, d.cap.significasti il secondo ad finem,
ibi,tum ratione partis,in qua fuit ille percus
sus, in qua de modico ita quis lethaliter so-
let lȩdi, de homicidio, & ibi Felyn.sub num.
11.versic.limita hæc omnia, & Marsil. in d.§.
Diuus Adrianus num.26. versic.Item eodem
modo.
294 Coniecturȩ autem aliæ quatuor dolum ex-
cludentes sunt istȩ.
Prima, si nulla inimicitia prȩcessit, vel nulla
causa inimicitiȩ, nam hoc casu cessat omnis
suspicio doli.
295 Secunda, si occidens sit aliàs bonæ vocis,
& famȩ, neque solitus talia perpetrare, nam
semel bonus præsumitùr durare bonus, nisi
probetur cõtrarium l.omni modo.C.de inof
ficioso testamento, l.cum quidam, & l. cum
pater.§.rogo.ff.de legat.2. & cap. dudum de
præsumptionib.& ponit Dyn.in d.cap.semel
malus nu.3.vers.sed contra regulam, de reg.
iur. in 6.
296 Tertia, si percusserit cum instrumento ad
inferendam mortem præparato, veluti cla-
ue, cucuma, baculo, calce, pugno, vel simili,
vt est text.in d.l.1.§.Diuus Adrianus, ibi, sed
si claua.ff.ad l.Corneliam de sicarijs, Aretin.
cons.80.sub nume.5. versic. his ego, breuiter
præmissis.
297 Quarta, si percusserit in loco non pericu-
loso, vt putà in crure, brachio, vel humeris,
aut similibus in locis, in quibus vulnus regu-
lariter non est mortale, d. cap. significasti il
secondo vers. & quidem si hoc ita se habet,
quod forsan ex eo posset ostendi, si certa ap
paruisset percussio ab eodẽ inflicta tàm mo-
dica,& tàm leuis in ea parte corporis, in qua
quis de leui percuti non solet ad Mortem, de
homicidio, l.eum qui.C.ad l. Corneliam de
sicarijs, vbi qui calce percussit, animo occi-
dendi percussisse non videtur, licèt homici-
dium sequutum fuerit, Aretin. dicto consil.
80.sub nu.5.post vers. his ergò breuiter præ-
missis.
298 Est verum, quod ad excludendam doli prȩ
sumptionem sufficere nõ videtur vna ex prȩ-
dictis coniecturis, sed plures requiruntur, nã
ad elidendam doli præsumptionem, quȩ ex
genere, seu natura, vt ita dixerim, actus re-
sultat, cum sit potentissima, plures cõtrariæ
coniecturȩ requiruntur, vt videtur sentire A-
retin.d.cons.80. nume.5.& 6.versic. his ergò
breuiter præmissis, & infrà, quẽ sequitur Gri
bald.d.titul.de homicid. doloso ante nu. 12.
299 vna enim præsumptio tollit aliam, & for-
tior vincit debiliorem, l.cum de indebito.ff.
de probationib.l.non est verisimile. ff. quod
metus causa, l. Diuus ff.de in integr.restitut.
min. & l.non solum.§. de vno. ff. de ritu nup-
tiar. & propterea plures cõiecturæ vnam lo-
300 là excludunt, & plena probatio omnes cõ
iecturas, atque præsumptiones elidit, l.1. cũ
ibi notatis.C. qui, & aduersus quos.
301 Sciendum est autem, quod ad hoc, vt ali-
quis possit argui de homicidio non sufficit
mala fama, & consuetudo delinquẽdi in ge-
nere, sed requiritur, quod sit diffamatio in
eodem genere delicti, vt quod solitus sit cõ-
mittere homicidia, percutere, & vulnerare,
& se de facto vlcisci, & propterea si inquiri-
tur contra aliquem de homicidio, non suffi-
cit diffamatio, quod sit solitus falsificare in-
strumenta, vel furari, quia talis diffamatio
non

non est de eodem genere delicti, vnde opor-
tet, quod sit diffamatus de alio homicidio,
vulneribus, & percussionibus, iuxta text. in
cap. semel malus, de reg iur. lib. 6. Bart. in l.
Cassius. ff. de senatorib. Bald. & Imol. in l. fi.
ff. de heredib. instituend. Alex. cons. 50. num.
3. vers. secundo respondeo lib. 1. Ioan. de A-
mic. cons. 27. nume. 11 & sequent. Gramma-
tic. voto 30. num. 28 versic. item ad hoc, Gri-
bald. d. tit. de homicid. doloso num. 14. vers.
queritur quoque, Clar. dicens communem
in practic. crimin. quest. 21. sub num. 1. versic.
scias tamen, quod hec omnia procedunt;
302 Et si etiam, si sit in eodē genere delicti, in
criminalibus non sufficiat ad probationem
delicti etiam præsumpti, Bart. in l. 1. §. si quia
tamen. ff. quod vi, aut clam, Aretin. in cap. cō
stitutus, extra de testib. quos refert, & sequi-
tur Grammatic. voto 11 num. 21. post versic.
nec posset inferri, & istud est, qđ dixit Clar.
d. quest. 21. sub nume. 1. versic. fama enim in
criminalibus, quod in istis nō probat fama,
neque etiam semiplenè, & refert plures de
communi testantes, & videtur glos. in cap.
veniens il primo in verbo illorum. extra de
testib. sufficeret tamen ad inquirendum, se-
cundum Clar in practic. crimin. qō. 6. nume.
21. versic. item quero d. quest. 21. nume. 1. in
principio.
303 Sed queritur, cum quidam videns suum ini
micum digladiantem cum altero occurrit
cum hasta, vel gladio, & aduersarium in ca-
pite percutit cum ligno haste, vel cum pomo
gladij, cum tamen ferro percutere potuis-
set, ex quo ictu decessit percussus, an talis p-
entiēs de homicidio teneatur, tanquàm do-
losus, an verò extra ordinem, vti de homi-
cidio culposo, hanc quæstionem ponunt in
indiuiduo Marsil. in d. §. Diuus Adrianus nu.
27. & pluribus sequentibus vers. modo que-
ro, & Gribald. d. tit. de homicid. doloso nu.
15. & sequen. vers. ex predictis, & arguit Mar
sil. qui diffusius quæstionem tangit, quod nō
debeat puniri pœna mortis pro homicidio
doloso, ex quo cum animus, & intentio in si-
milibus debeat attendi, & iste non habue-
rit animum occidendi, non debet puniri, vt
304 homicida, quod autem non habuerit ani-
mum occidendi probatur ex hoc, quia per-
cussit cum hasta, cum potuisset percutere cū
ferro, Vnde ex hoc resultat iuris presump-
tio, quod non fecerit animo occidendi, me-
ritò non debet puniri pœna mortis, vt ex al-
legatis supra constat.
305 Sed in contrarium dicit facere, quia si no-
luisset occidere, non percussisset in capite,
& in loco periculoso, vbi à communiter ac-
cidentibus homines ex percussionibus capi
talibus moriuntur, etiam ex modico ictu, vt
dicit tex. in d cap. significasti il secondo in fi-
ne, & ibi hoc tenent omnes Doctores, cum
ergo ex presumptione iuris taliter percutiēs
in capite habuerit animum occidendi, & a-
nimus, & propositum attendatur, vt supra,
sequitur necessariò, quod iste est puniendus
pœna mortis, nec obstare inquit dictam pre
sumptionem, quod percusserit cum hasta, li-
cèt potuerit percutere cum ferro, quia ista
percussio in capite operatur contrarium ef-
fectum, quod, scilicet habuerit animum oc-
306 cidēdi, vna enim præsumptio tollit aliam.
l. Diuus. ff. de in integr. restitut. minor. & in
istis criminibus dicimus, quod omne male-
factum presumitur prauè actum. l. si non con
uicij. C. de iniur. & habetur per Doctores in
l. 1. C. de sicarijs, in l. 1. C. si quis Imperato-
ri maledixerit, & in dubio animus occiden-
di debet presumi ex multis, que congerit
Marsil & hanc partē tenere magis commu-
niter Doctores asserit Gribald. sub d nume.
15. versic. breuiter ex eo, quod licèt ex gene-
re instrumenti, seù eius qualitate insurgat
quædam presumptio pro percutiente, quod
occidere noluerit, tamen quia percussit in
parte magis nobili, & periculosa, vna præ-
sumptio elidit aliam, ita ut remaneat præ-
sumptio doli, que ex actu, siue effectu illicito
resultat.
307 Ceterùm, etsi quæ adducuntur pro dicta
sententia, quod pœna mortis sit puniendus
occisor, multum stringant, & concludant, cō
trarium tamen dicendum esse putat Marsil.
num. 35. & sequent. inquit enim negari non
posse, quin casus iste dependat ab animo p-
cutientis, qui, si fecit animo occidendi, mor-
te punitur, aliàs si non animo occidendi, pœ
308 na arbitraria mitiori, & iste animus tan-
quàm quid in corde latens à solo Deo, qui
cognoscit intrinsoca, scitur. glos. in l. 2. ff. de
interrogat. actionib. & animus non potest
probari per testes, Innoc. in cap. super hoc,
de renuntiationib. quem sequitur Bald. in l. si
quis filio. §. eius qui. ff. de iniust. rupt. & irrit.
facto testamen. et ideo cum talem animum
non possumus percipere, nisi ex presumptio-
nibus, vbi colligitur, quod animo occiden-
di percusserit, cum hoc colligatur ex presum
ptionibus verisimilibus, non poterit occidēs
309 puniri pœna mortis ordinaria; quia quo-
tiescunque quis cōdemnatur ex presumptio
nibus, tunc nunquam sibi debet imponi ve-
ra pœna delicti, sed alia mitior, vt dixit In-
nocēt. in cap. quia verisimile, de præsumptio
nib. quod dictum referunt, et sequuntur Ca-
nonistæ in cap. afferte gladium eod. tit. Bald.
in l. non est verisimile. ff. quod metus causa,
et in cap. 1. ad finem quib. mod. feud. amitt.
facit dictum Bald. in l. presbyteri colum. pe-
310 nult. C. de episcop. et cleric. vbi voluit, qđ
quando Iudici non liquet de falsitate testis,
sed suspicatur de ea, tunc debet sententiam
temperare; et est regula generalis in crimi-
nalibus, vt ex præsumptionibus, etiam eui-
dentibus, Iudex temperare debeat suā sen-

tentiam, Alex.conf. 15. num.3.versic. tertio
per id, lib.1.cum procedat ex sola suspicio-
311 ne, quę sola non sufficit ad condemnatio-
nem, alia etiam ratione opinionem hanc fir
mat, quia negari nõ potest, quin in hac quæ
stione concurrant pręsumptiones pro vtra-
que parte, & ita præsnmptio, quæ resultat ex
percussione capitis, tollitur ex præsumptio-
ne armorum, cum quibus ille percussit, sicut
è contrario pręsumptio armorum, cum qui-
bus ille percussit, tollit præsnmptionem ex
percussione capitis, immò debemus dicere,
quod ista pręsumptio armorum, cum quibus
ille percussit, debet magis tollere contratiá
præsumptionem, quàm è contra, quia in du-
312 bio promptiores, & faciliores esse debe-
mus in absoluendo, quàm in condemnãdo,
cap. in pœnis, de reg.iur.in 6.l.semper in ob-
scuris. ff.eod.tit.l.Arrianus.ff.de actionib. &
obligationib. ex quibus, & alijs, quæ gratia
breuitatis omittuntur concludit Marsil. sibi
313 videri, quod is, qui potuit percutere cum
ferro, & percussit cum hasta, licet percusse-
rit in capite, ex qua percussione sit sequuta
mors, non puniatur tanquam homicida, &
propterea Bart.in eo. §. Diuus Adrianus, &
Aretin.in tract.de Malefic.cum sequens non
rectè loquuntur. Bene fatetur, quod si ali-
314 quis non habens alia arma, sed solum ha-
bens baculum, vel lignum in manibus, per-
cutiat aliquem in capite taliter, quod percus
sus moriatur, quod ipse erit puniendus pœ-
na mortis, quia omnis præsumptio est con-
tra eum, quod fecerit animo, & intentione
occidendi, & nulla pręsumptio cõcurrit pro
eo, & licet percusserit cum ligno, & non ar-
mis aptis ad occidendum, hoc euenit, quia
non habebat alia arma, sed secus quãdo ha-
bebat alia arma, vt in quęstione nostra, &
noluit illis vti, quia tunc concurrit præsum-
ptio pro eo, quę magis debet operari, quam
contraria præsumptio percussionis capitis,
& Marsil. sequitur Grammatic. voto 23. nu.
10.& sequent. post versic. tertia præsumptio
erit, & hanc partem latè tenuit Mascard.in
tract.de probationib. lib. 2. conclus. 864. in
verbo homicidium nume. 8. & sequent. vers.
istud verò, & infrà, & ad hoc facit, quod tra
dit Felyn.in d. cap. significasti sub nume. 11.
315 versic.secundo limita; vbi dicit, quod qui
iuit cum hasta ferrata ad inueniendum aliũ,
quem dum vidisset à remotis taliter, quod
non potuisset hastam vibrare, proiecit lapi-
dem, ex cuius percussione ille percussus tan
316 dem perijt, quamuis per lapidem cogno-
scatur animus non occidendi, l. omne deli-
ctum. §.si quis Commilitonem.ff.de re milit.
tamen quia ille proiecit lapidem habens iã
animum occidendi propter telum tenebitur
de occiso, licèt quidam fuerit absolutus, &
malè, Subdit tamen, quod si proximus ini-
317 mico, depositis armis, assumeret lapidem,
& percuteret, & ex percussione percussus pe
riret, excusaretur à pœna mortis, quia vide
tur deposuisse primum animũ, cum quo ve-
niebat, quod bene inquit notandũ, Gribald.
etiam num.16.arguit contra prædictam cõ-
munem opinionem, contra quam & ipse te-
318 neo, quia quælibet etiam leuissima causa,
siue pręsumptio contraria excludit dolum,
l.igitur. §.1.cum ibi notatis.ff. de liber.caus.
319 glos.in l.plagij. C.de plag. & quia, vt reus
in criminalibus absoluatur, sufficit accusan-
tis, vel inquirentis intentionem quouis mo-
do dubiam reddi, Bart. & alij Doctores in l.
non solum.§. sed vt probari.ff. de oper. noui
nunciat. Salycet.in l.matrem.C.de probatio
nib. Alex.cons.15.sub num.2.versic. secundo
320 quia lib.1.Vnde arbitratur ipse distinguẽ-
dum esse hoc modo, aut percutiens erat ca-
pitalis inimicus occisi, & tunc licet ligno p-
cusserit, cum tamen ferro percutere potuis-
set ab homicidio doloso non excusatur, quo
niam pręcessit causa declarans effectum, &
effectus sequutus est causæ correspondens,
Nec pręsumptio illa quicquam facit, quo-
niam inimicus facilè pręsumitur talem mo-
dum ad cautelam, & colorem elegisse, vt do
lum palliaret, vel etiam dici potest, quod ini
micus talem modum percutiendi elegerit,
non vt parceret inimico, sed propter maio-
321 rem fortassis oportunitatẽ, & ideò ratio-
ne talis inimicitię pręcedentis, semper du-
rior est accipienda pręsumptio, d.cap.signifi
322 casti, Nam ad omnem euentum, & finem
indicandum prima origo inspici debet, l.ve-
rum, & l.qui iniurię.ff.de furtis, & dici solet,
323 quod affectio operi nomen imponat, & à
primordio tituli omnis formatur euentus,
l.vnica. C. de imponend. lucri descript. lib.
10. cum similibus, Aut verò non pręcessit
inimicitia, quæ dolum pręsumi facit, & tunc
distinguendos esse inquit aliquos casus.
324 Primus quorum est, quando occidens, licet
nulla pręcesserit inimicitia, accurrit cum ar-
mis ad mortem inferendam pręparatis, pu-
ta hasta, pugione, vel gladio, & tunc si in lo-
co periculoso cum ferro percussit, & ille pe-
rijt animum occidendi habuisse videtur, &
à dolo non excusatur, sed pœnã mortis me-
retur, & hic casus nullam recipit dubita-
tionem.
325 Secundus casus est, quando quis accurrit
cum telo ad mortem inferendam non ada-
ptato, vt puta cum baculo, claue, cucuma,
vel candelabro, aut simili instrumẽto, & ad-
uersarium in loco periculoso percussit, qui
ex percussione obijt, & tunc dicendum vi-
detur tale homicidium non fuisse dolosum,
quia non potest dici antea pręcogitatũ, nec
vllam causam pręcessisse dolosam, unde po-
tius dicitur purum voluntarium in ipso calo
re rixæ commissum, d.l.1.§.Diuus Adrianus.
ff.de sicar. atque ideò sic percutiens veram
homi-

homicidij pœnam non incurrit, ſed extra or
dinem punitur, vt ex ſuperius dictis, dum
actum eſt de voluntario homicidio conſtat.
Quod tamen non abſque difficultate proce-
dere aſſerit Gribald & bene, quia non vide-
tur penitus abſque dolo, & patet ex ſuptadi
ctis, & infra dicendis.
326 Tertius caſus eſt, quando quis accurrit cũ
telo ad inferendam mortem præparato, &
in parte non lethifera percuſſit, cum tamen
potuerit in parte lethifera percutere, & tũc
ab homicidio doloſo excuſatur, nec animũ
occidẽdi habuiſſe videtur, & extraordinariè
tantum punitur ex communi Doctorum ſen
tentia, de qua teſtatur Gribald.
327 Quartus caſus eſt, quando habens gladiũ,
vel haſtam nulla pręcedente inimicitia, ſed
in rixa percuſſit aduerſarium in loco nõ ad-
modum periculoſo puta brachio, crure, vel
humeris, & tunc ſi lethale vulnus inflixit, &
percuſſus mortuus eſt, præſumitur dolo oc-
cidiſſe, cenſeturque eum percuſsiſſe, vbi po-
tuit, & nulla eſt pars corporis, quæ neruis,
328 aut muſculis vacet, quorum abſciſſio ſpaſ-
mum gignere poteſt, vnde talis non excuſa-
tur, cum ferro percuſſerit, & mors ſubſequu
ta fuerit, d.l.1. in princ.ff.de ſicarijs.
329 Quintus caſus eſt, quando quis percuſsit
non lethaliter alium, qui erat adeò debilis,
& delicatus, vt ex vulnere etiam non lethali
diſceſsiſſet, iuxta tex.in l.qua actione.§.ſed ſi
quis ſeruum.ff.ad l. Aquiliam, vel quia fortè
totus ſanguis effluxit eo quod in tempore
non fuit adhibitum remedium, in hoc caſu
dicit Gribald.num.19.verſic.vltimo addi po
teſt, quod eſt punctus, vt eius uerbis vtar, du
bitatiſsimus, ſed Doctores magis communi-
ter concludere videntur, quod homicidium
hoc, quod non ab animo, & facto offenden-
tis immediatè procedit, ſed cauſam aliam
productiuam habet, vt putà nimiam debili-
tatem, nimiam formidinem, remediorum
penuriam, chirurgorum abſentiam, vel aliã
ſimilem, quæ ab ipſo percutiente non fuerit
præcognita, à dolo excuſetur, & culpoſum
potius dici poſsit, cum percutiẽs in lata cul-
pa fuerit non perpendẽs ex tali vulnere mul
tis de cauſis mortem ſubſequi poſſe, ideoq;
330 lege Cornelia de ſicarijs non tenebitur, cu
ius regula eſt, quod etiam lata culpa dolo
non ęquiparatur, neque ordinaria delicti pę
na punitur, ſed alia mitiori extraordinaria
propter culpam.
331 Contrariu tamen tenet ipſe Gribald. quia
licèt non lethaliter vulnerauerit, quia tamẽ
operam dedit rei illicitę ex qua facile mors
ſequi potuit, mortis reus eſſe debet, & lege
Cornelia de ſicarijs tenetur, cum talem euẽ
tum omnino pręcogitare debuerit, & eſt in
332 culpa latiſsima à dolo dependens, & circa
euentum mortis ſequutum, dolus ſaltem ſe-
cundario interuenit, vt ideò aliquo modo
excuſari non poſsit, l.ſi quis aliquid.§.qui abſ
ſtionis. ff.de pœn.l.ſi ſeruus.§. ſi quis inſulã.
ff.ad l. Aquiliam l. qui ſaccũ, ff.de furt. & l.
quoniam multa. C. de vi public. vltra quod
in his, & alijs caſibus ſemper recurrendum
eſt ad illam præcipuam regulã, quod in de-
333 lictis animus ſit inſpiciẽdus, & propterea,
vbi conſtat ex legitimis inditijs, cõiecturis,
& pręſumptionibus de animo occidendi, ſi-
ne aliquo dubio, occidens de homicidio te-
netur, quia animus, & euentus ſibi correſpõ
dent, & euentus ex facto ipſius delinquentis
per media proxima, & cogitata defluxit, ne-
que talis euentus alteri cauſę neceſſariò aſ-
ſcribi poteſt, quam facto delinquentis, ſecus
autem ſi media eſſent remota, & incogita-
ta, vt putà, ſi percuſſus omninò reconualuiſ-
ſet, niſi tale quid ſua culpa, vel aliorum ſu-
perueniſſet, de qua re paulò inferius di-
cetur.
334 Tu autem dicas, quod in hoc caſu, in quo
quis intulit vulnus, quod in corpore ſano nõ
erat mortale, alicui debili, & delicato, vel
infirmo, & mortuus fuerit, licèt videatur te-
neri de occiſo per textum clarum in d.l. qua
actione §.ſed ſi quis ſeruum.ff ad legẽ Aqui-
liam, & ibi notat Florianus, & in l.ita vulne
ratus eod.tit. Angel. Aretin. in tract. de Ma-
leficijs in verbo & ex interuallo nu.6. verſic.
quid autem ſi percuſsit vnum debilem, & ibi
Auguſtin. de Arimino, debet enim teneri de
occiſo, poſtquam ille debilis, vel infirmus
moritur ex illo vulnere, quod poteſt eſſe mor
tale in vno, & nõ mortale in altero, Carer. in
pract.crim.§. quarto quæro nume.12. verſic.
ſed quis, ſi quis intulit fol. 110. à tergo, Ta-
men veritas eſt, quod non tenetur de occi-
ſo, vt conſuluit Raphael Cuman. conſil. 125.
Viſis denuntia per torum, & Cepol. conſ. 61.
Magnificè ac generosè Prætor per totum, &
mouentur ex pluribus, quę penes ipſos vide-
335 ri poſſunt, & ad l.qua actione.§. ſed ſi quis
ſeruum. ff.ad legem Aquiliam, reſpondetur,
quod id procedit in lege Aquilia, quoad dã-
ni ęſtimationem, ſecus autem in lege Corne
lia, quò ad pœnam, & ita inquit Carer. ſub
d.nume.12.verſic.ſed quid ſi quis intulit vul-
nus, vbi ſequitur dicta cõſilia Raphaelis Cu-
336 mani, & ſubdit num.13. quod ſi vulnerato
non mortiferè ſuperueniat febris, & moria-
tur percuſſus, quod ſi proceſsit febris ex vul-
nere principaliter, & non ex alia cauſa per-
cutiens tenetur de occiſo, ſi verò proceſsit
ex alia cauſa, quàm ex vulnere non tenetur
de occiſo, ſed de vulnere, licet vulnus coad-
iuuauerit, vt febris ſuperueniat, ad quod al-
legat Cepollam d.conſ.61. Socin. conſ. 178.
per totum volum. 2 Grammatic. conſ. crim.
2. in toto, & voto 24. etiam in toto, Marſil.
in l.nihil intereſt nume.12.verſic. & vltra. ff.
ad l.Corneliam de ſicar. & in pract. crimin.
§.& quia nume.21. verſic. & vltra Dominum

Felynum, vbi alios plures allegat, et ante
istos Alberic.de Rosat.de statut. lib. 2.quæst.
36.post Gandin. in tract.de Malefic.rubr.de
homicidiarijs nume. 23. versic. quæstio esset
dubitabilis,& alij plures,quos Carer.vbi su-
pra congerit.
337 Queritur etiam de alia notabili difficulta-
te, vtrum ille, qui aliquem lethaliter vulne-
rauit, excusetur à pœna legis Cornelię de si-
carijs, si vulneratus præstigijs vsus fuerit, vel
(vt vulgo dicitur) se fecerit incantari, & ni-
hilominus perijt,& prima facie videtur vul-
nerantem adhuc teneri, quia omninò vide-
338 batur periturus vulneratus, neque causa ac
cidentalis consideratur, sed originalis, &
frustra expectatur hoc, cuius euentus nihil
operatur, & remedium bona intentione ad
recuperandam salutem adhibitum, etiamsi
nihil profecerit, non excusat eum,qui letha-
339 le vulnus intulit, nam crimina innocentia
purgantur,non criminum relatione.
340 Contraria tamen opinio, quod immò non
teneatur de occiso, sed pœna mitiori pro
motu Iudicis, verior videtur, quia per Dei
omnipotentis gratiam multa etiam letha-
lia vulnera ministerio peritorum medicorũ,
& chirurgorum curantur,& infirmi etiã pes-
simè se habentes,adhibitis salutiferis reme-
341 dijs ab eis datis,valetudini restituuntur,vt
quotidiana docet experientia vera rerũ ma
gistra, vnde tali casu mors potius peccato
342 incantamenti, & maleficij adscribẽda est,
cum sit modus omninò illicitus, & Deo ab-
hominabilis, omniquè iure prohibitus, qui
nullo modo adhiberi debuit, nam nõ minus
343 verum, quàm vulgatum dictum est, quod
propter peccata veniunt aduersa, cap. Na-
buccodonosor,distinct. 1.& facit text.in l.itẽ
mela.§.celsus.ff.ad l. Aquiliam,vbi vltimo oc
cidenti mors penitus imputatur, & percus-
sus, qui fecit se curare per incantationes di-
citur esse in culpa, & mors non fuit sequuta
simpliciter ex vulnere, sed ex vulnere,& cul-
344 pa infirmi simul, & ex simplicibus non di-
citur perueniri ad id, quod cum alio fit, l. 1.
§. Trebatius.ff.de aqua quotidiana,& ęstiua,
& propterea vbi est admixta culpa infirmi,
etiam quod vulnus esset lethale non tenetur
percutiens de occiso, sed de vulnere tãtum,
vt est text.clarus in l.qui occidit.§.si vulnera
tus, & l.si ex plagis in princ.ff. ad l. Aquiliã,
& hanc opinionem in indiuiduo tenẽt Mar-
sil.in d.l.nihil interest nume. 13. versic. item
vltra prædicta.ff.de sicarijs, Socin.cons.178.
ferè in toto, maximè colum. penult. & fin.
lib. 2. & Gribald.d.titul. de homicid.doloso
num.20. & sequent.versic sed occurrit, Mar-
sil.in l.1. in princ. in 23. limitat. nume. 110.
ff. de sicarijs,& in pract.crimin.§.& quia nu.
25. & 23. vers.item teneas etiam menti,Ca-
rer. in practic.crimin.§.vndecimo igitur ex-
cusatur nu.3.versic. idem esset fol. 208. & ad
allegata in contrarium patet responsio,quæ
consistit in culpa vulnerati.
345 Item queritur de alia frequenti,& satis no
tabili quæstione, quando quis animo occi-
dendi aduersarium suum gladio, vel hasta
percussit in capite, èx quo ictu cecidit in la-
pidem,& colliso capite,tandẽ mortuus fuit,
an scilicet talis percutiẽs teneatur lege Cor
nelia de sicarijs, & sic pœna mortis, vel mi-
tius sit condemnandus aliqua pœna corpo-
rali, & communis Doctorum conclusio vide
tur esse talem percutientem non teneri pœ-
na ordinaria,quia ex ictu inimici non est im
mediatè sequuta mors, neque per modum
attentatum, sed potius modo fortuito ab ip
so feriente non præcogitato, & adhoc, vt
quis vera delicti pœna teneatur, non sufficit
eum fuisse in dolo respectu finis, sed requiri-
346 tur etiam dolus in modo, nec lex puniens
occidentem comprahẽdit istum,qui ex per-
cussione non occidit immediatè facta ad la
pidem, quia ille non dicitur vulnerasse, vel
occidisse, Bart.in l.si gemina nume.4. versic.
quæro quid.ff. arbor. furtim cesar. vbi dicit,
quod si te fugaui, & cum fugeres cecidisti,&
cadendo vulnerasti te in aliqua parte corpo
ris, ego non teneor, quasi vulnerauerim, li-
cet tenear quasi vulnerari fecerim, l. qua a-
ctione. §.proinde, & l. item si obstetrix. §. si
seruum, & l.si ex plagijs.§.fin.ff ad l.Aquiliã,
Bald.in l.de pecoribus, quæ est penult. num.
2. & sequent.C.ad l.Aquiliam, ubi dicit, qđ
347 statutum dictans, quod de percussionibus
sanguinolentibus non posit fieri cõcordia,
de alijs verò sic, si impuli te in terram, & ca-
put fuit collisum ad lapidem,& exijt sanguis
poterit fieri concordia, quia percussio mea
non fuit sanguinolenta attẽto corpore meo,
& actu meo, nec vsus sum illo lapide, vt in-
348 strumento ad percutiẽdum, vltra quod di-
ctio, de, causam immediatam significat,l.1.
§.nunc videamus ff. de coniungend. cum e-
mancip.liber. & ita inquit consueuisse pra-
cticari in Ciuitate Perusina per Aduocatos,
& Baldum sequuti sunt Salyc.in ead.l. penul.
num.4.versic.item præstat argumentum, Fe-
lyn.in cap.de cętero post medium vers. facit
notabile dictum,de homicid.& Marsil.in l.1.
nume.10. & 11. versic.pro quibus facit. C.ad
l.Corneliam de sicarijs,& percussio non est
præordinata verisimiliter, vt ex ea sequi de-
beat, quod euenit, videlicet, quod quis ca-
dat in terram, & percutiendo in lapidẽ vul-
nus sibi inferatur,hoc enim est de contingẽ-
tibus non semper, & frequenter, sed rarò,vt
de se patet, & ideò cum percussio ista non
sit verisimiliter præordinata ad casum istũ,
quod quis cadendo percutiat caput in lapi-
dem, sequitur, quod aliter percutiens non
videtur percussisse animo occidendi, & per
consequens non tenetur lege Cornelia de si-
car.l.1.§. Diuus Adrianus. ff. de sicar. quini-
mò

mò etiam quando id, quod ſequitur ex per-
cuſſione vériſimiliter debebat euenire, & po
terat conſiderari eſſe euenturum ab illo, qui
percuſsit, nihilominus taliter percutiẽs, vi-
detur eſſe magis in culpa, quã in dolo, cap.
349 fin. de homicid. lib. 6. & ideò non poteſt pu
niri lege Cornelia de ſicarijs, quæ requirit
dolum, ita ex prædictis, & multis alijs con-
ſulendo tenuit Aretin. conſ. 146. Viſa con-
ſultatione & Statutis, in ſecundo dub. ſub
nu. 8. & 9. verſic. hoc præmiſſo venio ad con-
ſultationem, & inſra. & hoc conſiliũ ſequu-
tus eſt Felyn. in tract. ſuo, quando conatus
puniat. colum. penult. ſub nume. 8. verſic. ex
his intulit, dicens, quod non tenetur de ho-
350 micidio ille, qui percuſſit cum pugno etiã
armato, & etiam in capite, etiamſi percuſ-
ſus cecidit in terram, & ex colluſione facta
ad lapidem mortuus eſt, quia ſtatutum pu-
nit occiſorem habentem animum occiden-
di, dummodo ſequatur effectus, aliàs non,
vnde quàmuis percutiens cum pugno habue
rit animum occidendi percuſſum, tamẽ hoc
non eſt ſequutum ex percuſſione, quia ex ea
ſola iſte non fuit occiſus, & quamuis ex col-
351 liſione capitis ad lapidem fuerit occiſus,
quia tamen hoc fuit pręter intentionem oc
cidentis, non videtur ab occidente dolo oc-
ciſus, ex quo ipſe inſultans non videtur re-
ſpexiſſe hoc genus mortis, vnde cum ſtatutũ
requirat duo, videlicet animum occidendi,
& occiſionem ex animo ſequutã, & iſta duo
non concurrant, quia occiſio non eſt ſequu-
ta ex propoſito, & animo inſultantis, neque
ex inſtrumento, quo ipſe volebat vti ad occi
dendum, ſed pręter intentionem, non tene-
tur de occiſo, & ſubdit, quod de hac deci-
ſione Præceptoris ſui elegantiſsima, noua,
& fortiſsima nunquam obliuiſcendum eſt,
quia multi poſſunt liberari à morte, idẽ tra-
dit Florian. in l. qua actione. §. Celſus nume.
3. & 4. verſic. item nota. ff. ad legem Aquiliã,
352 vbi ait, quod ſi ſtatuto caueatur, quod ſi ex
percuſsione ſanguis exiuerit, Miniſtralis, vel
Maſſarius teneatur denuntiare maleficium,
aliter non, niſi ad proteſtationem partis of-
fenſæ, contingit ex facto, quod Titius proie-
cit Caium in terram, & ex caſura in terram
ſequuta eſt colliſio in lapidem, vnde ſanguis
exiuit, videtur, quod Maſſarius debeat de-
nuntiare tale maleficium, quia ſatis videtur
ſanguis exiuiſſe ex percuſsione, ſicut ſi per-
cuſsiſſet gladio, vel lapide, Contrarium ta-
353 mẽ dicit ſe obtinuiſſe propter dictionem,
ex, ſui natura denotantem cauſam proxi-
mam, & immediatam, l. 1. §. ex incendio. ff.
de incend. ruin. et naufrag. quia actus percu-
tientis in caſu propoſito non fecit ſangui-
nem immediatè, ſed mediante actu ſecundo
colliſionis ad lapidem, qui caſus à ſtatuto
non eſt comprębenſus, & dicit hanc partem
eſſe meliorem, & humaniorem, & notãdam
propter facti contingentiam, & hoc dictum
Floriani ſequitur Felyn. in c. de cętero, poſt
medium, de homicid. inquiens eſſe mirabile
verbum, idẽ videtur decidere ipſe Florian.
in l. item ſi obſtetrix. §. ſi ſeruum meum, poſt
princ. verſ. & nota iſtum textum. ff. ad l. Aqui
354 liam, dum dicit, quod ſi fugaui aliquem,
& dum fugeret cecidit, et cadendo vulnera-
uit ſe, non teneor, quaſi vulnerauerim, ſed
355 quaſi vulnerari fecerim, et addi poteſt, qđ
cum ſtatuta ſint propriè, et ſtrictè intelli-
genda, l. 1. §. is, qui nauẽ. ff. de exercitor. act.
et propriè ſanguis nõ proceſſerit ex ipſa per
cuſsione, cum fuerit cauſa remota, et media
ta, et dictio, ex, propriam, et immediatam
cauſam ſignificet, cap. inter dilectos, de fide
inſtrument. et d. l. 1. §. ex incẽdio. ff. de incẽd.
ruin. naufrag. merito ille percutiens non cõ
præhenditur ab ipſo ſtatuto, et illud dictum
Floriani, et Felyni ſequitur Marſil. in l. 1. nu.
10. et 11. verſic. pro quibus facit. C. ad l. Cor-
neliam de ſicarijs, Et pręſatum cõſilium A-
retini ſequuntur Marſil. in l. 1. nume. 9. verſic.
facit etiam ſingulare verbum. C. ad l. Cornel.
de ſicarijs, Gribald. d. tit. de homicid. dolo-
ſo ante nume. 23. et 24. verſic. iuxta prędicta
quæritur, et Caſſan. ſuper conſuetudin. Bur-
gund. rub. 1. in verbo Des iuſtices, et droictz
d'icelles nume. 8. verſicul. ſecundo aduerte
fol. 53.
356 Sed contra prędictam opinionem inſurgit
Gribald. vbi ſupra nume. 25. et 26. dicens cõ
trariam ſentẽtiam eſſe omninò veriorem in
caſu prędicto, Primò, quoniam ille habuit
animum occidendi, et effectus ſequutus eſt,
licet per modum incogitatum, vnde cum fi-
nis, et effectus ſuam intentionem habeant,
modi qualitas non attenditur, l. 3. C. de inſti
357 tut. et ſubſtitut. Nam volens finem cenſe-
tur omninò velle omnia media, per quæ ad
finem illum deuenitur, l. Gallus. §. et quid ſi
tantum. ff. de liber. et poſthum. facit lex ad
rem mobilem, et l. ad legatum. ff. de procu-
rat. vbi cui committũtur ſequentia, videntur
committi antecedentia, ſicut contra, cui mã
dantur pręcedentia, et ſequentia mandata
videntur, l. qui proprio. §. item quæritur, et l.
qui procuratorẽ. ff. de procuratorib. et ideò
cum percuſſor uoluerit occidere, uidetur om
nem occiſionis modum approbaſſe.
358 Secundò, quia in delictis ſolus animus, ſo-
laque voluntas inſpicitur, l. Diuus. ff. ad l. Cor
neliam de ſicarijs, et l. is, qui cum telo. C. eo
dem tit. et percuſſor in hoc caſu habuit ani-
mum occidẽdi, et ex ictu ſuo ſequuta eſt me-
diatè mors, immediatè modo cogitato, uel
incogitato, de quo non eſt difficultas, neque
curandum videtur.
359 Tertiò, quia dans operam rei illicitę in ea-
dem ſpecie delicti de omni euentu tenetur,
et quidem pœna ordinaria delicti, l. quoniã
multa. C. de vi pub. et l. ſi quis aliquid. ff. de

pœn. ad quem textum nõ videtur, quod possit accomodari congrua responsio.
360 Et ad consilium Aretini 146. supra allegatum respondet, quod ipse loquitur in diuersis terminis, scilicet, quando quis percussit inimicum pugno armato, non habens animum occidendi, quia lex punit occisorẽ habentem animum occidendi, aliàs non, l. 1. §. Diuus Adrianus. ff. ad legem Corneliam de sicar. & in casu nostro concedimus animum occidẽdi, & si aliter intellexisset Aretin. pu-
361 taret eius dictum esse falsum, & in dubio, quando non constat, an percutiens habuerit animum occidendi, nec ne, recurrẽdum est ad coniecturas, de quibus supra est dictum, scilicet inimicitię, generis teli, cõsuetudinis delinquendi in eodem genere improbitatis, malæ vitæ, aliarumque conditionum ipsius delinquentis, Nec obstare inquit, quod non solum requiratur dolus respectu finis, sed etiam respectu modi, vt quis vera, & ordinaria pœna delicti puniatur, vt supra dictum fuit, nam hoc de plano negatur, nec tale dictum vlla lege probatur, quinimò regula est
362 in cõtrarium, quod, scilicet, non curamus de modo, si effectus intentioni respondeat d. l. 3. C. de institut. & substitut. l. fideicommissa. §. si vn. i. ff. de legar. 3.
363 Vltimo non obstare ait dictum Felyni in cap. de cętero, de homicid. quoniam responde-
tur, quod procedit in percutiẽte aliquem simpliciter sine animo occidendi, vel proijciendi sanguinem, secus autem si talem animum habuisset percutiens, quia tunc statuto compręhenderetur, nam voluntas, & propositum omne factum distinguunt, vt supra sæpius dictum fuit.
364 Sed vltra prędicta pro corroboratione opinionis Gribaldi considero, quod si dolo, & animo occidendi quis percutiat alium, & ex percussionẽ cadat in terram, aut supra lapidem, & sibi frãgat ceruicem, & mortuus sit, tunc dicitur causam præbere mortis, vt de occiso teneatur, ita tenet Andreas de Isernia super constitut. Regni lib. 1. rub. 13. de homicid. puniendis in constitut. terminum vitæ colum. 2. sub lin. 50. versic. & intellige, vbi allegat cap. studeat cum glosa., quinquagesi-
365 ma distinct. vbi dicitur, quod videtur occidere, qui causam mortis præstitit, dummodo causa sit propinqua, & non remota, vt si ex percussione non mortifera cecidit, & fregit ceruicem, & mortuus est, quia hæc dicitur propinqua causa, secus si alius impellit ad casum, quia ista est remota causa, quem sequuntur Afflict. in eadem constit. nume. 9. versic sexto nota, & Carer. in pract. crimin. §. sexto quęro nume. 5. vers. idem si dolo fol. 113. & subdit num. 7. versic. quod non obstat dictum cõsilium Aretin. 146. sequutum a Felyno in d tract. de conat. & à Marsilio in d. l. nihil interest, de percutiente cum pugno alium, qui cadens in terram super lapidem percussus fuerit, & mortuus est, quod nõ te-
366 neatur pœna ordinaria, quia intelligitur, quando non dolo, & animo occidendi quis percussit aliquem, quod ex percussione, & armorum genere depræhenditur, secus si dolo percutiat, & vulneret, & percussus cadat in terram, & se occidat, nam tenetur de occiso, & ita procedit dictũ Andreæ de Isernia. & nume. 10. & pluribus sequent. multa affert exempla de eo, qui præstat causam propinquam mortis, & ordinaria pœna punitur, idem tenet Additionator ad Alexan. consil. 15. sub nume. 2. in verbo statutorum sub litera, B. versic. sed reijciendæ sunt lib. 1. vbi nũcupatim repręhendit Aretinum d. cons. 146. dicentem non teneri de homicidio percutientem animo occidendi pugno armato, si percussus ex hoc cadens in terram, capite lapidi illiso, mortuus sit, ex eo, quod non sit mortuus ex percussione immediatè, nec ex instrumento, quo percutiens occidere volebat, sed ex collisione capitis ad lapidem, & miratur, quod Felyn. d. tract. de conat u, & in cap. de cætero, de homicid. & Marsil. in l. 1. nume. 9. C. ad l. Corneliam de sicar. illum sequantur, & glorientur multos hac via liberari posse à morte, quod est absurdissimum, quia sequeretur, quod si quis volens occidere vnum de ponte eum deiecerit in flumen, morte sequuta non deberet de homicidio damnari in terminis dictorum statutorum, & inquit, quod frustrà adducant sententiam Baldi in l. de pecorib. C. ad l. Aquiliam, & in
367 alijs locis, quòd statutum vetans concordiam de percussionibus sanguinolentis, non habet locum, si impulsus cadens caput illiserit lapidi cum sanguine, quia Bald. ibi non loquitur in eo, qui animo occidendi impulit, vltrà quod ibi agitur de statuto odiosissimo, quodque nisi interpretatione iuuetur,
368 esset contra legem Dei; similis responsio accomodari posset ad dictum Floriani in d. §. Celsus, quia non loquitur in eo, qui animo occidendi in terram proiecerat aduersa-
369 riũ, & dicit prefatus Additionarius, quod ridiculę sunt interpretationes Italorum, qui vsque adeo verbis statutorum suorum inhærent, vt sensum peruertant, & in epitome repręhendit Alexan. qui in eo consilio renuit non posse inquisitum condemnari de homicidio, etiamsi constet, quod animo occidendi venerit, & cũ alijs percusserit, ex quo non constat, quod vulnus illud mortale inflixerit, stantibus statutis, quæ nõ imponunt pœnam, nisi occidenti, quia malè consuluit in quantum loquitur, quando cõstat de animo occidẽdi, in quo casu etiam loquitur Aretin. d. consil. 146. Considerandum est etiã, quod Felyn. in d. cap. de cętero, de homicid. licèt referat Bald. in d. l. de pecoribus. C. ad l. Aquiliam, & Florian. in d. l. qua actione §. Celsus.

ſus.ff.eodem titul. tamen in verſic.ſed ccitè,
370 ſubdit eſſe cogitandum, quia prima cauſa
videtur immediata ad ſequentem, & addu-
cit Salycetum, nec dicit in quo loco, ſed for-
tè voluit eum allegare in d.l.de pecoribus
num.2.verſic. vt autem cognoſcamus in ſua
diſtinct.C.ad l.Aquiliam, Adducit etiam Fe-
lyn.alia iura, & authoritates, ex quibus faci-
371 lè comprehenditur, quod qui præſtat cau-
ſam damni propinquam, dãnum ipſum de-
diſſe videtur, & pro eo tenetur, & ad dictum
Floriani in d.l.ſi obſtetrix.§.ſi ſeruum meu,
reſpondetur, quod potius facit prò, quam
contrà, quia ſatis eſt, quòd teneatur quaſi
372 vulnerari fecerit, cum paria ſint, qđ quis
occidat, uel cauſam mortis pręſtet, l. nihil
intereſt. ff.de ſicarijs. Ex quibus facilè de-
ueniri poſſe videtur in ſententiã, quod hæc
opinio contra communem verior, & ſuſten-
tabilior de iure videtur, licèt contraria tan-
quam communis in practica ſeruaretur, cap.
373 ne innitaris, de conſtitutionib. quia in iu-
dicando opinioni communi adhęrere debe-
mus, & eam ſequi, Bartol.in l.fin.C.de pœn.
iudic. qui malè iudicauit, Dominicus de Sã-
cto Geminiano in cap.1.nume.5. de ſumma
Trinit.lib.6. dicens communem opinionem
eſſe ſequendam etiã in caſu dubio, quia pro
multitudine pręſumendum eſt, & latè tradit
374 Neuiz.in ſylua nupt.lib.5. nume.1. & ſequ.
& quia in dubijs opinionibus ſemper in de-
lictis mitior eſt ſequenda, l. de interpretatio
ne, & l.ſanctio legum.ff. de pœn. cap. in pœ-
nis, de reg.iur. in 6.

Demum aduertendum eſt, quod contra prin-
cipalem regulam ſe habentem, quod pœna
legis Cornelię de ſicar.dolũ requirat, & pro-
pter culpam tantum nemo corporali pœna
teneatur, de qua ſępius ſupra dictũ fuit, forti
ter opponitur de lege ad Cõmentarienſem.
375 C.de cuſtod.reor. vbi cuſtos carceris, ſi per
culpam, aut negligentiam captiuum pœnæ
mortis obnoxium euadere permiſerit, ipſe
pœnam mortis incurrit, licèt ſi carceratus
detinebatur pro crimine non capitali pnnia
tur arbitrio iudicis pro modo culpæ ſecun-
dum communem opinionem, de qua atteſta
tur Boſſ.in pract.crim. tit. de carcere nume.
10.verſi.quod procedit, quam diſtinctionem
approbat Grammatic.voto 29. in cauſa ho-
norabilium per totum, & in conſtitut.Regni
lib.1.rubric.de cuſtod.captiuorum in conſti-
tut.Cuſtodes ſub nume. 5. verſic. ſed quid de
ſubſtituto, Boer.deciſ.217.nu.1.2.& ſequent.
& Clar.in pract.crim.q.68.nume.8.poſt verſ.
cuſtos carcerum, & videtur text. in l. milites.
ff.de cuſtod.reor. & habetur per Bald.conſil.
32.in ſecundo dubio nu.2.lib.3.

Sed reſpondetur, quod procedit, quod dictum
eſt in Commentarienſe delinquente in offi-
cio, qui ſi omittat facere, quæ ſuo publico of
ficio incumbunt, doli reus cenſetur, l. tutor,
376 qui repertorium.ff.de adminiſtrat. tutor. à
quo dolo præſumpto ratione publici offici j,
nemo niſi ex iuſtiſſimis cauſis excuſatur, d.l.
ad Commentarienſem, cum ibi notatis per
Doctores, & tradit Bald. punctualiter dicto
conſ.32.in ſecundo dubio ſub nume.2.ex qui
bus colligitur notabilis limitatio ad vulga-
377 tam illam regulam, quod quælibet cauſa
etiam fatua, & iniuſta excuſat à dolo, l. igi-
tur.§.1.ff.de liberali cauſ.l.1.in fi. & ibi Bart.
ff.de abigeis, Marſil.conſ.7. nume. 25. & 26.
verſ.& faciunt, conſ.11.nume.10.& ſeq. verſ.
nam quęlibet, conſil.51.nume.28.& 29.verſ.
& hinc eſt, conſ.62.nume. 3. verſic. quælibet
enim cauſa, conſ.119.num.3.verſ.& pro hoc
dicto, & conſ.124.nume.13.verſic. & iſta ſo-
la ratio, & in pluribus alijs locis, qui adduci
poſſent, vt ſcilicet ea regula non procedat
in officio publico, in quo ad excuſandum do
lum iuſtiſſima cauſa requiritur, ita dicit Gri-
bald.d.tit.de homicid. doloſ. ad finem num.
27.verſic.tandem pro complemẽto, & infra,
& patet ex dictis per Boer.d.deciſ.217.num.
5.& plurib.ſequent. & antea deciſ. 216. ferè
in tota, per Grammat.dicto voto 29.& dicta
conſtitut.Cuſtodes ſub nume.5.fol. 44.& 45.
Bald.d.conſ.32. in ſecundo dubio ſub nume.
2.lib.3.Ioan.de Amic.conſ.27.ſub nume. 19.
& ſequent.verſ.nam Curia ipſa, eſt enim in
omni caſu pręſumptio contra cuſtodem, ut
ex eius culpa, vel negligentia carceratus au-
fugerit, vt plenißimè conſuluerunt Aretin.
conſil.38. per totum, & Iaſ. conſ. 27. in toto
lib.3.

Et pro complemento in hac materia homici-
378 dij doloſi addo, quod animus occidendi
conſideratur etiam in caſu rixoſo, in quo ha
bet locum lex Cornelia de ſicarijs, attenta
qualitate rixę, Bart.in l.fin.ſub nume. 1. & 2.
verſic.ſed adhuc obſtat contrarium, ff. de ſi-
car. Aretin.conſ.80.in princ. ſub num. 1. & 2.
Boſſ.in pract.crimin. tit. de homicid. nume.
44.verſic.non omitto etiam, & videtur text.
Clarus in d.l.fin.et ibi etiam gloſ.notat. Ex-
379 tra rixam autem nulli dubiũ eſt, quod da-
tur hæc conſideratio animi occidẽdi, qui ex
coniecturis ſumitur, de quibus ſupra habita
eſt mentio, et habetur latiſsimè per Clar. a-
lios referentem in d.§.homicidium ſub nu.8,
poſt verſ. ex propoſito ibi, Item dicit practi-
ca Caſoni, per Boſſ.d.tit.de homicid. ſub nu.
63.et ſequentib.verſic. item ex qualitate, et
per Farinac.latè in pract.crimin. tit. de ho-
micid.quæſt.126.parte 3.nume.92. et plurib.
ſequent.et per totum illius partis diſcurſum,
et etiam ex voce emiſſa, puta, dicendo, nunc
ades, non quidem effugies, vel ſimilia verba,
vel ex multitudine percuſsionum, vel ex eo,
quod percutiens eſſet laruatus, et portabat
baculos ferratos, vel ſaccum plenum lapidi-
bus, quia bis caſibus ſine rixa, etiam ſequu-
ta percuſsione à capite infra pręſumitur ani

mus

Anchar.consil.116.colum. penult. & fin. sub
num.3.& 4.post versic.restat respondere cõ-
trarijs, & sequitur Menoch. d.cas.361.num.
387 1.& 2. sed ex cõiecturis probatur animus
deliberatus, vt voluerunt Blanc.in pract.cri
min.in § datis defensionibus num.69.et 70.
versic.contrarium in hoc casu, Boss. in d.tit.
de homicid.nume.57. & infinitis sequentib.
versic.& ideò Iudex, Clar.in d. §. homicidiũ
nume.8.post versic.ex proposito,ibi, animus
autem deliberatus, & infra, Menoch.d.casu
361. nume.23 et sequent.vsque in finem,vbi
recenset viginti coniecturas, ex quibus ani-
mus deliberatus probatur, & Mascard. in
tract.de probationib.conclus 98.in verbo,a-
nimus deliberatus per totam vol. 1. vbi po-
nit sexdecim coniecturas, ex quibus animus
deliberatus probatur, et Blanc.in d.tract.de
inditijs nume.56. & multis sequent. vbi plu-
rima dicit de his coniecturis,Bertazol.d.cõs.
85.nume.12.et seq.lib.1. ubi ponit octo cõie
cturas, ex quibus tollitur animus delibera-
tus, et Farinac. d. quęst. 126. in tertia parte
nume.94. versic. si occidendi, et vt alibi sub
varijs numeris, ad quos in contingentijs fa-
cti recurrendum est, sicut è contra ex conie-
cturis tollitur animus deliberatus, Blanc. in
practic. crimin d. §. datis defensionibus nu.
71.versic.item tollitur fol 37.et probat Alb.
d.cons.46.vbi ponit decem coniecturas, ex
388 quibus tollitur animus deliberatus, et ta-
lis homicida non gaudet immunitate Eccle
się, vt scilicet ab ea extrahi non possit secun-
dum communem opinionem, de qua attesta
tur Clar.in d.§.homicidium sub num. 2. post
versic.ex proposito, ibi, et hæc omnia nota,
et in pract.crimin.quęst.30.nu.12. uers. pun-
ctus est, de quo cum extent Bullæ Summorũ
Pontificum, ad quas recurrẽdum est, frustra
videtur disputandum.
389 Ex insidijs homicidium committitur,quã-
do aliquis expectat aliũ positus in loco, qui
ab illo expectato pręuideri uerisimiliter nõ
poterat, animo eum occidendi, illumque ex
improuiso venientem aggreditur, & interfi-
cit, Clar. in §.homicidium nume.9.versic.ex
insidijs, Menoch.d.casu 361.num.27. versic.
tertia coniectura, & talis homicida insidio-
sus nõ gaudet immunitate Ecclesiæ, vt dicit
idem Clar.in practic.crimin. quæst.30.num.
13.versic.hoc autem, & ante eum Millius in
pract.crim.fol.31. nume.19. vers. tres etiam
sunt casus.
Committitur etiam hoc homicidium ex insi-
dijs, quãdo nullo dicto verbo à tergo alium
quis vulnerat, & occidit, nam talis percutiẽs
ex insidijs dicitur appensatè, & per industriã
id facere, vt est tex.in cap.1.de homicid. vbi
dicit textus, si quis per industriam occide-
390 rit proximum suum, & per insidias ab alta
ri meo euelles eum, vt moriatur, idem enim
est dicere per industriam, quod per insidias,
vt declarant ibi Abb.Antiquus, & Innocent.
391 & illud verbum, per insidias, importat ma-
chinationem, & importat plus, quam simpli
citer deliberare, vt ideo sit maius delictum
homicidium ex insidijs, quàm homicidium
simplex deliberatum, seu ex proposito, secũ-
dum Bar.in l.respiciendum.§. delinquunt in
princ.ff.de pœn. & notat Marcusant. Blanc.
in d.tract.de inditijs num.188.versic.modus
percutiendi, & num.534.versic.aggressio nul
lis dictis verbis, quem sequitur Menoch. di-
cto cas.361.nume.57.ad fin.ibi, vel etiã quan
392 do, in tertia coniectura, qui subdit nume.
28.& 29. tribus modis insidias parari posse,
vno modo quid falsum dicendo, vel promis-
sa non seruando, secundo in aliquo loco ab-
scondito stando, tertio habitu murato, vel
aliquo figmento alium inconsideratè pertrã
seuntem aggrediendo, ex his enim insidijs
animum pręmeditatum, & sedatum, atque
deliberatum argui volunt Criminalistę, & cũ
prędictis concordat Mascard d. conclus. 98.
nume.18.versic.octauo perpenditur, vbi di-
393 cit tunc intelligi homicidium factum ani-
mo deliberato, quando quis per insidias oc-
cisus fuerit, vt si quis alicubi delitescens re-
pente prosiliens ex tempore transeũtem im
paratum occiderit, vel etiam quando tacitè
adoriendo à tergo vulnerat, & allegat Cla-
rum, Blanc.& Menoch. in locis supracitatis,
& idem Mascard.ead.conclus.98.nu.13. vers.
quarto pręsumitur, vbi dicitur, quod tunc di
citur committi homicidium ex insidijs, quã-
do quis expectabat alium, vt illum adorire-
tur in aliquo loco deserto, & insueto, vel etiã
insigni, vt in Prætorio, vel templo, quia non
præsumitur ibidem accessisse nisi consultò,
& animo præmeditato, & deliberato com-
mittendi homicidium, vt Blanc. in d. tract.
de indicijs nume.200. versic. locus aggrauat
delictum, Menoch.d.cas.361.num.38. versic.
septima coniectura, vbi tamen declarat hoc
procedere vbi nulla præcessit rixa, uel iustus
dolor, sequitur Mascard d.conclus.98. num.
394 14. versic.limita, & licet videatur homici-
dium commissum ex insidijs, & homicidium
commissum proditoriè idem esse, tamẽ dif-
ferentia est inter vnum, & alterum, quia quis
potest committere homicidium ex insidijs,
& tamen non esse proditorẽ, vt decidit Bart.
in l.respiciendum.§.delinquunt nume.2.ff de
pœn. volens eum, qui proprium inimicum
etiam à tergò, & incautum occiderit, facere
quidem homicidium ex insidijs, sed non pro
395 ditorium, quia inimicus debuit cautè pro-
uidere, & præcauere ab inimico suo, & per-
cutiens non gerebat unum in animo, & con-
trarium ostendebat ex actibus exterioribus,
sed semper intelligitur fuisse animi. & inten
tionis occidendi aduersarium, & Bartolum
sequuti sunt Bald. Ancharan. Angel. Aret. re-
lati per Gomez.in commentar. variar. reso-
lution.

lution.tom.3.de delictis cap.3.titul. de homicid.nume.5.versic.secundus casus,& ibi Additionarius ad eum referens Igneum idem tenentem, & attestantem quod est doctrina verissima, & vulgo frequenter placita, & Plaza in epitome delictor. lib.1. cap.21. nu. 2.quicquid postea subijciat,& nouissimè Ioannesbaptista Baiardus in additionibus ad Clarum in §.homicidium in verbo, proditoriè nu.25.

396 Proditoriè homicidium committitur, quando aliquis, nulla præcedente inimicitia, aliũ interficit, puta, quia veniens tecum tanquam socius itineris, nulla interueniente rixa, te percutio, & occido, vel si cum me tibi amicum esse fingerem,te à tergò percutio, nam his casibus dicor te proditoriè interfecisse, quia vnum actibus ostendi,& aliud mēte gessi, ita tradit Bart.in l.respiciendum.§.delinquunt,nume.1.ff.de pœn.Gomez.in commentarijs variar.resolution. tomo 3. de delict. c. 3.titul.de homicid.nume.5. versic. secundus casus, Petr.à Plaza in epitome delictor. lib. 1.cap.21.nume.1.Clar.in §. homicidium nu. 10.versic.proditoriè verò, Menoch.in tract. de arbitrar.iudic.lib.2.cent.4. cas.361. num. 24.& sequent.versic.secunda est coniectura, ubi exemplificat in eo, qui alterum occidit nulla præcedente inimicitia, vel præcedente, sed iam longo tempore sopita, fingitque se esse amicum cum eo iter faciens, vel cum eo sedens in mensa, nam is proditoriè dicitur occidisse; & à fortiori homicidium hoc proditorium dicitur præmeditatè,& animo sedato,ac deliberatè factum, vt subdit Menoch.dicto loco nume.25. ex Bart. in d.l. respiciendum.§.delinquunt nu. 1. ff. de pœn. cuius opinionem dicit communem Igneus in l.etsi certus.§.si vnus nume.14.ff. ad Senatusconsult. Syllanian.de quo meminit Clar. in d.§.homicidium nume.10.versic.proditoriè verò, qui etiam, si bene inspiciatur, uidetur constituere differentiam inter homicidium proditoriè factum, & ex proposito

397 factum, & bene, quia plus inest in commisso proditoriè, quàm ex proposito, & sedato animo, quia proditio vtrumque continet, scilicet, animum deliberatum, & qualitatem proditionis, simplex verò animum deliberatum tantum sine qualitate proditionis, & ideò verum est dicere proditorem animo præmeditato deliquisse, & per industriam, sed non è conuerso, simplicem homicidam etiam ex animo deliberato esse proditorem,vt subiungit Menoch.sub nume.25.& 26.in tertia coniectura, & prædicta confirmat Hieronym. Gigas in tract. de crimine lesæ Maiestat.tit. de proditorib. q.

398 9.nu.4.& 5.fol.mihi 384.dicens,quod prodere est vnum actibus ostendere, & aliud in mēte gerere, & quod ideò si quis associat aliquem in itinere, & nulla inter eos superueniente rixa,socium interficiat,id proditoriè fecisse dicitur, quia aliud gerebat in animo, quam in actu, & idem,cum aliquis ostēdens se alicuius amicum, illum retro percutit, & occidit, quia id proditoriè egisse dicitur, & subdit, quod his casibus proditoriè agens contra priuatum nō dicitur proditor, sed proditoriè agens.

399 Est autem homicidium proditoriũ cędes hominis nihil tale suspicantis,cap. 1. de ho-

400 micid. & differt à doloso,quia in proditione semper inest dolus, sed non ècõtra in doloso inest semper proditio, quę quidem proditio delictum enormissimum, detestabile, Deo, & hominibus, ac legibus odiosum est, quę multa in odium proditorum introduxerunt, vt patet ex congestis per Marsil.singul. 16.Proditores per totum,ad quem se remittit Gribald.in tract. de omni genere homicidij titul. vlt. de proditorio homicidio in princ. ita vt tanquam enormissimum crimē ab alijs delictis distinguatur,& à communibus regulis excludatur, & vt multa fauorabilia à legibus conceduntur doti, piæ causæ Testamentis, libertati, militię, & alimentis ex his, quæ notant Doctores in l. 1. ff. solut. matrim.in l.2. ff. de militar. testament. & in cap.fi.de re iudicata, ita ex aduerso in odiũ proditionis multa singularia introducta vi-

401 dentur à legibus, nam proditor nullo iuris beneficio gaudere potest, l. penult. per illum text. C.de postlimin. reuers. & ibi Bald. Marsil.d.singul.16. circa principium vers. & dicit Bald.Gribald.d.tit.de proditor. homi-

402 cid.num.4.& nobiles, qui delinquendo pœna capitali puniri debent, licèt furca suspendi non possint, l.capitalium.§.1.& §.serui,& §. solent, & ibi Bart.ff.de poen. Bart. in l.desertorem.§.pœnæ militum.ff.de re milit.Bal. in cap.1.§. si rusticus in fine nume. 5. de pac. tenda,& eius violatorib.in vsib.feudor. Bald. cons.426. nume.1.lib.1.Cepoll.cons. crimin. 39.in primo dubio nume.13.& 14.vers.idem Decuriones, & versic.& idem est dicendum, & rursus num.20.& 21. vers. sed quantum ad mortem, Afflict.in constitutionib.Regni lib. 4.rub.13.de homicidijs puniend. in cōstitut. terminum vitæ in septimo notabili num. 46. in princ. Paris de Puteo in tract. de syndicatu in verbo pœna,cap.10.incipiente an si statutum nume.5. versic. vnde si Iudex fol. 369. Felin.in cap.pastoralis sub nume. 1. de offic. Iudicis delegat. Clar. in practic.crim. quæst. 60.nume.24. versic. prodest etiam probatio

403 nobilitatis, tamen, si proditores fuerint, furca debent suspendi, secundum Bald.in c. cum quidam de iureiurand. quem refert, & sequitur Marsil.d.singul.16. post principium vers.item licèt aliàs nobilis, & probat etiam

404 Gribald.loco citato num.5. & statutũ permittens bannitum impunè occidi, nō habet locum in eo, qui proditoriè bannitum occidit.

dir, vt tradit Angel.in l.fin.per illum textum.
C.de delatorib.lib.10. vbi seruus deserēs, vel
accusans Dominum suum, excepto crimine
læsæ Maiestatis, ad exemplum omnium pro-
405 ditorum grauissimè punitur, quia salus, &
tutela Dominorum à fide seruorum depen-
det, l.1.ff.ad Senatusconsult.Syllanian.& An
gel.sequuti sunt Cepoll.cons.crim.34.nume.
6.versic.nam stante statuto, Marsil.d. singul.
16.circa medium versic. & ideò tene menti,
& Gribald. vbi supra nume.6.versic.& statu-
tum, & rursus nume.24 & 25.versic. secunda
difficultas, vbi latius agens de hoc inquit,
406 quod licet occidens bannitum proditoriè
videatur de excessu tantū puniendus, ex quo
quisque bannitum impunè occidere potest,
sed modo tamen aperto, & vsitato, vnde si
proditoriè veneno, vel simulando amicitiā,
vel contrà datam fidem occiderit, modum
dumtaxat excessisse videtur, & consequenter
de excessu tantum puniri debet, non autem
pœna ordinaria, vt Angel.voluit, per l.si adul
terium.§.Imperatores.ff.de adulterijs, tamē
talis occidens bānitum proditoriè in totum
407 debet teneri, quia pœna excessus locū ha-
bet, quando culpa dumtaxat, & non dolo de
linquitur d.§. Imperatores, & quia hoc casu
non dicitur modum dumtaxat excessisse, sed
speciem delicti mutasse propter qualitatem
proditionis, nam non simplex homicidium,
quod à statuto permittitur, sed qualificatum
proditorium scilicet commisit, quod longè
grauissimum est, & perpetratum contrà ius,
408 & statutum, atque ideò nō excusatur, quia
qualitas perfecta, & substantifica adueniens
actui, transformat illum, & diuersam speciē
constituit, l.ius ciuile.ff.de iust.& iure, & pro
pterea talis occisor non de excessu tantum,
409 sed de proditione tenetur. Istud tamen nō
est verum, quia stante dicto statuto licita est
occisio de iure quomodocumque, etiā si pro-
ditoriè ad instantiam alterius, & per pecu-
niam fiat, vt optimè declarat Nell. in tract.
de bannit. in secunda parte secundi tempo-
ris quæst. 12. per totam, Boss. in practic. cri-
min.titul.Banniti quid ammittant nume. 1.
dicens ita seruari, & Clar.in d.§. homicidiū
nume.61.versic.sed an licebit, vbi pariter as-
serit in Statu Mediolani seruari, quod bannī
tus, qui potest impunè interfici, potest etiam
proditoriè occidi, & dixi supra dum egi de
homicidio legitimo, & à prædictis nō discre
pat idem Gribald.d.titul. de proditorio ho-
micid.nume.26. versic. quęritur quoque, vbi
quęrit an si aliquis occiderit bannitum iner-
mem nihil tale suspicantem, neque resistere
valentem eum more latronis occidendo, an
talis puniendus sit, veluti qui homicidium
proditorium perpetrauerit, & dicit videri,
quod sic, quia est quædam species saltem in-
fima proditionis, vt supra dictū est per cap.
admonere 33. quęst. 2. Contrarium tamen
putat verius, quia iste vltimus gradus non ha
bet perfidiam, neque adeò est grauis, vt alij
410 de perfidia, & assassinio, vltrà quod banni-
tus tanquàm hostis patriæ nunquàm cense-
tur affidatus, ideoque non potest dici suspi-
cione mortis, & insidiarum carere unquam,
sed perpetuò vltorem debet formidare, &
propterea etiam dicto modo impunè occi-
ditur, licèt dolosè, nam dolus, an virtus quia
in hoste requiratur, l.nihil interest. ff. de ca-
pt. & postlimin.reuers. si tamen quis banni-
tum expresse affidaret, tunc occidendo pro-
ditoriè non liberaretur à pœna legis Corne-
liæ de sicarijs, per ea, quæ supra dixit, ratio-
nes enim adductę per ipsum, excepta prima,
faciunt contrà eum, vt quemadmodum hoc
casu isto occidens excusatur, ita etiam in a-
lijs excusandus sit, & etiam iste est homicida
proditorius, quāuis casus iste non sit ita gra-
uis, prout alij, & in omnem euētum sufficit,
quod ita se habeat communis Curiarum ob-
seruantia, & faciunt ea, quę infra dicam de
homicidio commisso per assassinium, & de
homicidio commisso per venenum.
411 Et qui proditoriè alterum occidit immu-
nitate Ecclesię non gaudebit, vt ab ea extra-
hi non possit, Clar.in d §.homicidium num.
10.post vers.proditoriè verò, ibi, & hoc etiā
vtile est scire, & in practic. crimin. quæst.30.
nume.11.versic.scias tamen, dicens esse com
munem opinionem vsu, & sententia Iudicum
sæpius approbatam, Plaza in epitome deli-
ctorum lib.1.cap.21.nume.6.versic.rursus ad
huius criminis, vbi multos huius sentētię re-
fert, & communem esse fatetur, Gomez. d.
tit.de homicidio sub nume.3.versic.item etiā
de iure regio ad finem versic.& ex hoc, & ibi
Addition.ad eum attestans pariter de com-
muni, & idem Gomez eodem cap.10.quan-
do Reus gaudeat immunitate Ecclesiæ sub
nume.2. versic.quinto limita, referens hanc
opinionem esse communem, & in iudicando
approbatam, & Gribald.d.tit.de prodit.ho-
micid.sub nume.21.versic.& omnes hæc spe-
cies, & videtur textus in cap. 1. de homicid.
in cap.inter alia, de immunitate Eccles. & v-
trobique notant gl.& Doct.
412 Et socius criminis, etiamsi nihil faciat, sed
solùmodo assistat principali proditoriè oc-
cidenti, eadem pœna, qua ipse principalis
proditor, punitur, ita vt si pœna hæc ipsi de-
linquenti aliquo modo aggrauaretur, putà
aliquo statuto, vel constitutione particulari
dicente, quod homicida talis ducatur per
Terram, & trahatur ad caudam Equi, vel al-
terius animalis per vias publicas, & postea
furca suspendatur, hęc eadem pœna socio
imponenda esset, quia eius fauore principa-
lis est effectus audacior, & fortè sine eo non
commisisset illud delictum, arg. text. in l.ni-
hil interest.ff ad l.Corneliam de sicar. & in l.
is, qui opem.ff.de furt.& in l.vtrum.ff.ad leg.

Corneliam de patricid. Et ita in indiuiduo
dicunt Gomez.d.tit.de homicid.nu.6.versic.
item etiam iuxta prædicta quarto,& Plaza in
epitome delictorum d.cap. 21.nu.14. versic.
413 rursus, & illud conuenit annotare, subiun-
gentes tamen secus esse, si principalis delin-
quens non commisit homicidium prodito-
riè, et talis socius assistebat proditoriè, quia
non erit hic socius puniendus pœna prodi-
toribus imposita, sed eadem, qua puniendus
venit principalis, quia debet puniri eadem
414 pœna, qua principalis, et non maiori; Pœ-
na autē huius criminis olim apud Antiquos
erat quadrigarum distractio, quā primus in-
uenit Tullus Hostilius Tertius Romanorum
Rex in personam Metij Suffetij Ducis Alba-
notum, de quo extant carmina Virgilij in
octano Aeneidos.

Haud procul inde, citæ Metiū in diuersa quadrigæ
Distulerant: (at tu dictis Albane maneres)
Raptabatq́ue viri mendacis viscera Tullus

Quæ pœna adhuc hodie quibusdā in locis vsita
ta est secundū Gribald. prędicta dicentem d.
tit. de prodit. homic. nu. 12. et 13. vers. pœna
verò, et de iure ciuili est, qđ talis homicida
proditorius furca suspendatur, Bart in l. de-
sertorem. §. 1. ff. de re militar. Bald. in cap. 1. §.
si quis rusticus titul. de pace tenend. in usib.
feudor. et in l. capitalium. §. famosos. ff. de
pœn. et in l. quisquis. C. ad l. Iuliam Maiestat.
et alij citati per Plazam in epitome delict.
d. cap. 21. num. 5. versic. iure tamen Cęsareo,
Marsil. in repetit. l. vnicę nume. 129. versic. et
adduci potest. C. de rapt. virgin. et in l. unius.
§. cogniturum. nume. 68. versic. et istis etiam
adde. ff. de quæstionib. et cons. 1. num. 6. cons.
127. nu. 16. et sequent. versic. ultimo pro hac
parte, Carer. in practic. crimin. §. sexto quęro
num. 33. versic. et proditor furca suspenditur
fol. 115. à tergò, Hieron. Gigas in tract. de cri
min. læsę Maiestat. tit. de proditorib. quęst. 6.
nume. 3. et 4. fol. mihi 380. et dictum supra
in vers. est autē homicidium proditorium.
415 Et in tantum hoc homicidium dicitur esse
enorme, et odiosum delictum, ut censeant a-
liqui, eum, qui conatus fuerit proditoriè ho
minem occidere, et ad actum exteriorē pro
ximum deuenerit, et uulnerauerit, etiamsi
mors sequuta non fuerit, pœna mortis pu-
niendum esse, ac si mors sequuta fuisset, ita
vt satis sit, quod delinquens ad actum omni-
nò proximum consumationi delicti processe
rit, & quidem ad vltimum actum, qui à delin
quente ipso agendus est ad perfectionem cri
minis, tametsi non fuerit sequuta mors, ita
sentit Igneus in l. 1. §. si dominus nume. 7. &
nume. 20. ff. ad Senatusconsult. Syllanianum,
quem refert, & sequitur Plaza d. cap. 21. nu.
4. versic. cæterum ilthæc sententia; Quod an
verum sit, infra dicetur, dum tractabitur de
homicidio cōmisso p̄ assassiniū, & p̄ uenenū.
416 Et proditorium homicidiū dici potest la-
trocinium, quia proditoriè occidere etiam
dicitur, qui non valentem resistere, & incau-
tum more latronum interficit, l. Diuus. ff. ad
l. Pompeiam de parricid. l. capitaliū. §. famo-
sos. ff. de pœn. cap. admonere. 33. quęst. 2. Mar
sil. in rubr. ff. ad l. Corneliam de sicar. sub nu.
5. & Gribald. d. tit. de proditorio homicidio
417 num. 9. qui etiam subiungit, quod latro di-
citur insidiator, siue hominum, prout in iure
nostro capitur, siue ferarum, pro quo addu-
cit carmen Virgilianum in XII. Aeneidos.

fixumq́ue latronis
Impauidus frangit telum,

418 Et est species proditionis necare aliquem
veneno, nam qui veneno interficitur, neque
resistere potest, neque tale facinus suspica-
tur, sed clam, & ex insidijs occiditur, & lon-
419 gè grauius crimen reputatur hominem ve-
neno occidere, quàm gladio interficere, l. 1.
C. de malefic. & mathematic. & l. codicillis,
ibi, sed & mihi deteriora fecit. ff. de legatis
secundo, secundum intellectum quorūdam,
420 quem ego non approbo, quia verè ille tex-
tus debet intelligi de violatione coniugalis
thori, vt dixi in meis resolutionibus crimi-
nalibus cent. 1. cas. 15. nume. 9. & cent. 3. casu
244. vbi latius de hoc egi, ita dicit Gribald.
d. tit. de proditorio homicidio nume. 10. &
tradit Marsil. in dicta Rub. ff. de sicar. num. 4.
vers. & scias etiam, vbi rationē allegat, quia
occidens veneno, proditoriè, & clam deli-
quit, & non potest fieri aliqua defensio ab ip
so recipiēte venenum, quod secus est à com-
muniter accidentibus in eo, qui gladio occi-
dit, quia ille, qui occiditur gladio, potest re-
sistere, & aliquam defensionem facere, ideò
magis dicitur delinquere veneficus, quàm si-
carius, & subdit num. 5. quod ideò uenenans
aliquem, dicitur eum proditoriè occidere,
quod ante eū voluerunt Bald. in l. nemò Cle-
ricus. C. de summa Trinit. & fide Catholica;
& in Auth. Item nulla Communitas. C. de e-
piscop. & cleric. & in cap. 1. quibus mod. feud.
ammittat. Andreas Barbat. cons. 70. num. 27.
vers. & etiam quia ex quo, vol. 4. Alex. consil.
145. nu. 5. & 6. vers. & ex his satis apparet lib.
7. & dicetur infra, vbi tractabitur de homi-
cidio commisso per venenum.
421 Et vnum singulare dictum, & perpetuò mē
ti tenendum dixit Gribald. d. titul. de prodi-
torio homicidio nu. 11. vers. est autem, quod
in hoc crimine, licèt nemini sit deneganda
defensio, sed audienda sit in iudicio rei excu
satio, iuxta notata in l. ut uim. ff. de iust. & iu-
re, tamen vbi constat de proditione, nulla
omninò reo conceditur defensio, vel excusa-
tio, quia vox proditoris audiēda non est, cap.
caueant 3. quæst. 9. Vnde Liuius elegāter di-
xit, Proditoribus nihil fidum esse debere, sed
422 à hoc verum non esse valde dubito, quia de-
fensiones nemini sunt denegandæ etiā Dia-
bolo, vt per Bart. in tract. quęstionis ventila-
tæ

te coram Domino Nostro Iesu Christo inter
Beatissimam Virginem Mariam ex vna parte, & Diabolum ex alia, & per Petr. Foller. in
practic. crim. in secunda parte secundę part,
principalis in verbo recipiātur defensiones
423 reorum, etiam in crimine læsę Maiestatis.
idem Foller. in eadem secunda part. secūdæ
part. in verbo, item quod commisit crimē lęsę Maiestatis sub nu 99. versic. & formata in-
424 quisitione, nec eis regulariter reus renunciare potest, vt habetur per glosam, & Doctores in l. pactum inter hęredē, ff. de pact. per
Marsil. in l. unius. §. cogniturum nu. 57. versic.
vltimo circa hanc materiā. ff. de quęstionib.
Foller. in pract. crimin in prima part. tertiæ
part. in verbo, & si confitebuntur nume. 72.
versic. octauo operatur, Marsil. consil. 16. nu.
25. & sequentib. vers. quinimò etiam, terminus enim ad faciendum defensiones omninò
425 dandus est Reo, nec defensio à Statuto, vel
Principe de iure naturali tolli potest, ut latè
tradit Marsil. in d. l. unius. §. cogniturum nu.
35. & quàm plurib sequentib uersic. nunc reuertor, & Infra, & cons. 16. nu. 19. & sequent.
versic. sexto moneor, cons. 25. nu. 51. & sequētib. uers. et talis defensio, cons. 81. nume. 5 et
seq. vers. et talis defensio, et nu. 89. uersic. et
426 ista maximè procedunt, et ad cap. caueant
3. qō. 9. responderi potest, quod loquitur de
sententia data contra aliquem, ad cuius notitiam non uenit peremptorium, quam uult
non ualere, nisi contra reum proditionis.
427 Et dicit Gribald. tit. de proditorio homicidio nu. 14 qđ crimē hoc frequēs, et peculiare legitur fuisse apud Reges Thracię, nā Po-
428 lymnestor Rex Thracū ita Polidorū Priami filiū in fidē, et custodiā receptum, cupiditate et auaritia ductus, crudeliter obtruncauit, ut extant illa Virg. carmina in 3. Aeneid.

Polidorum obtruncat, & auro
Vi potitur, quid non mortalia pectora cogis
Auri sacra fames?

Similiter, et Rhimotaces Thracię Rex tēpore
Romanorū, cū ab Antonio defecisset ad Augustū, solebat inter epulas Augusto societatē
suam, et amicitiam petulantius exprobrare, cui tandem offensus Octauianus dixit, se
proditionem quidem amare, sed proditores
non laudare, et subdit nu. 15. quatuor pracipuè pręcęteris famosos proditores fuisse, videlicet Laomedontem Troianorum Regem
Priami genitorem, qui Dijs fidem uiolauit,
Symonem Gręcum, qui Troianos prodidit,
Metium Albanum, de quo supra actum est,
qui Romanos conabatur seducere, et omniū
Maximum Iudam Iscariotem, qui Dominū
Nostrum Iesum Christum prodidit, qui quidem Iudas, ut textatur Officina Textoris de
ijs, qui sibi mortem varijs modis consciuerunt, aut se alijs cōmiserunt occidendos fol
121. cum omnipotentem Deum Iudeis prodidisset, et exili pecunia expofuisset venalē,
tandem ad se rediens, et sceleris perpendēs
granitatem, desperata venia, quę tamē Proditi summa clemētia sperari poterat, ad laqueum properauit, & notissimo Diuinę vltionis argumento medius crepuit, & ibidem refert Herodem Regem Iudæę Antipatri filiū
post interfectos Alexandrum, Aristobolum,
& Antipatrum filios, & trucidatos item innocentes ad intercipiendum sacrum Virginis Partum, vermibus ad extremū toto corpore scatentibus mortem sibi consciuisse, qđ
Diuina vltione factum esse non ambigitur,
dicit etiam Pontium Pilatum patria Lugdunensem nefariè in Christum sententię meritas dedisse pœnas, sibique mortem intulisse,
de quo leguntur infrascripta carmina,

Tam tibi sit mitis Ponti Pilate Megera,
Tamque tua moneant lacryma Plutona ferocem,
Quam merito perijt fato te Iudice Christus.

429 Proditionis autem triplicem esse speciem
docet Gribald. d. tit. de proditorio homicidio nu. 16. & seq.
Prima species est, quādo quis prodit Patriam,
Principem, vel Rempublicam, qui summus
gradus est prodirionis, vt legitur de Nicea
Pyrrhi Regis Medico, qui vt pecuniam à Romanis acciperet, Regem estinguere veneno
voluit, qui, vt sunt generosi, Regem ipsum,
vt sibi caueret, admonuerunt, & de Tarpeia
Virgine, quę cupiditati iocalium, & armillorum Gallis Capitolium prodidit, quæ dignā
facinore mercedem retulit, nam armillis op-
430 pressa perijt, & istud est crimen læsæ Maiestatis, si proditor est subditus, ut per Gigantem in tract. de crimine lęsæ Maiestat. titul.
qualiter, & à quibus crimen lęsę Maiestatis
committatur quæst. 13. nu. 1. & quæst. 24. nu.
2. & sequent. versic. contrariam partem, & q.
60. per totam, q. 61. nu. 1. & seq. & tit. de proditorib. qō. 9. num. 2. & 3. & 6. & iste proditor
Patrię, Principis, vel Reipnblicę dicitur proditor Dei, vt dicit Gigas d. titul. de proditorib. q. 1. nu. 15. vers. & si cupis, & q. 8. nume. 5.
vers. facit, quia Principis proditor,
431 Secunda species est, quando quis prodit
priuatum hominem, cui tamen fidem, & pietatem debebat ostendere, putà si filius patrem, seruus Dominum, propinquus propinquum per insidias extinguat, l. fi. C. de delatorib. lib. 10. l. fi. ff. de iust. & iur & l. Diuus ad
legem Pompeiam de parricidijs.
432 Tertia species est, quādo quis extraneum
in fidem suam receptum occidit, nā & is contra fidem datam facit, & promissioni factæ
contrauenit, meritoque prodiroriè agere dicitur, ad quod probandum ipse allego id, qđ
eleganter voluit Angel. in l. 1. §. non fuit num.
433 3. vers. quid autem. ff. de dolo, dicens, quod
si post pacem factam cum bānito, paciscens
occidat bannitum, non tenetur de homicidio, ex quo bānitus erat hostis Ciuitatis suę,
& quia occidens quodammodo est exequu-

tor iustitiæ, & quod ita fuit iudicatum Florẽ-
tię, & hoc intelligit esse verum, si talis ban-
nitus, vt hostis contra Ciuitatem veniebat
tempore, quo fuit occisus, nam tunc illum e-
tiam patri, & descendentibus occidere lice-
bat, l. minimè. ff. de religios. & sumptib. fu-
ner. postea dicit, quod opinio Iacobi de A-
434 retio, qui contrarium tenuit, est vera, quia
non omne, quod licet, honestum est, & quia
proditoriè eum occidit, & cum promisisset,
& iurasset eum non offendere, & pacẽ fecis-
set, ratione inhonestatis puniendus est, alle-
gat l. proditores. ff. de re militar. & in l. fi. C.
de delatorib. & Angelum sequuti sunt Alex.
consl. 13. sub nu. 8. post vers. quarto præsuppo
no lib. 6. Gigas d. tit. de proditorib. q. 1. nu. 8.
vers. octauo proditores
435 Et huius tertiæ speciei tres dari possunt ca
sus secundum Gribaldum d titul. de prodito
rio homicidio nu. 19. & seq.

Primus, quando quis fidei suę commendatum
occidit, ut supra dictum est de Polymnesto-
re Rege Thracię, qui Polidorum filiũ Pria-
mi in fidem, & custodiam receptum, cupidi-
tate, & auaritia ductus, crudeliter obtrun-
cauit, Item si Tutor Pupillum, Curator adul
tum, vel Amicus amicum ad epulas inuita-
tum occidit, quę etiam perfidia dicitur.

Secundus casus est, quando quis pecunia cor-
ruptus, incautum, et nihil suspicantem alie-
no nomine ex insidijs aliquem occidit, et di-
citur hic delinquens assassinus vocabulo sci-
licet barbaro, vulgato tamen, de quo est tex.
in cap. pro humani, de homicid. lib. 6. et pau
lò inferius suo loco Nos, Deo Dante, age-
mus, loquentes de homicidio commisso per
assassinium.

Tertius est, quando quis nomine proprio ho-
minem incautum, neque resistere uolentem,
cui infensus est, non prouocatus dolosè, et
crudeliter occidit, et dicitur latrocinium, ut
est casus in cap. admonete 33. quęst. 2 et in l.
436 Diuus. ff. de parricidijs, et isti tres casus a-
deò sunt detestabiles, vt nullo iuris benefi-
cio gaudeant, neque Ecclesiarum immuni-
tate fruantur, cap. 1. de homicidio, et cap. in
ter alia, de immunitate Eccles. et diximus
supra in uers. et qui proditoriè.

Nec obstare potest, quod immò proditores, de
quibus in hoc ultimo casu, iuris priuilegijs,
et Ecclesiarum immunitate gaudere debe-
ant, quia iura allegata uidentur compræhẽ-
dere assassinos, publicos aggressores, et no-
437 cturnos agrorum depopulatores, et in pœ
nalibus non fit extensio, etiam ex maiorita-
te rationis, vt per Doctores in Auth. quas a-
ctiones. C. de sacrosanct. eccl. et in l. tàm his.
§. 1. ff. de donat. causa mortis, et notatur etiã
in cap. cum expediat, de elect. lib. 6. et tradit
Imol. in loco statim citando, licet contrariũ
uelit. Mathesilan. in tract. de interpr. extens.
nu. 45. et seq. uers. in alijs verò casibus.

438 Quia respondetur, quod ius commune di-
sponit omnem homicidã dolosum indistin-
ctè, & sine venia puniendum esse, sed immu-
nitatem ex priuilegijs Ecclesijs datam com-
439 munem regulam limitare, & in limitato-
rijs ex identitate rationis licitam esse exten-
sionem, Ioann. de Imola in l. de viro. §. si verò,
lecto cum lege, dotalem num. 11. & plurib. se
quentib. versic. circa secundum articulum. ff.
solut. matrimon. Mathesilan. in d. tract. de
interpretat. extensiua nume. 35. & pluribus
sequentibus versic. aut iura limitatiua, ut
infra.

440 Queritur etiam si aliquis accusatus fuerit
de homicidio proditorio, & accusator tantũ
probauerit homicidium absque proditionis
qualitate, an Reus debeat condẽnari in pœ-
nam homicidij, an verò absolui, & dicit Gri-
bald. d. tit. de prodit. homicid. num. 27. & 28.
vers. quęritur quoque, quod non poterit con-
441 demnari, sed debebit absolui, quia etiam
in criminalibus deducens qualitatem facti,
non probata qualitate succumbit, ut est cõ-
munis opinio Doctorum in l. 2. C. de proba-
tionib. secundum Roman. consl. 110. in toto,
442 quæ conclusio de plano procedit in accu-
satione, secus in inquisitione, in qua sola fa-
cti veritas inspicitur, ut ex officio delicta pu-
niantur, l. ita vulneratus. ff. ad l. Aquiliam, ne
que inquisitio in omnibus succedit in locum
accusationis, prout notatur in cap. qualiter
& quando il primo de accusationib.
443 Tu autem in hoc proposito dicas latius,
quod si qualitas negata nullo modo proba-
tur, sed factum simplex sine qualitate con-
stat, tunc si talis qualitas facit cessare propo
sitam actionem, seu accusationem, vel inqui
sitionem, vel si non facit cessare, saltem alte
rat factu, seu crimen, & facit illud esse aliud
factum, non potest sequi condemnatio Rei,
sed debet sequi absolutio, si verò talis quali
tas non facit cessare propositam actionem,
nec alterat factum, ex eodem processu sequi
potest condemnatio, aduertẽdo tamẽ, quod
si effectus condemnationis est diuersus pro-
pter illã qualitatem, quia pœna est maior,
debet fieri detractio illius qualitatis pendẽ-
te iudicio, aliàs non posset sequi condemna-
tio, ista est doctrina Bart. in l. denuntiasse in
§. quid tamen sub nu. 2. in sua magistrali di-
stinctione. ff. de adulter. quam sequuntur Ro-
man. dicens communem d. consl. 110. in toto,
& consl. 167. sub nu. 8. & 9. Corne. consil. 197.
nu. 7. & seq. lib. 2. & consl. 33. nu. 17. & 18. lib.
4. qui pariter communem dicit Marsil. in l.
si quis ne questio nu. 130. cum plurib. sequen
tib. ff. de quæstionib. & in pract. crim. §. quo-
niam nu. 52. & multis sequent. & consl. 7. num.
60. & quam plurib. sequentib. vers. nam qua-
litas deducta in accusatione, vel inquisitio-
ne, consl. 48. nu. 16. & sequent. uers. immo non
solum, consl. 57. nu. 18. post vers. cum ergo hoc

non sit probatum, & cons.96.nu 5. versic. ad
prædicta etiam faciunt Ioann.de Anan. in c.
continentiam nu. 5.extra de clerie.percussore,
Angel. in tract. de malefic. in verbo, Qui
Dominus Iudex il secondo nu. 7. & 17. Guido
papę decis.553.nu.1. & 2. Blanc.in pract.
crim. in §.visis inditijs num.76. & plurib. sequentib.
fol,50. Clar.in pract.crim.quæst.12.
num.14.versic.sed quid si accusator,et quest.
66.nu.4.vers.sed quid si pro parte, Bartol.in
l.quid ergo.§ pœna grauior num.15.vers.sumus
expediti. ff. de his qui notant. infam. &
ibidem Bald in prima lectura nu.8.uers. iuxta
prędicta, & in repetit.nu.10.11.12.13.14.
uers.iuxta hoc, et in l.etsi seuerior nume.29.
versic.sexto iuxta hoc qneritur. C. ex quibus
caus.infam. irroget. Florian. pulchrè in l. in
delictis.§.si detracta nu.10.versic.extra glos.
facit. ff. de noxalib. actionib. Salycet. in l.2.
num.3. & 4 versic. ex prędictis glosis formo
vnam quæstionem quotidianam .C. ad l.Iuliã
de vi public.et priuat.et ipse dixi in meis
resolutionibus criminalib.cent.1.eas.56. nu.
80.vers.an autem si qualitas.
444 Sed quicquid sit de iure, hoc non seruatur
de consuetudine, sed Reus indistinctè condemnatur
de eo, quod est confessus,vel conuictus,
qualitate proposita nõ probata,quęcumque
ea sit, de qua consuetudine, et Curiarum
obseruantia attestantur Guido Papę
d.decis.553 ante finem, Corn.d.cons. 33.nu.
18. & 19.lib. 4. Blanc.in d.§.visis inditijs nu.
87.et multis sequentib. fol.51. Clar. in locis
infra statim citandis, et supra relatis, et ante
istos Bald. post longam ad partes disputationem
nu.3.et plurib.sequent.in l.2. C.de
probationib. Ioann.de Anan.in cap. continẽtiam
nu.5.de clerico percussor. maximè stantibus
clausulis salutaribus apponi solitis in
ipsis accusationibus, et inquisitionibus, ut
prefati Doctores considerant, quinimò non
desunt, qui velint etiã de Iure hoc fieri posse,
ut latè tradunt Alberic.de Rosat.in tract.
de statut.lib.2.quest 44.Blanc.in loco citato,
Gomez.in commẽt.variar. resolution. tomo
3.cap. 11.qualiter formetur accusatio sub
nume.6.post quartam limitationem, versic.
sed his non obstantibus, et sub num. 3. circa
medium vers.sed his non obstantibus, in quibus
locis latissimè loquitur,et ita tenendum,
et seruandum ait, siue qualitas consistat in
loco, uel tempore, siue in circumstantia aggrauante,
et siue delictum sit reiterabile, siue
non, quod approbat Additionarius ad
eum in vtroque loco, maximè stãtibus clausulis,
quę hodie libellis addi,et inseri solent,
et dicit Alex.in l.eum qui sub num.5.post me
445 dium de iur. iurand. quod in homicidio,
vel alio delicto non reiterabili confitens se
illud commisisse, licèt alio loco, uel tempore,
quam dicatur in accusatione,vel inquisitione,
debet ex illa confessione puniri,prout
etiã voluit Angel.in tract.de malefic. in verbo,
comparent dicti inquisiti,& partim negant
post princ.sub nume. 1. qui etiã postea
sub eod.nume.ad finem vers. si autem confiteatur
factum, idem dicit magis generaliter
in alijs casibus, idem tenet Augustin.de Arimin.
in additionib. ad ipsũ Angel.in d.tract.
de malefic.in verbo, Qui Dominus Iudex il
secondo num.9.versic.prima erat, Idem habetur
per Florian.in d.l.in delictis.§.si detracta
sub nume.11.versic.item aduerte.ff.de noxalib.
actionib.vbi dicit, quod de consuetudine
seruari videtur, qđ semper feratur sententia
cõdemnatoria de simplici maleficio,
446 qualitate ei adiuncta nõ probata, nam de
cõsuetudine accusans non vnam legem proponit,
sed omnem, dum dicit, peto eum puniri
secundum formam iuris,& Statutorum,
quia talis libellus de consuetudine procedit
secundum glosam ordinariam in l. Senatus.
447 ff. de accusationib. Idem est in inquisitione,
in qua deducta non videntur deduci connexè,
idest, qđ oporteat omnia probari, sed
diuisim propter illam communem clausulã,
super quibus omnibus. & singulis intẽdit D.
Potestas inquirere voluntatem quæ est diuisiua,
vnde sufficit alterum probari, Paul tamen
de Castro in l si commu nem fundum. §.
fin.nume.3.& sequent. ff quemadmod.serut.
448 amit.videtur aliud dicere, nam si fit accusatio,
vel inquisitio de crimine tanquàm cõmisso
tali tempore, vel loco, & probetur de
alio tempore, vel de alio loco, inquit, quod
debet sequi absolutio, quia nõ est probatum
crimen intentatum,& debet de nouo accusari,
si autem fit accusatio,vel formetur inquisitio
de percussione cum sanguinis effusione,
& probatum sit de simplici percussione, non
debet sequi absolutio, sed condemnatio de
simplici percussione, quia tunc est secũdum
449 plus, & minus, & illud,quod differt secundum
plus, & minus, non dicitur differre in
substantia, l.fin.ff.de fund instruct. & instrumen.legato,
sed posset responderi ad rationem
Paul.de Castr.non obstare, quod diuersitas
temporis,vel loci inducat diuersitatem
delicti, adeò quod non videatur probatum
delictum contentum, & appositum in accusatione,
vel inquisitione, quod non videtur
probatum aliud delictum, sed illudmet, qđ
est propositum,licet erratum sit in tempore,
vel loco, de quo errore apertè cõstat ex pro-
450 cessatis, vltrà quod in actibus hominum
nunquam præsumitur pluralitas,l.omnium .
C.de testament.& l.fin.C.de reb.credit.& utrobique
glos.& Doctores, & propterea dicit
Clar.d.quęst.12.sub num.14.post vers. sed
quid si accusator, quod illa communis opinio
de absolutione Rei nõ probata qualitate
deducta in accusatione, vel inquisitione
nunquam sibi placuit, & credit, quod cum
magna difficultate posset sustineri in practi-

ea, nisi qualitas diei esset de substantia delicti, putà, quia adesset statutum disponens, quod tali die aliquid non fieret, vel huiusmodi, tunc enim proculdubio debet probari dies, adhoc vt Reus posit de ipso facto, tāquàm de delicto, puniri, sed si factum, quod proponitur, esset ita delictum vno die, sicut in alio, non crederet, probato delicto, licèt dies expressus nō probaretur, reum esse absoluendum, quia solent in libello accusatorio, & in inquisitione apponi ille clausulę salutares, super quibus omnibus, & singulis &c. & non se adstringendo &c. quæ saluant, & substinent accusationem, & inquisitionē, & processum, etiamsi non sit probata qualitas in accusatione deducta, modò de crimine constet, Idem repetit in substantia idem Clar. d. quæst. 66. sub nume. 4. post versic. sed
451 quid si pro parte probatū sit, ubi amplius dicit, quod, quicquid sit de iure, contrarium seruatur de cōsuetudine, vt scilicet Reus nō probata qualitate condemnetur de principali delicto, de quo est confessus, vel conuictus, & testatur, se ita plurièś seruari uidisse, à qua obseruantia minimè recedēdum esset in practica, & ipse dixi cas. 56. nume. 81. vers. tamen quicquid sit de iure.

452 Quid autem sit in puncto iuris ècontra, quādo scilicet in accusatione, uel inquisitione est deductum delictum simplex, & in processu probatum est qualificatum, an scilicet, tunc Reus sit absoluendus, an verò condemnandus de delicto qualificato probato, est magna quęstio, in qua concluditur, qđ Reus non posit de iure condemnari in aliquo in illa instantia, sed sit absoluendus, quādo proceditur per accusationem, secus autē si per inquisitionem, quia tunc sequitur condemnatio de facto simplici non qualificato, secūdum Bart. in cons. 217. nume. 5. & seq. lib. 1. Sed quod & in accusatione sit idem, & in ea etiam sequatur condemnatio de simplici facto, concludit Angel. in tract. de malefic. in verbo, Qui Dominus Iudex il secondo num. 4. versic. quid si sine qualitate, & ibi August. de Arimin. in additionibus dicit, quod si per confessionem rei constaret de qualitate, posset sequi condemnatio de delicto sic qualificato, & non deducto in petitione, ut ibi num. 5. 6. 10. 11. 12. 13. & 14. & si fieret additio ad accusationem, vel inquisitionem, pendente iudicio, cessaret omnis disputatio, quia tunc sine dubio posset sequi condemnatio super addita qualitate, secūdum notata per Bart. in l. denuntiasse. §. quid tamen. ff. de adulter. & latè ponit Angel. in dicto verbo, Qui Dominus Iudex il secondo in princ. num. 1. 2. & 3. ubi alios idem tenentes allegat, licet, & nō reformata inquisitione, uel accusatione, et non addita qualitate, sequi posit cōdemnatio secūdum probationem factam in processu, et maximè stantibus clausulis apponi solitis in fine accusationis, vel inquisitionis, vt latissimè probaui in meis resolutionibus criminalibus cent. 2. casu 173. per totum, et ad ibi dicta me remitto.

453 Sed quęritur in casu de quo supra in vers. Quæritur etiam si aliquis, an cum deducto homicidio proditorio, et probato homicidio tantùm sine qualitate proditionis, sequi debeat absolutoria de iure, an secuta dicta assolutoria propter qualitatem adiectā non probatam, posit de nouo Reus iterum accusari detracta illa qualitate proditionis, in qua re Bart. in d. l. denuntiasse. §. quid tamen num. 6. versic. quæro si absolutoria. ff. ad l. Iuliam de adulter. distinguit, quod aut absolutio rei est sequuta super facto, quia factum non erat probatum, et tunc de nouo non potest accusari propter illam qualitatem, l. si quis cum totam. §. si ancillam, et l. egi. ff. de exceptio. rei iudicat. sed si propter illam qualitatem tātum sequuta fuisset absolutio,
454 cum factum esset de se uerum, tunc si quidem aliquis conuenitur ex delicto alterius, non poterit iterum accusari, l. In delictis. §. si detracta. ff. de noxalib. actionib. sed si conuenitur ex proprio delicto, tunc bene potest iterum de illo facto accusari, l. habeat, in princ. ff. de institutor. act. et l. 1. §. 1. ff. si familia furt. fecisse dicat. et istam distinctionem Bartoli sequitur Angel. in tract. de malefic. in verbo, Qui Dominus Iudex il secondo nu. 15. versic. quęro quid si per additionem, sed de hoc non curo vlterius agere, cum si nō de iure, saltem ex generali consuetudine non debeat sequi absolutoria, sed cōdemnatoria de simplici homicidio non probata qualitate proditionis, vt latè ostendi supra in vers. sed quicquid sit de iure.

455 An autem in casu contrario, quando deductum est simplex homicidium, & probatum est homicidium proditorium, & sic qualificatum, quo casu de iure debet sequi absolutoria, vel condemnatoria super facto simplici, per ea, quæ dixi supra in versic. quid autē sit in puncto iuris èconträ, stante quod qualitas in primo iudicio non fuit proposita, possit reus propter illam qualitatem de nouo accusari, Bartol. in d. l. denuntiasse. §. quid tamen num. 7. vers. vlterius quæro, dicit, quod potest de nouo accusari, si ex primo iudicio super facto simplici esset sequuta condemnatio, vt
456 dixit in l. Senatus. ff. de accusationib. Sed si in primo iudicio esset sequuta absolutio, si quidem ista qualitas, quæ de nouo sit, alterat delictum, tunc sine dubio potest accusari de nouo, quia alia res est, & aliud crimē, l. cum quęritur. ff. de except. rei iudic. sed si non alterat delictum, sed alterat accusationē, seù condemnationem, & tunc aut fuit sequuta absolutio, quia non factum, & non potest de nouo accusari, aut fuit sequuta absolutio, qa illa qualitas, quę fuit necessaria nō fuit proposita,

posita,

posita, & tunc potest de nouo accusari, l. habebat in princ. ff. de institutor. act. & l. 1. §. t.
457 ff. si familia furt. fecisse dicat. nisi ex delicto alterius quis conueniatur, quia tunc non potest de nouo accusari, l. in delictis. §. si detracta. ff. de noxalib. actionib. & Bartol. sequitur Angelus de Aret. in dicto verbo, Qui Dominus Iudex il secondo nume. 16. vers. quid si in prima accusatione, sed nec de hoc vlterius disputandum est, cum ostenderim posse sequi cōdemnationem de facto qualificato, licet non deducto, iuxta probationem factā in processu, vt supra in vers. quid autem sit in puncto iuris, & satis latè in meis resolutionibus criminalibus cent. 2. cas. 173. vbi uidedum est, Adeò quod non est opus videre an posit de nouo reus accusari, cū in prima instantia posit condemnari, etiam quod qualitas non sit deducta in accusatione, vel inquisitione, dummodo de ea constet in processu.
458 Sciēdum est autem, quod proditio expressè, & in specie committitur contra expres-
459 sam fidem alicui datam, quæ etiā hosti seruanda est, l. 5. ff. de capt. & postlimin. reuers. Marsil. cons. 9. nu. 24. versic. quinimò nedum, cons. 32. nume. 28. vers. quo autem, cons. 106. nume. 20. versic. patet ergo, Dec. in l. ea est natura in fin. ff. de regul. iur. & ita in puncto tradit Gigas in tract. de crim. læsæ Maiestat. titul. de proditorib. quęst. 1. nume. 8. versic. octauo proditores dicuntur, & dictum est supra, largè verò, & minus propriè proditio committitur etiam contra fidem tacitam, quæ in ratione humanę societatis consistit,
460 per quam homo homini prodesse, non verò insidiari debet, l. vt vim. ff. de iust. & iure, atque ideò, qui hominem non prouocātem, neque tale quid suspicantem dolo occidit, fidem illam tacitam, & generalem humanæ societatis violare censetur, secundum Gribald. d. titul. de proditor. homicidio num. 29. versic. & notandum est, qui inquit perpetuò hoc esse obseruandum, & supra tactum fuit, facit Gigas d. tit. de prodirorib. qō. 1. sub nu.
461 2. vbi, quod proditor dicitur, qui proximum circumuenit, & cum callidè seducit, vt illum in periculū trahat, & qui fraterna discordia infectus iura charitatis, & veritatis spernit, quod & antea voluit Lucas de Penn. in l. fi. in verbo proditorum. C. de delatorib. lib. 10. & dicit Afflict. decis. 265. nu. 64. quod dicitur tunc proditoriè quis occidere, quando sine diffidatione occidit, licèt postea nu. 65. subdat, quod proditoriè dicor facere, quādo fingo me amicum tuum, & tracto te, vt inimicum, & sic vnum ostendo in animo,
462 & aliud in corpore, plus enim cōsideratur animus, quam factum, & quod ideò benè dicebat Bald. in l. athletas. §. calumniator. ff. de his, qui not. infam. quod partialis consideratur ex animo, & non ex loco, & allegat, quod dicitur in Psalmo 71. ore suo bene dicebat, corde verò maledicebat, & nume. 66. dicit, quod & Iudas animo erat cum Iudeis, & corpore cum Iesu Christo Saluatore Nostro, & Omnipotenti Deo, & prefatum dictum principale Afflicti sequutus fuit Gigas dicto tit. de proditorib. quęst. 1. nume. 16. versic. proditoriè autem, & facit Lucas de Penn. in d. l. fi.
463 in verbo proditorum col 2 vers. item nota, vbi dicit, quod proditor insigna fidelitatis ostendit, suauia, & dulcia verba profert, amplexatur, applaudit, blande ridet, maxima pollicetur, obtestatur Deum, sub pacis fœdere osculatur, ad iurandum est pronus, libenter adulatur, quod esca proditionis, saporosa vina propinat, & præparat eibaria delica-
464 ta, & quod crudelia, & mortifera sunt iacula proditorum, vix enim erit, aut nunquā qui posit sibi ab illorum ictibus præcauere, Vnde dicitur in psalmo 64. molliti sunt sermones eius super oleum, et ipsi sunt iacula, vt propterea proditorem quātum possumus cauere debemus, ne per vnū plurimi fluctue-
465 mus, nā plus nocet lingua adulatoris, quā manus interfectoris.
466 Vltimo notandum est, quod proditio quādoque etiam in bonam partē accipi potest, et laudabilis, et commendabilis est, quando scilicet per eam zelo publicę vtilitatis malitia priuatorum detegitur, vt est text. notabilis in l. vnica, in illis verbis, proditor studiosus, et diligens dominium consequatur. C. de mendicantib. validis lib. 11. vbi Lucas de Pēna colum. 2. in verbo proditor, exponit, idest, nuntiator, aliàs est manifestator, aliàs accusator, Gribald d. titul. de proditorio homicidio nume. 30. versic. pretermittendum tamen
467 non est, vbi subdit num 31. et 32. quod omnis actus humanus à fine, et intentione iudi-
468 catur, et omne maleficiū voluntate, et proposito distinguitur, l. verum, et l. qui iniurię. ff. de furt. l. quod Reipublicę. ff. de iniur. l. 3. §. si quis dolo, et ibi glos. ff. de tabulis exhibēd. l. 1. C. de sicarijs, et l. 1. §. Diuus Adrianus. ff. eod tit. Marsil. cons. 25. num. 4 versic premitto etiam, cons. 26. nume. 8. versic voluntas enim, cons. 35. sub nume. 10 versic. pro quibus facit, cons. 40. num. 19. versic. voluntas enim, cons. 53. nu. 18. eod. vers. uoluntas enim, cons. 77. nume. 2. post vers. sed predictis non obstātibus, cons. 91. nume. 7. versic. nam uoluntas, cons. 96. nume. 1. cons. 103. nume. 3. uers. secundo hoc patet, et cons. 124. nume. 11. uers. sed cum ex promissione, et plurima sunt facta indifferentia, quę ex circunstantijs determinantur, bonaque, aut mala ex accidenti cēsentur, l. aut facta §. causa, et §. qualitate, ibi, non enim plaga reprēsentat cōtumeliam. ff.
469 de pœn. cuius quoque generis proditio est, quę, si honestam causam legitimum finem, et probabilem habeat, laudabilis actus censetur, ut patet in exemplo Iudit, quæ Olopher

ttij Fontanelli de Ciuitate Liccij, dum esset
Vicarius generalis apud Hydrontem, Carer.
in d.5. circa igitur tertium nume.21. & sequ.
versic. nec tamen, quod Clar. vbi supra non
477 approbat, quia cum esset occisus in terri-
torio Christianorum, & à communiter con-
tingentibus, infideles non sint soliti inter
Christianos conuersari, qui in Territorio
Christianorum reperitur, habendus est pro
Christiano, præsertim in hoc tam graui deli-
cto, in quo non est super huiusmodi subtili-
tatibus insistendum, fatetur tamen, quod vbi
probaretur occisum fuisse infidelem, tunc v-
tique esse locum absolutioni ab hoc crimine
assassinij; quia verè illud capitulum requirit
hanc qualitatem in illis verbis, quemquam
Christianorum per prędictos Assasinos in-
terfici fecerit, vel etiam mādauerit, & repe-
rio ego, quod Felyn. in cap. inquisitionis nu.
6. versic. & illud, quod dicitur de accusatio-
478 nibus, ex eo quod minus peccatum est, oc-
cidere paganum, quàm christianum, dubi-
tat de dicta opinione Ioannis Andreę, licèt
aliter non examinet, quia locus non videba-
tur congruus, & dicit Afflict. in d. constitut.
damna clandestina nume.68. versic. sed quę-
ro, quod in dubio, si non probetur, quod sit
Iudeus, vel Christianus, si dubitatur de ba-
ptismo viuentis, nō præsumitur baptismus,
si verò dubitatur de baptismo mortui, præsu
mitur baptizatus, & sic occisus præsumitur
479 in dubio Christianus, dicit etiam, quod cū
pro maiori parte sint Christiani in Dictione
Christianorum, repertus homo occisus, præ-
sumitur Christianus, nisi probetur, quod fue-
rit Iudeus, vel Saracenus per euidentissimā
probationem, quia habet præsumptionem
contra se, & nume.69. saluat dictum Ioannis
Andreæ volentis in casu dicti cap. primi de
homicid. in 6. probari, quod occisus fuerit
Christianus, quia dicit hoc esse verum, sed
in casu illius constitutionis diuersum esse,
quia clarum est, quod si reperitur homo oc-
cisus in Territorio Christianorum, pręsuma-
480 tur, quod sit Christianus, sicut præsumitur
monialis, quæ inter moniales inuenitur, &
quia constitutio illa prius loquitur de Chri-
stiano occiso, secundo de Iudeo occiso, vnde
si reperitur homo occisus, & nesciatur, an sit
Iudeus, vel Christianus, intelligitur de eo,
quod per prius fuit dictum, quod sit Christia
481 nus, quia quoties aliquid dicitur de duo-
bus, de vno per prius, & de altero per poste-
rius simpliciter sumptum, intelligitur de eo,
de quo per prius, & isto modo non contradi-
cit dictum Ioannis Andreę secundum eum,
& quod in dubio interpretandum sit, quod
occisus sit Christianus, & non infidelis tenet
Decian. d.c.30. nu.10. vers. certum est, & si ca-
sus eueniret, credo, quod in Terris Christia-
norum non obtineretur opinio Ioannis An-
dreæ, sed præualeret sententia Clari.

482 Et assassinus multum differt à Pyrata, qui
non dicitur assassinus maritimus, nec in eo
locum habet dispositio d. cap.1. de homicid.
lib.6. quia loquitur in eo, qui precio accep-
483 to, aliquem occidit, & inter eum, & Pyra-
tam multæ sunt differentiæ.
Prima est, quia Pyrata non est ipso iure excom
municatus, cap.3. extra de rapt. assassinus sic,
d.c.1. de homicid. in 6.
484 Secunda est; quia assassinus principaliter
seruit in personas, Pyrata verò principaliter
in res, & bona, & si posset res habere absque
occisione personę, libenter faceret, & precio
redemptionis contentus est, vnde apparet,
quod execrabilior est Assassinus Pyrata, arg.
l. Iustissimè. ff. de ędilit. edict.
485 Tertia est, quia Pyrata transcurrit mare,
quod nemini subijcitur, & iure gentium com
mune est, vt dicit Bald. in Rub. ff de rer. diui-
sion. assassinus verò delinquit in Terra subdi
486 ta alijs, & contra leges Territorij, vnde mi
nus deliquit, qui in Mare deliquit, quàm qui
in Terra.
487 Quarta est, quia Assassinus ex insidijs, &
ex tuto occidit, Pyrata verò certat, & in
maiori periculo se ponit, vnde mitius pu-
nitur.
488 Quinta est, quia nemo est, tam immanis,
qui tolleret assasinos, & tamē Pyratę, dum-
modo non sint hostes, tollerantur etiam à
Principibus, Ex quibus rationibus longiori
calamo deductis, ita concludit Alciat. cons.
11. pro more meo in primo dubio lib.1 vbi
489 etiam dicit, quod cum ex communi vsu lo-
quendi, aliter vnum appellemus, aliter a-
lium, apparent, quod habentur pro diuer-
sis, l. si idem. C. de Codicillis, & dispositio d.
490 cap. primi, quę est pœnalis, in vno loquēs,
non debet ad alium trahi, & respondet ad
fundamenta facientia in contrarium.
491 Nec potest dici assassinus, qui recipit man
datum ad occidēdum, quem occidit sub spe
Equi, quem existimabat fore, vt sibi donare-
tur à mandante, quia requiritur, quod inter-
ueniat precium, quod propriè refertur ad
pecuniam, l. fin. C. de prædijs Curialium lib.
10. & quod propter precium suscipiat man-
datum de occidendo hominem, vt consulen-
do determinauit Bald. cons.383. Bectonus de
Ceuo lib.5. quod est repetitum cons.98. lib.1.
quem sequitur Alciat. d. cons.11. nu.14. vers.
melius facit, & num.17. versic. non obstat lib.
1. Gabriel d. conclus.1. nume.39. versic. tertio
nota, Grammatic. vot.11. num.19. post vers.
& tamen si rectè consideretur, & in consil.1.
posito post decisiones eiusdem num.59. vers.
& circumscriptis præmissis, Bossius in pra-
ctic. crimin. titul. de mandar. ad homicid. nu.
14. versic. & dicuntur, & num.35. versic. & te-
492 xtus, sed & si dictum est de pecunia, satis
tamen erit, quod quælibet alia res data fue-
rit, & propter eam susceptum fuerit manda-
tum

sinio, scilicet, vbi fidelis ab infidele data pe-
cunia occideretur, mandans punitur etiam
non sequuto effectu, per tex. in d.cap.1.quod
si loquamur de assassinio interpretato, idest,
quàdo quis conduxit operas Christiani pe-
cunia ad occidendum Christianum, si nõ se-
quutus sit effectus, non erit puniendus pœna
ordinaria, si is, cui mandatum est, non deue
nit ad actum proximum morti, sed valde re-
motum, quod si deuenisset ad proximum a-
ctum, adeò quod per eum nullo modo stetis-
set, quin consumeretur, sed fortuito casu oc-
cidendus euasit, tunc sicut mandatarius pœ-
na ordinaria esset puniendus, ita, & man-
dans, & propterea dicit hoc totum residere
in arbitrio Iudicis, qui poterit punire cona-
tum, & morte, & mitiori pœna, si voluerit, &
quò ad mandatarium concludit, quod, si de-
uenit ad actum proximum consumationi, ef-
fectus punitur pœna ordinaria, aliàs verò
extraordinariè, Clar. autem in §. assassinium
num.7.versic.scias etiam videtur velle, quod
in mandatario sit locus pœnę mortis, etiam
quod mors offensi non sit sequuta, licèt fa-
teatur vidisse per Senatum diuersimodè iu-
dicari, & quandoque pœnam ordinariã im-
poni, quandoque extraordinariam, existi-
mans tandem hoc Iudicis arbitrio relinquẽ
dum, & dicit Afflict.lib.1.Cõstit.Regni Rub.
12. de percussione illicita cum armis in con-
stit. si quis aliquem sub nume.16. vers. & est
504 sciendum, quod licet delictum inceptum,
& non perfectum non puniatur tanquam cõ
summatum, tamen fallit in assassino, qui per
pecuniam sibi datam, vt hominem occide-
ret, si deuenit ad actum proximum, punitur
ac si homicidium commisisset, sicut contin-
git diebus elapsis in quodam assassino, qui
traxit dardum cũ balista, & dedit in arcio-
ne equi, & non percussit hominem, quia iste
punitur, ac si occidisset, per cap.1.de homi-
cid. lib.6. & inquit sic vidisse determinatũ,
& postea exequutum, quia contra istos assas-
sinos semper solet pœna augeri, idem cõclu-
dit Grammatic. voto 9. qui & ipse loquitur
in mandatario, cui imponendam esse pœ-
nam mortis, etiam quod sequutum non fue-
rit homicidium, licet deuentum fuerit ad a-
ctum proximum, & percussionem, cõcordat
Capic.decis. Neapolitan.175. referens fuisse
suspensum mandatarium, qui suscepto man-
dato de occidendo sub promissione cuiusdã
vineæ quendam hominem, illum percussit,
nec potuit occidere, Cassanen. etiam in con
suetud.Burgund.rub. 1. in verbo des iustices
hault.6.vers.aduerte tamen fol. mihi 53. di-
cit, quod in assassinamento etiamsi non fue-
rit peruentum ad actum, puniẽdi sunt assas-
sini tanquam homicidæ, & ac si delictũ per-
petrassent, & inquit, quod ita ipso assiden-
te Capitaneo Iustitiæ Mediolani, euenit ca-
sus de quodam nobili genere illorum de A-

riminulphis, qui à Roma duos assassinos cõ
ductos pretio centum ducatorum pro quoli-
bet conduxit, vt occiderent quandam Do-
minam Susannam de Buris, quæ fuerat Do-
mini Augustini Triuultij, & licèt tentassent
pluries eam occidere, & nullo modo ad actũ
peruenissent, fuerunt tamen condemnati ad
mortem omnes, & mandãs, & mandatarij,
& suspensi omnes tres, & in medio manda-
tariorum ille nobilis de Ariminulphis, & qđ
satis erat pro illis puniendis, quod in Roma
peruenissent ad locum ad perficiendum assa
sinamentum, idem tamen Grammat. voto
8. refert mandantem homicidium median-
te pecunia in personã alterius, accepto man
dato per mandatarium, ac detecto tractatu,
& non sequuto effectu, puniendum esse pœ-
na pecuniaria, de quo voto mentionem facit
in fine vot.9. nume. 29. & 30. & idem latius
tenet idem Grammatic. lib.1. Constitut. Re-
gni de pœna percutientis, & occidentis in
constit. Terminum vitæ nume. 4. et sequent.
fol. 14. vbi facit mentionem de dicto eius vo
to ad fauorem mandãtis, & illud approbat,
et confirmat, et meminit de dicto Cassanei
supra relati, et illum reprehendit, est verum,
quod mouetur Grammatic. ex quo homici-
dium non fuerat sequutum, nec deuentum
ad actum facti proximum, & immediatum,
et quia extat generalis consuetudo Italię, et
505 totius Mundi, quod pœnę capitales non
imponuntur pro delictis imperfectis, Mar-
sil.cons.105. loquens in mandante, et in pro-
prijs terminis assassinij vult eum non teneri
pœna ordinaria, sed arbitraria tantùm, ubi nõ
sit deuentum ad actũ proximum, idem Grã-
matic. vot.20. loquens in mandatario con-
cludit, quod non sequuto effectu, non debet
condemnari ad mortem, sed ad triremes in
perpetuum, dicit tamẽ, quod cum aliqui ex
Iudicibus Magnæ Curiæ Vicarię, et etiam ex
Dominis Collateralis Consilij dissentirent
ab illo uoto, et uellent eum puniri morte, ta
men Dominus Pro rex voluit exequi eius vo-
tum, Angel. de Perus. cons. 14. per totum di-
xit, quod et si de rigore iuris in crimine assas
sinij mandatarij, et mandatores teneantur
pœna ordinaria, etiam non sequuto effectu,
dum sit peruentum ad actum proximum, ta-
men consuluit Domino, vt ex gratia, et beni-
gnitate pœnam mortis relaxet Reis, Vnde
Clar. vbi supra sub d.num.7. post uersic. scias
etiam, dicit, quod de iure multa possent di-
ci, sed quod stante consuetudine, et commu-
ni opinione Doctorum, credit, quod non er-
raret Iudex, qui illam iudicando sequeretur,
et quod licet de iure assassinus non debeat
teneri in plus, quam mandator, id tamen de
consuetudine non seruatur, et subdit, quod in
Senatu Mediolani uidit secundum qualitatẽ
facti, et personarum diuersimodè iudicari,
quandoque pœnam ordinariam infligendo,
quan-

quandoque mitius puniendo, et quod ideò
putat hoc esse arbitrio Iudicis relinquendũ,
& in eadem opinione residet in pract. crim.
q.92.nu.2. post uers. scias tamẽ, dicens, quod
quia uidit in his casibus diuersimodè iudica
ri. quandoque puniendo conatum in pœna
ordinaria, & quandoque in pœna extraordi-
naria, credit in practica posse Iudicem adhę
rere cui opinioni voluerit, inspecta facti, &
personatum qualitate', consuluit tamen, vt
506 semper in mitiorem partem inclinet; Mi-
hi quidem placet opinio, quod in hoc cri-
mine assassinij mandans, & mãdatarius te-
neantur pœna ordinaria assassinij, si manda
tarius peruenit ad actum proximum, aliàs
autem teneatur pœna extraordinaria, & ista
est communis opinio vt attestatur Gramma
tic. cons. crim. 36. nu. 18. & seq. vers. & moue-
tur, nam mandans, si mãdatum fuit cęptum
exequi, licèt non perfectè exequutum, tene-
tur sicut mandatarius, qui deuenit ad actum
proximum facti, nec minus deliquit man-
dans, quàm mandatarius, immò magis prin
cipaliter deliquit, qui primordialiter deli-
quit mandando, si autem non fuit deuẽtum
ad actum proximum, neque mandans, neq;
mandatarius tenentur pœna ordinaria, sed
tantum extraordinaria arbitrio Iudicis ex
generali consuetudine totius Italię, quod nõ
puniatur affectus, nisi sequatur effectus, &
Grammatic. sequutus est Clar. in pract. crim.
q.92.nu.3. vers. scias etiam non sequuto effe-
ctu, semper intelligendum est hoc procede-
re, quando deuentum est ad actum proximũ
maleficio, & ita reperio voluisse Couar. in c.
si furiosus, de homicid. sub nu. 9. vers. secun-
dus subijcitur casus. & vers. tertio proponi-
tur, & vers. quarto si quis, vbi dicit, quod si
mandatarius peruenit ad actum proximum
maleficio, & conatũ ipsum deduxerit, & per
eum non steterit, quin scelus peregerit, uti-
que tàm ipse, quàm maudãs erit puniendus
pœna ordinaria mortis, quod si deuentum
non sit ad actum proximum arbitratur pœ-
nam ordinariam non esse imponendam, sed
extraordinarię tantum locum esse, vt hoc fa-
cinus aliqualiter puniatur fol. mihi 574. &
575. & ibidem in vers. primus casus, vult, qđ
in proprio crimine assassinij, scilicet, cum
pecunia, vel alia re promittitur infideli pro
occidendo Christiano, ob tanti criminis im
manitàtem mandantem, & mandatariũ pœ-
na ordinaria puniendum, etiamsi non fuerit
deuentum ad actum proximum maleficio,
quod etiam voluit Decian. d.c.30. nume. 13.
uersic. quæstionis autem est in princ. & cum
Couar. cõcordat in effectu Menoch. in tract.
de arbitrar. iudic lib.2. cent.4. cas. 360. num.
59 & plurib. seq. in primo, & secũdo casibus,
uers. quartus est, & infra, idem tenet Carer.
in d.§. circa igitur tertium nu.7. & 8. versic. &
primo conuenit cum prædictis, Farinac. his
scriptis visus dicta q.122. inspect.4. num.104.
versic. limita primo, & nouissimè Illustrissi-
mus Cardinalis Tuschus conclus.227. in ver-
bo pœna mortis num.5. vers. limita in pœna
assassinij tom 6. & dieam infra, dum tracta-
bo de homicidio commisso per venenum.
507 Tunc autem dicitur quis deuenisse ad actũ
proximum maleficio, quãdo deuenit ad of-
fensam aliquam, Grammatic. voto 9. nu. 10.
& seq. & clarius Corn. cons. 202. sub nume.3.
vers. & in eo, qui deuenit ad actum proximũ
homicidio lib.1. Carer. d.§. circa igitur tertiũ
sub nu.9. & 10. & ad hoc facit Afflict. in d. con
stit. si quis aliquem sub nu.16. uers. & est sciẽ-
dum, qui dat exemplũ in eo, qui traxit dar-
dum cum balista, & dedit in arcione Equi,
& non percussit hominem, quẽ sequitur Grã
matic. vot.9. sub nu.20. post vers. fallit in as-
sassino, Farinac. d. qõ.122. in 4 inspect. num.
106. vers. sublimitando, sed Iacobin. de San-
cto Georgio in l.1.§. hæc verba. ff quod quis-
que iuris, tenet sufficere, quod pro exequen-
do mandato quis venerit ad locum maleficij
perpetrandi, & illum refert, & sequitur Cas-
sane. super consuet. Burgund. rub.1. in verbo,
des iustiries num 7. ad finem, uers. quod suffi-
ciebat fol.53. Bald autem in l. non ideo mi-
nus in 6.q.C. de accusationib. dicit non con
siderandum esse, an mandatarius venerit ad
actum proximum in atrocioribus, sed suffice
re, quod deuenerit ad aliquem actum, ultra
tractatum, & sic satis esse, quod non steterit
in nudis terminis cogitationis, & idem uide-
tur sentire Felyn. in c 1. nu.6. vers. fallit ter-
tio de præsumptionib. & in tract. quando co
natus puniatur nu.4. vers fallit tertio, quem
sequitur Grammatic. vot.8. nu.17. vers. secus
autem quando, & decis.38. nu.8. vers. præte-
reà dicit elegãter, Marsil in l. qui falsam nu.
8. uers. et circa illud. ff. ad l. Corneliã de fal-
sis, cum quibus conueniunt Decian. d c. 30.
nu.38. uers. et quia supra ad finem, et Gabr.
d. tit. de malefic. conclus.1. nu.13. et 14 vers.
contrarium quod immo dicatur, et alij rela-
ti per Farinac. ubi supra nu.107. uers. contra-
508 rium, sed cum istis ego non transeo, quia
ad pœnam mortis inferendam libentius se-
quor opinionem eorum, qui voluerunt requi
ri actum proximum fini, ut scilicet deuẽtum
fuerit ad percussionem, uel etiam ad assal-
tum. et mãdatarius fecerit quicquid potuit,
ut mandatum exequeretur, sed exequi non
potuerit, et est opinio uerior, et magis com
munis, ut dicit Farinac d. inspect.4. nu.108.
509 uers. prima opinio, si tamèn essemus in eo,
qui solitus esset similia delicta, et assassinia
committere, utique is posset morte puniri,
etiam quod non deuenerit ad actum proxi-
mum maleficio, ita punctualiter tradit De-
cian. in d. cap.30. nu.39. uers. notandum tamẽ
unum, ad quod allegat Grammatic. d. vot.9.
nu.22. 23. et plurib. sequentib. uers. et potissi
mum

mum militabant prædicta, ubi plura ad hoc
congerit exempla, in quibus pœna propter
reiterationem augetur, & loquitur in pro-
prijs terminis assassinij.
510 Et quoniam mandantes homicidiũ modo
quo supra mediante pecunia committi, quá
doque pœnitentia ducti reuocant mandatũ,
ideò uidendum est, quomodo, & quando ex-
cusentur, gl. in d.c.1. de homicid. in 6. quam
sequitur Marsil. in l. qui falsam sub nume.7.
vers. & fortius. ff. ad l. Cornel. de sicar. dicit,
qđ licèt re integra mandans reuocet máda-
tum, tamen non euitat pœnam, quia iá ipse
ex parte sua perfecit delictum, & idem dicit
ipse Marsil. in l. is, qui cum telo nu. 71. vers.
& fortius dicit. C. ad l. Cornel. de sicar. & cõs.
105. nu.2. Contrarium tamen dicit Grám.
decis.38. nu.7. vers & tamen ex iuris disposi-
rione, dicens expressè, qđ si mandans re in-
tegra reuocet mandatum, non tenebitur má
dans, etiamsi demum mãdatarius delinque
ret exequendo mandatum, & Mars. se ipsum
corrigendo idem dicit in d.l. is, qui cum telo
sub nu.82. vers. item pro hac parte, & d. cons.
105. num.39. & plurib. sequentib. vers. ex alio
511 etiam, vnde dicendum est, quod si mãdás,
& dans, vel promittens pecuniam, vel aliud
reuocet mandatum pœnitétia ductus, ante-
quam mandatarius deueniat ad aliqué actũ,
& tamen non notificat mandatario reuoca-
tionem, & tunc tenebitur, ac si non reuocas-
set, si verò reuocet antequam mandatarius
deueniat ad aliquem actum, & notificet re-
uocationé, & is habita notitia dictæ reuoca-
tionis nihil aliud agit, & sic nullus sequitur
effectus facti mandati, & tunc non punitur
de assassinio, sed extraordinariè tantum pro
pter turpe pactum, quod si non obstante re-
uocatione, & eius notificatione mãdatarius
processit ad effectum, & occidit, tũc mandás
non tenebitur de occiso, sed extraordinariè
tantum, ita formaliter dicit Decian. d.c.30.
nu.37. vers. sed an in hoc delicto, & dicit hãc
distinctionem colligi ex dictis per Marsil. in
d.l. is, qui cum telo, cons. 105. nu. 39. & plu-
rib. sequentib. vers. ex alio etiá, in repetitio-
ne l. vnic. C. de rapt. virgin. num. 293. & seq.
vers. pro quibus facit textus, & clarius ex di-
ctis per Couar. in c. si furiosus de homicid. in
2. part. in princ. sub nu.9. vers. quinto ex his
facilior erit decisio, & verum dicit, quia cla-
rè, & apertè hanc distinctionem ponit, quæ
etiam colligitur ex explicitè notatis p Plaz.
d.c.19. nu.12. vers. decimotertio ex his, quá
veram esse existimo, in quo tamé omissus vi-
detur casus reuocationis mandati re non in
tegra factę, quando scilicet mandatarius iá
deuenit ad aliquem actum proximũ, quo ca
su non iuuare ipsam reuocationem mandati
in aliquo, vt potè tanquam incongruo tpe fa
ctam, satis constat, cum non iuuet reuocatio
re integra facta, sed non notificata mádata-
rio, vt ipsi Doctores dicunt, Idem in effectu
concludit Carer. d.§. circa igitur tertium nu.
512. 8.9. & 10. post vers. sed tamen, vbi dicit,
quod si mandans reuocet mandatum, & ul-
tra non fuit processum, punitur arbitrariè, si
verò fuit deuentum ad actum proximum, li-
cèt nõ fuerit sequuta mors, punitur ad mor
tem, mãdatarius autem, si post acceptatio-
nem mandati, & reuocationé nihil fecit ex-
traordinariè punitur, si verò venit ad actum
proximum punitur pœna ordinaria.
513 Potest etiam euenire casus, in quo mandás
mediante pecunia, uel alterius rei promissio
ne tentet mandatarium de occidendo Chri
stianum, & is mandatarius noluerit accepta
re mandatum, sed illud recusauerit, quo casu
ipse quidem mandatarius impunitus rema-
net, sed mandans ratione mandati, quod té-
tauit dare, punitur, sed extra ordinem, cum
sit conatus omninò remotus ab ipso actu, &
effectu homicidij, ita determinat Menoch.
in tract. de arbitr. iudic. lib.2. cent.4. cas. 360.
nu.44. & 45. vers. tertius casus est, qui ad hoc
allegat Ang. de Gambiglionib. cons.51. nu.
32. & seq. vers. nec obstat tertiũ, inter cõs. cri
min. diuersor. lib. 1. in primis collectis per
Zilet. in parua forma, qui tamen hoc nõ ui-
detur dicere multum clarè, tamen decisio
Menoch. in re vera est.
514 Prout etiam euenire potest casus, qđ man
datarius mediante pecunia, uel alia promis-
sione susceperit mandatũ, & postea nihil ege
rit, fortè pœnitentia ductus, quo casu nõ te-
netur pœna ordinaria, ex quo post mandatũ
acceptatum ad nullum actum processit, quia
tamen mandatum remanet re integra, & il-
lud acceptádo deliquit, tenetur pœna extra-
ordinaria arbitrio iudicantis, ita in puncto
resoluit Plaz. d.c.19. nu.10. vers. vndecimo ex
præmissis constat, & ita intelligédus est Grá
mat. voto 9. nu.11. vers. immò si semel, man-
dans etiam hoc casu eodem modo tenetur
arbitrariè, ut ibidem dicit Plaza, & ex supe-
rius dictis apparet.
515 Et licet regulariter in criminalibus ad effe
ctum condemnationis requirátur probatio-
nes luce meridiana clariores, maximè, ut im
ponatur pœna corporis afflictiua, l. sciát cú-
516 cti. C. de probat. tamen in hoc delicto pro
pter eius immanitatem sufficiunt indicia, &
argumenta probabilia, ut possit deueniri ad
pœnam tanto scelere dignam d.c.1. de homi
cid. lib.6. Carer. d.§. circa igitur tertium nu.
27. et 28. Gramm. voto 11. nu.22. uers. et mi-
nimè firmari posset, Boss. in pract. crim. tit. de
conuictis nu.55. vers. adde id, et tit. de indi-
tijs, & considerationib. ante torturá nu.201.
vers. nolo tamen omittere, Plaz. d.c.19. num.
15. vers. decimosexto, & nume.16. uers. deci-
moseptimo eadem cõstitutio, Clar. d.§. assas-
sinium nu.6. vers. præterea quamuis, Decian.
d.c.30. nu.22. vers. nota est regula, Marsil. in

pract.crim.§. examinanda nu.24.27. & sequ.
& in l.vnica.C.de rapt.virgin.nu.127.& licet
Fel.in c.afferte gladium, in tertia limit. vi-
deatur intelligere, quod ex quo textus dicti
capituli loquitur de argumentis probabili-
bus,debeat intelligi secundum terminos le-
gis,sciant cuncti.C.de probat.& illum sequi
videatur Thom. Grām.d.vot.11. nu.22.vers.
517 & minimè formari potest, tamē id veru m
non videtur propter atrocitatem delicti, &
verba clara illius textus,& cōmunem Docto
rum intelligentiam, vt dicit Boss.in locis al-
legatis, & Dec.cons.189.nu.4.5.6. & 7. vers.
ad secundum col.2. & 3.& tradit Farinac.in
d.pract.crim.d.tit.de homicid.q.123. inspe-
ctione 3. nu.46. & 47.
518 Vnum est etiam notandū, quod assassinus,
qui propter pecuniam hominem occidit,po
test renūtiare defensionibus suis, licèt aliàs
non liceat,iuxt.gl. in l.pactum inter hæredē.
ff.de pact.& dicta superius,quia est hostis pu
blicus,diffidatus à lege,& à quolibet offendi
potest impunè,& contra eum proceditur de
facto, & ex mero officio, & iuris ordine prę-
termisso, Mars.in pract.crim.§.examinanda
nu.21.& seq. vers. & facit, & in l.vnica num.
125.& seq.vers.& dixit Dominus Paris.C.de
rapt.virg.Gramm.voto 8.nu.1.2.& sequ.vot.
9.nu.4.vers.modo clarum est,& nu.17.& seq.
vers.& potissimè, Plaz.in epitome delict.sub
nu.17.vers.cęterum ex officio iudicantis me-
ro, et nu.18. vers. decimonono quod obiter
menti occurrit, Gabr.tit.de malefic.cōclus.
1.nu.23. vers.ratio est,et nu 26.vers.septimo
amplia, Decian.d.c.30.nu.17.vers. dum au-
tem nu.24 et 25. vers.procedi etiam potest,
et vers.seq. et nu.29.vers.defensionibus quo-
que, Capic.decis.155. sub nu.26. vers. deci-
mum quod contra assassinos, et vers.vndeci-
mū, quod possit assassinus, Corrad. in pract.
crim.tit.de assassinis sub nu.3.et 4. Carer. in
d.§.circa igitur tertium num.12.13.33.34.et
519 39.quod ita demum procedere intelligi-
tur, si constet de qualitate assasinij secus au
tem si dubitetur, nam quando apparet,quod
sumus in assassinio, tunc potest procedi mo-
do prędicto,et ipse poterit renūtiare defen-
sionibus, secus autem si dubitaretur,an assas
sinium commisisset,vel ne,ita dicit punctua-
liter Grammat.vot.11.num.4.et plurib. seq.
post vers. quibus non obstantibus, qui id ex
pluribus confirmat, sentit Capic. decis.112.
nu.2. et 3.et tradit expressè Gabr.d.concl.1.
num.28.vers.declara omnia supradicta,De-
cian.d.c.30.sub nu.25. post vers. pariter,ibi,
sed ita demum, Carer.in d.§.circa igitur ter
tium num.15.et seq.vers.quod intelligas,vbi
latè insistit, Farinac.d.q.123.inspect.1.num.
520 17.vers.bene tamen, et certè istud uidetur
verum, quia cum illa qualitas assasinij re-
quitatur à lege, merito est probanda,l. Præ-
tor.§. doccre.ff.vi bonor. raptor. et l. 1. §. ait
Pretor, et ibi Bart.ff. ne quid in flumine pu-
blico, maximè cū simus in qualitate, in qua
firmatur id, quod est cōtra iuris communis
regulas, de qua ante omnia debet constare,
l.2.§.sed si dubitetur.ff de iudic.et ibi tradūt
Doct. Dec.cons.13.sub nu.5. vers. difficultas
est,et vers.secundo nō sufficit,et melius Grā
mat.d.vot.11.nu.6. et 7. et dicit Gabr.d. tit.
de malefic.d.conclus. 1.num.37. vers. primo
limita, quod est necessaria sententia decla-
ratoria, et vt dicit Boss in pract.crim. tit. de
foro compet.nu.67.vers.tertio adde,ad hoc,
vt possit iste diffidatus pati pœnas d. cap. 1.
et tanquam diffidatus in qualibet mūdi par
te impunè occidi, opus est, quod constet de
assasinamento, et quod super eo sit decla-
ratum, scilicet, delictum esse probatum,Fa-
rinac. d.nu.17.
521 Et tenetur assassinus restituere pecuniam,
vel aliud, quod accepit à mandāte,etsi mor
tuus fuerit eius hęredes adhuc lite non cōte
stata ad idem tenentur, Bald.in l.1.§.fi. ff.de
eo, per quē fact.erit,et ibi Soc.nu.10.Capic.
decis.155.nu.27. vers.decimo tertio qđ licèt
hęres, Conrad.d.tit.de assasinis sub num.3.
Carer.in d.§.circa igitur tertium nu.40.vers.
item assasinus, Bologn.cons.8.nu. 7. versic.
pręterea licèt, Mars.in pract.crim.§. exami-
nata nu.25. Plaza d.c.19.nu.7.vers. quibus et
illud conuenit, Decian.d.c.30.num. 35.vers.
quinimò non solū, Farinac.d q.123.inspect.
3.nu.70. vers. decimumtertium est speciale,
et hæc restitutio est faciēda offenso, vel eius
hęredi si sit occisus,non autem ei, qui dedit
secundum Decianum vbi supra,et ante eum
hoc dixit Carer. sub d.nu.40.et Socin.in d.§.
fi.nu.11.vers.sed tunc superest dubitatio,Fa-
rinac. d.nu.70. in 13.speciali.
522 Potest etiā assassinus torqueri sine alijs in-
ditijs,vt nominet mādatorē, M r.il.in pract.
crim.§.diligenter nu.156.Capi..d. d.cis.155.
sub nu. 26.vers. decimosecūdo qđ assasinus,
Decian.d.c.30.nu.27. vers.potest etiā māda-
tarius, Plaz.d.c.19. nu.13.vers.decimoquar-
to ex eadē radice, Conrad. d.tit. de assasi-
nis sub nu.3. Carer.d. §. circa igitur tertium
nu.37.versic.item mandatarius.
523 Insuper contra assasinum testis de auditu
524 alieno facit indicium ad torturam, quia
facit qualemqualem præsumptionem, quæ
sufficit contra assasinum, Carer. in practic.
crim.§. circa igitur tertium nu. 29. vers. imò
plus, Mars. in pract.crim.§. examinanda nu.
29. et post eum Plaza d.c.19. nume.14. vers.
decimoquinto constat.
525 Et testes contra talem assasinū examina-
ri, etiam lite non contestata, et parte nō ci-
tata, possunt, et fidē faciunt,ut post Gemin.
Franc.Abat.Marian. et Bart.Soc.Fel.Dec.et
Hyppol.de Mars.tradit Gab. d.tit.de malef.
cōcl.1. n.21. vers. primo infertur, et post eū
Plaz.i d.c.19.n.17. uers.decimo octauo illud

etiam,

etiam, et ante istos hoc tradit Marſ.ſing.64.
Clarum eſt, verſ. alius eſt caſus, Conrad. in
pract.crim.tit.de aſſaſſinis nu.3.fol.328. Ca-
rer.d.§.circa igitur tertium nu.30. verſ. item
eſt aliud.
526 Et aſſaſſini tàm mandantes, quàm manda
tarij poterunt ab Eccleſia extrahi, quia non
gaudent priuilegio eius immunitatis, Clar.
in d.§.aſſaſſinium nu.5.verſ.item licet aſſaſſi-
nus, & in pract.crim.q.30.num.11.verſ. ſcias
tamen, quod hęc cõcluſio, & nu.13.verſ.hoc
aũt multo magis, Plaz.d.c.19.nu.14.verſ.vi-
geſimotertio ne ab inſtituto, & recto deue-
niẽtes ordine, dicẽs,hãc eſſe receptã opinio
527 nem apud omnes de hac re ſcribentes,quã
extendit nu.15. ad fautores, opemq́ue præ-
ſtantes, quos pariter immunitate Eccleſiæ
non gaudere affirmat Decian. d.c.30.nu.12.
verſ. poterunt etiam, & latiſſimè omniũ Co-
uar.lib.2. variar.reſol.c.20.nu.10.verſ.ſepti-
mo vt ad inſtitutũ, & alij per eos allegati,
Farinac.d.q.113.inſpect.3. nu.69.verſ. duo-
decimum eſt ſpeciale.
528 Et ex eo, quod dictum fuit ſupra, quod aſ-
ſaſſinus intelligitur diffidatus ab omni po-
pulo, & puniri poſsit impunè à quocunque,
quęri poteſt non immerito,an poſsit,& ipſe
per aſſaſsinium occidi,& quidem ego exiſti-
marem pro affirmatiua concludendum, per
regulam, quod quiſque iuris in aliũ ſtatuit,
eodem iure ipſe vtatur,& licèt multi teneãt,
529 quod ſtante ſtatuto, quod bannitus poſsit
impunè occidi, non liceat eum occidi face-
re per pecuniã, vt tradit nouiſsimè Decian.
d.c.30. nu.19.verſ.bannitus autem, tamẽ &
in hoc caſu cõtrarium eſt verum,vt explicat
Plaz. d.c.19.verſ.vigeſimo ad huius criminis
punitionẽ,& Alber.de Roſ.in tract.de ſtatut.
lib.4.qõ.20. licèt nume. 1. 2. 3. & 4. adducat
multa argumenta,quod ſtatutum permittẽs
impunè occidi bannitum, non procedit in
occidente eum proditoriè, & ad inſtantiam
inimicorum eius, & priuatam eorum iniu-
riam, & inimicitiam,& premio ab illis acce-
pto, & ſic per aſſaſsinium, ſubdit tamen ſub
eodem nu.4.& 5. quod licèt fortè opinio hęc
de ſtricto iure vera ſit,tamen quia verba ſta-
tuti ſunt indiſtincta, & generalia,& indiſtin
ctè, & generaliter concedentia bannitum
quomodocumque interfici, vidit ſeruari, &
interpretari homicidã non puniri qualiter-
cunque, & quomodocunque interfecerit bã
nitum, quia etiam premio pecuniario com-
muniter inuitantur homines per ſtatuta Ci-
uitatum ad capiendum,& interficiendũ ban
nitos, & premium pecuniariũ ipſis promit-
titur, & datur per ſtatuta, dicit tamen in fi-
nalibus verbis, quod tales occiſores zelo vin
530 dictę, & pro lucro pecuniario, & delecta-
tione effundendi ſanguinem humanum pec
cant mortaliter in foro conſcientiæ, & Albe
ric. latè refert, & ſequitur Nell. in tract. de
Tractatus de homicidijs.
bannit.in 2.part.ſecundi temporis q.12. nu.
531 12. addens, quod iſta opinio, quod poſsit
talis bannitus etiam proditoriè, & per aſſaſ
ſinium occidi eſt de iure vera, & ſeruatur de
facto, & illam etiam tenẽt, & ſeruari dicunt
Boſsi. in pract. crim. tit. banniti quid amit-
tant nu.1. in prima, & in ſecunda fallentia,
Clar.in §. homicidium nu.61. verſ. ſed an li-
cebit, Vulpel. dicens eſſe receptiorem ſen-
tentiam reſponſo criminali 59.num. 2. Vin-
cent.de Franch deciſ. Neapol.276. nu. 4. in
2 parte, Plaz. in epit. delict. lib.1.cap.7. nu.
7. verſ.cæterum, Monticel. in pract. crimin.
reg.3. num.28. in 15. limit.vbi atteſtatur de
communi, Dec in c. quę in Eccleſiarum ſub
nu. 72. verſ. vnde inferunt iunctis antea di-
ctis, de conſtitutionib. & conſ. 337.nume.5.
verſ & vlterius ampliatur diſpoſitio dicti ſta
tuti, Baiard. in additionib. ad Clar. in d. §.
homicidium nu. 236. & 237. Farinac.in pra
ctic. crim.tit. de varijs, & diuerſ.quæſtioni-
bus q. 103. nu.113. & 114. verſ.amplia vige-
ſimo, & vt ſuperius dixi, dum egi de homi-
cidio legitimo, & rurſus de homicidio pro-
ditorio,& ab iſta opinione non eſt receden-
dum in practic. & in ſpecie noſtri caſut eo
magis procedere habet iſta concluſio, quia
ita videtur dicere Gabr.tit. de malefic. con-
cluſ.1. nu.38. verſ.ſecundo limita, & reperio
Carer. in pract. crim. §. circa igitur tertium
nu.12. & 13. verſ. item aſſaſsinus fol. 138. à
532 tergo, dicentem, quod adeò aſſaſsinus eſt
diffidatus à toto populo Chriſtiano, qđ po-
teſt impunè occidi, etiam à patre, eſt verum
quod Carerius in hoc repræhẽditur per De-
cian.d.c. 30. ſub nu.7.poſt verſ. dum autem.
533 Quęri tamen poſſet quid ſi quis fuerit con
demnatus per cõtumaciam de aſſaſsinio eo
non ſufficiẽter probato iuxta diſpoſitionem
d.c. 1. de homicid. lib.6.puta quia adeſſent
aliqua inditia, quę non pręſtant argumenta
probabilia, vt textus ille requirit, an in alio
loco non ſuppoſito ſtatutis vigentibus ferè
vbique locorum, quod contumax habeatur
pro confeſſo,& conuicto, & cõdemnari poſ-
ſit, talis bannitus in cõtumaciam poſsit oc-
cidi extra dictum Territorium ſtatuentium,
illam quęſtionem format Boſſ d. tit. de foro
compet. nu. 68.& 69.verſ.ſed hic eſſet attin-
genda quęſtio, vbi dicit, quod ſi innitamur
banno, & diffidationi Pontificis, de qua in
d.c. 1. quæ fit ipſo iure, conſtito de delicto,
& delinquente etiam ex probabilibus argu-
mentis conuicto, & ſequuta declaratoria,
quod probatum ſit aſſaſsinamentum, eo in
caſu per totam Rempublicam Chriſtianam
iſte poteſt impunè offendi, tanquam per to-
534 tum ſuum Imperium, quia ipſe Põtifex eſt
Vicarius Chriſti, cuius eſt terra, Clement.1.
de iudicijs, & notatur in cap.nouit, de iudi-
cijs, & ponit Bart.in extrauaganti ad repri-
mendum,qui ſunt rebelles, in verbo per ędi

ctum col. 2. Idem si esset bannitus à Cæsare
banno imperiali, vel ab eo diffidatus, quia
per totum suum Territorium posset impunè
offendi, Angel.d.conf.14 sub nu.3. post me-
dium vers. in hoc ergo assasinos,& aliquid,
habetur per Bald. in l. 1. nu.13.vers. & circa
primum. C.de hæredib. instituend. Extra au
tem Territoria Pontificis,& Imperatoris, si
ita dici posset impunè offendi nõ posset, sed
535 in illis securus esset, quia aliena Territoria
præstant saluum conductum,& securitatem,
arg.l.præsenti, & l. denuntiamus. C. de his,
qui ad Eccle. confug. Bald.in l. 1.col.7. vers.
sed hic quæritur. C.de summa Trinit. & fide
Cathol. Socin.in l.1.in princ. in 2. col. ff. de
acqu.possess. & secundum prędicta intelligi
debet lex 3. §.transfugas.ff.ad l. Corneliam
de sicarijs, si verò innitamur banno facto se-
cundum statuta Ciuitatis, tunc sumus extra
hos terminos, & recurrendum est ad ea, quę
posuit Bal. in d.l. 1. C. de hęredib. institued.
vbi nu.16.& seq.vers.de forma,& num.20.&
536 seq. vers his autem visis, tenet, quod for-
ma data à statutis sit obseruanda,& quod bã
nitio facta pro delicto cum certa, & deter-
minata pena suum debeat habere effectum,
& executioni mandari, etiam si in contuma
ciam banniti facta sit, intra tamen Territo-
rium Statuti, & non vltra, quia lex munici-
537 palis habet effectum intra suum Territo-
rium, & vltra non extẽditur, l.fi.ff. de iurisd.
omn.iud.& ibi notant omnes Dnct.& tradit
Bald. in d. l.1. sub num.13. vers & circa pri-
mum dico.C. de hæredib.instit.& prędictam
distinctionem Bossij,ea aliter nõ relata, ap-
probat Decian.d.c. 30.num.7.vers. dum au-
tem ad finem, ibi,sed an si fuerit condemna
tus per cõtumaciam, vbi se remittit ad eum
verè iudicio suo benè distinguentem.
538 Nec omittendum est, quod confessio man
dantis non probabit delictum in præiudiciũ
mandatarij, nec è contra confessio manda-
tarij nocet mandanti, quò ad hoc, vt ex ea
sufficiens insurgat probatio ad condemnan
dum, secundum Alex.cons.166.nu.6. vers. &
certum est lib. 7. Gabr.d. conclus.1.num.41.
vers.qnto limita, Plaz in epit. delict.d. c.19.
nu.28. vers postremò, & illud, & Decian. d.
539 c. 30. nu.43. vers. confessio autem, immo
nec facit inditium ad torturam, si non con-
currat aliquod adminiculum, Alex.cons.96.
in fi. lib.2. cons. 89. nu. 10. & cons. 128. nu.
5. lib.4. Grammat.cons.20. ferè per totum,
& ibi etiam Ioannes Simon Pusanna d. cõs.
subscribens, & ante istos Bald. cons. 58. nu.
7. post versic.nunc viso de verbis lib.1. cuius
contrarium est verum, vt idem Alex. fatetur
cons. 120. nu.3. vers. vel & quarto posset re-
sponderi lib.7. & est in illis terminis decisio
vera, quia sumus in casu, in quo socius inter-
rogari potest de socio criminis, vt dicit Boss.
in pract.crim.tit.de inditijs, et consideratio-
nibus ante torturam sub num.155. post me-
dium ibi, et vbi essemus, Ias. consil. 103. in
540 princ.lib.4.dicens, quod in hoc casu assas-
sinatus socius talis criminis potest interro-
gari contra socium, et facit legitimum indi
tium contra eum ad torturam, Bologn. cõs.
8. sub nu.6.uers. in quo assassinamenti hor-
rendo delicto, Dec. cons. 189. sub nu.10. ad
fin.vers.secundo non obstat, Gram.vot.15.n.
1. et alij congesti per Decian.d. c. 30.nu.40.
vers. poterit etiam, vel dicendum est hoc to
tum residere in arbitrio Iudicantis, an scili-
cet, et quando dictum hoc socij sufficiat ad
torturam contra socium, qualitas enim per-
sonarum, et alię circunstantiæ in hoc pluri-
mum habent momenti, vt firmat Decian.d.
c. 30. nu.43. uers. confessio autem, post Bal-
dum, quem credo voluisse allegare in cons.
259. lib.1. vbi nu. 4. vers. septima ratio, di-
541 cit, quod, an inditium sit sufficiens ad tor-
turam, multum pendet ex æquitate Iudicis,
cum certa regula dari nõ possit, immò, quia
requiruntur inditia certa probabilia, et ve-
risimilia, nõ leuia, nec perfunctoria, nec quę
possunt pluribus modis interpretari, quoniã
de salute hominis agitur, ideò debent indi-
tia ad torturam esse tanquam luce clariora
in sua specie inditiorum, et recto arbitrio Iu
dicis committuntur, quod alibi tradit idem
Bald. videlicet, cons.77. nu.1. cons. 364. nu.
1. et 2. lib. 3. et cons. 402. lib. 5. Alex. cons.
113. nu. 12. lib.7. et ibi plena apostilla, Cra-
542 uet. cons. 6. nu.12. Sanè extra hanc mate-
riam, et alios casus exceptos regula est, qđ
mandatarius, si suscepit mandatum, non fa-
cit inditium ad torturam non concurrente
alio adminiculo, si verò non suscepit secus,
et ita obseruatur, vt dicit Boss.d. tit.de indi-
tijs, et considerationib. ante torturam nu.
154. et 155. vers. ex prædictis etiam habes,
vbi allegat inter cęteros Bald.consil.429. an
mandatarius, lib. 3. ubi hoc ita tenet, sed
Clar. in pract. crim. q.21.num.12. vers. et ex
hac conclusione, dicit, quod sibi placet com-
munis opinio Doctorum, ut nullo casu fa-
ciat inditium ad torturam, nisi aliqua alia
præsumptio, uel saltem suspicio concurrat
contra eum, qui nominatur pro mandante,
aliàs esset in facultate cuiuslibet scelesti fa-
cere, quod quilibet uir probus subijceretur
tormentis, quod esset impium, et absurdum,
543 et subdit, quod ita semper seruari uidit,
ita tamen, quod in criminibus exceptis le-
uiores suspiciones sufficiant, quàm in nõ ex-
ceptis.
544 Pœna autem huius delicti est, quod talis
criminis Rei in frusta scindi debent, Plaz. d.
c. 19. num.5. vers.rursus ipsos interfectores,
vbi etiam refert in pluribus partibus usu, ac
consuetudine receptum esse, quod ad cau-
dam equi trahantur, et postea laqueo suspẽ-
duntur, quod etiam uoluit Soc. in l. 1.§.fi.nu.
9. uers.

9. verf. in ea gl. ibi exemit. ff. de eo, per quẽ factum erit, & Soc. & Plaz. sequitur Clar. in d. §. assassinium nu. 4. vers. sed quæro, quæ sit pœna assasini, Dicit tamẽ Carer. in d. §. circa igitur tertium in fi. nu. 47. vers. circa verò corpus fol. 140. à tergo, quod per frusta scinduntur, & quod ita hodie faciunt Iudices propter criminis immanitatem, & ad aliorum terrorem, idem voluit Capic. d. decis. 155. nu. 2. sequitur Clar. in vers. supra allegato, & nouissimè Decian. d. c. 30. nume. 31. vers. pœna autem assassinorum, & facit opinio Abbatis in c. at si clerici, de iudic. nu. 41. vers. contra tales enim ad fin. ibi, videtur ergo, Gabr. d. conclus. 1. num. 35. vers. decimoquarto amplia.

545 An autem committatur assassiniũ, si quis occideret aliquem nullo dato, vel promisso premio, sed vt alteri complaceat affirmatiuam tenet Ioann. Andr. in c. penul. de cleric. non residentib. quem refert, & sequitur Grãmat. vot. 9. num. 3. vers. & alibi dixit, & referunt Carer. in d. §. circa igitur tertium nu. 5. vers. & nedum aliquo dato, vel promisso fol. 137. & 138. Gabr. d. tit. de malefic. conclus. 1. nu. 4. vers. secundo amplia, & Baiard. in addition. ad Clar. in d. §. assassinium nu. 7. vers. item adde, quod assasinus, & Farinac. d. q. 123. inspect. 2. num. 38. vers. amplia decimo, qui tamen nu. 40. allegat Gabr. cons. 170. nu. 15. & seq. lib. 1. Vulpel. cons. 143. nu. 7. & nõ-

546 nullos alios tenentes contrarium, sed aduertendum est, vt dicit Carer. vbi supra, quod hoc ita demum procedit, si sub spe consequẽdi beneficium ex tali complacentia, vt quia complaceat ei, qui verisimiliter esset ipsum remuneraturus, aliàs semper diceretur committi assassinium, cum nemo pro altero delinquat, nisi complaceat alteri, & sic mandator semper tenetur de assassinio, & de delicto qualificato, & non de mandato simpliciter ad committendum homicidium, & similiter mãdatarius semper puniretur de assassinio, & non simpliciter de homicidio, Farinac. d. q. 123. inspect. 2. nu. 39. vers. limita, uolens, quod adsit aliqua spes certa premij, & lucri, & sola complacentia non sit satis, quia alias omnes mandatarij essent assassini, cum nullus sit, qui similia faciat, nisi vt mandanti cõplaceat, & dicit Gabr. d. conclus. 1. nume. 5. vers. contrarium colligitur, quod Bald. per eum allegatus in cons. quod non potui reperire in meo libro, tenuit contrarium, cuius opinionem ipse sequitur, quia semper secundum dictum Ioann. Andr. & Grammat. mãdatum diceretur continere assassinium, cum semper mandatarius, si non facit precio, uel spe præmij inductus, faciet, vt complaceat mandanti, sequitur Baiard. d. nu. 7. uers. itẽ adde, quod assassinus, vbi etiam subdit nu.

547 8. quod nec committitur assassiniũ, si quis mandaret alicui, quod occideret hominem his uerbis generalibus, *che non li mancherebbe mai à suoi bisogni*, vt in indiuiduo consuluit Vulpel. cons. 143. per totum, & maximè nu. 5. & seq. vers. & insuper, quia, vt locus sit as-

548 sassinio requiritur, ut certum quid datum, vel promissum fuerit mandatario, vt homicidium committeret, ita ut generalia eiusmodi verba, quod mandatario semper presto erit mandans, non sufficiant, ex notatis per Bald. d. cons. 383. nu. 3. uers. præterea illud dicitur promissum lib. 5. repetitũ in cõs. 98. lib. 1. idem sentit cons. 256. post princ. lib. 1. sequitur Alciat. cons. 11. num. 18. & 19. vers. secundum caput lib. 1. Boss. in pract. crimin. tit. de mandato ad homicidium num. 35. uers. & textus in d. c. 1. ubi in specie loquitur de istis uerbis, quod mandatario nunquã defuisset mandãs, Farinac. d. q. 123. inspect. 5. nu. 145. vers. limita tertio, ubi tamen nu. 146. vers. contrarium, refert alios contrariũ dicentes, quibus adhærere videtur.

549 Per venenum dicitur committi homicidiũ, quando aliquid veneno malo scienter aliquẽ occidit, dans illud ad bibendum, vel mãducandum, l. 1. §. præterea, & l. 3. in princ. ff. ad l. Corneliam de sicar. Clar. in §. homicidiũ sub nu. 12. post vers. pluribus autem modis ibi, dans etiam, & nu. 13. vers. pariter, Plaz. in epitome delict. lib. 1. c. 20. num. 1. uers. & eos dici constat, Decian. in tract. crim. tom. 2. lib. 9. c. 23. nu. 13. uers. dans quoque uenenum, Carer. in pract. crim. §. in textu, ibi, veneficorum in princ. fol. 34. Menoch. in tract. de arbitrar. iudic. lib. 2. cent. 4. casu 359. nu. 2. & seq. & casu 360. num. 20. & 21. post vers. septimo, cogitatio, Gomez. in cõmentar. variar. resolution. tom. 3. de delictis c. 3. de homicidio nu. 7. vers. tertius casus, & alij, de quibus infra.

550 Plus est autem ueneno necare, quàm gladio occidere, ut dicit text. in l. 1. de malefic. et mathemat. et tradunt Carer. in d. §. in textu, ibi, veneficorum nu. 2 Gigas in tract. de crimine læsæ Maiest. tit. qualiter, et à quibus crim. læsæ Maiest. committat q. 10. nume. 24. Plaz. d. c. 20. in princ. Gomez. d. tit. de homicid. nu. 7. vers. tertius casus, Boss. in practic. crim. tit. de homicid. nu. 14. post uers. et dãs uenenum, Grammat. cons. crim. 36. nu. 2. et uoto 3. nu. 1. et decis. 33. num. 1. Decian. in tract. crim. lib. 9. c. 22. in princ. nu. 1. Ioann. de Arnon. epitomate 49. ad materiam, Farinac. in pract. crim. tit. de homicidio, qõ. 122. sectione 1. nu. 2. vers. amplia primo, et

551 alij, qui consultò ommittũtur, et ratio est, quia is, qui veneno extinguit, proditoriè, et per insidias occidere dicitur, et hominẽ incautum, et indefensum, et non expectantem offendit, ut præfati omnes Doctores latè explicant, et ego dixi supra in discursu proditorij homicidij in versic. et est species proditionis, et nunc additur Farinac. d. q. 122.

fectione 1. nu.4. uerf. amplia fecundo.
552 Et adeò eft abhominabile, & exofum hoc veneficij crimen, vt qui mala venena a icui vendit, ex quo mors alicuius fequuta eft, pœna legis Corneliæ de ficarijs tenetur, l. 3. in princ. & in verf.eiufdem legis,& in §.alio fenatufconfulto. ff. ad l. Corneliam de ficar.et ibi notant Bart. & Marfil.Carer. in d.§.in textu,ibi,veneficorum nu.1. et 3.fol.34.Plaz.d.c.20.fub nu.9.verf.quibus & illud, Gomez.d. tit.de homicid. nu.9. verf. adde tamen circa prædicta, Menoch.d.caf.359. nu.1. Farinac. d. q. 122. infpect. 3. nu.32.&feq. quod tamē
553 intelligendum videtur procedere, quando dolo fcienter, ac data opera venenum vendiderit, vt alter ex eo occideretur, nam tūc fere vt author pœna legis Corneliæ de ficar. tenetur, vt declarat Menoch. d. caf. 359.nu. 2. & 3. verf.ego tamen, & Fariuac.vbi fupra, quod fi dolo careret vendens, aliud dicendū videretur, nam etfi Ang in d.§. alio fenatufconfulto dicat notandum effe illum textum contra aromatarios vendentes aromata ve-
554 nenofa, quia,fi temere uendiderunt,puniūtur lege Cornelia de ficarijs, & quod dicuntur temerè vendere, quando uendunt difcolis, & incognitis, qui verifimiliter ea funt in vfum peflimum conuerfuri, & Angelum punctualiter fequatur Marfil.ibi,qui amplius ponit exemplum, fi aromatarius tales res vendat aliquibus fatuis, vel alicui feruo, feu alicui Meretrici, et fic perfonis, in quibus poteft cadere aliqua fufpicio,quod talia velint adoperare in damnum alicuius, fecus fi illa vendunt probis viris, ul aliquibus patribus familiàs, in quorum perfonis nulla cadat fufpicio, vt fi emant venenum, vt interficiane mures, vel alia animalia damnum dantia, vt fepè occurrit de facto, de quibus,& alijs eos fequentibus meminit Farinac. d.qō.122.infpect. 3. nu.49.& 50.in 3. limit.& textus ipfe videatur hoc expresfè dicere in illis verbis, fi cui temerè, tamen ex quo adfuit folum temeritas abfque dolo, pœna non erit ordinaria, fed extraordinaria tantum, ratione culpe, etiamfi ex tali poculo, vel veneno mors fuerit fequuta, quia ementes illud dederunt caufa occidendi, & ita formaliter dicit Gomez. d. tit.de homicid.fub nu.9.poft verf.ad-
555 de tamen circa prædicta, vbi fubdit, quod fi talis emptor erat feruus, qui fe interfecit, tenebitur venditor ad folutionem precij, & æftimationis,& ad totale intereffe, & quod ita, cum cafus contigiffet de facto, interrogatus refpondit, et confuluit, et ita fequendo in omnibus Gomezium, dictum Angeli, & Marfilij declarat Plaz.d.c. 20. fub num.9. poft dictū verf.quibus et illud, Nec diffentit in hoc Menoch. d caf. 359. fub nu.1. ibi,uerum quia, et fequitur Farinac. d. infpect. 3. nu.51. verf.immo etiam, dicens, quod et in
556 cafu uenditionis factæ, fi qui uendidit uenenum nō erat particeps futuræ uenenationis,etiam quod uendiderit fatuis, dementibus, et in difcretis perfonis, non propterea dicitur in dolo, fed tantùm in culpa, et proinde non tenetur pœna mortis, etiam quod ex uēdito ueneno mors alicuius fequuta fuerit, et eft uerifsima opinio,quia pœnæ ex illa lege Cornelia funt ueræ, l.pen. ff. de ficar. & propterea licèt textus dicat teneri uendētem temerè uenenum pœna illius legis, non tamen fequitur, quod teneatur pœna capi-
557 tis, & notandum eft, quod licèt lex loquatur de uendente ueneno,& ei pœnam imponit, intelligitur etiā de emptore, qui debet fubire eandem pœnam, nam par eft prohi-
558 bitio emptionis, et uenditionis, et natura correlatiuorum eft, ut difpofitio de uno folo loquens, ad aliud extendatur,etiam non expreffum, l. fi. C. de indict.viduit.tollend.& l. fi. ff. de acceptilationib. & utrobique notat Bartol. & alij Doct. fequuntur, & ideò dixit
559 idem Bart. in l.1.C. de cupreff.lib.11.quod pœna appofita uendenti, cenfetur appofita ementi, refert, & fequitur Fel. in c.ult. extra de Iudeis, et tradit Ioan.de Arnon.epitoma te 48. cum habeamus, quem ad hoc propofitum refert, & fequitur Menoch. d. caf.359. fub nu.3.uerf. qua in re admonendum etiam eft, & Ioann. de Arnon.& Menoch. fequutus eft Decian. d.c. 23. fub nu.13.verf.dans quoque, ibi, idem dicendum de emente, & tradit etiam Farinac.d.q.122. infpect. 3.nu.39.
560 verf. amplia fecundo. Verum fi mors fequuta non fuerit ex ueneno uēdito,tunc, quā illud uendidit, etiam fcienter, ut homicidiū committeretur, non punitur pœna ordinaria, fed extraordinaria arbitrio Iudicis, ue ex facto confultum refpondit in conficiēte, et uendente uenenum fciēter ad homicidiū committendum Collegium Bononiēfe cōf. 41. nu.2. 3.& 4. inter conf.crim.diuerf. lib.1. in primo loco collectis per Zilet. in parua forma, quod etiam fic declarauit ftatutum Tergefti, per quod imponitur pœna mortis tractanti aliquem occidere, ut intelligatur, quando actus fuit perfectus,non autem quā do non eft perfectus, ut ideò, qui mandato alicuius ad homicidium committendum uenenum hoc malum confecit,et uendidit pœna illius ftatuti non puniatur, mortis effectu non fequuto,et dictum Collegium Bononiēfe fequutus eft Menoch.d. caf. 359.nu.4.et 5. uerf. declaratur etiam, et ita etiā uoluit Decian. in tract. crim.lib. 9. c. 23. num.4. uerf.
561 qui etiam,dicens, quod qui mala medicamenta in publicum uendiderit homines necandi caufa lege Iulia de ficarijs punitur,dū modo effectus mortis fit fequutus, et melius fub nu.13. poft verf.dans quoque uenenum, ubi dicit, ita demum dantem uenenum fciēter ad hominem occidendum teneri pœna ordinaria, fi fequatur homicidium aliàs au-

tem

tem teneri pœna extraordinaria, quod opti
ma ratione confirmari potest, quia lex sim-
pliciter, & absolutè non prohibet venditio-
nē veneni, sed statuit, vt pigmentarij, si te-
merè vendant aliquod genus ueneni, tenean
tur pœna legis Corneliæ de sicar. d. l. 3. §. alio
Senatus cōsulto ff de sicarijs, illud enim im-
562 portat illa dictio, temerè, quæ innuit quod
passim omnibus stultè, & inconsultò nulla
facta distinctione, neque causæ cognitione
vendere non debent, iust. l. eum, quem teme-
rè. ff. de iudic. & iuxta rubrum, & nigrum,
Instit. de pœn. temer. litigāt. quod si causam
iustam intellexerit, & personę, quibus uen-
dunt, non sint suspectę, culpa carent, & uen-
dere possunt impunè, & ita considerat De-
cian. d. c. 23. nu. 5. vers. Senatus quoque con-
sultò, & dicit Ioan. Faber in §. item lex Cor-
nelia de sicarijs sub nu. 3. uersic. super textu,
563 Instit. de public. iudic. quod venena, quę ni
hil ualent, nisi ad nocendum, non possunt vē
dī publicè, idest cuicunque uolenti, nam per
sonis notis, & fidelibus, de quibus verisimile
est, quod illis indigeant pro bono, ut fortè
medicis, & marescalis possunt vendi sine pœ
na, & seruiunt, quæ dicam infra de conficiē-
te ad hoc maleficium.
564 Tenentes autem uenenum de consuetudi-
ne non tenentur aliqua pœna, nisi probetur
eos tenuisse animo occidendi homines, ita
concludit Paul de Castr. cōs. 299. Visa inqui-
sitione suprascripta nu. 3. vers. præterea si a-
liud statutum non est hic lib. 2. Decian. d. c.
565 23. nu. 11. uers. tenentes autem, benè ve-
rum est, quod de iure aliud est, vt probat l. 3.
in princ. & in vers. eiusdem legis. ff. de sica-
rijs, nam ibi dicitur, quod lege Cornelia de
sicarijs tenentur, quod tamen debet intelli-
gi, non ut teneantur eadem pœna, qua lex
Cornelia ordinariè afficit ueneficos, sed alia
mitiori ex eadem tamen lege Cornelia, vel
debet intelligi, ut tales tenētes uenenum te-
neātur pœna dictę legis Cornelię de sicarijs,
quando dederint alijs ad occidēdum homi-
nem, & mors sequuta fuit, quia tunc pœna
ordinaria tenentur, aliàs autem extraordi-
naria, ut tradit Carer in pract. crim. in §. sex
to quero nu. 19. uers & licet pręfata iura fol.
115. & dicit Ioann. Faber in d. §. itē lex Cor
nelia de sicarijs in finalibus verbis, quod nō
punitur, qui tenet uenena, sed qui uēdit pu-
blicè, idem tenet Carer. in d. §. in textu, ibi,
veneficorum num. 3. in fi. fol. 34. & patet ex
his, quæ statim diximus.
566 Conficere autem venena delictū est, & qui-
dem graue, & punibile, l. 1. §. pręterea, & l. 3.
in princ. ff. ad legem Corneliam de sicar. A-
lex. cons. 203. nu. 3. & 4. vers. est enim sufficiēs
causa lib. 2. subdens oportere probare de ue
567 neno malo, quia quędam sunt uenena bo-
na, quæ consistunt in medicamentis, iuxta
l. qui uenenum. ff. de uerb. signific. & l. quod
sæpè. §. venena. ff. de contrah. empt. & est tex
tus clarus in l. 3. §. adiectio. ff. de sicarijs, &
Alex. sequitur Decian. d. c. 23. nu. 12. versic.
conficere autem uenena, & illud conficiens
ad occidendum hominem, morte sequuta,
punitur morte, aliàs autem extraordinariè
punitur, vt eleganter ex pluribus consuluit
Cepoll. cons. crim. 5. per totum, & consil. 80.
quod est ultimum, etiam per totum, Carer.
in d. §. sexto quæro num. 27. uers. item mortis
causam pręstat, & faciunt ea, quæ diximus
supra de uendente & tenente uenenum.
568 Deferentes etiam venenum puniūtur lege
Cornelia de sicarijs, ac si porrexissent, l. 3. in
prin. ff. de sicar. l. 1. in fi. & ibi Bart. etiam in
fi. ff. ad l. Pompeiam de parricid. Ioann. Fab.
in §. alia deinde nu. 2. uers. in glosa forte, In-
stit. de public. iudic. & ibidem Ang. de Are-
tio ad finem uers. in gl. preparauerit, & idem
Ang. in tract. de malefic. in uerbo et ex in-
teruallo nu. 16. uers. unum tamen singulare
nota, Salyc. in l. 1. de malefic. et mathemat.
sub nu. 2. uers. uel si teneas primam, Decian.
in tract. crim. lib. 9. c. 22. nu. 7. vers. item de-
ferens, sed hoc requirit altiorem indaginē,
nam verum est, quod Barr. in d. l. 1. ff. ad leg.
569 Pompeiam de parricid. dicit, quod, qui e-
mit uenenum, ut daret alicui, licèt non dede
rit punitur perinde ac si dedisset, & ioquit
hoc esse notandum contra illos Monacos, q.
dicuntur uoluisse venenare Abatem Sancti
Petri, & textus ille dicit, qđ qui emerit vene
570 num, vt patri daret, quamuis non potuerit
dare, pœna illius legis tenetur, Salyc, in d. l.
1. C. de malefic. & mathemat. nō firmat pe-
dem, querit enim an eo ipso, quod quis uene
num emit animo occidēdi causa puniatur le-
ge Cornelia de sicar. & dicit uideri casum,
quod sic in l. 1. in fi. ff. ad l. Pompeiam de par
571 ricid. postea dicit facere in contrariū, quia
ad actum proximum non videtur adhuc ve-
nisse, ideò nō debet puniri, ac si fecisset per
ea, quæ dicit in l. is, qui cum telo, C. ad l. Cor
neliam de sicarijs, & ita tenendo ad contra-
rium respondet, quod ibi est speciale in filio
volēte venenare patrem, vel quod ad actum
proximum processit, ideò ibi dicit textus,
quod dare non potuit, Demum dicit, quod
tenendo primam opinionem, dicendum est,
quod sit speciale in ueneficio, quia delictum
illud multum clādestinè committitur, & oc-
cultè uita hominis subtrahitur, et non ple-
runque potest remediari, & faciliter com-
572 mittitur, et quod ideò dicitur in d. l. 1. quod
plus est ueneno extinguere, quam gladio oc
cidere, Ioann. Fab. in d. §. alia deinde, d. nu
textus ille dicit teneri pœna legis Pompeæ
de parricid. qui mortem parentum præpara
uerit sequendo gl. ibi, in uerbo præparaue-
rit, quæ dicit fortè etiam si non occiderit se-
cundum opinionem Placentini, fatetur, qđ
imò opinio Placentini est vera, et hoc est ex-

pressum ibi, nam ipsa ppeparatio est delictũ
damnatum propter atrocitatem facinoris,
& dixit facere legem finalem.C. ad l.Corne-
liam de sicar.& Ioann.Fabr.sequitur ibi An-
gel.de Aretio in fi.vers.in glos.præparauerit
propter attocitatem criminis, idem Angel.
de malefic. in verbo, & ex interuallo nu. 16.
573 simpliciter dicit, quod si quis emerit vene-
num, vt daret alteri, licèt non dederit, puni-
tur, ac si dedisset, & ibi August. in additio-
nib. vers. item adde, quod Ioann. Fab. dicit,
quod in hac quęstione, vtrum, qui præparaue
rit venenum alicui causa venenãdi, teneatur
lege Cornelia de sicarijs, etiam si non dede-
rit, aliqui tenent affirmatiuam, alij negati-
uam, & nonnulli nihil firmãit, tandem dicit
credere opinionem affirmatiuam, quæ fuit
Bart. in d.l.1. ff. de parricid. non procedere,
quia, quando nõ extarent Statuta actum cõ
sumatum requirentia, de generali consuetu-
dine totius Mundi, hodie nemo debet mori,
licèt deuenerit ad conatum, nisi seqnatur ef-
fectus mortis, adeò quod secundum hanc o-
pinionem ille deferens venena nõ punietur
pœna legis Corneliæ de sicarijs, nisi ad hoc
deferat, vt hominem occidat, & mors sequa-
tur, alias etiam si deuenerit ad actum proxi
mum, & mors sequuta non fuerit, punietur
extraordinariè arbitrio Iudicis, prout etiã
supra dictum fuit, & inferius dicetur, dum
agetur de conatu ad hoc maleficium, & dicit
Illustrissimus Cardinalis Tuschus cõclus. 69.
in verbo, veneficus num. 9. vers. amplia quia
etiam rom.3. quod præparãs, & mittens ue-
nenum ad occidendum aliquem est homici-
da, & tãquam talis potest puniri arbitrariè,
& etiam ad mortem, & allegat Bald. consil.
211. illud malum ad finem lib. 4. id optimè
dicentem, dici tamẽ posset, quod opinio Pla
574 centini, & Doctorum eum sequentium, de
quibus supra est facta mentio, procedat in
casu speciali d. l. 1. ff. de parricid. scilicet in
filio, qui emerit venenum, vt patri daret, li-
cèt illud non dederit, non solum quia nõ po
tuit, sed quia eum pœnituit propter atroci-
tatem ipsius delicti; nam hoc casu propter
atrocitatem tanti facinoris filius debet pu-
niri, ac si venenum dedisset, & ita etiam te-
nuit Plaz. d.c. 20. nu.3. vers. cæterum ad Re-
giarum legum intellectum, & optimè habe-
tur p Couar. in cap. si furiosus, de homicid.
in secunda parte in princ. nu. 12. vers. potissi-
mum est admittẽda, dicens idem in matre;
Baiard. in additionib. ad Clar. in d. §. homi-
cidium nu. 33. uersic. idem est in filio, & Ali-
ton. Gomez. d.tit.de homicid. sub nu. 7. post
vers. tertius casus ad finem, versic. & propte-
rea, & ante istos idem tenuit Ioan. de Platea
in §. eadem lege nu. 69. vers. itẽ an eo ipso, In-
stit. de publ. iudic. & Decian. c. 23. nu. 1. lib. 9.
tract. criminal. & prius c. 9. nu. 3. vers. ptereá.
575 Et est tantę immanitatis hoc crimẽ, vt pro
pter illud inter Coniuges concedatur sepa-
ratio Thori, vt notant Abb. & cęteri Docto-
res in cap. literas, per illum textum extra de
restit. spoliat. & in c. 1. de diuort. Dec. in cõs.
603. Viso puncto sub nu. 7. & 8. uers. est ergo
videndum, Decian. d.c. 22. num. 5. vers. inde
quoque, & præter istos Cathel. Cotra me-
mor. in verbo vxor suspecta circa principiũ,
& Plaz. d. c. 20. nu. 4. vers. illud verò præter-
mittendum non est.
576 Et Iudex in hoc crimine tãquam valdè a-
troci, & occulto debet esse procliuior, & prõ
tior ad torturam, quam in alijs Criminibus,
Bald. in l. 3. C. de episcop. audient. Alex. cõs.
77. nu. 5. vers. & tãto magis lib. 1. Grammat.
decis. 33. nu. 4. vers. & in tantum, Alba cons.
72. sub nu. 2. vers. infertur, & aliud lib. 1. Af-
flict. lib. 3. constit. Regni rub. 41. de malis,
& noxijs medicamentis in constit. mala no-
xia nu. 3. vers. & est sciendum; Decian. d. c.
22. nu. 8. versic. & Iudex in hoc crimine, vbi
577 etiam subdit, quod & in die Paschatis Iu-
dex poterit deuenire ad torturam, vt per A-
lex. in l. Diuus nu. 41. & ibidem per Ias. nu.
6. ff. de ferijs.
578 Et adeò odiosum est legibus hoc crimen,
vt venena prohibeãtur in pœnis, adeò ut Iu-
dex non possit cõdemnare reum, vt veneno
pereat, vt probatur in l. aut damnum. §. pro-
inde. ff. de pœnis, & ibi notãt Doctores, De-
cian. d.c. 22. nu. 10. vers. quin & venena, Plaz.
d.c. 20. sub nu. 7. post vers. illud tamen utili-
ter inquirendum erit, Gomez. d. tit. de homi
cid. sub num. 7. post vers. tertius casus circa
medium post vers. pro quibus facit, & in le-
gibus Tauri super lege 76. sub nu. 17. vers. itẽ
adde, quod talis offensus.
579 Et ex hoc quærit Plaz. d. nu. 7. post vers. il-
lud tamen utiliter inquirendum erit, an ban
nitus, qui licitè, & impunè occidi possit ex
statuto, valeat occidi veneno, ubi arguit, qđ
nõ ex d. l. aut damnum §. proinde. ff. de pœn.
& recitat Carer. in d. §. sexto quero num. 34.
vers. in tantum, & alios tenentes cõtrarium
explosa sententia Bald. in l. Gracchus. ff. de
adulter. quibus iungi potest Afflict. in d. con
stit. mala noxia post nu. 6. vers. an autem, in
qua tamen contrarium credo tenendum, vt
supra dixi, dum egi de homicidio legitimo,
& de homicidio proditorio, & rursus de ho-
micidio commisso per assassinium in vers. &
ex eo, quod dictum fuit, ad quę dicta liben-
tissimè me remitto, & ad latè tradita in me-
is resolutionib. criminalib. cent. 3. casu 278.
addens hunc Farinac. in pract. crim. titul. de
varijs, ac diuersis quæstionibus q. 103. nume.
108. vers. sic & ueneno, post Vulpel. cons. 59.
nu 4. Decian. in tract. crim. lib. 7. cap. 30. nu.
5. & alios per eum allegatos, & licet nume.
110. vers. prout & contrarium, quod banni-
tus veneno necari nequeat multos contrariũ
tenentes adducat, tamen nu. 111. & 112. fir-
mat

mat hanc primam opinionem communiter
in practica obseruari,& multo magis proce
dere, quando statutum uteretur uerbis uni-
uersalibus, aut alijs impottantibus occisio-
nem quomodocunque factam, non approbo
tamẽ conciliationem, quam affert Gomez.
in d. l. tauri 76. ante nu. 18. vers. sed pro ve-
ra, & notanda cõcordia, vbi dicit, quod hoc
casu homicida tenetur de excessu, & sic de
ista qualitate proditionis, cum qua fecit de-
lictum, nõ verò de totali delicto, quia licuit
occidere, & sic punietur tantum extraordi-
naria pœna pro illo excessu arbitrio Iudicis,
non verò pœna ordinaria delicti, arg. l. si a-
dulterium cum incestu. §. Imperatores. ff. ad
l. Iuliam de adultet. & l. Gracchus. C. eod.
titul.
580 Et si statuto cautum sit, quod infra duos
menses tantum à commisso maleficio homi
cida accusari possit de homicidio, veneficus
non comprehendetur in tali statuto, quia
plus est veneno extinguere, quam gladio oc
581 cidere, & quia homicidiũ dicitur à cæde
manu facta, l. qua actione. §. 1. & l. ita uul-
neratus in princ. ff. ad l. Aquiliam, quæ non
582 est in extincto veneno, & statuta sunt in-
telligenda secundum proprium significatũ,
ita dicit Iacob. Butrig. inter consilia crim.
diuersorum cons. 15. in princ. & per totum
lib. 1. in impressis primo loco per Zilettum
in parua forma, Salyc. in d. l. 1. nu. 2. versic.
vlt. dicit Iacob. Butrig. C. de malefic. & ma-
themat. Ioan. de Platea in §. eadem lege sub
nu. 68. vers. sed quid si statutum prefigit cer-
tum terminum, Instit. de public. iudic. Fari-
nac. d. q. 122. inspect. 1. nu. 9. in quinta am-
583 pliatione, & ex atrocitate delicti venefi-
cus non gaudet immunitate Ecclesiæ; & ab
ea extrahi potest, Gigas in tract. de crimin.
læsæ Maiestatis tit. qualiter, & à quibus cri-
men læsę Maiest. committat. q. 10. nu. 23. &
pluribus sequentib. vers. quarto fallit supra-
dicta conclusio fol. 30. & 31. Ioann. de Anan.
in c. 1. de homicid. Boer. decis. 109. sub nu. 5.
post vers. de triplici homicida, ibi, secũdo in
eo, Declan. d. c. 22. nu. 4. vers. ex qua crimi-
nis immanitate.
584 Maius dubium est, si statuto caueatur, qđ
si quis voluerit aliũ venenare, capite punia-
tur, an statutum hoc habeat locum in illo,
qui præparauerat venenum, si delictum non
fuit consumatum, an verò procedat tantum
in eo, qui ipsum delictum consumauit, & vi-
detur, quod non habeat locum, nisi delicto
consumato, quia verbum illud, voluerit, in-
585 telligitur, quod re ipsa fecerit, vt de tali
expositione est glos. in l. 1. in verbo voluerit
ff. de legat. 2. quem textum ibi ad hoc notat
Paul. de Castr. & Alex. & in l. si constituerit in
vers. voluisse. ff. finium regũdor. & in l. quod
si ab initio. ff. si cert. petar. & facit ad idem
lex finalis. ff. de rer. diuis. in illis verbis, mu-
ros transcendere voluerit, quę interpretan-
tur, quod re ipsa trascenderit muros, secun-
dum gl. ibi exponentem dicta verba transcẽ
dere uoluerit, idest voluntariè transcende-
rit, ex qua Bart. ibi notat, quod statutum,
quod si quis uoluerit aliquam mulierem cor
rumpere, capite puniatur, intelligitur, quod
cum effectu illam corruperit, ex quo dicto in
fert Cremens. in suo notab. 49. defensaui se-
mel, quod statutum capite puniens, qui vo-
luerit aliquem uenenare, non habet locum
in præparante uenenum, si delictum nõ fuit
586 consumatum, sed in prædictis, quę Docto
res simpliciter sequi uidentur, aduertẽdum
est, quod talis expositio est contra proprie-
tatem verborum, cum volũtas ab ipso facto
distinguatur, & separata sit. cap. 1. de eo, qui
mittit. in possess. l. promissor Stichi §. cum
constituto. ff. de constitut. pecun. & ideò ex-
ponere verbum, voluerit, pro ipso actu, est
587 contra proprietatem verborum, licet ali-
quando talis expositio tollerari possit prop-
ter subiectam materiam, secundum quã ver-
ba accipiuntur, l. si uno in princ. vbi Bartol.
C. locati, etiam impropriando ipsa uerba,
& hoc modo procedit gl. in d. l. fin. ff. de rer.
diuis. nam ibi illa expositio erat necessaria,
quia pœna, de qua ibi agebatur, erat impo-
sita pro ipso facto, ut colligitur in principio
illius legis, dum dicitur, si quis uiolauerit
588 muros, verbum enim illud, uiolauerit, de-
notat factum, idem sumitur ex alijs uerbis,
scalis admotis, quę itidem factum designãt,
& licèt postea in fine legis dicatur, qđ Rhe-
mus occisus fuit, ex eo, quod muros transcẽ-
589 dere uoluerit, consonat, quod uerbum il-
lud, uoluerit, pro facto intelligatur secundũ
quod in principio legis dicitur, & ideò illa-
tio, quam facit Bart. in d. l. fi. ad statutum nõ
bene procedit, quia in statuto non cõcurrit,
illa ratio interpretandi, quę in d. l. fin. habe-
590 tur, & in contrarium est regula, quod uer-
ba statuti propriè debent intelligi, l. 3. §. hæc
uerba, ubi Bart. ff. de neg. gest. & pari ratio-
ne non uidetur satisfacere decisio Cremen-
sis d. notab. 49. quod statutum, si quis volue-
rit venenare aliquem, non habeat locum in
eo, qui uenenum pręparauit, quia militat ra
tio inducta contra Bart. quod in casu statu-
ti non subest illa necessitas recedendi à pro
prietate uerborum, prout erat in casu dictæ
legis finalis. ff. de rer. diuis. & quia in casu,
in quo loquitur Cremensis ille non habuit
simplicem uoluntatem, sed deuenit ad actũ,
quia uenenum pręparauit, & per eum non
stetit, sed delictum non cõsumauit, quia fuit
detectus, ut ipse dicit, quo casu statutum ui-
detur uoluisse talem pœnam imponere pro-
591 pter atrocitatem delicti, quia plus est ho-
minem ueneno extinguere, quam gladio oc-
cidere d. l. 1. C. de malefic. & mathemat. &
uidetur ad hoc bene facere decisio Bart. in l.
2. in fi.

.1. in fi.ff.ad l.Pompeiam de parricid.de qua
592 etiam supra diximus, quod ille, qui emit
venenum, ut daret alicui, licèt non dederit,
punitur tamé ac si dedisset, quod inquit no-
tandum contra quosdam monacos, qui uo-
luerunt Abaté venenare, ista sunt verba De-
cij in l.certi conditio.§. fin.nu.8. & 9.vers. in
gl.ff si cert. pet.& in l. nó uult hæres esse nu.
4. & quam plurib. sequentib.versic.& secun-
dum istum intellectum. ff.de reg.iur.& dicit
in d.l.certi condirio d.§.fin.quod illud dictũ
Bart.in d.l.fin. nunquam sibi placuit,& eodé
modo sibi non satisfecit decisio Cremensis,
& Additionarius ibi approbat Decium, &
dicit benè sentire contra Bart.& falsam esse
decisionem Cremensis, eandem opinionem
Decij approbat Hieronym. Cucaloni in d.l.
nó vult hæres esse in apostilla magna in ver-
bo, necessitas, vbi eam quinque fundamen-
tis comprobat, & ad adducta pro contraria
parte respondet, dicit tamen, quod opinio
communis est in contrarium, & quod in iu-
dicãdo durum esset ab ea recedere, licet ip-
se si casus eueniret talis delicti iudicaret in-
trepidè contra communem, & credit, quod
rectè iudicaret cum Decio etiam aduersus
decis.Bart. in d.l.fi. & Cremens.d.notab.49.
tenet Decian.in tract. crimin.tom.2.lib.9.c.
23.sub nu. 3. post vers. sed an conatus circa
medium vers.quinimò plus voluit,dicens es-
se opinionem veriorem ex verbis statuẽtiũ,
licet in iudicando, & consulendo non aude-
ret secundum eam tenere,sed potius in con-
trariam partem inclinaret, uti mitiorem,&
benigniorem, sed pro communi opinione
stant deducta per Fel.in tract. quãdo conat.
puniat. in 5.fallent. nu.6. & in 8. fallent. nu.
8. vbi etiã in specie meminit de dicto Bart.
in d.l.fi. & Socin.in reg.31.in verbo attenta-
tio in 3. fallent. à qua in practica recedere
durum esset, & propterea standum dictę o-
pinioni communi.
593 Hinc quæri oportunè potest, an conatus in
hoc crimine puniatur, si non sequatur effe-
ctus eadem pœna, qua teneretur delinqués,
si mors offensi sequuta esset, & ex decisione
Bart.supra alleg. in d.l.1. ff.ad l. Pompeiam
de parricid. dum voluit eum, qui emerit ve-
nenum ad necandum hominem, licèt non
dederit teneri, ac si dedisset, dicendum vide
tur, quod sic, & Bart.sequitur Igneus in l. 1.
§. quod si quis nu.2.ff. ad Senatusconsult.Sil-
lanian. & comprobatur ex l.1,§.præterea, &
l.3.ff.ad leg.Corneliam de sicarijs, vbi puni-
tur lege Cornelia qui facit,qui vendit,& qui
retinet uenenum causa necandi hominem,
554 verum contrarium vti verius tenẽdum est,
quod saltem hodie effectu non sequuto, affe-
ctus nó puniatur pœna legis Cornelię de si-
carijs, idest mortis, Bald.cons.443.Cecchus
cum fecit venenum per totum lib. 3. idé te-
net Paul.de Castr.cons.299.lib.5.Cepol.cós.
crimin. vlt.& Grammat.cons.crim.36.& de-
cis. 2.nume.6. cum plurib. sequentib. & de-
cis. 74.nu.4. cum infinitis sequentib. latè Flo
rian. de Sancto Petro in l. itẽ si obstetrix nu.
2. & plurib.sequentib. vers. hinc competen-
ter.ff. ad legem Aquiliam, Augustin.de Ar-
mio.in additionib. ad Angel. de maleficijs,
in uerbo, & ex interuallo, in additione sub
nu.16. vers.item adde, Clar.in §. homicidiũ
nu.14. vers.punctus est, dicens,quod ita con
cludunt magis communiter Doctores, Con-
radus in pract.crim.tir. de venefic. & malo-
fic.nu.11. uers.amplia primo fol.338.dicens
hoc esse verum stante generali cõsuetudine
Italiæ, quod non puniatur conatus, nisi se-
quuto effectu, Couar. in c. si furiosus de ho-
micid. in 2.par. in princ.num.11.vers.quinto
non incongruè,dicẽs esse communem, quia
communi totius orbis consuetudine deroga
tum est legibus conatum absque verò effe-
ctu punientibus, Grammat. super constitu-
tionib. Regni lib. 3. rub. 41. de malis & no-
xijs medicamentis, in constitutione, mala
noxia num.5.& seq. uers.& adde præmissis
fol.107.& 108. vbi dicit ita fuisse iudicatum
Pisis, et postea bis Neapoli, semel per Ma-
gnam Curiam Vicariæ in casu cuiusdam pe
dissequę, quę imposuerat uenenum in fercu-
lis existentibus in Mensa Domini, vxoris, et
filiorum, qui omnes comederunt de illis, et
incolumes euaserunt, quæ fuit publicè fusti-
gata per Ciuitatem Neapolis, et aliàs in ca
su alterius famulę, quę imposuit sublimatũ
in malo, quod coquebat in igne pro Domi-
no, qui illud gustauit, et cum esset amarum
proiecit in terram, quam Sacrum Regium
Consilium condemnauit ad seruiendum in-
firmis, et languentibus in hospitali incura-
bilium eius vita naturali durante, quę senté-
tia fuit confirmata, & exequuta, licet Ma-
gna Curia Vicarię eam condemnasset in pœ
nam ultimi supplicij, idem tenet Afflict. in
eadem constit.mala noxia nu.5.uers.quinto,
et ultimo nota, Clar. in §.homicidium num.
14. uers. punctus est, dicens esse magis com-
munem opinionem, et refert se uidisse in fa-
cto, quod quidã pro ueneno propinato fuit
transmissus ad triremes per decennium, et
Decian.dicto lib.9.c.23.nu.3. uers.sed an co
natus, ubi pariter attestatur de communi,
qui omnes loquũtur in proprijs terminis ve-
neni, cui opinioni adhærere videtur idem
Clar. in pract.crim.qõ.92.nu.2. uersic.scias
tamen, quod secundum aliquos, ubi idem
firmat in atrocissimis delictis, et specialiter
in hoc ueneni propinati, Farinac. ut aliàs di
xi post hęc scripta uisus d.qõ.125. inspect.2.
nu.14. et sequ. ubi ita uidetur tenere, et Pe-
trus de Soncin. inter consil. crimin. diuers.
cons.98. per totu lib. 1. in primo loco in im-
pressis in parua forma.
595 Verum est aduertendum, quod licèt ita se
habeat

habeat communis opinio, quod tamen ſpecialiter in hoc crimine, quod grauiſſimū eſt, vbi quis venenum alicui dederit animo illū occidendi, & ſic venit ad actum proximum conſummationi criminis,& is ſit vltimus ab occidente agendus, nec ad mortem quicquā aliud ſupereſt ab eo agendum, verior videtur ſententia contraria, quod iſte delinquens nō pęna arbitraria, ſed ordinaria, ideſt mortis, puniri debet, cui ſententię ſuffragantur omnes, qui voluerunt in his atrocioribus delictis conatum ad proximum actum deductū ordinaria pœna eſſe dignum, de quibus ſupra memini, dum tractaui de homicidio per aſſaſſinium, concludens locum eſſe pœnæ ordinariæ, ſi deuētum ſit ad actum proximum maleficio, aliàs verò penæ extraordinariæ, & ita ex pluribus probat, & verum eſſe oſtendit Couar. in d. cap. ſi furioſus in 2. part. in princ. poſt numerum x1. verſ. verum in hac quæſtione obſeruandū eſt, ſequitur Menoch. in tract. de arbitrar. iudic. lib. 2. cent.4. caſ. 360. nu.20. & ſequentib. verſ. ſeptimo, cogitatio, dicens hoc caſu homicidium quātum fuit in delinquente fuiſſe perpetratum, licet propter adhibita medicamenta mors ſequuta non fuerit, Ioann. de Lignano inter conſ. crim. diuerſ. conſ. 20. in primo dubio lib. 1. in impreſſis primo loco in parua forma, vbi quod mortis eſt reus, qui mandauit dari venenum, & illud dedit, & pecuniam promiſit, & exburſauit, licèt vlterius non fuerit proceſſum, nec bibitum venenum, Illuſtriſſimus Cardinalis Tuſchus concluſ. 227. in verbo, pœna mortis nu.4. verſ. limita, vt non procedat tom.6. dicens, quod hoc delictum veneni attentatum, & non conſumatum punitur pœna mortis, quando delinquens fecit quicquid potuit, vt illud perficeret, Clar. etiam d.q.92. ſub nu.3. poſt verſ. ſcias tamen, quod ſecundum aliquos ad finem, dicit, quod pluries in his caſibus diuerſimodè vidit iudicari, quandoque puniendo conatum in atrociſſimis pœna ordinaria, quandoque extraordinaria, & credere in practica poſſe Iudicē adhærere cui opinioni maluerit, Decian. in d.c. 23. poſt verſ. ſed an conatus in fine, dicēs verum eſſe, quod teneatur delinquens vera pœna delicti hoc eſt mortis, ſi omnia cōſummauit, quæ ipſe in hoc facere poterat, quia ſcilicet venenum ipſum propinauit, & ille, cui propinauit, bibit illud, ſed quia vel non erat potens venenum, vel quia remedijs, & medicinis repentinè adhibitis ſanatus fuit, quia hoc caſu in atrociſſimis conatus per actum proximum factus habetur pro conſummato, & hanc partem apertè tenet Bald. d. conſ.343. lib.3. & Florian. de Sācto Petro in d.l. item ſi obſtetrix. ff. ad l. Aquiliam, & facit dictum Boſſ. d. tit. de homicid. nume. 13. verſ. heri tamen, vbi refert Senatum Mediolani condemnaſſe ad mortem Concubinam

Magiſtri Petri Antonij Raudenſis, quę dederat venenum in medicamētis, & ferculis ipſi Magiſtro Petro Antonio, vt eum morti traderet, licèt homicidium non ſit ſequutum,
595 motus ea ratione, quod Domini debent
reddi ſecuri à ſeruis ſuis, iuxta l. 1. in princ. ff. ad Senatuſconſult. Sillanian. & quia ſenatus habet arbitrium in pœnis, Ad idem ſeruit reſponſum 145. Vulpell. vbi cōſuluit pro ſubſtinenda ſententia Iudicis, qui condemnauit famulum cuiuſdam Comitis in pœnā mortis, quia venenum ei dederat mixtū uino, quod bibit, licet adhibitis remedijs poſtea euomerit, & mortem euaſerit, quia per ipſum non ſtetit, quominus homicidium ſequeretur, & fecit quicquid potuit, & deuenit ad actum proximum, & ad vltimum per ſe faciendum, adeò quod quantum in ſe fuit, delictum perfecit, cum nihil vlterius ab eo faciendum eſſet, & quia famulis debet Dominorum vita eſſe in cuſtodia, & vt latius ꝑ ipſum Vulpell. & cum prædictis conueniunt alij, quos refert Farinac. d. q.122. inſpect. 2. nu.19. in tertia ampliat. licèt num.20. alios contrariū tenentes adducat, & cum eis tran
597 ſire videatur, & ſi opus eſſet, comprobari
poſſet ex multis exēplis in criminibus atrocibus, in quibus ſi deuētum ſit ad actum proximum maleficio, etiam nō ſequuto effectu, quis punitur, ac ſi delictum omninò perfe
598 ciſſet, vt eſt in occidere uolente ſe ipſum,
qui punitur pœna capitis, l. ſi quis aliquid. §. 1. ff. de pœnis, & ideò licèt talis volens ſe ipſum occidere fuerit impeditus, ne id faceret, punitur tamen, ac ſi delictū cōſummaſſet ex communi Doctorum ſentētia, de qua atteſtatur Plaza in epitome delictor. lib. 1. c. 23. nu.18. verſ. ex hoc eodem fonte, & poſt eum Clar. in pract. crim. q.68. nu. 37. verſ. ſe ipſum occidere uolens, & ultra Clarum, qđ volens ſe ipſum interficere, ſed non interfecit, quia fuit impeditus, puniatur ad mortē, tradit Alberic. de Roſat. de ſtatut. lib.3. qō. 18. nu. 17. uerſ. ſi uolebat, qui tamē ſubdit alios dicere aliter, & uidetur text. in l.3. §. ſicut autem. ff. de bon. eorum, qui mortem ſibi conſciuerunt, & in l. omne delictum. §. qui ſe vulnerauerit. ff. de re milit. Corne. conſil. 195. nu.1. et ſeq. lib. 2. Ruitiu. deciſ. Lituan. 1. poſt principium, Foller. in pract. crimin. in quarta parte tertię part. principalis, in uerbo, etſi confitebuntur nu.7. uerſ. ſecundo operatur, Peregr. in tract. de iure fiſci lib.4. tit.4. nu.1. et ſeq. Grammatic. deciſ.44. num.4. in quo tamen uidendus eſt Decian. d. lib.9. cap. 3. nu.4. et ſeq. uerſ. ſecundo uidendum eſt, et infra, qui ſuper hoc diſtinguit, idem eſt in
599 transfuga, qui ſi repertus ſit in itinere, e-
tiam quod effectus non ſit conſūmatus, et nō fugerit ad hoſtes, pœna mortis punitur, ac ſi effectualiter fugiſſet, l. ſi quis aliquid. §. tranſfugę. ff. de pœn. et eſt communis opinio, ut

poſt

post Bolenc. in repetit. l. capitalium §. famosos nu. 82. ff. de pœn. testatur Clar. in pract.
600 crim. d. q. 68. nu. 41. vers. transfuga. Idem etiam est in crimine læsæ Maiestatis, & parricidij, quibus generalis consuetudo non derogauit, Roman. in l. etsi certus. §. si appetitus, ad finem nu. 7. ff. ad Senatusconsult. Syllanian. & in crimine læsæ Maiestatis idē tenuit Gigas in tract. de crimine læsæ Maiestatis, tit. qualiter, & à quibus crimen læsæ Maiestatis committatur, q. 30. num. 2. & voluit Calcan. cons. 2. nu. 59. & 60. & videtur text. in l. quisquis. C. ad l. Iuliam Maiest.
601 In parricidio autem contrarium expressè voluit Decian. d. lib. 9. c. 8. nu. 9. vers. oportet tamen, & nu. 16. vers. illud certum est, intelligendo tamen de parricidio sine qualitate veneni, licèt idem Bald. loquens in crimine Sodomiæ, quod immanitiūs est, & in adulterio, quod de iure communi pœnam habet mortis, aliud senserit, vt in consil. 30. & 33. lib. 4. & cons. 356. lib. 1.
602 Nec ommittendum est dictum Angeli in l. 1. §. fit iniuria. ff. de extraordinar. criminib. vbi notat illum textum contra turpantes alicui vestimenta, vel fontem, aut puteum, qui tenentur pœna iniuriarum, & postea subdit infrascripta formalia verba, qui autem venenaret fontem, vel puteum, morte sequuta, teneretur lege Cornelia de sicar. quod dictū sequuti sunt Afflict. in d. constit. mala noxia nu. 6. uers. & pro hoc bene facit, Carer. d. §. sexto quęro nu. 28. vers. & dixit Angel. Plaza d. c. 20. nu. 9. vers. cæterum ad huius capitis resolutionem, Farinac. d. qō. 122. inspect. 1. nu. 12. ampliat. 6. subdens nu. 13. aliud esse morte non sequuta.
603 Maritus etiam, qui venenum Vxori propinauit, licèt mors sequuta non fuerit, tenetur ac si eā occidisset, ex quo fecit Maritus quicquid potuit, & nihil amplius ab eo faciendū erat ad consummationem delicti, Plaza in epitome delictor. lib. 1. cap. 22. num. 32. versic. quibus, & illud aduotandum est, vbi allegat ea, quæ superius deducta sunt ad probandū, quod filius, qui emerit venenum ad occidendum patrem, licèt illud ei non dederit, punitur, ac si dedisset, Afflict. in d. constit. mala noxia nu. 7. vers. in glosa, dicens, idem ēcontra in vxore volente venenare virum, Baiard. in additionib. ad Clar. in d. §. homicidiū nu. 31. vers. item adde, quod si maritus.
604 Notandum est etiam, quod qui per iocum, & citra animū occidendi aliquid immiscuit in poculis, & dederit alicui, vt faciat eum dormire, vel fatuizzare ad tempus, si ex hoc mors sequatur, tenetur lege Cornelia de sicar. idest mortis, ita dicit Florian. de Sancto Petro in l. item si obstetrix sub nume. 1. post vers. sed quo ad pœnam mortis per illum textum. ff. ad l. Aquiliam, quod tamen intelligendum videtur, nisi fortè dedisset ad bonū finem, quo casu licèt malus exitus fuerit sequutus, pœna mitigatur, l. 3. §. ex Senatusconsulto. ff. ad l. Corneliam de sicar. vbi mulier, quæ dederat non malo animo, sed malo exēplo alteri mulieri medicamentum ad conceptionem, ex quo decessit, relegata est, vt dicit Florian. in loco proximè allegato, Decian. d. lib. 9. c. 23. nu. 6. vers. ex Senatusconsulto, & idem uoluit Ludouic. Bologn. in additionib. ad consil. Ioan. de Anan. cons. 1. nu. 19. ad finem, & post eum Illustrissimus Cardinalis Tuschus tom. 8. suar. conclus. in verbo, ueneficus conclus. 69. nume. 4. uersic. restringe.
605 Et sciendum est, quod vbi ex præsumptionibus, quis esset in hoc crimine condemnandus, nunquam posset condemnari ad pœnā mortis, secundum Ioannem Andream, & Ant. de Butr. in c. afferte gladium, de præsumptionib. & alios, quos refert, & sequitur Alex. cons. 115. nu. 8. uers. ultimo accedat lib. 3. Marsil. in l. 1. nu. 57. uers. qui animus. C. ad l. Corneliam de sicarijs, qui alios idem tenētes adducit, Afflict. in d. constit. mala noxia sub nu. 3. uers. & vbi veniret ex præsumptionibus condemnandus.
606 Et quoniam supra dictum est, quod reperitur venenum bonum, & malum, & quod ideò debet esse cautus aduocatus, ut capitulet, & probet de veneno malo, quia sunt quæ dam uenena apta ad mortem inferendam,
607 & ad sanitatem tuēdam, & cum verba possint intelligi de ueneno malo, & de ueneno bono in dubio intelligi deberent de bono ad exclusionem delicti, per l. merito. ff. pro socio vt in puncto determinat Alex. cons. 103. sub nu. 3. & 4. vers. nam venena mala facere lib. 3. quem sequitur Afflict. in d. constit. mala noxia num. 1. vers. nota ex textu, Vulpell.
608 respons. 145. num. 9. & 10. vers. nec refert, tamen cum ex uulgari consuetudine loquendi, appellatione veneni, malum semper intelligatur, interpretatio facienda erit de veneno ad mortem inferendam apto, & non ad tuendam sanitatem, ita videtur sensisse Fel. in c. super his nu. 20. de accusationib. & Alciat. in l. qui venenum. ff. de verb. significat. & post eos Vulpell. d. consil. 145. in fi. nu. 11. qui respondet ad Alex. in d. cons. 103. quod super hoc pedes nō figit & obiter, ac perfunctoriè loquitur, idem tenet nullam de Vulpell faciens mentionem Baiard in additionib. ad Clar. in d. §. homicidium nu. 69. vers. item adde quod dictio veneni.
609 Pœna autem bonorum ueneficorum est legis Corneliæ de sicarijs, l. 1. §. præterea, & l. 3. in princ. ff. ad leg. Cornel. de sicar. quæ pœna declaratur in d. l. 3. §. penult. qui incipit legis Corneliæ eod. tit. quod sit in insulam deportatio, &
610 bonorum omnium publicatio, sed hodie talis delinquens solet capite puniri, nisi honestiori loco positus fuerit, vt pœnam legis subsit-

ſubſtineat, humiliores enim ſolent beſtijs
ſubijci, altiores verò deportantur in Inſulã,
ita dicit Decian.d.lib.9.c.25. in princ. nu.1.
vbi ſubdit, quod etiã hodie ille malefactor
capite punitur, vt concludit Clar.in d. §. ho-
micidium nu.13. verſ. punitur etiam vt ho-
micida, idem latè tenet Plaza d.cap.20.ſub
nu.1. verſ.punitur ergo, & Farinac.d. q. 122.
part.1. nu.1.imò pęna furcarum videtur te-
neri iſte delinquens, & quamuis aliàs ſoleat
diſtingui inter nobilẽ, & ignobilem, ut no-
bili caput truncetur, & ignobilis ſuſpẽdatur,
611 tamen in venenatione propter eius dete-
ſtationem, & proditionem, quæ in ea eſt, in-
differenter quilibet delinquens furca ſuſpẽ
ditur, vt tradit Carer.in d.§. ſexto quæro nu.
31. & ſeq. verſ. & nota quod adeò tale deli-
ctum eſt deteſtabile, & faciunt, quæ dixi in
meis reſolut.crimin. in 1.cent.caſ.99.nume.
105. & ſeq.verſ.nec impoſitioni dictæ pœnæ,
vbi latiſſimè ex plurium grauiſſimorum au-
thorum teſtimonio probaui, quod licèt nobi
612 les non ſint condemnãdi pœna furcarum,
613 quę in Tuſcia, & tota Italia reputatur igno
miniosa, & ex conſuetudine non irrogetur
talibus perſonis, ſed tantum plebeis, & igno
bilibus, & quod propterea quò ad ipſos no-
biles pœna decapitationis locum habere de
bet, vt per Bart.in l.deſertorem.§.pœnę mi-
litum.ff.de re milit.& in l.capitalium.§.ſerui
ceſſ.ff. de pœn. Bald.conſ.426. nu. 1.lib.1.&
in c.1.§.ſi ruſticus in fi. nu.5. de pace tenen-
da, & eius violatorib. & alios ibi allegatos,
614 tamen vbi faciut aliquid, propter qđ offu-
icát nobilitatem, & delictum eſt enorme, ni-
hil eis prodeſt nobilitas, & puniuntur, prout
ſi eſſent plebei, pœna furcarum, ex Marſil.in
l.vnica num.129. verſ.& adduci poteſt. C.de
rapt.virg.Grammat.deciſ.36.nu.5.verſ.& in
tantum, Afflict.lib.1. conſtit. Regni rub. 13.
de homic.puniend.in conſtit.terminum vitę
in 7.notab. nu.46.& lib.2. rub.31. de pugnis
ſublatis in conſtit.proſequentes in fi. nu. 31.
verſ. & ſignanter tene menti, & ex alijs ibi ad-
ductis, ubi uidendum eſt.
615 Sciendum eſt autem, quod ſi imputatus de
veneno confiteretur ſe illud dediſſe, & ex eo
recipientem mortuum fuiſſe, talis confeſſio
ſola non noceret confitenti, nec is ex ea ad
mortem condemnari poſſet, Ioan. Franc.Pó
zinib.in tract.de lamijs nu.52. verſ.& primo
non obſtat, & melius nu.70.verſ.ſeptima, qđ
licet, Alex.conſ. 115. in cauſa inquiſitionis,
ferè per totum lib.3. Cepol.conſ.crimin. 33.
ſub nu.17. 18. & 19. verſ.ſed cum in caſu no-
ſtro, latè Marſil. in l.1.§.præterea num.33.&
ſeq.verſ. & in quantum.ff.ad l.Cornel.de ſica
616 rijs, vbi dicit, qđ licet nulla maior ſit pro-
617 batio, quàm partis confeſſio, & in confeſ-
ſum nullę ſint partes Iudicis, niſi in condem-
nando, l.proinde.ff. ad leg.Aquil.& l. ſi con-
feſſus. ff.de cuſtod. reor. & ſatis ſit ad aliquẽ
condemnandum, quod quis ſit, vel cõfeſſus,
vel conuictus, c. nos in quemqnam, & c.mul-
ti, & c.prohibentur in fi.2.q.1.& cap.Lotha-
rius 31.q.2. & l.qui ſententiam.C. de pœn.ta
618 men in caſu veneni dati confeſſio rei, qđ
mors ex illo ſequuta fuerit, ipſi non pręiudi-
cat, vt ex tali confeſſione poſſit condemna
ri ad mortem, quia talis cõfeſſio reputatur
impoſſibilis, nã ſi reus confiteatur ſe dediſſe
alicui venenum, ex quo recipiẽs mortuus ſit,
ipſe reus cõfitetur illud, quod eſt ſibi impoſ
ſibile ſcire, quod ſcilicet ille mortuus ſit ex
illo ueneno, quia impoſſibile eſt homini in
arte Medicorum non perito ſcire operatio-
nem, quam fecit in corpore res, quæ ſumitur
per os, & cum difficultate hoc ſciunt Medi-
ci, qui etiam multum laborant ex ſignis ex-
terioribus cognoſcere operationem interio
rum, ideò cum impoſſibile ſit ipſi reo ſcire,
an mors ſequuta fuerit ex illo veneno, vel ne,
talis confeſſio ei non pręiudicat, & allegat
quoddam conſilium Alexandri, quod credo
eſſe illud, quod ſuprà citaui, vbi loquitur in
his terminis, & per totam primam colum-
nam probat non ſtandum eſſe in hoc confeſ
ſioni rei, & ei, quod allegari poſſet in cõtra-
619 rium, quod, ſcilicet, ex quo recipiens eſt
mortuus poſt venenũ ſumptum, præſumitur
mortuus ex ipſo veneno, arguẽdo ab effectu,
l.rem non nouam.§.fi.C. de Iudicijs, & l. aut
facta. §.euentus.ff. de pœn. reſpõdet Marſil.
quod non habet locum in caſu noſtro, quo-
niam experientia nos docet, quod quando-
que aliquis ſumit medicinam, quę tamen ni-
hil operatur, licet in ſe apta fuiſſet operari,
620 ideò confeſſio prædicta, quæ poteſt eſſe, &
vera, & falſa, & non nocet ipſi confitenti, ſi-
cut non nocet confeſſio naturę cõtraria, ſeu
impoſſibilis, Roman.conſ.113.nu.5.verſ.ad
hoc enim, vbi id clarè dicit, nec etiam noce-
re poteſt confeſſio circa ea, quę confitens e-
tiam ſi uellet, ſcire non poſſet, idem Roman.
conſ.260. ad fi. uerſ. nec præmiſſis refraga-
tur, idem tenuerunt Foller. in pract.crim.in
2. part.2. part.principalis in uerbo, item qđ
ſororem uenenauit nu.15.verſ.in tantum ut,
& nu.27. ad finem uerſ. tertio ex alio nõ ob-
ſtat, & in 1.part.3. part.princip. in verbo, &
ſi confitebuntur nu. 37. verſ. & pro pręd ictis
facit, & in 3.part.3. part.princip. in eod.ver
bo, & ſi confitebuntur nu.86. uerſ. vigeſimo
octauo requiritur, Gomez. d.tit. dè homic.
ſub n.8. verſ. dubium tamen eſt, Farin.lib. 1.
q.crim.tit. de inquiſitione q. 2.n.35.verſ.ſed
quid ſi quis cõfiteatur, Plaza in epitome de-
lict.lib.1. c.20.nu.10. verſ.eſt in eo lẽ tractа-
tu non omittendum, et Decian.d.lib.9. cap.
26. num.4. uerſ. notandum quoque, Boſſ. in
pract.crim.tit. de delict.num.4 et plurib.ſe-
quentib. uerſ.propterea dicebam, Gramm.
conſ.36. nu.5. et ſeq.poſt verſ. item eſt conſi-
derandum, et dixi in meis reſolut.crim. cẽt.

2.caſ.

621 2.caſ.180. in toto, imò, quod plus eſt, et
ex medicorum,& peritorũ atteſtationes ſim
plici, quod quis ex veneno ſit mortuus, non
dicitur probatum legitimè in hoc crimine
corpus delicti, niſi addatur,quod ex veneno
dato, & non ingenito ſit mortuus,quia ſępè
contingere poteſt,quod quis moriatur ex ve
neno in corpore ingenito ex humorum ma-
litia, & non ex bibito, & quod ſigna veneni
ingeniti à natura ſint eadem, ac illa veneni
dati, vt latè, & eleganter docuit Boſſ. d. tit.
de delict.nu.5.& ſeq.verſ.ad quod magis ad-
ducebar, & Farinac. d.q.2. nu.34. verſ. & in
relatione Medicorum,imò dicunt ijdẽ Boſſ.
& Farinac. quod non poſſunt Medici firma-
re iudicium, ex quo veneno defunctus obie-
rit, an ſcilicet ex ingenito, an ex dato, niſi
aliquo alio extrinſecus apparente, putà, ſi
poſt aſſumptionem cibi, in quo venenum da
tum dicitur, immediatè recipiens incidiſ-
ſet in maximam mutationẽ ſtatus ſui, quia
tunc poſſent iudicare fuiſſe venenum intro-
ductum, & non per ſe ortum, ex quo venenũ
in corpore natũ non tàm repente operatur,
ſicuti venenum datum, & ex quo cibus ille
ſumptus non potuiſſet ex ſe producere tale
622 accidens, pro quo facit, quia venenum po
teſt contrahi non ſolum facto hominis, ſed
etiam ex aere infecto, &etiam ex malo re-
gimine vitę, & humorũ putrefatione,& cor-
ruptione, vt tradit Decian.d. lib.9. c.24. ſub
nu.4. nerſ. cum autem, in fine ibi,illud tamẽ
certũ eſt, & c.26. nu.5.verſ.excuſabitur quo-
que, & firmat Grammat. vot.30. ſub nu.29.
623 circa fi. verſ. item ſuffragari ſatis apparet,
bene verum eſt, quod venenũ in corpore in-
genitum paulatim facit ſuum effectum,pro-
pinatum verò repẽtè, & ideò inter ſigna ve-
neni dati, & nõ geniti hoc vnum eſt,ſi ſtatim
ſũpto cibo,vel potu cępit mutari ſtatus cor-
poris, ut ſuprà dictum eſt, & tradit Decian.
d.c.24. poſt nu.4. uerſ. cum autem in fine, &
dixi d.caſ. 180. in fi. nu.8.
624 Præterea eſt aduertendum,quod reus tali-
ter confeſſus poſſet in integrum reſtitui ad-
nerſus dictam cõfeſſionem,etiam abſque ali
qua probatione erroris, quia eſt cõfeſsio de
ſpectantibus ad Iudicium Medicorum, & pe
ritorum ,nõ autem ad iudicium ipſius rei,&
quia ex hoc apparet eum eſſe lęſum,cũ aliud
pręter dictam confeſsionem nõ extet cõtra
eum de morte ex dicto veneno , ut eſt elegãs
doctrina Aug.in l.certum. §. in pupillo nu. 2.
625 uerſ. & ideò.ff.de confeſs.vbi dicit, quod ſi
minor maleficium cõfitetur, et de eo aliter,
quam per confeſsionem non cõſtat, intereſt
eius non eſſe confeſſum , et ideò veluti lęſus
aduerſus illam confeſsionem poteſt reſtitui,
et ita inquit eſſe intelligẽdam legẽ,ſi ex cau-
ſa.§.nunc videndum.ff.de minorib.25.annis,
qi am doctrinam Angeli tanquam notabilẽ,
et quotidianã ſequitur Alex.d. conſ.115. nu.
6.verſ.ſecũdo principaliter moueor lib. 3. q
dicit eſſe tutiſsimã, et ſe in ea facere maxi-
mum fundamẽtum, et conſ.80.ſub nu.2.poſt
uerſ.tamẽ ubi conſtar ſolum ex confeſsione
lib.7. et in l.nam, et poſtea.§.ſi minor nu. 11.
uerſ.et ad hoc benefacit.ff.de iureiur. et ibi-
dem Iaſ.nu.7.uerſ.aduerte tamen,et idẽ Iaſ.
in l.error num.10.verſ.5.limita.C.de iuris, et
facti ignorant.Afflict.deciſ.Neapol.208.ſub
nu.5. circa fi.Dec.in l.nihil conſenſui. §. non
capitur, in fi.ſub num.4.uerſ.nota tamẽ.ff.de
reg.iur. Grammat.conſ. 16.ſub nu. 1. Corn.
conſ.161. nu.6. uerſ.ad hoc,quod dicit Ang.
lib.3. Additionarius ad Alex.d. conſ.115. in
addition. in uerbo, reſtitui, ſub litera, A,lib.
3. et cum prædictis concordat Ruyn. qui ta-
men Angelum non allegat,conſ.59. nume.8.
uerſ.nec etiam probatur lib.4.et antea conſ.
135.nu.8.verſ.et ultra Petr.de Anch.hoc cõ-
firmatur lib.1. ubi meminit de dicto Ange-
li, et eſt gl.communiter approbata in cap.ſi
aduerſus in gl. in uerbo, confeſsionem, per
illum text.de reſtit.in integr.lib. 6. quam ibi
commendant Canoniſtæ omnes.
626 Signa autem, ex quibus probatur hoc de-
lictum uenenationis ſunt illa liuor corporis,
ſpuma in ore, et cor inter cineres inuſtũ re-
pertum, nã ea illius eſſe natura exiſtimatur,
ut neueno tinctum non cremetur,frequẽs uo
mitus, tumor, et nigredo unguium, tametſi
ſigna hęc quandoque poſsint à malè affectis
humoribus ortum habere, Alb. conſ. 72. in
princ. Carer.in pract.crim.§.vigeſimumquar
tum inditium nu. 3. uerſ. et de ſignis fol. 63.
Decian.d. c.24. nu.4. uerſ.cum autẽ, Foller.
in pract.crim. in 2. parte 2. part. princip. in
nerbo, item quod ſororem uenenauit nu.13.
nerſ. ſi uera eſſent, et nu.16. nerſ. ad ãd uerò,
hinc dixit Gomez.d.tit.de homic.nu.8. verſ.
627 dubium tamen eſt, quod delictum hoc nõ
poteſt probari uia communi, er ordinaria,
qua alia delicta probantur, quia ſi teſtes de-
ponerent ſe uidiſſe dare alicui uenenum, et
quod poſtea ſequuta fuit illius mors, legiti-
mè non diceretur probatum delictum, quia
eſt depoſitio dubia, incerta,et incognita, cũ
non poſsint cognoſcere, an illud eſſet uene-
num, uel non, nec ſcire operationem,quam
intrinſecè poterat facere in corpore huma-
no, unde non concludit, ſed neceſſarium eſt,
ultra prædictam depoſitionem teſtiũ, quod
Iudex aliud quærat, et faciat, quod Medici,
et Chirurgi periti in arte deponant, an illud
ſit uenenum, nel non, et an ex eo potuerit ſe
qui mors, ſumendo etiã probationem de ſi-
gnis, et qualitatibus, quæ erant in mortuo
poſt uenenum aſſumptum,et infra quod tem
poris ſpatium deceſsit, quia ſine hac proba-
tione nullo modo diceretur probatum deli-
ctum, et cum prædictis omnibus concordat
Boſſ. d. tit. de delicto ſub nu. 4. et plurib. ſe-
quentib. uerſ.propterea dicebam,ubi etiam
uidetur

628 videtur sentire, quod in dubio, quando cō-
stat, quod potuit mori, tàm ex veneno inge-
nito, quàm ex propinato, præsumatur mor-
tuus ex hibito, saltem, vbi incontinenti, vel
paulò post sumptum cibum, vel potum inci-
dit in maximam mutationē status, & aliqđ
signum extrinsecū apparuit, puta vomitus,
qđ tamē impugnare videtur Decian. in d.c.
24 nu.21. vers. monendi tamen sunt, & malè
euidem, dicit etiam Boss. vbi suprà perquirē
dum esse non solum de signis corporis, sed ēt
an post assumptionem medicinæ, cibi, vel po
tus sint sequuta aliqua inditia, & vestigia ve
neni, quibus ex rebus compositum esset me-
dicamētum, qualisuè cibus, aut potus datus
629 fuerit, nam circumstantiæ perducunt nos
ad cognitionem veritatis, & quod suppresso
nomine personæ, & casus, suscitādum est ab
alijs medicis de veritate, vt nemini afferatur
630 præiudicium, quia in his statur iudicio Me
dicorū, & in arte peritorum, & vix est, ut pos
631 sit haberi veritas aliter, quia est delictum
difficile probatu, quia secretò solet fieri, &
quod standum sit iudicio peritorum dicunt
etiam Foller. in d. vers. item quod sororē ue-
nenauit nu. 14. uers. prętereà hi testes, Plaza
d.c 20. sub nu. 10. vers. est in eodē tractatu ad
finem, ibi, & argumento optimo, vbi subdit
num. 11. quod ex prædictis signis, & inditijs
probatis, reus poterit ad mortem condem-
nari, Castrens. cons. 299. col. 2. & 3. sub nu. 2.
632 & 3. lib. 2. vbi considerat cibum, vel potum
secretò accomodatum, & posteà traditū, vo-
mitū, & signa venenationis, & depositiones
testium, qui uiderunt poni quasdā pulueres
in brodetto, sed non dixerūt eas fuisse vene-
nosas, opus est ergo, quod constet clarè de
hoc delicto, appareatq; de signis uel extrin-
secus in corpore, vel intrinsecus aperto ca-
dauere, per quę signa uenenatio arguatur, &
mors ex illa sequuta ex attestatione Medico
rum. & peritorum probetur, Boss. d. titul. de
delicto sub nu. 4. & multis seq. Afflict. in d. cō
stit. mala noxia sub nu. 3. post vers. & est sciē
dum in fi. Foller. in pract. crimin. in 2. parte
princip. in princ. in verbo, capiat informatio
nem nu. 16. vers. memoriæ mandaui, & in 2.
parte dictæ 2. part. princip. in verbo, itē qđ so-
rorē venenauit ferè per totū discursū, & in 3.
parte 3. part. princ. in verbo, & si cōfitebūtur
n. 86. vers. vigesimo octauo requiritur, Clar. i
pract. crim. q. 4. ad fi. sub nu. 5. vers. sic etiam
in eo, Gomez. d. tit. de homic. nu. 8. vers. du-
bium tamen est, et Farinac. d. qō. 2. nu. 30. et
plurib. sequ. uers. limita decimo in crimine
633 veneni, et ipse. dixi d. cas. 180. nu. 3. innocē-
tiæ autem maximum signum esset, si imputa
tus de ueneficio comederit, uel biberit de
eodem cibo, et potu dato illi, qui dicitur ue
nenatus, Grammat. voto 31. nu. 20. uers. et li-
cèt, et decis. 2. nu. 38. et 40. quē sequitur De-
cian. d. c. 24. nu. 13. uers. item inditium inno
centię, et c. 26. nu. 7. vers. item istud erit ma-
nifestum inditium innocentię, Farinac. d. q.
122. parte 4. nu. 81. vers. et ècontrà tollitur
634 omnis suspicio, quam innocentiam Iudex
etiam ex officio suo debet quærere, etiā nul-
lo petente, l. si non defendantur. ff. de pœnis,
Doct. in l. 1. §. fi. per illum textum. ff. de quæ-
stionibus, Cepoll. cons. crimin. 46. nu. 7. et 8.
uers. et ipse Iudex, et cons. 47. sub nu. 10. uers.
et ratio est, et nu. 11. uers. ad quod facit, Mar
sil. cons. 81. nu. 54. uers. et primò, et nō solum
pro absente, qui se non defendit, ut per Ce-
pol. in dictis locis, et per Marsil. d. cons. 81.
nu. 55. uers. et dixit Bart. sed etiā pro pręsen-
te, qui fuisset crimen confessus, vel cōuictus,
vt dicit Cepol. d. cons. 47. sub nu. 10. uers. et
etiam pro præsente, et non solum hoc debet
facere ante sentētiam, sed etiam post ipsam
sententiam, Ioan. de Anan. cons. 59. nu. 1. et
alij, quos refert, et sequitur Mars. d. cons. 81.
635 sub nu. 55. et dicitur innocēs, qui habet iu-
stam, et iuridicam defensionem, secundum
Bald. in l. 2. C. qui testam. facer. poss. et Ca-
strens. in l. si quis ideo. §. qui autē. ff. de iniust.
rupt. et irrit. facto testament. et est text. in l.
lex Iulia in fi. ff. ad l. Iuliam repetundarum,
Marsil. cons. 55. nu. 10. vers. stantibus itaque,
et cons. 136. nu. 36. uers. nam qui iustas.

Hæc sunt, quæ in hoc tractatu congessi ex ple-
nioribus Doctorum commentarijs, quæ qui-
dem in hac materia, quæ quotidiè in cōtro-
uersiā venit, per pauca sunt, nec enim igno-
ro multa addi potuisse, sed temporis breui-
tas, & corporis debilitas ex longa, & satis
periculosa infirmitate, quæ me vehementer
pressit, in tàm lato dicendi campo spatiari
plus non patiuntur; Accedit prętereà ingēs,
& continua in negocijs publicis occupatio,
quæ me longiorē esse non est passa, satis mi-
hi fuit paucis perstringere, quę alij latiori
sermone complexi fuere, & in hac breui pa-
gina ea omnia, quæ alij immenso volumine
tradiderunt virtualiter compręhendi, & ex
ea singulos easus, qui in dies occurrere pos-
sunt, perfacile decidi posse. His ergo Le-
ctor vti poteris, & si quid minus bene dictum
inueneris, benignè corriges, quod si place-
bit, Deo Omnipotenti, ac Beatę, & Imma-
culatæ Virgini Matri Mariæ laudem, & glo-
riam tribuere dignaberis.

Laus Deo, & Virgini.

FINIS.

Petrus Caballus Doctor Pontremulensis.

INDEX
LOCVPLETISSIMVS
RERVM, VERBORVM, AC SENTENTIARVM
OMNIVM,

Quę in hoc Tractatu De Omni Genere Homicidii D. Petri Caballi I.C. Pontremulensis continentur.

A

D

E

Homi-

Iudex,

L

M

Natu-

N

O

P

Q

R

S

T

Vxor

Vulne-

FINIS.

Præmissum opus facultatem imprimendi Florentiæ impertimur, ordinibus consuetis seruatis. Die 26. Aprilis 1611.

Petrus Nicolinus Vicarius generalis Florentinus.

R.P. Emanueli Ximenes vt videat pro Sancto Officio, & referat. Dat. in Sancto Officio Florentiæ 26. Aprilis 1611.

Frater Cornelius Florentiæ Inquisitor.

Legi tractatum hunc, Homicidij materiam fusè complectentem; Et poterit Typis mandari, si ita visum fuerit Reuerendiß. P. Inquisitori. Florentiæ in Collegio Societatis Iesu 28. Aprilis 1611. Emanuel Ximenes.

Frater Cornelius Flor. Inquisitor 2. Maij 1611.

Stampisi secondo gl'ordini questo di 2. di Maggio 1611.

Niccolo dell'Antella.

REGISTRVM.

† †† A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z.

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Ss Tt Vv Xx Yy.

Omnes sunt Terniones, præter †† qui est Ternus cum med. fol. Hb. duern. Qq. fol. Xx. Yy. quater.

FLORENTIAE

Apud Bartholomæum Sermartellium, & fratres. MDCXI.

